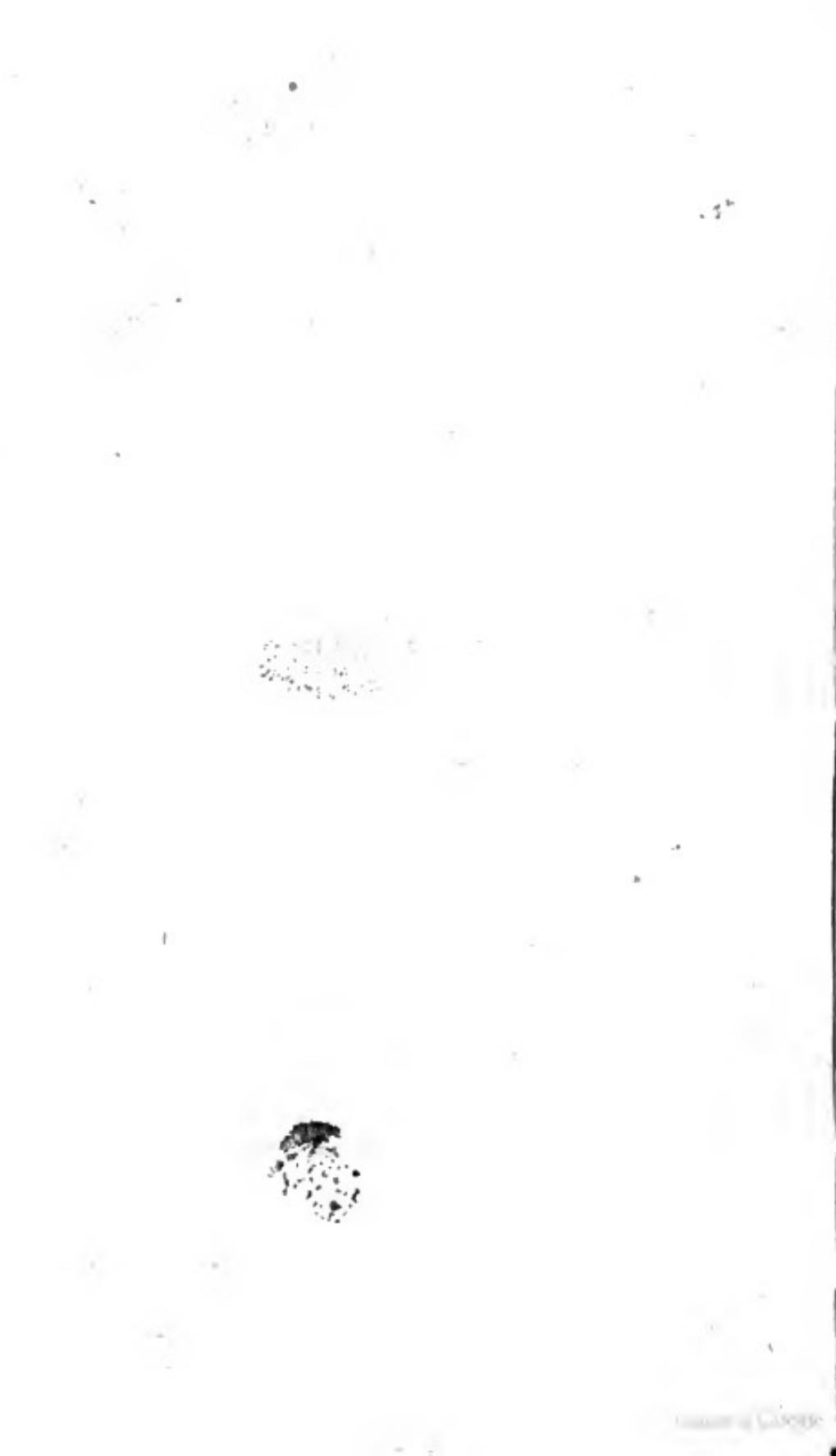

C. PLINII SECUNDI
HISTORIA NATURALIS

CAII

PLINII SECUNDI

HISTORIA NATURALIS

EX RECENSIONE I. HARDVINI

ET

RECENTIORVM ADNOTATIONIBVS

TOMVS SEPTIMVS.

AVGVSTAE TAVRINORVM

EX TYPIS JOSEPHI POMBA

ANNO MDCCCLXIII.

PARS QVARTA

CONTINENS

REM HERBARIAM

CVRANTE L. DESFONTAINES

REGIAE SCIENTIARVM ACADEMIAE SOCIO, NECNON IN HORTO REGIO
PARISIENSI BOTANICES PROFESSORE

C. PLINII SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE

LIBER XXI.

I.

(1.) **I**n hortis seri et coronamenta iussit Cato, inenarrabili florut maxime subtilitate: quando nulli potest facilius esse loqui, quam rerum naturae pingere, lascivienti praesertim et in magno gaudio fertilitatis tam variae ludenti. Quippe reliqua usus alimentique gratia genuit; ideoque saecula annosque tribuit iis. Flores vero odoresque in diem gignit: magna, ut palam est, admonitione hominum, quae spectatissime florant, celerrime marcescere. Sed ne pictura quidem sufficiente imagini colorum reddendae, mixturarumque varietati, sive alterni atque multiplices inter se nectantur, sive privatis generum funiculis in orbem,

I. Pingere. • Tot fuerant illuc, quot habet natura colores; Pictaque dissimili flore nitebat humus. • De campis Aetneis, in quibus rapta Proserpina est. DALC.

Reliqua. Arbores nempe frugesque et hortensia, utilitatibus hominum; flores vero voluptatibus tantum genuit. Conf. XXII, t. Mox variae; Gron. et al. varie. En. P.

Vero. Gron. et Al. vere. En. P.
Sive alterni. Sive alterni flores atque multiplices nectantur in coronam: sive singulorum generum diversi funiculi modo in orbem ducentur, modo in obliquum: etiam quandoque toto coronae ambitu, coronae complures in una corona ductae videantur. HARD.

Sive privatis generum funiculis. Bis

in obliquum, in ambitum, quaedam coronae per coronas currunt.

II. (n.) Tenuioribus utebantur antiqui, stroppos appellantes: unde nata strophiola. Quin et vocabulum ipsum tarde communicatum est, inter sacra tantum et bellicos honores coronis suum nomen vindicantibus. Quum vero e floribus fierent serta a serendo

tentavit hunc locum Salmasius ad Solinum: p. 374, reddit sive privati generis funiculis: pag. 4068, sive pro brevitate generis funiculis: quod sit in Thusneo privati generis. Nostri quinque generum, sed ἄριστος cod. privati. Vide an fuerit: *Sive alterni atque multiplices inter se nectantur, sive priorum generum fasciculi, in orbem, in obliquum, in ambitum.* Eam enim vocem huic rei aplarunt Cicerio, Tuscul. lib. III: *Fasciculum ad mares admovetibz.* Tertullianus, de Coron. militar. cap. v: *Coronam si forte fasciem existimas florum per scrieni comprehensorum. Gaoz.*

II. *Tenuioribus.* Coronis videlicet, non e floribus quidem, sed duabus tribusve taenia, sive corollis invicem tortis; sic ut e pluribus una fieret. Στρόφαι dicebantur, hoc est, fasciae capitia. Nomen ex eo, quod essent eae tortiles. Virgil. in *Copa:* *Et gravidum roseo necte caput strophio.* Haad.

Antiqui, stroppos. Sic et Cluillet. *stropos* Turn. *strophia* Gron. et al. En. P. — *Antiqui.* Ianum omnium primum nummum percussisse, rates et naves Iuvaniase, coronas reperisse, illisque fuisse usum, tradit Atheneus, lib. XV, ac ideo multas civitates Italiae ac Sicilie in sua pecunia, altera parte biclitem enim cedere, altera vel navem, vel ratem, vel coronam. Victorius, lib. XXXVI,

cap. 46. DAL. — *Stroppos.* Hoc est, strophis. Sic stroppos priore loco exhibent MSS. Regin. Colb. Chiff. etc. Et vero Festus: *Stroppus est, inquit, ut Atteius Philologus existimat, quod graecē στρόφαι vocatur, et quod sacerdotes pro insigni habent in capite. Quidam coronam esse dicunt, aut quod pro corona insigne in caput inseratur, quale sit strophium. Itaque apud Faliscos diem festum esse, qui vocatur Stripearia, quia coronati ambulant, etc.* Alio longe significatu, *strophium dactylicum* Prudentius cecinit hymno 3 ante cibum, vers. 26: *Sperne, Camena, leves ederas, Cingere tempora queis solita es: Serta que mystica dactylico Texere docta liga strophio, Laude dei redimila coronas.* *Dactylicum strophium* vocat carminis genus, quod grammatici dactylicum, a dactylo pede, quo fere constat, appellarunt. Sic idem hymno tertio, n̄ 31 στρόφαιον, vers. 208: *Ast ego sera choro in medio Tertia feram pede dactylico. Strophium vero pro carmine usurparvit, quod στρόφαι Græcis, ut ὁδη, carmen est, quo deorum laudes continentur. Haad. — Stroppos.* Brot. ex MSS. Regin. 1, 2, et Camerac. *stroppos.* En. P.

Inter arciva tantum. Quae coronati peragebant. DALC.

E floribus fierent serta. Apud Apul. X Asini, Gratiae et Horæ Venerem

serviae appellabantur: quod apud Graecos quoque non adeo antiquitus placuit.

III. Arborum enim ramis coronari in sacris certaminibus, mos erat primum. Postea variari coeptum mixtura versicolori florum, quae invicem odores coloresque accenderet, Sicyone, ex ingenio Pausiae pictoris atque Glycerae coronariae, dilectae admo-

deam suam propitiant iaculis floris serti, et soluti. Coronas ex floribus, οὐρανοῦ λοξάς Philoxenus vocat apud Athen. lib. IV, pag. 203. Apud eundem οὐρανοῦ Deomon vocat, que singulis convivis dispergabantur. DAEC.

A serendo serviae. Serere poterat intelligi ligare: unde et conserere. — Ita MSS. omnes proxime appellant. Forte rectius tamen a serendo serieve. Nam et a sero, hoc est, nocto, serie dicta est. Rationem etiomi Tertullianus subindicit de Corona mil. cap. v: *Coronam si forte fascem existimas florum per seriem comprehensionem.* Et quoniam hic Tertulliani mentio incidit, iuvat obiter alterum eius locum afferre, quem Rigaltius et perperam edidit, et praepostore intellectus; libro nimurum de Idiolararia, c. x: *Florae scholae coronandae; ubi Rigaltius; Floralibus scilicet, Florae sacris.* Sed quid ad Floram referri haec opus est? Lege, *Florae scholae coronandae:* nam ad eum modo morem alludit, quem Plin. c. 8 libri huius significat, quem ait coronas Larium publicorum privatoremque honorem quondam fuisse. HARD. — In MSS. Reg. 4, Camerac. Lang. serive, unde Brod. edidit serieve. ED. P.

Quod apud Graecos. Στέφανα recentiores Graecos, a τεσίου, quod

et sero seu nocte significat, pro seris dixisset inquit. Quod et stabilire Hesychius videtur, quum στέφανα interpretetur ράμπατα et βοστρύχια. HARD.

III. *In sacris certaminibus.* Archiae epigramm. Anthol. I, 4: Τίσταρτε τίποι ἀγῶνες ἀν' Ἑλλάδα, τίσταρτε ιποι, Οἱ δύο μὲν θυητῶν, εἰ δύο δ' ἀθηναῖτων Ζενός, Απούλεος, Παλαιμώνος, Λρηθύρεος. Αθλα δὲ τῶν κόπτηνος, μάλα, εἴλικ, πίτνης. Ludi ii et sacra certamina fuerunt, Olympia, Pythia, Nemea, Isthmia. DAU.

Postea variari coeptum. * Pancarpiae, inquit Festus, dicuntur coronae ex vario genere florum factae. * HARD.

Mixtura versicolori florum, etc. Gronov. et al. *mixtura versicolori flororumque invicem.* ED. P.

Accendere Sicyonii (sic libri ante Harduinum editi). Strabo in Brutis, circa Vibonem agrum scripsit tanta florum copia seccare, ut et collectura Proserpina e Sicilia diverteret, et enormous a floribus illic primum textae sint. DAU. — *Sicyone.* Sie MSS. Regg. Colbert. etc. De Glycera coronaria, Pausioque pictore, haec multo tradentur uberioris lib. XXXV, cap. 40. HARD.

Coronariae. Stephiarios vocal Plantus, strophiorum, id est, coronarum artifices. DAEC.

dum illi, quum opera eius pictura imitaretur, et illa provocans variaret, essetque certamen artis ac naturae: quales etiam nunc exstant artificis illius tabellae, atque in primis appellata Stephaneplocos, quae pinxit ipsam: idque factum est post Olympiadem centesimam. Sic coronis e floribus receptis, paulo mox subiere, quae vocantur Aegyptiae, ac deinde hibernae, quum terra flores negat, ramento e cornibus tincto: paulatimque et Romae subrepsit appellatio, corollis inter initia propter gracilitatem nominatis: mox et corollariis, postquam e lamina aerea tenui inaurata aut inargentata dabantur.

IV. (III.) Crassus dives, primus argento auroque folia imitatus, ludis suis coronas dedit; accesseruntque et lemnisci, quos adiici ipsorum coronarum honos erat propter Etruscas, quibus innigi nisi aurei

Stephaneplocos. Ita MSS. Ioudali, non *stephanoplocos*. Στεφανηπλόκος, ut apud Theophr. legitur Hist. lib. VI, cap. 7, qui, vel quae necit, et texit coronas. De hac pictura seu tabula diceatur fusius loc. proxime cil. HARO.

Aegyptiae. Ex edera, narciso, malo punicae floribus, aliisque, quas Athenaeus enumerat, lib. XV, pag. 679 sq. HARO.

Hibernae. Quales nunc sunt e charita picta atque concisa, flores multisplices represtante. H. — Immo et ex lino sericove tessili plectique; vel ex lamina tenuissima, quam vulgo vocant *baleine*, pro *fauon* de *baleine*. En. P.

IV. *Lennisci.* Festus: *Lennisci* sunt fasciae coloriae dependentes ex coronis, quod antiquissimum fuit genus coronarum lancearum. Herychius: Ληνυίσκος, τὰς στεργὰς δυρχαδόντις

tauviæ. Capitol. in Vero, pag. 37: *Coronas quo etiam datas, lemnisci aureis interpositis, et alieni temporis floribus.* Nempe ad imitationem Veterum, ex lauro sibiisque uxore coronae: quibus lemnisci aurei additi. Antiquiss. ex anro, nunc e serico fascioliæ sunt, quibus lemniscorum possit appellatio tribui, *des rubans*. Non coronis, sed et palmis, quae præmia Circensis victoriae lemnisci addebatentur: unde ultræque lemniscatae dictæ. HARO.

Propter Etruscas. Tertullianus, de Cor. mil. Etruscas diuæ ex auro, quæ in triumphis cerebantur, describunt, alteram civicam quernam, alteram victricem lauream: Coronant, inquit, et publicos ordines laureis publicæ causæ: magistratus vero insuper aureis, ut Athenis et Romæ. Praeferrunt etiam illis Etruscae. Hoc vocabulum est coronarum, quas gemmis et

non debebant. Puri diu fuere ii. Caelare eos primus instituit P. Claudius Pulcher, bracteasque etiam philyrae dedit.

V. Semper tamen auctoritas vel ludicro quaesitum fuit. Namque ad certamina in Circum per ludos et ipsi descendebant, et servos suos quique mittebant. Inde illa XII Tabularum lex: « Qui coronam

fodis ex auro querinis, ob Iovem insignes ad deducendas tonsas, cum palmatis togis sumunt. Ac rursum: Triumphi laurae fodis struit, hanc adumbratur lemniscis, et inauratis laminationibus, unguentis delibutur, etc.

P. Cl. Pulcher. Is qui consulatum Romae gessit ann. V. C. 570, L. Porcio Licinio collega, ex Fastis. H. — Bracteas, etc. Legendum puto ex Vet. cod. *Bractearumque etiam philyras dedit.* DALE. — *Bracteasque. Tenuibusque iam, philyras instar, ex auro argenteo laminois, quibus lemnisci constabant, adiecit tenuiores bracteas alias, quae taeniarum instar adtentae ac pendulse forent.* HAAN.

V. Auctoritas. Semper magna fuit auctoritas coronarum, etiam earum quae ludo parabantur. HAAN.

Per ludos. Ludos Consulares significat a Romulo institutos in honorem Neptuni equestris, qui artem equitandi docuit. Illis erani ac muli, tum juncti, tum soluti, magno speculatorum studio, per circum decurrentib; miliusque pro victima sacrificabatur. Alii Equitiae intelligent ab eodem reperita, quae in Martio campo celebrabantur. Vide Alexand. ab Alex. lib. V, cap. 26. DAL.

Et servos suos quique mittebant.
Lege: *Servos suos equosque mittebant.*
Inde illa XII Tabularum lex: Qui

coronam parit, ipse pecuniae eius, virtutisque ergo duitur ei, pro detur apXXII. Addit. Plinius, interpretans verba legis: quam servi equi meruissent, pecunia partam lege dici nemo dubitavit. Et post sequitur, dum intus positus esset, dele intus: corona igitur virtute partam et ei qui peperisset, et eius parenti sine fraude esse impositam lex iubet, et dum positus est, id est, collocatus, et domi foris effertur. Tota ergo lex ita fuit concepta: Qui coronam parit ipse pecuniae eius, virtutis ergo duitur ei, ut ipsi mortuo parenti eius, domi positus esset, foris feretur, sine fraude nec imposita. Salmasius, p. 422. GROS. — *Illa XII Tabularum lex.* Sic ab Ursino emendata: QUI CORONAM PARIT. IPSE PECUNIAE. EIVS. VIRTUTISQUE. QUITDITUR. IPSEIQUE. MORTUO. PARENTALIPVS. EIVS. QVOM. ESTVS. PONITOS EST. QVOMQUE. POSITUS. EXPERTUS. IMPOSITAS SE. PRAYDE. ESTOD. Sententia est: ut qui coronam vel ipse virtute peperisset, vel servorum ministerio et quadrigis, eidem ea donaretur: eique etiam mortuo acquiesita corona sine fraude imponeretur: non tantum illis septem diebus, quibus intus, id est, domi positus esset, sed eo etiam die, quo cum pompa et ornata in forum ad Rostic efficeretur. HAAN.

Qui coronam. Hic duplicitis coronae mentio fit. Prioris, virtute partae:

parit ipse, pecuniave eius, virtutis ergo duitor ei. Quam servi equive meruissent, pecunia partam lege dici, nemo dubitavit. Quis ergo honos? ut ipsi mortuo, parentibusque eius, dum intus positus esset, forisve ferretur, sine fraude esset imposita. Alias in usu promiscuo ne ludicrae quidem erant.

VI. Ingensque et hic severitas. L. Fulvius argentarius, bello punico secundo, cum corona rosacea interdui e pergula sua in forum prospexit dictus,

de qua Cicero liberis de Legibus: *Iam illa significatio est laudia ornamenta ad mortuos pertinere, quod coronam virtute partam, et ei qui peperisset, et eius parenti sine fraude esse lex impositam iubet, etc.* Posterioris, quam pecunia comparasset, nimurum vel equus, vel servus, superiore minus honorata et laudata. Imperator Alexander civilium munierum vacationem iis non permisit, qui aemulis corruptis et redemptis coronati fuerant. Quod autem pertinet ad mortuorum coronas, Servius adnotavit, olim cadavera per dies septem domi servari solita, rogo dari octavo die, sepeliri nono. *Pist.*

Virtutis ergo arguitur (sic lib, ante Hard. editi). Veratissimus locus. Vossianus primus, *virtutine ergo duitor ei.* Sic manus vetustissima. Sed solicitavit eam posterior, et ex d fecit, relicta tamen, ut salis apparent, extante virgula. Itaque scribas censio: Qui coronam parit ipse pecuniae eius, virtutis suae ergo duitor ei. Ut sene Pintianus et Salmasius ad Solin. pag. 422, quibus hoc testimoniis praebendum erat. Gnox. — *Duitor ei.* Αργαλεῖς, more vetusto, pro dator ei. In MSS. Reg. 2, etc. dividitur: non, ut editi, arguitur. HARD.

Et ipsi mortuo, etc. Gracis mos etiam fuit coronatos mortuos efferre. Cicero in orat. pro L. Flacco, Smyrnaeorum plebiscito decretum fuisse narrat, ut mortuus Castricinus in oppidum introferretur, quod alii non concedebant: deinde, ut ferrent ephibi: postremo, ut aurea corona imponeretur mortuo. Apud Aristophanem ēz Εχθρούς, maritus uxorem increpans, quod se in lectulo dormiente, veluti cadaver reliquisset: φέντε καταλιπόντας ωντηπι προκαίμανον, μωνούχη στρανόντας, οὐδὲ τιθίσαι λέκχυνος. DAL. — *Parentibus.* Haud legisse satis diligenter eam legem Ursinus, vel ex eo loco intelligitur, quem PARENTIBVS, pro PARENTIBVSQUE scripsit. Nam praeter Plinium accedit Tulli ipsius auctoritas, ita legem referentis, de Legib. lib. II: *Illa iam significatio est, laudia ornamenta ad mortuos pertinere, quod coronam virtute partam, et ei qui peperisset, et eius parenti sine fraude esse lex impositam iubet.* Vide et Suidam verbo ξερότυτι. H.

VI. *Et hic severitas.* Brot. ex MSS. Regg. 4 et 2, et hōnā sev. et sic quoque Gron. et al. Eo. P.

Argentarius. Τραπεζίτης, un banquier. Hard.

ex auctoritate Senatus in carcerem abductus, non ante finem belli emissus est. P. Munatius, quum demptam Marsyae coronam e floribus capiti suo impo-
suisset, atque ob id duci eum in vincula Triumviri
iussissent, appellavit tribunos plebis. Nec intercessere
illi: aliter quam Athenis, ubi comessabundi iuvenes
ante meridiem conventus sapientium quoque doctrin-
ae frequentabant. Apud nos exemplum licentiae
huius non est aliud quam filia Divi Augusti, cuius

Marsyae coronam. Capiti eius dei-
impositam. Marsyas, minister Liberi
Patris, per evitantes liberas in foro
positus, libertatis indicium est, qui
erecta manu testatur, nihil urbi de-
esse, inquit Serv. in Aen. lib. IV, v.
58. HARD.

Neo intercessere illi, etc. Sensus
est, tribunos non intercessisse, sed
castigandum censuisse Munatum, se-
veriore et longe alia disciplina Ro-
manorum, quam Atheniensium, apud
quos iuvenes comessabundi, poti-
vino madidi licenter ac insolenter
philosophorum scholas adeunt, illos
audituri. Nam corruptissimi et per-
ditissimi fuerunt Atheniensium mo-
res, ut inquit Theopompus apud
Athenaeum, lib. XII: iuvenibus apud
tibicines et scorta versantibus: ali-
quanto grandioribus occupatis in tes-
serarum lusu et eiusmodi petulantis:
universoque populo plus sumptus fa-
ciente in publicas epulas ac viscera-
tiones quam in gubernanda civitate.
Eo vero crimen probrosius, quod
philosophi operam darent, quorum
monitis ac praecceptis revocari debue-
rant ab ea intemperantia, quum Ro-
mae philosophi nulli essent, qui iu-
venes ad virtutem et probitatem eru-
dirent. Putat Cuiuscus hic significari
Polemonem, qui quum, auctore

Laertio, comitatus sodalibus aliquan-
do ebrius ac coronatus scholam di-
sputantis de temperantia Xenocratis
ingressus fuisset, ab eo nihil deter-
rito, sed acris et animosius rem
quam cooperat, tractanti, sic est ex-
stigitus, et ad saniores mentem
reducitus, ut eam vitae impuritatem
perosus, philosophiae se totum ira-
diderit, ei vita functo Xenocrate,
eius scholae praefuerit. Horat. Sat.
II, 3, v. 253: *quaero, faciasne, quod*
*olim Mutatus Polemon? ponas iusi-
guia morbi, Fasciolas, cubital, fo-
tia: potus ut ille Dicitur ex collo fur-
tim carpsisse coronas.* DAL.

Filia Divi Augusti, cuius, etc.
Julia nempe, de qua disimus I. VII,
cap. 46. Ut ad statum Marsyae in
foro positam, meretriculae conveni-
rent, impudicitiaeque suse testem
corollam alicui minorum gentium
deo imponerent, malo te a Lipsio,
si pudor suadet, ediscere, de Ant.
Lect. III, pag. 120, quam immorari
me in ista tenebris Stygiis digna fue-
ditate. De Iulia Seneca de Benef. lib.
VI, cap. 32: *Augustos flagitia pri-
cipalis domus in publicum emisit, ad-
missos gregati adulteros, pererratam
nocturnis comessationibus urbem . . .*
quotidianum ad Marsyam concursum,

luxuria noctibus coronatum Marsyam, litterae illius Dei gemunt.

VII. Florum quidem populus romanus honorem Scipioni tantum habuit. Serapio cognominabatur, propter similitudinem suarri cuiusdam negotiatoris. Ob id erat in tribunatu plebi admodum gratus, dignusque Africanorum familia. Nec erat in bonis funeris impensa. Asses ergo contulit populus, ac funus elocavit; quaque praeferebatur, flores e prospectu omni sparsit.

*quum ex adultera in quaestuariam ver-
sa, etc. HARO.*

Litterae. Ita MSS. omnes. Sic dolenter scriptas litteras eas invult, ut ingemiscere quodammodo viderentur. Deum autem vocat, ut lib. VII, cap. 46: *In summa deus ille, caelumque nescio adeptus magis, an meritus,* etc. HARO.

VII. *Serapio cognominabatur.* Is est videlicet, quem Serapionem quoque cognominatum vidimus lib. VII, c. 10. Quem quum et tribunum fuisse plebis et dignum Africanorum familia, Plinius dicit, servili origine fuisse eum, sed manumissum ab aliquo e Scipionibus, propterea que Scipionem cognominatum, oblique significat. HARO.

*Asses ergo contulit populus, ac fu-
sus elocavit.* Factitum id et alias, ut in funere Valerii Publicolae regum exactoris: Menenii Agrippae, qui populum cum senatu in gratiam adduxerat: Q. quoque Fabii Maximi, ut Val. Max. prodidit, lib. V, cap. 2. His aere collato a populo rom. iusta sunt peracta. Haec pertinet vetus inscriptio apud Gruter. pag. 498: *N.
VINCIUS. P. T. POST. MORTEM. MVNICI-*

*PES. SVI. AERE. CONLATO. PIETATIS.
CAUSA. rr. HARO.*

Flores e prospectu omni sparsit. E pergulis, e fenestris, unde prospectus in vicum. Supra libro XIX, cap. 49: *Praefigi prospectus omnes cogit,* hoc est, obstrui fenestras. Has ἀνθένει βολὰς, florum sparsiones receptas in eos, quos honore volebant affectos, Lipsius ad Taciti lib. XV, iam olim ex variis auctoribus adnotavit. Id observatum quoque in Brutis funere, auctor est Dion. Halic. lib. V. In funere etiam filiae Virginis, lib. XI. H.—*Flores.* Rosa, myrtle, et aliis omni genus floribus ornata coronataque sepulchra olim fuisse, e multis scriptorum locis cognoscimus. Anacreon oda in Rosam: Τόδι καὶ νερούσιν ἄρκτη, Τόδι καὶ νερούσιν ἄρκτη. Sophocles in Electra: Καὶ δὴ λέγω τοι πᾶν ὅσον καταδόμην, Επει γάρ τὸν πατρὸς ἀρχαῖον τίμον, Ορέη κολάντες εἰς ἄκρας νεοφύτους Ήγυάς γάλακτος, καὶ περιτιηρῆ κύκλῳ Πάνταν ὅστε τὸν ἀνθένα θάκην πατρός. Serta illa, ut videre est in urnis ac sepulchrī antiquis, taeniis lanel coloris, id est, suo tantum et nativo colore tinctis, implicabantur et necabantur. Maggius, lib. II, cap. 47. Dall.

VIII. Et iam tunc coronae Deorum honos erant, et Larium publicorum privatorumque, ac sepulchrorum, et Manium; summaque auctoritas pactili coronae. Sutiles Saliorum sacris invenimus, et solemnes

VIII. Et iam tunc coronae Deorum honos erant, etc. Vetus inscriptio: CORONAE. CENTENAE. POSTVNAE. PRIMIGENIAE. DEDICATAE. in Thesauro Goltzii, pag. 272. HARD.

Larium. Lar apud Plautum in Aulularia: *filia una est; ea quotidie milu Aut thure, aut vino, aut aliquo semper supplicat: Dat mihi coronas. DAL.* — *Larium publicorum.* Compitalium scilicet. De privatis atque domesticis, Cato de Re Rust. cap. cxiii: *Vidlica focum purum circumversum, quotidie priusquam subitum est, habeat, kalendas, idibus, nonis, festus dies quoniam erit, coronam in focum indat, perque eos dies Lari famuli pro copia supplicet.* Plautus in Trin. act. I, sc. ii, v. 4: *Larem corona nostrum decorari volo.* Iuvenal. Sat. IX, vs. 437: *O parvi nostrique Lares, quos thure minato, aut farre, et temni soleo exornare corona!* H.

Ac sepulchrorum, etc. Decemviri olim sustulerunt sumptuosam respirationem, id est, murratam potionem: et longas coronas, quibus orabantur busta, sepulchra, sellae curules, theatra, currusque triumphantium: nam rotundis homines utuntur. DAL. — *Sepulchrorum.* Idem Tibull. lib. II, 4, v. 47: *Atque aliquis senior, veteres veneratus amores, Annua consticta serta dabit tumulo. Aram sepulchralem coronari solitam, ex veteri inscriptione scito, quae apud Gruterum exstat, p. 715. H.*

Summaque auctoritas pactili coronarum. Plectilis coronae meminit et Plautus

in Bacchidibus: *Pro galea seophium, pro insigni sit enolla plectilis.* Maxtiv Xenophani Colophonio apud Athenaeum, καλυπτός Eubulo comicus. Apud Graecos sponsae, quae ad virum ituræ erant, ex obviis floribus coronam sibi texebant, quam sub flammeo capiti imponerent. Probrosum enim foisset emptam gestare. Alexand. ab Alexand. lib. II, cap. 5. DALE. — *Pactili.* Seu plectili, quod idem est. E multiplici flore, folloque textae. *Plexa,* inquit Festus, colligata significat, ex graeco πλίξιν, id est, concinno, tenui, necio. Maxtiv Graeci dicunt, et μετέρια τηγάνων, compono. H.

Sutiles aliorum sacris invenimus (sic lib. ante Harduin. editi). Leg. Saliorum. De horum institutione, ritu, saltationibus, carmine, ancyliis et conviviali sumptuosis abunde multa Alessod. ab Alexand. lib. I, c. 26. Salius Arcas, Aeneae comes, saliorum Marti Gradivo sacrorum saltationem instituit; ab eo dicti Salii. In denariis romanis Salius effingitur amictus veste longa, dextra manu caduceum tenens, sinistra elyptum, capite galea tecto prominenti, ad ultramque aures apice oblongo et acuto. Vranius. DAL. — *Sutiles.* Hae paetilibus opponuntur, e rosarum foliis consutae. Martialis, lib. V, epigr. LXIV: *Pinguescat nimio madidus mihi crinis amomo, Lassenturque rosas tempora sutilibus.* Et lib. IX, ep. xci, ad Flaccum: *Perfundas glaciem triente nigro, Frontem sutilibus ruberis coro-*

coenis. Transiere deinde ad rosaria; eoque luxuria processit, ut non esset gratia nisi mero folio: sutilibus mox petitis ab India, aut ultra Indos. Lautissimum quippe habetur e nardi folio eas dari, aut veste serica versicolores unguentis madidas. Hunc habet novissime exitum luxuria feminarum.

IX. Et apud Graecos quidem de coronis privatum scripsere Mnesitheus atque Callimachus medici, quae nocerent capiti: quoniam et in hoc est aliqua valetudinis portio, in potu atque hilaritate praecipue odrum vi surrepente fallaciter, scelerata Cleopatrae solertia. Namque in apparatu belli Actiaci gratificatiuem ipsius reginae Antonio timente, nec nisi prae-gustalos cibos sumente, fertur pavore eius lusisse,

nis. Et ibid. ep. xciv: *Sutiles aptetur decisi rosa crinibus.* Sie et *lapillos sutiles* Prudentius appellat, hymno vii, vers. 458, et *hyacinthos sutiles* in Hamartigenia, v. 263. H.

Saliorum. Salii Sacerdotes Romae fuere, a saliendo dicti, quod vase per urbem eursitanles salire soliti. Varro de Ling. Lat. *Salii a saltando*, quod facere in comitio in sacris, quotannis et solent, et debent. Inde saliare epulæ, pro lautiis et opiparis, quia tales erant Saliorum. Vide Festum. H.

Rosaria. Coronas scilicet e solis rosa. Dat.

Nisi mero folio. Rosarum foliis, e quibus sutiles coronae: quum antiquitus totæ rosæ sutilibus insererentur. Sed eo tandem luxuria processit, ut fastidita gralia floris pulcherrimi, eius tantum folia retenta sint, quae ut alia aliis veluti squamatim inseruntur, inventa est conditurae ratio, qua sie macerarentur, ut manus artilicis et puncturas quibus neccrentur, pati possent. Tradit eam ratio-

nem Apie. de Re Cul. c. 4. H. — Folio. Busarum. Male quidam Folium Indicum intellexerunt. Ed. P.

IX. Quae nocerent capiti. Aristot. *τὰ τοῖς φυτοῖς προβλήματα*, inquit Athen. XV, pag. 692, hoc querit, cur magis canescant homines, qui unguento magis caput illuviant, causisque aliquas assert, que in Problematum libro hodie non leguntur. Hanc.

In potu atque hilaritate. In epulis coronatos arcubuisse ostendunt Ari-stophanes in Equitibus, Plaut. in Pseud. Ovid. Fast. 337: *Ebris, incinctis philyra conviva capillis, Saltat, et imprudens utitur arte meri.* Confer. Rhodiginus, lib. XXVII, c. 26 et 28. Huc spectat quaestio apud Plutareh. in Sympo. I, 3: an inter pecula coronis et sertis utendum sit. Dat. — *Scelerata Cleopatrae solertia.* Quændorum si solertia ac scelerate uli novit Cleopatra. Ed. P.

Festus pavore eius lusisse. Sie quidem Vet. sed placet magis legitur, pavori eius illusisse. Dat.

extremis coronae floribus veneno illitis, ipsaque capiti imposita, mox procedente hilaritate invitavit Antonium, ut coronas biberent. Quis ita timeret insidias? Ergo concerpta in scyphum incipienti haurire opposita manu; « En ego sum, inquit, illa, Maree Antoni, quam tu nova praezugantum diligentia caves: adeo mihi, si possim sine te vivere, occasio aut ratio deest. » Inde eductum custodia hibere iussit, illico expirantem. De floribus supra dictos scripsit Theophrastus apud Graecos. Ex nostris autem inscripsere aliqui libros Anthologicon: flores vero persequutus est nemo, quod equidem inveniam. Nec nos nunc scilicet coronas nec temus; id enim frivolum est; sed de floribus, quae videbuntur digna, memorabimus.

X. (iv.) Paucissima nostri genera coronamentorum inter hortensia novere, ac paene violas rosasque tantum. Rosa nascitur spina verius, quam frutice, in rubro quoque proveniens, illic etiam fuscundi odoris;

Mare. Gron. et al. chare; praei-
verat emendatione Dal. Ed. P.

Adeo. Eipsavrhōc. Hard.

Eduotum custodia, etc. Roum unum aliquem. H. — Expirantem: Gron.
et al. expirante. Ed. P.

Supra dictos. Lib. ante Hard. editi,
extra supradictos; nobiscum iamnen
facit Gron. in nosis. Ed. P. — Supra.
Præter dictos ante scriptores. H.

Theophrastus. Theophrast. de hoc
argumento scripsit in primis Histor.
Pl. VI. 6. 7. Hard.

Anthologicon. Λαθολογικόν. Vox es
florilegium, seu librum collectaneo-
rum sonat: non quod de floribus hor-
torum hi libri tractant, sed quod
sententiarum flores ex variis scripto-
ribus collectos conlinerent. H.

X. In rubro quoque proveniens. In

cynobalo de quo XVI, 71. Hard. —
Cynobalo est rosa canina (Iosand.
polyand. gen. t237 Pers. Rosac. Jus.).
Plures hoc ipso capite aut varietates
Nosler enumerat, de quibus, in tanta
rosarum, quas doivimus, copia, vix
certi aliiquid quisquam pronuntiare
sudeat. Praenestina, Brot. indice, est
rosa Praenestina, alba et versiones.
J. Buch. Campana, rosa candida, plena
et semiplena. I. B. An Rosa bifera
Pers. vel R. damascena? Milesia,
rosa rubra, flore valde pleno et se-
mipleno. I. B. vulgo, rose rouge, rose
de Provins. Trachinix esdem atque
rosa rubello flore majore, pleno, in-
carnata vulgo. I. B. rose de France,
rose pale, rose couleur de chair. Al-
bandica, ros. eglantina, flore pleno.
I. B. rosier églantier. (R. rubiginosa)

PLIN. N. H. Tom. VII

B

quamvis angusti. Germinat omnis primo inclusa granoso cortice. Quo mox intumescente, et in virides alabastros fastigato, paulatim rubescens dehiscit, ac sese pandit, in calycis medio sui stantis complexa luteos apices. Usus eius in coronis prope minimus est. Oleo maceratur, idque iam a Troianis temporibus, Homero teste. Praeterea in unguenta transit, ut diximus. Per se medicas artes praebet. Emplastris atque collyciis inseritur mordaci subtilitate. Mensarum etiam

est vere ros. eglenteria Veterum, electore Pers. *Synops.* II, pag. 49.) Spagnola, ros. minor, rubello pleno flore, asperis spinis armata I. B. *rose canelle.* Centifolia, ros. lacteola I. B. *Graecia* vel *lychnis*, ros. campestris, spinis careps, biflora. C. B. *Graecula*, ros. silvestris, odoratis, flore albo C. B. De pulcherrimo omnium flore qui plura discere vexit, quem verbis antiquam exprimi queat, novum adeat et luculentissimum opus Cl. nostratis Redibut, qui post *Liliaceas*, non sibi impar *Rosae* ruper ad vivum depingere aggredens est. Eb. P.

Angusti. Late se non spargentis.
DALC.

Granoso cortice. Intus veluti quibusdam grana secco. Nodum enim, seu globulum cum, quo semen conseretur, corticem Plinii usurpauit, non sensel. Nam infra: *Tardissime* provenient semine, quod in ipso cortice est. Mijlov Theophr. appellat Histor. VI, 6. *Vinhilicum*, ουραλός, Aristot. Probl. a. 12, quæst. 8. H.

In virides alabastros fastigato. Alabastrum vocat rosae calycem, antequam ex sit expansa: e similitudine nimis cum alabastro, vase unguentario; cuius est longitudo fastigata, in pleniorum orbem deshevita, ut Plinius

nus ipse eit IX, 56. Poëta quidam pyramides vocal, quos Plinius alabastros; et calathos, quos ille calyces: prima dies ostendit spicula florum, Altera pyramides modo maiore tumentes: tercia iam calathos. H. — Fastigato. Gron, et el. ut semper elias, fastigato. Eo; P.

De sese pandit, in calycis, etc. Forte sincerius (ut præmonneret Salmas. Eb. P.), sese pandit in calycis, medio sui stantes complexa luteos apices. Calyx vocatur, qui lutea statim sua apices, et floris folia continent. HARD.

Vsus eius in coronis prope minimus est. Prece caeteris nempe utilitatibus, quas roses præbet: nam et oleo præterea maceratur, et in unguenta transit, et emplastris insertur, etc. Hunc locum Barbarus præve iotellescit: dum nimis, contra codicum fidem, et mentem scriptoris reponuit. H.

Homero teste. Iliad. V, v. 186, ubi oleum roseum memoratur: ποδέων δὲ χρήσει θάρη. H.

Ut diximus. Scilicet lib. XIII, cap. 2. Nam.

Mensarum etiam deliciis. Solebant Romanii non solum mensas ad convivie strucas, ut nunc fit, rosarum foliis contexere, sed etiam epulatum

deliciis perungendis minime noxia. Genera eius nostri fecere celeberrima, Praenestinam et Campanam. Addidere alii Milesiam, cui sit ardentissimus colos, non excedenti duodena folia. Proximam ei Trachiniam minus rubentem. Mox Alabanticam viliorem, albicantibus foliis. Vilissimam vero plurimis, sed minutissimis, spineolam. Differunt enim multitudine foliorum, asperitate, laevore, colore, odore. Paucissima quitta folia, ac deinde numerosiora: quum sit genus eius, quam centifoliam vocant: quae est in Campania Italiae, Graeciae vero circa Philippos: sed ibi non suae terrae proventu. Pangaeus mons in vicino fert, numerosis foliis ac parvis; undae accolae transferentes conserunt, ipsaque plantatione proficiunt. Non autem talis odoratissima est, nec cui lati-

ferentia es impervere, tota ei minime noxia voluptate. Quidam expouuit mensis circa in summis deliciis habitas inungi rosarium succo, que ob amarorem infacta et illas eas agravaret a carie et tique. Hellogabalus in recumbentes concivas per laquearia, veluti per impluvium, rosas effundi iubebat. Quidam ei pulvinos triclinistres ac cubitarios rosas forcabant. DAL.

Pungendis. Gron. et al. *impergētis*; et mox, *causā illā ard. col. non excedentia.* Eo. P.

Praenestinam. Ea est quam vulgas Proviniales appellant, *rose de Provins*, ut quidem Clusius arbitratur Histor. Bar. plant. I, 44. H.

Campanam. Vbi biferi, ut Maro cecinit, Georg. IV, 119, *rosaria Paestri*. H. — An rosa alba, vulgaris maior, C. Bauli, ut quidam volunt? E. P.

Trachiniam. Ab Heracleo agro,

quae Trachin appellata est, ut vidimus IV, 44. H.

Vilissimam. Ita MSS. Reg. Colb. Ch. non *utissimam*. Recet: unicepsit enim viliorem. Spineola a spiga-ram densitate, quibus est oblate: nomen traxiæ videtur. H.

Differunt, etc. Theophrast. Histor. VI, 6. H. — *Foliorum*, *floris pauci-*pe, quae recentiores *petala* vocantur. Eo. P.

Centifoliam. Et nos trecentifolium maximatum in horto Baglio vidimus, flore, ut sicut, incarnato: eamque odoris pericundi. Centifoliam quoque Balanicam, qualis a Clusio delineatur, Histor. Bar. plant. lib. I, pag. 413. H. — Serval nomen; plures R. centifoliae, in hortis cultissimæ varie-

tates. Eo. P.

Pangaeum. Theophr. ex tuō Grecy γαῖαν. H. —

Non autem talis odoratissima. Theo-

phrast. l. c. H. —

simum maximumque folium: breviterque indicium est odoris, scabriſſa corticis. Caepio Tiberii Caesaris principatu, negavit centifoliam in coronas addi, prae-terquam extrems velut ad cardines. Nec odore, nec specie probabilis est, quae Graeca appellatur a nostris, a Graecis lychnis, non nisi in humidis locis pro-veniens, nec umquam excedens quinque folia, violae-que magnitudine, odore nullo. Est et alia Graeca appellata, convolutis foliorum paniculis, nec dehiscens nisi manu coacta, semperque nascenti similis, latissimis foliis. Alia funditur e caule malvaceo, folia oleae habente, mosceuton vocant. Atque inter has

Breviter. Theophr. Ex ἐδῶ τοῖς μαρτυρίοις πάλαι τὸν μὲν παῖδας, ὃν τραχύ τὸ πέπτωτον. Odoratores sunt inter amplias quibus pars ima scabra. H.

Extremos. MSS. Regg. et editio princeps, *extremos*. Sio Granus apud Noarium dixit: *Sonae impulsa cardo regia* Brot.

Neo odore. Minus commode prius legebatur, nec odore, nec specie probabilem, et que Graeca, etc. oratione nec satis apte cohaerente, nec quae similitudinem veri ultimam habeat. Quis enim centifoliam rosam, de qua proxime anteā sermo, ad quam prior sententiae huius pars referebatur olim, si minus odore, si specie saltem, quodcumque demum genus illud rosarum sit, negaverit esse commendabilem probabilemque? H.

Lychnis. Quidam inodorosam et pusillam rosam rubram indicari volunt; vere ei autem prudenter, quam vulgo vocamus *Damas rouge*. Alii lychnidem Dioscoridis coronarium berbam, flore violae, purpureo-scente, a Plinio intempestive recenserunt inter rosarum genera. Nostra-

tes certe ob similitudinem, quam is flos habet cum rosa, lychnidem vocant, pascerent. DALEC. — *Lychnis*. Dioscoridis haec coronaria lychnis est, sive salvia, de qua concisa brevitate grecus auctor III, 44: Ανχυϊς στεφανωματική, ἀνδρος ἄστρου λευκότη, επιπέργυρος δέ, πλακώντων σιγατά στεφάνων. II. — *Agrostemma coronaaria* (*Decand. pent. gen.* 445 Pers. *Caryophyll.* Juss.). Ed. P.

Paniculæ. Quidquid sublonga et subrotunda forma tumet, ut hic rosæ foliorum globulus, panicula appellatur. HARD.

Alia. Forte althaea, rose d'outre-mer, sed peregrina, ab unicantili malva, de qua diximus superiore libro, diversa eis commune nomen utriusque vulgus impossit. Vidimus in horio Regio. II. — *Folia oleae*. Vét. apud Del. idem. Ed. P.

Mosceuton. In quibusdam MSS. mucuton. In aliis acetos. H. — *Mosceuton*. Haec certe non est la rose muscade. Ex Plinii descriptione potius videtur esse, la rose d'outre-mer, de qua iam sup. lib. XX, 84. Brot. —

media magnitudine autumnalis, quam coroneolam vocant. Omnes sine odore, praeter coroneolam et in rubo natam: tot modis adulterantur. Et alias vera quoque plurimum solo praevalet. Cyrenis odoratissima est, ideoque ibi unguentum pulcherrimum. Carthagine Hispaniae, hieme tota praecox. Refert et caeli temperies. Quibusdam enim annis minus odorata provenit. Praeterea omnis siccis quam humidis odo-
ratior. Seri nec pinguibus vult, nec argillosis locis, nec riguis, contenta raris, proprieque ruderatum agrum amat. Praecox Campana est, sera Milesia. Novissime tamen desinit Prenestina. Fodiuntur altius quam fruges, levius quam vites. Tardissime prove-
niunt semine, quod in ipso cortice est, sub ipso flore, opertum lanugine: ob id potius caule conciso inse-
runtur: et ocellis radicis, ut arundo, unum genus inseritur pallidae; spinosae, longissimis virgis, quin-
quefoliae, quae e Graecis altera est. Omnis autem recisione atque ustione proficit: translatione quoque, ut vitis, optime oxyssimeque provenit, surculis qua-
ternum digitorum longitudine, aut ampliore, post

Allacea (Alcea) rosea? (*Melanocleph.*
polyand. gen. (632 Pers. *Malv.* Juss.).
Ed. P.

Cyrenis. Theophr. Hist. fl. Eiōtostata δέ τὰ ἐκ Κυρήνης δύο κατ τὸ πά-
γον ἔδιστον. H.

Praeterea. Omnis rosa scilicet: Di-
dymus in Gen. XI, 49; Eiōtostata δέ
χριν, οὐ δὲ τοῖς διδύμοις βόδιξ, διδύμοις
δὲ κατ τὰ χρῖν εἰωθέστερα εἰσται. H.

Ruderatum. In quo ruderata, vel-
ut inquinata sed fioriorum materies pluri-
ma ipest. HARO.

Quod. Sic Theophr. l. c. Φίσται μή-
ραι ἐρδανία καὶ τὰ τοῦ αιμπαρατο-
ρεῖται δὲ ὑπὸ τῷ ἄνθος ἐν τῷ μῆλοι.

Ἐχου δὲ τοῦ χρεοῦ. Quid cortex sit,
superius diximus. H.

Cande conciso inseruntur. Seu mal-
leulis a tauri decisis. Theophr. Hist.
VI, 6: Εκτάκητος τὸν καυλὸν φύ-
τισσον. HARO.

Et ocellis radicis. Quid sint in arun-
dine equi, diximus XVI, 67. Quod
genus illud sit rosa pallidae spin-
osae, griseolae, quinquefoliae, non
satis competitum. H.

E Graecis. Quae paulo ante gra-
cula appellata. HARO.

Omnis autem recisione, etc. Theo-
phrast. l. c. HARO.

Vergiliarum occasum sata: dein per Favonium translatā; pedalibus intervallis, crebroque circumfossa. Qui praecocem faciunt, pedali circa radicem scrobe aquam calidam infundunt, germinare incipiente calyce.

XI. (v.) *Lilium roseae* nobilitate proximum est, et quadam cognatione unguenti oleique, quod lirinon appellatur. Et impositum etiam maxime rosas decet, medio proventu eārum incipiens. Nec ulli florū excelsitas maior, interdum cubitorum trium, languido semper collo, et non sufficiente capitis oneri, Candor eius eximius, foris striati, et ab angustiis in latitudinem paulatim sese laxantis effigie calathi, resupinis per ambitum labris, tenuique filo et semine, stantibus in medio crocis. Ita odor, colorque duplex et alius calycis, aliis staminis, differentia angusta. In unguenti vero oleique usu, e folia non spernuntur. Est flos non dissimilis illi in herba, quam convolvolum

Quod praecocem faciunt, Pall. III in Februar. t. 21: Si rotam temperat habere volueris, tubos palmis ab ea in gyrum fodies, et aqua calida bis rigabis in die. Sic Didymus in Geop. I.e. Hard.

XI. Quod lirinon. Λιτίπον: nam seque Graeci λιτίπον liliūm appellant. Idem et αὐτόνοις nuncupavert, ut diximus XIII, 2. Diostor. III, 16, de lilio: ἀρ' οὐ καὶ τὸ κρίσιμον καταγενά-
ζεται, εἴ τις λιτίπον, τι δὲ αὐτούνος
νολέσται. Hard.

Etimossum. Mallem interpositum. Intelligit enī, opinor, gratiā hōr-
torum, vel coronarum, non esse le-
veū, quemadmodum Maro cecinil
Aeneid. XII, vs. 69:... mixta rulent
ubi lilia multa Alba rosa, H.

Candor eius eximius foliis foris striato-

*tis et... sese laxantis, etc. (sic Gros.
et al. ante Hard. En. P.) Legend.
Candor eius eximius, foris striati et
ab angustiis in latitudinem paulatim
sese laxantis effigie calathi, etc. Post:
Tertio generi caetera eadem, calix
herbaceus: possuit herbaceum pro eo
quod in Dioscoride est, zōxūtē lege
ergo helvaceus, pro herbaceus. Idem
menduſ infra cap. 19: *Narcissi duo
genera in usum medici recipiant: unum
purpureo flore, alterum herbaceum.*
Scribendum, helvaceum. Color hel-
vaceus et helvaceus est inter rūsum et
albū: ita Festus: hic plane est meli-
nus et lateus color, vel' eroccus. Sal-
mas. 102. — *Lilium candidum* (He-
zand. Mon. gen. 791 Pers. Liliac.
Juss.). En. P.*

Convolvolum, Gallis, liseron. Simi-

vocant, nascens per fructa; nullo odore, nec crocis intus: candorem tantum referens, ac veluti naturae rudimentum lilia facere condiscens. Alba lilia iisdem omnibus modis seruntur, quibus ross: et hoc amplius lacryma sua, ut hippo selinum; nihilque est fecundius, una radice quinquagenos saepe emitte bulbos. Est et rubens lilyum, quod Graeci crinon vocant. Alii florem eius cynorrhodon. Laudatissimum in Antiochia, et Laodicea Syriae, mox in Phaselide. Quartum locum obtinet in Italia nascens.

XII. Sunt et purpurea lilia, aliquando gemino caule, carnosiore tantum radice, maiorisque bulbi, sed

lila laevis major a Dodoneo vocatur, apud quem iconem eius vide HARD. — *Convolvulus sepium* (*Pentand. Monog.* gen. 446 Pers. *Convolvul. Iuss.*). ED. P.

Nascens per fructa. Ea est, quæ in iugione a Thebphrasto; et ab auctore dictitur posthac lib. XXII, cap. 17 et 22. DIL.

Alba. Haec pariter Theophr. Hist. II, 2: Ποδωνία ἔτι καὶ πρωνία, etc. HARD.

Lacryma. Theophrast. Histor. VI, 6: Ιλεῖ δὲ τὰ καὶ ὀπρυών εὐθέως, τὸ καὶ γυρεύει. Reddit lilyum lacrymarum confluum quendam, quæstus et seruat. Et lib. II, eiudem operis, cap. 2: Ιδωτάν δὲ γύρες ἡ αὖ δακρύων καὶ γάρ σύνη δουσι τὸ ρύπον γύρεθει, ὅπει ξηρανθῆ τὸ ἀπερπόει· πασὶ δὲ καὶ αὐτῷ τῷ ιντροτίλινῳ καὶ γάρ τοῦ ἀρίντο δακρυον. Peculiaris generatio, quæ ex lacryma fit: quippe lilyum ita exire videtur, quin id quod deflexis, sole exaserbit, etc. HARD.

Vt hipposelimum. Theophrast. de Caus. lib. 1, c. 4, lilio et hipposelino

addit et alia quaedam, quas tamen non recenset nominatim. Ογκύτεις vocat has plantas auctor liborum de Plantis, qui Aristoteli adscribuntur, cuius vocis lotu in exemplari depetrato legitur opigais. DAL. — *Hippopelion.* Est Smyrnium Olusatrum (*Pentand. digyn. gen. 719 Pers. Umbellifer. Iuss.*), de quo XIX, 48, ED. P.

Eat et rubens lilyum. Lilyum illud purpureum minus Dodonei est pag. 498, quod in horio Regio vidimus. Galli vocant, lis orange. Dioscor. III, 116: πορφύρα ἄνθη πρέσσει. HARD. — Nobis, auctore Sprengelio, *Lilyum Chalcedonicum*. ED. P.

Cynorrhodon. Ita libri omnes: et Hesychius: κυνόρριδος, κρίνον ὄφεας, ψυχήθη. HARD.

Phaselide. Convallis est Iudica, ut Plinius admonet, XII, 9, unde lilyum Phaselidi olim appellatum est lilyum convallium, Cantic. Cantic. II, 4; II.

XII. *Sunt et purpurea lilia.* Cave accepta haec putes a Theophr. VI, 6, ut visum sis, qui conseruam animadversionem distingere in Plinio, ponunt in libro. II.

unius: *narcissum* vocant. Huius alterum genus flore candido, calyce purpureo. Differentia a liliis est et haec, quod *narcissis* folia in radice sunt; probatis-
simis in Lyciae montibus. Tertio generi caetera ea-
dem, calyx herbaceus. Omnes serotini. Post Arcturum
enim florent, ac per aequinoctium autumnum.

XIII. Inventa est et in his ratio inserendi, monstri-
ficias hominum ingeniis. Colliguntur namque mense
iulio scapi arescentes, liliaque suspenduntur in fumo.

Narcissum. Purpureum hic Virgil.
narratus, Ecl. V, v, 38. Nodum id
a nobis genus animadversum. H. —
Narcissus poëticus vel *Pseudonarcissus*
(Hexandr. mox gen. 780 Pers. *Liliac.*
Juss.). Conf. D. Fée, *Floré de Vir-
gile*, tom. VIII, pag. cxvii sq. edit.
post. Ed. P.

Calyce. Calicem id vocat, quod in
medio flore, circuli instar, et stami-
na, et apices continet. *Narcissus* in
medio purpureum Dodoneus vocat,
et delineat pag. 223. *Nascitur phris-*
que Galliae frons, in pratis, *narcisse*.
Dioscorides commendat eum, qui in
opere *Thomae gigas* lib. IV, cap.
161. HAR.

In radice. Bulbo, non cauli, haer-
ent. Quare *narcissi* caulem Thophr.
Hist. VI, 6, ἄργυρας vocat. H.

Tertio generi caetera eadent. Legit.
alteri generi. Nam tantum duo genera
narcissi sunt, alterum quod florem
in medio purpureum habet, οὐ πο-
ρεύεται; alterum quod croceum, οὐ πο-
ρεύεται. Dal. — *Narcissi* autem genus,
cui circulus est Iulus aut crocus,
vel ad *Narcissum Tazetum*, vel ad
N. orientalem, ut nonnulli malunt,
commode r. ferri potest. Ed. P.

Omnes serotini. Sic Theophr. I. e.
de *narciso* universum: Οὗτος δι αρχή-

δρα, μέτρα γάρ Λάρκοπος ή ἀσθετικό,
καὶ πιπί ισημερία. Post Arcturum de-
casum, de quo XVIII, 74. H. — At
vernos etiam hahemis *narcissos*; au-
tumnales vero illos ad *N. serotinum*
referas licet. Ed. P.

XIII. Inventa est et in his ratio in-
serendi. Hoc est, nova serendi ratio
excongitata est, non e bolho, sed e
radicula quam coulia emitit, at mox
dicemus. In MSS. omnes: nullus
Pintiano *lavel*, qui inficiendi mavult.
Hunc perro modum totidem fere ver-
bis expressit Anatolius in Geop. XI,
21. Har.

Colliguntur minique scapi arescentes,
liliaque suspenduntur in fumo. Scivo,
Colliguntur namque scapi arescentis
lili, qui suspenduntur in fumo; tun
ex scripsi exemplari, tum etiam ex
graeco suciore, de Re rustica, quem
aliu Constantinum, aliu Heronem ap-
pellant Geponicos lib. XI, qui hoc
idem dicit eisdem ferme verbis. PIST.

— *Suspenduntur* in fumo. Aliud in li-
lis a nobis observatum est, de quo
Cl. Tournelort, Instil. Rei herbar. p.
371: *Lili* albi canis own floribus am-
putatis et suspensis, auctore *Gesnero*,
semen profert, quod feliciter etiam
Parisitis saepe expertus sum. Baot.

Dein nudantibus se nodulis, in faece nigri vini, vel graeci, mense martio macerantur, ut colorem percipient, atque ita in scrobiculis seruntur, heminis faecis circumfusis. Sic fiunt purpurea lilia; mirumque, tibi aliiquid; ut nascatur infectum.

XIV. (vi.) Violis hōpos proximus; earumque plura genera. Purpureae, luteae, albae: plantis omnes, ut olus, satae. Ex iis vero, quae sponte apricis et macris locis proveniunt, purpureae, latiore folio, statim ab radice carnosō, excent: solaeque graeco nomine a

Nodulī. E singulis enim nodis radiculae quedam tum essentur, quae seridēbent. Anatolius, l. c. II.

XIV. *Fusca hōpos prōximus.* A rosis et liliis. Hars. — De violis vij. Excurs. I ad calcem huius libri, ubi luculentissime quae sint veterum auctorum lexicis καὶ μελάνη, Spreng. disquirit et enucleat. En. P.

Eorum plura genera. Nicander in Geōrgicis duo tantum genera facit, ωρέως et χρυσίος, pallidum et luteum: Allā τὰ μὲν ακρόπολες τὰ δὲ καὶ ὄπαις φυτάνουσι. Aut̄η Ιανουάριος γένει γι μὲν λίαν θεούς Οὐρανὸς χρυσίον τε φέρει τις ὅμη θεοῦβας Στρυτας. Ιανουάριος οὐρανός στήριξ ἀγνώστων λαών. Ιανουάριος προθέσατο ιδιαὶ λαόστασιν, ὁρέχων. Ηνυέτε γάρ χλόεντα μετὰ δὲ βαρύποντας, ακαλάσσοντα. Αλεποῖς καὶ λύραις δὲ τὸ ἐρήμωτον γένος Εανηρίδος νόμπραιον Ιανουάριον νομίζουσσαν. Scal.

Purpureae. Sic aut̄, lib. de Simp. med ad Patern. tom. xii Opp. Galeni, pag. 302: *Viola*, inquit, species habet tres: est enim alba, et purpurea, et aureo colore, floresque de radice eius excrescent; quibus melior habetur quae est purpurea. *Purpures*, quae Theophr. Hist. VI, 6., nigra dicitur, τῷ μαλέντῳ; *Virgilio* quoque Eccl. X, 39; castoris Ios περφύ-

ροῦ, a Dodoneo pingitur, p. 456; *violaceae*. *Candida*, quae Græcis λευκότερος; vix a nobis in horto Regio, ab endem Dodoneo delineatur, p. 459. *Luteana* Clusins exhibet, Histor. Rer. pl. III, pag. 309, quam *Violam montanam* vocat. Galli, *giroflée jaune*. Adde his et *tricolorem*, quas hos simul colores in se una colligunt, *puraeum*, *luteum*, *candidumque*; apud eundem Clusium, pag. 310, saepius a nobis observata in horto toties appellata, cum generibus *violaceum*, *albinum* fere duodecim. Hars. — *Purpureae*: nobis *Viola odorata* (*Pentaph. monogyn.* gen. 582 Pers. *Violac* Juss.); batene vero: *Chiranthus Chiriri* (*Tetrad. siliq.* gen. 1570 Pers. Crucifer. Juss.); *alba*: *Chiranthus incarnatus*. Vid. Excurs. I ad calc. huius libri. En. P.

Plantis omnes, ut *olus*, *satae*. In nostris regionibus nec *lutea*, nec *alba*, plasita propagatur, sed *zemine*: *nigra* vero, seu *purpurea* etiam plantis. Hars.

Ex ist. Sic Theophr. l. c. ubi *viola nigra* dicitur πλεκτόπολος, καὶ ἐγγείρυλλος, καὶ σαρκόρυλλος. II.

Carnoso. Gron. et al. *carnosa*; et paulo post, *appellata ia*, ut ab his iant, *vestis*. *Sed sativis*, etc. En. P.

caeteris discernuntur, appellatae in, et ab his ianthina vestis. E sativis maxima auctoritas luteis. Genera iis: Tusculana, et quae marina appellatur, folio aliquanto latiore, sed minus odorato. In totum vero sine odore, minutoque folio Calathiana, munus autumni, caeterae veris.

XV. Proxima ei caltha est concolori amplitudine.

Et ab his ianthina. Hoc est, purpurea se violacea. *Violet* purpurea, Mart. lib. II, ep. XXXIX: *Coccina fulmosa*: *dunas* et *ianthina* *unnechae*. Hinc violaris apud Plautum, in *Aulular.* act. III, sc. 5, qui vestes violaceas purpura insectas distrahent. HARD.

Genera iis Tusculana. Scriptum exemplar, genera autem Tusculana, et paulo post calatina, non calathina, ut forte neutrò modo scribendum sit, sed calthina, permutatio litteris, a similitudine callas, ut sequentia statim ostendunt, nisi quis deduci malit a calatho. Pint.

Folio. Folia intellige, quibus flos constat; quae nobis petala. ED. P.

, *Calathina.* Calathianam ali esse volunt thylactidem, a Dodoneo plateret calathiae titulo: alii eiusdem campanulam. At utraque caerulea est, calathianā vero lutea, si calthae concolor est: nam caltham luteam esse monstrant hī versus Virgilii et Chamaeleas: *Mollis luteola pingit vacuam calthā.* — *Pressaque flammula rumpatur fascia caltha.* Calathianam ego puto esse digitalem luleam, flore luteo, calatho simili, caltham vero nostram calendularm. Dioscoridi caltha chrysanthemum, sive buphtalmos dicuntur. DAL: — *Calathiana.* A calathi effigie. Alii calthianā legunt, a similitudine calthae. Pintans, et ex

illo Salmasius in Solin. pag. 446f, calatina, a Calatja oppido Italac. His favez codex Reg. 2. HARD. — *Calathiana.* Broth. e's MS. Reg. 1 et edit. principia, calatina. ED. P.

XV. Coccoi amplitudine. Quid queso amplitudo ad colorē, aut color ad amplitudinem? Pro voe ultima notant similitudine. Sed alteram retinet egregius codex: quod autem praecedit, pro eo habet: *concolor.* Fortassis, et *cocleari amplitudine;* Sic lib. XXI, 27: *coclearis mensura.* Item XXIV, 4. Gron. — *Proxima.* Et haec e violarum lutearum genere est, non ut a Ruellio primum, deinde a Salmano creditum est, loc. cit. flos ille, quem solsequimus dicimus, le sonet, plane diversi generis. Nam et in indice huic loci sic legitur: *Violae colores III, luteae genera V.* De caltha: *regia flos.* Genera porro, violae luteae tria dumtaxat appellantur hoc loco, Tusculana, marina, calathiana: nisi ad eum numerum caltha quoque, et regius flos, seu regia scopula accesserint. Et sane inferius, quam singularium florū medicinae narrantur, quorū modo tractantur naturae, de violis universim, significantque de luteis, alique purpureis, longissima habetur oratio: de caltha scopaque regia, ne γρῦ quidem: satis probabili arguento eas scilicet idēcōs

Vincit numero foliorum marinam; quinque non excedentem. Eadem odore superatur: est enim gravis calthae. Non leviör ei, quam scopam regiam appellant: quanquam folia ejus carent, non flores.

XVI. Bacchar quoque radicis tantum odoratae est,

tacere, quod lutearum nomine censantur, quod et scissae Columella videt in Hortulo, duo violaceum genera carmine uno complexus: candidum, luteumque, *Candida leucocia*, et *flaventia lumbia calthae*. Caltha nos suspicimur esse, aut certe ei affinem, quae viola lutes multiplex. a Dalec. appellatur, Hist. plant. VII, pag. 803, quae cultu manganoioque evadit in florem denissionis foliis stipatum atque congestum; praestans ac suavissimi odoris. H. — *Caltha*. An *Calendula officinalis*? (*Syngenes. polyg. nec. Linn. Cotymb. Juss.*). Conf. D. Pée, *Flore de Virgile*, t. VIII, pag. xxii, edit. nost. En. P.

Non levior. Perinde gravis, atque calthae, odor est ei luteae violae generi, quam scopam regiam, sive, ut est in Indice, regium florem vocant: qui quo nomine hodie appellator, certo statui non potest. Porro quem gravis odor dicitur, cave inveniendum diei continuo putis: nam, ut Plinius ait, cap. 18, quotundam florum suavitatis etiam gravitas inest, ut lilio. Hanc.

Quam scopam regiam appellant. Sideritum quidem esse puto, sed Achilleum, cuius folia odorem multum spirant, non iossuavent, verum medicinam, auctore Dioscoride, ut pro *Latiſſimo* folio lib. XXV, cap. 5, legendum sit *tertiissimo*, nisi latijum folium intelligamus totius plan-

tae cornam laliasime se spargentem. Nam multis virgis multumque apollii occupantibus ea planta subrigitur. Coronis autem expeditur flos ex albo aureo. Quamobrem inter luteos flores hic a Plinio recensetur. DAL. — Scopam regiam. Sprengelius auctiore: est *Chenopodium scoparium* (*Pentand. digyn. gen. 657 Pers. Chenopod. Juss.*); habitat in Graecia, Carniola, etc. En. P.

XVI. Bacchar. Dioscor. III, 51: Βάκχαρις, βοτάνη λότι οξυώδης, σιδώδης, καὶ διπλωματίας, etc. Idem et Cratgas habet, cuius fragmentum antea ineditum recitat Aloys. Aguilera, part. I, pag. 25, quamvis da auctor sermonem ibi esse falso contendit, quam et aaron etioperum patet esse Plinius paulo post negat: et quae virgi ei herbae tribuntur a Crateva, eas ipas idem inferioris cap. 77, bacchari adiudicet. H. — Bacchar. Dioscorid. est *Gnaphalium sanguineum* (*Syngen. superf. gen. 1840 Pers. Corymbifer. Juss.*). Eam speciem in Ameri Rauwolfias, Itin. pag. 285, et circa *Aleppum Russelianum*, Alepp. pag. 495. Mole autem interpretari sunt, qui vel *Digitalem Thapsi*, ut Lacuna, et *Matthiolus*, pag. 538; vel *Inulam Vallantii*, ut *Cassius*, Hist. II, 21; vel *Salviam Sclarea*, ut *Leoncinus* et *Caesalpinus*, 21, 37; vel *Baccharidis speciem*, ut *Linnaeus*; excederunt. Sprengel. Hist. Rei Herb. tom. I, p. 187. Ed. P.

a quibusdam nardum rusticum appellatum. Vnguentum ex ea radice fieri solita apud antiquos, Aristophanes priscae comediae poetam testis est. Vnde quidam errore falso barbaricam eam appellabant. Odor est ei cinnamomo proximus: gracili solo nec humido provenit. Simillimum ei, combretum appellatur, foliorum exilitate usque in fila attenuata, et procerius quam baccharis: haec sunt tantum. Sed eorum quoque error corrigendus est, qui baccharis rusticum nar-

A quibusdam. Lib. XII, 27: *Baccharis vocatur nardum rusticum, de quo dicimus inter flores. D-donaeus, a quo delitteratur, pag. 169, et Fuchsius, Digitalem vocant: Galli interdum etiam; digitale. Vidimus in horto Regio, purpureo, luteo, rubente, candido, ferrugineoque colore conspicuum.*

HARD. — D. Fé., baccharideum de qua Dioscorides loco supra laudato, eamdem esse censet cuius baccharis, quod Maro cecinit Ecl. IV, v. 19, et VII, vers. 27, et ad *Digitalem purpuream* L. retulit. Cf. *Flore de Virgile*; tom. VIII, p. xxiv ed. nost. Sprengelius vero Virgilianam speciem a nostra baccharide distinguit, nihilque aliud esse pronuntiat, quam *Valerianam celticam*. Lis adhuc sub indice. EN. P.

Aristophanes. In fabula cui titulum fecit, Θεοροποιάζουσα, teste Athenaeo, XV, pag. 690, haec poetae carmina recitante, que ad propositionem attingent: Ο Ζεύ πόλυτρην, εἰσος ἔπειρος ο μαρός Φάτνωιος; μέθοδον πρέπει ποι τοῦ μύρου, καὶ βακχαρίδας. *O venerande Iupiter,* ut obolus soluta confessum per unguentum mihi, et baccharis. Adde et Galen. tom. I, in Expl. vocum Hipp. pag. 88: Βάκχαρις, Διδώς τι μύρου. Hipp. ipsum de Natur. mulier. test. 6, pag. 362,

βάκχαρις ίλαιος vocal. Erolianum ibidem, p. 115: Βάκχαρις, οὗτος βατίνης καὶ μύρου, τοῦ καὶ Αριστοφάνες προστατεῖ. Adde Hesychium, Iul. Poll. VI, 19, pag. 296: Σιμονίδης πέταμ apud Clem. Alex. Paedag. II, pag. 177; etc. HARD.

Barbaricum. Ita MSS. omnes: hoc est, esqlicam ei peregrinatio, nec in orbe romano natum. Medicamentum meminist Marcus Huius Emp. c. viii, quod barbaricum similiter vocat: nempe ex rebus confitatum extra hunc orbem romanum imperii natia. Error falsus Veterum in eo fuit, quod barbaricum radicem vocarent, quae foret domestica. Hunc locum, ut interpolet, explicetque, Salinasius frustra desudat in Solin. p. 1058, quum baccharida pro barbaricum reponit. HARD.

Odor. Radiei scilicet. Diose. III, 57: Ρίζαι δὲ ὄρεσαι ταῖς τοῦ μελανοῦ ἐλλεῖσθεν, στενώνται τῷ σφράγιῳ κινητά πάροι. HARD.

Gracidi. Diocopt. loc. cit. Φύλι δὲ τραχύς γυρλα, καὶ ἀντρα. P.

Combreum. In indice *Comberum.* In Tuscia, herba baciola, inquit Aggiullara P. XI, p. 179. HARD. — *Inuncta maximus* (*Hexand. monog.* gen. 846 Pers. Insc. Juss.). ED. P.

Hanc sunt tantum. Hac re solum, inquit, omnitatem habet combretum

dum appellavere. Est enim alia herba sic cognominata, quam Graeci asaron vocant, cuius speciem figuramque diximus in nardi generibus. Quin immo asaron inuenio vocari, quoniam in coronas non addatur.

XVII. *Crocum silvestre optimum: serere in Italia minime expedit, ad scripula usque singula areis de-*

cum basebare: caetara abrunt: odore, unguentisque in radice d.s. — Haec. Sic MSS. certe. Reg. Colbert. etc. Libri vero editi: Nec haec sunt tantum. Salmas. in Solin. p. 1068. nequit quasi sententia sit, ciborum nexus tantum esse, id est, ad corollas necessarii. Id vero nec aures latinae se terete ferunt, et scriptoribus menti aplatis siue adversariuntur. Nam in medicinis praeterea quem usum id habent, ipse inferioris admonet, cap. 77, non igitur tantum in coronas utile. Haec.

Graeci asaron. Serval nomen: Asaron Europeanum. De quo iam lib. XII, cap. 28 Eo. P.

Quoniam in coronas, etc. Asaron a particula negativa α., et στρίψει, — ornare, vertere, mundare: γέ επισπάν. Plutarchio. in Catone, floribus ornatus ager: νεροφύτα, possum: ἀγαπέσθιν, satorialis, vel seminalis, arvum: πανοφύτα, rigida etc. DAL. —

Quoniam, etc. Quoniam coronas ingovaret. Asarop, non ornatus. Vide Lexicon Constantini, et Voss. in Etym. Haec.

XVII. *Crocum silvestre optimum. Non quidem spicula nisiens, agreste, inurbatum, exoticum vero, aliunde inventum. Ialicum enim fructuosum et quod est in terram non est. DAL. — Crocum. Est Crocus sativus (Triand. monog. gen. 95 Pers. Ibid. Joq.). Habitabat in Oriente; nunc in hortis obustum colitur. En. P.*

Scripula usque singula, etc. Arese singulæ vigesima quartæ parte minus fructus reddunt quam impensa factum est. Scripulum vigesima quartæ unciae pars est. Quod si ad drachmam id exigas, eius scripulum tertia pars est, sensus est: tertia parte minus fructus percipi, quam impensa constituerit. DAL. — Ad scripula usque singula areis decoquendis. Huc quid sit, palum se fatetur nescire οτικόν; inquinatissima esse tantum scire: neque ignorare quomodo explicit; legendum autem omnino, ad scripula usque singula areis decoquens; non ad scripula usque in singulos decanarios decoquens, àd Solin. pag. 106. Haec posterius tamen coniecutiva et explicatio Dalecampii eodem redeunt, nümpe tertia parte minus fructuum percipi, quam impensa constituerit; pro tribus, quae impensa sunt, scripula tantum reddi bina. Haec multis confutare possem: sed quaeramus sensum vulgaris, quam integrum serviant optimas membranæ. Primo areæ quid habent molestæ? An non ipsa restituit lib. XIX, e. 8, et vere opinor: Carduus apud Cartaginem magnum, Carduamque præcipue, sestertium sena militia e parvis reddere areis? At non Columella lib. X; circum' corolas et septem dividitur horti? Mem lib. XI; 3: Circa idus Ianuarias humus refossa in areis dividitur: quae tamen sic informandæ sunt, ut facile rurificantum

coquentibus. Seritur radicis bulbo. Sativum latius, maiusque, et nitidius, sed multo lenius, degenerans ubique, nec secundum etiam Cyrenis, ubi semper flores laudatissimi. Prima nobilitas Cilicio, et ibi in Coryco monte: dein Lycio monte Olympo: mox Centuripino Siciliae. Aliqui Phlegraeo secundum locum dedere.

manus ad dimidiā partem latitudinis carum pervenit: ne qui persequantur herbas, semina proculare cogantur; sed potius per seminas ingrediantur, et alterna vice diuinias areas ercent. Ibi cur non insta eleganter areolae, quae male respondeant, neque redundent, quod accepentes decoquunt dicuntur, atque ipsum crocum? Multis hoc illustrare possem, si ratio scribendi paleretur. Decoquere sutam ad scripulum, quam istine loquimur, non est eo usque ut scripulum consumatur, sed ut scripulum tantummodo supersit: quemadmodum quod medici lubent decoqui ad tertias, in eo duas tertiae consumuntur, una manet; non una consumitur, et duas restant. Super omnia, qui quodvis decoquere ad scripulum dicitur, in eis scripulum non consideratur pro tercia parte denarii (qui Dalecampii error est), sed pro quarta et vicesima parte unciae, assis ducentessima octagesima octava. As est area, vel totum quod seritur in area. Ea area decoqui ad singula scripula, id est, ad quartam et vicesimam partem unciae; (ut vix ea supersit ex tota area. Hard.) Haec latine, si meus ea Plinio fuit, melius dici non possunt, nec planius. Quod si cui nimium videtur et scripulum potius pro tercia parte denarii vel drachme accipiendum, legetem ruitius tractalis verbia et seosu meliore: ad singula deque scripula denariis coquentibus; quod eset de pondere

denarii sato tantum redire scripulum, sive portem tertiam. Gaoz.

Sativum latius. Ita MSS. forte latius (ut Salmasio prima visum est. Ed P.). Depictum vide in Eystettensi horto. Hard.

Lenius. Gronov. et al. ante Hard. Sed nudo levius degenerans. Sed nec ubique secund. Ed. P.

Etiam Cyrenis, etc. Haec pariter Theophrast. VI, 6, cuius ratio ex Athenaeo corrigenda est XV, p. 687. Hard.

Pt. Laudatissimi. Reliqui flores, praeferimus croci. Athen. f. c. II.

Prima nobilitas, etc. Dioscorid. I, 25. Transcripsit haec Solin. c. xxviii. Hard.

Dein Lycia monte Olympo. Brot. ex MS. Reg. 4, *dein Lyciae monte Olympo.* Scilicet in MS. Reg. 2 et edit. principis *Lyciae Olympo.* Fuit enim et Olympus mons in Lycia. Ed. P.

Aliqui Phlegraeo secundum locum dedere. Nostrum Phlegraeo agnoscit in Plinio Hermolaus in Corollario Dioscoridis. In archetypo tamen nostro non Phlegraeo legitur, sed Heraeo. Legendum puto Argaeo, ab Aegia, Aetolian urbe: ex Diocoride, libro primo, qui primam bonitatem tribuit croco Cotysio: secundum in Lydio: tertiam ei quod est ex Aegia, urbe Aetoliae. Quidre in Plinio malum legere, tertiam locum dedere, quam secundum Hermolaum autem profiteor me de-

Adulteratur nihil aequa. Probatio sinceri, si imposita manu crepat, veluti fragile. Humidum enim, quod evenit adulteratione, cedit. Altera probatio: si manu prolatâ ad ora leniter faciem oculosque mordeat. Est per se genus sativi blandissimum vulgo, quum sit mediocre, dialeucon vocant. Contra Cyrenaico vi-
tium, quod omni croco nigrius est: et celerrime mar-
cescit. Optimum ubicumque quod pinguissimum, et
brevis capilli: pessimum vero, quod situm redoleat.
Mucianus auctor est, in Lycia anno septimo aut octavo
transferti in locum subactum, atque ita degenerans
renovari. Usus eius in coronis nusquam. Herba enim
est folio angusto paene in capillamenti modum. Sed
vino mire congruit, praecipue dulci; tritum ad thea-

mira, qui ibi Dioscoridis tractaque,
ab Aegyptiis urbe Aetolie scribat, cum
r in secunda, et tertia inflesione,
non ab Aegyptiis, ut rectius conseruit
Marcellus, praesertim quum constet
ex Stephano et aliis Aegyptiis primi or-
dinis, Aetolie esse urbem; Aegypti
autem tertii, non Aetolie, sed La-
coniae. Part. — Aliqui Phlegraeo.
Phlegra, oppidum Macedonie, ma-
ritimum. Phlegraeus ager Carpanus,
sive Laboriensis, Puteolis vicinus,
fertilissimus parvus, farris, rosaram.
Ex iis duobus locis vel alterutro for-
tassis, crocus nobilis et excellens fuit.
Dicitur. — Aliqui. Cave hic Plinii ex
Dioscoride corrigit, quod Turnebus
tentavit Adv. XVI, 16. H.

Adulteratur. Vide Galen. de Autid.
I, 14. HARD.

Veluti fragile. Quem inaruit: sic
Dioscorid. ex optima ed. Aldi, apone
stropheo laudatur: improbatum, impa-
cium, humidus. HARD.

Quem sit mediocre. Ita MSS. omnes
legg. I, 2, Thuanii, et alii: non, ut

editi hactenus: quos sit medio can-
didum. Quin etiam in R. 4 cod. di-
leccion, et in Colb. 3 dialeccio legi-
tur, forte pro Dileccio, II.

Brosis capilli. Sic ex MSS. eripend:
Hard. cons. Chifflet. *bryribus capillis*
Grop. et al. Ed. P.

Transferti in locum subactum, illa
sit et in Gallia possum: Nullibi vegeta-
tus est, quam in Agenensis agro et
Narbonensi provincie. H. — Nostris
bus départements de l'Aude, et Lot et
Garonne. En. P.

Virus. Nisi in convivis ad arcen-
dam ebrietatem, ut dicitur esp. 81.
HARD.

Herba. Haec letidem verbis Theô-
phrast Hist. VI, 6. H.

Vino. Hoc illud est fortasse, quod
idem paulo explanatus cap. 81: Qui
crocum prius bibent, crapulam non
sentiant: ebrietati eo resistant. Vel po-
tius, diluti croco fruto commode vi-
num inquit, ad theatra replenda.
HARD.

tra replenda. Floret Vergiliarum occasu paucis diebus, folioque florem expellit. Viret bruma, et colligitur: siccatur umbra, melius etiam hiberna. Carnosa et illi radix, vivaciorque quam caeteris. Gaudet calcarii et atteri, pereundoque melius provenit. Ideo iuxta semitas ac fontes laetissimum. Troianis tempore

Tritum ad theatra repente. Seneca epist. xcii: *Hodie utrum tandem sapientiorem potes, qui inventi quemadmodum in immensan altitudinem crocum latentibus studis exprimit, etc.* Spartacus in Hadriano: *In honorem Traiani balsama et crocum per gradus theatri fluere iussit.* Brod. lib. V, cap. 6. Theophr. lib. de Odoribus: *Ἄλλα συμβαίνει τῷ ὄντι καθάπερ πόντορα γεννᾶσαι τῷ πάκτῳ τὸν θράνον, τῷ μὲν γῇ γλυκοῦ καρπούστα δεσμένοι δέ τοι μερῖδες ἔχειν.* Seneca Quest. natur. I, II, cap. 9, id sparsionem vocat. Dalc. — *Ad theatra. Subintellige, congruit. Lacretius* II, 416: *Et quoniam scena croco Cilioi persusa, rucus est. Et aqua crassata, quis Veteres uti pro ruscace soliti, et vinum acetatum, et crocus per se spargebatur in theatris.* H. — Martial. de Spectaculis, epigr. 3, v. 8: *Et Ciliis nimbus qui moduera sus;* nemo 'Calicio' croco. En. P.

Floret. Haec apud Theophr. Hist. VI, 6. Hard.

Folioque. Cum folio florem emit-
tit: Εἴδος δὲ αὕτη τῇ φύλλῃ καὶ ἀνθε-
ωτῇ, δοξᾷ καὶ πρότερον. Theophrast.
Sic etiam Florent. in Geop. XI, 27.
HARD.

Viret bruma, etc. Theophr. loc. cit.
Hard.

Siccatur. Diophanes in Geop. XI,
37: Διοφάνης δὲ φασιν ὅτι τὸν χρόνον
ἐν σκήψις φύγει. Hunc ipsum Diophanem Plinius in huius libri indice
laudat auctorem. H.

Carnosa. Therph. loc. cit. Pīga δὲ
πόλλα, καὶ σφράγεσσι, καὶ τὸ διο-
τύχον. HARD.

Gaudet calcarii et atteri. Nam folia
altrici et calcari corrupiunt, et necatis,
totum alimentum in radicem absor-
bitur, quae anno sequenti plenior,
flores plures et meliores edunt: addo et,
quod radix alimento turgida, quod in
in folia exhaustum non est, diutius
vivit, et tardius flaccescit. Dalc. —
Gaudet. In MSS. Reg. 4, etc. et atteri
pedeque melius. Forte, et atteri pede,
qua melius provenit. Sic Theophr. Hist.
VI, 6: Φελιτέ δὲ καὶ πατεσθεῖ, καὶ
γίνεται καλλίστη κατατριβούσθεν πάτη-
της φύτης. At in R. 2 istamen / pereundoque,
hoc est, dum perire videbatur.
Quare nihil moveo. Ut ut est, quod
Veteres illi δέ croci natura cultique
tradunt, magnopere discrepat à con-
suetudine nostri temporis, curaque
quam nunc in eo tuendo rusticū ho-
mines adhibent. Illi namque loca, ubi
sererent, eligebant, pressa vestigis
hominum: arbitrabanturque, quanto
magis solum tererebant, tanto melius
provenire. Nunc vero nihil tam ini-
micum putant, quam pedibus terram
cum calcarii, summoque studio inde
et bellissim, et homines arcent. Hard.
— Atteri, pereundoque. Brot. ex R.
4, et edit. princ. atteri pede, qua me-
lius. En. P.

Ideo iuxta semitas ac, etc. Theo-
phr. loc. cit. HARD.

ribus iam erat honos ei. Hos certe flores Homerus tres laudat, loton, crocon, hyacinthum.

XVIII. (vii.) Omnim autem odoramentorum, atque adeo herbarum differentia est in colore, et odore, et succo. Odorato sapor raro ulli non amarus; e contrario dulcia raro odorata. Itaque et vina mustis odoratiora, et silvestria magis omnia sativis. Quorundam odor suavior e longinquo, proprius admotus hebetatur, ut violae. Rosa recens a longinquo olet, sicca propius. Omnis autem verno tempore acrior, et matutinis: quidquid ad meridianas horas diei vergit, hebetatur. Novella quoque vetustis in in odorata. Acer- rimus tamen odor omnium aestate media. Rosa et crocum odoratiora, quin serenis diebus leguntur: et omnia in calidis, quam in frigidis. In Aegypte ta-

Homerus. Iliad. Σ, v. 348: Δευτέρη δὲ προίσταται, οὐδὲ πρόκειται, καὶ δέ πάκτινος. *Hanc.*

XVIII. *E contrario.* Sic Theophr. de Causa. VI, 22. Τὰ δὲ γλυκύτερα εὐδίλια, διαίταις (εὐοποιοί), ή τὰ μαρτυρόν. Ετι ταῦτα μέλα τὰ γλυκύτερα πάντων ἔχοντα μούσας, ταῦτα δὲ γλυκύτερα, ηττον. Rationem eiusdem rei diligenter investigat. *Hanc.*

Itaque Theophr. loc. cit. *Hanc.*

Et silvestria. Theophrast. de Causa. VI, 24: διὰ τὸ δέ οἱ ἔγραψε προτοτοῦ τῶν ἡμίφυτων πειρατῶν τῶν ἀμούσων, εἰσὶν μῆλα ταῦτα, ταῦτα ἀγράδες, εἰτ. II.

Quidquid odor suavior, scilicet Theophr. VI, 23. *Hanc.*

Rosa. Theophr. loco proxime citato. *Hanc.*

Omnis autem verno tempore, etc. Haec quoque Theophrast. de Causa. VI, 23. *Hanc.*

Quidquid ad meridianas horas diei

vergit. Vossianus optinens cum Andeg. dies: Ita tuto lege: et notavit olim e suo codice Gelenius: sed spicerentur: Quidquid diei vergit, est dictum, ut apud Livium notavimus: Quidquid progrederentur, quidquid longius præseruit arma. Plinius ipse I. XVIII, 47, de medicis. Quidquid iùs conde absurgit, folia contrahantur. Quid etiam in superioribus editionibus verarunt. *Glos.*

Novella. Theophrast. I. c. *Hanc.*

Et omnia. Theophr. de Causa. VI, 22. *Hanc.*

In Aegypto. Theophr. de Causa. VI, 27: *In Aegypto flores, coronamentaque determinatae fere omnia generantur: quia eadem caliginosum accipiduntur.* Et Aigypcius γέροντας τὰ ἄνθη, ταῦτα στερεώνεται: οὐδὲν δὲ οὐδὲ σπιχλιόντες, nisi spissificatoe. *Hanc.*

men minime odorati flores, quia nebulosus et roscidus aer est a Nilo flumine. Quoruindam suavitati gravitas inest. Quaedam, dum virent, non olent, propter humorem nimium: ut buceros, quod est fenum graecum. Acutus odor non omnium sine sneco est, ut violae, rosae, croco. Quae vero ex acutis succo carrent, eorum quinque odor gravis, ut in lilio ultriusque generis. Abrottonum et amaracus acres habent odores. Quoruindam flos tantum iucundus, reliquae partes ignavae, ut violae ac rosae. Ilortiorum odoratissima quae sicca: ut ruta, mentha, apium, et quae in siccis nascantur. Quaedam vetustate odoratiora, ut cotonea; eademque decerpta, quam in suis radicibus. Quaedam non nisi defracta, aut ex attritu olent: alia non nisi detracto cortice: quaedam, vero non nisi usta, sicut thura myrraeque. Flores triti omnes

Quia nebulosus et roscidus; etc.
Non consentit haec ratio cum eo quod scripsit lib. V, cap. 9: Nilum, unum omolum nullas auras respireat, quod et Lipsius animadverit lib. II Varietatum, Plinii excusare conatus, sed sequiore anno, quam iusta causa. Dicitur: *A Nilo.* In Reg. 1, a multo flamine; Reg. 2, a multo flumine. Nullus a Nilo. HARR.

Quaedam. Theophrast. de Causs. VI, 22: Ευρετέν δὲ καὶ τοῦ πολιδύνημα, χλωρά μὲν ὄντα μὴ θεῖα τὸν ὑγρότητα ξηρανθέντες δὲ, καθίσπερ ἄλλα, καὶ τὸ βούκερα. H.

In Lilio. Albo, quod λεπτὸς Graeci, et rubente quod κρίνος vocant, ut diximus c. 11. Theophr. de Causs. IV, 21: Ορχία δὲ αὐτῶν μὲν αὐχεῖαι, καὶ in ταῖς εὐραις ἐμφάνισι γέ τε ταῖς βαρύτητα καθίσπερ τὸ λεπτόν, καὶ παραπλήσια τούτοις. H.

Abrottonum. Theophrast. de Causs. VI, 22, p. 378. HARR. — *Abrottonum et amaracus.* Abrottonum, Sprigelio Iudicis; est Santolina chamaesyce parvulus (*Syngenes. acqual.* gen. 1833 Pers. *Corymb.* Juss. f., non Artemisia *Abrottonum*, ut vult Anguillara, pag. 166. Amaracus vero *Origanum Majoranoides* (*Didymum*. *gymnosperm.* gen. 1404 Pers. *Labiata.* Juss.) Ed. P.

Quoruindam. Theophr. de Causs. VI, 15, p. 369. HARR.

Hortiorum odoratissima. Isdem verbis Theophr. de Causs. VI, 22, p. 377. HARR.

Quaedam. Theophrast. loco citato. HARR.

Eademque. Theophr. iterum loco citato. HARR.

Flores. Theophr. de Odor. p. 443: Τὰ δὲ ἔρθη μελανοῦστερά τριθέμενα. HARR.

amariores, quam intacti. Aliqua arida diutius odorem continent, ut melilotos. Quaedam locum ipsum odoratorem faciunt, ut iris: quin et arborem totam, cuiuscumque radices attingit.. Hesperis noctu magis olet, inde nomine invento. Animalium nullum odoratum, nisi si de pantheris, quod dictum est, credimus.

XIX. Illa quoque non omittenda differentia est, odoramentorum multa nihil pertinere ad coronamenta, ut irin, atque saliuncam, quanquam nobilissimi odoris utramque. Sed iris radice tantum commendatur, unguentis et medicinae nascens. Laudatissima in Illyri-

Aliqua arida diutius, etc. Theophrast. de Causa. VI, 23: Ο δι μέλιστας καὶ εἰς πλεῖστον χρόνον τύπεις διαμένει, n. r. L. Haas.

Quaredam. De iride verba qui haec præderet, nemo Veterum ab his occurrit: de iride, seu argu celesti, Theophr. ad verbum de Causa. VI, 25: Καὶ γὰρ τὸ γερπί τον ἵπτον λεγόμενον, φέ σπου. ἐν κατέχυσι, ποιεῖ τὸ δίδυρο καὶ τὸν τόνον σύνδον, τοιοῦτον ἔστι. Ποιεῖ γάρ τον πάνευκον, ἀλλ' εἴναι διὰ τοὺς ἐν μεταρχεῖσιν αὐτῷ, ἀλλὰ τρόπον τούτῳ κατοικεῖσσι, εἰσὶν γὰρ ὅπου ἀντὶ ἱπτῆτον. Nam et quod de areo celesti referunt, arbora et loca reddere odorata, ubicumque constiterit, tale est. Reddit enim non omnibus modis odorata: sed si qua materia recenter sit adusta; nec id forsitan per se agit, sed quadammodo per accidens: impluit enim illa locis in quibus constiterit, etc. Hoc ipsuan Plinius antea delibavit, XII, 53. Haas.

Quia et arborem totam, etc. Contra Theophrasti iudicium, a quo haec omnis sumpta sunt, haec Plinius scribit. Locus est lib. VI, cap. 28,

de Causa. Odores autem, inquit; ab invicem nullus fructus, heque pars ulla arborei excipit, ita ut manifestius id sit. Interdum tamen iuxta odoratas plantas acris seruntur, ut saepa et aliud iuxta coronarias, etc. Dal.

Hesperis. Theophrast. lodo proxime aliato: Ήπερις καὶ ἕστιν ἡνὶ γένει ἑπερίδος γαλακτίνες αὐτὴν γὰρ τὰς υπὸ τῆς ὄζει μέλισσας ἡ καθ' ὑπόστασιν, n. r. L. Haas. — *Hesperis tristis* (*Tetradynam. siliqueos*, gen. +524 Pera. Chelifer. Juss.). Ed. P.

Animalium. Ad verbum haec Theophr. de Causa. VI, 26. Arist. putheras lucunde dixerit pladè affirmat sicut. XII, Probl. 4, p. 748. If.

Quod dicunt est. Plinio noni non erant dieropitheci odorati, qui muscum obirent. Idem Alexandri non mineraler, cuius corpus odorem suavem exspirabat. Dal. — Quod Lib. VIII, cap. 23. Vide quae diximus in nocti ad eundem locum. H.

XIX. *Sed iris.* Ex qua unguentum irinum, de quo nos obiter, XII, 2; plura prolixè Diosc. I, 66. H.

Laudatissima. Theophr. Hist. IX, 7: Ἰρις δὲ ἡράτη ἐν Ἰλλυρίον εὖν ἐν

co, et ibi quoque non in maritimis, sed in silvestribus Drilonis, et Naronae. Proxima in Macedonia, longissima haec et candicans, et exilis. Tertium locum habet Africana, amplissima inter omnes gustuque amarissima. Illyrica quoque duorum generum est: raphanitis a similitudine, et quae melior, rhizotomos subrufa. Optima, quae sternumenta tactu mobvet.

τῇ πρὸς βαλανέας χώρῃ ἀλλ' εἰ τῇ
ανατολικωντείς, καὶ μέρη δὲ ταῦτα
πρὸς ἄστρον Iris optima, quae apud
Illyrios exit, non tamen prope mari-
tim, sed mediterranea magis et de-
serta regione, etc. Nicander in The-
riac. v. 43: Ιρις δὲ ἡ πρῶτη αἴσθη-
ται Νάποντος ὥστε. Naronam coloniam
Plinius maluit, quam proximum am-
nem, signare. Porro in officinis re-
tinuit iris appellationem: rura nostra
partim flabi, partim glacie vel
cant, a similitudine florunt cum gla-
diolo, ilioque, ut Lobelius animad-
verit in suis Adev. pag. 43. Incolis
Drilonis et Naronae Macinacis appellari
sit Anguillara lib. de Simpl.
part. I, pag. 17. HARO. — Iris ger-
manica (Triand. manog. gen. 107
Pers. Irid. Juss.). Quae præterea
species ireos memorat Theophrast.
I. florentina scilicet, cuius menti-
nit usum Hippocr. de Morb. mul. II,
673; et aliam flore rufino, Hist.
VII, 12, quae Sprengelio videtur
esse *I. granatina* vel nuncas. *I. ger-
manica* habet quoque Dioscor. I, 1.
En. P.

Proxima. Theophe. de Caus. VI,
28, pag. 386. HARO.

Tectorum. Diosc. I, 1, et Galen. de
Antid. I, 12. HARO.

Raphanitis a similitudine. Ea for-
tassis est, quam Actius in emplastro
venenororum astragalitum muncipat,

et cuius sub eodem nomine Galenus
memorat lib. I, xanth. tōroug, in re-
mediis, quae faciunt ad calvescentes
præter setatē. Astragalitum vero
muncipans, quod astragali radix ve-
luti raphaonis grandis sit, et teres.
DALC. — Varias ireos species a Pli-
nio memoratas sic Brot. distinguit:
Illyrica, iris est eiusdem nominis C.
Baudino. Macedonica, iris alba, flo-
rentina, C. B. Africana, Iris asiatica,
caerulea, polyantha, C. B. vel iris
asiatica, caerulea, omnium amplissima,
dalmatica et alios, L. B. Ra-
phanitis, iris biflora, flore minore,
odore liliis convallium, C. B. Rhizo-
tomos, iris angustifolia, primum re-
dolens, minor, C. B. Eo. P.

Et gane. Plio. iofra, cap. 38: Iris
rufa melior quam candida. Quam
sententiam Diosc. probat Joe. cit. et
Auguillara; qui non foris, sed intus
rufam esse radicem recte admonet,
p. 18. HARO.

Optima. Auctor libri de simpl.
Med. ad Pat. tom. XII Opp. Galeni,
pag. 992: Optima, inquit, est iris
Illyrica et Macedonica: est enim spississima... et dum tunditur sternuntur
facit. HARO.

Tactu. In MSS. Reg. 1, Cl. tractu;
Reg. 2, tractatu. Ego tritu malum,
tum ex auctore persigne appellato,
tum ex Diosc. I, 1, ubi de iride et
Πτερόπον τε εἰ τῷ κόντερος κυρώσα.

Caulēm habet cubitālēm, ērectū. Floret diversi coloris specie, sicut arcus cælestis, unde et nomen. Non improbatur et Pisidior. Et fossuri tribus ante mensibus mulsa aqua circumfusa, hoc veluti placento terrae blandiuntur, circumscripta mucrone gladii orbe triplici: et quum legerint eam, protinus in cælum attollunt. Natura est fervens; tractataque pustulas ambusti modo facit. Praecipitur ante omnia, ut casti legant. Teredines non sicca modo, verum et in terra celerrime sentit. Optimum antea irinum Leucade et Elide forebatur: iampridem enim et sicutur: nunc e Pamphylia: sed Cilicium maxime laudatur, atque e septentrionalibus.

Mox tamen ipse Plinius tractatu videatur agnoscere, dum ait, tractata pulvulus ambusti modo facit. H.

Floret diversi coloris specie. Vos-
sianus, ut Pintiani codex: floret ver-
sicoloris. Lege: floret versicolori spe-
cie. Glos. — Floret. Sic Diosc. l. c.
Hand.

Et fossilis. Haec quoque Theophr. ad verbum, Hist. IX, 9, de silvestri iride, quae et Σφήν vocatur, Hand. — Σφήν Diversor. IV, 22, est nobis I. foecidissima. En. P.

Natura est fervens. Theophr. lib.
de Odoriis. Οργισθεῖται στοιχεῖα ἡ
Ιερὴ Καβὸς ὑπερβόλει τερπά τὰ εὐεργε-
τικὰ τὰ χρῆμα τὰ δηγαζούμενα αὐ-
τῶν ἐργάζονται. Dal.

Optimum. Vide quae diximus XIII,
2. Hand.

Nunc e Pamphylia: sed Cilicium
maxime laudatur. Rectius MS. præmis-
cerunt: n. et Pamphylia. Dixerat,
optimum antea irinum Leucade et Elide
forebatur. Significat nunc ne inde
quidem desistat, sed etiam e Pam-
phylia appetari. Omisit autem præ-

potionem; ut et ad Elide. Deinde
idem liber: sed Cilicium quum θυρη-
ne laudatur. Praeclaro Pintianus ten-
tabat: Iampridem enim et mox fer-
tur e Pamphylia, communis verba. Ni-
mirum mirabatur ad illud, e Pam-
phylia, subaudiri fertur, quum inter-
cessisset, sicutur. Sed quod est de
satione, accepit dum per parenthesin
interpositum, hoc modo: Optimum
antea irinum Leucade et Elide fore-
batur (iampridem enim et sicutur)
nunc e Pamphylia, etc. Glos. —
Atque e septentrionalibus. Hoc est, ex
iride concinnatum, quae in septem-
trionalibus Cilicise nata sit. — Ita,
MS. Reg. Colb. etc. non, ut editi,
aliqua septentrionale; quanquam eodem
serpe recidente sententia. Sal-
masius in Sol. p. 1060, interpellatio-
nem mutat in hunc modum: Atque
e septentrionalibus solleuca, etc. Non
intellexit iridem præcipue compon-
deri, quae in partibus Ilyridis, quae
magis vergerent ad septentriones,
ortetur, ut et a Theophr. scilicet
Hist. IX, 7: ipsi dicitur in Ilyri-

XX. Saliunca folio quidem subbrevi, et quod necti non possit; radici numerosae cohaeret, herba verius quam flos. densa veluti manu pressa, breviterque cespes sui generis. Pannonia hanc gignit et Norici, Alpiumque aprica: urbium, Eporedia: tantae suavitatis, ut metallum esse coepit. Vestibus interponi eam gratissimum.

XXI. Sic et apud Graecos polion herbam, inclytam Musaei et Hesiodi laudibus, ad omnia utilia praedicantium, superque caetera ad famam etiam ac dignitates; prorsusque miram, si modo, ut tradunt, folia

pioc ... ἐν τῇ ἀναγκαιωτείᾳ, καὶ πάντα διὰ μᾶλλον πρὸς Αρκτού. H.

XX. *Saliunca* folio quidem subbrevi, etc. Ggn. et al. ante Haag. *Saliuncas* foliosq; quidem est, sed brevis et gracilis, etc. Ep. P. — Quae saliunca sit hodierna die, haud facile est statuere. Neque luxuriosa nostra est, neque tardus Celtica, ut recte Matthiolus anagnadivertit, in Diac. lib. I, p. 34, et ea est, quam Virgilius breviter indicavit in Ecl. V, 67: *Panicis luxurialis quantum saliunca rogetis*. II. — *Saliunca* Iunilis illa saliunca, de qua Virg. loco prosliglo appellata, Sprengelio auctore, referenda est ad *Valerianum Saliuncam* Allion. (Flore Pedemont. tab. LXX, fig. 4. *Tiand.* monogyn. gen. 57. Pers. *Valerian.* Decand. *Accedit* ea, eruditissimus ait auctor Hist. Rei Herbar. tom. I, pag. 142, primum quidem ad Valerianum celticum; sed differt foliis uniciformibus tridentatis, quae integrerimpa obtusa. in V. celtica sunt, floribusque subcapitatis, qui racemosi sunt in Valer. celtica. Crescit copiose in Apennino monte. nostris tamen D. Fée, Flore de Piegale, *Saliuncam* (seu tardum gallicum Plin. lib. cap. 79), cum Val. celtica, nec po-

nitcodis adeo argumentis, eamdem esse contendit. Conf. Virg. tom. VII, p. cxlviii, sq. ed. nostr. Ed. P.

Vt metallum esse coepit. In vetricali reddituque publico censeri corporis non aliud, quam metalli fodina. Dalec.

XXI. Sic et apud Graecos polion. b. Ut Romanis, inquit, saliuncam, sic et apud Graecos polion vestibus interseri mos est, ad tineas necandas. Haec isdem verbis Theophr. Histor. lib. IV, cap. 21: Καὶ οὐδὲ προστιθέμενος χρεῖον εἴσι: διό καὶ ὅρτησαντες αὐτὸς ευτερός, etc. Et Herac. I, 16: Πόλισσον δὲ καὶ πρὸς τοὺς οἰκτας ἐν τοῖς ἱππασίοις ἀγγέλον. Est autem σέρις, ut glossae admovent, tinia, sive tinea vestes corrodens. Vnde herba tinaria appellata, teste Scrib. Lappi, Comp. XXXIII: *Ad sanguinis eruptiōrem, sive ex arteriis, sive a pulmone... prodit et, herba quam πόλισσα vocant; nos, ut opinor, tiniarum, fasciculum,* etc. Haag. — *Teucrium Podium* (*Diod. gymanop* gen. 1372. Pers. *Labiota Jus.*). Habitat in Creta, Italia, Gallia et Hispania. Ed. P.

Vt tradunt, Famae, opinionisque

eius mane candida, meridie purpurea, sole occidente caerulea aspiciuntur. Duō genera eius: *campestre*, *maius*: *silvestre*, quod minus est. Quidam teuthrion vocant. Folia canis hominis similia, a radice protinus, nūmquam palmo altiora.

XXII. (viii.) Et de odoratis floribus satis dictum: in quibus unguento viciſſe naturam gaudens luxuria, vestibus quoque provocavit eos flores qui colore cōmendantur. Hos animadverto trēs esse p̄incipiales. Rubentem, in coco: qui a roſis migrante gratia,

vulgi, vadem se praeberet non audet: quod cruditi nonnulli eam dotem, non polio, sed tripolio assignarent: quos inter Dioscorides censendus IV, 435. II. — Τριπόλιος Diſcor. quod Noster videtur cum τῷ τολμίῳ confidisse, est *Plumbago europaea* (*Pentandri monog. gen.* 406 *Perf. Plumbagin. Juss.*), de qua diceimus XXVI, 22. Eo. P.

Duo genera eius. Vitisque Diſcorides meminit lib. III, cap. 124: Πελία, τὸ μὲν ἔτιν ὀγκών, ὁ μὲν τεῦχος καλίται. Est nobis *Tellinum montanum* Eo. P.

Folia. Polium Salinas nūm vidit, qui p̄gat in Praef. ad Plin. pag. 10 sq. ea vanescere: quoniam illi Diſcorides p̄leat, affirmetque hoc tantum, capitula in summo esse, quādam corymbī specie, exæsthei conæ similii. Vel si Dodonatum degisset, Pliniū erroris insigniando, suum non proderet. Hanc.

XXII. Rubentem, in coco. Rubens, inquit, color, in coco mīcat (est enim cōccum rubens granum, ut dicitur est lib. IX, esp. 65), cuius coloris gratia omnis a roſa profecta, sive a roſa similitudinē: inde trahitur et in purpuras, dibaphasque, et Laconicas, in quibus idem colos de-

prehenditur suspectū, id est, quāpi in sublimi posite spectantur. Misere affectus ad hunc diem locū hic fuit. Sic enim libri editi: *Vnum in coco*, qui in roſis nūc. *Gratus nihil traditur aspectu*: et in purpuras. *Alium in amethysto*, qui in viola, et ipse in purpuras. Liber melioris notæ, Reg. t: *In coco*, qui a roſis migrante gratia nihil traditur suspectu, et in purpuras.. *amethystum*, qui viola et ipse in purpuras. Reg. 2, Pintianū codex: *Vt rubentem in coco*, qui a roſis migrante gratia nihil traditur suspectu et in purpuras.. *amethystum*, qui a viola, et ipse in purpuras, etc. Sic etiam Vossianus, teste Gronovio. Atque haec sane sincerior lectio visa nobis est, tūtorque coniecturis segmita, si voculanū dñm excepéris, nihil, cuius vice idem idcirco rescripimus, quod cætera percommode congruant, uti ex interpretatione nostra perspicuum est. Nil si se attinet, hic commemporire, q̄dā varie hunc locum viri fama insignes emendare conat̄ fuerint: ne tamē aliquid vel negligenter praetermissee, aut maligne facuisse videamur; id etiam referte operæ pretium duclimus. Itaque Pintianus ita legebat: *Vnam in coco*, qui ruras migrante gratia trahit in

idem trahitur suspectu, et in purpurā Tyrias, dibaphasque, ac Laconicas. Alium in amethysto, qui a viola, et ipse in pūrpureum, quemque ianthinum appellavimus. Genera epim tractamus, in species multas sese spargentia. Tertius est, qui proprie conchylii intelligitur, multis modis: unus in heliotropio, et in aliquo ex his plerumque saturatior: alius in malva,

species. In purpurā, etc. Salmassus in Tertullian. de Pallio p. 438: In cocco, qui a rosis micat, et gratius nihil: suspectu trahatur et in purpurā Tyrias, dibaphasque, ac Laconicas. Amethystus, qui in viola et ipse in pūrpureum, etc. Idem in Solini pag. 293, libri, ut sit, meliora auctoritate: Et rubentem in cocco, qui a rosis, dignante gratia; hic trahitur suspectu et in purpurā, etc. Gronovius Notis in aliquot Plinii libris: Et rubentem in cocco, qui rosis nigrante gratia (vel micante nigritate) nihil cedit, suspectus et in purpura Tyria, dibaphasque, ac Laconica: amethystum; qui violas, et ipse, in purpura, caput, quam ianthinum appellavimus; etc. Haec vero qui sine praecuditata opinione cum libris conditivis fidei probatoe contulerit, accedere oos proprius ad veteris scripturar vestigia, non inficiat, ut femur, ferit. Retinari certe oportere illud, migrante gratia, indicant illa liquido, a rosis et a viola. Trahitur quoque noti tradituri legi sincere, admodum istud in purpurā Tyriæ, etc. et quod mox sequitur de amethysto, et ipse in purpura, quemque ianthinum; quise libri omnes pertioaciter defendunt. Hanc.

Suspectu. Vnde Heron ea voce Plinius lib. XXXVII, cap. 40: Procedens, inquit, debet esse in suspectu, velut ex carbunculo resplendens, quidam

in purpura leviter rosatus minor. Vim vocis aperit, egregie Seneca in hoc ipso purpurā argumento habitans, Quæst. Nat. lib. I, cap. 5: Sunt etiam quidae colores qui ex intervallo vim manu extendunt. Purpura Tyria, quo melior satisioreque est, eo oportet altius levitas, ut fulgore suum ostendat, etc. HARO.

Qui a viola. Subintellige ex auctorib[us], qui a viola migrante gratia, et ipse trahitur in pūrpureum colorem. Est eis quidam purpuræ fulgor, non ex toto ignens, sed qui in violam desinat, et vihi colorem, ut sit Plinii, XXXVII, 40. Huius coloris veste qui Indutus sit, amethystinus Martiali dicitur lib. II, § 17. HARO.

Quemque ianthinum. Vbi vestimenta, thionæ fæta gentio est c. 14. Vriniusque coloris nomine in Notis quæ solo Tironi adscribuntur, apud Grütterum pag. 157: Amethystinum, Ianthinum. Legi. Amethystinum, Ianthinum. II.

Tertius. Cf. IX, 53. HARO.

Alius in malva Graeciæ malva polycnæ est, ut otanes probe norunt. Hinc qui colorum lingeant ad purpuram inclinantem, qualis in milvae flore spectatur, molochinarum à Pluto nupcupati in Aulul. sc. III, sc. v, vs. 40. Qui violaceum; violari: et multe Festo, flammearii: infectores flammæ coloris, de quo mox dicemus.

ad purpuram inclinans: alius in viola serotina, conchyliorum vegetissimus. Paria nunc componuntur, et natura atque luxuria depugnant. Lutei video honorem antiquissimum, in noptialibus flammis totum feminis concessum; et fortassis ideo non numerari inter principales, hoc est, communes maribus ac feminis, quoniam societas principatum dedit.

XXIII. Amaranto non dubie vincimur. Est autem spica purpurea verius, quam flos aliquis, et ipse sine odore. Mirum in eo, gaudere decerpit et laetus renasci. Provenit Augusto mense: durat in autumnum.

Harr. — *Maláx* Dioscor. II, 144, *Xyphoxis* dicitur, quae nobis *Malva silvestris*. Ed. P.

In viola serotina, etc. Leuccio purpureo, quod admodum sero florere perseverat. DALE.

Vegetissimus. Vegetissimus, id est, vividissimus, at nitidissimus; color, subaudi, qui ex conchyliis exprimi ac elicere potest. DALE.

In nuptialibus flammis. Sive *flammeola*. Petranus in Satyr pag 70: *Consurrei ad officium nuptiale: Iam Psyche pueras capta involverat flammeo. Amiculum fuit, quo amiciebatur nubens, inquit l'etus, velho flameo, boni omnis causa: quod eo flaminicus hoc est*, Flaminis Dialis uxoris, cui divertitum facere nefas erat, assiduus uteratur: Atque hinc nomen traxit, non a flammæ colore: nam erat lutæum. Eusebius lib. II, vs. 361: *Lutea deminos velarint flammæ vultus*, Flammæ vocat Salpiti Severus, Hist. Sacr. lib. II, de Nerone; Nonius Marcell. cap. xv, num. 41: *Flammæ, vestis vel tegmen*, quo espira matronæ tegunt. Flammæ Juvenali Sat. VI, vs. 224, ubi vetus Schol.

Gelus amicti, quo se cooperant mulieres die nuptiarum. Vide alia multa de flammæ apud Brissonium de ritu Nupt. pag. 178 sqq. H. — *Flammæ*: Flammæum Vecius nuptæ amiculum vocat, quo caput tegebat. Neque hoc tantum, verum etiam in socris lutes colore uteratur novae nuptiae; quod his verbis demonstrat Seneca: *Cura distincto religavit auro, Luteo plantis collubente soecu*. Easias autem priore verso crux res significat, auro intertextas, quibus tibias et femina obligabunt. Magius lib. III, cap. 3. Vid. Alex. ab Alex. lib. II, cap. 5. Dat.

Opioniam. Quoniam qui colores societatem habent, ut *communes maribus feminisque sint*, & principatum obtinent. Harr.

XXIII. *Amaranto*. Amarantus spicatus vocatur in Eystetenii horto, qualiter in Regio videtur: amarante vel passo velours: Italis, fieri di veluto. H. — *Minaranta*. Hoc est, *Celosia cristata* (Pentakd. mmoog. gen. 588 Pers. *Amarantac. Jusa*). Ubi habitat in Asia; colitur in hortis. Variat floribus flavis et rubris. Ed. P.

Alexandrino palma; qui dederptus asservatur; mireque, postquam defecere cupcti flores, madefactus aqua revivescit, et hibernas coronas facit. Summa eius natura in nomine est, appellato, quoniam non marcescat.

XXIV. In nomine et cyani colos: item holochrysii. Omnes autem hi flores non fuerē in usu Alexandri Magni aetate, quoniam proximi a morte eius auctores sildere de illis: quo manifestum est postea placuisse. A Graecis tamen repertos quis dubitet: non aliter Italia usurpante nomina illorum?

XXV. At Hercules petilio ipsa nomen imposuit,

Mirque. Groov. et al. *mīrumque;*
et mox, *revivescit.* Ed. P.

Summa. Ita MSS. non ut vult Salmasius in Schin. pag. 666, *summa eius naturae.* Αρέσκετος porro dici Plinus affirmat: ἀντὶ τοῦ μὲν μαρινέται, et vere id quidem. Ηλα.

XXIV. *Et cyani.* *Cyanus vulgaris* in Horto Regio, qualis a Lobello pingitur in Obs. pag. 296. Nostris *blast* vel *ambifolia*. H. — *Centaurea Cyanus* (*Syng. frustra*, gen. 1929 Pers., *Cynaroceph.* Juss.). Habitat inter Europae segetes biennes. Variat etiam in hortis floribus *albis*, *roseis*, *purpureis* et *plenis*. En. P.

Holochnrysi. Ita MSS. omnes, tum hoc loco, tum in Indice, tum denique huic libri cap. 85. Inter ignatas herbas censenda, Hard. — *Holochnrysi.* De ea Noster iterum, cap. 85: *Holochnrysi medetetur strigulae id vino potar, et oculorum epiphorē illita; cum faciat vero viini tremata et polenta lichenes emundat.* Ei nihil amplius addidit. Capite autem tricesimo octavo infra. disertam habet *Heliocnrysi* (Vel. apud Dal. *Elichrysi*; Diosc. IV, 57,

διχρύσιον; Theophrast. *ἀλεξάργυρος*). descriptionem ex Theophrast. Hist. lib. IX, c. 21, desumptam, et rursus c. 96, de medicinis eius: *Cet urinas, et vino pota et mehses; duritias et inflammations discutit, etc.* Quae satis apte cum iis congruant, quae de Holochryso dixit cap. 85. An eamdem plantam, nomine non prouerso alieno, sed alio tamen, his, ex diversis nepte auctoribus descriptionem transcribendo, designavit? Ut it est, *Dioscor.* et *Theophr.* planta nobis erit *Gnaphalium Stoeicum* (*Syng. superfl.* gen. 1840 Pers. *Corymb.* Juss.) Habitat in collibus aridis. Ed. P.

XXV. *Petilio.* MSS. R. Colb. *Th. petellio.* At in Indice *petilium*, in recto easu. Genus esse rosae silvestris videtur, cui a Petilia fortasse nomen inditum est, magnas Graeciae oppidò. Illeg. — Sprengelio Genus *risale* (*Icosand. polyg.* gen. 1243 Pers. *Rosae.* Juss.); Noster tamen autumnalem florem esse dicit, En. P.

Ipsa. Italia nomen petilio florē dedit. Hard.

autumnali, circaque veprē nascenti, et tantum colore commendato, qui est rosae silvestris. Folia parva, quina. Mirumque in eo flore, inflecti cacumen, et non nisi retorto folia nasei, parvo calyce, ac versicolori, luteum semen includente. Luteus et bellio pa-stilicantibus quinquagenis quinis barbulis coronatur. Pratenses hi flores, sine usu plerique, et ideo sine nominibus. Quin et his ipsis alia alii vocabula imponunt.

XXVI. Chrysocome sive chrysitis, non habet latinam appellationem. Palmi altitudine est, comantibus fulgore auri corymbis, radice nigra, ex austero dulci, in petrosis opacisque nascens.

XXVII. (ix.) Et ferē peractis colorum quoque celeberrimis, transeat ratio ad eas cōrōnas, quae varietate sola placent. Duo earum genera, quando aliae flore constant, aliae folio. Florem esse dixerim genistas; namque et iis decerpitur luteus: item rhododendron: item zizipha, quae et Cappadocia vocantur: his odoratus, similis olearum floribus. In vepribus

Lutea. Latet coloris, inquit, et bellio est. Ipsa bellio lutea est, quam chrysanthemum segetum Lobelius vocat in Obs. p. 298, et in Advv. p. 237. Haco. — *Chrysanthemum segetum* (*Sygen. superfl. gen. 1879 Pers. Corynifl. Juss.*) Habitat in agris arenosis. Eo. P.

XXVI. Chrysocome, sive chrysitis, non hab. lat. appell. Χρυσόκομην Diosc. lib. IV, cap. 53. Et in Noth. p. 465: χλωτοκόμην, οἱ δὲ γρυπῆται, οἱ δὲ χρυσάνθεμον, etc. Galenus de Fac. simplic. med. VIII, pag. 242: Χρύσοκόμην, καλίται δὲ τοι γρυπέται. Pausanias Iobniā Barba. Nec vidisse se, nec nosse quae sit, scribit Anguillara, Part. XIV, p. 264. Hard. — *Chry-*

socone. Nomen servat: *Chrysocome Lanosyris* (*Sygen. anqual. gen. 1828 Pers. Corynifl. Juss.*) Habitat in Europa temperatore. Cf. Caesalp. XII, 14; Column: Ecphr. I, 20. Miratur Sprengelius eam Auguillarne ignotam fuisse. Eo. P.

Palma altitudine. Dioscorides, loc. cit. Χρυσόκομη θαρρών ιερή απόθυμοδε, έχων κόμην περιμβολήν, σπουδαίαν οντάτη, etc. — H.

XXVII. Genistas. Nobis *Genista iuncea*. Conf. lib. XXIV, cap. 40. Eo. P.

Rhododendron. Nobis est *Neriuoi Oleander*. Conf. lib. XVI, cap. 33; lib. XXIV, cap. 53. Eo. P.

De quo plura alias. Conf. lib. XXV, cap. 67 sq. Eo. P.

nascitur cyclaminum; de quo plura alias. Flos eius colossinus in coronas admittitur.

XXVIII. Folia in coronamentis smilacis et ederae, corymbique earum obtinent principatum, de quibus in fruticum loco abunde diximus. Sunt et alia genera nominibus graecis indicanda, quia nostris maiore ex parte huius nomenclatureae defuit cura. Et pleraque eorum in exteris terris nascuntur, nobis tamen conjectanda, quoniam de natura sermo, non de Italia est.

XXIX. Ergo in coronamenta folio venere melothron, spiraea, origanum, cneoron, quod casiam Hy-

Flos eius colossinus. Purpureus, a Colossi, urbe Tropidis, ubi simile pigmentum paratur. Vide Strabon. lib. XII, pag. 578. Etri id Scaliger negat, Exerc. 325 in Card. p. 4044. Plinius, lib. XXV, cap. 67 de cyclaminio: *Coule exigu , inani , floribus purpureis , etc.* Harv.

XXVIII. *Smilacis.* Nobis *Smilax aspera* et *Hedera Helix*. Conf. XVI, 62, 63; XXIV, 47, 49. Ed. P.

XXIX. Ergo in coronamenta. Haec Theophrastus ut suffitum generis, τὸν ὄργανον, recenset; non at plantas ad coronamenta expeditas. Hist. lib. VI, cap. 4. DAL.

Melophroin. Ex his haec recenset Theophr. Hist. lib. VI, cap. 1: Μελοφρόν, σπειράτα, κυνίωρος, ὄργανον, παλλησθύλλος, καὶ ἔτερα τοιχάτα. Melothron vitem album esse arbitramur, de qua lib. XXIII, cap. 16. Origano illud est, de quo I. XX, cap. 69. Spiraea, si Dalecampio credimus, et Rob. Constantino in Lexico, verbo Σπιράξ, ea est quam pro vi-boroq Matthiolus, vel herbaride aliqui peritissemus accepit. Alia est spiraea Clusi, Hist. Rar. Plant. lib. I, pag. 84, quam ipse viciniorum Theo-

phrasie, seu Plinianae putat: et nos in Illyria Regio vidiimus. Harv. — *Melothron.* Vitis alba, sive οἴνος λευκή Dioces. lib. IV, cap. 184, nobis est *Bryonia dioica* (*Monoc. monodelph.* gen. 2162 pers. *Cucurbit.* Juss.); rubrae illi baccae, quae nigrae sunt τῷ ἀμέλῳ παλατίῳ Diocor. lib. IV, cap. 185, quae dictum *Bryonia alba*. De ultraque fuisse Noster agit lib. XXIII, cap. 16. Ed. P.

Spiraea, origanum. Gronov. et al. *spirocon, trigonon.* Σπιράξ Theophr. lib. I, cap. 23, servat nomen; est *Spiraea apicifolia* (*Iosand.* pentagyn. gen. 4236 Pers. Rossae. Juss.). Conf. Clus. Harv. pl. lib. I, p. 84. De origano inf. c. 30. Ed. P.

Cneoron. Cneorum album Anguil-lariae; lavandula nostra ultraque, mas et fensina. cneorum nigrum, libanotis coronaria, sive rosmarinus: cuius nusquam sub alio nomine Theophrasti meminisi. Dajec. — Cneuron, sive casiam Plinii Virgilisque; non aromaticum illam de qua Noster lib. XII, cap. 43, sed quam humilem, herbaeum, apibusque grataam Poeta in Eclog. et Georg. canticis, nihil aliud esse pronunciat Spengelius, quam

ginus vocat: et quod cunilaginem, quae tonyza: melissophyllum, quod apiastrum: meliloton, quod sertulam Campanam vocamus. Est enim in Campania Italiae laudatissima, Graecis in Sunio: mox Chalcidica et Cretica, ubiunque vero asperis et silvestribus nata. Coronas ex ea antiquitus factitatis, indicio est nomen sertulae, quod occupavit. Odor eius croco vicinus est, et flos, ipsa cana. Placet maxime foliis brevissimis atque pinguissimis.

XXX. Folio coronat et trifolium. Tria eius genera. Minyanthes vocant Graeci, alii asphaltion, maiore

Daphne Cneorum (Oerst. monog. gen. 967 Pers. Thymel. Juss.); ad *D. Grindum* referre maluit D. Fia; *Flore de Virgile*, tom. VIII, pag. xxix sq. ed. nostre. En. P.

Casiada. Id nomen inditum ab Hygino, quod iuxta casas agricolarum nascitur. Hard.

Quod canilaginem. De qua lib. XX, cap. 63: Hard. — *Inda viscosa Syn-genes*, superft. gen. 1857 Pers. *Corymbif.* Juss. §. Ed. P.

Quod spinarium. Non ab apio illud quidem, sed ab apibus dictum, quibus illud pabulum suave est. Vide que de eo diamini lib. XX, cap. 45. Hard. — *Melissa officinalis* (*Didymum gymnosperm.* gen. 1402 Pers. Lohiat. Juss. En. P.

Meliloton. *Dioscorid.* lib. III, cap. 48: Μελιώτος, κράτιστος, διλτενός, καὶ ἐπὶ Καλχηδόνα γεννώμενος κράτιστος καὶ τύπλος: φέρεται καὶ ἐπὶ Καρπαθίαν. H. — *Melilotus*. *Melilotus italicus* seu *creticus* (*Trifoli species* Linn. *Diadelph.* decand. gen. 1749 Pers. *Laguna*. Juss.) & alii ad *M. officinalis* aut *caeruleam* commode id referri posse putant. Ed. P.

Mox Chalcidica. Forte *Chalcedonia*, ex Diouc H.

Coronas. *Melilotinae coronae*, apud Athenaeum per quam odoratiss., lib. XIV, pag. 678. Unde nunc etiam in Campania Romana retinet nomen *coronella*. *Angillara*, P. XII, p. 203. Hard.

Odor. Auctor libri de Simpl. med. ad Pat. I. XIII Opp. Galenij, p. 100: *Sertula herba est huiusmodi, odore mavi, exalbida, floributus habens subrufum*, etc. Et Diuse. loc. cit. ex quibusdam libris, στρατηγοῦ dixit. H.

XXX. *Minyanthes* Schol. Nicander in Theriac. p. 25: Τὸ τριφύλλον διενόποιον ἐπὶ τοῖς Πειραιώνοις, μυναζεῖται καλῶ. Tria gentra complectitū. *Dioscorid.* his verbis, lib. III, cap. 63: Τριφύλλον, οἱ δὲ οὐρανοὶ λόγοι, οἱ δὲ μηνανθή, οἱ δὲ αἰράλται, οἱ δὲ κυκλοὶ καλεούσι. Gallice dicuntur *triflie*. Hard.

Alii. Quoniam, ut Nicander cecinit, in Theriac. p. 36: Οἶη τ' ἀργάλτου ἀπιπέγεται, asphaltō fragore gravis, inquit interpres. *Gorratus*. *Columella*, lib. VI, c. 47: *Simonianum trifolium*, quod inveniatur confr-

folio, quo utuntur coronarii. Alterum acuto, oxytriphylon. Tertium ex omnibus minutissimum. Inter haec nervosi caulinus quibusdam, ut marathro, hippocomarathro, myophono. Utuntur et ferulis et corymbis, et ederae flore purpureo. Est et in alio genere earum silvestribus rosis similis; et in illis quoque colos

gobis locis, efficacissimam traditam adictus serpenti, videlicet, et molitorum animalium, odore gravis, neque absimilis bituminis, et ita de Graeci eam ἀσφάλτον appellant. nostri autem propter figuram vocant acutum trifolium: nam longis et hirsutis foliis viret, tandemque robustiorem facit, quam praeceps. Hard. — Asphalton. Psoralea bituminosa (*Diodolph.* decand. gen. 1748 Pers. *Leguminos.* Juss.). Habitat in Europa meridionali, collibus maritimis. Ed. P.

Alterum. Scrib. Larg. Comp. classis: Trifolium acutum, quod ὄξυτρίψιλον Graeci appellant. Nascitur et hoc Siciliae plurimum: nam in Italiae regionibus nusquam eam vidi herbam, nisi in Lunae portu... plurimum super circundatos montes. Est autem foliis, et specie, et numero, similis communis trifolio, nisi quod huius pleniora sunt, et quasi sanuginem quamdam super se habeant, et in extrema parte velut aculeum eminentem. Sed huius frutes durorum pedum interduci, aut etiam amplius conspicitur, et odorem gravem emitunt, quorum nihil circa pratepe trifolium invenitur. Hard. — Oxytriphylon. Huc iterum Sprengelius trahit *Trifolium italicum* Linn. (*Mellilot.* Pers.) quod super esp. cum *T. erecta* ad Plinianum meliloton retulera. Ed. P.

Inter haec nervosi caulinus, etc. Theophr. VI, 4. Hard.

Marathro, hippocomarathro. Μαραθρός Diosc. III, 84, est *Anethum Farniculum* (*Pentand.* dig. gen. 720 Pers. *Vmbell.* Juss.). Duplex idem memorat ἵππομαράθρου genus, III, 82: quorum unum κάγχωνέ δρεπεν, est *Gachys Morisonii*, vel *C. sicala* (gen. 691 Pers.); alterum *Seseli tortuosum* (gen. 716 Pers.). De his Noster fuisse egit lib. XX, cap. 95 et 96 Ed. P.

Myophono. Quod et μυοτόνον vocant, sive aconitum, de quo XXVII, 2. Theophr. I. e. μυοπόνον. Hard. — Aconitum Napellus (*Polyand.* trigyn. gen. 1328 Pers. *Ranuncul.* Juss.). Ed. P.

Utuntur et ferulis, etc. Utuntur, inquit, ad coronamenta et corymbis, sive umbellis ferularum. Apollon. Scaliger, lib. I, epist. 17, ad Vertumnianum, quem libris invitatis omib[us], sphaerulis hoc loco reponit. Hard.

Et ederae florē. De quo dictum est XVI, 62. Hard.

Est. Vide quea diximus XVI, capite proxime appellato. Hard.

Silvestribus rosis similis. De cisto id secipendum. Cisson cum eius hic Plinius confundit, ut et in illis quibusdam locis: itaque castigandus hic locus ex Theophrasto et Dioscoride. Dat.

tantum delectat, odor autem abest. (x.) et eneori duo genera, nigri atque candidi; hoc et odoratum: ramosa ambo. Florent post aequinoctium autumnum. Totidem et origani in coronamentis species. Alterius enim nullum semen. Id, cui odor est, Creticum vocatur.

XXXI. Totidem et thymi: candidum, ac nigricans. Floret autem circa solstitia, quum et apes decerpunt, et augurium mellis est. Proventum enim sperant apia-

Et eneori. Sive casiae, ut dictum est. Theophr. Hist. VI, 2: ἀλογόνοι καὶ τοῦ κυνέρων. ὁ μὲν γάρ Ιεροῦ ἡ δὲ μῆλος ... ἔστι δὲ ἐπιμόδης δὲ δὲ μῆλος θερμὸς ... καὶ τοῦ ἀκρόποντος; μελλοντος ... βλαστάνει δὲ καὶ ἄνθη μετ' ἵστηματος πετανοφύνειν. De hac casiae Virgilina Georg. IV, 304: *thymum casianique recentes.* Non est autem ea lavandula, *la lavande*, ut Dalecampio visum, post Anguillarum P. I, p. 32, reclamante merito Dodonato, pag. 273, et Matthiol. p. 45 et 46. Nigrum vero eneorum forte thymelaea est, ut Dodonpeus suscipitur, p. 360; et post eum Salmasius, p. 403. II. — Confer esp. 29 supra *Daph. Gnidio* sunt flores paucis odoratis; albantes; *D. Cneoro*, inaequivalentes, rubri. Haec vnde et nescire denuo floret. En. P.

Totidem. Subsistellige genera, ut eneori, nigri atque candidi: huius quidem fructuosi, illius infuscandi. Theophr. I, c. Xxi τοῦ γαργάρου δὲ ἡ μῆλαινα ἀκρόπος ἡ δὲ Ιεροῦ καρπός. HARD. — *Totidem et origani...* species. Nempe nigrum, quod est *O. heracleoticum*; et candidum, quod *O. creticum* (*Did. gymnosap. gen. 1404 Pers. Ladiat. Juss. J. Eb. P.*

Alterius enim nullum semen. Hoc

ex Theophrasto, Hist. lib. VI, c. 2. Dioscoridi tria genera origani, Heracloticum, onites, silvestre, atque aliud fragorizanum. Fructuosa omnia sunt. DAL.

Id. Plin. XX, 69, de origine: *Optimum autem Creticum: nam et incide olet.* HARD.

XXXI. *Totidem et thymi.* Hoc ex Thenphrasio loco supra citato. Album tantum Dioseorides agnoscat et describit. Philochorus thymi lignum proprie νηπίλιον vocari tradit, eoque veteres primum usos in sacris, quae accenso igne siebant, ut ardo της θυμασίως καὶ τές θυμίς appellatum sit. Rhod. XXII, cap. 3. DAL. — *Thymi.* Θυμός Theophr. Hist. VI, 2, Sprengelio iudica, est *Satureia capitata* (*Did. gymnosap. gen. 1373 Pers. Ladiat. Juss.*); hunc thymum laudat praeprimis Galenus Antid. I, p. 427, ut optimam mellis materialiam. Theophrasti ἴψυλλας, Hist. VI, 7; item θυμός Dioscorid. III, 44, eodem auctore Sprengelio, nobis erit *Thymus vulgaris* (gen. 403 Pers.), apibus ipse non ingratius, qui propter odoris suavitatem in hotiis colitur. En. P.

Floret. Ad verbum haec iterum Theophr. I, c. HARD.

rī large florescente eo. Laeditur imbribus, amittitque florem. Semen thymi non potest deprehendi, quum origani perquam minutum, non tamen fallat. Sed quid interest occultasse id naturam? In flore ipso intelligitur, satoque eo nascitur. Quid non tentavere homines? Mellis Attici in toto orbe summa laus existimatur. Ergo translatum est ex Attica thymum, et vix flore, uti docemus, satum. Sed alia ratio naturae obstitit, non durante Attico thymo, nisi in afflato mari. Erat quidem haec opinio antiqua in omni thymo, ideoque non nasci in Arcadia. Tunc oleam non putabant gigni, nisi intra ccc stadia a mari. Thymis quidem nunc etiam lapideos campos in provinciā Narbonensi referunt scimus: hoc paene solo redditu, e longinquis regionibus pecudum millibus convenientibus, ut thymo vescantur.

XXXII. Et conyzae duo genera in coronamentis,

Laeditur. Theophrast, loco citato.
Harr.

Semeū. Theophrast. loc. cit. et de Coosa, I, 5: Κατὰ μὲν ὅραν οὐ φυτεύεται, κατὰ δὲ τὸν δίνεομον φυτεύεται. Σπειρόμενος γάρ τὸν ἄρδαν γεννάτας, etc.
Harr.

Non potest deprehendi. Flore ipso intelligitur, iv τῷ ἀνθεῖ ἀπαριθμητοῖς,
Theophr. DAL.

Ergo translatum est ex Attica thymum. Theophr. I. c. II.

Nisi. Nisi quo datus a mari possit pertinere: Οὐ γάρ παλιν δικασθεῖσι τοις λαοῖς, δικασθεῖσι δέ τοις Βαλάναις. Theophr. Harr.

In Arcadia. Theophr. ergo errat, ita de thymo et olea sentiens, I. c. Harr.

Nisi intra CCC stadia a mari. Vide quae diximus XV, t. Harr.

Thymus. Nigris, sed non albis: serpylo sygi Dioscor. Rubra vocat Arist. lib. IX, cap. 49 Historiarum. DAL. — *Thymus.* Vulgarib[us] ibymo flos non est niger, sed purpurascens, atque ideo vergens in nigredinem, ut in violis, quas palauit, aut nigras ab id vocavere. Ερυθρός οὖτος, οὐ καὶ Ζυγίς καλεῖται, Dioscor. III, 46, est ubbis eodem nomine *Thymus Zygo*. Vulgaris autem non solum in Hispania, Galiaque Narbonensi habitat, sed etiam in Siberia, Zygis in Alpibus Es. P.

XXXIII. *Et conyzae duo genera,* etc. Et his quoque Theophr. similissimi sunt, et Hist. VI, 2. De utroque genere iam diximus superiori h[ab]ito, cap. 63, 64. H. — *Conyzae duo genera.* Κανύζης ζέφην καὶ θάλαῖς, Theophr. Hist. VI, 2; *Inula viscosa* et *Pulicaria*, Cf. sup cap. 29. Es. P.

maç ac femina. Differentia in folio. Tenuius feminae, et constrictius, angustiusque; imbricatum maris, et ramosius. Flos quoque magis splendet eius, serotinus utrius post Arcturum. Mas odore gravior, femina acutior, et ideo contra bestiarum morsus aptior. Folia feminae mellis odorem habent. Masculae radix a quibusdam libanotis appellatur, de qua diximus.

XXXIII. Et tantum folio coronant Jovis flos, amaracus, hemerocalles, abrotonum, helenium, sisymbrium, serpyllum, omnia surculosa, rosae modo. Colore tantum placet Jovis flos, odor abest: sicut et

Imbricatum. Imbricis modo curvum et obtortum. *Imbris*, tegula curva est, per quam imber defluit. HABD.

Femina. Theophr. Δρυνίτρα δὲ θηλεῖας. Hesychius: Δρυνός, ὀξύς. Ita porro MSS. non, ut editi prius, acerius. Aliud enim odor acris est; aliud acutus. HABD.

Folia feminae mellis odorem habent. Sic ille dum teruotur, ut dictum est libro sup. cap. 64. HABD.

Libanotis. Falsum id, nec a veteribus proditum. DAL. — *De qua* Lib. XX, 64. HABD.

XXXIII. *Et tant. fol.* Theophrast. scribit simpliciter, has esse coronariæ, non autem solo folio coronare. DAL. — *Et tantum*. Nempe conyzæ duo genera proxime memorata: nam quæ subsequuntur, etiam flore coronant, rosæ modo. Theophrast. Hist. VI, 1: Εν τοις στεφανωτικοῖς ἔστι, ρόδωνιά, λινιά, Διός ἄνθος, ἀμάραντη, ἀμροκαλίς, ἐπὶ δέ ἐρυκκος, σινιμβριον, ἔλιμον, ἀβρότονον ἀπαντα γάρ ταῦτα βυλώδη, καὶ μικρόγυλα. Ut de caeteris sileam, Catullus certe, Carm. lxxii, 6: *Cinge tem-*

pora floribus Sanguineolentis amaranthi. HABD.

Hemerocalles. Conf. de hemerocalle infra c. 90. ED. P.

Sisymbrium. Σισύμβριον Theophr. Hist. II, 5, et Dioscor. II, 163; est *Mentha silvestris* (Did. *gymnosper.* gen. 1382 Pers. Labiat. Juss.). ED. P.

Surclosa. Συλάσην, lignosa. Theophr. I. e. et cap. 6. HABD.

Rosæ modo. Ut rosa, viola, lontza, ρόδωνιά. Alter haec Plinios recitat, quam leguntur apud Theophrastum. DALC.

Colore tantum, etc. Nicander in Georgicis, Π γάρ καὶ λεπται πτερίδες, καὶ παιδός ἔρυτες διευοίται τ' ἀμινηά, καὶ ἐν κρόκος μέρη μόνια Κρίθεν, κύπεπτιρός τε, σινιμβριον, ὅστις τα Χ' είχε, Λασπον' ζυμανίσιον τόποις ἀπετρέψατο θυμοίν. Κάλλας, βουφθαλμήν τε, καὶ τούτης Διός ἄνθος. Sic fere Petronius, *Emicuere rosae, violaque et molle cyperum, Albarque de viridi riserunt lilia prato*. DAL. — *Colore*. Theophrast. Histor. VI, 6: Λινομέχ, λεπτηρ Διός ἄνθος, φλόξ. Boris florem, Inquit Ruellius, pag. 448, rura nostra, cognitourde nominant. Φλόγα, σίνε φλόγην, seu flamm-

illi, qui graece phlox vocatur: et ramis autem, et folio odorata sunt, excepto serpyllo. Helenium ex lacrymis Helenae dicitur natum, et ideo in Helene insula laudatissimum. Est autem frutex humi se spargens dodrantalibus ramulis, folio simili serpyllo.

XXXIV. Abrotonum odore iucunde gravi floret. Est autem flos aurei coloris. Vacuum sponte provenit.

meam, nos violae inodore genus essa rumar, quam vulgus gallicum penseam, pensie, vocal, suffragante nobis Ruellio, pag. 449, et Dodunaeo, pag. 358, a quo viola tricolor assurgens appellatur. HARD.— *Flos Iovis* ... phlox. Non *Anemone* *Pulsatilla* Διός ἄνθος, neque φλόξ *Viola tricolor*. *Flos Iovis* servit hodieque nomen *Agrostemma flos Iovis*; phlox, λύχνις; Diosc. III, 14, Sprangilio auctore, est *Agr. coronaria* (*Decand. pentag.* gen. 1145 Pers. *Caryoph.* Juss.). ED. P.

Excepto. Serpyllum tamen Theophrastus, ut caetera, et ramis, et folio esse odoratum scribit, Hist. VI, 6: Τὸν δὲ καὶ τὸν κλάνεται, καὶ τὰ φύλλα, καὶ διανέ πάπτη εὔσις εὐσμος εἰσὶ ἵπποις, ἔλαιον, σινηρεῖον. HARD.— Ερυττός Theophr. VI, 7; nobis *Thymus vulgaris*. ED. P.

Helenium. Fabriam apud Nicandrum in Theriaci vide at Phavorinum. Aelianum quoque, si libet, adi, Histor. Anim., IX, 21. Helenium itud Aegyptium est, orbi huic nostro incognitum, de quo eadem sere Diosc. I, 28, ex Crateva recitat. In Etymologico Phavorini: Ελένιον, βετάνιον ἡ ἐν Αλεξανδρείᾳ γινομένη, πέρπται, ὅτι ἐν τῷ δικρίον τῷ; Ελένιος ἀνέριν ἔτι ἐπὶ Κανάδῳ τῷ κυβερνήτῳ Μανέλιος ἐδίκριτεν ύπο αιμορροΐδων ἀποθανόντι. Hoc et necta-

tion appellavere, ob suavitatem succi, quem dotem Plinius animadverxit iuferius, cap. 91. Hinc nectarina vi-
num, de quo IV, 19. HARD.— *He-
lenium*. Ελένιος Θεοφ. Hist. VI,
6; ἐλένιος Λιγύπτιος Dioscor. I, 28,
Sprengelio videtur esse *Tescuum cre-
ticum* (*Did. gymnos.* gen. 4372
Pers. *Labiata*. Juss.). Conf. inf. c. 9,
et ibi not. ED. P.

XXXIV. Abrotonum odore iucunde gravi. Αβρότονον. Galli nunc vocant, Latinos imitati, ancone: aliqui vestiarium custodem, garderobe, quod armariis sparsum uestes a tineis vindicet. A Lobelio pingitur mas et fe-
mina, duo enim sunt genera, in
Obss. p. 443. Diocor. III, 29: Αβρό-
τονον ... πλεύρας ἄνθεν ... θεριάς γε-
ννώμενον, τινάδις μετὰ ποσοῦ βάρανος,
πεκρόν τῷ γένοσι. II.— *Floret*. Est
autem flos. Sic ex MSS. Hard. *floret*
aestate. *Flos Groni*, et al. ED. P.—
Abrotonum. Αβρότονος οὐδὲν Diocor.
loc. cit. est *Santolina Chamaecypa-
risus*; ἀβρότονον ἔργον, *Artemisia Abrotanum*. Conf. sup. c. 18. ED. P.

Flos. Ita Dioc. l.c. HARD.

Vacuum sponte provenit; id est, in-
culturis, neglectisque locis, quo lo-
quendi modo prædia vacua scripsit
ac dixit Cicero. DALE.— *Vacuum*.
Hoc est, ut quidem interpretor, se-
mine vacuum, vel sine semine sponte

Cacumine suo se propagat. Seritur autem semine melius, quam radice aut surculo: semine quoque non sine negotio: plantaria transfruntur: sic et Adonium. Vtrumque aestate: alsiosa enim admodum sunt, et sole tamen nimio laeduntur. Sed ubi convaluerent, rutae vice fruticant. Abrotono simile odore leucanthemum est, flore albo foliosum.

provenit. Causa subiungitur, quoniam cacumine suo se propagat, dum vertex suo pondere delapsus terra excipitur, et radices agit. Libris omnibus adversantur, qui vel vacuis sponte, vel ut Pessicerio placuit in notis MSS. vasculis depositum legunt. Hard.

Seritur autem semine melius, quam radice aut surculo. Ex Theophrasto hoc ad verbum libro sexto, capite ultimo, et tamen vult haec verba depravare Ruellius. Sed videtur Theodori tralatio decepsisse hominem, quae diversa ab aliis a graeca lectione quam sequitur Hermolaus in Corollario cum Plinio. Itaque nihil haec in parte dicit Ruellius. First. — *Seritur.* Hic censoria nota Plinium Valecampius perstringit; post Ruellium, II, pag. 498, et post virumque Salmasius in Praef. pag. 99, falsos sequuntur Theophrasti codices, quum ex optimis editionibus Ald. et Basil. consentiant Theophrastam Plinianam. Sic enim ille scripsit Hist. VI, 7: Λερώτερον δὲ μᾶλλον ἀπὸ σπέρματος βλαστάνει, ἢ ἀπὸ ρίζης, καὶ παρασκάδος. Χαλεπόν: δὲ γὰρ ἄπο σπέρματος, προμοσχινόρων δὲ σπέρματος, etc. Hard.

Sic et Adonium. In indice pariter, *De abrotano: Adonium.* Quid odoniu[m] sit Plinio, satis ex Theophrasti verbis protest colligit, id est, abrotoni genus, quod in turbinibus eadom, ant testa, viviradice comprehendit,

in quem modum Adonidis hortulos pangebant. Sic enim graecus auctor Hist. VI, 7, de abrotono: Προμοσχινόρων δὲ σπέρματος, μεττό οἱ λόγινοι: καὶ τοῦ θύρου: δὲ σπέρματα, etc. Hie tragicis, pro suo more, infelicitate tamen, in Plinio Salmasius invehitur, in Praef. pag. 100 sq. errorique insimulat, quem ut Plinio obiiceret, a Dalecampio, quem tamen non laudat, est mutatus. II.

Alsina. Facile laeduntur a frigore. Theophr. loc. cit. de abrotono, τοῦ θύρου δὲ σπέρματα δύσπριγον γάρ σφύροι, καὶ θλως ὑπέκυρον, ὅπου καὶ ὁ ἄλλος σφύροι λάμπει. II.

Ritu vitis fruticant. (Sic lib. ante Hard. editi.) Scribendum, rutae vice fruticant, ex antiquo exemplari, confirmante easm lectionem Theophrasio, libro et capite proxime citatis, his verbis: *Sed quum convaluerit creveritque, magnum, robustum atque arboreum constat, quemadmodum ruta, nisi quod lignosius, et siccior, et aquaridius est.* Viderunt hoc ante me alii: sed primus omnium Hermolaus in secunda editione. First. — *Rutace.* Sic MSS. Reg. Colb. Thuan. Chifflet, in editis perpetram, ritu vitis. Theophrast. I. c. ἡμιδάκτυν δὲ καὶ τοξονίαν, μήγα καὶ τσιχυρόν, καὶ μανθρώδες, διοπτρ τὸ πέγκανον. Hard.

Leucanthemum est. Anthemis alba. Dioscor. Dal. — *Leucanthemum.* Dis-

XXXV. (xi.) Amaracum Diocles medicus et Sicula gens appellavere quod Aegyptus et Syria sampsuchum. Seritur utroque genere, et semine, et ramo, vivacius supra dictis, et odore melius. Copiosum amaraco aequo, quam abrotone, semen: sed abrotone radix una et alte descendens: caeteris in summa terra leviter haerens. Reliquorum satio autumno fere in-

sert ab ea, que anthemis appellatur, et leucanthemum lib. XXII, 26. De ea nobis nihil compertum. HARD. — *Leucanthemum*. Quia in re differt ab eo quod rursus Noster afferit, lib. XXII, c. 26, neque omnino Harduius explicat, nec nos ipsi videmus. Diosc. III, 154: Ανθέμις, εἰ δὲ λευκάνθεμον, εἰ δὲ νέρανθεμον ... εἰ δὲ χαρακτήρον ... καλύπτει. Plin. loc. cit. *Anthemis* ... aliqui leucanthemida vocant, alii leucanthemum, alii eranthemum, alii chamaemelon ... genera eius tria ... parvis floribus, ut ruteae, candidis, aut mellinis, aut purpuratis ... colligunt vere et in coronamenta repontur. Quae boldem verbis ab auctore greco sunt expressa. Tria illa anthemidis genera, ex vario coloris radii, modo candidi, modo flavescientis, modo purpurei, ad tres species retulit Sprengelius, nempe ad *Anthemida Cotam*, *A. montanam*, et *Chrysanthemum monspeliacum* (*Syn-gen. superfl.* gen. 1886 et 1879 Pers. *Corymb.* Juss.). Hippoc. de Morb. mul. I, 625, εὐάνθεμον illud dicit, et de Nat. mul. 570 ἄνθεμον χλωρόν, aut ἀρδεμόν, quod Galenus idem putat cum χαρακτήριῳ. Hoc autem Sprengelius nihil aliud esse censet quam *Matricaria Camomilla* (gen. 1880 Pers.), *camomille* item apud nostrates vulgo dictam. Eo. P.

Foliosum. Lego, folioso, id est, foliolis per ambitum extrinsecus mul-

tis, orbiculatum cingentibus, quod in floris medio luteum est. Haec Diocorides magnitudine cum rutaie foliis comparat. DALE.

XXXV. Amaracum. Diosc. III, 47: Σάρψυχος ... καλύπτει δι ύπο Κυάκησσαν, καὶ τῶν ἐν Επιδαίᾳ ἀράραχον. Majorana nostra, *la marjolaine*, vulgo officinarum existimatur esse veterum sampsuchum, amaracumne: sed falso errore: σάρψυχος enim, ut cætera argumenta silent, per terram reptit, πόνι ἵππους ἀντὶ τῆς γῆς, teste Diocoride, majorana in altum assurgit. HARD. — *Origanum Majoranoides*. Conf. sup. c. 48, not. EN. P.

Appellavere. Apud Athenseum Chæremon Persicum vocal bis verbis: Πίρην δι θάλαττος ἔχαραξις ὁ ἀράραχος, Λιμνῶν μελάχαιον τάντη αὐχένα. DALE.

Seritur. Theophr. Hist. VI, 7: Ο δι ἀράραχος ἀφροτίρας φύσις, καὶ ἀπὸ παρισπάδος, καὶ ἀπὸ σπέρματος. HARD.

Vivacius, *Abrotone*, et *adonio*. HARD.

Et odore melius. *Copiosum*, etc. *Mollissum* in antiquo codice, nos melius. Astruitur ea lectio Theophrasti auctoritate, libro sexto, capite ultimo. *Et incandi*, loquit, *odoris semen est*, et quidem mollioris odoris. PINT.

Summa terra. Gronov. et al. ante Hard. *summo terren*. EN. P.

ciciente, nec non et vere quibusdam locis, quae umbra gaudent, et aqua, ac fimo.

XXXVI. Nyctegretion inter pauca miratus est Democritus, coloris hysgini, folio spinae, nec a terra se altollentem, praecipuum in Gedrosia narrat. Erui post aequinoctium vernum radicibus, siccarique ad lunam triginta diebus, ita lucere noctibus. Magos Parthorumque reges uti hac herba ad vota suscipienda. Eamdem vocari chenomychon, quoniam anseres a primo conspectu eius expavescant: ab aliis nyctalopa, quoniam e longinquu noctibus fulgeat.

XXXVII. Melilotos ubique nascitur: laudatissima tamen in Attica: ubicumque vero recens nec caudicans, et croco quam simillima: quanquam in Italia odoratior candida.

XXXVI. *Nyctegretum... miratus* est Democritus coloris ignei, foliis spinis (sic lib. ante Harduin. editi). Sezibe: *Nyctegretion inter pauca miratus est Democritus, coloris hysgini, folio spinis. Hysych. Χτύπησθε, βάρυς τι. Noster lib. IX, 42: Quia et terrae miscere, eoque tinctum Tyrto tingere, ut fieret hysginum. Lib. XXI, 26: Hyacinthus in Gallia maxime provenit; hoc ibi pro coco hysginum tingunt. Sic Hermol. Barbarus pro eo, quod in vell. hoc ibi loco; unde nonnulli postea locorum, quod ei Salmasius ad Solin. pag. 272, sequitur. Censeo scribas: hoc ibi suco hysginum tingunt. Lib. XXXV, 6: Causa est, quod hyagino maxime inficitur. Hysgini sagax quoque Pintianus deprehendit. Gror. — *Nyctegretion*. Νυκτόψυρον, quasi nocturnas agres excubias. Sunt qui hanc esse censeant, quam chymistae lupariam nominant, noctibus cum luna lucen-*

tem: inde nomen, Inquit Ruellius, II, pag. 457. HARD. — *Nyctegretion*. *Caesalpinia* est pulcherrima (*Decand. monog. gen. 4018 Pers. Leguminos. Juss.*). ED. P.

Coloris hysgini. Ita MSS. Reg. Colb. etc. non ignei. HARD.

Chenomychon. Χτύδωνον, quod anseres, χτύπεται, ea visa, in recessu locaque abdita, tig τοῦ μυζοῦ, sanguant. HARD.

Nyctalopa. Ita MSS. Reg. Colbert. Thuan. Iam hoc loco, iam in Indice, non ut olim, *nyctilopa*. Νυκτόλωπα; similiter quos Graeci vocent, dicimus XXVIII, 47. HARD.

XXXVII. *Melilotos.* Haec verbis isdem interpres Oribasii, XI, f. 205, post Diusec. III, 48. H. — *Odo- ratiōr candida.* Gror. et al. odora- tor et candida. Conf. cap. 29, not. ED. P.

XXXVIII. Florum prima ver nuntiantium **viola** alba. Tepidioribus vero locis etiam hieme emicat. Postea quae ion appellatur, et purpurea. Proxime flammea, quae et phlox vocatur, silvestris dumtaxat. Cyclaminum bis anno, vere et autumno: aestates hemesque fugit. Seriores supra dictis aliquando narcissus et lily trans maria: In Italia quidem, ut diximus, post rosam. Nam in Graecia tardius etiamnum anemone. Est autem haec silvestrium bulborum flos, aliaque quam quae dicetur in medicinis. Sequitur

XXXVIII. *Florum.* Titudem verbis haec traduntur a Theophr. Hist. VI, 7. Transcripsit ei Athenaeus, XV, p. 680. Haec.

Viola alba. Leucoion, Theophrast. nempe bulbosum. DAL.

Tepidioribus. Theophrast. loc. cit. HARD.

Postea quae ion appellatur, et purp. Gronov. et al. *quae appellatur purpurea;* omiss. τῷ ion et copula. EO. P. P.

Proxime. Flos ille nimurum, quem ei φλόγια εἰ φλόγιον appellari diximus cap. 33. Theophr. Λαζ δὲ τῷ ἡώ, ἢ μηρόπερν τι διτέρῳ τῷ φλόγιον καλούμενον τὸ ἄγριον. Iovis flamma eadem appellatur, XXVII. Hic Plinium imiterito carpit Salmasius, in Solin. pag. 436. Haec. — *Phlox.* Sive *Agrostemma coronaria.* Conf. cap. 33, not. 4 fin. EO. P.

Cyclaminum. Ita MSS. veteres, ipso Piotiano teste. In Reg. 4, Coll. 4, *Coccliaminum.* In Reg 2, *Cyclaminus.* In Thuanaco, *Ciliaciaminum.* In editio insulæ *Codianum.* II —

Cyclaminum. Conf. lib. XXV, cap. 67 sq. ubi Noster de cyclamino et eius generibus fusius agit. Hic autem designare videtur *Cyclamen hederaceofolium* (*Pentad. monog.* gen. 384

Fers. *Lysimach.* Juss.), qui in Italia crescit. EO. P.

Seriores supra dictis aliquando narcissus et lily. Album scilicet, quod λάιριον appellavimus cap. 4. Theophr. Histor. VI, 7: Μετὰ δὲ τοῦτο οὐ νάρκισσος, καὶ τὸ λάιριον, καὶ τοῦ βολβοῦ καδίσιν. Haec.

Et diximus. Cap. 41, ubi lily medio rosarum proventu incipere dicitur. HARD.

Est autem haec silvestrium bulborum flos. Theophrasti oratio ex Athenaeo refingenda est, a quo ea descripta accuratestis est, quam in libris nunc editis legitur: Καὶ λάιριον, inquit XV, pag. 680, καὶ ἐξ τῶν τριῶν ἀνθεῖσης γένος; τὸ καλούμενον, δόμος, καὶ τὸ τοῦ βολβοῦ καδίσιν. *Postea lilyum,* et ex tribus anemones generibus genus illud, quod montanum vocant, et bulbiferum. Sed quod sit genus illud anemones, nec se nosse quidem, quod ingenui viri est, pôlam prece se fest. II.

Dicetur. Iofra cap. 94. II.

Sequitur. Ea quae describatur inferius, cap. 95, Theophrast. Hist. VI, 7, et ex illo Athen. I. c. Ext. δὲ τοῦτος ἡ πλάνη, καὶ τὸ μελάνιον, καὶ τὸ ἄγριον ἡ τὸ μισθύσαστος, καὶ

oenanthe, melianthum: ex silvestribus heliochrysos.
Deinde alterum genus anemones, quae limonia vocatur. Post hanc gladiolus comitatus hyacinthis. Novissima rosa; eademque prima deficit, excepta sativa: et caeteris hyacinthus maxime durat, et viola alba, et oenanthe, sed haec ita, si divulsa crebro prohibeatur in semen abire. Nascitur locis tepidis. Odor idem ei, qui germinantibus uvis, atque inde nomen. Hyacinthum comitatur fabula duplex, luctum praferens eius

τὸς ἀνεμῶνος ἡ λαμπάδις καλουμένη, καὶ τὸ ξύρος, καὶ ωάκυνθος. H.

Melianthum. Quisquis derum flos ille sit melleus, quem melianthum ex ea re vocat, sinecram hanc lectio- nem esse huius loci tum libri omnes pertinacissime clamant, tum res ipsa admonet. Nam et hoc loco, et in indiee, MSS. R. Colb. Thuanus *melianthum* legunt: et quod ex Theophrasto scribi melianion malunt, abhorret id a consuetudine Plinii, qui violam nigrom purpuream dixisset, uti λαυρίδιον violam album proxime ante reddidit: nec res ipsa μέλινη τοιον violam purpuream hoc loco appellari patitur, post nareissum liliumque: quam fere ante reliquias flores prodire martio mense, vere inuenire et Plinius paulo ante docnit, et omnes norunt: uide martiae violae nomen ei vulgus adjudicat. H.

Genus anemones, quae limonia vocatur. Et hoc hortense, et coronarium, *l' anémone;* diversum a silve- stribus ac medicis anemones generibus, de quibus, c. 94. Centum et quinquaginta anemones genera in horto Regio vidimus. Hanc Theophratus λαμπάδις vocat, quasi pratensem. H. — *Anemones.* Anemonen, qua Veteres ad serta coronasve nitebantur, libenter crediderim *Anemone* fuisse

coronarium aut hortensem (*Polyand.* polig. gen. 1356 Pers. *Romanid.* Juss.), quanquam ad *A. Pulsatillæ* nonnulli referunt. Meminit Theophr. VI, 7; VII, 8, anemones quam λαμπάδις vocat, et eamdem Spreng. habet cum *A. nemorosa*. Dioscor. II, 207, anemones affert ἥμαρον et ἄργλαν, quae *A. hortensis* et *apefirina*. En. P.

Novissima. Et haec habet Theophr. I. e. H.

E caeteris. Theophr. loc. cit. H.

Sed *hacte*. Ita diuissime floret, inquit, si crebro florem vellas austerasque, nec semidescere sinas, nec solum apicum desit: Theophrastus: Πατέρως δὲ καὶ ἡ οἰδάθει: καὶ γὰρ τοῦτο ἀθετόν μέν... ἕτερος τοιοντεῖ καὶ ἀγαπᾷ τὸ ἄνθος, καὶ μὴ δῆ επαρ- ματοῦσθαι, καὶ ὅτε τόπον εὗλον ἔχει. Hanc.

Hyacinthum comitatur fabula du- plex. Alteram describit Ovidius, Metam. lib. X, v. 162-220, ubi Hyacinthi pueri, quem Apollo adamarat, in floris sui nominis conversionem enarrat. Alteram lib. XIII, v. 397, sqq. ubi Aiacem in eundem quoque florem mutatum scribit: In quo Lite- rata communis medis puerisque viraque, Inscripta est foliis; haec nomi- nis, illa querelar. Nam in illo flore inscripta diphthongus graeca AI, que-

quem Apollo dilexerat, aut ex Ajacis cruce editi, ita discurrentibus venis, ut graecarum litterarum si-

rimonise simul indea est occisi ab Apolline pueruli, dum simul disco ludenter: et Ajaci eadem nominis nota. De Apolline querum lugente, Ovidius: *Ipsæ suos gemitus foliis inscribit, et Al Al flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est.* Prudentius quoque, περὶ στεφάνων, hymno 40 in S. Romanum, v. 491: *Mox flevit impuratus occisum gravi Disco, et dicebat florulentum succubans.* Nempe Hyacinthum Apollo, De nomioe Ajacia lugubri, ipse Ajas apud Sophoclem: Αἴ αλ, τίς ἀν ποτ' ἔσθι ὁδὸς ἐπώνυμος Τούμπας ξυνόστενος ὄνομα τοῦς ἴσους καρκούς; Νῦν γὰρ πάρεστι καὶ δις αἰάζειν ἴσους, Καὶ τρίς. Haec. — *Hyacinthum.* Magna olim et solemnia etiamnum doctos inter viros de hyacinthro Veterum quæstio et controversia, ita ut vere dici possit, nullum paene alijs florem existimat, qui felicium poëtarum faverit ingenio, interpretum vero omnium, et peritiissimorum, mentem miserius torserit. Hyaciothum videlicet latinis toties græcisque vatibus decantatum, alii eundem esse pronunciant atque *vaccinia*, Virgilio quoque celebrata, Ecl. II, 48, 50; Dioscoride, ut videtur, suffragante, qui sic habet, III, 85: Διάρραιος... οἱ δὲ ωάκινθος Ρωμαῖοι βουζικούς, id est, vaccinia, sive vaccinum. Ille autem nihil aliud, Sprengelio quidem auctore, quam *Delphinium Ajacis* (*Polyand. trigyn.* gen. 4327 Pers. *Ranuncul. Juss.*); ex alliorum vero sententia, *Vaccinium Myrtillus* Linn. (*Decand. monogyn.* gen. 4086 Pers. *Ericac. Juss.*); conf. Fls., *Flore de Virgile*, tom. VIII,

p. cxxxiii ed. nost. *Hyacinthum* rursus ad *Delphinium Ajacis* supradictum alii referunt, magno praeiente Linnaeo; quæ certe opinio probabilius veroque similior diu habita est. Alii hyacinthom malum esse *Lilium Martagon* (*Hexand. monog. gen. 791 Pers. Liliac. Juss.*), nec poenitendis adeo argumentis, ut sibi videntur, sententiam suam confirmant, Ovidiique testimonio stabilire student, Metam. X, 212: *formamque caput quam lilia, si non Purpureus color huc, argenteus esset in illis*, etc. Conf. Martyn. ad Georg. IV, 483; Fls., op. cit. p. LXVI sq. Dodon. etiam p. 499. Sunt tamen qui contradicant, ut Sprengelius, vir summae his in rebus auctoritatis, qui sic ait, Hist. Rei herb. I, pag. 442, « *Gladiolus communis* (*Triand. monog. gen. 401 Pers. Irid. Juss.*) est hyacinthus Virgilii Ec. III, 63; Georg. IV, 483; ubi nectarostigmatis linea Al., Ajacis nomen Veteres legebant in flore, unde capnendi versus, Ec III, 400: *Dic quibus in terciis inscripti nomina regum Nascentur flores.* Martynus male *Lilium Martagon* hue trahit. Conf. Theocr. Id. X, 28, et Sch. Anguill. p. 154. Optimus Sibthorpius, Flor. græc. tab. xxxviii varietatem habet quam *Gl. triphyllum* dicit, elegantiissimo nectarostigmate conspicuum. In tanta auctorum celebratissimorum discordia, nostram nos quoque symbolam conferre minime opus est, ita vero Plinius videtur, apud quem plures notæ occurrant, quibus illa tandem dirimi queat; nempe quoties alias herbas cum hyacintho

gura AI legatur inscripta. *Heliochrysos* florem habet auro similem, folium tenuem, caulinum quoque gracilem, sed durum. Hoc coronare se Magi, si et un-

componit: sic v. g. lib. XXV, cap. 80 de *antirrhino*: *Similis lina, radice nulla, flore hyacinthi, semine vituli narium, etc.* quae sine dubio de *Antirrhino maiore* dicta (*μόργον πίνας* habet apud Theophr. IX, 21), nisi sit potius *A purpureum*, de quo Dioscor. IV, 433, ad *Delphinium Aiscis*, quoad saltem floris speciem referri posse credamus; fatendum vero est in plerisque eiusmodi locis, non ad floris formam et habitum, sed ad colorem. Plinius resipessit, ut mox cap. sq. de potho: *Duo genera huius: unum, cui flos hyacinthi est (h. e. hyacinthino colore; an Lychnis Chalcedonica?) variat certe quoad florum colorem;* alterum candidiss., etc. Vnde ex talibus locis parum, immo etiam nihil auxili sperandum. Huiusc autem libri esp. 97, sic iterum de *hyacintho Naster*: *In Gallia maxime provent;* hoc ibi *foco hyacinthum tingitur. Radix ex bulbacis, mangonensis venalitatis predebre nota,* etc. Non istm de delphinio vel lilio quodam hic agitur, sed sine dubio de plants, cuius Plinius meminit vacciniorum nomine, lib. XVI, esp. 31: *Item vaccinia, Italicae mancipis sata: Galliae vero etiam purpurae tingendae causa,* etc. Vaccinia illa Sprengelio, post Dalecampium tamen, sunt *Prunus Mahaleb* (*Icosand. monog. gen. 1221 Pers. Rano. Juss.*), de qua, an olim tingendis vestibus in Gallia utilis fuerit, satius exploratum babemus, etiam ex Vitruvii testimonio, lib. VII, esp. ult. Quam vero radicem *bulbaceam* *hyacintho* illi attribuit, perspicuum est non iam *vaccinia gallica* *Nosstrum* intelligere,

sed speciem vulgarem, italiam, mancipis sata, gladiolum plerisque auctoribus nuncupatam, quod in sententiam Sprengelii de *hyacintho* prius dictam recedit. Inde pset duas *hyacinthi* species Plinio notas fuisse, qui non satis sibi constans, characteres plantis duobus diversis proprios ac peculiares, unu plantas, seu *hyacintho*, seu *vaccinio* perpersam indidit. Ut ut est, quis quisque fuerit vere *hyacinthus* ille *Veterum*, peritioribus viris pronuntiandum libenter permittimus, nisi quis ad Linnaeanam opinionem tandem redeundum esse censeat. En. P.

Inscripta. Auctore Psusan. I, Salaminii tradunt, post Aiscis interitum, apud se primum florem enstum candidum, modice rubentem, lilio, et solis, et alijs partibus minorem, inscriptum iudicem litteris, quibus et *hyacinthum*. Cosmasandalon Athenaei esse puto. DAL.

Heliochrysos. Theophr. Hist. IX, 21: *Eγει δέ οἱ ἀπόλυτοις τῷ μήτρᾳ ὄντες γεννοῦσθαι, φύλλοι δὲ λεπτοί (non λευκοί), καὶ τὸς καυλὸς δὲ λεπτός καὶ σκληρός.* Nomen ei a gemina causa: et ab auro flore, et a paludibus, in quibus oritur. Hanc amarantini nomine Galenus intellexit, nec aliter vocavit. Huius corymbos rusticis, ut qui non facile marcescant, ad hibernas reservant coronas. A Dodoneao pingitur p. 267. Dicemus de ea iterum esp. 96, H. — Nobis est *Gnaphalium Stoechas*, ut supra diximus, esp. 24. Vulgo *immortelle* appellant. En. P.

Hoe. Theophr. loc. citat. Εὐθέστη δέ καλέσει τοὺς ἀπορούσους τῷ ἀ-

guenta sumantur ex auro, quod apyron vocant, ad gratiam quoque vitae gloriamque pertinere arbitrantur. Et verni quidem flores hi sunt.

XXXIX. Succedunt illis aestivi, lychnis, et Jovis flos, et alterum genus lilii. Item tiphyon, et amarcus, quem Phrygium cognominant. Sed maxime spectabilis pothos. Duo genera huius: unum, cui flos hyacinthi est: alterum candidius, qui sere nascitur in tumulis, quoniam fortius durat. Et iris aestate floret.

Θεοφραστος. μόρα πάτινας ἡ τζουστούς ἀπόροι. II.

Si et anguenta sumantur ex auro. Theophrast. Histor. lib. IX, cap. 21. DAL.

Quod apyron. Quod ignem non sit expertum. II.

XXXIX. Lychnis. Theophr. Hist. VI, 7: Τὰ δὲ θυρώα μᾶλλον, ἢ τὸ λυχνίς, καὶ τὸ Διός ἄνθος. II.

Alterum genus lili. Theophrastus statim post Iovis florē (hie vulgo aquilegia dicitur) cerinthum et tiphyon, ut pro cerintho videatur alterum genus lili vertisse. DAL.

Item tiphyon. Theophr. loco citato et ex eo Athenaeus, XV, pag. 679: Καὶ τὸ ίψων, καὶ ὁ ἀμάρκης ὁ Φρύγιος. In MSS. Reg. et Colb. Tiphon. In Indice, Tiphyon. In Thunno, iψων. Theophrast. ipse Hist. VII, 42, τὸ τίψων scripsisse videtur. Et de Causs. I, 10, τὰ τίψων. Quid sit porro tiphyon, nescit Anguillara, P. XII, p. 212, neque nos exploratum habemus. II. — Tiphyon. I. Bodaeo est narcissus persicus Clus. Bröt. — Ιψων seu τίψων Theophr. VI, 6, est Lavandula Spica (Did. gymnop. gen. 4379 Pers. Labiat. Juss.), ex auctoritate Besychii, qui ad hanc vocem λαβάν-

τοῦ, id est, lavandulam dicit. Cf. Bod. ad Theophrast. p. 669. Senn.

Sed maxime spectabilis pothos. Traduntur haec quunque a Theophr. Hist. VI, cap. 7. Πόθος nos arbitramur esse, quem modo florē Constantinopolitanum vocant, Galli croix de Jérusalem, in horto Eystettensi pictum apprime, et apud Dodoneum, pag. 178. HARD. — *Lyclinis chalcedonica*? (*Decand. pentagyn*. gen. 4446 Pers. *Caryophyll* Juss.) colitur in hortis: variat quoad colorēm florū. Alii referunt ad *Jasmīnum fruticans* (*Dand. monog.* gen. 33 Pers. *Jasm.* Juss.); habitat in Europa australi et toto Oriente. ED. P.

Qui sere nascitur, etc. Forte, qui sere iacit in tumulis; nam ita Theophr. Hist. VI, 7: ὁ χρῶνται πρὸ τοῦ τίψων. Sic enim legit Athen. XV, pag. 679. Quid si ambo Theophrastus et Athenaeus latinum hic quoempiam auctorem transcripsere, et inconsiderate tumulos τάροντα pro βασιούς verterunt? HARD. — An Theophrastus Latinum Scriptorem transcripterit, decernant doctiores: neutrāquā ego hoc credo; obstat enim, ut mihi videtur, ratio temporum. T.

Fortius. Χρωνώτερος, Theophrast. diutius vivit. HARD.

Abeunt et hi, marcescantque. Alii rursus stabeunt autumno: tertium genus lili: et crocum in utroque genere: unum hebes, alterum odoratum: primis omnia imbribus emicantia. Coronarii quidem et spinae flore utuntur: quippe quum spinae albae caulinuli inter oblectamenta gulæ quoque condiantur. Hic est trans maria ordo florum. In Italia violis succedit rosa: huic intervetit lily: rosam cyanus excipit, cyanum amaranthus. Nam vincapervinca semper viret, in modum lineae foliis geniculatim circumdata, topiaria

Et iris aestate. loc. cit. Αράτη δέ καὶ ἡ ἱρες τοῦ Διόπου. Hasd.

Tertium. Purpureum videlicet, sive narcissum, de quo superioris cap. 12; quod Theophrast Hist. VI, 6, alternum lupiorum genus est, ὃ δὲ γάρκυσσος, ἢ τὸ λαίριον. Quare rursus secundum lili genus appellat, cap. 7: Τό δὲ λαίριον τὸ ἄτερον, καὶ ἀ ρόνος, καὶ ἀ ἀρινός εἶναι μέντος, καὶ ἀ λαίρης: τούτος γάρ αὐθεῖτος τοῖς πρότεροις οὐδεῖται, subintellige ex antecedentibus, μιτοκύρου. Hasd.

Coronarii. Dum spinae florem sudis, acanthi duplex genus intellige, de quo lib. XXII, 34; *Brancam urinam* vocant. Plinius in Indice huius loci id satis perspicue admonet, quum ea appellat ex ordine, que nunc explicant uberiorius: *Pothi* genera duo: *Orsinas* genera duo: *Vincapervinca*, etc. De spina alba dicetur XXIV, 66. II. — *Spinae flore* utuntur. Duplex Nostro spinae genus, unum aculeatum et crispum, alterum laeve: nempe *Acanthus mollis* et *spinosus* (*Did. angiosp* gen. 1529 Pers. *Acanthac.* Juss.). Xystos hortorum acantho, topiaria videlicet et urbana herba, decorare consueverunt Romani, quod et ex Plinius Iunioris Epist. V, 6, patet, ubi *Acanthus mollis* in piano,

et paene dixerim, *Liquidam*; dein *lubricus* et *flexuosa* vocatur. Conf. Sprengel. Hist. Rei Herbar. tom I, pag. 145 Eo. P.

Vincapervinca. Retinet in officinaliis nomen *pervenche*. Delineatur a Dodoneo, p. 401, ubi ab eo clematis daphnoides maior appellatur. Vidi mus in horto Regio. H. — *Vincapervinca*. Κληροτική Diosc. IV, 7, qui in Aegypto sola sponte eam crescere dicit, quam per totam Europam australi proveniat. *Vinedi* maior et minor (*Pentand.* monog. gen. 62 Pers. Apoc. Juss.). Eo. P.

In modum lineae. Expressere voluit, quod sit Diosc. πλάκατα δ' ἔχει μαρπά σύντονο σχοῖνον πάχος: *vidalias*, seu *virgulas* habet ianæ crassitas: prætenuem virgulam lineam vocavit. DAL. — *In modum.* Alii, *in modum lini*; Dodoneus, loc. cit. *in modum lani*; utrius male. Linea hoc loci est, quam *formidinum* ali in venatione appellant, vario plumarum nexu discolorum, quo terrentur spri, cervique. Hanc, foliorum congerie, plane repreäsentat vincapervinca. H. — De ea linea Virgilius, Georg. III, 372. Conf. tom. I, pag. 477 edid. nost. Ed. P.

Topiaria herba. Topiarium opus,

herba: inopiam tamen florum aliquando supplet. Haec a Graecis chamaedaphne vocatur.

XL. Vita longissima violae albae est trimatu; ab eo tempore degenerat. Rosa et quinquennium perfert, nec recisa, nec adusta. Illo enim modo iuvenescit. Diximus et terram referre plurimum. Nam et in Aegypto sine odore haec omnia; tantumque myrtis odor praecipuus. Alicubi etiam binis mensibus antecedit germinatio omnium. Rosaria a Favonio fossa oportet esse, iterumque solstitio. Et id agendum, ut intra id tempus perpurgata ac pura sint.

XLI. (xii.) Verum hortis coronamentisque maxime alvearia et apes convenient, res praecipui quaestus

quam arbicularum virgulae ductiles facili flexu in varia formas hominum, turrium, aedium, cubiculorum, modo humi, modo per hortorum et viridiariorum spatia, finguntur: unde topiarum eius operis artifices Vlpiano. Alex. ab Alex. III, c. 25. DAL. — *Topiaria.* Topiorum intelligitur opus, quod ex arbore, frutice, vel herba, ad decorum componebatur in testudines aut cameras fornicalum: hinc topiariae dici merentur arbores, vel herbae, quae nimis huic operi, quod flexiles sint, et suo leniore sequaces, accommodantur. H.

XL. Vita. Theophr. VI, 7. H. — *Violae albae est trimatu.* Delevit tamen Brot. ex MS. Reg. 2 et edit. principiis En. P.

Rosa. Theophr. I. c. Podomiacē διάνευτη τὰ πρός τὴν ἀκτὴν, μὴ ἵππασθεντές σπλαγχνότι, μηδὲ ἐπιτεμοφύενται. HARO.

Diximus. Cap. 10. HARD.

Nam et in Aegypto sine odore haec omnia. Theophr. I. c. H.

Tantum. Theophr. loc. cit. Cur porro

myrtus in Aegypto odoraissima sit, reliqua inodoratae gigantur, causam idem investigat, de Caus. VI, 27. H.

Purgata (sic lib. ante Hard. edit. et Brot. ex Regg. En. P.). *Lege ex Voss. optime: perpurgata non pura sint.* Lib. XXXIV, c. 43: *siccare et excrescentia consumere, perpurgare.* Utinam et Plautus, et Varro de Rust. II, 44. GSON.

XLI. Alvearia, etc. Hoc in vocabulo et ei vicino *alvei*, perpetua error non vulgatus modo, sed et secundi generis membranaceos obidet. Nam qui nobis hoc negalim facit, in eo legitur *albaria*, quod est *alvearia*. Sic Infra c. 42 fin. *Imponunt navibus alveos.* C. d. nosler, *alvos.* Mox: donec pondere ipso pressis navibus pleni alvei intelligantur. *Scriptus, plenea alvi.* Sic et c. 44: *Alvearia orientem aquinoctialem spectare convenit.* Voss. *alvoria.* Deinde: *Alvearia optima e cortice, secunda ferula, tertia vimine: multi ea et speculari lapide fecere.* Pintiani codex, *alvus optimae.* Voss. *alvos optime cortice;*

compendiique, quum favit. Harum ergo causa oportet serere thymum, apiastrum, rosam, violas, lilium, cytisum, fabam, erviliam, cunilam, papaver, cony-

tum nescit rō ea ut et Pintiani. Scribe: *Alvos optimas e cortice, secundas feruda, tertias vimine; multi et speculare lapide frere.* Item: *Circumlini alveos fino bubulo utilissimum. Optimis, alvos. Statim, si magnus sit alveus. Quem sequimus et Chillet. si magna sit albus. Ibidem: Alvearia hieme stramento operiri. Idem et Pintiani, alvos. Rursus, *Et araneorum quidem exitium facilius est, palpionum maior pectus. Tollitur... ac census lucernis ante alveos.* Scripti omnes, ante alvos. Ibidem: *Alverum, quam mel eximitur, illini oportet exitus melissophyllo aut gemista tristis, aut medias alba vite praecingere, ut apes diffugiant.* Optim. arborum, significat alverorum, nam idem mox: aut medias alba vite praecingi. Nempe alvos. Sic et cap. 20 huius libri: *Melissophyllo sive melittacna si perungantur alvearia, non fugient apes.* Optim. si perungantur alvi. Lib. XXII, 24: *Prima propolis alverorum aculeos, etc.* Idem alverorum. Lib. XXX, 24: *Sparsas apes in alverius reverti.* Rursus idem: *in albo; lege, in albos, ut et Pintianus.* Lib. XXVIII, 7: *apes tactis alveariis fugere.* Is ipae; alveariis, quod praetermisit Salmasius ad Solinum, pag. 26, ubi locum istum tractat. Columella quoque IX, 44: *Alvi aperiendae sunt et fumigandae.* Apud Phaedrum quoque fab. 52: *Alvos accipite et ceris opus infundite, in scriptis codd. esse testatur Salmasius ad Histor. Aug. pag. 477. Gros.**

Harum ergo causa, etc. Traduntur

haec etiam a Varrone, de Re Rust. III, 9. Haec.

Apiastrum. Hoc est agreste apium, ἄγριοστεφρον, non melissophyllum, de quo mox. Colum. IX, 8: « Sunt qui per initia veris apiastrum, atque (ut ille vates ait), *Trita melisphylla, et cerinthae ignobile gramen*, aliasque colligant similes herbas, quibus id genus animalium delectatur, et ita alvos perficiunt, ut odor et succus vasim inhalent. » H. — *Thymum*, etc. Nempe *Satureiam capitatam*, aut *Thymum Serpyllum*, de quibus iam egimus: et *Apium graveolens* (*Pentand. Digyn. gen. 723 Pers. Umbellif. Juss.*), de quo etiam Virgilius, Ecl. VI, 69; Georg. IV, 421. Eo. P.

Rosam, violas, lilium, cytisum. De rosa, violis et lilio iam supra egimus. Cytisus vero est *Medicago arborea* (*Diad. decand. gen. 1766 Pers. Legumin. Juss.*), de qua abunde dictum tom. V, pag. 261. Eo. P.

Fabam, erviliam, cunilam. Sunt *Vicia faba* et *Ervilia* (*Diadelph. decand. gen. 1717 Pers. Legumin. Juss.*); cunila vero, de qua Nostr. XIX, 50, ast *Satureia hortensis*, s. *capitata* (*Did. gymnos. gen. 4373 Pers. Labiat. Juss.*). Eo. P.

Papaver, conyzam, casiam, melilotum. Est *Papaver somniferum*, an et *Rhoecas?* (*Polyand. monog. gen. 4255 Pers. Papaverac. Juss.*). De coanya et de casia, seu *Daphne Cneoro*; et meliloti quod *Trifolium italicum* seu *croticum*, iam in suis locis egimus. Eo. P.

zam, **casiām**, **melilotum**, **melissophyllum**, **cerinthen**. Est autem cerinthe folio candido, incurvo, cubitalis, capite concavo, mellis succum habente. Horum floris avidissimae sunt, atque etiam sinapis, quod miremur, quum olivae florem ab his non attingi constet; ideoque hanc arborem procul esse melius sit: quum aliquas quam proxime seri conveniat, quae et evolantium examina invitent, nec longius abire patientur.

XLII. *Cornū quoque arborem caveri oportet: flore eius degustato, alvo cito moriuntur. Remedium, sorba contusa e melle praebere his, vel urinam hominum, vel boum, aut grana punici mali, ammineo vino conspersa. At genistas circumseri alveariis gravissimum.*

XLIII. *Mirum est dignumque memoratu, de alimentis quod comperi. Hostilia vicus alluitur Pado.*

Meliosophyllum. Qund elapiastrum Hyginus vocavit cap. 29. H. — *Melissa officinalis* (*Did. gymnosperm.* gen. 1408 Pers. *Labiat.* Juss.). Cf. Virg. *Georg.* IV, 63. Ed. P.

Est autem cerinthe. Est ea quae cerinthe quorundam maior versicolore flore appellatur a Clusio, delineaturque *Hist. Rar. Plant.* V, p. 167, visa a nobis in horto Regio. H. — *Cerinthe maior* (*Pentand. monog.* gen. 357 Pers. *Borragin.* Juss.), de qua et Virgilii, *Georg.* IV, 63. Ed. P.

Sinapis. Videlicet. *Sin nigrae* (*Trad. siliq.* gen. 1756 Pers. *Crucifer.* Juss.). Ed. P.

Quum olivae florem. Vide quae diximus XI, 8. H.

Quam aliquas. VI palmarum et oleastrum. Virgil. *Georg.* IV, 20: *Palmaque vestibulum, aut ingens oleaster obumbret: Ut quam pruna novi ducenti examina reges, Vere suo, ludet-*

que favis emissā iacentus, Vicina invicti decadere ripa calor, Obriaque hospitiis teneat frondentibus arbos. HARV.

XLII. *Cornū q. arborem, etc. Amygdali quoque florem caveri oportere scribit Varro. DAL. — *Cornū.* Est *Cornus mascula* (*Tetr. monogyn.* gen. 296 Pers. *Caprifol.* Juss.) Ed. P.*

Alvo cito moriuntur. Et floribus thymalli, ulmique sanera degustatis, alvi profusio apes interire Columella prodidit IX, 43. H.

Urinam hominum, etc. Sic etiam Hyginus apud *Colum.* I. c. H.

Aut grana. *Colum.* loc. cit. el Pall. lib. IV, in *Martio*, lit. 45, p. 106. HARV.

XLIII. *Hostilia.* *Hostilia vicus Veronensis inquit Tacitus *Hist.* III, 63. Nunc est Ferrarensis agri, et nomen servat: *Ostiglia.* H.*

Huius inquilini pabulo circa desiciente imponunt navibus alvos, noctibusque quina millia passuum contrario amne naves subvehunt. Egressae luce apes pastaeque, ad naves quotidie remeant, mutantes locum, donec pondere ipso pressis navibus plenae alvi intelligentur, revectisque eximantur mella. (xiii.) Et in Hispania mulis provehunt, simili de causa.

XLIV. Tantumque pabulum refert, ut mella quoque venenata fiant. Heracleae in Ponto, quibusdam annis perniciosissima existunt, ab iisdem apibus facta. Nec dixerunt auctores, e quibus floribus ea fierent. Nos trademus, quae comperimus. Herba est ab exitio et iumentorum quidem, sed praecipue caprarum, appellata aegolethron. Huius flores concipiunt noxiū virūs, aquoso vere marcescentes: ita sit, ut non omnibus annis sentiatur hoc malum. Venenati signa sunt, quod omnino non densatur, quod color magis rutilus est, odor alienus, sternumenta protinus mo-

Alvos. Gronov. *alveos*; si mox pleni alvel, non plenae alvi; et sic ubique. Eo. P.

XLIV. *Vt mella quoque venenata fiant.* In Hippocometarum arboribus venenati genus mellis nascitur, quod haustum stupescit, et mentem consternit. Eo tres Pompeii cohortes in potum dato ab ea gente interemptas suiae memorias tradidit. Rhod. XVIII, 30. Populus eos in Ponto Stephanus collocat, et Scythicum montem incolere scribit. Apud Trapezuntium in Ponto mel e buzo defuit gravis odoris quo exponeat amentes fiant. Idem, XXIII, 35. Dal.

Heracleae. Sic Dioscorid. II, 103, et Egn. II, 138. H.

Aegolethron. Quod sit alvūs ἀλύρος, caprarum pernicies. H — *Aegolethron.* Iusta Tournefortium est Cha-mærhododendros pontica, maxima, mespili folio, flore luteo. Corollar. pag. 42. De hac planti, noxiisque melle, si apes ea pascantur, curiosus scripsit idem Cl. Tournefort, *Mémoires de l' Acad. royale des Sciences*, ann. 1704, p. 345 sqq. Alter tamē da aegolethro scripsit Cl. Gleditsch, quem vide, *Mémoir. de l' Acad. royale de Berlin*. Baer. — *Aegolethron.* Est Azalea pontica (Pentand. monog. genera 484 Pers. Rododend. Juss. Eo. P.

Sternumenta. Dioscorid. I. c. H. — Gron. at al. ut semper alias, *ster-numenta*. Eo. P.

vens, quod ponderosius innoxio. Qui edere, abiiciunt se humi, refrigerationem quaerentes: nam et sudore disfluunt. Remedia sunt multa, quae suis locis dicemus. Sed quoniam statim repraesentari aliqua in tantis insidiis oportet, mulsum vetus e melle optimo et ruta; salsa menta etiam, si reiificantur sumpta crebro: certumque est id malum per excrementa ad canes etiam pervenire, similiterque torqueri eos.* Mulsum tamen ex eo inveteratum, innocuum esse constat: et feminarum cutem nullo melius emendari cum costo, suggillata cum aloë.

XLV. Aliud genus in eodem Ponti situ, gente San-

Sudore. Dioscorid. loc. cit. II.

Suis locis dicemus. Scilicet lib. XXIX, 31, etc. Hasd.

Mulsum. De mulso et salsa mentis, concinit Plinii. Diosc. I. c. sed ita ut salsa menta vomitione reiificantur, quae Plinii quoque mens est. Hasd.

Excrementa. Sic libri vulgaris, cum Reg. 4 cod. At Reg. 2, et Chiff per excrements. An excretiones intelligunt, quas lambere canes solent? De excremento seu stercore, Diosc. Eux. II, 138, scepit: Τὸν ἄρρενος δὲ τὸν φρύγαντα τὸ μέλι, σύκη, ἡ κύνης φρύγαντες, τὸ αὐτὸν πάτησον, Hasd.

Cum aloe. Sic etiam MSS. Diosc. I. c. cum sale, patè διὰ ἀλόης, παλιμπάτο. Hasd. — *Aloe.* Vet. in margine Variorr. sale. An Noster hic agit de ἀλόη, culus meminit Diocorid. III, 25: nempe *Aloes* perfoliatæ Lino. (Hexand. monog. gen. 835 Pers. *Iālīac.* Juss.). Ed. P.

XLV. *Aliud.* De eo melle insano, vide Diocor. Sic. XIV, pag. 260 1 Aelian. Hist. Anim. V, 42, et Author libri de mirab. Ausc. e buso legi mel istud aiunt. Hasd.

In eodem Ponti gente Sannorum.

Sic Gelenius, quam legeretur, in eodem Ponti situ viget ex annona mellis. Pintianoi codex, in eodem Ponti situ gente Sannorum. Lege, in eodem Ponti situ, gente Suanorum. Poteras suspicere, in eodem Ponti situ, et Iustini lib. II, frustraque et Ponti sinum, et Asiam edomitam esse dicit. Sed Plinius ista voce sic utiliter gaudet. Lib. IV, cap. 16: *Ex adverso huius situs Britannia innata.* Lib. XI, 1: *Italiae quoque partibus iuxta et hieme, et aestate fulgurat, quod non in alio situ.* Lib. XII, 19: *in quo situs Liber Pater educatus esset.* Lib. XXVII, 2: *necantique gustata varum pantheras, nisi hoc fieret, repleturas illas situs.* Lib. XXXI, 4: *cessasse fontes amnesque, qui in eo situ multi erant.* Et sic multis aliis locis. Suanos habes et lib. VII, 41: *A portis Caucasis per montes Gordyaeos Valli, Sannū, indomitus gentes: atque tamen metallū fodunt. Etsi edatne Suanos.* Strabo lib. XI: *Oi Σόαινες δυναστίουσι τῷ κύνῃ τὰ ἄρπα τοῦ Καυκιστοῦ κατεύχοντες, τὰ ὑπὸ τῷ*

norum, mellis, quod ab insanis, quam gignit, mae-nomenon vocant. Id existimatur contralii flore rho-dodendri, quo scatent silvae. Gensque ea, quum ceram in tributa Romanis praestet, mel, quoniam exitiale est, non vendit. Et in Perside, et in Maure-taniae Caesariensis Gaetulia, contermina Massaesylis; venenati favi gignuntur; quidamque a parte, quo nihil esse fallacius potest, nisi quod livore deprehen-duntur. Quid sibi voluisse naturam iis arbitremur insidiis, ut ab iisdem apibus, nec omnibus annis fierent, aut non totis favis? Parum erat genuisse rem, in qua venenum facillime daretur: etiamne hoc ipsa in melle tot animalibus dedit? Quid sibi voluit, nisi ut cautiorem minusque avidum ficeret hominem? Non enim et ipsis iam apibus cuspides dederat, et quidem venenatas? remedio adversus has utique non diffe-

λιοτεκυριάδος βασιλίς δ' ἔγουσι καὶ συνέδριον ἀνδρῶν τριακοσίων συγδυουσι δὲ φαντα, στρατέους καὶ εἰκόνι μυριάδων. Περὰ τούτοις λύσται καὶ χρυσὸν πατηφέρειν τοὺς χειμάρρους: ὑπεδίχεσθαι δὲ αὐτὸν τοὺς βαρβάρους φάντας κατατετρυμένας, καὶ μαλλοντικὶς δοράς, ἀρ' οὐδὲ μαρτυρεῦσθαι καὶ τὸ χρυσόμαλλον δίρος. Σνανος εἰ spud Ptolemaicum viscere potes, et in tabula Pettlingeri. Item in exceptis legationum e Priaco rhetore, et Menandro protectorē (ubi longa disputatio de Suanis et Suaria inter Iustini imp. legalum et Persas) a D. Hoe-schelio vulgatis. GROK.

Maenomenon. Mænomenon, grecce, insanio. H.

Gensque ea, quam ceram in tributa Romanis praestet. Præcipuus, præ-stent. Pro eo, quod sequitur, nisi vendit, legendum, quanquam scriptus non secundis, non pendit, nempe in

vectigali sive tributo. Lib. XII, 25: *Servit nunc haec, et tributa pendit.* GROS. — *Non vendit. Forte relictas legas, non pendit.* H.

— *Parum enim erat (sic olim). Particula enim optimus non utitur.* Li-vius lib. XXI, in orat. Hannibalis ad exercitum apud Ticinum: *Parum est, quod veterissimas provincias meas Siciliam et Sardiniam admis.?* Plinius lib. IX, 33: *Parum sollicit erat, in gudas condì marii, nisi maribus curibus, etc. gestaruntur.* Ibidem: *Parum est, nisi qui vesciantur periculis, etiam vestiamur.* GROS.

Non enim ipsi mellī, sed apibus iam (sic lib. ante Hard. editi). Iterum brevius: *nisi enim et ipsis iam apibus cuspides dederat.* Hoc est, quasi non apes ipsas haberent, quo laedere possent, et hominem cautum esse minusque mellis appetitum co-gerent. Et vulgatae profectio sensus

rendo. Ergo malvae succo, aut foliorum ederae perungit salutare est, vel percussos eas bibere. Mirum tamen est, venena portantes ore, fingentesque ipsas non mori: nisi quod illa domina rerum omnium hanc dedit repugnantiam apibus, sicut contra serpentes Psyllis Marsisque inter homines.

XLVI. (xiv.) Aliud in Creta miraculum mellis. Mons est Carina ix m. passuum ambitu: intra quod spatium muscae non reperiuntur, natumque ibi mel nusquam attingunt. Hoc experimento singulare medicamentis eligitur.

XLVII. Alvearia orientem aequinoctiale spectare convenit. Aquilonem evitent; nec Favonium minus. Alvos optimas e cortice, secundas ferula, tertias vimine. Multi eas et e speculari lapide fecere, ut operantes intus spectarent. Circumlini alvos fimo bubulo

onibus, neque hic mellis locus est.
Gaos. — Haclenus Gronov. et totidem fere verbis Hard. Ed. P.

Ergo naturae. Diosc. Eun. II, 421, p. 446. H.

Mirum. Mirari subit, cur apes ipsae non moriantur, quae venena portant ore, et venena fingunt. II.

Psyllis. De quibus dictum est VII, 2. Hard.

XLVI. *Mons est Carina.* Sic MSS. Regg. Colb. 2, etc. Quidam *Carma.* Colb. 4, *Narina.* Forte *Curnia:* cuius nominis mons in Arcadia esse auctor est Callimachus hymno. in Dian. v. 409. Montem Crete, melle nobilem, ut Atticae Hymettum auctor Geop. XV, 7, Ακραγαντιπηνον vocat H. — Brol. ex MSS. Regg. 4, 2, Colb. 2, *Carma.* Ed. P.

XLVII. *Alvearia.* Deflecti in orientem brumalem praecipit Colum. IX, 7; Pall. quinque I, 38. II.

Alvos optimas e cortice, etc. Colu-

mel. IX, 6: *Igitur ordinatis sedibus, alvearia fabricanda sunt pro conditione regionis: sive illa ferax est suberis, haud dubitanter utilissimas alves facientur ex corticibus, quia nec hieme rigunt, nec carent aestate: sive feridis exuberat, sis quoque, quam sint naturae corticis similes, e quibus commode vase texuntur. Si neutrum aderit, opere textorio solicibus connectantur,* etc. Sic etiam Palladius loc. cit. Denique Varro de Re Rust. III, 16. H. — *Alvos optimas... secundas... tertias.* Lib. ante Hard. editi, *alvearia optimas... secundas... tertias;* praeiherat emendationi Gronov. Conf. cap. 41, not. 1. Ed. P.

Secundas ferula. Addit Colum. e ligno cavatae arboris, et in tabulas dissectae, e fimo, e latere. DAL.

Multi. Et e vitro, et e cornu laeternae condita alvearia vidimus, XI, 46. Hard.

Circumlini alvos, etc. Varro I. e.

utilissimum, operculum a tergo esse ambulatorium, ut proferatur intus, si magna sit alvus, aut sterilis operatio, ne desperatione curam abiificant; id paulatim reduci, fallente operis incremento. Alvos hieme stramento operiri, crebro suffiri, maxime fimo bubulo. Cognatum hoc iis, innascentes bestiolas necat, araneos, papiliones, teredines; apesque ipsas excitat. Et araneorum quidem exitium facilius est: papilio pestis maior. Tollitur vero, quum maturoscit malva, noctu, interlunio, caelo sereno, accensis lucernis ante alvos. In eam flamمام sese ingerunt.

XLVIII. Si cibus deesse censeatur apibus, uvas passas siccavse, ficosque tusas, ad fores earum po-

Vitiles fimo bubulo oblinant intus et extra, ne asperitate absterreantur. H.

Ambulatorium. Mobile, ut proferatur intus, quum opus, ei sic cognostetur aereare, si minus sequo sit, ne in vasto loco et inani despondeat animum. Varro loco citato. H.

& magnus sit alvus. Maior quam pro numero spuma. DAL.

Id. Subintellige, utilissimum. Quod autem sequitur, fallente operis incremento, similis forma loquendi Seneca usus, Nat. Quaest. III, 27: *Natura parer uitit viribus, dispensatque se incrementus fallentibus.* H.

Alvos. Sic MSS. omnes ubique: sic Varro, et alii, alvos femineo genere pro alveari dixerunt. H.

Fimo bubulo. Columell. IX, 14, p. 336. H.

Cognatum hoc illis. Ex iuvenco caeso, sepulto, putrescente apes nascuntur, Archestratus in epigrammat. de apibus... βοῶς γένεσθαις πεποιημένα τίταν: et rursum, Ιππάντων αἴρε σφέκτις γνώντις, μόσχου δὲ μέλισσα. DAL. —

Cognatum. Colum. loc. cit. et Pallad. IV, in Martio, tit. 15, p. 107. H.

Tollitur. Columell. IX, 14: *Quo tempore florent... si vas aeneum simile miliario vespare ponatur inter alvos, et in suarum eius lumen aliquod demittatur, undique papiliones concurrant: dumque circa flammulam volitant, aduruntur.* Ila Pall. V, in Aprili, lit. 8. Sic porro MSS. omnes: non ut editi, tollitur vero. H.

XLVIII. Si cib. Varr. de Re R. III, 16: *Praeparandus his cibus nocte nolle cogantur solo vivere... Igitur floruri pinguiam... in offas prope apponunt... Alii aquam miasam in vasculis prope ut sit, curant: in quae addunt lanam purpuream, per quam sugant: uno tempore ne potu nimium inpleantur, aut ne incidunt in aquam... Alii uiam paissam, aut sicutum quum pinserint, affundunt saporem, etc.* Vide etiam Colum. loc. cit. p. 339. H. — *Censeatur.* MSS. Regg. t et 2, et edit. princeps, sentiatur. Eo. P.

suisse conveniat. Item lanas tractas madentes passo, aut defruto, aut aqua mulsa; gallinarum etiam crudas carnes. Quibusdam etiam aestatibus iidem cibi praestandi, quum siccitas continua florum alimentum abstulit. Alorum, quum mel eximitur, illini oportet exitus, melissophyllo aut genista tritis, aut medias alba vite praecingere, ne apes diffugiant. Vasa mellaria aut favos lavari aqua praecipiunt: hac decocta, fieri saluberrimum acetum.

XLIX. Cera fit expressis favis, sed ante purificatis aqua, et triduo in tenebris siccatis, quarto die liquatis igni in novo sictili, aqua favos tegente, tunc sporta colatis. Rursus in eadem olla coquitur cera cum eadem aqua, excipiturque alia frigida, vasis melle circumlit. Optima quae Punica vocatur. Proxima quam maxime fulva, odorisque mellei, pura, natione autem Pontica, quam constare equidem miror inter venenata mella: deinde Cretica, plurimum enim ex propoli

Conveniat. Gronov. el al. ante Hard. conveniet, et sic Broi. En. P.

Tractas madentes passo. Carmina-
tas, pesas, ut quasi per siphonem,
succum apes evocent, Columell. DAL.

Crudas carnes. Ita libri vulgati, cujus Colb. 4. Recius forte cum Reg. 4, 2, Colb. 2, Th. el Ghiff. rudas carnes, hoc est, a pelle exutas, ac pingui, ut exhiberi aegris solet. HARD.

Medias. Gronov. el al. medios, masculino nempe genere. En. P.

Vasa mellaria, etc. Melernpá Galenus vocal lib. de Documento pro epileptico, eaque idem exponit ἡ τὸν ιατρόν μῆλον. Acelum ex melle fieri probabile Rondelelio non est, sed potius ex propoli, quae acidum olet. DALPC.

XLIX. *Cera fit expressis favis, sed*

ante purificatis aqua, etc. Eleganter Colum. IX, 46: *Expressae favorum reliquiae, posteaquam diligenter aqua dulci perlatae sunt, in vas aeneum coniiciuntur: adiecta deinde aqua, liquantur ignibus: quod ubi factum est, cera per stramenta vel iuncos defusa colatur: atque iterum similiter de integro coquitur, et in qua quisque voluit formas, arum prius deiecta, defunduntur.* HARD.

Punica vocatur. Omnia videlicet candidissima. DALPC.

Proxima quam maxime fulva, odorisque mellei. Sic Dioscorides, lib. II, c. 405. HARD.

Inter venenata mella. Quae in eodem Ponti sili nascuntur, ut dictum est cap. 44, 45. HARD.

Deinde Cretica, etc. Dioscor. loc. cit. HARD.

habet, de qua diximus in natura apum. Post has Cor-sica, quoniam ex buxo fit, habere quamdam vim me-dicaminis putatur. Punica fit hoc modo : ventilatur sub diu saepius cera fulva : deinde fervet in aqua marina, ex alto petita, addito nitro : inde lingulis hauriunt florem, id est, candidissima quaeque, trans-funduntque in vas, quod exiguum frigidae habeat. Et rursus marina decoquunt separatum; dein vas ipsum refrigerant. Et quum haec ter fecere, iuncear-e sub dio siccant sole, lunaque ; haec enim can-dorem facit. Sol siccatur : et ne liquefaciat, protegunt tenui linteo. Candidissima vero fit post insolationem etiamnum recocta. Punica medicinis utilissima. Ni-grescit cera addito chartarum cinere, sicut anchusa admixta rubet. Variosque in colores pigmentis tra-ditur, ad edendas similitudines, et innumeros mor-talium usus, parietumque et armorum tute-

De qua diximus in natura apum. Lib. XI, cap. 6. HARD.

Punica fit hoc modo. Candidam ce-rum ανθετικήν Varro in Prometheo apud Nonium his verbis signi-fical : *Chrysostandos locat sibi, et amiculum de lacte (quidam lacteam a cera legunt) ac cera Tarentina, quam apes Milesiae coegerint, ex carnibus floribus libantes, sine osse et nervis, sine pelle, sine pilis, param putam, proceram, candidam, tene-ram, formosam.* DALEC. — Punica. Hunc fere modum candidissimae ce-rae concinnandae tradit Dinsc. loc. cil. HARD.

Sub diu. Sic ex MSS. Hard. sub diu Gronov. et al. Eo. P.

Inde lingulis hauriunt florem. Ita MSS. sive, ut editi, *Higdus*, hoc est, cochlearibus. HARD.

Sol siccatur : et ne liquefaciat. Sic ex MSS. Hard. praeceunie Piniano. Gronov. et al. *siccantes, ne liquefaciant;* sed Vet. apud Dalec. non poenitenda lectione liquefaciat. Eo. P.

Medicinis. Gronov. et al. *medicis;* et paulo posci, *reddendas simili-tudines, non edendas.* En. P.

Pigmentis traditur. Fucorum tin-claturis, ad ἔχαντος καὶ χρωμά-τευ. DAL.

Ad edendas similitudines. Eo arti-ficio nostra memoria quidam imitan-tur in penitibus hortis arborum et herbarum omne genus, folia, flores, fructus. DAL.

Parietumque. Ad tutelam picturæ, qua paries, elyptosque, et arma reliqua ornabani, quasi cuiusdam te-ctorii vice, cerae tenuissimæ crux-stam coriunye inducere, mos Vele-

lam. Cetera de melle apibusque in natura caruū dicta sunt. Et hortorum quidem omnis fere ratio perfecta est.

L. (xv.) Sequuntur herbae sponte tascentes, quibus plerique gentium utuntur in cibis, maximeque Aegyptus, frugum quidem fertilissima, sed ut prope sola iis carere possit: tanta est ciborum ex herbis abundantia. In Italia paucissimas novimus, fraga, tamnum, ruscum, batin marinam, batin hortensiam, quam aliqui asparagum gallicum vocant. Praeter has pastinacam pratensem, lupum salictarium, eaque verius oblectamenta, quam cibos.

runt fuit, nunc antiquatus. Cereorum nulla fit mentio. HARO.

L. *Tamnum*. Alii legunt *tannum*, aliī *tamnum*. Cycloaminum secundam, quem pro vite nigra Matthiolus pingit, Itali etiam hodie *Tamaro* vocant, eiusque teneros caulinulos et viticulas vere primum erumpentes aspergatogut more decoctas mandunt, ac in fasciculos digestas venales eleumferunt. Eius fructus uva *Tamnia* vocabatur, ... iam tam sponte siccabantur, apud Columellam legit Pomponius DALZE. — *Tannum*. Ita MSS. omnes, Regg. Colbert. Thuan. Chiff. tum hoc loco, tum in Indice: non *tannum*, ut editi, Vitis silvestris Dodonaei est, pag. 396. Vitis nigra Mattholi, p. 4283. HARO. — *Tamus communis* (*Diosc.* hexad. gen. 2234 Pers. *Asparag.* Juss.). Habitat in Europa australis Orientisque sepius et silvis. Ed. P.

Ruscum. Seu myrtum silvestrem, cuius caulinuli quoque incipientes, asparagorum modo in cibo inserviantur, ut dicimus lib. XXIII, cap. 83. H. — *Rusca aculeata* (*Diosc.* mohadelphi).

gen. 2301 Pers. *Asparag.* Juss.) Ed. P.

Batin. De ea dicimus XXVI, 50. HARO. — *Hortensiam*. Gron. et al. *hortensianam*. Ed. P. — *Batin marinum*. Est crithmum, sive feniculum marinum, maius, apii odore, C. Bauh. *hortensia* a marina non differt. BAOT. — Nobis *Crithmum marinum* (*Pent.* digyn. gen. 690, Pers. *Umbellifer*. Juss.). Alii *batin hortensiam* ad *Portulacum sativum* (*Dodecad.* monogyn. gen. 1177 Pers. *Portulac.* Juss.) referunt; marinam vero, sive crethmon agrion ad *Crithmum marinum*, vel ad *Atriplicem Halimum* (*Pentand.* monogyn. gen. 636, Pers. *Atriplic.* Juss.); Noster vero non *batin* eam appellat, sed *alison*, lib. XXII, cap. 33. Ed. P.

Pastinacam. Aut *Pastinaca sativa* (*Pentand.* digyn. gen. 718 Pers. *Umbellif.*)? de qua Colum. endem nomine, item staphylini. Quidam ad *Daucum Carotam* (gen. 681 Pers.) referre malunt. Ed. P.

Lupum. *Asparagi*, seu primi toriones, qui vere erumpunt, militares

LI. In Aegypto nobilissima est colocasia, quam cymomon aliqui vocant. Hanc e Nilo metunt, caule, quum coctus est, araneoso in mandendo: thyro autem,

sunt; et in edulis recipiuntur. H. — *Humulus Lupulus* (*Dioec.*, *pentand.* gen. 2230 Pers. *Asparag.* Juss.). *Vulgo*, *haddon*. Eo. P.

LI. *Colocasia*. *Colocasia*, vel, ut Athenaeus, Nicander, Virgilius, colocanum, Dioscoridi non integra planta est, sed eius tantum radix. DAL. — *Colocasia*. Quam in Aegypto colocasiam videre Bellonius et Prosper Alpinus, et ab incolis culcas appellari tradunt, radice praeclara, edulique, non à Pliniana modo descriptione discrepat, sed alterius plane formae est, quam qualem esse dixerit Herodotus, Theophrastus, Dioscorides, silique. Vide Bellon. *Observ.* lib. II, cap. 49; *Alpinus de Plantis Aegypti*, cap. xxxiiii, pag. 102; *Chusium*, *Hist. Rar. Plant.* lib. IV, cap. 50; ex quibus multa Salmasius in suum praegrande volumen Plinianarum Extet. transtulit, p. 937 et sqq. Sed neque arum aegyptium est colocasium istud, seu culcas hodiernum, quamquam ita Salmasius visum est, pag. 975, ut conferenti es quae de aro dieta sunt lib. XIX, cap. 30, cum icona colocasie a predictis auctoribus delineata, constabit. H. — *Arum Colocasia* (*Monoc.*, *polyand.* gen. 2114 Pers. *Aroides* Juss.), diversum a faba aegyptiaca, xvapq̄ al-yunusib, quae est *Nymphaea Nelumbo* Linn. seu *Nelumbium speciosum* Willd. et a *Nymph. Loto*, quod et zoloziztov Dijosc. appellat. *Colocasia* laudat Virgil. *Elog.* IV, vers. 20. *Conf. ad hunc locum D. Féz*, *Flore de Virgile*, tom. VIII, pag. xxxix ad. most. Eo. P.

Cyamon. De hac Nicander in Geor- gicus: Καὶ κύρων σπίρης Ἀγύπτιας ὄρρα θρίσσει, Λυθρὸς μὲν στρέψαντος ἀγένης τὰ δὲ πεπτῶτα ἀκραῖον πάρ- τος κιβώτια στενυμένουσι. Εἰς χέρας ἔβασις πάλκι πεθόντεν ὄφεν, Ρίζας δὲ τὸν οὐνητὸν ἀρεβάτης πρετόμη. Hadr. Jun. lib. I, c. 10. DALC. — *Cyamon*. Κύρων, fabam. Sed unde isti banc colocasiae appellationem affinxerint, unde hsec data appella- tio, incomperit. Hodierna Aegypti colocasia, et fructu. et flore, et caule, atque adeo similitudine omni fabae caret. Cave enim fabam Aegyptiam intelligi hic putet, quae a colocasia diversissima est, ut ex illius descriptione liquet, quam Plinius assert lib. XVIII, cap. 30. H.

Araneos. Hoc est, caule illis mi- nutis, cuiusmodi aranea sunt, fibris que nervosā *Diphilus Siphnios* apud Athenaeum, III, p. 23, fabae quo- que Aegyptiacae radicem (quae et zoloziztov quidam Imperite diser- runt) spissō ait esse, hoc est, lanosam. Idem de colocasiae caule Mar- tialis, Epigram. XIII, xvii, cuius lemma, *Colocasia*: « Niliacum ride- bis olus, lanasque sequaces, Improba quum morsu fila manuque trahes. » Et lib. VIII, xxxii: *Lenta minus gracili crescunt colocasia filo*. II. — Non iam haec ad colocasiam, alve Ar. *Colocasiam*, spectant, sed ad *Nymphaeum Loto* (*Polyand. monog.* gen. 4258 Pers. *Hydrocharid.* Juss.), cuius caules edebantur; quae mons Noster adicit de varia vasorum specie ex implexis colocasiae foliis, de *Nymph. Nelumbo*, quae faba item

qui inter folia emicat, spectabili: foliis latissimis, sa
arboreis comparentur, ad similitudinem eorum quae
personata in nostris amnibus vocamus: adeoque Nili
sui dotibus gaudent, ut implexis colocasiae foliis in
variā speciem vasorum, potare gratissimum habeant.
Seritur iam haec in Italia.

LII. In Aegypto proxima auctoritas cichorio est,
quam diximus intubum erraticum. Nascitur post Ver-

segyptiaca, vero dicere debemus. Redi-
tandem ad *Arum Colocassiae*, quem
id in Italia iam seri sit. Eo. P.

Folius latissimus. Petasi magnitu-
dine, Diocorid. pilei ibessalici, Theophr. Dalec.

Quae personata. MSS omnes,
Regg. 1, 2, Colb. 4, 2, Thuan. etc.
quae personata in nostris manibus.
Forte moenibus, rectius. Nam per-
sonata, de qua lib. XXV, 58, in
amnibus non nascitur. Salmas. pag.
970, legit, que per se nata in no-
stris amnibus notamus, sed nec scrip-
tis secundis, in quibus vocamus le-
gitur: nec oratione satis perspicit;
quid enim illud est, per se nata?
Quin statim nymphaeum dicebat,
quam probé norat, quam prolixè de-
scribit lib. XXV, cap. 37, si nym-
phaeum, ut Salmasius putat, intel-
lexit? H. — *Personata*. Lib. XXV,
cap. 58: Quidam eichion personatam
vocant, cuius folio nullum est latius,
grandes lappas ferentem. Est *Arctium*
Lappa (*Syngenesia aquatica* gen. 4798
Pers. *Cynocephalus* Juss.), de quo
Diosenides, lib. IV, c. 107. Eo. P.

In variā speciem vasorum. Inde
scilicet factum est, ut κύπερος, au-
ctio τε Ἱερυχίον, poculi genus sit, ad
eorum similitudinem constructum,
quae ex colocassie foliis Aegyptii
parabant. Ob eamdem causam id

quoque poculum ei κυπέριον, ei κυ-
πέριον dicebatur. Sic enim subam
segyptiam nominant. Eadem indu-
stria rusticos in Allobrogum monti-
bus vidi ex geotisae foliis implexis
pocula fingere, quibus e gelidis fonti-
bus sortiriginibus aquam haurie-
bant. Κυπέριον sic dicta interpretatur
Athen. lib. III, διὰ τὸ κάτωθεν τοῦ
αὐτοῦ αυτῆς, ὡς τὰ Αἰγύπτια
κυπέρια. Dal.

Seritur iam haec in Italia. Ipsa co-
locasia segyptiaca, eti peregrina,
alienique soli ac enī, cerebatur olim
in Italia. Testis Matto in Ecl. IV, va.
20: *Mixtaque ridenti colocasia fundet*
acantho. Dicit inter acanthos, notis-
simam tum in hortis herbam, colo-
cacia quoque sponte sua nascitur pas-
sim, que peregrina erat herba. Est
et alia vulgaris colocasia, quam Pal-
ladius describit in Februar. tit. 24.
Haro.

LII. In Aegypto proxima auctoritas
cichorio. De quo diximus XIX, 40,
et XX, 29. Haro. — *Cichorium In-*
tubis (*Syngenesia aquatica* gen. 4787
Pers. *Cichorium* Juss.). Eo. P.

Nascitur post Vergilius. De plantis
nimis, quas κύπερον vocal, id
Theophrastus, non de eichorio soln.
Dal. — *Nascitur*. Theophr. Hist. lib.
VII, cap. 40. Haro.

giliis. Floret particulatim. Radix ei lenta, quare etiam ad vincula utuntur illa. Anthalium longius a flumine nascitur, mespili magnitudine et rotunditate, sine nucleo, sine cortice, folio cyperi. Mandunt igni paratum: mandunt et oetum, cui pauca folia minima que, verum radix magna. Arachidna quidem et aracos, quum habeant radices ramosas ac multiplices,

Floret particulatim. Therapl. loc. cit. Hisp.

Radix ei lenta. De cichorii caule id Theophr. non de radice: O δὲ κανέλας, inquit, κιγκίριον μέγας, καὶ ἀποφύσεις ἔχων πολλάς: οὗτος δὲ γλυσχόρες, καὶ διαθίσιμετος διὸ καὶ διηρθρώνται. *Caulis cichorii magnus, multis emasciatis surculis, levatis, fractu contumax, quamobrem pro vinculo utitur.* DAL.

Anthalium. In locis arenosis, inquit Therphrast. Histor. lib. IV, cap. 10, haud procul a flumine: Ex δὲ τοῖς δάκτυλοις χρωμένοις, ἡ δένη εἰ πόρον τοῖς πότεροι, φύεται κατὰ γῆς ἐκ ταλασταί Malibazilis. *Anthalium,* ex ἀνά et θάλλῳ, regeneratio, quam vim habet et Theophrastea vox μαλαθάλλε, ex μάλῳ, valde, et ἀναθάλλῳ, regeneratio. Isdem notis delineatur a scriptore greco: Στρογγύλεις τῷ συκκατι, μέγιθος δὲ ὥλικος μέτροις, ἀπόρρον δὲ, ἀφλασον, γύλλας ἀπίστον ἀπ' αὐτοῦ ἔρων κυπάρη. Hanc. — *Cyperus esculentus* (*Triaud. monog. gen.* 122 Pers. *Cyperac. Juss.*). Hab. Monspelii, in Italia, Oriente et Barbaria. Ed. P.

Mandunt igni paratum. Theophrast. ἑψόνται εἰ βρύτω, decoquunt in ἀγρυτο, quid potionis genus est ex iherdeo, inquit Athenaeus, lib. X, pag. 416, aut ex radicibus, ut Hellanicus, εἰ κτίσσοι. HARD.

Et oetum. Theophrast. Histor. lib. I, cap. 10: Οὐαδός δὲ καὶ τὸ ἐν Αιγύπτῳ καλούμενον οὔτον. Hesych. Οὐαδές; τὸ ὑπὲρ τὸν οὔτον. HARD. — Οὐαδέης alii legunt in Theophrast. Hist. lib. I, cap. 4, 11; sive fructum sub terra ferre; ex ille, βλαστόν; radieem longam et vescom; colligi Nilo redundantem, et aras eo coronari. *Arachis hypogaea* (*Diadelph. decand. gen.* 1096 Pers. *Legumin. Juss.*). Habitat in utraque Indis; var. β, glabra, in Africa; semina oleo limpido scendent. Ed. P.

Arachidna quidem, etc. Arachidna et arachoides minus fructuosa sunt supradictis. *Cornosum* utrumque, radicem unam crassam habet, in altum descendenter, alias vero, quibus fructus insidet, tenuiores, in summa telluris facie multifariam divisus. Arenosis gaudent. Neutrūm aut folium, aut folio simile quidquam gigant; utrumque polius velut ἀμφίκαρπον est, hoc est, infra supraque terram fructum edit, quod mirum est. Theophrast. lib. I, cap. 11. DAL. — *Arachidna.* Theophrast. loco proxime citato, de ἀραχίδην et ἀράχη habet plane paris. Herbas hoc aeo ignotae. H. — *Araçex* Theophrast. Hist. VIII, 8, est *Lathyrus tuberosus* (*Diadelph. decand. gen.* 1714 Pers. *Legumin. Juss.*); tubera radicis edulis. *Δραχίδην* vero Histor. lib. I, cap. 4,

nec folium, nec herbam ullam, sicut quidquam aliud supra terram habent. Reliqua vulgarium in cibis apud eos herbarum nomina, condrilla, hypocoeris, et caucalis, anthriscum, scandix, quae ab aliis tragopogon vocatur, foliis croco simillimis: parthenium, strychnum, corchorus, et aequinoctio nascens apha-

est *Eathyrsus amphicarpos*. Insulae plantam americanam, *Solanum tuberosum*, scilicet, huc retulit Clusius.
Ed. P.

Reliqua. Haec apud Theophr. Hist. lib. VII, cap. 7, similiter leguntur. Hard.

Condrilla. Κονδρίλλα Dioscor. lib. II, cap. 161. Apud Theophr. loc. cit. ἀνθρύσια pro ανθρύσιᾳ. Nam MSS. Pliniani omnes tum hoc loco, tum in Indice, Ragg. Colb. habent *candeyale*. Herba est cichorio similis, ob idque και κιχώριον, και στριόν quidam vocantur, teste Dioscorid. et agricola latibi genus esse dixerunt, inquit Oribasii interpres, lib. XI, fol. 201. Hard. — *Lactuca perennis* (*Syngenes. aequal.* gen. 1764 Pers. Cichorac. Juss.). Ed. P.

Hypochoeris. Υποχοείς Theophr. lib. VIII, cap. 11. *Hyoseris lucida* (*Syngenes. aequal.* gen. 1770 Pers. Cichorac. Juss.). Ed. P.

Caucalis. Servat nomen: *Caucalis orientalis* (*Pentand. digyn.* gen. 680 Pers. *Fimbriifer*. Juss.). De anthrisco et scandice vid. quae dicturi sumus lib. XXII, cap. 38. Ed. P.

Anthriscum. In exemplaribus Theophr. pro anthrisco, Turnebus legit ἄνθρισκον. DAL. — *Anthriscum*. Vt illo legitur apud Theophrastam άνθρισκόν. Ileschius: Ανθρισκόν, λάχανον ἔχει ἀνθεῖς οὐ διηνέσθε. Auctor Etymolog. Ανθρισκά, λάχανα λάχανα, τὰ παραλήπτα ἀνθέους. Folio haec

similitudo constat, non umbella aut semine. Hard.

Scandix, quae ab aliis *tragopogon* vocatur. Theophrast. Histor. VII, 8, σκάνδιξ. Et cap. 7: Κάρπη, ἣν τραγοπόρων αἰλούσι, ὅ τάν μέν μέσαν ἔχει μαρχάν καὶ γλυκίαν, τὰ δέ φύλλα τῷ κράνῳ ὄμοια, etc. Hard. — Τραγοπόρων Theophrast. loc. luid. est *Tragopogon crocifolius* (*Syngenes. aequal.* gen. 1758 Pers. Cichorac. Juss.). Ed. P.

Parthenium, *strychnum*, etc. Παρθένον, στρύχνος; κέρχαρος. Theophrast. Histor. lib. VII, cap. 7. H. — De Parthenio iam egimus; de strychno vid. infra. cap. 105. Κέρχαρος servat nomen: *Corchorus okitorius* (*Polyand. monog.* gen. 1273 Pers. *Tiliac.* Juss.). Anguillara, pag. 92, cumdemi credit eum ἀνταγόλλιδι Diocoridis, sed vehementer dubitat Sprengelius. Ed. P.

Et *aequinoctio*. Primit post aequinoctium imbribus germinationem fieri, ἀράγε, καὶ τοῦ κώνους, scribit Theophrast. Histor. lib. VII, cap. 8, ubi κώνους Turnebus ait legendum. In MSS. Reg. 2, Colb. Thuan. Chiff. tum hoc loco, tum in Indice, aegrot. Tamen istud inferius, cap. 101, acinus vocant. Et Reg. 4, qui codex est optimae notae, hoc loco, sic habet: ophace, acino, epipetron vocant, etc. In eo Theophrasti loco ξυνόπους legit Salmajius in Solin. pag. 4292. Sed diversum echinopoda ab acino

ce, acinos: epipetron vocant quae nunquam floret. At e contrario aphace subinde marcescente flore emittit aliquid, tota hieme, totoque vere, usque in aestatem.

LIII. Multas praeterea ignobiles habent: sed maxime celebrant cnicon Italiae ignotam, ipsis autem oleo, non cibo gratam: hoc faciunt e semine eius. Differentia prima, silvestris et sativae. Sylvestrium duae species: una mitior est, simili caule, tamen ri-

puto Aphace haec Therphrastes, ex olearum genere est, et intubacorum, soli Aegypto cognita. De acino dicimus cap. 104, ubi de coguatrum aliquil herbarum, batis, colocasiae, anthali, styraxi, corchori medicinis ageine. Hard.

Aphace, etc. Apion. Theophr. lib. VII, cap. 8. Leontodon Taraxacum (*Syngenes. aequal.* gen. 1767 Pers. Cichorac. Juss.) ; ἄπιον; Diosc. lib. III, c. 50, est *Thymus Acinos* Linn. (*Dulcia. gymnosop.* gen. 1406 Pers. sub *Acino*. Labiat. Juss.); conf. infr. cap. 104. Ed. P.

Acinos. Turnebus. Advers. lib. XVI, cap. 9, legendum putat cynops ex Theophrast. Legò acinos, et quam epipetron. Dalec. — Gronov. et al. ante Harduin. acinos, quam epipetron vco. En. P.

Epipetron. Theophrast. Hist. lib. VII, cap. 8: Εστι δέ τις ὄλης ἀνάθετη, καθάπερ καὶ τὸ διδυμόν. Meminere huius et alii: Arist. de Part. Animal liber IV, cap. 5: Galen. Meth. med. lib. IV, cap. 5; Hesych. aliisque. H. — *Sedum Anemonepaeos* (*Decumb. pentag.* gen. 1139 Pers. *Sempervir.* Juss.); flores purpureos habet. Ed. P.

At e contrario aphace. Theophrast.

Hist. lib. VII, cap. 8, 11, solidem verbis. Hard.

LIII. Habent. Aegyptii nimurum. Hard.

Cnicus. Turnebus loço citato legendum putat eici, nempe ricinum. Orpheus in Argonauticis cnicon σχιστήν vocat, veluti scissilem, quod eius Bos in multo apices dividatur. DAL. — *Cnicus.* De qua Theophrast. Hist. lib. VII, cap. 4: Τοῦ κνίκου διέγένεται, etc. Alli κνίκον scribunt, Galenus, Aristoteles, caeteri, practet Hesychium. Cnicus sativus, seu cartharium officinarum, a Clusio pingitur, lib. V, pag. 152, eniē vulgari nomine. In Horto Regio vidi mus. Galli vocant saffran editard, vel graine de porroquet. II. — *Carthamus tinctorius* (*Syngenes. aequal.* gen. 1790 Pers. *Cynaroerphal.* Juss.); flores crocei; habitat sponte in Aegypto et in India; semina drastica; pittacis tamen expedita. En. P.

Hoc. Oleum scilicet. Hard.

Vna mitiore est *Atractylis* ea est a Dodoneo delineata, p. 724, et a Lobelio in Observ. pag. 483. Grassis dextrorubris, rufis; stylis; ut Actio; Hesychio et Galeno de Fac. simpl. med. lib. VI, p. 164. Cnicus, sativas scilicet similes dicit Diosc. lib. III,

gido: itaque et colu antiquae mulieres uelabantur ex illis, quare quidam atractylida vocant. Semen eius candidum et grande, amarum. Altera hirsutior, toro- siore caule, et qui paene humi serpat, minuto semine. Aculeatarum generis haec est: quoniam distinguenda sunt et genera.

LIV. Ergo quaedam herbarum spinosae sunt, quaedam sine spinis. Spinosarum multae species. In totum spina est asparagus, scorpio: nullum enim folium habet. Quaedam spinosa, foliata sunt, ut carduus,

cap. 440. Visa a nobis in Horto Regio. Haab. — Atractylis Theophr. lib. VI, cap. 4, est *Carthamus lanatus* Willd. *Centaurea lanata* Decand. *Flos Foeniculi* p. 102. Altera enīcī species, de qua shox Noster, an referenda, ut quibusdam placuit, ad Linn. *Centauream benedictam*? Eo P.

Tamen rigido. Hoc est, erecto sive rectiore: τιμωντερος dixit Theophrastus. Haab.

Isoque et colu. Theophr. loc. cit. Λιό καὶ πάνιος ἔναι τὸν ἀρχαῖον ἐχρῶντο γυναικῶν. Πάνιον et ἀτρα-
xtos colum interdum a-nant. H.

Atractylida. Scholiastes Theocriti ad Idyll. IV, vers. 52: Ατρακτύλις, τίδε; βοτάνης, ἡ ακάνθης εἰρπται δὲ ἄπο τοῦ τὰς ἀγροίκους γυναικας ἀτρά-
χτους ποστιν ἐξ αὐτῶν. Haab.

Semea. Fructus: Καρπὸν δὲ ἔχει μῆλαν, καὶ μέγαν, καὶ πικρόν. Theophr. Hist. VI, 4, verius. Haab.

Alterā. Alterā Dodoneal atractylis, seu carduus benedictus, pag. 725, a Lobelio item delineatus, pag. 454, whoden dicit. Haab.

Torosiore caule. Squebi caule. Theophrast. Histor. lib. IX, cap. 4. Pro συγχώδει Plinius legit caprōdūt. DAL. — Torosiore. Crassiore, pinguiore, Haab.

Et qui paene humi serpat. Theophrast. loc. cit. τρίπον τοῦ ἀντρι-
κενδος. Haab.

Aculeatarum. Theophr. Hist. lib. VI, cap. 3. Καὶ ὁ ἀνθεὸς τὸν γε γόνιον ἀκανθῶν ἔχει. Sic etiam Galenus de Fac. simpl. med. lib. VI, pag. 61. Haab.

LIV. In totum spina est asparagus. Quae tantum spinas pro foliis habent, simpliciēs ἀκανθα; vocal Theophrast. Histor. lib. VI, cap. 4: Τὰ μὲν ἀπλάντι-
σται ἀκανθα, καθάπτει ἀντιπράστος καὶ σκόρπιος: οὐδὲ γάρ ἔχειν γόλλον οὐδὲ παρά τὴν ἀκανθαν. Quod iterum cap. 3 repetit. De rovennate asperago Martialis Epigr. XIII, xxi: *Mollis in aequorea gane crevit spina Ravenna*. Haab.

Scorpio. De eo dicimus lib. XXII, cap. 17. Haab. — *Spartium Scorpius* (*Diadelph. decand. gen. 1690 Pers. Legumin. Juss.*); frutescens ex spiniis alteris, quibus flores insident. Eo P.

Quaedam spinosa foliata sunt, etc. Hoc est, quaedam folia habent spinis aculeatis: γόλλομανθα ea vocantur a Theophrasto, Hist. lib. VI, c. 3, adducente σκόλυον, carduum in exemplum: ἀρνύγγιον καὶ κνήκον, cap. 4. Haab.

eryngion, *glycyrrhiza*, *urtica*. Iis enim omnibus foliis inest aculeata mordacitas. Aliqua et secundum spinam habent folium, ut *tribulus*, et *ononis*. Quaedam in folio habent et in caule, ut *pheos*, quod aliqui stoeben appellavere. Hippophaes spinis geniculatum: tribulo' proprietas, quod et fructum spinosum habet.

LV. Ex omnibus his generibus *urtica* maxime noscitur, *acetabulis* in flore purpuream lapuginem fun-

Glycyrrhizon. (Sic olim). Inter spinosas Theophrast. non recenset. Hinc autem fructus tantum echinatus est. Dicitur. — *Glycyrrhiza*. Nobis *glycyrrhiza glabra* Linn. de qua cf. lib. XXII, cap. 40. Eo. P.

Aliqua et secundum spinam habent folium. Theophrastus, Histor. lib. VI, cap. 3: Παρὰ τὸν ἄκανθαν ἔχοντα φύλλον, iuxta aculeum folium gerunt. HARD.

Quaedam in folio habent et in caule. Theophr. loc. cit. Ο τε φύλλος, καὶ ὁ τριβόλος, καὶ ἡ κάππαρις οἵδιον ἔχει, τὸ μὲν μένον τὴν ἐν τῷ καυλῷ ἀκανθανόν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ φύλλον ἀπακανθίζειν. *Phleos*, *tribulus*, *capparis*, *quae*, peculiare hoc habent, ut non solum caulem aculeatum, sed etiam folium hispidum habeant. Et cap. 4: Η ὄντως, καὶ ὁ τριβόλος, καὶ ὁ φύλλος, ὃ δὲ γινέται καλοῦσι στοιχῖον. HARD.

Vt *pheos*. Ita libri omnes, etiam MSS. tum hoc loco, tum in Indice. Theophrasto nihilominus, φύλλος. Sed eisdem Histor. lib. VI, cap. 5, ἵπποφάρμας, quae et ipsa στοῖχον πους caputur HARD. — Φύλλος, στοῖχον καλουσαν, Theophr. Hist. lib. V, cap. 4-5; στοῖχον Diocor. lib. IV, cap. 12: *Poterium spinosum* (*Mones polyand.* gen. 2099 Pers.); cf. Tournefort. Itin. lib. I, pag. 61. Hoc et καλυμματίδια dici, et ad vinum conservan-

dum, ab aromaticis indolem, adhiberi, testatur Galen. Antid. lib. I, cap. 426. Eo. P.

Hippophate. In MSS. *hippophates*. Graecia ἵπποφάτης, ἵπποφάτης et ἵπποφάτης promiscue dicitur. Vide Diocorid. in Noth. p. 474. II. — ἵπποφάτη Diosc. IV, 163. Non est *Hippophae Rhamnoides* (*Dioscor. pentad. gen. 2207 Pers. Elaeagn. Juss.*) An *Euphorbia spinosa* (*Dodecaud. trigyn.* gen. 1190 Pers. *Euphorbiac.* Juss.) fuerit, inquirendum mones Sprengelius, quem radix eius succum lacteum ei drasticum fundat. Conf. quae dicti sumus lib. XXII, cap. 24. Eo. P.

Tribulus, Theophrast. Histor. lib. VI, cap. 4: Ο δέ τριβολοςίδιον ἔχει, διότι περικρτάκανθός ἐστι. Id vero *tribulus* peculiare habet, quod fructus integumentum spinosum, sive aculeatum habet. In MSS. *tributo*, pro *tribulo*. HARD. — Gron. et al. tribula proprietas. Eo. P.

LV. *Vrtex*. Nobis orna, cui cognitam minorem novimus; *Vrtex* græche HARD. — Graecia ἄκαλφη; *Vrtex* diocen et *Vrt. uron* (*Mones tetraud.* gen. 2067 Pers. *Vrtex*. Juss.); de his iam dictum. Eo. P.

Acetabulus. Vasculis quibusdam, quibus semen et lanugo continentur,

dentibus, saepe altior binis cubitis. Plures eius differentiae: silvestris, quam et feminam vocant, minorque. Et in silvestri, quae dicitur cania, acrior, caule quoque mordaci, sambriatis folii. Quae vero etiam odorem fundit, Herculanea vocatur. Semen omnibus copiosum, nigrum. Mirum sine ullis spinarum aculeis lanuginem ipsam esse noxiā, et tactu tantum leni pruritum, pusulasque confestim adusto similes existere. Notum est et remedium olei. Sed mordacitas non protinus cum ipsa herba gignitur, nec nisi solibus roborata. Incipiens quidem ipsa nasci vere, non ingrato, multis etiam religioso in cibo est, ad pellendos totius anni morbos. Silvestrium quoque radix omnem carnem teneriorem facit, simulque cocta innoxia est. Morsu carens, lamium vocatur. De scorpione dicimus inter medicas.

quae acerbius speciem representant.
HARD.

Plures eius differentiae. Vide cap. 13 libr. seq. DAL.

Quae dicitur cania. Ita MSS. Sunt qui canina legi malint. II.

Pastulæque Turnebi. Advers. lib. XXIV, cap. 2. leg. pastulas: sic dictas, quia pos continent. Coguimus pastula lignis sacer; unde pastolas, vel pastulosa ossa. Sic antīm vrest, quia sacer lignis, qua depascitur, pastulas attollit. DAL. — *Pastulæque.* Sic libri omnes MSS. non pastulas. Celsius, lib. V, cap. 28: *Pastularum plurima genera sunt.* Nam modo circa totum corpus, portentus, aspergo quaedam fit similia his pastulis, quae ex artica, et ex adore nascuntur: ἔγκυθατα Graeci vocant: eaque modo robusti, modo colorem entis non excedunt. Nonnullam plures similis varis oculatur, nonnullam maiores pastulæ,

lividæ, aut pallidæ, aut nigrae, aut aliter naturali colore mutato, subiectæ his humeri. Vbi hæc ruptæ sunt, infra quasi exultecata earo apparet: φλοτεται—græce nominantur: sunt vel ex frigore, vel ex igni, vel ex medicamentis. Gallis, des pastules, des ampoides. II.

Carnem teneriorem, etc: Pisces, quadrupedes, aves recens capti venatores et auripes urticæ foliis involvunt, ut minus et tardius corrumpantur. DAL. — Similque cocta innoxia est. Morsu carens lamium, etc. Sic ex MSS. HARD. simus cocta. Quæ innoxia, morsu carens, lamium voc. Gron. et al. EO. P.

Lathium. Sive urtica iners, culus triplex genus a Dodoneo de pingitur, pag. 135; visum à nobis in Horto Regio, ortie morta. Galeopsis est Dicoridi, lib. IV, cap. 95. II. — *Lamium maculatum* (Didynam. gymna-

LVI. (xvi.) *Carduus et folia et caules spinosae lanuginis habet.* Item acorna, leucanthos, chalceos, enicos, polyacanthos, onopyxos, helxine, scolymos. *Chamaeleon*, in foliis non habet aculeos. Est et illa differentia, quod quaedam in iis multicaulia ramosa-

sperm, gen. 488 Pers. *Labiatae* Juss.); de quo Nestor iterum lib. XXII, c. 46: *Album* habet in medio folio, etc. Γαλιός. Diosc. lib. IV, cap. 95, est *Lamium purpureum*, Iudice Sprunge-lio, En. P.

De sc. dicemus. Lib. XXII, c. 47.

LVI. *Carduus et folia, et caules spinosae lanuginis*. Sic ex MSS. Harduin, et folio, et caule spinosae lanugines habet Gron. et al. En. P. — *Carduus*. Theophrast. σπαρτος est, eadem recentissi, Histor. lib. VI, cap. 3: Σπαρτος ἔχορνα, λευκάνθης, χλαέντιος, κυνίκος, πολυάκανθος, δύστηχος, ιξία, χαματίλων, πλήν αὐτος ου φύλλακτιδος. H.

. *Leucanthos*. Est Αργείακανθος Theophr. I. VI, c. 3; Dioscor. lib. III, c. 44, ἄσπερθ ίουνα; nobis *Carduus leucographus*. (Synges. acq. gen. 1802 Pers. *Cynaroceph.* Juss.). En. P.

Chaleos, etc. Chaleos iuxta Dalec. est carduus sphærocephalus latifolius. Polyacanthos est carduus spinosissimus, angustifolius, vulgaris, Polyacanthos Theophrasti, C. Bauh. Onopyxos est carduus tomentosus, acanthi folio agnitioni, Tournefort. Baor.

Helxine, Leg. ixine. Hoc sicutum esse auctoris, non exemplaris monstrat; quod is scribit lib. XXII, cap. 47: Sed nos qualis vera esse helxine, diximus superiori libro, etc. DAL.

Chamaeleon. In Theophrast. Hist. lib. VI, cap. 3, legendum: πλὴν αὐτος φύλλακτιδος εὐχαριστοδος. Gaterum quidam spinosis hic sit foliis,

scapo caret. *Vitisus codex*, qualis ad nos pervenit, facilius Plinii. Chamaeleon quidem niger, ut alii cardui, spinosis foliis est, verum aliorum modo ξενος, id est spinosum capitulum non habet, sed florem in umbella, quod ei peculiare est. DAL. — *Chamaeleon in foliis non habet aculeos*. Est et illa differentia, quod quaedam in iis multicaulia ramosaque sunt, ut carduus, non autem caule, nec ramosum, enicos. Mendosa ut conicio verba, et praeposterè locata. Scribo: *Chamaeleo id foliis non habet aculeum*. Est et illa differentia, quod quaedam in his multicaulia ramosaque sunt, ut enicos. Vno autem caule et ramosum, ut carduus. Nam particula negativa nec, in vetere codice non legitur. Theophr. libro sexto, capite tertio: *Verum haec omnia eiusmodi sunt*, leucanththa, chalcea, enicos, polyacanthia, atronytis, onopyxos, ixine, chamaeleo, verum haec non habet folia aculeata. Sed prarter praedicta d. scribita d. stant inter se, quod alia multis constant omnia; ramosaque sunt, ut enicos. PIET. — *Chamaeleon*. Χαμαλέων. μῆλος Hippocr. VI. 879; Theophrast. Hist. stir. lib. IX, 13; Dioscorid. lib. III, cap. 44, est *Brotula rotundifolia*, Willd. Acris succus officinalis erat. Χαμαλέων ιερος; Theophrast. ibid. Dioscorid. lib. III, cap. 40, est *Carline gemidis* (Synges. aequal. gen. 1791, Pers. *Cynaroceph.* Juss. En. P.

Est, etc. Traduntur hanc quoque

que sunt, ut carduus. Vno autem caule, nec ramosum, cnicos. Quaedam cacumine tantum spinosa sunt, ut eryngium. Quaedam aestate florent, ut tetradix, et helxine. Scolymus quoque floret sero et diu. Acorna colore tantum rufo distinguitur, et pinguore succo. Idem erat atractylis quoque, nisi candidior esset, et nisi sanguineum succum funderet. Qua de causa phonos vocatur a quibusdam, odore etiam gravis, sero maturante semine, nec ante autumnum: quanquam id de omnibus spinosis dici potest. Verum omnia haec et semine, et radice nasci possunt. Scolymus carduo-

a Theophrasto, loc. cit. sed mutilum scriptoris locum ante nos alii agnover. H. — Vid. nott. supp. Eo. P.

Quaedam cacumine tantum spinosa sunt, ut eryngium. MSS. ut ecce e Thenghe. non eryngium in exemplum affert, sed rurum, herbam incognitam, loc. cit. Eta δὲ καὶ τοῦ θερίου ἔχει ἄκρην (ἄκρωσις) καθάπερ τὸ πότος. Eryngium campestre pingit Dodoneaus, pag. 748. Nos chardon-roland dicimus. H. — Πύρρος Thenghe. loc. laud. est *Echinops Rito* Linn. Conf. Anguillera, pag. 442. Spreng.

Quaedam aestate florunt. Theophr. Hist. VI, 3: Εὐα δέ καὶ τοῦ θερίου ὥστε τὸ τετράλιθον τυμών κάλεσται, καὶ ἡ λίστη, Haro.

Scolymus. Theophr. loc. cit. Εὐάγες καὶ ὁ στόλιος, καὶ ἡ μήλη χρόνος. H.

Acorna colore tantum rufo distinguuntur, et pinguore succo. Theophrastus Histor. VI, 4: Acorna, inquit, quoad figuram enīcū sativo similis est, colore flavicauis, succo pinguis. H. δὲ ἄκρην προσεμφέρει, ὃς ἀπλῶς sintet, κατὰ τὸν πρόσθιν τῆς ἡμέρας κνέλην. Κρύμα δὲ ἐπικάμβων ἔχει, καὶ λεπτόν

χύλον. Hesychius: Ακρης, ἀκρωδεῖς φυτόν. In Illyrico reperiri scribit Anguillera P. VIII, pag. 146. HAR. — Ακρη Theophr. Hist. I, 16; VI, 4, forte et ἄκρης I, 22, Sprengelio successore, est *Centourea Benedicta* (Syn. gen. strustr. gen. 1929 Pers. Cyanoroph. Juss.). Huc trahit Broter. carinam paludam, atractilidis folio et facie. Tournef. *La Carlina*; ita a nobis appellata, quod ab angelo monasteria Carolo Magno, ad propulsandam ab exercitu suo pestem, dicitur. De atractylide diximus esp. 53. Eo. P.

Idem erat. Sic Virgilius, *Lauras* erat. Simili estet, inquit, acornae atractylis, nisi candore antecelleret. Et idem tradit Theophr. Hist. VI, 4. HAR.

Et nisi sanguineum succum funderet. Theophr. loc. cit. sit decerpta folia, et carni admota sanguinem succum effundere, αἰγακτίδη ποτε τὸ χύλον, τῷ αρκεῖ προσφερόμενον. Idcirco et ἀνδρέστημα dictum a Veteribus scribit Aetius, I. HAR.

Qua de causa phonos vocatur. Theophr. loc. cit. Διό καὶ γέρον ἔνιοι καλοῦσι τὴν ἀκανθινὴν ταύτην. Est enim γέρος Graecis, sanguis effusus. H.

rum generis ab iis distat, quod radix eius vescendo est decocta. Mirum quod sine intervallo tota aestate aliud floret in eo genere, aliud concipit, aliud parturit. Aculei arescente folio desinunt pungere. Helxine rara visu est, neque in omnibus terris; est a radice foliosa, ex qua media veluti malum extuberat, coniectum sua fronde. Huius vertex summus lacrymam continet iucundi saporis, acanthieen mastichen appellatam.

LVII. Et cactus quoque in Sicilia tantum nascitur,

Vesendo ps. decocta. Etiam et eruda, τὸν βῆκαν ἀδέδημον ἔχει καὶ ἑψόν, καὶ σπέρνει, inquit Theophrast. De hoc scolymo diximus XX, 99. Non est is sane articularius noster: quis enim radicem eius edulem dixit? H. Ξέλιμος Theophrast. Histor. VI, 4, nobis est *Scolymus maculatus* (*Syn-genes*, *acqual* gen. 1789 Pers. *Cichorac*. Juss.), auctore Sprengelio; sic enim illa Hist. Rei Herb. I, p. 401: *Scolymus istius tum radix edulis, tum floris basis ipsa.* *Du arbitratu*s autem nostram *Cynoram* *Scolyminum* intelligit donec *Auguillarum* opili. pag. 135, Clusi, *Hist.* I, p. 153, et Beckmanni, *Gesch.* der Erbod II, 209, argumenta perpenditer. Docuerunt tamen enim *scolymum* *Linnearum*, *Buumi*-*uni*-*bis* *erigio* datur, radiceque *urea* *præditum*, omnino evanescit esse cum Theophrasto, alienum autem a *Dioscorideo*, quippe qui magis cum nostra *cynara* congruat. *Id cryngium* Plinii, lib. XXII, cap. 9, esse maxime probabile est. Ed. P. — *Mirum* Theophr. I, c. HARO.

Helxine. Quae Theophrasto, ξέλινη dicitur; ubique Plinio helxine est. H. ξέλινη, inquit ille, où γύρτες πολλάχοι. Costra permutatis vocibus, ut

facere vulgus solet, quae helxine ob omnibus sive perdicium appellatur, eadem ixine agria ab Apollonio nominatur, cap. 81. Diversa haec porro ab ea de qua dicemus hinc seq. c. 19. HARO. — ξέλινη Theophr. *Hist.* VI, 6 et IX, 1, est *Acaria Gunnifera* (*Syn-genes*, *acqual* gen. 1792 Pers. sub *Atractylide Cynaroceph.* Juss.); mastichenam lacrymam et sanguinem largitur. *Conf.* *Anguitara* pag. 138; Alpin. *Ecol.* c. 54, ic. p. 124-25. ED. P.

A radice, Theophr. loc. cit. Παῖσι φύλλοι δὲ ιστοί ἄπο δὲ τῆς βῆκης ὁ σπερματικός; ξέλινης ἐπιπέδωμα, ὁπερ μήδον τὸ μῆδα ἐπιπεριφύμαντος ἐν τῷ φύλλῳ. HARO. — *Ex a radice folia* sic ex MSS. *Nord* neque in omnib[us] terris est, *radice foli*. GRAN. et al. *Mox ex qua*; BEAT. *ex aqua operat*. errore. ED. P.

Mastichen. Αξεθέντη πατίχειν, quasi spinalem mastichen, inquit GEOR. HARO.

Mastichen appellatam. Sic Theophr. Diocoretos vero quibusdam in locis Βίσκαι circa radicem invenitur, quo mulieret utuntur pro mastiche. DAL.

LVII. Et cactus quoque in Sicilia tantum nascitur. Ad verbum leguntur haec apud Theophrast. *Hist.* VI, 4,

PLIN. N. H. TOM. VII .

F

suae proprietatis et ipse: in terra serpunt caules, a radice emissi, lato folio et spinoso. Caules vocant cactos: nec fastidiunt in cibis, inveteratos quoque. Vnum caulem rectum habent, quem vocant pternika, eiusdem suavitatis, sed vetustatis impatientem. Semen ei lanuginis, quam pappon vocant: quo detracto et cortice, teneritas similis cerebro palmarum est: vocant ascaliam.

LVIII. Tribulus non nisi in palustribus nascitur, dira res alibi, iuxta Nilum et Strymonem amnes excipitur in cibis, inclinatus in vadum, folio ad effigem ulmi, pediculo longo. At in reliquo orbe genera duo:

quae transcripsit etiam Athenarus II, 70: Η δέ κάκτος καλεομένη παρὶ Σινάτην πέπει, etc. In Indice, Ectacous, sive cactus. Forte idem cum cinara, seu articatio nostra, cuius edulis est globus foliorum cum alipiis medalla summa, uti indicavimus lib. sup. c. 99. Pharias quoque apud Athap. loc. cit. peculiarem Siciliae cactum facit: κάκτος; Σικελίαν. In Graecia reperit Theophrastus negat. II. — Cactos. Nobis est Cynara Cardunculus (*Syngenes*: aquil. gen. 1804 Pers. *Cynarocephal*. Juss.) ; hab. in Galliae, Crete, et Barbariae arvis, var. est β, Hortensis, cuius petioli et nervi coeci comeduntur, cardo, cardet. Ex. P.

Coules. Theophrastus loc. cit. cactos vocari similiter tradit, in cibis grates, si decorticentur, nonnihil subhamatum, muris conditae et inventari. Harp.

Vnum eadem rectum habent, etc. Theophrasti Hist. VI, 4: Επερού δικαλύδες ὄφεις ἀπέστι, δικαλύδες πτερυῖς. Est πτερυῖς. Acantha cancellata (*Syngenes*: aquil. gen. 1792 Pers. sub *Atractylide*. *Cynarocephal*. Juss.) ;

hab. in Lusitaniae, Hispaniae, Barbareis et Cretar agris. Involutum caulem, stupendum naturae artificium, muscas accet. Ille, ut Aesculapius quoque gomiferum, de qua disimus cap. super Crete incolas in cibis expertum: οὐαίσαι ab illis venari, scelerum autem ab incolis Tarenti Anguillara testatur, pag. 137. Schneideli tamen πτερυῖς, nihil aliud est quam caulis κάκτος. En. P.

Pruinatis impatientem. Qui sale, ut caeteti conditi nequaer. II.

Semen ei lanuginis. Haec Theophr. ad verbum loc. cit. Harp.

Vocant Ascaliam. Theophr. Καλύτη διατάξαις. Harp.

LVIII. Tribulus. Haec tribuli palustris scriptio pariter Theophr. est, IV, 44: Ο δέ τριβόλος αὐτὸς: ἐν τῷ ψάθῃ πέπις εἰς βυθὸν τὸ δὲ πέλλον ἔτι πλατύ, προσαρπεῖς τῷ τοῖς περισταῖς, πέρχος διὰ σπόδεα παίρει. Harp. — Trifolios: θυνθός; Dioscor. IV, 15, est *Tropae natans* (*Tetrand*. monog. gen. 312 Pers. *Hydrocarid*. Juss.); gallice, mure, châtaigne d'eau. En. P.

At in reliquo orbe genera duo. Tribuli scilicet. Trifolos: γρεσαις. Dio-

uni cicerulae folia, alteri aculeata. Hic et serius floret, magisque septa obsidet villarum. Semen ei rotundus, nigrum, in siliqua; alteri arenaceum. Spinosorum etiamnum aliud genus ononis. In ramis enim spinas habet, apposito folio rutaes simili, toto caule foliata in modum coronae: sequitur a frugibus, aratro inimica, vivaxque praecipue.

LIX. Aculeatarum caules aliquarum per terram

scor. lib. IV, t5, servat nomen. *Tribulus terrestris* et *Fagonia cretica* (*Decand. monogyn.* gen. 1038 et 1037 Pers. *Rutac.* Juss.), eodem tribulau nomine describi Sprengelio videntur apud Theophrast. Hist. VI, t 5. Ille folia cicoriae gaudet; haec etiam ex tubo pulvinis oblongis, sero provaniens, at habent semen in siliqua. En. P.

Aker cicereolae. Hic est, cicoris exiguai, ut diximus XIX, 6t. Theophr. loc. cit. Ta μῆτηρ τοῦ πύλων ἴσπειθίδης. *Tribulus terrestris* est *Glossy Rar. Plant.* VI, p. 44t, et *Dodonei*, p. 547. Hard.

Alteri aculeata. Quam idcirco πυλάπειθας vocat. Magnam, hic habet affinitatem cum tribulo *Dioscoridis*, IV, t5. Hard.

Hic et serius floret. Theophrastus loc. cit. *Dioscorides* item loc. cit. H.

Semen ei rotundum, etc. Theophr. loc. cit. Hard.

Alteri arenaceum. Theophrastus I. VI, cap. 4. *sesamodes*, id est, sesameum. Vnde igitur incertiae crimen intendemus? Libracione, qui pro sesamaceum arenaceum scriptit, an Plinio nostra, qui quum in Theophrasto, *sesamodes* legisset, postea memorias libriico putavit non *sesamodes* legisse, sed *annodes*, et *arenaceum* transmutatis? Pistr. — *Akeri.* θυραλός dicit Theophr. *sesamae vicinum.* Est

fortassis ei tribulo, ob formam πυλάπειθας; ob duritiam idem θυραλός; H.

Ononis. Herbaria nostre αἰρέται θεοφ., quod in opere boves subinde sistat, nominatur: frustra negant Anguil- lara; Part. VIII, p. 147. Delineatur in Dodonea, p. 731. Hard. — *Orosie* Theophr. VI, 5, quem Noster hoc loco transcribit; *Dioscorid.* III, 21: διάσιγοι οἱ οὐρανίζαται. Et *Ononis aploosa*, v. β, *antiquorum* (*Diadolph decand. gen.* 1694 Pers. *Legumin.* Juss.). En. P.

Apposito. Appositumque spinis folium habet rutaes simile: Eriti πυρθάνενδες... φύλλοι ἔχον πυρθάνεδα, παραπομπαὶ τοῦ θεοφ. τούτου καύλον. Δεῖπνος στρατοῦ τὸν διαν τέλον μαρτίνην δικαίωσεπόντος οὐκ' αἰλούσιν. *Ranunculus leiora* est... folio rutaes similis, sed per totum opposita condit, ut velutina coronaria ex intervallis tota species re- presentet. Hard.

Foligia. Gron. et alii ante Hard. foliata. Broter. non anomis, sed anomis scripsit ex Regg. MSS. et edit. principe. En. P.

Sagittaria. Post fruges in segetibus atque cultis sponte nascitur, etc. Theophr. loc. cit. Hard.

Punicea. Theophr. loc. cit. Kai οἱ θυραλόποι, difficile tota avellitur, excepinduntur. Hard.

LIX. Aculeatarum caules, etc. En

serpunt, ut eius quam coronopum vocant. E diverso stant, anchusa insicendo ligno cerisque radice apta: et e mitioribus anthemis, et phyllanthes, et anemone, et aphacei. Caule foliato est et crepis, et lotos.

Theophr. lib. VII, cap. 9; haec Plinius conrupissime citat. Theophrasti verba sunt: « Differunt inter se herbacea (κορώνη) quod alia terrae instrata folia edunt, alia in caules, alia utroque. Instratae terrae, folia gignunt, (παντούνια) coronopus, anthemion, anchusa, gramen anemone, aphyllantes, apargia (argemone), plantago, apate. In caula folia nascuntur, crepis, anthemum foliosum, lotos Lencio. Utroque, ejchorium, etc. » Mire hunc locum depravat auctor, ut et quae sequuntur de herbarum comparatione cum arboribus. DAL. — Per terram serpunt. Hoc est, ut ipse sit, lib. XVIII, 10, eorum caules per terram sparguntur, si non habeant adminiculum, ut pisa. Haec spud Theophr. non existant. HARO.

Coronopum vocant. Dioscorides coronopum non serpere ait, sed terrae interni, sive humi procumbere, κατὰ τὴν ἑδάποντα στρώνεσθαι: folia vero non quidem spinosa esse, varum la longum fissa, πατεσχίτηνa. Sié paulo ante cacti caules in terra dixit serpere, quem ii taotum humi iaceant. DAL.

Coronopum. Dioscorid. II, 158: Κορωνόπους πρόμνιτες βοτάνεις κατὰ τὸ ἑδάποντα στρώματες, herbulū humi strata. Ea est, quam nostri vocant, cornu de cerv, ut placere video Salligaro, in Theophr. de Caus. Plant. II, 8, p. 447, alisque omoibus. Pingitur a Dodonaeo, p. 110. In multis Italiæ locis herba stellæ dici auctor est Aoguillara, Part. VII, pag. 415. H. — *Coronopus Ruellii* (Tetrad.

silicium, gen. 1550 Pers. sub *Senebiera Crucif.* Juss.) Eo. P.

E diverso stant. Per terram non serpit istarum caulis, anchusae, anthemidis, etc. HARO. — Anchusa tinctoria s. italica (*Pentandron monogynogen.* 353 Pers. *Borragin.* Juss.) cognita anchusa lib. sq. cap. 23. Eo. P.

Anthemis, etc. Græcis, ἀσπις, φυλλοφύλλι, ἀράξη. De anthemide lib. sq. 26. Φύλλωντος Gaza frondosoram reddidit: *icasa* nigra Dodonaei est, p. 124. Αράξη esse eam, quam circa nostra agrestem vieliam vocant, scribit Ruellius II, p. 395; Λυγάρων, ob floris præstantiam, et pulchritudinem appellari *Porte-fleur*, p. 428. Diversa haec ab aphace intubacea est, de qua soperius, cap. 62. H. — De Anthemide et anemone iam nobis dictum. Phyllantes Broter. ex Dalecamio referit ad Hispaniolum scabiosae capite caeruleo. C. Bajah. Araxa Theophrast non solum est *Leontodon Taraxacum*, ut vidimus rap. 52, sed et *Lathyrus Aphaca* (*Diadelph. devand.* gen. 174 Pers. *Legumin.* Juss.). Eo. P.

Caule foliato est et crepis, et apate (sic libri ante HARO. editi). Scribendum certe est noo apate, cuius poulo ante habita est mentis, sed quod ministeris, lotos: sic enim aliquum præsert exemplar, et confirmat Theophrast. lib. VII, cap. 9. Pint. — *Crepis* et apate. Vossiaco dupl. et Gudianus, crepis et lotos. Scribe, pieris et lotos; nam Theophr. loc. sup. cit. Επικαλόφυλλα τοι παρης, εὐθύδε τε φυλλοφύλλι, λυτός. Lib. et cap. 22

LX. Differentia foliorum et hic, quae in arboribus, brevitate pediculi ac longitudine, angustiis ipsius folii, amplitudine, angulis, incisuris, odore, flore. Diuturnior hic quibusdam per partes florentibus, ut ocimo, heliotropio, aphacae, onochili. (xvii.) Multis inter haec aeterna folia, sicut quibusdam arborum: in primisque heliotropio, adianto, polio.

LXI. Aliud rursus spicatarum genus, ex quo est

Noster: *Pieris ab insigni amaritudine cognominatur*. Gaon. — *Crepis Crepis* inter ignotas herbas censitur. — *Lotos*. Sic restitutus ex MSS. Reg. Colb. Thuan. aliorumque fidei, qui neglecta libri editi perpetram habent: et crepis, et opate. Quin et in Indice huius libri, ex iisdem exemplaribus legitur, crepis, lotos. Denique Theophr. Hist. VII, 9, Επικαλόφυλλα ἔν-
-quit, χρυσίς, λατος, etc. quamquam sunt qui πάρης ibi, litteris permulta-
-tis, legit, quarti χρυσίς, maluhi. II. — πάρης Theophr. Hist. VII, 11. *Hel-
-minthio schiodes* (*Syngenes. aquat.* gen. 1772 Pers. Cichorac. Just.) Ed. P.

LX. Differentia foliorum, etc. Theophr. Histor. VII, 9. HARD.

*Dinturnior hic quid. per partes flo-
-reni: ut ocimo, etc.* Theophr. loc. è
de φύσιμῳ, ἡλιοτροπίῳ τοχύπλῳ. De
φύσιῃ, εἰ συγχέτει, cap. 10. II.

Ocimo. Οὔπος Theophr. Hist. VII,
3, et alii locis. *Ocimum Basileium* (*Didynam. Gymnos.* gen. 1412 Pers.
Labiatæ Juss.), de quo sic Sprengelius: *Diu quidem, maxime ob radi-
-cem lignosam, hirsutam, esse sine haec
planta: neque tamen alii adsignare
possunt, quae Theophrastus illi tribuit.*
Conf. Schol. Nicand. Alex. 280, ήδιν.
συμβολον. *Tragia perperom Poly-
-gonum Fagopyrum esse vult* (*Hist.
Stirp. II*, 25), quod probandum fuerit,

principiū siliquas proferat, meten-
-dum (*Varr. de Re Rust. I*, 31). Cer-
-tiores nos tamen facit Belomins, Obs.
II, 40, oīcum in Oriente lignescere,
in triplo maiorem excrescere altitudi-
-nem, atque oīcum loco comedisi. Cf.
Amorens in *Act. Societ. Reg. Agri-
-cult. Paris.* 1789: p. 62 sq. Cf. *Hist.
Rei Herb. I*, pag. 96. En. P.

Multis inter haec aeterna folia. Sic
Theophrast. Histor. VII, 40: Αἱ φύ-
-λα τῶν τοιούτων φύτη ἔνται, καθάπερ
τὸ πόλιν, καὶ τὸ ἡλιοτρόπιον, καὶ τὸ
δέκτητον. HARD.

Heliotropio, etc. Ηλιοτρόπιον Theo-
-phr. Hist. VII, 8; est nobis *Heliotro-
-pium Europaeum* (*Pentand. monogyn.*
gen. 348 Pers. *Corragia. Juss.*) ; cf.
ib. seq. cap. 29. *Adianto* Hist. VII,
13, servat hodieque nomen: *Adian-
-tum Capillus* (*Cryptog. Linn.* *Filic.*
Juss.); conf. ib. seq. cap. 30. Ed. P.

Adianto, polio. Sic ex Theophrast.
et MSS. Hard. praecente Gronovio.
Vulgg. edit. τὸ πόλιν omittunt. Ed. P.

LXI. *Alaud.* etc. Theophr. loc. cit.
Στραχεῖδη μὲν οὐκ ἔστι ὁ τε χήνης
(alii πάνωψ) - ὑπὸ τοινυι καλούμενος,
τελείους ἔχων, θέρες ἐν ιαντῷ καὶ ὁ
ἄλικτον πορος, καὶ εἰ σπιλέρουρος ὑπε-
νίκαι δὲ ἀρνεύλισσον, τῶν δὲ δρτνε
καλούμενος. Παρόμοιον δὲ τούτῳ τρέ-
πον τινὰ καὶ ἡ θρυαλλί. HARD.

Ex quo cincunops. In MSS. stanypa

cynops, alopecuros, stelephuros (quam quidam ortygem vocant, alii plantagineum, de qua plura dicemus inter medicas) : thryallis. Ex iis alopecuros spicam habet mollem, et lanuginem densam, non dissimilem vulpium caudis, unde ei et nomen. Proxima est ei et stelephuros, nisi quod illa particulatim floret. Cichorion, et similia, circa terram folia habent, germinantibus ab radice post Vergilias.

LXII. Perdicium et aliae gentes, quam Aegyptii, edunt: nomen dedit avis, id maxime eruens. Crassas

In Indice *stonyopos*. Theraphastis condicet hac parte vitiati. Quia sub eo nomine ignota est haec heccha nobis, suspicito nihil geri potest. HAD. — Forte *Plantago Cygnops* (*Terrand. monogyn.* gen. 286 Pers. *Plantagin.* Juss.). Habit. in Italia, etc. EO. P.

Alopecuros. Quasi caudam vulpi. nam dixit. Rura caudati frumenti nomine mortant. H. — *Alopecuros* Theraphast. VII, 10, est *Succowianum cylindricum* (*Lagurus L.* *Terrand. digyn.* gen. 184 Pers. *Gramin.* Juss.). Habit. Monspeli, id Alteca, Hispania, Italia, EO. P.

Stelephuros. Στελεφόρος Theraph. Hist. VII, 10, forte est *Scutellaria* (*Terrand. digyn.* gen. 197 Pers. *Gramin.* Juss.). Habit. in Europa australi et Oriente. EO. P.

Ortygem. Gron. et alii ante Hard. *ortyga* EO. P.

Thryallis. Ηγει ορυζαλίς spicata, omnino pimpinilla sanguisorba Diodoni p. 105. *Lar p. impennille* H. — *Thryallis* ορυζαλίς ipsius hinc Ni: candr Theriac. v. 895 an *Verbascum* *Lobatum* (*Pentim. monogyn.* gen. 490 Pers. *Solan.* Juss.)? quod certe ψηφις τρίτη, λυχνίη; Diosc. IV, 104, Spreng. sicut. EO. P.

Proxima. Θεοφρ. loc. cit. Ορυζαλίς τούτη καὶ εἰστιρρόπορος. Πλευρά σύρχονται εὐθέως ἀπὸτελεία μέρος, ἀλλὰ δὲ δύο τοῦ στάχυος ὑπέρ τοῦ πυρός. *Huc* *stelephuros* *similis* est, nisi quod florēt non quemadmodum illa particulariter edit, sed per totam speciem, apicem modo. HARD.

Post Vergilias. Post Vergiliarum exortum de quo lib. XVIII, cap. 66. HARD.

LXII. *Perdicium et aliae gentes*, quam Aegyptii, edunt. Supra dicasat, Aegyptios prae ceteris gentibus herbis vesici, nunc dicit, perdi cium herbam etiam aliarum gentium cibum esse. Gel. — *Perdicium*, Theraphastis de perdicio hoc solum tradit: crassat id habere radices, plureaque quam folia: non enim ei ea re vase, quod perditces ad id se volunt, terram pie insuffiant. De hoc perdicio dicitur iterum, XXII, 19. Diversum illud a Celsi perdicio, de quo cap. 401 huiuscem fibri. HARD. — *Polygnum* Βρει μυριανον aut diucentum (*Oestand. trigyn.* gen. 977 Pers. *Polygonum* Juss.) est περδίκρον illud, radice ampla, quod a perdicibus id quacunq; nomen habet. Theraph. Hist. I, 11. Εξίσιν saltem cognoscim; afferunt Diosc. IV, 86, et

plurimasque habet radices. Item *ornithogale*, canē tenero, candido, semipedali radice, bulbosa, molli, tribus aut quatuor agnatis. Coquitur in polte.

LXIII. *Mirum*, loton herbam, et aegilopa, non nisi post annum e semine suo nasci. *Mira* et *anthemidis* natura, quod a summo flore incipit: quem ceterae omnes, quae particulatim florent, ab ima sui parte incipiunt.

LXIV. Notabile et in lappa, quae adhaerescit, quoniam in ipsa flos nascitur, non evidens, sed intus occultus, et intra seminat, velut animalia, quae

Galen. de Pae. simpl. VI, pag. 173.
Cf. Spreng. J. 89. Eo. P.

Ornithogale. Hec totidem verbis
Diosc. II, 74: Ορνιθόγαλος καύλας
έτι, etc. Depingitur a Dodoneo p.
22^t Est in Horto Regio. Tota nasci-
talia tradit Ἀγνῆλα, Part. VII, p.
112. H. — *Ornithogalum nutans* (*He-
xand. monog.* gen. 803 Pers. *Aphy-
del.*, Juss.). Habitat in Germania,
Helvetia, Italia, etc. Eo. P.

Tribus. Tribus aut quatuor in ca-
cumine mollibus agnatis, seu propon-
ginibus, unde flores prudeunt: Ανο-
νταρπεύας ἔξοι τριῶν ἡ τίκτυη
ἄντλια, ἀπ' ὧν ἄσθο, etc. Diocor.
loc. cit. Potest et Plinius locus accipi,
de bulbis minoribus: qui maiori ad-
nascentur. Hard.

LXIII. *Mirum*. Sic Theophr. Hist.
VII, 12: Καθάπέ τὸν αὐγήσαντα παν,
καὶ τὸν λατόν. *Aegilopa* bulbī genus
est, cuius facta iam superius mentio,
XIX, 30. H. — *Lotus* est *Melidrys*
cretica vel *italica*; *aegilops*, *avena*
sterilis; de quibus suis locis diamus.
Eo. P.

Mira et *anthemidis* natura, etc.
Theophr. Hist. VII, 13. Hard. — *A-
summa* flos. Gron. et al. soto Hard.

a summo florere incipit; et sic etiam
Brot. Eo. P.

LXIV: *Notabile*. Theophrast. Hist.
VII, 14. *Lappa*, Græcis διαστόν: *nostria*, *de la bardane*, *du glanderon*. Contum vesticibus adhaerescit, quare
παλιόβρυτος ab Aetio appellaque. H.
— *Argium Lappa* (*Syrigen.* nequid.
gen. 1298 Pers. *Cynorrhoph.* Juss.),
herba est quam nostri bardana vulgo
vocant, sed aliam quam lib. XXIV,
cap. 616, φλανδρικόν Noster appelle-
bat, vestibus nempe adhaerescit, *Plin.* hic intelligere videtur, quae no-
bis est *Galium Aparine* (*Tetraund.*
monog. gen. 241 Pers. *Bardac.* Juss.);
vulgo *gratteron*. Eo. P.

Et intra seminat. Primi legebatur;
intrā, sc. germinant, invicti liberis omni-
bus primitivis, Regg. Thuan. Chif-
flet. quo sequuntur sumus: adstipulante
proscriptum scripture veteri Theophr.
Hist. VII, 14, ubi de lappa agit: Es-
tούστοι γάρ ἐγγίνεται τῷ τριχῷ τῷ δι-
δος σῷ προλόγῳ, οὐδὲ ἵπασις, ἀλλὰ ἐ-
ἰντοῦ πεπτώμενος, καὶ σπραγουμένος
ὅτι πρόσωπον οἶσι τῷ εὐθύνειν,
ὅτιπι τοῦ γαίδεω... διεῖσται τῇ γάρ
ἐπὶ ἐποιεις αποτέλεσμα τὸ μογοντι, οὐ-
τ. λ. *Nassius* enim *flos* in eo ipso

in se parvum. Circa Opuntiem Opuntia est herba, etiam homini dulcis; mirumque e folio eius radicem fieri, ac sic eam nasci.

LXV. Iasione unum folium habet, sed ita implicatum, ut plura videantur. Condrylla amara est, et acria in radice succi. Amara et aphaca, et quae picris nominatur, et ipsa tota anno florens: nomen ei amaritudo imposuit.

LXVI. Notabilis et scillae crocique natura, quod quum omnibus herbae folium prius emittant, mox in caulem rotundentur, in lis caulis prior intelligitur,

hirsuta et aspera, non exiens, neque evidens, sed latus magis escons, et semen paucum: ut illi simile sit, quod in mustalis avenit: quae ubi intra se ova pepererunt, mox gignunt ammaria, etc. H. ad. 2.

Opuntia. Hanc descriptam egregie vide in Eystettensi horto. Habet horto Theophr. Histor. I, 42. H. — *Cactus Opuntia* (Ienaand monog. geo. 3198 Pers. Cact. Juns.). Ficus Indica item appellatur Theophr. loc. lsd. Eo P.

Mirumque. Quid et de sic Indica, quae est in Eystettensi horto, narrant ilii qui in eo opere sicut horti plantas viderint testes deserunt pserunt. De sic Indica hoc ipsum Plinius admonuit, XX, 4. De euphorbia quoque narrant hodierni herbarii. H.

LXV. *Iasione.* Theophr. Histor. I, 21: *Etsa dicitur mordorilla querat, θυγαράτης ἔχοντα μόνον τὸν πλεύσιον, μόνον τὰ τὰς ιασιώνας.* Florem iasiones sibi unico constare, folio, sed similitudinem plurim foliorum in anibus ostendere: est enim, ut lilium, tere calathii figura. Vulgo gampanulas vocant, clochettes. Vide quae dicturi sumus, XXII, 39. H. — *Conv-*

olvulus sepium (Pentand. monogyn. gen. 416. Pers. Convolvulus. Juss.). Σπιλαῖς λεῖς Dioscor. lib. IV, cap. 445. Cf. lib. XXIV, cap. 49. Eo P.

Condrylla Quae intybi agrestis genus est, ut diximus c. 52. Thophr. Hist. VII, 11: Η χωνδρίλλας... ἄφρατος, xxi in τῇ βίᾳ δρυμὸν ὅπον ἐχει καὶ τούτον. H. ad.

Amara Theophr. I. c. Αφρωτος δι καὶ παρά η ἀφράτη. Aphaca haec intubacea est, de qua cap. 62. H. — *Aphaca*, Leontodon Taraxacum; *picris*, *Helminthia echinoides*. Eo P.

Et quae pieris nominatur. Theophr. Πιέντης δι καὶ η πιέρις, καὶ γάρ αὐτή τῷ οὔτε ἀνθεῖ, καὶ παραλλετική δι' οὐν τοῦ χειμῶνος, καὶ τοῦ θύεος παραβεῖ τῇ γενεᾷ δὲ πιέρι, διὸ καὶ τούτου εἶναι Quae Plinius videtur sere verbis. Est autem πιέρι haec, non silvestre intubatum, de quo diximus VII, 41, sed peculiariter quondam genus, nerdum salicis nobis compertum, quod rotundo esse folio dicitur, XXII, 34, quale ex intybis nullum habet. H. — Vid. not sup. Eo P.

LXVI. *Notabilis.* Haec sunt pariter apud Theophr. Hist. VII, 42. H.

quam folium. Et in croco quidem flos impellitur caule: in scilla vero caulis exit, deinde flos ex eo emergit: eademque ter floret, ut diximus, tria tempora arationum ostendens.

LXVII. Bulborum generi quidam adnumerant et cypiri, hoc est, gladioli, radicem. Dulcis ea est, et quae decocta pane in etiam gratiorem faciat, pondo-rosioremque simul subacta. Non dissimilis est et quae thesion vocatur, gustu aspera.

— LXVIII. Caeterae eiusdem generis folio differunt. Asphodelus oblongum et angustum habet, scilla latum et tractabile, gladiolus simile nomini. Asphodelus manditur, et semine tosto; et bulbo: sed hoc in

Vt diximus. Scil. lib. XVIII, cap. 65. HARO.

Arationum. Gron. et al. ante Hard. satruncus. Eo. P.

LXVII. *Bulborum generi quidam adnumerant et cypiri, hoc est, gladioli, radicem.* Quoniam scilicet radix bulborum similitudinem habet, ut ait Dioc. IV, 20, qui illud ἔπειρον vocat, seu gladiolus, et παχυτάπειρος, a gladii figura: Theophrast. Hist. VII, 41, παχύταπειρος. Est gladiolus utrimque floriferus, apud Dodonaeanum, p. 209. Est in Horto Regio. Nec κόπτης Graecorum is, nec κόπτης fuit, sed Latinorum dumtaxat Apuleius cap. xliii: *Græcorum quidam xiphion, alii phraganor vocant. Itali gladiolum dicunt.* Scrib. Larg. comp. 22, *Cypri radibus; quenos nos gladiolum appellamus.* H. — Σίπτος Dioc. loc. ladd. et Thophr. Hist. VI, 7, sine dubio est *Gladiolus communis* (*Triand. monog. gen. 101 Pers. Irid. Juss.*) Sitne idem atque παχύταπειρος, Hist. VII, 41, cuius tubera comeduntur, Sprengelius ambigit, quam nihil de hoc usu nostratis innotescat. Eo. P.

Dodeis. Theophr. I. c. Άλλ' οὐ τοῦ φαγύρου καλουμένου γλυκεῖται τοῦ βίσκου θηρεύτην καὶ τριφήτην μεγαρέων τῷ αλεύρῳ κατεῖ τὸν ἄριτον γλυκόν καὶ ἀστράψαντον. HARO.

Nos dissimilis est, etc. Theophr. I. c. Η δέ τοι θερεύτην τῷ μήτι γινόται πικρά, τριφήτην δὲ καλλίτελα ψηκοθέσσα. Similem gladiolo banc herbam Plinius sibi esse, quoniam pariter bulbosa est. Radix est evia minor Dodon. p. 325. H. — *Thesion. Servat nomen: Thesium Linophyllum (Pentand. monog. gen. 480 Pers. Elaeagn. Juss.), auctore Sprengelio (post Anguill. p. 211), qui θεριόν, de quo Theophr. Hist. VII, 41, non probe nosse quid sit, ingenitus lateatur.* Eo. P. •

LXVIII. *Asphodelus.* Sunt ista pariter apud Theophr. Histor. VII, 12. Gallis, asphodelē. Iennent apud Clusium vide II, pag. 196. Est in Horto Regio. HARO. — *Asphodelus ramosus* (*Hexand. monogru. gen. 306 Pers. Asphodel. Juss.*). Habitat in Europa australi. De asphodelis Veterum vid. Exars. II ad saltem huiuslibri Eo. P.

Manditur. Theophr. loc. cit. Καὶ ε

cinere tosto, dein sale et oleo addito: praeterea luso cum siccis, praecipua voluptate, ut videtur Hesiodo. Traditur et ante portas villarum satum, remedio esse contra veneficiorum noxiam. Asphodeli mentionem et Homerus fecit, Radix eius napis inodoris similis est: neque alia numerosior, LXXX simul acervatis saepe bulbis. Theophrastus, et fere Graeci, principesque Pythagoras, cantem eius cubitalem, et saepe duum cubitorum, foliis porri silvestris anthericon vocavere: radicem vero, id est, bulbos, asphodelon. Nostri illud albucum vocant, et asphodelum hastu-

ἀνθέριος ἄσφοδος στενίσαντος, τοι
τὸ οὐράνιον προύσιον. H.

Toso. Gron. et al. *toto*. Ed. P.
Præterea. Theophr. I. c. II

Vt videtur Hesiodo. Plato, III de Legibus, Epimeluidem vilissimo cibo concocto ex malva et asphodelo contentum suisse tradit, qui illum servaret ἀληφον καὶ ἀπόφεν. Rhodig. lib. VIII, cap. 7. Dps. — *Hesiodo.* Dissimile est, quod legitur i Epogeo vs 41: Νέκου αὖτ' ἵττον ὅτῳ πέλε
ἔμετο παντοῖς, Οὐδὲ ὅτῳ διαβάζεται καὶ ἀπόδοτο μή γε ὁμοιός. H. — Gravi annona conjectum suisse ex asphodelo panem Brut. in not. ref. et. Cf. *Journal de Trévoux*, ann. 1709, pag. 2206. Monet tamen esse huius panis pericula, que vid. in Pisano diario, *Giornale de' Letterati*, ann. 1776, tom. XXII, pag. 5. Ed. P.

Noxiam. Dal. cod. noxiam. Ed. P.

Asphodeli mentionem et Homerus fecit. De asphodelo: Ilomericus, sic Sprengelius: *In Odyssaea*; ut planta inferorum occurrit. Hoc procul a rupe *Lascada* (hodie Gibraltar) ad *Uerani undas et Portas Solis*, regio immortalius incepit, ubi homines bento vivunt ad instar deorum, ubi et prata

florunt asphodelorum. Odyss. A, 529; Ω, 11, 14. *Per australem autem Hispaniam, Chios, Iasos, I. Hist. II, 39, p. 496, et Lusitania, Span. I. d. r., pag 25, testibus vesti campi Asphodeli ramis eiusdem observantur. Tribus a radice a prisca Graecorum genite contrebuntur, ut ex Hesiodo ponit, loc ins. εἴσαται et Porphyrius nominat, Vt. Pythag. pag. 195. Pythagorum philosophorum etiam hoc cibo resci soleare. Sacer itaque asphodelum is apud Graecos veteres extollinabatur unde et ad tumulos plantari conueinit. Porphyrius apud Euath. ad Odyss. K, 573. Ex Hist. Rei Heb. tom. I, pag. 24. Ed. P.*

LXXX. Centenarium serpe numerum excedere ait Mattheiolus in Dion. II, p. 602. Hand.

Foliis porri silvestris. Dionacri. II, 199, φύλλα ἐχοντα πράσινα μηρύλια ἔρεστα. Hand.

Anthericon Ανθέριον, et pro tota planta usurpat Theophr. I. lib. I, cap. 7. Dal. — Illud est *Anthericum gracium* Sprng. I. 88. Ed. P.

Nostri *illud albucum* vocant, etc. Scribon: *Largus*, Comp. clive *Ha-*
stulus regias, quam ἀπόδιδεν *Grassi*

lam regiam, caulis acinosi; ac duo genera faciuntur. Albuco est scapus cubitalis, amplius, purus, laevis. De quo Mago praecepit, exitu mensis martii, et initio aprilis, quum floruerit, nondum semine eius intumescere, demetendum; siendosque scapos, et quarto die in solem proferebant: ita siccatis manipulos faciendos. Idem perstanam dicit a Graecis vocari, quam inter nivas sagittam appellamus. Hanc ab idibus maii usque ad finem octobris inensis decorticari, atque leni sole siccari iubet. Idem et gladiolum aternum, quem cypiron vocant, et ipsum palustrem, in illo mense toto secari iubet ad radicem, tertioque die in sole siccari, donec caudatus frat. Quotidie autem ante solem occidentem in tectum referri, quoniam palustribus desectis nocturni rores noceant.

LXIX. (xviii.) Similia praecepit et de iuncis, quem

dicit. Apul. cap. 32: *A Graecis diciuntur asphodelos, Latinis hastula regia, alioquin herba leonis. Hard.* — *Hastulam regiam, caulis acinosi; ac dno genera. Sie ex MSS. Hard hastulam regiam. Ea est caulis acinosi. Eius duo genera. Gronov. et al. Ed P.*

Caulis. Perennis s. non rotundum, lustra astringens. Dicuntur loco sit rapax de serpentibus. Hard.

Duo generis sicutus. Marum et seminam, inf. lib. XXII f. c. eod. in prime. Dal.

Albus. Directus. loc. cit. farvoris modo scapi membrini: xylarum de Mino. Hard.

Ita sicutis manipulos faciendos. Vel ad populum praeorum, vel ad aditicinorum tecla, ut in multis locis C. Min. Dal.

Sagittam. Recentioris sagittalem, alii linguam serpentis. Pinguita a Dodoneo, pag. 577. Patavii frequentem

esse sit Anguillara, P. XI, pag. 182. II. — *Sagittaria sagittifolia (Moenes polyandra) gen. 2087 Pers. Inst. Juss. et Ed. P.*

Palustrem. Sic a Magna et eius prius botanico Theophrast. et venorum nomenclatur, vel inveniuntur triangulum a me descriptum. Dal. — *Et ipsius palustrem. Quemadmodum et ipsa palustris sagitta est, de qua dicimus proxime. Forte gladiulus est aquatilis Dodoneei, p. 590. Hard.*

LXIX. De iuncis. Iuncus Iridum, quod radicibus hiscarent. Mariscum, scirpum et h. loach. enon cunctem iuncum esse volunt. Scirpum Festus et Iridum ad levandas vegetes comungendant, Mago loc. mariscum: ad id vero quovis alio iuncu apicem esse holoschoenon, ex eius praeceitate ergo sciimus. Sic idecupus camdem plantam ostendit. Dal. — Old. ex quo Theophr. et Dioscor. Cladus

mariscon appellat, ad texendas tegetes: et ipsum iunio mense eximi ad iulium medium praecipiens. Caetera de siccando, eadem quae de ulva suo loco diximus. Alterum genus iuncorum facit, quod marinum, et a Graecis oxyschoenon vocari iavenio. Tria genera eius: acuti; sterilis, quem marem, et oxyn Graeci vocant: reliqua feminini, ferentis semen nigrum, quem melancranin vocant. Crassior hic et fruticosior; magisque etiamnum tertius; qui vocatur holoschoenos. Ex his melancranis sine aliis generibus nascitur. Oxys autem ei holoschoenos eodem cespite, Utilissimus ad vitilia holoschoenos, quia mollis et carnosus est. Fert fructum ovorum cohaerentium modo. Nascitur autem is, quem marem appellavi-

germanicum Schrad. (*Schoenus Marinicus* Linn. *Triand. monog. gen. 42* Pers. *Cyperac. Juss.*), ad πλάγια maximè utilis. Habitat in Europæ paludibus. Eo. P.

Quem mariscon appellat. Gronov. et al. appellant. Eo. P. — Mariacus iuncus, maior iuncus videtur esse, ut sicum mariacus, maiorem sicum diximus XV, 19. Haad.

Suo loco diximus. Lib. XVIII, c. 67, ubi de feni sectione ac siccatione agitur. Haad.

Alterum genus iuncorum facit, quod marinum, etc. Haec apud Theophrast. Hist. IV, 13. Haad.

Tria genera eius, etc. Totidem verbis hæc Theophrast. loco citatio. Haad.

Oxyn. Οξύχανος Diocor. σχένος οξυς Theophr. *Schoenus marinomatus*. Habitat in meridion. Europæ et Barbaræ maritimis. Eo. P.

Reliqua feminini, etc. Nempe melancranis, et holoschoenos: utrumque

enim fert nigrum semen. Dioc. IV, 52. Haad.

Holoschoenos. Ολόσχενος, idem qui iuncus mariacus. Sic Theophrast. loc. cit. et Diocor. IV, 52. Prodigatur a Dodon. pag. 595. (Vid. not. 4.) Haad.

Ex his melaueranis. A nigro fructu sed semine id ei nomen. Theophr. loc. cit. II πλεύρη μελαγκράνις αὐτὸς τις καθ' αὐτὸν. Ο δ' ὄξες καὶ ολόσχενος ἐξ τοῦ αὐτοῦ ιερχυμάρατος γίνεται. *Melaueranis* per se non generare provenit: auctus autem aliquæ holoschoenos ex eadem cespite exirent. Hesychius, Μελάγκρανος, οξύσχενος. Haad. — *Schoenus nigrans*. Habitat in paludibus et in maritipla. Eo. P.

Utilissimus. Theophr. loco cit. II. — Gronov. utilissimus, operarum errore. Eo. P.

Ovorum cohaerentium modo. Theophr. Κάπιτζ ξτίκται καθάπτει οι. Haad.

Nascitur autem is. Theophrast. lib.

mus, ex semetipso, cacumine in terram defixo: melançranis autem suo semine. Alioqui omnium radices omnibus annis intermoriuntur. Usus ad nassas marinæ, vitilium elegantiam, lucernarum lumina, præcipua medulla, amplitudine iuxta maritimæ Alpes tanta, ut inciso ventre impleant paene unciarum latitudinem: in Aegypto vero cibrorum longitudinem, non alias natiorem. Quidam etiamnum unum genus faciunt iunci trianguli: cyperon vocant. Multi vero non discernunt à cypiro vicinitate nominis. Nos distinguemus utrumque. Cypirus est gladiolus, ut diximus, radice bulbosa, laudatissimus in insulis Creta, dein Naxo, et postea in Phoenice. Cretico candor odorque vienius nardo, Naxio acrior, Phoenicio exiguum spirans, nullus Aegyptio. Nam et ibi nascitur.

IV, cap. 43, ix τῆς καρπᾶς, id est, radice bulbosa capite radiculis quotannis renasci tradit, et quæ notæ sunt, quotannis emori. Decepta Plinius καρπάς, cacumen verit, et ut errore τοῦ hallucinos, imaginatus est cacumen in terra defigi, et sic iuncum propagari tradidit rubi modo. DAL. — Nascitur. Ia nempe, quem oxyν, acujum, sterilem, et marem appellavit. HARD.

Marr. Theophrasto holeschoenus, non oxychoenos mas, latetsi probatur magis mihi hæc Plini lectio, quam vulgati exemplaria Theophrasti. Num quum oxychoenos mas semen non fert, ex radice bulbosa capite in quoquo ut renasceretur, natura constituit. DAL.

Cacumine. Bulbi nempe radicia cacumine in terram defiso, ex quo iunci radices quotannis pullulant. Haec etiam Graeci scriptoris sententia est, quum ἀπὸ τῆς καρπᾶς τοῦ oxybos dixit, Hist. IV, 43. Cave

enim existimes ipsius iunci cacumen intelligi, quo demissio in terram, ut in aliis vidimus, propagatio fiat. H. — Vide sup. Dalecampii bott. Ed. P.

Alioqui omnium radices omni, ann. intermor. His radicibus, inquit Theophr. petulare est, quod singulis annis intermori, et rursus superne ex radice capite pullulent: Αὐτῶντας εἰσιντάς, καὶ τοῦ ἁπλοῦ πάσι τοῦ γένεται HARD.

Implevit. Vt apud Dalec. impletat, nempe medulla. Ed. P.

Vniciarum Latitudinem Pollicis vi- dellest. Librae usurpantur etiam de pridie partibus, ut et lib. XXXIII, e. 8. Pes autem pollices 12, ut libra tridem uncias, continet. DAL.

Non alias. In MSS. non aliis. Sententia est, non ex alia, rebus fieri in Aegypto cibra utilibus, quam a iuncis. H. — Beot. aliis. Ed. P.

Et diximus. Cap. 67. Σίγρεον ibi Dioscoridus esse monitionis HARD. — Sive Gladiolus communis. Ed. P.

Diseutit duritas corporum. Iam enim remedia dicimus: quoniam et florum odorumque generi est magnus usus in medicina. Quod ad cypiron attinet, Apollodorum quidem sequar, qui negabat bibendum: quoniam professus efficacissimum esse adversus calculos, os eo sovet. Feminis quidem abortus facere non dubitat; mirumque tradit, barbaros suffitum huius herbae excipientes ore, lienes consumere: et non egredi die omni, nisi ab hoc suffitu: vegetiores enim firmioresque sic etiam in dies fieri. Intertrigatum et alarum viis, perfrictionibusque cum oleo illitum, neq; dubie mederi.

LXX. Cyperos iuncus est, qualiter diximus, angulosus, iuxta terrain candidus, cacumine niger, pinguisque. Folia ima porraceis exiliora, in cacumine minuta, inter quae est semen, Radix olivae nigrae similia, quam, quum oblonga est, cyperida vocant, magni in medicina usus. Laus cypero prima Hammo-

*'Discutit duritas corporum. Et Cypri
Diosc. IV, 20, panno discutit, fixo
poplo γύρων; quid genus est tu-
moris ac duritiae. H.*

*Quod ad cypiron. Si e gladiolum,
Cypri, ut diximus. H.*

*Adversus calculos: os eo sovet.
Grem, et al. ante Hard. Adversus cal-
culos, eo sovet; praeceps emenda-
tionis Salmas. En. P.*

*Femoris. Sterilitatem induci poti-
tu Cypri superiore radice e vino,
scribit Diosc. I. c. II*

*Abortus sovete. Menses pellit Dio-
scoridi, perfrictionibus vulvae, et
praeceps omnibus molestiae. Daz.*

*Egredi die omni: Gronov. et al.
Egredi dominis, et sic efflam Brot.
ex MS. B-g. 2 et edit. prime. En. P.*

LXX. Cyperos humens est. Hic Grae-
corum νόσος et νόσος est. Cy-

perus officinarum, Galli souchei. VI-
dimus in horto Regio. Larg. Comp.
xvi, n. 61: *Cypri*, hoc est, lucet ra-
dices, etc. Hard. — *Cyperus longus*
(*Triand. monogyn.* gen. 122 Pers.
Cyper. Juss.): Ed. et Theophrastus cy-
peri species, κύπερος; ē Κύπρος, Hist.
IV, 11; cyperos, IX, 19; ob idioritas
radices insignis; quam Cyperi co-
mosi nomine insignit Sibthorp. Flor.
Graec. t. xxv, En. P.

Qualiter diximus. Sup esp. Qui-
dam etiamnum nomen genus fecerit
iuncte trianguli; etc. Sunt qui quadra-
tum vocent, ut Cels. III, 21; IV, 20.
Hard.

*Folia ima porr. exiliora. Ita Diose.
I, 4. Hard.*

*Radix olivae nigrae, etc. Diocor.
loc. cit. Hard.*

Hammoniacus. Armeniacus (Vet. Ad-

naco, secunda Rhodio, tertia Theraeo, novissima Aegyptio: quod et confundit intellectum, quoniam et cypiro*s* ibi nascitur. Sed cypiros durissima, vixque spirans. Caeteris odor et ipsis nardum imitans. Est et per se Indica herba, que cypira vocatur; zingiberis effigie; commanducata croci vim reddit. Cypero vis in medicina palothri. Illinitur pterygiis, hulceribusque genitalium, et quae in humore sunt omnibus, sicut oris hulceribus. Radix adversus serpentium iotus, et scorpionum, praesenti remedio est. Vulvas aperit pota. Largiori tanta vis, ut expellat eas.

menio), quoniam lib. XII, cap. 23; *Hammoniacum*, scribit scribat, quoniam iuxta orandum Hammonis formula ea nascitur, quod et de cyperos existimare possumus, quoniam in maxime gaudet fontibus in arenoso loco securientibus, qualis est Iovis Hammonis fons, supra lib. V, cap. 5. DALBC.

Theraco. Ita rescripimus (post Seismium) ademoniū indicia Reg. 2, in quo *Therac* leprosus, suffragante in primis Diocor. qui lib. I, cap. 4, cyperum primit laudat, qui e Cycloibus insultis petitur, ἀντὶ τῶν Κυκλαῖς διανέσθε, in quibus est Thera, ut in geographia libris docimur. Prius *Therac* legebatur. II.

Quod et confundit intellectum, etc. Vocum affinitas, inquit, cypori et cypiri, multos inducit in errorem. HARD.

Sed cypros. *Gladiolus* videlicet, sive *Cyperus*. *Haec*.

Cœtyle. Cypero nimirum graeco seu κυπίρη, vel κυπίρη, et radicis quam κυπεῖδη vocant. Hic enim cypurus est quo propter vicinitatem odoris, adulterari usq[ue]dū admoquit lib. XII, cap. 27. II.

Est et per se Indica herba. Dico. I, 4; Isopatet dicitur εὐρωπέα σίδης κυπάρισου τοῦ νότιος γεωγράφου; προσονήκος τύργυβερι; διαματεύεται κράνος εἰς παραπάνων φύλαι τὰς τρίχας, depilat illicet. Haec parro cypira in Regg. Coll. Chifflet. et Th scribitur tum hoc loco, tum in Indices non ut haec res editi cyparis, quid cypri, radice nomen est. II.

Cypero vis.. palothri. Haec indicua cypordi Discutrides vici adscribitur; ut proxime sudamus: nec tamen cypordi deinde abhunc sit. II.

Et quae in humore. Sic infra cap. 26, hulceria vocat, que in humidis sunt. HARD.

Serpent, ietus et scorpionum, praesentem. GRCH. et al. ante HARD. serpentium ietus, scorpionum praesentem, tenet. Ex P.

Vulvas aperit pota. Quaserit Pelli. erris in ortu. MSS. se potius, vulvas aperit fatu? Nam Dico. I, 4, de cypere: Ταῖς παρὰ μάτρῃ δὲ πατρόβιαις, καὶ πότετο πυρωμένη ἀρμάτιν ὄγκοντα ἔργαντα. Vulvae perfinguntur iugibas et obstaculacionibus fatu. neconcommodatus, neconveniens aperit. Sed nihil inveneruntum

Vrinam ciet, et calculos, ob id utilissima hydro-picis. Illinitur et hulceribus, quae serpunt, sed his praecipue, quae in stomacho sunt, ex vino vel aceto illita.

LXXI. Iunci radix in tribus heminis aquae decocta ad tertias, iussi medetur. Semen tostum et in aqua potum, sistit alvum, et seminarum menses. Capitis dolores facit, qui vocatur holoschoenos: eius quae proxima sunt radicis, commanducantur adversus araneorum mores. Invenio etiamnum unum iunci genus, quod euripicen vocant. Huius semine somnum allici, sed modum servandum, ne sopor fiat.

LXXII. Ob id et odorati iunci medicinæ dicentur, quoniam et in Syria Coele, ut suo loco retulimus, nascitur. Laudatissimus ex Nabataea, cognomine teuchites, proximus Babylonius, pessimus ex Africa, ac sine odore. Est autem rotundus, vinosaæ mordacita-

Plinius ipse admonet, subiungens statim Langiori tanta vis, ut expellat eas: quae de largiore potu haud dubie accipienda sunt. H.

Vrinam ciet. Diosc. I. cit. et Galen. de Fac. simpl. med. VII, pag. 198. HARD.

Hydropieta. Diosc. loc. cit. et Cels. III, 21. HARD.

Illinitur Diosc. loco cit. H.

LXXI. *Iunci radix.* iussi medetur. Diosc. IV, 52. H.

Capitisque dolores facit at qui vocatur holoschoenos, eius quae proxima, sunt, etc. (sic prius legebatur): Enendarior antiqua lectio: *Capitis dolores facit qui vocatur holoschoenos.* Quae proxima sunt, etc. PIST. — *Capitis.* Diosc. loc. proxime cit. H.

Quae proxima sunt radicis. Folia nimis rursum radicis vicina. Diosc. IV, 52: Tū dī πρός τὰν βίζαν ἀτάλα γύλλα

χαταπλαττέμενα φαλαγγιοδέκτες ἄρματι. HARD.

Quod euripicen vocant. Diosc. loc. cit. Iotidem veribus: Η δὲ εὐρητικὴ σχολιος ὑπωτικὸν ἔχει τὸν καρπὸν φιλοτεῖον δὲ διὰ αὐτοῦ ἐν ταῖς κόσσοις τὸ πλεύθερος καρπὸς γὰρ λαχεῖ. H.

Somnum allici. Τέσσερα σοννον νοεῖται, καταφορὰν πορεται. Sic Galenus de semine papaveris, ὑπωτικὸν δὲ ζετεῖ, εἰ δι καὶ πιστὸς θερψίης, καταφρίζει. Diosc.

LXXII. *Et suo loco regalis.* Lib. XII, cap. 48. H.

Laudatissimus. Ita fere Diosc. I, 16, sed τινάτιν is Babylonium, non Nabataeum vocat. Tiñatius porro cognominari videtur. qui dī e Syria afferebatur vasis: τινάτος ἀγγεῖος est. HARD.

Est autem rotundus, etc. Talis a Celso inter aromata, censetur III, 24:

tis ad linguam. Sincerus in confricando odorem rosae emittit, rubentibus fragmentis. Discutit inflationes, ob id stomacho utilis, bilemque et sanguinem relictus. Singultus sedat, ructus movet, urinam ciet, vesicae medetur. Ad muliebres usus decoquitur. Opisthotonicis cum resina arida imponitur excalfactoria.

LXXIII. Et rosa adstringit, refrigerat. Usus eius dividitur in folia, et flores, et capita. Foliorum partes quae candidae, ungues vocantur: in flore aliud

Iuniperi rotundi semen, inquit, σχινέν
hoc Graeci vocant, etc. H. — Σχινός
τεσπερας Diosc. I, 16; nobis *Andropogon Schoenanthus* (*Triand. digyn.*
gen. 186 Pers. Gramin. Juss.). Habitum in Indiae maritimis; in hortis colitur propter odoris suavitatem.
Eo. P.

Mordacitatis. Qui linguam multo cum fervore mordet: δάκνεται τη
γλώσσα μετὰ πολλῆς πυρώσεως. Diocor.
loc. cit. II.

Sincerus. Totidem verbis Diocor.
l. e. Hard.

Discutit inflationes. Diocor. loc. cit.
Δύναμιν δὲ ἡγιν πνευμάτων φίλαττην,
etc. Hard.

Vrinam. Diocor. loc. cit. H.

Ad muliebres usus decoquitur. Deco-
clum ad inflammations vulvae insi-
dientibus feminis utile. Dal.

Excalfactoria. Cui resina vis est
excalfactoria. — *Opisthotonicis*. Prius
legebatur, arida imponitur. *Excalfac-
toria et rosa uteros adstringit, refri-
gerat*. Insulse: nam si excalfactoria
rosa est, qui lantam vim refrigerandi
baheat? Deinde vox uteros abeat a
MSS. At calefaciendi vim resinis om-
nibus inesse Galenus admonet, de
Fac. simpl. med. VIII, 17: Ποτί-
νας πάσις ἔρπαινεται καὶ θερμαίνε-
ται. Rosae vero refrigerant et ad-

stringunt sane, ut Diocor. quoque
vidit I, 130, et filii caeteri medico-
rum agnoscunt: Πόδα φύχι καὶ στύ-
ψη. Quare apposite Plinius dixit,
*Et rosa adstringit, refrigerat, quem-
admodum iuncus odoratus scilicet*,
de quo proxime antea sermo fuit,
quem ipse idcirco bilem et sanguinem
relicentibus esse utilem prodit;
Dioc. I, 16, leviter ac modice ad-
stringere, ad sanguinis refectiones
esse salutarem; radiis etiam magis
adstrictoria, nec non ad stomachi fa-
cilia utili: Δύναμιν δὲ ἔχει ... υπε-
στρέφουσα μετρίας ... χρήσιμον τερπ-
ειμάτων ἀναγωγής ... Η δὲ μέλισσα στε-
ππικοτέρα, διὸ καὶ τοῖς ἀσθετοῖς στε-
ππήσεις διδοται, etc. H.

LXXIII. *Et rosa*. Diocor. I, 130.
Peracta iam hortorum ac florum ra-
tione, herbarumque sponte nascen-
tiuum explana natura, nunc ad ho-
rum omnium vires medicas enarran-
tas transit. Et rosa primum, inquit,
adstringit, refrigerat, ut iuncus, qui
idcirco bilem et anguiam relic-
tibus utilis. H. — Brot. ex MS. Reg.
2: rosa adz. particula et omissa. En.
P.

Ungues vocantur. Diocordes σύ-
χης vocal. Aselepiades lib. IV, κατέ-
τοντες, in ocularibus medicamentis
τοις λογοῦ. DALC. — *Ungues*. Et

PLIN. N. H. Tom. VII

G

est semen, aliud capillus: in capite, aliud cortex, aliud calyx. Folium siccatur, aut tribus modis exprimitur. Per se, quia unguès non detrahuntur: ibi enim humoris plurimum: aut quum detractis unguibus reliqua pars aut oleo, aut vino maceratur in sole yasis vitreis. Quidam et salem admiscent, et anchusam nonnulli, aut aspalathum, aut iuncum odoratum: quia talis maxime prodest vulvae ac dyssentericis. Exprimuntur eadem folia detractis unguibus, trita per linteum spissum in aereum vas, lenique igni succus coquitur, donec fiat crassitudo mellis. Ad hoc eligi oportet odoratissima quaeque folia. (xix.) Visum quomodo fieret e rosa, diximus inter genera vini. Vsus succi ad aures, oris hulcera, gingivas, tonsillas, gargarizatus, stomachum, vulvas, sedis vitia, capitis dolores. In febre per se, vel cum aceto ad somnos, nauseas. Folia uruntur in calliblepharum. Et siccis

Dioscor. loc. cit. οὐρανὸς appellant, ὅπερ ἀντὶ τῶν λευκῶν τὸ εὐ τῷ γόλλῳ. Hard.

Capillus. Capillum auctor supra c. 4, *tutus species vocat.* Dioscor. τὸ τοιοῦντος πέδης εἰπεῖνταντον ἔργον, *florem qui in medis rosa invenitur.* Idem vocat γόλλον non fructuosa folium, quod esules et ermos vestit, sed floris veluti lumen, qua significacione scepsum utitur Plinios. DAL. — *Aliud capillus: in capite, aliud cortex, aliud calyx.* Gron. et al. ante Hard. *aliud capillus in capite, aliud calyx.* En-P.

Aliud, etc. Calyx, id' quod flore lappo, papposam hauginem et semen continet: cortex, ut supra e cap. 4 huius libri constat, floris, priusquam in albastros fastigetur, et tumescens debiscit, involutum. DAL.

Oleo aut vino maceratur. Oleo, in confectionem unguentis rosacei, apud

Dioscoridem lib I; esp. 54, quamvis confection ab eo describitur operosis: vino, ad confectionem vini rhoditis, eius descriptio est apud Dioscoridem lib. V, cap. 35. DAL.

Exprimuntur eadem fidem. Dioscor. loc. cit. Hard.

Igari succus, etc. Dioscorid. in nimbus lerit, et cogil absque Igne, nec in aereum vas excepit. DAL.

Vimus quothodo fieret e rosa, diximus. Lib. XIV, cap. 49. II.

Vsus succi ad aures, oris hulcera, etc. Haec omnia Dioscor. I, 130, de liquore expresso ex aridis rosa in vino decocitis. Hard.

Folia uruntur in calliblepharum, Dioscor. Καρδίται δὲ τοιούτη τὰ καλλιθέα πάπερος. Καλλιθέα πάπερος, medicamentum est, quo fucantur, ornanturque palpebrae. Hard.

Et siccis feminis aperguntur: En-P

femina asperguntur. Epiphoras quoque arida leniunt. Flos somnum facit. Inhibet fluxiones mulierum, maxime albas, in posca potus: et sanguinis excreations. Stomachi quoque dolores, quantum in vini cyathis tribus. Semen his optimum crocium, nec anniculo vetustius: et in umbra siccatur. Nigrum inutile. Dentium dolori illinitur. Vrinam ciet. Stomacho imponitur. Item igni sacro non veteri. Naribus subductum caput purgat. Capita pota ventrem et sanguinem sistunt. Vagae rosae epiphoris salubres. Hulcera enim oculorum rosa sordescunt, praeterquam initis epiphorae, ita ut arida cum pane imponatur. Folia quidem vitiis stomachi, rasionibus et vitiis ventris, et intestinorum, et praecordiis utilissima, vel illita. Cibo quoque lapathi modo condiuntur. Cavendus in his situs celeriter insidens. Et aridis et expressis aliquis

δέ λαίκ τοῖς μύροις προστίθεται. Dioscor. Σίνα ετ τρίτη μιγματίς ασπεργούται. Plinius legit τοῖς μύροις. Dal. — Et sicis. Femorum interrigines. Dioscorides, Σερπά δέ λαίκ περὶ μύροις προτίθεται. Vbi Marcellus interpres, παρατίθεται μύροις. Decampius Pliniūm immerito reprehendit, quod μύροις pro μύροις legit. Haas.

Stomachi quoque dolores. Ex acri humore. Dal.

Semen his optimum. Καρπούς semen reddit, ut aliis multis locis. Legendum polo, Fructus his optimus crocium, nec anniculo vetustior, et umbra siccotius. Dal.

Siccator. Vet. apud. Dal. et Chiff. siccotorum. Ea. P.

Capita pota ventrem et sanguinem sistunt. Diosc. loc. cit. Αἱ καρπαὶ δὲ σεθυταὶ, καλέστι πίνεσθαι, καὶ αἵματος ἀναγυγῆται οἰχόμεναι. H.

Rosa sordescunt. Succo e rosea folia expresso. Dal.

Vitis stomachi. Cels. IV, 5: Βιβή stomachos exceptant, acetō eam rosa estrinsecus subinde fowendū sat, etc. Hard.

Et praecordiis. Inflammatis: Επιπλασομένα φύλλα πουλιών πρὸς ὄπειρον φλεγμονάς, κ. τ. λ. Imposita folia hypochondriorum inflammatio-nibus promont, etc. Diosc. loco cit. Hard.

Cavendus in his situs, etc. Rosarum folia, dum siccantur, assidue versanda sunt, fixi μὲν εὐποτίζεται, ne siccum conirahant, ei a yermicula erodantur. Dioscorid. Nostrī, ne evilio corrumpantur, acetō quam acer-rimō illi conspergunt. Dal.

Expressus aliquis usus. Tritis. Diosc. μύροις. De pastillis roseis Diosc. id tradit, non de rosea foliis. Dal.

usus. Diapasmata inde fiunt ad sudores coercendos, ita ut a balineis inarescant corpori, dein frigida abluantur. Silvestris pilulae cum adipe ursino alopecias mirifice emendant.

LXXIV. Lilii radices multis modis florem suum nobilitavere, contra serpentium ictus ex vino potae, et contra fungorum venena. Propter clavos pedum in vino decoquuntur, triduoque non solvuntur. Cum adipe aut oleo decoctae, pilos quoque adustis redundunt. E mulso potae inutilem sanguinem cum alvo trahunt: lienique, et ruptis, vulsis prossunt, et mensibus seminarum. In vino vero decoctae, impositaeque cum melle nervis praecisis medentur. Lichenas, et lepras, et furfures in facie emendant. Erugant corpora. Folia in aceto cocta, vulneribus imponuntur: epiphoris testium, melius cum hyoscyamo et

Diapasmata inde fiunt. Haec totidem verbis Dioscorid. I, 131, πρόσισταν. Hard.

Ad sudores coercendos. Ad sudorum graveolentiam, πρός τὰ τούτων ἄρδετων συνεδίχει. Hard.

Silvestris. Rosae silvestris. II. — Silvestris pilulae cum adipe ... emendant. Gron. et al. ante Hard. silvestris cum adipe ... emendant. En. P.

LXXIV. *Lili rad. multis modis florem suum nobilitavere*, etc. Apuleius cap. 107, tit. 1: *Ad mortuum serpentis ... Herbae lili bulbum conterito, et expressos succos potui dato: ipsum etiam bulbum tritum morsui apponat.* Hard.

Contra serpentium ictus. De foliis et semine hoc Diosc. Dal.

Vulcis prossunt. Convulsis, de quibus XX, 18. Hard. — Spasma, seu convulsio, est nervorum quasi retractio et complicatio. Brot.

In vino. Dioscor. III, 446; et Galen. de Fac. simpl. med. VII, pag. 197. Hard.

Lichenas, et lepras, et furfures. Diosc. loc. cit. Hard.

Erugant corpora. Titinio apud Festum medicamentum hoc *testipellium* vocatur. Τετάντρον, ut expedit Glosarium vetus, πάρπαχον πρός ἀντίδας. Verba poëtae sunt, *Testipellium indutus, rugas in ore extenduntur.* Dal. — *Erugant.* Erugari faciem trita radice, prodidit etiam Diostor. loc. cit. Hard.

Folia in aceto cocta. Condita maluji dicere Diosc. loc. citat. ταπεζούσιντα εἰ ὅστε. In vino vetere oleoque decoctis saneri ambusta Celsus prodidit, lib. V, cap. 27, sub finem. Hard.

Epiphoris. Hoc est, inflammatio-nibus. Diosc. loc. cit. Σύν ὅστε δὲ λινόν (βῖτα) ἡ σὺν θεραπέου φύλλον, καὶ

farina tritici. Semen illinitur igni sacro : flos et folia hulcerum vetustati. Succus , qui flore expressus est, ab aliis mel vocatur, ab aliis syrium , ad emolliendas vulvas , sudoresque faciendos, et suppurationes concoquendas.

LXXV. Narcissi duo genera in usu medici recipiunt. Vnum purpureo flore, et alterum herbaceum. Hunc stomacho inutilem , et ideo vomitorium , alvosque solventem , nervis inimicum , caput gravantem , et a narce narcissum dictum, non a fabuloso puer. Vtrius-

αἰρύμε πυρίνῳ, ἅρχτων φλεγμονάς παρατίθεται. HARO. — *Epiphoros testaceum nucleus cum. Grana. et al. ante HARO. epiphoris testaceum in melle eam.*

Eo. P.

Semen. Diosc. loc. cit. *Epiphoridias* δὲ κατάλασσα, etc. II.

Ab aliis gyrius. Ila etiam MSS. Dalecampio legi sitaeum placuit, hoc est, sapam , ut diximus XIV, tt. HARO.

Ad emolliendas vulvas. Hanc vim assignat unduento lirino Diosc. loc. cit. HARO.

LXXV. *Vnu.* Yet. et Chifflet. usq. Eo. P.

Vnum purpureo flore. Primum est narcissi genus, quod et purpureum lilium vocat, cap. 12. II. — *Narcissum poëticum* esse patet ex Ovidii versibus, Metam. lib. III, v. 450: ... croceum pro corpore florem Inveniunt, foliis medium cingentibus albis. Diosc. lib. IV, cap. 161: Νάρκισσος, ἄνθος λευκός, οὐθέτη δὲ προσώπος, ἐπ' ίνων δὲ πορφυρωδής, x. t. 1. Theophrasto λείπον dicitur, Histor. lib. VI, cap. 6; nam et λείπον Atticis narcissus est. Eo. P.

Herboeum. Tertium narcissi ge-

nus, de quo cap. 12, cui calyx herbaceus. Προσίτην ait Dioscorid. lib. IV, c. 161, portum referre. Abeant cum suo helvaceo colore, quibus est omnia corrupti verius, quam corrigendi, prurigo. HARO.

Et ideo vomitorium. Q. Seren. Sam. cap. xx, pag. 187: *At vomitum radix narcissi pola movebit. Sic etiam Apuleius bulbuncus vomitorium vocat, e. 55; Dioscoridem addit. lib. IV, c. 161. HARO.* — Vomitoria ea species, quae et Dioscorid. lib. II, cap. 201, βόδος ἑπτηκός, est *Narcissus orientalis* aut *Pancratium illyricum* (*Hexand. monog. gen. 780-81* Pers. *Lilac. Juss.*). Eo. P.

Et a narce. Απὸ τῆς νάρκης, hoc est, a torpore. Eadem appellationis rationem afferunt Plinarch. et Clem. Alexand. apud Vostrum in Etymol. HARO.

Non a fabuloso puer. Narciso adolescenti, a quo flori nomen traditum fabulantur. Vide Ovid. Metam. lib. III, 509 sq. et auctorem Gepon. lib. IX, cap. 25, aliasque. H. — Flos ille veteribus Mythis tanopere celebratus, est *Narcissus poëticus*, sive etiam *N. Pseudo-Narcissus*, ut iam montuimus. Eo. P.

que radix mulsei saporis est, Ambustis prodest cum exiguo melle; sic et vulneribus, et luxatis. Panis vero cum melle et avenae farina: sic et infixa corpori extrahit. In polenta tritus oleoque, contusis medetur, et lapide percussis. Purgat vulnera permixtus farinae. Nigras vitiligines emaculat. Ex hoc flore fit narcissinum oleum ad emolliendas durities, calfacienda quae alserint. Auribus utilissimum: sed et capitis dolores facit.

LXXVI. *Violeo silvestrēs, et sativae. Purpureae refrigerant. Contra inflammations illinuntur stomacho ardenti. Imponuntur et capitū in fronte. Oculorum*

Ambustis. Dioscorid. lib. IV, cap. 461. Hard.

Sic et vulneribus, et luxatis. Diosc. loc. cit. praecisor nervos glutinari radice imposita: luxatis malleolis diuturnaque articulorum doloribus triam ex melle et illitam prodesse narrat. Cum oleo et farina ad vulnera. Apuleius Init. adhiberi cap. xv, tit. 4. Hard.

Panis. Hoc est, tumoribus abusibusque negre maturescentibus. Pro avenae farina cervisam admisit Diosc. lib. IV, cap. 151: *τὸν ἄριθμόν δὲ καὶ μάλιστα τὰ δύοκετα τῶν ἀποτημάτων φένται.* Hard.

Sic et infixa corpori. Diosc. loc. cit. cum serina, loliaceave farina et melle imposita, *σὺν αἱρέσιν ἀλφοφασι μέτετελλασσόμενη.* II.

In polenta tritus. Diosc. loc. cit. II.

Purgat. Diosc. loc. cit. II.

Nigras vitiligines. Diosc. ἀλφός. Vitiligo cutis vitium est; ex malo corporis habitu. Huius duo sunt genera, quae diversi horrores faciunt: nam ex pituitoso humore fit candida: ex astrabile, nigra. Galenus, tom. II in medico, cap. 18, ἀλφός, λευκός, et

ἀλφός μέλανας vocat. Sic etiam xanthē tēnebrae, lib. I, cap. 3. Quam vitiligo profundius agit, tum eam λεύκην vocat: ἀλφός summam tantum corporis cutem immutat. Vide Polluc. lib. IV, cap. 25, et Cels. lib. V, cap. ultim. en titulus *De vitiliginis sp̄eciebus, id est, de alphi, et mela, et leuce, et earum curacione.* Hard.

Ex hoc flore. Sic Dioscorid. lib. I, cap. 63, θάσος ναρκίσσου, eius concinnandi modum edocet: dotea ad eadem vulvae auriumque vitis ebrium mendat; sed carentium capitū monet: Πανεύδη πρὸς τὰ διαστήματα περιαύτην εκλεγίσας, καὶ πύρις, ἵτοι δὲ κηρακαλύψις. Hard.

Auribus utilissimum: sed et cap. Gronov. et al. hunc Harduin. aur. est utilissimum; *sed cap.* En. P.

LXXVI. *Purpureae refrigerant.* Sic Diosc. lib IV, cap. 122. II. — Nampe *Viola odorata.* Cf. de Violis Esc. I ad calcem huius lib. Ed. P.

Contra inflammations. Diosc. loc. citat. et Galen. de Fac. simpl. med. lib. VI, pag. 479. Hard.

Oculorum. Diocoridi pariter lib. IV,

privatum epiphoris, et sede procidente, vulvave: et contra suppurationes. Crapulam, et gravedines capitis impositis coronis olfactuque discutiunt: anginas ex aqua-potae. Id quod purpureum ex iis comitibus medetur, maxime pueris, in aqua potum. Semen violae scorpionibus adversatur. Contra flos albae suppurata aperit: ipsa discutit. Et alba autem, et lutea, extenuant menstrua; urinam carent. Minor vis est recentibus; ideoque aridis post annum utendum. Lutea dimidio cyatho in aquae tribus, menses trahit. Radices eius cum aceto illitae sedant liuenem: item podagram, oculorum autem inflammationes cum myrra et croco. Folia cum melle purgant capitum hulcera:

cap. (22): Καὶ σύμβαλμάν φλεγμοναῖς
καὶ τοῖς τοῖς ἔμρισ προπτέραις. H.

Crapulam. Plutarch. in Symp. III.,
Probl. 1, pag. 647: Αἱ τῶν ἀνθέων ἀπόρ-
ψεις πρὸς τοῦτον θεραπείαν βελτεῖσι,
καὶ ἀπεισχύουσι τῆς καρκίδης ἀπὸ
μητρὸς ὡς ἀκροποιῶν, τῶν μὲν θερμῶν
μελαχνῆς ἀναχαλώστων τοὺς πέρους καὶ
ἀναπτυγόνα τῷ οἷμα διδόντων· ὅταν δὲ
ἐπενυχῇ φυχῇ, τῷ μετρίῳ ἐπιφένει
ἀνακρουομένων ταῖς ἀναθυμίαις, ὅπερ
εἰ τῶν ἴων καὶ βόδιων στίφανος στόμα
γάρ ἀμφέπει, καὶ στόλιον τῷ ὄπρῃ
τὰς καρκινίδας. *Florum huius quire*
hunc malo medentur, caputque veluti ar-
tem mutant contra ebrietatem: nam et
calidi flores molliter aperiendo meatus
faciunt ut perspirare vinum possit: et
quae sunt modice frigida moderato
contactu vapores cohibent, ut viola-
cea et rasacea corona: utrumque enim
horum adstringit, reprimitque odore
suo ea quibus corpus gravatur. Schola
Salernitana de viola: Crapula discu-
titur, capiti dolor: atque gravedis. H.

Gravedines. Τοῖς καρκίδῃς βαρύτητα
intelligit. Gravatum caput dixit Co-

lumell. lib. VI, c. 9, de febre boum.
Pessentem de vīte. HARD.

Olfactuque. Sic ex MSS. HARD. et
Chill. olfactu Grot. et al. En. P.

Id quod purpureum. Dioscorid. loc.
cit. Φασὶ δὲ τὸ περπύριζε τοῦ ἀρ-
γου, etc. Schola Salero. *Purpureum*
violæ dicitur curare maledicas. H.

Flos albae suppurata. *Flos τοῦ λα-
χονοῦ, cuiuscumque coloris sit pre-
ter purpureum.* DALE.

Alba. Diosc. lib. III, cap. 138, et
Galen. de Fac. simpl. med. VII, p.
202. HARD.

Ideoque aridis. Dioscorides et Ga-
lenus II. cc. Sic etiam MSS. Reg. Col-
bert. etc. non attritis. HARD.

Radices. Dioscorid. loc. cit. Marc.
Empir. cap. xxiii: Sedant liuenis do-
lore, radices violae luteae, si ex
aceto splanti vice emplastri apponantur.
Plin. Vol. lib. II, cap. 18; Radices
violæ lotas (lege luceas), ex aceto
illuminantur. HARD.

Item podagram. Dioscorides, loc.
cit. HARD.

Folia. Folia, quibus flos consistit,

cum cerato rimes sedis, et quae in humidis sunt. Ex aceto vero collectiones sanant.

LXXVII. Bacchar in medicinae usu aliqui ex nostris perpressam vocant. Auxiliatur contra serpentes, capitum dolores fervoresque: item epiphoras. Imponitur mammis tumentibus a partu, et aegilopis incipientibus, et ignibus sacris. Odor somnum gignit. Radicem decoctam bibere spasticis, eversis, convulsis, suspiriosis, salutare est. In tussi veteri radices eius tres quatuorve decoquuntur ad tertias partes. Haec potio mulieres ex abortu purgat. Laterum punctiones tollit, et vesicae calculos. Tunditur et in diapasmata. Vestibus odoris gratia inseritur. Combretum, quod simile ei diximus, tritum cum axungia, vulnera mire sanat.

LXXVIII. Asarum iocinerum vitiis salutare esse

intellige, non que ambiunt. Sic et oris holceris his sanari auctoë ei*Diosc. loc. cit. Haan.*

Cum cerato. *Diosc.* loc. citat. Αρχαὶ φθίνεται ἀλ κηρυτή, παγόδας τὰς ἀνακύλης δερπάσι. Ceratum sive cerrotum κηρότον, medicamentum est cera temperatum, *du cérat.* HARD.

LXXVII. *Perpressum.* Sic Reg. 2, Thuan, et Chifflet. Sic ipso Plinius lib. XXVI, cap. 55. Sic Dioscorid. in Noth. p. 411, eti ibi bacchar, errore haud levi non serernatur ab asaro, Ασαρον, οι δὲ υάρδος δηρπά... Παμπαῖος περπεράμι, οι δὲ βάρχαροι. In aliis codicibus *perpresso* legitur. II.

Auxiliatur. Vires plane easdem bacchari Dioscorides attribuit lib. III, c. 21, et Cratævas item, cuius fragmentum eisit Anguillara, P. II, pag. 26. HARD. — Baccharia Dioscor. est *Gnaphalium sanguineum*. Cf. sup. cap. 16. Eo. P.

Aegilopia incipientibus. Sic libri scripti et editi. Mallet Broet. *aegilopis* ut passim alibi Plinius. *Aegilopia, fistula lacrymale.* Eo. P.

Eversis. Πτώματι, ex alto præcipitatis. DALC.

In tussi veteri radices. Ita Reg. 4, Colb. 2, 3, et ipse adeo *Diosc. loc. cit. At Reg. 2, Thuan, et Chiff. rami, non radices legit.* HARD.

Tunditur. Dioscorid. loc. cit. Καὶ εἰς διαπάντα χρηστέσσι, ικανὸν ἔχουσα τὴν εὐωδίαν. II. — *Tunditur et in diapasmata.* Sic ex MSS. Hard. præeunte Salmas. *Couditur cum diapasmate.* Gron et al. Ed. P.

Combretum, quod simile ei diximus. Cap. 16. HARD. — *Juncus maximus;* et mox *asarum europeum*, de quo iam pluribus locis dictum. Eo. P.

traditur, uncia sumptum in hemina mibsi mixti. Al-
vum purgat ellebori modo. Hydrojicis prodest, et
praecordiis, vulvisque, ac morbo regio. In mustum
si addatur, facit vinum urinis ciendis. Effoditur quum
folia emitit. Siccatur in umbra. Situm celerrime sentit.

LXXIX. (xx.) Et quoniam quidam, ut diximus,
nardum rusticum nominavere radicem baccharis, con-
texemus et gallici nardi remedia in hunc locum di-
lata in peregrinis arboribus. Ergo adversus serpentes
duabus drachmis in vino succurrit. Inflammationibus
coli, vel ex aqua, vel ex vino. Item iocinteris et re-
num; suffusisque felle. Et hydropicis per se, vel
cum absinthio. Sistit purgationum mulierum inpetus.

LXXX. Eius vero quod phu eodem loco appella-
vimus, radix datur potui trita, vel decocta ad stran-

LXXVIII. *Album* purgat. Dioscor. lib. I, cap. 9, ait radices bibi-
tas drachmis sex ex aqua maura, el-
lebori modo purgare. Haas.

Hydropicis prodest, etc. Diosc. loc.
cit. HARD.

LXXIX. Quidam, ut diximus. Cap.
16. HARD.

In peregrinis arboribus. L. XII, c.
26. H. — *Valeriana Celtica* (*Triand-*
monog. gen. 77. Pers. *Dipsac.* Juss.).
Ed. P.

Ergo adversus serpentes. Totidem
verbis Dinse, lib. I, cap. 7. Haas.

Item. Subintellige ex antecedentibus,
inflammationibus. Dioscorid. I.
cit. ορεις δὲ καὶ τὰς περὶ τὸ ἥπαρ
φλεγμονὰς, καὶ λατερίνους, καὶ πνεύ-
ματών επομάχους, μετ' ὀργήματος
ἀγένθιστον πνεύμαν. HARD.

Suffusisque felle. Ictericis videlicet.
HARD.

LXXX. Eius vero quod phu eodem
loc. Lib. XII, cap. 26. Nardum Cre-
ticum sic Veteres appellavere. HARD.

— *Valeriana Dioceor.* Sibthorp. (Flor.
Graec. tab. xxxii); foliis omoibus
pinatis, radicalium folioliis ovatis
dentato-repandijs, radice tuberosa
quam ad Limyrum fluvium Lyciae
Hawkins, Sibthorpii comes, iovenit,
est sine dubio φῶ̄̄ Dioceorid. lib. I,
cap. 10; namque nasci in Ponto,
Smirnio Olenētro similia haberi folia
flores ex albo purpurecentes, radi-
cemi digitii minoris crassitudine; quae
omnia cum elegantissima Baueri ap.
Sibthorpium iconē consentiunt. Sprengel.
Hist. Rei Herb. lib. I, pag. 157.
Nam nos monuit vir doctus Nardi Cre-
ticensis descriptionem a Plinio desum-
plam esse ex Dioc. de Phu. Conf. I.
XII, cap. 26. Ed. P.

Vel decocta ad strangulationes (sic
prius legebatur). Lege, strangulatus.
Paullo post: *Vulvarum quoque strangulatus*. Sic lib. XXII, cap. 13: *Semen*
potum cum sapa vulvas strangulantes
aperit. Varum videtur, vulvas stran-
gulatus. Lib. XXVI, cap. 15: *Plantago*

gulatus, vel pectoris dolores, vel laterum. Menses quoque ciet. Bibitur cum vino.

LXXXI. Crocam melle non solvitur, nulloque dulci: facillime autem vino, aut aqua. Utilissimum in medicina. Asservatur cornea pyxide. Discutit inflammationes omnes quidem, sed oculorum maxime ex ovo illitum. Vulvarum quoque strangulatus, stomachi exhuleerationes, pectoris, et renum, iocinorum, palmonum, vesicarumque: peculiariter inflammationi earum vehementer utile. Item tussi et pleuriticis. Tollit et pruritus. Vrinas ciet. Qui crocum prius biberint, crapulam non sentient, ebrietati resistent. Coronae quoque ex eo mulcent ebrietatem. Somnum facit. Caput leniter movet. Venerem stimulat. Flos eius igni sacro illinitur cum creta Cimolia. Ipsum plurimis medicaminibus miscetur.

apponitur in lata in dolore vulnas;
in strangulatu bibitur. Gox.

Vel laterum. Dioscor. lib. I, cap. 40, πρὸς πλευρὰς νέρος. HARO.

Menses. Diosc. loc. cit. HARO.

LXXXI. Cornea pyxide Nostrimeratores plumbae magis utuntur. DAB.

Discutit inflammaciones. Immo potius coquit. Habel enim vim maxime mentitur et subastrigantem. DAB. —

Discutit. Mitigat erysipela, inquit. Dioscor. lib. I, cap. 25, quae sunt eum inflammatione confuncta: sursum quoque inflammationibus prodest. II.

Sed oculorum maxime. Diosc. lib. I, cap. 25: Πρύπα τι ὄφαλοῦ ἀποχρέωτος στόλαι τὸν γάλακτο γυναικεῖον. Oculorum fluctus illitus ex lute multib[us] cohabet. II.

Vrinas. Dioscorid. loc. cit. et Galen. de Fac. simplic. med. VIII, p. 238. HARO.

Qui crocum prius biberint. Plutarch. Sympos. Qu. III, cap. 4, pag. 647.

Dioscor. loc. cit. libi idcirco crocum ex passo iubet. Ασπιταλός ἐστι περὶ γλυκοῦ περόμενος. H.

Crapulam non sentient, ebrietati co resistunt (sic prius). Illud eo non esse in veteri codice notat Pintianus; et duo verba dele, ut expositionem proxime praecedentium. Vossian. Qui crocem prius biberint, crapulam non sentient, ebrietati resistunt. Nec de lendum præterea quidquam censemus: sed eo ei quatuor alii curant. Lib. XXXVI, cap. 26: *Eat et viridis lapis vehementer igni resistens.* Gox.

Somnum. Cels. lib. III, cap. 19, ubi de phreneticis: *Omnibus vero sic affectis, inquit, somnus et difficultas, et præcipue necessarius est: sub hoc enim plerique sonescunt.*¹ Prodest ad id, atque etiam ad mentem ipsam correspondandū crocinum unguentum cum irino in caput datum. HARO.

Movet. Gravai, replei, affici, tenet. Idem Galenus multis locis. DAB.

LXXXII. Collyrio uni etiam nomen dedit. Fæx quoque expressi unguento crocino, quod crocomagma appellant, habet suas utilitates contra suffusiones oculorum; urinas. Magis excalscit, quam crocum ipsum. Optimum, quod gustatu salivam dentesque inficit.

LXXXIII. Iris rufa melior quam candida. Infantibus eam circumligari salutare est, dentientibus præcipue, et tussientibus, tinearumve vitio laborantibus instillari. Caeteri effectus eius non multum a melle differunt. Hulcera purgat capitis, præcipue suppurationes veteres. Alvum solvit duabus drachmis cum melle. Tussim, tormina, inflationes, pota: lienes ex aceto. Contra serpentium et araneorum morsus, ex

LXXXII. Collyrio uni etiam nomen dedit. Quod διά ράσου dicitur, descriptum a Celso lib. VI, cap. 6, tit. διά χρόνου collyrium: Proprietatum ad caligationem oculorum que ex lippitidine oritur, componitur quod διά ράσου vocant. Habet piperis p. x. i; Croci ciliicis, papaveris Ierymae, cerussae, singulorum p. x. iii; paucis, gummi, singulorum p. x. iii; hoc est, pondo denarium quaternum. In collyriis oculorum plurimis admiscetur a Mare. Emp. cap. viii. Hard.

Ex ea quoque expresso unguento crocino (sic prius legebatur). Legi, fæx quoque expressi unguento crocino, etc. ex vet. cod. confirmante etiam eam lectionem Dioscor. libro primo. Pint. — *Fæx quoque expressi*. Ita MSS. tom. nostri, tum Pintian. Hard.

Crocomagma. Dioscor. lib. I, cap. 726: Τὸ δὲ χρονόμαγμα γίνεται ἐν τῷ χρονίναι μέρει, τὸν ἀρρωτότον ἀντιθέτων καὶ ἀνατολήντων. *Crocomagma* fit ex unguento crocino, ex pressis aromatis, et in pastillis digestis. *Crocomagma* igitur fæx est et recrementum olei unguentive crocini.

Celsus lib. V, cap. 38: *Crocomagma*, quod quasi recrementum eius est. II.

Habet suas utilitates contra suffusiones. Dioscorides, loc. citat. Δίναρις δι της αρπακτικῆς τῶν ἀνατολῶν ταῖς νόρμαις. *Vim* habet eum detergendi, quae papillis oculorum caliginem offundunt. Hard.

Urinas. Subintellige, habet utilitates et contra urinas, quas admodum ciet; δύναμις ἔχει εὐρετική, inquit Dioscor. loc. cit. Hard. — *Urinas*. Magis excalsae. Gronov. et al. ante Hard. urinas magis excalsae. Mox pro gustatu, gustatum. Eo. P.

Magis excalscit. Et vim ei ὄργανον τικίνιον Dioseorid. assignat loc. cit. H.

Optimum. Dioscorides, loc. c. H.

LXXXIII. *Tinearumve vitio laborantibus*, etc. *Tineas* Plin. latine reddit Græcorum Πλαγίας, lumbricos, quod et multi locis in Dioscoridis versione Ruellius imitatitur, ut capite de thymo. Daz.

Tussim. Diosc. lib. 4, cap. 4, πρᾶς βῆμας, καὶ στρέψας. Hard.

Liener. Dioscorides loc. cit. Met'

posca valet. Contra scorpiones, duarum drachmarum pondere in pane vel aqua sumitur. Contra canum morsus, ex oleo imponitur; et contra perfrictiones. Sic et nervorum doloribus. Lumbis vero et coxendicibus cum resina illinitur. Vis ei concalfactoria. Naribus subducta, sternumenta movet, caputque purgat. Dolori capitis cum cotoneis malis aut struthieis illinitur. Crapulas quoque et orthopneas discutit. Vomitiones ciet, duobus obolis sumpta. Ossa fracta extrahit, imposta cum melle. Ad paronychias farina eius utuntur: cum vino, ad clavos, vel verrucas, triduoque non solvit. Halitus oris commanducata abolet, alerumque vitia. Succo duritas omnes emollit. Somnum conciliat, sed genitaram consumit. Sedis rimas, et condylomata; omniaque in corpore excre-

ᾶξον δὲ πινόμεναι θερισθήκτοις ἀρά-
γονται, καὶ σπλενχνοῖς. HARO.

Lumbis vero et coxendicibus. Diosc. loc. cit. HARO.

Vis ei concalfactoria. Δύσαρπτη ἔγει
θεραπευτική, Dioscorides loc. cit. II.

Dolori. Ex acetio ad id est rosaceo applicari Dioscorides praecipit, τὸν
δέναι καὶ φόδρην. HARO.

Ossa fracta extrahit. Dioscor. loc. cit. HARO.

Somnum conciliat. Dioscorides loc. cit. H.

Genitaram consumit. Prodest illis,
quibus genitura effluit. Diosc. τὸν
γόνον, τὸ σπέρμα. Graeci praeterea
et θερόν vocant, quasi vim et impe-
tum quemadmodum; nam etiam θερός,
βίας; id quod significavit Arnobius
lib. V, quam scribit: *Sancta et fer-
ventia Nomina vim vomuisse Lucilii.*
Hesychius etiam *vomitrix nominat*, prae-
sertim quam cogitatione aut memoria
venierit scruplit sponte, qualiter his

versibus Noctua ostendit: Οὐ τέτοιο
ἰατρίων ἴαμψικτο Κυπρουγίαν. Πι-
ποθέας ἀκίνητα, γονῶν ἐπιπεριφέρεια
θερόν ἀκοντίζεις αὐτόστοτος
θερόν ἕργαντα. Festus notat sic efflu-
sam in terram genitaram Afris dici
biblit, quod vocabulum foeditatem
significat et confusionem. Scal. —
Genit. consumit. Consumendoque, ne
effluit, facil, unde Diosc. loc. cit.
auxiliari sit itidem potam illis, quibus
genitura effluit, τοῖς γόνον προτίθενται.
HARO.

Et condylomata. Scrib. Larg. com-
pend. cxxv ad condylomata: *Mulitas*
et *iris contusa*, et ex vino mixta, cocta
et posita velut farina hordeacea pro-
fuit. Κονδύλωμα, excrecentia tunc
est circa annum, et tubercula quadam
in locis mulieribus sanguinem fun-
dentes; sic dieta a similitudine extre-
morum in quatuor digitis pugno clauso
nodorum. HARO.

scentia sanat. Sunt qui silvestrem, xyrin vocent. Strumas haec, vel panos, vel inguina discutit. Praecipitur, ut sinistra manu ad hos usus eruatur, colligentesque dicant, cuius hominis utique causa eximant. Scelus herbariorum aperietur in hac mentione. Partem eius servant, et quarundam aliarum herbarum, sicut plantaginis: et si parum mercedis tulisse se arbitrantur, rursusque opus quaerunt, partem eam quam servavere, eodem loco infodiant: credo, ut vitia, quae sanaverint; faciant rebellare. Saliuncae radix in vino decocta sistit vomitiones, corroborat stomachum.

LXXIV. Polio Musaeus et Hesiodus perungi iubent

Xyrin. Σύρις Diosc. IV, 22, est *Iris foetidissima*. Es. P.

Strumar. Collectiones ommes οἰδηποττα, ea apposita discuti auctor est Dioscor. loc. cit. H.

Vt sinistra mano ad hos usus eruatur. Gronov. et al. sinist. manus lecta ad hos. Magorum haec praecepta, indigna sane quae Nostro, tali quidem viro, saepius memorentur. Eo. P.

Scelus. Herbarii sunt qui medicas herbas legunt venduntque. Firmicus lib. VIII, cap. 43: *Herbarios faciet, qui scilicet herbas solerti arte collectas ad medelam laborantium servent. Graeci πόλετόν τον; et βοτανολόγους vocant.* Alias herbarius etiam veneficum sonat. Vide Du-Cangium in Glossar. H.

Aperiuntur. Grou. et al. ante Hard. aperit. Eo. P.

Quarundam aliarum herbarum. Ut ranunculi. Dat.

Rurisque opus quaerunt. Ab segro rursum advocate. Dat.

Credo. Eruentes, inquit, colligentesque eam herbam, si dicant, cuius hominis causa eximant, professe ac-

gro tum creduntur: quid ligitur existimandum est aliud velle eos, dum infodiant rursus eodem loco, ubi parvus mercedis tulisse se credunt, quam rebellare iterum ac recrudecere eos morbos, quos ante sanaverint? Horum verborum quis esset sensus, aut quo illa pertinerent, negabat Salmasius se percipere, in Prae-exerc. ad Plinium p. 44. Plinius de batrachio herba lib. XXV, cap. 109: Credunt eurus sata, rebellare, quae curaverint vitia; quo sclera et plantagine atundur. II. — Credo, etc. Intimo si planta, qualiscumque sit, rursus infodiat, qua morbum quemlibet ante curaveris, aegrotanti quid inde misli aut esse, aut noscere unquam potuisse, non insipiens homo credas? Merae haec omnia nugas, quas qui confutare volet, diem ei operam perdidit. Eo. P.

Saliuncae radix. De salianca conf. ad cap. 20 huius libri. En. P.

LXXXIV. Polio. Nobis *Teucrium Polium*, de quo vid. c. 21. Es. P.

dignationis gloriaeque avidos: polium tractari, coli: podium contra serpentes substerni, uti, vel potari: in vino decoquunt recens, vel aridum, illinique. Splenicis propinan ex aceto: morbo regio in vino: et hydropicis incipientibus in vino decoctum. Vulneribus quoque sic illinunt. Secundas mulierum, partusque emortuos pellit: item dolores corporis. Vesicas inanit; et epiphoris illinitur. Nec magis alia herba convenit medicamento, quod alexipharmacum vocant. Stomacho tamen inutile esse, caputque eo impleri, et abortum fieri poto, aliqui negant. Ad religionem addunt, ubi inventum sit, protinus adalligandum contra oculorum suffusiones, cavendumque ne terram

Dignationis gloriaeque avidos, etc.
Gron. et al. ante Hard. *dignationis gratia gloriaeque avidos polium tractare, colere.* E.D. P.

Polium. Hoc ipsum de tripolio narrat Dioscorides: unde Salmas. in Solin. pag. 1067, affici vult habtam a Plinio magno errore herbam eamdem, νόσον αε τριπόλιον. Salmasio praeceps Nicol. Leonicenus. Sed aberravere li a vero longissime, dum unusius Dioscoridis vestigis insistunt: quem liquet eorum abductum errore, quos Plinius admonet XXVI, 22; cum polio tripolium confudisse. Nam de polio haec accipiebda esse, praeter Plinium docet, Dioscoride Anazarbaeo veterius Nicander in Theriac. p. 4, ubi earcensem, qmā vel iestrata serpentes abigant: Η σύ γ' ὑποστροφής ταῖς λύγος πολυάνθες κέρας, Η πόλιον βαρύσθρον. Vbi Gorraeus interpres: *Vitellis aut longas scutis molire subile Caudicibus, poliive, oledis insternere ramis.* Scholiastes ad cum locuni p. 8: Τὸ πόλιον τίδος βασίνης βασίνης, etc. HARD.

Substerni. In editis hactenus, substernitur, vel portatur. In Reg. 4, substernitii portari. In Reg. 2, substerni, uti, potari, lectione sane haud poenitenda. Nam Dioscorid. lib. III, cap. 124, polli decoctum epotum sii venenatorum morsibus succurrere; ac mox, substrato eo suffitoque abigi bestias venenatas. H — Brot. ex Reg. 2, et edit. principe, substerni, uti, potari. Et mox illi decoqui pro decoquant. E.D. P.

Splenicis. Dioscorid. lib. III, cap. 124. H. — Gronov. ut semper alias, spleneticis. E.D. P.

Morbo. Diosc. loc. cit. HARD.

Et hydropicis incipientibus. Diosc. loc. cit. HARD.

Vulneribus. Diosc. loc. cit. H.

Pellit. Gronov. et al. ante Hard. repellit E.D. P.

Alexipharmacum Αλεξιφαρμακόν, remedium adversus venena, amuletum contra veneficia. H.

Stomacho tamen inutile esse. Non solum quod utilitatis nihil assert, sed etiam quod noscimus est; ut inimicus,

attingat. Hi et folia eius thymo similia tradunt, nisi quod molliora sunt, et lanatiore canitie. Cum ruta silvestri, et si teratur ex aqua caelesti, aspidas mitigare dicitur: et non secus atque cytinus adstringit et cohibet vulnera prohibetque serpere.

LXXXV. Holochrysos medetur stranguria in vino pota, et oculorum epiphoris illita. Cum faece vero vini cremata et polenta, lichenas emendat. Chrysocomes radix calfacit, et stringit. Datur potui ad iocinatum vitia: item pulmonum: vulvae dolores in aqua mulsa decocta. Ciet menstrua: et si cruda detur, hydropicorum aquam.

LXXXVI. Melissophyllo sive melittaena si perungantur alvearia, non fugient apes. Nullo enim magis gaudent flore. Copia istius examina facillime continentur. Idem praesentissimum est contra ictus eorum

non solum qui amicos et benevolos non est, sed qui etiam malevolos. Horat. Namque pila lippis inimicis et ludere crudis. DAL. — Stomacho. Prodesset certe stomachalis polion cum melle tritum, anchor est Marcellus, cap. xx. Contra Dioscorid. loc. cit. et male stomachum habere, et cetera capituli dolorem scribit. HARU.

LXXXV. Holochrysos. Conf. huius libri cap. 24. ED. P.

Chrysocomes. Dioscor. quoque lib. IV, cap. 55: Δύναται δι της θραυστικής, καὶ στρεπτικής ἡ φύσις. H. —

Chrysocomes Limosyris. Cf. imp. c. 26. ED. P.

Datur. Diosc. loc. cit. tum istud, tum cetera chrysocomes remedia totidem verbis affect. H. "

LXXXVI. *Melissophyllo*. SIC. R. 4, 2. Th. Ch. non ut editi, sive melittide. Sic Diosc. lib. III, cap. 148: Μέλισσοφύλλος, δὲ φύλλον μελιτανῶν καλεῖ-

σι. Et Nicand. in Ther. pag. 39: Τὸν δὲ τοῦ μελισσών ἐμπλεκόντα φυλλάδια οὐδεὶς οὐτέποτε μελιτανῶν πάντων πάντων λέγει. *Agricola meliphyllum* eam dixerit habundet. Sive melittanam, quod aptae mellis odore seruidore apes circum solvant, et sidere rannū. Hesych. *Melittanum*, πόλις ταχ. ἐπί του μελισσών. H. — *Melissa officinalis*, de qua iam dictum. ED. P.

Copia. Respicit illud Virgilii, Gene. lib. IV, vers. 63: ...huc tu insas asperge sapores, *Trita meliphylla*, et cerithae ignobile grumen: ipsae comisident medicantis sedibus; ipsae intima more suō ēsse in cunabula condent. H.

Idem praesentissimum, etc. Diosc. lib. III, cap. 118. HARD.

Contra ictus eorum vesparumque et orancorum (Sic prima legebatur). Voss. auctior: eorum vesparumque et simili-

vesparumque, et similiū, sicut araneorum: item scorpionum. Item contra vulvarum strangulationes, addito nitro: contra tormina e vino. Folia eius strumis illinuntur, et sedis vitiis, cum sale. Decociae succus feminas purgat, et inflammationes discutit, et hulcera sanat. Articularios morbos sedat canisque morsus. Prodest dysentericis veteribus, et coeliacis, et orthopnoicis, lienibus, hulceribus thoracis. Caligines oculorum succo cum melle inungi exilmium habetur.

LXXXVII. Melilotos quoque oculis medetur cum

lum, sicut aran. Lib. XXIII, 7: vesparumque et similiū venenis. Notavit et Pintianus. Gaoz.

Vulvarum strangulationes. Fungorum, μυκήτων, Dioscor. Plinius legit, μυτρῶν. Dat. — Item contra. Ita MSS. omnes editique libri. Tamen Saraceenus in nobis ad Diosc. Plinianam orationem emendatione agere putat, ac fungorum potius quam vulvarum legi oportere. Dioscorides enim, III, § 18, ubi de meliophyllo: Βορθεῖ, inquit, καὶ τοῖς ὄποι μυκήτων πλευράς σὺν νέτρῳ τὰ γόλλα πενουμένα, καὶ στρωγγυλέσσει. *Folia quoque addito nitro bibita tis auxiliantur*, qui a fungis strangulantur, nec non et torminois. Strangulari autem eos, qui fungos ederint, vel ex ipso Dioscoride notum est in Alexiph. cap. 23. Corrigendum igitur ex Dioscoride Plinianum proponit. Cur, quæso, magis quam ex Plinio Dioscoridem, cuius vitiata foeda exemplaria norunt eruditii? An non geri perfacile potuit, ut pro ὄποι μυτρῶν, ab erudito aliquo ὄποι μυκήτων scriberetur? Aut si strangulationi quem a fungis oritur, mederi haec herba potest, cur non et eadem strangula-

tioni ei opituletur, que a conversione vulvae profisciscitur? H.

Folia Diosc. loc. cit. Καταχλασθείσα ὁλέ (φύλλα) τὸν ἀστι, διαφορεῖ χωρίδας, etc. HARO.

Decociae. Καὶ τὸ ἀφέψημαδὲ αὐτῷ... πρὸς ἀμφίνων ἀργυρὴν τύberet. Diosc. I. c. H. — *Decociae succus.* Sic e Chiff. HARO. Gronov. et al. cum sale decocto succus, etc. Et mox *inflammationes*, non *inflammat*. En. P.

Articularios. Hoc folia praestare cum sale imposita dicit Dioscorid. loc. citat. et contra canis rabidi morsus eadem cum vino pota prodesse. HARO.

Prodest dysentericis. Dioscor. loc. cit. 'HARO.

LXXXVII. *Oculis medetur cum l. o. aut l. semine.* Scribe, oculis medetur cum luteo ovi aut lini semine; tum ex antiquo exemplari, tum ex Dioscoride libro tertio ad verbum. Part. — Reg. 1, cum luteo; Reg. 2; cum luteo ovi ante lini semine. Quae certissima sincere scriptura vestigia. Adde Diosc. III, 49, δέ melilotos Δύναμιν ἔχει μαλακτικέν πάσας φλεγμονές, μέλιστα δὲ περι σφραγμούς.... τύποι δὲ μετ'

Iuteo ovi, aut lini semine. Maxillarum quoque dolores lenit; et capitibus cum rosaceo: item aurum e passo, quaeque in manibus intumescent, vel erumpunt. Stomachii dolores in vino decocta, vel cruda tritaque. Idem effectus et ad vulvas. Testes vero, et sedem proceduam, quaeque ibi sint vitia, recens ex aqua decocta, vel ex passo. Adiecto rosaceo illinitur ad carcinomata. Deservescit in vino dulci. Peculiariter et contra meliceridas efficax.

LXXXVIII. (xxi.) Trifolium scio credi praevalere contra serpentium ictas et scorponum, ex vino aut posca, seminis granis viginti potis: vel foliis, et tota herba decocta; serpentesque numquam in trifolio aspici. Praeterea celebratis auctoribus, contra omnia venena pro antidoto sufficere xxv grana eius, quod minyanthes ex eo appellavimus, tradi. Multa alia

μελιτον, ή λευκόπηρου. Melilotum ad caligines, obscuritates et suffusiones oculorum commendat pariter Theod. Prisc. I., 40, de oculorum cœnisis. H. — *Melilotus officinalis* sive *cretica*. Ed. P.

Et capitibus. Dioscor. III, 48: Καὶ καραλαγύαις πράσιναι ἴμβρεχόμενος μετ' ὄψεως καὶ φόδινον. HARD.

Item. Diosc. loc. cit. HARD.

Intumescens vel erumpunt, Broth. ex Reg. 1, intumescent vel erumpunt. Reg. 2, rumpan, forte melius; hoc enim sunt quae vulgo dicuntur, crevasses, engelures. Ed. P.

Stomachi dolores. Dioscor. loco cit. HARD.

Idem effectus et ad vulvas. Diosc. loco cit. HARD.

Testes vero et sedem proceduam. Diosc. loco cit. HARD.

Vino dulce. Passo, ad morbos supra recitatos. DAL.

Peculiariter. Diosc. loc. cit. Θραγ. τεῦτ καὶ μαλεκρίζει, etc. H. — *Meliceridas.* Rycentes per se cum aqua Diosc. DAL.

LXXXVIII. *Trifolium.* Vide auctorem libri de Simpl. medic. tom. XIII Opp. Gal. p. 1002; Diocoridem quoque III, 123. Et quae de trifolio acujo rescrib. Scrib. Larg. comp. clxxiii. H. — De trifoliis generibus iam dictum c. 30 huius libri. Ed. P.

Minyanthes. Mepianthes (sic Vet. apud Dalec.) quidam ideo dictum volunt, quod integro mense floret: quidam quod ad lunæ radios florere militat: alii, quod floris foliola, veluti lunata et falcata sint. Vide supra cap. 9 huius libri. DAL. — *Minyanthes.* Minyanthes Galeno de Fæ. simpl. med. VIII, pag. 236, qui quae sit eiusque vocis originalio nescire se saletur. Forte a minuendo dolore: ξύβος enim florem, μαύρο minuere graece sonat.

præterea in remediis eius, adscribi. Sed me contra sententias eorum gravissimi viri auctoritas motet, Sophocles enim poëta venenatum id dicit. Simus quoque e medicis, decocti, aut contriti succum infusum corpori, easdem ufedines facere, quas si percussis a serpente imponatur. Ergo non aliter utendum eo, quam contra venenam censuerim. Fortassis enim et his venenis inter se contraria sit natura, sicut multis alijs. Item animadverto, semen eius, cuius minima sint folia, usile esse ad custodiendam mulierum entis gratiam, in facie illitum.

LXXXIX. Thymum colligi oportet in flore, et in umbra siccari. Duo autem sunt genera eius: candidum, radice lignosa, in collibus nascens, quod et praeseritur: alterum nigruis, florisque nigri. Vraque oculorum claritati multum conferre existimantur, et in cibo, et in medicamentis. Item diutinae tussi:

HARD. — Nobis *Pseudea bituminosa*.
En. P.

Sinus quoque med. d. Tradunt quidam (aīt Dioscorides) totius frustis decoctum dolores finite illorum, quos serpentes percaecunt. At si eodem decocto culispianum alias soveantur fulcera, perinde affici, ac si serpens momo ederit. Miraeuti novitatem non satis Plinius explicat. Vide Galenum de Theriaca. Idem fore uersat Aelianus de phalangiorum morsu, lib. XVII, cap. 11 de animalibus. DAL. — *Sinus.* Sunt Galenus adstipulatores lib. de Theriaca ad Pis. c. 4, p. 935. HARD.

E medicis. Gron. et ali ante Hard. medicus. En. P.

Fastidio medicis. Eosdem pruritus.
HARD.

LXXXIX. Alterum, sic Plinius suo

iudicio, ei non veterum scriptorum, haec statuit. Dioscoridi ei Theophrasto unicum est thymi genis, foliis albis, quod in capillo florem habet. Nigrum vero zygis est. Inconsiderate Plin. eius thymi florem nigruis esse putat, quod nigrum a Græcis vocari, praincipue a Theophrasio, legerat. Flos quidem in eo genere thymi subpurpureus est. DAL. — *Florisque.* Hoc est, purpurascentia, πορφυρόντος, ut ait Dioscor. III, 44, atque adeo in nigredinem vrgenlis, ut violæ. HARD.

Vraque oculorum. De thymo latum albo id Dioscorides. DAL. — *Vraque.* Diosc. ioc. cit. Αράβιοντοντα; Ισθιόπτερη σύκη τρισηγή οιχαλί. Herbetiori oculorum acte prædictis in cibo coquunt. Sic etiam Plin. Vál. IV, 35, de ulloque thymo. HARD.

in ecligmate faciles exscretaiones facere cum aceto et sale. Sanguinem concrescere non pati e melle: longas faucium distillationes extra illita cum sinapi, extenuare: item stomachi et ventris vitia. Modice his tamē utendum est; quoniam excalciunt, quantvis sistunt alvum: quae si exhalcerata sit, denarii pondus in sextarium aceti et mellis addi oportet. Item si laferis dolor sit, aut inter seapulas, aut in thorace. Praecordiis medentur ex aceto cū melle: quae potio datur et in alienatione mentis ac melancholicis. Datur et comitalibus, quos correptos olfactus excitat thymi. Ajunt et dormire eos oportere in molli thymo. Prodest et orthopnoicis, et anhelatoribus, mulierumque mensibus retardatis: vel si emortui sint in utero partus, decoctum in aqua ad tertias: et viris vero contra inflationes cū melle et aceto; et si venter turgeat, testesve, aut si ve-

In ecligmate. Groth, et al. tussi
ecligmate faciles. Ed. P.

Cum aceto et sale. Dioscoridi cūm
sale et aceto potum pilulam per al-
vum deirahit; cūm melle in ecligmate
faciles exscretaiones faciliter. Datur. —
Cum aceto. Cum melle; Diosc. loc.
el. Cum vino Marc. Emp. cap. xvii.
Harr.

Sanguinem conerit, non pati, etc.
Diosc. loc. el. Kateractes pat'
ētou; alazros θραύσεις διαλόti. H.

Item stomachi et ventris vitia. Quā-
niam cūm sale et aceto potum, sīm
habet pituitam per alvum detrahendī,
inquit Diosc. loc. cit. H.

Lateralit dolor sī. (sī plus lege-
batur). Et flatus melancholicus. Diosc.
Dall.

Datur et comitalibus, etc. Scrib.
Larg. Comp. med. cap. 11, n. 15: *Ad*
recentem comitalens morbum elio pro-

ficit ad veterem tardius: thymi abī:
X. P. III, ex aceti cyathis tribus, et
mellis doni pondo: usciā: ut dilatati
itemus bibat per dies XLV. H.

*Prodest et orthopnoicis, et anhe-
latoribus* (sic olim). Scribe anhelatori-
bus, pala risipariatis; Lib. XXII, e.
34: *Anhelatoriis et in tussi vetuta*
cum pōrō ex aceto datur. Lib. XXIII,
cap. 7: *Vescere semper usciā et anhe-
latoribus ac suspiciois.* Hoc quoque
Pintianus. Gaon. — *Prodest Diosc.*
III, 44, et Galen. de Eac. simpl. med.
VI, p. 178. H.

Vel si emortui sī, int. ut. partus.
Diosc. et Galen. II. cc. Plin. Valer.
IV, 35: *Emortuus partus extrahit.*
Harr.

*Contra inflationes cūm melle et
aceto.* De epithymo hoc Dioscorides.
Dalec.

Aut si vesicae dolor exigit. Vrinant

siae dolor exigat. E vino tumores et impetus tollit, impositum. Item cum aceto callum et verrucas. Coxendicibus imponitur cum vino: articulariis morbis, et luxatis, tritum ac lanae inspersum ex oleo. Dant et potionem articularibus morbis trium obolorum pondere in tribus aceti et mellis. Et in fastidio tritum cum sale.

XC. Hemerocallis pallidum var. viridi et molle folium

ciere thymum product Dioscor. et Gal. II. cc. II.

Inspectus tollit impositionem. Humorum fluentium et brevi phlegmonem excitaturorum irruptiones et epiphoras.
DAL. — *Imperio. Quis Graeci inter se appellant, de quibus XX, 26.*
Haen.

Item cum acetum callum et verrucas.
Et haec pariter Diodor, loco citato.
HARD.

*Coxendicibus imponitur et articula-ribus. Sic Gelenium Vassianus: cor-
dibus imponitur cum vino, articularis
morbis et luxatis tritum ac lange in-
spersum ex oeo. Pieraque horum iam
in medium dederunt ex Chilli, non
articularis, in Andes, quoque con-
spicuum, quod revocari flagitat arti-
cularius, Pintiano iam notatum. Capite
praecedenti: articularioris morbos sedat.
Sic et lib. XXII, 24: Item articulario
morro et nervorum infirmitate labo-
rantibus. Lib. XXV: 5: Podagriss ve-
teribus, articulariis morbis, Lib. XXXII,
1: Paralyais et articulardis morbos
sentientibus. Et his quidem locis salvi
etiam vulgati codices. Sed et sic legen-
dum lib. XXII, 13: Actionariis mor-
bis et podagriss plurimi. Lib. XXIII,
1: Item carbonicis, articularis mor-
bis. Et cap. 3: Podagriss insipientibus,
item articulariis morbis. Et 9: Arti-
culariis morbis et collectionibus. Lib.*

XXVIII, 9: *In lepris, elephantiasi, articulatis morbis.* Lib. XXXI, 6: *In tenebris articulatisque morbis.* Lib. XXXII, 9. *Podagrī articulatisque morbis utile est oleum.* Omnibus enim his locis praestantissimus liber articulans. Denique, statim post verba e cap. 2 t huius libri proposita: *Dant et positionem articularis buvis tritum ab olorum pondere in tribus cyathis acetum et mellis, in fastidio tritum cum sale.* Sic MSS. Forte, articulans novis. Glos. — *Cosendicibus.* Diosc. loc. cit. Καὶ ἵγιαδοις μὲν ὅλον καὶ ἀλγεταῖς ἐπειθεῖται ἀρρώστη. II.

XC. *Hephaestus*. Idem sere verbis describitur a Diosc. III, 137: Ηφαεστας γολλας έχει και κανέλας ομοια κρίνη, χλωράς δις οντα πράσινα. *Com-
pleta ac folia lili habet, porri instar
virentia.* *Lilium* est rubrum mihiatum
seu Bysantium Clusi Uist. Rar. pl.
II, pag. 431. Est et in horo Eystet-
tensi, illa *Hemeroecallis Chalcedonica*
appellata. Vidimus in horto Regio.
HARD — Ηφαεστας; Diocor. loco
cit. auctore Sprengelio, est *Lilium
Martagon*, quod alii idem est atque
hyacinthus Veterum. Conf. ad huius
libri cap. 38 fin. *Anguillar.* pag. 231 et
Ηφαεστας vero Theophrast. Histor.
VI, est *Pancratium maritimum* (*He-
xand. monogr.* gen. 784. Pers. Nar-
ciss. Juss.). En. P.

habet, radice odorata atque bulbosa : quae cum melle imposita ventri, aquas pellit, et sanguinem etiam inutilem. Folia epiphoris oculorum, mammarumque post partum doloribus illinuntur.

XCI. Helenium ab Helena, ut diximus, natum favere creditur formae : cutem mulierum in facie reliquoque corpore nutrire incorruptam. Praeterea putant usum eius quamdam gratiam iis venere inque conciliari. Attribuant et hilaritatis effectum eidem potae in vino, eumque quem habuerit nepenthes illud praedicatum ab Homero, quo tristitia omnis abolea-

*Radice odorata. Eius usus, magna-
Plinius legit τινῶν, odorata. DAT.*

*Quae cum melle imposta ventri.
Cum melle lana subdita in pessu ad-
liberi Dirose, praecepit loco cil. Πίτα
λειπούσαις, καὶ σὺν μέλισσῃ ἐν ἑρ-
ποστεβίσσῃ, πυρος λατινοῦ ωραγωγῆς
καὶ αἰραγωγῆς. H.*

*Folia epiphoris oculorum. Dioscor.
loci cil. HARD.*

XCI. *Helenium ab Hel. ut diximus,* natum. Conf. huius libri c. 33. To *Dioscor.*, de quo Hippocrat. Nat. mulier 572; *Diosc.* I, 17, auctore Sprengelio, est *Inula Helenium* (*Syngenes. superfl.* gen. 4857 Pers. *corymb.* Juss.); sed *Diosc.* Theophr. dictum *Ilist.* IV, 6; *Diosc.* I, 28: *τίτανον αργυρίου*, est *Teucrium creticum* (*Didyn. gymnois.* gen. 1372 Pers. *Labiat.* Juss.), de quo Noster cap. 33: *Est frutex huic se-
sporgens, dodrantalibus rauulis, folio
semili serpylla.* De *nepenthe* vero Homerico magna est quaestio, nec Plini quidem testimonio diudicanda; dicit enim a quibusdam helenio hilaritatis effectum attribui, eumque quem ha-
buerit *nepenthes* Homericum; sed de *nepenthe* ipso nihil certi videtur af-

ferre. Vide *Excurs.* III ad calcem huius libri, ubi variae doctorum opiniones de proclarissimo illo contra tristitiam iramque remedio, tam erudi-
tate quam eleganter exponuntur. Eq.P.

*Ab Homero. Lucas est *Odyss.* A,
v. 221: Αὐτοῖς ἡρόεσσιν βάλι τρό-
πακον, ἔλευσιν Νέπενθε τ' ἔχα-
λον ετελέσθων ἀγάντων. DAT.*

— *E sic vero nepenthes, quam sub-
sequuta actas buglossam vocavit, nos
borraginem, Plutarch. insult. Symp.
quæst. I, 1, p. 614. Non plane affir-
mainus, vel co ducti argumento, quod
vis buglossa plane par adscribitur a
summis viciis, ut dicturi sumus lib.
XXV, 40. Nam in vinum delecta
animi voluptates rugit, atque ex ea
re vocalur et εὐπόεον. HARD.* —
*Nepenthes, etc. Barchusen *Hist. Me-
dicinae*, fin., *nepenthes* Homericum
nihil aliud quam ipsam opium esse
ait, quod in oratione de hac re habita
probandum suscepit. Item opolum esse
iudicat Sprengel. ad *Odyss.* lib. sup.
laud. *Ilist.* Bei herb. I, 25. Cf. etiam
de *Nepenthe* Homericis Exc. HI ad
calc. huius libri. Eq. P.*

Quo. Gron. et al. quod. Eq. P.

tur. Est autem succi praedulcis. Prodest et orthopnoicis radix eius in aqua ieiunis pota. Est autem candida intus, et dulcis. Bibitur et contra serpentium ictus ex vino. Mures quoque contrita diciuntur necare.

XCI. Abrotorum duorum generum, campestre ac montanum: hoc semipam, illud marem intelligi volumus. Amaritudo absinthii in utroque. Siculum laudatissimum, dein Gallaticum. Vsus et foliis, sed maior semini ad excalfaciendum: ideo nervis utile, tussi, orthopnoeae, convulsis, ruptis, lumbis, urinae angustiis. Datur bibendum manualibus fasciculis decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyathis bibitur. Datur et semen in aqua drachmae pondere. Prodest et vulvae. Concoquit panos cum farina hordeacea, et oculorum inflammationibus illinitur, cum cotoneo malo cocto. Serpentes fngat. Contra ictus ea-

Est autem Helenium scilicet. Quare et nectarum appellavere alii, et ex ea in unum nectarites concinatum sicut ut Phnix superius adnotavit XIV, 19.
HARD.

Suoi praedulcis. Hoc falsum, si de ipsa Plinius scribit. Suspicor Plinium aut libertum eius scribam, reddere voluisse, quod Dioscorides sit, Helenium posso conditum stomacho utile esse, ac salgamarios radicem parum siecatam, decoctam, refrigeratam, in saphar coniectam recondere. Ioulas in horto Columella vegeta tristes, id est, ingratas et insuaves. Horat. Sat. VI:

Ioulas ego primus amaras, etc. DAL.

XCI. *Abrotorum. Schol. Nic. in Ther. p. 9: Τοῦ ἀβρότου δύο γένη τιαὶ: τὸ μὲν κανθάριστὸν, τὸ δὲ ὄπεινον. Diosc. III, 29, duo genera pariter agnoscit, marem feminamque; illud Galaticum, istud vero Siculum. HARD.* — *Mas, Artemisia Abrotorum; femina,*

Santalina Chamaceparisus. Conf. sup. c. 34. En. P.

Amaritudo. Feminae quidem hanc idesse prodidit Dioscor. loco citato. HARD.

In utroque. In femina candorem foliorum cum seriphio Dioscorides comparat in mare tamorum grauitatem cum absinthio. DALE.

Vsus et foliis. Dioscor. loco cit. et Galenus de Fæc. simpl. med. VI, 4, p. 445. HARD.

Orthopnoea. His quoque morbis reliquis mederi abrotorum Diosc. admonet loc. cit. HARD.

Manudibus. Qui manum implant. HARD.

Prodest. Mensibus commorantibus, ἡμέρων ἵτεγοτι, Diosc. loc. cit. H.

Concoquit. Diosc. loco cit. et Gal. totidem verbis de Fæc. simpl. med. VI, p. 446. HARD.

Serpentes. De serpentibus, pha-

rum bibitur cum vino, illiniturque. Efficacissimum contra ea, quorum veneno tremores et frigus accidunt, ut scorpionum et phalangiorum; et contra yenna alia pota prodest, et quoquo modo algentibus, et ad extrahenda ea, quae inhaerent corporibus. Pellit et interaneorum mala. Ramo eius, si subiiciatur pulvino, Venerem stimulari ajunt: efficacissimamque esse herbam contra omnia veneficia, quibus coitus inhibeatur.

XCIII. (xxii.) Lepanthemum suspriosis medetur, duabus partibus aceti permixtum. Sampsuchum sive amaracum, in Cypro laudatissimum et odoratissimum, scorpionibus adversatur; ex aceto ac sale illitum. Menstruis quoque multum confert impositum. Minor est eidem poto vis. Cohibet et oculorum epiphoras cum polenta, Succus decocti tormina discutit. Et urinis, et hydropicis utile. Moret et aridum sternumenta. Fit ex eo et oleum, quod sampsuchinum vocatur aut amaracinum, ad excalsaciendos molliendos-

langiis ac venenis eadem tradit. Diosc.
loco cit. post Nicandrum in Ther. p.
7. HARD.

Et quoquo modo algentibus. Etiam periodieis febrium rigoribus, inquit Galen. de Fac. simplic. med. VIij p. 445. HARD.

Pellit et interaneorum mala. Galen loc. cit. Dapuθaz̄ ἀβατή. Item Adian. Hist. Anim. IX, 53.

XCIII. Leucanthemum. De leucanthemo conf. supr. c. 34. Eo. P.

Sampsuchum sive amaracum. Diosc. III, 47, totidem verbis. H. — Conf. c. 35. Eo. P.

In Cypro laudatissimum. Et Cypro, Diosc. DALEC.

Menstruis quoque multum confert. In peso subditum, in προσθήτῳ, Diosc.

loco cit. HARO.

Cohibet et oculorum epiphoras. Diosc.
l. c. HARD.

Succus decoctū, etc. Diocorid. loc.
cijal. HARD.

Et urinis et hydropicis. Diosc. loc.
cit. HARD.

Fit ex eo et oleum. Seorsim ac di-
versis capitibus de amaracino oleo, et
sampsuehino Diocorides egit: ac de
isto quidem, esp. 58, et de illo, ca-
pit. 68, libri primi: nou quod amara-
cum a sampsuehio differre velli; sed
quod unguenta ea coniunctandi mo-
dos tradat genito: quos ut confectionis
genera, sic et appellatione secerni
voluit. HARD.

*Ad excalsaciendos molliendosque
nervos.* Diosc. I, 68. HARD.

que nervos; et vulvas calfacit. Et folia sugillatis cum melle, et luxatis cum cera prorsunt.

XCIV. (xxii.) *Anemonas coronarias* tantum diximus: nunc reddemus ad medicas. Sunt qui phrenion vocent. Duo, eius genera: silvestris prima, altera in cultis nascens, utraque sabulosis. Huius plures species. Aut enim phoeniceum florem habet, quae copiosissima est: aut purpureum, aut lacteum. Harum trium folia apio similia sunt. Nec temere semipedem altitudine excedunt, cacumine asparagi. Flos nun-

*Et folia. Haec totidem sere verbis
Diose. III., 47. Hars.*

XCIV. *Anemone*. *Anemonem* Ovid. Metam. X., 732, *Adonis* florem his verbis appellare videtur: sic fata, cruentum Nectare odorato sparsit, qui tactus ab illo Intumuit; sicut pluvio polluctida caelo Surgere bulla solet, nec plena longior hora Facta mora est, quam floe de sanguine concolor ortus, Qualem quae lenta eclant sub eorticce granum, *Punica* ferro solent, brevis est tamen uox in illo. Nagine male haerentem, et nimis levitate ceducunt. Excidunt idem, qui perfant omnia venti. DALEC. — *Anemone* e lacrymis Veneris natam auctor est Iauan, I., 66: Λίμην βόδον τίκτει, τὰ δὲ ἀκρυλα τὰς ἀγράνειν. Elos vero quem canit Ovid. Metam. X., 725 sipp. est eodem nomine ipsa *Adonis* aestivalis, e cruento iuvenis, quem Venus depribat. Vid. Sprengel. Hist. Rei herbar. tom. I, p. 31. De anemone egimus sup. cap. 38. Ed. P.

Sunt qui phrenion, Φρένιον. Sic sive in Indice. Et MSS. Regg. Th. Ch. frenion habent; vera tamen lectio φρένιον videtur. Nam Theocriti Schol. ad Idyll. E, vera. 92: Σωτήσει, inquit, τό; ἀνέμωντα παρά Δίκαιοι φρέ-

νιάς επιλέσθαι φέσι. A splendore fortassis et coloris venustate, ἀπὸ τοῦ φρένιον. Hars. — *Phrenion*. Gron. et al. phrenion. Vet. ap. Dal. phoenion. En. P.

Duo. Eadem leges pariter ap. Diose. II., p. 207: Ανεμώνη θεσσαλική, ἡ μὲν ἄγρια, ἡ δὲ ὑπέροχη. Recentiores herbacii centum amplius genera norunt, ut diximus cap. 38. H. — In uno trecenta et amplius *Anemone hortensis* varietates in hortis enluntur, sua quaeque nominibus distinctae. En. P.

Huius. Sativa scilicet, Diose. I. c. xxi τῆς ὑμέρου καὶ πάντῃ ποικιλὴ φύεται ἐνθεῖ, ἡ γαλλικήσσοτα, ἡ πορροφά. H. — *Anemone* ὅμηρος, seu sativa, est *Anemone hortensis*; ἄγρια, seu silvestris, est *Anemone apennina* (*Polyand.* polyg. gen. 1356 Pers. *Ranuncul.* Juss.); ἀντίρρια, λεπτοφύλλα Theophr. VI., 7, VII., 8, de qua Nestor cap. 38, est *Anemone nemorosa*. Conf. Sprengel. Hist. Rei herbar. t. I, pag. 94 et 177. Ed. P.

Harum trium folia apio similia. Coriandro, quod eodein ferme recedit, Diose. loc. cit. et Oribasius, lib. XI., pag. 190. Sed sunt tamen apio, quam coriandro propiora. Hars.

Cacumine asparagi. Nec calyces ha-

quam se aperit, nisi vento spirante: unde et nomen accepere. Silvestri amplitudo maior, latioribusque foliis, flore phœnicio. Hanc, errore ducti, argemonei putant multi: alii rursus papaver, quod rhoean appellavimus. Sed distinctio magna, quod utraque haec postea floret. Nec aut succum illarum anemoneae reddunt, aut calyces habent, nec nisi asparagi cäcum. Prosunt anemoneae capitis doloribus et inflammationibus, vulvis mulierum, lacti quoque. Et menstrua carent cum ptisana sumptae, aut vellere appositae. Radix commanducata pituitam trahit, dentes sanat: decocta oculorum epiphoras et cicatrices. Magi mul-

bent anemoneae, nec capite, vascula: sed ex sacrum instar asparagorum est. Οὐτε καδίσιον ἔχουσιν, ἀλλ' εἰσὶ δύο ταῦτα πάροις ἔργοι. Diosc. loc. citat. Vide iconem anemoneae primae apud Dodoneum p. 431. Haec.

Flos manuam se aperit, nisi vento spirante: unde et nomen accepit. (sic prius). Voss. accepere. Nempe anemoneae, quarum de pluribus generibus loquutus est. Gronov. — *Flos*. At nostre etiam tranquillo se aperiunt. Versus forsitan nomen us indutum, quod facile flos vento decultur: Ηεγεύς: Δραμάν... πάντα φύτε ταχέως: ωτός άνηπον φθερόμενον. II.

Silvestri amplitudo maior. Diomed, hsec totidem verbis, lib. II, cap. 207. Haec.

Hane. Totidem verbis Diomed, et Orib. II. cc. Haec.

Argemoneum. Hanc depictam vide apud Lobelium in Obs. p. 444. Est et in horto Regio. Similis fere papaveri rhoeadi. Caeteras eius notas disce a Diosc. II, 208, Plinioque ipso; XXV, 56. Haec. — *Papaver Argemone* et mox *Pap. rhoea* (*Polyand.*

monog. gen. 4255 Pers. *Papaver*. Juss.), de quo iam Noster egit lib. XIX, cap. 53. Ed. P.

— *Sed dist magna*. Eadem disprimunt alterius auctores mox appellati. Quod et argemone, et rhoeas papaver serius florent: nec croceum, ut argemone, dum caulis concidit: nec candidum, ut papaver, succum reddit, etc. H.

Prosunt anemoneae, etc. Radici successibus infuso valere Dioscorides sit loc. cit. ad purgandum caput: folia cum ptisana decocta, et in cibo sumpta, fecunditatem lactia praebere. Habet haec etiam Galen. de Fac. simpl. med. VI, p. 457: Haec.

Et menstrua carent, etc. Diomed. I. cit. Haec.

Radix commanducata pituitam trahit, etc. Diomed. et Gal. II. cc. H.

Decocta oculorum epiphoras. Adde duo verba, et cicatrices, ex vetusto exemplari: *Decocta oculorum epiphoras et cicatrices*. Pistr. — *Decocta*. Decocta in passo, εἰ γλυκὺς Diomed. I. cit. De cicatricibus Galen. loc. cit. εἰ λίκης λεπτών. Has voculas, et cicatrices, ex MSS. addidimus. Haec.

tum quidem iis trbuere, quamprimum aspiciatur eo anno tolli iubentes; dicique, colligi eam tertianis et quartanis remedio. Postea alligari florem panno roseo, et in umbra usseryari, ita quum opus sit adalligari. Quae ex his phoeniceum florem habet, radice contrita, cuicunque animalium imposita, hulcus facit septica vi. Et ideo expurgandis ulceribus adhibetur.

XCV. (xxiv.) Oenanthe herba nascitur in petris, folio pastinacae, radice magna, numerosa. Capillis eius et folia cum melle ac vino nigro pota, facilitatem pariendi praestant, secundasque purgant. Tussim e melle tollunt: urinam carent. Radix et vesicae vitiis medetur.

XCVI. (xxv.) Heliochrysum, quod alii chrysanthemon vocant, rāmulos habet candidos, folia subalbida, abrotono similia: ad solis repercussum, aureae lucis in orbem veluti corymbis dependentibus, qui num-

Magi mulum quidem iis trbuere, Notant in margine quidam, ut et in Academico est: sed Vossianus nullum quiddam. Sic lib. XXXI, esp. 2: intermense quiddam et hinc sumptuare. GAOX.

*Septies. Στεπτική δύναμις, vis jux-
tificiendi. Cals. VII, 21, Medicamen-
ta, quae sic exedunt, ne eredant,
σπυτικά Gracoi vocant. HARO.*

*Eti ideo expurgandis ulceribus. Gal.
loc. cit. HARO.*

XCV. Oenanthe, Diosc. III, c. 435: Οινούσην... τὰ μὲν ρόλλα οὐκ ἀπε-
τεργάλλει, etc. De forma oenanthes
ac viribus eiusdem, paria prorsus cum
Phladio radili. Radicem ad stranguriam
adhibet Apuleius esp. 54, lib. 1. H. —
Oenanthe sic dicit, vel quod cum
vite floret, vel quod eius flus odore
et colore florem vitis semulatur: ser-
vai nomen. *Oenanthe pimpinelli-folia*

(Pantand. digyn. gen. 704 Pers. Vm-
bell. Juss.). Eo. P.

*Numerosa. Dioscoridi radix non est
numerosa, sed in numerosa et rotunda
capitula extuberal. Aliq. est Oenanthe
coronaria Theophrast. supra memor-
ata, cap. 45 huius libri, flore albo,
racemoso, labruscae simili. Observandum
Oenanthen significare nunc
herbam hic descriptam: nunc coro-
narium florem modo memoratum;
quem nostrum lilium convallium esse
potest: nunc labruscae florem. DAT.*

*Tussim e melle tollunt. Mulso, Dio-
scorid. DALZ.*

*Vesicae vitiis medetur. Stranguria,
Diosc. DALZ.*

XCVI. *Heliochrysum*. Dioscor. iis-
dem fore verbis, IV, 57: Ελύρων,
οἱ δὲ χρυσένθεμοι. οἱ δὲ καὶ τοῦτο
ἀπάραντον καλέστη, ὃ καὶ τὰ εἴδη λι-
στρασσοῦν· φαβίδειν λεύκου, χλωρόν...

quam marcescunt: qua de causa Deos coronant illo, quod diligentissime servavit Ptolemaeus rex Aegypti. Nascitur in fructectis. Ciet urinas e vino pota, et men-
ses. Duritias et inflammaciones discutit. Ambustis cum
melle imponitur. Contra serpentium ictus, et lumborum
vitia bibitur. Sanginem concretum ventris aut
vesicae absunit cum mulso. Folia eius trita trium obo-
lorum pondere sistunt profluvia mulierum in vino
albo. Vester tuetur odore non ineleganti.

XCVII. (xxvi.) *Hyacinthus* in Gallia maxime pro-

φύλλα στενά· ίχνος στεπτική μάζη των ρυγχών πρές τέ τοι πέρασθενον· ποιμένον πυκνότερη, χαροπατάν, σκαρίδιον περιφερές, ωτοπειραρύμβους· ἔπειρούς, etc. H. — *Hedychrum*. Est *Gnaphalium* *Stoechias*; immortelle. Cf. esp. 21 et 38. Ep. P.

*Deos coronant illo. Hoc sit etiam
hodie a rustico nostra. Pax.*

Nascitur in fructibus. Dioseor. loc.
et. φύεται δὲ ἐν τραχίστη καὶ χρυσοφύ-
δος τόποις, *in asperis et salubris.* In-
terpres Oribasii, XI, pag. 496: *in aspe-
ris et asperis convallisibus.* HARD.

Cest urinæ e vino poter. Diosc. loc. cit. HARR.

Ambutis enim melle imponitur. Ex Therphrasto, Histor. IX, 21: Χρήσται δὲ αὐτῷ μέλι τὰ μετανοεῖται, οὐταποδεύτερον, καὶ μετάνοειται.

Contra serpentem iustus. Theophr.
loc. cit. Χρύστα δὲ αὐτῷ πρὸς τὰ
δεκατέ ἐν εἴσοι. *Vas illius ad serpen-*
tum mortuum e videt. Dioces. quaque loc.
cit. *Habebit*

Et lumborum reicit. Dioscorid. loc. cit. Haer.

Sanguinaria canadensis. Haec turpis
ibidem scribita Diplotaxis. loc. citat. H.

Folia eius trita, etc. Gronev. el al. ante Hard. *folia eius trium obovata*. Ex. B.

*Sicut profavia mulierum in vino
albo. Dicatur hoc, citat. Igitur ἀπὸ τοῦτο
κατάφεος ἐστι τριώδος θότης δο-
θεῖσα ἐν κράψῃ εἰνοῦ λευκοῦ. Sicut
et destillationes trium 'odororum' pon-
dere ieiunis poterit dæia in vino albo di-
luto. Alios sequuntur auctores Plinius
videtur, aut κατάφεος perpetram pro-
mulierum dæia accipiente, quoniam ea
vox destillationem pituitæ, et ea
tharrum significet. H.*

Vestes tenuat odore. Vestibus interponi ait Dion. loc. cit. ut eas a teredine inloria tueatur. WARD. — Et Gnaphalio Stoechadi folia sunt suaveolentia. EN. P.

XCVII. *Hyacinthus.* *Hyacinthus* iste, *yacinthum gallicum*, quo *hy-*
gintum vel *propura* *inficitur*, *gladió-*
hus est, et *hyacinthus*, ut *verbis Co-*
lumbellæ utar IX, 4, *caelestis nominis*,
hoc est, qui et *iris* vocatur, ut ex
Palladio liquet, I, 37; *nec tamen iris*
est, de qua diximus; *cop. 19*, quæ
‘radix medicinæ tantum et unguentis
nascitur, non *tingendis lanis*: sed
quam Galli vocant, quasi *gladiolum*,
du *gladiis*. Ita *Anguillari* Part. IX,
pag. 453, quos alii deinde sequeuti
sunt. Decepti vero errore omnes, qui
nihil nisi ab *bouquetis* differean-

venit. Hoc ibi fuso hysginum tingunt. Radix est bulbacea mangonicis venalitiis pulchre nota: quae e vino dulci illita, pubertatem coercet, et non patitur erumpere. Torminibus et araneorum morsibus resistit. Vrnam impellit. Contra serpentes et scorpiones, morbumque regium, semen eius cum abrotono datur.

XCVIII. Lychnis quoque flammea illa aduersus serpentes, scorpiones, crabrones, similiaque, bibitur

sent. Hyacinthi porro gallici tractationem Plinius nunc attigit obiter, ubi de vulgaritate hyacintho agendum ex proposito videbatur: quod, ut ipse admonuit, XX, 45, suepe contexta sunt ea quae sunt ex eodem nomine peudentia. II. — *Hyacinthus*. Nobis est *Gladzolus communis* (*Triand. monog.*, gen. 101 Pers. *Irid. Juss.*): Conf. lib. XVI, cap. 31, et huius lib. cap. 38. Eo. P.

Musima prouenit, Gronov. et al. ante Hard. eximie. Eo. P.

Hoc ibi fuso hysginum tingunt. Hyacinthum porro colos est affilioe coccineo. Parmensis editio, ceteraque auctore Hermolaus, atque adeo libri omnes manu exarati, Regg. Colb. Ch. Th. *Hoc ibi loco hysginum tingunt*. Reposuit Hermolaus, hoc ibi pro soecen hysginam tingitur. Nos certiore coolectura, *hoc ibi fuso hysginum tingunt*. Sic roseo fuso purpuream Catullus dicit in Argon. II. — Recte Harduius, sed iam pridem locum sic expeditius dederat Gron. Conf. ad cap. 36 huius lib. Ea. P.

Rodex *Hyacinthi nimicum alterius*, seu *vulgaris*, atque *Italici*, ut diximus XVI, 34, maiusculis sat. Diocorides Plinio suffragatur IV, 63: Υάκινθος γύλλα ἔχει ὄφεις βολβού... πίται και εὐτὸν ἀρερὸν βολβόν. Et Et Galen. de Fac. simpl. med. VIII,

p. 237: Υάκινθον εἶ μὲν ἄριστη βολβούδιζε. Hard. — Υάκινθος Diocorid. IV, 63, Sprengelio videtur esse *Narcissus orientalis* (*Hexand. monogyn.* gen. 780 Pers. *Narciss. Juss.*); duas species diversas eadem nomine Plinius sine dubio comprehendit. Eo. P.

Mangonice. Ita MSS. omnes. Venalitii sunt venditores teste Nonio, cap. II, num. 919, testimenio ipsius Cicero in eam rem additio. Mangonici venditores erant, negotiatores maocipiorum, qui pueros puellaque, quo facilius vendi possent, artificio quodam componere, atque horum setatam tegere pubertate coercita solebant, ut vendibiliiores essent. H.

Quae e vino dulci illita Dioc. IV, 63, de radice hyacinthi: Η της σύν σινα κατακλασθήσα μενεῖ (vel γλυκαῖ) δει πεδίων, ἀνέβεις τησιν πανίστρυται. Galen. f. cit. η σύν λαστού. Hard.

Araneorum. Phalangiorum. Dioc. παλχυροδάκτυς οἴπαλτε. H.

Contra serpentes et scorpiones, etc. Diocor. loc. cit. Hard.

Morbumque. Dioc. et Galen. abrotorum non adsciscunt; sed id rōnum, iuxta pericū didotat eis oliv. H.

XCVIII. *Lychnis*. De qua e 10. Habet eadem Diocorid. III, 414. H. — Nobis est *Agrostemma corymbaria*. Eo. Paa.

e vino semine trito. Silvestris eadem stomacho inutilis. Alvum solvit. Ad detrahendam bilem efficacissima duabus drachmis. Scorpionibus adeo contraria, ut omnino visa ea torpescant. Radicem eius Asiāni boliten vocant: qua ulligata oculo, albugines tolli dicuntur.

XCIX. (xxvii.) Et vincapervinca, sive chamaedaphne, arida tusa hydropicis datur in aqua, cochleari mensura, celerrimeque reddunt aquam. Eadem decocta in cinere, sparsa vino, tumores siccant. Aribus succo medetur. Alvinis imposita multum prodesse dicitur.

C. Rusci radix decocta, bibitur alternis diebus in calculorum valetudine, et tortuosiore urina vel cruenta. Radicem pridie erui oportet, postero mane decoqui: ex eo sextarium vini cyathis duobus misceri. Sunt qui et crudam radicem tritam ex aqua bibant: et in totum ad virilia, caulinis eius ex aceto tritis, nihil utilius putant.

CI. Batis quoque alvum mollit. Illinitur podagri-

Album. Dioscorid. III, 115.

Ad detrahendam bilem efficacissimam. Per alvum scilicet, xxiiij. zol. Max. Diosc. loc. cit. H.

Scorpionibus. Diacor. loc. cit. post Nicandrum in Ther. pag. 64, cuius et Schok. vide pag. 41. Hard.

XCIX. *Chamaedaphne.* Vincapervinca nos quidem apud Dioscoridem etiam daphnooides vocari legimus, sed non chamaedaphnen. Fallitur hic Plinius. Dat.

Alvinis. Quibus videlicet alvus est fluida. Hard.

Rusci radix. dec. Hoc iterum Plinius libro seq. 83, ubi de oxymirsine, que nihil a rusco differt. Hard. — *Ruscus aculeatus.* Ed. P.

Tortuosiore. Hoc est, ut ipsem interpetator, Lib. XXII, 83, difficulter urinare, praecipue crasse: hoc est, turbidiori, atque adeo hominem tormentis, dum veluti tortuosa exit. Diacor. IV, 146, simpliciter expatit. Hard. disit, H.

Ex eo. Gronov. et al. ante Hard, et ex ea. Ed. P.

Ad virilia. Virilium morbos, pressuram urinæ difficultates, et calculos. Dat.

Eius ex aucto. Gronov. et al. ante Harduin. eius in vino et aceto. Ed. P.

Ci. Batis. Haec rursus dicentur I. XXVI, cap. 50. Hard.

Album molle. Unus polius urinam cinct. Dat.

cis cruda et contusa. Acinon et coronarum causa et ciborum Aegyptii serunt: eademque erat, quae ocimum; nisi hirsutior ramis ac foliis esset, et admodum odorata. Ciet menses et urinas.

CII. (xxviii.) *Colocasia Glauca* corporis leniri putavit, et stomachum iuvari.

CIII. (xxix.) *Anthalii*, quod Aegyptii edunt, nullum aliū reperi usum. Sed est herba anthyllion, quam alii anthyllum vocant, duorum generum, foliis et ramis lenticulae similis, palpi altitudine, sabulosis apricis nascens, subsalsa gustanti. Altera chamaepityi similis, brevior, et hirsutior, purpurei

Cruda et contusa. Sic e Chiff. emendav. Hard. Gros. et al. tota et contusa. Eo. P.

Acinon. *Dioscorid.* III, 30: Ακίνος, ἡ οὐρανογένη τετραπλάκτινη, παραπλάκτινη, δασύτηρα δι και τελεός, παρ' εἰσοις δὲ καὶ κοντούτα. Quid si *Dioscoridis* άκίνος nescire se fateatur *Anguillara*, part. XII, pag. 206. Videatur esse ocimum silvestre pietum a *Dodonaeo* pag. 279. H. — *Thymus Acinos* *Linn.* Eo. P.

Ciet menses et urinas. *Dioscorid* vero menses et alium, pôla istra, distil. *Dal.*

CII. *Cologtsia*. *Diosc.* II, 428 ad coeliacos, dyseentericosque commendat; additique vim habere. *πετρέμαχος*. II. — *Arum Colocasia*. Eo. P.

CIII. *Anthalii*. Malinathallse Theophrast. lib. IV, cap. 10, de qua supra. Ea est nostris, *Thrasí*. *Dal.* — *Cyperus esculentus*. *Conf.* cap. 52 huius libri. Eo. P.

Sed est herba anthyllion. *Dioscor.* in Nöth. p. 460: Ασθυλλίας εἰ δὲ Συνθέλιας, εἰ δὲ άνθημίας, εἰ δὲ λευκόν. *Harr.*

Anthyllum. *Grouov.* et al. anticel-

lith. Nobis *Cressa cretica* (*Pentand.* digyna, gen. 840 Pers. *Cowwoudiac.* Juss.). Habitat in Cretae littoralibus salinis, et apud Tunelias. Cf. *Desfont.* *Flos. Atlant.* tom. I, pag. 320. Eo. P.

Folia. Haec prior anthyllis descripsa a *Diosc.* iisdem verbis III, 453: η πλε γρανη παραπλάκτινη γόλλα ξετι, etc. Delictata a *Dodonaeo* pag. 542. *Hard.*

Sabulosis, etc. *Dioscor.* loco citato. Εν υγρήμοις γένος, καὶ σύνδεσ, γνησέριον υγρασίας. *Harr.*

Alteram. Sie *Dioscor.* totidem verbis loco citato. Galenus quoque de Fac. simplici med. VI, p. 457, et interpres *Oribasii* f. 190. Est anthyllis chamaepityides minore Lobelli in Obss. p. 208, scite admodum ibi delineata. Primit in aridis arborum marginibus insta Montem Pessulanum. H. — Nobis est *Auga Iva* (*Didynam.* *Gymnos.* gen. 1374 Pers. *Labiat.* Juss.). Hanc in Creta inventi *Angullaria* pag. 237. Cf. et *Clus.* *Harr.* Pl. II, 186. Eo. P.

Hirsutior. Densior, δασύτηρα. *Diosc.* *Dal.*

floris, odore gravis, in saxosis nascentes. Prior vulvis aptissima, ex rosaceo ac lacte imposita, et vulneribus. Bibitur in stranguria, tenuiisque arenis; tribus drachmis. Altera bibitur in duritia vulvarum, et in tormentibus, et in comitiali morbo, cum melle et aceto, quatuor drachmis.

CIV. (xxx.) *Parthenium, alii leucanthes, alii amnacum vocant. Celsus apud nos, perdicium et muralis. Nascitur in hortorum sepibus, flore albo, odore*

*Prior vulvis. Diosc. tolgem sere
verbis l. c. H.*

*Imposita. Diosc. in pessu subdita,
prosternit. H.*

*Bibitur in stranguria restumque doloribus. Chiloeitanus anseris pro doloribus, unde quidam halceribus, ioculis Dalecampius. Voigismus quoque restumque anseris tribus drachmis. Coniclo, restumque arenis. Sic lib. XXII, 21: Potum id pellit taenias et restum arenas. Et sequenti: *Lupides renuum. Ilem: Calculisque et arenis pellendis, et vesicas pruritus. Lib. XXIII, 3: Medentas enim arenosae urinæ. Lib. XXV, 13: extrahere renibus arenam. Semper autem codex optimus restum pro renu: plerumque et alii. Grav., — Bibitur. Diosc. l. c. sed quatuor drachmis ibi iubet. H.**

Altera bibitur in duritia vulvarum. Diosc. et Galen. H. cc. II.

CIV. *Parthenium. Posterior aetas matricariana appellavit, matricaria. Delineatur a Dodoneo p. 35; a Matthiolo in lib. III Diosc. pag. 907. — Amnacum. Sic MSS. omnes; etiam in indice: non ut editi, tamnamum. Quoniam verius ultrabique fonsan, amaracum. Nam Diosc. III, 155: θαρπίνιον, οἱ δὲ αμάρακον, οἱ δὲ λαυράθηραν. Sic etiam interpres Oribasii, lib. XII, 210. H. — Leucanthes, alii*

*amnacum. Gron. et libb. ante Hild.
editi, leucanthen, alii tamnamum.
Eo. P.*

Celsus apud nos. Perdicium, sive muralium, etiam parthenium vocari, cum Celsò Diocor. testatur. Verum parthenium quod sit describitur, et amaracum, sive leucanthemum nomiōari Plinius ait, nusquam perdicui, vel muralii nomen habet. Dal. —

Celsus. Lib. II, 33: Herba muralis, inquit, (parthenium vel perdicium appellant), reprimit ac refrigerat. Et partheolum istud sane refrigerandi ac reprimendi haberi vinn insultam, laud. obscurè Diocor. inquit, qui erysipelas et inflammatiōnibus impensis iubet. Quamobrem immixtio carpitū hoc loco a Barbaro Dalecam-pioque Plinius, perinde ac si parthenium istud cum altero cognomine confuderit. H. — Matricaria Parthenium Linn. de qua alio loco dictum. Eo. P.

Et muralium. Sic MSS. Reg. et Ch. non muralium. Ita etiam Cels. l. cit. Hild.

Flore albo. Diosc. θάρπη λευκὴ νύζη. Et vero a candore floris leviterque quoque ei homen inditum fuit. H.

Odore malo. Ita lib. onines. An odore mala? Nam Diosc. loco citato σαρπινόποτα, Oribasii interpres,

mali, sapore amaro. Ad insidendum, decoctum in duritia vulvarum, et inflammationibus. Sicca cum melle, et aceto imposita, bilem detrahit atram. Ob hoc contra vertigines utilis, et calculosis. Illinitur et sacro igni: item strumis, cum axungia inveterata. Magi contra tertianas sinistra manu evelli eam iubent, dicique cuius causa vellatur, nec respicere. Dein eius folium aegri linguae subiicere, ut mox in cyatho aquae devoretur.

CV. (xxxl.) Trychno, quam quidam strychnon scripsere, utinam nec coronarji in Aegypto uterentur, quos invitat florum similitudo, in duobus eius generibus. Quorum alterum, cui acini coccinei, granosi

XII, fol. 210, odore subvoso. II. —
Vet. apud Dal. molo. Ed. P.

Ad. Ad insidendum valet decoctum in vulvarum duritiis et inflammationibus: Τὸ δὲ ἀρέθνητο ἀύτε; ἐγκάθιστα ὑπέρας ἀντηρμήνες καὶ γλυκυπανύσσες ἔστενος Dioscor. loco citato. HASD.

Sicor. Ita libri omnes. Sed Dioscoridem unum si audiamus, pota legendum, non imposita: Δύναται δὲ ξυρίσειν εὔηματα, οὐ πόνον γένετο πονεῖσθα... φλέγμα καὶ χολὴν ξύρειν κάτω. Dioc. loco citato. II.

Et calculosis. Dioc. I. c. II.

Illinitur et sacro igni. Dioc. Inc. c. HASD.

Cum axungia inveterata. Inflammationibus cum flore Dioc. Plinius legit. pro oīs ταῖς; ἀθετοῖς, στρεπταῖς. DAL.

CV. Trychno. Ita Gal. de Fac. simp. pl. med. VIII, p. 237: Τρύχνος, οὗτος δὲ μάτια τοῦ σίγημα στρογγυλῶς θεραπεύει. Solanum Latini vocant, teste Plinio, XXVII, 108, ex Celso. Heretense hoc prius a Dodoneo pingitur

pag. 451. Oribasio in Ms. cod. II: Τρύχνος τοι εἰδώδιμος, ἐν τοῖς χρόνοις φύουσας. Caelio Aureliano, II, 7, una lupina. II. — Gronov. et al. permutilis nominibus, strychno quam quidem trychino: Στρύγχος; καταίσιος; Diocor. lib. 14, cap. 72, est nobis solanum nigrum (Pentaud. monogyn. gen. 506 Pers. Solan. Juss.), culis varietates orientales in Aegypto conuenerant. Ed. P.

Coronarii in Aegypto. Solo fructu halicacabi coronarios ulli, et eum coronis interquerere, non autem horienis utrinque vel folio, vel flore, vel fructu, Dioscorides ait. DAL. — Alterum certe genus, quod alicacabum dicitur, adhiberi solitum in coronas, sautor est Galen. de Fac. simpl. med. VIII, pag. 237, post. Dioc. IV, 72. HASD.

Florum similitudo. MSS. Regg. Colbert. Chiff. ederne foliorum, veterius. HASD.

Quorum alterum, cui acini coccinei, etc. Secundum hoc solani genus, πυρός ίχει τὸν καρπὸν, διεκότα πορ-

folliculi, halicacabum vocant, alii callion. Nostri autem vesicarium, quoniam vesicae et calculis proposit. Frutex est surculosus verius, quam herba: folliculis magnis, latisque, et turbinatis, grandi intus acino, qui maturescit novembri mense. Tertio folia sunt oculi, minime diligenter demonstrando, remedia non venena tractantibus: quippe insaniam facit, parvo quoque succo. Quanquam et graeci auctores in iocum vertere. Drachmae enim pondere, lusum pudoris giganti dixerunt, species vanas imaginesque conspicuas obversari demonstrantes. Duplicatum hunc modum, legitimam insaniam facere. Quidquid vero adiiciatur ponderi, repraesentari mortem. Hoc est venenum;

επαγύλητος κατά το σχῆμα, και τι μέγεθος, inquit Galenus l. c. Theophr. Hist. IX, 12, καρπόν dicit, ἐρυθρότερος κόκκον. Dioscorid. IV, 72: Εστὶ δὲ καὶ ἔτερος στρύχον, ὃ ἀλικάνθετος καλοῦσθαι, etc.. Et in Nothis: ἀλικάνθετος, οἱ δὲ καλλιδές. Cratevas apud Diosc., IV, 75, καλέται vocat. H. — Folliculi. Brot. gran. in folliculis. Ed. P.

Nostri autem vesicarium, quoniam vesicaria, etc. Quemadmodum Graeci φυτώνδα vocant, quoniam intra folliculos orbiculatos vesicae similes fructum, sive grana, includit, καρπὸν ἡ θυλακίας περιπερστόρων φύσει; εἴτε. Diosc. loc. cit. Officinae Mauritano sequatae alkengi vocant. H. — *Physalis alkekengi* (Pentand. digyn. gen. 505 Pers. Solan. Juss.). Habitat in Italia, etc. calyces fructus sanguinei. Ed. P.

Tertio. Tertio solani generi, quod Graeci θρόνον vocant Dioscor. IV, 74: Στρύχον μανικόν, ὃ ἔντονι περισσόν, οἱ δὲ θρόνοι παρέλθουσαν. Τούτου τῷ μὲν πολὺλον παραχλήσιόν ἔστι αὐξάνω, etc. Solanum lethale Dodonei, pag. 453. Italis belladonna. H.

PLIN. N. H. Tom. VII

Οιμί. Εὐχάρασ, non οἰκύρου, ερυτεῖς Dioscorid. lib. IV, cap. 24. DAL.

Demonstranda remedia, non venena tractantī (sic lib. ante Hard. editi). Chilli. tractantibus. Subscribit Vossianus; sed habet praeterea demonstrando, ut referatur ad τὸ τετρα. quod multo commodius. Confirmat utrumque liber Academice. Gas.

Sueco. De radice videlicet. Dioc. D.

Lusum pudoris, etc. Nam qui drachmae pondere sumunt, inter dormiendum cum formosis puelliā viri, cum pulchris adolescentib⁹ fēmīnā, rem habere exērcereque se Venerem somniant. Theophrastus habet, σύντομοτε παιζάν, καὶ δοκινόν ισυτόν καλλιετον τίσι, ut lascivias qui sumpat, et sibi videatur formosissimus. Vide Luscum in Diosc. esp. de Solano. DAL.

— *Lusum*. Hoc verborum ambitu vanas imagines notat, quibus exercere se Venerem somniantii qui drachmas pondere solanum lethale biberint. Tamen in MSS. vox pudoris obest. Hard.

— *Repraesentatori*. Galen, de Fāc. simp. pl. med. VI, pag. 169, et VIII, pag.

quod innocentissimi auctores simpliciter dorycnon appellavere, ab eo, quod cuspides in praeliis tingerentur illo passim nascente. Qui parcus insectabantur, manicon cognominavere: qui nequierer occultabant, erythron, aut neurada: ut nonnulli, perisson: cavendi causa curiosius dicendum. Quin et alterum genus, quod halicabon vocant, soporiferum est, atque etiam opio velocius ad mortem: ab aliis morion, ab

237, si quatuor drachmae libantur.
Hab.

Dorycnon appellavere. Sic Apollinus cap. 22: *Alii strycnon manicon, aliī dorycnon, aliī cacabon, Itali Apollinarem vocat.* Dioscor. quunque in Alexiph. in proefat. p. 401, et c. 6: Στρύγχον μακιόν, ὃ καὶ δορυζνεῖ καλέσσεται. Galen. dēnique κατὰ τὸν Χ., 3, p. 637: Στρύγχον, οὐδὲ δορυζνοῦ πίπει. Graecis δόρυ ευπίς est et laocea. II. — Στρύγχος μακιός. Dioscor. loco sup. Iud. nobis est, auctore Sprengelio, *Solanum insanum.* De quo etiam Theophrastus meniūs Hist. Plantarum lib. XI, cap. 42. Cf. Hist. Rei herbar. tom. 4, in Dioscor. Ed. P.

Passim nascente. Immo rarissima planta est, et hoc saeculo nulli cognita. DAL. — *Solanum insanum* certe in Indijs habitat.

Qui parcus insectabantur. Libri haecenus editi post Hermolaum, qui *parcus spectaverunt*. Prius in edit. Parm. spectabantur. At in Reg. 2 cod. *inspectabantur*; unde nos ex ista litterula, *insectabantur* rescripsimus. Tria fuisse nomine eius herbae ait; primum quod innocentissimi scriptores indiderint, dorycnon, quod inflamare eam volvere, et quantum in ipsis erat, evare, ne cui noceret. Alterum, quod si qui parcus insecta-

bantur, et subesse tamen in eius usu quiddam periculi admonebant, insania videlicet; manicon igitur appellauunt. Postremum est, quod ab iis impositum, qui nequierer occultabant, et virus eius nosci appellato eius nomine nolébant; quare erythron illi, aut neurada dixerunt. II.

Manicon. Από τῆς μάνιας, ab insania furiosa sic dicta, vel ἀπό τοῦ μάνιας, quod pertinas difficultate enretur: vel ἀπό τοῦ μαρουσίας, quod argri solitudinem cōpient, vel ἀπό τοῦ πρωθ, quod mentem laxet alique remittat. Hadrian. Junius, cap. IV, 2. Dicit.

Neurada. Gron. et al. *Neurida*, et maxime cavendi quidem causa. Eo. P.

Et nonnulla. Sic Dioscor. IV, 74, *μαρουσία*. Sic enim *legeodum*, non *μαρουσία*. II.

Quin et alterum genus, quod halicabon. Soporiferum ab halicabon discerent. Dioscor. IV, 73, quanquam et ipsi soporifero halicababi quoque appellationem inditam saletur. II. — Στρύγχος Ἰανώτικος vel Ἀπενών, Dioscor. et Theophrastus nobis est *Physalis somnifera*. Eo. P.

Opio. Dioscor. contra loc. cit. vim somnificam habere prodidit, opio mitiorem. II.

Morion. Aliud est morion Theophr.

aliis moly appellatum. Laudatum vero a Diocle et Evenore, Timaristo quidem etiam carmine, mira oblivione innocentiae: quippe praesentaneum remedium, ad dentium mobiles firmandos, si colluerentur halicacabo in vino: exceptionem addidere, ne diutius id fieret: delirationem enim gigni. En demonstranda

descriptum a Dodonaeo, lib. III, e.
90. DAL.

Mira *oblivione* *innocentiae*, *quippe*, etc. Parmensis exemplaria, et nonnulla recentiora, inducentes legunt, non innocentiae. Ego hunc locum sic scribendum reor: *mira* *oblivione* *hē*. *Docentes* *quippe*, etc. claudicante alii sensu. PIST. — *Mira* *oblivione*, etc.

Mira *oblivonis* *innocentia*. Oblivionem enim asserti illi qui sumpserunt, sed circa nosam valetudinis. DAL. — *Mira* *oblivione* *innocentiae*. Dalecampius formal, *mira* *oblivialis* *ianocettia*: adferre enim *oblivionem* illi, qui sumpserunt, sed circa nosiam valeudinis. Pintianus, quia Parmense exemplar *inducens* pro *innocentiae*, coniectat: *mira* *oblivione* *hē*. *Docentes* *quippe*. Nimirum iam iam ab Io. Andrea usque ad Gelenium, spinar, impensa exemplaria vitiouse: *miuore* *oblivionem* *iudicantes*. Sed recte quisquis ille, *mira* *oblivione* *ianocentiae*: nam Plinius in Diocle et Evenore, ac Timaristū accusat *oblivionem* *innocentiae*, qui tam periculōsam herbas laudant: quēmadmodum paullo ante *innocentissimos* vocavit, qui nomine ipso absterruerint ab eius usu. *Innocentia* medicī est nō mostrasse, quod maiori discrimine adhibeatur, quam toleretur, contra quod adhibetur, maxūm. Hoc lib. cap. 25: *Quanto* *innocentior* *alio*? Lib. XXVIII, 4: *Quis* *veneficia* *innocentiora* *fecit*, *quam* *remedia*? Lib. XXIX 4: *Illa* *audem* *quae*

tuncit Cato atque *providit*, *innocentiora* *multo* *et* *parva* *opinata*. Dein legendum videtur: *Quippe* *praesentaneum* *remedium* *ad* *dentium* *mobiles* *firmandos*, *si* *colluerentur* *halicacabo* *e* *vino*, *exceptionem* *addibere*, *ne* *diutius* *id* *fieret*. GAOX. — Nec sliter Hard, qui Gronovium ab verbum transcripsit. ED., P.

Ad *dentium* *mobiles* *firmandos*, *si* *colluerentur*, etc. Prior legebatur: *Si* *colluerentur*: *halicacabo* *uni* *exceptionem* *addidere*. Plana contra Dioelis, Evenoris, ac Timaristi sententiam, quā Plinius laudat auctores: ad eam enim medicinam halicacabum adeo non excipere li, ut in primis potius commendarent; quo nomine carpuntur obliter a Plinio: Etsi exceptionem eam, cautionemque adderent, ne diutius in ore id teneretur. In Reg. 2 eod legitur, *halicacabon* *vino*. In Col. 3, *halicacabon* *vino*. At Diocor, plane rem decidit IV, 73, ubi succum halicacabi decoctum in vino epithulsi dentibus sit, *si* *contineatur* *ore*: Εξαγρύπτεις δὲ οὐνη τοὺς ὀταράτούς πυρος, διαντλήσας ἀρίγηται. VI ex vino Diocorides, sic οὖτις aceto adhiberi subet Archigenes apud Galen. κατά τόν. V, pag. 474 et 475. H. — Praeceralemen-tationi Pintianus. ED: P.

Delirationem *enim* *gigni* *eo*. *Nec* *demonstranda* (sic prius). Pintianus: luxsum esse ordinem verborum censel, scribitique *delirationem* *gigai*; *neque* *cuim* *demonstranda*. Voss. et

remedia; quorum medicina, maioris mali periculum afferat. Commendatur ergo in cibis tertium genus, licet praeferatur hortensium saporibus. Et nihil esse corporis malorum, cui non salutare sit strychnos, Xenocrates praedicat. Non tamen auxilia eorum tanti sunt, ut vel profutura de iis commemorare fas putem, praesertim tanta copia innoxiorum medicaminum. Hallicacabi radicem bibunt, qui sunt vaticinandi callentes, quod furere ad confirmandas superstitiones aspici se volunt. Remedio est (id enim libentius retulerim) aqua copiosa mulsa calida potui data. Nec illud praeferabo, aspidum naturae halicacabum in tantum adversam, ut radice eius proprius admota soporetur illa sopore enecans vis earum. Ergo trita ex oleo percussis auxiliatur.

CVI. (xxxii.) Corchorum Alexandrini cibi herba est, convolutis foliis ad similitudinem mori, praecordiis, ut ferunt, utilis, alopeciisque, et lentigini.

Acad. ignorantē nec. Scribe: deliratio-
nem enim gigni. En demoustranda
remedia, quorum medicina maioris
mali periculum afferat! Per ironiam
quam continualetiam in sequentibus,
et vulgo id non appareat. Sic autem
volunt scripti: Commendatur ergo ei-
bus tertium genus, licet: praeferatur hor-
tensis saporibus: et nūl sit corporis ma-
lorum, cui non salutare strychnos
Xenocrates praedicet! Alia etiam ex
Chiffi. annotarunt: comprehendetur pri-
mi prodimus ex Voss. et Academicō.
Hortensis saporibus fecimus ex more
Plinii: quod si meminisset Pintianus,
temperasse ex apographo suo latidare
hortensium. Illud, cui non salutare
strychnos, si quis tenere malit, quia
et Chiffi. et Voss. affirmant, insta-
lliūs, de quo etiam supra, *Trita-*

lupus stabulis, possis tentare: et nihil
esse corporis malorum, cui non salu-
tare strychnos, Xenocrates praedicet.
Gron.

Commendatur ergo in cibis. Gron.
et al. commendatur et in cibis. En. P.

Qui sunt vaticinandi callentes (Chiffi.
gallantes). Qui volebant aspici furere
gallantes et vaticinari, quasi ab aliqui
numinis inspiratione immiso
furore, quia id pertinebat ad confir-
mandas religiones, radicem hallicab-
i solebant bibere, ut exortari inde
concerperent et numine repleti vide-
rentur. Gallantes de Gallia Malris
Idas vel Deae Syrieae sacerdotibus,
ut Bacchantes de Bacchis. Salm.

CVI. Corchorum. Corchoton ap-
pellant Cratevas, Theophrastus et Ni-
cander, quam Dioscorides angalli.

Boum quoque scabiem celerrime sanari ea invenio: apud Nicandrum quidem et serpentum morsus, antequam floreat.

CVII. Nec de cnico sive atractylide verbosius dici par esset, Aegyptia herba, ni magnum contra venenata animalia praeverberet auxilium: item adversus fungos. Constat a scorpione percussos, quamdiu tenent eam herbam, non sentire cruciatum.

CVIII. (xxxiii.) Et persolutam Aegyptus in hortis serit, coronarum gratia. Duo genera eius: femina ac mas: utraque subdita Venerem inhiberi, virorum maxime, tradunt.

CIX. (xxxiv.) Et quoniam in mensuris quoque ac ponderibus crebro graecis nominibus utendum est, interpretationem corum semel in hoc loco ponemus. Drachma Attica (sere enim Attica observatione me-

dem, inquit Anguillara part. V, p. 92. Αγγαλίς gemina apud Diosc. II, 209. Pingitur a Dodoneo, pag. 32. Folia esse ad similitudinem oclimi scribit Theophrast. Histor. VII, 7, sed mori dixeris, an oclimi, parum interest. II. — Nobis est Corchorus olitorius, auctore Sprengelio, Hist. Rei herbarum, tom. I, pag. 94. Cf. sup. cap. 52. En. P.

Apud. Nicandrum. In Theriacis, pag. 44, ubi adversus serpentes iudicat κόρκυρος ἡμένετα. De eo paroemia vulgata, tum apud Suidam, tum apud Schel. Nicandri; κόρκυρος ἐν λαζάροις, etiam corchoris inter olera, quod vnde aliud haberetur. II.

CVII. Nec de cnico. Nobis est Carthamus lanatus, de quo conf. sup. cap. 53. En. P.

Contra venenata animalia. Scorpiolum ietus. Diosc. III, 107.

Constat a scorpione, etc. Diocor. loc. cit. Haen.

Non sentire er. Deposita vero alatim recrudescere. Dioc. DAL.

CVIII. Persolutam. Officinarum petasites, ut quidam censem Iphyum Theophrasti, coronaria planta, quae florem edit ante folia. Vide infra lib. XXV, cap. 9. Petasitis certe alterum genus, quod marem vocant, florem edit rubrum et odoratum: alterum quod feminam appellant, candidum et ipodomum. DAL. — Persolutam Peregrina haec et ignota. Haen.

CIX. Drachma Att. (sere en. Att. observatione med. utwntur). denarii argentei habet onus. Hinc ipse passim, ubi apud graecos auctores drachmis definiri pondera invenit, modo drachmas retinet, modo denarios subiicit. Galen. de Sestert. 492, 493. — Drachma. Transcripsit hoc caput Plinius alter Valer. in praef. operis. Sic etiam Galen. de Comp. med. κατὰ τὸν VIII, 3, pag. 573: Πράσσονται ὅτι δραχμὴν λιγύος νῦν ἔ

dici utuntur) denarii argentei habet pondus; eademque sex obolos pondere efficit. Obolus x chalcos. Cyathus pendet drachmas x. Quum acetabuli mensura dicitur, significat heminae quartam partem, id

τοῖς τοιούτοις ἄπαντις ὅπερ Ρωμαῖοι
δημόσιοι ὀνομάζουσιν. Cebus ad Na-
talem, epistola praefixa operi Mar-
celli Empirici: Graeci medici pondera
medicamentorum ad drachmas redi-
gunt: quae quia ad denarium conve-
niunt (octoginta enim quatuor in li-
brae incurvant), pro nota gracie
drachmae notam denarii posui, et ad
eius pondus drachmas redegi. Scrib.
Larg. ad Callistam: Erit nota dena-
rii unius pro gracie drachma: arque
enim in libra denarii LXXXIV apud
nos, quot drachmae apud Graecos in-
curredunt. Caeteris, qui plurimi sunt,
appellaodis supersedeo. Est autem
denarius apud Romanos, nummus
argentus, quales in cimelio. vulgo
visuntur, seu consulum aevi, seu
imperatorum: quartus ex his deca-
rios fere nummus noster argenteus
in Gallia complectitur, qui triginta
assibus seris permutatur. HARD.

Fere. Cauta fere addidit: nam et
urbis Romae ponderibus interdum
usi, ut Andromachus medicus Nero-
nis, ipso referente Galeno κατὰ τὸν
VI, 6, p. 499. HARD.

Eademque. Dioclesiades, tom. XI. Opp. Galeni, pag. 981: Η δὲ δραχμή,
ἡ καὶ οὐκ λεγόμενη, ζητεῖ γράμματα
τρία, τούτην ὅβολος είναι. Suidas:
δραχμή, εἴτε ὅβολος. Cleopatra apud
Galenum I, vi, cit. pag. 981: Η δρα-
χμή έχει ὅβολος είναι. Et apud Mar-
cellum Emp. Victoriani pondus, seu
denarii dimidiū, trium esse obolo-
rum dicitur, cap. 9, p. 78. HARD.

Obolus. Pauciores alii, ut video,
chalcos in obolo uno competit. Dio-

dorus apud Suidam, tantum sex: οὐ
δὲ ὅβολος χαλκῶν είναι, Octo Cleopatra
loc. cit. Οστιάς ἔχει χαλκός είναι. Plinius decem: ut in drachma chalcis
ognino sint sexaginta, quae ipse de-
nariorum sexagesimas vocat, l. XXIX,
cap. 11, et alibi. HARD.

Cyathus. Cyathis mensuram, inquit,
drachmarum decem pondere medici
definiunt: acetabuli quindecim: qui-
euque demum is liquor fuerit, qui
ad pondus exigetur. Isidorus Origg.
XVI, 25: Cyathi pondus decem dra-
chmis appenditur. Pannius: At cotyle
cyathos bis ternos una receptat. Sed
de abaco nobis id pondus saepe nota-
tur: Bis quinque hunc faciunt dra-
chmae: si appendere velles. Oxyba-
phum fiet, si quinque addantur ad
istas. Demetrium Alabaldus, de mi-
nistris, c. de Mensuris, -inter Auto-
res lingue Lat. pag. 1527: Cyathi
vero pondus, inquit, fere, drachmae
decem, sicut oxybaphi quindecim. E
Graecis Cleopatra, loc. cit. Ο κύαθος
ἔχει δραχμάς i. HARD.

Quam acetabuli mensura. Graeci
οὔσσερος vocant, quasi proprie ita
dictum fuerit vacuum insinuando
acetum comparatum, in quod intinge-
rent cilium supentes. De liquorum
eo pondere, quod acetabulum caper-
ret, suffragatur Plinio praeter Fanniu-
m ac Demetrium proxime appelle-
tates, Heras medicus, apud Gale-
num, κατὰ τίνα, V, cap. 6, p. 786,
ubi cotylen, quam Plinius heminae
vocat, drachmas omnia sit sexage-
nas efficeret, si appendantur, οὐ; οὐ
δραχμάς οὐκέτε; ταῦτα κοτύλης εἰ

est ; drachmas xv. Mna , quam nostri minam vocant ,
pendet drachmas Atticas centum.

γέρε πάντας ἡγετεῖ Λατίνη , οὐ σύγχρονος
εὑτα τῶν Ιταλικῶν. Cleopatra , loc.
cit. Η κατόπιν , μέτρῳ μήν ἔχει κυά-
θους εἰ . σταθμῷ δὲ , < ξ εἰγ̄ ζ καὶ
σ' .. τὸ οὐδεῖναρος , ἢκη μέτρῳ μήν
κενόντες τίταρτον , κύαθος α' εἰ . στα-
θμῷ δὲ < ι . Cotyle sive hemina ,
mensura quidem heminae quartam par-
tem , cyathum unum et tenuis : pondere
vero drachmas 60 sive uncias

septem et semis . . . Acetaedium habet
mensura quidem heminae quartam par-
tem , cyathum unum et tenuis : pondere
vero drachmas XV . HARD.

Mna . Haec Cleopatrae pariter me-
dica definitio est , minae pondus in-
telligi in medicamentis , ubi sunt
Atticae drachmae centum : II Atticis

μνᾶς εἴδει σύγχρονες εἰδικοί < p . Mna
Atticae habet uncias duodecim et se-
mis , drachmas centum . Nec vero una
semper apud medicos locis omnibus
temporibusque minae aestimatio : Ex
his enim , inquit Galen . κατὰ γένη ,
V , 3 , pag . 778 , qui minam in dra-
chmae secant , alii centum , alii etiam
plurium drachmarum esse confirmant:
quia et unciam plerique septem dra-
chmas et semissem valere malunt ,
alii septem dumtaxat : octo reliqui :
Αλλά τῶν εἰς δραχμὰς ἀναγόντων τὸν
μνᾶς εἴδει οἱ φάραι ἐκεῖνοι εἰναρχο-
γμῶν τῶν μνᾶν , οἵοι πλειόνων ἀνα-
δέν καὶ τὸν εὐδυκίνα οἱ πλειστοι μήν
εἰπτε καὶ ἡμίσιας δραχμῶν εἴναι φα-
σιν εἶναι δὲ οὐ μόνον ἐπειτα δὲ καὶ

EXCVRSVS I

DE VIOLIS VETERVM

Ad ea Plinii verba, lib. XXI, cap. 44 :

Violis honor proximus : earumque plura genera. Purpureae, luteae, albae : plantis omnes, ut olus, satae. Ex iis vero, quae sponte apricis et macris locis proveniunt, purpureae, latiore folio, statim ab radice carnoso, excent : solaeque graeco nomine a caeteris discernuntur, appellatae iā, et ab his ianthina vestis. E sativis maxima auctoritas luteis. Genera iis : Tuscana, et quae marina, appellatur, folio aliquanto latiore, sed minus odorato. In totum vero sine odore, minutoque folio cathiana, munus autumni, caeterae veris.

Conf. etiam libri eiusdem capp. 38, 40 et 76.

I. lev, Melchior, *Viola odorata*.

Si optio mibi fuisset atque potestas, ordinem eorum, de quibus in hoc specimine disputatur, statuendi, opportunius nihil mibi accidere potuissest, quam si licuisset earum planitarum praesertim disquisitionem, quae et eruditissimum non vulgarem, et aciem ingenii, et rei botanicae intimam cognitionem desiderant. Etenim legem, quam Thebanus poëta sancit :

Αρχαιόνυ δ' ἵργου πρόσωπον
λαρνάκης τηλαυγή,

equis non observat, qui litteris quaedam mandatus est? Aliam autem seriem susdebat alias instituti mei rationes, atque earum potassium plantarum exposicio praferenda esse videbatur, quae, quam aliena sit a veteribus scriptoribus systematice plantarum finilio, quamque multa saepè vegetabilia uno insigniverint nomine, docet. Cuius quidem rei exemplum affertur haclentissimum violae, quarum varia occurunt genera apud Veteres eodem nomine insignita. Si quis itaque τὰ ἡ Græcorum crederet nūquac unicum dumtaxat genus signare, is vehementer errare mihi videtur.

Antiquissimis autem temporibus τῶν ἱερῶν celebrabantur apud Graecos *Violae odoratae*, quas significanter quoque μῆλαν appellare consuerunt. Immo Alexandrini raro quodam connubio λευκίστο μῆλα dixerunt: auctor

enim libri de *natura mulieris* contra uteri cancerum leucosiu σίχη τοῦ μιλάνος ἡσάνη adhibet (1).

Melaneæ autem seu nigrae appellabantur violæ, vel ob foliorum, vel ob petalorum corollæ colorem. Illud arbitratur Salmasius (2), qui eam ob rationem posuisse Veteres discrimen inter leucosia et melanea automat. Alium etiam haudquaque ab usu loquendi apud Veteres, foliorum colorem, qui profunde viridis est, nigrum vocare: sic *myrtus pulla*, *ilex nigra* dicitur (3): magis tamen petalorum color epitheton id desiderasse videtur, quam in vetustissimi Graecorum monumentis pullus et fuscus color cum violis comparatur (4). Ita Odys. A. 135:

Αὐτόκιον εἰπεῖσθαι
Ηλακάρτη τετράνυχον, ιδούσπις εἴρηνος ἔχουσα.

Quod Vossius noster optime ita vertit:

Aber darüber

• Läßt die Spindel gestreckt, mit violensfachiger Wolle.

Explicat hunc locum Eustathius ita, ut ad similitudinem cum violis εἰ καὶ cum atra cube (νίρος) resipiat.

Hesiodus λευδία πέντε, μαρε νιολεοειν, dicit (Theog. v. 844), quod Hesychius exponit εἰ τῷ ὄφεσθαι παραφυροῦ καὶ μίλανα.

Pindarus Evadnen dicit λεβέστρυχος (Ol. VI, v. 50), cirros habentem fuscos: ita apud Hesychium occurrit οὐδέπαρος de nigris tantibus palpebris, et λογκήν de pupilla nigrante.

Longe alieni itaque a veritate, qui, ut Servius Grammaticus, τὸ τῶν Graecorum eum ναοῖνον Virgilii aut ὄχιδην confundunt. Etenim varia occurunt in veteribus poëtis loca, quibus apte distinguuntur utrumque planarum genus. Ita Theocritus, Id. X, 28:

Καὶ τὸ τῶν μίλαν ἐντὶ καὶ τὸ γράπτη τάξινθος,
· Άλλ' ἔπειτα εἰ τοῖς οπεράνοις τὰ πράτα γῆρανται,

ipseque Virgilius, Ecl. X, 39:

Et nigrae violæ sunt et facinna nigra.

Facit huc quoque Vitruvii locens, ubi silis Attici colorem imitari quosdam ait, qui violam aridam in vas conicetam ad ignem conseruare faciant, e vacinilis vero purpureum confici colorem. (5)

Multo longius autem a veritate recedit Marcell. Virgilius, qui lassimum credit violis comprehendendi, quoniam cœruleus color nulli conveniat violae,

(1) Hippocr. op. p. 570, ed Foës.

(2) Homonym. Hyl. istr. cap. 23, p. 23.

(3) Salmas. Plin. Exercit. p. 674.

(4) Ποντίζειν τὰ ίχ δicit Heraclides Tarentinus, Geopon. lib. X, c. 22. p. 828 ed. Niclas, in 8. Lips. 4784.

(5) Architect. lib. VII, cap. 44, pag. 447, ed. Laet. Cf. Dodon. Stirp. Histor. pempt. II, lib. I, cap. 4, pag. 457 (fol. Antwerp. 4616).

sed iasmino. Evidem ne iasmabum quidem vidi caeruleo colore distinctum, sed violas plures cognosco eo colore insignes. (1)

Iam vero consulamus descriptionem της μιλανής apud Veteres. Theophrastus id et ξύποτον habet et ἄργειον, quorum illud *Violam caninam*, hoc vero *Violam odoratam* ipsam constitutre videtur, colore tamen haudquam utrumque differre docet: frutescere et praestanissimo odore celebrari: suavissimo in primis odore et ἀργά insigne esse eas violas, quae circa Cyrenam nascantur. Radiculis epocis eam herbam esse instructam, foliis lati, terrae incumbentibus et parumper carnosis, quae perpetuo vireant. Florem proferre duplarem, alterum alteri innatum, sicut et rosas et lilia: quod quidem, meo arbitrio, de luxuriae floris intelligendum. Per totum fere annum florere, quam cultura accesserit. (2)

Dioscorides folia minora hederae foliis et tenuiप्रा habet, caulinum ex media radice prodeuntem, cui flosculus ipsident suavissimo odore praeditus, purpureus: nasci in umbrosis (3) et salebris locis. (4) Eadem, quae Theophrastus et Dioscorides habent, repetit fere Plinius: (5) reputunt Arabes plerique, nomine **بنفسج** (beneficiale seu beneficiale) id

insignientes. (6) Solus ferme Abdollatiphus addit, in Aegypto suavissime olentes nasci violas, e quibus tantum incolae oleum parare nesciant. (7) Ita et nostris temporibus Forskaleus *violam odoratam* in Aegypto frequentem inventit. (8) Eodem vero nomine **بنفسج** incolae Arabiae felicis *Irin* quamdam insignient et *Tagetent* (9) veteres quoque Arabes, qui Hispaniam occupabant, *Chrysanthemum*. (10) Id nomen transiit apud recentiores Graecos in *Μαιξ*, teste ipso Forskaleo. (11)

Quodsi autem in nomen ipsum τον inquirimus, lusisse et pretias et grammaticos in exposendo eu observamus. Et Nicaoder quidem inde nomen dedidit, quod Ioniades nymphae, quae ad fontem fluminis Cytheri in Elide

(1) Conf. Brunfelsii Herbar. pag. 139 (fol. Basil. 1534).

(2) Theophr. Histor. Plant. lib. I, cap. 15, pag. 16, cap. 21, pag. 23; lib. VI, cap. 126, 127, cap. 7, pag. 129. De Causa. Plant. lib. I, cap. 15, pag. 217, edit. Heim.

(3) Παλισκιός, l. πολυειδές.

(4) Dioscor. lib. IV; cap. 122, pag. 289, ed. Saraceni.

(5) Plin. lib. XXI, cap. 11, pag. 244, ed. Harduin.

(6) Avicenn, lib. II, pag. 140, edit. Arab. fol. Rom. 1593. Deficit id capitulum in pluribus versionibus. Serapion Simplic. aggreg. cap. 141, f. 142, b. (ed. Ingol. in 4, 1510. Mesue Simplic. f. 55, d. (ed. Ven. fol. 1516).

(7) Memorab. Aegypt. lib. I, cap. 2, pag. 32, ed. Paul.

(8) Forskal. Flor. Aegypt. Arab. p. XXXIV.

(9) Ib. pag. CII, CXX.

(10) Casir. Biblioth. Escurial. vol. I, p. 334.

(11) Ib. Flor. Constantinepol. pag. XXXIII.

colebantur, (1) primum hunc florem Ioni, Gargettis, qui eo deduxerat coloniam Atheniensem, largitae fuerint. (2)

Ex vero Nicandri versus, quos servavit nobis Athenaeus:

Ἄλλα τὰ μὲν ἀπέροι τε καὶ ὄφεις φυτεύοις
Αὐθὺς Ιανοίην· γίνεται μὲν λίστη διστά,
Ωχρόγενες τε φυτόν· (3) εἰ δ' ὁ πατέρος εἴδε,
Στεντάς⁽⁴⁾ Ιωνιάδες νύμφηι στέρος ἄγνωτης Ιώνη,
Πυταίμενος ποθίσασται ἐνὶ αἰλῆροις ὀρέξαν.
Ιύνιος γάρ τοι διλούν, οὐδὲ ματεσυμένος σκυλάκεσσιν,
Ἀλεποῦς καὶ λύκορον ἔδινε πλήνατο γυνίν
Επερρόεις νύμφαισιν Ισονοίδεσσι νυχεῖσσιν.

Mira depravatas foedissimeque inquinatus Nicandri reliquias, quas antiqui libicarii iam expositi sat difficiles habebant, ita intelligendas duco, ut duplex violarum genus statuntur: alterum ὥχρον, alterum autem aureum (χρυσῷ ἑστός). Haec quidem differentia posset omnino assumi inter violatum alterum genus, Cheiranthorum, de quibus deinde sermo erit, si ὥχρον pallorem aut albido colorem exprimeret, quem omnino cognoscerent Veteres duplēcē Cheiranthorum speciem, annam alteram, alteram Chéri.

Qui quidem significatur non vulgarem omnino habet auctoritatem. Hornerus enim, quium Alexandri metum et pallorem, quem Menelai aspectus extiterat, exprimeret conatur, dicit,

ώχρος τέ μιν εἶδε παρητάς, (5)

quod Vossius bene vertit:

Unde Bläss' umsog ihm die Wangen

Plato diserte exponit hunc colorem, τὸ ὥχρονον λευκοῦ· ξανθὸν πεμψεν. (6) Ita apud veteres auctores passim metemotium pallorū ὥχροτος dicitur. (7)

Vberius autem Galenus colorem ὥχρονον his verbis: Εστι δέ τὸ ὥχρονον χρῶμα κατ' ἀλλήλου τοιοῦτον, οἷον πύρ, καὶ τὸ τῆς καλουμένης ὥχρος... κατ' γέγνηται τοιοῦτον, ἐπιμεγνυμένος τῷ θεατέοντος περιττώματι τῆς ὥχρας τε καὶ πικρᾶς καὶ ξανθῆς ὀντοπλοκήσης χολῆς. Ούσον γάρ τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος ἐπὶ

(1) Pausan. lib. VI, cap. 22, pag. 216, ed. Fao.

(2) Athen. lib. XV, pag. 681, ed Cassab.

(3) Leg. sic ἀπειδέσθαι Cassab. aut sic ὅπει ἀπειδέσθαι Scaliger, uti Horner. Iliad. III, 158: αἰνῶς ἀθανατῆσι δηῆς εἰς ἀπειδέσθαι.

(4) Oovaz γ' Cassab.

(5) Iliad. III, 35.

(6) Tim. pag. 492, ed. Basil. fol. 1533.

(7) Aristot. Categor. pag. 35 (ed. Pac. in 4, Aurel. Allobr. 1607): Αἰγυπτιοῖς γάρ τις ἐρυθρός ἐγένετο, καὶ φεβυθις, ὥχρος.

τὸ δευτέρου ἀποκαχώρικο τὸ ζαθός, τροφῶν τοῦτο τὸ ωχέων. (1) Alteram itaque habemus ωχέων coloris significationem, quae si his Nicander verbis subest, parum interest inter ωχέων et χρυσῶν colore. Hinc itaque et Cassubonus, et Salmasius vel lacunam adesse, vel corruptum esse hunc locum arbitrantes, ita eum emendare conati sunt, ut ille deinceps totnm versum post citatum, hic vero, loco ωχέων, ἄχρουν esse legendum statueret. Quidam vero, quid sentim, libere dicere licet, in Cassuboni potius sententiam abeundum esse duco: manifestu enim omissa purpuresrum seu caerulearum violarum descriptio, quae multo plus a Veteribus celebrabantur, quam pallidae seu aliae.

Has itaque Nicander singit a nymphis Ioni esse primas oblatas, alioquin loco (2) Proserpinam em collegisse, quum a Plutone raperetur.

Ex Ida metamorphosi nomen belle explicat Heraclides Tarentinus. (3)

Illa quoque violis vel ob odorem suavissimum, vel ob nominis sonum, Iboibus gratum, adeo delectabantur antiqui Graeci, ut in singularibus eas colerentur violariis, iuwatis, (4) utque vel maximam partem sertorum ac coronarum facerent, quibus redimiti Graeci ad epulas aeedere consueverant. Flores autem, e quibus sera Graecorum necabantur, enumerat Cratinus apud Athenaeum (5) sequenti ordine: Αστίρας (*Lilium candidum*), κρήνη (*Lilium Martagon*), τευροσάνθελχ (*Lilium bulbiferum*), βόδιχ (*Rosa spinifolia*), Ιάς (*Viola odorata*), σινύμβριχ (*Mentha gentilis s. aquatica*), ἀνθημῶν κάλυκις ἥριναι (*Anemone coronaria*), ἵρπιλχ (*Thymus Serpyllum*), πεύκοι (*Crocus vernus seu autumnalis*), ύάξινθοι (*Delphinium Aiacis* seu *Scilla amoena seu Hyacinthus orientalis*), Δίχρωον (*Gnaphalium orientale*), σινάνθη (*Sium grecicum*), μητρόκαλλας (*Lilium chalcedonicum*), μαλιάστροις (*Trifolium Melilotus italica*), κάτιος (*Medicago arborea*).

Hinc etiam ιωτίφροι dicebantur Graeci, praesertim vero Athenienses, uti saepius apud Pindarum et Aristophanem. (6) Hinc nostrorum temporum

(1) Galen. Commentar. in Hippocr. de Victu acut. II, pag. 59 (edit. Basil. Graec. fol. 1538).

(2) Athen. lib. XV, pag. 684:

Ιωτίδης τε χαρπιλάς,
Ορφυτίρας, ἃς τοῦτο μὲν ἔνθιστι Περσερόνεκτι.

(3) Geopon. lib. XI, cap. 22, pag. 827.

(4) Theophr. Hist. Plant. lib. VI, cap. 4, pag. 448; Iul. Polluc. Onom. lib. I, cap. 12, a. 228, pag. 437, ed. Hemsterhus.

(5) Athen. lib. XV, pag. 685.

(6) Equit. v. 1320:

ΑΛΑ. Ποῦ στεν (δ' θῆμος);
ΧΟΡ. Εν ταῖσιν ιστεράνοις σίκαι ταὶς ὀρχαῖσιν Αθέναις;

V. 1326:

ΧΟΡ. Ω ταὶ λιπαραὶ, καὶ ιστεράνοι, καὶ ἀριζόλωντος Αθέναις.

Acharn. v. 637:

Πρότοι μὲν ιστεράνους ἐκάλουν.

poëta, ἦ χάρις καὶ ποῦσα ἴρηπετο, Matthiessonius, Atticam credit violis
dixime abundasse.

Kein Gang der Liebenden im Frühlingshain
An Veilchen reich, wie Attik's Gefilde, (1)

quod tamen certis quibusdam antiquitatis testimonij probari plane non pos-
test.

Quod superest, nequeo, quin a Vossio nostrō recedam, dum vulgaris
lectionem, Od. E., 72:

Ἄριψι δὲ θερμῶντες μαλακοὶ τοι εἶται στίλνουν
Θέλλων, π. τ. λ.

ita exprimit:

Graige Wiesen umher mit Violen und Eppich.

Legendum autem esse oīsu l. fōv post Ptoleræum Evergeten Eustathius ism.
, animadvertisit, quum nusquam in pratis violae proveniant.

Cermaniam veru pristinis temporibus earuisse hoc florū genere, ante-
quam Conr. Gesnerus ex Sabaudia primos id in hortos inferret, miror: sed
testi ipsi Gesuero credendum est. (2)

II. Λαύριον, Cheiranthus annua et Cheiri? Leucocium vernum.

Plurimum omnino interesse inter prius violarum genus et albas violas seu
λευκαῖς, præcisa iam antiquitas perspexit, unicas fere germanitatem querens
in florū odore, qui, gratissimus in utroque genere, omnino idem fere
est. Protinus dum a diffugere nives, ac aeris biems soluta est, grata veris
vice et Favoni a leucoiis efflorescere, perque totum annum fere durare;
ita etiam differre a violis odoratis, ut folia gerat cauli inhererent, utque
bulbosa gaudet radice, Theophrastus testatur. (3) Deinde odorem præpri-
mam exponit; e longiuquo meliorē esse et gratiorem quam e propinquā,
quum subtilior sit, neque servare odorem hanc violam siccatam. (4) quod
Plinius quoque repetit, omisso tamen de bulbosa leucoiī radice loco: (5) ex
quo Salmasius efficit, depravatum esse illum Theophrasti locum, quum vere
de cheiranthis nostris nequaquam dici possit, bulbosa radice gaudere. Veruni-
tamen locus ille Linnæo immortali occasionem præhuiisse videtur, ut plan-
tam, quae verno tempore primitias fere anni ferre solet, leuconium appellaret.
Bulbosa enim radix huic omnino convenit, neque tamen adeo gratus
floris odor, ac Veteres cum describunt. Hinc dubitandum, utrum λαύριον

(1) Matthiesson's Gedichte, der Genfersee, pag. 40.

(2) Gesner. Hort. German. pag. 296 (fol. Basil. 1561).

(3) Theophr. Hist. Plant. lib. VI, cap. 7, p. 129; lib. VII, cap. 9, p. 143.

(4) Elias Crantz. Plant. lib. VI, cap. 23, pag. 378; cap. 25, p. 381.

(5) Lib. XXI, cap. 7, pag. 239, cap. 11, pag. 244.

Theophrasti unicum tantum gentis *cheiranthorum*, an utrumque et *cheiran-*
thorum, et *seneci* Linnaeani complectatur.

Plinius quidem praeter ea, quae de lencoio ex Theophrasto mutuantur,
peculiaria quedam de violis addit. *Violae albae vitam longissimam triginta*
habet, ab eo tempore degenerare: (1) quod et Theocritus testatur: (2)

Kai τὸ ίον καλός ἐντι τὸ εἰκότε, και ταχὺ γέρε.

Species Plinius lutearum, quibus inter satas maxima sit auctoritas, tres ex-
hibet: *Tuscanas*, *marinas*, folio aliquanto latiori, sed minus odoratas, et
Calthianas aut *Calatinas*. (3) Illas *cheiranthos* babeo, hanc vero, a Calata
oppido Italise dictam, (4) arbitror esse *Gentianam vernam* Linn. seu *Hippion*
vernus Schmidt. (5) Etenim tum Dalecampius, tum Dodoneus, Thaliusque,
tum vero Conradus Gesnerus οὐ πάντα violam calathianam Plinii ita descri-
bunt, ut cum nullo fere alio plantarum genere congruere possit, quam cum
Hippio verno nostrathum. (6) Nascitur per fatam Italiam in locis alpestribus,
ut et per Germanias et Helvetias regiones petrosas. Qui flos quem caeruleo
colore, eoque amoenissimo, splendet, exponendus inde est Dioscoridis lo-
cus, qui τὸν ίον colorem esse et albendum, et μόλισον, ή κυανοῦν, ή πορ-
ροπούν dicit. (7) Quem cyanum colorem quem Fuchsii in nullo cheiran-
thorum flore se reperire metinisset, suppositum praepostere autemavit hunc
Dioscoridis locum. (8) Servandus tamen hic locus, si calatinas violas a Dio-
scoride signat comprehendendi credimus.

Cavendum tamen, ne enim calatinis violis culta et Plinii, et Columellae
confundatur, illic enim (9)

Candida leucoia et flaventia lumina calthae

coniungit. Ille proximam habet caltham violis concolori amplitudine, odore
tamen gravi esse. (10) Aliisque loco de *cachia* loquitur, quae *baphthalmus* di-
catur; (11) ubi Dalecampius in margine *caltham* addit. Lodovicus de la Cerdia
vero (12) substituit *caltham*. Sic Virgilii versus notus est: (13)

Mollis luteola pingit vaccinia caltha.

(1) Plin. lib. XXI, cap. 41.

(2) Id. XXIII, 29.

(3) Plin. lib. XXI, cap. 6.

(4) Salmas. Plin. Exerc. pag. 630.

(5) Romers Archiv für die Botanik, Heft I, S. 45.

(6) Cf. Bouhini πίστη, pag. 488.

(7) Dioscorid. lib. III, cap. 138, pag. 230.

(8) Fuchsii Histor. Stirp. cap. 173, pag. 456 (fol. Basit. 1542).

(9) Colum. Cult. Hort. lib. X, v. 97.

(10) Plin. lib. XXI, cap. 6.

(11) Plin. lib. XXV, cap. 8.

(12) Cerdia ad Virgil. Bucol. ed. II, v. 50.

(13) Loc. cit.

Hanc vero caltham *Calendulam* esse officinalem nostram, non suspicor sedum, sed exploratum fere habeo.

Redem autem e diverticulo in viam. Violas itaque Romanorum albae, seu lauraria Graecorum a foliorum magis quam a petalorum colore incanescit, ideoque et luteas, et albas habebantur. Hinc lumen accipiunt puterum varia loca, e. g. Virgilii Ecl. II, 47:

Pallentes violas et summa papavera carpens,

Horatii:

Nec tinctus viola pallor amastium,

Columellae, lib. X, vs. 401 seq.

Tum, quae pallet humi, quae frondes purpurat auro,
Fonatur viola.

Et hoc cheiranthonum genus ad serta nectenda adhibebatur, testibus Theophrasto et Plinio. Arabes vero illud nomine *cheiri* (چری) insignientes, saepius cum *Viola odorata* commutabantur. Linnaeus vero optime hoc nomen *Cheiranthi Cheiri* viola luteis Antiquorum, *Cheiranthi annui* vero, qui incanis maxime foliis gaudet; violis albis adjudicavit. Hic forsan sistit Plinius alteram speciem, *maritimum*, nisi *Cheiranthum incanum* aut *maritimum*, qui uterque ad littora maris mediterranei abunde provenit, intellexeris.

Ex Antiq. Botan. Specim. auctore Sprengelio, cap. 4, p. 3 seqq.

EXCVRSVS II

DE ASPHÓDELIS VETERVM.

Ad ea Plini verba, lib. XXI, cap. 68:

Caeterae eiusdem generis folio differunt. Asphodelus oblongum et angustum habet, scilla latum et tractabile, gladiolus simile nomini. Asphodelus mariditur, et semine tosto, et bulbo... Asphodeli mentionem et Homerus fecit. Radix eius napis modicis similis est: neque alia numerosior... Theophrastus, et fere Graeci, princepsque Pythagoras, caulem eius cubitalem, et saepe duum cubitorum, foliis porri silvestris anthericon vocare: radicem vero, id est, bulbos, asphodelon. Nostri illud album vocant, et asphodelum hastulam regiam, etc.

Conf. etiam lib. XXII, cap. 32:

Miratus cœpius sum, priusquam hoc plantarum genus curatus esamnasse, Veteres Iatopere dissentire in eodem, ut Galeni certe asphodelus alienus plane sit ab Hesiodi asphodelo; miratus sum, nostrorum criticorum et philologorum fere nemineq[ue] dissensum hunc suspicatum fuisse, præterque Murrayum neminem fere botanicorum, qui nostris inelaruerunt temporibus, genus id novis illustrasse observationibus.

Celebratissimum profecto plantarum genus, tum apud inferos, in ἀνθετούσι, frequentia, tum laudibus ipsi ab Hesiode tributis, tum denique frequentissima in veteribus monumentis commemoratione. Operæ pretium itaque facturum me esse omnino spero, si, quenq[ue] negleserunt exegetae, asphodelum Veterum commentarioli hocce illustrare satagero.

Asphodelus autem, quem vetustissimi Graeci describunt, quum omnino genere differat ab eo, de quo et Galenū, et qui eum sequuntur, praecipuas, praemittenda videtur illius descriptio ex veris fontibus.

Quod prius radices attinet, numerosas illas habeunt veteres et globosas, ut καρπάλόφυτα dicit totam plantam Theophrastus. (1) Ob numerum insigne eorum tuberculorum radicibus adnatorum καλλιόπης appellat eum Porphyrius in epigrammate quodam quod servavit Eustathius. (2) Oblongas

(1) Hist. Plant. lib. VII, cap. 12, p. 865, ed. Bodaei.

(2) Eustath. in Odyss. XI, 573, pag. 183.

habet Dioscorides, rotundas et glaudibus similes. (1) Naporum medicorum speciem prae se ferre Plinius, neque in alia fere planta maiorem tuberosorum radici adnascentium numerum abstinadvertisi, octoginta saepe simul acer- vatis bulbis. (2)

Ea singularis radicum structura si nullam fere alieno Asphodelorum nostrorum speciem applicanda est, quam ad *rāmōnū*, quem primus fere Dodonaeus (3) latius descripsit, post vero dilucidius exposuit Clusius, (4) Murrayus autem uberior illustravit commentario. (5) Radices eius omnino numerosae, bulbosae, fasciculatae sunt; tubera sesquipalmaria, epidermide brunea vestita, interie sordide lutes, carna extus pungiosa, medio compactiori componuntur. Summitati radieis adhaerent copiae fibrarum siccaram ex foliis et squamis radicalibus marcidis. Numerum eorum tuberculorum adeo ingentem aliquando iovenit Clusius, dum Olyssipone Hispanum proficisceretur, ut aratro erutos unius plantae fere ducebat aut plures tuberculos numeraret, putareque vel quinquaginta libras peperdiisse totam plantam.

Caulēs seu *scapū* esse bulbosacrum fere maximum, Thienphrastus (6), cubitali maiorem esse proceritatem, Scholiastes Theocriti, (7) duum fere cubitorum Plinius, laeviusculum esse Dioscorides, amplius et purior laevemque Plinius refert. Tripedalem omnino observamus scapum in Asphodelo ransoso, glaucum, erectum, strictum, tectum, ubi nudus sit; angulatum vero, ubi floribus tegitur.

Eum caulem veteres Graeci ἀνθίστρον passim vocabant, aut ἀνθίστριξ, (8) quod ex variis infra allegatis locis patet. ἀνθίστρον eos caules, seu firmos solidosque, qui frangi nequeant; appellat Suidas. (9)

Ex hac caulis inde forte adaginum, ἀνθίστρα θηρίζειν, anthericum metere, originem duxit, quod laborem queuvitis inaequum esprimit.

Albus vocat Plinius eum caulem, seu *hostiū regiam*, quem acinosum habet, a fructum ipsi adserentium frequentia. Magonem praecipere, exitu mensis martii et initio aprilis, quoniam floruerit, nondum semine eius intumescente, demetendum, binderendisque iusta longitudinem scapus esse, et quarto die in solem proferendos, ita siccatis denudi manipulos faciendo. Aridos reddi eos caules cochleis, qui milre in Campania eos persequuntur, ac sugendo ardescant.

(1) Lib. II, cap. 199, pag. 459.

(2) Lib. XXI, cap. 17.

(3) Stirp. Hist. pempt. II, lib. II, cap. 9, pag. 206.

(4) Florib. plant. Hist. lib. II, cap. 39, p. 196.

(5) Comment. nov. Gotting. vol. VI, p. 37, a.

(6) Loc. cit.

(7) Idyll. A, v. 52.

(8) Hippocr. coag. praeag. n. 501, p. 198. Capitis enim fracturas illa explorare solent Col medici, ut ἀνθίστρον aut ἄνθίστρον deictibus cotripiat aeger, fragorenumque acutire experiantur. Scholiast. Homer. Villoison., p. 456. Schol. Tineor. Idyll. Z, v. 68. Scholiast. Nicander. Theriac. v. 531, ubi κάκλον γινεται μετανυctu puto.

(9) Tom. I, pag. 211, sec. Aelip.

Caulē eum aut scapum siccetum Veteres non solum cibis substernebant, (1) sed thorū etiam Theocritus memorat ex asphodelo, conyza ac selino stratum. (2)

Decipula quoque ex eiusdem caulis fibrīs, ad capiendas locutas, ludentes pastores conficerē consuerunt, (3) quemadmodum et nostri pastores et iuncis eiusmodi crepundias componere solent.

Ipsa quoque nomadum Libycorum mapalia exstructa fuisse his anthericiis, seu asphodeli caulis, testatur Hellenicus apud Athenaeum. (4)

Neque tamen negandum, ob similitudinem, que caules asphodeli siccatos, alioque vel graminis culmos, vel plantarum etiam marinārum stipites intercedere videbantur, calamifera alias plantas ἀνθέρικων nomine insignitas fuisse. Scilicet enim scapus floriger ita vocari videbatur ab Arato: (5) omnium denique plantarum, que spicas gerunt, summitates ἀνθέρικες aut ἀνθέριξαι appellantur a Chrysostomo, (6) Neoptolemo, (7) Hesychio, (8) Scholiaste denique Arati. (9) Quin notissimum est Homeri versus de equorum volatis simili corsu: (10).

Ἄρσεν ἐπ' ἀνθέρικῶν καρπὸν θίον, οὐδὲ κατίκλων,

quod Vossius egregie ita vertit:

Über die Spitzen des Halms hin flogen sie, ohne ihn zu knicken.

Marinarum ipsarum nonnullas plantas ἀνθέρικων nomine venisse, patet tum ex Theophrasto ipso, (11) tum ex Callimacho. (12) Fuci autem hoc anti-

(1) Florent. In Geopon. lib. XVIII, cap. 2, pag. 1473.

(2) Idyll. Z., v. 68:

Χάρισάς έσσεται μεταχαιρίζει τούτη πάχυν
Κνήμη δ' ασφοδέλῳ τε πολυγυμπτῷ τε στέλνει.

(3) Theocrit. Idyll. A., v. 52; Longi Pastor. lib. I, cap. 4, p. 40 (ed. Boden.) Is πανδίκα haec manifeste vocat, ut itaque otiosae magis vitae ludibriæ quam utilia instrumenta fuerint.

(4) Lib. XI, pag. 462.

(5) Diogenea, v. 328:

Ούτας δ' ἀνθέρικος τριχών σχίλλες ὑπεραρθρῇ.

(6) Serm. XI in status, pag. 535, tom. VI, ed. Savill. Καθάπερ γάρ έστι τούτης ἀνταχίου εἰς ἀνθέρικες, ἔστερ τινὰ δέρατα... οὕτω δέ καὶ ἐπὶ τῶν σφηλακίων, ὡσπερ τινὶς ἀνθέρικας καὶ δέρατα προσβάλλονται αἱ τοῦ βλεψάρου τρίχες. Confl. Spanheim. ad. Callimach. Hymn. in Delum, v. 193.

(7) Apud Schol. Theocrit. Idyll. A., v. 52.

(8) Voc. h. col. 379.

(9) Ad Diogeneam, v. 328.

(10) Iliad. XX, 227.

(11) Hist. Plant. lib. I, cap. 7, p. 8, ed. Heins.

(12) Hymn. in Del. v. 493.

rico intelligi quasdam species, vel natantem, vel canaliculatam, alio loco docēbo.

Nominis ea translatio ad alia hexandriæ genera, quam apud Antiquos reperiæ sibi videbatur Linnaeus, ipsi etiam persusit, ut novum quoddam genus construeret, e phalangiis, asphodelis et bulbocodiis Veterum confutum, quod antherici nomine insigiret.

Iam vero præcipiamus de foliis asphodeli et flore. Esse illa prælonga et angusta et lubrica, (1) allii silvestris similia, sed longiora et latiora, (2) Graeci ferunt auctores; ipsi quoque Arabes τὸν suo tribuant folia كَلْكَرَاث الشَّاعِي similis ellio ascalonicus. (3) Eamdem foliorum formam pingit Dodoneus: sunt enim ensiformia, leviter incurva, carinata, caulem amplectentia, glauca, patentissima, radicalia, scapo triplo fere breviora.

Flores spica gestare, δασὸν itaque ἔνθετο babere, docet Hesychius. (4) Albos esse flores, colligere possemus ex Arati versibus, (5) ni disertis id doceret verbis Serapion, (6) qui et حُنْدَى vocat, et بُورَق et حُنْدَى vocat, et بُورَق.

Bis fere florere per annum efficitur ex Nicandri loco, ubi διποδέλλοι διαγένονται. (7)

Albos asphodeli sui flores describunt Dodoneus et Clusius. Valerius præterea monet om̄n̄m̄ florū similitudinem vulgo haberi *Antherium Liliaceum*, quod hemerocallen aut̄ silvestre liliū vocat, a pharmacopoliā sui temporis, pro vero veterum asphodelo, qui vero utique radicibus magnopere differat. (8) Albida omnino corolla est asphodelio ramoso, ad basin fere, ubi tubulum campanulatum fusco-viridem format, separtita, infera. Spica præterea flores imbricati densissima componuntar, ut κάρχην itaque speciem sequābatur vocare potuerint veteres.

(1) Theophr. Hist. Plant. lib. VII, cap. 12, pag. 865, ed. Bodaei. Plin. lib. XXI, cap. 47.

(2) Schol. Theocrit. Idyll. A, v. 52, Z, v. 68. Dioscorid. lib. II, cap. 199. pag. 459; Plin. I.e.

(3) Avicen. Canon. lib. II, pag. 274.

(4) Voc. ερόδιος, col. 1325.

(5) Dioscor. v. 330:

Τότε τοι οὐδὲ τεκμήριον τούτην λέγει.

Ambigendum omnino esse arbitrator, scilicet nostram sive asphodelum intelleserit Aratus.

(6) Simplic. cap. 224, f. 454, b. Etiamnum, بُورَق nomine in Aegypto insigniri asphodelum, Forskalus testatur. (Flor. Argyp. p. LXV.)

(7) Theriac. v. 534, ubi vid. schol.

(8) Valer. Cord. Annot. in Dioscor. lib. II, cap. 199, f. 48, b.

Eos flores odore fragrantissimo praeditos esse, inde effici potest, quod traditum fuerit, Ozolas, qui Loconrum accolae erant, nomen habere ab insigni asphodelorum bene olentium frequentia. (1) Εὐσπερος quoque vocat eum Hesychius.

Aphibus denique eos esse gratissimos, et Palladius (2) et Columella (3) docent, quod ex nectariferis glandulis expoli potest, quae fructum circumstant; namque valvae levatae, conniventes, germen cingentes, quibus stamna nituntur, haudquamcum cum Linnaeo pro nectariis habendas videntur. Eae autem valvae genericum statuum charactarem, quo Asphodelus et ab anteric, et ab aliis eius classis generibus distinguuntur.

Sertis coronisque inserviunt eas florum spicas, patet ex Theocriti versibus, quibus frondes stringi dicit e quercum hederarumque foliis et asphodeli depressa loca amantis doribus, in corudas Semelae et Baccho sacras. (4) Suidas referit et Proserpinam et Dianam hisce sertis cinctas fuisse: (5) quam quidem traditionem et postea adhibebimur.

Fructum ubertate praeprimissi insignem esse asphodelum, testatur Theophrastus: (6) male itaque Eustathius in Orco fictum fuisse asphodeli pratum, διά τὸ τοῦ ἀσφόδελου ἄχωραν, quod fructus non ferat asphodelus, opinatur. (7) Ese fructum vero lignosum, triquetrum et nigricantem, nasci δι τὸ στρογγύλαι τῷ ωκεάνῳ τοῦ Ἀθηνας, in (germine) rotundo sub flore, addit Theophrastus. Monendum vero, a veritate omniu[m] alienum esse posterius assertum: etenim florem asphodeli aliquis inde superum efficerit, quem tamen inferum habeat. Ad fructum eum spectant; que Nicander habet: (8)

Πολλάκι δ' αὐτοῦ καὶ στέρεμα, στοὺς λεβές ἀμπελούσην,

ubi Scholiastes notat, τὸ ἄμπελος, ἀντὶ τοῦ χωρίς positione esse, quem quodvis semen asphodeli in singulo λοσφῷ aut loculo positione sit, neque plura in eadem legumina latente.

Cum nostris id, maximam saltem partem, convenit in *Asphodelo ramoso* institutis observationibus, siquidem capulam fert ovalam, extus rugosam, intus nitentem, trivalvem, trilocularem, quovis vero loculo non unicam, sed bina semina continente, apice deliacentem. Semina sunt triquetra, rassisime quadrangularia, latere extimo convexa, reliqua concavis, utrinque acuta, coloris plumbei.

Αὐθεπίκευ νomen varii scholiasfac transferunt potius ad fructum asphodeli, maxime scholiastes Theocriti et Hesychius, quod ita explicandum arbitror, ut, quem spica plantae florestans eo nomine veniret, superesse etiapa fructescenti debuerit id nomen.

(1) Pausan. lib. X, cap. 38, p. 299.

(2) Lib. I, tit. 37, p. 52.

(3) Lib. IX, cap. 4, pag. 440.

(4) Idyll. XXVI, v. 4.

(5) Tom. I, p. 364.

(6) Hist. Plant. lib. VII, cap. 42, p. 865.

(7) In Odyss. XI, 573, p. 188.

(8) Tiberiae. v. 536.

Per Germaniam asphodeli has species sponte non provenire subumarunt scriptores seculi decimi sexti, qui primi Veterum plantas cum natura ipsa comparare studebant. (1) Habet autem a vulgaribus pharmacopoliis *Anthericum Liliastrum* pro eo, queritur Valerius Cordus, sicut supra monui. Noperi vero botanici omnino Asphodelum ramosum sponte nascentem inter Germaniae limites, per Carnioliam, (2) Bavariam, ad Tbingam invenerunt. (3) Multo vero frequentius provenit in Hispania, (4) ubi integra pratorum iugera eo consita apparent, in Galloprovincia, Gallia orientali, Italia et Graecia.

In locis vero depresso, pratis floridis et graminosis, cum selino, melillo aliisque id genus plantis pratinibus crescere constat. Hinc ἀσφόδελος τὸν ὄντα γὰς dicit Theocritus. (5) hinc quoque prata hispanica, ultra Leucadium rupem, asphodeli abundans, ubi manus mortuorum vagari Veteres credebant, λεμῶνας ἀσφόδελος vocarunt. (6) Notant enim scholastae fere omnes, ἀσφόδελον, πρωταρχητόν τον profumentum, ipsam plantam, ἀσφόδελον vero ἔστενως lectum, prata seu loca indicare, quibus ea planta prout veniat. (7)

Vt autem latius dilucidiusque paleat, qualia fuerint prata asphodelo consita, que Homerus uic Autu' collocavit, primum observemus, plantas huius tum fructus, tum vero maxime tubera radicibus adhaerentia antiquissimis Graecis cibos praebuisse suavissimos. Priusquam enim Pelaagus docuissest Arcades glandibus Quercus Esculi vesci, vitam illi pretrahere debebant radicibus et herbis. (8) Haec itaque tubera, ubetreme vel omni radici adhaerentia maxime eligebant. Hinc Hesiodus, frugalitatem commendans, exclaims:

Νάπιστ, οὐδὲ Ιπποτίν, δύον πλέον ἔμεν πάντος,
Οὐδὲ οὔσον ἐς μαλάχη τε καὶ ἀσφόδελον μέγ' θυμαρί:
Κρύψαντες γέροντες θύσαι θίσονται αὐθούσιοι. (9)

Bene explicat eos versus Plutarchus, ubi ἀλμουνη et ἀδιφευν vocat asphodelum,

(1) Histor. Stirp. pempt. II, lib. II, cap. 9, p. 207.

(2) Scopoli Flor. Carniol. tom. II, n. 412.

(3) Hornian. Flor. German. p. 420.

(4) Clus. Rar. plant. Histor. lib. II, cap. 39, p. 496.

(5) Idyll. XXVI, 4.

(6) Odys. XI, 539, 573; XXIV, 43, 14:

Λίψα δ' ἔκοντο καὶ ἀσφόδελον λεμῶνα,
Εὐθύδε ταῖσαν φυκιή, σῖδωλα καμόντων.

(7) Hesych. col. 593; Eustath. ad. Odys. XI, 573, p. 188; Suid. tom. I, p. 364; Schol. Lucian. Menipp. p. 43, ed. Graev.

(8) Pausan. lib. VIII, cap. 4, p. 349.

(9) Op. et Dies, v. 40, 2.

quo Epimenides ipse vitam prodraxerit. (1) Pythagoram quoque hoc albo dñm̄ et asphodelo et malva usum fuisse testatur Porphyrius. (2) Carpit vero eos Plinlus, quī alimon plantam eandem crediderint ac asphodelum; esse enim suo nomine alimon, longeque dñbre id ab asphodelo. (3) Glycyrrhizam nostram glabram autem esse banc alimon, Salmoius sūspicatur. (4) Evidem vero fateor, plures a Veteribus hoc nomine, alimōn, comprehendens plantas mihi videri, quae ad famam depellendum sufficiant. Et nostram itaque eo nomine insignitam fuisse arbitor, et glycyrrhizam, et malvam. Quod egregie probat Porphyrii supra addato loco, quem totum hic apponere licet: Άλιμος ἔχεται καὶ αὐτόφυος τρυπαῖς τὴν μήνας σύντιθεις ἐκ μέσην τοῦ σπέρματος καὶ σποδίου, καὶ φλοιοῦ σπιλίδης πλευθερίας ἀκριβῶς, ἵνε τὸν τοῦ περὶ αὐτὸν όποιον καθερβότιον, καὶ αὐτοδίλιων, ἀνθεράκων, τοῖς μαλάχησι φύλακας, καὶ ἀλρέτους, καὶ κριθῶν, καὶ ἴσθιθῶν, ἀπερικαταστατούς μέλιτι. ἀνάδεινεν Τρυπτίδη.

Saporem vero glandium radici adnascentium, ubi crudae sunt, et Dodoneus, et Clusius, ipseque Dioscorides tradunt acerem, amariuscum et adstringentem, ut itaque nequaquam pollio blandiatur. Tusa vero tubera cum scisibus, astisque cineribus et saluberrimum, et dulcissimum praebere cibum testantur Theophrastus et Plinius. Quin ipsa semina cineribus tosta, adiisque oleo et sale, saporem habere gratissimum ferunt.

Barbari itaque, qui αὐτῷ γόνατε Graeciam habitabant, gratissimis bis tuberibus nec mortuorum manes carere posse autuabant, quumque ferrebat Hispaniam, quae manes post mortem exciperet, hoc cibo praeparatis abundare, orta esse traditio de pratio asphodeli in Ilade oceutrentibus videtur.

Hic secessit mos antiquorum Graecorum, manibus dicare ac servare eborum portionem. Quidquid enim in ταριχείαις, seu epulis exequias constantibus, cadere in terram, mortuis sacrum habeatur. (5) Hinc asphodelo nostro sepulcro conseruantur cum aliis floris, sicut patet ex epigrammate Porphyrii, quod Eustathius (6) nobis servavit:

Νέτη μὲν μαλάχην καὶ ἀσφόδελον πολυάριζον, κόλπῳ δὲ τοῦ διάφανης.

Viget autem is mos et apud nostrorum temporum barbaras nationes, qui arbores, fructibus gratis praeditas, aliasque esculentas plantas in sepulcris mortuorum plantant, Crataevae religiosae et Terminaliae apud Otaheitiros, ac Adansoniae digitatae apud fluvii Senegal accolae exemplo. (7)

(1) Conviv. septem Sapient. p. 457. Cf. Plato de legib. lib. III, pag. 429. ed. Basil. 1534.

(2) De vita Pythag. p. 195, 196 (ed. Holsten. in-8. Cantabr. 1655).

(3) Plin. lib. XXII, cap. 22.

(4) Plin. Exercit. p. 422.

(5) Euripid. apud Athen. lib. X, p. 427.

(6) Eustath. l. c. Florum et plantarum sepulchra Veterum coronantium testimonia vid. apud Sophocl. Electr. v. 323; Euripid. Electr. v. 896; Suid. tom. III, p. 297; Artemidor. Onirocrit. lib. I, cap. 79.

(7) Forster. de plantis esculent. Oceano. Austr. n. 45; Mémoires de l'Acad. des Scienc. Paris, ann. 1761, pag. 218.

Hinc etiam Proserpinæ et τοῖς χθονίς sacrum habebant asphodelum nostrum Rhodii. (1)

Ob eamdem arbitror rationem asphodelum ante portas villarum sajum remedium putatum fuisse contra veneficiorum noxas. (2) Medicus praeterea eius usus, ob calefacientem vim, praedicabatur adversus venenata vulnera, rupturas vasorum et coniunctas membra, convulsiones et dolores; cire quoque menstruorum cursum et urinam credebatur. (3) Contra alopeciam commendant Paulius Aegineta (4) et Actinus, (5) contra suum varios morbos Democritus physicus et Florentinus. (6)

Alienum denique ab hoc asphodeli genere puto Galeni asphodelum esse. Radicem enim habet scillæ simillimam et formam, et magnitudine. (7) quod, quem de nostri fissiculata radice dici non possit; aliam plantam sobintelligendam esse indicat. Simili quoque saperis acrimonis praeditum eum bulbum amittere exst, dum coctus fuerit et arca paratus. Expertum praeterea se esse fatetur, quod rustici, fame gravante, his bulbis vitam protraxerint. Similes quoque facultates medicas ac scillæ tribuit huic bulbo. (8)

Hunc Galeni asphodelum Dodonaeus iam cognovit, (9) Clusius vero anno 1603 e pyrenæis alpibus acceptum, examinatumque *Ornithogali pyrenaici* nomine merito insignivit, (10) quod nomen servavit etiam Linnaeus.

SPPNÆZL, Antiquit. Botanici. Specim. I.

(1) Suid. tom. I, p. 364.

(2) Plin. lib. XXI, cap. 47.

(3) Dioscorid. lib. II, cap. 499, p. 459; Plin. lib. XXII, cap. 22; Rhasz. contin. lib. XXI, cap. 295, f. 435, c. Serapion. Simpl. cap. 221, f. 454, b. Avicenn. lib. IV, sen. 6. tr. 3, p. 433.

(4) Lib. VII, p. 232.

(5) Tetr. I, serm. I, col. 43.

(6) Geopon. lib. XIX, cap. 6, 7, p. 4227, 4228.

(7) De Alimentor. Facult. lib. II, p. 335.

(8) Repetit ea Oribasius lib. II, cap. 21, f. 48, b.

(9) Hist. Stirp. pempt. II, lib. II, cap. 41; p. 208.

(10) Append. altera ad Hist. Plant. p. 158, et ei. Gur. poster. p. 40.

EXCVRSVS III

DE HOMERI NEPENTHE

Ad ea Plinii verba, lib. XXI, cap. 35:

Helenium e lacrymis Helenae dicitur natum, et ideo in Helene insula laudatissimum. Est autem frutex humi se spargens dodrantalibus rากulis, folio simili serpyllo. Et cap. 91: Helenium ab Helena, ut diximus, natum, favere creditur formae: cutem mulierum in facie reliquoque corpore nutritre incorruptam. Præterea putant usu eius quamdam gratiam iis veneremque conciliari. Attribuunt et hilaritatis effectum eidem potae in vino, eumque quem habuerit nepenthes illud prædicatum ab Homero, quo tristitia omnis aboleatur. Et lib. XXV, cap. 5: Homerus quidem primus doctrinarum et antiquitatis parens, gloriant herbarum Aegypto tribuit. Herbas certe Aegyptias a regis uxore traditas stue Helenae plurimas narrat, ac nobile illud nepenthes, oblivionem tristitiae veniamque afferens, et ab Helena utique omnibus mortalibus propinquandum.

Non defuere unquam præclarata ingenia, quae ab ipsa antiquitate Homeri, ut scientiarum omnium parenti, impense operam dederunt: unus tamen omnibus dignitate et studiorum laude antecellit Ptolemaeus Aegypti rex, cognomine Philadelphius. Hic adeo poëtam nostrum est admiratus, ac solerter sectatus, ut non solum eius acerrimus propagulator, sed et doctissimi conuentator evaserit. Zollium enim illum Oxyrhynchiz, quod Homeri et castigatorum profecti foret susus, delusum prius aliquandiu, extremo tandem suppicio cruciatum necesse; ac præter alia volumina, τὰ Ζετόματα Οξυρύχη, id est, *Quarstiones de locis quibusdam in poësi Homericā*, composuisse traditum est. Quarum in numero et hanc illustrem xipi νήπιον controveriam admississe procul dubio existimandum foret; quum nepenthes hoc Aegyptium fuerit pharmaci, et donum ex eiusdem regni regibus, vi sus quisque circumstantiis admirandum. Nec deest conjectura sufficiens auctoritas; si iste ille sit Ptolemaeus, quem Didymus in Scholiis ad lib. IV Odys. nempe ad eum de quo agimus, Homeri locum citat. Hos libros, si sevi longinqua vetustas non invidisset, plerisque Veterum, et nobis amplius, de ea re disserendi

e medio sublata esset occasio. Nunc alter ego Philadelphus (ab aliis verbo *in-*
stantia) non ingens, non ingenii bibliotheca, quibus omnibus sum destitutus; sed ob sororiam (¹) pietatem (ea enim de causa Philadelphi hoc indi-
tum *engobmentum*), ipsam pertractare coactus, quamvis *ἰσοπτειακά* do-
eere nullatenus confuso, subtiliter tamen pro meo caplo de iis dicam: quae
nisi admiratione prosequi, commendatione tamen digna videantur. Sed ne
diutius præstationibus immoremur, a scripto Homeri loco, quo totam hanc
de Nepenthe historiam, singulare eius proprietates complectitur, ad rem
ipsam aggrediar: inquit Homerus, Odyss. IV, 220:

Ἄλτικ' ἔρι μὲν οἶνος βάθε φάρμακον ἔδει ἐπίνου,
 Νηπενθής τ' ἄγχολόν τι, κακοῖς ἐπίθεσιν απέλειν.
 Ος τὸ κατεύρθεσσι, ἀτον ηὔπτερι μυγών,
 Οὐκ ἀν ἴημέριος γα βάθει κατὰ δάκρυ παρείνει.
 Οὐδὲ εἰ οἱ κατὰ τείναις, μάτηρ τε, πάτηρ τε,
 Οὐδὲ εἰ εἰ προπάρσοντες ἀδελφέον, ή φίλον νιόν,
 Χαλκῷ σπείρων, οὐδὲ ὄρθελμοστίν ὅρθο, κ. τ.).

Quae carmina elegantissime Gulielmus Budaeus ita vertit:

Hie Helenae sublit vino miscere venenum
 Solvere quod luctus, ἄταν οπιρε mimaces,
 Quod p̄tmori fertur residæ abstergere sensus
 Sortis acerbae animo, atque oblivia ferre malorum.

(¹) Homerus poëtarum et sapientium eximius multa, eaque precelara, de
 Meleto narrat, Odyss. lib. IV; verum illud præter caetera haud prætereundum, quum magnum hunc popolorum pastorem, nato sibi filio Myrmidoneum
 nomen prodit imposuisse. Quod si ex Eustachio, eruditissimo nempe Homeri
 interprete, libuerit indagare, non aliter id actum deprehendemus, nisi quia
 ei natus esset, quo tempore propter Helenæ pulchritudine uxoris raptum,
 tota Graecia oppleta moerore lugerat. Vnde proinde fuit non aliud proli huic
 indere nomen: quemadmodum in Sacris Libris, Genes. cap. xxxv, Benoni,
 filium doloris, natum puerum, sed ad matris interitum, vocandum existi-
 mabat Racheles. Magnum enim iustum, si vox graeca latine reddatur, ma-
 gnamque tristitiam significabit. Quod nescio quo fato, propter obitum Vir-
 ginis sororis carissime mihi contigisse experior, quinque altera non minus
 Helena, quam Racheles, pulchra videlicet, atque (quod saepius desideran-
 dum) castissima femina: non minorem quo funere amaritudinem milii, fra-
 trique alteri viro, caeterisque cunisanguineis incussit. At si verum est, quod
 inquit Synesius Epistola 1: ποιῶσας ἡγετούς ἐγγενετάρην, et liberos ego
 libros genui et, hoc est foctum, sobolemque hominum esse ingeniorum mo-
 menta: edidi similiter hoc moeroris tempore partum huiuscem commentarii,
 et velut alter Luciani Iupiter, Deor. dial. IV, iusta antiquiores fabulas, capite
 Minervam parturii; sed ictu duræ bipennis, id est, tam gravi et tam ino-
 pinato casu perculsus.

Petrus La Seur, de Nepenthe Homeri, part. I, s. parascevistica
 ex Thes. Græcar. Antiq. tom. XI, p. 435.

Qui semel id potera spistum nepenthes lachro
Hauserit, hinc lacrymam, non si suavisima preles,
Si gerasmus ei carus, matreve, paterve,
Oppetat ante oculos, ferro confossum atrocis, etc.

Quae autem dissertationis est methodus, pauca aliqua de nomine praemonere necessum habeo: et primum quid nepenthes significet, deinde substantivum, an epitheton sit? Quantum ad significatiōnēm attinet, dicitur ἀπὸ τοῦ οὐ, particula primativa, et πίνδος, quae ut ab initio monitionis *luctum tristitiamque* significat: Enstath. in Comment. ad Odys. Δ. et non solum τὸ ἐπεργάνων πίνδος, quod *lucta caret*, ἀλλὰ καὶ τραύχες, a hoc est, ut cum Plinio, lib. XXV, cap. 5, dicam, *oblivionem tristitiae, veniamque afferens*: per translationem vero clarum, serenum, laetumque significabit. Siquidem ita apud epigrammaticum esponitur Νεπένθης Απόλλων, quod Anthol. lib. I, cap. 36, legitur.

Reliqua difficultas maior. Nam plerique volunt, ut adiective sumatur; hoc est, γάρπαξος νεπένθης, medicamentum, quod laetificum vel exultaans medici dicunt: quemadmodum et alia huic eidem pharmaco adiecta vocabula, ἔγειρος, ιατρος, ἀπόλλων, addicione inducent. Cui opinioni non insicīus immis: sed in substantivum etiam solvi posse contendimus. Nam quād plura pharmaca, tum simplicia, tum mixta ab effectibus nomina sortiuntur, quid vetat apud Homerum γάρπαξος νεπένθης, medicamentum quod est *nepenthes* exponere? Sic consulto a doctissimo Budaeo, ut propinquiora adducam, in sua versione factum est: qui quād illud Homeri transferret, ὃ τὸ καταθρόξαντο ἐπὸν χρῆστη μυτίς, quod ita ad verbum diceretur; et qui illud medicamen deglutierit, postquam crateri fuerit immissum: et τὸ nepenthes de suo adjiciens, sic habet: Qui semel id potera mistum nepenthes lachro hauserit. Eequonām, quādo, alio nomine poterat tale medicamen insigniri; si hoc non barbare, non ineleganter omnis vis integraque eius virtus exprimitur? qua ratione et nos hunc opellere titulum adoptavimus.

Sed haec tenus de nomine: nōne rem ipsam agamus. Et primum omnium in disceptationem adducimus, utrum in hac parte, et in his verbis Homericis, aliquid fuerit hoc pharmaceum? Facit dubitationi locum Oribassii Collect. lib. V, c. 7, immo Risi, antiquissimi medici, in hac re sententia, quā nihil aliud nepenthes est arbitratus, quād ipsum vīnam: et nī me fallit interpres, haec sunt Oribassi verba: Quippe quād vīnam sit moeroris medicamentum, atque Helenā quidem mihi videatur hoc crateri infusione, ut moerorem sadaret.

Si igitur sūbitummodo vīnum Helenā misrit, malle medicamine tempora-
tum, iāci verba Horneri eam recipiant interpretationem, opus est: ut illud
sit obv. βίδε γάρπαξος νεπένθης, a poēta sit dictum, tartum ut exprimeret
Helenā dedisse merum bibere non imbecillum, et (quod alunt) ὀλγέρο-
πος, sed potens, fragrans, generosum, et amara curorum effere nonq efficax
modo, ut inquit Nonnius, Carm. lib. IV, Od. xii, sed efficacissimum.

Et sane constat apud poētam, non temetum, sed Aegyptiacum quidpiam
hīs epithētis decorari. Quod etiam, ut in hanc cassam trahas, nec obstaen-
tum videatur, Helenā ab Aegyptiis huiusmodi disciplinam edocēam: ex
Atheneo Deipnos, lib. I, intelliges Hellanicum scribere, in Pliniane, appido

Aegypti, primum inventam fuisse vitem; qua' de causa Dion Academicus prius sicut, καὶ πιλόντας, hoc est, vini, et bibendi avidus, et amicos, Aegyptios fuisse inquit; ac quoniam ob egestatem vino multis carentem esset, escogitatum apud illos inopiae solatium, ut vinum ex hordeo confectum biberent: cuius potu adeo Istaī sunt, ut canerent, saltarent, et quae solent ebrii, facerent omnia. Et addit ad maximum vinolentiae argumentum, morem esse apud ipsos, immo velut lege quadam receptum, brasicias coetas, tanquam ἀριστερού, et contra ebrietatem remedium nāc omnes alios eibos comedere.

Itaque, ut summatis rem expediam, videtur ad diluendos moerores Telephacho et Pisistrato, quos convivio esceperat Menelaus, Aegyptiorum more Helenam propinasse: et hospites ipsos Alyntis (ad hunc enim morem transfert Dalecampius in Notis ad Athen.) effecisse; quid nra Itali, quum largius meracintusque poculis indulgimus, Teutonio ritu perpotare dicimus.

Num vero haec sufficient, ut funditus convellatur opinio, iam omnium calculo receptissima, Homerum scilicet aliud quid praeter vinum Indicasse, validissimum contra luctum medicamentum, quid ex Aegyptiaco agro productum, et a medicis illius regionis observatum, Polydorina Thonis Thebarum regis uirū, Helenae, utl magnū repositum et regie praebuit domum? Haud eidem ita credo: nec aliter sentiendum, quum valde indecora, et Homero pugnantia, ista continent assertio: nam praeterquam quod feminas vel principes minima decent à pectora, non est huinsmodi viro in ea regione proventus, quum frigidum et prorsus Biblinon gignatur, nec iden Biblinum disi quod βιβλίος oīos Aegyptiam, ut Guiliandius, potem: sed quia, quum omnibus sit infirmius, maxime ita appellari convenit, Rursus et ex Homericis verbis viro pharmaca iniectum aperie liquet.

Vnde mirum videri possit, quomodo ex eo depromens Rufus, non id animadverterit; sed fortasse annotat hat quod eius decurto Oribasius negavit exprimere, ideo ne penthe non siibi quam in vino dilutum, quia vinum itidem moeroris esset medicamentum, et hilaritatis, et loquutus Varro, dulce seminarium. Quia ratione, et νοντεδίς, καὶ κακῶν ἀπίλθων ἀκέρων, per translationem et similitudinem dici potuisset: immo Galenus, lib. eo: Quod animi mores sequuntur corporis temperamentum, quamvis Oenopise radicem nepeuthes assereret, addit tamen, nihil ea hoc loco opus esse, quum viuum tria quotidie facere videamus.

Re vera autem habuisse Aegyptios huiusmodi medicamenta, Diodorus Siculus, Biblioth. lib. I, quem ei S. Justinus, martyr, citat in Cohort. ad Graecos, abunde testatur his verbis: Τὸ γάρ νηπεῖς φάρμακον, ὃ δαΐσει φτει ὁ ποιτης τῆς Ελένης de τῷ Αἰγυπτίῳ Θηβῶν παρέ τῆς Πολυδάρνας τῆς Θώνος γυναικες, ἀκριβῶς εἴηταις φαίνεται· ἐτι γάρ καὶ νῦν τὰς ἐν ταῖς γυναικας χρεοῖσι τῇ προτερημάτῃ δυνάμει λέγουσι καὶ παρέ μόνης ταῖς Διοσπολίτιστοι ἔχ πολιων χρέων ὄργης καὶ λόπης φάρμακον εὔρεσθαι φασι. Quod ex Poggii versione: Nam potionem ad abolendum luctum, quam p̄ ita Helenum habuissent scribit, in Thebis Aegyptiis a Polydorina Thonis usore factam constat: ubi quae quoque mulieres, hoc medicamine utuntur. Apud soios vero Diopolitás (eaedem enim Diopolis et Thebae sunt), prius etiam temporibus inventum fuisse tradunt, et irae et doloris medicamentum. s

Verum tamen quidnam fuerit hoc nepentes, plane nos tradit Diodorus, neque forsitan ei compertum. Nos, quod nostri est operis, id investigemus: quoniam sane constet pharmacum fuisse, nam tunc pappazos plura esse genera. Et ut competriri possit quale hoc Homericum fuerit, primum per aliqua recurrendum, eaque examinanda, quibus Homeri verba, aut ratio, aut scriptorum auctoritas consentire videntur. Deinde paululum ad certiorem nepenthis indaginam, velut manu ducti feliciter descendemus.

Quoniam haec pappazos ex simplici, item ex composito medicamento constare posuerit, merito dubitare possemus, quoniam istorum fuerit. Prout quidem in uno solo simpliciique pharmaco tantam efficaciam, quamvis si tribuit Homerus, non facile debemus agnoscere, sed potius affirmare, collatis aliorum viribus, ut deorum manus, quod dicebant Veteres, hoc est, validissimum et praesentanum fuerit medicamentum. Siquidem ad triatitiae levamen, quem necessum sit calidius cor sovare remedium, ad ad iram sedandam sanguinis successionem frigidis consopire: non unum nec simplex esse potest, quod ad utrumque curandum vires possidat. Idque Philostrati antiqui scriptoris confirmat auctoritas, qui in Sophistarum Vitis epist. ad Anton. ad hunc Odysseae locum respiciens, inquit: Τὸ δὲ φρόντερα τούτο, ἀπότις ὑπάτων, καὶ τὰ ἄλλη ποι κομψεῖ τῆς γνώμης, ὥστε ὁ κρατήρας τῆς Ελίνης τοὺς Αἰγυπτίους φαράρχοντες. Et ista lucubratio gravissimos animi labores, velut Helenae crater medicamentis Aegyptiis, tibi quandoque levabit. Nam τλιθυτικοῦ loquendo, videtur annuere in hac Helenae patera, plura Aegyptia fuisse venena.

Verum enim vero tem exactius rimando, haec ab Heleni mente, verbiisque dissidentia iudicabimus. Quandoquidem si ex pluribus confectum fuisset nepentes, poeta noster, cuius haec est praecipua virtus, cum evidenter, et rerum quadam *hypotyposi* suas explore narrationes, immo potius sub legentium oculos sublicare, omnia procul dubio temperaturae accidentia explicasset, ut in Nestoris poculo fecisse animadvertisimus, Iliad. XI:

Ἐν τῷ σπι τόποντος γυνὴ οἰκεῖα θήσα
Οἶνῳ Πραμνίῳ, ἵνα δ' αἴγυπτος κνῆ τυρόν
Κρέστη χαλκίῃ, ἵνα δ' ἀλεπίτη λευκά πάλυν.
In hoc ipsa potionem consecit mulier similis deabus
Ex vino Pramnio, et super vinum espinum rasit caseum
Cultro aereo, ad haec vero farinas albas inspersit.

Et in Vlyssis historia Odys. X, haec eadem a Circe potionibus admixta, repete non indignatur, quae etsi potius ad cibum, quam ad medicinam spectant, nec nostrum nepentes extra mensuram ab Helena propinatur: ut nihil minus, si quid in eo varium multiplex, singularem prodere debuisse. Et quoniam pharacum asseramus, crescit conjecturae argumentum, quoniam profecto constet naturae magis consona simplicia esse remedia, et antiquis temporibus propriora. Postea eniat, ut fere declamat Plinius, l. XXIV, cap. 4: «Fraudes hominum, et ingeniorum capturae officinas invanere istas, et in medicinae usu exoleverunt, quae tum parata vulgo, et inventu facilius erant: quoniam vera remedia pauperissimus quisque coenel, et ex horto pertinet.»

Ad Philosratum quod attinet, sua licentia id dixisse, et ab Homero, hoc est, a proprio historiae auctore, longe aberrasse contendimus. Nam quamvis Helena plura pharmaca, velut ad plura utilia, a Polydamna accepit, hanc tamen haec omnia vino diluisse probari potest. Sed forsitan usurpata aliquando dicendi abusione, numerum numero commutavit; aut ad aliud aliquid resipexit, quod in ultima parte, et prope huius operis finem indicabitur.

Nunc igitur coagmentatione relecta, uniforme quid, iuxta poëtæ verbâ, et simplex pharmacum fuisse nepenthes, quod alterum era propositæ divisionis caput, firmum remanere consequens est. Sed in tanta rerum medicarum copia ac diversitate (intra enim octingenta simpliciorum numerum finitum, si Narniensi Gal. Mart. de Promiss. Doct. c. iii, credimus, quem multo maiorem nunc temporis recensendum) quid certi statuere possumus? Ultra tamen pergere non diffidimus: et primum cum Apuleio in Apol. affirmamus: *¶ Vt etiam vir egregie doctus, et Veterum aemulator meminerat, Homerum poëtam multiscium, vel potius cunclaram serum opprime peritum, vim unum medicamentum, non mari, sed terreae scripsisse. ¶ Et quamvis marina curatione usus Aegyptios constet, atque Euripidem, una cum Platone in Argyptum profectum, iuxta Diogenem Laert. lib. III de Platone: Καὶ αὐτῷν νοσήσαντα πρὸς τὸν ἵπαντα απελυθῆναι τὴν σὰρκα δακτύων, φέρει καὶ τιτεῖν.*

Θάλασσα καλέσει πάντα τὰ θεραπέουμενα κακά

a Atque ibi morbo comprehensum, a sacerdotibus Thalassica medela fuisse ablutum, qua ex re postea distinet:

Mare universa proliuit hominum mala: *¶*

nihilominus de hoc Aegyptio pharaco expresse testatur Homerus, Odys. Δ, φίτι ζεύσωρος ἄρουρα, quod producet fertilius terra. Non enim, subdit idem Apuleius, marino aliquo (in mari, unde et nonies, margaritas nasci, res est nota) et pisculento medicavit, nec Proteus faciem, nec Ulysses acrobem, nec Aeolus folles, nec Helena pateram; nec Circe poculum, nec Venus cingulum. Quum ergo huiusmodi pharmacum fuerit, ut terrae sit adscribendum; aut ad plantas, aut ad lapillos, ex eodem Apuleio pertinere dicendum erit: receptissimam ex lapidibus medicinae, nec novum, aut absurdum vino commixtos aegrescentibus eos dari, ut de Sphiro, Haematide, aliisque Dioscurides observavit:

Agnoscimus sane ex Antiquorum scriptis nonnullas laudari in geminis qualitates, quae cum Aegyptio nepenthe conferriri possant. Dioscorid. lib. V: *¶ Ex Nilo, Aegypti fluvio, lapis producitur galactides, quem et Letheum nominant; ipsa praecedentia mala ducit in obliuionem, et vino insulsoque liquatur. ¶ Topaziorum nonne iram sedage et tristitiam, sunt qui asserant? plura ex Orpheo, Dioscoride; Plinio aliisque scriptoribus adduci queunt: sed quum omnis doctrina disputatio intra Homeris semitas prugrediatur, iam non amplius in hac investigatione inumoraudum (Ibid. Orig. lib. XVI, cap. 6,) quum lapillos, gemmas, et grecas, unde geminas denominationes solitac; a suo pharmaco satis evidenter Homerus explodat. Et ex eo ita esse*

convincitur, quod illud φίραν ζεύμαρος ἄρουρας asserat. Quamvis enim hic dicendi modus frequens sit apud Poetam, nihilominus, si hoc in loco viam eius libet examinare, facile comprehendemus ἄρουραν, non τὸ γῆν simpliciter, sed cultam et ad sationem idoneam, et proprie arvum, πάρα τὸ ἄρον, ἡ πάρα τὸ ἀρτριασθαι, significare: vox autem ζεύμαρος, sive ἄντες ζεύς, ut Plinius, lib. XVI, cap. 8, sive ἄντες ζεύς, ut Eustathius voluit, derivelut: hoc certe denotat quod Hebreis Ἰωαννης thebel, et in Ile-truscorum disciplina, vold dicebatur. Nos verisimile exprimimus il campo produttore delle vittorie.

Itaque necessario fatendum est, Homérum, Odiss, lib. X, pro pharmaco plantarum aliquam hic intelligere, quemadmodum de molli herba, quam Mercurius Vlisci ad Circe se conferenti dedit, verba faciens, similiter inquit:

Ὡς ἔρα τυνέστε πόρε γέρμακον Ἀργειόντης
Ἐκ γυνές ἴρεστε: καὶ μοι φίραν αὐτοῖς ἀδεία,
Πίξο μέν μέλιν ἄρε, γάλακτι δὲ εὔκλειος ἀνθος.

Quae ita eleganter sunt redditæ:

Sic deus effatus, caeso cui nomen ab Argo
De tetra evulsu mihi dát medicamen, et addit
Naturam; radix tigræ erat, flos lacteus illi.

Ego et nepenthes herbam fuisse pro comperto habebimus: quod etiam Theophrastus, utramque tangens historiam, his confirmat verbis, Hist. Plant. lib. IX, cap. 45: Φαρμακείας δὲ δοκούσιν οἵαν τόποι μάλιστα μὲν ἔησαν τὰς Ἑλλάδες, οἱ περὶ Τυρόντιαν καὶ τὸν Δατίνεν, δὲ γὰρ τὰς Κύρην οἵαν μάλιστα, καὶ ἐπὶ μάλιστα οὐς Ομηρός γραπε περὶ Αἴγυπτον ἐκεῖθε γῆρ τὸν Ελασσαλατεῖν.

Εσθὲ τὰς εἰς Πολόδερμα πόρες Θύσεος παράσκευτις
Αἴγυπτον, τόδι μάλιστα φίρη ζεύμαρος ἄρουρα
Φάρμακα, πολλὰ μέν μολύβια περιγέμια, πολλά δὲ λυγρά.

Ἐπ' οὗ δέ, καὶ τὸ νηπειός διατέλος φονικοῖς καὶ ὄφεσιν· διετος λόθην ποιεῖν,
καὶ ἀπάθειαν τῶν κακῶν, hoc est, ut Theodorus verbi: «Tracilius medicamentorum fertiles potissimum tradidit extra Graeciam, Etruriam et Latinum agrum, quem Circe habuisse affirmavit, atque etiam magis Aegyptum auctore Homero. Hinc enim Helenam inde accepisse inquit:

Prospera quae quondam Thonis dulcissima coniux
Aegyptii Polydanna dedit, quae plurimis giguit
Noxia terra ferax, et multa probata venena.

Inter quae vel illud medicamen lucius, et moeroris esse auctoriant, omnino ita ut malorum obliuionem atque indolentiam facere possit.

Sed clarius ex eodem Theophrasto Plinius, lib. XXV, cap. 5: «Homerus, inquit, prius doctrinarum et antiquitatis parem, multis alias in admiratione Circe, gloriam herbarum Aegyptio tribuit: herbas certe Argyplias a

regis usore traditas suae Helenae plurimam narrat, ac nobile illud nepenthes obliuionem tristitiae remiamque afferens. v. Haec tenus Plinius.

Quum iam probatum sit nepenthes herbam fuisse, reliquum est videre, quomodo vino iniectam; nam quaepam fuerit postremo examinabitur. Et triplici modo a medicamentariis potuisset id fieri, vel integrum herbam insuistendo, vel pulverem, vel succum ipsius. Et primo Helenam herbam ipsam crateri inseruisse, Veterem opinione soleatur, ut ex Plutarcho in Sympos. lib. I, cap. 4, licet perspicere; inquit enim: Οἱ μὲν οὐς τὰ βούγλωστα καταπιγνύντες σί τὸν οἶνον, καὶ τοῖς ἀποβρέγμασι τῶν περιστερίων καὶ ἄδιάντων τὰ ἄδρην φάνεται, ὡς τούτων τινὲς τοῖς ἐπιχυμένοις εὐθυρέται τοῖς φιλορροσθενταῖς ἀνθεόντων, ἀπομιμόμενοι τὸν Ομηρικὸν Εἵληνον ὑποφράγματος τὸν ἄκροτον. Nonnulli quidem buglossam vino admiscerent, aut solum rigant verbenarum adiantorumque diluto, quod haec convivis hilaritatem aliquam et comitatem conejilare opinantur, imitantes Homericam Helenam quae vino medicamentum iniecerit. Si enim ad Helenae exemplum Veteres id faciebant, profecto existimabant et herbam Helenam adhibuisse: nam ita buglossae usus, quemadmodum et pimpinelloe, ad anima Iseliniam et iucunditatem probatur.

Sed hoc ex eodem Plutarcho, nedum ex Homero, resellitur, quum ille alteram subiectat nepenthis interpretationem, de qua nos alibi: hic non injectionem tantum, sed commixtionem et confusionem alcuius rei cum vino aperte memoret, ut sorbitio in stomachum immitteretur. Potius itaque pulverem impersissas, ratione videbatur coconstantem. Nam si nepenthes Helenana habuisse a muliere Aegyptia, ex Homericis verbis necessario fatendum; quum magnum temporis spatium intercesserit ab ipius in Aegyptum peregrinatione, ad usque Menelai in Graeciam redditum, et Telemachi Pisistraticque adventum (nam οὐδότῳ ἔτη octaua scilicet post annum rediisse ab Homero, Odyss. lib. IV, et Strabone, Geogr. lib. I, convincitur): siccum iam et arefactum medicamentum, quomodo, ut viti suam magis communicaret, spitus inmitti potuisset, quam in pulvisculum, et in diapasmatum speciem redactum? eo magis quod vicorum doctorum observatione comperimus habemus (vid. Had. Iun. cap. de Msd.), Veteres diapasmatum aspergines potu ad luxum et fragrantiam adhibuisse.

Sed nec huiusmodi mihi probatur sententia, quum minime credendum sit nepenthes hoc illud esse, quod Thebæ a Polydamma accepérat, et licet Homerus, Odyss. IV, dicat:

Tελα Διός θυγάτερ ἔχε φάρμακα μητέστα
Ἐφόλε, τί σι Πολύδαμη πόδεν,
Ταλις λοις filia habebat pharynac,
Quae illi Polydamma praebevit;

hunc alio modo intelligendum est, quum insta Athenaei explicatinem Diphos. lib. IV: II δὲ Εἵλην, inquit Athenaeus, Διός οὐσα θυγάτερ καὶ παρὰ τῶν οἰ Λιγύπτων πορέα, μητέρων τῶν λόγους, ἵ τὸν οἶνον ἴρβαλλε πάνυκες τῷ οἴνῳ φάρμακον. s. Helenæ vero lovis gnata, oratione commercioque sapientum Aegyptiorum multum edocta, panaces ex vera pharmacum iniicit vino. s.

Igitur privato studio, Helenam in imaginariis vel pensilibus hortis, ad delectationem coluisse dicendum est: et proinde ad rem praesentaneam, non ut inspersile quoddam adhibuisse, πάντα, ut in Nestoris poculo, vel alio quopiam peculiari vocabulo significasset Homerus IInd. XI, sed succum vino permiscuisse. Quod nobis superest affirmare, et affirmare Poëtam contendimus. Inquit enim post locum a nobis supra laudatum:

Αὐτῷ ἐπι τὸ ἐνέκτη κίλεος τε οἰνοχοῖσσι.

Caeterum postquam sane infudit, iussit viuum propinari.

Ita enim verti debet. Nam verbum ἐνέκτη, ex quo illud ἐνέκτη, quo itidem in Circos potionē utitur, propria significatione apud pharmacopoeos īfūdere valet.

Addē dubitatiuncularū, et ex illius resolutione id evidentius apparebit. Supra dixerat Homerus, Odias. X. τις οὐρος βῆλε φάρμακον ἔνθεν ἐτίνειν. Liquet etenim ex his verbis, primo vinum ἄλιστον, deinde pharmaco medicatum; at contrarium subdit, carmine iam a nobis citato, in quo habes primo medicamen iniectum, deinde viuum propinatum. Quae responsio? facilis. Nam dicimus: Helenam haud in minutis calycibus potionem procurasse, sed in maiori lagena et congario commixtionem hanc perfecisse; qua perfecta, ex eo iussit οἰνοχοῖσι, id est, vini liquorem in poculis effundere. Quibus sane nepenthes arguitur cum vino concorporatum, et liquidi cum liquido perfecta commixtio: cui subobscure, eleganter tamen, Plinius lib. XXV, cap. 5, annuit: «Quoniam nobile illud nepenthes, inquit, ab Helena cunctis mortaliis propinandum.» Remanet ergo iam satis sufficienter probatum succum Helenam effindiāe (succi nomine, quod decoctum medici vocant, non excludo).

Vltima occurrit disputatio: que plantarum hoc nepenthe proponatur: et num per nostra prata hoc germen herbescat, vel desit naturae invidia, aut deos effossores cum moly exposcat. Ardua sane questio, in qua et Veteres hascitarunt, et praeter eorum opiniones recenseri vix quidquam potest. Sed, ut moras praefationum recidamus, sciendum est plerosque Veterum, buglossum nepenthes existimasse, ut supra ex Plutarchi loco Sympos. lib. I, cap. 4, indubitatum fecimus. Deiecta siquidem in vinum buglossi folia, voluptates animi et laetitiam augere Dioscorides, lib. IV, cap. 423, et Paulinus Aegineta, lib. VI, cap. de Buglosso scripserunt. Neque ultra hunc usum buglosso, alium quemquam multi faciendum ab antiquis scriptoribus tribui, recte notat Marcellus Virgilius in Diocor. lib. IV, cap. 423, «cuius causa, et euphrosynon, coguata fere nepenthus voce, ut Plinius memorat, lib. XXV, cap. 40, nominatum.

Accedit Galeni auctoritas, cui adstipulatus Caelius Rhodiginus totam hanc sententiam firmat, lib. XI, cap. 3, his verbis: «Porro sunt ex diligentioribus, qui rimati exactius, cuiusnam medi foet pharmacum id, ex quibusque concinnaretur, suspicati sunt esse buglossum, propterea quod de ea sic prodiderit Galenus, οὐτὶ τοις οἴνος ἐρμαλλόμενος εὔρρευντος αἴτιος γίνεται, id est, vino iniecta hilaritatem inducit. Scribunt medicorum scientissimi evenitus mirabilis eam censerit, propter quod sanguis inde clarior fuit, expurgatoriumque, porro et cor consoveatur, a quo mox et hepar: id autem sic affec-

ctum laudabilem sanguinem producere unde coniatur laetitia. Hoc tenus Caelius. At nos qui lesiculam buglossi cippovixx pluries, et praesertim in hoc animi consternatione, experti sumus, simplicitati dueimis, hanc sanguinem, maximarumque virium herbam, Aegyptiae principis hospitale mucuscum, ad tamen vulgare oles, tardis tenuibusque facultatibus praeditum, accommodare.

Caeterum, haud liquet ex Plutarcho buglossum Veteres nepenthes Homericum reputasse, sed tantummodo exemplo Heleus illud vino inieciisse: ad quem usum, non accūs, ut diximus de nepente, sed folia, praesertim vero floscularum calyculi adhibentur, et proinde nescio quid sibi velit Alcyonius Anguillara, nostri aseculi auctor non spernendus, qui et medicinam professus, ad hoc Homeri pharmacon respiciens de Sinpl. cap. de *Oenopia*, buglossi radicem ἐγγονιστ.

Sed age, an meliora alii diserint? et sane ita videtur. Sunt enim qui Helenium, id esse affirmant: quorum iudicem, vel ipsius herbe nomen argumentum facit. Natam quippe in Cranae, quae una est Sporadum insula, Helena postmodum ab illa vocata, et ex ipsius seminae lacrymis a pectinis efficiuntur; cf. Strab libris IX et X Ille Romani, inquit Dioscorides, eniam cōmp̄nam dixerit. Nectarion itidem dictum, ipse Dioscorides affirms, lib. V, cap. 40, unde vinum nectarites confectum. De quo idem his verbis, οὐδὲ σταπές σκευάζεται ἵν τοῦ θαύματος, a conficitur et nectarites dictum vinum ea Helenum herba, et deinceps, quam alii nectarion appellant. Credo hanc ei nomenclaturam fecisse, haud divinitatem in admendis curia, atque hominum molestias, sed succi dulcedinem, quod Plinius de Helenio statut, lib. XXI, cap. 94. Iotegrum vero Plinius locum subiectum, qui in hac re probanda iudicatur exinius; inquit enim: a Helenum ab Helena lacrimis (haec verio lecto), ut diximus, natum, favore redditus formae, cutem mulierum in facie reliquo corpore nutrire incorruptam. Praeterea putant usi eius quandam gratiam eis veneremque conciliari: attribuunt hilaritatis effectum eidem potē in vīno, cumque quem habuerit nepenthes illud praedicatum ab Homero, quo tristitia omnis aboleatur. Est autem succi prædulcia. Sed ut pliue obseruat auctor, qui emblemata in Dioscoridem, lib. I, cap. 27, scriptus, Plinius hoc loco haud voluit idem helenum et nepenthes esse; sed ea tantum virtute et facultate assimilat; caeterum distinctas diversaque plantas fuisse demonstrat. Accedit quod neque pectinum segmentis recipit fidem, quem non lacrymis ortum, sed ab Argypio humus facit advectionem.

Sunt propterea ad hoc forsitan intuentes, qui verum nepenthes, non hoc helenum, sed illud Cratevae quod Argypion Dioscorides nominat, et Oenopiam Galenus, si A. Anguillara c. de *Oenop.* credimus: constat sane Galenum in eo libro, quo animi mores sequi corporis temperamentum, c. 111, Oenopiae radicem, Aegyptiae hospitae pharmaceutum reputasse. Idem vero ac heleinum istud fuisse, ex eo quod de uno helelio mentionem faciat, et quae de *Oenopia* affirms, cum Cratevae helenio consentiant, voluit Anguillara, lib. Suar. Opin. cap. de *Oenopis*, hisque opinantibus meo iudicio Aelianus faveat narratiuncula, quam repertas Histor. Animalium lib. IX, cap. 21.

Sed nihil loetitium vel nepenthi simile, nec Cratevas, nec Asliaous,

quos modo appellavimus, huic helenio tribuunt; praeterquam quod serpenta arcere, et Ὀφριδάτος βανθίσει, a contra venenatorum mortuus remedium esse dicant.

Sed nunc naturae linea transiimus: quod non est propositum in hac parte, licet magnopere allubescat digressio. Nam poetas haud aese intra hos limites distingunt, ut fidei rerum naturalium histrio detineantur; sed ut quid maius doceant, ampliandi, augendi, transferendi, distorquendi, largam ad eorum libitum retinent facultatem: ut re vera potuerit Homerus ad hoc helenium respicere, quamvis medicorum et philosophorum observations, eamdem vim, virtutemque parem, quam de eo praedicat, possidere non dignoscatur. Et pro hac re firmando, haud omittenda Apuleii sententia de Plant. qui *Chironium panace*, sive *Centaureum*, ait vocari *Helenium*: de quo panace, non est veneno praesentius antidotum, si Nicandro antiquo poëtae et medico fidem non denegemus, quem et merito subiiciamus; inquit enim in Theriacis!

Πρώτην μὲν Χείρωνος ἐπαλθία βίζην ἔλευθη
Κενταύρου Κρονέαο φτερώνυμον, οὐ ποτὶ Χείρων
Πολὺν ἐν τῷρεστιν εἰχόν ἐρράστατο δεῖρη.
Τέττα μὲν ἀμαρακάνεσσα χυτὴ περιθύρωμε χάλιτα.
Αὐθα δὲ χρέσταις φαίνεται, οὐδὲ ὑπὲρ αἰες
Ρίζα, καὶ εὖ βιβόνυσσα πελεθρώνιος ἕλικος ἔχει.
Ηὐ εὖ καὶ ἀναλέη ἔτι δὲ ἔγκλεον ὅλην ἀράξει.
Φυροδράμανος κατύλην πάσιν μεντοκήσιος σίνει,
Παντὶ γάρ ἄρκεις ἔστι.

Quae in latinum carmen ita sunt redditia:

Ergo salutarem primum tibi convenit herbam (t)
Vellere, Idem cum centauro cognomem habentem
Quam gelido Chiron in Peli vertice quondam
Prendit: amaracino folio similis coma surgit,
Aureus est flori cultus, non altaque radix,
Vult silvestre solum, quo plurima nascitur herba.
Hanc tu vel viridem, vel siccum contere, deinde
Nobilis hemina permisce sique accipere ymi,
Cuilibet haec homini mensura sat esse videtur.

At quamvis decipi potuerit hoc dicto Apuleius, quum omnes herbarii de helenio, et de panace, tanquam de diversis plantarum speciebus fuerint locuti, nihilominus, quum nec ipse Dioscorides, lib. III, e. 52, quiverit, nisi Nieandri supra citatum locum ἁγετησ, et ad verbum infareire, Apuleianam conjecturam non aspernabitur: cui, quatenus ad Homerum ei no-

(1) Centaurium minus nostr. Officin. tanti Veteres fecere, ut inter opp. Galeno adscripta, peculiaris esset de Centaurii Virtute liber. Est nobis *Chironia Centaurium* Willd. * *Pentand. monogyn.* Linn. Gentian. Juss. Eo. P.

stram hanc disquisitionem pertinet, magnopere Athenaeum volgata receptaque lectione favere intelligimus, Deipnos. lib. IV. Siquidem ut supra ad alium finem laudavimus, ita habet si; τὸν οἶνον ἴασσαίς πάντας τῷ οὐρι φάρμακον, hoc est, ut recte Dalecampius vertit, immo potius paraphrasi illustravit, a panaceis efficax re vera moeroris auxilium Inicit vino. a Dicta autem est haec herba πάναξ; id est, tota bona, et salubris: inde nomen sortita, quod magnarum viuum sit in propulsandis morbis. Chironum autem a Chirone cognomentum accepit, propterea quod hic Saturni et Phillyrae filius eam in Pelio monte invenerit.

Sed illud interea haud praeterundum, quod in Macrobio, Saturn. lib. VII, cap. 40, aliquantulum uos moratur. Et quidem animadversione est dignum, an sint qui arbitrati nostrum pharmacum ex India adveatum? quum non herba solit, non ex India succus, sed de nepente verba faciens, ita scribat. Verum enim verb, ea de causa, hoc a Macrobio dictum puto: nempe, quom omnia admiranda et supra fidem in his regionibus oriri persuasum haberent homines, ut nullibi gentiōm herbam illam inveniri assereret, et ipsam in India etiam gigni permegabat.

Sed curiosulus aliquoquin investigator, ne quid videretur praetermissum, harum regionum historias perlustravi.

Est autem apud Sinas, Iapones, et eis finitimas gentes, frutex quidam eius foliis celebris potius, quam *Ciam* vocant, perficitur (1).

Observat autem Trigauius huius frondes ab his gentibus verno caelo legi, easque in umbra exsiccati, et ad decoctionem quotidianam asservari, et in convivils, et quoties aedes hospes amicum visurus ingreditur (hospitibus enim et in conuivio Helena suum poculum miscet), salobriter hilariterque hac potionē invitari.

Nec praeterundum in hac narratione *folium*, quod à *Indicum* cognomen habet, Graecis μαλόβαθρον, quando id ita sit, de qua re merito dubitetur, vide Iul. Scalig. Exercit. in Card. CLXVI. Eius enim haec vis est, ut mirum in modum hominem exhilarat, et fere ut alterum nepentes a Cardano extollatur, de Subtil. lib. VIII. Similiter ad eius vires accedit, quod Paulus Iovius de Selimo imperatore agens, scribit in Turcie. Histor. illum scilicet vesci semine quadam solidum, quod rerum seriarum ac moleatarum memoriam hominibus adimit, eosque liberos ac incundos per aliquot horas facit. Et additum ad libri oratione, *forsan nepenthes* fuit. Quale autem id semen, videtur Iovius ignorasse, quum solum referat, quae a Gritti, Venetiarum duce, accepit. At Petrus Belo, qui Iovii locum memorat, cuique muneris

(1) Sinis *Thea*, Iaponibus *Tsia*, nobis est *Thea Bohæ*, aut *viridis*; cuius prima mentio occurrit in Itiner. Arab. aæc. IX (cf. *Ancient. Relat.* p. 34, ed. Remaudot.) Miras illi virtutes Sinae tribuunt: ab ea vegetiora reddi corpora, hebetiores excitari sensus, cor exhibilarari, etc. etc. sed constat apud nos multo minorem esse hucus potus efficaciam; sive Theam simpliciter Sinae plus aequo iactent, ex qua paululum levaminis percipiunt, ut mos est hominum; sive deteriores tantum Theæ species, quod libenter crediderim, in Europam vulgo advehantur. Ed. P.

id et facultatis erat, quidquid in his regionibus admirabile ostentetur, diligenter investigandi, nec illud quivit, saltem per nomen, exprimere, in suis Observ. lib. III, cap. 45.

Sed quid diutius in his immorarum? quia immo Fabii Columnae, viri undequaque doctissimi, in hac re, iudicium non interponimus: quod, ut interroganti mihi obsequeretur, ex tempore, ut est herbariae rei columnen et naturalis historiae peritissimus, se inter narcotica pharmaca hoc nepenthe reponendum existimare respondit: quod nec Eustathius scriptor sive eruditissimus ignoravit in Odys. IV, quum καὶ ἴστοπιας ἵθητος, historice iuxta hanc partem, quam agimus, posset exponendum: Ω; καὶ τοιούτων ἔντειν παρ' Αἰγυπτίος ναρκοτικῶν τεον ἡ θελητηρία φραμάχων. » Quod huiusmodi fuerint apud Aegyptios stupefacientia vel demulcentia medicamenta. »

Verum, quum a nobis sint explicata, quae delinire animos et exhilarare creduntur, nunc de his, quae ex stupore et obliuione viam suam patefaciunt quemadmodum de opio, hoc est, de papaveris succo, asseritur. Illius esu Turcae animosiores fiunt, minimeque belli periculum expavescunt. Nec apud eos tantum in usu, ut Petrus Belo refert Observat. lib. III, cap. 45, sed apud Persas, Indos, aliasque quamplurimas nationes, inter quas Aegyptiorum gentem nota Prosper Alpinus, qui diu in Aegypto versatus, peculiari observatione cognovit, eos pharmaca quaedam animi gratia ~~ad~~ ^{ad} huius adhibere, quae hilaritatem, deinde stuporem advocant, et visiones confitant admodum lucundas, ipsique optatas. (1) Praeter enim cannabis folium, quod per excellentiam *anxi*, id est, herbam, vocant, et alia quedam, nostrum opium ipsis praeceps in usu; quod *Affion* dicunt; additique illud, quo omnes utuntur, ex loca Saiti, ubi olim Thebarum urbs erat praeclarissima, deferri; ibi etenim nigra papavera copiosissime proveniunt, caeterisque omnibus facultate praestant.

Marius Schippanus, vir doctrina et eruditione praeceps, mihi affirmavit, herbam Polydamnae; et Thebarum opium idem fuisse. Quae quidem *πεπλέους* opinio mirum in modum Poëtae congruit: haud enim de eo narrat, eor laetificare et animi hilaritatem inducere, ut qui ad buglossum respexere, aut ad Theophrasti oenotheram lib. IX, cap. 21 (nec desunt, qui hanc herbam illud esse affirmant, et brevitali consulens omitto expendere), et vel ex hoc a vero alio aberrasse demonstrari posset, sed tantummodo luctus, ira, et malorum omnium oblivionem inferre, ut recte Lucianus Dialogo de Salt. *ληθεός* φάρμακον absolute dixerit, id est, « obliuionem parient inducensque medicamentum. » Plena enim obliuionis papavera sunt: unde Servius ad illud Maronis carmen G. I, 78: « Vrust leihaoe perfusa papavera somno, » ut in plerisque solet, eruditissime annotat: Cererem ab Iove componerfactam, papavere (*Cereale* apud eundem Virgil. Georg. I, 212, voca-

(1) *Opiati* quoddam genus, Kaempferus in *Amoen. electuarium laetificans* appellat; quandoquidem sumentium animos miris perfundere gaudiis, et veluti magicis cerebrum demulcere imaginibus dicitur. De papavere somnifero opium elici nemo non novit, quod pro nepenthe Veterum inter recentiores habent DD. Villoso, Viret, Sprengel, et multi alii, ut iam ad locc. Plinii citi, monimus. Ed. P.

tur) orbitatis oblitam, quem iam Proserpinae raptam a Plutone ex inferno recipere non potuisse. Et hec modo dubitatione occurrit, ne temere a receptione excidamus, quae ἀγορεύει illud n-penthos epitheton, ut aliter interpretarémur; allexit. Haud enim dissidet iram et moerorem delere, quam per soporiferam vim id contingere affirmemus.

Soporiferum autem nepenthes suisse, et Poëta etiam indicat, quoniam paulo post ipsius haustum, inducit Telenachum dicente, Olyss. JV:

Ἄλλ' ἔχετε τὸν τρόπον τῷ πάτερι, ὅπου καὶ εἴη
Τελένα ψυχήσαρη ταπείνωθα ποικιλίτες.

Σοῦ αγέτε εἰς εὐθύνην, οὐδὲν
Σομένιον διλέγειν μετέντελον.

Sed quoniam, gravis et ipse auctor, Plutarchus in Problem. convolvit, lib. I, quæst. 5, τῶν ὑπερτικῶν φαρμάκων duas species recenset: μανδράριον, id est opium, καὶ μανδραγόραν, et mandragoram: quoniam ea, quae iam dum de papavere relata sunt, ab Homeri narratione non aliena iudicavimus, fortasse etiam ad eum mandragora pertinebit.

Genus-enim plantæ est soporiferum (1), sed a Veteribus superstitione veneratum, a Magis religione observatum, et in amatoribz potissimum a Circe, unde Circæam dictam, ut Dioscorides inquit, IV, 74, adhibitorum. Cuius effodiendi ritus sanci hanc prætermittendus, quem Theophrastus et Plinius referre operse prelium iudicarunt. Theophrastus, Plant. Hist. lib. VI, cap. 11: Παρεγράψας δὲ τὰ τὸν μανδραγόραν σίς τρίτης ζύρης, τίμανται δὲ πρὸς ἐπέραν οἰκεῖστα τὸν δὲ ἄπερον κύκλῳ περιστρέφεται, καὶ Μάγοις ὡς πλεύσαται περὶ ἀρροδίσια. Quorum sensus: a Circumscribunt et mandragoram gladio ter, secantque ad occasum spectantes: iubent et solum saltantem tripudio circumagi, multaque de Veneris usu et re dicere. a Plinius, lib. XXV, cap. 14, addit, et carent fossuri contrarium ventum, etc. a Quibus ceremoniis nolilitata mandragora, velut insigne quoddam miraculum, facile meruerat Helenes fieri dōnum, et ab eadem proprie narcoiticam facultatem moestis hospitiis vino miscerit: celebre siquidem rum vino eius temperamentum: unde μανδραγορίτην οἶμεν, cuius parandi duplēcum mudunt, id est, coctura, et sicne, Dioscorides proponit lib. IV, cap. 74.

Tertium est omnium delicissimum, quod ex Plutarcho colligitur, inquit enim de audiendis R̄t̄is: Οὔτεπερ γάρ οἱ μανδραγόροι ταῖς ἀμπελοῖς παραρρύοντες, καὶ θερινὲς τὰς δύσσαριν εἰς τοὺς εἰσόν, μαζευστέρην ποιεῖ τὴν καταρράκην τοῖς πίνοντες. s. Ut enī mandragora prope vites nascent, virtutemque ministrans vino, lenioriē efficit illius in potatione vim soporificā, a Veteres enim, quibus mandragorae in rībo potissimum maximus usus, eam prope vites plantabant, ut inde, contracta in vinum virtute, lenius soporarentur. Sic etiū brasiceis, ut exiliis vinum haberent, eadem modo usus retulit Atheneus, Deipnos. lib. I, quod eo libertius dixi, ut Antiquorum industria

(1) Recentioribus dicitur *Atropa Mandragora* (*Pentand. monogyln.* gen. 502 Pers. Solan. Juss.); de qua fosiis agit Plinius, lib. XXV, cap. 94. Eo. P.

diligentiaque in ea curanda potesceret. Cui addendum, a Pythagora ἀθρούντος (1) vocari, ex semihominis forma.

Sed Pierii oscillantiam silentio oculare non possum: ponit enim mandragoram laetitiae hieroglyphicum, et Xenophontis testimonio in Symposio pro laetitiae argumento haberi conlirimur. Quod quantum a vero sit alienum, Xenophontis locutus indicabit, quem subicieamus. Sic enim lepidissimus et suavissimus scriptor, immiti potius bacae Socratem loquentem inducit: Άλλα πάντα μέν, οὐ καρδιάς, καὶ δρόποι πάντα δοκεῖ, τῷ γάρ δέται οὐ εἶναι δόκει τὰς φυγὰς, τὰς μὲν λύτρας, δοκεῖ οὐ μαχαριώδες αἰθρίουν; ποιητικής δὲ φιλοσοφίας, πάντα πλανῶν γλόγων, ἐγιπτικής. «Bibendum sane, o praeclarissimi viri, admodum censeo, quandoquidem re vera nostros animos vinum rigans curas et molestias sopit, ut homines mandragora; hilaritatem vero escitat, ut oleum flammam.» Laetitiam quippe et hilaritudinem ex vino oriens, haud ex mandragora, hoc loco Xenophon ait; illudque sedare curas affirmat, pari modo ac mandragoram sensus hominum corripere: et sic τὸν διατελεῖν illius exemplo, non lucunditatem exprimit, ut Pierius voluit.

E-t et alia somniferi species, cuius fortis habenda ratio. Haec solanum, Geneci ἄρρυγας πάντας vocant: in qm describendo, delineando, egregiam, ut in omnibus, sibi landem meruit Fabius Columna lynceus in Phytobusano suo, eamdemque esse ait, quam Christophorus a Costa daturam appellat, medieique legitimam nucem mirtum Arabum esse censent. Vim habet potis in vino radis drachmae unius pondere, inquit Dioscorides, lib. IV, cap. 72, παντριαὶ ψυχοτάξιοι τούτη ἀντίτις, a imaginationes efficiendi non iniucundas. Sumi autem a Turcis, at esse apud eos frequenti iuusu, ex Belonis Observationibus, constat lib. III, cap. 56.

Venit ergo in mentem, ad hoc illam Alnyssii Anguillarae referre opinionem: quum nepenthes, aut oenopiam esse, quum eamdem cum helenio facit, addishabat, aut quamdam aliam Italiae notam, quum consulto ait tacere, causatus christianam religionem, quum inde multa mala confici possint. Sic Plinius, ne omnia de solano diceret, causas praetequit, «minime inquiens, diligenter demonstranda remedja, non venena tractantibus;» Li-quet sane ad iurta, ad res véneras, et ad insaniam inferendam abuti quosdam solano posse; vid. Grc. ab Hort. Arom. lib. II, cap. 24; Christoph. a Costa, cap. de Datura.

Sed nuper quum de hac re quendam ex Africana gente captivis, et Omannensium ducis triremibus manipulatum, enunciuissem; is me docuit Matlus etiam apud Arabes herbam esse inter frumenta nascentem,

(1) Mandragora, bifurcata, inferne radice, hominis crura duo et radem quamdam effigiem saepius representat. Circulatores autem in radicibus mandragorae, bryoniae aliisque adhuc virentibus, tam virorum, quam feminorum formis scilicet sculpebant, intus avenae aut muli granis, illa nempe in locis, quos pilis vestitus natura veluit. Deinde radices infodiebant rurus, donec grana emitterent radiculas; quas denum in filamenta quam tenuissima fissa, aptabant, ita ut capilli, barbam et caeleros corporis humani pilos referrent. Haec est illa Pythagorae ἀθρωποποιία. Eo.P.

hoc est, *lolium* significare: ac rerum medicarum commentariolo, quod secundum sus lingua exaratum circumferbat, conatus est comprobare. Et porro haud a veritate alienum videtur, quum *lolium* tenebriosas vertigines, et mentis aberrationem, atque temulentiam efficiat; immo alioz a Graecia volunt plerique, παρὰ τοῦ ἀριστοῦ dictum. Rapitur quippe in cerebrum *lolii* vapida et nocua aura. Quia etiam ratione in soporiferis medicamentis eius farina immiscetur: quod Mathias Lobel peritusimus et diligentissimus botanicus in stirpium Observationibus, cap. de Lolio, et in adversariis notat.

Formant ex ea farina Aegyptii, adiectis cannabis seminibus, medicamentum, quod *Bosa* eorum lingua nuncupatur: idque ea omnis praestat, et valentius, ut scribit Alpinus, de Medicis Aegypt. l. 4V, cap. 2, quae meconio superius adscripta sunt. Vino autem farinas impingiscere, non est a moribus Veterum alienum; quum ex Homerio in Nestoris et Circes poculo album farinam inspersam, immo et esprimum caseum adrenum, supra iam sit probatum.

Sed his, licet plane videatur exhausta materia, quum fere sint omnes de hac re sententiae in medium productae, insuper aliiquid addere excogitavimus, quod et propositum attingit finem, et scire haud modicum delectabit; siquidem an medicamentum nepenthes ex chemia officina conflatum sit, superest considerare? Et sane, ex Marco Tullio, de Nat. Deor. lib. III, sciri potest, Vulcanum, quem Aegyptii *Opam* nuncupant, in Nilo natum, et Nili solum, nec custodem tantum esse Aegypti, quae et ab eo Ηερατία dicta, Eustath. in Diog. Aphr. sed, ut Diogenes Laertius narrat in Prooem. δύο ἔχει φιλοσοφές: «qui primum Aegyptiis philosophiae aperuit principia.» Invenit autem Vulcanus, inquit Tzetzes in Chiliad.

Ἵηρ, καὶ τίχης δὲ οὐ πυρὸς ὄπεστα.
Ignem, et artes ex igne quoq; sunt.

Eids ergo philosophia in ignis invento habuisse originem consonum est: et ab eo chemiam artem repartam, eique noman, si articulum demas, Aegyptium. Siquidem Aegyptum, quae vel maxime nigrum habet terram, ωντερό μήνα τοῦ ὄρθαλμοῦ, chemiam vocari scribit Plutarchus, in libro de Iside et Osiride.

Respsisse autem de chemia Homero dicere, haud fortasse negabit, cui Helenam ex ovo nasci, aliiquid chemicum subolebit. «Non enim, scribit Michael Meierus, de Volucr. Arb. cap. iv, in ovo homines, ut pulli natura-lier, per artificium generantur: quamvis Helena, illa mulierum formosissima, belli Troiani, hoc-est, opificii chemici easa, una cum Polluce fratre ex uno ovo prodisse fingatur.» Qui etiam Graecos, ex Aegyptiorum doctrina, non aliud adumbrasse contendit in Herculis laboribus, Ulyssis erroribus, Jasonis periculis, Thesei facinoribus, et aliis plerisque eorum fabulis.

Itaque modesta satis, atque admodum simul amplectenda, nostra haec apparebit conclusio: Potiam videlicet pro Aegyptiaco Helenae pharmaco ex chemia arte quae situm medicamentum aliquod indicare: unde factum est, ut plerique medicorum filii, qui eam profiteri merito gloriantur, nonnulla huius generis, et tanquam in hanc sententiam eunt, sub nepenthis nomine tradere conati sint: inter ipsa autem medicamenta, et quae ex dictarum alia,

rumque plantarum substantiis erui possunt, nihil auro praestare existim. Contusum enim et in solis redactum ad vires cordis reparandas vulgatum remedium. Quod autem optimum, si absolute potabile chemicorum industria efficiatur, ut experientia viris doctissimis observatum. Hoc etiam ab regibus parari, ministriari, ob suumque prelum regale effici donum, et omnia cum Homericis verbis congruere, facile concedendum. Nec opus, exhilarandi aureae potionis eximiā facultatem in dubium revocare, atque ad horum omnium singularem probationem descendere.

Exegi quae ad nepenthos historiam pertinere videbantur. Reliquum est ut hanc partem allegoria compleat. Materia aequa nobilis ac iucunda, certe ad Homeri propositam intelligentiam per necessaris. Quidquid enip in eo maximum et admiratione dignum, id non in verborum cortice et narrationum figurae (quibus tamen sua laus), sed in sententiarum recessu fabularumque allusionibus latere a Veteribus compertum est. Metrodorus Lampsacenus, de quo Diogenes in Anaxagora, et Tatianus in Orat. contra Graecos, meminere, totum Homeri poēma ad allegorias traxit: idemque Heraclides Ponticus, Proclus, et Eustathius, aliquie quamplurimi sunt imitati. Strabo, copiosus et elegans auctor, de Homeri fabulis adversus Eratosthenem id convincit Geogr. lib. I, et prudentissimus scriptor Plutarchos, de sud. Poēt. Παρὰ δὲ Ομῆρον, inquit, σωπόμενόν ἐστι τὸ τουτον γένος τῆς διδασκαλίας ἔχει δὲ ἀναθεώρησιν ὑφίσματον ἐπὶ τῶν διενεργημάτων μάλιστα μόνον εἰς τοὺς πάλαι μέτωπούς, ἀλληγορίας δὲ τοῦ λεγομένου. Apud Homerum id mutum doctrinarum genus existat, considerationem habens utilem iis in fabulis etiam quae maxime vituperantur, quae nunc allegorias vocant, antiqui hyponoeas nominabant.

(Quae supra attulimus, desumpta sunt ex secunda dissertationis parte, seu Historica, de nepenthe Homeri, auctore Petro LA SEZE, in Antiq. Graec. Thes. vol. XI, pag. 4349, sqq. Ex tercia opusculi parte, quae et Allegorica, nihil sere decerpsumus; nihil omnino de quarta, quae et Anagogica; quamvis et in his sicut in superioribus, quantum eruditiois et doctrinae deprehendatur, tantum indicii ac subtilitatis eluet: sed pleraque pro iure nostro, quo saepius utendum fuit, ut nostram ad rem parum facientia, omitenda censuimus; quae in opere mox laudato, integra perlegere, cuique, ut libuerit, licebit. Adiiciemus tamen, ut nostri ipsius Petri verbis utamur, coronidem operi, ne quid deesse ad complementum huius commentarioli videatur: quod et Homerus exposcit, et ad sententiam Interpretis probe dignoscendam perquam necessarium est. Sunt Petri verba ex quinta dissertationis parte, quae et de Avocamentis dicitur. Ed. P.)

Pindarus nec immerito optat Chironem reviviscere, Pyth. Od. iii:

Ηέδεον Χείρωνα καὶ Φιλλυρίδαν
Ἐ' χρεόν τούτῳ ἀμετίρας ἀπό γλάσ-
σας κοινὸν εὐξαῖσθαι ἕπος,
Ζάσιν τὸν ἀποιχόμενον.

Velim Chironem Phillyriden
Si fas hoc e nostra lingua

*Commune optare verbum,
Reviviscere mortuuni.*

Sed quid Chironem requirimus, si alterum habemus Aesculapium? et is est Homerus, qui utramque iudicinam in suo admirabili poesi exactissime demonstravit, et, ut est omnis philosophiae auctor, lenitatem Epicuri Stoicorum miscuit severitatem, et suo remedio, velut Epicurestoicis quodam temperamento, ut ita mihi fas sit nominare, mentem instruit, et sensus ad voluptates convertit. Quibus autem animum communire opus sit, iam satis supra indicatum: reliqua breviter adicemus. Et primum illud non ambigendum, sola sorbitione haud absolvit Homeri pharmacum, quem ipsius pharmacoposis nullum Poëta recenset effectum, sed statim ad Helenas narrationem descendat, et hanc Argypiam temperaturam: Εὐθ' αὐτ' ἀλλ' ἐσόντας, θεοὶ ἵκεργυζοῦ, « Inter alia exrogitasse Iovis Eliam, » expresse dicat, ut plura superesse adversus luctum praesidia Iuvinismodi commonefaceret; ea autem ut uno verbo explicem, avocatio est. Nam quoniam omnia nostra, tum sensatio, tum cogitatio fiat per rerum species, a rebus ad sensus et mentem derivatas, at ea omnia consulto tentanda aint, quas nec minimunt nos ad tristitiam convertant, evocandus est ad ea obiecta animus, e quibus voluntatem quandam haurire et laetitiam possit.

Inter autem avocamenta, tria praecipue commemorant, cibos, Helenam et somnum; quibus ea complector omnia, quae in historiis et allegoria superiori nobis sunt explicata. Nam etsi morbos non revellunt ab animo, cui recta tantum ratione occurrendum, saepe tamen commotiunculas illas primas, quibus adolescentur affectus. Et quoniam iam sit maximus inde fructus, non duxit Homerus silentio praetercunda. Percutram autem singula, Inter que illud potissimum me in admirationem rapit. Quid est quod faciat ad Tlelmachi, Pisistratiisque oblectamentum iam uendique Ulyssis memoria, et interempti Antilochi, excitatis lacrymis? denou regem Menelaum instruere mensas, ac reiterare convivium sapientissimo Poëta placuit. Sic enim ille Joe. laud.

Πρέπει δὲ κλαυθμὸν πάν τίχεσσεν, ἐς πρὸν ἀπύχθον,
Δόρπου δὲ ἔχειται μηρούματα, etc.

Nos vero fletiui relinquamus, qui prius incidit,
Coenae rursus memores sinuus, etc.

Nec a primis epolis, longinquo temporis intercedendo, et famem sitimque, ciborum potusque crisia profligatam docet, frequentatio carmine:

Aὐτῷ δέ τε πόστος, καὶ δῶτες δέ τοις ἄντοι.

Quod Virgiliano istoc, Aeneid. VIII, exprimitur:

Postquam exempta fames, et amor compressus edendi.

Quis hoc obiter factum dicit, et non potius summo iudicio, et doctrinam hanc despabilem continere? an, si superis placet, is erit crapularum et ingluviei magister, qui temperantiae et frugaliatiae praecepta frequenterissimaque exempla praeceperit? nec sibi dissimilis in hoc Menelaus convivio, ut

metum reliquit Suidas in Homer. « Nam Menelaeus Hermiones nuptiam celebrauit, sit doctus interpres, et filii, et filiae, et quem Telemachus ad eum venisset, assuere levia tergum sustulit, quod ei ipsi appossum erat. »

Vidit has reperitas epulas Athenaeus, et singulariter esse, sed non potuit Pothe mentem istac speculatione attingere. Primum scilicet symposium, hospitalitatis et gratia animi communione indicium. Alterum tantummodo ad luctuavvenientis documentum. Sed audiamus Athenaei verba, Deipnosophistarum, lib. I: Επειδη Μενέλαος οὐρανόντες διεπινθυνται γάρ ποιεῖ οὐρανόντες, εἰς διεπιφανεῖς ποιεῖ πάλαι διεπινθυνται, καὶ δόρπου ήξανθες μανηγάνους, μετά τῶν κλάυθμάς. Hunc in modum verti potest: « Pecuniae autem, Homerus, apud Menelaeum inducit convivium. Primos siquidem facit consabulari, et lotos iam rursum post lacrymas convivari, et coenae memores fingit. Idem Homerus non indigne quae ad hunc locum assuumus, in Iliad. XIX (Pallad. in Florileg. lib. I, cap. 63), cecinit:

Γαστρί δ' οὐ πάς ἔττι νίκος πειθεῖται Αχαούς.
Νοοῦται Graecos inani deflere mortuum ventre.

Sed περιῆσθαι πόσιος καὶ ἀδητούς, et meminiisse potus et cibi. Et II. XXIV, adiecto exemplo, quod etiam Seneca, Epistola LXXII, anninadvertit:

Καὶ γάρ τοι οὐκομός Νιόβη διακόπτει σίτου,
Τῷ περ δύστητα παιδί τι περγάρων θάνοτο.
Nam et Niobe pulchre coma memore cibi fuit,
Cui tamen duodecim liberi in aedibus obierunt.

Plinius addit rationem, lib. XXII, cap 24, et tamquam ad Homeri scholium: « Ergo et haec animi asperitas, seu potius animae, dulciore antea mitigatur ... Nullius non frigida luctusque, tristitia, et omnis animi impetus cibo mollitur. » Quamobrem nec exquisita edulia, et quae ipsius Helenes cibâ vocabantur (Ephippus enim apud Athenaeum, suaves cibâ τοῖς Ελάνης βραχυτά διetas indicat), et ipsae Apicianæ artes malae, si tantum ad hoc remedium: nec immerito apud Locri, quibus lessi mortuus persequi interdictum; defunctum ἵπτεσθαι ἴχθυμηστι, τινογούσται, « postquam elatum funis est, convivia agitant; » Heracl. de Polit. Quam prudentem discepnam magnus vir et orator Pollio Asinius edocens, non solum intra quartum dieum, ex quo Aterium filium amiserat, vehementer quam unquam declaravit; sed eidem, quo exulerauit, coenavit. Quod et Divus Augustus respondisse fert Senec. Declamat lib. IV, in Prosegu. quium, mortuo in Lycia Caesar, per codicilia questus esset, quod in magno et recenti luctu suo, homo carissimus, pleno convivio cornueret.

Itaque indignam boni philosophi, illam Hieronymi Cardani sententiam, de Subt. lib. XII, iudicabis, quae auxilia adversus luctum pericula, tria statuit, lacrymas, suspiria, et inquietum: ita ut lugere adversus luctum sit adiumentum, ut contra aegritudinem aegredire, et adversus lethargium indormire: quod nemus sanas mentis ita esse existimat. Nec culpet quispiam minus apte ad has epulas referri exhilarantia medicamenta: idque si ex usitata medendi ratione arguantur, protecto bene: quibus potionibus frequententur ser-

pulatum confectae , mille rebus mistis coinqvinae , quas nec olfacere tuto et absque stomachi fastidio valamus.

Sed nos iuxta Homeri mentem , ex doctrina Aegyptiorum loquimur. Hi autem iatrichiā ἔξωρον , ut clare inquit Isocrates de Busir. laudat. ἐπιχειρίαν οὐ διακεκινθυσμένοις φαρμάκοις χρωμένην , ἀλλὰ τοιούτοις , ἢ τὸν μὲν ἀσφάλιαν ἔχει οροῖν τῷ τροφῷ τῷ καὶ ὡμέρων , τὰς δὲ ὑψηλαίς τηλεκαύτους , ὥστ' ἐκπίνους ὄμοιογουμένως ὑγμινοτάτους , καὶ μαχροβιωτάτους εἶναι . a Aegyptiū medicinam invenerunt , non eam quae periculosis medicamentis utitur , sed eiusmodi , quae , quum aequo tuto sumi possint ac cibī quotidiani , tantas utilitates habent , ut nemo neget , eos saluberrimis esse corporibus , et diutissime vivere . Adhibent tamen , ut superius diximus , medicorum sp̄lentissimil sub nepenthus epigraphe , etiam Aegyptiorum , id est , spagyrica , ut aiunt ; arte , nouella medicamina , quae haud in rem praesentem sperno , sed non mei iuris est ea vel recensere , vel approbare . Praestat tamen eorum obtemperare consiliis .

Subsequitur ab Helena solarium , tum forma , tum interventu , et allocutione . Et primum , tam illustris feminae , in ipso tristitiarum punto articuloque adventus et praesentia , dilui luctum dulcedine societatis demonstrat . Nam quem misero instrumentum mortis sit solitudo , hic magnopere eam cavendam esse Poëta docuit , itemque Iliad . VI de Bellerophonte verba faciens ; his verbis :

Η τοι ὁ κακηδίου τῶν Αλάιον οἴος ξέστο
Οὐ θυμόν κατίδην , πάτον ἀνθρώπων ἀλεσθενν.

Et ut Cicero , Tuscul . lib . III , vertit :

Qui miser in campus moerens errabat Aleis
Ipse suum cor edens , hominum vestigia vitans , etc.

Notavit istud idem Rutilius Claudius , cuius versus Itin . lib . I :

Sic nimiae biliis morbum assignavit Homerus
Bellerophontaci sollicitudinibus :
Nam iuveni offenso , saevi post tela doloris ,
Dicitur humanum displicuisse genus.

Et quamvis , χρυσοῦν ἵστι πρᾶγμα ἱππιά , aurea res solitudo , sit qui cum Antiphide asserat , et prudentes sapientesque viri consenserint (nam hoc ex philosophia lucrum , iuxta illud Antisthenis , τὸ δύνασθαι ἀκυρῷ οὐδεῖν , posse cum sēmetipso versari) , re vera tamen in ipsa solitudine , aut deus , aut bellus , ut dici solet : quum hoiusmodi quidpiam sit , ut bonos secum vivere docest , malis improba omnia persuadest , et hinc vitis obbrutescant suls . In luctu vero aegritudine , quum in tumore sit animus , haud tutum vitam degere solitariam : hinc illud Senecæ est epistol . X : a Lugentem timenteremque custodire solemus , ne solitudine male utatur . Non igitur occurrit hospitiibus Helena , neque in primis interfuit epulis , sed post escitatas Vlyssis commemoratione lacrymas , in eorum conspectum venit : siquidem ut Philemon Comicus dicebat ,

..... ἔτας τις τυγχάνη λυποβρέπεις
Ἔττον οὖν κέται, φίλον ἐξ παρθν' ἔδη.
..... quando motor quempiam occupaverit,
Adesse amicum si videt, móeret minus.

Nam dulce afflito est sic δρακτ' εὗνον φωτὸς ἀμύλειν, εἰς oculus amici hominis inspicere, ut inquit Euripides. Nec quum adest Helena, silentium tenet, sed loquitur, et alloquitur.

Hinc narratio illa quam tanopere in delinimentum moeroris Macrobius et Plutarchus sunt admirati, ut eam solam, aliudque nihil, nepenthes esse contenderint. Et quidem paeter hoc, quod superius minime verum esse probavimus, magnam vim atque efficaciam volens libensque impertior. Illud insuper addo: huiusmodi narrationem, non solum δόμος διαγυγάσιος τῷ παιχτῇ ἀνταῦθε τῷ τῆς Ελένης ἐπιστότον, ut inquit Eustathius, velut necessarium episodium, ad quarundam rerum de Vlysse cognitionem, que aliunde sciri non possent: sed principaliter et ex proposito ab Homero confictam in lugentium hospitium delectationem, et veri nepenthes complementum. Quod ipsius Helenae verba perquam manifeste aperiunt, Homer. Odyss. loc laud.

Ητοι κύν διάνυσθε καθήμετος ἐν μεγάροισι,
Καὶ μέθοις τέρπεσθε δαικότα γάρ καταλέω.
Quare nunc conviviamini sedentes in aedibus,
Et sermonibus delectamini; decentia enim ordine dicam.

Borsum, et in hac causa, illud minime praeterendum, quod huius Helenae orationis efficaciam summopere exaugeat, ut desperandum sit unquam aegrescenti alicui id contingere posse solatium, cuius ad exemplar, *Autique Poëtam* decet, admirabile, hoc tale ab Homero proponitur: et illud est, ut iam monuimus, Helenae pulchritudo et ornatus. De qua formositate si aliqua exordiri vellem, rem profecto supervacaneam agerem, quum satis Graecorum historiis, Asiae atque Europae contentione sit clara: et paucim poëtarum occurrant testimonias, nec desint optimi oratores, qui peculiari sermone eius laudes celebraverint: ut Gorgias, Orat. de Helena, Isocrates, Helenae laud. eumque aemulatus Lucianus, sive quisquis ille fuerit, qui Charidemus, vel de pulchritudine Dialogum, scripsit: ad hanc respexit Homerus ibid. Helenae speciem deae simillimam faciens, quum ait:

Ἐξ δὲ Ελένη θαλάμοιο θυάδεος υψορόφεοι
Ηλυθει, Αρτίμει χρυσολακέτη σίκυν.
Helena vero ex thalamo odorisero exegit
Egressa est, Dianae sureum arcum tenenti similis.

Et Athenaeus, Deipnos. lib. V, notat, Telemachum Pisistratumque adeo Helenae pulchritudine capitos, ut prope eam taciti sederent, πρὸς τὸ παρόντον ἵκενορμάντος κάλλος, velut celeberrima illius forma essurdant et attoniti.

Pulchritudo vero eloquentiae conjuncta, quantas ad alliciendos animos

vires habeat, Phavrinus apud Stobaeum, serm. clx, non indigno quod
huc transfratur elegio demonstravit: Ιανέν μάτισλ Ιωνε., καὶ τὸ τές δύοντα
μεῖζον ἀν δὲ ὁ καλός, καὶ αἰμόδος ἥ, καὶ λεπτοκός λέγε, ὁ νευτίκης, λέγε,
Αντίλοχε, γκυκεράτερος Νέστορος ἵρας λέγε Ταΐλαραχε, σφρότερος Οδυσσέως
ἴρας λέγε Αλκινίασθ, καὶ μεῖνες, ἀκονοδόμεθ τοῦ μείνοντος ἡδίως τοιοῦτον
ἔσται τὸ καλὸν πινακίδην πύρρων μήν βλεπόμενος, εὐρράνει δὲ ἀκονοδόμενος τὸ δί^{τον}
μοι κατὰ Πλάτων, τὸ θάρρος ἦν, εἴπον ἀν ὅτι καὶ πάσας τὰς αἰλιθίους οὐαλός
πύρρωνται, καὶ οὐκ ἀν ἔδειται τὴν τύωχιαν τὴν τῶν καλῶν. a Satis forsitan fuerit,
vel sola facies, magis si simul formosus sit, facetus, et offabilis. Die
igitur adolescens, dic Auctilochē, sūsvīns Nestore loquaris: dic; o Tele-
mache, vehementius Ulysse dices: dic Alcibiades, et si Inebriatus sis, libenter
ebrio tibi auscultabimus. Huicmodi res est formosum esse, lucunda visu,
delectabilis auditu; et ut cum Platone dicam, sensu omnes formosus de-
lectat, quare pulchritudinis epulo frui non dubito. a

Itaque ad abolendum luctum animique lacrimam et furorem eliminandum, hā
speciosissimis formis oblectationem accipari, tum intuitione, tum alloquio,
ac mutua consustudine par est: et quidquid inde voluptatis est, haerire,
quatenus tamē minimū honestis moribus et christiana religioni officiat.

Quapropter (dicam cum pervetusto poëta Ca. Mas. ap. Agell. lib. XV,
cap. 25, illudque libenter in his casibus suadebo)

... edulcare convenit vitam,
Cursaque acerbas sensibus gubernare,

Sed sponte haud subiiciam:

Siuque amicam recipere frigidam caldo
Columbatimque labra conserens labris.

Quamvis hoc voluptatis genere ad allevandum curas, alt Cardanus de Subt.
lib. XII, nihil ait melius. Haud certo illud praeterit Epicurus, qui quem
livationem segritudinis potissimum in revocatione ad contemplandas vol-
uptates posuissebat. Inter eas numerali, ut ait Cicero, Tuscul. lib. III: ^sSa-
porem, corporum complexum, et ludos, atque cantus, et formas eas, qui-
bus oculi iucunde moventur. ^sPlutarchus a quod non possit suaviter vivere, ^s
puellarum nomina recenset, Leontium, Boidium, Hedicia, Nicedium, circa
hortum Epicuri frequentantia aorta.

Nec ad sedandam iram imbecillis ipsa Helenes elegantia. Siquidem Chry-
sippus apud Galenum de Dign. Hipp. et Plat. lib. IV, esp. 42, et Clemens
Alessandrinus, Strom. lib. II, notant ex Euripide in Troad. Menelaum, post
Troiam captam, quam impetu ferretur ad occidentem Helenam, ut quae
tot fuisse causa malorum, stupore adeo ob pulchritudinem correptam, ut
id non potuerit efficeri, unde illa exclamatio :

Ergo hebetantur enes pulchritudine!

Definietur quippe tali objectu animus, et ita eius rapitur admiratione, ut
ad hoc usum proprieæ naturæ lenocinio intentus, cacteras omnes medium

molesque ac tristiscess postibant cursus, sed et eas quae ad corporis subaidium et ad vitae institutum sunt necessariae.

Quamobrem Dion Chrysostomus, Homericæ doctrinæ studiosissimus, se eloquentia praecebens, Ostl. xii., Nepenthus vires espresse transluit ad pulchritudinem; ei quod mirandum, non ad humánam, corporis uillet animaque gratificantis ei decus, et formam, membrorum vita, colorum nitore, oculorum irradiatione, motusque concinnitate præstantem; sed ad immobilem, mutam, demortuantem, ut ita dicam, Phidiae sculptoris statuam. Aitque (nec enim a propriis verius temerari scriptoris temperandum:) Αὐθέρωπον διός ἦν ἡ παντελῶς ἐπίπονος τὸν φυγάν, πολλὰς ἀπαντλήσας συμφοράς, καὶ λύπας ἐν τῷ βίῳ, μηδὲ ὄπιον ἔδεις ἀπιβαλλόμενας, καὶ ἐς διατῆμα κατεκαντόν ταῖς τέρσει εἰκόνος τῶν ἐκλαθεθει πάντων, οἷα ἀνθραιπίνη βίοι διενά καὶ χαλεπά οὔται παθεῖν αὐτοὺς γε τὸν μετριχατέον θέρμανταγάν.

Νοτέρθες τ' ἀχελόω τε, κακῶν ἐπιτεθεὶς παράτων.

Totiusq[ue] φύσης, καὶ τοσούτου χάρας ἐπεστίν ἀπό τῆς τέχνης! Id est, et ea hominibus vero etiam si quis fuerit omnino afflicta, animi multiss esantias calamitates, aegritudinesque in vita, neque somnum admittens dulcem, is mini videtur e regione stans huius imaginis, obliisci omnium posse, que humanae vitæ atrocia et difficilia accidere solent: tale tu quidem reperisti et machinatus es spectaculum vere:

Luctum adimeas bileisque malique obliavia præbens.

Tanta lux, tantsque illi gratia ex arte addita est! Ad huiusmodi etiam avocationes trahas oportet, quae de splendida Menelai sede, et instructissima, sumptuosissimaque eius supellecile Homerus narrat Odyss. loc. cit. nec quidquam, me judice, congruentius, magisque ad rem, quum earum pulchritudinem affectate describat.

Namque, ut in repetitis epulis recte admonebamus, non abs re domus elegautia, auri, argenti, electri, eborisque elaborata artificia (et huiusmodi iterationem non ταυτολογία et Poetae vitiis vertendam censemus) hic enarrantur estollunturque: sed ut intelligas istic Homeri naturam rerum sequuntur esse, ut doceret simpliciter quid in nova obiecta, taque delectabilia, perspicientibus accidere soleat, quod cum regia magnificencia, et nuptiarum apparatu, quae hinc temporis apud Menelauum celebrabantur, congrueret. Rursus ceu inter alia ponderantur exigitata, quae Helenæ pharmacum consequuntur. Quod si hoc modo non res se haberet, haud Crantore plenius et melius adversus luctum poëiam nostrum concinnasse remedia dicendum foret. Sed fere in hac re plerique hominum perperam faciunt, quum tetricis vestibus atratisque aulaeis sese ac totam domum dignigentes, smotis pictorum tabulis ac caeteris ornamentiis, unice student, ut moerores et luctus sibi comparent et adiscant: dum prorsus in contraria studia incumbeendum esset. Quodque nunc facimus, ut verbis Ciceronis dicam, quum issati curis sumus, ut spectare aliquid velimus, et visere: a id multo tunè faciendum accuratius, et signa, tabulas pictas, vasa caelata mirari, et quodcumque vel ab arte, vel a

natura commendatur, inaspicere et contemplari debemus. Id etiam docuit Homerus, Iliad. XIX (Themist. Orat. III); nam clypeum miro artificio ab Vulcano fabrefactum, quem universum caelum continere singit, solemque ac lunam, et e regione solis, mare, atque terram, seantesque insuper, et uxores ducentes, litigantes, ac bellum inter se gerantes, quibus Thetis ad Achilem Patrocli necem lugentem attulisset, continuo eo spectaculo captus, diluto moerore, inquit poeta:

Τέρπετο δὲ καὶ φίλοσοφος ἔχον θεοῦ στύλων δύρα.

Oblectabatur, in manibus tenens dei splendida dona.

Equis nisi plane μιόχαλος his non capiatur oblectationibus, quibus detineri bonos, prudentes et studiosos viros video? Laudo etiam ac cum iucundissimis hisce occupationibus flosculorum contemplationem anumero, si li quidem non ad hortorum pompam, quod actae nostra communis est magnatum fastus, sed tantum animorum causa Lipsiano studio colantur, ut ipse ait de Consolat. lib. II, cap. 2.

Sed superest ut de hoc etiam aliquid dicamus, quod inter luctus avocationa supra commemoravimus. Dicit autem Poeta, Odyss. I. c.

Αλλ' ἔγειται, αἰς σύνην τρέπεθ' ἡμίνας, σφράξ καν οὐδὲν.
Υπνῷ ύπο γλυκερῷ τερπόμεθα καιμούντας.
Agite dum, in lectum nos abducite, somno
Vt blando lam dormientes recreemur.

Procul dubio nepenthus causa, ut inde intelligeres, curandum iis esse de somno, quorum animos moeror invasit, ut in Priamo luctuosissimo sene, Homerus Iliad. lib. XXIV, evidentius demonstravit. Quamobrem et soporisera tentanda. Cardanus ait se solano usum. Opium ex his, quae diximus, maxime excellit. Nolo tamen Turcarum mores ob necessitatem repetendi hie exornare. Opportunius rigari vino, sed Laconice, et non unquam, ut ait Seneca de Tranquill. Animi, usque ad ebrietatem, quam inde sopor et laetitia. Nam inde Critias huiusmodi potionem inquit,

Πρὸς θεοὺς ὑπνον ἀρμόζειν τὸν εκράτου λιμένα.
Ad somnum conserue, qui laborum portus est.

Et Homerus noster:

Οἶνός τοι, Μενέλαε, θεοὶ ποιεῖσαν ἀριστεῖν,
Θυντοῖς ἀνθρώποισιν ἀποσκεδάσσει μελεδῶνας.
O Menelae, dili vinum fecere beati,
Vt cures solni pellat mortalibus acres.

Et Horat. Carm. lib. I, Od. vi:

... sic tu sapiens finice memento
Tristitiam vitaque labores
Molli, Flance, mero.

Et urgente tristitia, vimur leniter mandragora aliave pharmaco medicabimus, ut cum cessatione sensuum, quae somnus est, reliqua luctus adminicula diluantur. Hinc Chironia illa admonitio, tristem segritudinem vino tamquam allevare, ut dignum sapientissimi prudentissimique auctoris consilium reputetur, eo sensu conendianda est, ut mnsica, vel intima animorum compositio designetur, de qua supra nos egimus; vel en, atque extime corporis recreatio, et pharmaci appendicula refectio intelligatur; non ad solam voluntatem, sed sobriter ad virtutem et hanc lucunditatem comparandam, quibus integrum nepenthes ex Homeri doctrina perficitur. Sed quia flores, odores, elbi, potusque, et quae alia sensuum sunt illecebrae permituntur, hinc Homeri doctrinam eodem naso suspendet aliquis, quo Cicero Epicurum irridet, Tusculan. lib. III: « Ad haecceina igitur vitam, loquit, Telamonem illum revoeabis, us leves aegritudinem? et si quem tuorum afflictum moerore videris, huic acipenserem potius quam aliquem Socraticum libellum dabis? αὐτῶν (vel οὐδέποτε; ita etiam legitur apud Athenas, lib. X) hortabere ut audiatur voces potius, quam Platonis? espooes quae spectet florida et varia, fasciculum ad narres admovebis, incendes odores, et sertis redimiri iubebis et rosa? » Nec multo post: a Eripius huic aegritudinem. Quomodo? Collocemus in eulcitra plumea, psaltriam adducamus, hedychrum incendamus, demus scutellam dulcieulas potionis, aliquid vini demus et cibi. « Sed quanto bie in errore versaretur, vel ipse Tuilius edoceret: nam estenus cuius Epicurus, quatenus pro Socratis libello acipenserem det, et bortetur potius ad hydraulican symphoniam, quam ad Platonis dogmata. Qui autem Socratis plenus grege, divinas philosophiae purissimos latices hauserit, buie et consualtissimi cibi, atque omnis huiusmodi voluptatis contemplatio ad absterendum luctum potissima et necessaria medicamenta: nec frustra istud Homeri pharmacum Epicureoista temperatura concinnari diximus; nam nec αράθουσ et stuporem animi corn Stoico absolute praecepit, nec enervari voluptatibus, ac molli inertia diffundi permittit. Et hac ratione devitatis alterius sectae vitiis, super omne sapientiae culmen eminentissimus poeta veram in his moribis humaneque vitae convenientissimam medicinam adinvavit. Et quemadmodum Plato, de Legib. lib. II, computationes et choreas Liberi patria sub moderatione legi coœravit: ut, habita ratione temperantiae, eas non modo commendabiles, sed utiles et necessarias ficerit; ita si non effuse et temerarie, sed ex huius pharmaci praescripto sensum voluptatibus quis utatur, longe abest ut insaniens Epicuri sapientiae insimuletur, quum omnia ad virtutem et rectam rationem dirigantur, neque in alia re maiora et solidiora eius adminicula, ut plane iam superius demonstratum.

Hoc igitur medicamen, quotus quisque sibi sapit, repositum in mentis myrothecio, summo studio colere et conservare debet, ut quandocumque opus, et est sine per frequenter, ex eius copia depromat ad pectus, atque presentissimo subsidio ingruenti occurrat infelicitati, ut magis elusione videatur fortunae ictum, quam vulneri medicinam fecisse. Est quidem ita natura comparatum, ut hominibus nec perpetuae adsanct felicitates, nec perennem infirmitatem. Lacrymas consolatione exsiccati, extremaque gaudia lacribus dilui vidiimus, quum Juppiter, ut est apud Homerum Iliad. XXIV, binis dolis, que promptum ad manus habet, bona malaque distribuat.

Istaque in afflictione animorum, quacumque de causa, ne dum ob carismorum obituum, ad nos ingruit, summa solertia eundem est eam evomere aliquis funditus castigare, nec cum vesantis ingeulis temporis et fortunae beneficiis expectare.

Recurrendum igitur ad Homerum, ex quo, me praevio ac monitore, hoc utilissimum et admirabile nepenthes hauritor. Sed prius et semper ad D. O. M. πεπτούσια Απόλλωνα, corporis animaque incolumitatis auctorem:

Pharmaca cunctorum Juppiter unus habet:
Ζεὺς πάντων αὐτὸς φάρμακα μούνος ἔχει.

Quod idem noster dixit Homerus.

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIAE

LIBER XXII.

I.

Implexus poterant miraculum sui natura atque tellus, reputantium vel prioris tantum voluminis dotes, totque genera herbarum, utilitatibus hominum, aut voluptatibus genita. Sed quanto plura restant? quantoque mirabiliora inventu? Illa enim maiore in parte cibi aut odoris decoris commendatio ad numerosa experimenta duxit. Reliquarum potentia approbat, nihil a rerum natura sine aliqua occultiore causa gigni.

II. (I.) Evidem et formae gratia ritusque perpetui, in corporibus suis aliquas exterarum gentium uti herbis quibusdam, adverto animum. Illinunt certe aliis aliae faciem in populis barbarorum feminae; maresque etiam apud Dacos et Sarmatas corpora sua inscribunt. Simile plantagini glustum in Gallia voca-

I. Implesse. Sic ex MSS. Hard. Complexe Gron. et al. Ed. P.

Vel prioris. Superlocis proxime libri. Hard.

II. Glastum. Itatu Graeci, Latini vitrum dixerunt, quod vitro, hoc est, caeruleo colore tingit. Marc. Ep. c. xxii, p. 162: *Licouis prodest... herba,*

quam nos vitrum, Graeci isatida vocant. Caesar Comment. Bell. Gall. V, 14. tradit, omnes se Britannos vitro inficere, quod caeruleum colorem efficiat, atque hoc horridiores fieri in pugna adspiciunt. Et Mela, III, 6, pag. 56. *Britanni, incertum ob decorum, an aliquam aliud, vitro corpora infecti.*

tur, quo Britannorum coniuges nurusque toto corpore oblita, quibusdam in sacris et nudee incedunt, Aethiopum colorem imitantes.

III. (ii.) Iam vero infici vestes scimus admirabili fuco. Atque ut sileamus Galatiae, Africæ, Lusitaniae granis, coccum imperatoriis dicatum paludamentis, Transalpina Gallia herbis Tyrium atque conchylium tingit, omnesque alios colores. Nec quaerit in profundis murices, seque obiiciendo escam, dum praeripit belluis marinis, intacta etiam ancoris scrutatur vada, ut inveniat per quod facilius matrona adultero placeat, corruptor insidietur nuptae. Stans et in sicco

Nunc etiam apud Cambrobritannos relinet vetustum nomen et *glas* appellatur. Similiter et caeruleum colorem *glas* vocant: ei qui ab his genus duxisse falso creduntur, Aremorici Gallise Britanni. Magnum quaestum multis regionibus in Gallia assert. Viderem herbam molis premunt, ut herbaceam saniem excludant: dein abacto liquore, digerunt in magnos globos, quos tubulatis in cicerem si-nuul computrescere: herbam ipsam *Pastellum* plerisque locis ab effigie pastillorum in quam glomerantur, nemiuantes: *Pastel*. Hos deinde globos cortinis infectoriae coquunt officinae, et laneos paoos ac vellera demergunt, ut caeruleum ebibant colorem. Caeruleam illam spumam innatantem, quam igni conservescentes eructant cortinae, iodum nostri vocant infectores: hanc ad pictorum usus ajeant. Haec fere ex Ruellio II, pag. 434, quem alii deinde sumi sequuti. His adde quae de isati diximus XX, 25. Cave autem Salmasio credas, qui *guastum*, non *glasum*, scribi iubet, nec libris ullis secundis, neque id sentente Briliannici hodieque sermonis

usu. H. — *Istatis tinctoria* (*Tetradymia silicula*, gen. 1563 Pers. *Crucifer*, Juss.). Habitat ad vias in ruderatis, et ad littora Europæ australis. Caeruleus etiam nunc apud nos regius est color. Conf. Caes. nosl. ed. pag. 486. Ed. P.

III. *Galatiae*. Coccum Galatiae reliquis omnibus antiqui praetulerunt: ut dictum est IX, 63, et alibi saepe. Vnde Scardati vox, quae nunc coco tribuitur, deflexa nobis a Galatico videtur II.

Paludamentis. Paludamentum vestis imperatorum fuit, hoc est, eorum qui exercitus educebant: *cotte d'armes*. Iaid. XIX, 24: *Paludamentum erat insigne pallium imperatorum, cocco, purpura, auroque distinctum*. Vide Voss. in Etymol. H.

Transalpina. Vaccinio uti dictum XVI, 31. H. — *Tyrium atque conchylium*. Bruter. ex MS. Reg. 2, et ed. principe, *Tyria atque conchylia*. Ed. P.

Stans et in sicco carpit. Minore impendio, inquit, ac labore, stans Gallia Transalpina, et in sicco ac solido ut fruges demetit, sic carpit herbas,

carpit, quo fruges modo: sed culpa, non ablui usu: alioqui fulgentius instrui poterat luxuria, certe innocentius. Non est nunc propositum ista consecitari: nec committemus, ut subiiciendo tutiora luxuriam vilitate circumscribamus, dicturi et alias herbis tingi lapides, parietesque pingi. Nec tingendi tamen rationem omisissemus, si umquam ea liberalium artium fuisset. Interim fortius agetur; auctoritasque quanta debeatur etiam surdis, hoc est, ignobilibus herbis, prohibebitur. Siquidem auctores imperii romani conditoresque immensum quiddam et hinc sumpsero, quoniam non aliunde sagmina in remediis publicis

quibus Tyria atque conchyliis, omnesque alios colores imitetur. H.

Sed culpa non ablui usu, etc. Sententia haec videtur esse, culpari id, circa eum colorem, quod pali aquam non posset, dilabeturque paulatim abluendo, dilutiorque fieret. Vno vero: culpa eius coloris est, quod ablui in usu vestis non possit, quin diluat et evanescat color, etc. — Totidem plane syllabis apicibusque locum hunc reperientamus, quot exhibent codices MSS. Regg. Colb. Ch. et Voss. teste Gronovio. Fuit misericordia alicui diversus a criticis. In libris nostro vulgatis legitur, quod frugi mundos exculpat. His alioqui fulgentibus instrui. Istud frugi mundos ab Hermol. est: *His alioqui fulgentibus, a Gelenio. Pinianus: carpit frugem qua mundus sine culpa non abiit. Salmas. In Solin. p. 222 et 1147: carpit quod frugi non oderit, culpa non abnuat: usu alioqui fulgentium, etc.* Gronovius: *Sed culpa non placuisse usui, alioqui frugalius.* Sincerum vas alias alio incruxst modo. HARO.

Committemus. Brot, ex Reg. 2, ed.

princ. et Rezzonic. ommittimus; et mos utiliora, non tutiora. Eo. P.

Subiiciendo. Quae facilius, nec tanto impedio, aut periculo comparantur. Male bactenus utiliora legebatur. H.

Luxuriam. Non committemus, ut id agere nunc videamus, ut viliora quedam proponamus, quibus quasi finibus luxurie contineatur. HARO.

Dicturi. Lib. XXXV, 4. HARO.

Interim fortius agetur. Fortius actu- rum nunc se pollicetur, hoc est, argumentis rerum, quae viros fortes magis decent: cuiusmodi sunt manus herbarum minus celebrum in sacris, in legionibus, in praemiis bellicis fortitudinis. Nam quae sunt alatae bactenus, ad formam scilicet colendam pertinentia, vestesque tingendiss, mollia ac muliebria iure videantur HARO.

Sagmina. Festus: *Sagmina vocantur verbena, id est, herbae puras, quia ex loco sacro arcebantur a consule, praetore, legatis proficiscentibus ad foedus faciendum, bellumque indicendum.* Livius I, pag. 9: *Sagmina,* inquit Feccialis, te rex posco. Vide Vossium in Elym. Origo ex greco,

fuere, et in sacris legationibusque verbenae. Certe utroque nomine idem significatur, hoc est, gramen ex arce cum sua terra evulsum: ac semper e legatis, quum ad hostes clarigatumque mitterentur, id est, res raptas clare repetitum, unus utique Verbenarius vocabatur.

IV. (iii). Corona quidem nulla fuit graminea nobilior, in maiestate populi terrarum principis, prae-missusque gloriae. Gemmatae et aureae, vallares, mu-

στύπα, pro *στύπες*, unde sagmen: ut ex *στύπες*, agmeo, — *Fortius*, etc. Sic restituimus ex fide codd. MSS. R. et Colb. quum prius et viliosa inter-punctio et corrupta verba sententiam evererent: *Interim fortius angetur auctoritas: quae quanta debeatur*, etc. HARD.

Remedii publicis fuere. Vel orandas aris deorum, quos propitiatos et placatos solebant, vel lustrandis ac purgandis domibus. Conf. lib. XXV, cap. 9. DAL.

Sacris. Verrendse nimirum mensae Iovis. DAL.

Legationibusque. Nam, ut ait Marcellus in Psndectis, Romanorum legati, ne violarentur, herbam ferebant, sicut Graecorum legali τὰ ξυπνία, nempe esducum: vel, ut alii legunt, τὰ ικτίγα. DAL.

Verbenae. Livio, Nevio, Servio, Turnebo verbenac non herbae privatum genus dicuntur, sed ramii, virgae, frondes omnium sacrarum arborum, ut lauri, olivae, myrti: quin etiam herbas ex puro loco decerpitas, quibus festis diebus arae coroonantur. Virgil. Ecl. VIII, 65: *Verbenasque adole pingues*, etc. Verbenas quasi herbenas dictas volunt, illasque facile accendi, et flammam concipere ob pinguitudinem. GUILLAND.

Certe utroque nomine. Sagminis ac verbenae. De verbenae seu verbenaca privatum Plinius XXV, 59: *Hac est*, ait, *quam legatos ferre ad hostes indicavimus*. Hunt nempe respiciebat locum, HARD. — Graecia ἵροστάν, vel περιπτέρῳ; nostris vulgo, verveine. Est *Verbena officinalis* (*Didyn. angiosp. gen. 1424 Pers. Verben. Juss.*). Habitat in eudensis. EN. P.

Gramen ex aree. Vnde areci dicebatur, auctore Festo, id est, ex aree velli. HARD.

Ac semper et legatis. (Sic prius legebatur). Vossianus: *ac semper e legatis*. Omilino recte: vult enim ex sequentibus cum his coniungi: *e legatis unu*. Praecepit Pintianus. GAOS. — *Ac semper e legatis*, etc. Feciales, cum eorum principe patre patrato, a faciendo et patrando dictos, quasi bellii et pacis auctores, significet. Fuerunt ii oratores quatuor, qui sancto legatorum officio, ad eos qui rapini, vel iniurias hostili mente bellum commoverant, ac pacem violaverant, aut socias laeserant, res repetitum mittebantur: ac nisi redditas fuisse, iacta vibrataque in eorum fines hasta, bellum pium indicabant. Nos.

IV. *Corona*. Vide quae diximus XVI, 3. Festus etymon Gradivi Martis quosdam petere ait: *qua gramine sit*

rales, rostratae, civicae, triumphales, post hanc fuere, suntque cunctae magno intervallo, magnaue differentia. Caeteras omnes singuli; et duces ipsi, imperatoresque militibus, aut aliquando collegiis dedere: (iv). decrevit in triumphis senatus, cura belli solitus, et populus otiosus: graminea nunquam nisi in desperatione suprema contigit, nulli nisi ab universo exercitu servato decreta. Caeteras imperatores dedere, hanc solam miles imperatori. Eadem vocatur obsidionalis, liberatis obsidione abominandoque exitio totis castris. Quod si civicae honos uno aliquo ac vel humillimo cive servato, praeclarus sacerque habetur, quid tandem existimari debet, unius virtute servatus universus exercitus? Dabatur haec viridine gramine, decerpto inde ubi obcessos servasset aliquis: namque summum apud antiquos signum victoriae erat, herbam porrigerere victos, hoc est, terra et altrice ipsa humo, et humatione etiam cedere:

artus: quod interpretantur, quia corona graminea in re militari maxima est honorationis. HARO.

Collegiae. Firmat hoc Claudio Saturninus, qui librum de Coronis editit, quem Tertullianus laudat lib de Corona Milit. c. x: *Ipsae denique forae, inquit, ipsae hostiae et orae, ipsi ministri et sacerdotes corw coronantur. Habet omnium collegiorum sacerdotialium coronas apud Claudium.* HARO.

Graminea nunquam nisi in desperatione, etc. Festus: *Olsidionalis corona que datur imperatori ei, qui obsidione liberavit ubi hostibus obcessos. Ea fit ex gramine viridi fere ex eo loco decerpto, in quo erant inclusi... Inter obsidionalem et civicam hoc iuxret, quod altera singularis signum salutis est, altera diversorum ciuium servitorum.*

Graminosa coronae effigient vide in numero inscripto GALLIENAE AVGUSTAE de quo disimus X, 68. HARO.

Nanque summum — signum victoriae erat. Festus: Herbam dō, quam oit Plautus, significat, victimū me fateor, quod est antiquae et pastoralis antea iudicium: nam quā in prato, cursu aut viribus contendebant, quam superati erant, ex eo solo, in quo certamen erat, decerpitam herbam adveratio tradebant. Serv. in Aen. VIII, ad eum versum: Et vitta comptibz voluit praetendere ramos: hinc est illud proverbium, herbam do, id est, cedo victoram. Quod Varro in antiquitatibus libris ponit: Quam in agonibus herbam in modum palmarū dat aliquis ei, cum quo contendere non cupit, et fatetur esse melioram. HARO.

quem morem etiam nunc durare apud Germanos scio.

V. (v). *Donatus est ea L. Siccius Dentatus semel, quum civicas quatuordecim meruisse, depugnassetque cxx praeliis semper vicerit. Tanto rarius est servatorem unum a servatis donari!* Quidam imperatores et saepius donati sunt, veluti P. Decius Mus, tribunus militum, ab exercitu: altera ab his, qui in praesidio obsecssi fuerant, quanta esset eius honoris auctoritas, confessus religione: siquidem donatus bovem album Marti immolavit, et centum fulvos, qui ei virtutis causa dati fuerant simul ab obsecsis. Hic Decius postea se consul, Imperioso collega, pro victoria devovit. Data est et a senatu populoque romano, qua claritate nihil equidem in rebus humanis

Quem morem etiam nunc durare. Et in Vasconia hodieque. In Formulis veteribus, ea quea est ordine XIX, traditoria de terra, huiusc moris vestigium servat pag. 434, his verbis: Vel herbam, vel terram virus fuit tradidisse. De his similibusque traditionis symbolis multa pererudit Cl. Ducasius in Gloss. verbo investitura. Haad.

V. *Donatus est ea, etc.* Praeter hos, quos memorat auctor, data est et Q. Cincinnato a Minucio et toto exercitu; M. Valerio consuli, bello gesto contra Samnitos; et Julio Caesar in expugnatione Mitylenarum. Rostratum primus accepit Marcus Varro bello piratico, donante Pompeio, deiude Agrippa bello Siculo ab Augusto. Primus Aul. Postum. Dictator ad lacum Regilium, castris bovidum expugnatam auream dedit. Alex. ab Alex. XXII, 18. Dal. — *Donatus.* Vide quae diximus VII, 29. Haad.

P. Decius. Transcripsit hauc locum Festus verbo obsecionalis. Idem tradit etiam Livius, VII, p. 433: *Legiones gramineum coronam obsecionalem, . Decio imponunt, altera corona eiusdem honoris index, a praesidio suo imposita est. His decoratus insignibus, bovem eximium Marti immolavit: centum boves militibus dono dedit, qui secum in expeditione fuerant.* P. Decius pater is fuit, de quo iam ante dictum est, XVI, 5. Intelligit porro ad Vesperim pugna Samnitico bello. II.

Imperioso. T. Manlio Torquato, L. Manlii Imperiosi dictatoris filio: eo qui filium, quod iuissu suo pagnarat, securi percussit. Consulatum ambo gessere an. V. 414. De Imperiosi cognomine, quod a plebe primum indatum est, mox ab ipso Manlio ad asevitiae ostentationem adscitum, v. Livium, IV, pag. 76, et VII, p. 422. Haad.

Pro victoria devovit. Livius, VIII,

sublimius duco, Fabio illi, qui rem omnem romanam restituit non pugnando. Nec data, quum magistrum equitum et exercitum eius servasset: tunc satius fuit nomine novo coronari, appellatum patrem ab his quos servaverat: sed quo dictum est consensu honoratus est Hannibale ex Italia pulso. Quae corona adhuc sola ipsius imperii manibus imposita est; et quod peculiare ei est, sola a tota Italia data.

VI. (vi). Praeter hos contigit eius coronae honos, M. Galpurnio Flammae, tribuno militum in Sicilia: centurioni vero uni ad hoc tempus Cn. Petreio Attinati, Cimbrico bello. Primum pilum is capessens sub Catulo, exclusam ab hoste legionem suam hortatus, tribunum suum dubitantem per castra hostium erumpere interfecit, legionemque eduxit. Invenio apud auctores eundem praeter hunc honorem, adstantibus Mario et Catulo coss. praetextatum immolasse ad

pag. 139 et 140, et Valerius Maxim. I, 7, n. 3. HARO.

Fabio. Q. Fabius Maximus, qui predictator a populo factus, cunctando restituerat rem, ni plaga Cannensis anno sequente, Vrbis 538, alterius temeritate consulis accidisset. HARO.

Magistrum equitum. Minutum, viculum ab Hannibale. HARO.

Appellatum. A Minutio ipso quens servarat. Huius oratio ad suos milites a Livio recitat eiusmodi, XXII, p. 218: *Castro cum Fabio iungamus: ad praetorium eius signa quam tolerimus, ubi ego eum parentes appellavero, quod beneficio eius erga nos, ac maiestate dignum est: vos milites eos, quorum vos modo arma dexteraque texerunt, patronos salutabitis*, etc. H.

VI. Galpurnio. Manili oratio apud Liv. XXII, p. 227: *Sicut nobis ad-*

lescentibus priori panico bello Calpurnius Flamma trecentis voluntaris, quum ad turnulum eos capieundum, situm inter medios hostes, duceret, dixit: Moriamur, milites, et morte nostra eripianus ex obdizione circumventas legiones, etc. Vide Aurel. Vict. lib. de Viris illustr. cap. 39, in Attilio Calatin. HARO.

Primum pilum. Pila, iela rom. suoi, Primum pilum, prima centuria est, in qua gravis armaturae milites, et eo genere ieli instructi. Caesar de Bell. Gall. V: *T. Balenatio, qui superiore anno primum pilum duxerat, viro forti, etc.* HARO.

Ab hoste. Gronov. et al. ante HARO. ab hoc; item non exclusam, sed inclusam Pintianus legit. Eo. P.

Mario. Morii quarto consulatu, s. V. 652, ut fasti quidem produnt. H.,

tibicinem foculo posito. Scripsit et Sylla dictator, ab exercitu se quoque donatum apud Nolam; legatum bello Marsico: idque etiam in villa sua Tusculana, quae fuit postea Ciceronis, pinxit. Quod si verum est, hoc execrabilorem eum dixerim, quandoquidem eam capiti suo proscriptione sua ipse detrxat, tanto paucioribus civium servatis, quam postea occisis. Addat etiamnum huic gloriae superbū cognomen Felicem: ipse tamen obsessis in toto orbe proscriptis, hac corona Sertorio cessit. Aemilianum quoque Scipionem Varro auctor est donatum obsidionali in Africa, Manilio consule, cohortibus servatis, totidemque ad servandas eas eductis: quod et statuae eius in foro suo Divus Augustus subscrispsit. Ipsum Augustum M. Cicerone filio consule idibus septembribus senatus obsidionali donavit. Adeo civica non satis videbatur. Nec praeterea quemquam hac invenimus donatum.

VII. Nullae ergo herbae suere certae in hoc hono-

Aemilianum. P. Corn. Scipionem, qui de uxoris Aemiliae nomine, Pauli Aemilii filiae, more romano dictus est Aemilianus; idemque Carthaginem, Numantiamque devicit, Africanus sequens, seu posterior appellatus. *H.*

Manilio. Ann. V. 605. In libris vulgaris: *Manilio eus. tribus cohortibus servatis.* Manilium Appianus vocat, iusto libro de bello punico: *Manilium Pliniaci codices manu exarati: in quibus nec cohortium numerus signatur: credo, quod incertus foret.* Nam Liv. in epitome lib. XLIX, duas dicit. *Obsideri,* inquit, oppugnarique coepit est *Carthago a L. Marcio, M. Manilio eois.* In qua oppugnatione quam neglectos ab una parte muros duo tribuni temere cum cohortibus irrupperint, et

ab oppidanis graviter caederentur. a Scipione Africano expliciti sunt. Appianus in bello punico, pag. 42, qualuer; Aurelius Vict. lib. de Vir. III. c. 58, octo: *Tribunas in Africa, inquit, sub M. Manlio imperatore, cohortes octo obsidione vallatas comitilo et virtute servavit, a quibus corona obsidionali aurea donata.* Haec.

Subscrispsit. Gron. et. al. ante Hard. adscripsit. Eo. P.

M. Cicerone. In fastis consularibus, ann. Vrb. 723, consul notatur, ex. eid. septemb. n. TULLIVS. n. p. n. n. CICERO. Hard. — Augustum M. Cic. fil. consule. Gronov. et al. Augustum cum M. Cio. fil. consudem, et mox septembribus, non septembribus. Eo. P.

re : sed quaecumque fuerant in periculi sede, quamvis ignobiles ignotaeque, honorem nobilem faciebant: quod latere apud nos minus quidem miror, cernens negligi ea quoque, quae ad valetudinem conservandam, cruciatusque corporis propulsandos, et mortem arcendam pertinent. Sed quis non mores iure castiget? Addidere vivendi pretia deliciae luxusque. Nunquam fuit cupido vitae maior, nec minor cura. Aliorum hanc operae esse credimus: ne mandato quidem nostro alios id agere, medicisque provisum esse pro nobis. Ipsi fruimur voluptatibus, et (quo nihil equidem probrosius duco) vivimus aliena fiducia. Immo vero plerisque ultro etiam irrigui sumus ista commentantes, atque frivoli operis arguimur: magno, quanquam immensi laboris, solatio, spenni cum rerum natura: quam certe non defuisse nobis docebimus, et invisis quoque herbis inseruisse remedia: quippe quum medicinas dederit etiam aculeatis. Haec enim proxime restant ex his, quas priori libro nominavimus, in quibus ipsis providentiam naturae satis mirari, amplectique non est. Dederat,

VII. *Addidere vivendi pretia deliciae* (sic olim). Hoc Gelenio debemus. MSS. et priores: *pretia*. Multo melius. *Addidere pretia vivendi, id est, usere, plura reddidere, fecero, ut maius operae esset vivere: quippe quum per eas mollius commodiusque agi vulgo putetur.* Inde illa, quam statim notat, cupido vitae. *Pretia vivendi blandimenta vitae.* Plinius junior l. 1, ep. 12: *Sed tam longa, tam iniqua valetudine conflictabatur, ut haec tanta pretia vivendi mortis rationibus vincerentur.* Gron. — *Addidere.* Vitam fecere cariorem deliciae, quum valeudo prius parvo constaret, obviis unicuique morbo medicamentis, vel

ex horitorum proutu. Hard.

Ne mandato. Maiores, inquit, nostri regebant ipsi valetudines suas, et moes operae euram eam esse ducebant, voluptatibus parcentes: num in libidinibus nos ingurgitamus, quid de corporibus nostris si sit securi, omni ea providentia medicis delegata. Ita recte Gronovius: cui MSS. Regg. et Colb. ac Chiilli, favent. Hard.

Magni. Quis enim idem pati, quod natura rarum, gravate ferat? Hard. — *Magni... solatio.* Gronov. et al. ante Hard. *magna... solatio.* Eo. P.

Quas priori libro. Proxime superiores. Hard.

Satis admirari amplectique non est

quas diximus, molles cibisque gratas. Pinxerat remedia in floribus, visuque ipso animos invitaverat, etiam deliciis auxilia permiscens. Excogitavit aliquas aspectu hispidas, tactu truces, ut tantum non vocem ipsius singentis illas, rationemque reddentis exaudire videamur. ne se depascat avida quadrupes, ne procaes manus rapiant, ne neglecta vestigia obterant, ne insidens ales infringat: his muniendo aculeis, tellisque armando, remediis ut tuta ac salva sint. Ita hoc quoque, quod in iis olimus: hominum causa excogitatum est.

VIII. (vn). Clara in primis aculeatarum erynge est, sive eryngion, contra serpentes et venenata omnia nascens. Adversns ictus morsusque radix eius bibitur drachmae pondere in vino: aut si plerumque tales iniurias comitatur et febris, ex aqua. Illinitur plagiis, peculiariter efficax contra chersydros ac ranas. Omnibus vero contra toxica et aconita efficaciorem Heraclides medicus, in iure anseris decoctam, arbitratur. Apollodorus adversus toxica cum rana decoquit, caeteri in aqua. Ipsa dura, fruticosa, spinosis foliis, caule geniculato, cubitali, et maiore aliquan-

(sic prius). Vossian. *satis mirari*; at cap. 42: *Vi non sit mirari satis ingenuum eius*. GRON.

Quas diximus. Lib. XX. HARD.
Ereog. Gr. et al. *Inde exc.* ED. P.
Remedii. VI ad remedia servare-
tur. HARD.

VIII. *Clara in primis aculeatarum erynge est*. Sic Oribasii interpres, XI, p. 197, post Dioscor. III, 24: Ἐρύγγιον τῶν ἀκανθώδων ἔστιν, etc. Diximus de eo superiore lib. cap. 56. HARD.—*Eryngium planum* (*Pentand.* digyn. gen. 668 Pers. *Umbellifer.* Juss.), ED. P.

Contra serpentes. Salamandras a-
quaticas eryngii montasi contactu,
quod caerulea capita gigantia, statim
mori deprehensem est; eodem, vel
prope tantum admoto, tanquam mor-
ribundas iactari, contremiscere supi-
nas everit. DALE. — *Contra Nicandr.*
in Ther. p. 47 et 60, ad id ἔρυγγον
pariter commendat. Vbi Schol. p. 39:
ἔρυγγος, βετάνη ἔστιν. Et pag. 39:
ἔρυγγος, εἴδος λαχάνου ἀκανθώδους.
HARD.

Adversus ictus morsusque. Sic Dioc.
III, 24. HARD.
Ipsa. Dioc. I. c. HARD.

to, alia albicans, alia nigra; radice odorata, et sativa quidem est. Sed et sponte nascitur in asperis et saxosis: et in littoribus maris, durior, nigriorque, folio apii.

IX. (viii). Ex his candidam nostri centum capita vocant. Omnes eiusdem effectus, caule et radice in cibos Graecorum receptis utroque modo, sive coquere libeat, sive cruda vesci. Portentosum est, quod de ea traditur: radicem eius alterutrius sexus similitudinem referre, raram inventu: sed si viris contigerit mas, amabiles fieri. Ob hoc et Phaonem Lesbium dilectum a Sappho. Multae circa hoc non Magorum solum vanitates, sed etiam Pythagoricorum. Sed in medico usu praeter supra dicta auxiliatur inflationibus, torminibus, cordis vitiis, stomacho, iocineri, praecordiis in aqua mulsa, lieni in posca.

Sed et sponte nascatur, etc. Diosc. l. c. Quod vero in littoribus maris nasci dicitur, eryngium marinum est, e Clusio depictum, pag. 459, et a Dodoneao, pag. 718. Haro. — *Folio apii.* Verius folio acolumi: forte Plinius legit *ekklion* pro *ekklionou* ut iam observavit Dalecampius. Est Eryngium marinum, C. Banh. Baot.

IX. Ex his candidam nostri centum capita vocant. Appellationis causa videtur esse, quod in illius vertice coacte in globum capitella, muricato spicularum vello, stellae modo radiantur: quarum colos in pubertate viridie, edulice carmine, floccescenti candidus conspicitur. Radix ei pollens est, intus alba, foris nigra, sed odorata, quem hodie Gallia saccharo vel melle condit, eryngiatum vocans, Inquit Ruellius, III, pag. 491. In Indice Pliniano, *De centum capita.* Hann. — *Centum capita.* Forte. Scodys.

mus maculatus (*Syngenes. aquatic. gen.* 1789 Pers, *Cichorac.* Juss.). Confuse dicta sunt c. 56 super. I. Eo. P.

Et Phaonem. Palaephatis de in- cred. Hist. p. 68: Οὐτε; ὁ Φάων ἀστιν, ἵψ' ὃ τὸν ἥρατα κύτες ἡ Σαπφὰ πολλάκις ἔπειται. *Hic ille Phaon est,* in cuius amorem saepè Sappho carmen cecinat. Prius Lesium cum esse monuerat. Sappho Lesbia, seu Mitylenaee, merelrix fuit, de qua Aelian. Var. Hist. XII, 49. Eresiam fecit Athenaeus, XIII, p. 596. H.

Multae. Si otium est vanitates eas plaque nosse, libellum consule, qui falso *Kiranidum* *Krani* inscribitur, pag. 37. Haro. ↗

Sed in medico usu, etc. Tradit haec pariter Diosc. II, 24. Haro.

Torminibus Ξηρόποις. De suo eryngio silvestri haec pariter Dioscorides. Dat.

Item ex mulsa rēnibus, stranguriae, opisthotonicis spasmis, lumbis, hydropicis, comitialibus, mulierum inensibus, sive subsidant, sive abundant, vulvarumque omnibus vitiis. Extrahit infixa corpori cum melle. Strumas, parotidas, panos, recedentes ab ossibus carnes, sanat cum axungia salsa, et cerato: item fracturas. Crapulam praesumpta arcet, alvum sistit. Aliqui e nostris sub solstitio colligi eam iussere. Ex aqua caelesti imponi omnibus cervicis vitiis. Oculorum quoque albugines sanare adalligata tradiderunt.

X. (ix). Sunt qui et acanon eryngio adscribant, spinosam brevemque, ac latam herbam, spinisque latoribus. Hanc impositam, sanguinem mire sistere.

XI. Alii eryngen falso eamdem putaverunt esse et glycyrrhizam, quare subiungi eam protinus refert. Et ipsa sine dubio inter aculeatas est, foliis echinatis, pinguibus, tactuque gummosis, fruticosa, bi-

Opisthotonicis spasmis. Dioscor. I. cit. HARV.

Comitialibus. Idem Dioscor. loco cit. HARV.

Sive abundant, sive abundant. Sic vires oppositas ciendi menstrus, sanguinemque sistendi, Dioscor. quibusdam herbis attribuit, ut adianio, IV, 136, HARV.

X. *Sunt qui et acanon.* Acanon advectam e Creta describit Anguillara, P. VIII, pag. 489, sed sine vulgari nomine. HARV. — Απάνος Theophr. Hist. I, 16, etc. ὀνόγορος Nicand. Ther. 71; nubis est *Oenopordum Acanthium* (Syngei. acqual. gen. 1800) Pers. *Cymoceph.* Juss.), auctore Sprengelio. Eu. P.

XI. *Glycyrrhizam.* Vel a radicis gustu, qui subdulcis et odoratus est,

vel quod echinatus spinosusque glycyrrhizae fructus sit instar eryngii. HARV.

Folii echinatis. Hanc ipsum esse glycyrrhizam, quae a Dioscoride describitur, III, 37, omnis conferent liquidu constabatur. Vnde suspicatur Saracenus in Nolis ad Dioscoridem aliqui post eum, ut Dalecampius primum, ac deinde Salmasius, in praef. pag. 90, legisse Plinium raptim cursimque apud scriptorem graecum, unde haec hauit, εἰναι, non σχέση: quem folia echinata dicit, quae len-tisci similia dississe oportuit. Sie enim Diosc. Γλυκύρριζα γεννάται πλείστη ἐν Καππαδοκίᾳ, καὶ Πέρσῃ ἔστι δὲ θραύστος, μέθεντος ἔχων θεράψις, περὶ οὓς τὰ φύλλα πυκνά, ιστικά σχίνε, λιπταρά, καὶ καλλώδη αὐξανόμενα.

num cubitorum altitudine, flore hyacinthi, fructu
pilarum platani magnitudinis. Praestantissima in Ci-
licia, secunda Ponto, radice dulci, et haec tantum in
usū, Capitur ea Vergiliarum occasu, longa ceu vi-
tium: coloris buxei melior, quam nigra, quaeque
lenta, quam quae fragilis. Vsus in subditis decoctas
ad tertias, caetero ad mellis crassitudinem, aliquan-
do et tusae: quo genere et vulneribus imponitur, et
faucium vitiis omnibus. Item voci utilissimo succo: sic
ut spissatus est, linguae subdito: item thoraci, ioci-
neri. Hac diximus sitim famemque sedari. Ob id qui-
dam adipson appellavere eam, et hydropecis dedere,

τούς οὐκέτι χρήσιμους, καρπός
δὲ πλειστούς συχίτων μάγιστρος, εἰτ.
Hab. — *Glycyrrhiza glabra* Linn.
(*Liquiritia officinalis* Moench, Habitat
in Europa meridionali. Gen. 4727
Pers. *Leguminosae* Juss.), non *G. echinata*, ut ex prava Plinii interpretatione, ad id tempus intellectum est: et
haec tamen in Italia quoque prove-
nit. Cf. Spreng I, pag. 184. Ed. P.

*Longa, seu viti, coloris buxei. Meliorque nigra (sic lib. ante Hard. editi). De radice glycyrrhizae loquitur. MSS. vitium. Sed quomodo coloris buxei dicitur in genere, et tamen melior nigra? Dioscorides πυξουδην. Lege: *Longa seu vitium.* Coloris buxei melior quam nigra, quaque lenta, quam quae fragilis. Galenov. —*Longa* Dioscorid. loc. citat. ἐπει τι μαρτρι, πυξουδης, εἰς γενιδις. Hard,*

Vitis in subditis. Pellicerio in Noti-
MSS. et Dalecampio, Plinius videtur
subdita hic substantive dixisse, pro
his quae linguae subduntur, et linctu
diluuntur, liquescunt, et in fauces
arteriasque immittuntur, qualia Graeci
edicimata, Latini linctus appellant. Nos
longe secus verbum istud accipimus.

Subdita interpretamur medicamenta
ea quae molli lana excepta feminis
subtiliuntur, ut Celus ait, V, 21, hoc
est, naturalibus seminarum apponun-
tur: πεπονός Graeci et πρόσθιτα mun-
cipant. Nam quod ad fauces attinet,
quibus linguae subdita glycyrrhiza
prodest, id mos Plinius quoque pro-
dei, quod hic indicate iterum super-
fluum Idcirco fuerit. HARD.

Diptera. Gr. et al. decosta. En. P.

Item voc. Diosc. llt. 7: Ποιεῖ δὲ τὸ χύλισμα πρὸς τραχύτητας ἀρτηρίας δὲ δὲ ὑποβόλλεται τῇ γάλαττῃ ἀποχυλίσειν. Est vero successus spissatus ad arterias scabritas efficac: verum operat, ut linguae subditus eliquiescat. H.

Item thoraci, etc. *Diosc.* loc. cit.
post *Theophr. Hist.* IX, 43. HARD.

Hab. diximus. Lib. XI, 119. Marc.
Emp. c. xxi, pag. 126: *Glycyrrhiza*
succulenta parvum sub-lingue habet, et
solivam quo creverit transglutinata, quo
facto neque siles, neque os tibi inare-
scet. It. c. xx, pag. 148; Columella
similiter, I, 35: Et quia sumem si-
tingue sedat glycyrrhiza, ob hoc adi-
psic uogata est. Sic etiam Diosc. loco
citatio. HAB.

ne sitarent. Ideo et commanducata stomatice est, et hulceribus oris inspersa saepe, et pterygiis. Sanat et vesicae scabiem, renum dolores, condylotata, hulcera genitalium. Dedere eam quidam potui in quartanis, drachmarum duarum pondere, et pipere, hemina aquae, Commanducata sanguinem ex vulnere sistit. Sunt et qui calculos ea pelli tradiderunt.

XII. (x). Tribuli unum genus in hortis nascitur, alterum in fluminibus tantuin. Succus ex his colligitur ad oculorum medicinas. Est enim refrigerantis naturae, et ideo utilis contra inflammations collectionesque. Hulcera per se erumpentia, et praecipue in ore, cum melle sanat: item tonsillas. Potus calculos frangit. Thraces, qui ad Strymona habitant, foliis tribuli equos saginant: ipsi nucleo vivunt, panem facientes praedulcem, et qui contrahat ventrem. Radix caste pureque collecta, discutit strumas. Semen adalligatum, varicum dolores sedat: tritum vero et in aquam sparsum, pulices necat.

Stomatice. Subintellige δύναμις; hoc est, compositio ad vitia oris accommodata. Sic Dioscorid. loc. citat. Στοματικὸν διάφραστόν μανόν, commanducatum prodest oris affectibus. II.—*Inspersa.* Sunt qui sic interpungendum putant: hulceribus oris: inspersa saepe, et pterygiis. Quod hulceribus oris inspergi vis possit. Et vero Diosc. loc. cit. H δὲ πίχη ἔκπλα, inquit, λειτριθεῖσι, πτερυγίοις κατάπαστρος ἔστιν ἐπιτρόπιος. Aida autem radix ad laevorem detrita, pterygiis comode inspergitur. HARD.

Sanat et vesicae scabiem. Diosc. I. c. et Galen. de Fac. simpl. med. VI, p. 167. Vesicae scabiem, seu scabritum dixeris, nihil interest. Dioscor. πρὸς ψυράτας κύστεως dixit, Gale-

nus τραχύτατας ἵνα ψυρώδες κύστει. HARD.

Sunt et qui calculos ea pelli tradiderunt. Vnum certe efficaciter promovere ait Marcell. Emp. c. xxvi, pag. 480. HARD.

XII. Tribuli unum genus, ctc. Sic etiam Diosc. IV, 14, ubi Sarcoctenus consulendus in notis. HARD. — Vnum, *Tribulus terrestris*, s. *Fagonia cretica*; alterum, *Trapa natans*. Cf. lib. super. cap. 58. En P.

Succus. Medicinae haec omnes, ad ea verba, *radix caste*, ctc. toliadem verbis existant apud Diosc. I. c. Habet nonnullas Galen. de Fac. simpl. med. VIII, pag. 236. HARD.

Tritum. Hoc pariter Diosc. tradit loco citato. HARD.

XIII. (xi). Stoebe, quam aliqui phleon vocant, decocta in vino, praecipue auribus purulentis medetur: item oculis ictu cruentatis: haemorrhagiae quoque et dysenteriae infusa.

XIV. (xii). Hippophyes in sabulosis maritimisque nascitur, spinis albis. Ederae modo racemosa est, candidis, et ex parte rubentibus acinis. Radix succo madet, qui aut per se conditur, aut pastillis farinæ. Haec bilem detrahit obolo ponderis, saluberrime

XIII. Stoebe, etc. In MSS. ut iam mouimus, phleon. Tamen Tiberius Mulomedicus, l. 55: Στοῖβι ἀττὶ δὲ φλέως. Quae de stoebe hic referuntur, totidem verbis leges apud Galenum l. c. p. 290. In officini nomen est, ut plurimis videtur, scobios: Iconem vulgaris maioris apud Dodonaeum v. p. 122. Hard. — *Poterium spinosum*. Conf. Clus. Hist. II, 308, et super. l. cap. 54. En. P.

Decocta in vino, etc. Iisdem fere verbis haec Diosc. IV, 12. Hard.

Item oculis ictu cruentatis Diosc. l. c. Hard.

Cruentatis. Contusis, συγχύσει ὄφεσθαι τῷ ἐκ πληγῆς. Dioscord. Est autem is morbus, oculi perturbatio, cum coloris mutatione, pupillæ vel dilatatione, vel diminutione, ac interdum diuisione. Dsl.

Infusa. Clystere videlicet; Diosc. οὐκάνεται. Hard.

XIV. Hippophyes. Sive quod idem est, hippophaea. Dioscord. in Nalb. Ιπποράξ, οἱ δὲ ιπποράξ, οἱ δὲ ιπποράξ, etc. Et Oribas. XI, p. 199: Ιπποράξ, quod alii hippophyes, id est, lappagineum vocant, qua sullones uestes poliunt, in arenosis maritimisque locis nascitur. In Peloponneso, ἀκανθαντα καθαρίσῃ, hoc est, spina purgatoria, appellatur, inquit Anguillara,

P. VIII, pag. 444, ubi eam accurate deacribit, nec dum in Italia sibi visum testatur. Iisdem porto notis a Dioscoride, IV, 162, quibus et a Plinio nostro delineatur. Hard. — *Hippophyes*. Ιπποράξ Hippocr. et Dioscorid. cum *Hippophaea Rhamnoide* recentiorum non confundenda. Ut testatur enim Diosc. IV, 163, hippophyes, de qua nunc Noster agit, succo turgescit lacteo et cathartico, quod manifesto in quamdam euphorbiae speciem quadrat. Suffragari videtur Theophrast. Hist. X, 45, dum loquitur de τεμναῖλη εἰς τὸ ιπποράξ, cuius loco ιπποράξ repouserunt Parkinson. Theat. 195, et Brecon. Mus. 121. Fueritne Veterum Hippophyes *Euphorbia spinosa* (*Dodecad. trigyn.* gen. 1190 Pers. *Euphorbiae*. Juss.) inquirendum est; habitat certe in Cretae, Italiæ et Gallo-provinciæ montibus maritimis. Conf. Spreng. Hist. Rei herb. tom. II, præf. En. P.

Ederae modo racemosa est, etc. Diosc. loco cit. Hard.

Radix. Diosc. et Orib. II. cc. Pastillas farinæ intellige, ex farina concinnatos globos: quam quidem ὄφεσθαι, nempe ervinam esse Dioscord. iubet. Hard.

Haec bilem detrahit, etc. Dioscord. l. c. et Marc. Empir. c. lxx. Hard.

cum mulso. Est altera hippophyes, sine caule, sine flore, foliis tantum minutis. Huius quoque succus hydropicis mire prodest. Debent accommodatae esse et equorum naturae, neque ex alia causa nomen accepisse. Quippe quaedam animalium remediis nascentur, locupleti divinitate ad generanda praesidia: at non sit mirari satis ingenium eius, disponentis auxilia in genera, in causas, in tempora, ut aliis prorsit aliud horis, diesque nullus prope sine praesidiis reperiatur.

XV. (xiii). Vrtica quid esse invisius potest? At illa praeter oleum, quod in Aegypto ex ea fieri dimicimus, vel plurimis scatet remediis. Semen eius cicutae contrarium esse Nicander affirmat: item fungis et argento vivo. Apollodorus et salamandris cum iure decoctae testudinis. Item adversari hyoscyamo, et serpentibus, et scorpionibus. Quin illa ipsa amari-

*Est altera Hippophaeton intelligit, de qua dicimus XXVII, 66. HARD.— Hippophyes. Gronov. et al. *Hippope*. Es. P.*

Huius quoque succus. Succum eius, seu foliis, seu radice, seu capite cocompresum, ex aqua mulsa bibatum, aquam pituitamque per alvum detrahente, scribit Dioscor. IV, 136. II. — Ἰππόφαετον Dioscor. loc. citat. est Cnicus stellatus (Syngenes. aequal. gen. 4802 Pers. sub Carduo. Cynaroceph. Juss.). Habitat in Europa australi. Es. P.

Debent. Ego vero sic censeo, et ἵπποφάετον et ἵπποφάστον, nomen accepisse, quod valde candidos ac lucidos, seu splendidos pannos efficiunt: sunt enim plantae fulloniae. Itto in compositis praestantiam, magnitudi-

nemque significat: τὸν; splendorem. HARD.

Generanda. Gron. et al. ante Hard. gerenda. Es. P.

Prorsit aliud horis. Gron. et al. ante Hard. edit. atque aliis horis. Es. P.

XV. *Vrtica. Est Vrtica dioœta, vel U. minor; de his iam egimus super. lib. cap. 55. Es. P.*

Diximus. Lib. XV, 7. HARD.

Semen. Nicand. in Alexiph. adversus ciculam: Η πέπει κυρίως τε μέγχ απορεία λείψαται. Nieandro concinit Diosc. Euprop. II, 142. HARD.

Apollo-dorus. Nicander quoque in Alexiph. pag. 168: Κτι ποτὲ τύδεν Εβαλίνη πρώμασι πελουχίσας ψαρούσις, etc. HARD.

Item. Dioscorid. Euprop. II, 151: Πρός δέ υστερήσαντο, τυῖτης σπέρμα τούς εῖναι, οὐ τὰ φύλλα. HARD.

tudo mordax, uvas in ore, procidentesque vulvas: et infantium sedes, tactū resilire cogit: lethargicos expergisci, taetis cruribus, magisque fronte. Eadem canis morsibus addito sale medetur. Sanguinem trita ² naribus indita sistit, et magis radice. Carcinomata et sordida hulcera, sale admixto: item luxata sanat, et panos, parotidas, carnesque ab ossibus recedentes. Semen potum cum sapo, vulvas strangulantes aperit, et profluvia narum sistit impositum: vomitiones in aqua mulsa sumptum a coena faciles praestat, duobus obolis: uno autem in vino poto lassitudines recreat. Vulvae vitiis tostum, acetabuli mensura: potum in sapo resistit stomachi inflationibus. Orthopnoicis prodest cum melle: et thoracem purgat eodem ecligmate. Et lateri medetur cum semine lini. Adduunt hyssopum et piperis aliquid. Illinitur lieni. Difficilem ventrem tostum cibo emollit. Hippocrates vul-

Procidentesque. Diosc. IV, 95: Καὶ ὑπέρτερας προτεύοντες ἀποκαθίσταται νεκρά τὰ φύλλα προσαπτόμενα. HARD.

Lethargicos. Plin. Val. III, 7: *Le-thargicis:* Vertica fronti et pedibus illinitur. HARD. — *Expergisci.* Brot. ex Reg. 2 et edit. prioc. expergiscit. ED. P.

Eadem cauis morsibus, etc. Ita plane Diosc. loc. cit. HARD.

Sanguinem trita. Diosc. loc. cit. et Plin. Val. I, 26. Vide etiam Marcell. Emp. c. x. HARD.

Carcinomata. Dioscor. I. c. Galen. de Facult. simpl. med. VI, p. 251, et Plin. Val. III, 20. HARD.

Item. Diosc. I. c. HARD.

Cariesque ab ossibus recedentes. Ita videtur reddere vocem græcam Dioscridis ἀνοστάζεται, et inservit quidem Abscessum eommoidius ille verterit. Ni forte illam hoc loquendi

genere, quo aliis multis locis uitit, culem detritam, pannoam, laceram intelligit, iuxae abscessu tardius aperio, vel aegri metu, vel imperitia medici, immodiee, rodente pure, attenuata et resiccata est, ideoque subiectis partibus agglutinari nequit: ράχηστος θήρας Galenus vocat, lib. II ad Glaucon, et ad eum morbum valde mel laudat, de quo Diosc. suo capite scripsit, τὰ ἀπιστῶτα σώματα παραχθῆσθαι. DAL.

Semen. Diosc. I. c. HARD.

Orthopnoicis. Haec totidem verbis Diosc. I. c. HARD.

Illinitur lieni. Folia cum cerato lienosis imponi seribit Diosc. I. c. II.

Difficilem. Plin. Valer. II, 23, et Gal. I. c. HARD.

Hippocrates. Lib. I de Morb. mul. text. 47: Η γόνους τοῖς διόδης, κυνὸς παρόντων οἷς πλειστοῖς, καὶ μὲν, καὶ

vam purgari poto eo pronuntiat. Dolore levari tosto acetabuli mensura, dulci poto, et imposito cum succo malvae. Intestinorum animalia pelli cum hydro-melite et sale. Defluvia capitis, semine illito cohonestari. Articularibus morbis et podagricis plurimi cum oleo vetere, aut folia cum ursino adipe trita impnnunt. At eadem radix tusa cum aceto non minus utilis: item lieni. Et cocta in vino discutit panos, cum axungia vetere salsa. Eadem psilotrum est siccata. Condidit laudes eius Phanias physicus, usilissimam cibis coctam conditamve professus, arteriae, tussi, venturis destillationi, stomacho, panis, parotidibus, pernionibus, cum oleo sudorem, coctam cum conchyliis ciere alvum: cum ptisana pectus purgare, mulierumque menses: cum sale, hulcera quae serpent cohibere. Succo quoque in usu est. Expressus illitusque fronti, sanguinem narium sistit: potus urinam

οῖνου κεκρημένου εὐώδεια διέθενται πότου, διε τὰς ἡμέρας. Si prægnans intumescat, urticae semen plurimum, et mel, ac vinum dilutum odorandum potu bis die dabis. HARD.

Dulci poto. Cum vino dulci, οὐ γλυκοῦ, seu passo. Hippocr. de Morb. mul. I, text. 88: Ην δὲ αἱ μῆτραι ἀκαθάσια... ὁδύνε οὖσιν λαρυγγὸν ἢ τὰς ἤξεις, καὶ ἐς τοὺς βουβῶνας, καὶ ἐς τὰς νεφρίας γχονίας, καὶ διὰ φορτὶ ἡ ὁδύνη... καὶ ἐς τὰς πλευρὰς, καὶ ἐς τὰς αἰμοπλάτες... Et p. 474: Κυΐδης καρπὸς τρέψων ἐν οἴνῳ τύδιον μέλανη κεκρημένον. Si uteri fuerint hæcerati... dolor acutus corripuit lumbos, et inguina, et innam ventrem, et dolor sursum procedit... ad costas et ad scapulas... Urticæ semen terito in vino odorato nigro et potui dato. HARD.

Et imposito cum succo malvae. Liber de Natura mul. t. 105: Ην γυνε-

μὴ κυήσκεται, καθεστήσειν κνίδης καρπὸν καὶ μαλάχιης χυλὸν, ἐν στελλῃ γηρήσ τριήγεντα προστίναι. Purgatorium, si mulier non concepiat. Semen urticae et malvae succum, cum adipe auerino tritum subdat. HARD.

Defluvia capitis, semine illito co-honestari. Ita MSS. Hoc est, corrigi. Tradit hoc Hippocr. de Morb. mul. II, t. 67. Et Theod. Prisc. I, 4: Ad defecctionem capillorum: Agrestis urticae semine oleo constricto loca contingit. HARD.

Tussi. Cels. I, IV, c. 4, de tussi. H. Coctam. Haec omnia pariter Diosc. lot. citat. Sed est evocari menses cum myrrha dixit. HARD.

Succo. Nempe urtica. Neque id infrequens Nostro loquendi genus. Gr. et al. succus. Ed. P.

Potus urinam ciet. Marc. Emp. c. xxvi, pag. 177, HARD.

ciet, calculos rumpit: uvam gargarizatus reprimit. Semen colligi messibus oportet. Alexandrinum maxime laudatur. Ad omnia haec et mitiores quidem teneraeque efficaces, sed praecipue silvestris illa, et amplius lepras e facie tollit, in vino pota. Si quadrupes fetum non admittat, urtica naturam fricandam monstrant.

XVI. (xiv). Ea quoque num, quam lamium inter genera earum appellavimus, mitissima, et foliis non mordentibus, medetur cum mica salis contusis, incussisque, inustis, et struthis, tumoribus, podagratis, vulneribus. Album habet in medio folio, quod ignibus sacris medetur. Quidam e nostris tempore discrevere genera. Autumnalis urticae radicem alligatam in tertianis, ita ut aegri nuncupentur, quum eruitur ea radix, dicaturque cui, et quorum filio eximatur, liberare morbo tradiderunt. Hoc idem et contra quartanas pollere. Idem urticae radice addito sale,

Uvam. Diosc. l.c. Maro. Emp. cap. xiv, p. 400: - *Urtica teritor*, eiusque succus expressus et tepefactus, ab eo qui *uvam* dolet, salubriter *gargarizatur*. Et Plin. Val. I, 43: *Ad uvam... succus urticee gargarizetur*. HARR.

Præcipue silvestris illa, etc. Quae cania et Herculanea dicta est, XXI, 55. HARD.

Si. Si equa marem non admittat ad feluram; urtica fricari oportere genitalia aient. Si coitum negat, τὰ μόρτα; οἴνον pariter fricari iubet Anatolius in Veter. c. 14, p. 56. Simile est quod habet Hippocr. in Ἰπποτρ. Εἰ δούλεια συλλαβεῖ πορφύρα, κνίδης λόρος σι τὸ στόραξ τοῦ οἴνου. Ut porro Graeci φύσιν pro pudendis dicunt tam virorum quam feminarum: sic Latini naturam. Tullius de Divin. II, n. 145: *Purpure quaedam matrona*

cupiens, dubitans esse ne prægnans visa est in quiete obsignata habere naturam, etc. Th. Pr. I, 25: *De veteri, hoc est, de natura vitii. Viatur et alii ea voce, quia Ducangius appellat in Glassario. HARR.*

XVI. *Ea quoque num, Scil. pro eliamnum.* Vixit hac particula rutsum XXV, 5. HARD. — Brot. ex Reg. 2 et edit. princ. ea quoque, quam *Lamium*. En. P.

Quam lamium. Eodem nempe nomine *Lamium maculatum* eliamnum nos appellamus. Conf. super. lib. cap. 55. En. P.

Incasusque. Ut quum quis femore digitum incasat parieti. HARD.

Radicem alligatam. Gronov. et al. ante HARD. *radice alligata.* En. P. .

Dicaturque cui. Gron. et al. ante HARD. et dicatur quae, cui, En. P.

infixa corpori extrahi. Foliis cum axungia strumas discuti: vel si suppuraverint, erodi complerique.

XVII. (xv). Ex argumento nomen accepit scorpio herba. Semen enim habet ad similitudinem caudae scorpionis, folia pauca. Valet et adversus animal nominis sui. Est et alia eiusdem nominis effectusque sine foliis, asparagi caule, in cacumine aculeum habens, et inde nomen.

XVIII. (xvi). Leucacantham alii phylon, alii ischiada, alii polygonaton appellant, radice cyperi, quae commanducata dentium dolores sedat. Item laterum, et lumborum, ut Hicesius tradit, semine poto drachmis octo, aut succo. Eadem ruptis, convulsis medetur.

XIX. (xvii). Helxinen aliqui perdicium vocant,

XVII. *Ex argumento.* Sie Diosc. I. IV, c. 495: Σκορπιοεδής; *herbula*, inquit, *foliis paucis et semine caudae scorpionis effigie*. *Haca illita contra scorpionium ictus praesentando remedio sunt*. Est scorpioides bupleuri folio, a Lobelio delineatum, pag. 224. Galli vocant *Chœvile*. HARD. — *Scorpiurus sudetica* (Diadelph. decand. gen. 1732 Pers. Legumin. Juss.); habitat in Europa australi. ED. P.

Scorpio. Gr. εἰς Al. *scorpia*. ED. P.
Est et alia. *Tragos*, sive *scorpion* appellantur, de qua dicemus XXVII, 416. HARD. — Τράγος Diosc. IV, 51; *Salsola Tragus* (*Pentand. digyn.* gen. 659 Pers. *Atriplic.* Juss.); habitat in Europa australi. ED. P.

XVIII. *Leucacantham* Lencanthon dicta est XXI, 55. Diacor. III, 22: Λευκανθή (et in Nothis additur, εἰ δὲ πολυγόνων, εἰ δὲ φύλλων, εἰ δὲ ισχυρὰ καλέσοιτο. Ρωμαῖοι κακοπάρδους, Θύεσσιν σπίνα ἄλβα). Tautrig,

η βίζη ὥραδα κυπτίσθι... η τις μαστιγίων ὁδοντοτάλγιας παρκανθίσται. II.

Ischiada. Quoniam ισχυρίσθιοι medetur, ex Diosc. Galenus quoque de Fac. simplic. med. VII, p. 204: Ατράκανθον, οἱ δὲ πολυγόνων, οἱ δὲ ισχυρὰ καλέσονται. II. — *Carduus Leucographus* (*Syngenes. aquil.* gen. 1802 Pers. *Cynar.* Juss.); an potius ad *Cnicum Casabonae* referatur? In Europa meridionali nascuntur. ED. P.

Et Hicesius tradit. Et qui Hicesium transcripsit itidem verbis Diosc. I. c. HARD.

Eodem. Dioscorid. Βούθει ρύγματι σπαρτίσσει. HARD.

XIX. *Helxinen.* Diosc. IV, 86: Ελέφην, οἱ δὲ παρθένοι, οἱ δὲ σιδηρίτε, οἱ δὲ πράκτειν, etc. Et Galenus de Fac. simplic. med. VI, p. 423: Ελέφην, ένοι δὲ περόκιτος οὐραπάζουσιν, έλλοι δὲ παρθένοι, έλλοι δὲ σιδηρίτειν, εἰσὶ δὲ οἱ πράκτειν. Hesych. Ελέφην, η παρθίκιος βοτάνη. Et Σιδηρίτην πέτραν

quoniam perdives ea praecipue vescantur. Alii sideritini, nonnulli parthenium. Folia habet mixtae similitudinis plantagini et marrubio, caulinulos densos, leviter rubentes, semina in capitibus lappaceis adhaerentia vestibus: unde et helxinen dictam volunt. Sed nos, qualis vera esset helxine, diximus priori libro. Haec autem inficit lanas, sanat ignes sacros, et tumores, collectionesque omnes, et adusta. Panos succus cum psimmythio, et guttura incipientia turgescere. Item veterem tussim cyatho hausto; et omnia in

τὸν ἔξιν ταλαιπόνητον. H.—Ελξίν; duplex genus Diosc. IV, 39, et IV, 86; ignorum unum ad *Polygonum dipteratum*, magis quam ad *Convolvulum arvensem* referendum Sprengelio videtur; alterum vero, de quo nunc Noster agit, *Parietaria* est officinalis (*Manooe. tetrand.* gen. 2658 Pers. *Vitic. Juss.*). Perdicium autem sive parthenium, de quo c. seq. si eadem sit cum herba ureolarii cuius presumunt Scrib. Larg. comp. xxxix, et quam Plin. Valer. II, 18, *vitragineum* dicit, nihil aliud erit, Sprengelio iudice, quam ipsa parietaria officinarum. Plinianum certe perdieum diversum videtur a Theophrasteo, Hist. I, 21, de quo actum est sup. lib. c. 62. Iam-dudum Duleamp. subodoratus est, Plinianum nomenclaturae varietate deceptum, aut plantas diversas hie confusisse, aut plantam eamdem bis verso nomine tractasse. Ed. P.

Mixtae similitudinis, etc. Mereurialis Diosc. Ex sideritidis Heraclaeae historia Plinius id videtur avellere. Dal.

In capitibus lappaceis. Quae lappae justae adhaerescunt: Hass.

Helxinen dictam volunt. Quasi ab *Δρυ*, *traho*: ἔξις, attractio, vel attractus. Hass.

Sed nos qualis esset, etc. Verius helxinen nevo suo appellatam innuit, quae ἔξιν Theophrasto dicitur, de qua aetum est a nobis lib. sup. c. 56. Hass.

Haec autem inficit lanas. Λύσαρης ἔξιν τὰ φύλλα φυκτεῖν, στρεψάντα, folia refrigerandi et spissandi vim habent. Legit Plinius βέργχη. Quidam hunc locum sic interpretantur, ad infecturam lanarum esse utilem, quod abstensione sua vi, radicibus, sive struthili modo, sordes auferat et eluat, impedimenta alioquin ne succum suum lanas bibant. Caeterum an ad id parietaria Veteres usi fuerint, a nescire, quod equidem sciunt, proditum est. Dal.

Sanat. Ησε πατέρις Diosc. IV, 6: Καταπλασθέντα λέπια ἐρυθρίδατα, τενδύδωματα, καταχαμάτα, etc. H.

Panos succus cum psimmythio. Diosc. I, c. Hass.

Item. Diosc. I, c. Hass.

Et omnia in humido. Hoc est, omnia vita, buleraque, ei rimas, quae sunt in humidis: qua loquendi forma unus est lib. sup. c. 76, extrem. Et I. XXIII, 4: *Sanat ea quae in humido sunt* *ulcerata*, ut oris, tonsillarum, genitalium. Lib. XXVII, 79: *ulcerata*

humido, sicut tonsillas, et varices, cum rosaceo. Imponitur et podagrī cum caprino sevo, ceraque Cypria.

XX. Perdicium, sive parthenium (nam sideritis alia est) a nostris herba urceolaris vocatur, ab aliis astericum, folio similis ocimo, nigrior tantum, nascentis in tegulis, parietinisque. Medetur cum mica salis trita iisdem omnibus, quibus lamium, et eodem modo: item vomicae, calfacto succo potu. Sed contra hulcera, rupta, lapsusque et praecipitia, aut vehiculorum eversiones, singularis. Verna carus Pericli Atheniensium principi, quem is in arce templum aedificaret, repissetque super altitudinem fastigii, et inde cecidisset, hac herba dicitur sanatus, monstru-

*quae fiunt in teneris partibus corporis.
Humida halcora, lib. XXXII, 27. H.*

*Sicut tonsillas. Ad tonsillas obtini
et gargarisari succum iubet Diosc. I. c.
c. Hard.*

*Imponitur et podagrī. Diosc. I. c.
Kai πεδάγρας οὐν καρπῆς Κυπρίζ
ἀναληθεῖς, ἡ τραχύτης σιτᾶ. Apul.
quoque, c. 84. Hard.*

XX. Perdicium. Ex tribus nominibus, inquit, quae helxinae superius explicatae nonnulli tribuerunt, herba altera, urceolaria appellata, duo sibi verius vindicat, perdicium partheniumque: tertium, nempe sideritum, altera rurae, de qua dicemus XXV. Hard.

*Herba dñe. Forte quod apta sit de-
tergendis urecis. Cave tamen eamdem
hanc esse cum superiore helxine id-
circo existimes, cuius vim paciter
absterrivam in vitro vasis Galenus
commendat, de Fac. simpl. med. VI,
p. 123. Dissimilis enim utriusque fa-
cies vel ex ipsa foliorum figura, quam
Plinius accurate describit, intelligitur.*

*Quae sit urceolaris tamen ista, si-
nere haud proclive est. Hard. — Vid.
sup. cap. not. 4. En. P.*

*Medetur. Medetur itaque tumoribus, podagrī, aliisque. De podagrī
certe scribit Scribonius Larg. Comp.
p. 158: *Ad podagram caldum cum
fervore et tumore rubicundo: beneficit
primis diebus herba urceolaris: item
caseus mollis recent per se: postea
herbae salis pusillum admiscere oportet.*
Hard.*

Potu. Grm. et al. pota. Hard.

*Vehiculorum. Leonem aurigantis v.
in nummis consularibus: ē curru ex-
cussi, in Not. I Rhodii ad Scrib. Larg.
pag. 169. Hard.*

*Verna. Plut. hoc ipsum referit in
vita Periclis, p. 160: a Minerva re-
media indicata dicit, quibus est puer
sanatus: parthenium monstratum not
dicit. Sed idem in Sylla monet cura-
tum deinde, ut iuxta arcem herba ea
cresceret, ad memoriam rei sempiternam:
καὶ τὰς ἀρότρους φύγε-
νες μαρτίνης vocat, pag. 460. II. —*

ta Pericli somnio a Minerva. Quare parthenium vocari coepit, assignaturque ei deae. Hic est veracula, cuius effigies ex aere fusa est, et nobilis ille Splanchnoptes.

XXI. (xviii). Chamæleonem aliqui ixiam vocant. Duo genera eius. Candidior asperiora folia habet: serpit in terra echini modo spinas erigens, radice dulci, odore gravissimo. Quibusdam in locis viscum gignit album sub alis foliorum, maxime circa Canis ortum, quo modo thura nasci dicuntur: unde et ixia appellatur. Hoc, ut mastiche, utuntur mulieres.

Verna. Gron. et al. *Vernula.* En. P.

Parthenium. Eai enim Παρθένος, et Palladis, et virginis nomen: ut Παρθένος et Palladis templum est, et locus ubi virgines habitant. Hard.

Et nobilis ille Splanchnoptes. Ab exulis assatis, ἀνὸ τὸν σπλάγχνον ἐπτῶν, id ei nomen: quod et argumentum operis declarat: fuit enim statua, testa torreis, ignem oris pleni spiritu ascendens, ut dicitur XXXIV, 49. Hard.

XXI. *Chamæleonem.* Dioscorid. in Noth. pag. 452, de chamaeleone albo, οἱ δὲ χρυσίσκητες, οἱ δὲ λευκοί. Ac paulo post de nigro: Οἱ δὲ πάγκαρποι, οἱ δὲ εὐλόγονοι, οἱ δὲ λευκοί, οἱ δὲ κυνούλοι. Dioscoridem sequitur Oribasius, XII, l. 223: *Chamæleo albus*, quod ixiam, tracto a visco nomine, vocavit aliqui, propterea quod aliubi viscum ad eius radices inveniatur, et quo, loco mastiche, mulieres utuntur, folia habet silybo carduove similia: nigri tamen chamaeleonis foliis asperiora, anterioraque... *Chamæleo vero niger*, quem aliqui ulophonos, aliqui ixiam, aliqui cynomachos... vocaverunt: habet ipsa quaque folia carduus similia: minorata;

men et tenuiora, etc. Hesych. Ιξίας, πίσι τις, ή καὶ χαρτίλιος. Nusquam in Italia, Gallia, Germaniave chamæleon provenit, quare in certi nominis gallici possessionem nondum venit. In Crœta visum a se album prædidiit Bellonius αὐτόπτης et ἄξιος, Obs. I; in Lemno, nigrum: utriusque iconem apud Dodoneum vide, p. 717. Hard. — Chamæleon albus, *Acarna gummifera*; chamaeleon niger, *Brotera corymbosa*. Cf. sup. lib. cap. 56 fin. En. P.

Radice. Sic Theophr. Hist. IX, 43: Τοῦ μὲν γέρα λευκοῦ λευκή, καὶ γλυκύς, καὶ παχύς, καὶ οσμὴν ἔχουσα βραχίτη. Et Nicand. in Ther. pag. 47: Ρίζα δ' ὑπαρχήσατο, μαλίσματος δι πάσσωθι. *Albaque mellito radix cuncta sapore est.* Hard.

Quo modo thura nasci dicuntur. Vide XII, 33. Hard.

Vnde. Ιξία, visci appellatio est: plantis unde id manat, Ιξία. Polli, Ιξία. Galen, in Explie: voc. Hipp. t. II, p. 92: Ιξία, φύλλον τοῦ λευκοῦ χαραλίσοντος. Hard.

Huc. Visco et scilicet. Ιξία, ή καὶ ἀντὶ μαστίχης χρῶνται αἱ γυναικεῖς, inquit Dioc. III, 10. Hard;

Quare et chamaeleon vocetur, varietate foliorum evenit. Mutat enim cum terra colores, hic niger, illic viridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus, atque aliis coloribus. Ex his candidus hydroponos sanat succo radicis decoctae. Bibitur drachma in passo. Pellit et interaneorum animalia acetabuli mensura succi eiusdem, in vino austero, cum origani scopis. Facit ad difficultatem urinae. Hic succus occidit et eanes, suesque, in polenta. Addita aqua et oleo contrahit in se mures necat, nisi protinus aquam sorbeant. Radicem eius aliqui concisam servari iubent funiculis pendente, decoquuntque in cibo contra fluxiones, quas Graeci rheumatismos vocant. Ex nigris aliqui marem dixerunt, cui flos purpureus esset; et feminam, cui violaceus. Vno nascuntur caule cubitali, crassitudine digitali. Radicibus earum lichenes curantur, cum sulphure et bitumine una coctis: commanducatis vero dentes mobiles, aut in aceto decoctis. Succo scabiem etiam quadrupedum sanant. Et ricinos canum necant:

Quare et chamaeleon vocetur. Haec
lissem verbis Dioscorid. III, 11, de
chamaeleone universim. HARD.

Mutat. Dioscor. loc. c. οὐρανοῖς
θε χρυσίδαι, διά τὸ ποικίλον τῶν
γύλων, etc. HARD.

Ex his candidus. Diosc. III, 10,
et Galen. de Fae. simpl. med. VIII,
p. 246. HARD.

Pellit. Hoc est, lumbicos, θυμία
πλατεῖα inquit, Dioscor. I. c. et
Theophr. Hist. IX, 43; Galenus quoque I. c. HARD.

Origani scopis. Scopas medici vulgo
manipulos vocant: fasciculos videlicet
manuales herbarum, hoc est, qui teneri manu possunt. HARD.

Ad difficultatem urinae. Diosc. I. c.

Καὶ πρὸς ὁρευπλατόνην ἀφέγεται αὐτῆς
πίστει. HARD.

Hic succus. Diosc. I. c. sequitus
Theophr. Hist. IX, 43. HARD.

Addita aqua, etc. Dioscorid. I. c.
Αποκτίνει καὶ κόνις, καὶ ὄζη, καὶ
μόχας τὸν ἀλκίνην πεφυρχέντα, καὶ
ὑδράλιψιν διθίνει. HARD.

Rheumatismos. Ρευματομένος. Vox
haec fluxionem sonat, perinde atque
ista κατάρρεσις. De huius morbi ge-
neribus, causisque ac remediis, vid.
Theod. Prisc. II, pag. 2, cap. 7. IL

Vno nascuntur caule. Hoc est,
simili ac pari. Tamen in MSS. Et
una nascuntur, hoc est, simul. H.

Radicibus. Dioscor. III, 11. HARD.

Commanducatis. Diosc. I. c. H.

juvencos quoque anginae modo. Quare a quibusdam ulophonon vocatur et cynozolon, propter gravitatem odoris. Ferunt et haec viscum hulceribus utilissimum. Omnia autem generum eorum radices scorpionibus adversantur.

XXII. (xix). *Coronopus oblonga* herba est cum fissuris. Seritur interim, quoniam radix coeliacis praecclare facit in cinere tosta.

XXIII. (xx). Et anchusae radix in usu est, digitali crassitudine. Finditur papyri modo; manusque inficit sanguineo colore: praeparat lanas pretiosas.

Juvencos. Ita MSS. Invencorum fauces, inquit, anginae modo, angit se strangulat. Quamobrem οὐλόφονον appellatur, quasi οὐλὸς vel ὄλον γάρον γίρον, perniciosam, vel omnem mortem afferens. Ita Nicand. in Alex. p. 448; ubi Schol. p. 62: Οὐλόρονές δὲ τὰ οὐλὰ θάντον, ἢ ὄλον φυτεύονται. Tamen Pliniiani codices MSS. tum hoc loco; tum in indice οὐλόροντον, quae vox exitiosam herbam indicat, eodem fere significatu. II.—*Ulophonon.* Brot. ex MSS. et ed. pr. ulophyton legendum sit, et scribit tamen ulophon, meta sane operarum culpa. En. P.

Et cynozolon. A foetore canis, κυνὸς ὄξη. HABO.

XXII. *Coronopus.* Diosc. II, 158, totidem verbis: Κορωνόπον, πρόμηχες βότανον... κατεσχυσμένον... βιζαν λεπτὸν ἔχαν, σκυτικέν, ἐθιορδύγην πρὸς κοιλακούς ποιεῦσαν. Galenius de Fac. simpl. med. VII, p. 495: Κορωνόποδος ἡ μῆτρα πεπιστυται καιλακούς περιλειψ ἐθιορδύν. Frustra sunt qui colici a Aegineta solius exemplari vitiat pro coeliacis hic reponunt. HABO. — *Coronopus.* Servat nomine; *Coronopus Ruellii* (*Tetradys*,

siliqu. gen. 1550 Pers. sub *Senebiera*. *Crucifer*. Juss.). Habitat in ruderatis, ad vias. En. P.

XXIII. *Et anchusa radix.* Anchusam hodie Gallia Orcaniatam vocat, mulieribus non ignotam, quae colore faciei nativum fuso mentiuntur: quaeque vernacularum generum pallorem, maenlaque vultus hoc infectu occidunt: certe malas eleganti commendat purpurissimo. Et sui sevi hunc morem fuisse Suidas innuit: Λάχουσα, inquit, εἴδος βοτάνης, ἡς ἡ μῆτρα ἐρυθρά, ἡ ἐρυθρίνουσα τὰ πρόσωπα εἰ γυναῖκας. II.—Λάχουσα prima Dioscoridi IV, 23, ἡν ἑτοι κάλυκα, οἱ δὲ ονοκλάνειν, etc. *Anchusa italicæ* (*Pentland. monogyn.* gen. 353 Pers. *Borragin*. Juss.); habitat in Europa australi. En. P.

Finditur. Instar papyri Aegyptiacæ. HABO.

Mānūca inficit sanguineo. Diosc. τὸν χρόνῳ ὅφτιμος ἡ τῷ θήραι γνωμήν, per aestatem colore rubescens, καὶ βάπτουσα τὰς χεῖρας τε manus inficiens. Legit Plinius, aut eius scriba, τὴν χρόνῳ ὅφτιμος, ὡς πάπυρος σχήματι, καὶ βάπτουσα τὰς χεῖρας, inconsiderata ac negligenter,

coloribus. Sanat hulcera in cerato, praecipue senum: item adusta. Liquari non potest in aqua: oleo dissolvitur: idque sincerae experimentum est. Datur et ad renum dolores drachma eius potui in vino: aut si febris sit, in decocto balani. Item in iocinerum vitiis, et lienis, et bile suffusis. Lepris et lentigini illinitur ex acetio. Folia trita cum melle et farina, luxatis imponuntur: et pota drachmis duabus in mulso alvum sistunt. Pulices necare radix in aqua decocta traditur.

XXIV. Est et alia similis, pseudanchusa ob id appellata, a quibusdam vero echis, aut doris, et multis aliis nominibus, lanuginosior, et minus pinguis, tenuioribus foliis et languidioribus. Radix in oleo non fundit rubentem succum: et hoc ab anchusa

Orpheus in Argon. ἄγχουσαν ιποθέσιν
vocat. DAL.

Præcipue senum. Vetera hulcera, τὰ μελαῖς ίλλην, dicit Dioscor. I. e. Hulcera senilia; Plin. XXXI, 41; Diosc. Eup. 1, 182: ίλλην πρεσβυτερία. HARD.

Item adusta. Sive ambusta, προς
κατεκάμητα. Diosc. I. e. HARD.

Datur. Diosc. I. e. HARD.

In decocto balani. Hoc est, ex aqua in qua decocto myrobalanus fuerit. De myrobalano diximus XII, 46. Dioscord. I. e. ex aqua mulsa præberi tum iubet. HARD.

Et lienis. Dioscor. I. e. et Actius de Re med. I, p. 6. HARD.

Lepris et lentigini. Et vitiligini Diosc. dicit, καὶ ἀλποὺς, καὶ ληψαὶ δὲ τὰ καταπλαστήρα. HARD.

Et pota. . . . alvum sistunt. Diosc. et Actius II, cc. HARD.

XXIV. *Pseudanchusa.* Brut. ex MSS.
Reg. 2 et edit. princ. pseudanchusa.
En. P.

A quibusdam vero echis, etc. Ita MSS. tum hoc loco, tum in Indice: non, ut editi, anchusa. Echion est Dioscordi IV, 27, ἔχιον, εἰ δὲ ἀρίστη (scribe ex Aegineta, εἰ δὲ δυριάδη vel duplida), εἰ δὲ ἀλκιστίον, etc. Isidem notis a scriptore greco describitur, quas Plinius affert. Echios altera Plinii est, de qua XXV, 58. H. — *Echium rubrum* (Pentand. monog. gen. 363 Pers. Borragin. Juss.). Hab. in Pannoniae, Austriae pratis, etc. En. P.

Radix. Hanc esse subnigrum Diosc. ait. Ita restituimus hunc locum, tum ex MSS. Reg. Colb. et Chiff. tum ita posulante sententia: quam prius perperam legeretur: *Radix oleum non fundit, sed rubentem succum.* Nam deque oleum anchusa fundit: nec si rubentem succum dat pseudanchusa, ab anchusa discernitur. HARD.

discernitur. Contra serpentes efficacissima potu foliorum, vel seminis. Folia ictibus imponuntur. Virus serpentium fugat. Bibitur et propter spinam. Folium eius sinistra decerpit iubent Magi, et cuius causa sumatur dici, tertianisque febribus adalligari.

XXV. (xxi). Est et alia herba proprio nomine onochiles, quam aliqui anchusam vocant, alii arcebion, alii onochelum, aliqui rheiam, multi anchusam, parvo frutice, flore purpureo, asperis foliis et ramis, radice messibus sanguinea, caetero nigra, in sabbiosis nascens, efficax contra serpentes, maximeque vipera, et radice et foliis, aequo cibo ac potu. Vires habet messibus. Folia trita odorem cucumeris redundat. Datur in cyathis tribus vulva procidente. Pellit et tineas cum hyssopo. Et in dolore renum aut ioci-

Contra serpentes, etc. Diosc. loc. cit. Hard.

Folia ictibus, etc. Diosc. loc. cit. Hard.

Virus serpentium. Ita libri vulgaris, cum Reg. 3 cod. Al. Colb. 3, forte sincerius, *virus serpentes fugat*: ut vox ea, *virus*, non venenum serpentum, sed gravem pseudomelusae odorem significet, qui serpentes fugat. Sic idem alibi: *Caius radix evoluta virus hirvi reddeat*. Hard.

Bibitur. Ad spinae dolores, et humorum: Dioscorides loc. cit. Πάντες δὲ καὶ ὄσφυς ἀλγεῖ, ματόσιον λαρυγγίτης. Hard.

Adalligari. Gron. et al. ante Hard. *alligari*. Eo. P.

XXV. *Alia herba proprio nomine onochiles*, etc. Diosc. IV, 24: *Αγχούσας ἑτέρα*, ἢν τινες ἀλκιβιάδους, ἢ ἐνοχειλίδες ἔμαλεσαν. In Notbis additur, εἰ μέν πατέρων συντάχουσαν, εἰ δέ δρχειλίδες. Galen. de Fac. VI, pag. 149: ἡ ἐνοχειλίδης. Et hanc Galli Orcane-

tam vocant. Pingitur a Lobellio in Adv. pag. 249. Vidimus in horto R. Hard. — Anchusa secunda Dioscorid. nobis *Anchusa tinctoria*, lanis inficiendis utilior quam medicinis. Eo. P.

Multi anchusam. In Indice, *enchyram*. Hard. — Reg. 2 *encrisam*. Broc. *enchrysam*. En. P.

Parvo frutice, flore purpureo, asperis foliis. Idem plane verbis, notisque a Dioscoride describitur, IV, 24. Hard.

Messibus. Hoc est, messis tempore, περὶ τὸν πυραρπτὸν, inquit Dose. I. c. Hard.

Effoax. Diosc. loc. cit. cum Nicandro in Thes. p. 60, cuius Scholasten vide pag. 38. Sic cum Diosc. totidem verbis Galen. loc. cit. II.

Pellit et tineas, etc. Hoc vero cum Diosc. IV, 25, de anchusa altera prodidit, quam Plinius mox describet. Galenus quoque, loc. cit. pag. 150, Hard,

neris ex aqua mulsa, si febris sit: sin aliter, ex vi-
no bibitur. Lentigini ac lepris radix illinitur. Haben-
tes eam, q. serpentibus feriri negantur. Est et alia
huic similis florē rubro, minor, et ipsa ad eosdem
usus; traduntque commanducata ea, si inspuatur,
mori serpentem.

XXVI. *Anthemis magnis laudibus celebratur ab Asclepiade*. Aliqui leucanthemida vocant, alii leu-
canthemum, alii eranthemon, quoniam vere floreat:
alii charmaemelon, quoniam odorem mali habeat.
Nonnulli melanthemon vocant. Genera eius tria flore
tantum distant, palmum non excedentia, parvisque
floribus, ut rutae, candidis, aut colligitur vere, et
in coronamenta reponitur. Eodem tempore et medi-
ci folia tusa in pastillos digerunt: item florem et ra-

Lentigini. Galen. I. cif. vitilagini,
leprisque dixit: ἀλποὺς καὶ λίρπας
ιάται. HARO.

Habentes eam, etc. Diosc. loc. c.
HARO.

Est et alia, etc. De qua Dioscor.
IV, 25. Nomine hanc carere Galen.
ait, l. c. H. — *Lithospermum frutico-
sum* (*Pentand. monog. gen. 351 Pers.
Barrog. Juss.*); habitat in Europa
australi. Ed. P.

Traduntque. Hoc Dioscor. de soliis
alterius anchusae, et de semine ter-
tiae tradit. Ed. P.

XXVI. *Anthemis*. Tot nominibus,
quot hic representantur, ab Oribia-
sio appellatur, lib. XI, f. 490, post
Dioscorid. λευκάθεμον, εἰ δὲ λεύ-
θεμον, θικό τὸ οὐδέτι ἔπος, εἰ δὲ
χρυσάπεμπον, διά τὴν πρός τὸ μῆλον
εμποίητα τῇ σφρήνῃ, εἰ δὲ μιλάνθεμον,
εἰ δὲ χρυσοκόρων, εἰ δὲ καλλίαν κα-
λεσσον. Galen. in explic. voc. Hipp. t.
II, p. 90: Εὐθύθεμον, σπέρα καὶ ἄν-

θεμέλιον, καὶ χρυσάπεμπον. Omni-
bus officinali, interposito postremo
hoc greco nomine, et vulgo quoque
Camomilla dicitur; notior quam ut
debet alia depingi notis. HARO.

Nonnulli melanthemon. Vel, ut
MSS. melanthion. HARO.

*Genera eius tria flore tantum di-
stant*. Diosc. loc. cit. ἐνθέθει μέν χρυ-
σάπεμπτα, ἐνθη δὲ βύσθει περιστεντα
κυκλοπέρας λευκά, ἢ μέλαντα, ἢ πορ-
φυρά, etc. Quibus intelliguntur *An-
themides Cota*, et *montana*, et *Chey-
santhemum manspeliente*. Cf. sup. I.
cap. 34. Ed. P.

Colligitur vere. Dioscor. loc. cit.
Apul. c. xxiii: *Legi eam mense aprilis*.
HARO.

Ei in coronamenta. Non ad luxum
modo, sed etiam ad usum medici-
nae: ad depellendum scilicet capitis
dolorem, ubi ex Archigeno et Gale-
no discimus, κατὰ τῶνος, II, 2, p.
384. HARO.

dicem. Dantur omnia mixta drachmae unius pondere, contra serpentium omnium iuctus. Pellit mortuos partus: item menstrua in potu, et urinam, calculosque. Inflationes, iocinerum vitia, bilem suffusam, aeglopiam commanducata, hulcerum eruptiones manantes sanat. Ex omnibus his generibus ad calculos efficacissima est, quae florem pūrpureum habet: cuius et foliorum, et fruticis amplitudo maiuscula est. Hanc proprie quidam eranthemon vocant.

XXVII. Loton qui arborem putant tantum esse, vel Homero auctore coargui possunt. Is enim inter herbas subnascentes deorum voluptati loton primam nominavit. Felia eius cum melle, oculorum cicatrices, argema, nubeculas discutunt.

XXVIII. Est et lotometra, quae fit ex loto sata, ex cuius semine simili milio sunt panes in Aegypto a

Item menstrua in potu. Diosc. I. c. HABU.

Inflationes. Dijscor. I. c. totidem verbis. HABU.

Ex omnibus. Diosc. similiter, I. c. HABU.

Hanc. Dijscorid. loc. cit. II.

Quidam. Gron. quidam. Ed. P.

XXVII. *Is enim inter herbas, etc.* Iliad. Σ, 347, de love et Junone loquens: Τοῦ δ' ὑπὸ χθὼν δια γότες νερηγάδες πολύ, Λατών θίραστα, ιδὲ πρόκεν, τὸν νάρκην. Apud eudem Odys. A, 602, Telemachus sic Menelauum alloquitur: σὺ γάρ μεδιότο διάστης Εὔπολε, φέρε πάντα πολύ, ιδὲ κάτιπαν. DAL.

Folia eius. Loti nimis herbæ, quam Dijscorid. IV, 111, sativam appellat; herbam Plin. XIII, 52, ubi eadem de viribus illius assert. II. — *Aurig. ἄμφος,* οἱ δὲ τρίχους, Diosc. loc. cit. *Melilotus officinalis* (Diad.

decand. gen. 4749 Pers. Legum. Juss.), vel ut quidam malunt, *Lotus corniculatus* Linn. (gen. 1753 Pers.); cuius plures numerantur varietates. In pratis. Eo. P.

XXVIII. *Lotometra.* Sic Theophr. Αὐτογενέα, εἰ τοῦ λοτοῦ σπαράττον γίνεται. Non e loto quidem proxime explicata, quae ubique nascitur, sed ex congenere, hoc est, Aegyptia, quae αὐτογενέα sponte nascitur, et agrestis est, culturaque melior efficitur, grandiorque, uode si lotometra nomen. Sie ortygometra, coturnieem maiorem; echinometra, maiores echines vocant. II. — *Nymphaea Lotus* (Polyand. monog. gen. 1258 Pers. *Hydrochar.* Juss.); de lotometra, seu loto aegyptiaca cf. Her. Theophr. et Exeira. de *Lotis* Vet. tom. V, p. 243 huius edit. En. P.

Simili. Sie XIII, 32: *Intus grana- ceu milium.* Diosc. IV, 114: *Eosz dī*

pastoribus, maxime aqua vel lacte subacto. Negatur quidquam illo pane salubrius esse, aut levius, dum caleat: refrigeratus difficilius concoquitur, fitque ponderosus. Constat eos qui illo vivant, nec dysenteria, nec tenesmo, neque aliis mōrbis ventris infestari. Itaque inter remedia eorum habetur.

XXIX. *Heliotropii miraculum saepius diximus*, cum sole se circumagentis, etiam nubilo die: tantus sideris amor est: noctu velut desiderio contraht caeruleum florem, Genera eius duo: *tricoccum*, et *helioscopium*. Hoc altius (quanquam utrumque semipe-

τὸν καρπὸν μηδέπει πάντας ἡ τοπος
ἀπλύγει, ὁν ἐπάρχωνται εἰ τὸ Αἰ-
γύπτῳ, βαλλουσιν τοις ἀποτοῖσιν. Sie
etiam Galen. de Fac. simpl. med. VII,
p. 205. In MSS. Regg. Colb. Chiff.,
legitur *semine simillimo puri*, quod
eodem racedit. HARAD. — Et sic Brot.
ex edit. principe. ED. P.

XXIX. *Saepius diximus*. Ut libro
XVIII, cap. 67, etc. H. — *Noctu...*
contraht caeruleum florem. Moerithse
caerulei floris nota, inter herbarios,
aliasque, filies ingentes, ut quae planta
deorum heliotropii nomine censaenda
esset, pro se quisque statueret. Ci-
chorii florem existimavit esse Dale-
campius: risit hoc commentum Sal-
masius, in Consistat. Cercetii, p. 141.
Hallucinatum esse Plinium vir sum-
mos putavit, in Mastigoph. 3, p. 81,
qui caeruleum heliotropio florem af-
fixerit: apud Diosc. IV, 493, non
ὑποτέρυπον, sed ὑπότερυπον, legi oport-
tere; alique id recentiorum calculo
firmat: quibus adiungi Oribasius po-
tuit, XI, p. 198. Nam is *subfulvum*
reddidit: nisi id interpretis aut codi-
cum graecorum, quod verius reor,
vitium fuit. Nam purpureum, cul-

alibus colos caeruleus est, heliotro-
pio florem Apuleius tribuit, cap. 49:
*Cum flore, inquit, in subtilitate te-
nui, et veluti purpureo, alique uncato,*
in similitudinem scorpiorum... *Eius*
herbae diuinæ ad solis cursum florecendi
se vertunt: et quam sol occidit, flores
se claudunt, etc. Similem violae facit
Ovid. Metamorph. IV, v. 268, ubi de
Clytie in heliotropium florem mutata:
Membra servit haesisse solo, partem
que coloris Luridus extangues pallor
convertis in herbas. Est in parte rubor,
violaceque simillimus ora Flos tegit:
illa suum, quamvis radice tenet,
Vertitur ad solem, mutataque servat
amorem. H. — Ovidius flos Sprengelii
est *Hesperis matronalis* (*Tetrad.*
Siliq. gen. 1571 Pers. Crucifer. Juss.);
v. β, *horrevis*, flores habet plenos,
albos, odoratissimos: vulgo *julieum*
Habitat in Gallia, Helvetia, etc. ED.
P.

Hoc altius. *Helioscopium* videlicet,
seu *heliotropium maius*, cuius iconem
apud Clusium vide Histor. Bar. pl. IV,
p. 46. H. — *Ηλιοτρόπιον τὸ μῆτρα* Diosc.
IV, 493; servat nomen: *Heliotropium*
europaeum (*Pontand. monog. gen. 348*

dalem altitudinem non excedit) ab ima radice ramosum. Semen in folliculo messibus colligitur. Nascitur nonnisi in pingui solo, cultoque maxime: tricoccum ubique. Si decoquatur, invenio cibis placere: et in lacte iucundius alvum moliri: et si decocti succus bibatur, efficacissime exinaniri. Maioris succus excipitur aestate, hora sexta: miscetur cum vino; sic firmior. Capitis dolores sedat, rosaceo admixto. Verrucas cum sale tollit succus e folio: unde nostri verrucariam herbam appellavere, aliis cognominari effectibus dignorem: namque et serpentibus, et scorpionibus resistit; ex vino aut aqua mulsa, ut Apollophanes et Apollodorus tradunt. Folia infantium de-stillationibus, quod siriasin vocant, illita medentur. Item contractionibus, etiam si id comitaliter accidat. Decocta quoque foveri os saluberrimum est. Potum id pellit tineas, et renum arenas. Si cuminum adiciatur, calculos frangit. Decoqui cum radice oportet, quae cum foliis et hircino sevo podagrism illinitur. Alterum genus, quod tricoccum appellavimus, et alio

Pers. Borragin. Juss.; hab. in Europa australi. Eb. P.

Et si d. succus. Eo pituitam per alvum, bilemque detrahi, pariter docet Diosc. IV, 193. HARD.

Verrucas. Ad verbum ista Marc. Emp. c. xix, pag. 132, et Diosc. l. c. HARD.

Namque et serpentibus. Apul. cap. 49, tit. 3: *Ad serpentium morsus, et scorpiorum ictus: herba solago maior, etc.* Hinc est, quod σκορπιότρόνος, ab effectu videlicet, appellatum idem Apuleius ait. Vi ille solaginem, sic herbas solaram Celsus vocat V, 27, tit. *Adversus ictum scorpionis: Bibere aperte herbas solares, quam ictus pre-*

mitur Graeci vocant, semen, vel certe folia ex vino. HARD.

Folia infantium, etc. Diosc. loc. a. HARD.

Striaria. Στριατη; ardor capitis, astus, ustulatio, est cerebri et membranarum eius inflammatio (τὸ καῦμα) eum oculorum et syncipiatis cavitate, totius corporis ariditate, febre ardente, pallore; appetentia deiecta, et non-nunquam diarrhosa. DAL.

Oz. Gron. et al. eos. ED. P.

Potum id pellit tineas. Hoc est, latos ventris teretesque Iumbrios. Minor heliotropio hanc vim adseribus. Diosc. IV, 194, et Apul. cap. 63 tit. 1. HARD.

Alterum genus, quod tr. appellavit.

PLIN. N. H. Tom. VII

O

nomine scorpiuron vocatur, foliis non solum minoribus, sed etiam in terram vergentibus. Semen ei est effigie scorpionis caudae: quare ei nomen. Vis ad omnia venenata et phalangia, sed contra scorpiones praecipue illita, non feriuntur habentes. Et si terram surculo heliotropii circumseribat aliquis, negant scorpionem egredi. Imposita vero herba, aut uda omnino respersum, protinus mori. Seminis grana quatuor pota, quartanis prodesse dicuntur, tria vero tertianis: vel si herba ipsa ter circumlata subiiciatur capiti. Semen et Venerem stimulat. Cum melle panos discutit. Et verrucas hoc utique heliotropium radicitus extrahit, et excrescentia in sedibus. Spinae quoque ac lumborum sanguinem corruptum trahit illitum semen, et potum, in iure gallinacei decoctum, aut cum beta et lente. Cortex vero liventibus colorem reddit. Magi heliotropium quartanis quater, in tertianis ter alligari iubent ab ipso aegro, precarique eum, solutum se nodos liberatum, et ita facere non exempta herba.

XXX. Aliud adianto miraculum: aestate viret,

μαραθόνιον τὸ μαρπόν Dioscor. IV, 194, est *Croton tinctorium*. (*Μαραθόνη*, monad. géo. 2438 Pers. *Euphorb.* Juss.); *ceratulum* praebat colorem: *Gallia tourneol.* Cf. Clusius II, 47, qui fore prius veram *Dioscoridis* plantam delineavit. Eo. P.

Scorpiuron. Σκορπιούπον, a floris vel seminis inflexione. Hard. — *Effigie scorpionis*. Effigiem illam habet caulis, cui semen insidet. Brot.

Vis ad omnia venenata. Nicand. in Ther. p. 48. Hard.

Seminis grana quatuor pota. De semine heliotropii maioris id Dioscor. IV, 439. DAL.

Et verrucas, etc. De minore pariter id Dioscor. IV 194. Hard.

Spinae quoque, etc. Qualem mortuum significat obscurum est, nisi forte sanguinem imporum, faeculentum; cruentum intelligat, renibus impactum, ei dolores excitantem; quo in morte prodest urinas nigre turbidas, cruentas similes, ei tanquam iniecta pernixaque fuligine nigras. Aliibi sanguinem inutilem vocat. DAL.

Cortex vero. Brot. v. Reg. 2 et ad prime. Cortex seminis. Eo. P.

XXX. Aliud adianto miraculum. Aliud Plinio, aliud *Dioscoridi adianto* est. *Dioscoridis* quidem id est,

bruma non marcescit: aquas respuit, perfusum mer-
sumve sicco simile est: tanta dissociatio deprehen-
ditur: unde et nomen a Graecis: alioqui frutici to-
piario. Quidam callitrichon vocant, alii polytrichon,
utrumque ab effectu. Tingit enim capillum; et ad
hoc decoquitur in vino cum semine apii, adiecto
oleo copioso, ut crispum densiusque faciat; defluere
autem prohibet. Duo eius genera: candidius, et ni-
grum breviusque. Id quod maius est, polytrichon:
aliqui trichomanes vocant. Vtrique ramuli nigro co-

quod capillum Veneris vocant offici-
nare, capillaire. Plinianum, non aliud
quam Dioscoridis trichomanes est,
pictum a Lobelio in Obs. pag. 474.
H. — Aliud Plinio, aliud Dioscoridi
άδιαντος esse falso Hardinum auto-
mat. Verius dixisset nostrum duo
genera, post graecum auctorem, di-
stinxisse; sed praelata unus, adianti
nempe, ut vocant, etymologia; di-
sertam alterius, sive trichomanis,
descriptionem ab Dioscoride mutuari
satis habuisse: iure an imaria, nihil
interesset, quod saltem ad medicinas
pertinet. Hic enim Plinius omnes ad-
ianti vires et usus receperet, et ipso
teste Anazarbaeo: Τριχομαίς δοκεῖ
τὸ πῦρ τὸ δύναται τῷ προστρέψει, sc.
άδιαντος. Recentibus duo illa genera
dicitur eodem nomine, Adiantum
Capillo, et Asplenium Trichomanes;
utrumque ex Filicis ordine. Ed. P.

Vnde et nomen. Αδιάντος, quod
ou dicitur: quondam in aqua non ma-
descat, sive ut sit Nicander, quod
imbras ac pluviarum, stillicidia foliis
eius non insidient: in Thef. pag. 60:
Αχραίς τ' αδιάντος, ὁ οὐκ ὀμβρού
παγίνεται. Διηγελόν πίπτονται ψειρί-
πετάλοισιν ἐφίζει. Et nunquam medi-
cum Veneris compone capillum. Cui
non insidient εἴσαι μυέbus imbras.

Tradit autem haec etiam Theophrast.
Hist. VII, 49. HAR.

Frutici topario. Subintellige ex
antecedentibus, simile est. HAR.—
Nempe quod veluti naturae quadam
artificio muros vestit, e quibus pro-
rumpit. DAL.

Quidam callitrichon, Apul. cap. 47:
Graeci callitrichon, idem adiantos;
Adiantum polytrichon, idem trichomanes;
Latinum capillum Veneris, idem her-
bam capillare, etc. Sic etiam Marc.
Emp. c. vi, p. 45, et Galenus xata
τόπου, cap. 2, p. 381. HAR.

Tingit, Apul. cap. 47, tit. 2: Ad
capillos tingendas! Herba callitricho
in auro tuta capilli uncti inficiuntur.
HAR.

Defluere autem prohibet, Galen. de
Fac. simplic. med. VI, 7, etiam ex
alopecia glabrum caput capillis con-
vestire ait, άλωπειδας. θωνυι. Th.
Hist. VII, 43: Χρήσιμα δέ ἀμφότερα
πρὸς ἔφυσιν κεφαλῆς τριχῶν εἰς ἀλειφ
τριβάνει. Dioscor. quoque IV, 436,
et Marc. Emp. cap. vi, pag. 45. H.

Duo eius genera. Haec sunt apud
Theophrast. Histor. VII, 43. Maius a
Lobelio pingitur, ut diximus: minus
tenuissimum a Bauhinio tom. III, lib.
XXXVII, p. 755. HAR.

Aliqui trichomanes. Ita MSS. Reg.

lore nitent, foliis filicis: ex quibus inferiora aspera ac fusca sunt: omnia autem contrariis pediculis densa inter se ex adverso: radix nulla. Vmbrosas petras, parietumque aspergines, ac fontium maxime specus sequitur, et saxa manantia: quod miremur, quum aquas non sentiat. Calculos e corpore mire pellit, frangitque, utique nigrum. Qua de causa potius, quam quod in saxis nasceretur; a nostris saxifragum appellatum crediderim. Bibitur e vino, quantum terni decerpse digit. Vrinam cinct. Serpentum et araneorum venenis resistunt. In vino decocti alvum si- stunt. Capitis dolores corona ex his sedat. Contra scolopendrae morsus illinuntur, crebro auferendi, ne perurant: hoc et in alopeciis. Strumas discutunt;

Colb. Chilli. non ut editi, aliud trichomanes. Est enim ea minoris quoque, et candidi, seu polytrichi, callichivae appellatio: ut vidi acute Anguillara, part. XIV, p. 289. Iisdem fere verbis a Dioscorid. describitur, 437: Τριχομανές, οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἀδίστατον καλοῦσθε... σπουδαῖς τριπόδι... στοιχηθέντες εἰς ἑκατόρα μέρους τὰ πῦλα ἔγειραι λέπται. ρυκούσιδ, ἐνυπτίκαι ἀλλάζοι, ἕτεροι δὲ λεπτοὶ καὶ στιλπνοὶ καὶ στρυφοὶ, υπομάλινοι. Vire adindeo adiicit essēns: hinc esse, quae sunt adiuncto alteri proprie. Hard.

Radix. Sed fibre tantum et capilli tenues. Val. nullus usus, οὐδὲ ξερός, ut ait Diosc. IV, 136. H.

Vmbrosas petras, etc. Dioscor. IV, 136, de adianto suo: γύρται δὲ ἐν παλαιστίοις καὶ ἐλάφοις τόποις, καὶ τούρκοις ἐνίκασται, καὶ περὶ τῶν κρήνας. *Vmbrosas palustribusque locis,* et in parietibus aspergine humentibus, qd circa fontes provenit. Et cap. seq. de trichomane: γύρται κατὰ τοῦ; αὐτοῦ; τούτου. Hard.

Calculos. Dioscor. loc. cit. et Marc. Emp. cap. xxi, pag. 481.

Saxifragum appellatum crediderim. Et Apuleius saxifragum agnoscit, c. 97, quod et adiantum vocatur, virtute ad pellendos calculos singulari, ramulis nigro colore nitentibus, quales sunt trichomanii: sed folia tribuunt scolia ciblandri, quod falsum est. De hac saxifraga loquuntur etiam Q. Serenus videtur, c. xxviii, pag. 146: Si vero in lapides densus convertitur humor Qui refinet cursus, genitumque dolorum frequentat, *Saxifragam* seu *fontigenam* succurrere credunt. Fontigenam vocal, quoniam, ut Plinius ait, sonum specus sequitur. Hard.

Vrinam cinct. Theophr. Hist. VII, 3: Πρὸς στραγγουρίαν τὸ τριχομανές νοσοῦ. Dioscorid. quoque II. cc. Hard.

Serpentum et araneorum. Dioscor. II. cc. Hard.

In vino decocti. Adianti scilicet, nam et virili genere Latini extulerunt, ut Apuleius. Hard.

Ne perurant. Lib. ante Hard. editi, ne pertant. Ed. P.

furfuresque in facie, et capitis manantia hulcera. Decoctum ex his prodest suspiriōsis, et iocineri, et lieni, et selle suffusis, et hydrotopicis. Stranguriae illinuntur, et reuinibus cum absinthio. Secundas crient, et menstrua. Sanguinem sistunt ex aceto, aut rubi succo poti. Infantes quoque exhalcerati perunguntur ex iis cum rosaceo et vino prius. Folium in urina pueri impubis, tritum quidem cum aphronitro, et illitum ventri mulierum, ne rugosus fiat, praestare dicitur. Perdices et gallinaceos pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis; pecoriique esse utilissimos.

XXXI. (xxii.) Picris ab insighti amaritudine cognominatur; ut diximus: rotundo folio. Tollit eximie verrucas. Thesum quoque non dissimili amaritudine est; sed purgat alvum: in quem usum teritur ex aqua.

XXXII. Asphodelum de clarissimis herbarum, quam heroion aliqui appellaverunt, Hesiodus et in silvis nasci dixit: Dionysius, marem ac feminam esse. Defectis corporibus et phthisicis constat bulbos eius cum ptisana decoctos, aptissime dari; panemque ex his

Strumas discidunt. Diosc. et Galen.
Il. cc. HARD.

Decoctum ex his prodest, etc. Diosc.
loc. cit. HARD.

Secundas crient, et menstrua. Diosc.
Il. cc. HARD.

Sanguinem sistunt, etc. Diosc. Il.
cc. HARD.

Perdices. Coturnices, inquit Diosc.
IV, 436, et gallinaceos pugnaciores
facit, in cibum eorum additum ad-
iumentum: circa ovilia quoque pecorum
utilitatis gratia seritur. HARD.

XXXI. *Picris.* Est *Helminthia* q.

choides; et mox *Theesium Linophyl-*
tum. Cf. super. l. c. 65 et 67. Ed. P.

Verrucas. Matthiolus *verrucarium*
richiorum depingit, facultatis prae-
stantissimae ad verrucas delendas.
DAL.

XXXII. *Asphodelum.* Est nobis
Asphodelus ramosus. Vid. quae dixi-
mus sup. lib. esp. 68. Ed. P.

Heroion. Hippocr. HARD. — Dicit. ex
MSS. Regg. t. el 2, *heroueon.* Ed. P.

Defectis corporibus. Tabē, seu ma-
cie. Graeci cacheatas vocant, ut alibi
dicuntur sumus. HARD.

cum farina subactis, saluberrimum esse. Nicander et contra serpentes ac scorpiones, vel caulem, quem anthericon vocavimus, vel semen, vel bulbos dedit in vino tribus drachmis; substravitque somno contra hos metus. Datur et contra venenata marina, et contra scolopendras terrestres. Cochleae mire in Campania caulem eum persequuntur, et sugendo aresciunt. Folia quoque illinuntur venenatorum vulneribus ex vino. Bulbi nervis articulisque cum polenta tusi illinuntur. Prodest et concisis ex aceto lichenas friicare: item halceribus putrescentibus ex aqua imponere: mammarum quoque et testium inflammationibus. Decocti in fæce vini, oculorum epiphoris supposito linteolo medentur. Fere in quocumque morbo magis decoctis medici utuntur. Item ad tibiarum tetrahalceram, rimasque corporum quacumque in parte, farina aresfactorum. Autumno autem colliguntur, quum plurimum valent. Succus quoque tuis expressus aut decoctis utilis fit corporis dolori, cum melle: idem odorem corporis iucundum affectantibus, cum iri arida et salis exi-

Nicander et contra serpentes ac scorpiones, etc. Nunc ita quidem in Ther. p. 39: *αγριοὶ δὲ ασφόδελοι σταύροις ἀλλοις ἀλλοιν.* Allotus autem καυκάσιος ὑπέρτιτρος ασφόδελος, Πολλάκις δὲ αὐτὸς καὶ σπερματικός, ἔτους λοβός ἄριστος ἀλλοι. Tu quoque florentis radicem velle rotundam Asphodeli, aut tollentem alte fastigia caudem, Vel quae distincto claudientia semina folle. Nicandrum sequitur Diosc. II, 199. De asphodelo egimus super. lib. cap. 68. HARD.

Folia quoque illinuntur. Diosc. loc. cit. HARD.

Item halceribus. Diosc. I. c. Iotidem verbis. HARD.

Mammarum quoque et testium, etc. Diosc. I. c. HARD.

Decocti in fæces vini. Diosc. I. c. HARD.

Item ad tibiarum tetrahalceram. Apul. cap. 32, lit. 4: *Ad dolorim tibiarum, vel pedum: Herbas asphodeli nitido cum oleo amygdalino nigris quod dolet, fure sanatur.* HARD.

Corporis dolori. Coli forte tormentis, aut iuguludinis. DAS.

Odorem corporis, etc. Quia tetrodromi odorem corporis, alium præcipue, feminatum ac pedum emendat, ut est ex Xenocrate max dictum. HARD.

guo. Folia etiam supra dictis medentur; et strumis, panis, hulceribus in facie, decocta in vino. Cinis e radice alopecias emendat, et rimas pedum. Decoctae radicis in oleo succus, perniones et ambusta. Et ad gravitatem aurium infunditur: a contraria aure in dolore dentium. Prodest et urinae pota modice radix, et menstruis, et lateris doloribus: item ruptis, convulsis, tussibus, drachmae pondere in vino. pota. Eadem et vomitiones adiuvat commanducata. Seinne sumpto turbatur venter. Chrysermus et parotidas in vino decocta radice curavit: item strumas, admixta cachry ex vino. Quidam aiunt, si imposita radice pars eius in fumo suspendatur, quartoque die solvatur, una cum radice arescere strumam. Sophocles ad podagras utroque modo, cocta crudaque, usus est. Ad perniones decoctam ex oleo dedit, et suffusis felle in vino, et hydropicis. Venerem quoque concitari cum melle perunctis, aut bibentibus tradidere. Xenocrates et lichenas, psoras, lepras, ra-

Cinis e radice alop. emendat. Diosc. II, 199. Galen. de Facult. simpl. med. VI, pag. 161. Alex. Iatros. I, 4. II.

Decoctae rad. in oleo succus. Diosc. I. c. HARD.

A contraria. Dentium dolores, inqui, militat, oppositae auriculae instillatus. Diosc. I. c. HARD.

Prodest. Haec iotidem verbis Diosc. loc. cit. HARD.

Eadem et vomitiones, etc. Diosc. loc. cit. HARD.

Semine. Polum in vino semen, inquit Diosc. violenter aluum delicit. O. si καρπά... κατερρόται τινούσι. HARD.

Chrysermus. Marcell. Emp. cap. xv, p. 107, etiam ad collum suspensa za-

dice sanari parotidas credit: dñe tu credas. HARD.

Item strumas, admixta cachry ex vino. Sic Theodor. Prisc. I, 9, in quo de furunculis, et de strumis, quas choeretas graeco vocabulo appellat: *Asphodeli radices*, inquit, *in vino tinetae*. H.

Quartoque. Gron. et al. ante HARD. et quarta. Eo. P.

Sophocles. In MSS. R. Colb. Chiff. Socles; forte Diocles: nam is in huius libri indice appellatur. In quibusdam aliis Socrates. Socratis chirurgi meminit Cael. Aurel. Chron. V, t. H.

Cum melle. Gron. et al. cum vino et melle. Eo. P.

Perunctis. Illitis genitalibus tam maria quam feminae. Dsi.

dice in aceto decocta, tolli dicit. Item si cocta sit cum hyoscyamo et pice liquida, alarum quoque et femininum vitia; et capillum crisiorem fieri, raso prius capite, si radice ea fricitur. Simus lapides renun in vino decocta atque pota eximit. Hippocrates semine eius ad impetus lienis dari censem. Iumentorum quoque hulcera ac scabiem, radix illita, aut decoctae succus ad pilum reducit. Mures etiam eadem finguntur, caverna paeclusa moriuntur.

XXXIII. Asphodelon ab Hesiodo quidam alimon appellari existimavere, quod falsum arbitror. Est enim suo nomine alimon, non parvi et ipsum erroris inter auctores. Alii enim fruticem esse dicunt densum, candidum, sine spina; foliis oleae, sed mollioribus: coqui autem haec ciborum gratia. Radix tormina discutit, drachmae pondere in aqua

Simus. In MSS. Regg. Th. Chiff. Timon legitur: haud recte. *Simus* enim id Iudice huius libri appellatur. Sic Tignou in iisdem MSS. pro Damone scribitur, lib. XXIV, 120. H. — *Renum.* Urot. ex MSS. et edit. granc. renium. Ed. P.

Hippocrates. Lieni sanando, quum abundantib[us] dato, inquit, quae splen- nent asternere quotidie valent, ut asphodeli semen. Δέσμους δὲ καιδὶ μά- λι τὸν στρόγγυλον ἀπέτεις ἡ- μέρας, ἀσφόδελον τοῦ καρποῦ, etc. Libro de iot. Aff. test. 33, p. 238. H. — *Semine Gron.* et al. *semen.* Ed. P. — XXXIII. *Asphodelon.* Quamobrem Heschiuri: Σφόδελος, ἀσφόδελος; Interpretatur: Σφόδελος εἰ τοσοῦτος; idem, ut ἄτταχυς et ἄτταχυς. Et alii posse quidem asphodelum a fame sedunda appellari crediderim, quum Epimeni- dem Plato in legibus dicat, ex malva et asphodelo compositionem ἀλμην

sibi parane, qua se a fame et siti diu vindicaret. Hard.

Alii. Quos Diosc. sequitur ad ver- bum, 1, 120. Portulaca marina Do- sonae est, p. 759. Pourpier marin. Vidimus in horio Regio. H. — *Atri- plex Halimus* { *Pentand.* digyn. gen. 656 Pers. *Atripl.* Juss. } habilit in maritimis. Ed. P.

Sed mollioribus. Recte id quidem, etiam a Dioscoride praetermissum, ut quidem sunt hodie libri vulgati. H.

Coqui. Ita MSS. R. Colb. etc. Ille est, folia. Diote. I. cit. Λαγανίτεται δὲ αὐτῆς τὰ γόλλα Ηθύμενα τις βρῶσι. Germinis, quum adhuc sunt tenera, in eis adhiberi, auctor est Galen. de Fac. simpl. med. VI, 22, p. 453. H. — Coqui autem haec. Gron. et al. coquunt autem hoc. Ed. P.

Radix tormina; etc. Haec totidem verbis Diote. I. c. Hard.

multa pota: item convulsa, et rupta. Alii olus maritimum esse dixerunt salsum, et inde nomen, foliis in rotunditatem longis, laudatum in cibis. Duorum praeterea generum, silvestre, et mitius: utrumque prodesse dysentericis etiam exulceratis cum pane, stomacho vero ex aceto. Ulceribus velutinis illini crudum, et vulnerum recentium impetus leniri, et luxatorum pedum ac vesicae dolores. Silvestri tenuiora folia, sed in eisdem remedii effectus maiores, et insananda hominum ac pecorum scabie. Praeterea nitorem corpori fieri; dentibusque candorem, si ficiuntur radice ea. Seinine linguae subditæ sitim non sentiri. Hoc quoque mandi, et utraque etiam condiri. Cratevas tertium quoque genus tradidit, longioribus foliis et hirsutioribus, odore cupressi: nasci sub edera maxime; prodesse opisthotonis, contractionibus nervorum; tribus obolis in sextarum aquae.

XXXIV. Acanthus est topiaria et urbana herba;

Ahi. Et recte illi quidem: nam et folia olerum more eduntur, ut dictum est proxime: et in maritimis oritur, unde nomen. ἄλις· τῆς ἀλίας. Hesych. Αλιποῖς καὶ ἀλποῖς, βοτάναις ὅντος οὖτε εἶ τοι οὐδέποτε, ή ἔργοις τόπος. Diosc. loc. cit. γύρται τὸ παρα-Οὐλοπότειον. Vnde rectius scriptoris halimon, etsi variant MSS. Suidas ἄλιμον scribitur. H.

Rosmarinum. Gronov. et al. roman-ditum. En. P.

Silvestre. Hoc est, silvestre et sativum. HARD.

Dysentericis etiam exulceratis. Hoc est, dysenteriae, quia cum exhalceratione intestinalium coniuncti est: quae longe periculosissima. Aliquot facultatis esse subadstringentis, utco-

στόφην ἔχει, scribit Galen. loc. cit. HARD.

Leuiri. Gron. et al. Jenise. En. P.

XXXIV. *Acanthus.* Ακανθα Diosc. II, 119. Lobellio acanthus-sativus, in Obs. p. 477. H. — *Acanthus* est topiaria, etc. Bret. ex MSS. et edit. princ. *Acanthi topiariae et urbanae herbarum*, duo genera sunt. En. P.

Topiaria et urbana herba. Idcirco Virgilius nunc mollem, nunc rigidem scanthum, nunc flexilem cecinit: lubricum et flexuosum Plinius Junior, V, epist. 5. Sed Georgicon lib. refert idem Virgilius bacca semper frondentis acanthi: Servius inibi dicam acanthum interpretatur. quasi spinis plenum: nam spinosa, inquit, est arbor in Aegypto semper fron-

Elatio longoque folio; crepidines marginum, adsurgentiumque pulvinorum toros vestiens. Duo genera eius sunt, aculeatum et crispum, quod brevius: alterum laeve, quod aliqui paederotha vocant, alii melamphyllum. Hujus radices ustis Juxatisque mire prorsunt; item ruptis, convulsis, et phthisin metuentibus incocatae ciborum maxime pitisana. Podagrī quoque illinuntur tritae et calefactae calidis.

XXXV. *Bupleuron in sponte nascentium olerum numero Graeci habent, caule cubitali, foliis multis longisque, capite anethi, laudatum in cibis ab Hippocrate: in medicina a Glaucone, et Nicandro. Semen contra serpentes valet. Folia ad secundas semi-*

dens, etc. Sed homo litterator, rem herbariam parum collens, acanthum cum Aegyptia spinis confundit, quae plurimum ab illa dissidet. Hunc enim acanthum utique constat laevem, glabrumque nūllis horre, spinis: sed urbanum esse, ac satu, cultuque laetari. Ηααα.

Elatio. Diosc. loc. cit. Folio, quām lactucat latiore multo et longiore: *Eγι δὲ πλεύτερα φύλλα πολλοὶ καὶ μακρότερα ορθάνεται.* H.

Crepidines. Diosc. *Φύτα τὰ παρθίσαται, καὶ ἐπιφέρεται καὶ παρίγραψαι χωρίς. Νασται in hortis, in petrosis humentibusque locis.* H.

Aculeatum. Hanc silvestris acantha Diosc. III, 20 & Plin. dicit xxi dypt. ἀναθεῖ, φρέσι πεστίμων, ἀστράφων, βραχυνή τοις ἐπαρδεῖσι καὶ ὑπέρ-
πον. Est et silvestris acantha, sarcino
similes, aculeata, brevior sativa, es-
que quae in hortis provenit. Vt nullis
urbannis acanthis spinis horret, sic
agrestis contra ferus est; et essertia
aculeis aperie minitur. H. — *Acan-
thos spinosus* et *mos A. mollis* (Di-

*dynani, angiosp. gen. 4529 Pers. A-
canth. Juss.) ; hab. in Sicilia et Ita-
lia humentibus. Conf. quae dicta sunt
sup. lib. cap. 39. En. P.*

Alterum. *Sativa videlicet, de quo
dictum est ante, acantha Diosc. III,
49, cui et φύλλα λεῖα, et καυκός λεῖα.
HARD.*

Paederota. Diosc. in Noth. pag.
452: *Ακανθα ... οἱ δὲ παλάρηπτοι, εἰ
οἱ πανδίρηται, εἰτε H.*

Huius radices. Diosc. III, 49: *Π-
ζαι πυρικάστοις καὶ στρέμματοι ἀρι-
ζουσι καταπλάσθενται.* H.

Item ruptis, convulsis, etc. Diosc.
Φύσικαι; te, καὶ βόγρασι, καὶ στά-
σματι εὐθεοῦσι. H.

XXXV. *Bupleuron.* Herbaria muc-
fere incognitum. — *Bupleurum Ed-
dense* (Pers. dign. gen. 678 Pers.
Vobell. Juss.); conf. *Anguillaria* p.
169. En. P.

Capite anethi. Vel umbellae tan-
tum figura, vel etiam minus florib. co-
lore. DAL.

Et Nicandro. Ita nunc quidem in

narum, vel succum ex vino illinunt: et strunis folium cum sale et vino. Radix contra serpentes datur in vino, et urinae ciendae.

XXXVI. Buprestim magna inconstantia Graeci in laudibus ciborum etiam habuere; iidemque remedia tamquam contra venenum prodiderunt. Et ipsum nomen indicio est boum certe venenum esse, quos dissilire degustata fatentur. Quapropter nec de hac plura dicimus. Est vero causa, quare venena monstramus inter gramineas coronas, nisi libidinis causa expetenda alicui videtur, quam non aliter magis accendi putant, quam pota ea.

XXXVII. Elaphoboscon ferulaceum est, geniculatum digitii crassitudine, semine corymbis depen-

Theriae. p. 43: Ιπέρητα βουλεύου τε, καὶ ιδιάς κυπαρίσσου. H.

XXXVI. Buprestim. Graeci et olus, quod laudent in cibis, et venenum; contra quod remedia tradi oportuit, eadem signat appellazione. Gal. in Expl. voc. Hipp. t. II, pag. 82: Βούπροτις, τὸ εἰ ζῶν, τὸ τῷ κανθαροῖς παραλήσσον· ἔστι δὲ καὶ τὸ λαχάνον ἄγριον, εὐ μίμνηται Διοσκορίδης, etc. Hesychius: Βούπροτις, λαχάνου εἴδος. Igitur βούπροτις genus est animalculi, eantharidi similis, quod si forte comedenter bos, inflatur protinus, et moritur: unde nomen παρά τὸ πρᾶσι τὰς βοῦς. Vide Nicandr. in Alex. p. 452, et Aelian. Histor. An. VI, 35. Sed et olus est, cui a magnitudine fortasse nomen, ut βουλάκαδον, magnum lapathum: βουλάκον, apium magnum dixerit. Laudat βούπροτιν Theophr. Hist. VII, 8; sed quae sit eius herbae facies, nec ipse indicat, nec sicutde compertum. Haud Plinius latuit, ut Salmasius calumnias in praef. pag. 9, Dalecampium, ut sepe

solet, sequitur; buprestim animalis nomen esse, quod sit boum venenum: quoniam de eo conceptis verbis disputet XXX, 46. Sed Greecorum quorundam, quique si sint, carpit inconstantiam, qui in ipso oleo veneni virus latere prodiderint. H. — Buprestim. quidam ad Buplurum rotundifolium referunt. Eo. P.

Quos dissilire, etc. De bupresti herba id non traditur sed de bupresti insecto, scarabaeo longipedi non dissimili, infra descripto lib. XXX, c. 4. DAL.

Pota ea. Gronov. et sl. ante Hard. ed. pota. Eo. P.

XXXVII. Elaphoboscon. Ελαφόβοσκον Diesc. III, 80. H. — Stium Sisarium (Pentland, digyn. gen. 699 Pers. Vnbell. Juss.). Eo. P.

Semine. Corymbos appellat. umbellas, quales in anetho ceruinas, quibus semen continetur. Dioscoeid. loc. cit. στιγμία, alii στριμία vocant. Hard.

dentibus, silis effigie, sed non amaris, foliis olusatri: et hoc laudatum in cibis. Quippe etiam conditum prorogatur ad urinam ciendam; lateris dolores secundos, rupta, convulsa sananda, inflationes discutientes, colique tormenta. Contra serpentium omniumque aculeatorum ictus. Quippe fama est, hoc pabulo cervos resistere serpentibus. Fistulas quoque radix nitro addito illita sanat. Siccanda autem in eos usus prius est, ne succo suo maledat, qui contra serpentium ictus facit eam deteriorem.

XXXVIII. Scandix quoque in oleore silvestri a Graecis ponitur, ut Opion et Erasistratus tradunt.

Silis effigie. In libris hactenus editis, simili effigie: ut quae ea demum effigies est? nam buprestis certe, quae proxime antecessit, nota nulla traditur. Mendum indicarunt probatissimi codices, Regg. Colb. Th. Ch. in quibus *silis effigie* legitur. Est autem silis, sive seselis, ut alibi disimus, forma plane-anetho simillima, quod ad corymbos seu umbellam attinet, quam in cactuine utraque gerunt: id quod Dioscorides cum Plinio. pariter adnotavit III, 80: Εξει δι παρηγάδας ικκυδες ο καυλος, σκιάδες ιχνότας, οπως οινόβιος, etc. Habet vero *canis ipsa signata ramos complures*, qui quedem umbellas gerunt anethi similes, etc. Sive ut Oribasii interpres redditum, XI, p. 196: *Multas appendices canis habet, quae umbellais anetho similes gerant.* H.

Et hoc laudatum in cibis. Dioscor. I. c. Haab.

Contra serpentum, etc. Diosc. loc. cit. Haab.

Quippe. Diosc. loc. cit. Atque hinc sine in Noth. Diosc. in magno nominatur umbita, Δαρπικός, γέρρος, ἀργυρίος, ἀρεστόν, II.

Ictus facit eam. Grosov. et al., ante Haab. ictus non facit, etc. Et sic quoque Brot. ex MSS. Regg. Manifestum est succum eius non facere eam deteriorem contra serpentium ictus; si quidem hoc pabulo corvi serpentibus resistunt. Eo. P.

XXXVIII. Scandix quaque, etc. Inter olera, quae in cibis sumuntur, praesertim apud Aegyptios, et scandicem et aethriacum recepsit. Dat. — *Scandix.* Quae nunc eo nomine indigitanda sit, certo statuerit se posse negat Aniguillara, parte VII, p. 107: Pinguit tamen a Dodoneo, p. 689. II. — Σκανδική, και τοῦτο ἄρπετο λεγάνος, etc. Diosc. II, 168. Est *Scandix Cerefolium* Linn. (*Cheerophyllum sativum*. Pers. dīg. gen. 714 Pers. Umbell. Juss.), iudice Sprenglio, qui miscerat buxiularis Theophrastum non meminisse, quoniam tamen satis copiose ab Atheniensibus coleretur. Cf. Hist. Rei herb. I, pag. 166. Vide infra not. 4. En. P.

Pt Opion. In MSS. Reg. Colb. Th. Ch. *Opionis*, Haab.

Item decocta alvum sistit. Semine singultus eonfestim ex aceto sedat. Illinitur ambustis, urinas ciet. Decociae succus prodest stomacho, iocineri, renibus, vesicæ. Haec est, quam Aristophanes Euripidi poëtae obiicit ioculariter, matrem eius ne olus quidem legitimum venditasse, sed scandicem. Eadem erat anthriscus, si tenuiora folia et odoratoria haberet. Peculiaris latus eius, quod fatigato Venere corpori succurrit, marcenfesque senio iam coitus excitat. Sistit profluvia alba feminarum.

XXXIX. Et iasionē olus silvestre habetur, in terra repens, cum laete multo: florem fert candidum: concilium vocant. Et Iunius eadem commendatio ad stimulandos coitus. Cruda ex aceto in cibo sumpta, mulieribus lactis ubertatem praestat. Salutaris est phthisis sentientibus. Infantium capiti illita, nutrit capillum, tenacioremque eius cutem efficit.

Decociae succus prodest stomacho,
etc. Diocer. loc. cit. totidem verbis.
Haab.

Aristophanes. Ita ea fabula, quae Acharnienses inscribuntur, scilicet. It. sc. 4: Εὐριπίδεων γλυκύτατον, ὃ φάγεται, Κάκιον ἀμολόμεν, εἰ τι δὲ αἰθρίου ἐτί Πλήν δὲ μένον, ταῦτα πάντα, Σκινδεῖσα ποιῶς; απερρέον διδύγουντο. Hoc est, Frischlini interprete: *Euripides dulcissime et amicissime, Male peream, si quid petam a te hoc amplius: scandicem da mihi a matre acceptam tua.* Vbi Scholastes: Καὶ ἐν τοῖς Ιπποῖς διδύλλοτε, ὅτι ὁ μῆτηρ Εὐριπίδης πωλεῖ θέλυτο σκάρδην, Θηλυκῆς δὲ ἡ πεύκης θέλυτο, ἢτι δὲ λάχανος θύριον εὐτελές. Proverb. e Valican. Cent. 3, n. 86: Σκάρδηξ. Λάχανον θύριον, παρ' ὅτι καὶ σκάρδην οὐλη τὸν Εὐριπίδην θάγου, οὐς λαχανοπώλεος νιόν. Et Gellius, XV,

20: *Euripiðis poëtas matrem Theopompas agrestia olera vendentem, vi-*
ctum quæsisse dicit. Vide et Val. Max.
III, 4. Haab.

Eadem erat. Hoc est, eadem foret.
Sic: Virgil, Georg. II, § 32: *Et, si non*
alium loto-iactaret odorem, Laurus
erat. Si similis haec est chaeropholio vul-
gari: a Clusio delineatur Histor. Rer.
pl. VI, p. 499, qualem in horto Regio
vidimus. H. — De scandice et anthri-
aco conf. lib. sup. cap. 52. Eo. P.

Si tenuiora illa Regg. et Colb. 1. Al
Ch. Th. tenuiora. Haab.

XXXIX. *Et iasionē.* Vide quae de
ea diximus I, XXI, 65, et quæ Dod-
donaeus habet, Pempt. II, lib. I, 10.
Dissidet tamen a Dodonaeo Bueilius,
II, pag. 454, iasionemque existimat
eam esse, quam diolorum vulgus *M-*
seron vocat: namque haec serpit hincim,
ramulis lacte prægnantibus, flora con-

XL. Estur et caucas, fenicalo similis, brevi caule, flore candido, cordi utilis. Succus quoque eius bibitur, stomacho perquam commendatus, et urinæ, calculisque et arenis pellendis, et vesicae, pruritibus. Extenuat et lienis, iocineris, renunque pituitas. Semen menses seminarum adiuvat, bitemque a partu siccata. Datur et contra profluvia genitureae viris. Chrysippus et conceptionibus eam putat conferre multum: bibitur in vino iejunis. Illinitur et contra venena matrinorum, sicut Petrichus in carmine suo significat.

XLI. His adnumerant et sion, latius apio, in aqua nascens, pinguius, nigriusque, copiosum semine, sapore nasturtii. Prodest urinjs, renibus, lienibus,

vovilli candido, etc. II. — Est Convolvulus spinosus. Conf. super. lib. esp. 65. Ed. P.

XL. Estur et cauc. Iisdem fere verbis Dioscor. II, 169, et Qribas. XI, § 200. Rura nostra a foliopnum effigie, quam præ se feras, appellant persil biard, inquit, Ruellias II, p. 387. Caucalis albo flore a Clusio pingitur, VI, pag. 204, qualem in hoto Regio vidipus. II. — Caucalis orientalis. Cf. super. lib. esp. 52. Ed. P.

— Commendatus, Gronov. et al. ante Herd. zoanthodatus. Ed. P.

Et urinar, Dioscor. loc. cit. Arenis quoque calcidisque pellendis, commendata Paxamius in Geop. XII, 32, p. 355. Hian.

Remorque. Obstructiones renium a priuata facias. II.

Chrysippus Χρυσίππος; meminiisse Chrysippum in opere quod inscripsit πατέρι λέχησιν, de oleribus, auctor est Schol. Nicandri in Ther. p. 39, ubi ait: Caucalis λέχησιν ἔστιν ἀληφίν, etc. Haad.

XLI. Et sion. Non est Cratevas sion, —

de quo Dioce. II, 454, hoc est, nia-
stertium aquaticum; orasq; d'ea,
ut visum. Dudopao p. 58 t. folio avide-
ter repugnante, nempe mentae
simili: quod folium ab apio, quicun
sion confertur, proersus dissidere nemo
inicias jerit. Ruellio magis auctentior,
aienti II, pag. 369, cum esse, quam
officinae berulam vocant, berulam gal-
licum vulgas, vel berlam adhuc x-
cal: in quo nomine veteri vocabuli
relocent vestigia: ut quod apud Lat-
inos antiquitas lever dixerit, aequata
etas distinctione gaudens berulam
procurritari: et mox extritis prioribus
elementis, in berulam appellationem
dollexerit. Icaneum apud Mattheolum
vide in Dioscorid. II, pag. 453. Est
enim sion Dioce. loc. cit. et Sguissippi
apud Athene. II, p. 51. In indice Plini-
ano. XXVI, n. 32, lever, sive sion.
II. — Sion. Brot. et MSS. sion. Ser-
val nonum: Sion angustifolium (Pen-
tand. digyn. gen. 699 Pers. Umbell.
Juss.); hab. in aquosis. Ed. P.

Prodest urinjs, renibus, lienijs, ma-
tieriisque, etc. Dioscor. l. c. et Ga-

mulierumque mensibus, sive ipsum in cibo sumptum, sive ius decocti; sive semen e vino drachmis duabus. Calculos rumpit aquisque quae gignunt eos, resistit. Dysentericis prodest infusum. Item illitum lentiginis, et mulierum vitiis in facie noctu illitum, momentoque cutem emendat, et rapices lenit, et scabiem equorum.

XLII. Silybum, chamaeleoni albo similem, aequo spinosam, ne in Cilicia quidem, aut Syria, aut Phoenice, ubi nascitur, coquere tanti est: ita operosa eius culina traditur. In medicina nullum usum habet.

XLIII. Scolymon quoque in cibos recipit Oriens, et alio nomine limoniam appellat. Frutex est numquam cubitali altior, cristisque foliorum ac radice nigra, sed dulci: Eratotheni quoque laudata in pauperis coena. Vrinam eiere praecipue traditur: sanare lechenas et lepras ex aceto. Venerem stimulare in vino, Hesiodo et Alcaco testibus: qui florente ea cicadas

len. de Fac. simpl. roed. VIII, pag. 228. HARD.

Calculos. Diosc. et Galen. II. cc. II.
Dysenterios prodest infusum. Diosc. loc. cit. II.

XLII. *Silybum.* Iisd. vesp. Diosc. IV, 169: Σίλιβον ἄκανθά ιστι πλεξεῖαι, φύλλα ἔχουσα χαρακτήρας ἑστατοῦ λινοῦ. Dicimus de eo XXVI, 25. H. — *Cardus marianus.* (*Syngenesia aquatica*, g. 1802 Pers. *Cynaroc.* Juss.): planta febrisfuga, diuretica, sudorifera. ED. P.

Ita operosa eius culina. Cum oleo et sale coctam edi scribit Diosc. I. c. HARD.

XLIII. *Scolynum quoque in cibos recipit Oriens.* Haec de scolymis Theophrasti audienda sunt, non Dioscoridis. DAL. — *Scolymon.* Syria. De scolymo diximus XX, 99. II. — *Scoly-*

mus maculatus? CL sup. lib. esp. 56. ED. P.

Limoniam. Ita MSS. R. Colb. Th. Chilli, non *limonium*. Theophr. Hist. VI, 3: Λεύκημας ἡ καὶ λευκωνία. Quasi carduum prætensem diceris, quod sit prætorum gaudiūs, νόος λευκῶν. II.

Hesiodo. Nunc ita legitur in Ἑργασίαι, v. 582: Ήμος δὲ σπλαγχνός τὸν δέ, καὶ ἐχέται τίτει Δινόριον ἐφέμπετο, λευκόν καταχειετόνδος Πυκνοῦ μάτη πτερύγων, θήρος καρπατόδοσος δέρη. Τόμος πρέσταται καὶ αἴγες, καὶ εὔος ἀριστος. Μαχλόταται δὲ γυναικίσις, ἀρμυρότατη δὲ τε ἀνδρες. Alcaci vero versus et Proclus recitat, in eum Hesiodi locum: Τέγγη πτώμανας εἶναι. Τό γέρ τετροι παρετέλλεται. Α δρα χαλεπά. Sequitur apud Athen. X: Αχεῖ δέ ἐκ πετάλων ἀδέα ἡ τέττη,

acerrimi cantus esse, et mulieres libidinis avidissimas, virosque in coitum pigerrimos scripsere, velut prouidentia naturae hoc adiumento funcit valentissimo. Item graveolentiam alarum emendat radicis emendullatae uncia, in vini Falerni heminis tribus decocta ad tertias, et a balineo ieuiuno itemque post cibum cyathis singulis pota. Mirum est, quod Xenocrates promittit experimento, vitium id ex alis per urinam effluere.

XLIV. Estur et sonchos (ut quem Theseo apud Callimachum apponat Hecale), uterque, albus et

Avidi dicitur et sonchus. Nisi dicitur pax-
poterat yuvalius; Autem dicitur et ex-
opus. Huc respicit Aristot. sect. IV,
Probl. 26: dixi tamen in libro de pax
et opere: huius sonchus appositorius
ad dicitur yuvalius paxlans exstinctus est
per mortales homines, inter nos exolitus Ma-
ximiliani dicitur yuvalius, exquiritur et
te homines. Haec.

XLIV. Estur et sonchos. Zōγγος, cuius duo sunt genera apud Dioscor. II, c. 159, alterum agreste: urbanum alterum, et esculentum. Sic etiam Galen. de Fac. simpl. med. VIII, p. 234: Zōγγος . . . οὐδέποτε τοι καὶ διάλογος λέμενος, τοῦτο δὲ πρόστις λογίσκος ὀντότος. Viridis et tener estur perinde ut tenuiter agrestis olera. Galli appellant latron; herbarii nonnulli palatum leporis: quod hoc animi uil ab aeuo vindicetur, ei caloris propulsit incommoda, soleat sub eius ramis decumbere, et neperuero stabiliti. Vide Dodow. pag. 632. H. — Sonchos oleraceus (Syng. aquos. gen. 4763 Pers. Cichorac. Juss.). En. P.

Hecale. Hecale, antica pauperi-
ma, Theseeum adolescentem comiter
hospitum exceptit, unde sacrum Heca-
leum per pagos celebre Hecalo Iovi,

cum Hecales summis honoribus Dic.
— Hecale. Id nomen poëmati fuit,
quod a Callimacho est edidum. Scholiastis Nicandri in Ther. p. 41, Kal-
limachos laudat et τῆς Εχαλῆς η Εχαλή. Scholiast. ipsius Callimachi in hymno.
Ap. v. 406, p. 44, aliisque qui Callimachum suggillarent, quod magnum ac
lustum poëma non posset condere, id
circum scripisse leve quoddam, cui Heca-
le nomen esset, οὐ γνωσθεῖται τῆς Εχαλῆς. Suidas Εχαλή οὐνει τό-
πος, οὐ ημίτης οὐ πράξη Καλλιμάχου,
etc. Aliquot versiculos ex eo poëmate
recitat Aristophonis Schol. in Acharn. pag. 377. Cister et a Stephano in
Aldoph. Elegans Crinagoras existat
de eo poëmati epigramma ad Mar-
cellum. Aufhol. I; 67: Καλλιμάχου τὸ
τοποτὸν, σταύρος τοῦτο δῆ γάρ εἰπεν αὐτῷ
τοῦτο τοῦ; μονίμων πότες; Τοῦτο καὶ
τοῦτο. Autem δὲ Εχαλή τι φιλοφίσετο
τοῦτον, καὶ Θοσεὶ Μαρούσιον τοὺς
ἐπίδημους πάνοντι. Τοῦτο, οὐτε νεαροῖς
χρήσθωσιν εἰς ἄστρα, Μάροιλλος,
τοῦτον τοὺς αἰσχρούς θεούς θάτεν. Calli-
machi carmen tereti apicis: omnia
quippe Qui incedit Musarum commovet
hoo opere. Est Hecaleis istic case parva,
sed hospita Thesoi: Thesoi et aliqui

niger: lactucae similes ambo, nisi spiosi essent: caule cubitali, anguloso, intus cavo, sed qui fractus copioso lacte manet. **Albus.** qui e lacte nitor, utilis ortophnoicis lactucarum modo. ex embamine. Erasistratus calculos per urinam pelli eo monstrat, et oris graveolentiam commanducato corrigi. Succus trium cyathorum mensura, in vino albo et oleo calefactus, adiuvat partus, ita ut a partu ambulent gravidae. Datur et in sorbitione. Ipse caulis decoctus facit lactis abundantiam nutricibus, colore meliorem infantium; utilissimus his, quae sibi coire sentiant. Instillatur auribus succus, calidusque in stranguria bibitur cyathi mensura, et in stomachi rosionibus cum semine cuncumeris, nucleisque pineis. Illinitur et sedis collectionibus. Bibitur contra serpentes scorponesque: radix vero illinitur. Eadem decocta in oleo, Punici mali calice, aurum morbis praesidium est. Haec omnia ex albo. Cleemporus nigro prohibet vesci, ut morbos faciente de albo consentiens. Agathocles etiam contra sanguinem tauri demonstrat succum eius. Refri-

*in Marathon labor. Par habcas opto
ruber, Marcella, inventas, Lande nec
omnigena sit tibi vita minor.* II.

Albus et niger. Haec pariter Orib. XI, p. 199. II.

Copioso lacte manet. Inde laiteron nostrum vulgus appellare coepit. Ex eo lacte trahit candorem, seu nitorem, albus. II.

Ex embamine. Episypnum condimentum est, intinclusus ad coquendam obsonia. In huelcis, oleo, sale, acetumque constat. H. — *Ex embamine.* Desunt duo illa verba in Gron. et ante Hard. vulgg. Eo. P.

Et oris graveolentiam, etc. A vi-

tiosa et putrido humore, vapore genitano; siccari enim ac refrigerari possunt, ideoque pulredi obstat. D.

Ipse caulis dec. fuscit, etc. Dioscor. II, 159. II.

Quae lac sibi coire. In maternis spissari. II.

Et in stom. rosionibus. Aestuanti stomacho et inflammato illiniuntur; stomachi rosiones sorbitione mitigantur. DAL.

Radix. Dioscor. loc. cit. H.

Decocta. Gronov. et al. decocta in oleo. Punici. Eo. P.

Contra sanguinem tauri, etc. Qui potu maxime lethalis est. H. — At

PLIN. N. H. Tom. VII

P

geratoriam tamen vim esse convenit nigro: et hac causa imponendum cum polenta: Zenon radice albi stranguriam docet sanari.

XLV. *Condrrillon*; sive condrrille, folia habet intubi; circumrosis similia, caulem minus pedali, succo madentem amaro, radice fabae simili, aliquando numerosa. Habet proximam terrae mastichen tuberculo fabae, quae apposita feminarum menses trahere dicitur. Tusa eum radicibus tota dividitur in pastillos, contra serpentes, argumento probabili; siquidem mures agrestes laesi ab his, hanc esse dicuntur. Succus ex vino coctae, alvina sistit. Eadem palpebrarum pilos inordinatissimos, pro gummi efficacissime regit. Dorotheus stomacho et concoctionibus utilem carminibus suis pronuntiavit. Aliqui feminis, et oculis, generationique virorum contrariam putavere.

XLVI. Inter ea quae temere manduntur: et bo-

sanguinem tauri lethalem esse. Recensionibus non constat. Eu. P.

XLV. *Condrrillon*. Hanc Dodonael condrrilla prior, p. 626. Idem fere verbis a Dioscoride describitur, II, 161, quem condrrillam unam in duas species temera discerpisse, non temere suppleamus. nostris etiamnum, *Condrrille*. H. — *Lathu caperensis* (*Syngenes. aquat. gen. 1764 Pers. Cichor. Juss.*); an potius, ut quibusdam placent, *Chondrilla iuteea?* Eu. P.

Pedali. Gronov. et al. ante Hard. *pedalium*. Et sic quoque Bröl. ex MSS. et edit prime. Eu. P.

Radice fabae simili. Non est radix fabae similis, sed mastiche, quam fert proximam terrae, est fabae similis. Nomen ducit a γένεσις, grumus, quasi diceretur planta in qua grumi concrecent. Circa enim ipsos ramulis, ut ait Diosc. II, 161, gummi re-

peritur mastiches simile, fabae magnitudine, quod quidem cum myrra tritum, et in linteo, olivae instar, appositum, menses trahit. Ba.

Habet proximam terrae mastichen. Diosc. I. c. II. — *Mastichen tuberculo fabae*. Mastichen, que in chondrilla reperitur, xixpaxiū ἀγρότερα. Dios. tradit, fabae similem esse. Dal.

Succus ex vino coctus, etc. Diosc. loc. cit. H.

Eadem palpebrarum pilos, etc. Diosc. loc. cit. Αναχολλῆς δὲ καὶ τρίχας... πέπλη πρόσωπος, βαστομήν τις αὐτὸν σέλωνται, etc. H.

XLVI. *Et boletos*. Graeci quoque boletas vocant, ut Galen. de alim. Fac. II, c. penult. Hi sunt e fungorum genere, qui principatum obtinent, qui minus omniuti nocentia. De his Martial. lib. III, ep. ix: *Sunt tibi boleti: flengos ego sumo suillor. In*

letos merito posuerim, optimi quidem hos cibi, sed immenso exemplo in crimen adductos, veneno Tiberio Claudio Principi per hanc occasionem a coniuge Agrippina dato: quo factio illa terris venenum alterum, sibique ante omnes, Neronem suum dedit. Quorundam ex his facile noscuntur venena, diluto rubore, rancido aspectu, livido intus colore, rimosa stria, pallido per ambitum labro. Non sunt haec in

Gallia vulgus appellat, *des champignons*, quod in campis tepido imbre proevoiunt. Sunt qui ex semine usci boletos putent. Vide Hist. Acad. Reg. Scient. ann. 1707, p. 58. II. — Inter optimos boletos notissimi, tum fungus campestris, albus superne, inferne rubens J. Baub. tum fungus porosus, rugosus, albicans, quasi fuligine infestus. C. Baub. Baor.

Tiberio. Ei qui Caio Caesari Germanico Aug. succedebat. Vide Dionem, LX, p. 688; Tacitum, Annal. XII, sub finem, pag. 493; Suetonium in Claudio, c. xliv. Post obitum ex eu fungorum relatus est Cladius in diuersa qua occasione scripta a Scioce amatores omnibus. Quo festive Martialis alludens-I, Ep. xxi, ad Caecilium: *Dio mihi, quis furor est?* turba spectante vocata, *Solus boletos, Coeciliane, voras.* Quid dignum tanto tibi ventre, gulaque precabor? Boletum, qualem Cladius edit, edas. Quem Claudi boletum, cibum Deorum Nero appellabat. HARO.

Venenum. Fecit Agrippina, inquit, ut Claudio succederet Nero suus, hunc natalium; qui fuit alterius generis venenum terra sive imperio, maxime vero ipsi matri sua: quoniam depravato suo vivendi genere mores corrupti imperii, et ante omnes Agrippinam matrem pessimo suo exem-

plio corruptit ex opima. Non dicit Plinius necatam a Neroni matrem. Est in Thesauro Regio, et apud Patinum, in Famil. p. 478, hummus ex aere minato, egregiae fabricae; qui quo pertinet, nescire se Patinus faciet. Ex anteriore parte caput feminae exhibet, cum hac epigrapha, *MINERVA MVR. In alteri aedificiorum purpulachrum est: cum his litteris PS SC.* Harum litterarum sententia haec est: *Mausoleum Insigne NERO Imperator Agrippinae Matris fecit, Publico Sumptu, Scuattis Consulto.* Ico numero sexae sunt litterae duas NE, quae Neronem significant. In nummis Germanicis appellatur ipsa interdum IOYALIA ΙΑΓΡΙΠΠΙΝΑ. Iulia quidem, quoniam esset ex gente Iulia, prouectis Iuli Caesaris Augusti, nepis Iulias Augusti filiae, et Agrippae, qui prior Iulie maritus fuit: filia deinde Agrippinae, Germanici, coniugis; quae Iulia quoque ex matre primam nomen habuit, ex patre Agrippa alterum. HARO.

Rancido aspectu. Qui ipso aspectu fancorem, seu pulorem predunt. II. — Maxime memorabilis est differentia, quam iotet fungos edules et nosios stabilivit Diphilus Siphnianus, ap. Ath. II, 49: illos quidem esse teneros, gracieles, exinde friabiles; hoy vero lividos et duros, eliosque piceo co-

quibusdam; siccique, et nitri similes, veluti guttas in vertice albas ex tunica sua gerunt. Volvam enim terra ob hoc prius gignit, ipsum postea in volva, ceu in ovo est luteum. Nec tunicae minor gratia in cibo infantis boleti. Rumpitur haec primo nascente: mox increscente, in pediculi corpus absumitur, raroque umquam germinis ex uno pede. Origo prima causaque e limo, et acescente succo madentis terrae, aut radicis fere glandiferae; initioque spuma lentior, dein corpus membranae simile, mox partus. Ut diximus, illa pernicialia prorsus improbanda. Si enim caligaris clavus, ferrive aliqua rubigo, aut panni

lore aquam tingere. Cf. Spreng. Hist. Rei herb. I, 123. Eo. P.

Velut guttas. Concretam pituitam, γλυκοῦς; ἔντεχνης. Diosc. DAL.

Volvam. Sic tuber appellant, quod fungum in sese, ceu fetam vulva, complectitur. H.

Mox increscente, etc. Boleto increscente, in substantiam eius pediculi membrana consumitur. Vocem increscentem adieclimus ex MSS. Regg. Colb. Th. Chiffret, mutila alioquin obscuraque sententia. H.

Origo prima causaque e limo, etc. Obscura etiamen et incerta fungorum generatio, licet ab auctoribus descripta. Michelius, Hedwigius, et post eos alii plures, pollen masculum et semina in lamellatis tubulatisque fungorum pileis invenierunt, aut inventisse crediderunt; sed idem accidit quod et in thyscorum ordine; nempe ut fere omnes dissentirent in definitiis partibus, quas aut masculorum, aut femininorum, ut vocant, organorum nomine insignirent. Tenuitas partium in prima evolutione, non sinit nodum plane solvere, sed observata exquiratur sextum actionem,

et analogiam cum caeteris plantis confirmant. Nascentis fungi primordium filamentosum est atque hyssinum, in tellure arborumque cortice latens radicis instar, passim tuberculis obscurum occultis, vicissim extra promulnis, et in verum fungum ex crescentibus celeri incremento; unde quidam, fungos lichenibus assimilantes, eos pro scuris habent plantarum subterraneum vel elandestinorum. Cf. Juss. Gen. pl. et succinetis supra laudatos, Michelium, Hedwigium, Persoonium de Fungorum natura et nomenclatione, et luculentissimam Fungorum. Hist. nostralis Bulliardii, qui fere omnes delineandas species suscepit, varisque et periculosis saepius experimentis, unduscuiusque vites reprehendere tentavit. Eo. P.

Mox partus. Fetus, scilicet boletus ipse. Hanc.

Si enim caligaris clavus, etc. Sic Diosc. IV, 83, exitiosos fieri fungos ait, si iuxta clavos rubiginosos, pan nosque putridos, aut latibula serpentium gignantur: vel arboribus denique, quae privatius noxiis parunt fructus, adnascentur: οὐ γάρ ἀλαζ

marcor affuerit nascenti, omnem illico succum alienum saporemque in venenum concoquit: deprehendisse qui, nisi agrestes, possunt, atque qui colligunt? Ducunt ipsi alia vitia: et quidem si serpentis caverna iuxta fuerit, si patescentem primo adhalaverit, capaci venenorū cognatione ad virus accipendū. Itaque caveri conveniet, prius quam se condant serpentes. Signa erunt tot herbae, tot arbores fruticesque, ab emersu earum ad latebram usque vernantes: et vel fraxini tantum folia, nec postea nascentia, nec ante decidentia. Et boletis quidem ortus occasusque omnis intra dies septem est.

XLVII. (xxiii.) Fungorum lentior natura, et numerosa genera, sed origo non nisi ex pituita arborum. Tutissimi, qui rubent callo, minus diluto rubore, quam boleti. Mox candidi, velut apice Flaminis in-

κατιμένεις, οὐ πάχει σπασθεῖν, οὐ δρεπεῖν φυλετῶν παραβόνται, οὐ σένδρον, οὐδὲν διληπτικόν φέρουσι τοὺς καρπούς. H.—*Caligariis clavus*. Caliga, militare calceamentum, clavis suffixum ferreis, argenteis, aureis, ut quisque luxu et opibus diffuebat: commune tam gregario, vili, et obscuro militi, quam duci et centurioni: Inde caligati milites Suetonio in Augusto et Vitellio. Inde nomen Caligulae imperatoris. Supra lib. VII, c. 43: *P. Ventidius inventarī inopem toleravit in caliga militari*. Ost.—Affuerit. Brot. adfuit. Ed. P.

Deprehendisse quā. Libb. ante Hard. edd. deprehendisseque. Gron. Jamen in not. quā. Ed. P.

Si patescentem primo adhalaverit. Si erumpentem primos fungum e terra serpens halitus suo afflaverit. Hard.

Et vel fraxini tantum folia. Id iam superiori adnotatum XVI, 24. Hard.

XLVII. *Fungorum. Humidior. Galen.* de Fac. simpl. med. VII, p. 210: Μύκης, φυγέα και υγράς θεραπείας, etc. Hard.

Qui rubent callo. Quibus caro rubet. H.—Multi quidem sunt fungi esculentii et tutissimi. At ob gulam et venenis saepe pascimur, nec nos deterrent infames tot mortes per singulos ferimus annos. Bror.

Velut apice Flaminis insignibus pendiculis. Pediculis eorum fungorum apicem Flaminis representantibus. Est autem apex, in summo Flaminis pilo virga lanata, hoc est, in cuius extremitate modica lana est: quod primum constat ap. Albam Ascensionem statuisse. Haec Servius in Aeneid. II. Huius pilei cum apice, effigiem numerus Iulii Caesaris exhibet, ap. Ant. August. Tab. 8. Apex alter Flaminum, alter Pontificum fuit. De utroque Philippus Rubenius Elect. II, 25. H—

signibus pediculis. Tertium genus suilli, venenis accommodatissimi. Familias nuper interemere, et tota convivia. Annaeum Serenum praefectum Neronis vigilum, et tribunos, centurionesque. Quae voluptas tanta ancipitis cibi? Quidam discrevere arborum generibus. fico, ferula, et gummi ferentibus: nos item a fago, aut robore, aut cupresso, ut diximus. Sed ista quis spondet in yenalibus? Omnium colos lividus. Hic habebit veneni argumentum, quo similior fuerit arborum fici. Adversus haec diximus remedia, dicemusque: interim sunt aliqua et in his. Glaucias stomacho utiles putat boletos. Siccantur pendentes suilli, iuncos transfixi, quales e Bithynia yeniunt. Hi fluxionibus alvi, quas rheumatismos vocant, medentur,

Tertium. Deterioris notae, majoris que periculi id fungorum genus: de quo Martialis paullo ante laudatus. Nunc etiam Italia *Porcinos* vocat. De his aliisque generibus. Majthiol. in Diosc. IV, p. 4105, consulendus, et ante caeteros Ruellius, III, p. 619. HARO.

Annaeum Scruuum. Fuisse hunc Senecae familiarissimum, auctor est Tacit. Aunal. XIII, pag. 200. Sive ea ipse Ep. LXXXI: *Hac tibi scribo*, inquit, *is qui Annaeum Scruuum, carissimum milo?* tam inmodice flevit, ut quod miluine veluti, inter exempla sim eorum, quas dolor visit. Et inscriperat is eidem libro suo de Tranquillitate. HARO.

Quidam discrevere arborum generibus. Nostri non praferunt e montibus inter lumioperos, et in locis apricis enatos: quamquam scribit Notat. Sat. II, 4, v. 20: *Pratensis optima fungi Naturae est: aliis male creditur.* Innocentissimi etiam sunt e rubis et

carduis vere nati, rotunditate clavili, quos spinulos inde, et pruinos appellant et cardoplos. HARO.

Et guumios. MSS. orpnes ubique, guanis et guaninis exhibent feminas genere. HARO.

Vt diximus. Lib. XVI, cap. 41. II.

Habebit. Ita MSS. non habebit, ut adit, certe virus praeserte lividum colorem, etiam in boletis, superiore capite Plinii admonuit. HARO.

Adversus haec diximus. Lib. XX, cap. 43, alibique passim. HARO.

Interim sunt aliqua et in his. Sunt et quae petantur e fungis remedia. HARO.

Rheumatismos. Prapatrisque radis rheumatismus alvi, i.e., flatus mali et noxi humoris in alcum; vel simpliciter fluxio alvi: quo morbo qui laborant, coeliaci dicuntur. Kohier prapatrisque dicit Diosc. I, 164. Et est dysenteria quoque teste Th. Prisc. II, p. 2, cap. 18: *Intestinorum vulneratio cum rheumatismo.* HARO.

ex crescentibusque in sede carnibus: minuant enim eas; et tempore absunt. Item lentiginem et mulierum vitia in facie. Lavantur etiam, ut plumbum oculorum medicamento. Sordidis hulceribus et capitis eruptionibus, canum morsibus ex aqua illuntur. Libet et coquendi dare aliquas communes in omni eo genere observationes, quando ipsae suis manibus deliciae praeparant hunc cibum solum, et cogitatione ante pascuntur, succineis novaculis, aut argenteo apparatu comitanter. Noxii erunt fungi, qui in coquendo duriores sient: innocentiores qui nitro addito coquentur, si utique percoquantur. Tutores sunt cum carne cocti, aut cum pediculo piri. Pro-

Lavantur etiam, ut plumbum. Dalecampius (quoniam Superis ita placuit) medicus, legi ita iubet: *Limuntur etiam ad plumbum et oculorum medicamenta: quod nec pratiois structura patitur, nec mensa scriptoris. Lavari plumbum, quod genus metalli notissimum est, ad oculorum remedia, ipse Plinius prolixè edocet XXXIV, 50; simili ratione lavari nunc iubet, ad eadem medicamenta: quid planius?* Hard.

Oculorum medicamento. Lib. ante Hard. edit. in oculorum medicamenta. Eo. P.

Succineis novaculis. Quarum a succino, hoc est, electro manubrium fuerit. Ait delicatos homines eo luxiae devenisse, ut fungos manibus ipsi suis praeparent ad cibum: ac simul vel aspectu ipso et cogitatione ante pasci, quam re, quam succineis ad id novaculis utuntur, argenteisque lancibus, in quibus fungi excipiuntur. Hard.

Noxii erunt fungi. Ita Diphilus Si-

phnus apud Athen. II, p. 61: *Ave-
rui δὲ οἱ πατὰ τὸ ἀψεῦνται καὶ τα-
θῶνται προσόμοις. Inconvenientes εἰ,
qui κοτὶ εἰ απόστιοι σιντινοί εἰσι.* Hard.

Innocentiores. Nitri certe, oleique, vel aceti, quo diluantur, potu, fumgorum venena discuti auctores sunt, Scrib. Larg. Comp. ccviii, et Diosc. IV, 83. Hard.

Cum carne cocti. Oh carnis pingue. Eadem ratione cum oleo vel butyro multo coquunt. Dala.

Aut cum pediculo piri. Aut cum silvestribus piris, dixit Diosc. I, 168. At Celsus, V, 27, lit. *Adversus fun-
gos inutiles: Specie quidem, inquit,
discerni possunt ab utilibus, et coctu-
ras genere idonei fieri. Nam tunc ex
oleo inferuerunt, sive piri surculus
cum his inferbuit, omni noxa vacant.* Hard.

*Possunt Silvestria quidem, ἄχρι-
δε, si Diocoridem audimus, in Alex.
cap. 23. Hard.*

sunt et pira confessim sumpta. Debellat eos et aceti natura, contraria iis.

XLVIII. Imbris proveniunt omnia haec. Imbre et silphion. Venit primo e Cyrenis, ut dictum est. Ex Syria nunc maxime importatur, deterius Parthico: sed Medico melius, extincto omni Cyrēnico, ut diximus. Vsus silphii in medicina: fōliorum ad purgandas vulvas pellendosque emortuos partus: decoquuntur in vino albo et odorato, ut bibatur mensura acetabuli a halineis. Radix prodest arteriis exasperatis: et collectionibus sanguinis illinitur. Sed in cibis concoquitur aegre. Inflationes facit et rūctus. Vrines quoque noxia. Sugillatis cum vino et oleo

Debellat. Id multo uberioris tractat Athen. II, p. 61, ex Diphilo Siphio medico. Pacari fungos ex aceto iubet, ut virus omne, venenique vis adi- matur. HARD.

XLVIII. *Selphion.* Libyca planta quae ὄνος καρπάτων, largieatur, est *Ferula tingitana* (*Pentaul. digyn.* gen. 692 Pers. *Vimbellifer*, Juss.); folium pācteres dicunt, cum *Apio* *Petroselinum* ab auctoribus gracia com- paratur, semen diciunt quāles ob alas membranaceas. Eam speciem alienam a persica Asa foetida, primus descripsit Hermannus, Parad. bot. p. 465; simul etiam Rivinus Pentap. reg. Longe aliena est a persica quam haem- pterus, Amoenit. 536, delineavit, quaeque eadem fere cum ea esse videtur, quam P. Alpinus, Exot. 210, e seminib[us] Thracicis eduxerat. Per- sicanus speciem, sive Asam foetidam, in Clucaso nasci et a pecudibus ad- mari Aristobulus refert apud Aria- nus, Exped. Alex. III, 28; in Media provenire Strabo, XI, pag. 791: De silphio Conf. Laurence, *New System*

of agriculture, p. 381. Nostra species *tingitana* folia magis lacinata habet, quibus ad Petroselinum similitudinem accedit; nitida etiam sunt et petiolis latissime vaginantibus surgiunt: persica autem species quae Azim foetidam largitur, habet foliola integriuscula, obtusiflora, alternatim sinuata. Cf. Spreng. Illust. Rei herb. I, p. 84. En. P.

Ut dictum est. Lib. XIX, 45. II.

Ex Syria nunc maxime. Diosc. III, 94. HARD.

Prodest. Diosc. III, 94: Αράχνη δὲ ταὶ βρέγγαις χρωμίαι τραχύτεραι φα- νέρι τα αἰρυθόμενα ὀχυρά διεσθίει, etc. *Arteriis*, seu fauciibus longo tempore exasperatis opitulatur: an vocem, quae drepente irrauerit, aqua dilutus, sorbitione confessim ex- pedit. HARD.

Sed in cibis concoquitur aegre. Diosc. III, 94. HARD.

Inflationes. Diosc. I, c. HARD.

Vrines quoque noxia. Haec paciter Diosc. I, c. Κότεινος επειδή λόται δὲ τα τὰ ὄντα σὺν πλανητα- πλανητικήν. HARD.

amicissima, et cum cera strumis. Verrucae sedis crebriore eius suffitu cadunt.

XLIX. Laser e silphio profluens, quo diximus modo, inter eximia naturae dona numeratum, plurimis compositionibus inseritur. Per se autem algores excalsacit, potum nervorum vitia extenuat. Feminis datur in vino. Et lanis molibus admovet vulvae ad menses ciendos. Pedum clavos circumscarificatos ferro, mixtum cerae extrahit. Vrinam ciet ciceris magnitudine dilutum. Andreas spöndet, copiosius sumtum nec inflationes facere, et concoctioni plurimum conferre senibus et feminiis: item hieme: quam aestate, utilius, et tum aquam bibentibus; cavendumque ne qua intus sit exhalceratio. Ab aegritudine re-creationi efficax in cibo. Tempestive enim datum, cauterii vim obtinet: assuetis etiam utilius, quam expertibus. Ad extera corporum, indubitata confessiones habet. Venena telorum et serpentium extinguit potum: ex aqua vulneribus his circumlinitur: scorpionum tantum plagiis ex oleo: hulceribus

XLIX. Quo diximus modo. Lib. XIX, cap. 45. HARD.

Pedum clavos circumscarificatos. Primi circumcisos, Dioscor. III, 94: Ηλιος τε και τυλος αιστη πραπτηχαρχητας, πρωσιλαζθιη, κεριτη, etc. Clavos callosaque prius circumcisos extrahit laser, seu silphi liquore: si quidem erato ante fuerit subactus, etc. In MSS. Regg. Colb. Th. circumscarificatos legitur. Scarificate, seu scarifare, est per ambitum ac superficiem aliquid scindere. Hesych. Σκαριφασαι, ζυτεν. Σκαριφης, ξινη. II.

Ephalceratio. Ne sint exhalcerata intestina. HARD.

Cauterii vim obtinet. Kavrikos, et

instrumentum est, et medicamentum, quod urendi vim habet, ad intercipiendas fluxiones solitum adhiberi. Itaque laser cauterii vim dicitur obtinere, quod fluxiones ac puritas intus desiccat, scrinia sibi innata, quibus intercipiendis cauterio esset aliqui opus. HARD.

Ad extera corporum. Ad morbos quibus corpora extetius afficiuntur. II.

Venena telorum et serpentium extinguit potum. Dioscor. lib. III, cap. 91. HARD.

Ex aqua vulneribus his circumlinitur. Diosc. loc. cit. HARD.

Scorpionum tantum plagiis. Diosc. loc. cit. HARD.

vero non maturentibus cum farina hordeacea, vel fico sicca. Carbunculis cum ruta, cum melle, vel per se visco superlitum, ut haereat: sic et ad canis morsus. Excrescentibus circa sedem, cum tegmine punici mali ex aceto decoctum. Clavis, qui vulgo morticini appellantur, nitro mixto. Alopecias nitro ante subactas replet cum vino et croco, aut pipere, aut murium simo, et aceto. Perniones ex vino sovet, et ex oleo coctum imponitur: sic et callo. Clavis superrasis praecipue utilitatis. Contra aquas malas, pestilentes tractus, vel dies. In tussi, uva fellis veteri suffusione, hydropisi, raucitatibus: confestim enim purgat fauces, vocemque reddit. Podagras in spongia dilutum posca lenit. Pleuriticis in sorbitione vinum poturis datur: contractionibus, opisthotonicis, ciceris magnitudine cera circumlitum. In angina gar-

Carbunculus. Brevius, sed non accutius, Diosc. I. c. Πρός τι ἀνθράκας, μετὰ πυράνου, καὶ νίτρου, καὶ μέλιτος, ἢ καθ' εὐτόνων. HARD.

Melle. Gr. *vel eum melle.* En. P.
Sic et ad canis morsus. Diosc. I. c. HARD.

Excrescentibus. Carni excrescenti. Quod de lasere, sive succo Plinius; hoc de silphiū radice Diosc. I. c. Τός περὶ δακτύλων τι εἴσοχε αἴρει, εἰδίη σὺν δέῃ ἐφιστέται, καὶ καταλαμβάνεται. *Excrescentia circa sedem tollit, tegmine mali punici incocta cum aceto et impostra.* HARD.

Clavis, qui vulgo morticini. Hoc est, ut quidem remur, existulci, lethales, mortiferi. Prima legebatur; *Clavis pedum,* qui vulgo . . nitro mixto. ante subactum. *Carnes replet,* etc. Insigni medicamentorum perturbatione, et veterum codicium neglectu: in quibus nec vox pedum adest: nec

carnes, sed alopecias diserte legitur. Sic Reg. 2, aliquæ. De clavis pedum ubique paulo post tradentur remedia, que diversæ locis non forent tractanda, si de ipsis nunc ageretur. Sed vox adiecta, morticini, non de vulgari genere clavorum, accipi haec oportere declarat. Alopecias vero quod attinet, Diosc. adatipulatur, III, 94: *Alopecias θυραπεύων, σὺν οἶνῳ καὶ πεπέρα, καὶ οἴνῳ καταχρέομνος.* HARD.

Clavis superrasis. Gr. *clavis pedum sup.* et sic Brot. edidit. En. P.

In tussi. Dioc. loc. cit. H.

Fellis. Hoc est, iuxtraproximæ, Diosc. loc. cit. HARD.

Confestim. Diosc. I. c. H.

Pleuriticis in sorbitione. Diosc. I. c. HARD.

Opisthotonicis. His oblii pondere dari, laseris succuta devorandum praecipit. Diocorid. loc. cit. HARD.

garizatur. Anhelatoribus, et in tussi vetusta cum porro ex aceto datur: aeque ex acetato his qui coagulum lactis sorbuerint. Praecordiorum vitiis syntecticis, comitialibus in vino, in aqua mulsa linguae paralysi. Coxendicibus et lumborum doloribus cum decocto melle illinitur. Non censuerim, quod auctores sudent, cavernis dentium in dolore inditum cera includi: magno experimento hominis, qui se ea de causa praecipitavit ex alto. Quippe tauros inflammat naribus illitis: serpentes avidissimas yini admixtum rumpit. Ideo nec inungi suaserim cum Attico melle, licet praecipient, Quas habeat utilitates admixtum aliis, immensum est referre: et nos simplicia tractamus: quoniam in his naturam esse apparet, in illis coniecturam saepius fallacem, nulli satis custodita in mixturiis concordia naturae ac repugnantia. Qua de re mox plura.

L. (xxiv.) Non esset mellis auctoritas in pretio minor, quam laseris, ni ubique nasceretur. Illud ipsa fabricata sit natura: sed huic gignendo animal, ut diximus: innumeros ad usus, si quoties misceatur, aestimentus. Prima propolis alvorum (de qua dixi-

In angina gargarizatur. Dioscorid. I. c. et Marc. Emp. cap. xv, pag. 104 sqq. HARD.

Qui coagulum lactis sorbuerint. Qui-
bus haustum lac coagulatum fuerit,
sive intus concreverit, sumptus ex
aceto mulsa silphii succus opitulatur,
inquit Dioscorides, I. c. Καὶ τοῖς γάλαι
τεθραυσμένοις ἔνθεν πιῶσι, μετ' ὀξυ-
μίας ληθεῖς βοηθεῖ. H.

Synteticis. Syntectica vitiis, sive
syntheses, συντάξεις, ad verbum col-
liquationes consumptioneque, recte
cum Tullio dixeris. In corpore nostro
sic vocantur ex tate quae sensum fit

consumptio, colliquacta solida sub-
stantia. Ita affectis saepe Plinii syn-
tecticos vocat; συντάξιοις. H.

Comitialibus. Dioscor. I. c. in aceto
mulso, ἐπιλεγμένοις μετ' ὀξυμίας
ληθεῖς. HARD.

Noni censuerim, quod auctores ma-
dulent, etc. Suadet Dioscorid. loc. cit.
HARD.

Qua de re. Nempe cap. 56 buiis
libri. HARD.

L. *Illa id ipsa,* etc. Laser natura, mel
apes singunt. H.

Et diximus. Lib. XI. H.

Prima) Propolis, quam quidam

mus) aculeos et omnia infixa corpori extrahit, tubera discutit, dura concoquit, dolores nervorum mulcet. hulceraque iam desperantia cicatrice includit. Mellis quidem ipsius natura talis est, ut putrescere corpora non sinat, iucundo sapore atque non aspero, alia quam salis natura. Faucibus, tonsillis, anginae, omnibusque oris desideriis utilissimum, arescentique in febribus linguae. Iam vero peripneumonicis, pleu-

sacram ceras vocant, inquit Marc. Emp. cap. xv, pag. 44, forte ob esimios in medicina usus. De ea cum Plinio egimus lib. XI, cap. 6. II.

Acideos. Pariter haec Dioscor. II, 406. H. & D.

Dura concoquit. Scrib. Larg. comp. LXXXII: *Mulagma ad stranam et omnem duritiem mirificum*. Idein ad manmarum malleibrium doritiam, et ad paniculos, et ad tubera ... *Propolis*, quam quidam ceras sacram vocant, etc. HARO.

Iam desperantia. Ita libri omnes: hoc est, iam desperata fere. Tamen in MSS. Regg. Colb. *Iam desperantia cicatricem*, cludit. Credo, rectius: quasi, quae desierint sperare se coitura in cicatricem. Sic vitam desperare, apud Tullium legas, pro Milo ne, n. 57. Et rem publicam desperare ad Pamili. XII, 14. HARO. — Cicatrice includit. Brot. ex Regg. 1, 2, in cicatricem cludit. Eo. P.

Et putrescere corpora non sinat. Ale sandri corpus melle obliquum incorruptum perdurasse monstrant hi Panini vs. Silv. III, 2, 447: *Duc et ad Aemathios manus, ubi belliger urbis Conditor Hyblaeo perfusa nectare durat*. Xenophon Commentariorum V, Ageapolia, Lacedaemoniorum regem, vita funetur, et melle conditum scribit Sparjam relatum, et regio

funere sepultum fuisse. Gemistus Plethon. Agesilaum mortuum, inopia mellis cera circumlitum, Lacedaemonem reportatum fuisse tradit. Rhod. XXVIII, 27. Ap. Non. Varro tritpi tpoq̄: *Quare Heraclides noxtric̄ plus sapit, qui praecepit ut comburerent, quam Democritus, qui ut in melle servarent: quem si vulpis sequitus esset, peream si centum denariis calicem mali essere possimus*. Victorius, I, 49. D. — *Et putrescere*. Babylonios melle corpora defunctorum condire solitas, Persas vero cera, testis est Herodotus lib. I. HARO.

Faucibus. Diosc. II, 104. H.

Arescentique in febribus linguae. Ad id potius utile fuerit saccharum, quod iuxta Galen. lib. Methodi, nec sicut facit, nec in biltem veritur. DAL.

Iam vero peripneumonicis. Quo morbi groere teneantur li, qui sic appellantur; Celsus explicat IV, 7: *Ex pulmone*, inquit, *vehementer et acutus morbus oritur*, quem περιπνευμονίας Graeci vocant: eius haec conditio est: pulmo totus afficitur: hunc eius casus subiequunt tussis, biltem vel pus traheant: praecordiorum, totiusque pectoris gravitas, spiritus difficitas, magnae febres, continua vigilia, cibi fastidium, tabes. Id genus morbi plus periculi, quam doloris habet. Nos pulmonicos vulgo appellamus. II.

riticis decoctum. Item vulneribus, a serpente percussis. Et contra venena fungorum. Paralyticis in mulso: quamquam suae mulso dotes constant. Mel auribus instillatur cum rosaceo: lentes et foeda capitum animalia necat. Usus despumati semper aptior: stomachum tamen inflat, bilem auget, fastidium creat, et oculis per se inutile aliqui arbitrantur. Rursus quidam angulos exhalceratos melle tangi suadent. Mellis causas, atque differentias, nationesque, et indicationem, in apium, ac deinde florum natura diximus, quum ratio operis dividi cogeret miscenda rursus, naturam rerum pernoscere volentibus.

II. In mellis operibus et aqua mulsa tractari debet. Duo genera eius: subitae ac recentis, alteram inveteratae. Repentina despumato melle praeclaram utilitatem habet in cibo aegrotantium levi, hoc est,

Item vulneribus. Diosc. II, 401, iis predesset pariter scribil, quos serpentes momorderint. HARD.

Et contra venena fungorum. Diosc. loc. cit. HARD.

Mel auribus instillatur. Sonantibus, et dolore affectis. Diosc. D. — *Instillatur.* Plin. Val. I, 9. HARD.

Lentes et foeda, etc. Diosc. loc. cit. HARD.

Stomachum. Diosc. loc. cit. quaevisque; realizc. HARD.

Rursus quidam angulos. Scrib. Larg. Cont. med. xxy: *Ad sordida hulcera oculorum, circitantes habentia, quas ἵπτας vocant: item carbunculos, quos ἵπτας dicit, facit bene et per se mel Atticum, pyxide Cyprii aeris conditum, et reponit mensibus duobus, nec minus, etc.* Diosc. loc. cit. melle purgari asseverat ea, quae pupillis tenebras offundunt: Αποκ-

ριψεῖ δὲ καὶ τὰ μεσητεύτα ταῦτα προς. HAR.

Et indicationem, in apium, ac deinde florum natura, etc. Indicium prelii; nolat, ac benitatis. Indicatura en sensu dicitur, in Praef. ad Vespas. De ea voce dicemus uberiorius, XXIX, 8. Cuius mel quodque notae sit, indicasse se significat XI, 43. ubi apium natura describitur: max et XXI, 44, sequentibusque, qui liber in explicanda florum natura versantur. H.

II. *In mellis operibus et aqua mulsa tractari debet.* Aqua mulsa est, quae melle concinnatur. Quia illa arte paranda sit, ex Columella disce, XII, 42. Hydromeli Graeci vocant, ut diximus XIV, 20. HAR.

Alterum inveteratae. Ιχνευτῶν et ἀκοθέτων, conditiiae. Dioscord. hanc proprie ὕδρωμα vocal. DAT.

In cibo. Una cum cibo. H.

alicae elutae : viribus recreandis , ore stomachoque mulcendo , ardore refrigerando. Frigidam enim utilius dari ventri molliendo , invenio apud auctores. Hunc potum bibendum alsiosis : item animi humilis et praeparci , quos illi dixerunt micropsychos. Et est ratio subtilitatis immensa a Platone descendens : corpusculis rerum laevibus , scabris , angulosis , rotundis , magis aut minus ad aliorum naturam accidentibus : ideo non eadem omnibus amara , aut dulcia esse. Sic et in lassitudine promiores esse ad ira-

Alica elutae. De alica diximus XVIII, 29. *Alica elutas iterum mentio inferior c. 61. II.*

Viribus recreandis. Ad hos usus vestiorem Diosc. commendat V, 17, aut medias certe setas. II.

Frigidam enim utilius dari. Frigidam mulsum Diosc. V, 17 : Χρύσεις δὲ τῷ μὲν ἀφρήμανῳ , ἐπ' ὃν κατίκειν μαλάχης βουλέμεθα. *Cruda utimur* , quam ventrem mollire volumus. Sic Hippocr. quoque de Morb. II, i. 42, p. 43. Haan.

Item animi humilis. Iis qui immodico ardore digeruntur , ei quibus languidis pulsus est: τοῖς διαρροήμάτοις , καὶ μικροφύγοντος. DALES. — *Iteai.* Quos Graeci μικροφύγοντες vocant. Exclamat Salmas. in Praef. Plin. pag. 407 , μικροφύγοντες confundi a Plinio cum μικροφύγοις. Pusilli animi et praeparci homines , Graecis vocari μικροφύγοντες , ut contra liberales et prædigos μικροφύγοντες. At μικροφύγοντες appellari , quibus minimus est venarum seu arteriarum , pusillusque pulsus , ut est eorum , quibus animus deficit : Μικρὸν φρυγόν τε medicis dicit , indeque μικροφύγοντες , quibus talia est. Hoc ante Salmas. dixerat Coel. Rhodig. III, 15. At subiicit ille deinde , hanc esse Dioscoridiam de me-

licato , seu aqua multa orationem , V. Videlicet , 17: Τὸ δὲ ἀρεβάτην εἴη τῶν μικροφύγων καὶ ἀσθετῶν , καὶ βαστέντων. Audivisse Plinius ab anagnosie legi μικροφύγοις , pro μικροφύγοντες : esse id vero perridiculum , aquam multis prodesse hominibus animi humilis ac praeparci. Alterum hoc convitium Salmasius , ut Plinio ingeraret , a Dalecampio mutuum accepit , nec reddidit tamen , non appellato eius nomine. Sed lubet de utroque enquiri , et sive licet. Quid enim ? Non poterit impune ei sine noxa Plinii quedam afferre in medium , quae Dioscoridi latuerint ? Etiamne si quenquam alium sententiae sive adstipulatorum habeat ? Etiamne si a Platonem ? Atque huius ipsius placiti auctorem hunc allegat , verbis iis quae statim subsecuitur : Et est ea ratio , inquit , sententiaque , a Platone descendens , molliri videlicet ac mutari cibo more , tristitiaque et omnem animi impetum comprimit : neque magis ad corpora , quam ad animos ipsos cibum pertinere. Platoni igitur , non Plinio , si iure licet , dicam scribant eruditii illi nostri reprehensora. Haan.

Sic et in lassitudine. Egregie in eam rem Seneca da Ira , III, 10 : *Famee,*

cundiam, et in siti. Ergo et haec animi asperitas, seu potius animae, duleiore succo mitigatur. Lenit transitum spiritus, et moliores facit meatus, ne scindant euntem redeuntemque. Experimenta in se cuique: nullius non ira luctusque, tristitia et ominus animi impetus cibo mollitur. Ideoque observanda sunt, quaे non solum corporum medicinam, sed et morum habent.

LII. Aqua mulsa et tussientibus utilis traditur, calefacta invitat vomitiones. Contra venenum psimmythii salutaris, addito oleo. Item contra hyosciatum, cum lacte maxime asinino, et contra haliceacum, ut diximus. Infunditur et auribus, et genitalium fistulis. Vulvis imponitur cum pane molli, subitis tumoribus luxatis, leniendisque omnibus. Inveteratae usum damnare posteri, minus innocentem aqua, minusque

inquit, et sita ex iisdem causis videntia est: exacerbat enim et incendit animos. Vetus dictum est, a lasso rixam queri: aequa matent et ab emiente, et a siente; et ab omni homine, quem aliqua res urit. Nam ut halceria ad levem tactum, deinde etiam ad suspicionem tactus condoleantur, ita animus affectus minimis offenditur... Nunquam sine querela aegri tanguntur. HAR.

Ergo et haec animi, etc. Sic etiam et vino, teste Horatio, Epist: I, 45, v. 18: *Ad mare quam veni, generoso et lene requiro, Quod curas abigat, quod cum spe divite manet In venas animumque meum, quod verba ministreret*, etc. HAR.

LIII. Aqua multa. Huius dotes Marcell. Emp. explanat, c. xxx, p. 214. Tussientibus praebet calefactam, frigidam vomitoris iubet Diosc. III, 7: Τὸ δὲ ἀρέψημέν τοι τὸ πραστόντων.

Εἰ παύει αὐτό: Χρώμενα δὲ τὸ μὴ ἀρέψημέν τοι, τὸ δὲ πραστόντων ἔμπειται. HAR.

Contra venenum psimmythii. Omnibus, qui venenum quodvis hauserint, inquit Diosc. loc. cit. Εἴ τοι δυάστημα πρήπεστον, διδόντες αὐτό μητ' ἔλαιον. HAR.

Vt-diximus. L. XXI, 405. H.

Genitalium) *Ex halceribus,* inquit Celsus V, 28, *fistulae ormantur.* *Id nomen est halceri alto, angusto, calloso.* *Fit in omni fere parte corporis:* *habetque quandam in singulis locis propria,* etc. *Vi Graeci quoque σφρίγγα vocant: Galli, unde fistula.* H.

Vulvis imponitur. Tumentibus, et inflatis. Diosc. HAR.

Inveteratae usum damnare. In inflammationibus et obstructionibus viscerum. Dioncorid. εἰτὶ τῶν φλεγμανόντων καὶ στεγνῶν. HAR. — *Inve-*

vino firmum. Longa tamen velustate transit in vinum, et constat inter omnes, stomacho inutilissimum, nervisque contrarium.

LIII. Semper mulsum ex vetero vino utilissimum, facillimeque cum melle concorporatur, quod in dulci numquam evenit. Ex austero factum non implet stomachum, neque ex decocto melle, minusque inflat, quod fere evenit. Appetendi quoque revocat aviditatem cibi. Alyum mollit frigido potu, pluribus calido sistit. Corpora auget. Multi senectam longam mulsi tantum nutritu toleravere, neque alio ullo cibo, celebri Pollionis Romili exemplo. Centesimum

teratae. Vide Hipp. de Viel. in enorb. ac. I 27, p. 290. II.

Stomachio Bilioso. Dialec.

LIII. Semp. mulsum. Sic Diagc. V, 16. Mulsum porro vitrum est melle delinatum: potio ex vino ac melle confecta. HARD.

Quod in dulci numquam evenit. In vino dulci, cui mox austero opponitur, ex quo fit mulsum optimum. II. — Quod. Br et quod. Ed. P.

Ex austero factum non implet stomachum. Iisdem fere verbis Dioscor. loc. cit. Οὐδέποτε δὲ διαχρίσις, τὸ ἐκ τοῦ πολχοῦ σίνευ καὶ αἰσθητοῦ, καὶ μῆλος καλοῦ γενέματος· ὅτου γέρα πινεται, etc. Eniāse ei istud Auctiū Epiceire placitum videtur, quod Horatius iridet Sat. II, 4, vs. 24: *Ausilium fortis miscet mella Falerno,*

Mendos: quōdiam vacuis committere venis *Nit,* nisi lene decet: lene praecondia mudo *Prolaeris metus,* etc. Et Satir. eod. lib. 2, vs. 45: *Nisi Hymettia mella Falerno Ne biberis, dilata.* II.

Appetendi quoque, etc. Dialec. loc. cit. HARD.

Alyum mollit frigido potu, etc. Diod. loc. cit. H.

Corpora auget. Et φαίττεται ait esse Diod. I. c. HARD.

Mulsi tantum nutrita. In MSS. Regg. Colb. etc. *mulsi tantum intrita.* Est autem intrita, panis cum vino mulsove in mortario pistillis contritus: inde intritae nomen. Sic IX, 9: *Nee pīcibas tantum, sed intrita panis e vīno satiantur.* De cibo autem, hoc est, intrita, non mulso mero intelligendum, satis fortassis declarat id quod continenter subiicitur, tolerare; neque alio ullo cibo. Adde Diaphanem in Gerc. XV, 7, ita pronuntiantem: Οἱ οὖν γῆρά μετὰ μήτρας πόνου τριηράντος, ιδίᾳ μέλισσας βιούσι. Qui in senectute melle cum pane matruntur, diutissime vivunt. HARD.

Celebri Pollionis Romili exemplo. Piotinus, Vedi Pollionis. Sed Chifflet. et Voss. uterque, Romili. Legend. *Pollionis Romili.* Fuit enim gens Romilia. Pollio autem multarum gentium cognomen. Gron. — *Pollionis.* Romilla gens nota Tullio in Verrem, II. II. — *Romili.* Gron. et al. Romuli. Ed. P.

annum excedentem cum Divus Augustus hospes interrogavit, quauam maxime ratione vigorem illum animi corporisque custodisset. At ille respondit: « intus mulso, foris oleo. » Varro regium cognominatum morbum arquatum tradit, quoniam mulso curetur.

LIV. Melitites quo fieret modo ex musto et melle, docuimus in ratione vini. Seculis iam fieri non arbitror hoc genus, inflationibus obnoxium. Solebat tamen inveteratum alvi causa dari in febre: item articulatio morbo: et nervorum infirmitate laborantibus, et mulieribus vini abstemiis.

Vigorem illum animi corporisque. Coriscos certe πραγμάτων et πολύποιον esse tradunt, quod melle assiduo instauratur, et in eorum buxis, ut Diodorus ait, copiose nascenti. Aristoteles scribit, Pythagoras discipulis mensam pane tantum et melle instructam fuisse. Quin et Democritus morte iam destinata, rogatos dies aliquot differre, ne prosimis. Thermophoris lugubris funestaque domus esset, complusculum temporis vitam sustinuit solo mellis, vel ut alii narrant, calidi penis odoratu. Rhodig. XXI, 3. Datec: — *Inutus.* Id a Democrito Pollio didicerat: is enim interrogatus, quemadmodum incohunitas diuturna constaret, ac senecta longa, respondisse fertur: Si extra corporis oleo, Interna melle maderent: Δημόκριτος ἐπωνύμος. πᾶς δὲ ἀνθρώπος γέγενετο οἱ ἀνθρώποι, σπένσεται μὲν ἔνθετοί εἰσι τοῦ σώματος, τὰ δὲ ἔξοδοι μάκτη χρειάζονται. Auctor Diophanes in Geop. XV, 7, et Athen. II, pag. 66. HARD.

Morbum. Hoc est, icterum. Scrib. Larg. Comp. ex, arquatum morbum, et auruginem, et regium morbum

vocat. Arquatum quidem, sive arcuatum, ab arcu caelesti, cui quodam viroce affinis. Auriginem pariter a colore. Regium, a deliciori ebi genere, mulso videlicet; quo curatur. Q. Seren. cap. LIX, pag. 161: *Regius est vero signatus nomine morbus. Moditer hic quoniam celo curatur in aula.* Cels. III, 21: *Acque notus est morbus, quem interdum arquatum, interdum regium nominant... Color autem eum morbum detegit, maxime oculorum, in quibus quod album esse debet, sit luteum... Per omne vero tempus utendum est clauso loco, iudicis, lascivia, per quaes mens exhilaretur: ob quae regius morbus dictus videtur.* In MSS. Rég. Colb. Th. Ch. arquatorum morbum legitur, haud aspernanda sane scriptura. Nam qui eo morbi genere laborant, arquati dicuntur, itaquit Nonius Marcell. cap. v, n. 14: *Quibus color et oculi virant, quasi in arqui similitudinem.* HARD.

LIV. Melitites. L. XIV, 41. H.

Solebat. Quae de melitite vino nunc dicuntur, ea verbis totidem refert Dioec. V, 15. HARD.

PLIN. N. H. Tom. VII

Q

LV. Mellis naturae adnexa cera est; de cuius origine, bonitate, nationibus, suis diximus locis. Omnis autem mollit, calefacit, explet corpora: recens melior. Datur in sorbitione dysentericis, favique ipsi, in pulte aliciae prius tostae. Adversatur lactis naturae: ac milii magnitudine x grana cereae hausta non patiuntur coagulari lac in stomacho. Si inguen tumeat, albam ceram in pube fuisse remedio est.

LVI. Nec huius usus, quos mixta aliis praestat, enumerare medicina possit: sicuti nec caeterorum, quae cum aliis prosunt. Ista, ut diximus, ingenii constant. Non fecit cerotum, malagmata, emplastra, collyria, antidota, parens illa ac divina rerum artifex: officinarum haec, immo verius avaritiae commenta sunt. Naturae quidem opera absoluta atque perfecta gignuntur: paucis ex causa, non ex conjectura, rebus assumptis, ut succo aliquo sicca temperentur ad meatus: aut corpore alio humentia, ad nexus. Scrut-

LV. Suis diximus locis. Lib. XI, 8, et XXI, 49. HARD.

Omnis autem mollit, calefacit. Haec totidem verbis Diosc. lib. II, c. 105. HARD.

Explet corpora. Bulcera corporum carne replet. Diocor. πλεπτική μέτρων. HARD.

Recens melior. Diocorid. loc. cit. HARD.

Datur in sorbitione. Ad verbum ista quoque Mare. Emp. e. xxvii, p. 193, et Plin. Val. II, 28. Item Diosc. loc. cit. Praeivit his omnibus Celsus IV, 19, de ventris fluxu: *Est pulicula etiam, cum qua paulum ex favo vetere coctum sit.* HARD.

Non patiuntur coagulari lac, etc. Diosc. loc. cit. HARD.

LVI. *Et diximus.* Scilicet in fine cap. 49. HARD.

Cerotum. Sive ceratum, Graeci κερότον, ut alibi diximus. H. — *Cerotum.* Sic ex MSS. emend. HARD. cerata Gron. et al. En. P.

Malagmata. Μαλάγματα compositions sunt ex rebus emollientibus concinnatae, quae concretas durities emolliant, sensimque per evaporationem discutant. Materiam Corn. Celsius in Rethal, V, 17: *Molagnata vero, utque emplastra, pastillæ que, quos τροχίζουσι Graeci vocant, quam plurima eudens habent, differunt eo, quod malagmata maxime ex floribus, eorumque etiam surculis; emplastra pastillæ magis ex quibusdam metallicis sunt, etc.* HARD.

Ad meatus. Ut labi frejiliis in altum corpus, sique permeare possint. HARD.

pulatim quidem colligere ac miscere vires, non conjecturae humanae opus, sed impudentiae est. Nos nec indicarum arabicarumque mercium, aut externi orbis, attingimus medicinas. Non placeat remediis tam longe nascentia: non nobis gignuntur; immo ne illis quidem; alioquin non venderent. Odorum causa, unguentorumque et deliciarum, si placet, etiam superstitionis gratia emanantur, quoniam thure supplicamus et coste. Salutem quidem sine istis posse constare, vel ob id probabimus, ut tanto magis sui delicias pudeat.

LVII. Sed medicinas e floribus coronamentisque et hortensiis, quaeque manduntur herbis, prosequuntur, quoniam modo frugum omittimus? Nimirum et has indicare conveniat. (xxv.) In primis sapientissima animalium esse constat, quae fruge vescantur. Siliginis grana combusta et trita in vino ammineo, oculis illita epiphoras sedant: tritici vero, ferro combustis, quae frigus usserit, praesentaneo sunt remedio. Farina tritici ex aceto cocta, nervorum contractiobibus; cum rosaceo vero, et sico sicca, anixisque

Ad nexus. Ad instam crassitatem; et, ut vulgus loquitur, consistentiam.
HARD.

Scripulatum quidem colligere. MSS. omnes, scripulatum: hoc est, usque ad singula scripula minute ac scrupulos medieamentorum pondera defulre. Scripulum ponderis nomen est: terna drachmam, denariumve efficiunt. Fannius: *In scripulis ternis drachmam: que pondere doctis Argenti facilis signatur pondus Athenis.* Vixit sit drachmis bis quantuar. HARD. — Brol. ex Regg. 1 et 2, scripulatum. ED. P.

Delicias. Homines nempe delectos. HARD.

LVII. Quac. Formicas, cornices, equos, cervos, elephantos, etc.

Siliginis grana, etc. Plin. Val. I, 44. II. — Siligo est *Seriæ cereale* (Prinard. dig. gen. 197 Pers. Gramm. Juss.), et mox *Triticum sativum*, var. *estivum*, gen. 198 Pers. Secale est r̄gen. Theophrast. Histor. VIII, 1-1: *Spelta* Galen. Fac. al. I, 312; *Siligo* Columell. lib. II, cap. 9. ED. P.

Perro. In sartagine palinave ferrea. Theod. Prisc. I, 40v: *De peitorum canis. Grana tritici in lamina ferri solidâ impones: et similiter ex succo qui manuaverit, eam vnde commixto, immixto.* HARD.

vero non maturercentibus cum farinâ hordeacea, vel siço sicca. Carbunculis cum ruta, cum melle, vel per se visco superlitum, ut haereat: sic et ad canis morsus. Excrecentibus circa sedem, cum tegmine punici mali ex aceto decoctum. Clavjs, qui vulgo morticini appellantur, nitro mixto. Alopecias nitro ante subactas replet cum vino et croco, aut pipere, aut murium simo, et aceto. Perniones ex vino sovet, et ex oleo coctum imponitur: sic et callo. Clavis superrasis praecipue utilitatis. Contra aquas malas, pestilentes tractus, vel dies. In tussi, uva sellis veteri suffusione, hydropisi, raucitatibus: confessum enim purgat fauces, vocemque reddit. Podagras in spongia dilutum posca lenit. Pleuriticis in sorbitione vinum poturis datur: contractionibus, opisthotonicis, ciceris magnitudine cera circumlitum. In angina gar-

Carbunculus. Brevius, sed non accutius, Diosc. l. c. Πρὸς τε ἄνθρακας, μετὰ κλυάνου, καὶ νέρου, καὶ μίλτος, ἢ καθ' ιαυτόν. Hard.

Melle. Gr. vel cum melle. En. P.

Sic et ad canis morsus. Diosc. l. c. Hard.

Excrecentibus: Carni excrecenti. Quod de lasere, sive succo Plinius; hoc de silphi radice Diosc. l. c. Τόξῳ πεπτούσιον τε ἰσχύς αἴρει, εὐδία σὺν ὅσιᾳ ἐψηθεῖται, καὶ καταλαμβάνεται. *Excrecentia circa sedem tollit, tegmine mali punici incocata cum aceto et imponita.* Hard.

Clavis, qui vulgo morticini. Hoc est, ul quidem remur, exitiales, lethales, mortiferi. Prima legebatur: *Clavis pedum, qui vulgo nitro mixto ante subactum.* Carnes replet, etc. Insigni medicamentorum perturbatorum, ei veterum codicum neglecto: in quibus nec vox pedum adest: nec

carnes, sed alopecias diserte legitur. Sic Reg. 2, aliisque. De clavis pedum ubique paulo post tradentur remedios, quae diversis locis non forent tractanda, si de ipsis nunc ageretur. Sed vox adiecta, morticini, non de vulgar genere clavorum, scipi haec oportere declarat. Alopecias vero quod attinet, Diosc. adstipulatur, III, 94: Αλοπεκίας θεραπεύων, σὺν οὖτι καὶ πεπτέται, καὶ ὅσια καταχρείανται. Hard.

Clavis superrasis. Gr. clavis pedum sup. et sic Brot. edidit. En. P.

In tussi. Diosc. loc. cit. II.

Felis. Hoc est, ixtropis, Diosc. loc. cit. Hard.

Confestim. Diosc. l. c. II.

Pleuriticis in sorbitione. Diosc. l. c. Hard.

Opisthotonicis. His oboli pondere dari, laseris succum devorandum precepit Dioscorid. loc. cit. Hard.

garizatur. Anhelatoribus, et in tussi vetusta cum porro ex aceto datur: aequo ex acetato his qui coagulum lactis sorbuerint. Praecordiorum vitiis syntecticis, comitialibus in vino, in aqua mulsa linguae paralysi. Coxendicibus et lumborum doloribus cum decocto melle illinitur. Non censuerim, quod auctores saudent, cavernis dentium in dolore inditum cera includi: magno experimento hominis, qui se ea de causa precipitavit ex alto. Quippe tauros inflammat naribus illitis: serpentes avidissimas yini admixtum rumpit. Ideo nec inungi suaserim cum Attico melle, licet praecipient. Quas habeat utilitates admixtum aliis, immensum est referre: et nos simplicia tractamus: quoniam in his naturam esse apparet, in illis coniecturam saepius fallacem, nulli satis custoditam in mixtis concordia naturae ac repugnantia. Qua de re mox plura.

L. (xxiv.) Non esset mellis auctoritas in pretio minor, quam laseris, ni ubique nasceretur. Illud ipsa fabricata sit natura: sed huic gignendo animal, ut diximus: innumeros ad usus, si quoties misceatur, aestimetus. Prima propolis alvorum (de qua dixi-

In angina gargarizatur. Dioscorid. I. c. et Marc. Emp. esp. xv, pag. 104 seqq. HARD.

Qui coagulum lactis sorbuerint. Qui bus haustum lac coagulatum fuerit, sive intus concreverit, sumptus ex aceto mulso silphii succus opipulatur, inquit Dioscorides, I. c. Καὶ τοις γάλα τερραιματίνον ἄνθος πλεύει, μηδένιας ληρίας οὐδεῖ. H.

Syntecticis. Syntectica vilia, sive syntexes, συντέξεις, ad verbum colliquationes consumptionesque, recte cum Tullio dixeris. In corpore nostro sic vocantur ex tate quae sensim fil-

consumptio, colliquacta solidta substantia. Ita affectis nepe Plinii syntecticos vocit, συντεκτικός. H.

Comitialibus. Dioscor. I. c. in aceto mulso, ἀπιληπτικοῖς μηδένιας ληρίας. HARD.

Non censuerim, quod auctores saudent, etc. Suntet Dioscorid. loc. cit. HARD.

Qua de re. Nempe cap. 56 huius libri. HARD.

L. *Illud ipsa,* etc. Laser natura, mel apes fingunt. H.

Et diximus. Lib. XI. H.

Prima) Propolis, quam quidam

mus) aculeos et omnia infixa corpori extrahit, tubera discutit, dura concoquit, dolores nervorum mulcet. hulceraque iam desperantia cicatrice includit. Mellis quidem ipsius natura talis est, ut putrescere corpora non sinat, iucundo sapore atque non aspero, alia quam salis natura. Faucibus, tonsillis, anginae, omnibusque oris desideriis utilissimum, arescentique in febribus linguae. Iam vero péripneumonicis, pleu-

sacram ceram vocant, inquit Marc. Emp. cap. xv, pag. 111, forte ob existimis in medicina unus. De ea cum Plinio egimus lib. XI, cap. 6. II.

Acidoes. Pariter haec Dioscor. II, 106. H. A. P.

Dura concoquit. Scrib. Larg. comp. LXXXII: *Malagma ad strunam et omnem duritatem mirificum. Ideam ad mammam multidem daritiam, et ad paniculos, et ad tubera...* Propolis, quam quidam orram *sacram* vocant, etc. HARO.

Iam desperantia. Ita libri omnes: hoc est, iam desperata fere. Tamen in MSS. Regg. Colb. *iam desperantia cicatricem, cludit,* Credo, rectius: quasi, quae desierint sperare se coitura in cicatricem. Sic vitam desperare, apud Tullium legas, pro Milone, n. 57. Et rem publicam desperare ad Famil. XII, 14. HARO. — *Cicatrice includit.* Brug. ex Regg. 4, 2, in cicatricem cludit. ED. P.

Et putrescere corpora non sinat. Alexander corpus melle obliquum incorruptum perdurasse monstrant hi Panini vi. Silv. III, 2, 117: *Duc et ad Aemathios manus, ubi belliger urbis Cauditor Hyblaean persus necare durat.* Xenophon Commentariorum V, Agesipolia, Lacedaemoniorum regem, vita soncum, et melle conditum exhibet Spartam relatum, et regio

funere sepultum fuisse. Gemistus Plethon. Agesilaum mortuum, inopia mellis cera circumlitum, Lacedaemonem reportatum fuisse tradit. Rhod. XXVIII, 27. Ap. Non. Varro npi tpoq;: *Quare Heracles nocte plus sapit, qui praecepit ut comburerent, quam Demoeritus, qui ut in melle servarent: quem si vulgar sequetus esset, peream si centum denariis calicem modum emere possumus.* Victorius, I, 19. D. — *Pt putrescere.* Babylonios melle corpora defunctorum condire solitos, Persas vero cera, testis est Herodotus lib. I. HARO.

Faucibus. Diosc. II, 101. H.

Arescentique in febribus linguae. Ad id potius utile fuerit saecharum, quod iuxta Galen. lib. Methodi, nec situm facit, nec in hilem vertitur. DAT.

Iam vero peripneumonicis. Quo morbi generi teneantur li, qui sic appellantur; Celsus explicat IV, 7: *Ex pulmone*, inquit, *volumen et accentus morbus oritur, quem περιπνευμονικόν Graeci vocant: eius haec conditio est: pulmo totus afficitur: hunc eius carnis subsequitur tussis, billem vel prius trahens: praecordiorum, totiusque pectoris gravitas, spiritus diffusitas, magnae febres, continua vigilia, cibi fastidium, tabes. Id genus morbi plus periculi; quam doloris habet. Nos pulmonicos vulgo appellamus.* II.

riticis decoctum. Item vulneribus, a serpente percussis. Et contra venena fungorum. Paralyticis in mulso: quamquam suae mulso dotes constant. Mel auribus instillatur cum rosaceo: lentes et foeda capitis animalia necat. Usus despumati semper aptior: stomachum tamen inflat, bilem auget, fastidium creat, et oculis per se inutile aliqui arbitrantur. Rursus quidam angulos exulceratos melle tangi suadent. Mellis causas, atque differentias, nationesque, et indicationem, in apium, ac deinde florum natura dimicimus, quum ratio operis dividi cogeret miscenda rursum, naturam rerum pernoscere volentibus.

LI. In mellis operibus et aqua mulsa tractari debet. Duo genera eius: subitae ac recentis, alterum inveteratae. Repentina despumato melle praeclarau utilitatem habet in cibo aegrotantium levi, hoc est,

Item vulneribus. Diosc. II, 104, iis prodesse pariter scribit, quos serpentes momorderint. HARD.

Et contra venena fungorum. Diosc. I. c. HARO.

Mel auribus instillatur. Sonantibus, et dolore affectis. Diosc. DAL. — *Instillatur.* Plin. Vol. I, 9. HARO.

Lentes et foeda, etc. Dioscord. loc. cit. HARD.

Stomachum. Diosc. loc. cit. quatuor: zetimix. HARO.

Rursum quidam angulos. Scrib. Larg. Cor. med. xxv: *Ad sordida luxuria oculorum, chitatasque habentia, quas ἵρχας vocant: item carbunculos, quos ἄνθρακες dicunt, facit bene et per se mel Atticum, pyxide Cypri aeris conditum, et repositum mensibus duobus, nec minus, etc.* Dioscord. loc. cit. melle purgari saseveral ea, quae pupillis tenebras offundunt: Anonym.

Οιον δὲ καὶ τὰ εἰμιντοῦστα τρία κόπια. HARO.

Et indicationem, in apium, ac deinde florum natura, etc. Indicium pretii, nolse, ac bonitatis. Indicatura eo sensu dicitur, in Praef. ad Vespas. De ea voce dicemus uberius, XXIX, 8. Cuius mel quodque notae sit, indicasse se significat XI, 13. ubi apium natura describitur: max et XXI, 44, sequentibusque, qui liber in explicanda florum natura versatur. H.

LI. *In mellis operibus et aqua mulsa tractari debet.* Aqua mulsa est, quae melle concinnatur. Quia illa arte paranda sit, ex Columella diceat, XII, 12. Hydromeli Graeci vocant, ut dimicimus XIV, 20. HARO.

Alterius inveteratae. Ιξυσταὶ et ἀνθέτει, conditiyas. Dioscord. hanc propriū ωρόμηλα vocat. DAL.

In cibo. Una cum cibo. H.

alicae elutae : viribus recreandis , ore stomachoque mulcendo , ardore refrigerando. Frigidam enim utilius dari ventri molliendo , invenio apud auctores. Hunc potum bibendum alsiosis : item animi humilis et praeparci , quos illi dixerunt micropsychos. Et est ratio subtilitatis immensae a Platone descendens : corpusculis rerum laevibus , scabris , angulosis ; rotundis , magis aut minus ad aliorum naturam accidentibus : ideo non eadem omnibus amara , aut dulcia esse. Sic et in lassitudine promores esse ad ira-

Aliene elutae. De' aliae disimus XVIII, 29. Alicae elutae iterum mentio inferens c. 61. II.

Viribus recreandis. Ad hos usus vestigiorem Diosc. commendat V, 17, aut mediae certe letalis. II.

Frigidam evan utilius dari. Frigidam mulsum Diosc. V, 17 : Χρύση δὲ τῷ περιστρέψασθαι τοῖς μακροφύλλοις. Audivisse Plinii ab anagnosse legi μακροφύλλοις , pro μακροφύλλοις : esse id vero pertidiculum , aquam mulsum prudesse hominibus animi humilis ac praeparci. Alterum hoc convitium Salmasius , ut Plinio ingereret , a Dalecampio mutuuna accepit , nec redditum tamquam non appellato eius nomine. Sed iubet de utroque enquiri , et sane licet.

Item animi humilis. Iis qui immodeo sudore digeruntur , et quibus languidus pulsus est : τοῖς διχροφυλλίοις , καὶ μακροφύλλοις. DALEC. — *Item.* Quos Graeci μακροφύλλους vocant. Exclamat Salmas. in Praef. Plin. pag. 107 , μακροφύλλους confundi a Plinio cum μακροφύλλοις. Pusilli animi et praeparci homines , Graecis vocari μακροφύλλοις , ut contra liberales et prodigos μαγαλοφύλλοις. At μακροφύλλοις appellari , quibus minimus est venarum seu arteriarum , pusillusque pulsus , ut est eorum , quibus animus deficit : Μικρός σφυγμός medicis diei , indeque μακροφύλλους , quibus talis est. Hoc ante Salmas. dixerat Coel. Rhodig. III, 15. At subiicit ille deinde , hanc esse Dioscoridis de me-

lierato , seu aqua mulsa orationem , V. Videbilecet . 17 : Τοῦ δὲ ἀργεῖνον εἰν τῷ μακροφύλλῳ καὶ λεπτῷ , καὶ βασικήντων. Audivisse Plinii ab anagnosse legi μακροφύλλοις , pro μακροφύλλοις : esse id vero pertidiculum , aquam mulsum prudesse hominibus animi humilis ac praeparci. Alterum hoc convitium Salmasius , ut Plinio ingereret , a Dalecampio mutuuna accepit , nec redditum tamquam non appellato eius nomine. Sed iubet de utroque enquiri , et sane licet. Quid enim ? Non poterit impune et sine noxa Plinius quedam affere in medium , quae Dioscoridi latuerint ? Etiamne si quempiam alium sententiae suae adstipulatorem habeat ? Etiamne si Platonem ? Atqui huius ipsius placiti auctorem hunc allegat , verbia illis quae statim subnecit : *Et est ea ratio , inquit , sententiaque , a Platone descendens , molliri videbilecet ac nutriri cibo more , tristitiaque et omnem animi impietum comprimit : neque magis ad corpora , quam ad animos ipsos cibum pertinere.* Platonii igitur , non Plinio , si iure licet , dicam scribant eruditii illi nostri reprehensores. HARD.

Sic et in lassitudine. Egregie in eam rem Seneca de Ira , III, 10 : *Famee,*

cundiam, et in siti. Ergo et haec animi asperitas, seu potius animae, dulciore succo mitigatur. Lenit transitum spiritus, et moliores facit meatus, ne scindant cuntem redeuntemque. Experimenta in se cuique: nullius non ira luctusque, tristitia et omnis animi impetus cibo mollitur. Ideoque observanda sunt, quae non solum corporum medicinam, sed et morum habent.

LII. Aqua mulsia et tussientibus utilis traditur, calefacta invitat vomitiones. Contra venenum psimmythi salutaris, addito oleo. Item contra hyosciatum, cum lacte maxime asinino, et contra hælicacabum, ut diximus. Infunditur et auribus, et genitalium fistulis. Vulvis imponitur cum pane molli, subitis tumoribus luxatis, leniendisque omnibus. Inveteratae usum damnare posteri, minus innocentem aqua, minusque

Inquit, et sius ex illudem causis visitanda est: exasperat enim et incendit animos. Vetus dictum est, a lasso rituam queri: neque autem et ab emiente, et a sitiente; et ab omni homine, quem aliqua res urit. Nam ut dulceria ad levem tactum, deinde etiam ad suspicionem tactus condolescunt, ita animus affectus minimis offenditur... Nunquam sine querela aegri tanguntur. HARD.

Ergo et haec atimi, etc. Sic etiam et vino, teste Horatio, Epist: I, 45, v. 48: *Ad mare quam veni, generorum et lene requiro, Quod curas abigat, quod cum spe divite manet In venias animumque meum, quod verba ministret*, etc. HARD.

LIII. *Aqua mulsia*. Huius dotes Marcell. Emp. explanat, c. xxx, p. 244. Tussientibus praebet calefactam, frigidam vomitoris iubet Diosc. III, 7: Τῷ δὲ ἀρέφημέν τοι τὸν βραστόντων.

Εἰ πανος ανεῖ: Χρόμεθα δέ τῷ μὴ ἀρέφημέν τοι τὸν βουλόμεθα ἔμπορον κινήσας. HARD.

Contra venenum psimmythi. Omnibus, qui venenum quodvis hauerint, inquit Diosc. loc. cit. Εἴ τοι θανάσιμον πάπικότων, σιδόντες αὐτό μετ' ἔλαιον. HARD.

Vt diximus. L. XXI, 105. II.

Genitalium) *Ex dulceribus*, inquit Celsus V, 28, *fistulae orhantur*. Id nomen est dulceri alto, angusto, calloso. *Fit in omni fere parte corporis*: habetque quedam in singulis locis propria, etc. Vi Graeci quaque εὔργυρα vocant: Galli, *une fistule*. H.

Vulvis imponitur. Tumentibus, et inflatis. Diosc. HARD.

Inveteratae usum damnare. In inflammationibus et obstructionibus viscerum. Dioscorid. εἴτι τῶν φλεγμαντῶν καὶ στεγνῶν. HARD. — *Inve-*

vino firmum. Longa tamen vetustate transit in vinum, et constat inter omnes, stomacho inutilissimum, nervisque contrarium.

LIII. Semper mulsum ex veteri vino utilissimum, facilimeque cum melle concorporatur, quod in dulci nunquam evenit. Ex austero factum non implet stomachum, neque ex decocto melle, minusque inflat, quod sere evenit. Appetendi quoque revocat aviditatem cibi. Alyum mollit frigido potu, pluribus calido sistit. Corpora auget. Multi senectam longam mulsi tantum nutritu toleravere, neque alio ullo cibo, celebri Pollionis Romilii exemplo. Centesimum

teratae. Vide Hipp. de Vict. in morb. ac. t. 27, p. 290. II.

Stomachum. Biliose. Galic.

LIII. *Semp. mulsum. Sic Diosc. V, 16. Mulsum porro vitrum est melle delinatum: potio ex vino ac melle confecta.*

Quod in dulci nunquam evenit. In vino dulci, cui mox austero opponitur, ex quo si mulsum optimum. II. — Quod. Br et quod. Ed. P.

Ex austero factum non implet stomachum. Isidore fere verbis Dioscor. loc. cit. Οἴνοις δὲ διχρέοις, τό τε τοῦ πλάκου σίνευ καὶ αὐστεροῦ, καὶ μέλιτος καλοῦ γινόμενον ἔττον γέρα πνευματοῦ, etc. Fuisse et istud Auditi Epiciurei placitum videtur, quod Horatius irridet Sat. II, 4, vs. 21: Ausilius fortis miscet mello Falerno, Mordos: quodiam venus committere venis Nil, nisi lene decet: leni proecordia mudo Prolebris nucleus, etc. Et Satir. eod. lib. 2, vs. 45: Nisi hymettio mella Falero Ne biberis, diluta. H.

Appetendi quoque, etc. Dicte. loc. cit. HARD.

Alyum mollit frigido potu, etc. Diosc. loc. cit. H.

Corpora auget. Et ὁππεῖς εἰτ εἶσαι Diosc. I, c. HARD.

Mulsi tantum nutritu. In MSS. Regg. Colb. etc. mulsi tantum intrita. Est autem intrita, panis cum vino mulsove in mortario pistillis constitutis: inde intritas nomen. Sic IX, 9: Nec pisibus tantum, sed intrita panis & vino satianuntur. De cibo autem, hoc est, intrita, non mulso mero intelligendum, satis fortassis declarat id quod continenter subiicitur, tolerante; neque alio ullo cibo. Adde Diophanem in Geop. XV, 7, ita pronuntiantem: Οἱ σὺν γέρᾳ μέλιται μετὰ ἀποτού μόνον τροφούνται, οἵτινες μέλιστος βίουται. Qui in senectute melle cum pane nutritiuntur, diutissime vivunt. HARD.

Celebri Pollionis Romili exemplo. Plintianus, Vedii Pollionis. Sed Chifflet. et Voss. utdrque, Romili. Legend. Pollionis Romili. Fuit enim gens Romilla. Pollio autem multarum gentium cognomen. Cios. — Pollio. Romilli gens nota Tullio in Verrem, II. II. — Romili. Gron. et al. Ronaldi. Ed. P.

annum excedentem cum Divus Augustus hospes interrogavit, quanam maxime ratione vigorem illum animi corporisque custodisset. At ille respondit: « intus mulso, foris oleo. » Varro regium cognominatum morbum arquatum tradit, quoniam mulso curetur.

LIV. Melitites quo fieret modo ex musto et melle, docuiimus in ratione vini. Seculis iam fieri non arbitror hoc genus, inflationibus obnoxium. Solebat tamen inveteratum alvi causa dari in febre: item articulatio morbo: et nervorum infirmitate laborantibus, et mulieribus vini abstemiis.

Vigorem illum animi corporisque. Coruscans certe μακρόβιος et πολυχρόνιος esse tradunt, quod melle assiduo nutatur, et in eorum buxis, ut Diodorus ait, copiose nascenti. Aristoxenus scribit, Pythagorae discipulis mensam pane tantum et melle instructam fuisse. Quin et Democritus morte iam destinata, rogatus dies aliquot diffire, ne proximis Theophorii lugubris funestaque domus esset, complusculum temporis vitam sustinuit solo mellis, vel ut sili narrant, calidi penis odoratu. Rhodig. XXI, 3. Datec: — *Iulus.* Id a Democrito Pollio didicerat: is enim interrogatus, quemadmodum iocunditas diuturna constaret, ac senecta longe, respondisse fertur: Si extera corporis oleo, interno melle maderent: Δημόκριτος ἐρωτήθεις, πῶς ἀνθρώποι καὶ μακράντες γέγονται οἱ ἀνθρώποι, τίτενται τὰ μὲν ἔργα τὰ δεῖπνα τοῦ σώματος, τὰ δὲ ἔργα τῆς φύσεως γρίπες τοῦ. Auctor Diophanes in Geop. XV, 7, et Aihen. II, pag. 66. HARD.

Morbis. Illic est, icterum. Scrib. Larg. Comp. ca, arquatum morbum, et auruginem, et regium morbum

PLIN. N. H. Tom. VII

vocat. Arquatum quidem, sive articulatum, ab areu caelesti, cui quodam viro affectum. Auruginem postea a corpore. Regium, a deliciori cibi genere, mulso videlicet; quo curatur. Q. Seren. cap. lxx, pag. 161: *Regius est vero signatus nomine morbus Molliter hic quoniama celsa curatur in andia.* Cels. III, 24: *Aequo uoto est morbus, quem interdum arquatum, interdum regium nominant...* Color autem eum morbam detegit, maxime oculorum, in quibus quod album esse debet, fit luteum... Per omne vero tempus utendum est clauso loco, ludis, lascivia, per quaenam mens exhalaretur: ob quam regius morbus dictus videtur. In MSS. Regg. Colb. Th. Ch. arquatorum morbus legitur, heud aspernanda sane scriptura. Nam qui eo morbi genere laborant, arquati dicuntur, inquit Nonnius Marell. cap. v, n. 14: *Quibus color et oculi vircent, quan in arqui similitudinem.* HARD.

LIV. Melitites. L. XIV, 11. H.

Solebat. Quae de melitite vino nupc dicuntur, ea verbis talidem refert Dioec. V, 15. HARD.

Q

LV. Mellis naturae adnexa cera est; de cuius origine, bonitate, nationibus, suis diximus locis. Omnis autem mollit, calcifacit, explet corpora: recens melior. Datur in sorbitione dysentericis, favique ipsi, in pulte aliciae prius tostae. Adversatur lactis naturae: ac milii magnitudine x grana cerae hausta non patiuntur coagulari lac in stomacho. Si inguen tumeat; albam ceram in pube fixisse remedio est.

LVI. Nec huius usus, quos mixta aliis praestat, enumerare medicina possit: sicuti nec caeterorum, quae cum aliis prosunt. Ista, ut diximus, ingenii constant. Non fecit cerotum, malagmata, emplastrum, collyria, antidota, parens illa ac divina rerum artifex: officinarum haec, immo verius avaritiae commenta sunt. Naturae quidem opera absoluta atque perfecta gignuntur: paucis ex causa, non ex coniectura, rebus assumptis, ut succo aliquo sicca temperentur ad meatus: aut corpore alio humentia, ad nexus. Scrut.

LV. *Suis diximus locis.* Lib. XI, 8, et XXI, 49. HARD.

Omnis autem mollit, calcifacit. Haec totidem verbis Diosc. lib. II, c. 105. HARD.

Explet corpora. Hulcerat corporum carne replet. Dioscor. πληρωτική μεταβολή. HARD.

Recens melior. Dioscorid. loc. citat. HARD.

Datur in sorbitione. Ad verbum ista quoque Mare. Emp. e. xxvii, p. 193, et Plin. Val. II, 28. Itene Diosc. loc. cit. Præcivit his omnibus Celsus IV, 19, de ventris fluxu: *Est pulicula etiam, cum qua pandam ex favo viceret coctum sit.* HARD.

Nou patiuntur coagulari lac, etc. Diosc. loc. cit. H.

LVI. *Ut diximus.* Scilicet in fine cap. 49. H.

Cerotum. Sive ceratum, Graeci ράπτον, ut alibi diximus. H. — *Cerotum.* Sic ex MSS. emend. Hard. *cerata* Gron. et al. En. P.

Malagmata. Μαλάγματα compositiones sunt ex rebus emollientibus concinnatae, que concretas durities emoliant, sensimque per evaporationem discutant. Materiam Corn. Cel. sus aspergunt, V, 47: *Malagmata vero, atque emplastrum, pastillæ que, quos τραχίζους Graeci vocant, quam plurima endere habeant; differunt eo, quod malagmata maxime ex floribus, corrumque etiam surrealis; emplastrum pastillæ magis ex gelibusdam metallicis sunt, etc.* HARD.

Ad meatus. VI labi facilius in aliuum corpus, atque permeare possint. HARD.

pulatim quidem colligere ac miscere vires, non conjecturae humanae opus, sed impudentiae est. Nos nec indicarum arabicarumque mercium, aut externi orbis, attingimus medicinas. Non placent remedii tam longè nascentia: non nobis gignuntur; immo ne illis quidem; alioquin non venderent. Odorum causa, unguentorumque et deliciarum, si placet, etiam superstitionis gratia emantur, quoniam thure supplicamus et costo. Salutem quidem sine istis posse constare, vel ob id probabimus, ut tanto magis sui delicias pudeat.

LVII. Sed medicinas e floribus coronamentisque et hortensiis, quaeque manduntur herbis, prosequuti, quoniam modo frugum omittimus? Nimirum et has indicare conveniat. (xxv.) In primis sapientissima animalium esse constat, quae fruge vescantur. Siliquinis grana combusta et trita in vino ammineo, oculis illita epiphoras sedant: tritici vero, ferro combustiis, quae frigus usserit, praesentanea sunt remedio. Farina tritici ex aceto cocta, nervorum contractiobibus; cum rosaceo vero, et fico sicca, myxisquo

Ad nexus. Ad iustum crassilium; ei, ut vulgus loquitur, consistentiam.
Hand.

Scrupulatum quidem colligere. MSS. omnes, scripulatum: hoc est, usque ad singula scripula minute ac serupulose medicamentorum pondera definire. Scripulum ponderis nomen est. Ierna drachmam, denariutine efficiunt. Fannius: In scripulis terulis drachmam: quo pondere doctis Argenti facili signatur pondus Athenis. Vacca fit drachmis bis quatuor. Hand. — Brot. ex Riegg. 1 et 2, scripulatum.
Ed. P.

Delicias. Homines nempe delicatos.
Hand.

LVII. Quae Formicas, cornices, equos, cervos, elephantos, etc.

Siliquinis grana, etc. Plin. Val. I, 44. II. — Siligo est Seriale cereale (Triand. dig. gen. 197 Pers. Gramia. Juss.), et mos Triticum sativum, var. aestivum, gen. 198 Pers. Secale est rīpn. Theophrast. Histor. VIII, 1-4: βρύξ Galen. Fac. al. I, 342; Siligo Co-lumell. lib. II, cap. 9. Ed. P.

Porro. In sartagine palinave ferres.
Theod. Prisc. I, 40: *'De osiorum omnis, Grana tritici in lamina ferri solida impones: et similiter ex succo qui massaverit, cunctis viis commixto, inaugito.* Hand.

decoctis, fursures tonsillis faucibusque gargarizatione prosunt. Sextus Pomponius praetorii viri pater, Hispaniae citerioris princeps, quum horreis suis ventilandis praesideret, correptus dolore podagrae, mersit in triticum sese super genua; levatusque siccatis pedibus mirabilem in modum, hoc postea remedio usus est. Vis tanta est, ut cados plenos siccat. Palam quoque tritici, vel hordei, calidam imponi ramieum incommodis experti iubent, quaque decoctae sunt aqua foveri. Est et in farre vermiculus teredini similis: quo cavis dentium cera inclusa, cadere viati dicuntur, etiam si fricentur. Olyram, arincam diximus vocari. Hac decocta fit medicamentum, quod Aegyptii atheram vocant, infantibus utileissimum: sed et adulos illinunt eo.

Sextus. Rem hanc ipsum tacito viri, in quo id animadversum, nomine, veribus cecinit Q. Serenus cap. de podagra depelleoda: Non quidam nubi sit fas, sed lecta referre: Hoc quidam raptus morbo per tempora messis Vicino plantas frumenti pressit acervo, Evasitque gravem casu medicante dolorem. Et in hydropis pariter morbo aliquos tritico sic teatos, iuvatos esse scribit Theod. Prisc. II, pag. 2, c. 19. Hand.

Cados plenos. Aqua aut vino plenos, acervis tritici defossos ac sepullos. Hand.

Ramicum. Ramex hernia est, interprete Nonio. Vide quae de enterocole diximus XX, i3. H.

Eiam si fricentur. Vel si ea cera vitiali dentes fricentur. H.

Olyram, arincam diximus, etc. Nempe lib. XVIII, cap. 20. Olyra, ex qua far, vel adoreum. Nobis est *Triticum Spelta* (*Triand. dig. gen.* 198 Pers. Gramin. Juss.): *Olyra* Th.

Hist. VIII, 4; Diosc. II, 113. Ed. P.

Hoc dec. fit medicamentum. Fit pullis genus, in medicinae usu pertinente. E sea fieri Dioscorides sensil, II, 114: Αθέρα δὲ εἰ τῆς ἀληθεράντος τι λεπτὸν ζυμέ τετυάζεται. Subiect deinde, quid alhara sit: Εστι δὲ φρέσκη ἡ πολτάριον υγρόν, παρόντος ἄρρενος. Est autem sorbita, liquidae puliculae instar, infantibus conveniens. Quae sunt Plinianis salis affisia. Cassianus in Collat. XV, cap. 10: *Pulmentum*, quod illi Aegyptii monachi atheram nominant. Hesychio, p. 33: Αθέρα βρώμα διά τιρῶν καὶ γάλακτος ἡφαίδειον παρ' Αἴγυπτοις. *Edulium*, quod Aegyptii ex tritico et lacte conficiunt. Quin et ipsum far Aegyptii Atheram vocant, si Hieronymo credimus, in Genesim: *Moris est*, inquit, *Aegyptiorum θάραν etiam far vocare, quod nunc corrupte atheram nancupant.* Hand.

Atheram. Gron. et al. ante Hard. *atheram.* Ed. P.

LVIII. Farina ex hordeo et cruda, et decocta collectiones, impetusque discutit; lenit, concoquitque. Decoquitur alias in multa aqua, aut fico sicca, Iocineris doloribus cum posca concoqui opus est, aut cum vino. Quum vero inter coquendum discutendumque cura est, tunc in aceto melius, aut in faece aceti; aut in cotoneis pirus decoctis. Ad multipendarum morsus cum melle: ad serpentium; in aceto; et contra suppurantia, ad extrahendas suppurationes, ex posca; addita resina et galla. Ad concoctiones vero et hulcera vetera, cum resina. Ad duritias cum simo columbarum, aut fico sioca, aut cinere. Ad nervorum inflammationes, aut intestinorum, vel laterum, vel virilium dolores, cum papavere aut melilotto, et quoties ab ossibus caro recedit. Ad strumas cum pice

Sed et adultos illinent eo. In catastrophis adhibetur: Hosci δι καὶ τις τὰ μεταλλάσσομα, inquit Diosc. l. c. Hard.

LVIII. Farina ex hordeo, etc. Plin. Valer. III, 25. H.

Quum vero inter coquendum, etc. Quum anceps cura est, num manuenda collectio sit, an discutienda. Hard.

Multipedarum morsus. Nempe scorpionem. Dal.

Ad extrahendas suppurationes. Ad moyendum pus. Diosc. I, 108, hordeaceae farinas tremorem ait ex aqua, cum pice olenos decoctum, puri mouendo idoneum esse: Χυλοθή δέ τοι θηλυρού σὺν ὕδατι, καὶ οἴνῳ σύν πίσσῃ καὶ θαλακούσαις ἔστι. H.

Addita resina et galla. Sic liberi vulgaris, cum Reg. 1 end. in quo addita resina galla legitur. At in Reg. 2, Thuan. Ch. resina gallica. Quae e Gallia Etruriaque convehitur, resinan in primis commendat Diocor,

, 92; itemque lacrynam, quae ex Gallie Subalpina afferetur: Απὸ Γαλλαζ καὶ Τυρρηνίας... καὶ ἀπὸ Γαλατίας τῆς πρὸς Αλπέων. H.

Ad concoctiones. Ad concoquendas duritias. Diosc. II, 108: Συμπίεσθαι δὲ καὶ τὰς εὐχαρίστας μετὰ πάσσους καὶ φάρμακους, καὶ περιστερᾶς κόπρου. II.

Ad duritias. Subintellige, discutiendas. Diocor. l. c. Διερροεῖ δὲ τὸ θηλυροῦ αὐτῆς μετά σύκου καὶ μελικράτου οἴνοιν, οιδήμata καὶ φλεγμώνας, etc. Transcripsit hunc locum Plin. Val. III, 25, 27. H.

Aut intestinorum, vel laterum, etc. In MSS. Reg. 1, 2, et Ch. nulla laterum, nulla virilium mentin: sed vel aurum tantum legas. In Colb. 3, vel virilium dumtaxat. Eamdem tamen medicinam lateris dolori Diocorides adhibet, II, 108: Σὺν μελικράτῳ δὲ καὶ ποδίαις ἀναδυνάσθε τοῖς πλευράς άλγοντες. H.

Ad strumas. Prīus legebatur, vi- tata interpunctione, extrīisque vo-

et impubis pueri urina, cum oleo. Cum graeco feno contra tumores praecordiorum, vel in febribus cum melle, vel adipe vetusto. Suppuratis triticea farina multo lenior. Nervis cum hyoscyami succo illinitur: ex aceto et melle, lentigini. Zeae, ex qua alicant fieri diximus, efficacior etiam hordeacea videtur: trimestris, mollior. Ex vino rubro ad scorpionum ictus tepida, et sanguinem exscreantibus: item arteriae. Tussi cum caprino sebo, aut bonyro. Ex feno graeco molliissima omnium. Hulcera manantia sanat, et furfures corporis, stomachi dolores, pedes et mammas cum vino et nitro cocta. Aerina magis caeteris purgat hul-

cida, pueri urina. Cum oleo et feno graeco, etc. Verum et in MSS. Regg. Coib. Th. Ch. cum graeco feno legitur, ei scriptores caeleri oleum ad strumas adhibent: ad praecordiorum seu intestinorum inflationes non adhibent. Marcellus Emp. cap. xv, p. 107: *Farina hordeacea, pix liquida; cum cera et oleo mixta, percoquaque, adiecto puerili latio subacta, more emplastrum posita, strumas utikter sanat.* Diosc. II, 108: *Μετὰ δὲ πέτρας ὑγεῖσι, καὶ ερυθροῖς, καὶ σύρου παιδός ἀγθύοντι, καὶ θάλαττας χολέαδες ἐπείνεται.* Et paulo hinc: *Καταπλάσσεται δὲ καὶ πρὸς ἀγθύοντας ἐπίτριψιν, μετὰ λινοσπόρου, καὶ τάκην, καὶ πηγάνου.* II.

Contra tumores praecordiorum. Contraria inflationes intestinalium, πρὸς ἀποκυττάστατες ἐπίτριψιν. Diosc. loc. cit. HARR.

Multa leniore. Lenior videlicet, ei ad dolorem mitigationem. II.

Nervis... illinitur. Totidem verbis Diosc. II, p. 107. II.

Lentagine. Diosc. i. e. Σὺν ὄξυπλετῃ δὲ φραγῆς αἴρεται. II.

Zeae, ex qua alicant fieri diximus. Lib. XVIII, cap. 29. Nobis est Tri-

ticum Zea, vulgo épautre. Et mox trimestris, nempe Tritici sativū; quae varietas dicitur haberna, bled de mars. ED. P.

Trimestris, mollior. Lenior, quam sés. De trimestri triticum diximus XVIII, 2. HARR.

Ex feno graeco molliissima. Farinū ex feno graeco. Haec molliendi, dissipandi vim habet. Τὸ εἰς τὰς τάλαις ἔλευρος μαλακτικὸν, καὶ διαχυτικὸν ἔχει δύναμιν. Diosc. II cap. 124. HARR. — *Est Trigonella Fenum gattum (Diadelph. decand. gen. 1755 Pers. Legumin. Juss.) bouziaz; Hippocrat. de Morb. mul. I, 8, 7, quod Galen. de Facult. simpl. VII, 414, idem est atque aizyazīs; ταῦτα dicitur Diosc. loc. līnd. ED. P.*

*Aerina. Farina e iolio, cui nomen αἰρίνη Graeci periinde ac Latini ferere. Diosc. II, 122: *Λίρα ἡ γεννόντων εἰς τοῖς ευροῖς, ἀλεσθεῖσα, δύναται ἔχει παρεχυρακτικὸν νομίσμαν, καὶ ὀπεῖνοντα, καὶ γυγγαίνεις, μετὰ ἥρφάνων καὶ ἀλούν παταπλαστοράμαν καὶ λευχήνας ἀγρίους, καὶ λέπτρας σὺν θεῖᾳ ἀκύρῳ καὶ ὅξει θεραπεύειν. Loddum quod inter triticos segetes nascitur, quoniam**

cera vetera, et gangraenas: cum raphano et sale, et aceto, lichenas: lepras cum sulphure vivo: et capitis dolores cum adipe anserino imposita fronti: Strumas et panos coquit, cum simo columbino, et lini semine decocta in vino.

LIX. De polentae generibus in frugum loco satis diximus, locorum ratione. A farina hordei distat eo quod torretur, ob id stomacho utilis. Alvum sistit, impetusque rubicundi tumoris. Et oculis illinitur, et capitis dolori cum menta, aut alia refrigerante herba. Item pernionibus, et serpentium plagis: item ambustis ex vino. Inhibet quoque pusulas.

LX. Farina in pollinem subacta, vim extrahendi humoris habet: ideo et cruento suffusis in fascias usque

modicum est, namque, putrescentia hulera, et gangraenam emarginandi vim habet, si cum raphano et sale impingatur. Feros vero lichenas et lepras, cum sulphure vivo et aceto sanat. II. — *Lolium temulentum (Trinid. digyn. gen. 199 Pers. Gramin. Juss.).* In Europae agris frequens. Ed. P.

Strumas et panos coquit. Diocor. totidem verbis, i.e. H.

LIX. De polentae generibus. Lib. XVIII, e. 14. HARD.

Locorum ratione. Alter enim Greci polentem, alter Itali parant, ut dictum est i.e. Ita Reg. 4, et Colb cum libris vulgaris, ut opinor, recte et facili explicatu. In his verbis tamen explanandis Dalecampius cespitosus: In Reg. 2, Th. et Ch. medicorum ratione legitur, huc illa singula: mi sententia sit, etenim ibi de polentae generibus susceptam disputationem esse, quatenus esset ad medicorum usus satis. HARD.

A farina hordei. Dioc. II, 408:

Tο δι ιε αύτων (χριθῶν) ἀλέρτων κατάλαβε σταλτίσων, καὶ φλεγμώνων πραγμάτων. Ibi enim ἀλέρτων legi oportere, non ἀλεύσων, peripicum est: quoniam de ἀλέρταις ante diasteruit. HARD.

Menta, aut alia refrigerante herba. Menta nimurum urbana humiditatem aliquam ex situ cultuque traxit, quam sit quoque per se, silvestris praesertim, calida, ut docit Galen. de Fac. simpl. med. VI, 7. Et ad ignum sacram Apuleius adhibet, p. 120. Igitur refrigeratrix est. HARD.

Item ambustis ex vino. Ex aqua mavult Plin. Val. III, 36. H.

LX. *Farina.* Pollen farinae humore subactus Dioc. II, 107: H δέ τις τὸν ἀλέρταις ζύγην προμαθεῖσα σύντα τιναπατάκην, etc. H.

Ideo et cruento suffusis. Ideo et illi qui partes lividas habent ob cruentem suffusum, sanguinem ea farina sic extrahit, ut fascias ipsas tingat; quibus ipsa involvitur. H.

sanguinem perducit: efficacius in sapa. Imponitur et pedum callo, clavisque. Nam cum oleo vetere ac pice decocto polline, condylomata, et alia omnia sedis vitia, quam maxime calido mirabilem in modum curantur. Pulte corpus augetur. Farina, qua chartae glutinantur, sanguinem exscreantibus datur tepida sorbenda efficaciter.

LXI. Alica res romana est, et non pridem excogitata: alioqui non ptisanae potius laudes scripsissent Graeci. Nondum arbitror Pompeii. Magni aetate in usu fuisse, et ideo vix quidquam de ea scriptum ab Asclepiadiis schola. Esse quidem eximie utilem nemo dubitat, sive eluta detur ex aqua mulsa, sive in sortitiones decocta, sive in pultem. Eadem in alvo si stenda torretur: dein favorum cera coquitur, ut

Imponitur et pedum callo. Dioscor. II, 107: Τὰ ἦπερ πίσανη λετέονται καὶ τὰ ἄλλα γόμφατα, etc. II.

Farina. Haec totidem verbis Di scord. II, 107; Plin. Valer. I, 64. et Marcellus Empiric. cap. xvi, p. 120. HARD.

LXI. *Non ptisanae.* Aliceae polius, quam ptisane huius accipiunt, si alicam noscent. Hippocrateum Plinius designat, quem de ptisana volumen edidisse diximus XVIII, 15. Plinium nihilominus, tacito viri nomine, reprehendit Galenus, ad eum Hippocratis librum de ptisana, seu de Vi etu in Morb. ac. tom. XII, pag. 14: Τοῖς οἰούμενοι πρότερον χένδρον είναι κατά τοὺς ἱπποκράτους χένδρον, etc. Nam quā alicam Hippocratis temporibus nondam fuisse existimant, eorum inscitum arguer, tam ex quibusdam Comicis veterioribus qui alicae meminere, tam etiam ex Hippocrate ipso, qui in libro de salubri victu aliciae

mentionem fecit, etc. Quin et lib. de Affectionibus, περὶ πτιζῶν, test. 39, alica robustior quam ptisana milium que dicitur: χόνδρος δὲ, ὃς ἵσχυρότερος πάντων. Et t. 42, alicam laudat, ptisanamque triticeam, χόνδρος καὶ πτιζών πυρίνην ταῦτα γάρ τὸν φρυγιάτων τὰ ἵσχυρότερα. II.

Esse. Et esse quidem inde ei nomine Festus testatur: *Alica enim dicitur, quod aliit corpus.* II.

Sive eluta detur. Sive elutur in aqua mulsa, quae detur deinde potuit: sive decoquatur et percoletur, sorbeaturque is succus: sive denique in pultem coquatur. Alica et pro tritici genere accipi, ex quo puls, sortitione conficitur: et pro ipsa pulte ac sortitione solet. II.

Eadem. Plin. Val. II, 28: *Dysenteriae compescendas: Pulvis fit ex alica, tosta priusquam detur, in quo subigitur cera remissa.* II.

supra diximus. Peculiariter tamen longo morbo ad tabituidinem redactis subvenit, ternis eius cyathis in sextarium aquae sensim decoctis, donec omnis aqua consumatur. Postea sextario laetis ovili aut caprini addito per continuos dies, mox adiecto melle. Tali sorbitio[n]is genere emendantur syntexes.

LXII. *Milio* s[ic]titur alvus, discutiuntur termina, in quem usum torretur ante. Nervorum doloribus, et aliis fervens in sacco impoeditur: neque aliud utilius; quoniam levissimum mollissimumque est, et calor[is] capacissimum. Itaque talis usus eius est ad omnia, quibus calor profuturus est. *Farina* eius cum

Vt supra diximus. Csp. 55, ubi de cera: *Datur in sorbitione dysentericis*: *fusique ipsi in pulce alicae prius totate*. H[ab]it. —

Peculiariter. Ad tabem ei phthisin. Eti[am] paulo insolentiore verbo usus auctor videtur, quam tabituidinem probe dicit, sequi, tamen exemplarium vetustiorum fidem satius multo vi- sum est, quam vulgatos et typis ex- causos libens imitari, in quibus ad ha- bituidinem, aut nulla prorsus, aut admodum impedita sententia legitur. Regg. 1, 2, Colb. 4, et vnt. eod. D. ad tabituidinem, diserte exhibent. Thua- neus, aut tabituidinem. Lstini tabem dieiñus, Graeci αύραξιν, de qua dictum c. 49. Atque ita sane scri- piisse Plinium suadet alter Plin. Val. de Re med. I, 62, cui titulum inscri- puit: *Syntesi curandae*, *Alicae*, *In- quil*, *cyathi tres in passi sextario uno*, *et aquae sextariis sex coniciuntur*, *et sensim coquuntur*, *donee aqua con- sumatur*: tunc suffundant lactis ovilli aut caprini sextarium; quo subservefacto fit genus sorbitio[n]is, *qua per se primis diebus curatio[n]is loco utatur*: proce- dentibus diebus et mel adiiciunt. Quac-

plane ad verbum a nostro, ut liquet, auctor mutustus est. Certe ad phthisi- sin, quae tabis species est, sorbitio[n]em ex alica, ptisanaque commen- dat, III, 12. H[ab]it.

Adiecto melle: Id praecipue conve- nient in tabe, que morbis pulmonis succedit. DALE.

LXII. *Milio*. Haec totidem fere verbis Dioscor. II, 419. Cels. II, 30: *Albura adstringit puticula, vel ex ali- ea, vel ex panico, vel ex milio, etc.* H[ab]it. — *Milium*, οὐγγρός, est nobis *Panicum italicum* (*Triand. dign.* gen. 557 Pers. Gramin. Juss.); hab. in Indiis et Europa australi. Ed. P.

Nervorum doloribus, et aliis. Dio- scor. I. e. Φωχίτισα ἐται βλεπόντα τε σάκκους πυρωμένα, στρόφον καὶ τὰς ἔλλους ἀτυμπάτως ἐτελεόθηκε, ter- minibus, aliisque doloribus auxilio est. *Hydropis* similiter teste Prisciano, II, p. II, e. 19. Item ichiadieis, esp. 24 H[ab]it.

Levisimum mollissimumque. Hoc est, quod Hippocrates inquit: οὐ γάρ καῦφος, καὶ προστενή; οὐ κίγγρος. DALE.

Farina. Plin. Val. III, 57. H.

pice liquida, serpentium et multipedae plagis impo-
nitur.

LXIII. *Panicum* Diocles medicus mel frugum ap-
pellavit. Effectus habet, quos milium. In vino potum
prodest dysentericis. Similiter his, quae vaporanda
sunt, excalfactum imponitur. Sistit alvum in lacte ca-
prino decoctum et bis die haustum: sic prodest et
ad tornina.

LXIV. *Sesama trita*, in vino sumpta, inhibet vomi-
tiones. Aurum inflammatio illinitur, et ambustis.
Eadem efficit, et dum in herba est. Hoc amplius; o-
culis imponitur decocta in vino. Stomacho intutilem ei-
bus, et animae gravitatem facit. Stellionum morsibus
resistit. Item hulceribus, quae cacoethē vocant: et

LXIII. *Panicum*. Μάλινης ἄστραν
Diocles, a melleo sapore dictum pu-
tavit. Μάλινη enimvero idem esse
quod panicum, aīo ἀλυμον, e Graeciis
multi dixerunt, in quibus Galenus,
de aliis. Fac. I, tom. VI, c. 15; et
Festus, verbo *miliū* Alii diversum
a panico genus constituant, in quibus
Theophrastus. Hippocratoni verbo Με-
λίνη: Ενοι μήν σου εώς κέγχρου νο-
μίζουσι τὴν μελίνην ὅπερ τινάς καλεῖν
ἀλυμον. Θεραπευτος δὲ ἐν ιδέομη περὶ¹
φυτῶν, ὡς διαφέροντα τοῦτα ἀνα-
γράψει. Κέγχρον, ἢ Μελίνην, ἢ Ελυ-
μον. II. — *Panicum milioceum* Linn.
P. Milium Pers. gen. 157. Habitat in
India; nunc ubique colitur. En. P.

Effectus habet, quos milium. Dio-
seor. II, 120. Valeat itaque ad sisten-
dam alvum, ad tornina, etc.

Quae vaporanda sunt. Sicco foli-
ealfacienda. DALRE.

LXIV. *Sesama*. MSS. omnes, ut
aliis monimus, Sesima. HARD. —
Sesamum orientale (*Didynam. ang.*
gen. 1508 Pers. *Bigno*, Juss.). ED. P.

Aurum. Dioc. II, 124. HARD.
Eadem. Dioc. I. c. HARD.

Hoc amplius. Subintellige, dum in
herba est; efficit. Diocor. I. c. II &
πόνο καθηρηθεῖσα ἢ οὐνος; etc. II.

Stomacho intutilem eiibus. Sesamo olim
in bellaria usi sunt, veluti re suauissima et delicatissima, quod etiam
nunq. sit a Licensibus. DAL. — Dioc. II.
Σέσαμον κακοπότερα γένον, κατ' θεω-
δίας στόματος ποντικῶν, οὔποτε βι-
βρωτικῶν οὐμαίνη μεταξύ τῶν ἁδό-
των. Sesamo stomacho nocet, et ani-
mae gravitatem facit, si quando con-
sumptum de uitium commissuris induc-
serit. HARD.

Stellionum. Theod. Prisc. I, 22: *De*
apum peregrinis, *vel scorpionum, cae-*
terorumque serpentum: sesami folia,
vel ipsam sicutum, vel appositum pro-
dest. HARD.

Quae cacoethē vocant. Κακόθεη,
hulcer maligna, insanabilia. De hoc
hulcerum genere Celsius consule V,
28, tit. *de carcinomatæ*. HARD.

suribus oleum, quod ex ea fit, prodesse diximus. Sesamoides a similitudine nomen accepit, grano amaro, folio minore, Nascitur in glareosis. Detrahit bilis in aqua potum. Semen illisitum igni sacro: discutit panos. Est etiamnum aliud sesamoides Anticyrae nascens, quod ideo aliqui Anticyricon vocant: cetera simile erigeronti herbae, de qua suo diceamus loco: granum sesamae. Datur in vino dulci ad detractiones, quantum tribus digitis capitum, miscentque ellebori albi unum et dimidium obolum, pur-

Et auribus oleum, quod ex ea fit. Oleum ex sesama fieri, dictum est XV, 7. *Auribus id auxiliari dicitur infusio*, XXIII, 49. Quare dicemus legi hoc loco forsitan satis fuerit: ad utrumque enim morbum, qui nunc indicatur, sesaminum oleum condepta ibi verbis commendata: *Sesamum, inquit, oleum aurium dolores sanat, et uocata quae serpente, et quae cacoethie uocant.* HARO.

Sesamoides. Σπαρασσίδις, lissem a Dioscoride verbis describitur IV, 453. Officinis incognitum id graui, sive seminis genus. HARO. — *Astragalus sesamoides* (*Diadelphus decand.* gen. 4745 Pers. *Legumin. Juss.*) hab. in Europa australi et Barbaria. ED. P.

Nascitur. Glareosa arva fere saxosa et sabulosa appellantur. DIOSC. I. c. ἐν τραχίαι διñl. HARO.

Detrahit bilis. Haec ita fere Diosc. I. c. HARO.

Est etiamnum aliqd sesamoides. De quo Diosc. IV, 452: Σπαρασσίδις τό μέγα ἐν Αντικύρᾳ Πλάτωνος καλοῦσι, διὰ τό μέγυνοθα τί ταῖς καθάρσεις τῷ λευκῷ φλέβερω. *Sesamoides maius Anticyrae elleborum* vocant, quoniam in purgationibus candido vibratro admiscetur. Galeno idecirco, de Fac. simpl. med. VIII, p. 227, Δυτικαρχός Πλά-

τοφος appellatur. Et istud pariter officinis herbariisque incognitum. II. — *Reseda alba* (*Dodecand. trigyna*; gen. 4488 Pers. *Ajua. Capparis. Juss.*) hab. in Gallia australi, Hispania, Barbaria. ED. P.

Castera simile erigeronti. Sic Diosc. I. c. Εστί η πώλις ἵριψόντι ἡ περίφυτη. De erigeronte, seu senecione dicemus XXV, 406. HARO.

Gramum. Primi legebatur, *Gramum sesamae* datur in vino dulci. Atqui non sesamae modo, sed sesamoidis remedia tractantur: nec ad purgationes sesamae granum, sed sesamoidis adhibent. Itaque priores haec voces, *gramum sesamae*, cum superioribus connectendae; ut sententia sit, sesamoidi granum esse simillimum sesamae. Mox nova instituta periodo: *Datur*, sesamoides scilicet, in quo versatur in praesenti oratio, *in vino dulci*, etc. Sic Diosc. IV, 452: *de sesamoidi:* Σπέρμα φρεσκὸν πεσάμε, πικρόν ἐν τῷ γύνει, δὲ καθαίρεται δῶν φλέγμα τι τοῖς χολέσι, etc. II. — *Gramum sesamae.* Brot. ex MSS. Regg. 1 et 2, *gramo sesamae.* EN. P.

Ad detractiones. Ad electiones bilis et pituitae per vomitum et eascrentiones. Diocorid. I. c. Καθαίρεται δῶν φλέγμα τι τοῖς χολέσι, δῶν τοῖς τρεσ-

gationem eam adhibentes, maxime insaniae melancholicae, comitialibus, podagrericis. Et per se drachmae pondere exinanit.

LXV. Hordeum optimum, quod candidissimum. Succus decocti in aqua caelesti digeritur in pastillos, ut infundatur exbulceratis interaneis et vulvis. Cinis eius ambustis illinitur, et carnis quae recedunt ab ossibus, et eruptionibus pituitae, muris aranei morsibus. Idem asperso sale ac melle, candorem dentibus et suavitatem oris fatit. Eos qui pane hordeaceo utuntur, morbo pedum tentari negant. Norem granis si fuscunculum quis circumducat; singulis ter, manu sinistra, et omnia in ignem abiicit, confestim sanari aiunt. Est et herba phoenicea appellata Graecis, nostris vero hordeum murinum. Haec trita e vino pota paeclare ciet menses.

LXVI. Ptisanae, quae ex hordeo fit, laudes uno volumine condidit Hippocrates, quae nunc omnes in alicam transeunt. Contra quanto innocentior est alica?

δακτύλως λέεται ληρόθεν μετὰ ἔλλοθο-
που λευκοῦ ἀμειβέσθαι, τὸν μελαχρίτην.
HARD.

Exinanit. Purgat per alvum, extat
sestibz. HARD.

LXV. *Cinis eius ambustis.* Addit Plin.
Val. III, 36, ex albo ovorum illinit.
HARD.

Nazem. Plin. Val. III, 32, iidem
fere verbis. Similis medicina et in circula ad verrucas inferius assertur,
c. 72; ad furunculos ipsas in faba, c.
60. HARD.

Est et herba phoenicea. Ea Dioc.
III, 43, φονῆς appellatur, folio quam
hordei breviore et angustiore, spica
lolio simili. A Matthiolo recte pingi
Anguillara testator c. 44, p. 259. H/
— Nobis est *Zolium perenne* (*Triand;*

Digyn. gen. 199 *Pers. Gramin.* Juss.)
ubique *vulgare*. Eo. P.

Ciet menses. E dulci vino pnta fastidias: nam ex austero sistit, si Diocoridem audimus, l. c. II.

LXVI *Ptisanae.* Accipendum est
ptisanae nomen hoc luco, ut nonet
Lambinus in Horat. non pro succo,
qui in potionem praebetur, cuiusmodi
bodie fieri et parcolari consuevit
ex hordeo cocto, in qua nihil inest
praeter aquam, et hordei cremorem:
sed pro pulso, in qua solidae partes
ipsius hordei manent, quae dentur in
cibum, vulgo nostris orge mondé, II.

Hippocrates. Vide quae diximus
XVIII, 25. HARD.

Contra quanto innocentior est alica?

Hippocrates tamen sorbitionis gratia laudavit, quoniam lubrica ex facili hauriretur, quoniam sitim arceret, quoniam in alvo non intumesceret, quoniam facile rediceretur, et assuetis hic solus cibus in febri bis die possit dari; tantum remotus ab istis, qui medicinam fame exercent. Sorbitionem tamen dari totam vetuit,

Quae uti ex hordeo pisana, sic ipsa ex tritico farina concinnatur. H.

Hippocrates tamen. Sie MSS. Reg. Colb. etc. non tantum. Verba nomine Hippocr. haec sunt, lib. de Vietu in morb. ac. t. 17, p. 13, t. XI: Πισανά μὲν αὐτὸν ποιεῖ δοκεῖ φόδος ἀρρενοφόρος τῶν σπερμάτων... τὸ γάρ γλυκχρυστικόν αἰτίας λειου, καὶ συνεχές, καὶ προστηλές ἔσται καὶ ὀλεσθηρός, καὶ πλαστικός μετρίως, καὶ εὐεξιπλεύτων, εἴ τι καὶ τούτου προσθίσται, καὶ σύντονόν ἔχον, εὔτε ἀναδιπλεύτων τῷ τῷ κοιλίᾳ, ἀνώρθωτο γάρ εἴ τῷ ἐρήστῃ, εἰσέστων ἀντίστοτον ἐπιστρέψει διγυγγόδομον. *Pisana* igitur triticis edulius recte prælata fuisse vnuhi videtur. *Cremor* cuius eius laevis, continuus, suavis, lubricus, et moderate humidus, sitim restinguens; et si quid eibi indignerit, id facile eluietur: neque adstrictionem habet uolum, neque pravam perturbationem, neque in alvo turgescit. Nam in elixatione, quoad maxime intumescere potuit, intumuit. HARD.

Et assuetis. Graeca nunc Hippocratis haec sunt, t. 9: Καὶ τοῖς μὲν γινόμενοις δις στρεβλαὶ τὰς ἡμέρας, δις ὅστιον, etc. Bis die eibum sumere conuictis. pisana his danda est, etc. Et t. 6, mane sumi ac yspere commode posse sit, ab iis polissimum, qui tota pisana uti consueverunt: Συμπίπτει δέ τις τοιδὲ ως ἵπται τοῖς ὀληνοῖς πτυσάντοις αὐτῆς χρεούσι. HARD.

Sorbitionem tamen dari totam vetuit. Hic est, pisananam solidam, nec colatam. Pisananam enim Hippocrites t. 30, sorbitionem et ipsa vocaliter πισανοφόρησιν. Idem et a potu sorbitionem secessit, lib. de Vet med. tom. 12, ubi agnos ait, quibus sorbilio gravior est, potu emententes esse oportere: Οὐδέποτε δέ μηδὲ τῶν φρεγράτων ἀδύνατο ὑποκρατέσσιν, ὑγρίσσονται ταῦτα, καὶ ὄριστα ἐς πόμπατα. Tota ergo, quoniam dicitur, non colata intelligitur: quod et Galenus ipse admodum Com. I ad Hipp. de pisana l. p. 22, t. XI: Εάν τε οὐλαγ, οὐτε τε κρεβάτες, έάν τε ἀπλός πτισσάνας έπην, έν ταῦτον εἰ τῶν τριῶν σπουδαίεσται λέγονται, τὰς ἀδιπλάτους πτισσάνας δηλοῦστος. Έπειτα διδούσι τοῖς χυλοῖς ἀποκρέπεις, ἀπεινούσι διδούσι, οὐδὲ διλατάπτεις τοῖς πτισσάνας, οὐτε ἀπλός εἰρημένας πτισσάνας οὐ ταρούτος. Λεγθήσεται χρησθεῖ, χυλοῦ δὲ μόνον πτισσάνας. Sive totam, sive hordeaceam, sive pisananam simpliciter dixerit, unum et idem huius tribus dictionibus significatur, pisananam unaquaque non colatam significante. Nam a decoctione si quis ipsam colaverit, deinde per se cremenorem separaverit illumque dederit: is neque tota pisana, neque hordeacea pisana, neque simpliciter dicta pisana sibi dicetur, sed solo pisanae cremeote. Vide et t. 46, ubi Hippocratis placita egregio suo Commentario Galenus illustrat. Adde et Commentarium huius secundum in t. 19. HARD.

aliudve quam succum ptisanae. Item quamdiu pedes frigidi essent, tunc nec potionem dandam. Fit et ex tritico glutinosior, arteriaeque exhalceratae utilior.

LXVII. Amylon hebetat oculos, gulae inutile, contra quam creditur. Item sistit alvum, epiphoras oculorum inhibet, et hulcera sanat: item pusulas et fluxiones sanguinis. Genas duras emollit. Datur cum ovo his qui sanguinem reiecerint. In vesicae vero dolore, semuncia amyli cum ovo, et passi tribus ovis suffervefacta, a balineo. Quin et avenacea farina decocta in acetio naevos tollit.

Aludve quam accunt. Quam eremorem ptisanae: τὸν χαλῶν, σίρε τὸν πότον δύσιν, ἄστον προμητάνων, solum potum sine sorbitonibus, hoc est, sine ptisana solidu. Hanc.

Quamdiu pedes frigidi essent. Paroxysmorum initio. DALC. — Quamdiu pedes. Verba haec sunt Hippocratis t. 45, l. XI: Οταν μής αἱ πόδες φυγροὶ ἔσονται, ἀποχεῖται καὶ τοῦ δόστη, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ πότου ἀπίχθεται. Quam pedes frigidi fuerint, sorbitonis (ptisanae) exhibitionem prohibere oportet: maxime vero ut a potu temperandum est. Ac rursum: Ποδῶν δὲ φυγρῶν ἔσονται, μάτε πότον, μάτε δύσημα, μάτε μηδέ δύσιν τοῦτον δέ, etc. H.

Tunc. Gr. et al. t. quidem. Ed. P.

Ex tritico glutinosior. Κρίμων vocat Dioscorid. crassiorum tritici farinam, aliciae propemodium similem. DAL.

LXVII. *Contra quam creditur. Recentiores, credo, q̄evi sui medicos sugillist, quos Dioscorides tamē est sequitius, qui lib. I, c. 423: τὰ κεριά πταρέψαν προσύνων, gulae, sive arteriae, sive fauciū asperitates amyli lenire scribit. HARD.*

Item sistit alvum. Autior libri de Simpl. med. ad Patern. inter opera Galeni t. XIII, p. 984: Potest amyham, inquit, leniter stringere; propter quod collyriis ad lacrymarum facientibus miscetur, et ad profundum ventris prodesse comprobatur. HARU.

Epiphores oculorum inhibet. Diosc. II, 423: Ποτεὶ δὲ πρὸς ὄφελομάν φύεται, καὶ πολλότερα, καὶ φυκταῖς. Efficax est contra oculorum fluxiones, cedra hulcera, pusulasque. H.

Datur cum ovo. Ita recte codex Reg. 2, et Colb. 3; in quibusdam aliis, cum opio, male. HARD.

Et passi tribus ovis. Et passi tantumdem, quantum Irium ovorum putamine contineatur (ut recte iam Dalecampios admonuit). Laborat vehementer Plinius, ut tribus oboles, non tribus ovis legatur; libris invitis omnibus; frustra. Passi ovatris quam audis, tantumdeni, pasji intellige, quantum capiat putamen vacuum ovorum trium. Hanc interpretationem gemina auctoritate fulcimus, Marcellipeium Empirici, cap. xxvi, p. 180: Amyli, inquit, semunciam terito; atque addito casum recent, et eius ovi testam ter passo impleto: idque pou-

LXVIII. Panis hic ipse, quo vivitur, innumeras paene continet medicinas. Ex aqua et oleo aut rosa- ceo mollit collectiones, ex aqua mulsa duritias valde mitigat. Datur et ex vino ad discutienda quae prae- stringi opus sit, et si magis etiamnum, ex aceto, ad- versus acutas pituitae fluxiones, quas Graeci rheuma- tismos vocant: item ad percussa, luxata. Ad omnia autem haec fermentatus, qui vocatur autopsyros, utilior. Illinitur et paronychiis, et callo pedum in aceto. Vetus aut nauticus panis tusus, atque iterum coctus, sistit alvum. Vocis studiosis, et contra distillationes, siccum esse primo cibo, utilissimum est. *Sitanus* (hoc

lum diu agitatum et servescendum stran-
gurioso reverso a balneis dato: qmni
eum dolore se difficultate eelerite ab-
solves. Deinde Plin. Valer. II, 39:
Amydi semuraria conteritur; et omen
elusque putamen ter impletur parvo,
idque a balneo subservefactum datur
adversum calculi dolorem. HARD.

LXVIII. *Panis hie ipse*, etc. Panis facultates Dioscorides attigit lib. II, c. 107. DAL.

Ex aqua et oleo aut rosa-CEO. Du-
 ritias petro intellige, quales sunt pa-
 rotides, de quibus Theod. Prisc. II,
 8: *Ex pane mundo, cum oleo infuso;*
 contritoque, *catalplasmatur.* HARD.

Quae praestringi. Quae conserci opus
 sit, ut fluxiones pituitae, sepius prostrata.
 HARD.

Fermentatus, qui v. autopsyros. Qui
 fermentatus sit, et simul a/tertius. Hoc est,
 ut Celsus loquitur, II, 29,
 et fermentatus simul, et cibarius.
 Meminuit panis αὐτομάπου, Athen. III,
 440. Is est, cui nihil sursum adem-
 plum est, teste Celso, II, 18. Cicero
 et Celsus cibarium panem transluler.
 HARD.

Nauticus. Ammianus Marcellinus ad
 usus diuturnitatem excetum vocat
baccellatum. Brod. VI, 11. DAL.—
Vetus aut nauticus. Plin. Valer. qui
 haec transcripsit, navalem panem ap-
 pella, II, 27. Galli biscoctum, bis-
 esat. Itabat eadem Dioscor. II, 407.
 Cels. II, 30: *Contra, alrum astri-*
ngunt, panis ex tilagine, vel ex simila,
magis si sine fermento est, magis etiam
si natus est, intenditurque vis eius
etiam, si bis coquatur. HARD.

Vocis studiosis. Aut parvotonus, aut
 eos, qui claram et altam vocem cu-
 stodire volunt, ne aspera et rauca
 sit: aut typotonus, qui emorari,
 suavem, plenam, levem vocem suis
 modulationibus adhibere maxime ni-
 tutur et student. DAL.—*Studiois.*
 Gronov. et al. agit HARD. *studiosos.*
 ED. P.

Siccum. Iul. Capitolinus in Anton.
 Pio, pag 22: *Senex etiam, antequam*
salutatores venirent, panem siccum
comedit ad sustentandas vires. Panis
 siccus est, qui citra potum sumitur.
 Id Veterum lentaculum fuit. Hinc ap.
 Lucian. ἀποστήν, lenthare. HARD.

est, e trimestri) incussa in facie, aut desquamata, cum melle aptissime curat. Candidus aegris, aqua calida frigidave madefactus, levissimum cibum praebet. Oculorum tumor ex vino imponitur. Sic et pulsus capitis, aut adiecta arida myrto. Tremulis panem ex aqua esse ieiunis statim a balineis demonstrant. Quin et gravitatem odorum in cubiculis ustus emendat: et vini, in saccos additus.

LXIX. Auxiliator et faba: namque solida fricta, fervensque in acre acetum conlecta, terminibus medetur. In cibo fressa, et cum allio cocta, contra deploratas fuses, suppurationesque pectorum, quotidiano cibo sumitur: et commanducata ieiuno ore, etiam ad furunculos maturandos, discutendosve imponitur: et in vino decocta, ad testium tumores et

Sitanus. Subintelligi, panis ontatis et dextrarum Graecis, ut diximus, XVIII, 12. HARD.

Incussa. Percussa in facie, inquit Plin. Valer. haec transcribunt, III, 47. HARD.

Aut desquamata, etc. Cutem in squamae modum perstrictam. HARD.

Levissimum cibum. Intritam panis vocati Celsus: DAL.

Oculorum tumor ex vino. Plin. Val. I, 14. Theod. Prisc. I, 1, 10: *De oculorum causis:* Panis mundus vino infusus, et cum oleo roseo tritus, saepe oculos liberavit. Ante hos Cels. VI, 6, lit. ad oculos sebaros. Succurrit hanc et aridae lippitudini, si quis panem ex vino subactum super oculum imponit, etc. HARD.

Tremulis. Quibus videlicet artus tremunt. HARD.

In s. additus. Per quos vienum sacatur, sive colatur, ut diximus I. IV, 25, et XVIII, 17. HARD.

LXIX. *Namque solida fricta.* Haec totidem verbis Marc. Emp. e xxviii, p. 196. HARD.

In cibo fressa. Hoc est, fricta. Graecis ἔτιος κυάμινον, puls fabacea. Vide Voss. in Etymol. verbo *Frendeo*. Haec Marc. Emp. esp. xvi, pag. 418, exscripta ad verbum. HARD.

Suppurationesque pectorum, etc. Quas purulentias exscretiones interpres, cum Plinio altero Valer. I, 58: *Faba fricta deserta, eaque faba in cibo vel ex melle sumpta, et tussi, et purulentis exscretionibus medetur.* HARD.

Et in vino decocta. Marcell. Emp. e. xxixii, p. 230; Q. Seren. e. xxxvii, p. 149: *Et tumidostestes Nertia lympha coeret.* Aut faba cum tepidis Bacchi decocta fluentis. Theod. Prisc. I, 24: *Faba in vino cocta, aut meliorato cum melle trita, fervores testium vel indignationes curat.* H.

genitalium. Lomento quoque ex aceto decocto, tumores maturat atque aperit; item livoribus, combustis medetur. Voci eam prodesse, auctor est M. Varro. Fabalium etiam siliquarumque ciniis, ad coxendices, et ad nervorum veteres dolores cum adipis suilli vetustate prodest. Et per se cortices decocti ad tertias sistunt alvum.

LXX. Lens optima, quae facilime coquitur, et ea quae maxime aquam absorbet. Aciem quidem oculorum obtundit, et stomachum inflat: sed alvum si-

Lomento. Lomentum farina fabacea est. Hac pariter ex aceto decocta M. Emp. nititur ad podagram leniendam, c. xxxvi, pag. 246, quoniam edutit sanguinem et dolorem levat. Q. Serenus coriandrum pro aceto substituit, c. xli, pag. 151: *Mollis odorato faba iungatur coriandro: Proderit apposatum, mollesque aperitum tumorum.* H. — *Vicia faba, seu Fabae vulgaris, ut et orobi, lupini, hordei, ex farinarum numero est, quas resolventes Neoterici vocant.* En. P.

Livoribus. Ad nigredinem, maculamque vultus farinam de faba Marc. Emp. adhibet cap. xix. Haed.

Voci. Indo fabarij olim cantores vocali. Rabanus Maurus, de Inst. Cl. II, 48: *Antiqui pridie quam cantandum erat, cibis abstinebant: pallentia tantum legumina causa vocis sumebant, unde et vulgo cantores fabarii dicti sunt.* Si ergo hoc apud gentiles tantum servandas vocis causa agebatur, etc. Rabano praeceps Isidorus, de div. Offic. II, 2: *Antiqui pridie quam cantandum erat, cibis abstinebant: pallentes tamen (ex Rabano malum pallenti tam- ham) legumina in causa vocis assidue utebantur.* Unde et cantores apud gentiles fabarii dicti sunt. Haed.

PLIN. N. H. Tom. VII

Fabalium. Fabalia Plinii hic vocat, quos fabarum culmos Columell. dicit. Dalec. — *Fabalium.* Stipulas fabales appellat Ovid. Fast. IV, 725. H.

Et ad nervorum vet. dolores. Gal. de Fac. simpl. med. VII, p. 498. H.

Cum adipis suilli vetustate. Hoc est, adipi vetusto. Sic XXI, 74, bulcerum vetustatem, pro vetustis bulceribus dixit. E. XXIV extremo, *Nunc claritas herbarum dicetur, pro herbis clarioribus.* Libro vero XXVIII, 48, obstetricum nobilitatem, pro nobiles obstetrics. Claritates animalium pro clariora animalia c. 22 eius libri. H.

Et per se cortices, etc. Longe plures ad varios morbos et fabae, et eius farinae, et corticis facultates Dioscorides memperit. Dal. — *Cortices.* Fabarum videlicet. Haec totidem verbis Plin. Val. II, 27, et Marcell. Empir. c. xxvii, pag. 495. Haed.

LXX. *Lens.* Quae toto hoc epiple de sativa lente referuntur, usque ad ea verba, *Est et polystris lens, totidem ferme verbis existant apud Diosc.* II, 429. H. — *Ervum Lens (Diadelph. decand. gen. 1248 Pers. Legum. Juss.), de quo alias dictum.* En. P.

Sed alvum sistit. Praeter Dioscoridem refert hoc etiam Galen. de alim.

R

stit in cibo, magisque discocta caelesti aqua: eadem solvit, minus percocta. Crustulas hulcerum rumpit, eaque quae intra os sunt, purgat et adstringit. Collectiones omnes imposita sedat, maximeque exhalceratas et rimosas. Oculorum autem epiphoras cum meliloto, aut cotoneo. Contra suppurantia cum polenta imponitur. Decoctae succus ad oris exhalcerationes et genitalium adhibetur: ad sedem, cum rosa-CEO, aut cotoneo. In his, quae acrjus, remedium exigant, cum putatnre punici, melle modico adiecto. Ad id demum, ne celeriter inarescat, adiiciunt et be-

Fac. I, 48, p. 323, tom. VI, et de Fac. simpl. med. VIII, p. 238. Plinius quoque Val. II, 23, aliique. Et priores quidem, detracto cortice discoqui accurate iubent, prima aqua inter coquendum effusa: quod primum illi- lim decoctum alvum solvit. HARD.

Crustulas hulcerum. Quac inustis ferro candenti aut caustico partibus sunt. DAL. — *Crustulas.* Crustam dicitur hulcus ducere, quando solidatur. MSS. Regg. Colb. Chiff. pusulas hul- cerum. Plin. Val. III, 22, haec transcribens, fistulas legit: *Fistulas hulcerum,* inquit, lenticula coeta rumpit: eadem collectiones sedat. Dioscor. II, 129: Εσχάρας πιπιφέτται, erudas seu margines hulcerum rumpit. II. — Brot. ex MSS. et. edit. princ. pusulas. Certe scimus pusulas variolarum, pe- tite vireole, lente decocta etiamnum apud nos frequentius illini; quamquam de propinando lentium decocto minime inter se convenient medici. Cf. Geoff. Mat. m. t. III, p. 705 sqq. ED. P.

Eaque quae intra os sunt. Oris hul- cera. Diosc. II, 129, καὶ ἡλικὴ ἀν-

xanthipt. In solo Chiffet. cod. purgat et abstergit. HARD.

Collectiones. Plin. Valer. III, 25, et Diosc. L. c. HARD.

Oculorum. Diosc. L. c. et Plin. Val. I, 1: *Ad oculorum epiphoras et tumores... lenticula cum cotonis cocta, et una trita adiuval.* HARD.

Contra suppurantia. Discutiendis tumoribus, qui ad suppurationem vertuntur, non suppurent. DALC. — *Contra.* Plin. Valer. III, 22, de lete: *Intra suppurantia cum potesta decocta imponitur;* lege, *contra suppurantia.* Nam ut idem admonet cap. 27. *Lens ipso cum melle imposita, prohibet suppurare.* HARD.

Decociae succus ad oris, etc. Plin. Val. III, 22. HARD.

Ad sedem. Ad sedis inflammationes, πρὸς φλεγμόνες ὄχτυλου, Diosc. II, 129. HARD.

In his, quae acrjus remedium exigant. Scrib. Arg. comp. ecclxxiv: *Ad verteri tumorēm lens ex aqua cocta, et trita, rosaceo oleo mixta prodest.* Si maior tumor erit, mali granati corium ex aqua coctura ac tritum, lenticulae pari pondere galniscere oportet. II.

tae folia. Imponitur et strumis panisque, vel matutinis, vel maturescentibus, ex aceto discocita. Rimis ex aqua mulsa; et gangraenis cum punici tegmine. Item podagrīs cum polenta, et vulvis, et renibus, perniciibus, hulceribus difficile cicatricem trahentibus. Propter dissolutionēm stomachi triginta grana lentiis devorantur. In cholericis quoque et dysenteriā efficacior est in tribus aquis cōcta: in quo usū melius semper eam torrere et ante tundere, ut quam tenuissima detur, vel per se, vel cum cotonco malo, aut pīris, aut myrto, aut intubo erratico, aut beta nigra, aut plantagine. Pulmoni est inutilis, et capitī dolori, nervosique omnibus, et felli: nec somno facilis: ad pūstulas utilis, ignique sacro, et mammis in

Imponitur et aeronis, etc. Plin. Val. iisdem verbis, III, 27. II.

Rimis. Dioscor. II, 129. II.

Item podagrīs cum polenta. Diosc. loc. cit. Παρηγορεῖ καὶ ποδάρυς σὺν ἀρίτῳ ἵβοις ακτινοῦσι, καὶ ταπεσθεῖς. Decocta cum polenta imponitaque podagras lenit.

Perniciibus. Theod. Prist. I, 28, de Perniciibus: Et lenticulae coctae et tritiae cataplasma proderit. II.

Hulceribus d. sic. trahentibus. Plin. Val. III, 25. II.

Dissolutionēm stomachi. Contra subversionem stomachi, ἀντοπήν οὐράνης, Diosc. loc. cit. quām semper stomachus in vomitiones effunditur. Haas.

In cholericis quoque. Describit hunc morbum Cels. IV, 14: *Facienda,* inquit, mentio est cholericæ, quia communè id stomachi atque intestinaorum vitium videti potest. Nam si nūl et detectio et vomitus est: praterquæ haec, inflatio est, intestina torquentur, biliis

supra infraque erumpit... Ergo eo nomine morbum hunc χολέρα Graeci nominarunt, etc. Aut τὴν χολὴν deductum nomen putat; qui communis medicorum error, a Constantino in Lēsichō configitur? Prūx τὴν χολὴν dissolucionēm alvi simpliciter nuncupat II, 19, ubi hisec ipsa remedia tollendem ferme verbi affect. II:

Et ante tund. Gron. et al. ante Hard. mit tund: Bröt. ante et. En. P. et

Pulmoni est inutilis. Diocord. ad verbum, loco citato. H.

Nec somno facilis. Quia somnia tumultuosa facit; Inquit Diosc. I. cit. Erit δὲ ὁμοίωσις: H.

Ad pustulas utilis. Pustulas prohibere. lenticulae facinam cum melle aut vino, auctor est Celsus; V, 27. Diosc. loco citato, πρὸς δὲ πλυταρχαῖς καὶ ἴψωνιστα. De igne sacro, concinis et alter Plin. Val. HI, 34. H.

Mammis in aqua marina decocta. Ad māstrus grumbo concretoque lacte turgescit, himionique distentas,

aqua marina decocta; in aceto autem duritias et strumas discutit. Stomachi quidem causa, polentae modo potionibus inspergitur. Quae sunt ambusta, aqua semicocta curat, postea trita, et per cibarium effuso furfure, mox procedente curatione addito melle. Ex posca coquitur ad guttura. Est et palustris lens per se nascens in aqua non profluente, refrigeratoriae naturae: propter quod collectionibus illinitur, et maxime podagris, et per se, et cum polenta: glutinat et interanea procidentia.

LXXI. Est et silvestris elelisphacos dicta a Graecis,

τρός χαθράντες μαστός, καὶ σπαργανώμενος. H.

In aceto autem duritias. Cervicis rigorem (opisthotonon vocant) illa discutit, Q. Serenus cecinit e. xvii, p. 135. H.

Quae sunt ambusta. Explicatus paulo Plin. Valer. III, 36: Ambustis sandis: *Lens ex aqua semicocta imponitur: procedente vero curatione lens cruda conteritur, - cunctaque furfure eius, decoquuntur, et sic imponuntur: et postea mel adiicitur.* Sic Th. Prisc. I, 47: *De usione calidae, vel ignis.* H.

Est et palustris lens. Plin. Val. ad verbum, III, 44, et Diosc. IV, 88: παχύς ὁ ἀντί τοῦ τελείωτος αὐγόπεττος, εἰκὸν τῶν στροφίων ὑδάτων, βρύον ὁ ἄριστος παχύ. *Lens palustris in aqua pigris stagnantibusque reperitur, mucuscum videlicet lenticularis similis.* H. — Nobis *Lemna minor* (Diosc. diand. gen. 2025 Pers. Naiad. Juss.), *lentille d'eau*. Ed. P.

Profluente. Al. *fluenta.* Ed. P.

Collectionibus. Collectiones videntur humores esse ex collecta pituita vel sanguine, cum inflammatioe interdum coniunctas. Diosc. I. cit. inflam-

mationibus mederi lentem palustrem dixit, πάντας φλεγμώνας. Neque nunc modo, sed et sacerdos, ubi Plinius collectiones habet, oedemata, οἴδηματα fera appellantur, hoc est, molles tumores, laxioresque, ac sine dolore. HARO.

Et maxime podagris. Plin. Valer. III, 44, et Marcell. Emp. e. xxxvi, pag. 250. HARO.

Et per se. Hoc est, sola. H.

Interanea. Εὐτριπεξίλας Graeci vocant, descensum intestinorum in alterum naturae locum. Diosc. loc. cit. Ηεραπολῆς δὲ καὶ εὐτριπεξίλας τὰς διὰ παθῶν. HARO.

LXXI. Est et silvestris elelisphacos. Ex affinitate nominis occasione sumpta, de elelisphaco nunc sermone instruit, quod lenti scilicet, quae Graecis παχύς dicuntur, proximan habuerit appellationem, σπαχός. Nam re, forma, dotibusque, immensum quantum a lente dissidet. Herbariis nostris incognita, H. — Nec sane cognosci potuit herba, quae numquam fuit. Noster enim nomenclatura deceptus, salviam praeponere lenti speciem habuit. Ex Cl. Gerard. not. ined. Ed. P.

ab aliis sphacos. Ea est sativa lente levior, et folio minore, atque sicciore, et odoratiore. Est et alterum genus eius silvestrius, odore gravi: haec mitior. Folia habet cotonei mali effigie, sed minora et candida, quae cum ramis decoquuntur. Menses ciet et urinas, et pastinacae ictus sanat. Torporem autem obducit percuesso loco. Bibitur cum absinthio ad dysenteriam. Cum vino eadem commorantes menses trahit: abundantes sistit decocto eius poto. Per se imposita herba vulnerum sanguinem cohibet: sanat et serpentium morsus. Et si in vino decoquatur, pruritus testium sedat. Nostri, qui nunc sunt, herbarii eleisphacon graece, latine salviam vocant; mentae similem, canam, odoratam. Partus emortuos ea apposita extrahunt: item vermes aurium hulcerumque.

LXXII. Cicer et silvestre est; foliis sativo simile,

Ab aliis sphacos. Ita scribendum, non ψάχος, tum ex Suidi, apud quem alphabetti series id certo confirmat: Σπάχης, ait, ἀντὶ τοῦ Σαλισφάκος, etc. tum vero ex Pliniano Indice. H.

Est et alterum genus. Perinde affine, herbariaque ignotum. Ut nunc *silvestrius*, sic XVI, 50, *silvestrius* dixit. HARV.

Folia habet cotonei mali. Ita fere Diosc. L. c. de eleisphaco. Vnde perspicuum est non hanc esse salviam Latinorum, cui folia non sunt cotonei mali effigie, sed mentae potius, ut Plinius recte animadvertisit, post Cratrevam scilicet, cuius sententiam comprobat, tum ipsa experientia, tum Anguillara, part. XII, pag. 201, ubi haec scriptoris graci verba recitat: Φύλλα ἔχει δρυμός τῷ ἀδνόφρει. H.—Eleisphaxos Theophr. VI, 2, nobis est *Salvia triloba*; quamquam Hippocrates, iudice Sprengelio, et officina-

lon et creticam: hoc eodem habet nomine. ED. P.

Cum ramis. Diosc. loc. cit. H.

Menses. Dioscor. loc. cit. H.

Pastinaceae ictus. Grossov. et al. ante Hard. *pastinacae marinæ ictus*. ED. P.

Per se. Diaperid. loc. cit. H.

Et si in vino decoquatur, etc. Diosc. loc. cit. HARV.

Latine. Galli nostri vocant de la sauge. HARV.

LXXII. Cicer et silv. Αγριος ἐρεβίθος apud Graecos: apud Recentiores nullum adhuc certum nomen inventum. Pictum vide apud Dodonaicum, pag. 516. Dioscorides totidem verbis, II, 426: Γιρεταὶ δὲ καὶ ἄγριος ἐρεβίθος, ὁμοὶ τοῖς φύλλοις τῷ ἄμιρῳ, σφιγή ὅρτιναις, etc. H.—Cicer arietinum (*Diadelph. decand. gen. 179*; *Pers-Leguminos. Juss.*), cuius plures Noster Varietates enumerat, ut et XVIII, 83, ED. P.

odore gravi. Si largius sumatur, alyus solvitur, et inflatio contrahitur, et tormina. Tostum salubrius habetur. Cicercula etiamnum magis in alvo profitit. Farina utriusque hylcera manantia, capitis sanat, efficacius silvestris. Item comitiales, et iocinerum tumores, et serpentium ictus. Ciet menses et orinas, grano maxime. Emendat et lichenas, et testium inflammaciones, regium -morbum, hydropicos. Laedunt omnia haec genera exulceratam vesicam, et renes. Gangraenis utiliora cum melle, et his quae cacoethie videntur. Verrucarum in omni genere prima luna singularis granis singulas tangunt, eaque grana in linneolo deligata post se abiiciunt, ita sugari viuum arbitrantes. Nostri praecipiunt arietinum in aqua cum sale discoquere, ex eo bibere cyathos binos in difficultatibus trinæ. Sic et calculos pellit, morbumque regium. Eiusdem foliis sermentisque decoctis, aqua quam maxime, calida morbos pedum mollit, et ipsum calidum tritumque illatum. Columbini decocti aqua, horrorem tertianæ et quartanae minuere creditur, Nigrum autem cum gallae dimidio tritum, oculorum fulceribus ex passo medetur.

Cicerula: Cicerulum Plinius pro cicere saepè dixisse, ipsuénque id legum in intellectissime, quod ἀπίστοις Graeci vocati. De stili ciceris facultate, ad bonam alyum faciendum Diosc. suffragatur loc. cit. Epiphilec οὐαρος, σύκοθλος, etc. II.

Cet meatus: Diosc. II, 126. II.

Emendat: Haec totidem verbis Diosc. loco citato. Hard.

Verrucarum: Totidem verbis haec rursus Diosc. loco citato. II.

Nostrī praecipiunt, etc. Plin. Val.

II, 39: *Cicer arietinum*, inquit, in aqua dissoluptur cum sale, et ex ea aqua bibuntur binis cyathis per triduum in difficultate urinæ. Marc. Emp. esp. XXXI, p. 484: *Cicer arietinum in aqua decoctum cum sale, cumque strangu-rioso ad binos cyathos bibendum dato*. Hard.

Sic et calculos pellit: Plinius Valer. loco citato. II.

Morbumque: Plin. Valer. I. x. II.

Columbini d. aqua: Ciceris colum-
bini, de quo XVIII, 32. II.

LXXXIII. De ervo quaedam in mentione eius diximus: nec potentiam ei minorem veteres, quam brasicae tribuere. Contra serpentum ictus ex aceto, ad crocodilorum hominumque morsum. Si quis ervum quotidie jejunus edat, lienem eius absundi certissimi auctores affirmant. Farina eius varos, sed et maculas toto corpore emendat. Serpere hulcera non patitur: in maminis efficacissimum. Carbunculos rumpit ex vino. Vrinae difficultates, inflationem, vitia iocineris, tenesmon, et quae cibum non sentiunt, atropha appellata, tostum, et in nucis avellanae magnitudinem melle collectum devoratumque corrigit: item impetigines, ex aceto coctum: et quarto die solutum. Panos in melle impositum suppurrare prohibet. Aqua

LXXXIII. De ervo. Nobis *Eruum Ervilia* Linn. (*Diodelph. decad. gen.* 4717 P. sub *Vicia. Leguminos. Juss.*); cf. XVIII, 38. Ed. P.

Contra serpentum ictus. Plin. Val. III, 57. Dioscorid. II, 131: Σὺν οἷς χνιδοῖς καὶ αὐθρωπόδητα, καὶ δχιδοῖς θύρατάν τι καταπλασθεῖν. HARD.

Si quis ervum, etc. Carmine id Q. Serenus expressit, c. xxiv, pag. 440: Nonnulli memorant cotumi posse lieñam, Eruum si seduper lieñum sumperit ore. H.

Farina. Diosc. loco cit. Var spud Celsum, VI, 5, maculae sunt in facie, ut lenticulae et ephelides. Plinius, XXIII, 46: *Vitia cutis in facie, variisque et lentigines, et angillata emendat,* etc. — *Farina.* In libris haciemus editis, interpolatorum insigni licentia, *Farina eius*, ut Varro ait, *macular*, etc. In Reg. 4, et Colb. *Farina eius varro, sed et maculas.* Sinceram nos (post Pintianum famen) scripturam, tum ex iis vestigiis primitivorum codicium,

tum ex Plinio Valeriano eruimus, quod totum fere opus suum ex Plinianis verbis ac sententiis concinnabat: Is enim, III, 41, cuius lemm: *Varis tollendis: Farina, inquit, ervi ex aqua imposita annantur, et toto corpore maculæ carentur.* HARD.

Serpere. Marc. Emp. c. rv, p. 42; Plin. Valer. III, 22, et Diosc. I. c. Vide et Celsius, V, 28, tit. de fistulis. HARD.

Carbunculos. Plin. Valer. III, III, 30, Diosc. loc. cil. Theod. Prise, I, 28: *de carbunculis. Eruvi pulvis crux vino tritus.* II.

Vrinae difficultates. Haec pariter Diosc. loc. cit. II.

Quae cibum non sentiunt. Quae non aluntur cibo. Quae nutritionem a cibo non sentiunt. De hac ἀτροφίᾳ nos opportunitus XXVIII, 33, Diosc. I. c. Αριθέας δι καὶ τοῖς ἀτροφοῦσι, καρύει μέγεσ; φρυκτῶν ληρέιν. σὺν μελιται. HARD.

Panos. Marc. Emp. c. xxiii, pag.

decocti perniones et pruritus sanat fovendo. Quin et universo corpori, si quis quotidie ieunus biberit, meliorem fieri colorem existimant. Cibis idem hominis alienum. Vomitiones movet, alvum turbat, capiti et stomacho onerosum. Genua quoque degravat. Sed madefactum pluribus diebus, mitescit: bubus iumentisque utilissimum. Siliquae eius virides, prius quam indurescant, cum suo caule foliisque contritae, capillos nigro colore inficiunt.

LXXIV. Lupini quoque silvestres sunt, omni modo minores sativis, praeterquam amaritudine. Ex omnibus quae eduntur, sicco nulli minus ponderis est,

224, et Plin. Val. III, 27: *Pavos*,
cum melle, etc. II.

Aqua d. perniones, Ad verbum Dios.
loc. cit. HARD.

Quin. Diosc. loco citato. II.

Vomitiones movet, etc. Haec pariter Diosc. loco citato. II.

Genua quoque degravat. Graves genuorum dolores excitat. In Aeno mulieres aequae ac viri, qui leguminibus victiarunt, crurum impotentia vexati sunt, nec ab eo morbo sanati. Qui autem ervum esitarunt, genuum dolor afflxit. Hippoc. Datec. — *Genua*. Hipp. Epid. VI, cap. 4, tom. 13, *Opoθεργύτες, γεννάλις*; H.

Mitescit. Ervi grana uberiora et candidiora aqua permiscenda macerantur Di scoridi, et ubi satis aquae combinerint, torcentur, quoad emperatur hians cortex: moluntur: inde farina fit. DAL.

Bubus. Si elixum apponatur, boves saginat, inquit Di scor. I. c. Σοῦ δέ λεπίδια ἰψός παρατίμασσε. II.

Siliquae eius virides. Marc. Emp. totidem verbis, cap. vii, pag. 48: *Erii siliquae, priusquam arcescant, cum foliis et caule suo conterantur*, et

raso capiti, ut capilli nigrescant, protinus illuminantur. Plin. Val. I, 7: *De capillis denigrandis*: *Siliquae eruae (lege ervi), cum suis foliis et candidis conterantur, et capiti raso illuminantur*. HARD.

Capillos nigro colore inficiunt. Color in capillis niger non tantum a viri canescientibus expetebatur, sed etiam a mulieribus, quod matronae spectat ac pudicitiae nigro capillo, toga longe ac late fusa, et ad talos demissa, stola, flammeo, vittis et reticulo sese ornarent: meretrices vero flavo capillo, togaque subducta, stola pulla absque vittis et flammeo infernoscerentur. Alex. lib. V, cap. 48. DAL.

LXXIV. *Lupini quoque silvestres sunt*. Sic Di scor. II, 133: Γίγεται δὲ καὶ Θίρρος ἄγρος, δυπτεῖ τὸ ἡμέρα, κατὰ πάντα δὲ πικρότερος. Alii πικρότερος. Galen. de Fac. simpl. med. VI, p. 178: Θίρρος ἄγρος πικρότερος, καὶ ιχυρότερος τις ἀνταρτα τοῦ ἡμέρου δέται, etc. II. — *Lupinus album* (*Diadelph. decand. gen. 1679 Pers. Legumin. Juss.*). ED. P.

nec plus utilitatis. Mitescunt cinere aut aqua calidis. Colorem hominis frequentiores in cibo exhilarant: amari contra aspidas valent. Hulcera atra, aridi decorticatique triti, supposito linteolo, ad vivum corpus redigunt. Strumas, parotidas, in aceto cocti discutiunt. Suecus decoctorum cum ruta et pipere, vel in febri datur ad ventris animalia pellenda, minoribus triginta annorum; pueris vero impositi in ventrem ieiunis prosunt. Et alio genere tosti, et in defruto poti, vel ex melle sumpti. Idem aviditatem cibi faciunt, fastidium detrahunt. Farina eorum aceto subacta, papulas pruritusque in balineis illita cohabet, et per se siccat hulcera. Livores emendat. Inflammationes cum polenta sedat. Silvestrium efficacior vis est contra coxendicum et lumborum debilitatem. Ex iisdem decocta lentigines, et foventium cutem corrigunt: si vero ad mellis crassitudinem de-

Hulcera atra. Ex vetustate, et corruptione. Cels. lib. V, 612: *Modo hulcus nigrum est, quia caro eius corrupta est, idque vehementius etiam progressando intunditur.* Et paulo ante: *Interdum enim vetustas hulcus occupat, induciturque ei callus, et circum orae erassae levant, etc.* Marc. Emp. c. iv, p. 43: *Vetustis hulceribus . . . medetur farina lupini incocti, et sine cortice, inspersa cum vino.* Sie patiter Theod. Prisc. I, 48. H.

Strumas. Diosc. II, 432; Plin. Val. I, 43, II^b, 29, Marc. Emp. XV, 407. HARD.

Suecus. Plin. Valer. II, 21; Marc. Emp. XXVIII, p. 200, et Diosc. I. c. Praevit his omnibus Cels. IV, 47: *Si tolli sunt lumbres, aqua posui dari debet in qua lapidum decoctum sit.* HARD.

Pueris vero impositi. Vide quae dimicimus XVIII, 36. H.

Et alio genere tosti. Diosc. loc. c. Idem. Diosc. loc. cit. H.

Farina. Diosc. I. c. Plin. Val. III, 39, et Serenus; c. viii, de prurigine et papulis, p. 129: *Ferventes papulas oleo curato liquenti, Aut neldo Baccho miscebis farra lupini: Atque hinc in calido percusses membra lavare.* H.

Livores emendat. Diosc. Καθάριστη πελεύσαται, καὶ φλεγμονὰς πράγματα εἰς ἀλρίτῳ καὶ θόλῳ. H.

Silvestrium efficacior vis, etc. Et salivis nihilominus dos illa quoque communis, teste Dioscoride II, 132: Σὺν δέ τι λοχάδες παρηγορεῖ. H.

Cotem corrigunt. Diōscor. loco cit. Καθάρεται τὸ ἄλφυρον, χρῶται. Galen. similiter loco citato. H.

Si vero ad mellis, etc. Marc. Emp. c. xix, p. 429. H.

coquantur vel sativi, vitilignes nigras et lepras emendant. Sativi quoque rumpunt carbunculos impositi: panos et strumas minuant, aut maturant, cocti ex aceto; cicatricibus candidum colorem reddunt. Si vero caelesti aqua discoquantur, succus ille smegma fit: quo fovere gangraenas, eruptiones pituitae, hulcera manantia utilissimum. Expedit ad liensem bibere et cum melle menstruis haerentibus. Lieni crudi cum fico sicca triti ex aceto imponuntur. Radix quoque in aqua decocta, urinas pellit. Medentur pecori cum chamaeleone herba decocti, aqua in potum collata. Sanant et scabiem quadrupedum omnium, in amurca decocti, vel utroque liquore postea mixto, fumus crematorum culices necat.

LXXV. Irionem inter fruges sesamac similem esse

Rumpunt carbunculos, etc. Dioscor. loco cit. Αὐθαράς περιρρέσσει. H.

Panos et strumas minuant, etc. Prius legebatur mutata interpunctio ne, aut maturant. *Cocti ex aceto cicatricibus*, etc. VI ille ex aceto temperandi modus ad posteriorum solam medicinam referendum videretur, non etiam ad superiorum. Contra Diosc. II, 52: Φύματα καὶ χυτάδας γεναθάλαι τὸ ὅξι ιψεῖς καὶ καταπλακάς. Galenus quoque de simpl. Pac. med. VI; p. 174: Άλλα καὶ χυτάδας καὶ φύματα στηλρά θεραπεύει ὁξεῖς δέρματα κατί χρή, etc. Marc. Emp. c. xxxii, pag. 225: *Lupini ex aceto cocti*, et subacti, et pro emplastrō adpositi, emissam panicularum maturant, et minuant dolorem. Denique Plinius etiā Valer. II, 27: *Panis depollendis*: *Lupini*, inquit, *ex aceto cocti*, aut minuant, aut maturant. Quod ut ita sane se habeat, et in sequenti pariter remedio ex aceto incoqui ni-

hilominus necesse est. Plin. VII, 48: *Ad colorem cicatricibus reddendum*: *Lupini ex aceto cocti imponuntur*. HARD.

Si vero caelesti aqua. Diosc. et Gal. II, cc. HARD.

Expedit. Diosc. et Gal. II, cc. ieiuniosa aiunt lupini decoctum prodesse, cum ruta potum ac pipero. H. — *Et cum melle*. Adileit et myrrhae praeterea Diosc. loc. cit. et subdi in perso iubet, προσέντω. Diocoridem sequitur Galen, I, c. H.

Radix. Diosc. I, c. H.

Aqua in potum collata. Non potu, sed ablutione tantum, decoctum eiusmodi prodesse pecorum scabiei tradit Diosc. loco citato. H.

Utroque liquore. Amurca videlicet ei, decocto lupini: nobis, uti Dalecampio vimum est, chamaeleonis decocto. HARD.

LXXV. Irionem, etc. Ερύσης Theophrast. Hist. VIII, 3, nobis est

diximus, et a Graecis erysimon vocari: Galli velam appellant. Est autem fruticosum, foliis erucace, angustioribus paulo, semine nasturtii. Utilissimum tussientibus cum melle, et in thoracis purulentis exscretionibus. Datur et regio morbo, et lumborum vitiis, pleuriticis, torminibus, coeliacis. Illinitur vero parotidum et carcinomatum malis. Testium ardoribus ex aqua, alias cum melle. Infantibus quoque utilissimum. Item sedis vitiis, et articulariis morbis, cum melle et fico. Contra venena eliam efficax potum. Medetur et suspiriosis: item fistulis, cum axungia veteri, ita ne intus addatur.

LXXVI. Horminum semine, ut diximus, cumino simile est, caetero porro, dorstantali altitudine. Duo-

Alyssum sativum (*Tetradym. siliqu.*, gen. 1558 Pers. sub *Camelinea*. *Crucifer*. Juss.) ; ἕριζον item *Dioscor.* II, 188, est *Erysimum officinale* (*Tetradym. siliq.* gen. 1568). *Conf.* XVIII, 22. *Ed. P.*

A Graecis erysimon vocari. *Plinius* admodum incosiderate erysimon herbam descriptam a *Dioscoride* confundit cum erysimo fruge a *Theophrasto* memorato, lib. II, cap. 17; et lib. VI, cap. 49, de Causis plantarum. *Dicitur*.

Galli velam appellant. Ita MSS. B. Coll. etc. tum hoc loco, tum in Indice: non *velatum* (ut *Grou.* et alii). Est autem haec huius loci sententia: *irionis*; quae inter fruges censemur, et a Graecis erysimon appellatur, naturam superius, atque indolem esse tractata: nunc ex affinitate nominis occasione sumpta alterum erysimon explicari, quod herbacei generis est, Galli quoddam *velam* appellantur: Sic paulo ante cap. 7, a lente, quae *Graecis φάσις*, ad eleiphacum, sive

φάσιν, orationem transluit. *H.*
Fruticosum, etc. *Ibidem* verbis a *Dioscorid.* describitur II, 188. *H.*

Utilissimum. Haec totidem verbis *Diose.* I. e. *H.*

Datur. *Diose.* loco citato. *H.*
Illinitur vero parotidum, etc. *Dius.* I. e. et *Galeb.* de *Fac. simpl. med.* VI, d. 174. *H.*

Carcinomatum malis. *Caecorum*, *occultorum*: de quibus I. VI, *aphor.* 38; *χρυστόν* *Diose.* *DAREC.*

Testium ardoribus. *Dioscot.* et *Gal.* II. cc. *H.*

Contra. *Dioscor.* I. c. II.

LXXVI. *Horminum*. *Ορμίνον* *Th.* *Histor.* VIII, 7, δέρμα *Dioscor.* III, 445, nobis est *Salvia Horminum* (*Diand. monogyn.* g. 64 Pers. *Labios*. Juss.). *Habitat* in *Graecia* et *Apulia*. Cf. *Sibth. Flor. Graec.* t. xx, et *Plin.* XVIII, 22. *Ed. P.*

Porro. *Plinius* pro *φάσιν* legit *φάσιν*. *DAREC.* — *Dioscor.* III, 445: *Ορμίνον* ήμερον, πάσα ἡστίν ἥμερος *φάσις* τε; φύλλος; *Horminum* *herba*

stit in cibo, magisque discocta caelesti aqua: eadem solvit, minus percocta. Crustulas hulcerum rumpit, eaque quae intra os sunt, purgat et adstringit. Collectiones omnes imposita sedat, maximeque exhalceratas et rimosas. Oculorum autem epiphoras cum meliloto, aut cotoneo. Contra suppurantia cum polenta imponitur. Decoctae succus ad oris exhalcerationes et genitalium adhibetur: ad sedem, cum rosa-CEO, aut cotoneo. In his, quae acrius remedium exigant, cum putamine punici, melle modico adiecto. Ad id demum, ne celeriter inarescat, adjiciunt et be-

Fac. I, 48, p. 323, tom. VI, et de Fac. simpl. med. VIII, p. 238. Plinius quoque Val. II, 23, aliisque. Et priores quidem, detracto cortice discoqui accurate iubent, prima aqua ioster coquendum effusa: quod primum illius decoctum alvum solvit. HARD.

Crustulas hulcerum. Quae insulis ferro candenti aut caustico partibus sunt. DAL. — *Crustulas.* Crustam dicitur hulcus ducere, quando solidatur. MSS. Regg. Colb. Chiff. pulsulas hulcerum. Plin. Val. III, 22, haec trascribens, fistulas legit: *Fistulas hulcerum, inquit, lenticula coeta rumpit: eadem collectiones sedat.* Dioscor. II, 429: *Ἐπχάρας περιβόλτης, crustas seu margines hulcerum rumpit.* II. — Brot. ex MSS. et. edit. princ. pulsulas. Certe scimus pulsulas variolatum, petitis verolic, lente decocta etiamnum apud nos frequentius illini; quamquam de propinando lentium decocto minime inter se convenienti medici. Cf. Geöff. Mat. m. t. III, p. 705 sqq. En. P.

Eaque quae intra os sunt. Oris hulcera. Diosc. II, 129, xxi. Tunc avic-

xanthippi. In solo Claviger. cod. purget et abstergit. HARD.

Collectiones. Plin. Valer. III, 25, et Diosc. I. c. HARD.

Oculorum. Diosc. I. c. et Plin. Val. I, 1: *Ad oculorum epiphoras et tunores... lenticula cum cotonicis coeta, et una trita adiuvat.* HARD.

Contra suppurantia. Disciliendis tumoribus, qui ad suppurationem vertuntur, ne suppurent, DALG. — *Contra.* Plin. Valer. III, 22, de lete: *Intra suppurantia cum polenta decocta imponitur; lete, contra suppurantia.* Nam ut idem admonet cap. 27. *Lens ipsa cum melle imposita, prohibet supparare.* HARD.

Decoctae succus ad oris, etc. Plin. Val. III, 22. HARD.

Ad sedem. Ad sedis inflammationes, πρὸς γέγγονας δακτυλίου, Diosc. II, 429. HARD.

In his, quae acrius remedium exigant. Scrib. Iarg. comp. ΕΛΛΑΣΙΝ: *Ad veteri tumorem lens ex aqua cocta, et trita, rosaceo oleo mixta prodest. Si maior tumor erit, malii granati corium ex aqua coctum ac tritum, lenticulae pari pondere adiunisci oportet.* II.

tae folia. Imponitur et strumis panisque, vel matu-
ris, vel inaturescentibus, ex aceto discōcta. Rimis ex
aqua mulsa; et gangraenis cum punici tegmine. Item
podagrīs cum polenta, et vulvis, et renibus, pernio-
nibus, hulceribus difficile cicatricem trahentibns. Pro-
pter dissolutionem stomachi triginta grana lēntis de-
vorantur. In cholericis quoque et dysenteria efficacior
est in tribus aquis cōcta: in quo usū melius sem-
per eam torrere et ante tundere, ut quam tenuis-
sima detur, vel per se, vel cum cotoneo malo, aut
piris, aut myrto, aut intubo erratico, aut beta nigra,
aut plantagine. Pulmoni est inutilis, et capitis do-
lori, nervosisque omnibus, et felli: nec somno faci-
lis: ad pūstulas utilis, ignique sacro, et mammis in

Imponitur et strumis, etc. Plin. Val.
lisdem verbis, III, 27. H.

Rimis. Dioscor. II, 129. H.

Item podagrīs cum polenta. Diosc.
loc. cit. Ηαρηγορῆ δι κατ ποδάργας
στοιχέων εἴδος κατεψύκτης, κατ κα-
ταλαρθρίς. Decocita cum polenta im-
politagine podagrās lenit.

Pernionibus. Theod. Prisc. I, 28;
de Pernionibus: Et lenticulae cōctas
et tritiae cataplasma progerit. H.

Hulceribus d. cie. trahentibus. Plin.
Val. III, 25. H.

Dissolutionēm stomachi. Contra sub-
versionēm stomachi, ἀστροτὴν στο-
μάχου, Diosc. loc. cit. quām nempe
stomachus in vomitiones effunditur.
HARD.

In cholericis quoque. Describit hunc
morbum Cels. IV, 14: *Facienda,* in-
quit, *mentio est cholericæ,* quia con-
sumit id stomachū atque intestinorum
vitium videri potest. *Nam sinus et*
defectio et vomitus est: præterque haec,
inflatio est, intestina torquentur, biliis

supra infusaque erumpit... Ergo eo
nomine morbum hunc γαρδας Graci
nominarunt, etc. An δὲ γαρδας de-
dactum nomen putat, qui communis
medicorum error, a Constantino in
Lexicis configitur? Πιγμαχ τὸς κοιλιαց
θυσιονēm alijs simpliciter nuncupat
H, 19, ubi haec ipsa remedia toti-
dem ferrue verbis afferit. H.

Et ante tund. Gron. et al. ante HARD.
aut tund: Bröt. ante et. Ed. P.

Pulmoni est inutilis. Dioscorid. ad
verbum, loco citato, H.

Nec somno facilis. Quis somnia
tumultuosa facil, loquit Diosc. I. cit.
Est δὲ δυσθεπτος. H.

Ab pūstulas utilis. Pūstulas prohibi-
bere lenticulae farinam cū melle
aut vino, auctor est Celsus; V, 27.
Diosc. loco citato, πρὸς δὲ φλυτράνθος
καὶ εὐστηρίατα. De igne sacro, con-
cinit et alter Plin. Val. HI, 34. H.

Mammis in aqua marina decocta.
Ad machmas grumbos concretoque
lacte turgentes, himiumque distentas,

aqua marina decocta; in aceto autem duritias et strumas discutit. Stomachī quidem causa, polentae modo potionibus inspergitur. Quae sunt ambusta, aqua semicocta curat, postea trita, et per cibrum effuso furfure, mox procedente curatione addito melle. Ex posca coquunt ad guttura. Est et palustris lens per se nascens in aqua non profluente, refrigeratoriae naturae: propter quod collectionibus illinitur, et maxime podagrī, et per se, et cum polenta: glutinat et interanea procidentia.

LXXI. Est et silvestris eleliphacos dicta a Graecis,

τρόπος χειροπέδας μαστός, καὶ σπαργάνων. II.

In aceto autem duritias. Cervicis rigorem (opisthotonon vocant) ita discuti, Q. Serenus cecinīt c. xvii, p. 135. B.

Quae sunt ambusta. Explicatio pau-
lo Plin. Valer. III, 36: Ambustis sa-
nandis: Lens ex aqua semicocta im-
ponitur: procedente vero curatione
lens eruda conteritur, -cicatoque fur-
fure eius, decoquitus, et sic imponi-
tur: et postea mel adiecitur. Sic Th.
Prisc. I, 47: De uatione calidae, ve-
gnis. II.

Est et palustris lens. Plin. Val. ad
verbam, III, 44, et Diosc. IV, 88:
φαρὲς ὁς ἵτη τῶν τελμάτων εὐρίσκεται,
ἵτι τῶν οπαῖμαν ὑδάτων, βρύεται
ἔρυται φαρὲς. Lens palustris in aqua
pigris stagnantibusque reperitur, mu-
scus videlicet lenticulae similis. II. —
Nobis Lemma minor (Diocc. diandri-
gen. 2025 Pers. Naiad. Juss.), lentille
d'eau. En. P.

Profluente. Al. fluent. En. P.

Collectionibus. Collectiones videntur
humores esse ex collecta pituita vel
sanguine, cum inflammatione Inter-
dum coniunctae. Diosc. I. cit. inflam-

mationibus mederi lentem palustrem
dixit, πάντας φλεγμώνας. Neque nunc
modo, sed et saepius, ubi Plinius col-
lectiones habet, ordemata, οἰδήματα
sera appellantur, hoc est, molles tu-
mores, laxioresque, ac sine dolore.
Harr.

Et maxime podagrī. Plin. Valer.
III, 44, et Marcell. Emp. c. xxxvi,
pag. 256. Harr.

Et per se. Hoc est, sola. II.

Interanea. Εὐτρόχηλας Graeci vo-
cant, descensum intestinorum in al-
terum naturae locum. Diosc. loc. cit.
Ουρακολόη δὲ καὶ άντερόχηλας τὰς
τοιαύδες. Harr.

LXXI. Est et silvestris eleliphacos.
Ex affinitate nominis occasione sumpta,
de eleliphaco nunc sermone instruit,
quod lenti scilicet, quae Graecia φα-
ρὲς dicitur, proximam habuerit ap-
pellationem, φαρὲς. Nam re, forma,
dotibusque, immersum quemcum a
lente dissidet. Herbariis nostris inco-
gnita. II. — Nec sane cognosci potuit
herba, quae numquam fuit. Noster
enim nomenclatura deceptus, salviam
praeponere lenti speciem habuit. Ex
Cl. Gerard. not. iud. En. P.

ab aliis sphacos. Ea est sativa lente levior, et folio minore, atque sicciore, et odoratiore. Est et alterum genus eius silvestrius, odore gravi: haec mitior. Folia habet cotonei mali effigie, sed minora et candida, quae cum ramis decoquuntur. Menses ciet et urinas, et pastinacae ictus sanat. Torporem autem obducit percusso loco. Bibitur cum absinthio ad dysenteriam. Cum vino eadem commorantes menses trahit: abundantes sistit decocto eius poto. Per se imposita herba vulnerum sanguinem cohibet: sanat et serpentium morsus. Et si in vino decoquatur, pruritus testium sedat. Nostri, qui nunc sunt, herbarii eleisphacon graece, latine salviam vocant; mentae similem, canam, odoratam. Partus emortuos ea apposita extrahunt: item vermes aurium hulcerumque.

LXXII. Cicer et silvestre est, foliis sativo simile,

Ab aliis sphacos. Ita scribendum, non πανός, tum ex Suidae, apud quem alphabetic series id certo confundet: Σφάκος, ait, ἀντι τοῦ Δαλισφάκος, etc. tum vero ex Pliniano Indice. H.

Est et alterum genus. Perinde officinis, herbariisque ignotum. Vinnac silvestrius, sic XVI, 50, silvestriora dicit. HARD.

Folia habet cotonei mali? Ita fere Diosc. I. c. de eleisphaco. Vnde perspicuum est non hanc esse salviam Latinorum, cui folia non sunt cotonei meli effigie, sed mentae potius, ut Plinius recte animadvertisit, post Gratianum scilicet, cuius sententiam comprobat, tum ipsa experientia, tum Anguillara, part. XII, pag. 201, ubi haec scriptoris graeci verba recitat: Φύλλα ἔχει δρυες τῷ ἄδνόσημῳ. H.—Eleisphax Theophr. VI, 2, nobis est *Salvia triloba*; quamquam Hippocrates, iudice Sprengelio, et officina-

tem et creticam hoc eodem habet nomine. ED. P.

Cum ramis. Diosc. loc. cit. H.

Menses. Dioscor. loc. cit. H.

Pastinacae ictus. Gronov. et el. ante HARD. *pastinacae marinæ ictus.* ED. P.

Per se. Dioscorid. loc. cit. H.

Et si in vino decoquatur, etc. Diosc. loc. cit. HARD.

Latine. Galli nostri vocant de la sauge. HARO.

LXXII. Cicer et siccus. Αγριος ἵβενθος apud Graecos: apud Recentiores nullum adhuc certum nomen inventi. Pictum vide apud Dodoenaeum, pag. 516. Dioscorides totidem verbis, II, 126: Γίνεται δὲ και δύριος ἵβενθος, σφυτος: τοις φύλλοις τῷ ἄμφω, σφυτῷ δρυμῷ, etc. H.—Cicer arietinum (*Diodelph. decand. gen. 479*; Pers. Leguminos. Juss.), cuius plures Noster Varietates enumerat, ut et XVIII, 83, ED. P.

odore gravi. Si largius sumatur, alyus solvit, et inflatio contrahitur, et tormina. Tostum salubrius habetur. Cicercula etiamnum magis in alvo proficit. Farina utriusque hulcera manantia, capitis sanat, efficacius silvestris. Item comitiales, et iocinerum tumores, et serpentium ictus. Cet menses et urinas, grano maxime. Emendat et lichenas, et testium inflammationes, regium morbum, hydropicos. Laedunt omnia haec genera exhalceratam vesicam, et renes. Gangraenis utiliora cum melle, et his quae cacoethie vescantur. Verrucarum in omni genere prima luna singulis granis singulas tangunt, eaque grana in linneolo deligata post se abiiciunt, ita sugari vitium arbitrantes. Nostri praecipiunt arjetinum in aqua cum sale discoquere, ex eo bibere cyathos binos in difficultatibus urinæ. Sic et calculos pellit, morbumque regium. Eiusdem foliis sermentisque decoctis, aqua quam maxime, calida morbos pedum mollit, et ipsum calidum tritumque illitum. Columbini decocti aqua, horrorem tertianæ et quartanæ minuere creditur, Nigrum autem cum gallae dimidio tritum, oculorum hulceribus ex passo medetur.

Cicercula. Cicerculam Plinius pro cicere saepe dixisse, ipsumque ille genitum intellectissime, quod epiphoros Graeci vocant. De stativis cheeris facultate, ad bonum alyum faciendam Diosc. suffragatur loc. cit. Epiphoros e hyspa, siccator, etc. II.

Cet metues. Diosc. II, 126. II.
Emendat. Haec totidem verbis Diosc. loco citato. HAB.

Verrucarum. Totidem verbis haec rursum Diosc. loco citato. II.

Nostri praecipiunt, etc. Plin. Val.

II, 39: *Cicer arjetinum,* inquit, in aqua decoquitus cum sale, et ex ea aqua bibuntur bini cyathos per triduum in difficultate urinæ. Marc. Emp. cap. XXXV, p. 184: *Cicer arjetinum in aqua decoquitus cum sale,* cumque strangurios ad binos cyathos libendum duto. HAB.

Sic et calculos pellit. Plinius Valer. loco citato. H.

Morbumque. Plin. Valer. I. v. II.

Columbini d. aqua. Ciceris columbini, de quo XVIII, 32. II.

LXXXIII. De ervo quaedam in mentione eius diximus: nec potentiam ei minorem veteres, quam brasicae tribuere. Contra serpentum ictus ex aceto, ad crocodilorum hominumque morsum. Si quis ervum quotidie jejunus edat, - liuenem eius absumi certissimi auctores affirmant. Farina eius varos, sed et maculas toto corpore emendat. Serpere hulcera non patitur: in maminis efficacissimum. Carbunculos rumpit ex vino. Vrinae difficultates, inflationem, vitia iocineris, tenesmon, et quae cibum non sentiunt, atropha appellata, tostum, et in nucis avellanae magnitudinem melle collectum devoratumque corrigit; item impetigines, ex aceto coctum: et quarto die solutum. Panos in melle impositum suppurrare prohibet. Aqua

LXXXIII. De ervo. Nobis *Eruum* Ervilia Linn. (*Diaadelph. decand. gen.* 1717 P. sub *Vicia. Leguminos. Juss.*); cf. XVIII, 38. En. P.

Contra serpentum ictus. Plin. Vol. III, 57. Dioscorid. II, 34: Σεν οὐρα κυνοδόκτης, καὶ ἀνθρωπόδοκτης, καὶ ἔχοδόκτης θεραπεῖται ταπελαυσθέντος. HARD.

Si quis ervum, etc. Carmine id Q. Serenus expressit, c. xxiv, pag. 440: Nonnulli memorant consuvi posse lieños; Eruum si sedūper leiuio sumperit ore. H.

Farina. Diosc. loco cit. Vari apud Celsius, VI, 5, maculae sunt in facie, ut lenticulae et epithelides. Plinius, XXIII, 46: Κίτια cutis in facie, variisque et lentigines, et angillata emendant, etc. — *Farina.* In libris hactenus editis, interpolatorum iusigni licentis, *Farina eius*, ut Varro ait, *maculas*, etc. In Reg. 4, et Collb. *Farina eius varo, sed et maculas.* Sinceram nos (post Pintianum famen) scripturam, tum ex iis vestigiis primitivorum codicum,

tum ex Plinio Valeriano eruimus, qui totum fere opus suum ex Plinianis verbis ac sententiis concinnavit: Is enim, III, 44, cuius lemma: *Varis tollendis: Farina, inquit, ervi ex aqua impuncta sanantur, et toto corpore maculae emendantur.* HARD.

Serpere. Marc. Emp. c. iv, p. 42; Plin. Valer. III, 22, et Diosc. I. e. Vide et Celsius, V, 28, tit. de fistulis. HARD.

Carbunculos. Plin. Valer. III, III, 30, Diosc. loc. cit. Theod. Prisc. I, 28: *de carbunculis. Eroi pulvis cōm vino tritus.* H.

Vrinae difficultates. Haec pariter Diosc. loc. cit. II.

Quae cibum non sentiunt. Quae non ajuntur cibo. Quae nutritiorem a cibo non sentiunt. De hac ἄτροπή πας opportunius XXVIII, 33. Dioscor. I. c. Αρρένες δὲ καὶ τοῖς ἄτροποισι, χαρέου μηγίθος φρυκτὸν ληρθίν. σύν μέλιτι. HARD.

Panos. Marc. Emp. c. xxxii, pag.

decocti perniones et pruritus sanat fovendo. Quin et universo corpori, si quis quotidie ieiunus biberit, meliorem fieri colorem existimant. Cibis idem hominis alienum. Vomitiones movet, alvum turbat, capiti et stomacho onerosum. Genua quoque degravat. Sed madefactum pluribus diebus, mitescit: bubus iumentisque utilissimum. Siliquae eius virides, prius quam indurescant, cum suo caule folisque contritae, capillos nigro colore inficiunt.

LXXIV. Lupini quoque silvestres sunt, omni modo minores sativis, praeterquam amaritudine. Ex omnibus quae eduntur, sicco nulli minus ponderis est,

224; et Plin. Val. III, 27: *Panos*, cuncta melle, etc. II.

Aqua d. peruviana. Ad verbum Dios. loc. cit. HARD.

Quia. Diosc. loco citato. II.

Vomitiones invet, etc. Haec pariter Diosc. loco citata. II.

Genua quoque degravat. Graves genuum dolores excitat. In Aeno mulieres aequae ac viri, qui leguminibus vesciuntur, crurum impotentialia vexati sunt, nec ab eo morbo vanali. Qui autem ervum esciuntur, genuum dolor afficit. Hippocr. DALE. — *Genua*. Hipp. Epid. VI, cap. 4, tom. 43, Ορθογχιστες, γενουλητες. II.

Mitescit. Ervi grana uberiora et candidiora aqua permiscenda mace- rantur Di scoridi, et ubi satis aquae combiberint, torrentur, quoad remi- patur hiatus cortex: moluntur: inde farina fit. DAL.

Bubus. Si elixum apponatur, boves saginali, inquit Di scor. I. e. βους δὲ λατινī εἴθος παρτείημας. II.

Siliquae eius virides. Marc. Emp. totidem verbis, cap. vii, pag. 48: *Ervī siliquae*, priusquam crescant, cum foliis et caule suo conterantur, et

raso capiti, ut capilli pigreuant, protinus illenuntur. Plin. Val. I, 7: *De capillis denigrandis*: *Siliquae erucae* (lege ervi), cum suis foliis et condicibus conterantur, et capiti raso illenuntur. HARD.

Capillos nigro colore inficiunt. Colloc in capillis niger non tantum a viris canescensibus expetebatur, ut senectus vitium dissimularent, sed etiam a mulieribus, quod matronae spectat ac pudicitias nigro capillo, toga longe ac late fusa, et ad talos demissa, stola, flammeo, vittis et reticulo sese ornarent: meretrices vero flavo capillo, togaque subducta, stola pulla absque vittis et flammoe infernoscerentur. Alex. lib. V, cap. 48. DAL.

LXXIV. *Lupini quoque silvestres* sunt. Sie Di scor. II, 433: Γίνεται δὲ καὶ θέρμος ἄγρες, ἐπερπής τῷ ἡμέρᾳ, κατὰ πάντα δὲ πικρότερος. Alii μι- κρότερος. Galen. de Fac. simpl. med. VI, p. 478: Θέρμος ἄγρες πικρότερος, καὶ ἐγχυρότερος: αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἡμέρου ἔτειν, etc. II. — *Lupinus albus* (Diadelph. decand. gen. 4679 Pers. Legumin. Juss.). ED. P.

nec plus utilitatis. Mitescunt cinere aut aqua calidis. Colorem hominis frequentiores in cibo exhilarant: amari contra aspidas valent. Hulceræ atra, aridi decorticatique triti, supposito linteolo, ad vivum corpus redigunt. Strumas, parotidas, in aceto cocti discutiunt. Suecus decoctorum cum ruta et pipere, vel in febri datur ad ventris animalia pellenda, minoribus triginta annorum; pueris vero impositi in ventrem ieiunis prosunt. Et alio genere tosti, et in defruto poti, vel ex melle sumpti. Idem aviditatem cibi faciunt, fastidium detrahunt. Farina eorum aceto subacta, papulas pruritusque in balineis illita cohabet, et per se siccat hulceræ. Livores emendat. Inflammationes cum polenta sedat. Silvestrium efficacior vis est contra coxendicum et lumborum debilitatem. Ex iisdem decocta lentigines, et foventium cutem corrigunt: si vero ad mellis crassitudinem de-

Hulceræ atra. Ex vetustate, et corruptione. Cels. lib. V, 612: *Modo hulcerus nigrum est, quo earo eius corrupta est, idque vehementius etiam purgescendo inteditur.* Et paulo ante: *Interdum enim vetustas hulcerus occupat, induciturque ei oallus, et circum orac erasne livent, etc.* Marc. Emp. c. IV, p. 43: *Vetustis hulceribus... medetur farina lupini incoeti, et sine cortice, impersa cum vino.* Sic pariter Theod. Prisc. I, 48. H.

Strumas. Diosc. II, 432; Plin. Val. I, 43, II^a, 29; Marc. Emp. XV, 407. HARD.

Suecus. Plin. Valer. II, 24; Marc. Emp. XXVIII, p. 200, et Diosc. I, c. Praevil bis omnibus Cels. IV, 47: *Si toli sunt lumbri, aqua potu dari debet in qua lupinem decoctum sit.* HARD.

Pueris vero impositi. Vide quae dimicimus XVIII, 36. H.

Et alio genere tosti. Diosc. loc. c.

Idem. Diosc. loc. cit. H.

Farina. Diosc. I. e. Plin. Val. III, 39, et Serenus; e. viii, de prurigine et populis, p. 429: *Ferventes pyndas oleo curato liquenti, Aut aedito Baccho miscebis farra lupini: Acque hinc in calido percurreas membra lavaco.* H.

Livores emendat. Diosc. Καθαιρετικά πελμάρχατα, καὶ φλεγμονάς πραῦνεισιν ἀλίστηται οὐδέποτε. H.

Silvestrium efficacior vis, etc. Et salivis nibilominus dos illa quoque communis, teste Diocoride II, 432: Σὺν ὅσῃ δὲ λεγούσαις παρηγορεῖ. H.

Cutem corrigunt. Diocor. loco cit. Καθαιρετικά πελμάρχατα. Galen. similiter loco citato. H.

Si vero ad mellis, etc. Marc. Emp. c. xxx, p. 429. H.

coquantur vel sativi, vitiliges nigras et lepras emendant. Sativi quoque rumpunt carbunculos impositi: panos et strumas minuant, aut maturant, cocti ex aceto; cicatricibus candidum colorem reddunt. Si vero caelesti aqua discoquantur, succus ille smegma sit: quo fovere gangraenas, eruptiones pituitae, hulcera manantia utilissimum. Expedit ad lienem bibere et cum melle menstruis haerentibus. Lieni crudi cum siccis sicca triti ex aceto imponuntur. Radix quoque in aqua decocta, urinas pellit. Medentur pecori cum chamaeleone herba decocti, aqua in potum collata. Sanant et scabiem quadrupedum omnium, in amurca decocti, vel utroque liquore postea mixto. Fumus crematorum culices necat.

LXXV. Irionem inter fruges sesameae similem esse

Rumpunt carbunculos, etc. Diosc. loco cit. Ανθρακας περιφόστη. H.

Panos et strumas minuant, etc. Prius legebatur mutata interpunctione, aut maturant. Cocti ex aceto cicatricibus, etc. Vt ille ex aceto temperandi modus ad posteriorum solam medicinam referendum videretur, non etiam ad superiorum. Contra Diosc. II, 52: Φύματα και χειράδας πεπονίδες τι ὅξει σήψεις και καταπλασίεις. Galenus quoque de simplicibus med. VI: p. 474: Άλλα και χειράδας και φύματα στέλνεται θεραπεύεται δίψυν αὐτό χρή, etc. Marc. Emp. c. xxii, pag. 225: *Lupini ex aceto cocti, et subcocti, et pro empalatō adpositi, consumi panicularum maturant, et minuant dolorem.* Denique Plinius etiam Valer. III, 22: *Panis depollendis: Lupini, iuquit, ex aceto cocti, aut minuant, aut maturant.* Quod ut ita sane se habeat, et in sequenti pariter remedio ex aceto concoqui ni-

hilominus necesse est. Plin. Val. III, 48: *Ad colorem cicatricibus redduntur: Lupini ex morto cocti impo-*nuntur. HARD.

Si vero caelesti aqua. Diosc. et Gal. II. cc. HARD.

Expedit. Diosc. et Gal. II. cc. lie-nosis siunt lupini decoctum prodesse, cum rula potum ac pipere. H. — *Et cum mellis:* Adiecti et myrra in praestarea Diosc. loc. cit. ei subdi in pessu habet, προσθίτω. Dioscoridem sequitur Galen, l. c. H.

Radix. Diosc. l. c. H.

Aqua in potum collata. Non potu-sed ablutione tantum, decoctum eiusmodi prodesse pecorum scabiei tradit Diosc. loco citato. H.

Vtroque liquore. Amurca videlicet ei, decocto lupini: nobis, uti Dalecam-pio visum est, chamaeleonis decoctio. HARD.

LXXV. Irionem, etc. Ερύσιμος Theophrast. Hist. VIII, 3, nobis est

diximus, et a Graecis erysimon vocari: Galli velam appellant. Est autem fruticosum, foliis erucae, angustioribus paulo, semine nasturtii. Vtilissimum tussientibus cum melle, et in thoracis purulentis exscretionibus, Datur et regio morbo, et lumborum vitiis, pleuriticis, torminibus, coeliacis. Illinitur vero parotidum et carcinomatum malis. Testium ardoribus ex aqua, alias cum melle. Infantibus quoque utilissimum. Item sedis vitiis, et articulariis morbis, cum melle et fico. Contra venena etiam efficax potum. Medetur et suspiriosis: item fistulis, cum axungia veteri, ita ne intus addatur.

LXXVI. Horminum semine, ut diximus, cuminum simile est, caetero porro, dodrantali altitudine. Duo-

Alyssum sativum (*Tetradyn*, siliqu. gen. 4558 Pers. sub *Camelinea*. *Crucefer*, Juss.); *ἐρυζός* item *Dioscor.* II, 488, est *Erysimum officinale* (*Tetradyn*, *siliq.* gen. 4568). *Conf.* XVIII, 22. *Eo. P.*

A Graecis erysimon vocari. Plinius admodum inconsiderate erysimon herbam descriptam a Dioscoride confundit cum erysimo fruge a Theophrasto memorato, lib. II, cap. 47; et lib. VI, cap. 49, de Causis plantarum. *DAL.*

Galli velam appellant. Ita MSS. R. Colb. etc. tum hoc loco, tum in Indice: non velarium (ut Gron. et alii). Est autem haec huius loci sententia: irionis, quae inter fruges censemur, et a Graecis erysimon appellatur, naturam superioris atque indolem esse tractatam: unde ex affinitate nominis occasione sumpta alterum erysimon explicari, quod herbacei generis est, Galli quondam velam appellantur: Sic paulo ante cap. 7, a leute, quae Graecis φάσις, ad eleiphacum, sive

φάσις, orationem translatis. II.

Fruticosum, etc. Idem verbis a Dioscorid. describitur II, 488. II.

Vtilissimum. Haec totidem verbis Diose. I. e. II.

Datur. *Diosc.* loco citato. II.

Illinitur vero parotidum, etc. *Diosc.* I. e. et *Galeb.* de Fac. simpl. med. VI, d. 174. II.

Carcinomatum malis. Caecorum, occulorum: de quibus I. VI, aphor. 38; *κρηπτῶν* *Diosc.* *DAL.*

Testium ardoribus. *Dioscor.* et *Gal.* II. ee. II.

Contra. *Dioscor.* I. e. II.

LXXVI. Horminum. *Ophrys* Th. Histor. VIII, 7, *ἐρυζός* *Dioscor.* III, 145, nobis est *Sadicia Horminum* (*Dianthus monogyn.* g. 64 Pers. *Labiat.* Juss.). Habitat in Graecia et Apulia. Cf. *Sibth. Flor. Graec.* t. xx, et *Plin.* XVIII, 22. *Eo. P.*

Porro. Plinius pro πράσινοι legit πράσινοι. *DAL.* et *Dioscor.* III, 145: Ορμίνας ἡμέρας, πάχεις ἤρητες πράσινοι τεῦ; πύλλοις. *Horminum* herba

rum generum: alteri semen nigrius, et oblongum. Hoc ad Venerem stimulandam, et ad oculorum argema et albugines. Alteri candidius semen et rotundius. Vtque tuso extrahuntur aculei ex corpore, per se illito ex aqua: folia ex aceto imposita, panos per se vel cum melle discutiunt: item furunculos, priusquam capita faciant, omnesque acrimonias.

LXXVII. Quin et ipse frugum pestes in aliquo sunt usu. Infelix dictum est a Virgilio lolium. Hoc tamen molitum ex aceto coctum, impositumque, sanat impetigines; celerius, quo saepius mulatum est. Medetur et podagrīs, aliisque doloribus, ex oxime-lite. Curatio haec a caeteris differt: Aceti sextario uno dilui mellis uncias duas iustum est: ita temperatis sextariis tribus, decocta farina lolii sextariis duobus usque ad crassitudinem, calidumque ipsum imponi dolentibus membris. Eadem farina extrahit ossa fracta.

LXXVIII. Miliaria appellatur herba, quae necat

est foliis marrubio similis. Apud scrip-torem graecum, quisquis ille fuerit, a quo haec Plinios mutata est, re-clusus multo πράτῳ legi, quam πράτῳ Dioscorides. Hormini enim folia sunt arundinaceis propria, porra-ceisque, quam marrubii. H.

Hoc ad Venerem, etc. Haec pariter Diosc. l. e. II.

Vtque tuso, etc. Diosc. III, 145: Καταπλασθεὶς ὅτι μεθ' ὑδάτος ... καὶ σχόλων; ἐπισκῆται. H.

Priusquam capita faciant. Priusquam in capitā extuberent, et tubera rosendentur. H.

LXXVII. Infelix dictum est a Virgilio lolium. Lolium pani admixtum vertiginem capitā facit et gravedinem;

unde proverbium, lolio vicitare. D. — Infelix Georg. I, 453: interque nitentia cuta Infelix lolium, et steriles dominantur avenae. Infelix autem lolium appellatur, vel quod inseundum est, ut Servius interpretatur, vel quod oculis nocet. Ovid. Fast. I, 691: Et careant lolium oculis vitiantibus agri. Fulgent. lib. de prisco Sermone: Lu-scitiosus diei voluerunt interdū parum videntes, quos Graeci πίστας vocant. Plantas Milite: Mūrum est lolio vici-tare te, tam vili tritico. P.A. Quid iam? sc. Quia luscitiosus. Dicunt enim, quod lolium comedentibus oculi obscurentur. Harp.

Hoc tamen molitum, etc. Diosc. II, 422, H.

miliū. Haec trita, et cornu cum vino infusa, podagrā iumentorum dicitur sanare.

LXXIX. Bromos semen est spicam ferentis herbae: nascitur inter vitia segetis, avenae genere: folio et stipula triticum imitatur. In cacauminibus dependentes parvulas velut locustas habet. Semen utile ad cataplasma, atque hordenam, et similia. Prodest tussientibus succus.

LXXX. Orobanchen appellavimus necantem ervum et legumina: alii cynomorion eam appellant, a similitudine canini genitalis: caulinus est sine san-

LXXVIII. Miliaria appellatur herba, quae nebat miliū. Circumligando sese. Officijs incognita. — Nobis Panicum verticillatum. Ed. P.

LXXIX. *Bromos*. Vt Graecis βρῶμος, sic avena Latinis gemina est: altera sativa et esculenta, quae inter cerealia non postremum obtinet locum: de Γραινίᾳ: iumentorum cibis: altera sponte nascens ac sterilia, quae inter frugum vitia numeratur, describiturque a Dioscoride IV, 140; eadem plane, cum sativa forma, ut recte Anguillaris, parte VI, p. 98. H.

Folio. Diosc. lib. II, 416, de avena sativa: Βρῶμος κάλαρός ἐστι, πυροῦς δέρματος καὶ τοῖς φύλλοις, γύναι τὸ διαιλημμένος καρπὸν δὲ ἔχει ὑπέρτερη δομήν, ἀπίδιτα δύναται, ἐν οὐρῷ ἀπρόπτη χρήσιμον εἰς καταπλακτικά, ὡς ἡ κρῆτις. Avena tum culmo, tum etiam loliū triticum imitatur, sed geniculata distinguitur. In cacumine vero dependentes veluti parvulas loculatas bipedes gerit, in quibus semina continentur, atque ut hordeum, ad cataplasma utile. Totum hoc caput de bromo apud Diosc. supposititum esse spuriumque censet Anguill. p. XIV, p. 290. H.— Nobis avena sativa. Ed. P.

Atque hordeum. Forte, argue atque hordeum, ex Diosc. et ex Galeno de Facult. Simpl. med. VI, p. 165. H. — Vet. apud Dalec. aequa ut hordeum. Ed. P.

Prodest tussientibus succus. Diosc. I. c. Ο δὲ ἡ αὐτοῦ χολὴς φρεδόματος βάσσουσα ἀρρώστη, Εὐεργετής τοις τούτοις σορβίσῃ prodest. H.

LXXX. Orobanchen appellavimus. Lib. XVIII, cap. 44. Vide quae ibi dimicimus in Notis. H.

Alli cynomorion. Diosc. in Notis, p. 246: Οροβάγχη, οἱ δὲ κυνοπόδια, etc. Sed a conjectore aliquo insertam hanc vocem in Dioscoridis textum inde fugiet, quod alia est Dioscoridis, alia Plinii orobanche, quae et cynomorion appellata est, ut antea monimus, XVIII, 44. H.

Cauliculus. Est ēl caulinus eiusdem nominis, sine sanguine, hoc est, sine humore, quia fistulosus, et fragilis, ac si chloris naturae. Haec vero Dioscoridis orobanche est, quam ille describit II, cap. 172: pingit Dodonaeus, p. 543. — *Cauliculus*. Sic MSS. R. Colb. ele. non nt editi: *Cauliculus* est sine foliis, pinguis, rubets. Folia subpinguis, subrubrumque caulem

guine, foliis rubens. Estur et per se, et in patinis, quum tenera est decocta.

LXXXI. Et leguminibus innascuntur bestiolae venenatae, quae manus pungunt, et periculum vitae afferunt, solipugarum generis. Adversus omnia eadem medentur, quae contra araneos et phalangia demonstrantur. Et frugum quidem haec sunt in usu medico.

LXXXII. Ex iisdem fiunt et potus, zythum in Aegypto, celia et ceria in Hispania, cervisia et plura ge-

orobanchae pariter Dioscorides attri-
buit, II, 472: Οροβάνχη καπύλιον
έστιν ὑπέρβρυον ἢς διπλήματος . . .
φύλλοις ὑπελάπτων, etc. H. — Nobis
est *Orobanche elatior* (*Didymum an-*
giosp. gen. 1534 Pers. *Pedicular.* Juss.).
Habitat in agris. Ed. P.

Estur et per se. Hoc est, sola, sive cruda. *Diosc.* loco cit. Λαχανώνται δὲ
καὶ ἄλλα καὶ ἔρθρα; Ἐκ λοιπῶν ἡς
διπλάγος ἐθίσμαντον. *Estur autem*
oleris instar cruda, et in patinis aspa-
ragi modo decocta. Hard.

LXXXI. Solipagarum. Vide quae-
diximus ad lib. VIII, cap. 43. H. —
Gron. et al. ante Hard. *solipgarum.*
Ed. P.

LXXXII. Zythum.. Ex hordeo pa-
rabatur. Suidas: Ζύθος, οἶνος; ἀπὸ κρα-
τῆς γενόμενος. Sic Herod. II, Euterpe,
. 448, n. 77; et Diod. Sic Bibl. I,
pag. 31. Petrusci poëta *Zythi* ap-
pellat Columella, lib. X, de Cultura
hortorum pag. 349. H. — Celia. Flor.
II, 48, de Numantinis: Quam sese
prius epulis implevissent, earnis semi-
erudac, et celiae: sic vocant indigenam
ex frumento potionem. — Celia. En-
hand obscure celiam a cervisia Plinius
diversam facit: egregie, quum non
sit magis terrarum Gallis Hispania-
que disideant, quam hae potionies
duse. Celia ex frumento concinnatur,

Flora teste, II, 48, hoc est, e tritico,
ut Orosius interpretatur, V, 7: Post-
modum, inquit, diu obsidione ponchisi
Numantini diuinas desubito portis can-
eti eruperunt, larga prius potionem usi;
non vini eius ferax is dicens non est,
sed succo tritici per artum confecto;
quem nuggum à calfaciendo Celiam
vocabat: nollatur enim illa ignea vis
germinis madefactas frugis, ne decidere
succidatur, et post in farinam redacta
mollis rucso admiseretur, quo fermentato
sapor misteriosus, et sabor ebrietatis
adseritur. Orosium sequitur Isidorus,
XX, 5, et Papius. Quibus verbis il-
non materiali modo celiae designant,
sed et conficiendi modum. At cervisia
ex hordeo concinnatur, et ex alia qua-
dam simili fruge, quae propria caret
in Latio appellazione, generali modo
frumenti nomenclatione signant. Tac.
lib. de-nor. Germ. *Potus, humor ex*
hordeo ad frumento, in quendam
similitudinem vini corruptus. Quare
nec Matthaeum Silvaticum audio, qui
parum sibi constans, ita primum:
Celea, inquit, *potio ex succo tritici*
inebrians: quod quidem utinam solum
diceret. At mox inferius: *Celia, id*
est, cervisia, dicta a calfaciendo. Nec
Joh. Sarib. Ep. 85, celiam cum cer-
visia commiscentem. De cervisiae ety-
mo consulendum, praeter iam appell-

néra in Gallia, aliisque provinciis, quorum omnium spuma cutem foeminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipsum attinet, praestat ad vini transire mentionem, atque a vite ordiri medicinas arborum.

lalos, V. Cl. Ducangius in glossario. H. — *Et cetera*, etc. Nomen id Hispanicum pariter, ut cetera est : nec Bivarium audio, qui in Maximi Chron. a. 516, *cideria* legi putat hic oportere, quae vox in Gallia polum e pomorum sueco concinnatum indicat. Quae parentur e fruge, non e pomis, potionis, Plinius hoc loco attingit : nam uti monuit XIV; 29: *Est et occidentis populus sua ebrietas, fruge madida:*

pluribus modis per Gallias Hispaniasque, nominibus aliis, sed eadem ratione. Idem quae quibus concinnentur e pomis, explicuit XIV, 19. H. — *Cervisia*, etc. Vox haec origine gallie merito censemur a Cambdeno, in Britannia, Vossioque in Etymol. quos consule. Nunc vulgus vocat, *de la bière*: quidam etiamnum vetustas nomenclatione, *cervoise*. HARD.

C. PLINII SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE

LIBER XXIII.

I.

Peracta cerealium in medendo quoque natura est, omniumque quae ciborum aut flororum, odorumque gratia proveniunt supina tellure. Non cessit his Pomona, partesque medicas et pendentibus dedit, non contenta protegere, arborumque alere umbra quae diximus; immo velut indignata plus auxilii inesse his quae longius a caelo abessent, quaeque postea coepissent. Primum enim homini cibum fuisse inde, et sic inducto caelum spectare, pascique et nunc ex se posse sine frugibus.

II. Ergo hercule has in primis dedit vitibus, non

I. Sapina. Humi, in ipsa superficie, in qua flores frugesque adhaerescere natura voluit: pendere contra in sublimi arborum fructus, Pomona. Collis supinos Virgilius, Horatius Tibur supinum dixit. HARD.

Et pendentibus. Fructibus ex arbore pendentibus. HARD.

Alere. Fruges et sata quae diximus XVII, 48: Non fustidienda haec quoque scientia, atque non in ultimis ponenda, quando quibusque satis umbra aut nutrix, aut noverca est, etc. H.

Primum enim homini cibum fuisse

inde, et sic induxit. Ita libri ante Hard. editi. Vossianus, inductn. Recete: praecessit enim homini qui et sic (ἐπεξινόταρος, etiam hac re, etiam hac occasione) inductus est, ut caelum spectaret. Gaox. — Inducto. Dum cibum ex alto petat, sursum oculos tollere hominem Pomona, etiamque tueri iussit. HARD.

II. Has. Partes scilicet medicas. H. — Has in primis. Brot. ex MSS. Regg. edit. princ. et Rezon. artes in primis; nempe medicas dedit natura vitibus.

contenta delicias etiam, et odores atque unguenta, omphacio, et oenanthe ac massari (quae suis locis diximus). nobiliter instruxisse. Plurimum, inquit, homini voluptatis ex me est. Ego succum vini, liquorem olei gigno. Ego palmas et poma; totque varietates: neque ut tellus, omnia per labores, aranda tauris, terenda areis, deinde saxis, ut quando; quantove opere cibi fiant? At ex me parata omnia, nec curvo laboranda, sed sese porridentia ultiro; et si pigeat attingere, etiam cadentia. Certavit ipsa secum, plusque utilitatis causa genuit etiam, quam voluptatis.

III. Folia vitium et pampini capitidis dolores, inflammationesque corporum mitigant cum polenta. Folia per se ardore stomachi ex aqua frigida: cum farina vero hordei, articularios morbos. Pampini triti et im-

Sine auctoritate emendatum has in curvo adoranda, sed sese, etc. Reg. 2, nec curva laboranda. Hoc tantum. Hard.

Omphacio et oen. ac massari. De his egimus XII, 60 sq. Hard.

Plusimum. Pomoram loquentem inducit, omnis pomorum generis Dicm. Hard.

Saxia. Seu modis frumentariis. Virgil. G. I, 267; Nunc torre igni fruges, nunc frangite saxo. Hard.

Nec curvo laboranda. Nec ubi homines curvato aranda. Sic curvus arator apud Virg. Ecl. III, v. 47. In libris ad hunc diem vulgatis: Nec curvo adoranda aratro, nec curva laboranda, sed sese, etc. Quo, in contextu verborum, quid interpolatorum conjectura praestiterit; liquet: adiectis nempe vocibus his, nec curva laboranda, quae priorum vleem supplere, plane affinum, nec curvo adoranda: et aratro praeterea addito: quarum vocum in exemplaribus, vetustis, nec vola, ut abint, nec vestigium. In Reg. 4, nec

curvo adoranda, sed sese, etc. Reg. 2, nec curva laboranda. Hoc tantum. Hard.

III. Folia. Haec pariter tradidit Dicm. V, 1, totidem verbis: Αρπάσου οινοφόρου τὰ φύλλα, καὶ αἱ Ελαῖς λεῖαι καταπλαστόμεναι, κεράλληγας πράσσουσι, φλεγμονάν τα στομάχου καὶ κάρδου τὸν ἀργέαν. Hard.

Folia per se. Dicmcor. loc. cit. Καὶ καθ' ιντερέτην τὰ φύλλα, etc. Hard.

Pampini. Hoc est, capreoli, sive claviculae, αἱ Ελαῖς. Dioscorid. loc. cit. De his diximus XVII, 36. Satis eleganter Rofflinus in praef. ad libetum lidae: Ελαῖαν vitem dicunt Graeci, non tam palmites, quam illas runcinulas, vel ciucinulas palmitis; quibus succrescent palmes ipse, inuestere et et suspendere solet, vel polis, vel quibuscumque innititur admixtulis, quos capreoloi, si arbitror, appellant agercolae: quibus nezibus tubus, et sinc

positi, tumorem omnem siccant. Succus eorum dysentericis infusus medetur. Lacryma vitium, quae veluti guminis est, lepras et lichenas, et psoras nitro ante praeparatas sanat. Eadem cum oleo saepius pilis illitis, psilotri effectum habet, maximeque quam virides accensae vites exsudant; qua et verrucae tolluntur. Pampini sanguinem exscreantibus, et mulierum a conceptu defectioni, diduti potu prosunt. Cortex vitium et folia arida, vulnerum sanguinem sistunt, ipsumque vulnus conglutinant. Vitis albae viridis tusae succo impetigines tolluntur. Cinis sarmendorum vitiumque et vinaceorum, condylomatis et sedis vitis medetur ex aceto: item luxatis et ambustis, et lenis

Lapine pericula, vel gravatae fructibus palmes, vel ruga proceritate distenduntur. Cael. Aurel. Chron. I, 4, de capitili passione, quam Gracci cephalaeam nominant, eleganter audiatur, quis helice vocant, appellat. Hard. — Vitis viniferae capreoli, sive clavigulae, sive circii sunt dichotomi, inteduncufloriferi, et ideo pro pendunculis sterilibus habendi: nostris vulgo, prilles. En. P.

Succus eorum dysentericis. Plin. Val. II, 28: Dysenteriae compescendae: succus pampinorum, et vitium clysterio immittuntur. Hunc vero succum Diocor. loc. cit. dysentericis non tantum insundit clystare, sed et propinari bipendum iubet. Hard.

Lacryma vitium, etc. Haec totidem verbis Diocor. V, 4: Τὸ διάδημα τοῦ ὄφεων ἡ κόρητι, etc. Hard.

Eadem. Diocor. loc. cit. Hard.

Maximeque quans virides accensae. Subintellige lacrymam, ex ante dentibus, seu liquorem, quem accensa sarmenta vitium exsudant. Diocor. loc. cit. Kai μάλατα ἡ ἀπὸ τοῦ

χλωροῦ παισμάτου κλάματος ἀριθρού μανος ἐχάρι ὅ; καὶ μυρμήκης ἵτηχρόμανος ἐκβάλλει. H. — Maximeque quam. Sic post Plin. emend. Hard. maximeque aqua quam Gronov. et al. En. P.

Pampini. Hoc est, ut diximus, capreoli, clavigulaeque. Diocor. loc. cit. Απορραχίται δὲ καὶ Πλίνες ἡ νόζητι, καὶ πολέται, αργεῖσθαι διστεντήσονται, καὶ αἰμοπτείσονται, καὶ στεμαχίσονται, καὶ μετάτηξε. Hard.

Defectioni. Diocorides πάσαν vocat: propterea fastidium est feminarum prægnantium, quam alios atque alios cibos appetunt, gustatosque mos respiciunt. Hard.

Cortex vitium et folia, etc. Haec totidem verbis habet Plin. Valer. lib. III, cap. 24. Hard.

Succo impetigines, etc. Gron. et lib. ante Hard. editi, succo et thure impetigines. En. P.

Cinis sarmendorum, etc. Marc. Emp. cap. xxxi, p. 223, et Diocor. V, 5, iisdem verbis. Hard.

Item lux. et ambustis; Diosc. I. c. II.

tumori, cum rosaceo, et ruta et aceto. Item igni sacro ex vino citra oleum aspergitur, et intertrigini: et pilos absumit. Dant et bibendum cinerem sarmento- rum ad lienis remedia acetо conspersum, ita ut bini cyathi in tepida aqua bibantur; utque qui biberit, in lienem iaceat. Claviculae ipsae, quibus repunt vites, tritae, et ex aqua potae, sistunt vomitionum consuetudinem. Cinis vitium cum axungia vetere contra tu- mores proscicit, fistulas purgat, mox et persanat; item nervorum dolores frigore ortos, contractio-nesque contusas vero partes cum oleo, carnes excrescentes in ossibus cum aceto et nitro, scorpionum et canum plagas cum oleo. Corticis per se cinis combustis pilos reddit.

IV. Omphacium qua fieret ratione incipientis uiae pubertate, in ruguentorum loco docuimus. Nunc ad medicinam de eo pertinentia indicabimus. Sanat ea, quae in humido sunt hulcera, ut oris, tonsillarum, genitalium. Oculorum claritati plurimum confert. Sca- briliae genarum, hulceribusque angulorum, nubecu- lis, hulceribus quacumque in parte manantibus, cica- triibus marcidis, ossibus purulente limosis. Mitigatur

Et lienis tumor. Marc. Emp. cap. xxviii, pag. 166; Plin. Val. II, 18 et Diag. l. c. II. ad.

Et intertrigines, et pilos absumit (sic prim). Lega, et intertrigines, et iunge superioribus. PIST.

Cinis vitium. Marcell. Emp. c. iv, p. 42, et cap. xxxvi, p. 250; et Theod. Prisc. I, 9, de furunculis. HARD.

Fistulas purgat, max et persanat. Plin. Val. III, 22. HARD.

Et canas plagas cum oleo; Plin. Val. III, 51. HARD.

Corticis per se cinis. Plin. Val. III, 36. HARD.

IV. In ruguentorum loco docuimus, Lib. XII, 60. HARR.

Sunt ea, quae in humido. Quae ex omphacio medicinae petuntur, toto hoc capite, omnia fere totidem ver- bis habent riuersum Diag. lib. V, cap. 6. HARD.

Hulceribusque angulorum. In an- gulis oculorum prorosis, περιφορέστη- τανθάν. Diag. l. c. II. ad.

Centricebus. Deceptum hoc loco Pli- nium Sagacenus in Diag. putat affi- nitatem vocum; quod ovili cicalificem, οὐλας gingivam significat. Euudemque quam apud scriptorem graecum

vehementia eius melle aut passo. Prodest et dysentericis, sanguinem exscreantibus; anginis.

V. Omphacio cohaeret oenanthe, quam vites silvestres ferunt, dieta a nobis in unguenti ratione. Laudatissima in Syria, maxime circa Antiochiae et Laodiceae montes: et ex alba vite refrigerat; adstringit, vulneribus inspergitur, stomacho illinitur, utilis urinae, iocineri, capitis doloribus, dysentericis. Contra fastidia obolo ex aceto pota. Siccat inanantes capitum eruptiones, efficacissima ad vitia quae sunt in humidis: ideo et oris hulceribus et verendis, ac sedi,

legisset, si quod apud Dioscor. V, 6, existat, prodesse omphaicum contra *οὐνά πλαστή*, hoc est, gingivam humorem flaccidam, sinus caute *μερκίδας* oleum; quae nemo intelligat, interpretatum. At ex alio fonte Plinius fortasse basilis, cicatricesque marcidam humida vulnera, sc minus bene coenuntia intellexit. HARD.

Oreibus purulente limosis. Quid sinossa porulente limosa, fester me nondum intelligere, nec de mendo tamen quod hic lateat, admonent codices MSS. Verum quoniam apud Dioscor. V, 9, ubi pares de omphaclio medicinae traduntur, legere ipse mensimerim, post cicatrices, vel gingivam potius, ut dixi, marcidam, statim autem purulentam subiici, *οὐνά πλαστή*, *ών μωρόντα*, nullus sensus dubito, quia *auribus purulente limosis* actipasse Plinium existimandum sit. HARD.—*Ossibus.* Item *auribus* reponendum Brot. eēnset, qui tamen, contra condicium maou exaratorum fidam, nihil metalum voluit, Ed. P.

Mitigatur. In Reg. 2, et Ch. In editis, *frangitur.* Reg. 4, et Colb. *frangatur.* H.

V. *Dicta.* Lih. II, c. 64. HARD.

Laudatissima in Syria. Diosc. V, 5. HARD.

Vulneribus inspergitur. Diosc. loc. cit. HARD.

Stomacho illinitur. Dioscorid. loc. cit. Contra stomachi ardore causam polline polentiae, ac vino illinitur. Πρέπει χαυτούρους επιφαγήν κατατέλεσθαι σὺν ταχτίῃ ἀλφίρου καὶ οἶνῳ. H.

Vitis urinæ. Sic Dioscorid. εύρηται, ceterae utilem urinæ prodidit. HARD.

Capitis doloribus. In capitia doleribus, inquit Diosc. loc. cit. tam viridis quam secca, cum aceto rosaceoque perfunditur. H.

Dysentericis. Gronov. et al. note Hard. *dysentericis, coeliacis, cholericis.* Ed. P.

Contra. Diosc. I. c. HARD.

Siccat inanantes capitum eruptiones. Diosc. I. c. H.

Ideo et oris hulceribus, etc. Sic locus hic interpungeodus est, non ut prius, verendis ac sedi. *Cum melle ac croco album sint.* Nam per se potam oenanthem, album sistere, cum melle et croco verendis similibusque hulceribus imponi pro cataplasmate, auctor est Diosc. V, 5: *Ιλιοπέρθητον*

cum melle et croco. Alyum sistit. Genarum scabiem emendat, oculorumque lacrymationes: ex vino stomachi dissolutionem: ex aqua frigida pota sanguinis excreciones. Cinis eius ad collyria, et ad hulcera purganda, et paronychia, et pterygia, probatur. Vritur in furno, donec panis percoquatur. Massaris odoribus tantum gignitur; omniaque ea aviditas humani ingenii nobilitavit, rapere festinando.

VI. (i) Maturescentium autem uvae vehementiores nigræ, ideoque vinum ex his minus iucundum: suaviores albae, quoniam e translucido faciliter accipiunt aër. Recentes stomachum, et spiritum inflant, alyumque turbant: itaque in febri damnantur, utique largiores. Gravedinem enim capiti, morbumque lethargicum faciunt. Innocentiores, quæ deceptae diu pependere: quæ ventilatione etiam utiles fiunt stomacho, aegrisque. Nam et refrigerant leviter, et fastidium auferunt.

VII. Quæ autem in vino dulci conditæ fuere,

λίαν ἐρυθρῶν... Κατάλλεστά τε ἀπαλ-
μαντικά, καὶ τὸν ἐν στόματι οὐλάντι, καὶ
νόμον τῶν ἐν πεδούσι, τὸν μέλαντι, καὶ
χρόνῳ, καὶ ρόδινῳ, καὶ ερύθρῳ λα-
βεῖσα. H.

Sanguinis excreciones. Dioc. loc. cit. H. — *Excreciones.* Gron. et al. ante Hard. *excretionem.* Ed. P.

Cinis eius. Dioc. l. c. H.

Massaris. Dictum est de missari XII, 64. HARO.

Odoribus, etc. Eam tamen ad medicos tantum pertinere scribit lib. XII, cap. 28. DAL.

Rapere festinando. Prusquam slos in fructum transeat, DALAC. — Nam oenanthæ quidem colligitur, quam floret: iteroque massaris quæ in Africa sit: omphacium vero et ex acerba

vitæ conficitur, ut dictum est suis lo-
cis, hoc est, XII, 60 sq. H.

VI. *Recentes st. et spiritum inflant,* etc. In MSS. Regg. Coll. Ch. etc. *spiritum inflatione legitur.* Libentius inde agnoverit, stomachus spiritus infla-
tione, alioquin turbant. Diocorid. V, 3: Η δὲ πρόσφατος πᾶσαι ἔπαρσται κολάντι, καὶ ἐπινεύσατο στόμαχον.

HARD. — Brot. et *spiritus inflatione al-
ioquin turbant.* It edit. princ. *spiritum infl.* forte pro *spiritum.* Ed. P.

Innocentiores. Dioc. loc. c. *lisdem verbis.* H.

Nam et refrigerant leviter, etc. Dioc. l. c. H.

VII. *Quæ autem in v. dulci, etc.* Plin. XIV, 3: *Conduntur et multo uite, ipsaque vino suo inebriantur, etc.* De

caput tentant. Proximae sunt pensilibus in palea servatae; nam in vinaceis servatae, et caput, et vesicam, et stomachum infestant: sistunt tamen alvum, sanguinem exscreantibus utilissimae, quae vero in musto fuere, peiora vim etiamnum habent, quam quae in vinacis. Sapa quoque stomacho inutiles facit. Saluberrimas putant medici in caelesti aqua servatas, etiamsi minime incundas: sed voluptatem earum in stomachi ardore sentiri, et in amaritudine iecoris, fellisque vomitione in cholericis: hydropicis, cum ardore febrius aegrotantibus. At in ollis servatae, et os, et stomachum, et aviditatem excitant. Paulo tamen graviores existimant fieri vinaceorum halitu. Vvae florē in cibis si edere gallinacei, uvas ilion attingant.

VIII. Sarmenta earum, in quibus acini fuere, adstringendi vim habent, efficaciora ex ollis.

reliquis uarum condendarum modus dictum est abunde. XV, 18. H.

In palea servatae. Paleas idcirco eas vocat Coelius Aurelianus, Chron. lib. III, cap. 21. Vide Columell, lib. XII, c. 23. Dal.

Nam in vinacis servatae. Et has quidem vesicant, caputque tentare: ori tamen esse incundas. Diosc. scribit V, 3. Quid sint vinacei diximus XIV, 3. H.

Sistunt tamen alvum. Diosc. h. cit. Hard.

Sanguinem, Plin. Val. I, 64, et Diosc. scrib. l. c. H.

Quae vero in musto fuere, eto. Diosc. scrib. l. c. H.

Stomacho iunctiles facit. Ai δι τοῦ αὐθερτος καὶ γλυκος κακοτεμποχότερος. Dioscorides, loco citato. Hard.

Saluberrimas putant medici. Diosc. l. c. H.

Stomachū ardore. Siccōlesis, ardētibus, et longis febribus. Dal.

At in ollis servatae. Diosc. l. c. et Galen. de Mimento. Facult. lib. II, cap. 9, p. 342. H.

Vinaceorum. Quibus scilicet uvae stipantur olla inclusae. Supra XIV, 3: *Aliac in sua tantum continuatur anima, olla fictilibus, et interdum delis inclusae, stipulae vinaceis circumvolvuntibus.* H.

Vvae florē in cibis, etc. Simile illud est, quod superiori attulit XIV, 18, de vitis labeculae acclinis: *Vniversi uanquunt maturabentes, et si prius quam tota maturescat uva, inuenetur gallinaceo generi, fastidium gignit uana appetendi.* H.

IX. Nuclei acinorum eandem vim obtinent: hi sunt qui in vino capitis dolorem faciunt. Tosti tritique stomacho utiles sunt. Inspurgitur farina eorum, polentae modo, potionis, dysentericis, et coeliacis, et dissolutio stomacho. Decocto etiam eorum fovere psoras et pruritum utile est.

X. Vinacei per se minus capitum aut vesicae nocent, quam nuclei: mammarum inflammationi triti cum sale utiles. Decoctum eorum veteres dysentericos et coeliacos invitat et potionem, et fotu.

XI. Vva theriacē, dē qua sub loco diximus; contra serpentium ictus estur. Pampinos quoque eius edendos censem, imponendosque, vinumque et acetum ex his factum auxiliarem contra eadem vim habet.

XII. Vva passa, quam astaphida vocant, stomachum, ventrem et interanea tentaret, nisi pro remedio in ipsis acinis nuclei essent: iis exemptis vesicae

IX. Nuclei acinorum. *Diosc.* V, 3. Acini grana sunt uirorum: nuclei acini, seu granis includuntur. *H.*

Tosti tritique stomacho, etc. *Diosc.* I, ē. *H.*

Inspurgitur farina eorum, etc. *Dioscor.* Φρυγέντα δὲ, καὶ ἀντὶ αἵρετου ιπποτοφόρου λάτη, ἀρμόζει δυσεντερίχοις, καὶ κολικοῖς, καὶ τοῖς τὸν στόμαχον ἀνατελμένοις. *H.*

Dissoluto stomacho, *Gregor.* et al. ante Hard. dissolutus stomacho. *Eo.P.*

X. Mammarum inflammationi, etc. *Diosc.* loc. cit. Τὸ δὲ στριψύδον αὐτῶν ἀποτίθεται μετ' ἄλλων πρᾶξι φλεγμονῶς, καὶ σκληρίας, καὶ σπεργώδης μαστῶν. *Reconditi* vinacei, inflammati, praeclaris, ac lacte tangentes mām̄nis eum sale imponuntur. *H.*

Decoctum. *Dioscorid.* I, ē. *H.*

Et coeliacos, etc. Et feminas uteri

fluxione vexolas, καὶ φοινίας. *Dioscor.* DALC.

XI. *Vva theriacē.* De qua XIV, 22. Quae de hoc uvae genere Plinius refert, eadem totidem verbis auctor *Geoponice* lib. IV, cap. 7, pag. 107. HARD.

Pampinos. Nunc pampinos pro fo-
lis accipit: nam græcius auctor pro-
xime laudatus habet, τὰ γόλλα τῆς
άρμελου λαεύματα, καὶ ἐπιτιθέμα.
HARD.

XII. *Vva passa, quam ast. vocant.*
Haec totidem sere verbis *Dioscor.* V,
4, ubi haec uoram ἑταρέψα vocat,
quam caeteri Attici ἑταρίδια. Vide
Lexicon Constantini. *H.*

Interanea tentaret. Ob dulcedinem,
qua laxat, et mollit, obstrunctionesque
parit. DAL.

Iis exemptis. *Dioscorid.* I, ē. *H.*

utilis habetur; et tussi, alba utilior. Utiles et arteriae, et renibus: sicut ex his passum privatum e serpentiis contra haemorrhoida potens. Testium inflammationi cum farina cuminii, aut coriandri imponuntur: item carbunculis, articulariis morbis, sine nucleis tritae cum ruta: fovere ante vino hulcera oportet. Sapant epinyctidas et ceria, et dysenteriam cum suis nucleis. Et in oleo coctae gaugraenis illinuntur cum cortice raphani et melle. Podagrism et unguium mobilibus cum panace, et per se ad purgandum os caputque, cum pipere commanducantur.

XIII. Astaphis agria, sive staphis, quam uyam taminiam aliqui vocant falso: suum enim genus habet,

Et tussi. Η λευκὴ αἴρητις βρύγεται, Diosc. I. c. II.

Ptilis et arteriae, et renibus. Diosc. I. c. II.

Testium inflammationi, etc. Diosc. loc. cit. totidem fere verbis; sed pro coriandri farina, fabarum lomentum adhibet. Idem tamen III. 74, cunctiva passa coriandrum testium inflammationibus, carbunculisque auxiliari pto-didit. II.

Item carbunculus, etc. Dioscör. totidem verbis. II.

Epiptetidas et ceria. Sic lib. XX, cap. 2: *Radix santonii huleera concreta in modum farri, quae ceriativoaneat.* Lib. XXIII. 7: *Tidem cum melle huleeribus, quae ceria vocant, illinuntur.* Paellus πτηλία κανένα διόρθωται ἐν τοστικάσιν Κρήσιον, σύνος ἐπὶ τοῦ δέρματος ἔχον τατταρίστης. Sinow. — *Sannit spin. et ceria.* Vocans hanc, et ceria, hoc est, favos, de quibus XX, 6, addidimus admonitu codicum Regg. Coll. etc: in quibus et ceria, et teria legitur: tum vero maxime Dioscorida ipso suffragante eius hanc verba Plinianis

plane paria sunt, V, 4: *Επιπτετίδες δὲ, καὶ ἀνθράκες, ταῦτα κερίται, χυμίς γεγόντων τάχατα λεῖα εἰς πηγῶν διτίθεσθαι.* Quibus ille verbis monet sine nucleis uyam passum his morborum generibus adhibendam: uti dysenteriae contra pauclo antea cum nucleis iussit edi: ταῦτα διεργάτες εἰν τοῖς γεγόντοις, ἀσθενίστας εἰστάντις. Quie omnia nostram emendationem egregie constabiliunt. II. — lampredem ex vel. cod. prosecula emendationi Pintianti. Gronov, et al. ante Hard. *epinyctidas et dysenteriam.* I. o. PAR.

Gaugraenis illinuntur. Et his quoque opitulati, scribit Dioscör. loc. cit. Hard.

Podagrism. Haec verbis totidem Dioscör. I. c. II.

XIII. *Astaphis.* Corn. Cels. tradit ea quae hic a Plinio reprehenduntur III. 21: *Υεια taminiā, γυμνη σταρίδα ἄργιζε Graeci nominant.* II.

Suum enim genus habet. Suum enim σταρίδις γενūs habet diversum a taminiā. Describitur illud a Dioscör.

cauliculis nigris, rectis, foliis labruscae: fert folliculos verius, quam acinos, virides, similes ciceri: in his nucleus triangulum. Maturescit cum vindemia, nigrescitque: quum taminiae rubentes norimus acinos, sciamusque illam in apriis nasci, hanc non nisi in opacis. His nucleus ad purgationem uti non censuerim, propter anticipitem strangulationem: nec ad pituitam oris siccandam, fauces enim laedunt. Phthiriasi caput et reliquum corpus liberant triti, facilius admixta sandaracha: item pruriit, et psoris. Ad dentium dolores decoquuntur in acetato, ad aurum vitia, rheumatismum cicatricum, hulcerum manantia. Flos tritus in vino contra serpentes bibitur: semen enim

IV, 456: Στερπίς ἄγριας, φύλλα μέρη την ὀπτήρα ἀμπέλου ἄγριας ἀγρυπνίας, καυδίς ὁρθή... μέλαχα... τὸν δὲ καρπόν ἐν θυλάσσῃ χλωροῖς οὐτερισμοῖς, τριγύρων, etc. Quae sunt Plinianus processus gemina, pariaque, Pingitur a Dodoneo p. 362. In officinis retinet nomen: Gallia pedicularem vocat, *herbe aux poux*. Et vetus Illi quidem appellatio est, Scribonio quoque. Largo agnita, Comp. viii, ad capitulum dolorem: Στερπίς ἄγριας, quaerat herbam pedicularem, quod pediculos necat, quidam appellant. II. — *Delphinium Staphisagria* (*Polyand.* *Trigyn.* gr. 1327 Pers. *Ranuncul.* *Juss.*) hab. in Europa meridionali. En. P.

Quoniam taminiae rubentes. Eam Plinius invavit, quam silvestrem vitam Diocorides vocal; quae paulo post describitur, et amplexus agita nominatur, et quae Theophrasto alitragenta vocatur. DAL.

* *Hirs mudeis*, etc. Diocorid. iisdem veribus IV, 456. II.

Nec ad pituitam oris siccandam. Hoc est, trahendam, et exauriendam.

Nam Diocoride teste, loc. cit. plurimam pituitam commanducata trahit: διπροσταθεῖσα δὲ φλύαται ζητεῖσται. II.

Phthiriasi. Iisdem verbis Diocor. l. c. Et Theodore Prisc. lib. I, cap. 4: *de pediculosis*, *Staphylos agricæ unitatis* IL *Sandaracæ unica una*, cum oleo et acetato. postquam contriveris, ocrea corporis perungendum est. Atque inde sane pediculariæ appellationem traxit. Nam φλύαται, Graeci pediculi sunt, II.

Item pruriit, et psoris. Dioc. loc. cit. II.

Ad dentium dolores. Dioc. iterum loc. cit. II.

Rheumatismum cicatricum. Ap. Diocor. est: οὐδὲ τε βρυομένην στήλαι, καὶ ζύθος τὰς δὲ στόματα θρόπνοι μεταμόρφοσι. *Rheumatismum gignivarum* sicut, *hulceræ oris manantia* cum molle sanat. Sic Ruellias cum Plinio. Mallem vertere, *hulceræ oris depassentia*. Deceptus est Plinius in vobis omnibus οὐδὲν et οὐδὲν. DAL. — *Rheumatismum.* Quid rheumatismus cicatricum sit, nec scio ego, nec quis-

abdicaverim, propter nimiam vim ardoris. Quidam eam pituitariam vocant, et plagis serpentium utique illinunt.

XIV. Labrusca quoque oenanthen fert, satis dictam; quae a Graecis ampelos agria appellatur, spisis et candicantibus foliis, geniculata, rimoso cortice: fert uvas rubentes cocci modo, quae cutem in facie mulierum purgant, et varos: coxendicum et lumborum vitiis tusae cum foliis et succo prosunt. Radix decocta in aqua, pota in vini coi cyathis duobus, humorum alvi ciet: ideo hydropicis datur. Hanc potius crediderim esse, quam vulgus uiam taminiam vocat. Utantur ea pro amuleto: et ad expunctionem safrigni-

quam medicorum seit. Suspicer vero apud scriptorem graecum, a quo hacce accepta, legisse Plinium, id quod apud Dioscoridem hodieque extat IV, 156. οὐλά τε πρωπατίσμενα, hoc est, gineglivorum flacciones, quas Graeci rheumatismos vocant deceptum porro afflictate vocum οὐλά intellexisse, quae vox cicatrices sonat. Nisi forte, ut diximus cap. 4, hantentia adhuc vulnera intelligit. H.

Quidam eam pituitariam. Quod pituitam, ut dictum est, e capite eliciat: quod Galenus confirmat de Facult. simpl. med. VI, 161: ἀπορθυματίτη. HARO.

XIV. Labrusca, Lib. XII, cap. 61. Sic quoque fere describitur a Diocor. IV, 183: ἀπελαγάρριξ κλιτούστας ανέστι μαρκά, δις ἀμπέλου, ξυλόδην, τραχία φλοιοθαγόντα... καρποὶ δὲ βερυθροὶ μηροὶ δύσιοι, πεπενήμανται υψηρόι. Sarmenta vitiis modo longa emittit, raique lignosa; aspera et lichenata cortice... fructus exiguis uis sanguinem, atque, ubi maturitatem est arsequitur, rubentem. Haec vitis silvestris Dodonea est pag. 396, ut dixi.

mus XXI, 50. H. — *Tamus communis* (Diocor. Herond. gen. 2234 Pers. Asparag. Juss.) En. P.

Quae extem in facie. Maculas a sole contractas, caetetasque omnes huicse vitiis uia purgari, scribit Dioc. I. e. HARO.

Et varos. Sequuntur sumus fidem exemplariorum MSS. Rieg. Colb. esc. neglecta librorum, qui sunt hactenus editi, scriptura, quae era ei bisemodi: *Et οὐρίς coxendicum et lumborum vitiis.* Diocor. IV, 184: Λεοντίζονται τὰ πάντα στόλοι, omnem maculam in facie ἀπωργαντι. Est autem varus, ut sibi distimus, macula in facie. H.

Humorem alvi. Aquas, quae alto continentur: οὐράνδης καθαῖρι, inquit Diocor. loc. cit. δύσται δὲ καὶ οὐρανίας, aquosa purgat: ideo hydropicis datur. Celsius item III, 24, quanquam is uiam taminiam, quam praebet hydropicis praecepit, falso, ut dictum est, στραφεῖς ἄγγια vocat. HARO.

Ad expunctionem sanguinis. Quum is erasus, et viscida pitilla permixtus, fructibus adhaeret, et strangulationis

nis quoque adhibent, non ultra gargarizationes, et ne quid devoretur, addito sale, thymo, acetō malso. Ideo et purgationibus ancipitem putant.

XV. Est huic similis, sed in salictis nascens: ideo distinguitur nomine, quum eosdem usus habeat, et salicastrum vocatur. Scabiem et pruriginem hominum quadrupeduinde aceto malso trita haec efficacius tollit.

XVI. Vitis alba est, quam Graeci ampeloleucen, alii opbiestaphylon, alii melothron, alii psilotrum, alii archezostin, alii cedrostin, quibus madon appellant. Huins sarmenta longis et exilibus internodiis geniculata scandunt. Folia pampinosa ad magnitudinem ederae, dividuntur ut vitium: Radix alba, grandis, raphano similis initio: ex ea caules asparagi similitudi-

periculum afferit. DAL.—Ad. Contra escreationem sanguinis. H.

Et ne quid devoretur. Ita ut ne quid sorbeatur ex eo decocto, vel glutinatur. H.

XV. Est huic similis, sed in sol. nascens. Haec est glycypiron Dodonei, et si quidam volunt, melothron Theophrasti. DAL.—Solanum Dulcamara (Pentand. monog. gen. 506 Pers. Solan. Juss.) Ed. P.

Scabiem Scrib. Læg. Comp. octau: Ad papulas in epite effervescentes, vel qualibet parte corporis totius pruriginem, staphis agria trita, etc. Item albumen liquidum ex aceto, staphide agria adiecta, etc. H.

XVL Vitis alba est. Ita Dioscorid. VI, 184: Αριτλος λευκη, οι δι ορεστηρους, οι δι γελαθενον, η μιλωθρη, η φιλωθρη, η αργιλωθρη, η αγρωθρη, η ερδωθρη καλοστη. Habet eadem libelli eius auctor, qui Kirandidum Kirani falsos inscribitur pag. 13. Hipp. de fist. t. 6, pag. 686: Της απ-

πέλου της χρήπεις, η εντη μελισση φιλωθρη. De causa huius appellationis dicimus XXXII, 24. A Dodoneo pingitur pag. 395. Visa a nobis in horfo Regio: Gallis, couleuvrée. H.—Bryonia dioica (Manoe. monad. gen. 2162 Pers. Cucub. Juss.) hab. in Europa et Barbaria sepiibus. Ed. P.

Ampeloleucen. Αμπελος λευκη, a radicis colore. Οφιτάρπειος, quasi anguina uva, quod in sepiibus nascitur, in quibus angues plerumque latent, etc. H.

Huius sarmenta, etc. Dioscor. II. ec. et auctor Kirandidum Kirani p. 14. H.

Folia pampinosa. Folia pampinis seu claviculis instructa loculibus, sinuilla ederaeels, antivam yilem imitantur. Dioscorid. II. ec. Τιτρος τη χλευατα, και τη φιλη, και τη φυση, ησυχα τη ημερη αμπελη, etc. H.

Ex en emules aspar. similitudine. Diest. loc. cit. Τιτρος οι θεραπευοντα την πράτη την θεραπευοντα πράτη

ne exeunt. Hi decocti in cibo alvum et urinam carent. Folia et caules exhalcerant corpus; utique hulcerum phagedaenis et gangraenis, tibiarumque taedio cum sale illinuntur. Semen in uva raris racinis dependet, succo rubente, postea croci, Novare id qui coria perficiunt: illo enim utuntur, Psoris et lepris illinitur: lactis abundantiam facit coctum cum tritico, potumque. Radix numerosis utilitatibus nobilis, contra serpentium ictus trita drachmis duabus bibitur. Vitia cutis in facie, varosque, et lentigines, et sugillata emendat, et cicatrices: eademque praestat decocta in oleo. Decoctae datur et comitalibus potus: item mente commotis, et vertigine laborantibus, drachmae pondere quotidie anno toto. Et ipsa autem largior aliquanto sensus purgat. Illa vis praeclara, quod ossa

στρινοτάτη, σύρπεια καὶ τερπία καρκούτια.
τις. II.

Folia. Haec totidem verbis Diosc. loc. cit. et auctor proxime laudatus, p. 40. HARD.

Tibiarumque Tibiarum purissimis laceribus, καὶ σπαραγνυμέναι ἐλέου, in quibus Diose. II. ec. HARD.

Semen. Dioscor. ωρπόν, fructum dixit: quod Plinius, ut ei soleamus est, semen traustulit. Καρπόν δι, inquit illi, ἐχει βαρυστῶν, πυρόν, φύλακας τὰ δίφυλα. *Fructum gerit racemosum, μηδὲν, quo coria depilatur.* Sie etiam auctor Kiranidum Kiranis, p. 41. HARD.

Psoris et lepris illinuntur. Diosc. loc. cit. et auctor libri, cui titulus Kiranidum Kiranis, p. 43. HARD.

Lactis abundantiam facit, etc. Auctores mox laudati II. ec. HARD.

Radix numerosis utilitatibus. Totidem verbis Diosc. loc. cit. et auctor modo laudatus, p. 43. HARD. — Ad eadem fere usus etiam nunc commen-

datur bryoniae radix. Confer. Geoff. Mat. med. I. III, p. 222. Eo. P.

Vitia cutis in facie. Dioscor. II. ec. et auctor proxime citatus, pag. 42. HARD.

Eademque. Dios. I. c. HARD.

Decociae. Radicis videlicet: alique ita sene Diosc. I. c. et auctor Kiranidum Kiranis, p. 43: *Ad epilepsiam, inquit, bibitum < 4 per annum quoque die cum oxymelle.* HARD.

Item mente commotis. Dioscor. loc. cit. et auctor appellatus p. 43. II. — Cf. Geoff. loc. cit. En. P.

Sensus purgat. Ni codicum manu exaratorum consensus obstat, qui hanc lectionem pertinaciter tueretur, scriberemus inter p̄phē *sensu* turbat: tum illa, ut quidem videtur, postulante sententia: ut quum prius opūlari menta commotis, et vertigine laborantibus dixerit, nunc largiore, usus eius cavendum admoneat, ne sensum perturbet: tum vero Dioscoride, IV, 184, de bryonia similiter tradente,

infracta extrahit in aqua, imposita, ut bryonia: quare quidam hanc albam bryoniam vocant. Alia vero nigra efficacior in eodem usu cum melle et thure. Suppurationes incipientes discutit, veteres maturat et purgat. Ciet menses et urinam, Ecligma ex ea fit suspriosis, et contra lateris dolores, valsis, ruptis. Splenum ternis obolis pota triginta diebus consumit. Illinitur eadem cum fico et pterygiis digitorum. Ex vino secundas seminarum apposita trahit: et pituitam, draconia pota in aqua mulsa, succus radicis. Colligi debet ante maturitatem seminis: qui illitus per se et cum ervo, laetiore quedam colore et cutis teneritate mangonizat corpora. Tunditur ipsa radix cum pingui fico, erugatque corpus, si statim bina stadia ambulentur: alias tirit, nisi frigida abluatur. Iucundius

ὑπεράρτιον ὁ ἴωτος τὸν δύστεατ. Et auctor libelli, qui Kiranidum Kirani falso inscribitur. p. 13: *Turbat anten ventrem, et sensum, et opposita quo que secundinas educit*, etc. II.

Illa vis praelata. Dioscorid. I. c. Ανάγει δὲ καὶ οὐτὰ μέτικταταταράδυν. Sic etiam auctor Kiranidum Kirani, p. 9 sq. HARO.

Quare quidam. In quibus est Diosc. IV, 184, et auctor Kiranidum Kirani pag. 8 et 13. Galenus quoque de simpl. med. Facult. VI, 34, pag. 155. HARO.

Alia. De qua cap. sq. II.

Suppurationes incip. discutit. Redit ad vitent albam, causis dotes absolvit. Inflammationes discutere, ac rumpere abscessus scribit Diosc loc. cit. II.

Ciet menses. Dioscor. et Kiran. auct. p. 13. HARO.

Eosigma. Diosc. loco citato: Exal-
ktov δὲ μετά μελιτος δὲ αὐτῆς, τοι
πενηνόμενεις, καὶ δυσπνοῦεις, καὶ βέσ-
θεναι, πλευρὰ τε ἀλγεῖσαι, καὶ πέγ-

πατο, καὶ σπάσματο οὐδοται. II.

Splenem. Diosc. et Kiranidum au-
ctor II. et Apuleius quoque, cap. 66.
HARO.

Illinitur. Dioscorid. loc. cit. Galen.
de Facult. simpl. med. VI, pag. 155.
HARO.

Ex vino secundas; etc. Diosc. loc.
cit. Προτείσεις θερέψα, ιαρέψα καὶ
διτάρα ἐπενθάται. *Apposita,* εἰν
πεσοι subdit, partus et secundas mo-
rantes trahit. Sic et Kiranidum auctor,
p. 13. HARO.

Et pituitam. Dioscor. loc. cit. Χυλ-
ζεται δὲ ἡ βίλη αὐτῆς ἵπος πίνεται
δὲ τὸν μελιτάρτην ὁ χυλὸς... ἔγων φέ-
γγα. Succus e radice vere exprimitur,
qui ex aqua mulsa potus... pituitam
trahit. HARO. — Hydropicorum aquas
subducit; viscerumque obstructio-
nes tollit. Cf. Geofr. loc. sup. cit. En. P.

Qui illitus per se, etc. Diosc. I. c.
et auct. Kir. p. 12: H.

Corpora Addunt Gron. et al. ser-

hoc idem praestat nigra vitis; quoniam alba pruriunt affert.

XVII. Est ergo et nigra, quam proprie bryoniam vocant, alii chirriam, alii gynaecanthen, aut apropriam similem priori, praeterquam colore. Huius enim nigrum esse diximus. Asparagos eius Diocles praetulit veris asparagis in cibo, urinae ciendae, lienique minuendo. In fructibus et arundinetis maxime nascitur. Radix foris nigra, intus buxeo colore, ossa infracta vel efficacius extrahit, quam supra dicta. Caeterum eidem peculiare est, quod iumentorum cervicibus unice medetur. Aiunt si quis villam ea praecinxerit, fugere accipitres, tutasque fieri villaticas alijs. Eadem in iumento homineque, flemina, aut sanguinem, qui se ad talos deicerit, circumligata sanat. Et hactenus de vitium generibus.

pentes fugit, quae duo verba igno-
ranti eodd. menu exarati. En. P.

XVIII. Est ergo et nigra, etc. De qua Dioc. IV, 185: Αποιλος πελανη, οι δι Σπουσικηνησι, οι δι Χρυσινησιον ουρησιον. Eadem ex Crateva refert Nicandri Schol. in Ther. p. 39. Colore tantum ab alba discrepat: in Saxonie, Westphalia, Pomerania lignitur, ut Dodoneus testatur, pag. 395. H. Est ergo et nigra. Recentibus dicitur *Bryonia alba*. Bacca nigra habet; ut prior, habitat in sepibus. En. P.

Nigrum esse diximus. Nempe sup-
cap. HAR.

Asparagos. Et post Dioclem Dioc. IV, 185. HAR.

Radix foris nigra. Totidem verbis Dioc.: loc. cit. HAR.

Vel effusio. At Diocor. ἡ τοι
μέτροι ἐποτι, ineffusius prodeunt.
Diocordem sequitur Galen. de Fac.

simpl. med. VI, p. 455. II.

Caeterum: Dioc. II, et. II.

Si quis villam eā praecinxerit. Ha
scriptum ex vestigis veterum cō-
dicum, pro-tinxerit, quod est insul-
stam. HAR.

Villaticas. Gallianas videlicet: qui-
bus praetera vitiis alba utilis est con-
tra pituitam, ut dictum est lib. X, c.
78. HAR.

Flemina. Decursum hunc locum
Barbarus, et cōclamatum putavit. In
libris vulgarib[us], phlegma, aut sangu-
inem, qui se ad talos deicerit. Vbi
Dalecampius, in podagra, inquit,
et articulari morbo, Egregium vero
medicuum, flemina, non phlegmata,
legere oportuit, ex MSS. Regg. Colb.
aliquis: et quid essent flemina; tum
ex Plinio, tum ex Festo, Caproque,
tum ex Plato discere. Festus enim:
Flemina, inquit, dicitur, quācum ex
laborē viae sanguis defluit circa talos.

XVIII. Musta differentias habent naturales has, quod sunt candida, aut nigra, aut inter utramque: aliaque, ex quibus vinum fiat, alia ex quibus passum: cura differentias innumerabiles facit. In plenum ergo haec dixisse conveniat. Mustum omne stomacho inutile, venis iucundum. A balineis raptim et sine intershpiratione potum, necat. Cantharidum naturae adversatur. Item serpentibus, maxime haemorrhoidi, et salamandraci. Capitis dolores facit, et gutturi inutile: prodest renibus, iocineri, et interaneis vesicae: collaevat enim ea. Privatum contra buprestem valet. Contra meconium, lactis coagulationem, cicutam,

Et Caper Grammaticus, de Orthogr. *Flemina* est, ubi abundant oculi sanguine, *Flemina*, quam in manibus vel in pedibus callosi sunt aduci. Plaut. Epidic. act. V, sc. 2, v. 5: *Dic ego tibi iam, ut sciias, Alium tibi te emilens mellus querere: ita, dum te sequor, Lassitudine invaserint misero in gressu flemina.* Rursumque in Pseudolo, act. IV, sc. 7, v. 92, et Poen. act. III, sc. 4, v. 67. Quin etiam, vel si *flegma* hoc loco Plinius, non *flemina* dicaret, de alio morbo, quam de podagra, accipi hoc a Dalecampio oportuit; nempe pro eo quem aliò nomine Latini boam vocavere, auctore Festo: *Boa*, inquit, crurum tumor vice labore collectus appellatur, unde haec ipsa ei qui eo morbo tescetur, haec sit appellatio. Glossarium vetus, Bóz, ó τούτοις πόδας φλεγμάνια.

XVIII. Cura. Ars, industriaque hominum. HARD.

Mustum. Vinum novum: unde mustum votatur, quidequid novellum, inquit Nonius. II.

A balineis, etc. Dioscor. in Alex. c. 34: Καὶ τῷ φυχρῷ ὅδῳ ποθέν, ἡ ἔκρατος πόλη, καὶ γλυκὺς δίνει πο-

θιç, etc. *Aqua* etiam frigida unico hastatu, ac sine intershiratione bibita, aut mercurum uimum, passumve liberatus haustum, praeceps a balneis, aut cursu, et concitatiore quarvis exercitatione, strangulatus ne dolores infart. HARD.

Cantharidus naturae adversatur. Adversus tantharidas vinum dulce liberalius hauriendum monet Dioscor. in Alex. c. 1. HARD.

Collagrat. Laeviorēm facit vesicam et magis lubricam. Egimus de hac voce XVII, 35. Cave Stephanus eridas, qui collagre putat hic esse ēπι-*κουρῆτες*; quem potius sit ēπι-*καταλύτες*. H. — Gron. et al. collagrat. Eo. P.

Contra meconium. Scrib. Larg. comp. CLXXX: *Ad opium, sive meconium: Prodest et vini cyathus, et passi, et olei cyathus...* Item *vinum et acetum* pari mensura datum ex aqua multa cum rosa circa mensurā, ita ut ista subinde cogitar reicere, etc. Opium, sive meconium, papaveris viridis succus est. Potum facit capillis gravitatem, gelationem et levorem artuum... Præterea spirationem impedit, mentem soporat, sensusque ab-

toxica, dorycnium, ex oleo potum, redditumque vomitionibus. Ad omnia infirmius album, iucundius passim mustum, et quod minorem capitum dolorem afferat.

XIX. Vini genera differentiasque per quam multas exposuimus, et ferè cuiusque proprietates. Neque ulla pars difficultior tractatu, aut numerosior: quippe quum sit tardum dictu, pluribus propositum non noceat: praeterea quam aucti eventu potu statim auxilium sit, aut venenum? Etenim de natura ad remedia tantum pertinente nunc loquimur. Vnum de dando eo volumen Asclepiades condidit, ab eo cognominatum: qui vero postea de volumine illo disseruere, innumera. Nos ista romana gravitate, artiumque liberalium appetentia, non ut medici, sed ut iudices salutis humanae, diligenter distinguemus. De generibus singulis disserere immensum et inexplicabile est, discordibus medicorum sententiis.

XX. Surrentinum veteres maxime probavere: sequens actas Albanum aut Falernum. Deinde alia alii iniquissimo genere decreti, quod cuique gratissimum, caeteris omnibus pronuntiando. Quin, ut constarent sententiae, quota portio tamen mortalium his generibus posset uti? Iam vero nec proceres usquam sinceris. Eo venere mores, ut nomina modo cella-

lienal, etc. Haec idem Scribonius Largus, loc. cit. II.

Lactis. Loc. potum, si in stomacho coagulatur, et coagelatur, hominem praeferat. Vide Scrib. Larg. comp. cxxviii. Hard.

Toxica. Toxicum genus est veneni nobis haud satis exploratum. De dorycnio diximus XXI, 405. II.

Iucundius passi mustum. Vini nempte dulcis mustum. II.

XIX. *Vini genera exposuimus.*

Lib. XIV, capp. 8, 9, 10. II.

Neque ulla. Gronov. et. al. ante Hard. neque est ulla. Es. P.

Tardum dictu. Ita libri omnes. Forte, arduum dictu. II.

Cognominatum. MS. Reg. 2, cognominatus. Ba.

Sed ut iudices. Codices aliqui manu exarati, iudices. II.

XX. Quin ut constarent. Quamvis constarent sententiae. II. — *Vsqum Gr. et Ba.* unquam. Es. P.

rum veneant, statimque in lacubus vindemiae adulterentur. Ergo hercle, mirum dictu, innocentius iam est quodcumque et ignobilius. Haec tamen facere constantissime videntur victoriam, quorum mentionem fecimus. Si quis hoc quoque discriminem exigit, Falernum nec in novitate, nec in nimia vetustate corpori salubre est. Media eius aetas a quinto decimo anno incipit. Hoc non rigido potu stomacho utile, non item in calido. Et in diutina tussi sorbetur merum utiliter a ieunis: item in quartanis. Nullo aeque venae excitantur. Alvum sistit, corpus alit. Creditum est obscuritatem visus facere: nec prodesse nervis, aut vesicae. Albana nervis utiliora. Stomacho minus, quae sunt dulcia: austera vel Falerno utiliora. Concoctionem minus adiuvant: stomachum modice implent. At Surrenilina nullo modo, nec caput tentant: stomachi et intestinorum rheumatismos cohibent. Caecuba iam non gignuntur.

XXI. At quae supersunt Setina, cibos concoqui co.

Vt nomina modo cellarum veneant.
Pendebat enim e dolis, vinarisque vasis tabula, in qua vini solum natale et aetas scribebatur, ne quo tempore, quibusve consubibus esset conditum.
Juvenal. Sal. V: cuius patriam titulumque senectus Delevit, multa veteris fuligine testar. Brod. I 3. DAL.

Videntur victoriam. Gronov. et al. ante Hard. *videntur sententiae victoriam.* Ed. P.

Quorum. Surrenilnum, Albanum, Falernum. In quibus et aetatis difference est. II.

Exigit. Gron. *exigat.* Ed. P.

Hoc non rigido potu, etc. Non adeo frigido potu. II.

Et in diutina tussi, etc. Plin. Val. I, 58, iisdem fere verbis II.

Creditum. Credidit Diosc. V, 40: Κύρτες ἄρτος, καὶ ἀρσκωνισσῶν. *Vescies noctis;* et *lis qui visus habet animalium sentient.* H.

Albana nervis utiliora. Diosc. loc. cit. Αλβανός... τοῦ νιγρώδους ἄρτος κακοπτερός. H.

Stomacho minus. Stomacho minus utilis ex Albanis ea que sunt dulcia. Diosc. I. cit. Ο δὲ Αλβανός... ἔγγυος, ἐργανωτάτης στόμαχος... παλαιωθεὶς δὲ αὐτὸς, αὐτορρήσ γένεται. HARD.

At Surrenilina. Diosc. Iotidem verbis loc. cit. Ο δὲ Συρρηνός, αὐτορρήσ ἐπικαὶ ἐπτοιχία, ὅπερ ἐντίρων και στομάχου βρύματα ἔστοιχοι κεραλές τε ἡττοῖς ἀπέταξι. H.

PLIN. N. H. Tom. VII

T

gunt. Virium plus Surrentina, austeritatis Albana, vehementiae minus Falerna habent. Ab his Statana non longo intervallo absuerint. Alvo citae Signinum maxime conducere indubitatum est.

XXII. Reliqua in commune dicentur. Vino aluntur vires, sanguis, colosque hominum. Hoc quoque distat orbis medius, et mitior plaga a circumiectis: quantum illi feritas facit roboris, tantum nobis hic succus. Lactis potus ossa alit, frugum nervos, aquae carnes. Ideo minus ruboris est in corporibus illis, et minus roboris, contraque labores patientiae. Vino modico nervi iuvantur, copiosiore laeduntur: sic et oculi. Stomachus recreatur: appetentia ciborum invitator: tristitia et cura hebetatur: urina et algor expellitur: somnus conciliatur. Praeterea vomitiones sistit: collectiones extra lani humidis impositis mitigat. Asclepiades utilitatem vini aequari vix Deorum potentia pronuntiavit. Vetus copiosiore aqua miscetur, magisque urinam expellit: minus siti resistit. Dulce minus inebriat; sed stomacho innatat: austerum facilitus concoquitur: Levissimum est, quod celerrime inveteratur. Minus infestat nervos, quod vetustate dulcescit. Stomacho minus utile est pingue, nigrum,

XXI. *Falerna*. Gron. et al. ante Hard. *Sorrentino*, *Albana*, *Falerno*: nempe τῷ ἀριθμῷ omitted, nobiscum tamen facit Gron. innot. En. P.

Alvo citae. Vide quae distinximus in eam rem XIV, §. II.

XXII. *Orbis medius*. Zona, nivalis, temperata, torrida, inter gelidamque media. II.

Appetentia ciborum. Mart. V, LXXXI. Post haec omnia fortissimam monebit Bacchus, quam solet, cœritationem, etc. II.

Potentia pronuntiavit. Gron. et al.

potentia posse pronuntiavit. En. P.

Stomacho innatet. *Stomachum inflare*, στραγγόν παραποτίσει, θίξις Diost. V, 8. H.

Minus infestat nervos. Εἰ γένες, Diost. V, 44: Οἱ μὲν τοι παλαιοί, καὶ γῆγετες, πρὸ τῷ περὶ νεφρους ἀπετεῖστεροι. II.

Stomacho. Quid pingue est, et idem nigrum, stomachum minus utile est. Diost. V, 44: Οἱ δὲ παχεῖς καὶ μέλαγες εκκοστόρραχοι, φυσῶδεις σαχρός μέντοι γεννητεροί. II.

sed corpora magis alit. Tenuer et austерum minus alit, magis stomachum nutrit. Celarius per urinam transit, tantoque magis capita tentat: hoc et in omni alio succo semel dictum sit. Vinum si sit fumo inveteratum, insaluberrimum est. Mangones ista in apothecis excogitavere. Iam et patres familias aetatem addi his, quae per se cariem traxere. Quo certe vocabulo satis consilii dedere prisci: quoniam et in materiis cariem fumus erodit: at nos e diverso sumi amaritudine vetustatem indui persinasum habemus. Quae sunt admodum exalbida, haec vetustate insalubria sunt. Quo generosius vinum est, hoc magis vetustate crassescit, et in amaritudinem corpori minime utilem coit. Condire eo aliud minus annosum, insalubre est. Sua cuique vino saliva innocentissima, sua cuique aetas gratissima, hoc est, media.

Minus alit, magis stomachum nutrit. Et Cels. II, 21, inter ea quae stomacho idonea sunt, vinum austerum annumerat, licet iam asperum sit. HARD.

Celarius per urinam transit. Haec pariter Diosc. V, 9, 42. Idcirco fortassis hydropicis dari Celsus idem iubet I, 21: *Vinum austерum, sed quam tenuissimum.* II.

Vinum si sit fumo inveteratum. Dolia vel apoteches ipsas in locis superponebant, unde fumum accipere, et vetustatem facilius citiusque menliri vina possebat. Hinc Venusinus poeta Qd III, 8, laudat: *Amphoram suam bibere instituit.* II.

Aetatem addi his quae per se cariem traxere! Patres familias etiam excogitavere quemadmodum adderetur seculis, quae vetustatem per se sine fumo acquirerent. — Ita legi oportere non modo codices Regg. Colb. Cl. sua-

dent, sed et ipsa loci sententia, eius scumen. *Dalecampium fumig.* Contrario plene sensu in libris vulgaris habendum legebatur, metatum ademere his. HARD.

Consilii dedare prisai. Non esse a fumo, sed ab ipsa vini indole, cariem velutinalis cspectandam. II.

Insalubria sunt. Sie et Chiff. Gron. et al. ante Harduin. *salubria.* En. P.

Quo generosius vinum. Vide quae in eam penitentiam diximus, XIV, 6. HARD.

Sua cuique vino saliva. Suus cuique vino talibus sapor, sine ulla conditura, saluberrimus est. Hoc est, suus naturalis sapor, sine ullo condimento. Ille enim vocabulo illud expressit, quod prolixius Colum. XII, 49, cui titulus est: *De pluribus generibus conditorum, quibus vīnum confirmatur.* Quaecumque vīni nota, inquit, sine condimento valet permaneri,

XXIII. Corpus augere volentibus, aut mollire alvum, conductit inter cibos bibere. Contra minuentibus, alvumque cohíbentibus, sitire in edendo, postea parum bibere. Vinum iejunos bibere, novitio invento, inutilissimum est curis, vigoremque animi, ad procinetum tendentibus: somno vero ac securitatibus iamdudum hoc fuit, quod Homericā illa He-

optimam esse eam censemus: nec omnino quidquam permisandum; quo naturalis sapor eius infuscatur. Salivam pro gusto, seu sapore, sili disere. Pers. Sat. VI, 24: Turdorum nosse salivam. Prop. El. IV, 9: Et Methymnaei graeca saliva meri. Hoc est vini graeci sapor. HARO.

XXIII. Corpus augere volentibus. Non sitire, et cibos modice proluere, optimum est praeceplum. Diosc. DAL.

Aut mollire alvum, etc. Gal. Comm. 4, splt. 83, tom. IX. HARO.

Alvumque cohíbentibus. Galen. loc. cit. HARO.

Vinum iejunos bibere, novitio invento, inutilissimum est curis, etc. Hunc locum summa fide representamus totidem apicibus ac syllabis, quot in codd. Reg. et Colb. vidimus: serie ipsa unctionis its legi postulanle. Corruerant mirum in modum interpolatores, hoc modo: *inutilissimum est. Curas vigoremque animi impedit ad procinetum,* etc. Ceterum hunc morem carpit suctor, inventumque novitium, quod superius attigit XIV, 28: *Tiberio Claudio principe ante hos annos XL institutum, ut iejuui biberent, potusque vini antecederet cibos,* etc. Estremo Tiberii anno id excongitatum indicat. De hoc Tiberiani aevi, consequentiumque temporum more, Plutarch. Symp. VIII, qu. 9, p. 734: *Μέχι δέ καὶ τὸ τῶν καλουμένων προσφάτων*

εὐδὲ γάρ οὐδεποτὲ παλαιός πρὸ τὴν ἐντραγίην ἔπειτον αἱ δὲ τῶν ἀντετούπων πρώτης θυσθέντες ἀπέντονται τῇ τροφῇ διαβρόχῳ τῷ σώματι καὶ ζίσται, λεκτὰ καὶ τορὰ καὶ δέσιτα προστρίβοντες ὑπέκυρα τῆς ὄρθεως, etc. *Magnum etiam illad de praecibitionibus, quas vocant propomata.* Nani antiqui ne aquam quidem biberunt ante quam edissent: nunc ante cibum vino oppleti, humectato ac fervescente corpore cibum aggrediantur, temuia et acuta et vi incendiendi praedita ad appetitum excitandū ingerentes, etc. Et hanc consuetudinem Iuvenalis alligit Sat. VI, v. 423: *tandem illa venit rubicundula, totum Oenophorum sitiens, plena quod tenditur urna.* Admotum pedibus: de quo arctarior alter *Ducitur ante cibum, rubidam facturus orexim.* Quandoque pro uno mulsum ante cibos pariter presumebant, teste Horatio, Sat. II, iv, v. 25: *Vineas committere venis Nil nisi lene decet: deni praecordia multo Prolueris malus.* HARO.

Inutilissimum est. Galen. Comment. aphor. 28, lib. VI. DAL.

Ad procinetum. Ad bellicam expeditiōnēm, sive potius ad serissas res agendas animalium intendentibus. H

Somno vero ac securitatibus. Ad somnum, inquit, conciliandum, sibiendasque curas, iamdudum in usu vinum fuit. Adhibuit enim Helens, etc. HARO.

lena ante cibum ministravit. Sie quoque in proverbium cessit, sapientiam vino obumbrari. Vino debemus homines, quod soli animalium non sientes bibimus. Aquae potum interponere utilissimum: itemque iugi superbibere. Ebrietatem quidem frigidae potus extemplo discutit. Meracis potionibus per vi-
ginti dies ante Canis ortum, totidemque postea sua-

Homerica illa Heleua. Odys. 5. v.
49: Εὐθ' αὐτ' ἔλλιπον οὐδὲν οὐδὲ
ἐκγεγαῖσι. Λύτερ' ἔρ' εἰς οἶνον βάλε
φέρμακον, οὐδὲν ἄπινον Νήπενθίς τ',
ἄχοδὸν τι, κακῶν ἐπίλυθον ἀπάγεται.

Sapientiam vino obumbrari. Eo pertinenter Graecorum illae sententiae: Οἴνος εὖ λέχειν παθάλις, κάτοπτρον εἴ-
δους χαλκός ιστ' οἶνος οὐ νοῦ. Ac rur-
sum hoc Xenophontis in Symposio:
Τόν οἶνον κατὰ τὰς τούς ἀσθράδες φύγας
ῶστε πανδραγόρας τὰς λύτας ποιη-
ζειν τὰς δὲ φιλοφρονίας ἐγγένετος,
ῶστε πάντων φύγει. Lepide hoc Ari-
stophanes, τὸ δὲ ζῆν, εἴτε μοι, εἴτε τοι;
B. τὸ πίνειν, φημι σὺν. Idem et per-
quam venustus, vinum ἀποδίτης τί-
νας γάλα σεριβει. Rhod. cap. et lib.
XXVIII. Dal.—Sapientiam. Et est in
Proverbii Ecclesiasticis, duo esse
quae sapientem etiam virum a mente
deiciant, vinum et mulieres. Eccl.
XIX. 2. Hard.

Vino debemus. In MSS. Regg. Colb.
Ch. vina debemus. Harn. — Brot. et ed.
princ. vino damus. Ed. P.

Interponere. Vsus hac voce Martial.
Ep. I, cxi: Interponis aquam subinde,
Rufe; Et si cogeris a sodale, raram
Diluti bibis unciam Falerni. Et Sueton.
in Vesp. In diem unius diei per sin-
gulos menses interponebat. Harn.

Itemque iugi superbibere. Ebrietatem,
etc. Forte e iugi, aqua videlicet, quam
pot compositiōnē superbibere uti-
llissimum sit: quoniam, ut statim sub-

inggitur, ebrietatem frigidæ potus
discutit. — Ita libri omnes MSS. Regg.
Colb. Ch. non uti correctorum vitio
vulgati prae ac ferunt libri, obscura
plane sententia: Itemque iugi super-
bibere. ebrietati: quam quidem, etc.
Vini per portationē aquam superbibere
utilissimum pariter censet Diosc. V,
44: Δει πάντοι γε μετὰ τὸν οἰνωνού
ῶστε πίνειν, quoniam temulentiam
discutit. Ne caput vinas tentent, aquam
superbibere et Galenus iubet, Com. 3
de viet. Rat. in morb. sc. Hard.

EBRIETATEM QUID FRIGIDAE POTUS EX-
TEMPLO DISCUTIT. Hanc quidem senten-
tiam memorabili exemplo Celsus con-
firmat, in praefatione operis sui: In-
geniosissimus, inquit, sacculi nostri
medicus, quem super vidimus, Cassius,
fibricitantem euclion, et magna siti af-
fecto, quem post ebrietatem cum premi
coepisse cognosceret, aquam frigidam
ingessit: qua ille epota, quoniam vini vim
miscedo fregisset, prolinus febrem
sonno et sudore discussit. Hard.

Meracis potionibus. Meracum a me-
ro distat omnino, quod merum sit,
cui nihil: meracum, cui aquae pa-
rung admixtum sit. Tamen meracius
bibere dicuntur illi, qui vīnum aqua
minus dilūbit. Cels. I, 3: cibum mo-
diūm, potionē meracas, etc. Et infra:
Vīnum dilūtū pueris, senibus meracias.
Iterumque: Nieme plus esse conuenit;
aestate minus, sed meracius biberet. H.
Totidemque postea. Esoriente si-

det Hesiodus uti. Merum quidem remedio est contra cicutas, coriandrum, aconita, viscum, meconium, argentum vivum, apes, vespas, crabrones, phalangia, serpentium scorponumque ictus, contraque omnia quae refrigerando nocent. Privatum contra haemorrhoidas, presteras, fungos. Item contra inflationes rosionesque praecordiorum, et quorum stomachus in vomitiones effunditur: et si venter aut interanea rheumatisinu*m* sentiant. Dysentericis, sudatoribus, in longa tussi, in epiphoris, meracum. At vero cardiacis, in mamma laeva merum in spongia imponi prodest. Ad omnia autem maxime album in veterascens. Utilem etiam fovetur vino calido virilitas iumentis: quo etiam infuso cornu lassitudinem auferri aiunt. Simias, quadrupedesque, quibus dⁱgitⁱs sunt, negant crescere assuetas meri petu.

XXIV. Nunc circa aegritudines sermo de vinis e-

dere id a se fieri gloriatur Anacreon.
Dac.

Hesiodus. Is quum ardet Sirius, tribus aquae portionibus quartam vini dilutam bibi inhet, Egyus v. 194. Ετι τραπέν, και γρόντα Σείριος ζητει, Τοι; ούτετος πράγματος το θείατρος έγενε σίσου. Hanc.

Merum quidem remedio est contra cicutas, etc. Tolidem verbis haec Diose. V, 44. Quin et canum morsus multo meracumque vino epoto sanari quidam censuer^e, teste Celsi V, 27.

Refrigerando nocent. Diose: loc. cit. refrigerando necant: Οτε πλήξαντα δάκρυντα, κατὰ φύγεν ἀναπο. Nemipe, ut Celsus sit V, 27: *Necessarium est exsorbere potionem meri vini cum pipere, vel quilibet aliud, quo calor movendus est...* Nam maxima pars venenorū frigore intermit. Hanc.

Item contra inflationes. Diose. ad verbum loc. cit. Privatum contra cicutam Scrib. Larg. Comp. clxxxix, vinum meracum quamplurimum calidum commendat. Contra coriandrum, Comp. clxxxv: *Coriandum... facit rauentatem, et mentem moveat. Adiuvare autem debent, qui biberint, ex vino mero, atque plurimo, etc.* H.

Dysentericis. Diose. Inc. cit. Και ἐριθρούσι, καὶ διαρροηγένοις ἀριθρούσι, μάλιστα δὲ οἱ λευκοὶ (οὐτε) καὶ πλαστι, καὶ τύπωσι. H.

Mercorum. Parum dilutum Prossus meracum in iis aegritudinib^m generibus noscum fuerit. Dac.

In veterascens. MSS. Regg. Colb. Chif. in veterascens. H.

Virilitas. Genitalia. Hanc.

Quocdam infuso cornu. In os. Vide que diximus XIV, 28. H.

XXIV. Liberaliter genitus. Bona

rit. Saluberrimum liberaliter genitis, Campaniae quodcumque tenuissimum: vulgo vero, quod quemque maxime iuverit validum. Utissimum omnibus sacco viribus fractis. Meminerimus succum esse, qui fervendo vires e musto sibi fecerit. Misceri plura genera, omnibus inutile. Saluberrimum, cui nihil in musta additum est; meliusque, si nec vasis pix adfuit. Marmore enim et gypso aut calce condita, quis non etiam validus expaverit? In primis igitur vinum marina aqua factum, inutile est stomacho, nervis, vesicae. Resina condita, frigidis stomachis utilia existimantur. Non expedire vomitionibus, sicut neque mustum, neque sapa, neque passum. Novitium resinatum nulli conduceat. Capitis dolorem et vertigines facit: ab hoc dicta crapula est. Tussientibus et in

corporis natura praeditis. DAL. — *Liberaliter.* E liberaliori familia genitis, liberaliter educatis, θετικῶς τερπανόν. H.

Validum. Dum is integrā valetudine est. HARD.

Sacco viribus fractis. Ut sacco vino vires frangerent, diximus lib. XIV, cap. 28. HARD.

Cui nihil in musta additum. Non pix, non resina, non marina aqua. Quo condendi causa in musta addecent primo fervore, dictum est XIV, 27. In eam rem egregie Colum. XII, 49: *Quaecumque vini nota sine condimento valet perennari, optimam eam esse censemus,* etc. II.

Si nec vasis pix? Vino condendo dolia picabantur, ut diximus XIV, 25. HARD.

Marmore. Vide quae dicta sunt XIV, 24. HARD. — *Quis non etiam?* etc. Grou. legit, *quis non et validus* En. P.

In primis igitur vinum marina aqua,

etc. *Admixta marina aqua, ut dictum fusiū est, XIV, 40, 49. Qua varie marina aqua vina facilenter docet* Diosc. V, 27: *Oi δὲ διά φαράτης εἰναι ποιεῖσθαι σπερματίζεται.* Et mox Καντούσχοι μέντοι καὶ σύρι, etc. *Sane omnia salsa atieha stomacho esse* Celsus edoceat II, 25. H.

Resina condita. Diosc. V, 9: *Oi δὲ μίστας ἡ πετρίνη πετρίνη ἐγενήτη.* Βιρραντίκοι καὶ πεπτικοί. *Pientavina* aut *resinata exalfaciunt et concoctionem adiuvant.* Et Celsus inter eas *τε* quae sunt stomacho idoneae, vinum resinatum annumerat, II, 24; IV, 5. HARD.

Non expedire. Diosc. loc. cit. *Αφετοι δὲ τοὺς ἀπτυχοῖς.* H. — *Vomitionibus.* Gron. et al. ante HARD. *vomitoribus.* ED. P.

Capitis. Dioscorid. V, 43, de vi-
no resinato: *Κεραλαγῆς καὶ σπον-*
γαττικῆς. HARD.

Ab hoc dicta crapula est. Inde,
enquit, et resinae florii, quo musta

rheumatismo nominata prosunt. Item coeliacis et dysentericis, mulierum mensibus. In hoc genere rubrum nigrumve magis constringit, magisque calfacit. Innocentius pice sola conditum. Sed et picem meminisse debemus non aliud esse, quam combustae resinae fluxum. Hoc genus vini excalfacit, concoquit, purgat: pectori, ventri utile: item vulvarum dolori, si sine febre sint, veteri rheumatismo, exhalcerationi, ruptis, convulsis, vomicis, nervorum infirmitati, inflationibus, tussi, anhelationibus, luxatis, in succida lana impositum. Ad omnia haec utilius id, quod sponte naturae suae picem resipit, picatumque appellatur. Helvenaco quoque tamen nimio caput tentari convenit. Quod ad febrium valetudines attinet, certum est non dandum in febre, nisi veteribus aegris; nec nisi declinante morbo. In acutis vero periculis, nullis nisi qui manifestas remissiones habeant, et has noctu potius: dimidia enim pars periculi est.

condiuntur, crapula nomen est, ut diximus XIV, 25, et ebrietati, quam vina resinata faciunt; ut latinum crapula, ita κραπουλή, graecum est, ἀπό τοῦ τὸ χάρη πώλλιν, quasi caput; vibret. Has.

Tussientibus et in rheumatismo. Resina condita, mustum sapo, passum. De resinato in primis Diosc. loc. cit. Καταρρήσιομένος, καὶ βάστευος ἀρμόζεται καλεσκοῦς, δυστετρίκος, ὑδρωτικός, καὶ ρύκταις γυναικῖ. II.

In hoc genere. Diosc. V, 43.

Combustae resinae. Igne expressae resinae fluxum: ut diximus lib. XIV, iudicio cap. 25. Hard.

Hoc genus vini excalfacit, etc. Et has vini picali dotes Dioscorides quoque refert L e. totidem fere verbia. Hard.

Veteri rheumatismo. Χρόνιος μάραστος, καὶ ἔλεος τοῖς ἐν βάθῳ. *Vestigiis fluxionibus et exhalcerationibus profundis.* Προπτερός illatus est malum ac nosci humoris. II.

Exhalcerationi. Presundarum et abditarum partium. Diosc. v. 43, τοῖς ἐν βάθῳ τιλκηρίσατε.

Picatumque. Egimus de eo XIV, 3. Allobrogicum appellat, et eodem libro, cap. 4, Plinius, et similiter Celsus, IV, 5, atque in resolutione stomachi hoc vini genus in primis commendat. II.

In febre. Broth. ex Reg. 2 et edit. princ. in febri. Et statim nos Gron. et al. aegris vimum nec. Ed. P.

Dimidia enim pars periculi. Levius, ac minus periculum est, quam, remissa febri, alliciendi somni causa

noctu, hoc est, spe somni, bibentibus: nec a partu abortuve, nec a libidine aegrotantibus, nec in capitib; doloribus, nec quorum accessiones cum frigore nec in febri tussientibus, nec in tremore nervorumque doloribus, vel faucium, aut si vis morbi circa illa intelligainr: nec in duritia praecordiorum, venarum vehementia: neque in opisthotono, tetano: nec singultientibus, nec si cum febre dyspnoea sit. Minime vero oculis rigidibus, et genis stantibus, aut defectis gravibusque: nec quorum conniventium perluebunt oculi, palpebrisve non coeuntibus, vel si dormientibus hoc idem eveniet: aut si crux suffunduntur oculi, vel si lemae in oculis erunt. Minime lingua fungosa, nec gravi, et subinde imperfecta loquentibus: nec si urina difficile reddetur, neque ex-

bibitur. *Dac.* — *Dimidia.* Dimidio levius periculum est. *H.*

A libidine aegrotantibus. Vinum enim debilitatos iam immodiea vena nervos gravius offendit. *Dac.*

Venarum vehementia. Concitatior venarum pulsus. *H.*

Tetano. Cels. II, 4: *Frigus modo* nervorum distensionem, modo rigorem infert: illud τήξις, hoc τήξις graeca nominatur. Et lib. IV, cap. 3, statim initio: *Neque aliis importunior, auctiorque morbus est, quam is qui quondam rigore nervorum, modo caput scapulis, modo mentum pectori anuestit, modo rectam et immobilem cervicem intendit.* Priorem Graeci omiscebant, inservientem ἐγκραυτον, ultimum τήξις appellat; quanvis minus subtiliter quidem indiscretis his nominibus utuntur. Tetanum praeterea accurate Hippocrates explicat de morbis I. HI, c. 13, p. 404. *H.*

Singultientibus. Ab aceris humore stomachum lancingante. *Dac.*

Dyspnæa. Difficultas spirandi. Cels. IV, 4: *Est etiam circa fractas malum, quod apud Graecos aliud atque aliud nomen habet, prout se intendit. Omne in difficultate spirandi consistit. Sed hanc, dum modica est, neque ex totâ strangulat diuersorū appellatur. Quam vehementior est, ut spirare sager sine sono et anhelatione non possit, ἀσθύξ. Quam accessit id quoque, ne nisi recta cervice spiritus trahatur, ὄφόντειται.* *H.*

Et genis stantibus. Rigentibus palpebris, quae non moventur. Rigentes Galo Germanico Caesari Aug. oculos fulsis diximus XI, 54. Genes pro palpebris diei Plinio solempne ac laetissime esse, eodem libro, c. 56 sq. *Hanc.*

Perluebant oculi. Micantibus scintillis. Alias vinum optimum vetus in nocte adhibitu, oendorum aciem reformare, auctor est Theod. Prisc. I, 10. *Hanc.*

Vel si lemae. Αἷμα Græcis humor est in oculis concretus, unde Hippo-

pavescentibus repente , nec spasticis , aut rursus torpentibus , nec si per somnos genitura effundatur.

XXV. Cardiacorum morbo unicam spem in vino esse certum est. Sed id dandum quidam non nisi in accessione censem, alii non nisi in remissione. Illi, ut sudorem coērceant: hi, quia totius putant, minuente se morbo: quam plurium sententiam esse video. Dari utique non nisi in cibo debet, nec a somno: nec praecedente alio potu, hoc est, utique sipienti: nec nisi in desperatione suprema; et viro facilius quam feminae: seni, quam juveni: iuveni, quam pueri: hiems, quam aestate: assuetis potius, quam expertibus. Modus dandi pro vehementia vini: item mixtura. Atque vulgo satis putant unum vini cyathum duobus aquae misceri. Si dissolutio sit stomachi, dandum: et si cibus non descendat.

XXVI. Inter vini genera, quae singi doctinias, nec fieri iam arbitror, et supervacuum eorum usum:

tudo nascitur. Hesychius: Λέματα, ai-
περὶ τοὺς κακῶν τῶν ἐφεβαλμῶν πε-
πτεγμῖνα συστάσις, ἐπερνηστή τῶν ἐφ-
εβαλμῶν ἀερθερία. II.

XXV. In vino. Seneca ep. xv: Bi-
bere et sudare, vita cardiaci est. Car-
diaci nempe ex virium imbecillitate,
immodico sudore diffundunt, et crebro
vini potu soventur. Iuc et Juvenalis
alluit Sat. V, v. 32: Cardiaco cy-
athum unumquem mixtu us amico. H.

Dari utique non nisi in cibo debet.
Celsus III, 19: Cardiaci morbi curatio...
Tertium auxilium est, imbecillitati ia-
centis vino ciboque succurrere... Nisi
autem necesse est, ad vinum festinare
non oportet. Si vereudam est, ne de-
ficiat, tum et intrita ex hoc: et hoc
ipsum austernum quidem, sed tamen
temus meracum. H.

Nec a somno. Ne calfacta somno

viscera vino eliamonum magis incas-
testant. Das. — Nec a somno. Brot.
vocabulam nec omittit. Ed. Pa.

Si dissolutio sit stomachi. Ex Celsio
I. c. Quod si stomachus resolutus pa-
rum continet, et ante cibum et post
cum, sponte vomere oportet; rursumque
post vomitum cibum sumere. Si ne id
quidem manuserit, sorbere vini cyathum,
interpositaque hora, sumere alterum.
Si id quoque stomachus reddiderit,
totum corpus bulbis contritis superilli-
nendum est: qui ubi inaruerint, effi-
cient ut vinum in stomacho continua-
tur, ex quo eo toti corpori eadet, venis-
que vis redeat. Eadem ferme repe-
tuntur IV, 5. H.

XXVI. Quae singi doctinias. Lib.
XIV, capp. 18, 19, 20. H.

Et supervacuum. Subintellige ar-
bitror, ex proxime antecedente sen-

quum ipsis rebus, ex quibus singuntur, doceamus uti. Et alias modum excesserat medicorum in his ostentatio, veluti e napis vinum utile esse ab armorum equitandive lassitudine praecipientium: atque ut reliqua omittamus, etiam e iunipero. Et quis satius censeat, absinthite vino utendum potius, quam absinthio ipso? In reliquis omittetur et palnum, capiti noxiun, ventriques tantum molliendo, et sanguinem exscreantibus non intule. Fictitium non potest videri, quod bion appellavimus, quum sit in eo sola pro arte festinatio. Prodest stomacho dissoluto, aut cibos non persicienti, praegnantibus, defectis, paralyticis, tremulis, vertigini, torminibus, ischadicis. In pestilentia quoque ac peregrinationibus, vim magnam auxiliandi habere dicitur.

Tenlin, H. — Gron. et al. supervaccination. Ed. P.

Veluti e napis. Praecipit ita sene
Diosc., V., 56. H.

E juniper. Vinum e juniperis stomachio prodesset ait Marc. Emp. cap. xix, p. 139. ad alia plurima utile esse Diosc. prodidit V, 46. H.

Palmum. E palmulis hydatis, maturis. Dioscorides alvum sistere sit, non mollire, propleretque caeliacis dat et dyentericis. *Dal.* — *Palmum.* De quo XII, 9. Vinum Phoenicites graeca nomenclatione appellatur a Theod. Prisciano II, p. 2, c. 28. Οἶνος φοινικῆται. — Sic libri omnes, eliam manu eärali. Nihilominus Dioscoride V, 49, sic prodente, vino palmo vira adstringendi competere, solumachis idcirco, coeliacis et sanguinem exscrentibus esse peraccommodatum: ὅτε τὸ στόμα, στομάχιον, καὶ πεπλάκων, καὶ αἱρετοῦσις ἀρρώτη: num potius legio in contextu Plin. oportet, ventrique tantum mollicori, vel

*ventrique tantum morando, hoc est
sistendo, amplius considerandum est.
M. ap.*

Quod binis appellavimus. Lib. XIV,
10, Omphacitea id vici genus, ut di-
ximus, a · Dioscoride appellatur, XIV,
12. Itaad.

Festuacio. Quoniam fil ex uia, ubi dictum est, ante maturitatem decerpis. H.

Prodest stomacho. Haec vini omnipotentia utilitates omnia pariter Dioscoride commemorata sunt. s. H.

Prægnantibus defectis. Quibus vi-
reaanthimique deficiunt. Nisi forte aut
ea verba legenda coniunctim, *præ-
gnantibus defectis*, ut sit idem ac mu-
tuum a *concepere* *defectioni*, ut Plinius
ipse inquit cap. 3 libri huic, quo-
niam *Dioscoridea* utrobique *xenodochum*
dixit, hoc est, *prægnantibus* malacia
aut pica laborantibus. H.

In pestilentia. Apud Pestum pe-
star pestilentiam vocabant impreca-
tores, quum fundum lustrantes abigi-

XXVII. Vini etiam vitium transit in remedia. Aceto summa vis est in refrigerando, non tamen minor in discutiendo: ita sit ut infusum terrae spumet. Dictum est saepius, diceturque quoties cum aliis prosit: Per se haustum fastidia discutit, singultus cohibet: sternutamenta olsfactu. Vim in balineis aestus arcit, si contineatur ore. Quin et cum aqua bibitur. Multorum stomacho utiliter gargarizatur: cum eadem convalescentium et a solis ardoribus. Oculis quoque illo modo saluberrimum fotu. Medetur potae hirudini.

poscebant ei averti morbum, morlem, labem, nebulam, impelinem. DAL.

XXVIII. *Aceto summa vis est in refrigerando.* Diosc. V, 24: Οὕτοις φύγει, καὶ στόματα. Traduntur haec eadem a Celso, V, 29: *Vsus*, inquit, ipse docuit cum quem aspis percussit, acetum potius bibere debere. Quod demonstrasse dicitur *casus cuiusdam pueri*, qui quoniam ab hac ictus esset, et partim ob ipsum vulnus, partim ob immodeicos aestus, siti premerebat, ac locis siccis aliam humorem non reperiret, acetum quod forte secum habebat, elibit, et liberatus est. Credo, quoniam id, quoniamvis refrigerandi vim habeat, tamen habet etiam dissipandi. Quo sit ut terra respersa eo spumet. Eadem ergo viverrimile est, spissescientem quoque intus humorum hominis ab eo discutit, et sic dari sanitatem. Venit olim in entroversiam, quae natura aceti foret: calidum aliis, aliis frigidum pronuntiantibus, qua de re prolixe Galenus de Facult. simpl. med. I, 49 sqq. Haad.

Singultus cohibet, ele. Galen. de Remed. paratu facil. e. 45. II.

Vim in balineis aestus. Celsus I, 3: *Si quis in balneo aestuat, reficit hunc ore exoptum, et in eo retentam*

acetum. Si id nou est, eadem modo frigida aqua assumpta. II.

Multorum stomacho utiliter. Εὐστόμαχος Diosc. pronuntiat. II.

Cum eadem aqua profest stomacho convalescentium ex aegritudine a solis ardore ortia. II.

Oculis. Inflammatis, fluxione tenalis. DAL. — *Ilo modo.* Cum aqua. Non hunc loeum ex animi conjectura sanavimus, sequenti vestigia veterani exemplarium, et eorum seculi qui sic interpolant: *Oculis quoque illo modo saluberrimum. Plurimum fotu medetur post uredines.* Nam vox ea certe a MSS. abest, Regg. Colb. Ch. caeterisque, nec uredines hi, sed hirudines prae se ferunt. Et quid est sane momenti haud levioris Diosc. V, 24, de aceto disputans ita scribit: Βοῦλλας τα ποθίσας πατερόφραγμαν ἀποβάλλει. *Hausu voratas hirudines, si sorbeatur, eiicit.* Quo quidem loco nihil afferri opportunius potest, quod in rem nostram sit. HARO. — Plint. ex Diosc. emendabat, *pellit pótum hirudines.* ED. P.

Medetur potae hirudini. Diocor. V, 24. HARO. — Male Franz. post hir. En. P.

Item lepris, furfuribus, hulceribus manantibus, canis morsibus, scorpionum ictibus, scolopendrarum, muris aranei; contraque omnium aculeatorum venena et pruritus. Item contra multipedae morsum. Calidum in spongia, adiecto sulphuris sextante sextariis tribus aceti, aut hyssopi fasciculo, medetur sedis vitius. In sanguinis fluxione post excisos calculos, et omni alia, foris in spongia impositum, intus potum cyathis binis quam acerriimum. Conglobatum utique sanguinem discutit. Contra lichenas et bibitur, et imponitur. Sistit alvum, et rheumatismos interaneorum infusum: item procidentia sedis, vulvaeque. Tussim veterem inhibet, et gutturis rheumatismos, orthopnoeam, dentium labefactationem. Vesicae nocet, nervorumque

Item contra multipedae morsum, etc. Habet has quoque utilitates aetili omnes Diosc. I. c. H.

In spongia. Gron. et al. adiecta una voce, *in spongia oppositum.* Eo. P.

In sanguinis fluxione. Quam aetio mero Plinius vim attribuit sanguinis sistendi post excisos calculos, hanc aceto salso, seu acidae muriae Diosc. adiudicat, V, 23, his verbis: Τιτλεῖ δὲ καὶ τὰς ἐρι τῶν λευτρωθέντων αἱροφῆγύτας, εὐθὺς μετά τῶν χειρουργίας θερμή ἔγκλιζομένη. Celsus quoque, VII, 26; tit. Quae curatio calculo evulso habenda sit, sere acetum postulat, eui aliquantum salis sit adiectum, ad vim aetii scilicet mitigandam. Hard.

Et omni alia. Diosc. V, 21. Erumpentem, inquit, undecumque sanguinem, potu, intessuque sistit: πισόμενος τε καὶ ἐγκλιζόμενον. H. — *Omnia alia.* Nempe sanguinis fluxione. Personam in Franz. *omnia a.* Eo. P.

Foris in spongia impositum. Diosc. loc. cit. Laudat huic Plinii locum, et

superiorem proxime de hyssopo, suctio Annalium Ecel. ad sanum Chr. 39, n. 424, ubi de spongia aetio plena, hyssopo circumposita, Christi Domini ori admota, dissertit. H.

Conglobatum. Diosc. I. c. Ποτῆς καὶ πρὸς αἰματος καὶ γάλακτος θρόβωσιν ἔχοντας. Facit contra sanguinem in ventriculo conglobatum, et luo ibidem conglutatum.

Contra lichenas et bibitur. Diosc. loc. cit. Hard

Sistit. Diosc. I. c. H. — *Alvum.* Gron. et al. *alvus.* Eo. P.

Rheumatismos. Fluxiones humoris pravi et noxiis in alvum. H.

Item procidentia. Diosc. loco cit. Στίλπτι καὶ ωστίραν καϊδραν προπτηνέαν. Hard. —

Tussim veterem. Haec totidem verbis Diosc. I.c. Καϊβῆχ χρονίαν πράνει... Αρρότες δὲ καὶ πρὸς ὄφθαλμον, θερμόν εκτερόφρενον στίλπτι δὲ ἀντηγρυπρέμενον καὶ τὰ in τῷ βρόγχῳ φύματα... καὶ πρὸς οὖραν πάντα, etc. Hard.

infirmitatibus. Nesciere medici, quantum contra aspidas polleret. Nuper ab aspide calcata percussus utrem. aceti ferens, quoties deposuisset, sentiebat ictum, alias illaeo similis: intellectum ibi remedium est, potuque succursuim. Neque altero os colluunt venena exsugentes. In totum dominatrix vis haec non ciborum modo est, verum et rerum plurimarum. Saxa rumpit infusum, quae non ruperit ignis antecedens. Cibos quidem et sapores non alius magis succus commendat aut excitat: in quo usu mitigatur usto pane, aut cum vino: vel accenditur pipere ac lasere: utique sale compescitur. Non est praetererundum in eo

Nesciere medies quantum contra aspidas polleret. Celsus ut superiorius indicavimus, V, 27. Vberius id ali. quanto Plin. Valer. III. cap. ult. Ad mortuus aspidis, inquit, unum refugium habebant priores, ut percussus urinam suam biberet. Intra paucos annos, inventum est easu et alterum remedium. Nam is qui utrem plenum aceti cerebat, percussus ab aspide dolore non sensit; donec fatigatus requiescendi gratia utrem depositus: de facto perniciem sentire coepit; surmis. que imposito sibi utre, denit. Intellectumque est, quod si auctum bibisset, posset sanari, etc. Plini sententiam laudat et sequitor Quintus Serenus, Comp. XLVII, ubi de serpentium mortibus pag. 455: *Plinius ut memorat, sumpti iuvat imber aceti. H.*

Neque altero. Ita editi omnes cum Reg. 1. At Reg. 2; cum Gb. neque aliter. Hard.

Saxa rumpit infusum. Non per se quidem, et abhunc, sed praevio igne ineendiisque: subsequente eliam viae scieque ferri. Plinius, XXXIII, 21: Occurrunt silicē... Hos igni et aecto rumpunt. Haec certe industria pervias

fecisse sibi Alpes Hannibal memorator. Rem narrat Plutarch. in eius vita. Livius XXI, p. 200: *Ad rupem immundam, per quam via esse poterat, milites duci, quam caedendum esset saxum, arboribus circa immundus detinatis, detronantisque, struem ingentem lignorum faciunt; cumque quam et via venti apta faciendo igni coorta esset, succendunt; ardentesque saxa infuso aecto putrefaciunt. Ita torridum incendio rupem ferro pauidant, nigliutque anfractibus modicis eluvos; ut non iumenta solum, sed elephanti etiam deduci possent. Aecto solutos Eleutherarum muros narrat Dio, XXXVI, pag. 8. Nec sane difficitur Galenus hanc inesse aecto viam, de Fac. simpl. med. I, 22, pag. 16, ut instar ignis, lapides, fictilia, aes, ferrum, plumbeumque, pervadat ac penetret. Ac ut veteribus tantum exemplis agamus, hac ipsa industria usum hoc nostro aevio principem Guisium, ut murum solveret, auctor ipse est in Commentariis rerum a se gestarum in Neapolitana expeditione. II.*

Vsto pane aut cum vino. Gr. et al., tosto pane aut vino. Eu. P.

exemplum ingens. Siquidem M. Agrippa supremis suis annis conflictatus gravi morbo pedum, quum dolorem eum perpeti nequiret, unius medicorum portentosa scientia, ignorantे Divo Augusto, tanti putavit usu pedum sensuque omni carere, dummodo et dolore illo careret, demersis in acetum calidum cruribus in acerrimo impetu morbi.

XXVIII. (ii.) Acetum scillinum inveteratum magis probatur. Prodest, super ea quae diximus, acescentibus cibis: gustatum enim discutit poenam eam. Et his qui ieiuni vomunt: callum enim faucium facit, ac stomachi odorem oris tollit, gingivas adstringit, dentes firmat, colorem meliorem praestat. Tarditatem quoque aurium gargarizatione purgat, et transitum auditus aperit. Oculorum aciem obiter exacuit. Comitialibus, melancholicis, vertiginosis, vulvarum strangulationibus percussis, aut praecepitatis, et ob

Siquidem M. Agrippa, etc. Idem sive de Servio Clodio narratur, lib. XXV, cap. 3. DALRC.

Demersis in acetum calidum cruribus. In eo genere morbi demergi in muriam Celsus praecepit IV, 24, ut dictum suum XXXI, 33: *Si tumor, calorique est, recte in aqua quam frigidissima articulos continet; idem adiungit: sed neque quotidie, neque diu, ne nervi laedantur.* HARD.

XXVIII. *Diximus.* Lib. XX, c. 39. HARD.

Acescentibus cibis. Ventriculo acidi-
dam pituitam in fauces teruelante.
HARD.

Et his cui ieiuni, etc. Dioscor. lib. V, cap. 25. HARD.

Callum. Dioscor. loc. cit. Κατερή-
φορέμενος δὲ τὸν βρόγχον στρεσὶ,
καὶ τυλοῦσῃ ποσὶ, καὶ τέν ἡγεν τύτ-

νον, καὶ λαρυγγὸν ἀντεῖαι. Fauces sorbitio durat, calloraque reddit, vocem denique expedit, ac limpidam canoramque fioit. HARD.

Odorem oris tollit. Dioscor. loc. cit. Plin. Val. III, 33: *Ad foetorem oris; Si alitus foctet, inquit, quam dormitum vadis, ejusdem aceti bovi per partes sorbeas: hoc et in coctionum ca-*
dit, etc. HARD.

Gingivas adstringit. Dioscor. loco
cit. Marc. Emp. cap. 12, pag. 93: *Acetum tepidum scillitium in ore tendum, et gingivas tenuentes con-
stringit, et continet dentes vacillantes.* HARD.

Tarditatem quoque aurium. Dioscor.
loc. c. HARD.

Oculorum. Dioscor. l.c. II.

Comitialibus, melancholicis. Dioscor.
l.c. HARD.

id sanguine conglobato, nervis infirmis, renum vitiis perquam utile. Cavendum exhalceratis.

XXIX. Oxymeli antiqui, ut Dieuches tradit, hoc modo temperabant: mellis minas decem, aceti veteris heminas quinque, salis marini pondo libram et quadrantem, aquae marinae sextarios quinque pariter coquebant, decies defervescente cortina, atque ita diffundebant, inveterabantque. Sustulit totum id Asclepiades, coarguitque: nam etiam in febribus dabant. Profuisse tamen fatentur contra serpentes, quas sepas vocant, et contra meconium, ac viscum: et anginis calidum gargarizatum, et auribus, et oris gutturis-

Cavendum exhalceratis. Internis exhalerationibus, nervorumque vitiis ipsius cavendum Dioscorides admonet.

HARD.

XXIX. *Vt Dieuches tradit.* Et post illum Diocles. V, 22, ipseque Plinius, non hoc loco modo, sed et XIV, 21. HARD.

Mellis minas. Sive libras decem ex ipso Plinio l. c. H.

Salis marini pondo libram et quadrantem. Prius legebatur, *Salis marinum pondo, thymubreæ quadrantem.* Verum in oxymelis compositione, neque apud Dios. V, 22, neque apud Plin. XIV, 21, neque hoc ipso loco in eodd. nullis MSS. *thymubreæ* ultra mentio est: sed *libram omnes exhibent.* Et est alioquin bonis auctoribus familiaris ea locutio, Colum. imprimis XII, 33: *Scillæ, inquit, aridae pondo libram et quadrantem adiicit oportere.* Et c. 33: *Ponticæ absinthii pondo libram.* Festo quoque: *Grave aer, inquit, d'atum a pondere, quia deni asces, singuli pondo libras, efficiunt denariorum, ab hoc ipso numero dictum.* Vbi libras in casu gigendi est, ut alii ante nos viderunt. II.

Aquæ marinae. Aqdam pluviam Diocor. adhibet, Pliniusque ipse locet. HARD.

Defervescente cortina. Cortina, vas aeneum est, aquæ, oleo, coloribusve decoquendis. II.

Diffundebant. Quid sit vina diffundit, diximus XIV, 16. II.

Nam etiam in febribus dabant. In quibusdam MSS. *dataabant.* Mos ille fuit Hippocratis, ipso ita prudente et probante de Virtu in Morb. accl. 28, p. 291. HARD.

Profusare Diocor. loc. cit. Αρήγη καὶ τοῖς ὅποι ἐχέντης τῆς καλουμένης σπερός δηχθεῖται, καὶ τοῖς μητρώοντος, ἡ ἐξέντησις. Viperæ generis hunc sepa Dioscorides facit. Et Aetius similiter. Serm. XIII, cap. 26, p. 256. Est et generi cuidam lacertorum communis haec appellatio, ut dicemus XXIX, 32. De priore Lucanus, IX, 723: *Ostaque dissolvens cum corpore tabescit sepe.* HARD.

Et anginis. Diocor. loc. cit. Αναγκαγέστησα τι συναγγεγένω φύλακον. II.—*Anginis.* Gron. et al. ante Hard, anginas. Eo. P.

que desideriis, quae nunc omnia oxalme contingunt: id sale et aceto recente efficacius est.

XXX. Vino cognata res sapa est, musto decocto, donec tertia pars supersit. Ex albo hoc melius. Vsus contra cantharidas, bupresim, pinorum erucas, quas pityocampas vocant, salamandras, et contra morden-tia venenata. Secundas partusque emortuos trahit, cum bulbis potum. Fabianus auctor est venenum esse, si quis ieunus a balineis id bibat.

XXXI. Consequens horum est vini faex, cuinsque generis. Ergo vini faeci tanta vis est, ut descendentes in cupas enecet. Experimentum demissa praebet lucerna, quamdiu extinguitur, periculum denuntians. Illota miscetur medicamentis. Cum iridis vero pari pondere, eruptionibus pituitae illinitur: et sicca vel madida contra phalangia, et testium mammarumque inflammations, vel in quacumque parte corporis. Item cum hordeacea farina, et thuris polline in vino decocta crematur et siccatur. Experimentum est

Oxalme. Οξαλην αέτιον salsum, seu acidam muriam Latini nuncupant. HARD.

Id sale et aceto recente efficacius est. Multas et insignes acidae muriae, τῆς οξαληνς, facultates a Dioscorid. proditas, V, 22, auctor silentio prae-literit. DALE.

XXX. *Vino cognata res sapa*, etc. De qua lib. XV, cap. 41. H.

Melius. Legend. melior, nisi ad graecam vocem ἔψημα referas, vel latinam destratum. DAL. — *Ex albo hoc melius.* Haec res, sapa videlicet, melior. HARD.

Pityocampas. Πιτυοχάπτας. De harum veneno, remediisque ad id adhibendis, Dioscoridem consule in Aleph. c. 2. HARD.

Trahit. Gron. et al. trahi. ED. P.

PLIN. N. H. Tom. VII

XXXI. *Ergo vini foeci tanta vis.* Habet enim urendi vim maximam, exedendi, siccandi: Δόναριν έχει και στικήν φρίδρα, σπετικήν δύαν καὶ ζηρχτικήν. Cupa, vas vinarium malum, utrue eius. H. — Enecet. Nempe acido sapore, quem proprie recen-tiores vocant gas carbonique. ED. P.

Cum iridis, etc. Theod. Prise. I, 46, de papidis, contra exanthemata, sive eruptiones pituitae, Faecc vini, inquit, et iris Illyrica, utrumque con-tusa, et cum oleo roseo commixta, medebuntur. HARD.

Inflammationes. Quas alibi testium epiphoras vocat. Legit inflationes Pin-liaibus, perperam. H. — Broi. tamen ex Regg. et al 2, inflationes. ED. P.

Experimentum. Dionc. V, 132, ubi et coquendae modum tradit. H.

legitime coctae, ut refrigerata linguam tactu videatur urere. Celerrime examinatur, loco non inclusa condita. Crematio ei multum virium adiicit. Utilissima est ad compescendos lichenas, surfuresque cum fico decocta; sic et lepris et hulceribus manantibus imponitur. Fungorum naturae contraria est pota, sed magis cruda. Oculorum medicamentis cocta et lota miscetur, medetur illita et testibus, et genitalibus; in vino autem adversus strangurias bibitur. Quoniam exspiravit quoque, lavandis corporibus et vestibus utilis, tuncque usum acaciae habet.

XXXII. Faex aceti pro materia acrior sit necesse est, multoque magis exhulceret. Resistit suppuratum incrementis: stomachum, interanea, ventrem illita adiuvat. Sistit earum partium rheumatismos, et mulierum menses. Panos discutit nondum exhulceratos, et anginas: sacros ignes cum cera: mammas lactis sui impatiens eadem extinguit: unguis

Celerrime esanumotet. Exspirat. Diosc. loc. cit. Χρηστόν δὲ τῇ τρυγὶ προστάτη οὐσῃ, ταχὺ γάρ διαπνεῖται· οὐδὲ ἀσύκαστος, οὐδὲ χωρίς ἄγγους αὐτὸν ἀποτίθεται. Recentis faeces uenandum est, quoniam celerriter exspirat, et examinatur; proinde nonnisi teeta, et vase aliquo condita inclusa reponi debet. HARD.

Fungorum naturae. Diosc. in Alex. c. 23. HARD.

Oculorum medicamentis. Diosc. V. 132. HARD.

Vestibus utilis. Ad vestes lavandas ac linteas, in lixiviis nostrates adhibeatur. HARD.

Vrum acaciae. Cuius semine ad perficienda coria pro galla utuntur, uti dicturus est libro sq. cap. 67. H.

XXXII. Pro materia acior, etc. VI

est aceti materia acrior, sic et faex eius. HARD.

Sistit. Diosc. V. 132. Ventris stomachique fluxiones sistit adhibita: Κολάκη τε καὶ στόραχος βεμπατέμπανος καταπλασίεσσι στέλλεται. H.

Panos. Diosc. I. c. II.

Mammæ lacti sui impatiens. Diosc. loc. cit. Μαστοῖς τε επαργύρως φύσαται γάλα σόλιννον. Turgentes mammæ, suaque lactis impatiens extinguit. Q. Serenus, cap. xxi, pag. 138: Vbera secundo multum lactantia succo Sarpe sibi noxae nimium manando fuerunt: Faece igitur valida dari reprimuntur aceti. II.

Ungues scabros auferit. Diosc. loc. cit. Hanc vim vini facci adjudicat Theodor. Prisc. I, 30: Scabiosas, veluti elephantinas, si quis forte unguis

scabros aufert. E serpentibus contra cerastas validissima cum polenta; cum melanthio autem contra crocodili morsus, et canis. Et haec cremata ampliat vires: tunc addito lentiscino oleo illita una nocte rufat capillum. Eadem ex aqua in linteolo apposita, vulvas purgat.

XXXIII. Sapae faece ambusta sanantur, melius addita lanugine arundinis, eadem faece decocta potaque, tusses veteres. Decoquitur in patinis cum sale et adipe ad tumorem quoque maxillarum et cervicum.

XXXIV. (m) Olearum proxima auctoritas intelligitur. Folia earum vehementissime adstringunt, purgant, sistunt. Itaque commanducata imposita hulceribus medentur, et capitis doloribus illita cum oleo. Decoctum eorum cum melle his quaæ medici usserint, gingivarum inflammationibus, paronychiis, sordidisque hulceribus, et putrescentibus. Cum melle profluviu[m] sanguinis e nervosis partibus cohibet.

habuerit, vini faex secca, trita, et cum aerotario imposita curat. Et flos sicca, purgata, et thusa, superimposita, aque medetur. HARD.

Cum melanthe, Plin. Val. III, 54: Adversus morsum catis non rabiosi: Faex aceti cum melanthe plagues minitur. H. — *Melanthia* Diocor. III, 93, est nobis *Nigella sativa* (*Polyand. pentagyn.* gen. 1335 Pers. *Ramucul. Juss.*), eadem ac gith Latinorum; habitat in Germania, Creta, etc. Eo. P.

Rufat capillum Dioscorid. loc. cit. Ξύλιξ; τοις ταξ τρίχας. H. — *Rufat.* Serenus, ut quidam exponunt, eam compositionem unguentum cineris vocat: *Ad rufulam speciem nigros flavescere crines, unguento cineris præclixit*

Plinius auctor. Cato: Mulieres nostræ

einere capillum unguitabante, ut rutulus esset crinus. Servius in Georg. immunandum cinerem exponit, quo puellæ non usualiter ruffandis crinibus. DALE.

XXXIII. *Sapæ faece.* Prius legebatur, saepe faece. Mendose. In indice hui. loc. de faecis sapæ, IV. II.

XXXIV. *Folia... adstringunt* Dioc. I, 137: φύλλα στρεψίκα, etc. Idcirco in vine cocta et trita vulneribus adhibentur, teste Theod. Prisciano, I, 20. HARD.

Commanducata. Plin. Val. III, 22; Marc. Emp. c. iv, p. 42, et Dioc. I, 137: ἔπαι δὲ καὶ τὰ ἐν στρέψικα ἔλαιον, καὶ ἄρθρα στρεψοντιστα. *Oris hulceribus et aphillis commanducata medentur.* HARO.

Sordidisque hulceribus. Dioc. I. c.

Succus eorum carbunculantibus circa oculos hulceribus et pusulis, procidentique pupillae efficax: quapropter in collyria additur, nam et veteres lacrymationes sanat, et genarum erosiones. Exprimitur autem succus tuis, affuso vino et aqua caelesti, siccatusque in pastillos digeritur. Sistit menses in lana admotus vulvae: utilis et sanie manantibus: item condylomatis, ignibus sacris, quaeque serpunt hulcera, epinyctidi.

XXXV. Eosdem et flos earum habet effectus. Vruntur et cauliculi florescentes, ut spodii vicem cinis praestet; vinoque infuso iterum uritur. Suppurationes et panos illinunt cinere eo, vel foliis tuis cum melle, oculos vero cum polenta. Succus fruticis recentis accensi distillans sanat lichenas, furfures, manantia hulcera. Nam et lacryma quae ex arbore ipsa distillat, Aethiopicae maxime oleae, mirari satis

Anaxanthias δι οὐτα τὰ βυταρά ἔχει.
Purgat sordida hulcera. H.

Succus eorum carbunculantibus. Dioscor. loc. cit. Carbunculantia hulcera sunt quae carbunculis furunculisque sunt similia. Carbunculum ἄνθραξ medici vocant, furunculum ignitum, et ex adusta bile inflammatum; sive similem iis quae ista fuerint, exhalationem. Carbunculos in ipsis oculis ex inflammatione nasci: pusulas quoque hulceraque e pusulis, Celsus docet, VI, 6, quem consule. H.

Veteres lacrymationes sanat. Dioscor. l. c. HARD.

Exprimitur autem succus. Dioscor. l. c. totidem verbis: sed affundi viuum, quam aquam, multo praestabilius esse, idem asseverat. H.

Sanie manantibus. Sie et Chifflet. Gron. et al. ante Hard. sanies emanantibus. Eo. P.

Ignibus sacris. Dioscor. loc. cit. Εποικήτων, ἵρπτιον, ἐπινυκτίον. En rursum, ubi ignem sacram Plinius habet, erysipelas Dioscoridi est. H.

XXXV. *Vruntur et caudiculi.* Folia cum floribus lanium Dioscorides uriprecipit, spodio huic concinnando. HARD.

Spodii. Dioscor. l. c. Αὐτὴν γραδίου λαμβάνεται. Cinerulum latine emētīus commode dixeris. Quid illud sit, dicemus suo loco lib. XXXIV. Praecipuum id habet in oculorum medicamentis usum. H.

Succus. Dioscor. I., 438: Τὸ δὲ ἐχέαρον τοῦ ξύλου κατομένου ἀκρινόμενον ὑγρόν, πίτυρος, καὶ φύρας, καὶ λειχήνας καταχραμένον ἔσται. Qui humor ex accenso vidente ligno emanat, furfures, scabiem, et lichenas illitus sanat. HARD.

Mirari satis non est reperios. Ex

non est repertos, qui dentium dolores illinendos censerent, venenum esse praedicantes, atque etiam in oleastro quaerendum. E radice oleae quam tenuissimae cortex derasus, in melle crebro gustatu medetur sanguinem reiicientibus, et suppurata extussientibus. Ipsius oleae cinis cum axungia tumores sanat; extrahitque fistulis vitia, et ipsas sanat.

XXXVI. Olivae albae stomacho utiliores, ventri minus. Praeclarum habent, antequam condiantur, usum recentes, per se cibi modo devoratae. Medentur enim arenosae urinae, item dentibus carnem mandendo attritis, aut convulsis. Nigra oliva stomacho inutilior, ventri facilior, capiti et oculis non convenit. Vtraque ambustis prodest trita et illita. Sed nigra commanducatur, et protinus ex ore imposita, pusu-

horum esse numero Dioscoridem scimus I, 141. H. — *Satis non est.* Gron. et al. *satis est repertos.* Ed. P.

Venenum esse praedicantes. Quam venenum id esse ipsi fateantur. Dioscor. loc. cit. *Anxypáritas δὲ καὶ τὸ φραστικός.* In medicamenta refertur, quae sunt exitiali vi praedicta. H.

Atque etiam in oleastro. Nostrales oleae, oleastrique, inquit Dioscor. I. c. talem lacrymam ferunt. H. — *Quae-*rendum. Gronov. et al. ante Hard. querendam. De oleastro conf. cap. seq. not. i fin. Ed. P.

XXXVII. Olivae albae stomacho utiliores, etc. Dioscor. I, 139: *Ἐττὶ δὲ ἡ πύρ υπόστροφος καὶ πρόσφατος ἀλάτη, δυνατότερος, εὐθύρραχος.* H.

*Item dentibus aut attritis, aut con-*vulsis (sic lib. ante Hard. editi). Scribe ex codd. vell. *item dentibus carnem mandendo attritis.* Gron. — *Carnem.* Haec verba ex Regg. Colb. ac Ch. codice adjectimus. H.

Aut convulsis. Dentes emotos slabili eo cibo scribit Dioscor. I. c. H.

Nigra oliva stomacho inutilior. Dio-
scor. loc. cit. *Η δὲ μέλαχτα καὶ πίπι-
πος, εὐθύρραφος καὶ κακοτόμαχος,
φραστικός τε ἀντιτάσσος καὶ περιλῆ.*
Nigra et matura corrupti facilis, sto-
macho contraria: nec oculis convenit,
nec capiti. Hard.

Vtraque ambustis prodest. Dioscor.
I. c. Plin. Val. III, 36: *Ambustis sa-*
nandis: olivarum carnes teruntur, et
imponuntur. *Nigra oliva continuo si*
imponatur commanducata, pustulas gi-
gni prohibet. Theod. Prise. I, 17: *De*
ustione calidae, vel ignis: ustiones
antequam vesicas erigant, muriam oli-
varum frequenter infunde: aut easdem
olivas salsa contritas imponito. H.

Sed nigra, etc. Dioscor. et Plin.
Val. II. cc. H. — *Pustulas.* Gron. et al.
ut semper alias, pustulas. Ed. P.

las gigni prohibet. Colymbades sordida hulcera purgant, inutiles difficultibus urinae.

XXXVII. De amurca poteramus videri satis dixisse, Catonem sequuti: sed reddenda medicinae quoque est. Gingivis et oris hulceribus, dentium stabilitati efficacissime subvenit: item ignibus sacris infusa, et his quae serpunt. Pernionibus nigrae olivae amurca utilior: item infantibus fovendis. Albae vero, mulierum vulvae in lana admovetur. Multo autem omnis amurca decocta efficacior. Coquitur in cyprio vase ad crassitudinem mellis. Usus eius cum aceto, aut vino yetere, aut mulso, ut quaeque causa exigat, in curatione oris, dentium, aurium, hulcerum manantium, genitalium, rhagadum. Vulneribus in linteolis imponitur, luxatis in lana: ingens hic usus, utique inveterato medicamento; tale enim fistulas sanat. Infunditur sedis, genitalium, vulvae, exhulcerationi. Illinitur vero podagrīs incipientibus: item articulariis morbis. Si vero cum omphacio recoquatur ad mellis

Colymbades. Diosc. I. c. H.

XXXVII. *Dixisse.* Lib. XV, cap. 8.
HARD.

Gingivis et oris hulceribus. Plin. Val. haec striatum I, 30: *Amurca ex oliva nigra oris vitiis subvenit.*

Stabilitati. Groov. et al. ante HARD. stabilitate. ED. P.

Ignibus acris infusa. Plin. Val. III, 4: *Amurca olivae nigrae igni sacro infunditur.* HARD.

Amurca decocta efficacior. Diosc. I, 134. HARD.

Coquitur. Diosc. loc. cit. H. — *Cyprio.* Gron. et al. capro. Eo P.

Vsus eius, etc. Totidem veribus haec Diosc. I. c. HARD.

Rhagadum. Ράγαδας, ani fissuras Scribonius Larg. exponit. Sic etiam

pedum rimas vocant ράγαδας τάς ἐν τοι. Dicuntur aulem ράγαδης, ἀπό τοῦ ράγου, hoc est, a frangendo. HARD.

Vulneribus in linteolis imponitur. Theod. Prisc. I, 19: *Olivarum amurcam coquens primum igne fortiori...* Quam vero coagulaverit, reponis in vas mundum: et quam frigescere coepit, linteola inflata loco percussa imponimus. H.

Inveterato medicamento. Amurca, ioculli, inveterata melior evadit. Πλάκωμά τε βελτίων γίνεται, ait etiam Diosc. I. c. HARD.

Infunditur. Diosc. I. c. Εγχύνεται τε ἔργη, καὶ μήτραι εἰληφθεῖσαι ὑπὲρ χρήσιμος. HARD.

Si vero cum omphacio. Reliquae

erassitudinem, casuros dentes extrahit. Item iumentorum scabiem, cum decocto lupinorum, et chamaeleone herba, mire sanat. Cruda amurca podagras foreri utilissimum.

XXXVIII. (iv) Oleastri foliorum eadem natura. Spodium e caulinis vehementius inhibet rheumatismos. Sedat et inflammations oculorum, purgat hulcera, alienata explet, excrescentia leniter erodit, siccatur, et ad cicatricem perducit: caetera, ut in oleis. Peculiare autem, quod folia decoquuntur ex melle, et dantur cochlearibus contra sanguinis exscretiones. Oleum tantum acris, efficaciusque: et de eo os quoque colluitur ad dentium firmitatem. Imponuntur folia et paronychiis, et carbunculis, et

deinceps ex amurca medicinae, totidem verbis existant apud Dioscor. I. c. IIARD.

Casuros. Dentes corruptos extrahit, inquit Dioscor. ἐκβάλλει δέ καὶ τοὺς ἰθαρπάνους σύντραγ. H.

Iumentorum scabiem. Dioscor. loc. cit. Item Cato de Re Rust. c. xcvi, p. 56: *Oves ne scabre fiant, amurcam condito, puram bene facito; aquam ubi lupinus desfruerit, et faecem de vino bona, inter se omnia communicebo pariter... Eodem modo in omnes quadrupedes uiditor, si scabiae erunt. H.*

Cruda amurca. Dioscor. I. c. II. — Podagras. Gronov. et libb. ante IIARD. editi, podagr. Ed. P.

XXXVIII. Spodium. Dioscor. I. 437: *Prunatur, inquit, cum floridus folia, ut spodium vicem praestent... ita ut in medicamentis oculorum spodium minime credant. Kalteat δὲ τὰ γύλλα μετὰ τῶν ἀνθῶν, καὶ ἀντὶ σποδίου λαμβάνεται... Δοξεῖ δὲ ἡ τοιωτὴ καῦσις μὴ λαπτέσθαι τὸν σπόδιον αἰς τὰ ὄφθαλμα. H.* — Oleaster. Nobis est *Elaeagnus* an-

gustifolia (*Tetrand. monog.* gen. 317 Pers. *Elaeagn. Jusa.*) Hab. in Bohemia, Hispania, Syria, Cappadocia, etc. En. P.

Alienata explet. Vulnera que non coeunt, rimas fissurasque carne replet. H.

Peendiare. Iisdem verbis Plin. Val. I. 64. IIARD.

Et de eo os quoque volluitar, etc. Dioscor. I. 46: Τό δέ εἰ τῆς ἄγριας θάλασσας διάκλινομα οὐλούς μυσθῶσι καὶ στάλκης ὑποστλῶν οὐδέντων ἔστι. *Silvestris* olives oleum ad gingivias ruri uligine laborantes collutur, dentesque labentes confirmat. Q. Serenus c. xv, de dentium vitio p. 133, eas vim quoque commanducatorum foliorum succo attribuit: *Mansus item prodest succis oleaster sorbis.* IIARD. — *Oleum tantum*, etc. Gron. et al. ante IIARD. *Oleum tamen acris atque efficacius:* et os quoque colluitur illo ad dentium infirmitatem. Ed. P.

Imponuntur folia et paronychiis, etc. Plin. Val. III, 25. IIARD.

contra om̄em collectionem cum vino: iis vero quae purganda sunt, cum melle. Miscentur oculorum medicamentis: et decoctum foliorum, et succus oleastri. Vtiliter etiam auribus instillatur cum melle, vel si pus effluat. Flore oleastri condylomata illinuntur, et epinyctides; item cum farina hordeacea venter, in rheumatismo: cum oleo, capitis dolores. Cutem in capite ab ossibus recedentem cauliculi decocti, et cum melle impositi comprimunt. Ex oleastro maturi in cibo sumpti sistunt alvum. Tosti autem et cum melle triti, nomas repurgant, carbunculos rumpunt.

XXXIX. Olei naturam causasque abunde diximus. Ad medicinam ex olei generibus haec pertinent. Utissimum est omphacium, proxime viride. Praete-

Miscentur oculorum medicamentis.
Diosc. I, 437. HARO.

Vtiliter. Diosc. I. e. HARO.

Venter, in rheumatismo. Subintellige, illinuntur, in fluxione alvi. Diosc. I. e. Φύλλα τοια οίνη μελικράς εὐθεῖας ταπετσάρευσα σύν ὀμφάλῳ. *Folia cum hordeacea farina illita coelaciis convenient. II.*

Capitis dolores. Subintellige, illinuntur; ut cap. 35, dentium dolores oleo Aethiopiac lacryma illinendos dixit HARO.

Cutem. Haec totidem verbis Plin. Val. III, 22. Quid sit porro cutis recodens ab ossibus, Marc. Emp. c. IV, p. 42, hunc locum transcribebas non intellexit, quin potuisse nimirum cutem in vulneribus plus aequo excrescentem: Oleastri, inquit, emuliculi teneri, decocti, et melle impositi, carnes supra oscula in vulneribus quadibet prohibent excrescere. Diosc. rem perspicue et sperte explanat I, 437, ubi de oleastri foliis: Σὺν μέλιτι, inquit, καταπλασθήσεται ἡ δύρα τηγα-

λῆς ἀποπλασθεῖται παραπόλλαξ. Cum melle imposita cutem a capite avulsam agglutinant. Quam vim et eorum succo ac decocto adiudicat. Recedit ab ossibus caro, quam ea putrescente ossa nudantur, in huleribus phagedaenicis et cancerosis. HARO.

Tosti. Refert de foliis eadem Diosc. I. e. H.

XXXIX. *Diximus.* Lib. XV, 2, sq. HARO.

Est omphacium. De quo XII, 60. Id ex acerbis seu immaturis olivis exprimitur: sive ut dicitur XV, 2, ex oliva cruda, atque nondum inchoatae maturitatis. HARO. — *Est omphacium.* Gron. et al. ante HARO. *omphacium.* Brot. esse. Eo. P.

Proxime viride. Diximus de eo XII, 60. Huic ab omphacio secunda laus, et paene gemina bonitas atque nota, nisi quod viride est, omphacium canidum, ut ibi diximus. II.

Praeterea quam maxime recens. Sic Diosc. I. 29. H.

rea quam maxime recens, nisi quum vetustissimum
quaeritur, tenue, odoratum, quodque non mordeat,
e diverso quam in cibos eligitur. Omphacium prodest
gingivis. Si contineatur in ore, colorem dentium
custodit magis, quam aliud: sudores cohibet.

XL. Oenanthonio idem est effectus, qui rosaceo.
Omni autem oleo mollitur corpus, vigorem et robur
accipit: stomacho contrarium. Auger hulcerum in-
crements: fauces exasperat, et venena omnia he-
betat, praecipue psimmythii, et gypsi, in aqua mul-
sa, aut siforum siccarum decocto potum: contra
meconium, ex aqua: contra cantharidas, buprestim,
salamandras, ptyiocampas: per se potum redditum-
que vomitionibus, contra omnia supra dicta. Et las-
situdinum perfrictionumque refectione est. Tormina
calidum potum cyathis scx, magisque ruta simul
decocta pellit: item ventris animalia. Solvit alvum
heminae mensura, cum vino et calida aqua potum,

Prodest gingivis. Diosc. I. c. H.

Colorem dentium custodit. Denles
firmare ait Diosc. I. c. ὁδούτων κρή-
τυτικόν, κρατεύμενον δὲ τὸ στόματι,
Haro.

Sudores colubet. Diosc. I. c. H.

XL. Oenanthonio idem. De oenan-
thonio non oleo, sed unguento, Diosco-
rides tradit, quo hic Plinius scribit.
DAL. — *Oenanthonio.* De quo Plinius
XIII, 61. Vim ei adstringendi rosaceo
similem Diosc. attribuit I, 56. H.

Oleo mollitur corpus. Diosc. I, 30.
HARD.

Auger. Carne explei hulcerata. Eo-
dem sensu Corn. Cels. VIII, 4, ali hul-
ceras ait, id est, coalescere, εγκροῦσθαι.
Diosc. I, 53, de rosaceo oleo. Esti
δὲ καὶ θρητικόν καθαύ μέλιν. Facit
incrementsa carnis, hulceribus impos-
sum, illatumve, H.

Et venena omnia hebetat. Diosc. I,
30. H.

Cantharidas. Sic Diosc. in Alexiph.
c. I, sq. H.

*Contra omnia supradicta laudatissi-
mum, et (sic lib. ante Hard. editi).* Duo illa verba *laudatissimum*, et, non
agnoscit exemplar antiquum. Reliqua
si legenda censeo: *Supra omnia su-
pradicata lassitudinum*, etc. PIXT. —
Lassitudinum. De oleo Iaurino hoc
Diosc. prodidit lib. I, cap. 49, et de
sampsuchino cap. 58. II.

*Tormina Totidem verbis Dioscor.
I, 30. H.*

Item ventris animalia. Lumbricos,
Δημηθρίς τε εξειλλει. Diosc. I. c. H.

Solvit alvum. Diosc. loc. cit. totidem
verbis. H.

aut ptisanae succo. Vulnerariis emplastris utile. Faciem purgat. Bubus infusum per nares, donec ructent, inflationem sedat. Vetus autem magis excalfacit corpora, magisque discutit sudores. Duritas magis diffundit. Lethargicis auxiliare, et inclinato morbo. Oculorum claritati confert aliquid, cum pari portione mellis acapni. Capitis doloribus remedium est: item ardoribus in febri cum aqua; et si vetusti non sit occasio, decoquitur, ut vetustatem repraesentet.

XLI. Oleum cicinum bibitur ad purgationes ventris cum pari caldae mensura. Privatum dicitur purgare praecordia. Prodest et articulorum morbis duritiis omnibus, vulvis, auribus, ambustis. Cum cinere

Inflationem sedat. Interaneorum. Sic et infusum elystere homini prodest ad ileosco maxime affectus. Diocor. l. e. Kai evista dō tō autō pāliuta tēpōs tāc ellēstōng. II

*Vetus. Dioscor. loc. cit. Τό δὲ πα-
λαιόν θερμαντικότερον, καὶ οὐαρη-
τικότερον. H.*

Lethargicis. Anteior etiam est huius medicinae Celsius III, 20: Excitat autem, inquit, lethargicos validissime; repente aqua frigida infusa post remissionem: itaque pesunetum oleo multo corpus, tribus aut quatuor amphoris, totum per caput perfundendum est, etc.

Auxiliare. Gronov. et al. libb. ante
Harduin. vulgg. magis auxiliare. En.P.

Oculorum claritati. Dose. loc. eit.
Πρός ὄψιδορκίαν τε ὑπάλευμα. II.—
Cum pari portione. Brot. cum portione.
En. P.

*Capitis doloribus. Cels. IV, 2:
Caput vehementer perficere: deinde
calido oleo implere; veste velare;
quidam etiam id devincunt. II.*

*Et si vetusti non sit occasio. Si
desit oleum vetus, inquit, de eo, cu-*

ius copia est, quod praestantissimum est, ad mellis erassitudinem decoquitur. Sic eamdem alique velutum vim habet. Sie Diosc. I. c. H.

XLI. *Oleum cicinum bibitur ad purgationes, etc.* De hoc cicino oleo Plinius supra lib. XV, c. 7: *Proximum sit et e eius arbore in Aegypto copiose. Alii crotonem, ali rhinum, ali sesamum silvestre appellant.* De eodem ei Dioscorides libro primo proprio capite. Caeterum in hoc Plinii loco non cicinum scribi debet, sed cicinum, huc est factum ex eneo herba quam Dioscorides lib. IV, et Theophrastus VI, memorant. De eneico vero oleo Dioscorides lib. I, capite peculiari sic disserit: *Conficitur et cicinum oleum similiter. Vis illi eadem quae ex grano Gnidio confecto oleo est.* Quae verba mire quadrant eum illis Plinii verbis, quae aliquanto post sequuntur hoc ipso capite: *Ex Gnidio grano factum eamdem vim habet quam cicinum.* Sic enim legendum, non cicinum. Confirmat etiam correctionem nostram, quod Dioscorides tundi semen enici

vero muricum, sedis inflammationibus, item psorae. Colorem cutis commendat, capillumque fertili natura evocat. Semen ex quo fit, nulla animans attingit. Elychnia ex uva fiunt, claritatis praecipuae: ex oleo lumen obscurum propter nimiam pinguitudinem. Folia igni sacro illinuntur ex aceto: per se autem recentia mammis et epiphoris. Eadem decocta in vi- no inflammationibus, cum polenta et croco: per se autem triduo imposita faciem purgant.

XLII. Oleum amygdalinum purgat, mollit corpora, cutem erugat, nitorem commendat, varos cum melle tollit e facie. Prodest et auribus, cum rosaceo et melle, et mali punici germine decoctum, vermiculosque in his necat, et gravitatem auditus discutit,

iradi; darieque expressum ex eo succum ad purgandam alvum in aqua dulci; quae hic ferme verba Plinius repetit, magna Hermolai hallucinatione, qui cicinum hic pro enicinum agnoscit. In quem errorem incidit etiam Marcellus Dioscoridis interpres lib. IV, c. de ricino fruice. Cuius falsam traditionem, ne dicam temeritatem, quo minus proficer me demirari, temperare mihi non possum; scribit enim hoc ipso capite de ricino, oleum cicinum seu ricinum, in nullo sanitatis aux ille esse. Quod neque in Graecis duarum impressionum Dioscoridis exemplaribus habetur, neque Hermolaus aut Ruellius Dioscoridis interpretes tale quippiam in suis tralationibus posuerunt. Nam lib. I, multos ei in re medica unus Dioscorides assignat, ut in promptu est legere volentibus. PIST.—Oleum. Commendat illud in primis Dioscorides, I, 38, ad hulcera capitis, ad poras, et sedis inflammationes: ad pellen- das ex alvo aquas, lumbicosque: ad aurium dolores, etc. Pintianum nihil

mror, qui contra ornam exemplarium fidem, enicinum hoc loco, non cicinum, legit; Galeno quoque, quem non legit, admodum ei relutante, cuius verba referemus c. 45. H.

— Oleum cicinum. Nempe ex Ricino communis (*Monec. monadelph.* gen. 2141 Pers. *Euphorbiae*. Juss.), quem Graeci κρότων, Egyptil vero nix appellant. Cf. Galen. et Diosc. IV, 64. Eo. P.

Capillumque fertili natura evocat. Et hoc ipsum prodit de oleo cicino Marcell. Empir. cap. vi, pag. 47. HAR.

Elychnia. Fert enim arbor ea se- men uarum gracilium palliderumque, ut dictum est lib. XV, c. 7. Vid. infra lib. XXXV, c. 50, de sul- phure. H. et Ep. P.

XLII. Oleum. Diosc. I, 39, de eo plura. HAR.

Cutem erugat. Diosc. I. c. H.

Varos cum melle tollit. Plin. Valer. III, 41. HAR.

Gravitatem auditus discutit, etc. Diosc. I. c. HAR.

sonos incertos et tinnitus, obiter capitis dolores, et oculorum. Medetur furunculis, et a sole ustis cum cera. Hulcera manantia et surfures cum vino expurgat: condylomata cum meliloto. Per se vero capiti illitum, somnum allicit.

XLIII. Oleum laurinum utilius quo recentius, quoque viridius colore. Vis eius excalfactoria; et ideo paralyticis, spasticis, ischiadicis, sugillatis, capitis doloribus, inveteratis distillationibus, auribus, in calyce punici calfactum illinitur.

XLIV. Similis et myrtei olei ratio: adstringit, indurat: medetur gingivis, dentium dolori, dysenteriae, vulvae exulceratae, vesicis, hulceribus vetustis vel manantibus, cum squama aeris et cera. Item eruptionibus, ambustionibus. Attrita sanat, et furfures, et rhagadas, condylomata, articulos luxatos, odorem gravem corporis. Adversatur cantharidi, bu-

Capitis. Marc. Emp. cap. 4, p. 36,
et Diocor. I. c. H.

Et oculorum. Dioc. I. c. Καὶ ἀμελεωτιὰς δὲ ἐστίν ἀνακτυπατικάς. *Habetem* etiam oculorum aciem emendat.
HARD.

Et a sole ustis. Dioc. Υοc. cit. Λίρες δὲ καὶ ἑρόλεις μελατὶ μεγύνεταιν, καὶ κρίνου βίζη, καὶ κυπρίνη, καὶ βοδίνη κυροτῆ. *A sole ustis* medetur admixtum mellī, liliū radici, ac rosaceo, cyprinove cerato. II.

Hulcera. Totidem verbis haec Diocor. loc. cit. Marc. Emp. c. IV, pag. 40. et Plin. Val. III, 22. H.

XLIII. Oleum laurinum. Haec pariter Dioc. I, 49. HARD.

Vis eius excalfactoria. Dioc. I. c. HARD.

In calyce punici. Vel, ubi punici mali non sit occasio, in strigili fer-

rea, ut ait Plin. Val. I, 40, *mässum et tepefactum, infusumque ariibus, dolorum omnem tollit.* Isdem haec prodidit Marc. Emp. c. 19, p. 80. II.

XLIV. *Similis.* Μυρσίνεος Πλατον. Dioc. I, 48: *Δύναμις δὲ αὐτοῦ συνπτική, σπλαγχνική.* H.

Hulceribus vetustis vel manantibus, cum, etc. Hulcera capilia manantia (ἄχυρας Greci vocant) sanari co Dioc. sit loc. cit. H.

Item eruptionibus. Dioc. loc. cit. Καὶ πρός πυρίκαντα, ἔξανθέματα, etc. *Facit quoque ad ambustiones, eruptiones popularum, etc.* H.

Attrita. Dioc. παρατρίματα, βρυγάνες, κονδυλάματα, ὄφρα κεχάλησμα. HARD.

Odorem. Certe sudores compescit, ιδρυτὰς στελλει, inquit Diocor. loc. cit. HARD..

presti, alisque malis medicamentis, quae exhulcerando nocent.

XLV. Chamaemyrsinae, sive oxymyrsinae eadem natura. Cupressinum oleum eosdem effectus habet, quos myrtleum: item citreum. Ex nuce vero iuglande, quod caryinum appellavimus, alopeciis utile est, et tarditati aurium infusum; item capitum dolori illitum. Caeterum iners et gravi sapore. Enimvero si quid in nucleo putridi fuerit, totus modus deperit. Ex gnidio grano factum, eamdem vim habet, quam cicinum. Ex lentisco factum, utilissimum acopo est: idem.

XLV. Chamaemyrsinae. Hoc est, myrti silvestris, ut dictum est XV, 7. H. — Ruseus aculeatus. De qua egimus loco proxime laudsto. Eo. P.

Quod caryinum. Lib XV, c. 7. Kapύνως quoque Galeno de Faculi. simpl. med. VI, p. 172. HAR.

Et tarditati aurium. Marc. Empir. c. ex, p. 82: Oleum ex nuce iuglande instillatum auriculae gravius audienti valde prodest. Diosc. quoque I, 41: Αρποῦσι δι και ὡταλγίαις, και ὥχοις, και συργμαῖς, μετά χνείνου στάκτος ἔγχειμον. Contra dolores aurium, sanos atque tinnitus, auxilio est, cum anserino adipe infusum. H.

Item capitis. Marc. Emp. c. 4, pag. 35: Oleum ex nuce iuglande quae manducatur, expressum, subitum capitis dolorem, si eo perfrietur, mire compescit. HAR.

Dolori. Gron. doloribus. Eo. P.

Totus modus. Sincerius forsitan modius fuerit. Centenos olei modios, inquit Plinius XV, 6, factum vocant. Sed et modus olei de tota lacu accipi potest; ut vulgo dicitur, *la curvē*. H.

Ex gnidia grano. Hic enicinum Plinianus iterum inculcat pro eiusdem, quod ei aggredi ausus est, initio c. 41. Retunditur ea conjectura non modo

codicum omnium conspirante consensu, sed et Galeni calculo, eadem ac plane gemina cum Plinio afferentis, de oleo cicino, de simpl. med. Fac. VI, p. 472: Τό δέ είναιν οὐλαιον ὑπότισα τούτον δ' ἐτι μᾶλλον τό εἰ τοῦ κνιδίου κόκκου καὶ τοσούτη γε μᾶλλον, οἷση ο καὶ κόκκος αὐτοῦ τοῦ κίκνου καθηρτικώτερος ὑπάρχει. Oleum porro cicinum alorum subducit: multa vero magis quod fit ex Cnidia grana: quem granum vehementiorem purgandi vim obtineat quem elici. HAR.

Ex gnidio grano. Nempe ex semiibus Daphnes Gnidii, de qua iam alias egimus. Eo. P.

Ex lentisco. Dioscor. I, 50: Τό δέ σχινον... εἰς ἄχοντα. Sunt autem ἄχοντα apud medicinae scriptores, remedia contra lassitudines confecta, quod contra χόντεν, id est, labores, utilia sint. Ruellius apud Diosc. ἄχοντα veritatem medicamenta quae nervorum lassitudines reficiunt. Scribon. Larg. Comp. 268: Acopum ad perfrictionem, lassitudinem, tensionem nervorum. Vide plura in Lexico Constant. H. — Pistacia Lenticeus, quae Graecis auto-ribus σχίνος nuncupatur. Eo. P.

Durius. Habet enim vim adstrin-

que proficeret aequa ut rosaceum, ni durius paulo intelligeretur. Utuntur eo et contra nimios sudores, papulasque sudorum. Scabiem iumentorum efficacissime sanat. Balaninum oleum repurgat varos, furunculos, lentigines, gingivas.

XLVI. Cypros qualis esset, et quemadmodum ex ea fieret oleum docuimus. Natura eius excalfacit, emollit nervos. Folia stomacho illinuntur: et vulvae concitatae succus quoque eorum apponitur. Folia recentia commanducata, hulceribus in capite manantibus, item oris medentur, et collectionibus, condylomatis. Decoctum foliorum ambustis et luxatis prodest. Ipsa rufant capillum tusa, adiecto struthei mali;

gendi, καὶ τρόπος, inquit Galen. de Fac. simpl. med. VI, p. 174. H.

Vtuntur. Diosc. I, 50. II.

Scabiem iumentorum efficacissime. Diosc. I. c. HARD.

Balaninum. Quod sit ex unguentaria balano, de qua XII, 46; Diosc. I, 4. — *Gingivas.* Et nunc tertium gingivas vertisse perperam Plinius videtur, pro cicatricibus, ut iam ante, cap. 4 ac 13, monuimus. Nam Diocorides, qui eadem grece tradit, I, 10: περὶ βαλανίνου ἔλειου. Δύναμιν δὲ, inquit, ἔχει καθαρικὴν σπέλαιην, ράκων, λέοντων, οὐλῶν μαλακέα. *Vim* habet repurgandi manus, lentigines, varos, cicatricisque nigritias. Sic idem Diosc. IV, 154, οὐλᾶς μαλακὰς dixit cicatrices nigras. Οὐλῶν itaque neutro geore, et in priore syllaba servato accentu, quo gingivas significet, Plinius legit: recte, an secus, medicorum filii dijudicent. H.

XLVI. *Cypros qualis esset, etc.* Est *Lawsonia inermis*, s. *spinosa* (*Octavian. minima*, gen. 941 Pers. *Salicar.* Juss.), de qua cons. lib. XII, cap. 51. Ed. P.

Natura. Haec pariter Diosc. I, 65 et 124. HARD.

Vulvae concitatae. Sanguinem emitentes, vel procidentes. PAT.

Folia recentia commanducata. Diocor. I, 124: Διαρρεστήντα ἄρθρα iēzai. HARD.

Decoctum. Diocor. I, 124: Τὸ δέ ἀρέψυρα αὐτὸν, πυρικάστων κατέτηρα. *Decoctum foliorum igni ambustis affunditur.* H.

Ipsa rufant capillum tusa, adiecto struthei mali succo. Et hic ἀμοναῖς vocum delusum esse Plinium non immerito quis suspicetur. Nam quum apud graecum scriptorem id legisse videatur, quod exstat apud Diocor. I, 124: Σαντεῖαι δὲ καὶ τρίχας στρουθίου χυλῷ τὰ φύλλα λεια βραχίντα καὶ ἴγχισθέντα. *Rufant capillos folia trita et ullita, quae in struthi succo maduerint.* Στροβίλον eo loci, radicula herba est. De strutheo malo Plinius intellexit quod e genere coloneorum est. Sed et suos forte haec quoque medicina habuit auctores. H. — Struthea mala sunt fructus *Pyri Cydoniae* Linn.

succo. Flos capitis dolores sedat cum aceto illitus. Idein combustus in cruda olla nomas sanat et putrescentia hulcera per se, vel cum melle. Odor floris olet, quis omnium facit. Adstringit gleucinum, et refrigerat, eadem ratione qua et oenanthinum.

XLVII. Balsaminum longe pretiosissimum omnium, ut in unguentis diximus, contra omnes serpentes efficax. Oculorum claritati plurimum confert, caliginem discutit. Item dyspnoeas, collectiones omnes duritiasque lenit. Sanguinem densari prohibet, hulcera purgat: auribus, capitis doloribus, tremulis, spasticis, ruptis per quam utile. Adversatus aconito ex lacte potum. Febres cum horrore venientes perunctis leviores facit. Utendum tamen modico, quoniam adurit, augetque vitia non servato temperamento.

(*Icosand. pentag. gen. 4232 sub Cydonia Pers. Rosac. Juss.*), de qua conf. XV, 40. Ιπρούδιον vero Diosc. II, 193, est *Gypsofila Scrophularia* (*Decand. digyn. gen. 4415 Pers. Coryophyll. Juss.*); de qua egimus XIX, 48. Eu. P.

Flos capitis, etc. Totidem verbis Diosc. loc. cit. H.

Adstringit gleucinum. Diosc. I, 67, calcare dicuntur, relaxare, mollire. Et ea sane aromata, quibus concinnatur apud Colum. XII, 51, et apud Diosc. l. c. iis sunt dotibus ac facultatibus praedita, ut oleum iis conditum, refrigerare vix ullo modo possit. Adstringendi vim oenanthino dat quoque Diosc. I, 56. H.

XLVII. *Balsaminum*. Obliviose Plinius hic oleum vocat, quod apertissime et clarissime XII, 54, succum esse scripseral, ut revera est DAL.

Serpentes. A vipera demotia opitulari scribit Diosc. I, 48. H.

Oculorum claritati plurimum. Diosc. I, 48. HARD.

Item *dyspnoeas*. Δυσπνοέας ἀρρώτων, negre spirantibus convenit. H. Hudeora. Diosc. l. c. H.

Auribus. Q. Ser. Sam. qui ex Plini sententili medicum opus versibus componerat, idem prodidit, e. II, p. 426: *Balsama si geminis instillans auribus addas, Tum poteris alacrem capitum reparare vigorem*. Et cap. ut, p. 427: *Portio si capitum morbo tentetur auctor, Allia diversam lana connecta per aurum Inducta prosunt: et eadem balsama pasto*. HARD.

Adversatur aconito ex lacte, etc. Diosc. l. c. H.

Febres cum horrore. Diosc. Πήγη συγχρόσθει λότον, rigores illius solvit. HARD.

Modico. Gronov. et al. ante HARD. modice. Eu. P.

Quoniam adurit. Θερμαντικότερον, inquit Diosc. loc. cit. H.

XLVIII. Malobathri quoque naturam et genera ex-
posuimus. Vrinam ciet. Oculorum epiphoris vino ex-
pressum utilissime imponitur: item frontibus, dor-
mire volentibus: efficacius, si et nares illinantur; aut
si ex aqua bibatur. Oris et halitus suavitatem com-
mendat linguae subditum folium, sicut et vestium odo-
rem interpositum.

XLIX. Hyoscyaminum emolliendo utile est, nervis
inutile. Potum quidem cerebri motus facit. Thermi-
num e lupinis emollit, proximum rosaceo effectum
habens. Narcissinum dictum est cum suo flore. Ra-
phaninum phthiriases longa valetudine contractas tol-
lit, scabritiasque cutis in facie emendat. Sesaminum
aurium dolores sanat, et hulcera quae serpunt, et

XLVIII. *Malobathri* quoque, etc.
Cf. XII, 59. H.

Vrinam ciet. Diosc. I, 11. H.

Oculorum epiphoris. Dioscor. I c.
Kai πρὸς τὰς ὄφθαλμάς φλεγμονάς
ἀρρώστου ἀναζεύθει ἐν οἴνῳ, καὶ λίθον
ἰπποτρόπιον. *Oculorum inflammatio-*
nibus in vino fervescunt, tritumque,
et illatum apprime confert. H.

Oris. Diosc. loc. cit. Υποτίθεται δὲ
καὶ γλώσση πρὸς τύπωσιν στόματος.
HARD.

Vestuum odorem. Dioscor. loc. cit.
Καὶ σὺν ιπατίος τίθεται ἀδρωτά γάρ
καὶ τύπων τρύπα τρύπα. *Vestibus uti-*
liter interponitur: siquidem eas et a
tineis defendit, et odore non ineleganti
tuerit. HARD.

XLIX. *Hyoscyaminum emolliendo.*
Dioscor. I, 42: Υπεκνέμενον ... μαλα-
χτικὸν ἔν. H. — *Vtile est.* Gron. et
al. *utilius.* Eo. P.

Therm. e lupinis. Falsum hoc esse
statim indicabit, cui lupini vis et
natura perspecta fuerit. DAL. — *Ther-*
minum: etc. Θέρμαν lupinum vocant,

Vim ei discutiendi Galenus adiudicat,
διαφορικήν, de Fac. simpl. med.
VI, p. 178. H. — Θέρμας auctoribus
graecis est *Lupinus albus* (*Diadelph.*
decaud. gen. 4697 Pers. Legumin.
Juss.); cuius inter edulia tempore
Galeni frequens erat usus, qui apud
nos hodie sere nullus est, quanquam
etiam nunc in Lusitania comedunt se-
mins auctores quidam tradunt. Lupi-
ni, dum nativam servant amarindin-
em, extergendi digerendique vim
obtinent; intus vero sumpti, anticipa-
tem quadammodo ei periculosam con-
tra lunbricos medicinam faciunt;
quare praecipuus eorum usus contra
psorias, scabies, strumas, quibus im-
ponuntur. Conf. Geoffroy, Tract. de
Mat. med. t. III, p. 753. En. P.

Narcissinum dictum est. Lib. XXI,
cap. 75. HARD.

Raphaninum phthiriases, etc. De
raphanino haec esdem prodidit Dio-
scor. ad verbum I, 41. H.

Sesaminum aurium dolores. Diosc.
I, 41. HARD.

quae cacoethe vocant. Lirinon, quod et Phaselinnun et Syrium vocavimus, renibus utilissimum est, sudoribusque evocandis, vulvae molliendae; concoquendoque intus. Selgiticum nervis utile esse diximus, si-
cut herbaceum quoque, quod Iguvini circum Flami-
niam viam vendunt.

L. Elaeomeli, quod in Syria ex ipsis oleis manare diximus, sapore melleo, non sine nausea, alvum solvit: bilem praecipue detrahit, duobus cyathis in hemina aquae datis: qui bibere, torpescunt, excitanturque crebro. Potores certaturi praesumunt ex eo

Lirinon. Lib. XXI, cap. 11: *Est et rubens lilium, quod Graeci erinon vocant... Laudatisissimum in Antiochia, et Laodicea Syriae, mox in Phaselide.* Diosc. III, 116: *Κρήνας βασιλεύοντος... ἀπ' αὐτής καὶ τὸ χρίσμα κατασκινάζεται, ὅτι τοὺς λέπρους, οἱ δὲ σύστοντες καλέονται.* *Crinon seu lilyum regium... ex quo paratur unguentum, quod aliqui lirinum, maximum ali appellant.* Et lib. I, 62: *Τὸ δὲ σύστον, οὐ ἔνοικον χρίσμαν καλοῦσθαι, etc.* H. — Rubens lilyum nobis est *Lilium chalcedonicum*; phaselium vero sunt qui ad *Lilium candidum* referant. Eo. P.

Sudoribusque. Hanc vim evocandi sudoris Plinius ipsius succo assignat, qui e lili flore exprimitur, XXI, 74. H.

Vulvae molliendae. Haec omnia claptur ex Diosc. nimis pressa.

Concoquendoque. Concoquendis, quae intus latent, vulvae vitii. Simile est quod de crocino oleo tradit. Diosc. I, 64: *Καὶ πρός τὰς ἄστρης μητρές εὐλεπίτες, καὶ μόσχοις, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ κακοῖόν...* Συρίττες γέροντας, καὶ μαλακούς, καὶ ὑγράτες, καὶ πραῦτα. *Valeat et ad uteri duritias, praeclau-
senes, malignaque ulceras...* Concoquit enim, emollit, humectat, lenit. Quan-

quam et de suppurationibus concoquendis socii hic locus potest, quem habemus in manibus. Nam et de succo qui e lili flore elicitor XXI, 74, ad *molliendas vulvas*, inquit, *valdet, sudoresque faciendo, et suppurationes concoquandas.* H.

Selgiticum. Lib. XV, 7. H.

Flaminium viam. A Flaminio dictam, qui eam stravit Ispidibus ab urbe Roma Ariminum usque. H.

L. *Elaeomeli.* Aurel. *Χρυσάνθη* lib. II, cap. 1; olem Syricum vocal, insudatque in paralysi ut mordicans, ascendens, emolliens. Vide supra lib. XV, c. 7. DAT.

Solvit. Grön. *emollit.* Eo. P.

Bilem. Diosc. I, 37, totidem verbis. HARD.

Qui bibere. Diosc. I. c. *Ἐνυπτρος δὲ γίνεται καὶ ἐκλυτεῖ αἱ λαμβάνοντες ὅπερ οὐ διὰ τύλασίσθωσαν. διγύριον δὲ αὐτούς μὴ δύνται καταρρίψεσθαι. Qui assumpsere, torpescunt, viribusque deficiuntur; attamen minime terreri co oportet: quin excitandi sunt, nequa si nendum, ut sonno graviore consopiantur. HARD.*

Potores. Quasi sic viribus suis fin-
dant, ut et vini vim ebrietatem, et

cyathum unum. Pissino oleo usus et passim ad quadrupedum scabiem est.

LI. A vitibus oleisque proxima nobilitas palmis: inebriant recentes: capitis dolorem afferunt: minus, siccae: nec, quantum videtur, utiles stomacho: tussim exasperant, corpus alunt. Succum decoctarum antiqui pro hydromelite dabant aegris ad vires recreandas, sitim sedandam, in quo usu praeferebant Thebaicas. Sanguinem quoque excreantibus utiles, in cibo maxime. Illinuntur caryotae stomacho, yesicae, ventri, intestinis, cum cotoneis et cera, et croco. Sugillata emendant. Nuclei palmarum cremati in fictili novo,

elecamelitos soporem afferentis, sustinere possint, aut vincere. H.

*Pissino oleo usus et passum, etc. De eo Plinius XV, 7, et Diosc. I, 95, qui ad eundem usum et pissinum oleum et picem ippam liquidam adsecessit. — Sie libri editi, cum Reg. cod. 1; et in Reg. 2 et Ch. *Pissino oleo usus ad tussim et quadrupedum scabiem est.* Forte sincerius: Dioscorides enim, I, 95, de pissini olei viribus differens, uno verbo eatulit, facere illud ad eadem omnia, ad quae liquida pix adhibetur. At capite superiore de ea ipsa agens, valere ad tussim, suspiria, purulentaque excrestiones dixit: ut ad tussim idecirco huic loco accommodatus, quam et passim videatur. Haec. — Brot. ex Reg. 2 et ed. principi, ad missum et quad. iampridem locum sic refingendum docuerat Pinthus. En. P.*

LI. *Capitis dolorem afferunt. Diosc. I, 148. Haec.*

Neo, quantum videtur. Ita sane Dioscoridi visum est: qui palmas essentias stomachicis prodesse scripsit: si δέ ξεροί φρελόστι βεβρωτέραντι... στομαχινός, etc. Haec.

Alaut. Sic Hard. post Pint. et Gron. augent al. En. P.

Suecon. Cum hydromelite, non pro hydromelite Diosc. adhibuit I, 149: Τέντε οὐδὲ Θεβαικῶν τὸ ἀρίστην τοῦτο, πάντα καύσοντα, καὶ τὰς ὄντας μάτιας ἀντατταῖ, μετὰ υδρομελίτης παλαιοῦ λαρβανόμενος. Thebaicorum decoctum potus datum, febrilem ardorem ac situm sedat, et cum hydromelite vetera sumpta vires recreat. H.

In quo usu. Gron. et al. ante Hard. in quem asum. En. P.

Sanguinem quoque excreantibus. Diosc. I, 148. Haec.

Illinuntur. Plin. Valer. II, 39: Caryotae tritae imponuntur, adversus urinæ difficultatem. Diosc. loc. cit. Ορελάσι δὲ τὰ παρὶ κώστιν, κατεπλαστισμένα τοῖσι μετὰ κυδωνίου καὶ κυπαρισσίου φρελόντα; Tritae cum cotoneis, et ceraso oenanthina, unctione vietiis utiliter illinuntur. Hard. Sugillata. Male distingunt Gron. et al. cum cotoneis, et cera, et croco sugillata emendant. En. P.

Nuclei palmarum cremati, etc. Haec totidem verbis Diosc. I, 148. Haec.

cinere lotō spodij vicem efficiunt, miscenturque colyriis, et calliblephara faciunt addito nardo.

Lif. (v.) *Palma quae fert myrobalanum, probatissima in Ægypto, ossa non habet reliquarum modo in balanis. Alum et menses ciet in vino austero, et vulnera conglomerat.*

Lif. *Palma quae fert myrobalanum.* Haec palma est, cuius historiam scripsit, XII, 47, cuius fructus, 'quam' maturitatem est asequutus, phœnicobalani proprie nomen; ante maturitatem idem, ob affinitatem aliquam, similitudinemque cum glande unguentaria, et myrobalani appellatio- neme habuit. Plinius loco mox citato: *Myrobalano in unguentis similem, prothibunque aum habet palma in Ægypto... phœnicobalanus vocatur.* Et Plin. Val. III, 20: *Myrobalanum... genus est caryotae, quod os non habet etc.* Similitudinem eam fructus cum Arabica myrobalano attigit Diosc. I, 348: *Φοινὶς ἡ Αἰγύπτου παραφέρει τὴν Ἀραβίκην μυροβαλάνῳ.* Hanc esse remur balsamum Aegyptiam, quam Plutarchus sit bellaria suavitate vincere, Symp. Qu. VIII, 4, p. 723. Sugillat hoc loco Plinius Salmasius in praef. p. 96, Dalecarpium et alios sequutus; sed ita, ut livorem potius aum, quam scriptoris per diligenter prodac errorem vulum. Quod si qua nihilominus exemplaria scripta manus faverint, *Palma quae fert myrobalanum*, legi hoc loco haud gravate ferram. Hanc. — *Palma quae fert myrobalanum.* Vnica Plinius hic *Phœnicum dactyliferam intellexit*, de qua iam nobis actum XII, 47 (Broterius ad Musam, Gallis bonauer, referre maluit). Quae autem fert myrobalana arbor, βαλάνους μυροβαλάνης, non *Palmis*, sed *Leguminosis* adscribenda

est; tempe *Moringa arabica* Pet. gen. 1023 (*Gymnocladus* Lam. Encyc. I, 733), de qua sahis abunde dictum in Exatura, XI de myrobalan. t. V. p. 130 sqq. Eo. P.

Ossa non habet. Quoniam immatura colligitur, mortuum genito intus nucleo, ut diximus XII, 47. H.

Alum et menses erit. Immo, si Dioscoridi fides habenda, sistit pos- tuis: Est, Inquit, fructus ille acerba atque adstringens, et contra alvi pro- fluvia, fluxumque maderem, in vino austero bibitur. Est δὲ στρυμός, στρυ- πτικός, πινόμενος σὺν οἶνῳ αὐστερῷ πρὸς θράψασα καὶ ρούν γυναικίσιον. Et sane haec via sistendi, et fructus acerbitati, et austeriori vini, quicunque assumitur, optimè congruit. Nihilominus sic Mis. opnes Regg. Colb. Ch. aliisque. Et Parmensis editio, caete- raeque ante Hermolum, cui sistit reponendum satius vigum est. Quin et Plin. Val. II, 23, cui titulum fecit *Veneti molliendo: Myrobalanus*, in- quil, genus caryotae nascent in Ægypto, quae os non habet, vino austero trita et poda alum ciat. Sed iam hu- ius aevi irrepsiisse id mendum in Plinii libros suspicari forsan haud temere licet. Hanc. — *Cet.* Gron. et al. sistit. En. P.

Et vulnera conglomerant. Diosc. I. e. Ιστοῖ δὲ καὶ αἱρορρόδας, καὶ τρύ- πατα καὶ καταπλασθῆται. Plin. Val. III, 20: *Myrobalanum, ut iam fixi- mus, genus est caryotae, quod os non*

LIII. *Palma elata, sive spathe, medicinae confert germina, folia, corticem. Folia imponuntur praecordiis, stomacho, iocineri, hulceribus quae serpunt, cicatrici repugnantia. Psoras: cortex eius tener cum resina et cera sanat diebus xx. Decoquitur et ad testium vitia. Capillum denigrat suffitu, partus extrahit. Datur bibendus renum vitiis, et vesicae, et praecordiorum: et capiti, et nervis inimicus. Vulvae ac ventris fluxiones sistit decoctum eius. Item cinis ad tornina potus in vino albo; in vulvarum vitiis efficacissimus.*

LIV. (vi.) *Proximae varietates generum medicinorumque, quae mala habent. Ex his verna acerba, stomacho inutilia sunt: alvum, vesicam circumagunt, nervos laedunt: cocta meliora. Cotonea cocta suaviora: cruda tamen, dumtaxat matura, prosunt san-*

habet: haec ex vino trita austero, vulnera curat et solidat. HARO.

LIII. *Palma elata.* De hac palma Noster egit lib. XII, cap. 62: at ibi iam notavimus elatem non arborem esse, sed involucrum fructus palmæ arboris, sive, ut recentiores ex græco vocabulo nuncupant, *spatham Phœnicis dactyliferae*, de qua paulo supra. Quum autem in Regg. codd. 4 et 2 legatur *palmæ elatae*, lectionem haud premitendam sane Broterius elicet, *palmæ elata*; Plinium tamen, ut loco sup. citato, sic etiam uniuersitatem luculentum fuisse constat. ED. P.

Folia. Vires plane similes elatae sint, hoc est, tenerarum adhuc palmarum involucro, Diocor. Tribuit, I, 50. HARO.

Psoras cortex eius. Haec rursum in elaten sūsum Dioc. transtulit loc. cit. HARO.

Capillum denigrat suffitu. At illius, fricatuque etiam crebro spathæ suæ

seu elatae, nigredinem conciliari capillis, auctor est Diocor. loc. citato. HARO.

Datur bibendum: renum vitiis. Dioc. de elate seu spathei sua, loc. cit. II.

Nervis inimicus. E diverso Diocoridio elate laxans committit articulos: *χλιζετος οι προβραντισμοις.* B.

LIV. *Verna.* Vere vigentia, matura, tempestivæ. Diocor. Talia sunt cerasa, pruna, mors, fraga. DAL. — *Verna.* Dioc. I, 459: Τὰ δὲ τοῦ φαρού ἀράζεται πῦλα, χελωνᾶ, θύτα τῷ νερόδι τοντὶ ἐργαστηκούστα. Quae mala verno tempore maturescunt, bilēm gigant, nervos omnes laedunt, inflationeisque parvunt. HARO.

Cruda. Marc. Emp. c. xv, p. 420: *Phthisicos et empyricos prodest aqua in qua cydonea mala cocta fuerint, assidue propinata: ipsa etiam si incocta manducentur, inviat.* Et c. xvi, p. 420: *Cydonea bene matura non cocta, in cibo accepta, prosunt cholericis*

guinem exscreantibus ac dysentericis, cholericis, coeliacis. Non idem prosunt decocta, quoniam amittunt constringentem illam vim succi. Imponuntur et perectori in febris ardoribus; et tamen decoquuntur in aqua caelesti ad eadem, quae supra scripta sunt. Ad stomachi autem dolores cruda decoctave cerati modo inponuntur. Lanugo eorum carbunculos sanat. Cocta in vino; et illita cum cera, alopeciis capillum reddunt. Quae ex his cruda in melle condituntur, alvum movent. Mellis autem suavitati multum adiiciunt, stomachoque utilius id faciunt. Quae vero in melle condituntur cocta, quidam ad stomachi vitia, trita cum rosea foliis decoctis dant pro cibo. Succus crudorum lienibus, orthopnoicis, hydropticis prodest. Item mammis, condylomatis, varicibus. Flos et viridis, et siccus inflammationibus oculorum, exscreationibus sanguinis, mensibus mulierum. Fit et succus ex his mitis, cum vino dulci tuis, utilis et coeliacis, et iociti-

reprimendis. Plin. Val. I, 64, cui titulus: *Sanguinem rejeientium curatio: Cydonia matura*, inquit, *devorantur erua*. Et II, 28: *Dysenteriae compescendae: Cydonia matura cruda eduntur*. Et c. 25: *Choleræ quomodo incurritur: Cydonia si matura cruda in cibo admittantur*. HARD.

Prosumt. Gr. et al. possunt. Eo. P. Ad stomachi. Marc. Emp. c. xx, p. 139, sqq. Plin. Val. II, 15. II.

Lanugo eorum carbunculos sanat. Vitiosas interpunctiones laborabat hic locus: *Lanugo eorum carbunculos sanat, cocta in vino et illita cum cera.* *Alopeciis capillum reddunt.* Quamobrem Dalecampius reddit arbitratur commodius quam reddit hoc loco legi: ut ad lanuginem sententia ea spectet non ad ipsa mala. Verum praepter codicum Regg. Colb. caete-

rorumque auctoritatem, conjecturam eam pessimum auctores duo, qui e Plinianis fontibus areolas suas rigarunt. Marc. Emp. c. vi, p. 46: *Cydonia mala*, inquit, *discocta cum vino, dehinc trita, et rarae liquesfacta addita, et capiti imposita, capillum nutritum*. Et Plin. Val. I, 6: *Cydonia cocta ex vino, et cum cera trita et illita, capillos restituunt*. HARD.

Ex his crudis. Plin. Val. ad verbum, II, 23. HARD.

Quae vero in melle condituntur. Dioscor. I, 460; Marc. Emp. c. xx, p. 139. HARD.

Succus crudorum lienibus, etc. Dioc. loc. cit. HARD.

Mammis. Dioc. loc. cit. *Mastib^g gleyzavivtaç, mammarum inflammations adiuvat.* HARD.

Flos. Dioc. loc. cit. HARD.

neri. Decocto quoque eorum soventur, si procedant vulvae et interanea. Fit et oleum ex his, quod melinum vocavimus, quoties non fuerint in humidis nata: ideo utilissima, quae ex Sicilia veniunt. Minus utilia struthia, quamvis cognata. Radix eorum circumscripta terra manu sinistra capitur, ita ut qui id faciet, dicat quae capiat, et cuius causa: ad alligata, strumis medetur.

L.V. Melimela et reliqua dulcia, stomachum et ventrem solvunt, siticulosam, aestuosa, sed nervos non laedunt. Orbiculata sistunt alvum, et vomitiones, urinas carent. Silvestria mala similia sunt vernis acerbis, alvumque sistunt. Sane in hunc usum immatura opus sunt.

LVI. Citrea contra venenum in vino bibuntur, vel ipsa, vel semen. Faciunt oris suavitatem, decocto eo-

Decocto. Diosc. loc. cit. Hard.

Fit et oleum ex his. Lib. XIII, cap. 2. Hoc pariter Diosc. loc. cit. et Plin. Val. IV, 42. Hard.

Minus utilia struthia. Diosc. loc. cit. Τὰ δὲ λιγότερα στρουθία καὶ μέγαλα, ἄττοις ἵπται τύχονται. H. — Duplex scilicet *Pyri Cydoniae* varietas: στρουθίον, cydonia oblonga, et κυδωνίον, cydonia maliformis. Conf. Theophr. Hist. Pl. II, 3; Athen. III, 81. Ed. P.

Qui id faciet. Gron. et al. ante Hard. qui facit. Ed. P.

L.V. *Melimela.* Diocer. lib. I, cap. 161: Τὰ δὲ μελιμέλα κοιλάνη μαλαστα... κακοτόμαχα δι. H. — Conf. I. XV, cap. 15. Ed. P.

Siticulososa. Siliam et sestum afferen-tia. Hard.

Orbiculata. Diosc. I, 162: Τὰ δὲ πεπτοτάκη λεγόμενα, παραποτά

έρβεσκολάτα, εὐτέμαχα, κοιλία; στραττά, εύρων προκλητικά, etc. Sic etiam Diphilus apud Athen. III, 90, ubi στρικάνα vocat. Hard.

Silvestria. Totidem verbis de maiorum generis Diosc. I, 163. Hard. LVI. *Citrea:* Theophr. Hist. IV, 4, et ex eo Athen. III, 84: Diosc. I, 166; Oppius apud Macrobi. Saturnal. II, 15, et eleganti exornate Virgil. Georg. II, 126: *Media fert tristes succa, tardumque soporem Follicis mali: qui non praecepsuit ullum,* Pocula si quando saevas infecore novercas, *Miscueruntque herbas et non innoxia verba, auxilium venit, et membris agit atea venena.* Hard. — Nobis item *Citrus medica*, citronier. Ed. P.

Faciunt oris suavitatem. Dioc. loc. cit. Διδίλυσθα τέ εὗται πρὸς τύποις στριπτα; τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ ὁ χυλός αὐτῶν. Hard.

rum collati, aut succo expresso. Horum semen edendum praecipunt in malacia praeognantibus: ipsa vero contra infirmitatem stomachi, sed non nisi ex aceto facile manduntur.

LVII. Punici mali novem genera nunc iterare supervacuum. Ex his dulcia, quae apyrina alio nomine appellavimus, stomacho inutilia habentur, inflationes pariunt, dentes gingivasque laedunt. Quae vero ab his sapore proxima vinosa diximus, partum nucleus habentia, utiliora paulo intelliguntur. Alvum sistunt, et stomachum, dumtaxat pauca, citraque satietatem. Sed haec minime danda: quamquam omnino nulla in febri, nec carne acinorum utili, nec succo. Caverunt aequae vomitionibus, ac bilem reiicientibus. Vnam in his, ac ne mustum quidem, sed protinus vinum

Colluti, Gronov. et al. ante Hard. collato. Eo. P.

Horum semen edendum. Diosc. loc. cit. Στέργον ἔχον ἀπό τούτους. Δύσημα δὲ ἔχει πολὺς ἡ ρίζα... βαρύτητα μέλιστα ὑπέγνωσκεν πρὸς τὴν καρδιάν. Quae Dalecampius ad corticem succunne mali punici prave transstili. ЦЛРД.

In malacia. Malacia est in gravidis ille languor, et molllies dissoluti, et cuncta fastidientis stomachi; Graeci οὐτραν, Latini, etiam picans appellant. Hard.

LVII. Punici mali novem genera. Sic in Indie lib. XIII, n. 39: *Punici mali genera IX.* Vide quae disimus XIII, 34. Hard. — *Punica Granatum, grenadier.* Eo. P.

Apyrina. Supra lib. XIII, cap. 34, ἀπύρνα vocat, non quidem dulcia, sed quibus nucleus mīaine lignosus est, verom candiore et molliore natura. Dal. *Apyrina.* De his Plinius Val. II, 40, de *Punica*, Nostro adstii-

pulatur: *Dulcia, inquit, inflationes stomacho movent, nec tute febicitantibus dari possunt.* Hard.

Inutilia habentur. Dioscoridi punica omnia stomacho utilia: atque adeo dulcia vinosis et acidis stomacho utiliora. DALC.

Vinosa diximus. Lib. XIII, cap. 34. Violentia vocat Plin. Val. IV, 40, et ab his, acida secessit. Haec medias inter acida ac dulcia facultatis esse censel. Dosc. I, 151: μέτρη ἔχει δύναμα. Hard.

Et stomachum. Gron. et al. ante Hard. et stomacho prostrant. Eo. P.

Sed haec minime danda. Sed vinosa minime danda, immo, omnius nulla sunt danda febicitanti. Dosc. I, 151. Hard.

Caverunt aequae vomitionibus. Mendentur acini vomitionibus. In Dioscoride est: Καλίαν, καὶ στοράγη πρώτη πυρίνη ἔσται. DAL.

Vnam. Vnam in his, et non mustum modo, sed cum uva vinum sto-

aperuit natura; utrumque asperiore cortice. Hic ex acerbis in magno usu. Vulgus coria maxime perficere illo novit: ob id malicorum appellant medici. Vrinam cieri eodem monstrant; mixtaque galla in aceto decoctum, inobiles dentes stabilire. Expetitur gravidarum malaciae, quoniam gustatu moveat infans. Dividitur malum, caelestique aqua madescit ternis fere diebus. Haec bibitur frigida coeliacis, et sanguinem exscreantibus.

LVIII. Ex acerbo fit medicamentum, quod stomatice vocatur, utilissimum oris vitiis, narium, au-

tim ostendit natura, hoc est, succum vino parem; utrumque autem, etiam, et vinum, sub asperiore cortice indu-

sit. HARO.

Hic ex acerbis. Plinius supra XIII, 34: *Corticis maior usus ex acerbis ad perficiendae coria.* HARO.

Vulgus. Plin. Val. IV, 40: *Illa vero acerba sunt, quibus coria curantur, etc.* HARO.

Ob id malicorum appellant. Ita mali punici corticem vocant Latini: Celsus in primis II, cap. post. Graeci αἰγιον. Siphlicius id ei factum nomen pitaram, quod corio similis est ob duritatem, crassitudinemque maiorem, quam sit in vulgaris malorum caeterorum cortice. HARO.

Decoctionem Gron. et lib. ante HARO edit: *decocto.* Eo. P.

Expetitur gravidarum malaciae. Alludere ad hanc mali punici dotem Plutus videtur in Amphitr. act. II, sc. 2, v. 91: *Eamvero praeagnanti oportet et malum dari, ut quod obrotat ut, animo si male esse occaoperit.* HARO.

Quoniam gustatu moveat infans. Sic omnes vulgati, manuque exarati codices conspirante consensu. Iohann. Iac. Chiff. lib. II, Daedalm. c. 5, pag.

34, ait avunculi sui suisse eosiecuram, scribi oportere, quoniam gustatu moveat famem. Qua conjectura ipse damnata legend. monet, quoniam gustatu moveat infans. Ut haec sit loci sententia: Licet ob gulæ fastidium gravidis expetatur, ut et alia absurdiora; hoc tamen inde sequi periculum, quod malicorum si sumant, moverunt infans, hoc est, sequitur abortus. Theodorum deinde Prisc. laudat, de Pass. mul. III, 6, de abortivis: ubi succo mali granati vim parem sit excludendi fetus, ac dictamno, tribui. At neque quidquam eiusmodi Theodorum habet; nec moveri infans in contextu Pliniano, expelli abortus sonal, sed excitari leniter, ne torpescat. HARO.

Dividitur malum. De punico malo universe id accipendum, uti Plin. Val. IV, 40, non de singulari uno generere. HARO.

LVIII. *Ex acerbo fit medicamentum.* Id fieri tradit Dioscor. I, 151, ex acinorum succo cum melle cocto, praesertim acidorum. DAT. — *Ex.* Haec verbi totidem Plin. Val. IV, 40. HARO.

Stomatice. Στοματικὴ substantia intelligi, σύνθετη, hoc est, compositio, quae ad

rium, oculorum caligini: pterygiis, genitalibus, et his quas nomas vocant, et quae in hulceribus excrescent. Contra leporem marinum hoc modo: acinis detra-cto cortice tuis, succoque decocto ad tertias, cum croci, et aluminis scissi, myrrae, mellis Attici seli-bris. Alii et hoc modo faciunt: punica acida multa tunduntur: succus in cacabo novo coquitur mellis crassitudine, ad virilitatis et sedis vitia, et omnia quae lycio curantur, aures purulentas, epiphoras incipientes, rubras maculas. In manibus rami punicorum serpentes fugant. Cortice punici ex vino decocti et impositi, perniones sanantur. Contusum malum ex tribus heminibus vini, decoctum ad eminam, tormina et taenias pellit. Punicum in olla nova, cooperculo in-

uvas, lonsillas, omnesque repentinae oris, quod Graeci στόμα vocant, inflammaciones accommodantur. Scrib. Larg. Comp. cxxiv: *Ad faecium uane que tumorem stomatis hoc fece uantur, etc.* Schola Salernitana: *Mora si-tim tollunt, recreant etiam faecibus uaws.* Haab.

Oculorum caligini, etc. Praeter Diosc. et Plin. Val. II. cc. Paisionius I, 10: *De oculorum causis.* Si autem obscuritas haec senectatis magis quam oculorum vitium fuerit, succum mali granati melle Attico aqua mensura com-misces, et ueris.. Hoc etiam scripto-ribus et pictoribus saepo profuit. II.

Contra leporem marinum. Habent ea verba libri omnes etiam manu exarati: Plin. Val. qui caetera ad verbum excipit non habet. Eoque magis in suspicionem venimus, minime ea genuina esse, sed spuria, quod ad-versus leporem marinum quae vulgo remedia statuanlur, intra corpus omnia sumi necesse sit; istud, cuius forma nunc scribitur, extensis tantum

vitiis apponi posse videatur. Ad leporem marinum tamen Scieb. Larg. Comp. cxxxvi, prodeat sit malorum punicorum grana assidue data, sed per se ac sola: nec myrrham adiicit, nec alumen. Sic etiam Diosc. in Ales. c. xxx. Haab.

Acinis. Plin. Val. IV, 40: *Fites acido punico medicamentum, στοματικόν a Graecis nominatum, cuius componitio eiusmodi est, detracto cortice mala tunduntur; ex his succus exprimitur; si decoctus ad tertias, quoniam ad sexiarium uenerit, croci serupuli sex, myrrae sex, aluminis sex, mellis optimi libra una, miscentur: et ex hoc medicamento, etc.* Haab.

Contusum malum. Marc. Emp. cap. xxviii, pag. 200; Plin. Val. II, 24 ad verbum. Et cum caeteris Cato cap. 126, p. 66. H. — *Tormina et tocnias.* Gron. et al. *tormina sedat et tinea pel-lit.* Eo. P.

Cooperculo intoto. Prius operculo in-toto legebatur. Nos exemplaria maxi-ma probata sequuli sumus, Regg. 9;

lito, in furo exustum, et contritum, potumque in vino, sistit alvum, discutit torinina.

LIX. Primus pomi huius partus florere incipientis, cytinus vocatur Graecis, mirae observationis multorum experimento. Si quis unum ex his, solitus vinculo omni cinctus et calceatus, atque etiam annuli, decerpserit duobus digitis; pollice et quarto sinistram manus, atque ita lustratis levi tactu oculis, mox in os additum devoraverit, ne dente contingat, affirmatur nullam oculorum imbecillitatem passurus eo anno. Idem cytini siccatae tritique, carnes excrescentes cohibent: gingivis et dentibus medentur: vel si mobiles sint, decocto succo. Ipsa corpuscula trita, hulceribus quae serpunt putrescant, illinuntur. Item oculorum inflammationi intestinorumque: et fere ad omnia, quae cortices malorum. Adversantur scorpionibus.

2. Colb. Chilli, auctoresque idoneos. Marc. Emp. cap. xxvii, p. 196: *Malum purpureum, inquit, in olla gypso adsumum, in furo combures, et postea diligenter toras, atque in pulverem terminassimum rediges, quem reponas et paratum habebis: et quam opus fuerit, ad subitas torsiones tuas vini potionem datur.* Plin. Val. IV, 40: *Alvum fumatum mero modo sistit purpureum in olla nova cooperando illico in furo exustum, et in pulverem redactum, et in vini potionem perductum.* Hard. — *Eximiam. Sic Chilli. tostum Gron. et al. En. P.*

LIX. Primus pomi huius partus florere incip. cytinus vocatur. Plin. Val. IV, 40, fere ad verbum. Hesychius: Κύτιον, τῆς πολές τὰ πρώτα ἐγκαθίπεται. Ea vox calycem sonat, quia debacenta in sua se solia flos paudit et explicit: ἡ γάρ τῷ κυτίῳ ἀνθεῖ.

Inquit Teophr. Adde his, si lobet, ea quae Rob. Const. habet in Lexico. H. — Nec illud secundum, cytinos, quanquam proprie mali sunt puniceae, dicti tamen et de aliis. Sie hyoscyami cytinos dixit Dioscorides. Dat.

Si quis uenit, etc. Haec iotidem verbis Plin. Val. IV, 40. Contractius paulo, neque adeo superstifiose Biosc. I, 452. Hard.

Passurus. Gronov. et al. ante H. passurum. En. P.

Idem. Plin. Val. loc. cit. H.

Gingivis et dentibus. Dioscor. loc. cit. Τὸ δὲ ἀρέσκεια αὐτῶν, οὔλειν πλαδόντων, καὶ οὖντων επομένων διάχλυσις. II.

Ipsa corpuscula trita. Cytini partem inferiorem intelligit, quae in fructum transit ac pomum: dum superior una cum staminibus ipsi medio insidet pomum. Hard.

LX. Non est satis mirari curam diligentiamque priscorum, qui omnia scrutati, nihil intentatum reliquere. In hoc ipso cytino flosculi sunt, antequam scilicet malum ipsum prodeat, erumpentes, quos balaustium vocari diximus. Hos quoque ergo experti invenerunt scorpionibus adversari. Sistunt potu menses seminarum: sanant oris hulcera, et tonsillas, uvam, sanguinis exscretiones, ventris et stomachi solutiones, genitalia, hulcera quacumque in parte manantia. Siccavere etiam ut sic quoque experientur, inveneruntque tusorum farina dysentericos a morte revocari, alvum sisti. Quin et nucleos ipsos acinorum experiri non piguit. Tostii tuisque stomachum iuvant, cibo aut potionis inspersi. Bibantur ex aqua caelesti ad sistendam alvum. Radix decocta succum emittit, qui taenias necat, victoriati pondere. Eadem decocta in aqua, quas lycium, praestat utilitates.

LXI. Est et silvestre punicum, a similitudine ap-

LX. In hoc ipso cytino, Plin. Val. IV, 49, ad verbum. Harv.

Diximus. Cf. XIII, 34. Kötterus Diosc. I, 452, est flos puniceae sativae; *Balaustium*, I, 454, flos puniceae silvestris; *xuthus* vero Theophrast. de Caus. I, 416, et Galen. *xatà tònsus*, VII, 256, pro fructu radicumque, seu pro fructu immaturo, ponitur. Eu. P.

Sanant oris hulcera. Hanc, totidem verbis Plin. Val. I. c. II.

Siccavere etiam, etc. Marcell. Em. c. xxvii, p. 493. II.

Inveneruntque. Scrib. Larg. Comp. med. c. xxxi, n. 85: *Balaustium contunditur, siccatur, siue mortario teritur...* Atque illa quidem pastillus beneficat ad dysentericos, id est, terminos. Addo et Galen. de Pne. simpl. med. VI, p. 463. II.

Tostii. Dioscov. I, 454. II.

Bibantur. Dioscov. I. c. II.

Radix. Marc. Empl. c. xxviii, pag. 199 Dioscov. quoque I, 453: Τό δὲ αράθεμα τὸν φύειν, θλυπής πλευτίς ποδίς ἀκτεῖναι. H.

Eadem decocta. Hoc est, ita cocta ut deliquescat. Verbis Colymellae-
stor, ex lib. XII, c. 44. II.

LXI. *Est et silvestre punicum*. Per-
ap. Graeci malum punicum vocant
pávda páxiva, papaver erraticum,
sic dictum, quod protinus flos decidat. Horum vocabulorum affinitate deceptus Plinius, papaver cum punico oscilanter confundit. DAL.—*Est*. Dio-
scov. I, 454: *Potà áppix*. Hanc te-
mere cum erratico papavere, qui *pat-
ák páxiva* a Graecis vocatur, Plintum
mischiare, Dalecampios falso calum-

pellatum. Eius radices rubro cortice denarii pondere ex vino potae somnos faciunt. Semine poto, aqua quae subierit cutem, siccatur. Mali punici corticis fumo culices fugantur.

LXII. (vii) Pirorum omnium cibus etiam valentibus onerosus, aegris quoque vini modo negatur. Decocta eadem mire salubria et grata praecipue Crustumina. Quaecumque vero cum melle decocta, stomachum adiuvant. Fiunt cataplasma e pirus, ad discutienda corporum vitia; et decocto eorum ad diutinas utuntur. Ipsa adversantur boletis atque fungis, pelluntque pondere et pugnante succo. Pirum silvestre tardissime maturescit. Conciditur, suspensumque siccatur ad sistendam alvum: quod et decoctum

nietur, evaque sequuntur, ut solet Salmas. in Praef. p. 44 et 42. HARD. — *Potūs pīkīnōs* Diosc. IV, 64, nobis est *Papaver dubium*; non, ut vulgo putant, *Pap. Rhoeas*, cui non est xanthē προπίκης. Hoc autem ad silvestrem papeveris speciem, quae πιπίτης; καὶ ποιᾶ; appellatur Dioscor. IV, 65, referendum censet Sprangeli, Hist. Rei berbar. tom. I, p. 176. ED. P.

Eius radices, etc. *Potūs* et *Potādōs* non esse a Plinio pro uno edenique accepta, vel hoc unum declarat: quod papaveris erratici xanthē sive eptibute hanc vim efficiendi somnum scriptores edciverint: Plinius ipse in primis XX, 77: radicibus nemo unus. HAED.

Semine poto, aqua quae subierit cutem, siccatur. Dioscor. erratici semen dīmīḡ κοιλίαν μαλάσσουν, alvum leniter molire: corniculetū vero, ēmūnū κοιλίαν καθαίρεται, elementer alvum purgare inquit, sed non aquam subierit culem educere. DAL. — *Semine*, etc. Haec ποιᾶ; quoque seu mali granati

dos propria. *Potādōs pīkīnōs* semen exinanit elvum: equam quae subierit eum subierit, non educit. H.

LXII. *Pirorum. Schole Salern.* *Persica*, *poma*, *pira*, et *lae*, *caseus*, et *caro salsa*. *Atra haec bile nocent*, *suntque infirmis inimica*. Iterumque: *Dum coquunt, antidotum pira sunt: sed cruda, venenum: Cruda gravant stomachum, relevant red oocula gravatum*. Ac paulo ante: *sine vino sunt pira virna*. HARD.

Fiunt cataplasma, etc. Dioscor. lib. I, 168, de pirus: *Εἰς τὰ ἀνθρώπους καταπλάσματα ἀρρέζωνται. In cataplasma repellentia convenienter adduntur*. H.

Adversantur boletis, etc. Henc pirus silvestribus vim asserit Diosc. Eur. II, 160. HARD.

Pirum. Diosc. I, 168. H.

Conciditur. Diosc. loc. cit. H.

Quod et decoctum eius. Diosc. loc. cit. et Plin. Val. IV, 39. H. — *Pota*. Gron. et al. poen. ED. P.

eius potu praestat. Decoquuntur et folia cum pomo ad eosdem usus. Pirorum ligni cinis contra fungos efficacius proficit. Mala piraque portatu iumentis mire gravia sunt vel pauca. Remedio aiunt esse, si prius edenda dentur aliqua, aut utique ostendantur.

LXIII. Fici succus lacteus, aceti naturam habet. Itaque coaguli modo lac contrahit. Excipitur ante maturitatem pomi, et in umbra siccatur, ad aperienda hulcera, cienda menstrua appositu cum luteo ovi, aut potu cum amylo. Podagrī illinitur cum farina Graeci feni et aceto. Pilos quoque detrahit, palpebrarumque scabiem emendat: item lichenas et psoras. Alvum solvit. Lactis ferculni natura adversatur crabronum, vespariisque, et similiū venenis, privatim scorponum. Idem cum axungia verrucas tollit. Folia, et quae non maturuere fici, strumis illinuntur, omnibusque quae emollienda sunt, discutiendave: præstant hoc et per se folia. Et alii usus eorum, tamquam in fricando lichene, et alopeciis, et quae-

Decoquuntur. Dioscor. et Plin. Val. II. cc. HARD.

Pirorum. Dioscor. loc. cit. II.

J. XIII. Itaque coaguli modo lac contrahit. Colum. VII. 8: *Νεα μήνις λακογίτης στάθμη τούτη λακτογίτης*, quod emitit anchorā si plus virentem suavies corticem. Dioscor. I. 183: Ο γάρ ὅπερ τὸν ἄργιλον καὶ τὸν ἡμέρου συκῆς, παττακός ἐστι γιλακτός ὥσπερ ἡ πετύχη λέου δὲ καὶ τὸ πεπηρός ὥσπερ τὸ ὄξες. Tam silvestris quam sativae fici, lacteus succus coaguli modo lac contrahit, coagulatumque nocti modo dissolvit. H. — De Fico Carios iam dictum. Ed. P.

Ad aperienda, etc. Tolidem verbis haec Dioscor. I. 183. H.

Cum amylo. Ita cap. sq. de sacrifici succo: *Vulvam cuius amylo aperit.*

Tamen Dioscor. loc. cit. πετρὰ ἀμυγδαλῶν scripsit, ni mendosus est codex, non petrā ἀμυλῶν. Dioscoridi faver Saracenus in Nott. II. — *Podagrī.* Dioscor. loc. citato. H.

Psoras. Dioscor. loc. cit. H.

Alvum. Dioscor. loc. cit. H.

Lactis ferculni natura, etc. Dioscor. loc. cit. H:

Verrucas. Dioscor. I. c. et Plin. Val. III. 42. HARD.

Folii. Plin. Val. III. 29. H.

Omnibusque quae emollienda. Plin. Valer. III. 25: *Ad collectiones vel tumores: Ficus, quae adhuc non maturavit, admixto adipe amarino impastata mire sanat.* HARD. — Sunt. Brot. sint. Ed. P.

Praest. hoc. Gr. et al. Aene. Ed. P.

cumque exhalcerari opus sit. Et adversus canis morsus ramorum teneri caulinuli cuti imponuntur. Idem cum melle hulceribus, quae ceria vocantur illinuntur. Extrahunt iufracta ossa cum papaveris silvestris foliis. Canum rabiosorum morsus folio trito ex aceto restringunt. E nigra siccū candidi caulinuli illinuntur furunculis, muris aranei morsibus cum cera. Cinis earum e foliis, gangraenis, consumendisque quae excrescunt. Fici maturae urinam cident, alvum solvunt, sudorem movent, papulasque. Ob id autumno insalubres, quoniam sudantia huius cibi opera corpora perfrigescunt. Nec stomacho utiles, sed ad breve tempus; et voci contrariae intelliguntur. Novissimae salubriorēs, quam primae: medicatae vero nunquam. Iuvenum vires augent: senibus meliorēm valetudinem faciunt, minusque rugarum. Sitim sedant: calorem refrigerant. Ob id non negandas in febribus

Et adversus canis morsus, etc. Plin. Val. III, 51, ad verbum. H.

Iudem cum melle. Plin. Val. III, 22. Hard.

Extrahunt iufracta ossa. Schola Sallern. de fricu: *longe papaver ei, confracta foris trahit ossa*.

Canum rabiosorum morsus. Plin. Val. III, 50. Hard.

Fici maturae urinam. Diosc. I, 483: *Σοῦρα μέντηρ τῷ ἀπάλᾳ, καδεστόραχ-γα, κοιλίᾳ λυτικά... ἐγχθημάτων καὶ ἴδρων προκλιπτά*. H.

Nec stomacho utiles. Diosc. xxi. επόμενη. Hard.

Sed ad breve tempus. Nocere stomacho innat, sed haud longo temporis intervallo. Idem dieendi genus, cap. 66, de prunis: *Ipsa pruna album solvant: stomacho non utilissima, sed brevi momento*. H.

Et voci contrariae. Demetrias Scen-

pius apud Athep. III, 80. H.

Medicatae. Medicatas vocali, quae-rum maturitas, ut sint praecociores, caprificatione acceleratur. Dalec. —

Medicatae. Quae vis hule vocis sub-sit, diximus XVI, 51, nec dilectem-pio assensi sumus. H. — Hordeo milioque terra myrtis flens medicabant antiqui, maturitas caesa; sed insalubres erant: sicut et insalubres et ingratae ex caprificatione, ut Tour-nefortius adseverat. Baor.

Juvenum vires augent. Herod. Ly- cins, in opere suo de Piebus; aliisque quos Athenaeus afferit, III, pag. 78. Hard.

Minutique rugarum. Isidor. Orig. XVII, 7: *A senibus in alimentum sumptue sorbens fluis, rugas egras ferunt distendere*. H.

Sitim sedant. Diosc. loc. cit. Λότφις δὲ καὶ οἰστρικὰ θραύσατε. H.

constrictis quas stegnas vocant. Siccae sibi stomachum laedunt: gutturi et fauojibus magnifice utiles. Natura his excalfaciendi: sitim adferunt: alvum molliunt, rheumatismis eius, et stomacho contrariae. Vesicae semper utiles, et anhelatoribus, ac suspriosis. Item iocinerum, renum, lienum vitiiis. Corpus et vires adiuvant: ob id ante athletae, hoc cibo pascebantur: Pythagoras exercitator, primus ad carnes eos transstulit. Recolligenti se a longa valetudine utilissimae. Item comititalibus, et hydropicis, omnibusque, quae

Quas stegnas vocant. Febris haec sunt, inquit Dolecampius, adstricta cule, paecluis eius spiraculis, impeditoque humorum et vaporum transpiratu. Galen. de Fac. simpl. med. V, p. 129, οτρυγά vocat ea que sensibles excretiones prohibent. Alibi, adstricta renum vitia, et quae cumque impedimento sunt, ut urina-quae aut difficulter, aut saepe nulla, aut sollem per intervalla temporis stillix sunt. HARO.

Siccae. Diosc. I, 183. H.

Natura his excalfaciendi. Dioscor. loc. cit. HARO.

Sicca. Diosc. loc. cit. Τὰ δὲ ξηρά τρόφιμα, θερμάντικά, διφετικάταχ. HARO.

Alvum. Diosc. loc. cit. H.

Vesicae semper utiles. Dioscor. loc. cit. HARO.

*Item iocinorum, etc. Diosc. loc. cit. Cel. III, 21: Σι γεων αὐτοις λιένην αφ-
σεῖν εσσο, μανιστον εισ, σιεν
πιγνον κολυσαν αδιεπο μέλλει
αποπονε. Et cap. 24: Αρίδη φιου
ιμπονιλα προδει, αἴ γεων αὐτοις λιένη
αφ-
σεῖν εισ.* HARO.

*Lienum. Praeter Diosc. loc. citat.
Q. Serenus t. iv, de splene curando
pag. 140: Αρίδη φιου δέμι fervente*

*dominatur aorte. Et trita illinunt, vel
spleni apponuntur hoedi. H.*

*Corpus et vires adiuvant. Galenus
libris de alimentis, volvptum corpus
sicutum et uirorum esu maxime pin-
guescere tradit, sed carne lassa et
fluida. DAL.*

*Ob id ante athletae. Ad verbum
haec Isidor. XVII, 7, et Plin. Val.
IV, 47. Hie virtus athleticus, quo cor-
pus firmandum, apud Celsum, IV,
6. De hoc Pythagora porro, qui athleta
fuit, vide Diogen. Laert. in Pythagor.
VIII, et Lamblich. de vita Pyth. I, 4.
Cave autem existimes eundem hunc
esse cum illo perelebri Maesarchi
filo, qui Pythagoriote a se cognominae
disciplinae auctor ac princeps
esset. Oribassius Goran pro Pytha-
gora mendoso vocat. HARO.*

*Ad carnes eos transstulit. Illarum
esu carnem et habitum corporis au-
geri docuit. DAL.*

*Recolligenti. Diosc. loc. cit. Τοῦ
τι μαχρονοτίς καπούροστεν, τις qui
a longa valetudine decolorati sunt. H.
— Recolligenti. Gron. et al. recolli-
genibus. ED. P.*

*Item comititalibus, etc. Diosc. loco
citat. HARO.*

maluranda aut discutienda sunt, imponuntur: efficiacius calce aut nitro admixto. Coctae cum hyssopo pectus purgant, pituitam, tussim veterem. Cum vino autem ad sedem et tumores maxillarum. Ad furunculos, panos, parotidas decoctae illinuptur. Vtile et decocto earum fovere feminas. Decoctae quoque eadem: cum feno Graeco utiles sunt pleuriticis et peripneumonicis. Cum ruta coctae terminibus prouunt: tibiarum ulceribus cum aeris flore: pterygiis

Efficacius calce aut nitro. Locusest, ut sentio, hiems et truncatus. Dioscor. loc. cit. Panos maturant, multoque magis additis radice iridiis, aut nitro, aut calce. P.M.

Coccas cum hyssopo. Plin. Val. I, 58: adversus diaturnam tussim, fievus acidus coquuntur cum hyssopo et aqua et ex ea aqua tussientibus propinuantur. Et IV, 47 de fico: Coctae ex aqua cum hyssopo, dant potionem, quae pectora expurgant. Similiter Celsus, IV, 4, iuvare ait ad tussim veterem, quam pinguissimas fievus uncias tres supra pruebas incocatas esse. HARO.

Pituitam. Pituitosum humorem in pulmones delapsum. Diosc. loc. cit. Tois παρι πνεύμονα χρειάσθε πάθει. HARO.

Cum vino. Plin. Val. II.

Ad furunculos. Dioscor. haec totidem verbis loc. cit. et Plin. Val. III, 32. H. — Ad furunculos. Gron. et al. et furunculos. Eo. P.

Panos. Praeter Diosc. Plin. Val. III, 27, et IV, 47. Item Marc. Emp. cap. xxxii, pag. 225. HARO.

Parotidas. Plin. Val. I, 43, de parotidum curatione: Ficus sicca et vino cocta, et trita adiuvat. Diosc. item l.o. HARO.

Vtile et decocto earum fovere feminas. Annon femina? Gron. — Vtile.

Quaerit Gron. annon fovere feminas sit legi satius. Diocoridem si legisset, non quereret. Is enim I, 483, de ficio agens: Τὸ δὲ ἀρέψυρα μύρων.. καὶ σίς ταῖς αἰρετότηταις μύρων, καὶ τις γυναικείας πυρίας μετὰ τὴλεων ἡ προσώπων. Ipsarum deontur, cataplasmatis ex hordenace farina admiscuntur, itenque in mulieribus fotas; cum feno gracco, aut pīsana. HARO.

Decoctae quoque eadem. Plin. Val. IV, 47. H.

Et peripneumonicis. In vet. cod. se pleumonicis, atticis; plenmoma enim illi vocant, quem communis lingua pneumonia, ut grammatici notant. DAL.

Cum ruta coccae terminibus. Diosc. I, 483. H.

Tibiarum ulceribus. Plin. Val. loc. cit. ad verbum Diosc. loc. cit. Μετὰ χαλκάνθου δέ, τὰ ἐν καθηματικά δυοκλιθῆ καὶ κακοῦν λέτα. Plinius apud scriptorem unde haec habuit, non metà χαλκάνθου, hoc est, cum atramento sutorio, sed metà χαλκοῦ ξύθεν, cum aeris flore legit. Verum, utut legit, nihil interest. Nam et apud Galenum lib. de succed. med. p. 974: δυτὶ χαλκάνη, λανις χαλκοῦ substituitur; et interea quo excedunt, aequo florem aeris, atque sutorium atramentum Celsus affirmit V, 7. H.

Pterygiis. Diosc. I, 483: Σὺν στίγμῃ

cum punico malo: ambustis, pernionibus cum cera: hydropicis coctae in vino, cum absinthio et farina hordeacea, nitro addito. Manducatae, alvum sistunt. Scorpionum ictibus cum sale tritac illinuntur. Carbunculos extrahunt in vino coctae et impositae. Carcinomati, si sine hulcere est, quam pinguissimam ficum imponi, paene singulare remedium est; item phagedaenae. Cinis non ex alia arbore acrior: purgat, conglutinat, replet, adstringit. Bibitur et ad discutiendum sanguinem concretum. Item percussis, praecipitatis, convulsis, ruptis, cyathis singulis aquae et olei. Datür tetanicis et spasticis: item potus vel in-

δι βούς, πτερύγια ἀνακαθίσει. Cum maliciora pterygia purgant. H.

Pernionibus cum cera. Hoc est cum cerato. Diosc. loc. cit. H.

Hydropicis. Plin. Val. III, 42: *De hydropisi:* Ficus siccae coquuntur, et ex vino, et absinthio suffunduntur farina hordeacea, addito nitro: omnia in unum conteruntur, et tunc imponuntur. — *Cum absinthio.* Gron. et al. ante Hard. et cum absinthio; et sic quoque Brot. En. P.

Album. Et nitrum hic adhibet Diosc. loc. cit. Koikiv palásses κανθάρις pttà virgo... και ισθίαρα.

Carbunculos. Plin. Val. III, 30. Th. Prisc. I, 48: *De carbunclo:* Ficus sicca et siqua coctae, et contritae imponuntur, ut ex altitudine evocare possint. H.

Carcinomati. Totidem verbis haec Plin. Val. III, 32; et privatum de sanarium carcinomata, Marc. Emp. e. x, p. 86. H.

Cinis non ex alia arbore acrior. Ita locum hunc restituimus admonitu cod. Reg. 2, et quos Pintianus vidit; quem sic vulgati prae se ferant: *Cinis ex alia arbore aciem purgat acior,* etc.

PLIN. N. H. Tom. VII

inculcata temere vocula aciem, quem commodum efficere aensum hoc loco nullum potest. Nam de cute purganda in hulcerum medicina, de conglutinanda, replendisque agitur. Dioscor. I, 486, ubi de cinere crematorum caniculorum fice: Αρμόται δέ καὶ πρὸς τὰ καυστικά, καὶ γαγγραντήρας, ἀνακαθίσει γάρ καὶ ἀσθλητὰ περιστά. Et infra: Καθίσει γάρ, καὶ κόλλῃ, τῷ σφροῖ, καὶ συμφερόντες τοῖς ἐντίποτοις. *Vallis est ad medicamenta caustica, et prodest cuti gangraena tentatae: nam expurgat et consumit, quae exrescunt.*, Etenim purgat, conglutinat, carne replet, et oras committit H.

Ad discutiendum sanguinem. Diosc. I, 486. Haan.

Cynthis singulis. Cum aquae cyathis ad singula ea mala, admiso exiguo olei, inquit Dioscor. loc. cit. Hard.

Tetanicis et spasticis. Dioscor. Καὶ τοῖς νεύροις, καὶ σπάζουσι σύγχυτρα ἀρμάδιον εὖ ἔλαιον, ιδρύτας κυνόσα. H. — Item. Gron. et al. idem; et sic quoque Brot. En. P.

Y

fusus coeliacis, et dysentericis. Et si quis eo cum oleo perungatur, excalscit. Ideo cum cera et rosa-
ceo subactus, ambustis cicatricem tenuissimam ob-
ducit. Lusciosos ex oleo illitus emendat, dentiumque
vitia crebro fricatu. Produnt etiam, si quis inclinata
arbore, supino ore aliquem nodum eius morsu abs-
tulerit, nullo vidente, atque cum aluta illigatum li-
cio e collo suspenderit, strumas et parotidas discuti.
Cortex tritus cum oleo, ventris hulcera sanat. Cru-
dae grossi verrucas et thymos, nitro farinaque ad-
ditis tollunt. Spodii vicem exhibet fructicum a radice
exeuntium cinis. Bis tostus adiecto psimmythio di-
geritur in pastillos, ad hulcera oculorum et sca-
britiam.

LXIV. Caprificus etiamnum multo efficacior fico. Lactis minus habet: surculo quoque eius lac coagu-
latur in caseum. Exceptum id coactumque in duri-
tiam, suavitatem carnibus assert. Fricatur diluto ex
aceto. Miscetur exulceratoriis medicamentis. Alum
solvit: vulvam cum amylo aperit. Potâ menses ciet
cum luteo ovi. Podagrâ cum farina Graeci seni illi-
nitur. Lepras, psoras, lichenas, lentigines expurgat:
item venepatorum ictus, et canis morsus. Dentum
quoque dolori hic succus appositus in laqa prodest,

Cum aluta. Aluta δηραπίον, pellis
mollior est, delicatius elegantiusque
concinnata. Licium vero, filium ap-
pellatur seu stamen.

Crudas. Dioscorid. I, 183: Εψι δὲ
μυρμεκίας καὶ θύμους τὸν νήραν κα-
τεπλασθεῖται, καὶ αἰερόμεναν.
Crudas cum nitro et farina imposita,
verrucas thymosque tollunt. Θύμος ver-
rucas nonne est, seu hulceris, Ae-
gyptiae fabae magnitudine, que thymi-
borem representat. H.

LXIV. Lac. MSS. omnes, *Lacte*,
antiquo more in nominandi casu. Ca-
prificum porro tum al hunc effectum,
nam ad eseleros perinde valere atque
ficus auctor est Dioscor. I, 184. Fici-
ramus autem lac cogit, iuguit Co-
lumell. VII, 8, p. 267. H.

Album solvit. Q. Serenus cap. xxxix,
de ventre molliendo p. 144: *Silvestris*
fici lacrimam prodere loquantur. H.
— *Podagrâ.* Brot. ex Chilli. *podagrâ-*
eis. Ed. P.

aut in cava eorum additus. Cauliculi et folia, admixto
erva, contra marinorum venena prosunt: adjicitur
et vinum. Bubulas carnes additi eaules magno ligni
compendio percoquunt. Grossi illitae strumas, et
omnein collectionem emolliunt, et discentiunt. Ali-
quatenus et folia. Quae mollissima sunt ex his, cum
aceto hulcera manantia, et epinyctidas, et furfures
sanant. Cum melle foliis ceria sanant, et canis morsus.
Recentes, cum vino, phagedaenas, Cum papaveris
foliis ossa extrahunt. Grossi caprisicri inflationes discu-
tiunt suffitu. Resistunt et sanguini taurino polo, et
psimmythio, et lacti coagulato potae. Item in aqua
decoctae atque illitae parotidas sanant. Capliculi aut
grossi eius quam minutissimae ad scorpionum ictus e
vino bibuntur. Lac quoque instillatur plagae, et folia
imponuntur: item adversus murem araneum. Cauli-

In cava. Gronov. et al. ante Hard.
in cavis. Ed. P.

Cauliculi et folia. Dioscor. I., 485.
HARD.

Adjicitur. Sic e Chiffi. Hard. adi-
sunt Gr. et al. Ed. P.

Bubulas carnes. Quin etiam et ar-
bori fici suspensae carnes tenere-
scunt, taste Plutarcho Quæst. Symp.
VI, 40, p. 696. H.

Grossi illitae strumas. Dioscor. I.,
485: Οἱ δὲ ἀλυσθατοί, ὁπόδι τινα
ἴρωνται καλούμενοι, ἐφετούνται λα-
θαῖς, πάσας συστρέψηται, καὶ γο-
ρδίδις ἐγκαλλισσούσις. Grossi, quae a
nonnullis erinei vocantur, coctae et il-
litæ collectionem omnem, strumasque
emolliunt. H. — Ossum. Gron. et al.
omnium. Ed. P.

Aliquatenus et folia. Dioscor. I., 485.
HARD.

Quae mollissima sunt. Dioscor. loco
citato. HARD.

Cum melle. Hoc est, impositu se-

liorum cum melle. Ita MSS. Prior,
cum melle item et foliis. Ille quoque
Dios. loc. cit. Πεντέ χαλ' πρὸς τὰ κυνό-
δοκτα σὺν μελιτι, καὶ πρὸς τὰ κηρία. H.

Cum papaveris foliis. Dioscor. loc. cit.
Ανέγοντι δι εἰ δένθοι καὶ δαρᾶ σὺν
μήλωνται ἄγριαις φύλλοις, etc. Grossi
ossu etiam extrahunt cum foliis papaveris erratici, etc. H.

Inflationes. Gron. et al. inflamma-
tiones. Ed. P.

Resistant, etc. Nicand. in Alexiph.
pag. 151. HARD.

Parotidae. Ad γειράδας quae fre-
quenter in collo vel sub mento, vel sub
ascellis nasci novimus, inquit Theod.
I, 9, de furunculis, ut anur caprifolis
in aqua decoctis et constrictis. Est autem
hoc parotidibus affine malum in pri-
mis. HARD.

Lac. Q. Serenus cap. CLVII, pag.
155. HARD.

Adversus murem araneum. Dioscor.
loc. cit. HARD.

culorum cinis uvam faucium sedat: arboris ipsius cinis ex melle rhagadia: radix defervefacta in vino, dentium dolores. Hiberna caprifiscus in aceto cocta et trita, impetigines tollit. Illinuntur ramenta rami sine cortice quam minutissima ad scobis modum. Caprifisco quoque medicinae unius miraculum additur. Corticem eius impubescentem puer impubis si deflecto ramo detrahatur dentibus, medullam ipsam adalligatam ante solis ortum, prohibere strumas. Caprificus tauros quamlibet ferores, collo eorum circumdata, in tantum mirabili natura compescit, ut immobiles praestet.

LXV. Herba quoque, quam Graeci erineon vocant,

Cauliculorum) Suco ipso, vel lacte caprifisci in cochleari posito, una optime sublevatur. Inquit Marc. Emp. c. xiv, pag. 400. H.

Dentium dolores. Plin. Val. I, 36, et Marcell. Empir. cap. xii, pag. 93. HARO.

Corticem eius impubescentem. Ita vulgari libri pariter, et multu exarati. Quid si intumescentem legas? Nam impubescentem illud, occasione vocia proxime subsequentis puer impubis, nstum temere confitumque ab amanuensibus videtur. Et sane Plin. Vsl. qui hunc locum expressit III, 29: Caprifisci corticem intumescentem, inquit, puer impubis si deflecto ramo tollat dentibus, et medulla ipsa alligetur ante solis ortum, prohibere strumas curset. Intumesere porro corticem credimus in germatioe, quoniam tum praeognantiom arborum rumpitur cortex, ut dictum est XVI, 54. HARO.

Caprificus tauros, etc. Isidorus. Drigg. XVII, 7, ad sicum banc dotem refert: Tauros quoque ferocissimos,

inquit, ad foci arborum colligatos repente mansuetorū dicunt. Plut. item Symp. Quæst. II, 7, p. 641: Αγριος δὲ ταῦρος ἀτριψά καὶ πραῦνεται συκῆ προστίθεται. HARO.

LXV. Graeci erineon vocant. Diosc. IV, 29, ἵπινος. Sed alii aliter. Nicand. in Theriac. 47, adversus serpentes vim commendat: Κλάδοντος ἡ αρπάζων ἵπινον. In madidis qui vallibus exit, erint. Schol. in eum locum pag. 50: Τόν δὲ ἱρίνον, τὸν καὶ ἐπεισοδιαλέξει τῷ Πιζετομηκῷ φεύγειναι οὐδεν εἰπίμενον. Βούβη: δὲ πρὸς τὰ Ουράρια φεύται οὐ πρὸς πεταχούς: καὶ χρήνας, etc. Hauiasse a scriptore graeco, quisquis ille est, Plinius ea, quae de erioeo retulit, certum est. Aevi nostri herbarii plantam nullam agnoscunt, quae huic descriptioni congruat, inquit Aoguillara, parte xiv, p. 255. Ruellius, III, pag. 592, eam esse putat, quoniam rura nostra lactariam vocant: herbarii, herbam lactis: ocimum alii aquatile. H. — Epinec Diosc. IV, 29, eodem nomine est *Campanula Erinus* (*Pentand. monogyn.* gen. 428 Pers.)

reddenda in hoc loco propter gentilitatem. Palmum alta est, caulinis quinque fere, ocimi similitudine, flos candidus, semen nigrum, parvum: tritum cum melle Attico, ocolorum epiphoris medetur: utcumque autem decerpta manat lacte multo et dulci. Herba per quam utilis aurum dolori, nitri exiguo addito. Folia resistunt venenis.

LXVI. Pruni folia decocta tonsillis, gingivis: uvae prosunt in vino, decocto eo subinde ore colluto. Ipsa pruna alvum molliunt, stomacho non utilissima, sed brevi momentò.

LXVII. Vtiliora persica, succusque eorum, etiam-

Campanulae. Juss.), iudice Sprengelio, qui testimonium afferit Caesalp. IX, 3t; ἔπειρος autem Nicand. Ther. 617, eidem est *Campanula Rafunculus*, suffragante Column. Phytob. pag. 83, t. 23. En. P.

Propter gentilitatem. Propter similitudinem nominis. H.

Tritum cum melle Attico, etc. Diacor. IV, 29. H.

Manat lacte multo et dalei. Diesc. loc. cit. Hard.

Herba. Diesc. loco citato. H.

LXVI. *Pruni folia*. Marcell. Emp. cap. xv, pag. 106: *Pruni arboris folia ex vino decocta et gargarizata tonsillas molliunt*. Et cap. xi, pag. 88: ad gingivam: *Arboris pruni folia cum vino decoquuntur: eorum suicus expressus intra os retentus, plurimum prodest*. Haec pariter Galenus prodidit de Fac. simpl. med. VII, p. 192. H.

Uvae prosunt. Marc. Emp. c. xiv, p. 99, et Plin. Val. I, 43. H.

Decocto eo subinde, etc. Gron. et al. ante Hard. in vino decocta, et subinde. En. P.

Ipsa pruna alvum molliunt. Plin. Val. II, 23; Galen. loc. cit. et expe-

rientis. Lepide Martialis, Epigr. XIII, 29, cui lemma praefigitur: *pruna Damascena: Pruna peregrina carie rugosa senectae sume, solent dari solvere ventris omq. H.*

Stomacho non utilissima, etc. Hunc lectionem, quae sane sincera est, Frobenius interpolavit, scribens, stomacho vero utilissimas reclamantibus licet editionibus vetustis, Parmenisi, esoterisque; nec MSS. illis codicibus secundis: nam omnes ii, quos videre licuit, Regg. et Colb. non utilissima prae se ferunt; itaque postulat loci sententia, qua nocere stomacho, sed ad breve tempus, pruna dicuntur. Sie paulo ante Plinius ipse de ficiis: nec stomacho utilis, sed ad breve tempus. Atque eam ob rem Diosc. I, 174, pruna sit male habere stomachum, alvum molire: Κακωμένα δύστρεψιτι γυνέρων, οὐ ἐ καρπός ιδύδειν, κακωτόμεχος, κοκκίς μελαχτικός H. — *Prunus domestica* (Icosand monog. gen. 422) Pers. Rosac. Juss.), cuius plurimae in hortis coluntur varietates; de his iam alias actum. En. P.

LXVII. *Vtiliora persica*. Diosc. I, 164: Τὰ δὲ περισκά μῆλα ἵεττόμεχα.

num iti vino aut in aceto expressus. Nec est alius eis pomis innocentior cibis. Nusquam minus odoris, succi plus, qui tamen sitim stimulet. Folia eius trita illita, haemorrhagiam sistunt. Nuclei persicorum cum oleo et aceto, capitis doloribus illinuntur.

LXVIII. Silvestrium quidem prunorum baccae, vel e radice cortex, in vino austero si decoquuntur, ita ut triens ex hemina supersit, alvum et tormina sistunt. Satis est singulos cyathos decocti sumi:

LXIX. Et in iis, et sativis prunis est limus arboreum, quem Graeci lichena appellant, rhagadiis et condylomatis mire utilis.

LXX. Mora in Aegypto et Cypro sui generis, ut

H. — *Amygdalus Persica* (Icosand. monog. gen. 4220 Pers. Rosac. Juss.).
Eg. P.

Haemorrhagiam sistunt *Ajēpōz-*
γίας. Ea vox sanguinis profluvium
sonat, sive e naribus, sive ex alvo.
Hand.

LXVIII. *Silvestrium*, ita sere Diose, I, 474. At Marc. Emp. paene ad verbum cap. xxvii, p. 194, et Plin. Val. II, 22. Hass.

LXIX. Et in iis, et antois pruni est limus, etc. Muscus. Qui sunt antio in Plinium minus aequo, deceptum scriptoris graeci uerbis, quae Diose. retulit I, 474, nec quid legeret intellexisse, arbitrantur. To de nūpū
τές πονηράνδει... σύσ σέτι ἀπεγνώ-
μανον, λαχθανε τούς ἐτι μαδίων ορ-
πατόν. Gummi prunorum et aceto
illitum lichenas infantinas sanat. Quo
vero eiusmodi homines calumniani
libido, sive verius furor abripit, ut
tam parum coherentia proferant?
Gummi prunorum lichenas sanari
graecus scriptor prodidit: et idoneum

id argumentum patini, quo probent,
lichenis nomen tenere derivatum a
Plinio in muscum limsumne, qui pruni
adhaeret. Quid vero vetat id ei
musco nonen iudicium fuisse, ut
musco alteri, qui petris adhaerescit,
quo lichenes ipsi sanantur, hauc ipsam
lichenis nomenclationem attributam
fuisse, Diose. ipse asseverat IV, 53.
An si quid Plinius assert in medium,
quod Dioscoridi latuit, cadere debet
in eum erroris alicuius iusta suspicio?
In Indice huius loci: *De limo, sive*
lichenes arborum, plane legitur. H. —
Et in iis. Nempe silvestribus pruniis:
is arborum limus, Graecis λύχνοι ap-
pellatos, forte est *Physcia prunastri*
Decand. Flor. gillie. Sinops. ex Li-
chenorum ordine: *Parmelis Achar*. ad-
scribitur. Eg. P.

LXX. *Mora*. Ficum Aegyptiam,
sive sycomorum, Cypriamque intel-
ligit, arbores moro similes. H. — De
his et *Fico Sycomoro* iam nobis sus-
sis actum est lib. XIII, cap. 14 sq.
Eg. P.

diximus, largo succo abundant, summo cortice desquamato: altiore plaga siccantur, mirabili natura. Succus adversatur venenis serpentium, prodest dysentericis; discutit panos omnesque collectiones: vulnera conglutinat, capitis dolores sedat, item aurium splenjicis bibitur, atque illinitur; et contra perfractiones. Celerrime teredinem sentit. Neque apud nos succo usus minor. Adversatur aconito et araneis, in vi no potus. Alvum solvit: pituitas, taeniasque et sitnilia ventris animalia extrahit. Hoc idem praestat et

Cortice desquamato. Defracio. Di scor. I, 181: Οπίζεται δέ τὸ διέμερον πάρη καρποφόρων ἔσρος πρότου, τοῦ φλοιοῦ ἐξεπιπλές; λιθῷ θαυμάνεται βα. Οὐτέποτε γάρ οὐκαθεῖται οὐδὲν ἀνίκανον. *Liquorem fundit arbor primo vere, priusquam fructum proferat; lapidis seta summo cortice desquamato: si enim frangatur aliud, nihil quidquam emitit.* Hoc ipsum et de morbo nostrate Plin. XVI, 72, II.

Adversatur venenis serpentium. Di scor. loc. cit. Πίνεται δέ καὶ συγχρήται πρὸς ἄρτην ὀλύμπια. *Bibitur et illinitur contra serpentum iecur.* II.

Discutit panos. Galenus Neith. XIV, 7, in curatione tumoris ex crasso va porosoque spiritu geniti, iurum in modum laudat emplistrum διά συσ πέρων, cuius descriptio est apud Aeginetam, DALC. — *Discutit.* Di scor. loc. cit. Δύναμις ἡστι ἡ ὁπός μαλακτή κάνει, καλλετεκέν, διαφορετικέν τοῦ δυσπέπτον. HARD.

Capitis. Hunc succum, hanc lacry mam ad inducendum quoque somnum in phrenesi, prodesse Celsus prodidit III, 181. HARD.

Splenjicis bibitur, atque illinitur. Di scorid. I, c. illini ait contra iadu ratos in seirithum liones: Σύγχρέσται πρὸς ἰσχύρωμένους σπλένους. HARD. —

Gron. et al. bibitur. Illinitur et. En. P

Perfractiones. Di scor. Iterum loc. cit. Στομάχου τε ἀλγήματα καὶ φρενίς. HARD.

Celerrime teredinem. Di scor. loc. cit. HARD.

Neque, etc. Neque succo mororum, quae nascuntur apud nos, minor usus. Est autem hic succus, lacryma, quae cortice desquamato manat. Mororum dotes in medicinae usu, cecinit hand ineleganti carmine Passeratius, Ku lend. Ian. 1689. HARD.

Et araneis. Di scor. I, 180. phā langia, quod genus aranearum est, succum foliorum mederi scribit: Ο δέ γυλός τῶν φύλλων φαλαγγιοδάκτης ἀράγει, ποδεῖς κυάθου πλέθος. Aco nito, radicis decoctum τοῖς ἀγόντεσ πεπλεκτοῖς, etc. HARD.

Alvum solvit. Marcell. Emp. e. xiiii, p. 212: Aquam ex alvo solam deducit mori lacryma, vel radix incocta potui data. HARD. — *Pituitas taeniasque, etc.* Gronov. et libb. ante HARD. vulg. pituitasque ac tinea, etc. En. P.

Cortex tritii. Di scor. loc. cit. radicis cortex decoctus in aqua et potus latas ventris tinea expellit: Ο δέ τοῦ πῆκτος φλοιός συνεγκρίσις οὐατι καὶ στρ

cortex tritus. Folia tingunt capillum cum fici nigrae et vitis corticibus simul coctis in aqua caelesti. Pomi ipsius succus alvum solvit protinus. Ipsa poma ad praesens stomacho utilia, refrigerant, sitim faciunt. Si non superveniat aliis cibus, intumescunt. Ex immaturis succus sistit alvum: veluti animalis alicuius, in hac arbore observandis miraculis, quae in natura eius, diximus.

LXXI. Fit ex pomo panchrestos stomatice, eadem arteriace appellata, hoc modo: Sextarii tres succi e pomo, leni vapore ad crassitudinem mellis rediguntur. Post additur omphacii aridi pondus x duorum, aut myrrhae x unius, croci x unius. Haec simul trita

οὐρανοῖς πλεύσας θύμῳ διτυπάσθη.
Haas.

Folia tingunt capillum, Dioscorid. loc. eit. Haas.

Pomi, Matrī videlicet. Plin. Valer. II, 23, et Galen, de Fac. simpl. med. VII, p. 210. Haas.

Ipsa poma ad praesens stomacho utilia. Ad breve tempus, quo fere existantur. — Sincerus forsitan videatur, inutilia. Nam et Dioscorid. I, 180, κακοσόμχη mora vocat: et vox ea ad praesens eamdem sententiam praeceps fert, atque hanc de pruni ficiisque oratio, superioribus capitibus: *Nec stomacho utilis fici, sed ad breve tempus*. *Ipsa pruna stomacho non utilissima, sed brevi momento*. Haas.

Si non superveniat aliis cibus. Contraria Catilii doctrina apud Horatium, Sat. II, iv, 21: *ille salubres Aerates peragat, qui nigris prandia moris Flinet, ante gravem quae legerit arbore solem*. Haas.

Ex immaturis. Galen. I. e. et Plin. Val. II, 27. Haas.

Veluti animalis alicuius. Mira etc.

nim fici, seu animalis alicuius, sapientia. Ad illud respicit, quod superioris animadvertisit, XVI, 41: *Morus, novissima arborum germinat, nec nisi exacto frigore: ob id dicta sapientissima arborum*. Sed quoniam corpore, instantiū universa germinatio erumpit, ut una nocte peragat, etiam cum strepit. Haas.

LXXI. *Panchrestos*. Πάγκρεστος, primum utilis compositio. Nam δύναμις subintelligitur. De stomatice diximus easp. 58. De arteriace, XX, 79. Similem arteriacem succi e moris expressi, aliquotumque medicamentorum, ex Ptolemaeo Evergete, resert Marc. Emp. e. xiv, pag. 102. quam is ad niam commendat. Alias quinque huic Plinianae similliores, Plin. Val. I, 51. Vide et Dioscor. I, 182. Haas.

Leni vapore. Modico nempe eslore. Haas.

Pondus X duorum. Hoc est, denariorum duorum. Haas.

Vt supra. Nempe, leni vapore, ut dictum est proxime. Haas.

miscentur decocto. Neque est aliud oris, arteriae, uvae, stomachi, fucundius remedium. Fit et alio modo: succi sextarii duo, mellis Attici sextarius, decoquuntur; ut supra diximus. Mira sunt praeterea quae produntur. Mori germinatione, priusquam folia exeat, sinistra decerpit iubentur futura poma: ricinos Graeci vocant. Hi terram si non attigere, sanguinem sistunt adalligati, sive ex vulnere fluat, sive ore, sive nari bus, sive haemorrhoidis: ad hoc servantur repositi. Idem praestare et ramus dicitur luna plena defractus, incipiens fructum habere, si terram non attigerit, privatim mulieribus adalligatus lacerto, contra abundantiam mensium. Hoc et quocumque tempore ab ipsis decerptum, ita ut terram non attingat, adalligatumque existimant praestare. Folia mori trita, aut arida decocta, serpentium icibus imponuntur: ad idemque potu proficitur. Scorpionibus adversatur e radice corticis succus, ex vino aut postquam potus. Reddenda est et antiquorum compositio. Succum expressum pomi maturi immaturique mixtum, coquebant in vase aereo ad mellis crassitudinem. Aliqui myrrha adiecta et cupresso praeduratum ad solem torrebant, permiscentes spatha ter die. Ilaec erat stomatice, qua et vulnera ad cicatricem perducabant. Alia ratio: succum siccato, exprimebant pomum, multum sapori obsoniorum conferente. In medicina vero contra

Priusquam folia. Gron. et al. priusquam in folia. Ed. P.

Futura poma. Erumpentis primum mora. Hard.

Ricinos. Ita etiam MSS. Herm. Barbares cytinos reponebat. Hard.

Cupresso. Sive cyprii pilulis, sive succo. Hard.

Ad solem torrebant. Sic Pintianus

ex vetusto codice. Alioqui libri, sub sole torrebant. Hard.

Spatha. Σπάθη, radis sive radicula est, eademque spathula dicta Celsus et Columellae: instrumentum quo aliquid moveretur et agitatur a chirurgis et pharmacopolis, unde spatule. H.

Alia. Dioscor. I, 180. Hard.

nomas, et pectoris pituitas, et ubicumque opus esset, adstringi viscera. Dentes quoque colluebant eo. Tertium genus: succi solii et radice decoctis ad amictum ex oleo illinenda. Imponuntur et per se folia. Radix per messes incisa succum dat aptissimum dentium dolori; collectionibusque, et suppurationibus. **Alvum** purgat. Folia mori in urina madefacta, pilum coriis detrahunt.

LXXII. Cerasa alvum molliunt, stomacho inutilia: eadem siccata alvum sistunt, urinam carent. Invenio apud auctores, si quis matutino rascida cum suis nucleis devoret, in tantum levare alvum, ut pedes morbo liberentur.

LXXIII. Mespila, exceptis setaniis, quae malo propiorem vim habent, reliqua adstringunt stomachum,

Dentes quoque colluebant eo. Foliorum et corticis decocti dentes utilissime collui docet Ilioscorid. loc. cit. HARO.

Tertium genus. Scilicet compositionis. Affert illud Plin. Val. III., 36. *Folia trita cum oleo ambustis mederi. Dioscor. sit loc. cit. HARO.*

Radix per messes lucida succum dat aptissimum dentium dolori, etc. Haec totidem verbis Dioscor. loc. citat. et Marcell. Emp. XII., 95. HARO.

Pilum coriis. Quae a coriatis aptantur, condinnanturque in officinis. II.

LXXII. Cerasa alvum, etc. Ad verbum Plin. Val. IV., 50. Diosc. I., 457: Κεράσια καὶ μήτρα πέντε χλωρά λαβρίνθειν, τύποις τυγχάνει. Σερπίδει ιγνει κατέλιξ. Item Galen. de Fac. simpl. Med. VII., p. 489. humida cereasa ventrem subducere, susterre siccatu scribit. HARO.— Κεράσια fructus Pruni Cerasti (Icosand. monog. gen. 4221 Pers. Rosac. Juss.), quam graeci auctores μέσπιαν appellant. EO. P.

Invenio. Plin. Valer. loco citato *A non paucis auctoribus traditur, si mane recentia cum misnucleis devorata sint, alvum tagn copiose fluere, ut ex eadem causa pedes morbo implicati liberentur. HARO.*

LXXIII. *Mespila exc. setaniis. Μέσπιλος ἀνθηδών Theophr. Hist. III., 12, est Pirus terminalis Willd. (Icosand. dig. gen. 1227. Pers. sub Sorbo Rosace. Juss.) iudice Sprengelin: μέσπιλος vero σταύριος Theophr. dictus ibid: ὁ δέ οὗτος ἐπιφύλλος καλοῦσιν, εἰ δὲ σταύριος, Diosc. I., 170, est Mespila Cotoneaster (Icosand. pentag. gen. 1229. Pers.); sorba autem, de quibus mox Noster, οὐδὲ Dioscor. I., 173, sunt fructus Sorbi domesticae, sive σταύριος Theophr. Hist. III., 12. ED. P.*

Quae malo propiorem vim habent. Et formam quoque malo propiorem: θερόπον γάρ ισι μέλι ἐμπερικαὶ τοῖς γύλοις, inquit Dioscor. I., 170, et vim parem: nam mala mittera

sistuntque alvum. Item sorba sicca; nam recentia stoma-
macho et alvo citae prosunt.

LXXIV. (viii.) Nuces pineae, quae resinam ha-
bent, contusae leviter, additis in singulas sextariis
aqua ad dimidium decoctae, sanguinis excretioni
medentur, ita ut cyathi bini bibantur ex eo. Cor-
ticis e pinu in vino decoctum contra tormina da-
tur. Nuclei nucis pineae sitim sedant, et acrimo-
niam stomachi rosionesque et contrarios humores
consistentes ibi: et infirmitatem virium roborant, re-
nibus et vesicae utiles. Fauces videntur exasperare,

vim adstringendi non habent, ipso
teste, I, 459. Habent autem reliqua
mespila, ut idem tradit, I, 469: Στέρψι δι βιβρωπόμενον... καὶ καλίς
γυναικίσ. Sic etiam Plin. Valer.
lib. IV, cap. 45. Et Schola Salernita-
tana: Multiplicant mictum, ventrem
dant mespila strictum. HARD.

Item sorba sicca. Subintellige, si-
stunt alvum. Matt. XIII, 26: Sorba
sonus molles nimium duravit ventre. Et Dioscor. I, 173, de sorbis: Σερπ-
ώντα ἐν ἡλίῳ, σχλήτη γίνεται κο-
λλα; θειόπετρα. H

LXXV. Nuces pineae, etc. Hoc re-
medium Marc. Emp. Ita digessit, cap.
xvi, p. 447: Nucei pineae, inquit,
inanis contusae in olla mittuntur:
et quod fuerint nuces, tot hyoscyami
uniae, et aquae testiculi adiunguntur:
haec ad medias decoquuntur: atque
inde ad tassis remedium, etiam phili-
sico bibendum ieiunio quotidie potio, etc.
Hoc spectat inscriptio velut apud Gruber.
pag. 41: αἰλού ἀναφέρεται Ιου-
λιανῷ ἀριθμητικῷ ὅπερ πάντος ἀν-
θρώπου ἔχομενον ὁ θεός ἀθετού-
σι τοῦ τριβόλου ἄραι κόκκους τροπ-
ῶν καὶ ἥρτην μετὰ μέστος ἐπὶ τρεῖς
ἥμερας καὶ ἀνάση καὶ ὀδόν τηνατε
κύκλωσις τοῦ ὅπερος.

Sanguinem vomenti Juliano, desperato
ab omnibus hominibus, ex oraculo re-
spondit deus, veniret, et ex aro (vel
e templo, ubi tres aera sunt) nuces
pineas acciperet, et ex melle conser-
deret per triduum. Et convalescit, et
veniens publice gratias egit, praesente
populo. Addit marmorea tabula, sed
falso, id Antonino Pio principe con-
tagiisse. H.

In singulas. Gron. et al. ante HARD.
in singulis. En. P.

Corticis e pinu in vino, etc. Plin.
Valer. II, 28: Pinii arboris corticem,
etc. HARD.

Nuclei. Plin. Val. ad verbum, IV,
56. Dioscorid. pariter I, 88: Παρηγ-
ροῦ δὲ καὶ οὐράνιον δημητές, etc.
HARD.

Contrario humores, Diocor. loc.
cit. τὰς τῶν ὑγρῶν διαφοράς. H.

Et infirmitatem. Diocor. loc. cit.
Εξιπτίδοις τε ἀτοίλας εὔματος. Et
psuoi antea: Αρδεύντεαι τῶν περ
άρτων καὶ νέρρων δραμυθεῶν. Hu-
morum aerimoniam habentan, qui ve-
sicam et renes infestant. H.

Renibus. Scrib. Larg. Comp. CLXII:
Ad renium tumorem et exhalceratio-
nem, etiam sanguinolentam urinam
faciant, rotar aridae foliorum papa-

et tussim. Bilem pellunt poti ex aqua, aut vino, aut passo, aut balanorum decocto. Miscetur his contra vehementiores stomachi rosiones cucumeris semen et succus porcillaceae. Item ad vesicae hulcera et renes, quoniam et urinam cident.

LXXV. Amygdalae amarae radicum decoctum cutem in facie corrigit, coloremque hilariorem facit. Nuces ipsae somnum faciunt, et aviditatem. Vrinam et menses cident. Capitis dolori illinuntur, maximeque in febri: si ab ebrietate, ex aceto et rosaceo, et aquae sextario. Et sanguinem sistunt, cum amylo et menta. Lethargicis, et comitalibus prosunt. Ca-

veris nigri seminis, malecorum pineorum paria pondera, conduntur seorsum, etc. HAR.

Et tussim. Tamen ad tussim vetustam et phthisiam conducere plurimum auctor est Dioscor. loc. cit. Ληστός γαρ ταλαιπώς βῆσι καὶ φύσισται. H.

Aut balanorum decocto. Hoc est, palmularum, quas vulgo dactylos vocamus et balanos. Vide XIII, 9. H.

Miscetur his contra vehementiores stomachi rosiones cucumeris semen et nucos, etc. Dioscor. I, 88: Πάρεγρον δὲ καὶ σωμάτων δύμασι, μετ' ἀνθράκην χυλοῦ λαμβάνουσι, et Marcellius Empiricus, cap. xxx, pag. 214: Cucumeri quo ruscinum, semini- nis cyathis tritus, etc. H.

Porcillaceae. Gronov. ej. al. portulacae. Est Portulaca oleracea (*Dode-
cand. monog. gen. 4177. Pers. Portu-
lac. Juss.*). Eo. P.

Item ad vesiculae hulcera. Dioscor. loc. cit. Στρέψιδοι καὶ καθαροὶ εὐθύ- μηναι, ή μετὰ γλυκών καὶ σικέων απέρ- ματος πικέμενοι σύρπτικοι, ὀμβλιντι- κοὶ τῶν περὶ κόχυν καὶ νεφροὺς ὅμι- μυτήτων. Κακοὶ ρίπει, si ῥηρωγαι

edantur, aut cum passo et cucumeris semine bibantur, urinas cident, et hu- minorum acrinomiam habent, qui ve- sicam et renes infestant. Sic et Cels. IV, 10. II.

LXXV. Amygdalae amarae. Dioce. I, 476, et Plutarch. Symp. Quæst. I, 6, p. 621. H. — *Amygdalus communis* (Icesaud. monog. gen. 4220 Pers. Rosac. Juss.), var. γ, amara. Eo. P.

Nuces ipsae somnum faciunt. Dioce. loco citato. H.

Vrinam et menses cident. Diop. loc. cit. HAR.

Si ab ebrietate. Si ex ebrietate capitis dolor obortus est. H.

Et sanguinem sistunt, etc. Praepo- stega interpunctione in libris ad hunc diem vulgaris laborabat hic locus, eo modo: et sanguinem sistunt. Cum amylo et menta lethargicis, etc. Re- lexit errorem Dioscor. primus I, 476: Καὶ πρὸς αἵματος ἀναγυγήν, μετὰ ἄμυλου καὶ ἡδύσοσμου λαμβάνουσι. Promat et ad sanguinem reicationem, si cum amylo et menta sumantur. Tum vero etiam ii qui e Plinii senten- tiis suum opus consarcinaverunt: Marc.

pite peruncto epinyctidas sanant: e vino vetera
hulcera putrescentia: canum morsus cum melle: et
furfures ex facie, ante fotu praeparata: item iocin-
neris et renum dolores ex aqua potae: et saepe ex
ecligmate cum resina terebinthina. Calculosis et dif-
ficili urinae in passo: et ad purgandam cutem in
aqua mulsa tritae, sunt efficaces. Prosunt ecligmate
iocineri, tussi, et colo, cum elelisphaco modice ad-
dito. In melle sumitur nucis avellanae magnitudo.
Aiant, quinis fere praesumptis ebrietatem non sen-

Emp. cap. xvi, pag. 420: *Nuclei amygdalarum*, inquit, *triticum, amylon, et mentha, trita, in qualibet potione utiliter ab haemoptoicis vel empycicis hauisuntur.* Et Plin. Val. I, 64, cui
titulus est: *Sanguinem reiicientium curatio!* *Nuclei*, inquit, *amygdalarum cum amyllo et mentastro devorantur.* HARD.

Epinyctidas sanant: e vino vetera
hulcera, etc. Dioscorid. loco citato
epinyctidas e vino: potrescentia hul-
cera ex melle sanari iubet. II.

Canum morsus. Plin. Valer. III, 51,
et Dioscorid. loco citato. Item Hab-
darhamamus Aegyptius de amygdalis,
c. 2. HARD.

Item iocineris et renum. Diosc. I,
476: *Kai ἡπατικοῖς, etc.* Q. Seren.
cap. xxvi, *De lumbis et reuibus sa-
nandis*, p. 42: *Fertur amygdalinae
succus nucis esse bibendum: Pintitur,
ac tepidis sorbetur addita lympha.*
HARD.

Ecligmate; etc. Diosc. loco citato
ἢ ἐλαιοχόμενα σὺν ἥπτινη τερεbinthina.
Calculosis. Dioscor. loc. citato Δυ-
σουριῶσι δὲ οὐδὲ λεθῶσι σὺν γλυκῷ
βούθῃ. HARD.

Prosunt... cum elelisphaco. Diosc.
loc. cit. Kai ἡπατικοῖς, καὶ βρέσι, καὶ
χάλου ἡμετερωτώσσος σὺν μέλιτι καὶ

γάλακτι ἐλαιοχόμενα, καρπού Ηερτί-
κοῦ τὸ μήλιος. Item ecligmate cum
melle et lacte, iocineri, tussi et
coli inflationibus nucis avellanae ma-
gnitudine. Elelisphacum is neglexit:
ut et Galen. de Fac. simpl. med. VI,
pag. 455. HARD. — Elelisphacος Theophrast.
Hist. VI, 2, est *Salvia triloba* (*Dian. monog.*, gen. 64 Pers. *Labiat.*
Juss.); et apud Hippocrat. saepius oc-
currit ἐλελίσφαξος, quin nomine, ut
iam mouimus, tres species *Salvia*
nempe *triloba*, vel *critica*, vel *offi-
cialis*, aequi intelligi possuet. ED. P.

Aiant, . . . ebrietatem non sentire po-
tores Diosc. loc. cit. εἰς ζ', quinque, se-
mine. Hunc morem quam diligenter
seruant Drusus, Tiberii Caesaris F.
palmarum libeodi praecripital caeteris,
ut auctor est Plut. Symp. Quaest. I,
6, p. 624. et ex Athen. II, pag. 52.
Tradit hoc et Simenn Sethi de amy-
gdalis, et Plin. Val. IV, 51. Cousam
afferunt huius aevi scriptores, qui
miscellanea medico-physica sive Ger-
manicas Ephemeridas nuper ediderunt
in lucem anno scilicet octavo, p. 85:
quod amygdalae constringentes super-
ius ventriculi orificium, vaporibus
temulentiam allaturis viam praeccludant,
etc. HARD.

tire potores; *vulpesque*, si ederint eas, nec contin-
gat e vicino aquam lambere, mori. Minus valent in
remediis dulces, et haec tamen purgant, et urinam
cient. Recentes stomachum implent.

LXXVI. Nucibus graecis cum absinthii semine ex
aceto sumptis, morbus regius sanari dicitur; item il-
litis per se vitia sedis, et privatim condylomata. Item
tussis et sanguinis reiectio.

LXXVII. Nuces iuglandes Graeci a capitis grave-
dine appellavere. Etenim arborum ipsarum folio-
rumque vires, in cerebrum penetrant: hoc minore
tormento, et in cibis, nuclei faciunt. Sunt autem re-
centes iucundiores, siccae unguinosiores, et stoma-

Vulpesque. Dioscor. et Plin. Val. II.
cc. Plut. Symp. Quæst. I, 6, p. 624.
Neq; vulpes solum, sed et fæles; et
sciurus, esu earum necari referunt
auctores proxime appellati: gallinus
pariter exiliosum hunc cibum esse,
plurimi experimentis comprobant.
HARD.

Minus valent, etc. Diosc. loc. citat.
H δὲ γλυκία καὶ θάρσος ἀμύγδαλο,
κατὰ τὸν οὐσιῶν ἔτιν ἀς πρὸς ἀνθρώπους τὸς πικρᾶς. Καὶ αὐτὸν δὲ λεπ-
τούτων, εὐρετικά. HARD.

Recentes stomachum implent. Etsi
his verbis constat sententia, nihilominus an stomachum deplet legi sit
satius, considerandum amplius vide-
tur. Nam Diosc. I, 176, amygdalas ait,
quae virides cum suo pulamine de-
glutiuntur, humida stomachi vitia
cimendare: Βρωθέντα δὲ οὖν τῷ λεπτῷ
τῷ ἀμύγδαλῳ χλωρᾷ, σομάχρῳ πλέον
ερείσεται. HARD.

LXXVI. *Nucibus*. Plin. Val. II, 59:
Nuces graecæ, cum absinthii semine
teruntur: deinde pilulas ex aceto edun-
tur. Ita et Cels. III, 24. HARD.

Tussis et sanguinis reiectio. Sohin,
Iellig. *sanari* dicitur ex superioribus.
Prius legebatur: *tussi et sanguinis re-
jectioni* prodent. ED. P.

LXXVII. *Nuces iuglandes* Graeci
a capitis gravidine appellavere. Grae-
cis neope κάρπα sunt nuces; κάρπος,
gravedo, sopor. De *Juglante regia*
nostrate varisque nucum generibus,
quæ Noster supra recenset, vide quæ
dicta sunt lib. XV, cap. 24. ED. P.

Foliorumque vires. Alij pirus... pe-
netrat legi maluget, cum Reg. Cod.
2, et Ch. HARD.

Hoc minore tormento. Perspicua
admodum, planaque sententia, quam
librorum ad hunc diem editorum
lectio impeditam reddebat, quam
sic scriberetur: *hocque minore ma-
nente, sed in cibis*. Emendation. Reg.
c. 2, debemus. HARD.

Sunt autem recentes. Diosc. I, 478:
Τὰ δὲ χλωρά, ἔτον κακοτόμαχα,
γλυκύτερα ὄντα. Et paulo ante: Δέ-
σποτά, κακοσόμαχα, χολοπάκη, κα-
ραλεύδη, βάσσουσιν ἐναντίκ. II.

Siccae unguinosores. Ita Reg. 4

echo inutiles, difficiles concoctu, dolorem cepitis inferentes, tussientibus inimicae, et vomituriis ieunis: aptae in tenesmo solo; trahunt enim pituitam. Eadem presumptae venena hebetant: item anginam cum ruta et oleo. Item aduersantur caepis, leniuntque earum saporem. Aurum inflammationi impo- nuntur cum mellis exiguo: item cum ruta mammis, et luxatis: cum caepa autem et sale, et melle, canis hominisque morsui. Putamine nucis iuglandis, dens cavus injuritur. Putamen combustum tritumque in oleo aut vino, infantium capite perunclo, nutrit

end. At Reg. 2, et Pintiani cod. ui-
niosiores tantum. Quid sit unguinosum
diximus XIII, 2. H.

Dificiles concoctu. Idcirco fortassis schola Saleritana, *Vicia nux prodest,* nocet altera, *tertia mors est.* II. — Plerique intelligunt per unicas quidem, pauas nuces quae circa densarium numero consistenter, per alteras, quae paulo largiore copia supementur; per tertiam vero, quae immoderate prorsus ingerentur. Cf. Geoff. Mat. med. III, 629, ubi alias versiculi interpretationem, si lubebit, inveneris. Eo. P.

Tussientibus. Tussieulosip, tussi obnoxii; quoniam impleto vaporoso halitu capite fluxionem concitant. D.

Vomituras. Laxatum enim ac emollium oleo suo unguine ventriculi os, ad vomitionem imbecillum reddunt. DAL. — *Ieiunis.* Ediverso Diosc. I, 478, utiles ait in eis ieunis ad vomitiones concitandas: Χρήσιμο δὲ βιβρωσκάμενο πρός ἐμέτους κάστε. HARO.

Aptae in tenesmo solo. Conveniunt in tenesmo, non quia trahunt pitui- lam, sed quia status crassos recti, juncitioi extremam oram distenden-

tes, discutunt, et viscidam pituitam inhärentem proinde abstergent. DAL.

*Eadem presumptae venena hebe-
tant.* Q. Serenus, c. lxxi, de venenis
prohibendis, p. 462: *Αντε' ειδος ιγι-
ται *iuglandis* σεται *edantur.** Diosc. loc.
cit. Καὶ θυναίμα φαρράκων ἀστι-
άντιφρόμαχα, προβρωθίστα, καὶ ίπ-
ερωθίστα τὸν ισχέον καὶ πληγάνη. *Ve-
nena hebetant, et presumptae, et post
venena hausta comeduntur. cum scindas
et ruta.* H.

Item anginam cum ruta. Huc per-
tinet quod Marc. Emp. habet, cap.
xv, p. 466: *Nucis iuglandis nuclei
triti, cum ruta et oleo impositi, feu-
cibus prouant.* HARO.

Aduersantur caepis. Diosc. *allius di-
xit, τοῖς συστρέδοις.* HARO.

Item cum ruta mammaris. Dioscor. I,
478. HARO. — *Item cum Brot,* ex
MSS. Regg. et edit. princip. et cum
legit. Eo. P.

Cum caepa. Ad verburn haec Plin.
Val. III, 51, et Diosc. lib. I, cap. 478.
HARO.

Putamen combustum. Marc. Emp.
lib. VI, cap. 45, et Diosc. loc. cit.
HARO.

capillum: et ad alopecias eo sic utuntur. Quo plures nuces qui ederit, hoc facilius tineas pellit. Quae perverteres sunt nuces, gangraenis et carbunculis medentur: item suggillatis. Cortex iuglandium, lichenum vitio, et dysentericis. Folia trita cum aceto, aurum dolori. In sanctuariis Mithridatis maximi regis devicti, Cn. Pompeius invenit in peculiari commentario ipsius manu compositionem antidoti, e duabus nucibus siccis, item ficis totidem, et rutae foliis viginti simul tritis, addito salis grano: et qui hoc ieiunus sumat, nullum venenum nocitum illo die. Contra rabiosi quoque canis morsum, nuclei a ieiuno homine commanducati illitique praesenti remedio esse dicuntur.

Ad alopecias. Diosc. et Marc. II, cc. HARD.

Quo plures. Diosc. loc. cit. Μάτισσα δὲ βραβεύεται, πλάτειν ὅμερον ιτινόν. HARD.

Quae perverteres. Plin. Valef. III, 22, vulneribus aie mederi ait. Hulleribus, Marc. Emp. cap. iv, p. 42, commanducatas, impositasque. Thetod. Prisc. I, 48: *De carbunculis: Nu-*
ces vetustae contritae imponuntur: haec adhibita bene novimus operata. Ad gaograenas et carbunculos oculum vestiarum noeles commanducari pariter iobet Diosc. et imponi. HARD.

Item suggillatis. Ad suggillata et levantis emendanda, nuces roceotes imponit Diosc. loc. cit. H.

Cortex. *Culicolum* incoe, et *gultilam* Latini propria appellatione nuncupavere. Festus: *• Culicola*, cortices nucum viridium, dieta a similitudine euleorum, quibus vinum, sive oleum continetur. *• Iterum:* *• Guliolae*, nucum iuglandium summa et viridia putamina. *• H:* — Nucum juglodium

cortices, vi quadam adstrictoris praeditos, etiam nunc in uso esse testatur Geoff. Mat. m. I, III, p. 626. Eo. P.

Dysentericis. Gron. et al. addita una vocula, dys. prodest. En. P.

Folia. Marc. Emp. c. ix, pag. 80: *Nucis iuglandis foliorum succus tepidus instillatus, dolenti auriculae mire proderit.* HARD.

In sanctuariis. Haec Plin. Val. III, 53, plane totidem verbis. II.

Compositionem. Mithridatis antidotis plures formulae, eaque diversae sp. Galeoum leguntur de Antid. II, 4 usq. et 9, a quibus etiam discrepant esse, quae apud Cels. exstant V, 23 extremo, et sp. Scribon. Larg. Comp. cxx. Plilio vero in descriptione concinit Q. Ser. Samon. c. 11, de venenis prohibendis, p. 162: *Antidotis vero multis Mithridatica fertur Consociata modis: sed Magnus scrinia regis Quam caperet vinctor, vitem deprehendit in illis Synthesin, et vulgata satis medicamina risit. Bis denas ruteae frondes, salis et breve gramum,*

LXXXVIII. Nuces avellanae capitis dolorem faciunt, inflationem stomachi: et pinguitudinē corporis conserunt, plusquam sit verisimile. Tostae et destillationi medentur. Tussi quoque veteri tritae, et in aqua mulsa potae. Quidam adiiciunt grana piperis, alii e passo bibunt. Pistacia eosdem usus et effectus habent, quos pinei nuclei, praeterque ad serpentium ictus, sive edantur, sive bibantur. Castaneae vehementer sistunt stomachi et ventris fluxiones, alvum carent, sanguinem exscreantibus prosunt, carnes alnnt.

LXXIX. Siliquae recentes, stomacho inutiles, alvum solvunt. Eaedem siccatae sistunt, stomachoque

Juglans duae; totidem cum corpore siccus. Haec oriente die parco conspersa Lyaco sumebat, metuens dedecat quae potula matri. At non vilem modo, ut appareat, sed et plane fallacem esse hanc compositionem scribit Ioh. Rhodius in Nott. ad Scrib. Larg. observasse se, quum Patavinam urbem luce vastaret. Hard.

LXXXVIII. Nuces avellanae. Ad verbum haec referit et Plin. Val. IV, 52. Nuces omnes, praeter pinas inflare, testis etiam Celsus est, II, 26. Hard. — *Corylus Avellana* (*Monoec. polyand.* gen. 2102 Pers. *Amentac.* Juss.); de qua cf. lib. XV, c. 24. Ed. P.

Pinguiculini. Gronov. et al. ante Hard. *pinguedini.* Ed. P.

Destillationi medentur. Dioscor. I, 179: Φρυγίᾳ δι ἐπιθέψιν αὐτοῦ πεπλασθέντες, κατέβόουν πετρινέτ. Tostae vero, si cum piperis exiguo comedantur, destillationem concoquunt. Plin. quoque Val. loc. cit. ad verbum. H.

Tussi quoque. Plin. Val. et Diosc. II, cc. Hard.

Quidam adiiciunt. Plin. Val. et Diosc. II, cc. Hard.

PLIN. N. H. Tom. VII

Pistacia. Diosc. I, 477, haec totidem verbis, ut et Plin. Val. IV, 53. II. — *Pistacia vera.* (*Diosc. pentand.* gen. 2212 Pers. *Terebinthac.* Juss.) hab. in Arabia, Syria, Persia, etc. Ed. P.

Castanea. Vim illis adstringentem Diosc. attribuit I, 445: Ιτόπουσατ καὶ αὐται. Hard. — *Fagus Castanea* Linn. (*Monoc.* *Polyand.* gen. 2104 Pers. sub *Castanea*. *Amentac.* Juss.); de qua istm dictum I. XV, c. 23. Ed. P.

Alvum carent. Nempe si largius estentur. Hard.

Sanguinem. Rectionem sanguinis, inquit Marc. Emp. c. xvi, p. (21), reprimunt castanene, si sociæ quam plurimæ manducantur. Hard.

Carnes aliunt. Portissimum quidem cibum corpori præstant; inquit Plin. Valer. IV, 54, sed quæ difficile concoquuntur. Hard.

LXXXIX. *Siliquæ recentes.* Haec Plin. Val. ad verbum, IV, 49, et Diosc. I, 158. Hard. — *Ceratonia siliqua*, vulgo cacciubier, vel carou-gier. Conf. lib. XV, c. 26. Ed. P.

Eaedem siccatae sistunt. Diosc. et Plin. Val. II, cc. Hard.

Z

utiliores sunt. Vrinam cident, Syriacas in dolore stomachi ternas in aquae sextariis decoquunt quidam ad dimidium, eumque succum bibunt. Sudor virgae corni arboris lamina ferrea candente exceptus, non contingente ligno, illitaque inde ferrugo incipientes lichenas sanat. Arbutus sive unedo, fructum fert difficilem concoctioni, et stomacho inutilem.

LXXX. Laurus excalfactoriapi naturam habet, et foliis, et cortice, et baccis: itaque decoctum ex his, maxiine e foliis, prodesse vulvis et vesicis convenit. Illita vero vesparum, crabronumque, et apium, item serpentium venenis resistunt, maxime sepiis, dipsadis, et viperae. Prosunt et mensibus seminarum cum oleo cocta. Cum polenta autem, quae tenera sunt trita, ad

Vrinam cident. Diosc. s. Plin. Val. II, c. 6. HARD.

Syriacas. Haec quoque Plin. Val. loc. cit. HARD. — De his vid. quae dicta sunt lib. XIII, c. 16. EO. P.

Sudor. Brevium Diosc. I, 472, de corno arbore, περὶ κρύσια;: *Sanies*, inquit, sive sudor, quem videnta ligia, dum urantur, exsudant, lichenibus convenienter illinitur. Οὐ δὲ τοῖς χλωρῶν ξύλοις ίχνη πατείσιν, ἀρμόζει πρὸς λευκῆς καταχριόμαντος. HARD. — *Cornus mascula* (*Tetrand. monogyna*, gen. 296 Pers. Caprifoliac. Juss.); hab. in sepibus Europae. EO. P.

Illitaque inde ferrugo. Ferri, nempe rubigo. HARD.

Arbutus. Diosc. I, 475, ait esse αποστέμμαχον καὶ κεραλιγγή. Galenus quoque de Fac. simpl. med. VII, p. 493. HARD. — Servat duplex nomen: *Arbutus Unedo*, de qua iam nobis dictum est lib. XV, cap. 27. EO. P.

LXXX. *Laurus*. Dioscor. Iosidem verbis, I, 106, et Galen. de Facult. simpl. med. VI, 169. H. — De *Lauru*

nobili, et eius varietatibus, conf. lib. XV, c. 39. EO. P.

Itaque. Diosc. I. c. HARD.

Illita. Diosc. loc. cit. οὐδὲ δὲ λαβεῖ καταπλακτίσα σφράγη καὶ μάλιστον πληγής. Theod. Prisc. I, 22: *Arum percuessus*, *Lauri* folia molliora trita cum vino, potuī data, saepe curare-viunt. HARD.

Dipsadis. Προστήρα, καύσον, μαλινούρα, ἀμμοβάτην, κιντρέα, sive κιντρίνην etiam vocant. Libyae aluminosin, minorem viperæ, sed perniciōrem, corpore, ut ait Sostiatius, αλισαφτο, cauda nigris lineis dubiis distincta. Rhindig. lib. XXV, cap. ult. DIL. — *Dipsapis*. Lascap. lib. IX, v. 718, τοιεῦται dipsas dicta est, ob urem venenaria. Meminique eius Shaw. Voyag. tom. I, pag. 235. EO. P.

Cum polenta Diosc. loc. cit. Αὐτατοῦ δὲ καὶ πάσῃ φλεγμονῇ πράσινον σύριγμα καὶ δρῦον καταπλακτίσα. *Folia Lauri* adhibita cum polenta et pane ad inflammationem quamlibet valent. HARD.

inflammationes oculorum; cum ruta, testium; cum rosaceo, capitis dolores, aut cum irino. Quin et commanducata atque devorata per triduum terna, liberant a tussi. Eadem prosunt suspiriis trita cum melle. Cortex radicis cavendus gravidis. Ipsa radix ealculos rumpit, iocineri prodest tribus obolis in vino odorato pota. Folia pota vomitiones movent. Baccae menses trahunt appositae tritae, vel potae. Tussim veterem et orthopnoeam sanant binae, detracto cortice in vino potae. Si et febris sit, ex aqua, aut eligante ex aqua mulsa, aut ex passo decoctae. Prosunt et phthisicis eodem modo, et omnibus thoracis rheumatismis. Nam et concoquunt pituitam et extrahunt. Adversus scorpiones quaternae ex vino bibuntur. Epi-nyctidas ex oleo illitae, et lentigines, et hulcera manantia, et hulcera oris, et fursures. Cutis pruriginem succus baccarum emendat, et phthiriasin. Aurium dolori et gravitati instillatur, cum vino vetere et rosaceo. Perunctos eo fugiunt venenata omnia. Prodest contra ictus et potus, maxime autem eius laurus, quae tenuiora habet folia. Baccae cum vino serpentibus, et scorpionibus, et araneis resistunt. Ex oleo et aceto

Aut cum irino. Subintellige, oleo. Marc. Emp. cap. I, p. 34: *Ad ea-* *pitius dolorem folia lauri, vel baccas,* *vel florem terre oportet cum acetio, et* *irinum oleum ita admiscere: atque ita* *caput naresque, perungere.* Hard.

Liberant a tussi. Brod. ex Regg. codd. 1 et 2, *liberant tussi.* Ed. P.

Cortex. *Quia partus necat, inquit* *Diosc. loc. cit.* *Odi φλεγμόνας πάγης..* *φρεσκών κτηνῶν.* Hard.

Ipsa radix. Hac pariter Dioscorid. et Gall. II. cc. II.

Folia. *Diosc. l. c.* Hard.

Et orthophaeum. Minus enucleatae

haec Diosc. l. cit. Ποσοῦσι τὸν ἀδε-

χόρωνται, λίται σὺν μὲν ἡ γῆκοι,
πρὸς φθίζου, καὶ ἀρθρίσουται, ραῖς τούς
πάρι θύρακα δινυκτισμένους. H.

Concoquunt. Brod. et ex Regg. cod. 1 et 2, *coquunt.* Ed. P.

Adversus scorpiones. Diosc. loc. cit. Πίνονται δὲ τὸν εἶναι πρὸς σκορπι-
πλάκτων. Hard.

Lentigines. Diosc. ἀρρώσι, vitili-
ges. Hard.

Aurium dolori. Totidem verbis
Diosc. l. c. Hard.

Eius. Qualis est cypris, de qua
XV, 39. Hard.

illinuntur et lieni, et iocineri: gangraenis cum melle. Et in fatigione etiam aut perfrictione succo eo perungi, nitro adiecto, prodest. Sunt qui celeritati partus multum conferre putent radicem, acetabuli mensura in aqua potam: efficacius recentem, quam aridam. Quidam adversus scorpionum iactus, decem baccas dari iubent potui. Item et in remedio uvae iacentis, quadrantem pondo baccarum foliorum de coqui in aquae sextariis tribus ad tertias, eamque calidam gargarizare: et in capitibus dolore, impari numero baccas cum oleo conterere, et calfacere. Laurus Delphicae folia trita olfactaque subinde, pestilentiae contagia prohibent: tanto magis si et urantur. Oleum ex Delphica, ad cerata, acopumque, ad perfrictiones discutiendas, nervos laxandos, lateris dolores, febreisque frigidas utile est. Item ad aurium dolorem, in mali punici cortice tepefactum. Folia decoctæ ad tertias partes aquae, uvam cohibent gargarizatione: potu alvi dolores, intestinorumque. Tenerima ex his trita in vino, papulas, pruritusque, illita noctibus. Proxime valent caetera lauri genera. Laurus Alexandrina, sive Idaea, partus celeres facit, radice pota trium denariorum pondere, in vini dulcis cyathis tri-

Vnde. Si quando afflictam languorem deiecerit uam, *s*i inquit Q. Serren. Sammonicas. Morbus is est, quem uva (Graci γαργαρίνης vocani, nomine a genere sogi indito, *la hette*), hoc est carunculae quam gultui natura pro tegumento addidit, ex imbecillitate et languore delicitur, laxiorque sit. H.

In capitibus dolore. Marc. Emp. c. 1, p. 35: *Etiam in febribus baccae lauri impari numero in oleo contritas, et capitib *iunctas*, dolorem sedant.* Et paulo post: *Baccae lauri impari nu-*

mero contritas, et adiecto oleo calido fronti impositae prosunt. Sie etiam Plin. Vol. lib. I, cap. 4. Haab.

Nervos laxandos. In opisthotono, telenove: de quibus morborum generibus dictum est c. 24. H.

Potu. Ad verbum Marc. Emp. c. xxvii, p. 494. Haab.

Lauri. Bröl. ex Reg. 2 et edit. princ. Laurorum. Ed. P.

Laurus. Haec Diosc. pariser IV, 447, de radice laurus Alexandrinae; sed drachmarum sex, senuimve denarium pondus adbibet. Haab. — *Laurus Ale-*

bus. Secundas etiam pellit, mensesque. Eodem modo pota daphnoides, sive his nominibus quae diximus, silvestris laurus prodest; alvum solvit, vel recenti folio, vel arido, drachmis tribus cum sale in hydro-melite manducata. Pituitas extrahit folium et vomitus, stomacho inutile. Sic et baccae quinae denae purgationis causa sumantur.

LXXXI. (ix.) *Myrtus sativa candida*, minus utilis est medicinae, quam nigra. Semen eius medetur sanguinem exscreantibus. Item contra fungos in vino potum. Odorem oris commendat vel pridie comman-

xandrina. Est *Ruscus Hypophyllum* (*Diac. gynaed. gen.* 2301 Pers. *Aparag. Juss.*), de quo Noster egit lib. XV, cap. 39. En. P.

Mensesque. Galen. de Fac. simpl. med. VI, p. 169. H.

Eodem modo pota. Parci scilicet drachmarum pondere radice pota. Daphnoides prodest ad secundas pellendas, mensesque educendos. — *Secundas*, etc. Prius legebatur, interpunkione praepostera, mensesque eodem modo pota. *Daphnoides*, etc. Emendationis auctor Diosc. IV, 148: Αγα δι και το φύλων κίτου (de daphnoide loquitur) ἔπρὸν η νεαρέν
τεθέν κατὰ καλίαν φλεγματώδην. Καὶ τοι ερέπτως καὶ ἤμπων: ἕστε δι και πεπαρκάν. Καθαρία δι καὶ ο καρπός αὐτοῦ σέσον κόκκινη τε πινόμενος. Quae sunt Plinianae omnino geminac paria. — *Daphnoides*, etc. *Laureola*, officinarum. DALSC. — Δαφνοειδής Diosc. IV, 148, non *Daphne Laureola* est, ut Dalecampio placuit, sed *Clematis Vitalba* (*Polyand. polygyn. gen.* 4358 Pers. *Ranuncul. Juss.*), iudice Sprengelio, Histor. Rei Herbar. lib. II, cap. 3. En. P.

Sive his nominibus. Sive his iubet

appellare nominibus, quae diximus XV, 39. Haab.

Pituitas, etc. Diosc. IV, 148. Idem Euseb. I, 5, eos qui diuturno capitio dolore infestanter, commenducant in primis iubet daphnoidi semen ad extrahendam pituitam: διαμασσομένου διαφοειδούς απέριστος, τις ἀπορλεγματισμόν. Apol. 59, phlegmata intercidit illius eas scripsit. H. — Brot, aliter distinguit, pituitas extrahit: *folium*, etc. En. P.

Stomacho inutile. Apol. c. 58: Σί^cυμας είναι παστ coenam ederit, digestionem stomachi tollit. H.

Sic et baccae quinae denae. Sic MSS. Regg. Colb. etc. non quinae denaeve. Sic etiam Diosc. I, 148: οὔτοι κέκκοι ετεπιφέρονται. H.

LXXXI. *Myrtus*. Haec totidem verbis Diosc. I, 155. H. — *Myrtus communis*, de qui Noster egit fusiis lib. XV, c. 37, sq. En. P.

Semen. Diosc. I. v. Simeon Sethi de Aliment. tit. μυρτινόν τον. Plin. Val. I, 61. Seminis nomine, ut saepe monimus, fructum Plinius, seu καρπὸν intelligit. Haab.

Odorem oris. Q. Serenus c. xv, p.

ducatum. Item apud Menandrum Synaristosae hoc edunt. Datur et dysentericis denarii pondere in vino. Hulcera difficultia in extremitatibus corporis sanat, cum vino subservefactum. Imponitur lippitudini cum polenta; et cardiacis in mamma sinistra: et contra scorpionis ictus in mero: et ad vesicas vilia, capitis dolores, et aegilopas, antequam suppurent: item tumoribus: exemptisque nucleis in vino vetere tritum eruptionibus pituitae. Succus seminis alvum sistit, urinam ciet. Ad eruptiones pusularum, pituitaeque, cum cerato illinitur: et contra phalangia. Capillum denigrat. Lenius succo oleum est ex eadem myro: lenius et vinum, quo numquam inebriator. Inveterratum sistit alvum et stomachum: tortina sanat, fastidium abigit. Foliorum arentium farina sudores cohibet inspersa, vel in febri. Vtilis et coeliacis, et prouidentiae vulvarum, sedis vitiis, hulceribus manantibus, igni sacro fotu, capillis fluentibus, furfuribus: item aliis eruptionibus, ambustis. Additur quoque in

434: *Lentiscus, myrtusque, entendant oris odorem.* II.

Synaristosae. Edidit etiam Synaristos Crates, teste Ailenaeo, VI, p. 248, et Iulio Polluce VI, 17; et inter latinos poetas Caecilius, teste A. Gellio, XV, 15. Συναριστόσαι, Φενύνη σύμπλαγδεῖται, eius fabularis titulus fuit. Risum Ortilius movebat, qui loci id vel oppidi nomina esse putat, in Thesauro Geogr. II.

Dysentericis. Simeon Sethi, loc. cit. Inter ea quae alvum adstringunt, myrti Celsus adnumerat, II, 30. II.

Hulcera. Diosc. l. c. II.

Imponitur lippitudini. Dioscor. loc. cit. II. 22.

Et cardiacis. Plin. Val. IV, 44, et Dioscor. loc. cit. II.

Argylopas antequam, etc. Dioscor. c. II. 22.

Succus. Succus e semine, seu e virginalibus bacca expressus; nam ei hunc εὐρύτατον Diosc. ait esse. II.

Phalangia. Diosc. l. c. II.

Capillum. Diosc. loc. cit. Καὶ τὸ ἀρίστην δὲ τοῦ καρποῦ βάστη τρίχας, Seminis decoctum capillos tingit. II.

Inveterratum sistit alvum. Cato de Re Rust. cxxv, p. 66, ex cuius verbis murleum vinum descriptissimum, XV, 37: *Id est, inquit, ad alvum crudam, et ad latens dolorem, et ad cordiacum.* Vide et Diosc. V, 36. II.

Foliorum arentium, etc. Plin. Val. III, 44, et Cels. III, 49, totidem verbis. II. 22.

Vtilis. Diosc. I, 155. II.

Aliis eruptionibus. Diosc. populorum eruptiones dicit, ἐξανθέψει. II.

Additur. Diosc. loc. cit. Μύρυται δὲ καὶ λαραπαι, etc. *Lenia quedam*

medicamento, quod liparas vocant, eadem de causa qua oleum ex his, efficacissimum ad ea quae in humoribus sunt, tamquam in ore et vulva. Folia ipsa fungis adversantur trita ex vino, cum cera vero articulibus morbis et collectionibus. Eadem in vino decocta dysentericis et hydropticis potui dantur. Sic cantur in farinam; quae inspergitur hulceribus, aut haemorrhagiae. Purgant et lentigines, pterygia, et paronychias, et epinyctidas condylomata, testes. Tetra hulcera: item ambusta cum cerato. Ad aures purulentas et foliis crematis utuntur, et sueco, et decocto. Comburuntur et in antidota. Item canlieuli flore decerpti, in novo fustili operto cremati in furno, deinterti ex vino. Et ambustis foliorum cinis medetur. Ingens ne intumescat ex hulcere, satis est surculum tantum myrti habere secum, non ferro, nec terra contactum.

LXXXII. Mytidanum diximus quomodo fieret. Vulvae prodest, appositu, fotu, et illitu. Multo efficacius et cortice, et folio, et semine. Exprimitur et

emplastrum, inquit Celsus, V, 19; quae *lipara* fera Graeci nominant. Sic dicta videlicet, quod adipum, pinquedimum, oleorumque mixtura constat. H. — Quae horum uiril, aut omnisino parum habent, alitavta discurrunt. DAREC.

Quo Subintellige, qua oleum ex foliis arentibus in eadem medicamenta additur. Celsus I, c. olei cicini myrtice heminas lenibus emplastris admiscet, quae liparas vocant. H.

Eadem in vino. Plin. Val. II, 28, et III, 12. HARD.

Purgant et lentigines. Haec totidem verbis Diosc. I, 155. Sed lentigines Plinius, αἴσθητις vitiliges graecus auctor nominal. De paronychia idem testatur et Theod. Prisc. I, 30. De

lentiginibus, seu maculis albis ac nigris, Idem c. 32:

Ambusta cum cerato. Diosc. loc. proxime cit. HARD.

Ad aures. Diosc. loc. cit. H.

Ambustis. Diosc. I, c. II.

Ingenae. Plin. Val. II, 43, et Marc. Emp. c. xxxii, p. 225, ad verbum. H. LXXXII. *Diximus*. Lib. XIV, esp. 19. HARD.

Appositu, fotu. Grop. et al. appositu fotu. En. P.

Multo efficacius. Efficacius sit mytidanum esse, quam sit vel cortex, vel folium, fructusque myrti per se. Ita de suo pariter mytidatio Diosc. prodidit I, 156. HARD.

Exprimitur et foliis suorum. Diosc. I, 155. HARD;

foliis succus mollissimis in pila tuis, affuso paulatim vino austero, alias aqua caelesti: atque ita expresso utuntur ad oris sedisque hulcera, vulvae, et ventris: capillorum nigritiam, malarum perfusiones, purgationes lentiginum, et ubi constringendum aliquid est.

LXXXIII. Myrtus silvestris, sive oxymyrsine, sive chamaemyrsine, baccis rubentibus et brevitate a sativa distat. Radix eius in honore est, decocta vino, ad renum dolores pota, et difficili urinae, praecipue que crassae, et grave oleni: morbo regio, et vulvarum purgationi trita cum vino. Cauliculi quoque incipientes asparagorum modo in cibo sumpti, et in cinere cocti. Semen cum vino potum, aut oleo; aut aceto, calculos frangit. Item in aceto et rosaceo tritum; capitum dolores sedat: et potum, morbum regium. Castor oxymyrsinen myrti foliis acutis, ex qua fiunt ruri scopae, ruscum vocavit, ad eosdem usus. Et hactenus habent se medicinae urbanarum arborum. Transeamus ad silvestres.

*In pila. In mortorio. II.
Capillorum nigritiam, malarum perfusiones. Manillarum in eodem, non malarum. PIST.*

Malarum. Alarum alii, alii manillarum malent. HARD.

LXXXIII. Myrt. silvestris. Myrtus silvestris, nunc vera myrtus est sponte nascens, nunc ruscus. Haec Plinius non distinguit. DAL. — Myrtas, Russum intelligit, non verum myrtum. Καντραμπάτην a Theophr. dicitur III, 47. Aliis δέσμυρπάτην, quod foliis sit spinosis, alioqui myrto proxima. A Dioscoride, IV, 146, μύρτιν ἀγρία, ή ὁξυμύρπατην. Et in Nothis: οἱ δὲ ισεδόμυρτος, οἱ δὲ ὁξυμύρπατην... οἱ δὲ χεραμύρπατη... Ρωμαιοὶ φόντουν, Pin-

ginis a Vodonsen p. 732. H. — Nobis est *Rusus aculeatus*, de quo iam supra dictum; vulgo, *petit Houx*, *Houx-fielon*. EN. P.

Radix, etc. Iisdem fere verbis, sed minus accurate paulo, medieiosae eae omnes e silvestri myrto petiae, a Dioscoride traduntur loc. cit. H.

Semen. Q. Seren. c. xxvii, de vesica et calculo purgando p. 146: Praeterea semen myrti silvestris Iaccho. Atque oleo mixtum bibitur: nec desit acetum. HARD.

Oxymyrsinen... ruscum vocavit. Et recte is quidem, ut diximus. Neque enim oxymyrsine Graecorum quidquam a rusco distat. H.

C. PLINII SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE

LIBER XXIV.

I.

(1.) Ne silvae quidem, horridiorque naturae facies medicinis carent, sacra illa parente rerum omnium nusquam non remedia disponente homini; ut medicina fieret etiam solitudo ipsa: sed ad singula illius discordiae atque concordiae miraculis occursantibus. Quercus et olea tam pertinaci odio dissident, ut altera in alterius scrobe depactae moriantur: quercus vero et iuxta nucem iuglandem. Pernicialia et brassiae cum vite odia: ipsum olus, quo vitis fugatur, adversum cyclamino et origano arescit. Quin et annosas iam, et quae sternantur arbores, difficilius caedi, ac celerius inarescere tradunt, si prius manu, quam ferro, attingantur. Pomorum onera a iumentis statim sentiri: ac nisi prius ostendantur his, quamvis pauca portent, sudare illico. Ferulae asinis gratissimo

1. *Quercus et olea.* Vide que in eam sententiam diximus, XVII, 30. HARD.

Pernicialia, etc. Egimus de hoc vitiis et brassiae odio XX, 36.

Sternantur. Gron. et al. ante Hard. sternantur, Ed. P.

Pomorum ouera. Superiore libro, esp. 62: *Mala piraque portetu immitis mite gravia sunt vel pauea. Remedio aiunt esse, si prius edenda dentur aliquae, aut utique ostendantur.* H.

Gratissimo. Sic et Chilli. *gratissime* Gron. et al. Ed. P.

sunt in pabulo, caeteris vero iumentis praesentaneo veneno: qua de causa id animal Libero Patri assignatur, cui et ferula. Surdis etiam rerum sua cuique sunt venena, ac minimis quoque. Philyra coci et polline nimium salem cibis eximunt. Praedulcium fastidium sal temperat. Nitrosae aut amarae aquae, polenta addita mitigantur, ut intra duas horas bibi possint. Qua de causa et in saccos vinarios additur polenta. Similis vis Rhodiae cretae, et argillae nostrati. Concordia valent, quum pix oleo extrahitur, quando utrumque pinguis naturae est. Oleum solum calci miscetur, quando utrumque aquas odit. Gummi acetato facilis eluitur, atramentum aqua. Innumera praeterea alia, quae suis locis dicentur assidue. Hinc nata medicina. Haec sola naturae placuerat esse remedia parata vulgo, inventa facilia, ac sine impendio, et quibus vivimus. Postea

Surdis etiam rerum. Sensus omnis expertibus. HARD.

Philyra coci et polline. Recentibus tæniis, membranis, fasciis, tiliæ, nimium concisis, et cibo inspersis, que veluti salem essugunt, et ebihus. DALE. — *Philyra.* Eliamnum multis in locis rura nostra tiliæ foliis carnes salitas involvunt, ut salsum dildant. HARD. — *Philyra Graecis; non Tilia Europæa (Polyand. anog. gen. t270 Pers. Tiliac. Juss.), de qua conf. I. XVI, esp. 25. ED. P.*

Poletia addita. Ut citius vinum defaecetur. DAT.

In saccos vinarios. Quibus vīnum sacculatur, sive colatur, ut diximus XIV, 28. HARD. — Et in. Brot. ex MSS. et edit. prime, copulam omittit. ED. P.

Similis vis, etc. Ad aquas et vinas mitiganda. HARD.

Concordia. Concordia contra rerum intelligitur, ut quum pix oleo avellitur, quoniam utrumque naturæ pinguis est. HARD.

Quam pix oleo. Vt et emplastrum quodvis. DAT.

Gummi acetato facilis eluitur. Ob summam, quam habet acetum, vim attenuandi. Verum id quidem est et de nostro gummi Arabico, et de gummis aliis, ut opopanax, etc. DAT. /

Præterea. Leg. ex Gropovii sententia, prætereo. ED. P.

Ac quis impendio, ex quibus vivimus. (sic prius legebantur). Legendum reor, ac quis impendio eorum quibus vivimus. Significat autem pecunias, que, ut Hesiodus ait, vita sunt miseris mortalibus. PIXT. — *Et quibus.* Eadem sententia mox: quam remedia vera quotidie pauperiopus quisque coenet. Nullus hic pecuniae locus,

fraudes hominum et ingeniorum capturae officinas invenere istas, in quibus sua cuique homini venalis prominuntur vita. Statim compositiones et mixturae inexplicabiles decantantur. Arabia atque India in medio aestimantur: hulcerique parvo medicina a Rubro mari imputatur, quem remedia vera quotidie pauperimus quisque coenet. Nam si ex horto petantur, aut herba, vel frutex quaeratur, nulla artium vilior fiat. Ita est profecto: magnitudo populi romani perdidit ritus, vincendoque victi sumus. Paremus externis, et una artium imperatoribus quoque imperaverunt. Verum de his alias plura.

II. (n.) Loton herbam, itemque Aegyptiam eodem

uti sisum est Pintiano; sed botanibus tantum oleribus fruticibusque obviiis. HARO.

In medio. Reg. 2, Colb. et Chiff. in media. Forte, in remedia: propter id quod sequitur haud multo post: quam remedia vera quotidie pauperimus quisque coenet. HARO. — Br. t. in remedia. Eo. P.

Imputatur. Assignatur II.

Nulla artium vilior. Nulla magis vilesceret ars, quam medicina. H.

Perdidit ritus. Mores. Lib. XXIX, cap. 8: Illa perdidere imperii mores, etc. HARO.

Imperaverunt. Arte una sua externi medici imperatoribus nostris etiam imperavere. HARO. — Gr. et al. ante HARO. imper. Eo. P.

Verum de his alias, etc. Lib. XXIX, a cap. 4 ad 9. HARO.

II. Loton herbam, etc. Lotos arbor triplex est, prima diospyros Graecorum, faba graeca Latinorum, uva d' India Italorum, guaiacana quorundam, quam improprie loton vocant ob fructus dulcedinem; ceraso similis, auctore Theophrasto lib. III, cap. 43,

nucleo duro. Secunda Dioscoridis, prior Theophrasti, cellis Plinii, magnitudine piri, folio ilicis; fructu dulci, nunc exosse, nunc durum nucleus ambiente; colorem, sicut modo, mutantem, quem maturescit; e quo vinum exprimitur; Monspessulanis micocoulier. Tertia, quae Theophrasto secunda est; lauro cerasus quibusdam, quod folium lauro simile sit, fructus cerato; fruticosa, ramosa; caudice firmo, semine nuce loculo, externa fructu parte minime carnosâ, ut in amygdala, sed cutis modo tenera; ut in cerato; sapor non tam dulci, quam gustu grato; e quo vinum exprimitur, in biduum aut triduum durans, post acescens; lotus Polybii apud Adienaeum lib. XIV; arbor non magna, aspera, spinosa; folio herbaceo, ramo simili, paulo latiore et spissiore; fructu initio myrtis albis perfectis, colore et magnitudine simili, sed dum augescit, phoeniceo, magnitudine oliveae teralis; nucleo prossus exiguo; ut arbitror, pallidus Theophrasti est: nemò enim aliis spinosas esse lotos scripsit: nostra vero ziziphus. DAL.—

nomine, alias et Syrticam arborem, diximus suis locis. Haec lotos, quae faba graeca appellatur a nostris, alvum baccis sistit. Ramenta ligni decocta in vino prosunt dysentericis, menstruis, vertigini, comitilibus. Cohibent et capillum. Mirum, his ramentis nihil esse amarius, fructuque dulcius. Fit et e scobe eius medicamentum, ex aqua myrti decocta, subiecta et divisa in pastillos; dysentericis utilissimum, pondere victoriali cum aquae cyathis tribus.

III. (m.) Glans intrita duritias, quas cacoethes vocant, cum salsa axungia sanat. Vehementiora sunt ligna et in omnibus cortex ipse, corticique tunica subiecta: haec decocta iuvat coeliacos. Dysentericis

Lotus, etc. *Lotus* herba, nobis *Melilotus officinalis*, de qua iam saepius regimus; Aegyptia, *Nymphaea Nellymbo* Linn. seu *Nelumbium speciosum* Willd. *Syrtica* arbor, *Rhamnus Lotus*, seu *Ziziphus Lotus* Willd. de quibus conf. lib. XIII, cap. 32, et *Excusa de Lotis Veterum*, tom. V, p. 243 huiusce edid. Eo. P.

Hoc lotos, quae, etc. Nostris, inquit, lotos, sive Italicus. In indice huius loci: *De loto Italico*, VI. Videatur esse *Lorütz* Dioscor. I, 171. Hard. — Quibusdam *Diospyros lotus*; nobis *Celtis australis* (Pentand. digyn. gen. 634 Pers. *Anagnotac. Juss.*), de qua conf. lib. XIII, cap. 32, et D. Féz., *Flore de Virgile*, p. LXXXVIII sqq. Virg. t. VIII ed. nost. Eo. P.

Alvum baccis. Fructu. Diosc. loc. cit. Καρπόν δὲ φέρει γλυκύν, βράστην, εὐστέρχον, κατίλας στργυοτήν. Τῶν δὲ πρωτάτων τοῦ ξύλου ἀρίθμοις πινόμενον καὶ ἐγκλυδόμενον, βοηθεῖ δυστητεοῖς καὶ γυναιξὶ βοηθεῖ. Σαντίτη δὲ καὶ τρίχας καὶ ἄλλης φύσεος. Quibus sunt plane paria ac gemina quae Plinius de sua loto,

affect, et quae Galenus de Far. simpl. med. VII, p. 205. Hard.

Cohibent et capill. Delluentem continent. Dioscor. et Galen. locis citatis. Hard.

Fit et e scobe eius. Ita fere Marc. Emp. e. xxvii, p. 495. II.

III. *Glans.* Dioscor. I, 143: πάπι βατζίνον, de glandibus: Σὺν στετάτῃ δὲ χορεύει ταριχεύον πρὸς εκκοθεῖς σκληρίς; καὶ πονηρτούμενα ἔλπι ἀριθμέουσι. Marc. Emp. cap. xxii, xv, p. 42: *Glaudes de robore tritæ cum axungia, et impositæ, duritias quas cacoethes medici vocant, emendant et reprimunt.* Et Plin. Val. III, 22: *Glans robore trita sunt axungia, duritias quas εκκοθεῖς vocant, et evocat, et emendat.* Hard. — *Quercus roboris* Linn. cortex, cupulis ac glandibus etiamdone utuntur in medicinâ: conf. de Quercab. Veterum Excurs. ad calc. I. XVI, tom. V, pag. 645 huiusce ed. Eo. P.

Vehementiora. Hoc est, magis astringeotia. Dioscor. I, 142, haec solidem verbis habet. Hard.

Hoc decocta. Diosc. loc. cit.

etiam illinitur, vel ipsa glans : eademque resistit serpentium ictibus, rheumatismus, suppurationibus. Folia, et baccae, vel cortex, vel succus decocti prosunt contra toxica. Cortex illinitur decoctus lacte vaccino, serpentis plague. Datur et ex vino dysentericis. Eadem et ilici vis.

IV. (iv.) Coccum ilicis vulneribus recentibus ex aceto imponitur. Epiphoris ex aqua, et oculis suffusis sanguine, instillatur. Est autem genus ex eo in Attica fere et Asia nascens, celerrime in vermiculum se mutans, quod ideo scolecion vocant, improbantque. Principalia eius genera diximus.

V. Nec pauciora gallae genera fecimus, solidam,

Marc. Emp. cap. xxvii, p. 488: *Gla-*
des querceae tres aut quartus, vel
eiundem folia, vel liber eius, coctus ex
aqua; quae vel sola, vel cum vino, tor-
minosis potu data plurimum prodest.
Terminosos serpe dysentericos vocal.
Hab.

Eademque. Glaus videlicet, quem Dioscorid. quoque I, 443, eisdem ait resistere venenatorum ictibus ; crudam ei initram, inflammationibus, ex quibus suppurationes fieri solant, illam mederi.

Suppurationibus. Fluxionibus, quae, excita phlegmone, suppurationes tandem efficiunt. Dat.

Baccae. Vel glandes, que baccarum modo adnascentur. Dat.

Contra toxica. Et baccarum, seu glandium, ei corticis pariter decoctum valere adversus toxica, scribit Dioscor. loc. eit. et quidem bibitum ex lacte vaccino. II.

Cortex. Illini per se sine lacte Diose. I. c. suadet. H.

Eadem et ilici vis. Ad omnia supradicta. Diose. I, 444. II.

IV. *Coccum.* Hanc quoque in eo

triedendi vim Dioscorides agnoscat IV, 48: Δύναμιν δὲ ἔχει στυπτικήν, ἀρπάζουσαν τρέματον, καὶ μέντην τρέμετο, λίθος μετὰ δύοντος καταπλαστο-μέντος. HAB. — Τὸς κόκκου βαρικῆς, quem ex Quercu coccifera nostrata legebut, veteres Graeci, testibus Dioscoride et Galeno, vim adstringen-tem tantum agnoscebant; quadam copia vulneribus nervisque sanciatis, ex a-e-lio tritum imponebant. Arabes primi eius virtutis cardiacae meminerunt iuncte vero in difficulti parte ad col-lapsas vires sustinendas, vel restituendias, et ad abortu[m] praecavendum, plurimum celebratur. Cf. Geozrov, Mat. medic. tom. II, pag. 788 sqq. et Exc. I de Gallis et Cocco ad calcem huiusque lib. Ed. P.

Scolecion. Σκολεῖον, quae vox græce vermiculum sonat. II. — Et a vermiculo nobis color ipse dicitur ver-
millon, ut alii adnotavimus. Ed. P.

Principalia eius genera diximus. Lib. XVI, cap. 42. II.

V. *Gallae genera fecimus.* Lib. XVI, cap. 9. HAB.

perforatam: item albam, nigram, maiorem, minorem. Vis omnium similis; optima Commagena. Exrescentia in corpore tollunt. Prosunt gingivis, uvae, oris exhalcerationi. Crematae et in vino extinctae, coeliacis, dysentericis illinuntur. Paronychii ex melle, et unguibus scabris, pterygiis, hulceribus manantibus, condylomatis, vulneribus quae phagedaenica vocantur. In vino autem decoctae auribus instillantur, oculis illinuptur: adversus eruptiones, et panos cum aceto. Nucleus commanducatus dentium dolorem sedat: item intertrigines, et ambusta. Immaturae ex his ex aceto potae, lieuem consumunt. Eadem

Exrescentia. Dioscor. I, 146: Στριλλούσαι λεῖαι τὰς ὑπεραρπάσσουσι. *Exrescentia in carne tritae cohibent.* Hard. — *Tollunt.* Gron. et al. tollit. Eu. P.

Prosunt gingivis. Dioscor. loc. cit. Marc. Emp. cap. xiv, p. 99: *Galla Commagena comburitur;* et cinsi eius extinguitur vino, contritusque ventri caelaci indinitur: statim subvenit. Idem verbis et Plin. Val. II, 28. H. — *Et in vino.* Brot. ex codd. Regg. t. 2, et edit. prino. et vino. Ed. P.

Crematae. Diosc. loc. cit. Et Marc. Emp. cap. xxvii: p. 193: *Galla Commagena comburitur;* et cinsi eius extinguitur vino, contritusque ventri caelaci indinitur: statim subvenit. Idem verbis et Plin. Val. II, 28. H. — *Et in vino.* Brot. ex codd. Regg. t. 2, et edit. prino. et vino. Ed. P.

Paronychiai. Theod. Prisc. I, 30: *Paronychiai thuris masculi pulvis eius melle mixtus medebitur.* Sic etiam Gallarum. II.

Auribus instillantur. Marc. Emp. c. ix, p. 80: *Galla ex vino decoctae humor instillatas auriculae, ex qua saevis fluit, etiam quae fuerint pura, lenta purgabit.* H.

Oculis illinuntur, Marc. Emp. cap.

viii, p. 75: *Gallae contritae, thurisque mari modo pulvis, vino permixtus, et fronti inlitis, tumorum oculorum, doloreunque sedat.* Hard.

Adversus eruptiones. *Eccanthemata,* eruptiones, pusulas, papulas, popularum et pituitas eruptiones, Plinius promiscue vocat. Et Theod. Prisc. I, 16, de papulis minutis ubique nascentibus: *Quibus in facie quam maxime, veluti levissimum tumor repente innascitur, humorum aliquando pingue, aliquando aquaceum mittens, etc.* Et mox: *Si vero veluti exanthemata, quas scabies dicimus, in facie vel genis, ex humorum acredine, vel pleurotidine apparuerint, etc.* H.

Nucleus. Rotundus nimis et interior gallae globus. Dioscor. I, 146: *Té δὲ πάσοις αὔτην.* Marc. Emp. cap. xii, pag. 95: *Nucleus gallae commanducatus medetur dolorum humorique dentium.* Hard.

Item intertrigines. Marc. idem, c. xxxii, p. 225: *Gallae contuse et in vino coctae, atque impositae, intertrigini plurimum prosunt.* H.

Eodem oremitae. Haec Dioscor. totidem verbis, I, 146, II.

crematae, et aceto salso extinctae, menses sistunt, vulvasque procidentes fotu. Omnis capillos denigrat.

VI. *Viscum e robore praecipuum* diximus haberi, et quo conficeretur modo. Quidam contusum in aqua decoquunt, donec innatet: Quidam commanducantes acinos, expuunt cortices. Optimum est; quod sine cortice est, quodque levissimum, extra fulvum, intus porraceum, quo nihil est glutinosius. Emollit, discutit tumores, siccatur strumas. Cum resina et cera panos mitigat omnis generis. Quidam et galbanum adiiciunt, pari pondere singulorum: eoque modo et ad vulnera utuntur. Vnguum scabritias expolit, si septenis diebus solvantur, nitroque colluantur. Quidam id religione efficacius fieri putant, prima luna collectum e robore sine ferro. Si terram non attigit, comitialibus mederi. Conceptum feminarum adiuvare,

Omnis Diosc. loc. cit. *Melaleuca* δέ τριχας, ἀσθεψαγκται εἰ δέ, ή ωδατι. H. — *Omnis*. Gr. et al. ante Hard. annae. Ed. P.

VI. *Viscum e robore*. Nobis *Viscum album* (Diosc. tetrand. gen. 2204, Pern. Caprifoliac. Juss.) planta in diversis arboribus parasitica, de qua conf. lib. XVI, cap. 44 et 93: de modo autem quo conficeretur viscum, ē. 94 eiusdem lib. Ed. P.

Quidam. Diosc. III, 403. II.

Donec iunatet. Ita Reg. eod. 4; at Reg. 2 et Chifflet. donec nihil iunatet. Hard.

Quidam commanducantes, etc. Diosc. loc. cit. Evidē δὲ μαρτυρινοὶ αὐτὸν ἐψάζονται. H.

Optimum. Optimum censet Diosc. loc. cit. quod reecens est, intus coloris porracei, extra fulvi: vel, ut Oribasii interpres sit, flavescens (græce

ὑπέξασθος dicitur), quodque nihil asperi habet, aut furfuracei. H.

Emollit. Diosc. loc. cit. et Plin. Val. III, 35. H.

Siccat. Q. Ser. XII: de struma de-
pellenda: Proderit et mansum quod
traxeris arbore viscum. H.

Panos. Diosc. loc. cit. H.

Quidam id religione, etc. Sexta luna Gallorum Druides religiosius colligi putarunt, teste Plinio, XVI ex-
tremo, seundis tunc facere tum omni antrali existimantes, scilicet polu,
non amuleto, ut nunc gestari praeci-
pitur. Hard.

Comitialibus mederi. Quod multis recentioribus experimentis confirmatum. Brot. — Ad epilepsiam certe visci querri usum laudat summus Linnæus, Mat. med. pag. 254, cur. Schreber. Ed. P.

si omnino secum habeant. *Hulcera commanducato impositoque efficacissime sanari.*

VII. *Roboris pilulae ex adipe ursino alopecias capillo replent.* Cerri folia, et cortex, et glans, siccata collectiones suppurationesque: fluxiones sistit. Torpentes membrorum partes corroborat decoctum eius fotu: cui et insidere expedit, siccandis adstringendis ve partibus. Radix cerri adversatur scorpionibus.

VIII. *Suberis cortex tritus, ex aqua calida potus, sanguinem fluentem ex utralibet parte sistit.* Eiusdem cinis, ex vino calido, sanguinem exscreantibus magnopere laudatur.

IX.-(v.) *Fagi folia manducantur in gingivarum labiorumque vitiis. Calcnlis glandis fagineae cinis illinitur: item cum melle alopeciis.*

X. *Cupressi folia trita, serpentium ictibus impo-*

Hulcera commanducato, etc. Hulcera vatoria, malignosque abscessus eius thure mollit, inquit Dioscor. loc. cit. Σύνταξιστη δὲ οὖν γράμμα και καινοῖς ἀποτάτης μαλάτης. H.

VII. *Roboris pilulae, etc.* Eisdem verbis Marc. Emp. c. vi, p. 46. Quint. Seren. cap. ix de fluate capillorum, p. 130: *Roboreans pilas ursino iungito sevo, etc. II.*

Cerri folia, etc. Nobis est *Quercus Cerri* gen. 2101 Pers. et mox *Quercus Suber, le liège;* de quibus iam actum est lib. XVI, 8 et 13. Conf. et Esc. I de Quercubus ad calc. eiusdem lib. I. V. p. 645. En. P.

Corroborat decoctum. Post usum emollientium et desiccentium. DAL.

VIII. *Suberis cortex, etc.* Q. Seren. cap. xxxv. p. 148: *Sed quacumque fluit via immoderata cruxis, Subereus cortex calidis potatur in undis, ante minutatum studio vincente, terendus, II.*

Ex utralibet parte. Hoc est, sive ex ora, sive e naribus. II.

Eiusdem cinis. Q. Seren. cap. xxii, de reiectione sanguinis restringendo, pag. 139: *Vritus interdum raptus de subere cortex, Et enim ex calido prodet epota Lyseo. Sic enim legi hunc locum oportere ex Plinio illeque: non de robore cortex: Et cinis italicis.*

IX. *Fagi.* Plin. Val. I, 29, et Marc. Emp. cap. ix, pag. 88. H. — *Fagus silvatica* (*Monaec. Polyand.* gen. 2103 Pers. *Amentac. Juss.*), de qua iam Noster egit lib. XVI, cap. 7. Eo. P.

Calcidis. Ita Reg. 2 eod. aliquique in Reg. t *calcidis:* unde quidam ocdia legi malunt, cum Hier. Mercenarii: *callis* alii, cum Guillandino. Alii *calcicidis;* nos *calculus* malumus. H.

Item. Marc. Emp. cap. vi, pag. 46, et Plin. Val. I, 6. H.

X. *Cupressi folia, etc.* Nobis Cu-

nuntur: et capiti cum polenta, si a sole doleat: item ramici: qua de causa et bibentur. Testium quoque tumori cum cera illinuntur. Capillum denigrant ex aceto. Eadem trita cum duabus partibus panis molli, et e vino ammineo subacta, pedum ac nervorum dolores sedant. Pilulae adversus serpentium ictus bibuntur, aut si eiiciatur sanguis: collectionibus illinuntur. Ramici quoque tenerae tusae cum axungia et lomento, prosunt. Bibuntur ex eadem causa. Parotidi et strumae cum farina imponuntur. Exprimitur succus tusis cum semine, qui mixtus oleo caliginem oculorum aufert. Item victoriati pondere in vino potus illitusque cum fico sicca pingui, exemptis granis,

prenus sempervirens (*Monace. monadelph. gen. 2133 Pers. Comifer. Juss.*); habitat in Italia, Creta, etc. strobili vi adstrictiora gaudent. *En. P.*

Capiti. *Marc.* *Emp. cap. I, p. 35:* *Si de Sole caput doleat, cypressi folia contrita, eum polenta de hordeo; vel amygdalis, et succo portulacae fronti illinuntur.* *H.*

Ramici. *Q. Seren.* *c. xxvii, pag. 449:* *Ramieum immensum fertur cohorte tumorem fur madidum lymphe, et ferale fronde cypressi: Unde etiam potu frons huc memorius amica. Ade de Diosc. I, 102: Στύλαι δὲ τὰ σφαρία καὶ ἵπερσκηλάς καταλαβόντα. Et sic imponi hydropicis ex axungia iubet Prisc. II, p. II, c. 49. H. — Fruetus (strobili) recentes heriosos magno per invant. *Gervfr. Mat. med. I. II, p. 383. En. P.**

Capilli denigrant. *Diosc. I, 102;* *Marc. Emp. cap. vii, pag. 48,* et *Plin. Val. I, 7.* *Q. Seren.* carmine satia elegantii c. v, pag. 127: *Quos pudet aetatis longae, quos longa senectus offendit, cupiant properos abscondere canos, Et nigrum crinem suo simu-*

PLIN. N. H. Tom. VII

lare dolos; *Hic prodest acri contrita cypressus acetum, Vel frons lentisci, vel tristia poma sabaci.* *H.*

Panis mollis. *Teneri et adhuc carentis.* *Q. Seren. cap. xlii, de podagra depellenda, pag. 153:* *Aut si corruptus persederit altius humor, trita cypressus ibi Baccho iungetur acerbo, Panigus et teneris.* *Et c. lv, p. 159:* *Si vero occultus nervos dolor urit inertes, Aut Baccho maledicta Ceres cum fronde cypressi, Quo poteris fons recreare rigentia membra. Non ut Pythoei codes, quo poteris potu.* *H.*

Vino. *Pro vino axungiam* *Marc.* *Emp.* adhibet cap. xxxvi, p. 246: *Folia cypressi contrita, inquit, cum panis mollis partibus duabus, et axungia vetera subacta; medentur doloribus podagræ.* *H.*

Pid. Nicand. in Ther. p. 43.

Si eiiciatur sanguis. *Si sanguis ore relictus, ἀρρώστια πρὸς εἰμαρτυρία, inquit Diosc. I, 102.* *H. Ramici.* *Diosc. I, 102:* *Στύλαι δὲ καὶ ἵπερσκηλάς καταλαβόντα.* *Galen.* *de Fac. simpl. med. VII, pag. 200;* *Plin. Val. II, 42, et Marc. Emp. cap.*

Aa

vitia testium sanat, tumores discutit: et cum fermento strumas. Radix cum folijs trita potaque, vesicae et stranguriae medetur: et contra phalangia. Ramenta pota menses cinct, scorpionum ictibus adversantur.

XI. Cedrus magna, quam cedrelaten vocant, dat picem, quae cedria vocatur, dentium doloribus utilissimam. Frangit enim eos et extrahit: dolores sedat. Cedri succus ex ea quomodo fieret, diximus magni ad lumina usus, ni capiti dolorem inferret. Defuncta

xxxiii, p. 229. H. — Bibantur Marc. Emp. cap. xxxiii, p. 228: Pihulay eu-
pressū virides ex vino veteri ad tertias decoquae, et eyalios binos quotidie ier-
tuso horiono potu dat; tum folia
eiusdem trita testiculis imponito: nunc
proderis. HARV.

Radix. Marc. Emp. c. xxvi, pag.
489, et Q. Scrum. cap. xxviii, p. 146.
Diosc. loc. cit. Τὰ γύλα ποθέντα με-
τά γλυκός καὶ φρέσκας ὅλης, κό-
στα ρευματοθεραπέης, καὶ δυσαιρέτη
φονεῖ. HARV.

Contra phalangia. Marc. Emp. cap.
xvii, p. 424. HARV.

XI. Quae cedria. Diosc. I, 105: Κέ-
δρος, οὗδέρον ἄτι μῆτη, οὗ τὸ λαγ-
άφιον καρδίαν καρδίατο. Cedriam alii
gummi, alii lacrymam, et unguen-
tum vocant. Matth. Silvaticus: *Cedria*,
idest, gummi cedri. Io. de lanu: *Ce-
dria a cedri,* hoc cedria: unguentum
factum, quo asperges liniti non patre-
squam, vel tempore, vel varme. Et verbo
Cedrus. *Huius arboris gummi, sive la-
cryma, dicitur cedria, quae ad epip-
herationem libatorum summa est ne-
cessaria. Nam libri ex hoc lacryma
liniti, nec a tinctis corraduntur, nec
tempore secessant. Picem hoc loco
Plinius pro resina dicit, quam cedrus
fundit crassioarem, ut idem admonuit
XIV, 25. H. — *Pinus cedrus.* Linn.*

(*Monach. monachoph.* gen. 2430 Pers.
Conif. Juss.); habilit in Syria, Libano,
Tauri, etc. Et alia est ξύλος Diosc.
loc. cit. quae nobis *Tzupera* (Tzere,
drus). Cf. Spreng. Hist. Reiherb. tom.
I, p. 191; Biad. à Stapel. in Theophr.
Hist. III, p. 197. Ed. P.

Dentium. Scrib. Larg. Coimp. vini:
Item proderit motis dentibus hoc me-
dicamentum: Ateti acerrimi sextariis
unus semis, cedriæ verae; ne habeat
picis aliquam mixtriam, hemina... *Hoc*
*medicamentum si quis tibi in mente den-
tes fricuerit, dolorem eorum non ex-
periatur.* HARV.

Frangit enim eos, etc. Dioscor. I,
105. HARV.

Succus Cedrii succus cedrium est,
quod ex cedro primum fuit, dum ad
conficiendam picem comburitur; ut
dictum est XVI, 21.

Magni ad lumina usus. Ad candela-
ras videlicet usq[ue]ndas, quae e scirpi
picis fiabant. Nam e scirpi detraicto
cortice, candela luminiis serviebant,
inquit Plinius XVI, 70. Sic XVI, 49:
teda lumini suorum grata, dicitur,
hoc est, ad lustredes facie. Nec Fin-
tiannum audio; qui lumina hoc loco
de oculis accipit, quoniam oculis in-
venient cedriam. Diosc. I. cit. ait con-
ciliare claritatem. HARV.

corpora incorrupta aevis servat, viventia corrumpit: mira differentia, quum vitam auferat spirantibus, defunctisque pro vita sit. **Vestes quoque corrumpit,** et animalia necat. Ob hoc non censeam in anginis hoc remedio utendum: neque in cruditatibus: quod suasere aliqui, gustu, Dentes quoque colluere ex aceto in dolore timuerim, vel gravitati aut vermicibus aurium instillare. Portentum est, quod tradunt, abortivum fieri in Venere, ante perfusa virilitate. Phthiriases perungere eo non dubitaverim, item porrigenes. Suadent et contra venenum leporis marini

Defuncta. Haec totidem verbis
Dioscor. I, 105. Vide quae diximus
XVI, 21.¹ HAB.

Vestes quoque corrumpit. Diacorid. I. c. Kai ἡράτια δὲ και δέρματα φθείρει, οὐδὲ τὸ δερμάτινον ἐπιτελεῖν, εἰς ἑρακλέα. **Vestes quoque, pedes quoque corrumpit:** eo quod vehementius astutias, et excusat. HAB.

Animalia necat. Serpentes, lentes, pediculus, etc. Dioscor. Das.

Ode hunc. Broi. ax. MSS. Rugg. 4 et 2. ob hunc. Eo, P.

Non censem. At censem intrepido Diacorid. I. c. Συναγχέσθη τὰ περιχριστός ἵστη, καὶ παρεθιμάντα φλέγματα βούβατ. **Anginoi quoque eo perunguntur:** et τονιζαντι inflammationibus auxilia est. H.

Dentes. clamerunt. Non timet Diacorid. I. c. aut dentibus, aut suribus instillare. Σὺν δέξιαι δακτυλοφάτη, ταῦληκης τούς εἰς ὀστέα κτενεῖται πήγανε τα και συργραῦσι μάγει, etc. Ei τα ἄσθρομάτα τῶν φλέγματων, etc. Diacoridem, ut fere solet, sequitur Galenus Fac. simpl. med. VII, p. 187. Nec dentibus timet Marc. Emp. cap. xii, Seriphonium sequitus aula laudatum. HAB.

Ante perfusa virilitata: Si cedri

succo antea virilia perfundantur. Diacorid. I. c. Ηράχεσθαι δὲ καὶ δέρματα πρὸ τῆς ενυπνίας, ἀτόκιον ἴστη. Genitali ante coitum circumcisus, conceptionem impedit. Sic etiam Galepus da Fac. simpl. Med. VII, p. 187. H.

Phthiriases. Diacorid. I. c. Φθείρει δὲ και κοινίας φθείρει περιχριστός. Pedigros et lentes illiti erunt. Sic libri omnes editi. In MSS. phthiriatis, Qui phthiriates legi maluerint, tueri se possunt Q. Sereni calculo, cap. vi, cui titulus est phthiriasti arachnidae, quo mōrbi genere interiisse Pherecydem, Syllamque commemorat, pronuntiatque oportere corpus, succo perduoere cedri. Qui pityriases sincerius putaverint, ob id quod sequitur, et porrigenes, obsecare Marcellum ii possunt, cap. iv, pag. 40, ita statuentem: Ad pityriasis et porrigenes capitis, prōdest, cedria tantum ungere caput. Est autem πετρικασις idem quod Latinis porrigo: de qua diximus lib. XX, c. 23. HAB.

Item porrigenes. Q. Serenus, cap. iv, pag. 427, inter remedia porrigeni depellendae: Et prodest cedro damiscus ab urboce succus. H. — Item, Gr. itemque. En. P.

Suadent. Diacorid. totidem verbis

bibere in passo. Facilius in elephantiasi illinatur. Et hulcera sordida et excrescentia in ūs auctores quidam, et oculorum albugines caliginesque iunxere eo: et contra pulmonis hulcera cyathum eius sorbere iusserrunt: item adversus taenias. Fit ex eo et oleum, quod pisselaeon vocant, vehementioris ad omnia eadem usus. Cedri scobe serpentes fugari certum est: item baccis tritis cum oleo, si qui perungantur.

XII. Cedrides, hoc est, fructus cedri, tussim sanant, urinam carent, alvum sistunt: utiles ruptis, con-

loco citato: πρὸς τε λαγύνου θάλασσου πότεν, σὺν γλυκῇ λαρυνηράν βοῦται.
HARD.

In elephantiasi. Dioscorid. loc. cit. Οπέτην καὶ περιπτωτήν. Q. Serenus. cap. 11, de elephantiasi propellenda, p. 130: *Hic erit adversus cedri de cortice succus, Mustelaque crinis, vel sanguinis fluxus ab illar. Adde et Marc. Emp. cap. xix., p. 130. HARD.*

Illinatur: Reg. 1, illinatur; unde Brot. illinunt. Ed. P.

Oculorum albugines. Dioscor. loc. cit. Εὐθετὶ διαίτη τε ὄφθαλμιν ἀετούς, δερπες σύντα τύχριστην, καὶ λευκοπατα, καὶ οὐλᾶς σπινχη. HARD.

Pulmonis hulcera. Iubet Dioscor. totidem verbis loc. citat. et contra pulmonis hulcera, et adversus taenias, sive tinea, hoc est, teretes ventria humbricos. HARD.

Fit ex eo. Et cedri succo, sive cedris. Dioscorid. I, 105: Γένεται καὶ θλαστὸς ἡ αὔτης (χιόριξ ἢ χυμοῦ) περος ἀπὸ τῆς καρποῦ:... δις ἀπὸ τῆς πίτης. Fit et a cedra oleum, quod ab ea separatur... ut de pice dictum est. Id tempe, quod pinguisimum, apprime oleosum, suspensis supra cedarum, dum coquatur, lanis excipitur,

colligiturque, ut sit Galenus loc. c. HARD.

Quod pisselaeon. Sic appellatur iterum XV, 7; et XXV, 22, Nempe initio huius capituli docuit cedrum dare pieam quae cedria vocaretur: quamobrem quod ex ea extraheretur oleum, recte voce ex ulroque confusa πισσελαος nuncupavit. Frustra sunt, qui MSS: invitis, cedrelaeon substituunt. Sic πισσελαος pīcis florem appellat Scrib. Larg. Comp. XL id nempe quod excipitur, dum ea coquuntur, lane superposita eius vaporī HARD.

Scobe serpentes. Nicand. in Ther. p. 4 et 7. HARD.

Baccis. Cedri fructu: quo si perungitur corpus, cum cervi adipe seu medulla, sugari serpentes eo et Dion. festinus l.c. διδοκεσται καὶ οὐράχριστον τοῦ σώματος σὺν θλαστῷ στέλλεται μαλακῇ. HARD.

XII. Cedrides. Dion. I, 105: χερδρίστε δὲ καλούται οἱ ἡ αὔτης (χιόριξ) καρποί. Galen. quoque de Fac. simpl. med. VII, p. 187: Αἱ δὲ κερδρίστε, σύντα γάρ θεραπεύουσι τοὺς καρπῶν τῆς χιόρεων, etc. HARD.

Tussior. Dion. loc. cit. Βονδούσις δὲ βονδή, σπάσματι, φύγματι, σπραγγοπίξις. HARD.

vulsis, spasticis, stranguriae, vulvis, admoxi: contra lepores marinos, eademque quae supra: collectionibus, inflammationibusque.

XIII. De galbano diximus. Neque humidum neque aridum probatur, sed quale docuimus. Per se bibitur ad tussim veterem, suspiria, rupta, convulsa. Imponitur ischiadicis, lateris doloribus, panis, furunculis, corpori ab ossibus recedenti, strumis, articulorum nodis, dentium quoque doloribus. Illinitur et cum melle capitum hulceribus. Purulentis infunditur aribus cum rosaceo, aut nardo. Odore comititalibus subvenit, et vulva strangulante, et in stomachi defectu. Abortus non exeentes trahit appositu vel suffitu: item ramis ellebori circumlitum atque subiectum. Serpentes nidore urentium fugari diximus. Fugiant et per-

Admodum. Apposita. Iia MSS. Poti tam multo nullam. Nam Diosc. I, 405: Καὶ ἐπενέποι πάτη μεντοπίνας λαῖρον πνεύματα. Ex trito pipere poti, menstrua carent. Vel legi satius fortasse, iudicis. *Ac poti contra lepores marinos,* etc. Pergit enim graecus auctor: Καὶ πρὸς λαγών οὐδεποτὲ πόστι τούτοις οἷον λαρβάνεσσι. *Contra haustum leporum marinos in vita sumuntur.* HARD.

Eademque quae supra. Hoc est, ad eadem, quibus utiliter esse cedriæ succum sup. c. dictum est. II.

XIII. *De galbano diximus.* Lib. XII, cap. 57. HARD. — *De galbano Graecis galbano.* Bubon Galbavum (*Pentad. digyn. gen.* 702 Pers. *Vmbellifer. Juss.*); conf. *Excurs. II de Galbano ad calc. hisp.* lib. Ed. P.

— *Neque,* etc. Totidem verbis Diosc. III, 97. HARD.

Per se bibitur. Diosc. Katalepsis dicit πρὸς παλαιὸν βῆχα, δόσπεσσα, ἀρθρata, πάγυπata, σπάσπata. II,

Imponitur. Diosc. I. c. de laterum dentiumque doloribus, et de furunculis. De panis Marc. Emp. c. xxii, p. 224, et Plin. Val. III, 27. De strumis idem Marcellus, c. xv, p. 407, et Plin. Val. I, 43. HARD.

Corpori ab ossibus recedenti. Ab ossibus recedit caro, quam ea putrescente ossa nudantur, in hulceribus phagedeniciis et cancerosis. DAL.

Purulentis. Mare. Empir. c. 18, p. 75, et 81. Item Theod. Pr. I, 8 de aurum causatione. HARD.

Comititalibus subvenit. — Comitiales enim odore excitat, uti et lethargicos; quod et Celsum testatur III, 20. De comititalibus, feminisque, quas vulva strangulat, subscribit Diosc. loc. cit. HARD.

Abortus. Immatureos partus. DAL. — Diosc. loc. cit. HARD.

Serpentes... fugari diximus. Lib. XII, cap. 57. HARD.

Fugiant. Diosc. I. c. II.

uncos galbano. Medetur et a scorpione percussit. Bibitur et in difficulti partu fabae magnitudine in vino cyatho; vulvasque conversas corrigit. Cum myrra autem et in vino mortuós partus extrahit. Adversatur et venenis, maxime toxicis, cum myrra, et in vino. Serpentes oleo et spondylio mixto tactu necat. Nocere urinae existimatur.

XIV. (vi) Similis hammoniae natura atque lacrymæ, probandæ, ut diximus: mollit, calfacit, discutit, dissolvit. Claritati visus in collyriis convenit: pruritum, cicatrices, albugines oculorum tollit: dentium dolores sedat, efficacius accensum. Prodest dyspnœis, pleuriticis, pulmonib; vesicis, urinae cruentæ, lieni, ischiadicis potum: sic et alyum solvit. Articulis et podagræ cum pari pondere picis aut cerae et rosaceo coctum. Maturat panos, extrahit clayos cum melle: sic et duritias emollit. Lieni cum aceto et cera Cypria, vel rosaceo, efficacissime imponitur. Lassitudines perungi cum aceto et oleo, exiguoque nitro, utile est.

Mortuus partus extulit. Dioscor. loc. cit. Haar.

Adversatur. Diosc. loc. cit. ex neclor. Λύεται καὶ σφύρην μόλις, ἀνταργάχει καὶ τεῖχον. Haar.

Serpentes.. ment. Diosc. ad verbum, loc. cit. Haar.

Nocere urinae existimatur. Immo prodesse, si Diocorilli fides: Δοκεῖ δέ καὶ δυσπεψιν μετίν. Sed ibi legendum Diocorizv mōtū, contraria plane sententia, ex Serapione, alii ante nos viderunt. Haar.

XIV. *Similis.* Similis, inquit, Hammoniaci natura est galbano, similique natura lacrymæ, cuius probatio fieri debet, eo pacto, quo dictum est lib. XII, 49. H. — *Hernoleum gum-*

miserum ammoniaci lacrymam largiri docet Weldenotius, Hort. Berol. I, f. 53, 54. Αγαθοῦ; Diocorid. III, 98. Vid. Esc. III de Hammoniaco ad calcem laui lib. Eb. P.

Molilit, calfacit, etc. Haec quoque Diosc. I, 98. Haar.

Albugines. Diocorid. I cit. Στήγει δὲ καὶ τὰ ἐργαζόμενα λευκόπτες. Theodor. Prisc. I, 10: *Dé conditoris canis;* Nam et lactentis mō matér guttum Hammoniaci masticando, albores oculi, saepius permundantur. H.

Prodest. Reliquæ deinceps Hammoniaci medicinæ totidem fere verbis existant apud Diocorid. I. e. H.

Oleo. Oleum Cyprinum Diocor. desiderat loc. cit. Haar.

XV. Et styracis naturam in peregrinis arboribus exposuimus. Placet praeter illa quae diximus, maxime pinguis, partis, albicantibus fragmentis. Medetur tussi, fauibus, pectoris vitiis, vulvae preclusae duritieve laboranti. Ciet menses potu, apposituve, alvum mollit. Invenio potu modo tristitiam animi resolvi, largiore contrahi. Sonitus aurium emendat infuso: strumas illitu, nerverumque nodos. Adversatur venenis, quae frigore nocent: ideo et cunctae.

XVI. Spondylion una demonstratum, infunditur capitibus phreneticorum, et lethargicorum: item capitis doloribus longis. Cum oleo vetere bibitur, et in iocinerum vitiis, morbo regio, comitalibus, orthopnoeis, vulvarum strangulatione: quibus et suffitti prodest. Alvum mollit. Illinitur halceribus serpentibus cum ruta. Flos auribus purulentis efficaciter infunditur. Sed succus quem exprimitur, ingendus est, quoniam mire appetitur a muscis et

Vtile est. Vocabulam est Broth. ex eodd. omittit. Eo. P.

XV. *Styrax naturum, etc.* De *Styraci officinali*, iam dictum est I. XII, cap. 55. Vid. Exe. IV de *Styrace ad calcem*, hui. lib. Eo. P.

Albicantibus fragmentis. Mieis gruviave Diosc. I, 79: Θρόπεδος ἔργον ὑπολόγουν. Üland.

Medetur tussi, fauibus. Haec totidem verbis Diosc. loc. cit. et Galen. de Psc. simpl. med. VII, p. 232, H.

Ciet menses potu, etc. Ad verbum Diosc. et Galen. II. cc. Haao.

Infuso, illute. Grog. et edit. ante Hard. lib. infusum, illutum. Eo. P.

Ideo et cunctae. Hausto cunctae veneno, resistere styracem e vino potum scribit Diosc. Euprop. II, 42, H.

XVI. *Spondylion, etc.* Nobis *Heracleum Spondylium* (Pentand. digyn., gen. 696 Pers. *Vmodellifer*. Juss.), de quo iam Noster egit lib. XII, c. cap. 58. Eo. P.

Infunditur. Plin. Val. III, et IX, 7; Dioscorib. quoque totoideq; plane verbis, III, 90. Haao.

Cum oleo vetere, etc. Diosc. I. c. ad verbum et Gal. I. c. p. 233. H.

Alvum, Diosc. I. c. II.

Illinitur halceribus. Plin. Val. III, 22, et Diosc. ad verbum, loc. cit. Haao. — *Serpentibus.* Broth. ex MSS. Begg. 2, 3, et eodd. princip. quae serpentis. Eo. P.

Flos. Hoc est, flos tritus, seu floris succus. Diosc. loc. cit. Τοῦ δὲ ἄνθεως χλωροῦ ἢ χυλοῦ πρὸς οὐσιόν

similibus. Radix derasa, et in fistulas coniecta, calum earum erodit. Auribus quoque instillatur cum succo. Datur et ipsa contra morbum regium, et in iocineris vitio et vulvarum. Capillos crispos facit peruncto capite.

XVII. Sphagnos, sive sphacos, sive bryon, et in Gallia; ut indicavimus, nascitur, vulvis decocto insidentium utilis: item genibas et feminum tumoribus, mixtus nasturtio, et aqua salsa tritus. Cum vino autem ac resina sicca potus, urinam pellit celerime. Hydropicos inanit, cum vino et iuniperis tritus ac potus.

XVIII. Terebinthi folia et radix collectionibus imponuntur. Decoctum eorum stomachum firmat. Semen in capitibus dolore bibitur in vino, et contra difficultatem urinae. Ventrem leniter emollit. Venerem excitat.

XIX. Piceae, et laricis folia trita, et in aceto decocta, dentium dolori prosunt. Cinis corticum, in-

ōta, καὶ πνεύμοντα ἀρρέντι. Exscriptis haec quoque Galen. I. c. II.

Radix. Totidem verbis Diosc. I. c. HARD.

Auribus. Diosc. loc. cit. HARD.

Datur. Diosc. loc. cit. HARD.

XVII. *Sphagnos*, sive *sphacos*, sive *bryon*. Nobis *Parmelia tubata* es *Lichenum ordine* (*Algaram* Juss.). Cf. lib. XII, cap. 50. Ed. P.

Vulvis. Diosc. I. 20: Πλοῦν πρός τὰ περὶ μάτρων ἐπρήβεστι τὸ ἔγχθιον. *Facit decoctus impetu ad vulvae affectiones.* HARD.

XVIII. *Terebinthi.* Τέρπυνθος *Graecis*; nobis *Pistacia Terebinthias*, de qua ssepius iam dictum est. Ed. P.

Difficultatem urinar. Diosc. I. 91, et Galen. de Fac. simpl. med. VIII, p. 234. HARD.

Venerem excitat. Diosc. loc. cit. Esti δὲ ἄριστος πρὸς ἀρρέντια. II.

XIX. *Piceae*, et *laricis*. Πίτυος εἰ τίτανη, quas pinum ei laricem Plinius fere reddit, easdem esse dotes Dioscorides asseverat, I. 86. Suni nempe pinus, picea, pinaster, congeneres arbores, quibus et cognatae vires: quin et nomina soepe promiscue a bonis autoribus permutantur. Vide Strac. in Nott. ad Diosc. I. 87, p. 43. HARD.

Cinis. Ramenta corticum. Dioscor. I. 86: Αρμόζω (φίλος) ἡρός τε παρατρίματα θεος καταπλαστόμενος, καὶ τρόπος τὰ πεκανώντα Cortex tritus et insperatus ad intertrigines et combusta confert. HARD.

tertrigini et ambustis. Potus alvum sistit, urinam mouet. Suffitu vulvas corrigit, Piceae folia privatum iocineri utilia sunt, drachmae pondere in aqua mulsa pota. Silvas eas dumtaxat quae picis resinaeque gratia radantur, utilissimas esse phthisicis, aut qui longa aegritudine non recolligant vires, satis constat: et illum coeli aera plus ita, quam navigationem Aegyptiam, proficere, plus quam lactis herbidos per montium aestiva potus.

XX. Chamaepitys latine abiga vocatur propter abortus, ab aliis thus terrae: cubitalibus ramis, flore pinus et odore. Altera brevior, et incurvae similis. Tertia eodem odore, et ideo nomine quoque, par-

Potus alvum sistit. Dioscorid. I. c. Radix τε κοτική ἐπίστροφη οὐδὲ πάντα μετέβαλε. HARO.

Vulvas corrigit. Vulvas conversas amenda. Sullini partus et secundas efficeret. Diosc. alt. I. c. H.

Piceae folia privatum, etc. Ille rursum Diosc. I. c. de foliis οὐδὲ πάντα μετέβαλε. HARO.

Silvas. Pere ad verbum haec Marc. Emp. cap. xxvi, p. 119, et Plin. Val. I, 61. HARO.

Quam navigationem Aegyptiam, Celsus, de tabidorum curatione lib. III, c. 22: *Opus est, ut vires patiuntur, longa navigatione, eucli mutatione, sic ut densius quam id est per quo discedit aerger, petatur:* ideoque aptissime Alexandria ex Italia iter. DAT.

Navigationem. De ea navigationes dicimus XXXI, 33-4. H.

Lactis. Ex herbis nempe virentibus et vegetis geniti. DAIE.

XX. *Chamaepitys latine abiga.* Apul. c. 26: *Græci chamaepityn, Itali' abigam, ali' exprimunt nigrum,* etc. Pro abiga libri quidam auga perperam exhibent. H. — *Xapazintus* Dioscor.

III, 475; eodem nomine dicunt officin. *Aiuga Chamaepitys* (*Trearium Linn.* *Didym. gymnosp.* gen.) 4374 Pers. *Labiata. Juss.*; non flore, ut ait Plinios, sed odore, ipso teste Diosc. resinam piceam qui larignum referit. ED. P.

Alterum. Hanc quoque Dioscor. III, 476; ait esse ramis cubitalibus in speciem ancorat incurvatis, dyzyopoditic. H. — *Chamaepitys* secunda Dioscor. loc. proxime laud. est nobis *Tenerius Botrys* (*Didynam. gymnosp.* gen. 4372 Pers. *Labiata. Juss.*); habitat in alvis, et apricis cunctis; tertia vero, de qua mox Nestee, est *Trearium Parado-Chamaepitys*, auctore Sprengelio. Conf. Clus. Histor. II, 483. In Hispania, Gallia Narboensi et Italia non infrequens. ED. P.

Tertia eodem odore. Nempe odore pious. Sie Dioscor. I. c. Και επίν τέ έστιν ἔργα καλουμένα... οὐδὲ οὐ τοῦτο μένετ. Pingitur a Labelio in Ob. pag. 207, sub *Aiugae nomiae*. A Dodoneo, p. 46, a quo chamaepitys prima appellatur. *Iuvem Galli* vocant, cognomento *Arthriticam*. Subscribit

vula, caulinulo crassitudine digitali, foliis scabris; exilibus, albis, in petris nascens. Omnes herbae, sed propter cognationem nominis non differendae. Pro-sunt adversus scorponum ictus. Item iocineri illi-tae cum palmis, aut cotoneis. Renibus et vesicae; decoctum earum cum farina hordeacea. Morbo quo-que regio, et urinae difficultatibus, ex aqua deco-ctae bibuntur. Novissima contra serpentes valet cum inelle. Sic et apposita vulvas purgat. Sanguinem den-satum extrahit pota. Sudores facit perunctis ea, pec-uliariter renibus utilis. Fiant ex ea et hydropicis pilulae, cum siccum alvum trahentes. Lumborum dolorem victoriati pondere in vino finit, et tussim recepi-

Anguill. P. XIII, p. 244. *Camsepitya officinarum* et a *Dioscoridis* Plinique delineatione abest, et indigna prorsus quae illagenibus adnumeretur, quam nullum sit pinus odore, ut *Buellius* ani-madvertisit III, 75, p. 576. H. — *Iva arthritica*, sive *arthetica officinarum*, es-est quam paulo supra *Augae Om-masepityos* nomine distinximus. Planta est amara, aromatica, odore resinata, piceum aut larinum, referens; praecipue vero estimationis in ischiadi-cis et asthriticis affectionibus; unde illi nomen. Habitat in agri Angliae, Galliae, Italie, etc. Cf. *Geoffr. Mat.* med. I. III, p. 306, sqq. Eo. P.

Parvula, caulinendo crass. digitali. *Gron.* et al. ante Hard. *parvula*, cau-linulo, crass. dig. *Brot.* ex Regg. codd. et edit. principe, *partula*, cau-linulo digitali. Eo. P.

Propter cognationem. Propter affi-nitatem nominis cum picea, de qua cap. proximo dictum; est enim etiam *Theophrasio* pices, nitrus, ut diximus; quare de chamaepity ex occa-sione dispergit. Hard.

Item iocineri. Galen. de Fac. simplic. med. VIII, p. 241. Hard.

Renibus. Dipseor. II, 475; Marc. Emp. c. xxi, p. 478. II.

Morbo quoque regio. Dios. et Gal. II, cc. Hard.

Sanguinum densatum. Sive conglor-batum, ut dictum c. 27 sq. quod in praecepsitatis potissimum evenit. II.

Fiant. Dipse. loc. cit. Λαχύστερον δὲ τὸν σύκαν, καὶ ἄντι καταπέπτωτον δι-δούλην πάθασεν τολέμεος. *Contra vero cum siccibus*, et pilularum instar exhi-bitia (Plin. addit. *hydropicis*) alvum emollit. Hard.

Fico. Sie et Chiffi. Gron. et al. ante Hard. sicut. De fico nuper inventa in Herculani ruinis, vide Exe. V ad finem hui, lib. Eo. P.

Lumborum dolorem. Dosc. et Gal. II, cc. et Marc. Emp. c. xxiv, p. 473. H. — *Lub. dolorem.* Gronov. et al. Lub. quoque dolorem. Eo. P.

Victoriati. Hoc est, argentei qui-parii, dimidiive denarii, vel drach-mae dimidiae pondere. Victoriati pondus obolorum trium esse recte Marc,

tem. Mortuos partus, ex adelo coeta, et pota, elicere protinus dicitur.

XXI. Cum honore et pityusa simili de causa dicetur, quam quidam in tithymali genere numerant. Frutex est similis piceae, flore parvo, purpureo. Bilem et pituitam per alvum detrahit radix, decocti hemina: aut seminis lingua in balanis. Folia in aceto decocta, fufures cutis emendant: mammae quoque mixto rutaee decocto et tormenta, et serpentium iecus, et in totum collectiones incipientes.

XXII. Resinam e supra dictis arboribus gigni docui-
mus, et genera eius, et nationes in ratione yini, ac po-
stea in arboribus. Summae species duae: sioca et liquida.

Emp. alt. c. ix. p. 78. Nam drachma
vel denariis sex obolos efficit; ut XXI,
cap. ult. Nota in medicis ponderibus
haec est. Denarius I. A. S. H. — Est
et nummus Clodi lege percussus, et
Victoria signatus; unde nomen. Eu.
P. — Costa et pota. Sic et Chilli. cocta
potaque Gron. et al. Eu. P.

XXI. Pitysa simili de causa dicetur.
Propter engatationem nonnihil, cum
picea, que nfruc, ut diximus, Theo-
phras. quoque ast. Dioscor. IV. 46:
θιτύουσα... idu dorso dextrapost... τοῦ
απαρεσίου τετραπάλου θίτη καὶ εἰδεῖ
ἐν αὐτοῖς καταρρέουσιται. Pitysa a
cyparissia tithymalo specie differre solet
creditur: ideoque in tithymali genere
enumeratur. Nunc omnibus herba-
ris, officinalisque ac recentioribus me-
dicis Enula nominatur, teste Ruellio
III, p. 653. A Dodoneo pingitur, p.
370. H. — Euphorbia Pitysa (Do-
decan. trigyn. gen. 4190 Pers. Eu-
phorbiac. Juss.) hab. in Europae-an-
stralica arenosa. Sub enula nomine
diversis in regionibus diversa. Eu-
phorbia species exhibent pharmaco-
poti, sive palustram, sive heliosco-

piam, sive cyparissiam, sive aliam
quācumque ex illis que in Europa
ercent, speciebus; nec in eo vita-
perandi, ut iampridem Tournesotius
Bergiusque monuerunt, quandoqui-
dem polleant iisdem euphorbiae illae
virtutibus, eodemque modo solent
præparari. Eu. P.

Similis picea. Follis picea; vēt
nitro; exiguo flore, ac paucis purpa-
reo, inquit Dioscor. II. cc. HABO.

Bilem. Dinsc. luc. cit. Καθηπυρή δὲ
χίτη ἡ μὲν πόζη οὐδὲ δέσμη
τὸν μάλαρά τοῦ δὲ καρποῦ, α'.
Purgat per inferna radix, drachmis
duabus data in aqua melsa: scena
vero, drachma una. Ita ferit et Gal-
len. loc. cit. HABO.

In balanis. Balani hoc Ideo non
palustre videtur esse, ut libero sup.
c. 74, sed glandes que in pedicem
inductas anasus ad subducendam ali-
vium. Medicis suppensoria nuncupant.
H. — Al. Ugula. Eu. P.

XXII. Resinam. Cog. lib. XIV, c.
25; lib. XVI, cap. 46, et Excursum
VI de Resina ad selectis hui. lib. Eu. P.

Sieca e pinu et picea sit: liquida e terebintho, larice, lentisco, cupresso. Nam et eae ferunt in Asia et Syria. Falluntur qui eamdem putant esse, e picea atque larice. Picea enim pinguem, et thuris modo sucesam fundit: larix gracilem, ac mellei liquoris, virus redolentem. Medici liquida raro utuntur, et in ovo fere: e larice propter tussim hulceraque viscerum: nec pinea magnopere in usu: caeteris non nisi coctis. Et coquendi genera satis demonstravimus. In arborum differentia placet terebinthina, odoratissima atque levissima: nationum, Cypria et Syriaca: utraque melilis Attici colore: sed Cypria carnosior, sicciisque. In sicco genere quacrant, ut sit candida, pura, perlucida. In omni autem, ut montana potius quam campestris: item aquilonia potius, quam ab alio vento. Resolvitur resina ad vulnerum usus et maluginata, oleo: in potiones, amygdalis amaris. Natura in me-

Sieca et pinu et picea. Sic auct. libri de Simpl. ad Patern. t. XIII Opp. Galeni, p. 998: *Resina sieca, inquit, iuvenita circa nuelipnum, et pityn (quae Theophrasto picea est, ut monimus):* alia liquida circa terebinthum, et peccen (quae tempore a Plinio larix appellatur), et cupressum, et quae circa lentiscum, quam aliqui mastichnam esse dicunt; in Chio insula, etc. Negant istamen alii liquidam e lentisco fundi. Vide Dalec. Hist. pl. I, 20, p. 69. Resinam e larice, λάριξ, manuare liquidam, scribit et Diosc. 29. H. — *Liquida... e lentiso.* E lentisco non fluit resina liquida, sed sieca; te mastic, de qua vid. Tournefort, Voyag. t. II, pag. 69. Baor.

Eae ferunt. Lentiscus videlicet ei cupressus: illa in insula Asiae Chio, ista in Syria. Larix enim Italicae et

Galliae peculiaris arbos. H. — *Eae.* Gron. et al. eae. En. P.

E picea atque larice. Hoc est, ut cum Theophrasto loquamur, τε τοῖς μέντοις καὶ ἐπὶ τοῖς μέντοις. H:

Ac mellei liquoris. Plin. Val. XVI, 49, de larice: *Plusculum huic erumpit liquoris, melleo-colore, aliquae lentiore, nunquam durestantijs.* H.

Demonstravimus. Lib. XVI, cap. 22. HARD.

In arborum differentia. Diosc. I, 92. HARD.

In domi. Haec tradit etiam Theophrast. IX, 2., HARD.

Item. Theoph. l. c. H.

In potionis. Si in potiones sumi resina debet, resoli prius necesse est oleo ex amygdalis amaris confectione. HARD.

Natura. Diosc. I, 91. Vide et Th. Prisc. I, 19. HARD.

dendo contrahere vulnera, purgare, discutere collectiones: item pectoris vitia terebinthina. Illinitur eadem calida membrorum doloribus, spasticisque in sole. Illinitur et tolis corporibus, mangonum maxime cura, ad gracilitatem emendandam, spatiis ita laxantium cutem per singula membra, capacioraque ciborum facienda corpora. Proximum locum obtinet et lentisco. Inest ei vis et adstringendi. Movet et ante caeteras urinam. Reliquae ventrem molliunt, cruda concoquunt, tussim veterem sedant, vulvae onera extrahunt etiam suffitae. Privatum adversantur visco. Panos et similia, cum sevo taurino et melle sanant. Palpebras lentiscina commodissime replicat. Fractis quoque utilissima, et auribus purulentis: item in pruritu genitalium. Pinea capitis vulneribus optime medetur.

Item pectoris vitia. Diosc. loc. cit. de omni resinarum genere: Βούτη, inquit, ἀρρώστου, καὶ φίλαις, ἐπιτετρακόσιον διάτριψι μετὰ μέλιτος, ἀναπληρώσει καὶ τὰ ἔργα. Θύρας. Tusi et tabi convenient in eccligmate per se; aut ex melle: quaque ex pectori educti reportet, expurgant. Alludere huc Plautus videtur in Mercat. act. I, sc. 2, v. 27: ac. *Tus couso rupi roniceas, iamadum sputo sanguinem.* et. *Rosinam ex melle Aegyptiam vorato, solvam freris.* De terebinthina speciatim Marcell. Emp. c. xiiii, pag. 132: *Resina terebinthina devarior ad magnitudinem fabae Aegyptiacae ab eo qui spirito laborat, viui cyatho supersumpio, qua res magno remedio est.* Idem Theod. Prisc. II, P. II, cap. 10, de empycicis. Praeivit utrique Celsius IV, 4, de difficultate spirandi. H.

Illinitur. Laudat la primis hoc pieationis genus ad gracilitatem corporis emendandam, Galen. de Sanit. Iuenda

VI, tolo cap. 8, p. 474, tom. VI. H.—*Spasticisque in sole Illinitur,* etc. Gr. et al. *Spasticisque illinitur in sole,* toto. Eo. P.

Spatius. Laxiores sic faciunt culti meatus per artus singulos. II.

Inest. Diosc. I, 91. II.

Movet. Diosc. loc. cit. II.

Reliquae. Diosc. loc. c. *Ἐστι δὲ καὶ σορότεκνον, κοιλία τε μαλάσση... βούτην ἀρρώστου, καὶ φίλαις, etc.* II.

Privatum. De visco eo, XX, 51. di-

ximus. Haec.

Palpebras lentiscina... replicat. Hoc est, replet, et pilis ornat. Sie infra c. 28: *Mastiche lentisci replicandis palpebris,* Diosc. I, 91, de quavis resina, et c. 90, de lentiscina: *εἰς τὸ ἀσκολλήσαν τριχῶν ἀσπεζη τῶν τοιούτων πλερέστε.* *Ad angustiandas palpebras unum pilos ostifert.* H.

Fractis quoque. Auribus scilicet. Haec. •

Purulentis. Diosc. I, 91: *Πρὸς τὰ*

XXIII. (vii.) *Pix quoque unde et quibus conficitur modis, indicavimus: et eius duo genera, spissum, liquidumque. Spissarum utilissima medicinae Brutia, quoniam pinguissima et resinosissima intrasque praebet utilitates: ob id magis rutila, quam caeterae. Id enim quod in hoc adiiciunt, e mascula arbore meliorem esse, non arbitror posse intelligi. Piceis natura excalsacit, explet. Adversatur privatim cerasiae morsibus cum polenta: item anginae cum melle, distillationibus et sternutamentis a pituita. Aurybus infunditur cum rosaceo: illinitur cum cera. Sanat lichenas, alvum solvit, excreaciones pectoris adjuvat ecligmate, aut illita tonsillis cum melle. Sic et hulcera purgat, explet. Cum uva passa et axun-*

τε ἵχαροβροῦστα ὅτα σὺν μέλιτι καὶ Δαιῳ, καὶ πρὸς κηπουρὸν αἰδοσον. H.

XXIII. *Indicariimus. Lib. XIV, c. 25. Hard.*

Vtrasque praebet utilitates. Et piceis, et resinae. Diosc. I, 97, de pice Brutia, δύο φύσεων ἐχομένη, πίνεντας καὶ βοτίνες. Hard.

Ob id magis rutila. Et ad id rutila magis accommodata, quam caeterae. Diosc. I, 97. H.

Non arbitror posse intelligi. Quoniam, eti in resiniferis arboribus, ipsaque teda, unde pix coquitur, mas et femina secessantur, ut dictum est XVI, 49, in pice tamē nota discrimen ullum agnosceret, haud proclive est. Hard.

Piceis natura. Diosc. I, 97, et Galen. de Fac. simpl. med. VIII, pag. 220. Hard.

Explet. Replet hulcera. Δύναται δὲ ἔχει πλευρικὰ θάνατον, Diosc. I. c. Hard.

Adversatur. Diosc. I, 94: Ηγος ἑρημῶν ἀγγυπατα σὺν ἀλοι λαῖοι κατα-

πλαστοπίνη. Valet ad serpentes morsus cum trito sale adhibita. H.

Item anginae, etc. Plin. Val. lib. I, cap. 52. Hard.

A pituita. Sic et Chilli Purulentis, nempe auribus, Groov. et al. apie Hard. Ed. P.

Auribus. Ad aures purulentas cum rosaceo pariter Dioscor. adhibet, I. c. Hard.

Sanat lichenas, etc. Diosc. et Galen. II. cc. Hard.

Excreaciones. Dioscor. I, 94: Δυνάνται γάρ τὸν ἐν θύραι ύγρον, ἐκλιχθόντα καθέσθε πλεύσει μετὰ μέλιτος. Valet ad humores, intra pectus contenatas, acgre excreabilas, ii cyathī mensura cum melle delingatur. H.

Aut illita tonsillis cum melle. Diosc. I. c. Hard.

Sic et hulcera purgat. Mutata hanc etiū interpuictio medicinas confuderat in hunc modum: Sic et hulcera purgat: explet cum uva passa et axungia: Carbunculos purgat, etc. et quanto temporeamento carbunculos purgaret,

gia, carbunculos purgat, et putrescentia hulcera: quae vero serpunt, cum pineo cortice, aut sulphure. Phthisicis etiam cyathi mensura quidam dederunt, et contra vetereum tussim. Rhagadas sedis et pedum, panosque et ungues scabros emendat: vulvae duritas et conversiones odore: item lethargicos. Strumas item cum farina hordeacea, et pueri impubis urina decocta ad suppurationem perducit. Et ad alopecias sicca piece utuntur. Ad mulierum mammas Brutia, ex vino subservefacta cum polline farraceo, quam acidissimis impositis.

XXIV. Liquida pix, oleumque quod pisselaeon vocant, quemadmodum fieret, diximus. Quidam iterum decoquunt, et vocant palimpissam. Liquida anginae perunguntur intus, et uva. Ad aurium dol-

obscurnum est. Erroris admoniti primi sumus a Plinio Val. III, 12, ita prodente: *Pix Brutia*, inquit, cum melle ulcerata purgat, explet, sanat; eadem pix cum uva passa et aranga dulceribus putrescentibus medetur. Et c. 30: *Carbunculo* medendo: *Pix Brutia* cum uva passa, exceptis nucleis, addita aranga purgat. Tunc deinde a Diosc. I, 94, etsi is pro aranga melle adsciscit: Σὺν σταφίῳ δὲ καὶ μέλιτι, ἀνθράκῃ καὶ σπινόσοντα πεπτόστη. Quin et cum uva passa et melle, carbunculos putrescentiaque hulcera emarginat. Hard.

Quae vero serpunt, etc. Diosc. I, 94, totidem verbis. Hard.

Phthisicis. Diosc. loc. cit. et Marc. Emp. c. xvi, p. 449. H. — *Euan.* Vocabulariis Brot. delet ex MSS. et edid. princ. En. P.

Rhagadas. Diosc. loc. cit. Marcell. Emp. cap. xxxi, p. 222, et Theod. Prise. I, 29. Hard.

Vulvae duritas, etc. Dioscor. loc. cit. Hard.

Lethargicos. Cels. III, 20, inter ea quae lethargicos odore foedo moveunt, piecem crudam recenset. H.

Strumas, etc. Totidem verbis Dio- scor. loc. cit. et Marc. Emp. c. xvii, p. 407. Hard.

Sicca piece. Liquidam Dioscor. ad- hibet I, 95. Hard.

XXIV. *Liquida pix, oleumque, etc.* De liquida piece, XVI, 21. De pisselaeo, XV, 7. Hard.

Palimpissam. Ut dictum est, XVI, 23. Diosc. I, 97: Καλέται δὲ μύρη ὑπ' αἰώνων τριημένης, quasi pl. iterum cocta. Hard.

Ad aurium dolores, etc. Piecis flo- rem, seu pisselaeon, Marc. Emp. c. ix, p. 76, auribus purulentis instillat. Scribon. Lyr., multo ante Comp. ap. ad aurium dolorem. Sed praeclipe pi- cis flos, quod rugosius appellatur... dolores sedat, et fore non patitur sop-

res, claritatem oculorum, oris circumlitiones, suspiciosos, vulvas, tussim veterem, et crebras excrentes pectoris, spasmos, tremores, opisthotonos, paralyses, nervorum dolores. Praestantissimum ad canum et iumentorum scabiem.

XXV. Est et pissasphaltos, mixta bitumini pice naturaliter ex Apolloniatarum agro: Quidam ipsi miscent, praecipuum ad scabiem pecorum remedium, aut si foetus māmmas laeserit. Maturum optimum ex eo, quod quum fervet, innat.

purationem fieri... Florem picis autem appello, quod excipitur, dum ea coquuntur, lana superposita eius vaporī. Hasū.

Ad canum et iumentorum scabiem. Diosc. I, 95, et auct. Geop. XVII, 24, p. 446. HARO.

XXV. *Pissasphaltos, mixta bitumini pice.* Arist. nāpi θεραπεία. Arzoua. Falsum tamen. Picem enim factitiam a natura cum bitumine misceri credibile non est. Pissasphaltion vero bitumen est sole et ventis resiccatum et densitatem picis crassitatem. Si dictum vult Diosc quod picem simul et bitumini sint, et id perperam: ἔργον verum, quod quum nālivum hūdūmen sit, picem sūm crassitie aemulatur. DAL.

— *Pissasphaltos.* Ea vox cōflatam ex bitumine ac pice naturam significat: sive naturaliter sic ex utroque constet, quod affirmat Brasavolus, in exāmine territorum, p. 435; Pliniūn ille quidem, ut auctorem libri de mirab. Auct. Plinius est sequutus: sive id nōmen ei modo inditum, quid picem bitumenque respiciat; sive quod quum bitumen sit, crassitie picem aemulatur, ut Dalecampius existimat, post Agricolam de Nat. foss. IV, p. 215. Illud quod in Apolloniatarum agro

manat, Vitruvius VIII, 3, picem appellat, bitumen Aelianus, Var. Hist. XIII, 6; pissasphaltos Diosc, I, 400. HARO.

Quidam ipsi miscent. Bitumen pīcē admiscunt. HARO.

Maturum optimum ex eo, etc. Maturum coctum. Priorem vocem huius sententiae verbis antecedentibus Plinius adnectit, et maturum legit, eo paeto: *aut si fortius mammas loquerit matrum.* Optimum ex eo, etc. Herm. Barbarus ex Dioscōr. *Naturale optimum reponit.* Sed quidquid it ex Dioscōride corrigi velit, ego maturum eum omnibus libris antiquis, Regin. Colb. Ch. editionibusque perreputatis, defenserim. De artificiali enim pissasphalte, quod bitumini admixta pīcē confici proxime ante Indicarst, agere videatur: maturē coctum et commixtum, optimum esse, quod innat, quām una coquuntur, et fervent: aliquoī non video quemadmodum intelligi queat naturale fervendo innatere, quandoquidem glebarum modo concretū in littore iectetur e Cerassiis montibus fluminum impetu ad Apolloniām Epīri, ut historici referunt. Sed et magna mibi suspicio est, quod ex Dioscōride Hermolana confirmare nī-

XXVI. Zopissam eradi navibus diximus cera marino sale macerata. Optima haec a tirocinio navium. Additur autem in malagmata ad discutiendas collectiones.

XXVII. Teda decocta in aceto, dentium dolores efficaciter colluunt.

XXVIII. Lentisci ex arbore, et semen, et cortex, et lacryma, urinam cident, alvum sistunt. Decoctum eorum hulcera quae serpunt, frot. Illinitur in humidis, et igni sacro: gingivas colluit. Folia dentibus in

titur, existimasse eum, id quod de asphalto ipso, hoc est, bitumine, ille refert, quod in Agrigentinorum agro fontibus supernatare proditur, ad fervorem innatantia pissaphalti trahi portere. Harn.

XXVI. Zopissa. Zopissa, sive apochyma, non tantum cera est navibus derasa, sed cera cum resina mixta, qua naves oblinuntur, tum ut facilior et magis lubricus per undas eorum sit corsus, tum ut eo velut teatorio defensae navium tabulae, maris edoci salsugine minus corrumpan- tur. Northmannus sua navigia hodie pice et aspergia suis simul liquatis ungunt, idque linimentum vocant *brai*. Melior zopissa ad discutiendum es nave tum primum fluctus experta, quoniam praeter snam et salis vim resiccam- tem, ligni quoque adhuc integrum facultatem habet, quae navigationibus continuatis evanescit. Dal. — *Zopissam*, Lib. XVI, 23. H.

A tirocinio navium. A nave pri- mum fluctus experta. Harn.

Additur. Discentiendi, diffundendi, dissipandi vim. Diosc. eidem adserit: *Diagyniūs*, I, 98. H.

XXVIII. *Teda*. Nobis est *Pinus Cembra*; de qua conf. lib. XVI, cap. 49. Eo. P.

Decocta. Plin. Val. I, 36: « Ad den- tium dolorem: teda pluages in astu- las concides, et in aceto decoques, id- que acetum in ore continebis. » Harn. — *Teda decocta*. Gron. et al. *tedae decoctae*. Eo. P.

XXVIII. *Lentisci*. Diosc. I, 89, ex- primi sucum ait, ex cortice, radice, foliis, qui ad sanguinis ejectionem, ad alvi profluvia, ad urinam ciendam posit. Sic et Gal. de Fac. Simpl. m. VIII, p. 233. H. — Σγύρες Γραεις; nobis *Pistacia Lentiscus* (Diosc. pen- tand. gen. 2242 Pers. *Terebinthae*. Juss.), et qua lacryma πατηγη dicta. Eo. P.

Ex arbore. Gron. et lib. ante Hard. edit. et *arbores*. Eo. P.

Decoctum. Diosc. loc. cit. de lentisci foliis: Καὶ τὸ ἀρέθνυμα δὲ αὐτῶν κα- τατελούμενον τὰ ἀπομελάρυτα πλη- ποι. *Decoctum* eorum frot. cava replet. Plin. Val. III, 22: *Aqua in qua le- ntiscus decoctus est, haloera quae ser- punt, utiliter foventur*. Totidem ver- bis Marc. Emp. c. iv, 42. Hard.

Illinitur in humidis. Hulceribus quae sunt in humido, ut disimus, XXII, 19. Harn.

Folia dentibus in dolore effter- ntar. Itaque ex eius sureulis cuspidati conseculis ac mucronatis auctore

dolore atteruntur: mobiles decocto colluhintur. Capillum tingunt. Lacryma sedis vitiis prodest, quum quid siccari excalsierive opus sit. Decoctum et villa lacryma stomacho utile, ructum et urinam movens, quod et capitis doloribus cum polenta illinitur. Folia tenera oculis inflammatis illinuntur. Item mastiche lentisci replicandis palpebris, et ad extendendam cutem in facie; et smegmata, adhibetur, et sanguinem

Dioscorid. οδοντόλυμφα sive dentis scalpia sunt, purgandis, scalpendisque dentibus, ut attritu, quae inhaerent, extergantur et detrahantur. Vitebantur ad id et myrti ramulo. Clemens Alexandrin. III Paedag. εύρυτες οδόντας ἔχειν, δέ ἀνάγκης δεῖ γελᾶς ίνα θερόποιοι παρόντες τὸ στόμα αἱς ὅτι κομψὸν φορεῖς έχειν δὲ μὴ χαλὶς γελῶσαι, διετέλει τὸν ἡμέραν ξυλήρεον μυρρίνης ἔχουται λεπτός ἐν τοῖς χαλεποῖς, διπλῆ τῷ χρόνῳ στόκριται, ἢν τε βούληται, ἢν τε μὴ. Vleteriorius, VI, 12 DAL.

Mobiles, Plin. Val. I, 36. Dioscor. I, 89: Ιστοι δέ τὸ ἄρθρον καὶ συμπένους οδόντας διακλιθόμενοι. Decoctum dentes mobiles collutione firmat. Sed et lentisci surculi dentis scalpiorum purgandis dentibus vicem praebuere: in uso a Martiale commendantur, XIV, xxxii, cuius lemma: *Dentiscalpium: Lentiscum melius; sed si tibi frondes cyprius Defuerit, dentes penna levare potest.* II.

Capillum tingunt. Nempe folia. II. — *Capillum tingunt.* Non male recentiores editiones. Fronde enim lentisci canos capillos nigrum colorem induere doceat Q. Serenus (carmine recitato cap. 10). MSS. Begg. et editio princeps, *capillum tingunt lacryma.* Brot.

Lacryma. Hoc ipsum Diosc. loc. cit.

de suηροιο foliorum radicis ac corticis. Καὶ πρὸς τὰς προπόλεις θερέας καὶ διατυλίου, od̄ uteri sedisque procedentes. Sic et Galen l.c. II.

Folia. Plin. Val. I, 44: *Lentisci tenera folia costrita, et fronte impedita, oculorum epiphora suspendunt.* II.

Item mastiche. Hoc est, resina lentiscina a nonnullis mastiche dicitur. Diosc. I, 90: Γνωταί δέ καὶ πότια οἵ εὐτῆς σχινίον καλούμενόν, οἵ ἔνια δὲ πατιχην. *Elenchus resina nascitur, lentiscina cognominata, et a nonnullis mastiche.* II. — De mastiche conf. Excurs. VII ad calcem busus libri. Eo. P. — *Replicandis palpebris.* Ea voce superius usus c. 22, tursupique inferius lib. XXXV, cap. 51. Diosc. I, c. Αναστῆλῃ δὲ καὶ τρίχῃς οὐ ὄφελοι. *Pilos oculorum fluentes glutinat et cohicit.* Hanc.

Ad extendendam cutem. Ad extendendas rugas in cute. *Ad extergendam alii, alii ad exterriculam legunt.* A libris antiquis Begg. Colb. etc. non discedo, auctore etiamnum Q. Sereno, c. xxi, p. 134. *Attrito sapone genas purgare mentito, Rugarum subito lentisci masticē tendens.* Facit tenem ad nitorem cutis faciei illata. Diosc. I, 90: Μάγνυται δὲ καὶ ἐπιχρύσαται προσώπου στελεχοῦσσα. Hanc,

Et smegmata. *Dentifricia, σμέγματα οδοντων,* Diosc. loco ejus. II.

relictibus, tussi veteri: et ad omnia quae hammoniaci vis. Medetur et attritis partibus, sive oleo e semine eius facto ceraeque mixto, sive solii, ex oleo decoctis, sive cum aqua virilia foveantur. Scio Democratem medicum in valetudine Considiae M. Servili consularis filiae, omnem curationem austera recusantis, diu efficaciter usum lacte caprarum, quas lentisco pascebatur.

XXIX. (viii.) Platani adversantur vespertilionibus. Pilolae earum in vino potae denariorum quatuor pondere, omnibus serpentium et scorpionum venenis mendentur: item ambustis. Tusae autem cum aceto acri,

Sanguinem relictibus. Diogene. pariter I. c. Χαντριάνοντος πρός αἰματος ἀκρωτήν; καὶ πρός παλαιὸν βέγχε πτυχαῖν. Gal. quoque I. c. H.

Et ad omnia quae hammoniaci vis. Sic libri omnia editi. In Reg. 4, et ad omnia quae clavis; vel queritur. Alii aliter, sed ita ut certi nihil ex ulla erat. Diogene. I, 89, secundum levitatem prodesset scribit ad omnia ea ad quae prout aeneis: καὶ τοῦτον δὲν ἀκαίσ, ἐντοῦτῳ χρῆσθαι. Harp.

Virilia. Lega naturalia, nempe vulnera; quarum sanguinem erumpentes reprimunt. Diogene. DALBC.

In valetudine. Morbum cum foisse hucus pulmonia rancore credibile est, ast immodesia sanguinis profusiones. DAL.

M. Servili. De eo distinus in anterius Indice, verbo *Servilius Democrates*. HARO.

XXIX. *Platani* adversantur vespertilionibus. In veteri libro scorpionibus legi non vespertilionibus Dalecampius admonet. Quia quis liber fuit, fidem habet meretur, retinacibus coelatis, tum Mst. tum scriptoribus etiam antiquis. Vertigine premi ₄ vesperti-

lionem, si platani folio langatur, scribit Sext. Emp. Pyrrh. hypolyp. I, 14, p. 12: Πλατάνου φύλλου θέραντος, νυκτερις καρποτατ. Africenus in Geop. XIII, p. 372, obiectis platani foliis aditum obstrui vespertilionibus disservit: Εἰς τὰς αἱρέσσους χρήσαντο φύλλα πλατάνου, καὶ εὐά σιελάσσεται νυκτεριδες. Addit idem auctor XV, 1, p. 404, cionias nichil suis platani foliis imponere; ne vespertiliores subeant. Πελαργοὶ πλατάνου φύλλα ταῖς νυκτεριαις αἱρέσσαι διὰ τὰς νυκτεριδες. Quid ei Philo prodidit, de Propr. anim. p. 74; Aelian. Hist. Anim. I, 37. H. — *Platanus orientalis* (*Morus polystachys* gen. 2108 Pers. Amant. Juss.); de an satis abunde a Nostro dictum lib. XII, cap. 8. En. P.

Pilulæ carnae in vino potae denariorum, etc. Nicand. in Ther. p. 43. Diogene. I, 107: Τὰ δὲ αραρίζη χλωρά αὐτὸν πολέμει, ἀμετοδότεις βούθη. *Pilulæ virides* in vino potae, serpentium mortibus auxiliantur. H.

Item ambusta. Diogene. I. c. Αναγόντες δὲ στρατος, πυρίκαντες θρεπτούσι. *Pilulæ exceptae adipi*, igni ambusta sunt. Sic enim Galen. de

magisque scilliti, sanguinem omnem sistunt. Et lentiginem, et carcinomata, melaniasque veteres, addito melle emendant. Folia et cortex illinuntur collecti-
nibus et suppurationibus, et decoctum eorum. Cor-
ticis autem in aceto, dentium remedium est: folio-
rum tenerrima in vino albo decocta, oculorum. La-
nugo foliorum, et auribus, et oculis inutilis. Cinis pi-
lularum sanat ambusta igni vel frigore. Cortex e vino
scorpionum ictus restinguunt.

XXX. Fraxinus quam vim adversus serpentes ha-
beret, indicavimus. Semen foliis eius inest, quo me-

Facul. simpl. med. VIII, pag. 221.
Harr.

Tusae, Plin. Val. III, 21; Q. Seren-
nus, cuius verba recitatibimus cap. 37.
Harr.

Melaniasque veteres addito melle,
etc. Melazia nigritudine est. Graeca
voce pro latina abutitur. In MSS. ma-
landriaque, male. II.

Corticis. Subintellige, decoctum ex
antecedente sententia. Diosc. I, 407:
Ο δι φλοίς ιψηθεὶς ἐστι, οδοντά-
γλας ἀτρι διάλυμα. *Cortex in aceto*
cocitus ad dentium dolores colluitur.
Galenus quoque 1. c. II.

Foliorum tenerrima. Ita MSS. Reg.
Colb. et Ch. quos sequuti sumus:
quoniam primum perperam legeretur, *folia*
corium tenerrima. Diosc. I, 407: Πλα-
τάνος τὰ τρυφέρά τῶν φύλλων ἔψη-
θεῖστα ἐστι, καὶ καταπλασθεῖστα,
στελλεῖ μέντητα ὄφελα μάν. *Tenerrima*
platani folia in vino decocta, max il-
lita, oculorum fluxiones sistunt. II.

*Lanugo foliorum, et auribus, et ocu-
lis*, etc. Diosc. I. c. O δι χροῦ; τῶν
φύλλων καὶ τῶν σφριπίου ἀκονῶν, καὶ
ἔφαι ἐμπειρῶν λυμαίνεται. *Foliorum*
pilularumque lanugo in aures et oculos
illapsa, auditum visumque labefactat.

Sic et arteriam laedi ea lanugine, si
spiritu attrahatur, docet Galen. de
Fac. simpl. med. VIII, p. 224: Φυ-
λάττεσθαι δέ τὸν ἐπὶ τοῖς φύλλαις τοῦ
δίνθρου χροῦν. καὶ γάρ τὸν ἀρτηρίαν
ἀδικῆσθε γε καὶ τὸν ὄφιν, καὶ τὴν
ἀζοήν, etc. H.

Cinis pilul. Q. Seren. c. 121: *De*
combustoris igne vel frigore, p. 162:
Conversa in cinerem platani pila curat
utrumque. Harr.

XXX. *Fraxinus. Nobis Fraxinus.*
excelsior (Dioec. Triand. gen. 2184
Pers. Jasmin. Juss.), de qua conf. I.
XVI, cap. 24. Ed. P.

Semen foliis eius inest. Hoc perpe-
ram. Non enim in eius foliis semen
est, sed ἐν λοβοῖς, id est in siliquis,
Theophrasto, Hist. lib. VIII, cap. 47.
Quidam hic legunt, *semen folliculis*
eius inest, etc. Dal. — *Folius. Sive*
folliculis. De fraxino sermo instituitur.
At *folliculis scribi oportere, non foliis*
rius, sunt qui vehementer contendant,
quoniam contineri siliqua sive
folliculo semen illud constet. Itaque
a Dalecampio aliisque hoc loco Plinius
erroris arguitur. Verum non in-
telligent viri alias eruditii, siliquam
est, qua semen includitur, foliacens

dentur iocineris et lateris doloribus in vino. Aquam quae subit cutein, extrahunt. Corpus obesum levant onere, sensim ad maciem reducentes, iisdem foliis cum vino tritis ad virium portionem: ita ut puer quinque folia, tribus cyathis diluantur, robustioribus septem folia, quinis cyathis vini. Non omittendum, ramenta eius et scobem a quibusdam cavenda praedici.

XXXI. Aceris radix contusa e vino iocineris doloribus efficacissime imponitur.

XXXII. Populi albae uavarum in unguentis usum exposuimus. Cortex potus ischiadicis et stranguriae pro-

in circumferentia praeferre laciniis, atque adeo folii latitudinem imitari: quamobrem et folii pomendationem haud immerito in eam transferri. II. — Siliquam illam, folliculum, aut polius capulam recentiores botanici samaram vocant; quo quidem vocabulo et ulni fructum designant, ut Noster ipse lib. XVI, cap. 29. Fraxino autem samara est monosperma, et ala lanceolata munita. Eo. P.

Quo medetur iocineris. Galenus I. VIII, κατὰ τὸν οὐρανόν, ex Asclepiade sub finem libri, hepaticum medicamentum describit hoc titulo: Άλη ἵππευψίν· τοσὶ καὶ πρές ταῖς ἄλλας τοῦ ἔργου διωθεῖν χρήπις βούχος. In eius compositione admittitur et fraxini, et betonicæ semen. Dalc. — Quo. Q. Seren. c. xxiii: *De iecoris et lateris vitiis medendis*, p. 439: *Suntur et semen quod fraxinus alta profundit.* Hard.

Aquam quae subit cutem. Semina proxime ante laudatio. Q. Seren. cap. xxviii: *De hydropsi depellenda*, p. 443: *Fraxineum semen cum Bacchi rore bibendum est.* II.

Non omittendum, ramenta eius et

scobem, etc. Dioscorid. lib. I, c. 408: Τά δὲ τοντύματα τοῦ ξύλου ποθέτα φασὶ ἀντιτίκα εἶναι. ligni ramenta pota lethalia esse a quibusdam perhibentur. Hard.

XXXI. Aceris, etc. Q. Seren. c. xxiii: *De iecoris et lateris vitiis*, p. 439: *Si latus immeritum morbo tentatur acuto... Aut aceris radieem tundis, et una Cum vino capis: hoc praescens medicamen habetur.* II. — *De Acere Pseudoplatano, Platanoide, cretico*, etc. Noster abunde dixit lib. XVI, cap. 26. Eo. P.

E vino. Hsec duo verba ignorant Gron. et al. ante Hard. Eo. P.

XXXII. *Populi*, etc. *De Populo alba, nigra, et gracea* (Dioec. ostend. gen. 2249 Pers. Amentae. Juss.), quae in Creta et in insulis Archipelagi nascitur, iam Noster egit lib. XII, cap. 61. Eu. P.

Cortex. Diosc. I, 409: Λεύκης τοῦ δινδρου ὁ φλοίς ποθίς στοιχεῖσιν εύγγιζε μιᾶς πλέθες, ισχιασθεῖς αφελεῖ καὶ στραγγευόμενοι. Q. Seren. cap. xxxviii, pag. 450: *Saepius occultas vieta cozendice morbus Perfurit, et gressus diro languore moratur: Populus alba*

dest. Foliorum succus calidus aurium dolori. Virgam populi in manu tenentibus intertrigo non metuatur. Populus nigra efficacissima habetur, quae in Creta nascitur. Comitialibus semen ex acetulo utile. Fundit illa et resinam exiguum, qua utuntur ad malagmata. Folia podagrī in aceto decocta imponuntur. Humor e cavis populi nigrae effluiens, verrucas, papulasque ex attritu ortas tollit. Populi ferunt et in foliis guttam, ex qua apes propolim faciunt. Gutta aequa propoli ex aqua efficax.

dabit medicos de cortice potus. Haen.

Foliorum succus. Q. Serenus, cap. xiii, pag. 134: *Quam saevus teneras dolor alte sauciā aures, Fraxinea in flammis fundit quem talea succum Instilles, sive obsoenos ex virgine rores, Aut succum, ex folio dederit quem populus alba, etc.* Et apud Dioscorid. loc. cit. existant es totidem verbis. Il.

Virgam. De vitice ideū inferius, cap. 38. Hard.

Non metuatur. Brot. ex Reg. 2 et edit. principe, non metuatur. Intertrigo autem, malum est quo femora laborant, quum equitatu aliave de causa conterantur; vel herpeliis genua, quod adulorum femora invadit. En. P.

Comitialibus. Sic Dioscorid. I, 443: Ο δὲ καρπός μητ' ἔξους πινόμενος, επίλαπτικούς ὥρκει. Haen.

Fundit. Totidem verbis Diose. loc. cit. Hard.

Humor e cavis populi nigrae effluens. E cavitatibus, quae sunt in media incisura positae, dum castratur. Ita MSS. omnes, editio libri. Quae lectio si cui non admodum arriserit, conjecturam ei aliam habet hoc loco proponere: num e cymis legi magis probaturus sit. Nam e germinibus et

surculis incipientibus (cymis Graeci Latinique vocant), crassiusculus et lentore suo resinaceus, gummosusve exit humor, odoratissimus aromatum modo: unde unguenti populei vulgo dicti materialia sumendam ceuserim. Haen.

Ex attitu ortas. Sic legend. monuit Gron. Libb. ante Hard. vulg. et attrita corporis. En. P.

Ex qua apes propolim faciunt. Lib. XI, cap. 7, e gumeni populorum se vitium pistoceros sit, non propolis. Dalec. — *In foliis guttam, ex qua.* Gron. et al. ante Hard. vō in; Brot. vero vō ex omnibus. En. P.

Gutta aequa propoli ex aqua efficeat. Eadem ac propolis in medicina vires habet ex aqua. Quae sint propolis facultates in usu medico dictum est XXII, 50. Libri ante nos editi, impedita admodum, vel ut verius, nulla sententia, *Gutta quoque aquae propolis ex aqua remedium quam efficax est.* In MSS. hoc tantum: *Gutta quoque aquae propolis ex aqua efficeat.* In quibus vestigia haud obscura sincerae scripture. Sententia est, ut diximus, parer ei guttae vires in usu medico ac propoli, esse. Aequa propoli, pro aequa ac propolis, plurisis

XXXIII. *Vlm̄i et folia, et cortex, et rami, vim ha-*
bent spissandi, et vulnera contrahendi. Corticis uti-
que interior tilia lepras sedat, et folia ex aceto illita.
Corticis denarii pondus potum in hemina aquae fri-
gidae, alvum purgat, pituitasque et aquas privatum
trahit. Imponitur et collectionibus lacryma, et vul-
neribus, et ambustis, quae decocto fovere prodest.
Humor in folliculis arboris huius nascens, cuti nitore
regi inducit, faciemque gratiorem praestat. Cauliculi
foliorum primi, vino decocti, tumores sanant, extra-
huncque per fistulas. Idem praestant et tiliæ corticis.
Mulci corticem commanducatum vulneribus utilissi-
mum putant: folia trita aqua aspersa pedum tumor.

est Pliniana; qua usus iterum lib.
 XXXV, 6: Quibus equidem nullas
 aequæ demiror iam longo aero duran-
 tes. Ilic quibus aequæ, vel aequæ
 illæ dixit, pro aequæ plique illæ. Nec
 Pliniana modo locutio, sed etiam
 Plautina, in Amphithr. act. I, sc. 13,
 vs. 437: Nullæ est hoc metacelomis
 aequæ. Haec.

XXXIII. *Vlm̄i.* Haec pariter Diosc.
 I, 111. Haec. — *Tilia* Graecis; no-
 bus *Vlm̄us campestris* (Pentand. di-
 gyn. gen. 652 Para. Amentac. Juss.) ;
 de qua Noster egit, X VI, 29; alii autem
 gallicæ nomine, cuius ibidem
 meminit, non ulmi speciem; sed
Carpinum nostrateni *Betulum* desi-
 gnat Columell. V, 6, ut auctor est
 Sprengelius. Ed. P.

Corticis. Diosc. totidem verbis, loc.
 cit. Nostr̄ δὲ τὰ φύλλα πρὸς λέπρων
 λία σὺν ὅξει ἀπολαττόμενα, μᾶλλον
 δὲ ἐφιστεῖ, etc. H — *Interior tilia.*
 Id est, cortex interior. Plinii ipse,
 XVI, 25, ubi de tilia arbore: *Inter*
corticem ac lignum tenues tunicae mul-
tiplici membrana... tiliæ vocantur; te-
nacissimæ eorum phylæ. Ed. P.

Corticis denarii pondus potum. Folia
 trita ex aceto lepris medentur: ea-
 dem vulnera glutinant, sed magis
 corticis tilia, fascie loco advoluta:
 nam lori modo facile flectitur. Diosc.
 Ilsec Plinius pervertit, et perturbat.
 DAL. — *Cort. den.* Ad verbum haec
 Plin. Val. II, 23, et Dioscor. loc. cit.
 HARD.

Imponitur. Meminit eius lacrymæ
 Theophr. Hist. IX, t. Gummi Diosc.
 vocat, in Alex. c. 22: Κόκκινη πτελέα.
 HARD.

Lacryma. Quæ præceps ramis fluit
 e medulla, dum arbor castratur. DAL.

Humor. Haec totidem verbis Diosc.
 I, 3. In foliis ipsiæ folliculi instar
 corrugatis, complicatisque, humorem
 eum reperiri aient. Φερετικά tamen
 Dioscorides: Aegineta θυλάχισ, folli-
 culos dicere. Haec.

Tiliæ corticis. Ita MSS: non corti-
 ces. Tunicae interiores in ulmi cor-
 ticibus, tiliæ a Plioio nuncupantur.
 Sic paulo ante, hoc ipso capite: *Cor-*
ticis utique interior tilia lepras sedat,
 HARD.

Humor quoque e medulla, uti diximus, castratae arboris esfluens, capillum reddit capiti illitus, defluentesque continet.

XXXIV. Arbor tilia leniter tusa ad eadem fere utilis est, atque oleaster. Folia autem tantum in usu, et ad infantium hulcera in ore commanducata: decocta urinam cident: menses sistunt illita: sanguinem pota detrahunt.

XXXV. Sambucus habet alterum genus magis silvestre, quod Graeci chamaeacten, alii helion vocant, multo brevius. Vtriusque decoctum in vino veteri foliorum, vel seminis, vel radicis, ad cyathos binos potum, stomacho inutile est, alvo detrahens aquam. Refrigerat etiam inflammationem, maxime recentis ambusti: et canis morsum cum polenta mollissimis folio-

Humor. Lib. XVI, 74, his verbis:
Circumcisas quoque ad medullam aliqui non insulitare relinquent, ut omnis humor stantibus defluat. HARD.

XXXIV. *Tilia* leniter, etc. Quae de *tilia* arbore medicinae a Plinio nunc referuntur, has totidem plaece verbis philyreac arbori, diversi omnino a *tilia* generis, Diosc. adjudicest, I, 125. An philyram Plinius pro philyrea accepit, an eadem utriusque virei, non est in promptu statuere. Quare ampliandum censemui. II. — Arbor *tilia*, φίλυρα, est *Tilia europaea*, de qua non semel diximus; φίλυρα vero Dioscor. loc. proxime laud. nobis est eodem nomine; *Phillyrea latifolia* (*Dianthus monogynus*, gen. 36. Pets. *Jasmin*. Juss.); hab. in Europa australi. Eo. P.

XXXV. *Sambucus*. MSS. omnes, sambucus. Vtrumque recte, ut alibi mouimus. HARD.

Alii helion. Hoc est, palustrem, quoniam in pinguis locis, uliginoso-

sisque nascitur. Diosc. IV, 475: Τοδέ οὔπορος ἀκτής, χαρακάστη ταλαιπότες, αὐτὴ χρησιμεῖσθαι σύντα, πλάσσει δὲ καὶ βοτανώδεστέρα. Et in Notbis p. 474: Χαρακάστη... οἱ δὲ οὐσεῖσται· οἱ δὲ ἄγρια ἀκτὴ, οἱ δὲ Ευβοίη, Πυραϊδῶνεισι. Quae Oribasius quoque transcripsit, XI, pag. 188. HARD. — Ακτὴ Diosc. IV, 374, nobis *Sambucus nigra* (*Pentand. trigin.* gen. 729. Pers. *Caprifol*. Juss.), χαρακάστη, *Sambucus Ebulus*; gallice, *bieble*, vel *ycoble*. Eo. P.

Vtriusque, etc. Diosc. I. cit. utriusque vim pariter consummum agnoscit, et aquas detrahendi alvo, et stomachum laedendi. Δύναμις δὲ η εὐτὴ ἀμφοτέρων καὶ χρῆσις, ξηρωτική, θύραγωγός, ιακοπόμαχος μάντος. Addit. et Marcell. Emp. c. xxx, p. 215. HARD.

Refrigerat. Haec totidem verbis Diosc. I. c. HARD.

Canis morsum. Diosc. iterum loc. cil. HARD.

rum illitis. Succus cerebri collectiones, privatimque membranae, quae circa cerebrum est, lenit infusus. Acini eius infirmiores, quam reliqua, tingunt capillum. Poti acetabuli mensura, urinam movent. Foliorum mollissima ex oleo et sale eduntur, ad pituitam bilemque detrahendam. Ad omnia efficacior, quae minor. Radicis eius in vino decoctae duo cyathi poti, hydropicos exinanint: vulvas emolliunt, has et foliorum decoctionem insidentium. Caules teneri mitioris sambuci, in patinis cocti, alvum solvunt. Resistunt folia et serpentium ictibus in vino pota. Podagrericis

Succus. Q. Serenus, c. viii: *Decapite purgando,* p. 492: *Vngitur et mucos dederit quos parva sambucus.* H.

Acini eius infirmiores. Diosc. loc. cit. Marc. Emp. c. vii, de capillo-nigrando, pag. 48: *Herba que graece chamaeacte, latine ebula, exprimitur etiam cum suis granis, eiusque succo quotidie illito pectine, erines qui inficiendi sunt, perducuntur.* Adde et Q. Seren. carmine a nobis allato, c. x. HARD.

Poti. Q. Seren. cap. xxxiii, p. 146: *Si cui vesicae tardus evanescatur humor, Prodest ex parvis acinos potare sambuci, Aut edere succum, etc.* H.

Foliorum mollissima. Diosc. loc. cit. HARD.

Radicis. Diosc. loc. cit. et Plin. Val. III, 12, ad verbum. Q. Seren. c. xxvii, *De hydropisi depellenda,* p. 143: *Conveniet teneras radix decocta subuci, In geminis calidi cyathis potanda Lyaci.* Cum osymelle praeber Th. Prise. II, P. II, c. 49, de hydropicis. HARD.

Vulvas emolliunt, etc. Diosc. loc. c. HARD.

Has vulvas et foliorum decoctum emollit. Insidentibus semiblos. Diosc. l. c. qd; ἐγκάθετα. Posto lyxa-

gizatx a medicis dieuntur in sessio-nes, vel in sessus. Sunt autem decocta ex herbis radicibus, atque id genus medicamentis, quibus insidetur, ut foto procidenti vulvae succurratur, aliisque malis, ut renum, coli, vesicae: supplenti baldeorum vicem; quum haec desunt, sive quum praembeccillitate hinc usum aeger ferre non possit. Ita fere Constantinus. H. — foliorum decocto si, etc. Brot. ex Reg. cod. 2, foliorum decocta. Ed. P.

Caules. Diosc. loc. cit. Marc. Emp. ad verbum, c. xxx, p. 218. Q. Serenus, c. xxix, *de ventre molliendo,* p. 144: *Aut edis in patinis tenerae decocta subuci.* H.

Resistunt. Diosc. loc. cit. Q. Seren. c. xlvi, *de serpentium morsibus excludendis,* p. 154: *Proderit et caulea cum vino haurire subuci.* H.

Podagrericis. Diosc. loc. cit. Marc. Emp. c. xxxvi, p. 244 sq. Q. Seren. c. xlvi, *de podagra depellenda,* p. 153: *Cohibebitque addita questus Parva subucus item, si hircino est collita sevo.* Scrib. Larg. tribus illis velutior, Comp. clx: *Ad frigidam podagram... subucum cum artemisia vetera tritum et impositum.* HARD.

cum sevo hircino-vehementer prosunt caudiculi illiti: iidemque in aqua macerantur, ut ea sparsa pulices necentur, Foliorum decocto si locus spargatur, muscae necantur. Boa appellatur morbus papularum, quem rubent corpora; sambuci rame verberatur. Cortex interior tritus, ex vino albo potus, alvum solvit.

XXXVI. Juniperus vel ante caetera omnia excal-
facit, extenuat, cedro assimilis. Et eius duo genera:
altera maior, altera minor. Vtraque accensa serpen-
tes fugat. Semen stomachi, pectoris, lateris doloribus
utile. Inflationes algoresque discutit, tusses concoquit
et duritias. Illitum tumores sistit: item alvum, bac-
cis ex vino nigro potis: item ventris tumores illitis.

Boa. Graeci τὰ τῶν βρεφῶν ἔχα-
 θέματα vocant; Galli, *la rougeole*; Latini rubentes papulas. Etiam tumo-
 rem crurum via labore collectum,
 appellari boam Festus est auctor: et
 vetus Glossarius: *Βόα, ὡς τοὺς πόδας*
 φλεγμάτων. Et boam morbum, ibi-
 dem: *Βόα, νόσος βοῶν.* II.

XXXVI. Juniperus. Iis Dioscorides,
 I, 403. HARO.

Excalfacit, extenuat. Verbum *ex-*
tenuat, codex antiquus non agnoscit.
 Scio tamen haberi in Dioscoride la-
 tino ex translatione Marcelli, sed in
 graecis exemplaribus desideratur. PIST.

Cedro assimilis. Voss. et Chiilli. et
 Pintianus: *cedro alias similis.* Plini
 fuit, *cedro alia similis*, ut, omnia
 Mercurio similis. GROS. — *Cedro-*
 Galen. de Fac. simpl. med. VIII,
 187; Auct. Geop. XI, 1, aliisque. II.
 — *Cedro assimilis.* Brot. ex cod. Reg.
 2, et edit principe, *cedro alias si-*
 milis. EO. P.

Genera... altera minor. Ad verbum

haec quoque Dioscorid. loc. cit. eius
 verba restituunt Anguillara, P. II, p.
 46. H. — *Apxtūθης Therphic.* et Dio-
 scorid. est nobis *Juniperus communis*
 (*Dioec. monadelph.* gen. 2286 Pers.
 Conif. Juss.); ἀπόιδον μιγάλης no-
 mine *Juniperum Oxycedrum* Diosco-
 ride describit, I, 103, teste Sprengelio,
 Hist. Rei herbar. I, I, pag. 106;
 qui subinde *Oxycedrum* eisdem spe-
 ciem esse proueniat (p. 191) cum
 τῇ κέδρῳ, de qua græcus auctor sgit,
 I, 105. EO. P.

Vtraque accensa. Diosc. I. c. H.

Semen. Bacteria, fructus, ἀρκαδίς
 dictus a Graecis: Diosc. pariter at-
 testante, τυετόμαχος, ποιῶν πρὸς τὰ
 τὰ θύραι, etc. HARO.

Inflationes algoresque discutit. Dio-
 scor. loc. cit. HARO.

Tumores sistit. Plin. Valer. III, 25.
 Hahn.

Item alvum. Marc. Em. ad verbum
 c. XXVII, p. 196, et Plin. Val. II, 27.
 HARO.

Miscetur et antidotis oxyporis. Vrinas ciet. Illinitur et oculis in epiphoris. Datur convulsis, ruptis, torminibus, vulvis, ischiadicis cum vino albo potum pilulis quaternis, aut decoctis viginti in vino. Sunt qui et perungant corpus e semine eius in serpantium metu.

XXXVII. (ix.) Salicis fructus ante maturitatem in araneam abit: sed si prius colligatur, sanguinem reiicientibus prodest. Corticis e ramis primis cinis, clavum et callum aqua mixta sanat. Vitia cutis in facie emendat, magis admixto succo suo. Est autem hic trium generum. Vnum arbor ipsa exsudat cummum modo.

Miscetur et antidotis. Laudat Genes medicamentum adversus venena, quod quia iuiperi fructum adscisceret, διά τὸν ἀποκύπετον vocabatur, da Fac. simpl. med. IX, p. 248. HARD.

Antidotis oxyporis. Si haec conjunctum legas, *antidotis oxyporis*: sunt ea antidota quasi a celeritate dicta penetrandi, οξύπορα. Si divisim, *antidotis, oxyporis*; hoc est, et oxyporis: medicamenta intellige ad facilem concoctionem utilis. Et saepe in eiusmodi oxypora, ad digestionem parandam, iuiperi bacca adhibet Marc. Emp. cap. xx, pag. 145 sq. II.

Vrinas. Diosc. I, 103. H.

Illinitur et oculis in epiphoris. Rectius in Vet. cod. *Illinitur et oculorum epiphoris.* PIST.

Datur convulsis, ruptis. Diosc. Inc. cit. Καὶ σπάσασι, καὶ βήγυσαν, καὶ ὑπερέκατη πηγομέναις (vel πηνόδασις) ἄρρενες. HARD.

Ischiadreis. Cato de Re Rust. cap. 123, p. 66. HARD.

XXXVII. In araneam abit. In araneam illa: idcirco florem alii, non semen vocant. H. — *In araneam.* Semina sunt pappis instructa. De salice

frugiperda, ἵπες αἰλεσιχάρπω, ut graecus Poëta appellat, conf. lib. XVI, c. 46. EO. P.

Sanguinem reliquentibus. Dioscor. I, 136, de salice: Ο δὲ καρπὸς μόδις αἴροντος ὥρατε. Marcell. Empir. cap. xv, pag. 120: *Semen salicis tritum, et ex vino austero sumptum, sanguinem tuiscentis sustinet, et vitium potenter emendat.* Q. Serenus, cap. 223, pag. 139: *Aut manus salicum fructus prodesse putatur, Aut platani pilulas ocri infundentes acetō: Nullus erit sanguis quem non cibus iste moretur.* HARD.

Corticis. Marc. Empir. c. xxxiv, p. 237: *Salicis ramorum primorum vel summorum cortices exsuntur: eorum enim cum aqua impositus clavellis confusim medetur.* Plin. Valer. II, 52: *Salicis ramorum primitorum cortices, etc.* Lege primorum. Diocor. I, 136, pro aqua acetum adhibet. H. — *Cortex ramulorum Salicis fragilis, aut pentandrae, etiamnunc in medicinis usurpatur; amarus, substipicus, toxicus, antifebris; teste Schreber. Mat. med. p. 253. EO. P.*

Cummum modo. Gron. et al. apie Hard. *gumnum modo.* EO. P.

Alterum manat in plaga, quum floret, exciso cortice trium digitorum magnitudine. Hic ad expurganda, quae obstent oculis: item ad spissanda quae opus sunt, ciendamque urinam, et ad omnes collectiones intus extrahendas. Tertius succus est detruncatione ramosorum a falce distillans. Ex his ergo aliquis cum rosaceo in calyce punici calfactus auribus infunditur: vel folia cocta, et cum cera trita imponuntur: item podagrificis. Cortice et foliis in vino decoctis soveri nervos utilissimum. Flos tritus cum foliis furfures purgat in facie. Folia contrita et pota intemperantiam libidinis coercent, atque in totum auferunt usum saepius sumpta. Amerinae nigrae semen cum spuma argenti pari pondere, a balneo illitum, psilotrum est.

XXXVIII. Non multum a salice vitilium usu distat

Alterum manat in plaga, quum floret, exciso cortice. Manat arbor e plaga succum alterum. Ita libri omnes. II.

Hic ad expurganda. Diosc. pariter l. c. de eo succo, qui cortice inciso manat: Δύναμις δὲ ἦται φρεγτικὴ τῶν ἐπιστατοῦντων ταῖς κόραις. *Vim* habet ea expurgandi que pupillis offendunt caliginem. Sic etiam Galen. de Fac. simpl. med. VI, p. 180. H.

Collectiones intus. Ptiluae vel sanguinis collectiones, quae intus sunt. HARO.

Ex his ergo aliquis. Ex his nullum Diosc. l. c. Sed e cortice foliisque iuvis succum ad eadem prorsus remedia adhibet: Οὐ δέ ἄτοντα γύλλαν, inquit, καὶ τοῦ φλοῖοῦ γυλός ἐν καληδῷ θράσις θεραπεύει; μετὰ δούινον, ὀταλγίας ἀρήγητος καὶ τὸ ἀρθρόματα δὲ αὐτῶν, κατάθλητα πεδάγυρας δριστον. Succum foliorum appellanti Marcell. Emp. cap. ix, pag. 80, et Plin. Val. I, 10. HARO.

In calyce punici. Punici, pro punice mali, familiaris Plinio locutio. H.

Cortice. Sic Dioscorid. loc. cit. Q. Seren. cap. xliii, pag. 152: Quaedam non rubidae medicamina digna podagræ. Ergo age, et arreptam salieis frondemque, librunque, Cum vino tere, sic contractos perligne nervos. HARO.

Flos. Q. Seren. cap. xii: Invidia si maculat faciem lentigo decoram, Frons salicis cum flore suo contrita medetur. Non flori, sed cortici trito cum foliis Diosc. loco citato, hanc vim adscribit: sed is multa miscet. H.

Folia. Diosc. loc. cit. de salicis foliis: Καθ' ἑταῖρά δὲ σίνη ὅδητε ληφθεῖται, ἀσύληταις πατεργάζεται. Folia per se sumpta cum aqua concoptum impediunt. Hoc ipsum Plinius de semine dixit sole XVI, 46. HARO.

Amerinae. Totidem verbis ac syllabis haec Plin. Val. IV, 52. H.

vitex, foliorum quoque aspectu, nisi odore gratior esset. Graeci lygon vocant, alii agnon, quoniam matronae Thesmophoriis Atheniensium castitatem custodientes, his foliis cubitus sibi sternunt. Duo genera eius: maior in arborem salicis modo assurgit: minor ramosa, foliis candidioribus lanuginosis. Prima album florem mittit cum purpureo, quae candida vocatur: nigra quae tantum purpureum. Nascuntur in palustribus campis. Semen potum vini quemdam saporem habet, et dicitur febres solvere: et quum unguntur oleo admixto, sudorem facere: sic et lassitudines dissolvere. Vrinam cident, et menses. Caput ten-

XXXVIII. *Alli agnon.* Hoc est, castum. Vnde herbarii agnum castum appellant, utraque voce idem significante. Αγνός vero dicitur, quod auctore Galeno, de Facult. simpl. med. VI, p. 148, castitatem conservet lis, quibus aut estur, aut bibitur, ant substernitur. Idcirco άγνόν dici, quasi ἄγνοος contendit Eustath. in Iliad. A, pag. 834. Pingitur a Matthiolo. In Dioscor. I, p. 196. H. — *Vitex Agnus castus* (*Didynam. augiop. gen. 144* Pers. *Vitic. Juss.*) ; habitat in meridionalis Italise Siciliaeque paludosis. De illius arbusculae virtute antivecrea, ab omni aevio praedicta, non consentiunt inter se recentiores medici. Conf. Geoff. Mat. Med. III, pag. 45. Ed. P.

Quoniam matronae, etc. Haec totidem verbis Diosc. I, 135, et Galen. loc. cit. Aelion. item Hist. Anim. IX, 26. Sunt autem Θεμοφόρες sacra Cereris, quibus nomen est a ferendis legibus: nam post inventas fruges, mores quoque hominum ea excoluisse creditur, et a silvestri vita ad humilitatem datis ligibus revocasse: itaque

mortales ianti benefici memores, haec sacra instituisse, et Θεμοφόρα vocasse. Diodee. Sie. Bibl. I, Plin. VII, 57, de Cerere: *Eadem prima leges*, etc. Hinc Θεμοφόρα Ceres appellata apud Faision. Att. I, p. 79, et apud Gruter. in vetusto lapide p. 309: ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΘΕΑΣ ΘΕΜΟΦΟΡΟΥ. ΔΙΟΝΗΤΡΟΣ. Ηλασ.

Duo genera. Haec pariter Dioscor. I. c. Hars.

Prima album florem, etc. Dioscor. loc. cit. Τὸ δὲ ἀρθρόν, ἡ μήτρ τις λευκός σὺν τῷ ὄποτερον πάραπλέοντι ἡ δὲ πορρούρων πέριτος σπίρχα δὲ τὸ πάτητο. Habet his affinitia Theophr. Hist. III, 47. Hars.

Nascuntur in palustribus. Dioscorid. loc. cit. Et idcirco inter aquarum notas vitex censetur, lib. XXXI, 27. H.

Vnguntur oleo admixto. Gron. et al. ante Hars. *unguntur, oleo admixtum.* Ed. P.

Et menses. Diosc. loc. cit. de fructu, seu semine: Εργάνα άγνη μενούμενος θεον < α' πλέθε; σὺν αἴρεται Hars.

Caput. Diosc. I. c. H.

tant vini modo: nam et odor similis est. Inflationes pellunt in inferiora. Alvum sistunt; hydropticis; et lienibus perquam utiles. Lactis ubertatem faciunt. Adversantur venenis serpentium, maxime quae frigus inferunt. Minor efficacior ad serpentes: bibitur seminis draconis in vino vel posca, aut duabus foliorum tenerrimorum. Et illinuntur utraque adversus araneorum morsus: vel perunctis tantum, suffitu quoque aut substratu fugant venenata. Ad Venerem impetus inhibent; eoque maxime phalangiis adversantur, quorum morsus genitale excitat. Capitis dolorem ex ebrietate sedant cum rosaceo flos, tenerique caulinuli. Seminis decoctum vehementiore in capitibus dolorem dissolvit fotu: et vulvam etiam suffitu vel appositu purgat: alvum cum pulegio ei melle potum.

Hydropoeia, etc. Diosc. loco citato, et Galen. de Simpl. med. Fac. VI, p. 148. HARD.

Lactis ubertat. fociunt. Diosc. loco citato. HARD.

Minor efficacior. Aelian. Histor. Anim. IX, 26. HARD.

Bibita. Diosc. loc. cit. Sed medicamenta modum non statuit. H.

Et dilatatur. Diosc. Καταλαγέ-
παξ ινι τούς θραυστάς βερθί.
HARD.

Suffitu quoque aut substratu. Diosc. loco citato. HARD.

Ad Venerem impetus inhibent. Ideo matronae Athenienses in Thesmophoria, quae castissime celebrabantur, eius follis cubile substernebant. Eodem consilio quidam e piscibus laevibus ac non squamosis utebantur: Hierophantes vero pontificium adepti cincta se contrahabant. Sacra enim maxima castimonia tractanda esse ostendunt Mysi et Esseni οὐκτοι καὶ ἀν-

ποι. Galli Matris sacerdotes, qui virilitatem sibi admisso, Gymnosophistae poscis, oryza, farina contenti, Indorum magi carnibus abstinent, Iovis in Creta sacrifici in cibum nihil admissentes quod coctum sit, et quod iure pontificio caustum erat, *Ad di-
ves caste adercent, piatates adhibento,
opus amovendo, qui secus faxit, deus
viudex erit*. Alex. ab Alex. lib. IV, c.
17. DALL.

Seminis. Dioscor. I, c. Λόμ δὲ καὶ
χρυσάλιγκον καταπλασίουν. II. —
Foto. Chibbet, posas; eed refragatur
Diosc. loc. cit. ED. P.

Et sudore. Diosc. loc. cit. Τέ δὲ
ἀρέμηπας γένεται καὶ τοῦ αἰρέματος,
τοῖς ἐγκαθίσκυτα τοῖς περὶ ὄστριας δια-
θέσαι καὶ φλεγμανεῖς ἀφύει. *Herbae
ac seminis decoctus acr inessus, und-
vae affectibus et inflammationibus ap-
tulatur*.

Alvum. Totidem verbia Dioscor. I,
c. HARD.

Vomicas panosque difficile concoquentes, cum farina hordeacea mollit. Lichenas et lentigines cum aphanistro et aceto semen sanat: et oris hulcera, et eruptions cum melle: testium, cum butyro et foliis vitium: rhagadas sedis, cum aqua illitum: luxata cum sale, et nitro, et cera. Et semen, et folium, additur in malagnata nervorum, et podagrás. Semen instillatur in oleo decoctum capiti in lethargia, et phrenesi. Virgam qui in manu habeant, aut in cinctu, negantur intertriginem sentire.

XXXIX. Ericen Graeci vocant fruticem non multum a myrice differentem, colore rorismarini, et paene folio. Hoc adversari serpentibus tradunt.

XL. Genista quoque vinculi usum praestet. Flores apibus gratissimi. Dubito an haec sit, quam graeci auctores sparton appellavere, quum ex ea lina pisca-

Vomica. Vomica tumor est acre-scens cum sanie, sine suppuratione. Celsius IV, 8. Sunt atiam vomicas interne collections, quas Graeci ἴψινθας vocant, ut ait Cœl. Aurel. V, 10. Fiant autem eae in pulmone, in membra, que latera cingit, in liene, in renibus, in intestinis; in vesica, aliisque partibus. H.

Dificile concoquentes. Qui haud facile concoquuntur, maturantur. H.

Testium. Subintellige, eruptions, ex antecedente sententia: quae et testimoniū dixit Diosc. I, 135: Στεληρίς δὲ διδύμη μετὰ βουτόφου καὶ γύλλου ἀρνίδιου μαλάττη. Ραγάδας τοῦτο ἐπεπτύχει σὺν ὄδατι ἐπικλασθέντο πείρης πρᾶντι σὺν τοῖς γύλλοις στριμματά τε καὶ τραύματά λέται. H.

Semen. Cum oleo et acetū. Diosc. loc. cit. Hars.

Viergam qui in manu habent, etc. Diosc. I. cit. Idem de populo Plinius supra c. 32. Hars.

In cinctu. Sic at Chifflet, and cinctu Gron. et al. Eo. P.

XXXIX. *Ericen.* Dioscor. I, 447: Ερική, διύδρον ἐτρι θυραδίτης, ὄμοιος μυρίχη, μαρτύρεπον δὲ ταῦλον, etc. Sic etiam Oribas. lib. XI, f. 196. Dissermus de eo XIII, 37. H. — *Erica arborea* (*Oerand. monogyn* gen. 963 Pers. *Ericae*. Juss.); habitat in Europa meridionali. Eo. P.

Hoc adversari serpentibus tradunt, Diosc. loc. cit. Oribas. et Plin. II. cc. Hars.

XL. *Genista.* Genista haec scoparia vulgi, du genit., cuius iconem Lobelius exhibet, in Obs. p. 534. Diosc. IV, 158: Σκάρπιον, Plinius supra XVI, 69: *Sciadēm* et *genista*, alligant. Mart. XLIV: *Non pīra*, quae lenta pendet religata genista. H. — *Spartium ruscum* (*Diadelph.* decand. gen. 1690 Pers. *Leguminos.* Juss.); hab. in Europa australi. Eo. P.

Quam ex ea lina pīscatoria. Lib.

toria apud eos factitari docuerim: et numquid hanc designaverit Homerus, quum dixit navium sparta dissoluta. Nondum enim fuisse Africanum vel Hispanum spartum in usu, certum est: et quum sutiles fierent naves, lino tamen, non sparto, umquam sutas. Semen eius, quod Graeci eodem nomine appellant, in folliculis, phaseolorum modo, nascens, purgat ellebori vice, drachma et diuidia pota in aquae mulsae caythis quatuor ieunis. Rami similiter cum fronde in aceto macerati pluribus diebus, et tusi, succum dant

XVI, cap. 2 extremo: *Asia e genista facit lina ad retia praecipua, in pisando durantia, frutice madefacta decem diebus. Nunc vero id Plinios iure miratur: est enim genista nostra quidem ad vincularum usum apta: eadem nectendis retibus minus idonea. Sed σπάρτος, non σπάρτου, Graeci dicere de herbis omnibus, atque adeo de lino, et cannabi, aliisque ad vitilia textiliaque idoneis. H.*

Homerus. Locus est Iliad. B: Καὶ δὴ δοῦρα σάντε νῦν, τοι σπάρτα μένυται, de quo Vatro apud Gelium: Ego, inquit, apud Homerum sparta non plus spartum significans puto, quam σπάρτου, qui dicuntur in agro Thessalico nati. In Graecia sparti copia modo coepit esse ex Hispania. Neque ea ipsa facultate usi Liburni, sed hi plerumque loris naves suebant, Graeci magis cannabe et stupa, caeterisque sativis rebus, a quibus σπάρτη appellabant. Eustathius funes a sparto, id est, genista compactas interpretatur, de quibus proverbiuム velut iacatum est, τὸν λύεν ποτὶ τὸν σπαρτοῦ ἄγαν. Cetillanus. — Homerus. Loco a nobis allato, XIX, 6, ubi vide quae in not. disimus. H.

Spartum. Hispanum hoc spartum certe est Lygeum Spartum, aut Stipa

tenacissima, de quibus egimus lib. XIX, cap. 7. En. P.

Semen. Haec Dioscor. sere totidem verbis, IV, 158, sed σπάρτεν vocat. Galeno de Fac. simpl. med. VIII, p. 231: Σπάρτο, ὃ τὰς ἀμπελους καρπάντης δεσμούσιται, etc. Ex Aetio I, lege σπάρτιον. Aetii interpres pag. 48: Genista, que vites apud nos neci solent, etc. H.

Purgat. Haec totidem verbis Dioc. IV, 158. Haec.

Rami similiter cum fronde in cocto. Ineptum hoc, quum foliis carere autores testentur. DAL. — Rami. Cum foliis minutis. De genista loquitur, cui minutis sunt folia. Tamen hoc incepte a Plinio dici Dalecamplus asseverat: quod foliis carere σπάρτου autores testantur. Qui tandem? Diocorides, credo, cuius haec verba, IV, 158: Σπάρτιον θάρνας ἔστι ρίψις πάθοντος μηκός, ἀφύλλος; etc. Verum dictionem eam ἀφύλλον in vestitionibus libris abesse iam dudum monuit Saracenus. Et folia inesse genistae, non modo res ipsa clamat, sed et ipse Dioc. perapicuis verbis Eur. I, 137: ἴργαδικον δι εὐθεῖα πινόμενα . . . σπαρτιόν τὰς πάθοντος τοὺς γύλλους ἐν ὅξαι βρύχων πλαίσιος ἡμέρας, ἐπιτα κόψας καὶ χυλίσει,

ischiadis utilem, cyathi unius potu. Quidam marina aqua macerare malunt, et infundere clystere. Perunguntur eodem succo ischiadicu addito oleo. Quidam ad stranguriam utuntur semine. Genista tusa cum axun-
gia, genua dolentia sanat.

XLI. Myricen, quam ericen vocat Lenaeus, similem scopis Amerinis dicit. Sanari ea carcinomata in vino decocta tritaque cum melle illita. Arbitrantur quidam esse tamaricen: sed ad liensem praeci-
pua est, si succus eius expressus in vino bibatur: adeoque mirabilem eius antipathiam contra solum hoc viscerum faciunt, ut affirment, si ex ea alveis factis bibant sues, sine liene inveniri. Et ideo homini quo-

καὶ ποτὲ ἵπα κύδον. Quae Plinianis plane paria ac gemina. Neque vero sum nescius Murell. Emp. cap. xxv, p. 474, et a Plin. Val. II, 45, haec totidem verbis excscribi: voculas lam-
men eās cum fronde ab utroque prae-
termittit: id vero factum ab iis eo
consilio fecerit, non quod fronde ca-
rere genistam putarint, sed quod eam
in medicis usus adhiberi hanc operae
preium esse fortasse censuerint. II.

Quidam marina aqua macerare,
etc. Ad verbum Dioceqr. loc. cit. et
Euseb. I, 137. HAD.

Genista tusa eam, etc. Marc. Emp.
cap. xxxvi, p. 246. HAD.

XLI. Myricen. MSS. Regg. Colb.
Chill. Myrice canericum Lenaeus.
Liber haecen editi, Myrice, quam
et tamaricem. Perperam: nam de hac altera appellazione, dicitur inferius.
A Propeio Lenaeo ericen vocatam ei-
llam, ob similitudinem jannuit: recte,
an secus, non definit. Plinius, cap.
39 huius libri: Ericen Graeci vocant
fruticem, non multum a myrice dif-
ferentem. Inde ora perlungatio no-

minum. II. — Tamarix gallica (Pen-
tand trigyn. gen. 732. Pers. Portulac.
Inst.); de qua iam Noster egit, lib.
XIII, cap. 37. Eo. P.

Similem scopis Agierius dicit. Eam-
dem usum præbere ad domos con-
verendas, et inquinamentis pur-
gandas. DAREC.

Arbitrantur quidam. Et ii quidem
recte. HAD.

Sed ad liensem. Dioce. Iolidem ver-
bis I, 116; Marc. Emp. c. xxiii, pag.
106; et Q. Serenus, cuius verba re-
sernum cap. 47. HAD.

Et affirment, si ex ea; etc. Marc.
Emp. loc. cit. HAD.

Et ideo homini quoque splenico ci-
dom, etc. Diocorid. loc. citat. Kar-
sikouīsouī δι οὐσια καὶ κόλακας ἐκ
τοῦ πρίμου, αἵ σιν τῶν σπληνικῶν
χρῆνται ἀγάπη ποτε πίνειν, ὃς τοῦ δὲ αὐτοῦ
τοπικοῖς οὐσιοῦντος. Sunt qui et
e equalice calyces parent, quibus poon-
dorum vice splenici utuntur, etu datus
in eiusmodi vasis potus lieni conferat.
Cael. Aurel. III, 4: Item cibam vel
potum sumere iubent aegrotantes in

PLIN. N. H. Tom. VII

Cc

que splenico cibum potumque dant in vasis ex ea facilius. Gravis auctor in medicina, virgam ex ea defraetam, ut neque terram, neque ferrum attingeret, sedare ventris dolores asseyerat impositam, ita ut tunica cinctuque corpori apprimeretur. Vulgus infelicem arborem eam appellat, ut diximus, quoniam nihil ferat, nec seratur umquam.

XLII. Corinthus, et quae circa est regio, bryam vocat, eiusque duo genera facit: silvestrem plane sterilem; alteram mitiorem. Haec fert in Aegypto Syriaque etiam abundantanter lignosum fructum, maiorem galla, asperum gustu, quo medici utuntur vice gallae, in compositionibus, quas antheras vocant. Et lignum autem, et flos, et folia, et cortex in eosdem usus

vesculis tamarii ligno confectis. H.
— *Hominis quoque splenico.* Sic et Chifflet. spleneticum Gron. et al. Eo. P.

Gravis auctor in medicina. Sic etiam Q. Sereu. cap. xxii, de ventris dolore mitigando, pag. 423. *Nec nouiungenda est utero nova virga myriacea:* Illaessa haec ferro terraque intacta teratur. Hard.

Neque terram, neque ferrum. Duo illa priora verba ignorant Hard. et Franzius. Restitutius ex Gronov. et al. ante Hard. item ex Brot. qui paulo post a se veritas exhibet, ut Regg. codd. et ed. pr. Eo. P.

Diximus. Lib. XVI, c. 45. II.

Nec seratur umquam. Apud nos, sed in Aegypto et Syria tanlut. Dat.

XLII. Corinthus, et quae circa est regio, bryam vocat. Bryam, quoniam ut Dioscorides ait, et florem, et fructum gignit Bryonia, muscumin. Dat. — *Bryam.* Libri editi, bryonium, male. MSS. omnes, Regg. Colb. aliquique tum hoc loto, tum in indice, bryam scribunt. Ipsa est de quidem

Plinius, XIII, 37: *Achaia fert bryam silvestrem: insigne in ea, quod sativa tantum ferat gallae similem fructum.* In Achaia Corinthum esse nemo ignorat. Hard. — De Brya, quae nobis est tamariis supra dictae varietas videt quod nobis dictum est lib. XIII, cap. 37. En. P.

Vtuntur vice gallae. Ita quidem fieri Galenius praecepit de Fac. simpl. med. VII, pag. 24: Χρήσασθαι πλεον τις αὐτόν (χαρκόν) δύνεται, μη παράσθαι κακίδας, εἰς οὗποτε διέλεγε. *Vbi galla ad manum non erit, ut eo (myricae senei) dicerebatur, ad ea omnia ad quae illa uititur.* II. — *Gallae, in compositionibus.* Gronov. et al. ante Hard. gallae, et in comp. En. P.

Antheras. Ανθράκαι compositiones sunt ita dictae, vel a colore florido, vel a florium mistione, quae principue adhibentur adversus oris hulceras. Galen xxi tot. IV, 8, pag. 437, et aliis ἀνθράκαι vocat: idem xxi γένον, V, 15, pag. 801, ἀνθιζόντας. Hard.

Cortex. Diosc. I, 116. II.

adhibentur, quanquam remissiora. Datur sanguinem reiicientibus cortex tritus, et contra profluvia seminarum, coeliacis quoque. Idem tusus impositusque collectiones omnes inhibet. Foliis exprimitur succus ad haec eadem. Et in vino decoquuntur; ipsa vero adiecto melle gangraenis illinuntur: decoctum eorum in vino potum, vel imposita cum rosaceo et cera sedant. Sic et epinyctidas sanant. Ad dentium dolorem auriumque, decoctum eoruin salutare est: radix ad eadem similiter. Folia hoc amplius. ad ea quae serpunt, imponuntur cum polenta. Semen drachmae pondere adversus phalangia et araneos bibitur. Cum altillum vero pingui furunculis imponitur. Efficax et contra serpentium ictus, praeterquam aspidum. Nec non morbo regio, phthiriensi, lendibusque decoctum infusum prodest, abundantiamque mulierum sistit. Cinis arboris ad omnia eadem prodest. Aiunt, si bovis castri urinae immisceatur, in potu, vel in cibo, Venereum finiri. Carboque ex eo genere urina ea restin-

Sanguinem reiicientibus. Haec da fructu Diose. cui tamen facultate similem esse corticem mox subiungit. DAL.

Idem tusus, etc. Diocorid. loc. cit. Oidhēzeta δι στήλαι κατατάσσεται. II.

Decoctum eorum in vino, etc. Multa haec visa nonnullis oratio: sed nihil MSS. praeterea habent. Voce postrema superioris sententiae fere repetita, erit fortasse qui legal, licet decoctum eorum, etc. Nam Diocor. loc. cit. Τὸν δὲ φόδον τὸ ἀρέψυκτον αὐτὸν ποθεῖσπληγα τέκει καὶ οὐδετακτίας βούτηι διεκλιθόρετο. *Folio-* rum decoctum in vino potum licet abrumit: et ore collatum ad dentium dolores salutare est. Attamen colle-

ctiones potius ex antecedente sententia putem subintelligi oportere. Haec.

Similiter. Hoc est, decocta. H. — *Similiter.* *Folia,* etc, Gron, et al. aucte Hard, similiter et *folia.* Haec, etc. ED. P.

Semen. Diocor. loc. citat. H.

Morbo. Diocor. loc. cit. II.

Abundantiamque. Vulvae profluvium: ἀρέψυκτοι φόδαις γυναιξὶ Dioc. loc. cit. Haec.

Cnis. Ligni e caudice Dioc. loc. cit. Καὶ ἡ ἄπολλα τῶν ξύλων τρύπα προσθίσται, πρῶτην ἐκ πάτρας στήλεται. Sed et ligni eius appositus fluxionem ex utero sistit. Haec.

In potu. Gronov. et al. vel in potu et paulo post id et spadonis, omisso nempe τῷ ex. ED. P.

etus in umbra conditur: idem quam libeat accendere, resolvitur. Magi id et ex spadonis urina fieri tradiderunt.

XLIII. (x.) Nec virga sanguinea felicior habetur. Cortex eius interior cicatrices, quae praesanavere, aperit.

XLIV. Sileris folia illita fronti capitis dolores sedant. Eiusdem semen tritum, in oleo phthiriases coercent. Serpentes et hunc fruticem refugunt; baculumque rustici ob id ex eo gerunt.

XLV. Ligustrum si eadem arbor est quae in Oriente

XLIII. *Nec... felicior.* Quam myrice, quam cap. 41, censeri dicit inter infelices arbores. Tarquitius Etruscus in Ontario arborario apud Macrobius Sat. II, 16, pag. 379, ubi perperam *Tarquitius Priscus* scribitur, sic sit: *Arbores, quae infernum deorum revertantur in tutela sunt, eas infelices nominant: Alaternum, sanguinem, etc. Modestin. Dig. 48, tit. 9, leg. IX: Poena parricidii more mortuorum haec instituta est, ut porricta virgis sanguineis verbivarus, deinde cullo inservatur. Sanguinem frutes, et sanguinea virga, idem. H. — Cornus sanguinea (Tetrand. monog. gen. 296 Pers. Caprifoliac. Juss.), de qua iam Noster egit lib. XVI, cap. 30. En. P.*

Quae praesanavere. Hoe est, quae prius sunt sanatae, quam opus est. Sic cap. 38, *panos difficile concoquentes*, dixit, hoc est, qui difficilius concoquuntur: c. 69, *genitalia carbunculantia*, hoc est, quae carbunculantur. II.

XLIV. *Sileris folia.* Siler Aloisius esse pulchrum silicem latifoliam, candido folio, e cuius cinere, sulphure, et aphanitro sit pulvis excutiendis naphthinis bellicis utilis. DALEG. — An-

guillara, pag. 86, *Salicem capream* credit esse siler, de quo etiam Virg. Georg. II, 12: cf. ad hunc locum D. Fée, qui *Salicem vitellinam* habet, *Flore de Virgile*, tom. VIII, p. cxiii edit. nost. Quam vero Noster hoc ipso capite semini medicamentum praebere dicat, mislit Caesalpin. II. 50, ad *Erythronium europaeum* (*Pentand. monogyn.* gen. 539 Pers. *Rhamn.* Juss.) referre. Conf. Spreng. Hist. Rei Herbar. tom. I, p. 147. Ed. P.

XLV. *Ligustrum.* In Regg. et Colb. cod. si ex eadem. Forte, si haec eadem. Haec loquendi forma usus inferius, cap. 91: *Dracontium, si modo hic est, qui apud nos draconculus vocatur.* Plin. XII, 51: *Quidam hanc esse dicunt arborum, quae in Italia ligustrum vocatur.* Ali non est saxe ligustrum Cypri, ut eo loci distinxit nec Plinius sibi, sed quibusdam ignotis auctoribus, ita videri ait. H. — *Ligustrum vulgare* (*Diand. monog.* gen. 35 Pers. *Jasmin.* Juss.) praepostere Noster dubitare videtur, au sit eadem arbor cum cypro orientali, seu *Lawsonia inermis*, de qua egimus lib. XIII, cap. 51. Ed. P.

Si eadem. Gronov. et al. ante Hard.

cypros, suos in Europa usus habet. Succus eius nervis, articulis, algoribus; folia ubique veteri hulceri cum salis mica, et oris exhalerationibus prosunt. Acini contra phthiriasin: item contra intertrigines, foliave. Sanant et gallinaceorum pituitas acini.

XLVI. Folia alii ex ferventi aqua certissimo remedio sunt tumori.

XLVII. Ederae genera viginti demonstravimus. Natura omnium in medicina anceps. Mentem turbat, et caput purgat largius pota: nervis intus nocet: iisdem nervis adhibita foris prodest. Eadem natura, quae aceto, ei est. Omnia genera eius refrigerant. Vrinam cicut potu: capitum dolorem sedant, praecepue cerebro, continentique cerebrum membranae, utiliter molibus impositis soliis: cum aceto et rosaceo tritis et decoctis, addito postea roraceo oleo. Illinuntur autem fronti: et decoctione eorum foveatur os, caputque perungitur. Lieni et pota, et illita prosunt. Decoquuntur et con-

Ligustrum eadem. Ed. P.

Exhalerationi. Brot. ex Reg. 2 et ed. pr. *exhalerationi*. Ed. P.

XLV. *Folia alii.* Ad verbum Marc. Emp. cap. xix, p. 432. II. — *Alnus glutinosa* (*Monoecia*, *tetrand.* gen. 2046 Pers. *Amentac.* Just.); alii folia et cortex apud nostrates etiam in utrum, sed raro, veniunt, ad tumorres disculriendos. Ed. P.

XLVII. *Ederae genera viginti demonstravimus.* De *Edera Helice* et eius varietatibus, conf. lib. XVI, cap. 62. Ed. P.

Mentem turbat. Dioscorid. II, 210: Τοῦ ἐτ μέλανος κισσοῦ ἐχνίος, καὶ εἰ κόρυφοι πολλάται... ταράσσουσι τὴν διάνοιαν πλεοναθήσας. *Nigræ ederae succus*, et *eurymbi epoti*... *mentem turbant largius sumpti*.

Nervis intus nocet. Dioscorid. II,

210, de edera: τοῦ κισσοῦ ἀπτερίδης, *nervosum genus tentat*. HARD.

Iisdem nervis. Marcell. Empir. cap. xxxvi, p. 246. HARD.

Vrinam cicut. Q. Seren. laudatus a nobis cap. 35. HARD.

Capitum. Q. Seren. cap. ii, inter remedia capiti medenda, p. 426: *Præfuit aut edera ex oleo colata vetusto.* HARD.

Cum aceto. Dinsc. loc. citat. Πρὸς τὰ χόρτα τοῖς παραλόγοις ἀλγήματα ἀρ-ρότηται, καὶ ἀκαρπότεραι σὺν ὅσιῳ καὶ φόδρῳ. *Contra veteres copitus dolores...* perfunditur eo caput cum aceto et rosaceo. Apul. e. xviii, tit. 2: *Ad capi-
tum dolorem:* *Ederae succo cum vino,* tempora vel frontem perfundiens: *se-
dat dolorem.* HARD.

Lieni. Dioscor. loc. citat. et Galen. de Fac. simpl. med. VII, pag. 494.

tra horrores febrium, eruptionesque pituitae, aut in vino teruntur. Corymbi quoque poti vel illiti lienem sanant: iocinera autem illiti. Trahunt et menses appositi. Succus ederae taenia narium graveolentiamque emendat, praecipue albae sativae. Idem infusus nari bus caput purgat, efficacius addito nitro. Infunditur etiam purulentis auribus, aut dolentibus cum oleo. Cicatricibus quoque decorem facit. Ad lienes efficacior albae est, ferro calefactus; satisque est acinos sex in vini cyathis duobus sumi. Acini quoque ex eadem alba terni, in aceto mulso poti, tineas pellunt, in qua curatione ventri quoque imposuisse eos utile est. Ederae, quam chrysocarpon appellavimus, baccis aurei

Q. Seren. cap. xxiv, de splene curando, pag. 140: *Sive myrica potens, seu ros quoque panis marinus. Aut ederae succus potu, appositaque invabit.* Marcellus item Emp. cap. xxii, p. 166, et Plin. Val. II, 18. HARV.

Aut in vivo teruntur. Cum melle teri et illini ad exanthemata, hoc est, ad eruptiones pituitae, praecipit Th. Prisc. I, 16. HARV.

Corymbi. Hinc Pliniū alterum Valerianum obiter emendabis II, 18: *Spleni quamoda succurendum: Gummi edere, inquit, poti vel illiti prosum. Scribe, corymbi ederae.* HARV.

Trahunt. Diosc. loc. cit. Καταράνια ὄποτε δέ ται καταράνια ὄποτε δέ ται καταράνια λιον. *Movent et menses et corymbi triti ac subditū.* Καταράνια menses, menstrua: quod mulieribus per singulos menses solet accidere profluviū. HARV.

Succus. Marc. Emp. cap. x, pag. 86: *Noverit grauter olearies emendat succus ederae frequenter infusus Apul. cap. xxviii, tit. 5: Ad menses graveolentes: Herbae ederae suetus colatus in menses infunditur, et menses male olen-*

tes emendat. Diosc. qui que loco sit: Ο δὲ χυλός ἐνταχθεὶς τῷ ἡ τοῖς ρύμασι δυνατίζεται οἰκεῖται. H.

Idem infusus nari bus. Hac totidem verbis Diosc. et Galen. locis citatis. Q. Serenus c. viii, de capite purganda pag. 129: *Expressusque ederae mandator nari bus humor.* Marc. Emp. cap. v, p. 41, pro nitro florem acris adsciscit: *Acris floris, inquit, scrip- lus una, et de succo ederae idem pondus in unum mixtum, et nari bus infusum, evacant pilositatem, et defluere compellunt.* Scrib. Larg. Comp. xii: *Pir mares purgator capas rīs rebus infusis per coru.* Ederas succo per se vel betas succo cum exigua flore acris, etc. HARV.

Infunditur. Diosc. et Galen II. cc. Apul. c. xxviii, tit. 6 H.

Cicatricibus, etc. Q. Serenus cap. xlv, pag. 154: *Vt succis ederae pulchrificat foecula cicatrix.* Adde Galen. I. c. HARV.

Acini. Ad verbum hanc Marcell. Emp. c. xxviii, p. 200, et Plin. Val. II, 21. HARV.

Ederae quam chrysocarpon. Haec

coloris viginti, in vini sextario tritis, ita ut terni cyathi potentur, aquam quae cunctem subierit, urina educit Erasistratus. Eiusdem acinos quinque tritos in roseo oleo, calefactosque in cortice punici, instillavit dentium dolori a contraria aure. Acini, qui croci succum habent, praesumpti potu a crapula tutos praestant: item sanguinem exscreantes, aut torminibus laborantes. Ederae nigrae candidiores corymbi poti, steriles etiam viros faciunt. Illinitur decocta quaecumque in vino omnium hulcerum generi, etiamsi eacoethe sint. Lacryma ederae psilotrum est; phthirias sinque tollit. Flos cuiuscumque generis trium digitorum captu, dysentericos et alvum etiam emendat, in vino austero bis die potus. Et ambustis illinitur utiliter cum cera. Denigrant capillum corymbi. Radicis

verbis lere totidem Plin. Val. III, 12: *Est edera, inquit, quae chrysocarpos appellatur, propterea quod fort grana aurei coloris, etc.* Apul. item cap. cxix, t. 4. H. — De edera chrysocarpo, quam nihil nisi Hed. Holcic varietatem esse hene animadvertis Anguillara p. 180 sq. conf. quae dicta sunt I. XVI, c. 62. Eo. P.

Prinal. Sic et Chiff. per urinam Gron. et al. Ep. P.

Eiusdem acinos. Totidem verbis Diosc. I. c. Hasp.

Ederae nigrae candidiores corymbi poti, steriles. Dioscorid. loco citato: Τοῦ δὲ μέλισσας μετοῦ ἐχυλός καὶ οἱ χάρυμφοι ποθίντες ἀγονίαν τοιούσι. Hasp.

Illinitur decocta quaecumque in vino, omnium, etc. Folia illini Diosc. dicit loco citato: Καταχλιστεῖται δὲ τὰ φύλλα πρὸς κάπα θέντε, οἴψειντα σύνηρη. Item. Plin. Valer. III, 22, et Marc. Emp. c. iv, p. 42. H. — Quae-

cumque. Hoc verbum ignorant Gron. et al. ante Hard. Eo. P.

Lacryma ederae psilotrum est. Diosc. et Galen. locis citatis, et Q. Serenus cap. vi, p. 128. H. — Lacrymam, aut potius resinam, officiosis gummis ederae dicunt, Diosc. δάκρυα τοῦ κισσοῦ, psilotri vim habere recentioribus experientia non comprobavit; ita ut aliquis in codicibus errat lateat, vel aliud quid a veteribus intellectum fuerit, ex Geofr. sententia. En. P.

Flos. Diosc. loco citato Marc. Emp. xxvii, pag. 193, et Plin. Val. I, 28. Hasp.

Et ambustis illinitur utiliter. Diosc. et Galen. locis citatis, et Plin. Val. III, 36. *Com cera pro more Plinius, pro ceralo dixit.* Diosc. σὺν κηρωτῷ. Hard.

Denigrant. Dioscorid. loco citato: Μελισσώντι δὲ καὶ ταχείᾳ τρίχας οἱ χάρυμφοι. Hasp.

Radicis suetus in acetato, etc. Diosc.

succus in aceto potus, contra phalangia prodest. Huius quoque ligni vase splenicos bibentes sanari invenio. Et acinos terunt, moxque comburunt, et ita illinunt ambusta, prius perfusa aqua calida. Sunt qui et incident succi gratia, eoque utantur ad dentes erosos; frangique tradunt, proximis cera munitis, ne laedantur. Gummi etiam in edera quaerunt, quod ex aceto utilissimum dentibus promittunt.

XLVIII. Graeci vicino vocabulo cisthon appellant fruticem maiorem thymo, foliis ocimi. Duo eius genera. Flos masculo rosaceus, feminae albus. Ambo pro-

loco citsto, et Apuleius cap. lxxxix, t. 4. HARD.

Splenicos. Plin. Val. I, 18. Q. Serenus cap. xxiv, pag. 110: Quando lieni tonido circumligat ilia vinculo, Et plenus splenis demonstrant membra rigorem, Mollibus ex edera tenuntur pocula lignis: Ilino trahet astertos aeger quoquamque liquores. H.

Sunt. Sunt et qui ederam incident, succi eliciendi gralia, eoque utantur ad dentes erosos; frangique eos dentes tradunt, proximis dentibus interum cers muoitis, ne laedantur. HARD.

Frangique. Cels. VI, 9: Quod si dolor eximi dentem cogit, bocca ederme connecta in id forame, dentem fudit. HARD.

Gummi. Marc. Emp. cap. xii, pag. 94: Ad dentes cavo, inquit, et excessos ne penitus excedantur, aut excidantur, facies hoc: *Gummi* quod in edera nascitur, cavo denti inserito. H.

XLVIII. Graeci vicino vocabulo. Nam ederam Graecixustis, fruticem hunc κυδόνιον vocant. Sic propter solam cognitionem nominis, chamaepityos et pityusae trachionem instiuit, una cum larice, pieaque cap.

20 sq. huicse libri: sic herbam erineon, cum espiritu connectit, propertgentilitatem, ut dictum est super libro, c. 65. Idque ipse aperte praefatur, ne quemquam falleret similitudinem nominis, ne quis eiusdem generis ea esse existimat, quae essent eiusdem fere appellationis. II.

Duo eius genera. Diosc. I, 126: Αὐτὸς ἀρρένες, ὥστε ποτὲ; ἵνα δὲ τοῦ οἴνου, λευκά. Flores masculo, veluti malo panicore: feminas, albi. Virtusque generis icones habet Clusius Hist. Rar. plant. I, p. 68, 70, quae's in loco Regio vidimus. II. — *Cistus* mas Dioscorid. est nobis *Cistus villosus*, aot *C. incanus* (*Polyaud. monogyn.* gen. 4313 Pers. *Cist. Juss.*); femina vero, *Cistus salviifolius*. Masculum cisti genus Theophr. Histor. VI, 2. cui ἀνθη ἐπιπεφυγίσαται, ὥστε ποτὲ, videtur esse Sprengelio *Cistus cretensis*. Eo. P.

Flos masculo rosaceus. Dicordid. ὥστε ποτὲ, veluti punicae; sed in vet. cod. Matthiol. legi adnotat, ὥστε ποτὲ; nee male, nam revera cisti flos quoad figuram, rosam silvestrem simulatur. Duo cisti genera distinxit quoque Theophr. Histor. VI, 2, quo-

sunt dysentericis et solutionibus ventris in vino austero, ternis digitis flore capto, et similiter bis die poto: hulceribus veteribus et ambustis cum cera: et per se oris hulceribus. Sub his maxime nascitur hypocisthis, quam inter herbas dicemus.

XLIX. *Cissos erythranos ab iisdem appellatur similis ederae, coxendicibus utilis e vino potus: item*

rum ἄρθρον ἐρπατεῖ πύρωσι τοῖς ἀγριότεροι, flores silvestribus rosis similis. Quam vero Plinius rosaceum florem dixit, videtur potius ad colorem respxisse, nempe ad purpuram inclinantem, ἀπτορφυρόντα, ut alii graecus anchora loco cit. Eb. P.

Prouant dysentericis et solutionibus ventris, etc. Dioscorid. loco citato, et Galen. de Fec. Simp. med. VII, pag. 490. Haec.

Et similiter. Vt de edera dictum est c. sup. Haec.

Cum cero. Hoc est, cum ceraso, Diosc. loc. cit. Καλλιάτα δι καταλα- φέτα, τομής ἐρπατητοῦ σὺν πυρετῷ δὲ πυρικαστεῖ, καὶ παλαιάς ἔλει- λάτει. Haec.

Sub his maxime nascitur hypocisthis, quoniam, etc. Est nobis Cytinus Hypocisthus (Monocot. monadelph. gen. 2155 Pers. Aristolech. Juss.); parasitica, radicibus cisthorum humascens; habitat in Europa australi. De ea vide quae dicturi sumus lib. XVI, cap. 31. Eo. P.

Quam inter ederas diximus. Obliviose citat hoc Plinius. Nullam enim hypocistidis prorsus mentionem fecit in ederarum historia et descriptione lib. XVI, cap. 34. DAL.—Inter herbas dicemus. Prius legebatur, quam inter ederas aiximus. Quia lectio percussa Dalecampius, Plinius memoriam desiderat; qui nullam hypocistidis mentionem in ederarum histo-

*ria fecerit. Amanuensium potius si- dem desideraret, non scriptoris sane perquam diligentis et accurati. In Reg. 4 cod. quam inter ederas dice- mus. In Reg. 2 totidem plane apici- bus, quod repreäsentamus, quam inter herbos dicemus; nempe XXVI, 31, quo volumine pestrantur herbae, ut ipse in fine lib. XXIV, praestitum se his verbis pollicetur: *Nuna ipsa caritas herbarum dicitur.* Eo enim li- bro et capite mox citato de hypocisti- thide: *Noscitur, inquit, ut diximus, sub cistro, unde uomen, etc.* Hunc locum restituere ita Salmonius tentabat in Solin. pag. 367: *Sub his maxime nascitur hypocisthis. Iam inter ederas diximus cisson. Erythranos, etc. Ios. Scaliger I, Ep. 18 ad Fec. Verthnam in hunc modum: Sub h.c.s. hypocisthis. Quam inter ederas diximus, cisson ery- thranos, etc. Angelicus Politianum se- quutus. Illic factum est, ut in indicibus Plioianis, qui haecenous concinnati exstant, hypocisthis ederoe genus ap- pelletur: falso. II.—Inter herbas, etc. Sic emendandum iam praemooserat Gron. in not. Eo.P.**

XLIX. *Cissos erythranos ab iisdem appellatur similis ederoe. Lib. XVI, cap. 62 de edera: Quidam apud Gra- coeconcionum duo genera huic faciunt a colore acinorum: erythronum et chrysocarpon. Ergo genus est ederae, xissoū, erythranum, sic dictum a ru-*

lumbis. Tantam vim acini aiunt, ut sanguinem urina detrahatur. Item chamaecisson appellant ederam, non attollentem se a terra. Et haec contusa in vino acetabuli mensura lieni medetur. Folia ambustis cum axungia. Smilax quoque, qui et nicophoros cognominatur, similitudinem ederae habet, tenuioribus foliis. Coronam ex eo factam impari foliorum numero, aiunt capitis doloribus mederi. Quidam duo genera similacis dixerunt. Alterum immortalitati proximum, in convallibus opacis, scandentem arbores, comantibus acinorum corymbis, contra venenata omnia efficacissimis, in tantum, ut acinorum succo infantibus saepe instillato, nulla postea venena nocitura sint. Alterum genus culta amare, et in his gigni, nullius effectus. Illam esse smilacem priorem, cuius lignum ad aures sonare diximus. Similem huic aliqui clematida appellaverunt,

bro acinorum colore, qui Græcis ἡπόριον. Eo. P.

Tantamque vim accipiunt, ut Sanguinem urina detraheant. Voss. tantam vim accipi, ut sanguinem urina detraheant. Belle, modo corrigas, tantam vim acini. Pintianus scribendum arbitrabatur: tanta vi ut sanguinem. Glos. — Tantam. Nos ita ex conjectura emendavimus, quum prius insulse legeretur. Tantamque vim accipiunt, ut, etc. Hard.

Chamaecisson. Herbariorum plerisque chamaecissus est Glechoma hederaea (*Didym. gymnos. gen. 4387* Pers. *Labiat. Juss.*); quam vulgo vocant, lievre terrestre. Glechomæ saturem flores caerulei; pallentes vero γαραντίσσων. Diosc. IV, 126, Σμιλαξ λευκίς οὐσία, nempe floribus leucoi, seu violas albas: unde Sprengel. referre maluit ad *Antirrhinum Asarinum* (*Didym. angios. gen. 4464* Pers. sub *Oreotis Serophular. Juss.*) de-

chamseciso istm Noster egit XVI, 62. Eo. P.

Alterum immortalitati, etc. Σμιλαξ τραχεῖς. Diosc. IV, 144; nobis *Smilax aspera* (*Dioec. hexand. gen. 2235* Pers. *Asparagin. Juss.*); de qua iam dictum est lib. XVI, c. 63. Eo. P.

Comantibus acinorum corymbis. Observa sonare, quod foliorum et frondis proprium est, dictum de racemo; præterea corymbum de acino. Dal.

Contra venenata, etc. Diosc. loc. cit. Hard.

In tantam. Diosc. I. c. totidem versibus. Hard.

Alterum genus. Σμιλαξ λεύχη dictur Diosc. IV, 145, smilax levis; nobis est *Convallaria septium* (*Pentand. monogyn. gen. 416* Pers. *Convolvulus. Juss.*); μαλακόχιστος; appellatur Gepon. XII, 6. Eo. P.

Dimidius. Conf. sup. lib. XVI, c. 63. Hard.

repentem per arbores, geniculatam et ipsam. Folia eius lepras purgant. Seumen alvum solvit acetabuli mensura, in aquae hemina aut aqua inulsa. Datur ex eadem causa et decoctum eius.

L. (xi.) Arundinis genera **xxix** demonstravimus, non aliter evidentiore illa naturae vi, quam continuis his voluminibus tractamus. Siquidem arundinis radix contrita et imposita, silicis stirpem corpore extrahit: item arundinem silicis radix. Et quoniam plura genera fecimus, illa quae in Iudea Syriaque nascitur odorum unguentorumque causa, urinam movet cum gramiue aut apii semine decocta. Ciet menstrua admota. Medetur convulsis duobus obolis pota, iocineri, renibus,

Clematis. Κλεματίτις dicta Diosc. IV, 182, similacris in morem sese arboribus circumvolvens: Περιβάλλεται δὲ τοῖς δύσθρασι ἡ σπέλαιξ. H. — *Clematis Violacea* (*Polyand. polygyn.* gen. 1358 Pers. Ran. Juss.); habitat in Hispaniae, Italiae, etc. sepiibus; Gallia vicime. En. P.

Folia Dioscor. loc. cit. Tā δὲ γύλλα καταπλακώντα, λέπρας ἀρίστην. H.

Alvum solvit. Diosc. totidem verbis loc. cit. Hard.

L. *Demonstravimus*. Lib. XVI, cap. 64 sqq. Hard.

Illa naturae vi. Antipathia et sympathia H. — *Illa naturae vi.* Gron. et al. ante Hard. *illa natura.* En. P.

Arundinis radix. Totidem verbis Marc. Emp. esp. xxxiv, pag. 233, et Plin. Vol. III, 49. Haustore embo a Celso V, 26 sub fine: *Vbi* *sarculus* *corpori* *infusus* *est...* *Sarculum* si fieri potest, oportet vel manu, vel ferramento cucere. Si vel praefactus est, vel altius descendit, quans ut ita fieri possit, medicamento evanandas est. Opume autem educti superimposita arundinis radix, si tenera est, protinus

contrita: si iam durior, autē in muto decocta: cui semper mel adiuvandum est, aut aristolochia, cum eodem melle. Pessima ex sarculis armido est, quia aspera est: eademque offensa in silicie hastula est. Sed non cognitum est utramque adversus alteram medicamentum esse, si contrita superimposita est. Hard. *

In Iudea Syriaque. Ita MSS. omnes. Tolerabilis tamen vulgata quoque lectio, *In India Syriaque*. Nam de calamo aromatico agit, quem Indis Syriaque communem esse dicit XII, 48, cum Diosc. V, 18. H. — *Acorus Calamus* (*Hexand. monogyn.* gen. 839 Pers. Aroid. Juss.), varietas indica; Graecis καλαμος νυστρις et ερμηνικός. En. P.

Urinam movet. Dioscor. V, 17, haec totidem verbis de celamo aromatico: Δύναται δὲ οὐρά ψρήνη ποδίς: ὅσου ἄρρωστη μετει σύρραγται ἢ στέλλου ἀπέρρητος ἀφέψυσσης καὶ τοῦτο, ὑδραπίκης, νερρίκης, etc. H.

Cret menstrua admota. Diosc. l. c. Hard.

Medetur... *tusci.* Dioscor. loc. cit.

hydropi, tussi etiam suffitu, magisque cum resina. Furfuribus hulcerumque manantibus cum myrrha decocta. Excipitur et succus eius, sitque elaterio similis. Efficacissima autem in omni arundine quae proxima radici. Efficacia et genicula. Arundo Cypria, quae donax vocatur, corticis cinere alopecias emendat: item putrescentia hulcera. Foliis eius ad extrahendos aculeos utuntur: efficacibus et contra ignes sacros, collectionesque omnes. Vulgaris arundo extractoriam vim habet, et recens tusa, non in radice tantum. Multum enim et ipsam arundinem valere tradunt. Medetur et luxatis, et spinae doloribus radix in aceto illita. Eadem recens trita in vino pota, Venerem concitat. Arundinum lanugo illita auribus, obtundit auditum.

LI. Cognata in Aegypto res est arundini papyrus,

Βεργάς τι λέται, ὑπεθυμίανεος καὶ έπιτον, καὶ σὺν ἀρτίῳ τηρεῖσθαι.
HARD.

Excipitur et succus eius, sitque elaterio. Absurdum hoc, nescio e quo petitum. DAL.

Arundo Cypria, quae donax. Haec trideni verbis Diosc. I, 114, et Alexandr. Iatr. I, 4. H. — *Arundo Cypria.* Etiamnō servat nomen. Δόναξ Graecis; nobis eodem nomine *Arundo donax* (*Triand. digyn.* gen. 183 Pers. *Gramm.* Juss.) de qua dictum est lib. XVI, c. 66. ED. P.

Foliis eius utwutur. Diosc. loc. cit. radice. HARD.

Efficacibus. subintellige foliis. Ita Mss. non *efficacius*. Plinius ignes sacros: Dioscorides, ut serpe monimus, ἴρωεισθαι: ille collectiones, φλεγμονάς iste dixit. Τὰ δὲ φύλλα χλωρά πεπέντα καὶ ἴμπεθεντα, ἴρωεισθαι ταὶ καὶ τὰς ἄλλας φλεγμονάς λέται. *Folia viridia tusa et imposita sacros*

ignes et ceteras inflammationes sanant. HARD.

Vulgaris arundo. Videtur esse arundo *Phragmites*; crescit in Europae aquosis. ED. P.

Extractoriam vim habet. Dioscor. loc. cit. HARD.

Medetur luxatis, etc. Dioscor. loc. cit. Σὺν δέ τι στριμχατα καὶ ὅρφες ἀλγήματα παρηγοτέ. *Cum aceto luxatis et spinae doloribus medetur.* HARD.

Arundinum lanugo illita auribus, obtundit auditum. Diosc. loc. citato: Η δὲ ἀνθήτη τῶν καλίσμων ἰππεοῦσα τις τὰς ἄκνάς, κόρωντι ἐργάζεται. *Paniculae floes, si aures intraverit, exsudat.* HARD.

LI. *Papyrus.* Πίπυρος Graecis; nobis *Cyperus Papyrus* (*Triand. monog.* gen. 122 Pers. *Cyper.* Juss.), de quo iam Noster egit abunde lib. XII. ED. P.

praecipuae utilitatis, quum inaruit, ad laxandas siccandasque fistulas, et intumescendo ad introitum medicamentorum aperiendas. *Charta* quae fit ex ea, cremata, inter caustica est. *Cinis* eius ex vino potus somnum facit: ipsa ex aqua imposita callum sanat.

LII. Ne in Aegypto quidem nascitur ebenus, ut docuimus: nec tractamus in medicina alienos orbes: non omittetur tamen propter miraculum. *Scobem* eius oculis unice mederi dicunt; lignoque ad cotem trito cum passo, caliginem discutit. Ex aqua vero radice,

Præcipuae utilitatis. *Diosc.* I, 415. Εύχροτεῖ δὲ εἰς τὴν ἐπιτραπή χρηστὸν πρὸς ἀνατέμασιν εὐρύγενον, ἔπειτα πεπλευτικά θεραπεύον, περιπλουμένον λίθον ἔχει ἑπασίον. Στραγωνιμένη γάρ καὶ επιτηδίην ἀποτίλαται ὑγρότητας, καὶ ἐξουδεόνται διαροτοῦ τὰς σύρρυγας. *Præcipuae in medicina utilitatis est*, ad laxanda fistularum orificia, si aera facta fuerit, mox macerata liquore, ligno fuerit obvoluta, donec inaruerit. *Ita enim malida atque immissa, humore completerit, et intumescendo fistulas operit.* *HARD.*

Quum inaruit. Ad eum usum parpyri caulem adiectum Aegypto, iam exsucuum et aridum aqua mergent, madesfactumque et in oblongam cylindri formam arete vinculo ligatum accari permittebant: deinde quum opus esset exsulatum fistulas indebant, ut intumescena earum os aperiret; quaratione chirurgi nostra tempestate medullam Indici militi, gentiana radicem, apomiam cera imbotam immittunt *Alexandro lib.* I, problemate 93, papyrus σφυρωθῆσαν alvo appressa, balani modo subicitur in aedem, ut diducta aedis muscularis, facies esseant. Στρωσθῆσαν ad recludendas fistulas *Dioscorides* poscit, id est,

qua industria diximus, paratam, quo loco *Marcellus* et *Cornarius* legendum potant, σφιλετεύονται, arescant et siccatae ἦσαν σφιλετοί. *GvILL.*

Charta quae fit ex ea *Diosc.* I, 415: *Papyrus* usta, inquit, dum in cinerem redacta fuerit, deparentia hulcera cohibet; id vero charta combusta melius efficit: Βελτίων δέ οἱ χάρται δῆτα τοιοῦτον. Meminist huius medicamenti διὰ τοῦ πεπλουμένου γάπτου, ad pudendorum affectus et hulcera *Galen.* *zatr. tōt.* IX, 8, p. 624. Et od ἄγραπτος sanandos, hoc eat, manantia e-pitia hulcera, chartas combustae eius cum aecto meditare, inquit *Theod. Prisc.* I, 5, de achoribus. *HARD.*

Caustica. Caustizā medicamenta sunt quae adurendi et excedendi vim habent. *HARD.*

Cinis. *Q. Seren.* cap. LVI de somno aegris adsciendo p. 160: *Charta* igitur, variis quam pinxit littera verbis, *Vritur*: inde cibus calido potatur in amni. *HARD.*

LIII. *Ebenus.* Videtur esse *Dioscorid.* *Ebenaster Koenig.* (*Dioce.* octand. gen. 2250 Pers. *Gusiacan.* Juss); de quo conf. quae dicta sunt lib. XII, c. 8. *Ex. P.*

albugines oculorum. Item tussim, pari modo dracunculi radicis adiecto cum melle. Ebenum medici et inter erodentia assumunt.

LIII. Rhododendros ne nomen quidem apud nos invenit latinum: rhododaphnen vocant, aut nerium. Mirum, folia eius quadrupedum venenum esse, homini vero contra serpentes praesidium, ruta addita e vino pota. Pecus etiam, et caprae, si aquam biberint, in qua folia ea maduerint, mori dicuntur.

LIV. Nec rhus latinum nomen habet, quum in usum pluribus modis veniat. Nam et herba est silvestris, foliis myrti, caulinulis brevibus, quae tineas pellit: et frutex coriarius appellatur, subrutilus, cu-

Albugines oculorum. Diosc. I, 429.
Hard.

LIII. *Rhododendros ne nomen quidem apud nos invenit.* Nobis *Nerium Oleander*, de quo saepius istm dictum; nostris vulgo lawier rose. Ed. P.

Mirum. Vide quas diximus lib. XVI, 33. Hard.

LIV. Quam in usum. Quam in usu medicinæ pluribus rebus id nomen secommodeatur; et frutici nimurum, fructuariæ Syriaco, de quo XIII, 13, et herbae silvestri quae tineas pellit: et frutici coriario, de quo mox dicitur. Hard.

Nam et herba est silvestris. Chamaelegagnus Dodonei haec est, pag. 768. Aliis rhus myrtifolia belgica, aliis myrtus Brabantica: Gallia sunnae, fustet, coriandre. Vidimus in horto Regio. Viri docti hodie remant eamdem esse cum ea quam vulgo thé Sinarum vocant: neque ab ea vel forma, vel viribus discrepare. Vide commentarium Simonis Pauli de abuso tabaci et herbae thé. *H. Herba est silvestris.* Non herba, sed frutex. Pauc Theop.

Histor. III, 18; ubi egregie describuntur folia pinnata, villosa; inflorescentia, fructus et usus ad rem coriarium. Pauc *βυρσοθήπια*; Diosc. I, 47; nobis *Rhus Coriaria* (*Pentand. trigyn.* gen. 726 Pers. *Terebinthæ. Juss.*); habitat in Europa australi, Palæstina et Syria. Omnino diversum ab arbore quae *The* vel *Tria* Sinis Iaponensisbusque dicitur; nobis *Thea Bokæ seu viridis* (*Polyand. monogyn.* gen. 1386 Pers. *Theæ. Juss.*); habitat in China et Iaponia. Ed. P.

Folii myrti, condensatis brevibus. His verbis describere Plinii videtur Rhun Monspessulanam, cuius historia traditur in silva universæ historiæ plantarum. DAL.

Quae tineas. Et glijes obigi, et pediculos necari ex scimus: nec serpentes in saltibus illis, in quibus ea frequens est, posse cubilia. H. — *Quae tineas pellit.* Gron. et libb. ante Hard. vulgg. *quae venena et tineas* Ed. P.

Et frutex coriarius. Hoc est, quo coria perficiuntur, ut est alias dictum saepius. Haec rhus myrtifolia Lohé-

bitalis, crassitudine digitali: cuius aridis foliis, ut malicorio, coria perficiuntur. Medici autem rhoicis utuntur ad contusa; item coeliacos, et sedis hulcera, aut quae phagedaenas vocant, trita cum melle; et illita cum aceto. Decoctum eorum instillatur auribus purulentis. Fit et stomatice decoctis ramis ad eadem, quae ex moris: sed efficacior admixto alumine. Illinitur eadem hydropicorum tumoris.

LV. *Rhus*, qui erythros appellatur, semen est huius fruticis. Vim habet adstringendi refrigerandique. Aspergitur pro sale obsoniis. Alvos solvit, omnesque carnes cum silphio suaviores facit. Hulceribus medetur manantibus cum melle: aperitati linguae, percussis, lividis, desquamatis eodem modo. Capitis hulcera ad cicatricem celerrime perducit: et feminarum abundantiam sistit cibo.

lū, in Adv. p. 412, quam et nos in Regio horto vidimus. II.

Rhoicus utauror. Suhintelligitur, solum: rbus illius videlicet que Syria dicuntur, expedita a nobis lib. XIII, c. 13, non myrtifoliae. H.

Item coeliacos. Diosc. I, 147. Monspelli, ubi rbus illius fruticat, panem consicutum ex iure huius seminis, et farina, ad dysenteriam accommodassisimum. Hanc.

Instillatur auribus. Dioscord. loc. cit. Hanc.

Fit et stomatice decoctis ramis ad eadem, quae ex moris. De stomalice, quae sit ex moris, eiusque dotibus, dictum est XXIII, 71. H.

Tumori. Sic et Chilli. Gron. et al. tumoribus En. P

LV. *Rhus*, qui erythros appellatur. Prius legebatur: *Rhus*, quae erythros appellatur, frutex est: et hucus fruticis semen vim habet, etc. Quae lectio Dabecampium impulit, ut Plinius dice-

ret rhun erythron a rhoë coriario-rum, seu diversos fructices, inepie discriminare. Sed librariorum ille non Plinius error est. Quid ille senserit, scripterisque, sincera scriptura exhibet, quam totidem syllabis apiebusque representamus, quot sunt in Reg. 2 codice. Et sane si Truticem diversum putaret, formam, ut solet, ob oculos poneret: neque tantum fruticem esse admoneret, quae ipsa cum rhoë altero communis appellatio est. Sed de semine eius fruticis, non de toto frutice agit. Hanc.

Adstringendi refrigerandique. Cf. Gulen. de Fac. Simpl. VIII, p. 255. Hanc.

Aspergitur pro sale. Dioscord. loco citato. Hanc.

Alvos solvit. Marc. Emp. c. xxvii, p. 191. Hanc.

Aperitati linguae, etc. Diosc. loc. cit. Hanc.

Et feminarum abundantiam. Diosc.

LVI. Alia res erythrodanus, quam aliqui ereuthodanum vocant, nos rubiam, qua tinguntur lanae, pellesque perficiuntur: in medicina urinam ciet: morbum regium sanat ex aqua mulsa, et lichenas ex aceto illita: et ischiadicos, et paralyticos; ita ut bibentes laventur quotidie. Radix semenque trahunt menses, alvum sistunt, et collectiones discutiunt. Contra serpentes rami cum foliis imponuntur. Folia et capillum inficiunt. Invenio apud quosdam morbum regium sanari hoc frutice, etiam si adalligatus spectetur tantum.

LVII. Distat ab eo, qui alysson vocatur, foliis tantum et ramis minoribus: nomen accepit, quod a cane

loc. cit. Καὶ ἡ τούτη φῶν ἔτεσιν. II.

LVI. *Alia res erythrodamus*, etc. Alia nimis ab erythro rhoë, cum que nominis aliquam cognationem habet. Cael. Aurel. Chron. III, 5: *Rubæa*, quam Græci erythrodanus vocant. Vide et Dinc. III, 160. Galli vocant *garance*. II. — *Res. Gron.* et al. ante Hard. est. En. P.

Rubiam. Nohis eadem nomine *Rubia tinctorum* (*Tetrad. monogyn.* gen. 244 Pers. *Rubiac. Juss.*); habitat sponte Monspelii, in Italia, etc. Graecis auctoribus iουθρόδανος, quamquam alia endem nomine planta occurrit apud Theophr. Hist. IX, 11, foliis ederaceis, sed rotundioribus, de qua certi aliquid desinere non posse testatur Sprengel. Hist. Rei herb. tom. I, p. 81. Conf. etiam Plinium lib. XIX, cap. 57. En. P.

Vrinam siet. Diosc. loc. supra cit. Hard.

Morbum regium sanat ex aqua mulsa, et lichenas, etc. Diosc. loc. citat. Interprœtac. pœtræ paleoœpiton pœtopœn pœnœti. Plinius quoque Valer. II, 59. Q. Seren. cap. lxx, de morbo regio,

pag. 161: *Huic rubia ex mulsa fertur conducere lymphæ*. II.

Et paralyticos. Diosc. loco citato. Ιγγειοῖς; τι καὶ παρχλευμάνος, et Gal. de Fac. simpl. med., VI, p. 175. Sic etiam Marcell. Emp. esp. xxv, p. 174; Plin. Val. II, 45, et Q. Seren. cap. de ischia, et articulari morbo. Hard.

Trahunt menses, etc. Diosc. loc. cit. totidem verbis, et Galen. loco citato post Hippocr. dñ Natur. mul. test. 29, p. 379. Hard.

Contra serpentes, etc. Diosc. loco citato. Hard.

Rami cum foliis imponuntur. Συεῖς cum foliis bibitur: Θερισθένταις βρυθῆ χνῦσ; μετὰ τῶν φύλλων ποδεῖς. Plinius leguisse videtur, βούθει καυδὸς πετά φύλλων ἐπιτεθεῖς.

Folia et capillum inficiunt. Sic etiam Chifflet. tingunt Gronov. et libb. ante Hard. vulg. En. P.

LVII. *Distat ab eo, qui alysson*. Nec Galeni istud, nec Dioscoridis ἀλυσσόν, etsi eadem utroque originatio nominis, et geminae vires. Neutrū enim ex iis folia habet, ramosque

morsos rabiem sentire non patitur, potus ex aceto adalligatusque. Mirum est quod additur, saniem conspecto omnino frutice eo siccari.

LVIII. Tingentibus et radicula lanas praeparat, quam struthion a Graecis vocari diximus. Medetur morbo regio et ipsa decocto eius poto, item pectoris

rubiæ, sen erythrodam pares. H. — *Alysson.. foliis tantum et ramis minoribus.* Plinianum alyssum Broterio est Rubia silvestris laevis, C. Bauh. quae mera *Rubiæ tintoriorum varietas*, de qua sup. eap. egimus. Αλυσσον Dioscor. III, 405, iudicet Sprengelio, endem nomine est *Alyssum alpestre* (*Tetradynam. silicid.* gen. 1559 Pers. *Crucifer.* Juss.), iacet Fab. Columnæ idem videatur cum *Veronica arvensis* aut *montana*. Αλυσσον vero Galen. Antid. II, 4 t, doctissimo viro est *Marrubium Alysson* (*Didynam. gymnoisp.* gen. 1394 Pers. *Labiat.* Juss.). Conf. Hist. Rei herb. tom. I, p. 43 t ei 482. Eo. P.

Morsos. Gronov. et al. ante Hard. *commorsos.* Eo. P.

Rabieum sentire non patitur. Et de suo pariter alyso id Dioscorid. III, 405: Αμό τοῦ λύσταν κυνέος λύσται. H.

Mirum est quod additur. Plinarchus tertio Symposiacon seribit alysson, si manu lenescatur, vel omnino aspicatur, singultu liberare: quo loco pro λυγμῷ quidam legendum putant λύστης. Est apud Pausaniam in Arcadicis Alysson fons, oppido Cimethenium vicinus, cuius aqua potu sanat a cane rabioso commorsos. Alysson hoc Plinii, Dioscoridis historiae nihil convenit, ut ii prorsus reisciendi non sint, qui alysson Plinii, herbariorum asperulum esse putant. Alysson Galeno est folio prasii, flore cyaneo, lib. II, de Antidotis. DAL.

PLIN. N. H. Tom. VII

— *Saniem conspecto omnino frutice eo siccari.* Pus videlicet quod in huleere est, a morsu canis. De sanie que fluat ab huleere ex morsu canis nunc agi, commonstral ipsa per se orationis series. Et *saniem* quidem, et *siccari*, præ se ferunt MSS. omnia exemplaria: praeter Reg. 2, in quo *insaniam* manifesto errore legitur: quid enim est, *insaniam* *siccari*? Non placet tamen Saraceno ea leutto, sed *singultum*, non *saniem*: mosque *sanari* non *siccari* scribi contendit opertore in nott. ad Diuse. Plinii poenit resingendi mentem Dioscorides primum iniecit. Sic enim ille, III, 405, de alyso: Ταῦτα τὸ ἀρέφυκτο πολὺν, λυγμῷ τοῦ δίχα πυρτοῦ λύει, καὶ χρατθῆν ἔτι ἡ σπραχθεῖν τὸ αὐτὸ δρᾶ. *Huius decoctioni* potu solvit singultus, qui sunt circa febrem: idem praestat, si teneatur, vel olficiat. Max etiam Plutarch. Symp. III, ubi in eodem argumento habitat: Τὴν δὲ ἀλυσσον καλουμένην βοτάνην, καὶ λαζάρον τοῖς τὴν χειρα μένον, οἱ δὲ καὶ προσβλέψατε, ἀπαλλάξονται λυγμοῦ. Sed quidquid illi demum scripare, nec diei a Plinio necesse est omnia ea quae illi commemorarint: nec tractare nefas miraculum naturæ aliquod, quod illi non attigerint. H.

LVIII. *Struthion.* Nobis *Gypsophila Struthium*, de qua iam nobis est dictum Conf. sup. lib. XIX, c. 48. Eo. P.

Decocto eius poto. Gron. et al. ante Hard. *decocti eius poto.* Eo. P.

Dd

vitiis. Vrinam ciet, alvum solvit, et vulvas purgat. Quamobrem aureum poculum medici vocant. Ea et ex melle prodest magnifice ad tussim, orthopnoeae cochlearis mensura. Cum polenta vero et aceto lepras tollit. Eadem cum panace et capparis radice calculos frangit, pellitque. Panos discutit, cum farina hordeacea et vino decocta. Miscetur et malagmatis, et collyriis, claritatis causa: sternutamento utilis inter pauca: lieni quoque ac iocineri. Eadem pota denarii unius pondere ex mulsa aqua, suspitosos sanat. Sic et pleuriticos, et omnes lateris dolores, apocyni semen ex aqua. Frutex est folio ederae, molliore tamen, et minus longis viticulis, semine acuto, diviso,

Vrinam ciet. Haec pariter Dioscor. II, 193. HARD.

Ad tussim. Totidem verbis Dioscor. I. c. HARD.

Lepras. Diosc. loc. cit.

Calculos frangit. Diosc. ad verbum I. c. HARD.

Panos discutit. Diosc. loc. cit. Δεκαποτέ καὶ τὰ γύμνατα σὺν ἀλεύρῳ προσθίει, καὶ οἶνῳ ἐψύχει. II.

Miscetur et malagmatis. Diosc. loc. cit. Μήγνυται δὲ καὶ κολλυρίους ὀξυότερούς, καὶ μελάχρωτος. *Miscetur et collyriis ad oculorum claritatem, et malagmatis.* HARD.

Sternutamento. Gron. et al. ad sternutamento. Eb. P.

Sic et pleuriticos. Hoc est, ex aqua mulsa pota unius denarii pondere. Sic MSS. omnes, editio libri. An igitur. ἀπόκυντος Galeni, de Fac. simpl. med. VI, p. 45, quod ait esse homini quoque venenum, ἔστι δὲ ἀνθρώποις δηλτέριον, nihil a Plinio discrepet: an legendum hic potius, *sic et pleuriticos, et omnes lateris dolores semen ex aqua:* ut ad radiculam, de qua proxime antea legitur, ista referantur:

tur: mox *Apoeynon frutex est*, etc. quod iam visum est non nemini salvius: amplius considerandum censeo. II. — *Sic et pleuriticos*, etc. Haec cum superioris dictis Broterius innxit, ex editione principe; et deinde *Apoeynam frutex est*, etc. Eb. P.

Frutex est folio edere. Totidem verbis describitur a Dioscoride, IV, 84: Απόκυντος, οἱ δὲ χάναγχων, etc. Pingitur a Dodoneo, Periploca prioris nomine, p. 403; et a Clasio Hist. Rar. plant. I, p. 123, quo apocynum tertium latifolium appellatur. II. — *Apocynum.* Nobis Periploca angustifolia (Pent. monogyn. gen. 623 Pers., Apocyn. Juss.) habitat in Atlante et Syria. Conf. Desfont. Fl. Atlant. tom. I, p. 209. Canes ab ea trucidari expertus est Anguillara p. 274. Eb. P.

Viticulis. Virgullis, caulinis, sanguinis. HARD.

Semine. Semine acuto, in siliqua fabrum instar discreto, molli intus candidaque lanagine, quae tomento simillis, inclusa. HARD.

Diviso. Omissum hoc verbum in

lanuginoso, gravi odore. Canes et omnes quadrupedes necat in cibo datum.

LIX. Est et rosmarinum. Duo genera eius. Alterum sterile, alterum cui et caulis, et semen resinaceum, quod cachrys vocatur. Foliis odor thuris. Radix vulnera sanat viridis imposita, et sedis procidentia, condylomata, et haemorrhoidas. Succus et fructis, et radieis morbum regium, et ea quae repuganda sunt. Oculorum aciem exacuit. Semen ad vetera pectoris vicia datur potui: et ad vulvas cum vino

HARD. ex caeteris edit. restituimus.
En. P.

Gravi odore. Dioscor. I. cit. φύλλα
βαρύστρα. HARD.

Canes et omnes quadrupedes. Diosc.
loc. cit. HARD.

LIX. *Est et rosmarinum.* Αἴθωντις
est Dioscoridis III, 87, a quo hse duo
pariter genera totidem verbis deli-
neantur. HARD.

Cachrys vocatur. Dioscor. loc. cit.
Κάχρυς; et Apuleio *cachrys*. Theo-
phrast. qui similis tradit Hist. IX, 12,
Κάχρης II. — *Rosmarinum.* Αἴθωντις
Dioscor. loc. sup. lund. ἡς τὰ φύλλα
μαράθου ὄμοια, nobis est *Cachrys Libanotis* (*Pentand.* digyn. gen. 691 Pers. *Vimbellifer*. Juss.) ; habitat in
Sicilia. Αἴθωντις ἄποικος ibid. iudice
Spengelio, est *Laserpitium Libanotis*
(*Pentand.* digyn. gen. 693 Pers. *Vim-
bellifer*. Juss.); habitat in Itelia. Li-
banotis vero coronaria, ἡς Παρμακία
καλοῦστ φοινικόν, Dioscorid. III,
89, est *Rosmarinus nostras officinalis*
(*Dianth.* monogyn. gen. 63 Pers. *La-
biat.* Juss.), vulgo romaria. En. P.

Folis odor thuris. Dioscor. loc. cit.
Φύλλα δὲ... τύριδα. At de radice mos:
Πέρα δὲ... ὅζωτα λέβαινε. Sic Theo-
phrast. Hist. IX, 12: Πέρα δὲ μεγάλην
καὶ παχεῖαν, λευκὴν, ὅζωταν ὀπτερῳ-

λεσχιώτῳ. Idecirco teste Apuleio de
Virt. herb. cap. LXXXI, de rosmarino,
antequam thus sciretur, hoc herba ho-
mineos deos placabant. II.

Radix. Herbae ipsi Dioscorid. has
vices adscribit: ἡ πόλις καταπλασθεῖσα
λεια, etc. At Theophrast. loc. citat,
radici: Χρησίμη δὲ ἡ μέση φύσις, πρός
τα τὰ ἔλληνα. HARD.

Morbum regium, etc. Ille vero Dio-
scor. I. e. poto semini: idem cap. 89;
decocto radicis adiudicest. II.

Oculorum aciem exacuit. Dioscor.
loc. cit. Ο δὲ γυνός τὸς φίλης καὶ τῆς
πόλις, ὁζωτρής, μιγνύματος μέλιτι,
καὶ ἐγχριμένος; Galen. item de Fac.
simpl. med. VII, p. 203, et Apuleius
c. LXXXI, lit. 7. HARD.

Semen ad vetera pectoris vicia. Dio-
scorid. loc. cit. HARD.

Et ad vulvas. An Plinius hoc loco
ex Dioscoride s. an, quod verius puto,
ex Plinio Dioscorides emendandus sit,
eruditii diiudicent. Scripsit ille III,
87. de libanotide, seu roremarino:
Ο δὲ καρπός πινόμενος.... βούθει....
ἰκτερίκοις τε, μιτά πεπέριας καὶ οἴνου
δισθόμενος. Semen potum.... auxiliatur
ietericis, hoc est regio marbo laboran-
tibus, cum pipere de vino exhibatum.
Legisse Plinium ικτερικαῖ; non ικτε-
ριστις plane apparel: hoc est, mulie-

et pipere. Menses adiuuat: podagrī illinitur cum aerina farina. Purgat etiam lentigines, et quae excalfa cienda sunt, aut quum sudor quaerendus, illitum: item convulsis. Anget et lac in vino potum: item radix. Ipsa herba strumis cum aceto illinitur; ad tussim cum melle prodest.

LX. Cachrys multa genera habet, ut diximus. Sed haec, quae ex rōre supra dicto nascitur, si fricetur, resinosa est. Adversatur venenis et venenatis, p̄aeterquam anguibus. Sudores moyet, tormina discutit lactis ubertatem facit.

LXI. Herba Sabina, brathy appellata a Graecis, duorum generum est: altera tamarici similis folio, altera cupresso. Quare quidam Creticam cupressum

res vulvae malo opportunas: non morbum arguantum, seu regium. HARD.

Menses adiuuat. Dioscor. loc. cit. De radice hoc Theophr. I. c. H.

Aer. farina. Hoc est, loliacea loc. cit. Ποδάρης τε καταπλασμόν τον αἰρόν ἀλένθει καὶ ἔξι. Frustra ligilur errina hic nonnulli reportant. H.

Purgat. Λέρος τε σμήχη. Diosc. loc. cit. HARD.

Anget et lac. Hoc de semine, seu fructu, pariter habet Theophr. loc. cit. HARD.

Strumis. Dioscor. loc. cit. Καὶ χορδὰς συρκίστε. HARD.

Ad tussim. Apul. c. LXXXIX, lit. 5: ad tussim: *Herbam rosmarinum cum piperis granis centum, mellis uncū diuibus teres, et facies pastillos, et dabis unum mane et unum sero, quam dormitum vardit, tussim sedat.* H.

LX. *Diximus.* Lib. nempe XVI, c. 44. HARD.

Ex rōre supra dicto. Hoc est, e rosmarino, sive libanotide, de quo

proximo cap. dictum est. Hanc libanotidem cachryferam aduersas serpentes et scorpiones commendat Nicander in Theriac. pag. 60: Αριγύα παγγυρφόρῳ λεβανότιον. H.

LXI. *Sabina, brathy appellata.* Diocorid. I, 104: Βράδυς, ἐνιοῦ βάραθρον καλούσι. Εστι δὲ τούτου εἰδῶν δύο. τὸ μὲν γάρ ὅτι τοῦ φύλλου ὅμοιον κυπαρίσσω... τὸ δὲ ἔτερον μαρίκη, etc. Sic et Oribas. XI, p. 493. Diversa haec ab arbore peregrina brato, de qua XII, 39. Nunc sabina et savinier Galli vocant. Myricæ seu tamaricis folio pingit a Matthiolo in Diocor. I, p. 124, sine baccis illa quidem, seu sterilis. Altera cupressi folio, sive baccifera, a Lobellio in Advv. pag. 447. Viraque visa nobis in horto Regio. II. — *Sabina.* Serval nomen: *Iuniperus Sabina* (Dioc. monadelph. gen. 2286 Pers. Conifer. Juss.): variis foliis cupressiniis aut tamaricinias. Habitat in Lusitania, Italia etc. Eo. P.

Creticam cupressum. Sabinam cupressum nominat Apuleius, c. LXXXV.

dixerunt. A multis in suffitus pro thure assumitur: in medicamentis vero duplicato pondere eosdem effectus habere, quos cinnamum, traditur. Collectiones minuit, et nomas compescit. Illita hulcera purgat. Partus emortuos apposita extrahit, et suffitu. Illinitur igni sacro et carbunculis. Cum melle et vino pota, regio morbo medetur. Gallinacei generis pituita fumo eius herbae sanari tradunt.

LXII. Similis herbae huic Sabinae est selago ap-

—

Neophytus in glossis Iatricis > Βραδύ, κυνηγόστος Κρητικής. Haan.

A multis in suffitus. Dioscorid. et Orib. II. cc. Hesychius: Βραδύ, μάζη τοις θεοῖς θεραπένη. Ovid. Fast. I, 341, de vetustioris aevi moribus: *Thura nes Euphrates, nec miserat India costum, Nec fuerant rubri cognita fila croci. Ara dabat sumos herbis contenta Sabiniis, Et non exiguo laurus adusta sono. H.*

Pro thure assumitur. Virgilius in Calice, v. 403: *Herbaque thuris opes priscis imitata Sabina.* Conf. D. Féz, Flore de Virg. t. VIII, p. cxlvii ed. nost. Eo. P.

In medicamentis, etc. Haec totidem verbis Galen. de Fac. simpl. med. VI, p. 165. Haan.

Collectiones minuit. Dioscorid. pariter loc. cit. Τὰ γόλλα ἐστητικομάς, καὶ πλευρώντας καταπλακτόμενα πραγματ. Hard.

Hulcera purgat. Dioscorid. et Galen. II. cc. Hard.

Partus emortuos. Diosc. loc. citat. *Et vivos necat, et mortuos extrahit,* ταῦτα ζῶντα τὸν ἱμέρων διαφέρει, τὰ νεκρὰ δὲ ἐκβάλλει, inquit Galen. loc. cit. Hard.

Illinitur igni sacro et carbunculis. Aliter, ut opinor, distinguenda verba

et scribenda: *Illinitur igni saoro et carbunculis ex vino.* *Cum melle pota regio morbo medetur.* Dioscorid. lib. I, cap. de herba sabina. Plin. — *Il-*

linitur. Plin. Val. III, 30 et 34. H. *Regio morbo.* Plin. Valer. II, 59: *Regio morbo pellendo: herba sabina, quae habet folia quasi cypresus, trita ex vino patui datur.* Apnl. cap. lxxxv, t. 4: *Ad morbum regium... Herba Sa-*

bina cum melle et vino pota aurigine

discutit, etc. H.

Gallinacei. Vide quae diximus X, 78. Hard.

LXII. Selago appellata. Herbarii hodie incognita. Nic. Chorier, Histor. Delphin. II, pag. 90, existimat esse chamaepencem, de qua dicemus cap. 36. H. — *Selago.* Quibusdam *Cam-*

phorosma monspeliacum (*Tetrand. mo-*

nogyn. gen. 326 Pers. *Atriplic. Juss.*);

vulgo camphrē. Nobis eodem nomine:

Lycopodium Selago (*Crypt. Linn.*

Muse. spur. Juss.). Habitat in Europae

iuniperitis. Conf. Sprengel. Hist. Rei

herb. tom. I, p. 206. Planta hernica

Linnæo, contra hydropones et phthisi-

riases commendata: Mater. med. p.

275, ed. Schreber. Chamaepuce, de

qua Noster inf. c. 86, est Staehelina

Chamaepuce; de ea dicemus suo loco.

En. P.

pellata. Legitur sine ferro dextra manu per tunieam, qua sinistra exiuitur velut a furante, candida veste vestito, pureque lotis nudis pedibus, sacro facto prius quam legatur, pane vinoque. Fertur in mappa nova. Hanc contra omnem perniciem habendam prodidere Druidae Gallorum, et contra omnia oculorum vitia fumum eius prodesse.

LXIII. Idem samolum herbam nominavere nascentem in humidis: et hanc sinistra manu legi a ieninis contra morbos suum boumque, nec respicere legentem: nec alibi, quam in canali, deponere, ibique conterere poturis.

LXIV. Gummium genera diximus. Ex his maiores effectus melioris cuiusque erunt. Dentibus inutiles sunt. Sanguinem coagulant, et ideo reiicientibus sanguinem prosunt: item ambustis, arteriae yitiis. Inutilem urinam carent, amaritudines hebetant ad-

Legitur sine ferro dextra, etc. Hinc discere est, quam superstitione fuerit Druidorum doctrina. Baot.

Pane vinoq. Forte, thure vinoque. Gr. — Paus. Ita MSS. omnes.

LXIII. *Samolum.* Sic etiam in Indice. At hoc loco MSS. quidam sanguinem habent. Bononiensis semolo, teste Anguillara P. XI, p. 197; nostris pulsatilla dicuntur. Pingitur a Dolonaco, pag. 430. II. — Anguillarae est *Aeneoue Pulsatilla* (*Polyand. polygyn.* gen. 2336 Pers. *Ranunculac.* Juss.); habitat in campus silvestribus collibusque. Maxill tamen Sprengelius referre ad *Samolum*, *Valeraudi* (*Pectand. myrragyu.* gen. 383 Pers. *Lysimach.* Juss.); habitat in paludosis, maritipis, salosis locis per totum terrarum orbum. En. P.

LXIV. *Gummium genera diximus.* Lib. XIII, cap. 20. In MSS. *cumminum.*

Veteres *cumminis* dixerunt, semineo genere: ut diximus XIII, 20. Hard.

Reiicientibus. Plin. Val. I, 64, cui lemma inscriptum, *Sanguinem reiicientium curatio:* *Gummi optimum,* inquit, *ex vino solvitur, et datur;* *et si fieri potest, gummi ex amygdalis sit.* Iterumque, cap. 66, cui titulus: *Ad eos qui sanguinem de stomacho vel vena satis evitant:* *Gummi optimum in ore solvatur: sic pondatum glutinatur: multoque melius, si id amygdalimum fuerit.* Ita fere etiam Marcell. Emp. cap. xvi, pag. 120. II.

Arteriae yitiis. Galen. de Fac. simpl. med. VII, 193: *Tραχυτερά ζακένη, medicatur asperitatibus, fauum scilicet.* Hard.

Amaritudines hebetant. Medicamentorum acrimoniam hebetant, quibus admiscetur. Dioscor. de *gummi Aegyptiae spinae.* Dat.

strictis caeteris. Quae ex amygdala amara est, spissandique viribus efficacior, habet excalfactorias vires. Praeponuntur autem prunorum, et cerasorum, ac vitium. Siccant illitae et adstringunt: ex aceto vero infantium lichenas sanant. Prolunt et tussi veteri, quatuor obolis in mixto potis. Creduntur et colorem gratiorem facere, ciborumque appetentiam, et calculosis prodesse cum passo potae. Oculorum et vulnerum utilitatibus maxime convenient.

LXV. Spinae Egyptiae, sive (xii.) Arabicae, laudes in odorum loco diximus: et ipsa spissat stringitque distillationes omnes, et sanguinis exscretiones,

Ad strictis Caeleris conglutinalis, spissatque humoribus. H.

Spissandique viribus, etc. Dioscor. adstringendi I, 176: Τὸ δὲ πόμπη καὶ τῆς στύρου καὶ θεραπεύει, καὶ βούθη πρὸς αἷματος ἀναγυγένει πυρόμενον. Gummi ex amygdala adstringit, colfacit, et contra sanguinis refectionem potum auxilio est. Harn.

Praeponuntur. De his gumminum generibus diximus lib. XIII, 20. H.

In mixto potis, ita enim MSS. Forte sincerius, in musto. Haab.

Et calculosis. His cerasorum in primis gummi prodesse scribit Galen. de Fac. simpl. med. VI, 17, pag. 189. H.

Utilitatibus. In MSS. Rugg. et ed. princ. vulnerum inutilitatibus. Haab.

LXV. *Spinae aegyptiae, sive arabicae, laudes, etc. Acacia est, seu spina aegyptia, cuius iconem exhibet Clusius Histor. Bar. plant. II, pag. 164, et Bellonius Obas. I, 56. Et nunc in Gallia provenit: sed propter soli caeruleique mutationem ab Aegyptiaca degener. — Spinae. Divisa haec ad hanc diem sententia, distingue in partes duas, impeditum babet intellectum. Sic enim legebatur: et spina*

*aegyptia, que verba superiori adneciebantur lectioni. Mox ducto a sequentibus verbis initio capitis alterius; Spinae arabicae laudes, etc. quod incogitanter ei oblivious scriptum a Plinio Dalecampa exclaims. At sinceram esse, quam representamus, scripturam, vel ex ipso huius loci Indice perspicuum est: sic enim habet, spina aegyptia, sive arabica. Et suffragatur etiam Galeni. de Fac. simpl. med. VI, 17, pag. 152: Λαχνός Αιγυπτίας ἔντος δὲ Αραβικήν οὐρανόντος. H. — Spinae Aegyptiae duplex Theophrasio genit, candidum et nigrum: nobis *Acacia Senegal* et *A. arabica* (*Monadelph. polyand.* gen. 1655 Pers. sub *Mimosa. Leguminos.* Juss.); cf. lib. XIII, cap. 19, not. 4. En. P.*

Spissat stringitque distillationes. Diocor. V, 15: Ακανθὴ Αραβικὴ δρῦν τὴν φύσιν εἶναι δοκεῖ τῇ λευκῇ ἀκάνθῃ, στύφασσι: καὶ πρὸς βόνη γυναικίον. καὶ πρὸς ἀναγυγήν αἷματος καὶ πρὸς τοὺς Ἑλλους βευματίσμοδες, η ἥξει παραπλησίας εὑθετει. Spina arabica natura spinac albae simili est ereditur: siquidem adstringit: et ad fluxum multitudinem, sanguinis refectionem

mensiumque abundantiam, etiamnum radice valentior.

LXVI. Spinae albae semen contra scorpiones auxiliatur. Corona ex ea imposita, capitis dolores minuit. Huic similis est spina illa, quam Graeci acanthion vocant, minoribus multo foliis, aculeatis per extremitates, et araneosa lanugine obductis: qua collecta, etiam vestes quaedam bombycinis similes fiunt in Oriente. Ipsa folia vel radices ad remedia opisthotoni hibuntur.

LXVII. Est et acacia e spina. Fit in Ægypto alba

*nem, caeteraque fluxiones radix si-
nuli modo valet.* Galen. quoque do-
Fac. simpl. med. VI: Στρυποντέρα
δι και ἐνριχτικάτηρα τὸν δύναμιν ιστε.
Ex ea spina gummi fit, laudatum iam
ante a Plinio, XIII, 20; quod gummi
acanthinum Celsus vocat V, 2, atque
inter ea adnumerat, quae vulnera gemit-
tinent. HARO.

LXVI. *Spinac albae semen.* Diosc.
III, 44. H. — Nobis est *Carduus Len-
cographus* (*Syngenes. aequal. gen.* 4802 Pers. *Cynaroceph. Juss.*); ha-
bitat in Gallia, Italia. Describit hoc
nomine Anguillara, p. 443, plantam
ex Umbria et Sclavonia oriundam,
quae Sprengelio *Carthamus caeruleus*
esse videtur. ED. P.

Græci acanthion vocant. Diæscor.
III, 48: Ακάνθινος ἡμέρη τὰ γόλλα
ἴγε τῇ λευκῇ ἀκάνθῳ ἐπ' ἄκρη δι
ἀκανθίδιοι ἴσοχάς, καθ' ὃς ἀραχνο-
δίς ἵει χρῶς τοῦ συλλεγομένου, etc.
Acanthum folia gerit spinæ albae si-
milia, in summo vero aculeatas emi-
nentias, araneosa lanugine obductas,
et qua collecta vestes bombycinis simi-
les fieri aint. Ignota haec nobis, ut
et Aloisio Anguillare, ipso fidente,
P. VIII, p. 448. II. — *Acanthion.* No-

bis est *Onopordon Acanthum* (*Syn-
genes. aequal. gen.* 4800 Pers. *Cynar-
oceph. Juss.*); habitat in ruderatis
et collibus. Cf. Histor. Rei herb. tom.
I, pag. 486. ED. P.

Aculeatus. Diæscor. loc. citat. in
ἄκρη δι ἀκανθίδιοι ἴσοχάς, in sum-
mitate eminentias aculeatas, quales
nimurum cernimus in carduis, et
congeneribus acanthi spinis, quae
summum capitulum floris instar ha-
bent, qui quum senescit, in pappos
lanuginosos abit. Verum Plinius non
in summittate caulis ac spinae, sed in
foliorum extremis marginibus hanc
lanuginem iocesse sit, indeque depecti
vesti texendæ, ut ex foliis arborum
Sericarum seridiximus, VI, 20. Quod ut
in orientali acanthio verum sit
(neque enim sciere id certo licet),
de nostro certe acanthio, quale in
horto regio contemplati sumus, pi-
etum a Lobelio in Obs. p. 476, ac-
cipi utique non potest. HARO.

Etiam vestes. Acanthine inde ap-
pellatæ: de quibus Vossius vide in
Etym. verbo, *acanthum.* HARO.

Folia vel radices, etc. Diæsc. loc.
cit. HARO.

LXVII. *Est et Acacia e spina.* Ex

nigraque arbore, item viridi, sed longe melior e prioribus. Fit et in Galatia tenerima, spinosiore arbore. Semen omnium lenticulae simile: minore est tantum et grano, et folliculo. Colligitur autumno: ante collectum nimio validius. Spissatur succus ex foliiculis aqua caelesti perfusis: mox in pila tuisis

aegyptia quidem, arabicaque spina, de qua cap. 65, quam esse acaciam Dioscoridis, I, 133, docuimus aperi-
tissime XIII, 19, sq. Sed et acaciae nomen ei succo haesit, qui ex ea ar-
bore premeretur. Prius legebatur,
est et acaciae spina, litterulis a et e
in unam perverse conflatis, pertur-
bataque eam ob rem sententia. Aca-
cias nomen inditum semioi ipsi fru-
ctuique arboris, succoque qui inde exprimitur, scriptores plurimi conte-
stantur. In quibus Auctor libri de
Simpl. med. ad Pater, tom. XIII Opp.
Galeni, pag. 984: *Acmoia fructus est
arboris spinosae, quam maxime in Ae-
gypto nascitur: his igitur fructus velut
oliva exprimitur, et succus in sole sic-
catur, et in glebam redigitur, etc.*
Galenus ipse de Antidotis, I, 14, p.
899, ad hunc versiculum Andromachi senioris, eius qui Neronis medicus
fuit: Δέκαρον τὸ μίσγει βάλλει κυ-
νωπὸν ἀκάνθης. Δεῖτο γάρ, inquit,
τὰς οὐ τές; Αἰγυπτίας ἀκάνθης γεννα-
μένην ἀκκαῖαν. *Lacrymam misceto
caeruleone spine.* Inmit acaciem ex
Aegyptia spina factam. H. — *Est et
acacia e spina.* De Acacia Veterum,
seu Gummi nostrate Arabicis, conf.
Excurs. VIII ad eale. huiuslib. Eu. P.

Fit in Aegyptia. Plin. XIII, 19: *Nec
minus spina celebratur in eadem gente
(Aegypto), dumtaxat nigra... can-
dida facile patrescit, etc.* Qui color
ei succo est, Dioscorides utigit, loc.
cit. Nempe ex fructu maturo, niger:

subfulvo ex immaturo. Quis color
arborum praestantissimus, non ex-
pressit. Album nigrumque aegyptia-
cae spinae genus ei Theophrastus agno-
reit, Hist IV, 3. II.

Tenerima. Dioscor. item III, 132,
acacie tenerioris, τρυφωτέρας, quae
fit in Galatia et Pontio. Brot. tamen
ex Reg. cod. 2 et ed. principe, deter-
rime; in ed. Reg. I, *tenuerima.* Eu. P.

Spinosiare. Cui et acaciae pariter
nomen est inditum. Describitur a Dio-
scor. loc. cit. Φύεται δι κατέτερα ἄκα-
νθις ἐπὶ Καππαδοκίᾳ, καὶ Πόντῳ παρι-
φέρουσα τῇ Αἰγυπτίᾳ, θάλασσα μέντος
πασχοπόλι καὶ Χαρακόπολις, καὶ τρι-
γενερώτερα περιήλαυν δι ακάνθας σκο-
λοπετεῦνται, etc. *Minor*, quam aegy-
ptiaca, dicitur, humili, ac tenerior,
aculeis vallorum in madum obvia. II.
— *Acacia illa Pontica* Dioscor. lib. I,
cap. 133, nobis est *Spartium spinosum*
(*Diadelph. decand. gen.* 1690 Pers.
Leguminos. Juss.); habitat in Hispania,
Italia, Barberia, etc. et in Cor-
sica illud invenit Anguillara p. 63.
Conf. Alpin. Exot. XII. Eu. P.

Lenticulae simile. Mole lenticulae
simile, siliquis inclusum. Σπέρρα δὲ
Οὐλίκης... Γέντον φυτόν, inquit Dio-
scorid. de acacia Pontica: δι λογοῖς,
de Aegyptia. Hanno.

Colligitur autumno, etc. Dioscor.
loc. cit. H.

Nimio validius. Quoniam fructus ae-
state immaturus acerbissimus est. Dat.

Mox in pila tuisis, *Mox in mortario*

exprimitur organis: tunc densatur in sole mortariis in pastillos. Fit et ex foliis minus efficax. Ad coria perficienda semine pro galla utuntur. Foliorum succus et Galaticae acaciae nigerinus improbat: item qui valde rufus. Purpurea aut leucophaea, et quae facillime diluitur, vi summa ad spissandum refrigerandumque est, oculorum medicamentis ante alias utiles. Lavantur in eos usus pastilli ab aliis, torrentur ab aliis. Capillum tingunt. Sanant ignem sacrum, hulcera quae serpunt, et humida vitia corporis, collectiones, articulos contusos, perniones, pterygia. Abundantiam mensium in feminis sistunt, vulvamque et sedem, procidentes. Item oculos, oris vitia, et genitalium.

LXVIII. (xiii.) Vulgaris quoque haec spina, ex

tus folliculis, succus exprimitur machinis. De hac voce organi Vitruvium vide X, 1, quid nempe distet a machina: haec pluribus operis, aut vi maiore agitur: istud unius operae prudentii tractu perficit, quod proposuit est. II.

Densatur in sole. Dioscorid. loc. cit. Ξυρόφανος ἐν τῷ. Legit tamen et Oribasius, cum Plinius, ἐν τῷ, in sole. II.

Fit. Diocor. loc. cit. HARD.

Galacticae. Gron. et al. auct. Hard. *Galactiæcar.* Ed. P.

Qui valde rufus. Quoniam acerbius est fructus e quo extrahitur. DAL.

Purpurea aut leucophaea. Subiecta lige, acacia, seu succus arboris. Ατυχόπαιος color fuscus est, hoc est, misius ex albo nigroque. H.

Lavantur. Dioscor. loc. cit. Ηλύσται δι καὶ εἰς τὰ σφελίμα... καὶ σῦτος ἀναλαμβάνεται εἰς τροχίσκους... Οπτήτηδε εἰπ' ἀνθρώπους ἔκρυσταμένη,

Lavantur et ad oculorum medicamenta... atque ita in pastillos cogitūr. Torretur et super carbonibus: igne solībus ventilato. II.

Capillum tingunt. Diocor. de succo Aegyptiae acaciae: μελάνη δι τοῖς τριγύρης. II.

Sanant. Reliqua deinceps existant et apud Diocor. loc. cit. qui has esse dotes Aegyptiae acacie proprias innuit. HARD.

Et humida vitia. Hulcera que sunt in humidis, ut dictum est, XXII, 19. HARD.

LXVIII. Vulgaris quoque haec spina, etc. Spinam fullioniam hic intelligo hippophaestum, quemadmodum et lib. XVI, cap. ult. Dioscorides certe et hippophaeston spinas esse fullionias tradidit DAL. — *Vulgaris.* Hippophaeston intelligit, qua de spina dicetur XXVII, 66. H. — Ιππόφαστος Diocorid. IV, 163; omnibus *Cnicus stellatus* Willd. (*Singenes*, aequal. gen.

qua cortinae fulloniae implentur, radicis usus habet. Per Hispanias quidem multi; et inter odores, et ad unguenta utuntur illa, aspalathum vocantes. Est sine dubio hoc nomine spina silvestris in Oriente, ut diximus, candida, magnitudine arboris iustae.

LXIX. Sed et frutex humilior, aequo spinosus, in Nisyro, et Rhodiorum insulis, quem alii erysisce-

1802 Pers. sub *Cordia*. *Cynaroceph.*
Juss.); habitat in Europa meridionali.
Eo. P.

Cortinae. Cortinae eae vasa sunt, in quibus soventur aqua calida, curantur, poliunturque vestes. In MSS. non cortinae, sed *vasa* legitur: forte, *aenea*, ut I. XXVII, cap. 66: *Hippophaeston nascitur in spinis, ex quibus sunt aeneae fulloniae*, etc. II.

Radicis. Radiculae, qua diximus lanas lavari, utilitatem repreäsentant. De radicula, quae lanas lavandis est utilis, diximus XIX, 18. H. — *Gyposphila Struthium*. En. P.

Vtuntur. Utuntur spina *vulgari*, quam aspalatum, sed forsitan male, nuncupant. H.

Aspalathum vocanter. Osritauter Plinius aspalathum orientalem alium esse putat, quam Rhodium. Dat.

Spina silvestris. Nobis *Spartium aspalathoides Diadelphe Decand. gen.* 1800 Pers. *Leguminos*, Juss.); habitat in Barbaria. Conf. lib. XII, cap. 52. En. P.

LXIX. Sed et frutex h. Aspalathus quoque nomine donatur, etiam a Dioscoride, a quo describitur, I, 19; versus ab eo, quem dixit Plinius, XII, 52, assurgere in magnitudinem arboris modicam. Officinae retinentiomen; *P. aspalathe*. Vis ligno eadem quae aloes. Describitur a Charasio, in Phar. pag. 382. In insula Rhodo nasci sit

Anguillara pag. 36, et aloe Rhodium vocat, de Nat. Stirpium 1, pag. 413. Hard.

In Nisyro et Rhodiorum. Dioscor. I, 19: Λεπτίαθος, οἱ δὲ ἵψιστες πτεροῦ, θάμνος ἵστη ξυλίθης, ἀκάδης πολλὰ κατημένος, γεννώμενος... in Nisyro, καὶ Ρόδῳ, etc. II. — Aspalathus res est prorsus ignota in officinis nostris; et si quae sub aspalathi nomine lignea frusta occurrant, dissimilia omnino inter se, diversaque originis videntur. Nec mirum, quam Veteres etiam de hoc ligno dissentiant. Dioscorides enim aspalathum dicit esse fruticem lignosum, spinis crebris, aculeatum, nascentem in Nisyro, etc. caulisque liguum in usu eligendum praecipit, cuius cortex detrahendus est. Galenus vero, de Ant. megna hedychronum describendo, aspalathi corticem expostulat: et in vocabulorum Hippocrat. interpretatione, μῆλον τὸ μέλιτον aspalathi aromatici radicem vertit; unde illi aspalathus videtur esse radicis cortex. Plinius, in hoc ipso, de quo nunc agimus capite, Dioscoridem licet in caeteris sequatur, maiorem etiam confessionem assert. Duplicem enim aspalatum constituit: unum arboraceum, alterum frutescentem: Orientalem unum, alterum vero in Rhodo, Nisyroque nascentem, etc. Nec magis consentiunt Neoterici in definiendo

ptrum, alii adipsattheon, sive diacheton vocant. Optimus, qui minime ferulaceus, rubens, et in purpuram vergens, detracto cortice. Nascitur pluribus locis, sed non ubique odoratus. Quam vim haberet caelesti arcu in eum innixo, diximus. Sanat tetra oris hulcera et ozaenas, genitalia exhulcerata aut carbunculantia: item rhagadia: inflationes potu discutit, et strangurias. Cortex sanguinem reddentibus medetur. Decoctum eius alvum sistit. Similia prae-stare silvestrem quoque putant.

Veterum aspalathos: siquidem alii lignum esse Rhodium existimant; alii lignum quod alio dicimus, alii de-mum cytisum verum a Maranta descriptum. Eadem rursus de ligno Rhodio controversia. Aliud enim lignum Rhodium Ruellius describit, aliud Cordus, aliud Matthiolus, etc. Quis vero tantas lites dirimere auderit? Nobis satis sit certo scire nullum medicamen aspalathi nomine nostris temporibus in pharmaciopoliis haberi, nec de Veterum aspalathos certi quidquam doctoribus botanicis innotuisse. Conf. Geoff. Mat. med. II. 218 sqq. Linn. Mat. med. pag. 285 edit. Schreber. Aspalathi lignum est Agallochum praestantissimum, Bauh. Pin. 393, Arabibus calampat dictum: id autem nobis est *Eryngaria Agallocha* (*Dioce. monadelph.* gen. 2293 Pers. *Euphorbiac.* Juss.), de qua iam alias dictum. Eo. P.

Sive diacheton. In Indice huius loci: *Erysiceptro*, sive *adipsatheo*, sive *diatiron*. In Reg. 4 cod. hoc loco: *alii syrisceptrum, at ipsi phoenicri diatiron vocant*. Forte, at ipsi *Phoenices* *Syri diatiron* vocant. *Diosc.* in *Noth.* p. 441, a *Syris diatylon* vocari scribit: Λοπάλαθος, οἱ δὲ σφάγου, οἱ δὲ φάσγου, Σύροι δὲ διάξυλοι καλοῦσι. HARD. —

Gron. et al. sive *dipacon*, sive *diache-ton*. Brot. ex Reg. 4, sive *diatiron*. Eo. P.

Optimus. Non medulosus, ut ferula, sed lignosus: ἔυλόντα a Dioce. in primis laudatur loco citato, καὶ βαρύς, ὑπέρυθρος, ἡ περιφερέων, πυκνός, τείνων, etc. HARO.

Diximus. Lib. XII, 52. H.

Sanat tetra oris hulcera et ozaenas, genitalia exhulcerata, etc. Dioce. loco citato: Πρὸς τὰς ἄρρενας ἐψηθίεται οἶνος, καὶ διαχλεύματος ἀρμέται, καὶ πρὸς τὰς ἀδεΐας νομάς καὶ ἀκαθαρτοῖς ἐγχειρίσματος, καὶ πρὸς τὰς ἔζανας. *Ad tetra oris hulcera in vi-*no decoctus, collatusque convenit: atque etiam ad genitalium nomas, immundaque illuviae: nec non ad ozenas commode infunditur. Quid sit ozaena Celsus aperit VI, 8: *Sia autem ea hulcera, inquit, circa narcs sunt, pluresque crustas et odorem foedum ha-bent, quod genus Graeci ὅζανας ap-pellant, seiri quidem debet, vix ei malo posse succurrī.* Scrib. Larg. ὅζανας gravem odorem narium interpre-tatur. HARO.

Inflationes. Potu decocti eius reiectionem sanguinis cohiberi, urinæ difficultatem, inflationesque discuti, sicut etiam *Dioscorides* I. c. H.

Decoctum eius alvum solvit, *Diosc.*

LXX. Spina est appendix appellata, quoniam baccae puniceo colore in ea appendices vocantur. Hae crudae per se, et aridae in vino decoctae, alvum citam, ac tormina compescunt. Pyracanthae baccae contra serpentium ictus bibuntur.

LXXI. Paliurus quoque spinae genus est. Semen eius Afri zuram vocant, contra scorpiones efficacis-

loc. cit. Τὸ δέ ἀρτίνης αὐτοῦ καλλίαν ἔγειται. HARD. — Aliter distinguunt Gron. et Al. ante Hard. strängarias cortex. Sanguinem reddentibus medetur, decoctum eius. Alvum sistit cortex. Postremam vocem superfluere praemonuerat Pintianus. Eo. P.

LXX. *Spina est appendix*, etc. Hard. Iunius eam esse existimat, quae in officinis hodie Berberis dumetorum vocatur: in Gallia vulgo *épine vinette*. A Clusio pingitur Histor. Rar. plant. I, p. 121. Ego magis esse censuerim, quam vulgos officinarum oxyacanthom, Gallia *ambépine* nuncupat. De-lineatur a Dodonaeo pag. 738; oxyacanthi, seu spinæ acutæ nomine. H. Nobis *Berberis vulgaris* (*Henzand. monogyn.* gen. 85t. Pers. *Berberid.* Juss.). Habitat in Europæ silvis, Oriente, Libano, etc. Eo. P.

Baccae puniceo colore, etc. Oxyacanthæ, de qua intelligenda quæ se-
quuntur. Dialec.

Alvum citam. Mas. omnes, Regg. Colb. Chifflet. *alvum citant*. HARD.
— Et edit. prin. teste Brot. Eo. P.

Pyracanthæ. Dioscoridis haec ἄξων
est, seu spina acuta, I, 122, pli
folijs, myrti bacca, spinis asperima.
Pingitur a Lobello in Ad. p. 438. Galli
vocant rubum ardenter, *buisson ar-
dent*. Itarescripsimus ad monitu codicium
Mas. tum hoc loco, tum vero in la-
dice: quum prins legeretur *pyracan-
thi*. At de pyracantho sermo insti-

tuitur cap. 77. De pyracantha nunc
agi et Nicander probat, qui in
Ther. p. 66 commendat in primis ad-
versus serpentes et scorpiones: Λάχο
καὶ πυράχαθαν, ἵδε φλόμου ἀρρένος
ἄνθην. Πυράχανθα quasi ignea dicitur
spina, id est, valde urens, pungensque.
Diosc. I, 122, oxyacantham vocat, et
a nonnullis πυρίσαν appellari, et πυ-
ράχανθη sit: lege πυράχανθη, quod
nempe urentes, pungentesque spinas
habet. II. Pyracanthæ. Est *Crataegus*
Pyracantha (*Ieosand.* *digyn.* gen.
4226 Pers. *Rosac.* Juss.); habitat in
Galliae meridionalis et Italiae sepius.
Eo. P.

LXXI: *Paliurus*. Germinum est pa-
liuri genus: vulgare alterum, de quo
Diosc. I, 124; alterum Africanum, de
quo Plinii XIII, 33 Vulgare a Dodo-
naeo pingitur, pag. 744. Africanum a
vulgari fructu forma discrepat, ma-
gnitudine ea qua cedri bacca est. H.
— Παλιύρος Theophr. Hist. IV, 3, et
Diosc. loc. sup. lsud. Nobis *Ramus*
Paliurus Linn. (*Pentand.* *monog.* gen.
532 Pers. *Frangulac.* Juss.); aliis *Rha-
mannia* *Spina Christi*. Conf. D. Fére,
Flora de Virgile, p. lxxxvi ed. nost.
Eo. P.

Semen eius. Eius nempe spinæ
quam Afri paliurum vocant. H.

Contra scorpiones. Et haec paliuro
quoque vulgari communis sunt do-
tes atque vires. Diosc. l. c. Τὸ σπερ-
μα πινόμενον βαῆτι ἀράγει, καὶ τοῦ

simum: item calculosis et tussi. Folia adstrictioriam vim habent. Radix discutit panos, collectiones, vomicas: urinas trahit pota. Decoctum eius potum in vino alvum sistit: serpentibus adversatur. Radix precipue datur in vino.

LXXII. *Agrifolia contusa* addito sale, articulorum morbis prosunt: baccae purgationi seminarum, coeliacis, dysentericis, ac cholericis. In vino potae alvum sistunt. Radix decocta et illita extrahit infixa corpori. Utilessima est et luxatis, tumoribusque. Aquifolia arbor in domo aut villa sata, veneficia arcet.

ἐν κώσται λίθους θρύπτει, καὶ πρὸς ἴριστῶν ὀλγυμάτων τεινεῖ. HARV.

Folia. Diosc. loc. cit. Τὰ πῦλα καὶ ἡ βίζα στυπτική. Galenus quoque de Fac. simpl. med. VIII, p. 217. H.

Radix. Diosc. et Galen. ad verbum II. cc. HARV.

Urinas trahit pota. Dioscorid. loco citato. HARV.

Alvum sistit. Dinscor. loco cit. H.

LXXII. *Agrifolia*. Agrifoliū frutex est, cui et parvas illicis aquifolium nomen, ut diximus XVI, 12. Priors legebatur: *Aliqui folia contusa... articulorum morbis impontant*: prosunt baccae, etc. Ut ad palium haec spectacula viderentur, de qua proxime antea legebatur. At vocem *impontant* MSS. codices, Regg. Colb. nullus denique unus agnoscit. Baccas palium nullus habet: habet aquifolium quales describuntur XV, 29. Et de agrifolio sermonem hoc loco instiuti vel ex eo credibile sit, quod statim ob affinitatem nonminis, ut fere Plinio familiare est, hoc ipso capite ad aquifolium arboreum transfert oratio. Sed rem plane decedit, emendationemque nosiram egregie constabili Plinius alter Valerianus, qui suum fere opus ex

scriptoris nostri sententiā verbisque concinnavit. Is enim de Re med. III, 45: *Ad nervos, articulos, arthriticos, hunc ipsum locum esscribunt: agrifolium tamum, inquit, addito sale et oleo prodest*. Idem II, 25: *choleræ quomodo succurrunt, baccae agrifolii tritæ ex vino datæ prosunt*. Denique III, 49: *Ad extrahenda ea quae corpori infixa sunt: radix etiam agrifolii coquunt, et teritur, et sic imponuntur*. Quae iolidem place verbis Noster hic habebit: qui quum *agrifolia contusa* multitudinis numero dixit, folia fructicemque simul intellexit. H.—*Agrofolia*. In huius arboris nomine variavit MSS. codices. Sed certe pertinet ad aquifolium, *le houx*; ut patet ex eius virtutibus. Sic recte Broterius: baccifera autem arbor, de qua nunc Noster agit, nobis dicitur *Ilex aquifolium* (*Tetrand. tetragynum* gen. 339 Pers. *Frangulæ*. Juss.); habitat in Europa australiori. Non confundendum cum *aqifolia* arbore, quæ ab illo protersus et genere, et ordine differt. Eu. P.

Purgationi feminaram. Sistendse videlicet. DAL.

Aquafolia arbor, etc. Hoc etiam de

Flore eius aquam glaciari Pythagoras tradit : item baculum ex ea factum, in quodvis animal emissum, etiamsi citra ceciderit defectu mittentis, ipsum per sese recubitu proprius adlabi : tam praecipuam natu-ram inesse arbori. Taxi arboris fumus mures necat.

LXXIII. Nec rubos ad maleficia tantum genuit na-tura ; ideoque et mora his, hoc est, vel hominibus cibos dedit. Vim habent siccandi adstringendique : gingivis, tonsilis, genitalibus accommodatissimi. Ad-versantur serpentium sceleratissimis, haemorrhoidi et presteri, flos, aut mora. Scorpionum vulnera sine col-lectionum periculo inungunt, urinam cident. Caules eorum tunduntur teneri, exprimitur succus, mox sole

thamno prodidit Diosc. I, 19: Αἴγεται δι καὶ πλέονες κύτες θύραις ἡ θυ-ράς προστεθέντες ἀποκρόνια τὰς τοῦ ψηράκους πακούργιας. Periculat et heus rami, iamnis fenestrarive appositis, veneficorum maleficia depellere. Sie et Laertius in vita Dionis, et Nicand. in Ther. De aquifolia puto loquuntur esse Theophr. Hist. VII, 19: Αγρούσι γάρ ἄκανθαι τίνα τίνεται, οὐ πάγυνται τὸ θύμωρ ἐμβαλλόμενον. Spinam enim quamdam enarrant, quae aquam ini-clusa congelet. II. — Aquifolia. Nobis Querebus Hec (Monaco. polyand. gen. 240 Pers. Rosse. Amentac. Juss.); habitu in Europaustrali et Africa boreali. Conf. tom. V, p. 657 hucusce edit. Ed. P.

— Per sese. Vitro, sponte. Brot. ex Reg. cod. i per se. Ed. P.

Taxi. Venenosam arborem leviter sana præstringit: nos corollarii vice ei ad vipersas mortuum prodesse taxum adiiciimus; vademque præbemus Tran-quillum in Claudio c. xvi. H. — *Taxol.* Mūr. Theophr. Hist. III, 10; quīa; Diesc. IV, 80; nobis *Taxa beccata* (Diesc. monadelph. gen. 2287 Pers.

Conifer Juss.), de qua iam Noster egil XVI, 20. Ed. P.

LXXIII. *Rubos*. Graecis auctoribus βάτος dicitur *Rubus fruticosus*; βάτος ιδία, *Rubus idaeus* Icosand. *polygyn.* gen. (238 Pers. Rosse. Juss.); nostris vulgo, rosee et framboise. Ed. P.

Et mora his, hoc est, vel hominibus. Et mora rubis, hoc est, non asinus tantum, qui rubos ac seutes rodunt, sed hominibus quoque cibos dedil. — *Mora*. Līb. ante Hard. edit. ex eis mora vel homia. quamquam emen-dationi præciverat Gronov. in nob. Ed. P.

Vim habent siccandi. Etiam et nervos præclitos, ac vulnera colligendi, glutinandi, teste Th. Prise. I, 19: *Rubus elixa et trita, hoe facit*. Haab.

Adversantur. Ille vim foliis Dio-scoridae adscribit IV, 37, et Apul. c. 87, tit. 9. Nicander in Ther. p. 60, adversus serpentes commendat ἔθεται πετε βάτοις, *florida serta raborum*. Hard.

Mora. Tū βάτια, des mires. H.

Caules eorum tunduntur. Haec tolidem verbis Mārē Emp. cap xv, pag.

cogitur in crassitudinem mellis, singulari remedio contra mala oris, oculorumque, sanguinem exscreantes, anginas, vulvas, sedes, coeliacos, potus aut illitus. Oris quidem vitiis etiam folia commanducata prouunt, et hulceribus manantibus, aut quibuscumque in capite illinuntur. Cardiacis vel sic per se imponuntur a mamma sinistra: item stomachi doloribus, oculisque procidentibus. Instillatur succus eorum et auribus. Sanat condylomata cum rosaceo cerato. Cauliculorum ex vino decoctum, uvae praesentaneum re-

486, et c. xxi, p. 420; et Plin. Val. I, 45 et 64: Dioscorid. item loco cit. HARD.

Oris quidem vitiis Plin. Val. I, 29. Diosc. IV, 37. Κρατούντες δὲ καὶ εὐλάχαναι ἄρθρα ὑγρά, οἱ διαμαστόμενα τὰ φύλλα. Firmant gingivam, orisque hulceras sanant commanducata folia. Q. Seren. cap. xv, pag. 134: *Manditut apta rubis gingivis et boui lobris.* Et c. xxvii: *Omnibus obsecenis medeudis: Obsecenos si forte locis nova vulnera carpent, Horrentum mansa curantur fronde ruborum.* HARD.

Cardiacis vel sic. Hoc est trita vel commanducata. Apul. c. 86, de eru-
sco, sive rubi tom. 4: *Ad cardiacos: Eru-
sci folia per se trita imponuntur
manūllae sinistram, et sic dolori resi-
stunt.* Plin. Valer. lib. cap. III, 4: *Cardiacis sanandis: Mammæ sinis-
træ... folia rubi in quo mora nascun-
tut trita per se imponuntur.* HARD.

Stomachi doloribus. Diosc. IV, 37: Θρασπόντες καὶ ἔρθρα μέν προπτέσσι, καὶ στίφης καὶ φραγκικών, etc. HARD.

Instillatur. Plin. Val I, 9: *Foliorum rubi, in quo mora nascuntur, succus tepidus instillatus, medetur auricularum fracturis.* Item Apul. cap. 87, tit. I, ad aurium dolorem. HARD.

Sanat. Apul. c. 87, tit. 9, et Diosc. I. c. HARD.

Cauliculorum ex vino decoctum. In aliis exemplaribus *cauliculorum* scriptum invenias, non *cauliculorum*; haud omnino sperrnenda lectione, nam in fine capituli alterum genus rubi tradit, qui gignit pilulam castaneam similem, præcipuo remedio calculosis. Sed quoniam Dioscorides succum ex foliis caulibusque expressum, mos in sole densatum, multos in medicina usus habere tradit, quod et Plinius paucis ante dixit, rem in medium relinquo. PIST.

Uvae praesentaneum. Prius legebatur vel *praesentaneum*: ut ad sananda condylomata, de quibus prius agebatur, spectare id quoque remedium videretur. In Reg. t. cod. ve *præsen-
taneum*. Nos *uvæ* rescripsimus, indu-
bitata conjectura. Auctor ita coni-
ciendi primum existit Marc. Emp.
c. XIV, p. 99: *Rubi, inquit, cauliculi
teneri discipiuntur ex vinorū idque vi-
num gargarizatur, quod confessim uam
prominentem coecrot. Folia rubi are-
facta in umbra in cinerem concreman-
tur; is cinis in cochleari uiae subiectus,
præsentaneo remedio eam contrahit.*
Et Plin. Val. I, 45, cuius lemma est:

medium est. Idem per se in cibo sumpti cymae modo, aut decocti in vino austero, labantes dentes firmant. Alvum sistunt et profluvia sanguinis: dysentericis prosunt. Siccantur in umbra; ut cinis crematiorum uvam reprimat. Folia quoque arefacta et contusa, iumentorum hulceribus utilia traduntur. Mora, quae in his nascuntur, vel efficaciorem stomaticen praebuerint, quam sativa morus. Eadem compositione, vel cum hypocisthide tantum et melle bibuntur in cholera, et a cardiacis, et contra araneos. Inter medicamenta, quae styptica vocant, nihil efficacius rubi mora ferentis radice decocta in vino ad tertias partes, ut colluantur eo oris hulcera, et sedis foveantur; tantaque vis est, ut spongiae ipsae lapidescant.

LXXIV. Alterum genus rubi est, in quo rosa na-

Ad uam distillantur: Rubi, inquit, in quibus mora nascuntur, canticuli decouantur ex vino, et eo ipso vino garnezetur. Et Pintiani inde conjectura exploditur, *catalorum* scribere enitatis, pro *candidorum*. HARD.

Idem. Marc. Emp. c. xii. p. 93 et 95. HARD.

Alvum sistunt. Diosc. IV, 47; Gal. de Fac. simpl. med. VI, p. 163; Plin. Val. II, 27. HARD.

Et profluvia. Fluorem muliebrem Diosc. intellexit et Galen. II. cc. et Apul. c. 87, tit. 3. Haemoerhoidum sanguinem Marc. Emp. e. xxxi, pag. 222. Sanguinem refectionem ex ore. Plin. Valer. I 64, cuius lemma est: *Sanguinem refectionem curatio. Ruborum,* inquit, *in quibus mora nascuntur, caules ex vino austero decocti eduntur, idque virus bibitur in potionem.* HARD.

Siccantur. Apul. cap. 87 de erusco, sive rubo tit. 6; *Ad uam remedium: Eruci herbae folie arefiant in umbra:*

PLIN. N. H. Tom. VII

crematorum cinera in cochleario tanta. residet. Marc. item Emp. c. xiv, H.

Vel efficaciorem. Gron. et al. vel quam efficaciorem. EV. P.

Stomaticen. Stomatica medicamenta sunt, ut diximus XXIII, quae ad uvas, tonsillas, faecium tumores et oris via accommodantur. HARD.

Hyp. Omnes quas vidi editiones, hyp. male; nam gr. ὑποτιθέει. EV. P. *A cardiaci.* Plin. Val. III, 11.

Styptica vocant. ξυρίζει, adstringit, adstringendi, spissandique vim habentia. HARD.

LXXIV. Alterum. Nunc, ut opinor, herbarii incognitis. Rubum rosarium vocat Marc. Emp. mox citandos. Cynobatos ipse est, de quo mox dicetur: quem similitudinem rosae Nostrae ferre dixit, lib. XVI, cap. 72. HARD. — Alterum genus rubi. Graecis auctoribus xυρεβάτεν; nobis est Rosa canina (Icos. polygyn. gen. 4237 Pers. Rosac. Juss); cave ne idem credas

scitur. Cignit pilulam castanæ similem, præcipuo remedio calculosis. Alia est cynorrhoda, quam proximo diceimus volumine. (xiv.) Cynosbaton, alii cynospaston, alii neurospaston vocant; folium habet vestigio hominis simile. Fert et uvam nigrum, in cuius acino nervum habet, unde neurospastos dicitur. Alia est a cappari, quam medici cynosbaton appellaverunt. Huius thrysus, ad remedia splenis et inflationes, conditus ex aceto manditur. Nervus eius cum mastiche Chia commanducatus os purgat. Ruborum rosa alo-

eum cynosbaton, de quo paulo int. Eo. P.

Cignit pilulam. Spongiam vocat Marc. Emp. c. xxvi, p. 484: *Spongiam*, inquit, *ex rubo rosario agresti sumpta, et aqua frigida, douce maledicat, macerata, ac deinde trita, et ex aqua per triduum potis data, efficaciter calculos emendat.* Et c. lxxviii, p. 496: *Spongiam, quae in prunis silvestri, vel in spina aut in rosa silvestri naescitur, etc.* Sed in rosam silvestrem, seu Eglaeterium, cum hoc genere rubi miscuisse, de quo nunc sermo est, nobis videtur. *Spongiam pariter et spongiolas* Columella lib. XI, capite ultimo, radiculos asparagorum vocal illigatas, implexasque mutuo, atque connexas. HABD.

Alia est cynorrhoda. Quae Eglandiæ cognomine apud nos venit, églantier. De ea libro sequente. cap. 6. HABD.

Cynosbaton. Latine, *sententia canis recta* appellaveris. H. — Nobis est *Ribes nigrum* (*Pewaud. monogyn.* gen. 575 *Pera Grossular.* Juss.); habitat ad sepes et fluviorum ripas. Nostris vulgo, *groseiller-noir, cassis.* Cf. Sprengel. Hist. Bei heeb. tom. I, p. 202. En. P.

Cynospaston. Regg. 1, 2, ac Colb.

cynopaxin. HABD. — Et sic Brot. edit. In edit. principe legatur *cynopaxin.* En. P.

Vestigio hominis similes ογυρός Theophr. Hist. III, 18. Plinius legisse videtur ογυρός. Athenaeus legit ογυρός: Hermolaus γάνοδος: Milleius ογυρός. Plinium recte legisse arbitror. DAT.

Fert, etc. Plinius cynosbatoni histrio, cuius fractus subrubet est foliumque ογυρός, misceret ne confundit cum chamaebato. quod uvam nigrum fert, sive morum nivis simile, elius rubi modo, quem erectum, ac proerum, οφεοφανής, vocat Theoph. legendum poterit sic est: *Fert chamaebatos et uvam nigrum, etc.* ut diximus iuperiori esperte. Dux. — Χαρχιλίας Theophr. Hist. III, 18, nobis est *Rubus cerasus.* En. P.

Uvam nigrum. Hoc nemo praeter Plinium, quod sciens, confirmat. H.

Alia est a cappari. Dicere in not. p. 418: Καππαρίς, οἱ δὲ κυσόντας, οἱ δὲ καπτα, etc. HABD. — Nobis *Copporis spinosa* (*Polyaud. monogyn.* gen. 1247 *Pers. Cuppard.* Juss.) Habitat in Europa meridionali, Africa et Oriente. En. P.

Huus thrysus. Cynosbatoni scilicet, qui diversus a cappari. HABD.

pecies cum axungia emendat. Mora-capillum tingunt cum omphacino oleo. Flos mori per messes colligitur. Candidus pleuriticis praecipuus ex vino potus; item coeliacis. Radix ad tertias decocta, alvum sistit, et sanguinem: item dentes collutus decocto. Eodem sueno soventur sedis atque genitalium hulcera. Cinis e radice deprimit uvam.

LXXV. Idaeus rubus appellatus est. quoniam in Ida non aliis nascitur. Est autem tenerior ac minor, rarioribus calamis innocentioribusque, sub arborum umbra nascens. Huins flos cum melle epiphoris illinitur, et ignibus sacris; stomachicisque ex aqua bibendus datur. Caetera eadem praestat, quae supra dicta.

LXXVI. Inter genera ruborum rhamnos appella-

Cinis. Deprimit tumorem uvam.
HARO. — Vet. et Ch. reprinuit. En. P.

LXXV. Idaeus rubus appellatus. Recenteribus endem nomine est Rubus idaeus, de quo iam dictum; nostris vulgo, framboisier. Habitat in lapidosis montosisque. En. P.

Quoniam in Ida non aliis. Idaeus appellatus est, inquit Plin. IV, 38, quod in eo monte copiosius nascitur. Nullum praeter id genus, nasci rubum ibi Plinius additit. Ita porro Reg. 3° cod. Olim non alias, perpetram legebatur.

Rarioribus calaminis. Aculeis. Minimabit ipsius, ut minus adamis, dixit ipse Plinius XVI, 71. Dionsor. l.c. οὐδὲντες μηράς. HARO.

Flos cum melle epiphoris. Oculorum videlicet inflammationibus. Plinius ipse XVI, 71: *Flos eius contra lippidulines illinitur ex melle*; et igne sacro. Dione. IV, 38: Τὸ αὐτὸς ἔνθος σὺν μέλι ταχνία ὀρθαλματίαι φέ-

γονεῖς περιχρόμενον βούβητ καὶ ἐπι-
αυτῆς οἴνῳ. HARO.

Stomachicisque. Haec restitutum, ad-
mónitu codicum MSS. Rég. Colb' etc. tum ipsius Plinii, qd lib. XVI,
c. 71, de redens rubo Idaeo agens:
Contra stomachi quoque vitia; inquit,
bibitur ex aqua. Dioscoridis quoque
lib. IV, 38, ita scribentis: Στομάχη-
νος τε μετ' ὄστρας τε ποτῷ διδοται.
Prius stomachicis, legebatur. H.

LXXVI. Inter genera ruborum. La-
tius accepta significione vocis eius;
rubus; alias in ruborum genere cen-
seri rhainus non debet. Rhamni ge-
nera duo similiter Theophrastus agno-
scit, nigrum et candidum: Nicandr
quaque Scholastes: Erit δι' θερα-
πειαν μέλιται. Rhamni varia genera de-
lincantur a Clusio Hist. Rarior. plur.
I, p. 409 sq. HARO.

Rhamnos. Duplex rhamni genus
Theophr. Histor. III, 47; candidum
nempe ac nigrum. Candidum nobis

tur a Graecis, candidior et fruticosior. Is floret, ramos spargens rectis aculeis; non, ut caeteri, aduncis: foliis maioribus. Alterum genus est silvestre, nigrius, et quadamtenus rubens; fert veluti folliculos. Huius radice decocta in aqua fit medicamentum, quod vocatur lycium. Semen secundas trahit. Alter ille candidior adstringit magis, refrigerat, collectionibus et vulneribus accommodatior. Folia utriusque et cruda, et decocta illinuntur cum oleo.

LXXVII. *Lycium praestantius* e spina fieri tradunt, quam et pyxacanthon Chironiam vocant, quales in Indicis arboribus diximus, quoniam longe prae-

est *Zizyphus vulgaris* Wild. (*Pentand. monogyn.* gen. 532 Pers. sub *Rhamno Frangulae* Juss.); nigrum vero, an sit *Rhamnus lycioides* Sprengelius addubitat, Histor. Rei herb. I, 83. Praeter *Zizyphus vulgaris* Wild. seu *Rh. Zizyphum* Linn. duas species memorat Diosc. I, 119: ἵππη λυκοτέραν, quae *Rh. infectorius*; καὶ τρίτην μιλαντέραν, quae *Rh. saxatilis*. Conf. Sprengel. ibidem p. 163; Augillat. p. 54. Ed. P.

Quod vocatur *lycium*, hoc falsum, et a nomine proditum. DAL. — *Lycium*. Graecis λύκιον, cuius hodie in officiosis usus incognitus, ut Dodonaeus queritur p. 745. Nomen a Lycia, unde advehetur optimum, vel ab ipsa spina, habet. H. — De Lycio conf. quae dicta sunt tom. V, p. 413 edit. nost. Ed. P.

Folia utriusque. Ea fulceribus quae serpent, erysipelatis illini, auctor est Diosc. I, 119. HARD.

LXXVII. *Lycium praestantius*. *Lycium* Indi vocant. Graeci, quoniam Indicum nomen non satis noverant, pro *cate*, principio quidem acanthon

nominarunt: et quia in Lycia et Capadoccia ea arbustulis buxi folio est, pyxacanthum appellaverunt, arboris indicare figuram ignorantes, quae tamarsici folium habet, alias spinosissima. DAL.

Pyxacanthon. Quin et ipsi spinas, medicamenti quod ex ea fit, nomen est inditum: lyceii nimicum Dioscor. I, 532: Λύκιον, ὁ ἦντος πυξάκανθαν καλός, δίνθρον ἔστιν ἀκανθώδες, etc. Pyxacantham latine buxeam spinam iure dixeris. Bellonius reportans a se in Palæstina scribit. H. — Λύκιον Diosc. loc. Iaud. est nobis *Lycium europaeum* (*Pentand. monog.* gen. 510 Pers. Solan. Juss.). Habitat in Gallia, Italia, Graecia, etc. Iam lycium indicum retulimus ad *Acaciam Catechu* (*Monadelph. Polyand* gen. 1655 Pers. sub *Mimosa. Leguminos.* Juss.); habitat in India; etiam ex hac planta succens catechu dictus. Conf. lib. XII, cap. 45, et Escurs. ad extricem eiusd. lib. Ed. P.

Quales in Indicis. Tum in India, tum in Pelio monte natas. Vide XII, 15. HARD.

stantissimum existimatur Indicum. Coquuntur in aqua tusi rami, radicesque, summae amaritudinis, aereo vase per triduum, iterumque exempto ligno, donec mellis crassitudo fiat. Adulteratur amaris succis, etiam amurca, ac felle bubulo. Spuma eius ac flos quidam oculorum medicamentis additur. Reliquo succo faciem purgat, et psoras sanat, erosos angulos oculorum: veteresque fluxiones, aures purulentas, tonsillas, gingivas, tussim, sanguinis excrentes, fabae magnitudine devoratum: aut si ex yulneribus fluat, illitum: rhagadas, genitalium hulcera, attritus, hulcera recentia, et serpentia, ac putrescentia. In naribus clavus, suppurationes. Bibitur et a mulieribus in lacte contra profluvia. Indici differentia, glebis extrinsecus nigris, intus rufis, quum fregeris, cito nigrescen-

Proestantissimum existimatur. Scrib.
Larg. Comp. xix: Nulli collyriorum tantum tribuo, quantum lycio Indico vero per se: Hoc enim inter initia, si quis hoc collyrio imungatur protinus, etc. Sic etiam Galenus de Fac. simpl. med. VII, 204, post. Dioscor. loc. cit. Hard.

Coquuntur in aqua tusi rami, etc. Tolidem verbis haec Dioscor. I, 132. Hard.

Adulteratur. Diosc. i. e. Adequantur ὅτι ἀμύργης ἄμικ τῇ ἐφήσῃ μαγνυμένη, ἡ ἀμεβόντοι χυλίσματι, ἡ βούτιχ χοῦ. Adulteratur amurea inter coquendum admixta, aut absinthii succo, aut felle bubulo. Plinius ipse, XII, 45: Ea spina (pyracanthos, seu lycium) et in Pelio monte nascitur, adulteraque medicamentum: nempe verum, seu Indicum. Item asphodeli radix, aut felle bubulum, aut absinthium, vel rhiz, vel amurca. Hard.

Spuma eius ac flos. Dioscor. I, 132: Καὶ τῷ πάντες ἴντενχόμενος ἀρρένες ἐν

τῇ ἐφήσῃ ἀγελάνος ἀπόθου τις τὰ σφαλμικά, etc. Quod parro spumosum innatū inter coquendum (id florem vocant) existito et ad oculorum medicamenta reponito. Χυλίζεται ὅτι τῶν πέτρων (sic enim legit Orib. non ut libri editi habent τῶν πέτρων) σὺν τοῖς θάμνοις οἰλαθίντας, καὶ βραχίντας, ἢ' ικανάς ἡμέρας, τεῦ' ἐγκλιντας, καὶ τῶν πάντων ἀπτομένων, τοῦ δὲ ὑγροῦ πάλιν ἐφομένου μέχρι μετάθεσης συτάσσεις. Hard.

Faciem purgat, et psoras sanat, erosos angulos, etc. Haec tolidem fere verbis Diosc. loc. cit. Galen. Item de Facult. simpl. med. VII, pag. 204. Hard.

Ex vulneribus fluat. Sanguis vides. Ha Reg. 4, recte; non, ut caeli, ex halocribus. H.

Profluvia. Contra flatum muliebrem: Ιστησι ὅτι ποινὴ γυναικῶν... ποδίεν μετὰ γύλαντος. Diosc. loc. cit. Hard.

Indici differentia, glebis extrinsecus

tibus: adstringit vehementer cum amaritudine. Ad eadem, omnia utile est, sed praecipue ad genitalia.

LXXVIII. Sunt qui et sarcocollam spinae lacrymam putent, pollini thuris similem, cum quadam acrimonia dulcem, gummosam. Cum vino tusa sistit fluxiones; illinitur infantibus. Veteritate et haec maxime nigrescit: melior, quo candidior.

LXXIX. Vnum etiamnum arborum medicinis debetur nobile medicamentum, quod oporcen vocant. Fit ad dysentericos stomachique yilia, in congio musti albi lento vapore decoctis cotoneis quinque cum suis seminibus, punicis totidem, sorborum sextario,

nigris Indicum lycium difficit a vulgaris, glebis extrinsecus nigris, etc. Sic etiam Diosc. I. c. II.

Adstringit. Idecirco dysentericis prodesse loc, in quo lycium Indianum solvit, scribit Theod. Prist. II. p. 2, cap. 18. HARO.

LXXXVIII. Spinae lacrymam praebeat. Diosc. II. 99: *Il di σαρκοκόλλα ιστι δέρματος διάφορο γεννημένον in Hippo-
σιον, ἵππος λίθωντος λεπτόν, υπόκρι-
ρον, ἀπτυπόν τῷ γύναιῳ.* *Sarcocolla lacryma* est *arboris in Perside na-
scens, thuri signi similes, subfusca,
gustu amaruscula.* Nunc invenitur officiis. Habet his effinia: ac prope gemina Galen. de Fac., simpl. med. VIII, p. 226. HARO. — *Sarcocolla no-
stræ, sucus est gummosus, aliquan-
tisper resinosus, minutis et veluti
frictis constans grumis albicantibus,
aut ex albo rufis, aut rubentibus,
spongiosis, friabilibus; mictis lucentibus
suhinde mixtis; saporis subacris,
amaro, cum quadaip ingrata dulcedine
obscura, novercato provocante. Sub-
dentibus lente acit et in aquo humore
dissolvitur; lucernis admota, primum
ebullit, postea claram in flammam*

esardet. Ex Persia et Arabia nunc, ut et Dioscoridis temporibus, adve-
bitur. Plantam, que succum illum
largitur, a nullo vel Veterum, vel
Recentiorum hoc usque descriptam,
eamdem Linnaeus esse ait cum Pe-
naea angustifolia (*Tetrand. monogyra*,
gen. 277 Pers. Plaut. *incert.* sedis
Juss.); habitat in Aethiopia. Conf. lib.
XII, 20, et Exc. IX de Sarcocolla ad
calc. huius lib. Eo. P.

Gummosam Hanc vocem ignorant
libb. aut HARO edit. quam ex codd.
restituendam preconquerant Pint. et
Gronov. in noit. ad hunc loc. Brot.
gummosam. Eo. P.

Sunt affixiones. Ad oculorum certe
epipluras, q̄ive illuxiores, sarcocolla
receptiores medici commendant,
asinus in lacte macerata. Pregetere
vini illi vulnera conglutinandi et ci-
catrigē obducendi tribuant, unde no-
men apta est. Namiam tamen prou-
nuntiat Linnaeus, internumque il-
lius usus dominat aliū proptus et re-
iiciunt. Cf. Linn. Nat. med., pag. 55,
ed. Schreber. Geoffr. Nat. med. II,
647. Eo. P.

LXXIX. *Nobile medicamenta.* Ono-

et pari mensura eius, quod rhun Syriacon vocant; croci semuncia. Coquitur usque ad crassitudinem mellis.

LXXX. His subtememus ea, quae Graeci communicatione nominantur in ambiguo secere, an ne arborum essent. (xv.) Chamaedrys herba est, quae latine trixago dicitur. Aliqui eam chamaeropem, alii teucrium appellaverent. Folia habet magnitudine mentae, colore et divisura quercus. Alii serratam, et ab ea serram inventam esse dixerunt, flore paene purpureo. Carpitur praeagnans succo in petrosis, adversus serpentium venena potu illituque efficacissima: item sto-

pxia, sive στρυατίς ὁ ἄπειρον, confectio ex fructibus, qualem concinnat Galen, κατά τόν. III, p. 568, ad stomachi subversionem, ad coeliacos, ac dysentericos. HARD.

Rhus. Sic et CHILL, Gron. et al. ante HARD. rhus. Eo. P.

LXXX. Chamaedrys. DIOSCOR. III, 112: Χαμαιδρύς, οἱ ἀι χαμαιδρύφ... ὅις ὁ τοιούτου τοιού ἐμφύτευτος τῷ Τσυκρῷ, καὶ ταῦτα τοιού Τεύρων εἰδέσσει. Et in Noth, p. 457: Ρυμάτης τριξάγο μέσον. Chamaedrys porro, quasi coactae hec uitalis quarens appellatur. Unde et in Gallia servat appellationem, chenette, ou germanische, Italies, queriole, et calamandrina, teste ANGUILLARS, P. XII, pag. 220. Chamaedrys est vulgaris Clusii, Hist. BAR. pl. III, p. 351; visa a nobis in horto regio. HARD. — Nobis oedem nomine Teucrium Chamaedrys (DIDYMANI, gymnosp. gen. 1372 Pers. LABIAT. Juss.); in specie non infrequens. Eo. P.

Trixago .. chamaeropem. Gron. et al. ante HARD. trixago.. chamaedropem. Eo. P.

Aliqui. Sic MSS. Rugg. Colb. etc.

tum in Iudea. Tamen DIOSC. χαμαιδρύφ. Et MARC. EMP. e. xxvii, p. 136: Chamaedropis, iquit, quae herba stimillima querenti folia habet, etc. AL APOL. e. 24: Chamaerops. Itali trixaginem appellaverent. H.

Folia. DIOSC. loc. cit. post THEOPH. Hist. IX, 10. HARD.

Purpureo. DIOSCOR. loc. cit. Λευκὸς ὑπερόρυφος. HARD.

Carpitur. MSS. omnes, carpitur. DIOSCORID. loc. cit. Συλλέγειν διὰ αὐτῶν διὰ ἔγκυμβων τοῦ καρποῦ. Et paulo ante Φύσις ἐν τραχύται καὶ πτερώδεσι τοῖς. HARD.

Adversus: DIOSC. loc. cit. et APOL. e. 21, E. 3. HARD. — L. BAINUS scribit hanc plantam in agro Cantabrigiensi Theriacos Anglicum nuncupari; procul dubio quia alexipharmacum censeatur. Caeterum easdem fere, quas Veteres, neotestici virtutes illi attribuerunt. Cf. GEORF. MAT. MED. II, 294. Eo. P.

Stomācho, tūsi, etc. DIOSCOR. tollidem fere verbis loc. cit. Βονθεὶ στομάχῳ, βηχὶ, στίλνῃ ἐπικρέμενῳ, ὀυσευρεῖσι, etc. et MARC. EMP. cap. xvii, p. 126, de vulsis, sive ruptis,

macho, tussi vetustae, pituitae in gula cohaeresceni, ruptis, convulsis, lateris doloribus. Lienem consumit, urinam et menses ciet. Ob id incipientibus hydropticis efficax, manualibus scopis eius in tribus heminis aquae decoctae usque ad tertias. Faciunt et pastillos, terentes eam ex aqua, ad supra dicta. Sanat et vomicas, et vetera hulcera, vel sordida cum melle. Fit et vinum ex ea pectoris vitius. Foliorum succus cum oleo caliginem oculorum discutit. Ad splenem ex aceto sumitur. Excalfacit perunctione.

LXXXI. Chamaedaphne unico ramulo est, cubitali fere: folia tenuiora lauri folio. Semen rubens

et rheumaticis cum Theophrast. loc. cit. HARD.

Pituitae in gula cohaeresceni. Brother. ex Reg. 4 cod. pituita, cohaerente, Ed. P.

Lateris. Cels. IV, 6, de laterum doloribus, *Multa*, inquit, a medicis praecipiuntur: ut tamen sine his rusticis nostris epota ex aqua herba trizago satis adiuvet. HARD.

Lienem consumit, urinam et menses ciet. Diosc. loc. proxime cit. Λγη καὶ ἔμπονα, καὶ ἕρεμος στέλεχος τῆκασθν ὅστις ποθεῖται. Vide et Galen. de Fac. simpl. med. VIII, p. 240. II.

Hydropictis efficiens: etc. Et hec pariter Diosc. I. c. et Apul. c. 25, t. 3. HARD.

Ad supra dicta. Ad eodem effectus, quisunq; supra commemorati. Sic etiam Diosc. III, 142: Λινά δὲ δύναται καὶ τις καταποτία διεκδικεῖται πρὸς τὰ τηρημάτα. Sed et trita in catapotia redigi potest ad supra dicta. Mutata prius interpunkione, perturbataque sententia, legebatur, terentes eam ex aqua. *Ad supra dicta sanat et vomitas.* HARD.

Vetera hulcera. Diosc. loc. cit. Ανακαθάρψις ἐλκη πράσινος μέλιτος. Sic Theophrast. pariter Histor. IX, 10. HARD.

Fit et vinum. De quo dictum est, XIV, 19. HARD.

Foliorum. Diosc. loc. cit. post Theophrast. IX, 10. HARD. — *Caliginem.* Gron. caliginea. Ed. P.

Ad splenem ex aceto. Dioscor. I. c. Στελέχω τάκτη εὐώ οἴεται ποθεῖσα.

Excalfacit. Diosc. Καὶ ἀλυφορόν δὲ ἵστη θερμαντική. HARD.

LXXXI. *Chamaedaphne.* Tolidem fere verbi desribitor a. Diosc. IV, 149: Χαμαδάφνη, οἱ δὲ καὶ τάιτον Αλεξανδρίτης ἐνάλετον, etc. Herbarii nostri hanc lauream vocant. II. — Nobis *Ruscus venenosus* (Diosc. monadelph. gen. 2301 Pers. Asparag. Juss.). Habitat in insulis Archipelagi. Ed. P.

Folia tenuiora lauri folio. Sic ex MSS. Hard. praecepsit Gron. quum prius legeretur: *Folia tenui, lauri similitudine.* Ed. P.

Semen rubens adnixum. Ita MSS. Regg. Cob. etc. non, ut edili, ad-

adnixum foliis illimitur capit is doloribus recens. Ardores refrigerat: ad tormenta cum vino bibitur. Menses succus eius, et urinam ciet potu, partusque difficiles in Jana appositus.

LXXXII. Chamelaea similitudinem foliorum oleae habet. Sunt autem amara, odorata, in petrosis, palum altitudine non excedente. Alatum purgat: detrahit pituitam bilemque: foliis in duabus absinthii partibus decoctis, succoque eo cum melle poto. Folliis impositis et hulcera purgantur. Aiant, si quis ante solis ortum eam capiat, dicatque ad albugines oculorum se capere, ad alligata discuti id vitium: quoquo modo vero collectam iumentorum pecorumque oculis salutarem esse.

LXXXIII. Chamaesyce lentis folia habet, nihil se-

mixtum. Quia et sincerius forte, ad-
mexum. Dioscor. loc. cit. τοις φύλλοις
ιμπιτυράτα. H. — Bröt. ex Reg. 2,
adnexum. Eo. P.

Ardores. Dioscor. loc. cit. Κερ-
ταλγίας, καὶ σπόρχης ἐργάσεων
ἀράγει. Capitis doloribus, inflammatio-
nibusque stomachi succurrerit.

Menses secos eius, et urinam ciet
potu. Dioscorid. loc. cit. Εν πεπτῷ
προστρέψῃ, in pessu subditus. H.

LXXXII. Chamelaea. Haec solidem
verbis Diosc. IV, 172: Χαμελέα, etc.
et Marc. Emp. xxx, pag. 211. Me-
zereum id Arabes appellant: Hispani,
Olivilla: herbæ silvæ, Chamelaea Tri-
cocco: Narbonenses, Garou, Clusio
pingitur Hist. Rsr. plant. I, 87, et a
Dalc. Hist. pl. XVI, p. 4664. Vi-
dimus ih horto Regio. H. — Nobis
Daphne Guindia (Octand. monogyn.
gen. 907 Pers. Thymel. Juss.).) ha-
bitat in Hispania, Gallia Narbonensi,
Italia, etc. in locis aridis. Eo. P.

Sund. Diosc. loc. cit. Haab.

Alatum purgat. Diosc. loc. cit. et
Marc. Emp. c. xxx, p. 211. Idem p.
212, hanc restim olivas appellari sit,
et habere alias dotes ac vires; quas
eo loci enimerat. Praecepit ambobus
Seribon. Larg. Comp. cxxxvi: Pur-
gat ergo belle chamelaea, quae herba
olivæ folia similia habet, quorum
quinque vel sex dare soperet, trita ex
aqua et midae cyathis.. Detrahit enim
aquea largiter. H.

Foliis in duabus, etc. Dioscor. loc.
cit. et Galen. de Fac. simpl. med.
VIII, p. 110. II.

Vero. Sic et Ch. verbum hoc omis-
tunt Gron. et al. En. P.

LXXXIII. Chamaesyce: Dioscorid.
IV, 170: Χαμασύκη.. φύλλα φακο-
δέα... πρὸς τὴν γῆ... φέρεται δὲ πετρό-
φεται καὶ κυρτυροῖς τόποις. Retinet
nomen in officinis. Visa a nobis in
horto Regio, qualis s' Dodoneae pin-
gitur p. 373. H. — Nobis Euphorbia
Chamaesyce (Dodecan. trigyn. gen.
1190 Pers. Euphorb. Juss.). Habitat

attollentia, in aridis petrosisque nascens. Claritati oculorum, et contra suffusiones utilissima, et cicatrices, caligines, nubeculas in yino cocta, inuncta. Vulvae dolores sedat apposita in linteolo. Tollit et verrucas omnium generum illita. Prodest et orthopnoicis.

LXXXIV. Chamaecissos spicata est tritici modo, ramulis quinis fere, foliosa: quum floret, existimari potest alba viola, radice tenui: cuius bibunt ischiadici folia tribus obolis, in vini cyatis duobus septem diebus, adinodum amara potionem.

LXXXV.. Chamaeleucen apud nos farfarum, sive

in meridionalijs Europae locis aridis.
En. P.

Claritati oculorum. Haec totidem verbijs Dioscorid. loc. cit. et Galen. de Fac. simpl. med. VIII. pag. 241. HARO.

Vulvae dolores sedat. Dioscorid. loc. citat. Δύναται δὲ ἔχουσιν εἰ καλλιεργεῖται τὸν οἶνον τὰς πεπὶ μητρῶν αἴθουσαν παλιτεύει, ἀτέ πεπεσοῦ προστιθίντες. Rami ex vino triti, et in pessimo oppositi, vulvae dolores sedant. HARO.

Tollit et verrucas. Dioscor. et Gal. II. cc. HARO.

LXXXIV. *Chamaecissos.* De qua iam ante diximus XVI, §2. Vide Ruellum, III, pag. 634, qui nobiscum et cum Plinio facit. II. — *Xanthoxylon Azarae,* de quo iam actum. Vide quae diximus supra, cap. 49. En. P.

Ischiadici. Folia, non radicem ischiadicis habi utiliter sit Dioscor. IV, 126; Floren., Galen. loc. cit. p. 240. II.

In vini cyathis duobus. Longe hoc a Dioscoridis placitis diversum est; proinde non dubito quin aliqua hic

verba liberiariorum incuria praetermissa sint. Nam in Dioscoride tres sunt eyathi, non duo: et ab ischiadicis hanc potionem insigniter amaram 40 aut 50 diebus bibendam praecepit: ab his autem qui regio morbo laborarent, 5 aut 6 diebus, non 7. Verba eius subtexui ex lib. IV, cap. de chamaeciso, seu terrestri edera: *Contra coxendteis dolores trioboli p̄quidere in aquae cyathis tribus quadriginta quinqueaginta diebus folia eius utliter bibuntur. Quin etiam folias suffusiones quinque aut sex diebus pariter pota emendavit.* DAL.

LXXXV. *Chamaeleucen.* Χαμαλέυκη Galeno, loco citato, pag. 241. In Indice huius loci: *De chamaeleon, sive farfaro, sive farfugio.* Dioscor. in Noth. pag. 458: Βάγχος... οἱ δὲ χρυσιεροὶ. Περιζήτης τριστέλληγος, οἱ δὲ φαρφάστης. Libri quidam, *farfano*, male. Meminit huius Plantus in Poenulo, act. II, sc. t, v. 32: *Eo præsteruebam folia farfari.* Apuleius: *Folia sunt farfizi, et mugae merae.* Fortasse a Farfaro annis, de qua Ovid. Metam. lib. XIV, 330: *et opacae Farfarus uolbrae.* Graece βάχιος, Latinī bechion et tussilaginem nominant. In

farfugium vocant. Nascitur secus fluvios, folio populi, sed ampliore. Radix eius imponitur carbonibus cupressi, atque is nido per insuflibulum imbibitur in vetere tussi.

LXXXVI. *Chamaepence larici* foliis similis, lumborum et spinae doloribus propria est. *Chamaecyparis* herba ex vino pota contra venena serpentum omnium scorpionumque pollet. *Ampelopraso* in vinetis nascitur, foliis porri, ructu gravis. Contra serpentum ictus efficax. Vrinam et menses ciet: eru-

officinis, *Farfura*, *angula caballina*, *populago*: Galli *pas d'ane*, vel *tusilage*. Pingitur a Dodoneo p. 486. De ea plura dicuntur XXVI, 16. H. — Nobis *Tussilago Farfara* (*Syngenes. superfl. gen. 4863 Pers. Corymb. Juss.*). Habitat in humidis argillosis; flores primio vere, folia aestivalis initio profert. Eo. P.

Farfatur... *farfugium*. Gr. et al. *farfuranum*, noui *farfuranum*. Eo. P.

Seus. 'Manutius in editione Plinii maluit secundum, quam scens legi: tametsi constata librorum omnium ante eum consensio foret in eam vocem servit. Et sane Catonem mentioninus de Be Rust. cap. xxi, secus laminas dixisse. Quintil. VIII, 2, secus vias. Hanc.

Infundibulum. Ita Reg. 3. At Reg. 2, et Chilli. *infundibulum*. Instrumentum intelligi, quo in vase liquores infundimus, ut eatom vide. Refert hoc quoque Diosc. V, 426. Plin. XXVI, 16, pro *infundibulo* adsciscit arundinem. Hanc.

LXXXVI. *Chamaepence*. Quidam alias esse non putant chamaepityn. Dat. — *Chamaepence*. Diocor. IV, 126: Χαμαιπένκη ποτε πρός δύσηνος ἀλγήματα, τὸν οὐδαὶ λέια πινομένη. A cha-

maepity, de qua dictimus cap. 20, ita herba haec distare videtur, ut laris a picea. Fruticem esse ait Anguilala, juuentumque a se in insula di Veghia, iisdem plane notis, quibus a Plinio delineatur Par. XII, pag. 202. Haec. — *Stachelia Chamaepence* (*Syngenes. aquat. gen. 1804 Pers. Cycaroceph. Juss.*); habitat in Creta. Conf. Alpin. Exotic. c. XXXV. Eo. P.

Larici foliis. Brot. ex Regg. 1 et 2, *Larici foliis*. Eo. P.

Chamaecyparis. Non dum in certi nominis apud herbarios nostratos possessionem venit. Dodoneum vide p. 268. II. — Quibusdam *Santalina Chamaecyparissus*, quae Sprengelio eadem esse videtur cum Abrotomo fejina Dioc. III, 29; item Plin. XXI, 92. Eo. P.

Ampelopraso. Αμπελόπρασον a vitibus et natali loco nomen accepit, quasi portum vitium, aut vitigineum. Pingitur a Dodoneo pag. 678. *Appus πράσον* vocat Gal. de Fac. simpl. med. VI; pag. 151. H. — *Allium Ampelopraso* (*Hexand. monogyn. gen. 790 Pers. Liliac. Juss.*). Habitat in Anglia, Oriente, etc. Eo. P.

Serpentum ietas. Diocor. II, 480: Θερισθέται δὲ βιβρωσκόμενος ἄρ-

ptiones sanguinis per genitale inhibet potum impossitumque. Datur et a partu mulieribus, et contra canis morsum. Ea quoque quae stachys vocatur, porri similitudinem habet, longioribus foliis pluribusque, et odoris iucundi, colorisque in luteum inclinati. Pellet menstrua.

LXXXVII. Clinopodium, alii cleonicion, alii zopyron, alii ocymoides appellant, serpylo similem, surculosam, palmi altitudine: nascitur in petrosis, orbiculato foliorum ambitu, speciem lecti pedum

μαζη. Contra bestiarum morsus in eis convenit. HARO.

Vrinam et menses. Dioscorid. loc. cit. HARO.

Stachys. Alia Plinius stachys est, alia Dioscoridis. Illa porri, ita marrubii foliorum similitudinem refert. Quae Dioscoridi stachys est, ea Plinio scorditis appellatur, uti dicemus XXV, 26. Phioaoa stachys officinis incognita. II. — Dioscor. III, 120: Στάχυς θάμνος ἡμίπάγη πρασίνη, ὄπου πάστερος δι, και πλείστη φύλλη ἔχειν. τιμόδη, λευκή, κ. τ. λ. *Stachys frutescens* est marrubio similis, sed aliquando longior, et folia proferens numerosa, odoris iucundi, candidi coloris, etc. Plinius folia in luteum inclinare dicit, quae scriptori graeco candida sunt; et, ut si penumero alias, vocum πράσινη et πράσινη similitudine deceptus, stachys porro, non marrubio similem facit. *Stachys* est germanica (*Didynam. gymnosp.* gen. 1392 Pers. *Lobiat.* Juss.). Habitat in silvaticis et ad versuras agrorum. Eo. P.

Pellet menstrua. Dioscor. loc. cit. Tō ἀπότητα τῶν φύλλων ἐμπέπτει και διέντειρα ἔχει πινόπετον. *Foliorum de-* *cocutum menstrua reçundansque potu pel-* lit. Eo. P.

LXXXVII. *Clinopodium.* Dioncor. in Noth. pag. 456: Κλινοπόδιον, οἱ δὲ κλινώνειν, οἱ δὲ ἀκματοῦται. οἱ δὲ κέπερον καλοῦσι. Prodigit a Matthiolo p. 814. H. — Servat nomen: *Clinopodium* indigare (*Didynam. gymnosp.* gen. 1399 Pers. *Lobiat.* Juss.) Habitat in silvis, dumetis, ad sepes. *Clinopodium* in officinis nostris *Melissae Calaminthae* non ita bene succedaneum habetur. Eo. P.

Serpylo. Folia serpylo similibus. Dioscor. III, 19. HARO.

Surculosam. Lignosām, φρυγανῶδες. Dioce. HARO.

Palmi altitudine. Palmi maioris, qui duodecim digitorum. Dioscorid. στοιχίων. HARO.

Nascitur. Dioscor. loc. citat. H. — *Nascitur.* Verbum hoc delet Brot. ex Regg. 4 et 2; et mox non praebens, sed praebentem exhibet. Eo. P.

Orbiculato foliorum. Ita MSS. omnes, non florum: eti nihil interest: nam in singula fere geniculis adnexi, foliis flores adhaerescunt. Dioce. loc. cit. Καὶ τὰ ἀνθη ὅμοιά τις κλίνε τοῖν, εἰς διαστημάτων ἴσησεν πρασίνη. Et floribus (orbiculato suo ambitu) lecti pedum speciem praebentibus, ex intervalllo marrubii modo dispositis. HARO.

praebens. Bibitur ad convulsa, rupta, strangurias, serpentium ictus. Item decoctae succus.

LXXXVIII. Nunc subtexemus herbas mirabiles quidem, sed minus claras, nobilibus in sequentia volumina dilatis. Centunculum vocant nostri, foliis ad similitudinem capitis penularum, iacentem in arvis: Graeci clematidem: egregii effectus ad sistendam alvum in vino austero. Item sanguinem sistit tritus cum oxymelitis, aut aquae calidae cyathis quinque, denarii unius pondere: sic et ad secundas mulierum efficax.

LXXXIX. Sed Graeci clematidas et alias habent: unam quam aliqui echiten vocant, alii laginem, nonnulli tenuem scammoniam; ramos habet bipedales, foliosos, non dissimiles scammoniae, nisi quod ni-

Bibitur. Diag. l. c. totidem verbis.
HARD.

Decoctae succus. Herbas nimirum. Dioscorid. loc. cit. Πίνεται δὲ ἡ πάση τὰ ἀφύπνια αὐτῆς, πρὸς ὄπρινον δόγματα, etc. HARD.

LXXXVIII. *Centunculum*, etc. Aloisia herba, quam Dodonaeus pingit pro helsine cissampelo: sed vires non convenient. Placet magis Dodonaei iudicium, qui herbae impiae genus centunculum vocat, lib. I, cap. 60. DAL. — *Centunculum*. Gnaphalium videtur esse, de quo rursum, XXVII, 61, quum et vires ei plane similes ibi adscribantur: et in Noth. Dioscor. pag. 459: Γκρεπάλτευ, Ρωμαῖοι κάρτουλοι, opinor pro καντούνκουλοι, iampridem appellantur. Pingitur a Dodonaeo, pag. 65. H. *Centunculus*, Sprengelio iudice, est *Polygonum Convolvulus* (Oestand. trigyn. gen. 977 Pers. *Polygon.* Juss.). Habitat in agris. Scribon. Larg. Comp. XLVI, .

πολύγονον herbam vocari ait, quia multa est, et ubique nascitur. Conf. Hist. Rei herb. t. I, pag. 203. Eo. P.

Nostri. Sic et MSS. post Pint. emendabat Hard. *Itali centunculum* voc. rostratis, etc. et mos: *Graeci autem clematidem.* Est eius egreg. En. P.

LXXXIX. *Aliqui echiten vocant.* Echiten sive echion, ut legitur cap. 9 libri sequentis, ideo vocarunt, quod imposita serpentum et viperarum morsibus iuvenatum praestet, auctore Dioscoride. DAL. — *Vnam*, etc. Haec clematis altera Dodonaei, p. 402; in Noth. Dioscorid. p. 462: Ετροχιληματίς, etc. H. — *Echiten vocant*, etc. Est Clematis peregrina, foliis piris incisis. C. Bauhin. Br.

Tenuem scammoniam: et pedales, foliosos, (sic prius legebatur). Leges Voss. Nonnulli tenuem scammoniam. *Ramos habet bipedales, foliosos*, etc. GROX.

griora minoraque sunt folia. Invenitur in vineis arvisque. Estur, ut olus, cum oleo ac sale; alvum ciet. Eadem a dysentericis cum lini semine ex vino austero sorbetur. Folia epiphoris imponuntur cum polenta, supposito udo linteolo. Strumas imposta ad suppurationem perducunt; deinde exungia adiecta percurant. Item haemorrhoidas cum oleo viridi. Phthisicos iuyant cum melle. Lactis quoque ubertatem faciunt in cibis sumpta. Et infantibus illita capillum alunt. Ex aceto edentium Venerem stimulant.

XCI. Est et alia clematis, Aegyptia cognomine, quae ab aliis daphnoides, ab aliis polygonoides vocatur: folio lauri, longa tenuisque: adversus serpentes, ac privatum aspidas, ex aceto pota efficax.

XCI. (xvi) Aegyptus hanc maxime gignit, quae et

Ex. Gron. et al. in vino. En. P.
Edentum Venerem. Sic ex MSS,
post Plin. et Gron. emend. Hard.
quum prius legeretur: dentium dolor-
res sedant. Venerem stim. En. P.

XCI. Est et aka clematis. Dioscor. IV, 2: Κλεματίς, οἱ δὲ δάφνοιδες; οἱ δὲ μαρτινούδες; οἱ δὲ πελυγενεῖς, καλούσθε. Sic etiam Gal. de Fac. simpl. med. VII, 492, daphnoides; a lauri similitudine; ut et thyrainoides, appellata. A crebris geniculis, polygonoides. Est Dodoneae clematis daphnoides, pag. 401; visu a nobis in horto Regio. Vide, si lubet in Adag., Chil. I, Cent. 4, ad. 22: cle-
matis Aegyptia. II. — Clematis, Ae-
gyptia cognomine. Cl. Tournefortio
clematis daphnoides est Pervincia, le
pervenche. At quum pervinciam alios-
que effectus memoraverit Plinius,
XXI, cap. 99, haec mihi videtur esse
clematidis, sive flammula repens, C.
Bauh. quam observavit Cl. Shaw.

Bror. — Κλεματίς; Dioscorid. loc. sup.
*laudat, nobis est *Vinca maior* et *mi-**

nor (*Pentand. monogyn.* gen. 612
Pers. Apocyn. Juss.); habebit per to-
tiam Europam australem. En. P.

Aegyptia cognomine. Prior Dioc.,
qui huius cognominis nusquam me-
minuit. Dat.

Folio lauri. Dioscor. loc. cit. Πέτρα,
λοι δὲ μικρόν, σάρπης ἐμφερής τῷ τε
σχέψαται, καὶ τῷ χρόνῳ, μικρότερον,
δι τολλῆ, Hans.

Longa. Dioscor. Κλεματίς δὲ ἔχει
παροξύ. Sarmentosus spargit vitiellas,
et aqua longe Hans.

Adversus serpentes. Dioc. loc. cit.
Hard. — Aspidas. Gronov. et al. aspi-
des. En. P.

XCI. *Aegyptus hanc maxime gignit.*
Verba illa bene Solmas. cum hoc esp.
ingenda monuit, quae in libb. ante
Hard. edit. superiori adnectebantur.
En. P.

aron, de qua inter bulbos diximus, magnae cum dracontio litis. Quidam enim eamdem esse dixerunt. Glaucias satu discrevit, draconium silvestrem arum pronuntiando. Aliqui radicem aron appellavunt; caulem vero draconium, in totum alium, si modo hic est, qui apud nos dractineulus vocatur: namque aros radicem nigram in latitudinem rotundam habet, multoque maiorem, et qua manus impleatur. Dracunculus subrutilam, et draconis convoluti modo: unde et ei nomen.

XCHI. Quin et ipsi Graeci immensam posuere differentiam, semen dracunculi servens mordaxque tradendo: tantumque ei virus, ut olfactum gravidis abortum inferat. Aron miris laudibus extulere: primum

Aron, de qua inter bulbos diximus.
Lib. XIX, cap. 30. Sed cava aron vulgarem intelligas, aliamve quam aegyptiacam. HARD.

Glaucias satu discrevit. Solo satu discrevit aron a draconio: draconium, aron silvestrem proutuntiando. Ita, credo, etiam Galenus, qui de Fac. simpl. med. VI, pag. 169, draconion sit aro esse persimile, et foliis, et radice, amissus tamen aliquanto. Dioscoridem is sequutus est, II, 197. Serapion quoque draconii genera binas statuit: alterum, quod draconium: simpliciter: alterum quod aron appellaretur. HARD.

Aliqui radicem, etc. Sic Erolian. in Onom. voc. Hipp. Opp. Galen. tom. II, p. 117: Δρακόντιος βοτάνης είδος ούτε δι καλύτερα καὶ ο τοῦ ἄρου ταυτός, παρὰ τὴν πρὸς τὸ ζῷον ἀμφοτεττα. *Dracontium, herbar genus: sic et ari coulis vocatur, ex similitudine quam cum animali habet.* HARD.

Aros iadicem nigram in latitudinem rotundam, etc. Aros nempe Aegy-

pliac, ut diximus. Nam vulgari radix alba est, et dracunculi radici proxima, ut sit Dioscorid. lib. II, cap. 197. HARD.

Vnde et ei nomen. Sie appellari aiunt hodierni, quod caulem habet anguum mox maculosum, al. versicolorem, cum laevore. Idecirco et draconitem, et colubrinam quoque Romanii dixerunt, teste Apuleio, cap. 14. Recentiorum plerique maiorem serpentariam vocant, grande serpentina. Pingitur a Matthijo in nott. Diosc. lib. II, pag. 390. HARD.

XCHI. *Graeci immensam posuere differentiam, etc.* In his Dioscorid. II, 196; dracunculi semen esse ait sapore mordax, ἐπιδέκτων τὸ γένος χαρπός: olfactuque ipso revens conceptus foetus anecare: Καὶ τὸ σύριν δὲ φαῖται... τὸν ἄρτι συνειδηματικὸν φθερτικὸν εἶναι. II.

Ei virus. Grotius, et al. ante Hard. inesse ei. Eo. P.

Aron. Sive aegyptiacam hoc loco intelligas, sive graecam, nihil inter-

in cibis feminam praeferentes, quoniam mas durior esset, et in coquendo lentior. Pectoris vitia purgare: et ariduu in potionē inspersum, aut ecligmate, urinam et menses ciere. Sic et in oxymelite potum stomacho; interaneisque exhalceratis ex lacte ovillo bibendum: ad tussim, in cinere coctum ex oleo dedere. Alii coxere in lacte, ut decoctum biberetur. Epiphoris elixum imposuere: item suggillatis, tonsillis. Ex oleo haemorrhoidum vitio infudere, lentigines ex melle illinentes. Laudavit Cleopantus et pro antidoto contra venena: pleuriticis, peripneumonicis, quo tussientibus modo: semen intritum cum oleo aut rosaceo infundens aurium dolori. Dieuches tussientibus, aut suspiriosis, et orthopnoicis, et pura exscreantibus, farina permixta in pane cocto dedit. Diodotus phthisici e melle ecligmate, et pulmonis vitiis: ossibus etiam fractis imposuit. Partus omnium animalium extrahit, naturae circumlitum. Succus radicis cum melle Attico, oculorum calinges, ac stomachi vitia

est: affines enim utrique cognatae. que vires, et invicem, et cum draconio. Quae autem apud hos aros appellatur, non est ullo modo edulis. H. — Αρον μήγα Hippocr. de Morb. III, 493, est *Arum maculatum* (*Moenae*. *Polyand.* gen. 2114 Pers. *Aroid.* Juss.); variat etiam foliis non maculatis: in silvaticis apud nos non infrequens. *Αρον* item Theophr. Hist. VII, 14, Sprengelio indice, est *Arum Colocasia*, de quo iam sup. dictum, quodque Plinius ipse testatur in Italia iam seri, lib. XXI, cap. 51; sed colocasiam appellat, ut et Virg. multitudinis numero, Ecl. IV, 26: *Mixtaque ridenti colocasia fimbria acantho*. *Αρον* autem Dioscor. II, 497, nobis erit *Arum italicum*, de quo Noster nunc agere videtur. Conf. Histor. Rei

herb: tom. I, pagg. 47, 103 et 190.
Eo. P.

Pectoris vitia purgare. Hoc-dē draconio Dioscor. II, 496, de aro quoque vulgari, cap. 497. HARD.

Vrinam et menses ciere. Diosc. I. cit. HARD.

Infudere. Gronov. et al. ante HARD. infundere. En. P.

Dieuches. Diosc. loc. cit. H.

Et pura. Sive purulenta. Ita MSS. a puris, puris. II. — Gron. et al. ante HARD. purulenta. En. P.

Partus omnium animalium. Affine est, quod Dioscorid. predidit II. cc. e draconio, arove, collyria singi ad extrahendos partus. HARD.

Succus radicis. Diosc. II. cc. et Galien: de Fae. simpl. med. VI, 469. HARD.

discutit, tussim decocti ius cum melle. Hulcera omnium generum, sive phagedaenae sint, sive carcinomata, sive serpent, sive polypi in naribus, succus inire sanat. Folia ambustis prosunt ex vino et oleo cocta. Alvum inaniunt ex sale et acetato sumpta: ex luxatis cocta cum melle prosunt: item articulis podagrīcum cum sale, recentia vel sicca. Hippocrates ultra-libet ad collectiones cum melle imposuit. Ad menses trahendos seminis vel radicis drachmae duae in vīni cyathis duobus sufficiunt. Eadem potio, si a partu non purgantur, et secundas trahit. Hippocrates et radicem ipsam apposuit. Dicunt et in pestilentia salutarem esse in cibis. Ebrietatem discutit. Serpentes nidore, quum crematur, privatimque aspidas fugat, aut inebriat, ita ut torpentes inveniantur. Perunctos quoque aro e laureo oleo fugiunt. Ideo et contra ictus dari potu in vino nigro putant utile. In foliis ari causus optime servari traditur.

Hulcera. Haec positer Diosc. et Galen. II. cc. Hard.

Sive polype in naribus. De draconio Marc. Empir. cap. x, pag. 86: *Polypum*, inquit, emendat herba, quae graeci draconium appellatur, vel si succus eius naribus infundatur: vel si papyrus inde infecta, et specillo involuta, naribus infatur, et postera die educatur. Hard.

Album inaniunt. Vrsi quum latebris exent, id devorant laxandis intestinis, alioquin contritis, lib. VIII, cap. 36. Dal.

Item articulis podagrīcum cum sale, recentia, etc. Radicem ari cum simo bubulo podagrīcum impositam auxiliari scribit Dioscor. II, 497. Hard.

Vtralibet. Sive recentia folia, sive sicca. H. — Gron. et al. ante Hard. qualibet. Eo. P.

Secundas trahit. Eam ob rem et cervae aron a partu ednot, ut diximus VIII, 50. Hard.

In pestilēia. Pulpam radicis (ari) recentis et contusae Tragis ait praesentissimum esse remedium, ac minime fallax, adversus venenum et pestem, sive solam, sive cum portentiacae pondere. Conf. Geofr. Materia med. t. III, p. 128. Eo. P.

Perunctos. Diosc. II, 496: *Aiunt, inquit, et qui manus radice perficerit, a viperas mortutum et illaenam existere.* Φανὶ δὲ ὅτι καὶ οἱ διατρίψοις τὰς χειρας τῷ βίῃ, ἀπὸ ἔχιδνος ἀθηκτος μένει. Hard.

In foliis ari. Et draconit pariter. Dioscor. loc. cit. Τυρός τε ἀνιλούρα-
νος τοῖς γύλλοις ἀσπιτος διαμάντι.
Hard.

XCIII. Dracunculus, quem dixi, hordeo maturescente effoditur, luna crescente. Omnino habentem serpentes fugiunt. Ideo percussis prodesse in potu aiunt maiorem: ut et menses, si ferro non attingatur, sistat. Succus eius et aurum dolori prodest. Id autem, quod Graeci dracontion vocant, triplici effigie demonstratum mihi est: foliis betae, non sine thyrso, flore purpureo. Hoc est simile aro. Alii radice longa, veluti signata articulosaque, monstrare: tribus omnino caulinis: folia eius ex aceto decoqui contra serpentium ictus iubentes. Tertia demonstratio fuit, folio maiore, quam cornis, radice arundinea totidem, ut affirmabant, geniculata nodis, quot haberet annos, totideunque esse folia. Hi ea ex vino vel aqua contra serpentes dabant.

XCIV. Est et aris, quae in eadem Aegypto nascitur, similis aro, minor tantum minoribusque foliis, et utique radice, quae tamen olivae grandis magnitudi-

XCIII. *Dracunculus*. Cap. 91, sub fin. qui apud nos dracunculus vocatur. Huius radicem effodi hordei messibus scribit Dioscorid. loc. cit. ἡ περιφύτω. II. — Δρακοντίος graeci scriptoribus. Dracontium, seu serpentaria officinar. Nobis *Arum Dracunculus*; habitat in Europa meridionali. Eo. P.

Maiorem. Nam et alter minor dracunculus est, delineatus a Matthiolo, p. 591. Hass.

Sistat. Parum credibile, ab herbam acri sisti menses. Dat.

Aurum dolori. Marc. Empir. cap. ix, 9, p. 77. Hass.

Hoc est simile aro. Ita etiam MSS. Et draconitum maius, sive dracunculus modo explicatus. H.

Alii radice longa. Haec historia nunc vulgo dicitur, a radice intorta

et convoluta anguum more. *La bistorre.* A Dodoneo pingitur, quem vidimus in horto Regio, p. 331. II. — *Polygonum Bistorta* (Octand. trigyn gen. 977 Pers. *Polygon. Juss.*). Habitat in montibus et pratis humidis. Eo. P.

Tertia. *Dracunculus aquatilis* Dodonei, p. 329. Gesneri, *arum pa- lustre*. Vidimus quoque in horto Regio. Hass.

XCIV. *Est et aris.* *Apizapox* a Dioscorid. appellatur, a quo ei verbis totidem describitur, II, 498, ut et ab Oribasio, XI. Pingitur a Lobelio in Adv. pag. 260. In Italia vulgo nota, eti nomine vulgari carens, auctor est Anguillara, part. XI, pag. 176. H. Nobis eodem nomine *Arum Ari-*

nem implet: alba geminum caulem, altera unum tantum emittens. Medetur utraque hulceribus manantibus: item combustis, ac fistulis collyrio immisso. Nomas sistunt decocta earum in aqua, et postea tritarum rosaceo addito. Sed unum miraculum ingens: contacto genitali cuiusque feminini sexus, animal in perniciem agit.

XCV. *Myriophyllum*, quod nostri millefolium vocant, caulis est tener, similis feniculo, plurimis foliis: unde et nomen accepit. Nascitur in palustribus, magnifici usus ad vulnera. Cum aceto bibitur ad difficultates urinae et vesicae; et suspiria praecipitatis que ex alto. Efficacissima eadem ad dentium dolores. Etruria hoc nomine appellat herbam in pratis te-

suram; habitat in meridionalis Europa nemoribus. Eo. P.

Ac fistulis collyrio immisso. Prius legebatur, *ac fistulis*. *Collyrio immixto nomas sistunt*, decoctarum in aqua, etc. Emendandi auctor Diosc. existit, qui de ari seu ariso illi prodidit, II, 198: *Nomas isteas kathandalosomēn kolliptai te p̄tōs σύριγγας ἐντρυπή ἵζε αὐτῶν γίνεται*. *Illi* nomas sicut: *ex eadem collyria coniannunt*, *ad fistulas efficacia*. H.

Miraculum ingens. Diosc. loc. c. Φθεῖται δὲ καὶ αἰδοῖσσι παντὸς ζῶου ἀποβίτας. *Impostia*, *iudicatae*, cuiuslibet animalis genitale corrupti. H.

XCV. *Myriophyllum*. De eo pariter prodidit Diosc. IV, 115: *Μυριόφυλλος*, etc. Millefolium aquaticum est, seu feniculus aquaticus Dalec. Hist. plant. IX, pag. 1023. Videlicet in barto Regio. H. — Nobis eodem nomine est *Myriophyllum spicatum* (*Monoc. polyand. gen. 2086* Per. *Natad. Juss.*). Habitat in aqua quietis. Eo. P.

Nascitur, Diosc. loc. cit. Φθεῖται

ἐν ἀλάθαι τόποις. — *Ad vulnera*. Num satius sit ita legi, *ad vulnera cum aceto*. Bibitur, etc. considerandum amplius. Nam Diosc. IV, 115, de millefolio: Τοῦτο τερπί, inquit, ἀρλέγμαντα τὰ νιότρωτα τῶν Ἰλλήνων, σὺν ὅξῃ χλωρὸτε καὶ ἔρετο καταλαβούμενον. Ηπειραὶ δὲ καὶ πρὸς πτώματα σὺν ὕδατι καὶ ἀλάτῃ. *Vulnera recentia ab inflammatione vindicat*: seu viride, seu etiam siccum ex aceto oblinuat. Praecipitatis quoque ex alto cum aqua et sale potui datur. Tamen Apuleius vulgaris quoque scripturae suffragatur, cap. 88, lit. 4: *Ad urinas difficultatem*. *Herba millefolii succus cum aceto potus*, prodest et sanat. H.

Praecipitatisque. Plin. Val. I, 64: *Si ex alto praecipitati sunt, millefolium bibendum datur ex aceto, cruenta exereantibus*. H.

Efficaciam. Apul. c. 88, lit. *Ad dentium dolorem*: *Herbae millefolii radicem ieiunus manducet laborans dentibus*. Hasd.

Herbam in praties. Stratioten myriophyllum intelligit. Dal. — *Herbam*.

nuem a lateribus capillamenti modo foliosam, eximii usus ad vulnera: boum nervos abscisso vomere solidari ea, rursusque iungi addita axungia affirmans.

XCVI. Pseudobunion napi folia habet, fruticans palmi altitudine. Laudatissima in Creta. Contra tormenta atque stranguriam, laterum praecordiorumque dolores, bibuntur rami eius quini senive.

XCVII. Myrrhis, quam alii smyrhizam, alii myrrham vocant, simillima est cicutae, caule foliisque et flore, minor tantum et exilior, cibo non insuavis. Ciet menstrua et partus cum vino. Aiunt eam-

Millefolium terreste purpureis foliis illud est, pictum Lobelin in Obs. p. 431. Militarem eliam vuncant, στρατιώτικην, in Noth. Dionscr. p. 476, quia vulnera ferro facta sanat: ideoque in militia et casuis multus eius est usus. Apul. cap. lxxxviii, l. 2: *Ad vulnera ferro facta: herba millefolium cum axungia pisata et imposita, vulnera purgat et sanat. Vide et Galen. de Fac. simpl. med. VII, p. 211. Describitur ea rursum a Plinio, XXXV, 19. Lepidum est quod refert Schenkius, Obs. med. I, tit. de naribus, pag. 201, ex Follerio Chir. II, 5: Cuidam decius nasus, inquit, qua os in cartilaginem desivit: rusticus propendentem partum alteri digitis coniunxit, herbam tuisam et e vino nigro tritam, quod millefolium appellant, impegit; rodus omnia colligavit, unde celerime restitut profluxus sanguis, et vulnera pulchra cicatrice brevi coit.* II. — Millefolium a myriophyllo prorsus diversum; hoc enim aquatilium, illud vero terrestrium e numero est; Recentioribus dictum Achillez *Millefolium* (*Syngenes. superfl. gen. 4887 Pers. Corymbif. Juss.*). Habitat in pasuis et pralit: varia albita aut purpureis floribus. Ed. P.

XCVI. *Pseudobunion*. Diosc. IV, 425: Ψευδοβούνιον θαυμάτων ἐστί στρατιώτικον εἰς Κρήτη, ἔχον φύλλα βουνίη ἐμποιεῖ, etc. H. — Nobis est *Bunium aromaticum* (*Pentand. digyn. gen. 684 Pers. Umbellifer. Juss.*). Habitat in Creta et Syria. Ed. P.

Contra tormenta. Totidem verbis Diosc. loc. cit. Harn.

XCVI. *Myrrhis*. Dioscor. IV, 416: Μυρρής, οἱ δὲ μέριά καλοῦσι, τῷ κανθάρῳ καὶ τοῖς φύλλοις θόρη κατεῖσθαι πέπτειν δὲ ἔχει ἐπιμέτρη ἀπαλήν, περιγέρη, τούσδε, οὐδέποτε βρωθῆναι. Pinguita a Dodonea, pag. 689. Galli vocant, cerfeuil musqué, ab odoris iucunditate. Vidimus in horum Regin. H. — *Scandix odorata* Linn. (*Pentand. digyn. gen. 710 Pers. sub Myrrhidae. Umbell. Juss.*). Habitat in silvis montosis. Cf. Fab. Column. Ephrae, I, xxxiii, pag. 412. Ed. P.

Smyrrizam... myrrham. Dalec. *smyrrizam*. Frane. *smyrrham*. Ita MSS. in Indice *myrran*, forte *smyrrizam*, vel *myrrizam*: quod odore myrrham ungueniumve referat. H.

Ciet menstrua. Diosc. loc. cit. et Galen. de Fac. simpl. med. VII, pag. 211. Harn.

Aiunt eandem. Gron. et al. aiunt

dem potam in pestilentia salutarem esse. Subvenit et phthisicis in sorbitione. Aviditatem cibi facit. Phalangiorum morsus restringit. Hulcera quoque in facie aut capite succus eius in aqua triduo maceratae sanat.

XCVIII. *Onobrychis* folia habet lentis, longiora paulo, florem rubentem, radicem exiguum et gracilem. Nascitur circa fontes. Siccata in farinae modum, et inspersa vino albo, strangurias finit. Alum sistit. Succus eius perunctis cum oleo sudores movet.

XCIX. (xvii.) In promisso herbarum mirabilium, occurrit aliqua dicere et de magicis. Quae enim mirabiliores sunt? Primi eas in nostro orbe celebravere Pythagoras atque Democritus, consecrati Magos Coracesia et calicia Pythagoras aquam glaciari tradit: quarum mentionem apud alios non reperio, nec apud eum alia de his.

quoque *samdem*. Ed. P.

In pestilentia. Arcere sic null contagia scribil et Diosc. loc. cit. Isto-
poētē dī ἔνοικος πενομένης αὐτῆς διεῖ ἡ
τρίς τῆς ἡμέρας σὺν οἷων ἐν λασπαῖς
χαπτοτάσσεται, βοηθεῖται πρὸς τὸ ἀνόσους
διαμένειν. HABD.

Phalangiorum. Dioscorid. loc. cit.
Πενομένη σὺν οἷων φαλαγγιοδέκτοις
βοηθεῖ. HABD.

XCVIII. *Onobrychis*. Haec toledim verbis Diosc. A Dodoneo delineatur, p. 536. Recentioribus ἀνώνυμος est. In Paduano agro nasci tradit Anguil-
lera P. XIII, p. 242. HABD. — Ovo-
brychis Diosc. III, 170; Sprengelio
est *Hedysarum Onobrychis* (*Onobry-
chis sativa*) Decand. *Diadelphi*, decand.
gen. 1740 Pers. *Leguminos*. Juss.);
nostris vulgo *sain-foin*. Habitat in
apricis, cretaceis; ad pabulum jumen-,

torum pecorumque colitur. Huius
planta apud nos in medicina usus
exallevit. Ed. P.

Nascitur circa fontes. Diosc. loc. c.
HABD.

Siccata, etc. Diosc. loc. cit. et Galen.
de Fac. simpl. med. VIII, pag.
215. HABD.

Sudores movet. Dioscor. et Galen.
II. ec. HABD.

XCIX. *Consecrati Magos.* Aegyptios
Chaldaeosque intelligit, apud quos
Pythagoras peregrinando visit. H.

Coracesia. Gron. et al. *coracesia*;
et statim mox Brod. ex Reg. cod. t.,
calycia. Ed. P.

Aquam glaciari. Flore aquifoliæ
arboris id quoque fieri Pythagoras
tradidit, ut dictum est supra, c. 72.
HABD.

C. Idem minyada appellat, nomine alio corysidiam, cuius decocto in aqua succo, protinus sanari ictus serpentium, si foveantur, dicit. Eundem effusum in herba qui vestigio contigerint, aut forte respersi fuerint, insanabili leto perire, monstrifica prorsus natura veneni, praeterquam contra venena.

Cl. Ab eodem Pythagora aproxis appellatur herba, cuius radix e longinquo concipiatur ignes, ut naphtha de qua in terrae miraculis diximus. Idem tradit: si qui morbi humano corpori acciderint florente aproxi, quamvis sanatos admonitionem eorum sentire, quoties florere eam contigerit: et frumentum, et cicutam, et violam similem conditionem habere. Nec me fallit, hoc volumen eius a quibusdam Clemporo medico adscribi: Pythagorae pertinax fama antiquitasque vindicant. Et idipsum auctoritatem voluminibus assert, si quis alias curae suae opus; illo viro

C. Minyada. Ita MSS Regg Colb. ele. non menaideam, ut editi. Minyanthes autem, tum ex allusione vocum, tum ex virium proprietate singulari, intelligi oportere hoc loco caesuerim: has enim facultates Galenus, Argentata, Dioscorides, Plinius ipse XII, 88, huic trifoli generi adscribunt. HARD.

Corysidiam. Sic MSS. non corinthadom, ut editi. HARD.

Insectorum leto. Gron. et al. insectarum perire. EN. P.

Monstrifica prorsus natura. Crediterat non fuisse herbam aliquam peculiarem, sed magis venenis acer- rimis illuisse. BRO.

Venena. Contra serpentium iecum, ut dictum est proxime, II.

Cl. *Aproxis.* Prosternat, accedere; *apropos;* quod metu et pavore accedere propius non auderent. DAL. —

Forte est Dictamnus albus vulgo, sive Fraxinella officin. C. Bauh. Pin. 222. Certe concipiit ignes; ut non radix, sed ipsa folia. BRO — Fraxinella nobis est *Dictamnus albus* (*Diccamnus monogyn.* gen. 4040 Pers. Ratae. Juss.); variat floribus albis, et, ut plurimum, purpureis. Habitat in Germania, Gallia, Italia, etc. Non ipsa plantae folia ignem concipiunt; sed suorum cagles florunque calyces innumerri scalent vesiculos, oleo essentiiali turgidis; quae sulphureas quasi lalitus tanta copia aestivis diebus exhalant, ut, admuto igne, ingens flamma drepente ascendatur, et totam plantam lanibat. Cf. Geoff. Mat. med. t. II, p. 52. EN. P.

Diximus. Lib. II, 109. II. — *Aproxi.* Broter. ex Regg. codd. 4 et 2, non aproxi, sed brassica. EN. P.

Si quis, etc. Si quis alius scriptor

dignum iudicavit: quod fecisse Cleemporum, quum alia suo et nomine ederet, quis credat?

CII. Democriti certe chiocineta esse constat. At in his ille post Pythagoram Magorum studiosissimus, quanto portentosiora tradit? Aglaophotin herbam, quae admiratione hominum propter eximum colorem acceperit nomen, in marmoribus Arabiae nascentem Persico latere. Qua de causa et marmaritin vocari. Magos utique ea uti, quum velint Deos evocare. Achaemenida, colore electri sine folio, nasci in Tardisilis

industriae sue opus, illius vice nomine dignum iudicavit. HARD.

CII. Chiocineta. Ita editio Rom. anni 1470, aliaeque vetustae. De neficii tractasse hic liber videtur, quae solo manus motu fierent: τοιχία χρυσά κινήσει; inde χιροκίνητα appellata. Alii chiocineta malunt. Xanthoxylata, hoc est, manu ipsius facta. Hesychius, χιρόκινητα, χιροκίνητα, ὅγους ψέπε χιρός γεγενέρα. Vitruv. IX, 3: Multas res attendens, admiror etiam Democriti de rerum natura volumina, et eius commentarium, qui inscribitur, χιροκίνητα, in quo utebatur amulo, signans cera molli, quae esset expertus. Scripsit Zosimus Alexandrinus philosophus ad Theodosium sororem suam χιροκίνητα, id est, Manufactorum libros XXVIII, teste Suidi verbo Ζωσίμος. HANN. — Brot. chiocineta. Eo. P.

Aglaophotin. De hac Aelian. Hist. Anim. XIV, 2, qui ei cynopastum vocari sit, nocte stellae instar lucere, et igneo splendore facile internosci. Vide et Theodorum Tarsensem, ap. Photium in Bibl. cod. 223, p. 78t. Et Paeonia id hinc esse inimitum scribit Apuleius, c. 64: Αγλαιοφατις graece dicitur, αγλαῖς φύτεσσι, admiratio fulminum. HARD. — *Aglaophotin.* Agla-

photin dictam esse paeonium, la pivoine, docet Apuleius loc. sup. laud. Aliae sunt herbae que noctu lucent, ut cardamindum, la capucine. BROTH.

— *Tropaeolum maius*, nostris vulgo capucine, nonnisi ann. 1684 e Peruvia adiectum, Europeam innotuit. Paonie autem, sive *γλυκύσιδη* Hippocr. de Moch. mul. I, 61t; Dioscor. III, 157, nobis est *Paeonia officinalis* (*Polyaul. digyn. gen. 132* Pers. Ramunculac. Juss.); habitat in montium helveticorum nemoribus. Ut tamen verum faveamus, in his pluribus plantis certo definiendis, mereae conjecturae. An et hoc trahi possit *Caesalpinia pulcherrima*, sive Nyctegretum? in Oriente certe habitat. EO. P.

Persico latere. Qua Persidem spectat Arabia. HANN.

Marmaritin. Brot. ex Reg. 2, marmaritin. EO. P.

Achaemenida. Forte a Persis negotiatoribus sic appellata, in gratiam Achaemenis, a quo Darius Hystaspes filius originem ducere, ab illo septimus, gloriosatur, teste Herod. lib. Polym. p. 389, n. XI, vel gentis totius, quae Achaemenia pariter ab eo est cognominata. HARD. — Gron. et al. sine interpunctione, evocare deos Achaemenidon. EO. P.

Indiae: cuius radice in pastillos digesta, in dieque pota in vino, noxii per cruciatus nocte consitantur omnia, per varias numinum imaginationes. Eamdem hippophobada appellat, quoniam equae praecipue caveant eam. Theombrotion xxx schoenis a Choas-pe nasci, pavonis picturis similem, odore eximio. Hanc autem a regibus Persarum comediat bibi contra omnia corporum incommoda, instabilitatemque mentis: eamdem semnon a potentiae maiestate appellari. Aliam deinde adamantida, Armeniae Cappadociaeque alumnam. Hac admota leones resupinari cum hiatu laxo. Nominis causam esse, quod conteri nequeat. Arianidem in Arianis gigni, igneum colore: colligi, quem sol in Leone sit. Huius tactu peruncta oleo ligna accendi. Therionarca in Cappadocia et Mysia nascente, omnes feras torpescere, nec nisi hyaenae urinae aspersu recreari. Aethiopida in Meroe

Tardisilis. MSS. *Taradistilis.* H. — Brot. *Taradistilis.* Ed. P.

Noxi. Rei criminum. HARD.

Hippophobada. Ab ἵππος et φόβος, quasi equis terrorem incutiens, ἵπποφόβη. Hann. — Grun. et al. *hippophobada.* En. P.

Theombrotion. Θεομπρωτίον, *Deorum cibis.* H. — MS. Reg. t. 1, *theom- brotio.* Apul. Garciam l. 3, princeps regni Bimagar, cum Lusitano colloquens, *Asam foetidum deorum cibum* appellabat. Et adhuc est in exquisitissimis Indorum saporibus. Da. — De ferula que *asam foetidam* Olficin. largitur, iam fusius supra dictum est. En. P.

Instabilitatemque mentis. Contra amentias videlicet fatalitatis periculum. DALEZ.

Eamdem semnon a potentiae ma-

iestate, a Graecis σπύροις, venerandus, colendus. HARD.

Adamantida. Scilicet ἀρά τοῦ α, και διπλάκω, quod nulli materiae cedat. HARD.

Conteri nequeat. Non crediderim quod conteri nequeat, sed quod artus resolvat. Baor.

Arianidem, etc. *Arianida*, antiquus codex, recens: ut paulo ante *hippophobada* et *adamantida*: et infra *Meroidea* potius quam *Meroidem* (sic prius) legerem. PIST.

Therionarca. Alia est therionarca nobis familiaris, roseo flure, descripta lib. XXV, cap. 49. DAL. — *Therionarca.* Θεριονάρκη, quod torporem serpentibus inferat. HARD.

Aethiopida. Visa nobis in horto Regio, qualis a Dodoneo pingitur, p. 148. HARD. — *Aethiopis* est *Sclarea vulgaris*, lanuginosa, amplissimo folio.

nasci: ob id et meroida appellari, folio lactucae, hydropticis utilissimam e mulso potam. Ophiusam in Elephantine eiusdem Aethiopiae, lividam, difficilemque aspectu, qua pota terrorem minasque serpentum obversari, ita ut mortem sibi eo metu conscient: ob id cogi sacrilegos illam bibere. Adversari autem ei palmeum vinum. Thalasseglen circa Indum amnem inveniri, quae ob id nomine alio potamantis appellatur: hac pota lymphari homines, obversantibus miraculis. Theangelida in Libano Syiae, Dicte Cretae montibus, et Babylone, et Susis Persidis nasci, qua pota Magi divinunt. Gelotophyllida in Bactris,

Tournefort. Baot. — Ailianic Diosc. IV, 405; nobis est *Salvia argentea* (*Dian. monogyn.* gen. 64 Pers. *Labiat.* Juss.) ; media *Salviae Sclareae* inter et *Salv.* *Aethiopida.* Conf. Sibthorp. Flor. Graec. tab. 27. En. P.

Folio lactucae. Genus fortassis aliquod tithymali. DAL.

Ophiusam. Dracontii genus aliquod. DALE.

Potamantis. Vel potius *potamantis*, quasi fluvialis: vel, ut in Indice, *potamucide*, quasi *potamou* κυδος. H. — Brot. ex Regg. 1, 2, et edit. principe, *potamantis*. Eo. P.

Obversantibus miraculis. Animo per noctem miras species imaginante. H.

Theangelida. Multus adhuc in Perside unus herbarum ex quibus pilulae sunt, quae nentem movent et ad magicas illas divinationes ascendunt. Vide P. Angelum de Sancto Iosepho, *Pharmacopea Persica*, p. 366. Insignis est ille Plinii locus, quo magorum artes, quae tamdiu miseris mortalibus illusere, perdocemur. Baot.

Dicte. Vbi apes, teste Virgilio, Georg. IV, 152: *Cureum sonitus, ere-*

plantiaque aera sequatae, Dictaeo caeli regem pavere sub antro. Et lib. II, 536: *Ante etiam sceptrum Dictaei regis.* Hoc est, Iovis. H. — Gron. et al. *Dictae.* Vet. apud Dal. *dictaxis.* Eo. P.

Gelotophyllida. Γελωτοφύλλιδα, quasi folio risum ciente, si edatur. Forte apiastrum, sive batrachion illud est, quod ei herbae Sardoniae nomine vulgariter venit. H. — Hac herba videntur esse, quae adhuc in Oriente celebratissima; et dicitur *bangue*, similis canabae, *le chanvre*. De hac herba eiusque effectu vide P. Angelum de Sancto Iosepho loca supra laudato.

Baot. — Inebriante ei stupeficiente vi praedita novimus folia *Cannabis sativa* (*Diosc. hexand.* gen. 2229 Pers. *Vertic.* Juss.), quae vulgo apud nos colitur, et sponte in Perside habitat. Potus ex illa paratur inebrians, toto in Oriente usitatisimus; cannabinam nempe folia ex aqua servida conterendo, et aquam cum pulvere permixtam ac turbidam statim hanriendo. Conf. Geoffr. Mat. inedie. III, 249; P. Alpin. de Med. Aegypt. f. 121, b; Kaempfer. Amoen. 645; Chardin. Itiner. IV, 207. Sardoa au-

et circa Borysthenen. Haec si bibatur cum myrra et vino, varia obversari species, ridendique finem non fieri, nisi potis nucleis, pinae nucis cum pipere et melle in vino palmeo. Hestiatorida a convicu in Perside nominari, quoniam hilarentur illa. Eamdem protomediam, qua primatum apud reges obtineant. Casingeten, quoniam secum ipsa nascatur, nec cum ulla aliis herbis. Eamdem Dionysonymphadem, quoniam vino mire conveniat. Helianthes vocat in Themiscyrena regione et Ciliciac montibus maritimis, folio myrti. Hac cum adipe leonino decocta, addito croco et palmeo vino, perungi Magos et Per-

tem herba, de qua sup. Harduinus, nobis est *Ranunculus hirsutus* Ait. seu *Philonotis* Retz. *Polygon. polygyn.* gen. 4363 Pers. *Ranunculac.* Juss.). Habitat in Europa udis, et ad margines agrorum. Est βαρύχιος ἐπερόν, δὲ καὶ εὐτελῶς ἄγριον αὐλοῦν Diocor. II, 206; *Ranunculum* alterum Plinio ipso; XXV, 109, qui ad eam plantam in hoc, de quo nunc agimus, loco minime respicere videtur. De sardoa herba Diuersit. iterum in Alexipharm. cap. 14: Πολύτητα ἡ βρωθίτη, παραφράξις δικνέας ἀπρέπει, καὶ σπάργαστη μετὰ συνολῆς χυλίδων, διστο γένθως φυτατίς παρίχνη. In eis potuere sumpta, mentem turbat, et convolutiones facit cum rictu labiorumque contractionem, quae virus speciem praebat. Hinc de sardonin risu adagium in vulgaris Insusto omne manavit. Conf. Anguillara, p. 178, et ad Virgil. Ecl. VII, 44, D. Fér, *Flore de Virgile*, tom. VIII, pag. lxiv edit. nost. Eo. P.

Hestiatorida. Prius in edulis legebatur, *sysiicterida.* In Reg. 1 cod. *hesitaterida.* Reg. 2, *hestaterida.* Nos *hestiatorida, istiatogetha, ab istiata*

τσα, convivator. H. — *Hestiatorida.* Hestiatoris videtur esse l'Arèque, cuius tantus adhuc est usus in Perside et remotioribus Orientis partibus. Arboris iconem vide apud E. Tachard. *Voyage de Siam*, p. 369. Eius vim expertus est P. Angelus de Sancio Iosepho, *Pharmac. Persic.* pag. 369. Brvt. — *Areca Catechu* (*Mouore. monadelph.* gen. 2125 Pers. *Palm.* Juss.). Habitat in India orientali. Ex fructu ab estimata pellicula liberò, simul cum fulvis *Piperis Betle, le bœl*, addito paucillo calcis ex ostreis, fit masticearium, quod Indi continuo summa eum volvunt in ore volvunt, ut malus corrigitur halitus, et dentes ac stomachus corroboratur. Conf. Garc. apud C. Clus. *Exotic.* 187. Eo. P.

Qua primatum. Qua primum locum apud Mediane reges aulici eam edentes obtineant. Haad. — Qua. Gron. et al. qui. Eo. P.

Casingeten. Entra *casingeten*, quasi sine fratribus: nam κασιγγέτος, est frater germanus. Haad.

Themiscyrena. Gron. et al. *themiscyra.* Eo. P.

sarum reges, ut fiat corpus aspectu iucundum. Ideo eamdem heliocallidem nominari. Hermésias ab eodem vocatur, ad liberos generandos pulchros bonosque, non herba, sed compositio e nucleis pineae nucis tritis cum melle, myrrha, croco, vino palmeo, postea admixto theombrotio et lacte, bibere generaturos iubet, et a conceptu puerperas partum nutrientes: ita fieri excellentes animo et forma, atque bonos. Harum omnium magica quoque vocabula ponit. Adiecit his Apollodorus assetator eius, herbam aeschy-nomenen, quoniam appropinquante manu folia con-traheret. Aliam crocida, cuius tactu phalangia mo-rentur. Cratevas oenotheriden, cuius aspersu e vino,

Sed compositio e nucleis pineae nucis tritis cum, etc. Talium compositio-num mercatores in Perside plurimi sunt, et dicuntur *Kreiffrausch*, id est, ebrietatis stultitiaque mercatores; iisque herbia, de quibus iam dixi, parantur. Brot.

Magica quoque vocabula. Et non tantum greca, magna ex parte ab effectu simpta. Dal.

Aeschynomenen, quoniam appropia-quante manu, etc. Herbam vivam Lusi-tani vocant octo pedes altam, folio polypodi, flore luteo: quae contacta refugit, et ad terram velut indigna-bunda folia deicit, accessu hominum se contrahens, discessu pandens. GVL.
— *Aeschynomenen.* Αἰσχυνομένη, quasi vetercundam. Ex eo genere est, atque in huius nominis possessioinem venire pro suo iure potest arbos ea quae circa Memphis crescere dicitur a Theophrasto, quam et Plinius atti-git XIII, 49, ut et herba ea quae im-patiens a Dodonaeo dicitur, p. 648, a Lobelio in Obss. p. 171, Persicaria silquosa, et in Advv. p. 135; quae digitis appropinquantibus siliqua con-

trahit: vulgus herbariorum noli me tangere idcirco vocat. Maxime vero ea, quam herbam vivam nuncupant, visam satamque a Dalecampio, ipso prodente Hist. plant. XVIII, p. 4915, ubi ea delineatur. Hanc si quis cupit apprehendere, folia contrahit: si quis assequatur, marescit: si manum re-trahit, revirescit: Persidi hoc Asiae-que familiaris est. Similis denique sensitiva Brasiliana, quam in horto Regio saepe conspeximus. Hard. — Τίκτα θίον περὶ Μέρον, etc. Theophrast. Hist. IV, 3. Frutex totus spinis horridus, foliis filicinis; quae si quis tetigerit, collabi derepente et post ali-quond tempus iterum erigi tradunt. Est nobis *Mimosa polyacantha* (*Monadelph. polyand.* gen. 455 Peis. Le-guminos. Juss.), quum nulla mimosa Africæ incola sit, quae eadem sen-sitiva, praeter hanc speciem a Brutio (Reise V, tab. 7) nomine *Ergett et Krone* delineatam. Conf. Sprengel. Hist. Rei herbar. I, 407. Eo. P.

Crocida. Κροκίδη, a colore croceo. Hard.

feritas omnium animalium mitigaretur. Anacampserotem celeber arte grammatica paulo ante, cuius omnino tactu redirent amores, vel cum odio depositi. Et abunde sit hactenus attigisse insignia Magorum in his herbis, alio de his aptiore dicturis loco.

CIII. (xviii.) Eriphiam multi prodidere. Scarabaeum haec in avena habet, sursum deorsum decurrentem cum sono haedi, unde et nomen accepit. Hac ad vocem nihil praestantius esse tradunt.

CIV. Herba lanaria ovibus ieiunis data, lactis abundantiam facit. Aequa nota lactoris vulgo est, plena lactis, quod degustatum vomitiones concitat. Eamdem hanc aliqui esse dicunt, alii similem illi, quam militarem vocant: quoniam vulnus ferro factum, nullum non intra dies quinque sanat, ex oleo imposita.

Anacampserotem. Hesychius: Ανακαμψέρως, γυτὸς τε, ὁ καὶ ἀρθίνει ἀπὸ γῆς ζῆ. *Herba quardam,* quae evulsa ex extra terram vivit. — *An Sedi vivior species?* Eo. P.

Celeber arte grammatica. Apionem significat, artis grammaticae peritisimum, Pleistonican cognominisnum, quod eruditione plurimos superasse, quemadmodum ιατρούντην Thessalus appellabat. Nisi quis intelligi mislit Apollodorum paulo ante dictum, grammaticae scientia tamen clarum, ut honorem Amphictyones ei haberent lib. VII, cap. 37. DALC. — *Celeber.* Apionem grammaticum signat, de quo nos in Auctorum indice. Hic paulo ante Plini tempora Tiberii principatu vixit. HARD.

CIII. *Eriphiam.* Nunc haud assit cognitum. HARD. — Eriphias, sic dicit ab ἐριφῷ, hoedo. De illa planta silent omnes rei herbariae scriptores, praelet

Ruellium, qui ad ranunculorum genus, non certo satis retulit. Eo. P.

Vnde et nomen. Voce graeca ἐριφός hoedum significante. HARD.

CIV. *Herba lanaria.* In Noth. Diocor. ἡράκλεια Παπυρίσαι, στροβίθειον est, sive radicula, *l'herbe au foulon:* de qua nos egimus XIX, 48. HARD. — Nobis *Gypsophila Struthium,* de qua ism ssepe dictum. Eo. P.

Aequa nota lactoris. Forte lactuca marina, de qua XX, 24. HARD. — *Nota lactoris.* Est Hieracium frutescens, latifolium, hirsutum, C. Buh. Broterio iudice. Eo. P.

Aliqui esse dicunt. Hallucinans illi. Stratiotes enim lacte non turget. DAL.

Militarem vocant. Millefolium terrestre, de quo egimus cap. 95. HARD. — Nobis *Actillea millefolium.* Conf. loc. laud. Eo. P.

CV. Celebratur autem et a Graecis stratiotes, sed ea in Aegypto tantum et inundatione Nili nascitur, aizoo similis, ni maiora haberet folia. Refrigerat mire, et vulnera sanat ex aceto illita. Item ignes sacros, ac suppurationes. Sanguinem quoque qui defluit a rebus, pota cum thure masculo mirifice sistit.

CVI. (xix.) Herba in capite statuae nata, collectaque alicuius in vestis panno, et alligata in lino rufo, capitis dolorem confestim sedare traditur.

CVII. Herba quaecumque a rivis aut fluminibus ante solis ortum collecta, ita ut nemo colligentem

CV. *Celebratur.* Hsec totidem fere verbis Diosc. IV, 102: Στρατιώτης, etc. Delineatur haec stratiotes a Prospéro Alpico, αὐτόντη, lib. de plantis Aegypti, p. 108. Στρατιώτης etiam Galeno de Pae. simpl. med. VIII, p. 132. Hisab. — Στρατιώτης, εἰ δὲ ποτάμιος, Diosc. loc. laud. oobis est eodem nomine *Pistia Stratiotes* (*Monodelph. ootund.* gen. 1602 Pers. *Hydrochar.* Juss.). Habitat in Asia, Africe, etc. Planta lemnae instar, aqua innatans; ἀπενέχεται τοῖς ὕδασιν, καὶ χορίς πλήν ζῆ, Diosc. Στρατιώτην εἶχιτις φύλλον habet Graecus auctor, ibid. cap. 103, qui Sprengelio videtur idem esse cum *Hottonia palustris*; quamquam ad *Phellandrium aquaticum* referunt Matthiol. 797; Amal. Lusitan. 446; Marsola, II, 15, p. 478. Conf. Histor. Rei herbar. tom. I, pag. 161. Ed. P.

Stratiotes. Gron. et al. ante Hard. *stratiotis.* Ed. P.

In *Aegypto tantum*, etc. Hoc Plinio minime credunt herbarii. Nullius quidem scriptoris testimonio id scribit. Dioscorides ea de re facit. DAL.

Refrigerat mire, et vulnera sanat ex aceto, etc. Diosc. et Galen. II. cc. Hard.

Ignes sacros. Καὶ ἄρπαγες, Dio-
scor. loc. cit. HARD.

Sanguinem quoque qui defluit a rebus, etc. Diosc. loc. cit. Εριστάνων τάς ἐκ νεφρῶν αἷμαρραγίας πινόμενον. HARO.

CVI. *Herba in capite statuae.* Hsec totidem verbis Mare. Emp. c. 11, pag. 39, et Plio. Val. I, 4, Theod. Prisc. IV: *Herba polygono coronatus ... dolore capitum* scaret. *Similiter etiam herba illa, quae forte inventa fuerit in capite aenearum statuarum.* Vide Eusebii H. E. VII, ubi de herbea igooto genere, ad pedes Christi statuae enasceole Caesareae Philippi, morborum omnium medela certissima. Sed haec ei vis praeter naturam ab auctore Naturae. HARO.

Alligata. Brod. e Regg. 4, 2, et ed. princi. *illigata.* Eo. P.

CVII. *Ita ut nemo coll. videat.* Plinius iisdem fere verbis plerumque, quibus Dioscorides, plantas plantarumque virtutes descripsit; medio tamē aeo gratior fuit auctore Graeco, quod non latine solum scripsit, sed quod plures etiam superstitiones ac fabulas admisuerat. Conf. Sprengel. Histor. Rei herbar. tom. I, lib. II, cap. 3. Nec supra dictis fides

videat, adalligata laevo brachio, ita ut aeger quid sit illud ignoret, tertianas arcere traditur.

CVIII. Lingua herba nascitur circa fontes. Radix eius combusta et trita cum adipe suis (adiiiciunt ut nigra sit et sterilis, alopecias emendat ungentum in sole).

CIX. Cribro in limite adiecto, herbae intus existantes decerptae adalligataeque gravidis, partus accelerant.

CX. Herba quae gignitur supra simeta ruris, contra anginas efficacissime pollet ex aqua pota.

CXI. Herba, iuxta canes urinam fundunt, evulsa ne ferro attingatur, luxatis celerrime medetur.

CXII. Rumbotinum arborem demonstravit inter arbusta. Iuxta hanc viduam vite nascitur herba, quam Galli rhodoram vocant: caulem habet virgineae ficulneae modo geniculatum, folia urticae in medio exalbida, eadem procedente tempore tota rubentia,

aut probatio deest in hoc ipso capite, et in superiori, et in aqq. En. P.

Contra tertianas adalligata (sic olim). Duo prima verba contra omnia exemplaria contendenter supervacanea esse. Pint.

CVIII. Lingua herba, etc. Quae lingulæ dicitur XXV, 84. Vide quae ibi dicturi sumus. Hanc. — *Lingua*. Est Ranunculus longifolius, palustris, maior. C. Bauh. Maxime est acrimoniae. Baor. — *Ranunculus Lingua* (*Polyand. polygyn* gen. 4363 Pers. *Ranunculus*. Juss.)? Habitat in fossis, aqua limosis. En. P.

CIX. Adiecto. Ita enim MSS. Malum adiecto. In Indice, *Herba de cribro*, subintellige, nata. II.

CXII. Rumbotinum arborem demon-

stravimus. Lib. XIV, cap. 3. Gron. et al. ante Hard. *rombotinum*; Brot. es cod. Reg. 2, *rumpotinum*. Nobis est *Acer Opalus*, vel *Acer Compestre* (*Ototand. monogyna* gen. 951 Pers. *Acerin. Juss.*); est arbustum gallicum vitibus ausilentandis idoneum, de quo iam dictum est, Columellæ lib. V, c. 7. En. P.

Galli rhodoram vocant. Nempe Galli Circumpadani. In MSS. R. et Colb. *rhodoram*. In Indie, *rhodarum*. H. — *Rhodoram*. Rhodora est Barba caprae, floribus oblongis. C. Bauh. Baor. — Nobis *Spiraea Vilmaria* (*Icosand. pentagyna* gen. 1236 Pers. *Rosace*. Juss.). Habitat in pratis uliginosis. Subscribit etiam Sprengel. Hist. Rei herbar. tom. I, pag. 204. En. P.

florem argenteum: praecipua contra tumores, servoresque, et collectiones, cum axungia vetere tusa, ita ut ferro non attingatur: qui perniciens est, despuit ad suam dextram ter. Efficacius remedium esse aiunt, si tres quoque trium nationum homines perungant dextrorsus.

CXIII. Herba impia vocatur incana, rorismarini aspectu, thyrsi modo vestita atque capitata. Inde alii ranuli exsurgunt sua capitula gerentes: ob id impiam appellavere, quoniam liberi super parentem excellant. Alii potius ita appellatam, quod nullum animal eam attingat, existimavere. Haec inter duos lapides trita fervet, praecipuo adversus anginas succo, lacte et vino admixto. Mirum traditur, numquam ab eo morbo tentari qui gustaverint. Itaque et suibus dari: quaeque medicamentum id noluerint haurire, eo morbo interimi. Sunt qui et in avium nidis inseri aliquid ex ea putent, atque ita non strangulari pullos avidius devorantes.

CXIV. Veneris pectinem appellant a similitudine pectinum, cuius radix cum malva tusa, omnia corpori insixa extrahit.

CXV. Veterno liberat, quae exedum vocatur,

CXIII. *Herba impia*. *Filago* ea est, sive *Impia Dodoneai*, p. 66, visa a nobis in horto Regio. Subscribit etiam *Anguillara*, P. XII, p. 203. HARD. — *Herba impia*. Nobis est *Gnaphalium gallicum* *Syngenes. superf. gen. 1844* Pers. sub *Filagin. Corymbifer* Juss.). Habitat in glareosis. *Cartafilago* *Anguill. loc. proxime laud.* Eo. P.

Capitula. Gron. et al. ante HARD. *capitella*. Eo. P.

CXIV. *Veneris pectinem*. Haec esse Ruellius arbitratur, quam Plinius alibi scandicem vocat, XII, cap. 38 de-

lineatam a Dodoneo, p. 689. H. — *Pectinem*. Nobis eodem nomine dicitur *Scandix Pecten* (*Pentand. di-gyn. gen. 711 Pers. Umbellifer*, Juss.); in agris inter segetes frequens. Eo. P.

CXV. *Veterno liberat*. Gron. et al. *vaternosa curat*; et mox dicitur *alii-que nom.* Eo. P.

Exedum. *Exedum*, scris herba videtur fuisse, ab exedendo dicta. In Indice huius loci. *Exedum*, sive *Nod/a*. *Caeteris scriptoribus inco-
gnita*. HARD. — *Vocatur*. *Nod/a*. Sic

nodia herba coriariorum officinis nota: ea mularis est aliis, aliisve nominibus. Nomas curat: efficacissimamque aduersus scorpiones esse potam in vino aut posca reperio.

CXVI. Philanthropon herbam Graeci appellant hirsutam, quoniam vestibus adhaerescat. Ex hac corona imposita capitis dolores sedat. Nam quae canaria appellatur lappa, cum plantagine et millefolio trita ex vino carcinomata sanat, ternis diebus soluta. Medetur et suibus effossa sine ferro, et addita in colluviem poturis, vel ex lacte ac vino. Quidam adiiciunt et fodientem dicere oportere: haec est herba argemon, quam Minerva reperit subibus remedium, qui de illa gustaverint.

CXVII. Tordylon alii semen siliis esse dixerunt: alii herbam per se, quam et syreon vocaverunt. Neque aliud de ea proditum invenio, quam in monti-

etiam distinguit Gron. aliter Brot.
voentur, nodia. Eo. P.

Mularis. In Reg. 2 cod. villaris
legitur. Hard.

CXVI. Philanthropon. Est Aparine
Dodonei, p. 350, et Lobelii in Obs.
p. 464; Fuchsii φιλανθρωπος, Hist.
pl. e. 44. Vulgus in Gallia Gratteron
vocat. H. — Nobis Galium Aparine.
Conf. ssp. lib. XXI, cap. 64. Eo. P.

Corona. Κράτημα. Hoc remedium
ex Archigeno Galenus citat lib. II,
κατὰ τόνους. DAL.

Sedat. Sic et Chilli. sedantur Gron.
et al. Eo. P.

Canaria. Lappam canariam habere
quarundam cum philanthropo affini-
tatem haud obscure innuit: propterea
ut alterum Isppaginis genus esse vi-
deatur, quod mollugo a Plinio ap-
pellatur, XXVI, 6, pingiturque a
Dodoneo, p. 354. H. — Canaria.

Est Caucalis arvensis, echinata, la-
tifolia, C. Bauh. Baot.

Colluviem. Impuram et sordidam
aquam cum sero lactis, furfure con-
cisis oleribus mixtam, quam biben-
dam subibus offerunt: vulgo lavaille.
DAL.

CXVII. Semen silia. Hoc est sese-
lis. Diosc. Τορδύλιον, ἔναι δὲ σίλια,
etc. Et in Nothis, p. 455, εἰ δὲ τορ-
δύλιον. H. — Tordylon, etc. Gr. et
al. ante Hard. tordylen. Eo. P.

Alii herbam per se. Ipsum est Cre-
tium seseli, de quo nos egimus,
XX, 48 et 87. Diomed. III, 63:
Τορδύλιον, οὐδὲ δὲ σίλια Κρητικὸν
χαλκοῦ. H. — Seseli Creticum Diese.
loc. laud. nobis est Tordylum offi-
cinale, gen. 695 Pers. Vimbeller.
Juss.): habitat in Gallia Narbonensi,
Italia, Sicilia, etc. Conf. Sprengel.
Hist. Rei herbar. t. I, p. 64. Eo. P.

bus nasci : combustam potu ciere menses, et pectoris exscreciones, efficaciores etiamnum radice : succo eius ternis obolis hausto renes sanari : addi radicem eius et in malagnata.

CXVIII. Gramen ipsum est inter herbas vulgatissimum. Geniculatis serpit internodiis, crebroque ab his, et ex cacumine novas radices spargit. Folia eius in reliquo orbe in exilitatem fastigantur. In Parnasso tantum ederacea specie densius, quam usquam fruticant, flore odorato candidoque. Iumentis herba non alia gratior, sive viridis, sive in feno siccata, quum detur aspersa aqua. Succum quoque eius in Parnasso excipi tradunt propter ubertatem. Dulcis hic est. In vicem eius in reliqua parte terrarum succedit decoctum ad vulnera conglutinanda, quod et ipsa

In montibus. In Amano Ciliciae monte. Diosc. loc. cit. HARD.

Pota cire menses. Diosc. rursus loc. cit. HARD.

Succo. Diosc. loc. cit. H.

CXVIII. Gramen. Dioscor. IV, 30: Αγρωστική κληράτια ἔχει γονατώδη ἴρποντα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τῶν κλάδων προέμενα ρίζας γλυκεῖς, γονατόδεις. Gramen viticulos habet viticulatas, per terram repentes, quas a suis articulis radices spargunt dulces, internodis seu geniculis distinctas. Hoc gramen caninum vocant rura nostra, chendent. Pingitur a Lobelio, qui Caninum medicatum appellat, in Obis. pag. 41. H. — *Triticum repens* (*Triund. dijyn.* gen. 498 Pers. Gramin. Juss.).² In cultis nimium frequens. Tō εἰς Brot. ornithit. Ep. P.

Et ex cacumine. Quam depresso cacumine terra obruitur, vel sic radices agit: tam pertinacis est vitæ. HARD.

PLIN. N. H. Tom. VII

In exilitatem. Instar exilis arundinis inquit Dioscorid. loc. cit. φύλλα οὔτε... ὡς καλέσου μηραῖ. H.

*In Parnasso. Dioscorid. IV, 32: Ηδὲ ἐν τῷ Παρνασσῷ γεννομένη ἄγρωστική, πλευραδωτέρα ἐστι, δεσμὸς fruticat: ἔνθες λευκός καὶ εὐώδης, flore candido et odorato, etc. H. — Nobis est *Parnassia palustris* (*Pentand. tetragyn.* gen. 745 Pers. Cap. parid. Juss.). Habitat in pratis Europae subhumidis, uliginosis En. P.*

Non alia gratior, etc. Dioscor. IV, 30 et 32. HARD.

Propter ubertatem. Ad secunditatem. HARD.

In vicem. In locum Parnassii graminis, gramen vulgare succedit in orbe reliquo. Dioscorid. loco citato. Ταῦτα ἡ ρίζα καταπλακτοπέρει λεῖα, τραχύτατα οὖλα. Huius trita radix et imposita, vulnera glutinet. H.

G g

herba tusa praestat, tuereturque ab inflammationibus plagas. Decocto adiicitur vinum ac mel: ab aliquibus et thuris, et piperis, myrraeque tertiae portiones. Rursusque coquitur in aereo vase ad dentium dolores et epiphoras. Radix decocta in vino torminibus medetur, et urinae difficultatibus, hulceribusque vesicae. Calculos frangit: semen vehementius urinam impellit. Aluin vomitionesque sistit. Privatum autem draconum morsibus auxiliatur. Sunt qui genicula novem, vel unius, vel e duabus tribusve herbis, ad hunc articulorum numerum involvi lana succida nigra iubeant, ad remedia strupae, panorumve. Jejunum debere esse qui colligat: ita ire in domum absentis cui medeat, supervenientique ter dicere, ieuno iejunum medicamentum dare, atque ita adalligare, triduoque id facere. Quod e graminum genere septem internodia habet, efficacissime capiti contra dolores adalligatur. Quidam propter vesicae cruciatus decoctum ex vino gramen ad dimidiis a balineis bibi iubent.

Plagas. MSS. *plagata* ut ad vulnera referatur. H.

Decocto. Parnassii scilicet graminis, ubi id suppetit, ita pridente Diosc. IV, c. 32; reliquo in orbe, vulgaris. Hard.

Cocitur. In Reg. 2, cogitur. Condit in aereo vase oportere sicut Diosc. IV, 32. Hard.

Et epiphores. Oculorum inflammations. Diosc. I. c. Τάρρανός ἐστιν ἔπιφορος πρὸς ὄφθαλμον: ἀποβλεπται διὰ ἡχαλοῦ πυξίδι. Praestansimum est ad oculos medicamentum: condit in serca pyxide. Apul. c. 77, l. 2: *Ad epiphores oculorum: Herba gramen.. de crescente luna sublata plurimum valet.*

Repositum habet. diligenter: exinde

lippis incipientibus ad collum ligato;
odoriter imminentem epiphoram disser-
teret et saque dicens. Hard.

Radix decocta. Et haec pariter de vulgaris gramine. Biosc. IV, 30. Hard.

— *Seu Triticea repente.* Eo. P.

Calculos. Biosc. loc. cit. et Gal. de Facult. simpl. med. VI, 3. Vide et Marc. Emp. esp. xxi, p. 180. H.

Semen. Biosc. et Galen. II. cc. H.

— *Vehementius urinam impellit.* Fonsius, vehementius impellit. Eo. P.

Aluin vomitionesque sistit. Biosc. et Gal. II. cc. Hard.

Articularum numerum. Nempe tot capitis, radicesve, ut si geniculorum numerus habeatur. Dal.

Quod e graminum genere, etc. Q.

CXIX. Sunt qui et aculeatum gramen vocent trium generum: quum in cacinine aculei sunt plurimum quini, dactylon appellant: hos convolutos naribus inserunt, extrahuntque sanguinis ciendi gratia. Altero, quod est aizoo simile, ad paronychia et pterygia unguium, et quum caro unguibus increvit, utuntur enim axungia: ideo dactylon appellantes, quia digitis medeatur. Tertium genus dactyli, sed tenuis, nascitur in parietinibus, aut tegulis. Huic caustica vis est. Sistit holcera quae serpunt. Gramen capitum circumdata, sanguinis e naribus fluxiones sistit. Camelos necare traditur in Babylonis regione, id quod iuxta vias nascitur.

Ser. & n. p. 126, inter remedia capitis haec habet: *Vel que septenis censentur gramina nodis. Utiliter noctes.* HARD.

CXIX. *Dactylon* appellant. Ille primum aculeati graminis genus. Gramen aculeatum, inquit Ruellius HI, p. 563, rura nostra etiam canarium dentem appellat: aliqui et vulgo capriola, quod capris grato sit paulo: molti ab effectu sanguinarium, quod aculei foliorum quini sevire in echinatum fastigium una convoluti nares forciant, elicendi sanguinis gratia, quum extrahuntur. HARD. — *Dactylon.* Nobis eodem nomine *Cynodon Dactylon* (*Panicum Linn.* *Triand.* digyn. gen. 459 Pers. *Gramin.* Juss.). Spicas patentè digitatas habet: ex radice dura, perenni, sarmenta exserit repentina longissima. Habitat in arenosis, etiam maritimis. Eo. P.

Altro, quod est, etc. Secundum illud genus dactyli Dalecampius post Anguillar. idem esse ait cum παπαρυγίᾳ Diosc. IV, 51, quae poplo similis, sed brevior; foliis tamen maioribus. Et haec consita paronychiis

remedio est: nobis *Illecebrum Paronychia* (*Pentand. monogyn.* gen. 589 Pers. *Amarantac.* Juss.). Habitat in Hispania et Gallia meridionali. Breterius habet *Anthyllum maritimum*, alsinefoliam. C. Bauh. Eo. P.

Aizoo simile. Et illud dactyli genus, et tertium quod sequitur, aizo ter: tiom speciem, sive illecebram Diocoridis IV, 91, ita repreäsentat, ut nulli ponam versato non liquido constet, nihil discrepare. Vide *Lobelium* in Adv. et Aloys. Anguill. P. V, p. 94. De hac illecebra dicemus XXV, 403. HARD. — *Atizoo* sp̄tor Diosc. loc. laud. nobis est *Sedum stellatum* (*Decand. pentagyn.* gen. 439 Pers. *Semperviv.* Juss.). Habitat in Gallia, Italia, Helvetia, etc. Eo. P.

Camelos. Iumenta universim omnia necessi illo gramine, quod secus vix in Babylonis regione nascitur, prodit Diosc. I, 51. HARD. — *Arundinaceum* gramen est, sive καλαμάργυρος Diosc. loc. sup. laud. Nobis eodem nomine *Arundo Calamagrostis* (*Triand.* digyn. gen. 483 Pers. *Gramin.* Juss.). Habitat in uliginosis. Eo. P.

CXX. Nec feno graeco minor auctoritas, quod telen vocant, alijs carphos: aliqui buceras, alii aegoce-
ras, quoniam corniculis semen est simile, nos sili-
ciam: quomodo sereretur, suo loco docuimus. Vis
eius siccare, mollire, dissolvere. Succus decocti fe-
minarum pluribus malis subvenit: sive duritia, sive
tumor, sive contractio sit vulvae, foventur, insi-
dunt: infusum quoque prodest. Furfures in facie
extenuat. Spleni addito nitro decoctum et impositum
medetur: item ex aceto. Sic et iocineri decoctum. Dio-
cles difficile parientibus semen eius dedit acetabuli
mensura tritum in novem cyathis sapae, ut quum
tertias partes biberint, calida lavarentur; et in bal-
neo sudantibus dimidium ex relicto iterum dedit: mox
in balneo reliquum pro summo auxilio. Farinam feni
graeci cum hordeo, aut lini semine decoctam aqua
mulsa contra vulvae cruciatus subiecit. Item imposuit
imo ventri. Lepras, lentigines, sulphuris pari por-
tione mixta farina curavit, nitro ante praeparata cu-

CXX. *Feno graeco*. Nobis *Tigella*
nella fenum graecum, de qua iam alias
egimus. Ed. P.

Quod telen. Τέλην. Gal. in Expl.
voc. Hipp. tom. II, p. 89: Βουκέρης,
ή τέλης. Et κατά τόπ. I., 2, pag. 335: Ονομάζεται δέ παρθένοις ἡ Ασίη τετρά-
τό φυτόν, αἰγάλεως. Diosc. in Neth.
p. 444: Τέλης, οἱ δὲ κύπερος, quae
vox paleam et festucam sonat. II.

Quoniam corniculus. Quoniam sili-
qua quae semen continet, in cornus
speciem est falcata. Haan.

Siliciam: quomodo. Gronov. et al.
silicam; quod quomodo. Ed. P.

Dnevimus. L. XVIII, 30. II.

Siccare. Diosc. II, 124, hoc tan-
tum: μαλακτικὴν καὶ δεσχυτικὴν ἔχει
δύναμιν, mollendi ac discutiendi vim

habet. II. — Farina seminis tumores
emollit, digerit, discutit, doloresque
conspicit, usus adeo frequentia ut
in fomentis et cataplasmatibus emol-
lientibus fere omnibus usurpetur. In
elysteribus utiliter prescribitur, ad
alvi profluvia, dysenteriam, etc. Potu
datur rarissime. Cf. Genof. Mat. med.
tom. III, p. 486. Ed. P.

Succus decocti. Haec totidem verbis
Diosc. I. c. Haan.

Contractio. Μῆσις Diosc. h. e. adi-
tus et osculi veluti condiventis prae-
clasio. DAL.

Furfures. Diosc. I. c. HARD.

Spleni, etc. Diosc. I. c. HARD.

Difficile parientibus. Instante par-
tus tempore. DAL.

te, saepius die illinens, perungique prohibens. Theodosius feno miscuit quartam partem purgati nasturtii acerrimo acetō ad lepras. Damon semen feni acetabuli dimidii mensura cum sapae et aquae novem cyathis ad menses ciendos dedit potu. Nec dubitatur, quin decoctum eius utilissimum sit vulvis, interaneisque exhalceratis: sicuti semen articulis atque praecordiis. Si vero cum malva decoquatur, postea addito mulso potus, ante caetera vulvis interaneisque laudatur: quippe quum vapor quoque decocti plurimum prospicit; alarumque etiam graveolentiam decoctum feni emendat. Farina porriginis capitis furfuresque cum vino et nitro celeriter tollit. In hydromelite autem decocta addita axungia genitalibus medetur: item pano, parotidi, podagrae, chiragrae, articulis, carnibusque, quae recedunt ab ossibus: acetō vero subacta luxatis. Illinitur et lieni decocta in acetō, et melle tantum. Carcinomata subacta ex vino purgat: mox addito melle persanat. Sumitur et sorbitio e fa-

Perungique praecipiens (sic olim). In vetusto codice prohibens legitur, non praecipiens; et paulo post acetabuli dimidii, non dimidia. Pint. — *Perungique prohibens*. Ita MSS. omnes: non, ut vulgali libri, praecipiens. Hard.

Theodorus feno. Graeco scilicet. Ita MSS. Hard.

Damon. Qui et Damion. Vide Auctorum Indicem. In MSS. Timon, mendose. Hard.

Feni acetabuli dimidii mensura, etc. Gronov. coniunctum, ut semper, *fennigræci*; et statim inox acetab. dimidia mens. Ed. P.

Nec dubitatur, quin decoctum eius utilissimum, etc. Dioscorid. loc. cit. Tō δὲ ἀρίστης πάντες ἐγκέφαλος τις

τὰ γύμνασια, ὅπερ κατὰ φλεγμονάς, ἢ μόστον συνιόταται. Decocatum eius fennunarum malis, quae ex vulvaram inflammatione, vel praeclosure orientantur. Hard.

Feni. Gron. et al. ante Hard. *feni-græci semen* — *Furfures*. Diosc. loc. cit. Σηκχεῖ δὲ καὶ τρίχας, καὶ πίτυρα, etc. *Capillos purgas*, *furfures tollit*, etc. En. P.

Genitalibus. Tumentibus, inflammatibus. Dallec.

Sumitur et sorbitio e farina ad peccus, etc. Plin. Valer. I, 58: *Feni græci farina*, inquit, cum aqua decocta, donec amaritudinem amittat: adiecto melle iterum coques: et devorata tantum tussim sedat; et pectoris dulcera expurgat. Hard.

rina ad pectus exulceratum, longamque tussim. Diu decoquitur, donec amaritudo desinat. Postea mel additur. Nunc ipsa claritas herbarum dicetur.

Nunc ipsa claritas herbarum dicetur. Herbae clariores et insigniores. Quā forena loquendī saepius abutitur. Sic Petradiūm adipis pro alijs retusum alibi dixit. Locum autem nunc respicit

huiusce libri c. 88, ubi haec praefatus erat: Nunc subteximus herbas mirabiles quidem, sed minus claras, nobilibus in sequentia volumina dilatis. Haec.

EXCVRSVS I

DE COCCO ET GALLIS.

Ad ea Plinii verba⁹, lib. XXIV, cap. 41.

*Coccum ilicis vulneribus... imponitur, etc. Et cap. 51:
Nec pauciora gallae genera fecimus, etc.*

Gallæ, Officin. Κακίδια, Graecorum; vulgo noix de galle. Corpora sunt querubus adnascentia, quorum genera traduntur multa, magnitudine, colore, laevitate aut asperitate superficie, pondere, figura differentia. Querubus adnascentur seu arboribus glandiferis; sed non in omnibus regionibus; siquidem in frigidioribus non reperiuntur. Observat enim I. Rauis quercus in Anglia numquam gallas protulisse; cuius rei hanc rationem assert, scilicet insecta illâ quibus gallæ ortum suum debent, ibi non reperi. Arboris fructus non sunt, ut quidam opinantur; sed tumores praetur naturam, qui insectorum quorundam animalium morsibus, lancinginationibus originem suam (1) debent. Insecta enim et in primis muscae quedam huic arboris gen-

(1) Les galles sont des excroissances formées sur les végétaux par la piqûre du *cynips*. Cet insecte habite sur diverses plantes; il y a même des arbres, tels que le chêne, qui nourrissent plusieurs espèces de *cynips*. Les uns piquent les fleurs, les autres les rameaux; ceux-ci les feuilles, ceux-là les pétioles. La bouche des *cynips* est garnie de mâchoires et dépourvue de trompe; ils ont la tête petite, les antennes minces, longues de treize à quinze articles; les ailes grandes et presque sans nervures; le thorax comme boîte, l'abdomen comprimé sur les côtés et tranchant par en bas, où il contient, entre deux lames écaillées, un aiguillon qui se recourbe en spirale, et sort seulement lorsque l'insecte veut déposer son œuf sous l'épiderme d'une plante. Sa piqûre y cause une protubérance qui va toujours croissant, et dans laquelle la larve vit jusqu'au moment de sa métamorphose: alors elle ronge sa prison, et le lieu de sa sortie est marqué par le trou dont la galle est percée. Quelques fois cependant la larve meurt avant cette époque, ou bien elle ne peut parvenir à se frayer un passage: dans ce cas la galle reste impénétrée. La noix de galle laisse déposer par sa simple infusion dans l'eau, des cristaux disposés en soleil, de couleur grise, de saveur aigre et stypique: c'est l'acide gallique qui conserve les propriétés de la substance qui l'a fourni. L'alcool bouillant dissout parties égales de cet acide; froid, il en dissout le quart. L'alcool gallique qui en résulte, paraît un astringent très-énergique, susceptible de remplir des indications curatives variées. *Conf. Diettoon medic. Scient. tom. XVII pag. 265 sq. ubi gallarum usum tanticpere a veteribus celebratum, nostris apud nos diebus in medicina paene exobviata*

mas, folia, surculos teneriores pungentia, tenuis vasa dilacerant: succus inde effuit, copiosior appellit ob minutam resistentiam, vasa ab humore uberiori appellentur ampliantur magis ac magis; inde tumores illi multiformes, qui licet arboris respectu praeternaturales sint, a natura tamen destinantur, ut sint velut matricies et uteri insectorum corundem ovis excipiendis, tuenda, vendis, foetibus excludendis editisque glendis inservientes. Dum gallae maturae atque recentes aperiuntur, vermiculi, vel potius nymphae, modo unicæ in centro, modo plurimæ in totidem cellulæ reperiuntur, quæ post aliquod temporis intervallum in muscas evoluntur eiudem vel etiam diversi generis. Paulo post viam sibi querunt gallæ substantiam erodendo, ac tandem in superficie forsan rotundum aperunt, per quod exsunt et volant. Si gallæ forminibus perforatae non sint, vermiculus aut musca in illis deprehenditur: si vero apertæ sint, vacue reperiuntur, aut aliis animaleculis refertæ, quæ forte fortuna forminulum subierunt, et in hoc cuniculum se receperunt.

Gallarum genera duo in officiis distinguuntur, scilicet Alepenses seu orientales, vulgo, noix de galles d'Alep vel Alspines, et nostrates.

Alepenses subrotundæ sunt, avellnae vel nuculæ magnitudinem sequentes, angulosæ, tuberculis interdum paucis, interdum multis asperatae, ponderosa, colore albicans, glaucu, aut nigricante, intus dense et resinosa, gusto astringente et acerbo. Nostrates rotundæ sunt, subrubrae vel rufæ, superficie laeves, pondere leviores, fractu faciles, substantia rariores, fungosæ, nonnumquam cavernosæ. Minus præstant, tum in arte insectoria, tum in medicina: nec Veteribus ignotæ fuerunt. Prior èupaxitius altero övomæc, quasi assinins. dicti fuit.

Gallæ vehementer astringunt. Hinc in dysenteria, alvi fluxu, haemorrhagiis intus sumptuæ a plurimis laudantur.

Externe quoque ad astringendum, reperciendum et partes laxiores firmandas ne roboranda adhibetur. Ad insessus uteri, contra vulvae et sedis præincidentias fluxionesque decoctum èstrum usurpatur.

Hactenus de Gallis nostras Cl. Georroy, Tract. de Mater. med. t. II, pag. 778 sqq. Nunc de Cocco disserentem sudamus.

Kermes. grana infectorium, coccus baphicum, coecum infectorium Offic. nōn κερμῆς Βαπτικῆς Dioscoridis: kermes et karmes Arabum: vulgo, graine de kermès, graine d'écarlate, vermillon. Folliculus est membranaceus, nisi magnitudine, laevis, splendens, ex rubro fuscus prunorum adiuncta, tenuis-

avector queritur. Gallæ quoque vim stypticam inspissantem corroborantemque Linnaeus tribuit, et ad haemorrhagiam commendat, Mat. med. pag. 25, ed. Schreber. Infectoribus familiaris est earum usus, necnon etiam ad atramentum, quod scriptorium vocamus, præparandum. Quod ad ipsum pertinet insectum, Hymenopteris adscribitur: *Cynips quercus folii*, nigra, thorace lirato, pedibus griseis, femoribus subtus nigris. System. Natur. 918; Frisch. Insect. II, t. 3, f. 5. Optimas autem gallas ferre dicitur Querew *Cerris*, de qua alias diximus. Huic arbori tuberculorum cordim, quæ cynips excitat, tanta insidet copia, ut ramulis vix palmam superans, novem aut decem eiusmodi gallis obitus reperiatur. Aliis tamen videntur eae præstantiores, quæ Q. *Argylopi* innascuntur. Ed. P.

sima lanugine vel pulvicio cinereo tectus, innumeris turgens ovulis rubentibus vel etiam animalenlis, quae digitis attrita liquorem fundunt coccineum, saporis subacris, subamaricantis, odoris non ingratii. Foliis et teneris turtulis cuiusdam illicis adhaeret: non quidem in omnibus regionibus, sed in calidioribus solummodo, nec omni tempore reperitur, sed mensibus maio et iunio, et quidem calidioribus annis.

Planta dicitur *Ilex aculeata cociglandifera*, C. B. P. 425 (1).

Frutes est qui ex radice lignosa, longe lateque serpente, cortice tecta coloris diversi pro ratione soli, modo rubente, tenui, quatuor vel sex lineas crassas, nonnumquam fibrata, plures stolones emitit ad trium quadrorum palmorum altitudinem, ligneos, cortice tenui albidente vel cinereo circumvestitos, et in plures ramos divisos, onustos foliis inordinatim positis, sinuosis et undulatis oris spinisquis armatis, aquifolii proximis sed minoribus, octo decemque lineas longis, sed septemque lati, utrinque glabris, laete et semper virgentibus, pediculo innaxis lineam circiter longo. Flores profert masculinos et femininos in eodem individuo. Flores masculini in amentum laxum digesti perianthio dooantur monophyllo, quinquefido vel quadrifido, lacinulis bifidis acutis, absque corolla; staminibus vero pluribus (octo circiter) brevissimis, quorum antherae magnae et didygynae. Feminini vero in gemma sessile constant perianthio monophyllo, coriaceo, hemisphaericō, scabro, integerrimo, in flore vis manifesto, etiam absque corolla. Germini ovali minimo stylī duo vel quinque incident, setacei, calyce longiores, stigma simplicia et persistentia gerentes. Fructus nux est ovalis crusta gaudens coriacea, univalvis basi deresa, affixa brevi calyci et quasi spinoso, teres et glabra. Nascitur in Gallia meridionali, Hispania, Italia, Oriente, etc.

Praeter genuinos fructus, glandes nempe, quidam, veluti folliculus maio mense, variis in huiusc fruticis partibus conspicuit, magno opere celebratus, coccus infectorium dictus, de cuius origine inter autores diu certamen fuit. Alii enim fructum esse opinati sunt; alii quoddam recrementi genus ex vulnera ab insecto quoddam arbori inficto natum; alii denique aliud senserunt. Verum sagacissimum naturae arcanorum scrutator D. De Réaumur, (2) quo diligentiore acutariorenre reperiit est neminem, detexit tandem coccus infectorium Insecti quoddam esse genus illorum ex familia, quae gallo-insecta ipsi dicuntur. (3)

In huius cocci accremento tria cum Enterico Aquisextiensi Medico (4) tempora distinguit:

4º Incunite martio, animalculum quoddam semine milii minus, millepedarum forma oblongo-ovala; versus caudam paulo acutiore, parte supina convexum, rubrum, punctulis plurimis aureis micantibus insignitum, et rugis aliquot transversis distinctum, sex donatum pedibus, duobus antennis facile mobilibus, et totina corporis longitudinem fere sequentibus, oculis nigris.

(1) Nobis *Quercus cocifer*, de qua conf. *Excursus de Quercubus Veterum ad calcem lib. XVI, tom. V, pag. 658 edit. huiusc. Eo. P.*

(2) Mémoires pour servir à l'Histoire des Insectes, t. IV, Mem. I.

(3) Insectum illud a Linnaeo *Hemipteris* adscribitur: *Coccus quercus cociferæ*. System. Natur. 240. Eo. P.

(4) *Histoire des Plantes qui naissent aux environs d'Aix*, par M. Garidel.

et duplice eanda immobili eiusdem cum corpore longitudinis, illicis trunco, ramis et foliis adhaeret, ibique torpidum et immobile sit et sensim intumescit. Si tunc temporis in ilice ope microscopii animalculi corpus observetur dum intumescit, siccineum appetet punctulis aureis nitens, tomento quodam involutum albicante, quod in quibusdam dorsi locis, sub ventre et circa ventrem in floccos erigitur, ac nidi speciem re praesentat. Dorsum in haemisphaerium molleum intanscit rugosum; et in anteriore corporis parte capite vice protuberantiae tres pessimum, media erassior subretinenda, duae laterales exiliores, et versus medium incurvatae.

2º Alterum accretionis tempus est circa mensis aprilem; tunc animal prorsus mutatum prius figuram et magnitudinem sequitur. Eius membrana seu cutis firmior est, et tomentum quod initio fasciatum tantum in eius cithim nascebatur, totam grani superficiem pulvilli adinstar tegit; tuncque non amplius antrorsum, sed sufficiens videtur sanguine pallido et seroso repletus.

3º Circa maii medium vel finem, tertium occurrit tempus, quo in interiori folliculi parte sub animalculi ventre tenuissima reperiuntur granula ovata, seminibus papaveris albi diemidio circiter minoris, colore pallide rubentia, et punctulis aureis distincta. Constant ex membrana tenui, candida, pellucida et liquore pallido rubente. Duo milia circiter in singulis folliculis continentur. Primit animalculi ovula sunt, ex quibus excussis procedunt eiusdem generis animalcula prorsus similia, quae per ilicis ramos et folia vagantur, donec vere sequenti ad trunci ramorumque divisiones sedent figantur, donec vero sequenti ad trunci ramorumque divisiones sedent figantur, donec vero sequenti ad trunci ramorumque divisiones sedent figantur.

Dum hoc animalculum seu kermes ad debitam magnitudinem intumescit, tunc ventris cutis seu corporis pars propra intus circa dorsum convellitur, et vacuum quoddam spatium inter ventrem et tomentum cui insidebat, relinquit, sicque millepedae semiconvolutae similis sit. Hoc in spatio vacuo ovula sua deponit; quo facto, moritur et exsiccatur.

Excussis ovulis, animalcula aliquando sub matris cadavere delitescent, deinde in lucem prodeunt, palpus in foliis quiescunt, non rodendo ut erucae, sed illorum succum proboscide sugendo.

Duplicis sexus inter ea distinguit D. De REAUMUR; feminas nempe de quibus hactenus, et males a prioribus distinctissimos. Sunt enim, iuxta Emericum, muscae exiguae culicibus quadam tenuis similes; sex predibus instructae, quatuor anterioribus brevioribus, et ducibus posterioribus longioribus, quatuor articulationibus divisis et tribus unguiculis curvis armati. Duas sunt antennae in capite sesquilineam longae, mobiles, oblique striatae, articulatae. Cauda quedam posticam corporis parti subnectatur, semilineam longa, quae identidem in duas partes dehisit. Tum corpus duabus aliis translucidis obtegitur. Ad instar pulicium magno impetu salient, et feminis fecundandis destinantur.

Mensis, prout hienis saevior nitiorve fuerit, minus vel magis fertillis est. Mulieres ante solis ortum unguibus coecum detradunt; et ne iecura fiat insectorum exclusione, illud aceto inspergunt, ac deinde soli exponunt siccanum; unde colorum rubrum acquirit.

De alia kermes specie albicante Garidellus et Emericus mentionem fa-

cipit, quam vermicoli mattem a rusticis nomineari referunt. Sed asserent hanc speciem ova parturire albicantia, ex quibus albicantia quoque animalcula maculis argenteis notata nascuntur, non vero rubra, ut Quiquerans narrat, ita ut secundum eorum sententiam, alia species sit kermes a rubra parum discrepans.

Aliam ergo speciem nigricantem Hyacinthus Cestonius in Etruria circa Libernum observavit super illeas pumilas, coeca infectio similem. Hoc matritatem adeptum, succo albicante et albido ovulis target: ex eo erumpunt animalcula kermesinis haud dissimilia, sed albanticis; quorum historiam fuisse narratam legere est in operibus Antonii Vallianieri. Ex his itaque concludere licet plurimas esse horum animalculorum coccorumque species colore totum diversas, quarum rubra sola in usum medicum et infectorium venit.

Coccus bosphoricus duobus usibus inservit, nimis medicinae, et lanis aut sericis tingendis.

Pro medicinæ usu grana recens collecta et bene matora in mortario marmoreo tunduntur: contusa digeruntur in loco frigido per septem vel octo horas, ut succi tenacitas tantisper dividatur: postea succua exprimitur, per aliquot horas in loco remoto reponitur, ut crassiores partes in vasis fundum subhaideant. Sensim effunditur liquor, et a faciebus crassioribus separatur. Succo defaecato sacchari albi aequalis portio admiscetur, et blando ignis calore ad spissainis syrapi consistentiam exceperitur. Misturam hanc conservam appellant, aut succum syrum pumpe de kermes, ex quo celebris illa confectio kermes præparatur. Aliud eundem syrum sine igne præparant hac ratione. Vnicas contusorum granorum kermes parti tres sacchari partes permiscuntur, et per diem integrum macerantur in loco frigido. Sucus cum expressione transcolatus syrapi consistentiam obtinet. Praestanlior censemur priore, cui non mediocrem volatilium partium portionem ignis ademit. Ex Occitania sub nomine succi vel syrapi kermes ille succus sic paratus, ad exteris nationes magna copia transvehitur.

Si vero grana integra servare velint, matura illa colligunt, et in cubiculo undique aperto aeri libero super linteas esponunt. Initio, quandiu humore abundant, bis terve in die versant, ne incalcent nimum. Si vero animalcula, incitato calore, prorepant et effigere nitantur; tum a custode qui continuus assidet, concusso linte in medium usque reticuntur, donec emoriantur. Tunc animalcula sub coccei pulveris specie cibro a foliis separantur; deinde digitis leniterprehensa comprimuntur, et in pilas seu pastillos rediguntur sole exsiccandos. Pastilli dicuntur scarlatini, vulgo *postel d'earlate*, vel *earlate de graine*. Folliculi vero semivacui seorsim exsiccati servantur.

Pro infectorum usu coccum eodem supradicto modo præparatur, en tamum discriminé, quod evacuati folliculi et coribus excepti bis terve in acetum acerrimum immersuntur, ac tandem super linteas espanai essiccantur; unde colorem rubicundum, et magis nitentem acquirent. Pulvis quoque rubena seu animalcula, statim atque se incipiunt movere, fortè acetò irrorantur.

tur, donec in massam redigantur, ex qua formantur pastilli seu massulae probe exsiccandae, et ad exteris nationes transmittendae. Hodie in Gallia rarior is est usus apud infectores, ex quo tempore eoccinella (*la cochenille*) nobis allata fuit (†).

(†) *Coccinellam* ex insula Jamaica Mexicanoque regno advehunt; collectam nempe in *Cacto coccinellifero*; *Iosand. monogyn.* Lin. *Caet. Juss. Insectum ex Hemipterorum familia, Coecus Cacti coccinelliferi* dicitur Linnaco System. Natur. 742. En. P.

EXCVRSVS II

DE GALBANO.

Ad ea Plinii verba, lib. XXIV, cap. 13:

*Neque humidum, neque aridum probatur, sed quale docuimus.
Per se bibitur, etc.*

Nous avons retenu cette dénomination employée par les Latins, qui l'ont eux-mêmes traduite du grec γαλβάνη ou γαλβάνη, pour désigner un suc gommo-réineux, concret, tenace, d'une couleur blanchâtre lorsqu'il est récent, jaunâtre ou fauve quand il est vieux, marbré de taches blanches, brillantes, ressemblant beaucoup aux ongles.

Il nous est apporté, tantôt sous forme de grains ou de larmes, purs et demi-transparent, tantôt en masses ou en pains bruns, non-tachetés, sans la plus légère apparence de pellucidité, et souillés de terre, de sable, de bois ou d'autres impuretés.

Le galbanum imprime sur la langue une sensation de chaleur, d'ameritume et d'acréte; il exhale une odeur forte particulière qui, désagréable pour la plupart des individus, ne déplaît point aux bêtériques et aux hypocondriaques.

Plusieurs omobellifères fournissent, sinon du vrai galbanum, du moins un suc très-analogique. Toutefois, le galbanum en larmes, que les pharmaciens conservent dans leurs officines, paraît distiller du Bubon *Galbanum* de Linnaé, qui va se ranger, avec les autres omobellées, dans la pentandrie digynie de l'immortel naturaliste suédois.

Cet arbrisseau toujours vert croît en Afrique et en Asie. La tige, cylindrique, grosse comme le pince, articulée, hisse, rameuse, s'élève à la hauteur de trois à cinq pieds. Les feuilles alternes, deux fois allées, se divisent en folioles eucalyptiformes, striées, incisées et dentées en leur bord supérieur. Les ombelles, terminales, solitaires au sommet des rameaux, sont munies de collierettes polyphyllées. Les fleurs petites, jaunâtres, produisent chacune deux graines accolées, glabres, cylindroïdes, striées, et non ailées.

Toute cette plante, dit Lamarck, est remplie d'un suc visqueux, laiteux, clair, qui découlle en petite quantité par l'incision, et quelquefois de lui-même, des noeuds des tiges qui ont trois ou quatre ans, mais on a généralement l'habitude de couper celles-ci à deux ou trois travers de doigt de la racine, et le suc distille goutte à goutte. Quelques heures après il se condense, se dure, et on le recueille.

Analysé par l'habile pharmacien J. Pelleier, le galbanum a donné 66,86 de résine, 19,28 de gomme, 7,51 de ligneux, 6,34 d'eau et d'huile volatile.

Si, pour apprécier les vertus d'un remède, il suffisait d'accumuler les autorités, peu de substances occuperaient dans les fastes de la matière médicale un rang plus distingué, plus éminent que le galbanum. En effet, Diogène énumère longuement les propriétés de ce silex, et indique le moyen de le purifier. Hippocrate en recommandait l'application contre les affections morbides de l'intérieur. Galien l'employait dans les cachexies, pour échapper et stimuler. Le professeur Pinel, thérapeutiste aussi judicieux que nosographe illustre, déclare que le galbanum dissipe les flatuités et calme les douleurs des intestins qui en proviennent; il ajoute qu'on le regarde comme atténuant dans l'asthme et la toux opiniâtre, et qu'on s'en sert à titre de topique pour éalmer certaines névroses.

Le docteur Alibert juge plus sévèrement le galbanum, qui doit à son antique renommée l'avantage de figurer encore parmi les substances médicinales. On le prescrit intérieurement, soit suspendu dans un jaune d'oeuf ou dans un mucilage de gomme arabique, soit incorporé dans des pilules, à la dose de six à vingt grains. Il est plus souvent appliqué à l'extérieur: on en fait des liniments, des emplâtres, des fumigations. Dissous dans le vinaigre, il contribue puissamment à la guérison des cors, selon Spielmann et Bonnefond. Digest dans l'huile de térébenthine, il lui communiquera une couleur bleuâtre, et constitue le galbanatum de Paracelse, qu'on a rancé avec la plus fastueuse et la plus ridicule exagération.

Le galbanum entre dans une foule de mélanges pharmaceutiques qui malgré leur composition bizarre ou monstreuse, n'ont pas entièrement perdu leur vogue, et conservent même des partisans, à la vérité plus ardents qu'éclairés. Je citerai seulement la thérisque, le mithridate, l'oviétan, le diascordium de Pracastor, l'onguent des apôtres ou dodéopharmacum d'Avicenne, le beaume nérin de Charas, les emplâtres diaphorétiques de Mynsicht, diachylon gommé, d'althea de Nicolas Myrepsus, divin de Jacques Lemort, *mensus dei*, magnéthique d'Ange Sala, opodeldoch, dishotanum de Blondel.

Ex Scientiar. medic. Diction. voc. Galbanum, Et etiam Gassaros,
Tractat. de Mater. medic. tom. II, pag. 631 sqq.

EXCVRSVS III

DE HAMMONIACO.

Ad ea Plini verba, lib. XXIV, cap. 14:

*Similis ammoniaci natura atque lacrymae, probandae,
ut diximus: mollit, calfacit, discutit, dissolvit, etc.*

Hammoniacum et gummi hammoniacum officin. ἡμιονίαξος Dioscoridis
ἀραζτρός θυμέλεα Galenī gatta hammonista Latinorum: vulgo, *gummi ammoniacum*. Succus est concretus inter gummi et resinam medium, dum manibus tractabis lentore mollescens, modo in maiores glebas coactus, et ex graminis congestus, ungulhus lactej coloris, nitentibus aut rufis disseminatis per substantiam coleri absorti et sere fusi, ut bentoni mistioni amygdaloides non inepit comparari, modo in lacrymas seu grumulis densos solidisque concretus, thuri non dissimiles, fructus flavescentes vel fuscos, intus candides aut flavescentes, nitidos et splendentes; sapore primum dulci, postea amaricantis; odore fragranti, ad galbanum accidente, sed virosoire, Sub dentibus facile diducitur sibi cohærens, magisque albescit: carbonibus accensis inieatum in flammam exardeat, et a cœlo vel aqua calida solvitur. Ex Alexandria Aegypti assertur.

Lacrymae pro usu interno glebis anteponuntur. Eliguntur maiores, purae, aridae, quae nullis arenis, terra, aut aliis rebus estrancis sordecent. Glebae vero probantur sinceræ, quae multa grana pura permista habent. Si soribus coquinarer lucerint, ab illis purgantur, solvendo in aceto, percolando, et inspissando: sell haec præparatio multum de partibus eius tenuibus et volatilibus auferit.

Dioscorides ὄρυξεα dicit illud hammoniacum, quod nitidum est et in lacrymam concretum; et πόρων quod impurum est, terræ arenularumve particeps. Narrat liquorem esse feculaceum culusdam arboris quae nascitur in ea Libyæ parte quæ est ista Hammonis templum. Ille trutes, inquit, ἀγαυλλις dicitur: illum vero Plinius metopion nominat.

Revera hammoniacum, lachis instar, vel apone, vel per vulnera fuit ex quodam nōdum descripta planta umbellifera, ut manifestum est ex seminib; quæ in glebis huīs gummi laepe reperiuntur, foliaceis utriusq; euanthias similibus, sed maioribus. Planta vero nascitur in ea Africæ parte quæ Aegyptio ad occasum adiacet; quoque hodie dicitur Regnum de Barca, in quo fuit olim templum celeberrimum Iovi Hammoni dicatum, unde gummi nomen.

Hammoniacum partes duras emollit, humores crassos incidit, lentes ac

tenaces resolvit, collectos discutit. Asthmaticis prodest; cruda pulmorum tuberculæ dissipat; hepatis, mesenterii, lientis, et neri scirrhus resolvit; manus suppressos promovet, obstruktiones aperit; articulorum tophos discutit, et alvum nonnumquam blande subducit, etc.

Hactenus S. F. GEORFFROY, Tractat. de Mater. med. t. II, p. 602, sqq. Quæ dum eruditissimus ac limatissimus, ut Linnæus sit, auctor proderet, ad medicas, qualis tunc erat, artis normam satis exacta videri poterant: quomodo vero nostris temporibus, pro medicæ et chymicæ Rei incrementis, plura in Georffroo desideranda intelligeremus, operæ pretium fore iudicavimus pauca ex illis quæ de gummium generibus Dr. Brauner nostras scripsit, delibata subiungere, ut non integrum quidein, sed paulo pleniorum hammoniaci historiam sisteremus.

GOMME AMMONIAQUE, gummæ ammoniacum. Cette substance appartient à la classe des gommes-résines. On a long-temps ignoré de quel végétal sortait cette substance. Willdenow nous a appris qu'elle provenait d'une espèce d'heracleum, qu'il a nommée *Heracleum gummiferum*, famille des umbellifères (1). La gomme ammoniaque nous vient de l'Égypte et des Indes-Orientales. Il paraît qu'on la retirait d'abord d'une sontrée de l'Égypte où Jupiter Ammon avait un temple, et que c'est de là que lui vient le nom d'ammoniaque. Cette substance est solide, en masses ou en larmes; elle a une couleur jaune-pâle, roussâtre au dehors; on trouve dans son intérieur des morceaux de la grosseur d'une amande, qui sont plus blancs et plus purs.

La gomme ammoniaque a une saveur légèrement amère et nauséabonde, une odeur faible et désagréable. Cette substance se dissout en partie dans l'eau et en partie dans l'alcool. La dissolution aquueuse est laiteuse d'abord, elle dépose peu à peu une partie résineuse. L'alcool en dissout 0,50! La liqueur est très-limpide, et ne laisse rien précipiter par le repos. Lorsque l'on distille la gomme ammoniaque avec l'alcool ou avec l'eau, il ne passe aucun principe de cette gomme dans le produit de la distillation. La gomme ammoniaque se dissout aussi dans le vinaigre et dans les alcalis, selon M. Hatchett. L'analyse chimique de 100 parties de gomme ammoniaque a fourni ce résultat: gomme, 48,4, résine, 70, matière ghaniniforme 4,4, eau, 6, perte, 1,2. Braconnier, Annal. de chimie, tom. LXVIII.

La gomme ammoniaque exerce sur nos organes une impression stimulante: par son action immédiate elle appartient à la classe des médicaments excitants. Donnée à la dose de quinze à vingt grains et au-dessus, la gomme ammoniaque cause des nausées, de la soif, un sentiment de chaleur à la région épigastrique, quelquesfois elle excite des évacuations alvines. Tous ces effets tiennent à l'impression directe que cette substance exerce sur la surface gastro-intestinale; ces effets ne durant pas, ils cessent après trois ou quatre prises de gomme ammoniaque; ils sont, en quelque manière, indépendants des changements ultérieurs que la vertu excitante de cette substance médicinale suscite dans toutes les parties. La soif, les nausées, les déjections dérivent de l'irritation que le premier contact de la gomme ammoniaque occasionne sur la surface interne de la gorge, de l'estomac et des intestins;

(1) Hort. Berolin. I, t. 53, 54. Es.

mais bientôt cette surface s'habitue à l'impression de cet agent, ces effets ou ces accidents n'ont plus lieu, et la gomme ammoniaque n'en développe que mieux sa puissance excitante, qui dérive de l'absorption de ses molécules et de leur action sur l'économie animale. Elle accélère la circulation du sang, élève la température vitale, cause une excitation de tous les appareils organiques, donne lieu, en un mot, à une médication générale; or, c'est aux principes de la gomme ammoniaque, importés par l'absorption dans le torrent circulatoire, qu'il faut attribuer ces changements organiques.

Les effets immédiats de la gomme ammoniaque serviront à expliquer les avantages que l'on obtient de son emploi. On a vanté cette substance comme un puissant expectorant; en effet, lorsque des mucoïsés toujours renascentes semblent remplir les bronches, comme dans les catarrhes chroniques, les toux humides, dans les péripleumonies fâusses, etc. et que le système pulmonaire paraît dans l'inertie, que son action espultrice est affaiblie, la gomme ammoniaque se montre un moyen très-éfficace pour rétablir l'expectoration. L'impression stimulante qu'elle exerce sur la surface gastrique, et qui, par sympathia, se transmet aux poumons, l'action immédiate que les molécules de cette substance portent sur le tissu pulmonaire, si l'on prend une dose assez forte de gomme ammoniaque pour que le produit de l'absorption de ses molécules doive être compté, voilà des causes qui expliqueront bien les changements que l'on remarque dans l'appareil pulmonaire, après l'emploi de l'agent médicinal dont nous nous occupons. On donne tous les jours, avec succès, comme médicament expectorant, un looch fait avec la gomme ammoniaque dissoute dans l'eau d'hysope, de menthe ou de roses, unie à l'oxymel scillitique ou au sirop de lierre terrestre.

La gomme ammoniaque a aussi la réputation d'un bon emmenagogue. On conçoit facilement quel influence stimulante que met en jeu cette substance sur tout le système animal, peut, quand elle s'exerce sur l'appareil utérin, aider l'établissement de la congestion sanguine qui précède et amène l'écoulement menstruel. Il est évident, par suite de ce premier principe, que dans les cas où les règles sont retenues par un défaut d'activité de l'utérus, ou par une débilité qui embrasse tout le corps, comme cela se rencontre souvent dans les jeunes filles, la gomme ammoniaque sera un moyen très-recommandable.

On donne aussi, dans les auteurs de matière médicale, la gomme ammoniaque comme un fondant héroïque. Mais avant de chercher d'où peut procéder cette vertu, il faudrait se pénétrer de la nature des lésions organiques que l'on veut combattre quand on a recours aux fondants. Car rien n'est plus vague que la signification de ce titre en médecine, et la pathologie, qui doit toujours servir de guide à la matière médicale, a tellement changé la doctrine des obstructions, que les fondants ont perdu tout leur crédit. Si la gomme ammoniaque s'est montrée utile dans quelque empêtement de viscère, par suite d'atonie, c'est euore de son action stimulante qu'il faut faire dériver ces avantages. Dans ces occasions on unit la gomme ammoniaque avec le savon médicinal, avec l'extrait de pissenlit, de ménianthe ou autre.

On fait aussi usage, pour des applications topiques, de la matière gommagineuse qui nous occupe; et c'est encore sa vertu excitante qui fait alors tout son mérite. On applique cette substance sur des tumeurs indolentes,

pour en déterminer ou la résolution ou la suppuration. Son action excitante explique également ces deux résultats. En augmentant la vitalité dans la tumeur que recouvre le topique, on y provoque un travail intestinal qui doit avoir pour produit, ou de faire rentrer dans la masse circulatoire les humeurs accumulées dans ce point, ou de déterminer le travail de la suppuration. La gomme ammoniaque entre dans la composition des emplâtres fondants, diaphylum gommé, de ciguë, etc.

A l'intérieur, on administre la gomme ammoniaque à la dose de quatre à six grains, réitérés deux à trois fois dans la journée; alors on continue l'emploi de cette substance pendant un certain temps. On peut aussi la donner à plus haute dose, à un scrupule, par exemple; on n'a ordinairement recours à la gomme ammoniaque que pour en obtenir un effet momentané, quand on l'emploie à cette dose.

Ex laud. sup. medic. Scientiar. Diction. voc. *Gomme ammoniaque*, tom. XVIII, p. 575 sqq.

EXCURSUS IV

DE STYRACE

Ad ea Plinii verba, lib. XXIV, cap. 15:

*Placet praepter illa quae diximus, maxime pinguis,
purus, etc.*

Officinæ, præeuntibus Arabibus, styracem distinguunt hodie in liquidum et siccum; quim Graeci unicum tantum styracem agnoscant, siccum nempe, liquidum vero non novisse videantur. Haec duo styracis genera sunt prorsus diversa. De seco paulo post tractabimus, nunc autem de liquido.

Styrax liquidus Officin. *Mish Arabum: coiter-mija Turcarum: romalha Sinensis, Greciae: vulgo storax liquef.* Succus est resinosis, cuius duplex genus in officinæ reperiuntur; purum, et impurum eut crassum. Styrax liquidus purior succus est resinosis, malicea et tenacia substantia, terebinthinae cimilis, semipellucidae; coloris fusi aut ex fusco rubentis, vel etiam ex cinereo fusi; odore valido ad styracem solidum nonnihil aequalente, sed ob vehementem fere ingratu; sapore agriculco, aromatico, oleoso. Probatus latus, fulvus, pellucidus, odoratissimus.

Styrax minus purus est crassus succus est resinosis, faeculentus, fuscus vel subcinereus, opacus, pinguis et minus odoratus; et videtur esse portio faeculentia prior: nec in medicamentis etiam exterois nisi coctos et a faecibus purgatos usurpari debet. Officinarum vulgus, post quadam Arabes, statet nomen styraci liquido tribuerunt; sed perperam, quum statet Graecorum sit myrræ colamen, ut videre est epud Dioscoridem. Raro styrax liquidus purus et sineerus in officinæ reperiatur: ssepe enim ligni acrobe vel puivere consupatur, aut factitiæ liquores in eius locum substituuntur.

De styracis liquidis origina magna inter euctores dissensio est: alii enim opinantur nihil aliud esse quam myrræ colamen, ratione nominis stectes quo donatur a quibusdem. Sed preter saporis et odoeris discrepantium inter myrrham et styracem, res prorsus diversas esse liquet ex eo quod myrræ, utpote medicis inter gummæ et resinæ substantias, in quovis aquoso liquore facile pro parte dissovetur; liquidus autem styrax minime, sed in oleoso et pingui tantummodo, ut eliae resinæ. Aliis fecitum quid ex styraca calomita in oleo ac vino soluto, admistaque terebithine Veneta excocte; quæ decoctione quam refixerit, styrax liquidus ad fundum secedere dicitur, superius vero innetare oleosam substantiam. Alii expressione idem moluntur. Aliis est oleum ex nucleiis erboris etoraciflue expressum. Aliis fit per decoctionem corticis vel ramusculorum tenerorum et gemmarum styracis,

vel; ut alii volunt, liquidambaris. Alii styracem calamitam et liquidum eundem esse succum, consistentia tantummodo diversum affirmant. Samuel Dale festatur quocumque in pharmacepoliis Londonensibus pro styrace liquido venditur, rem omnino factitiam esse.

Verumtamen Iacobus Petiver. pharmaceopoeus Londonensis, Regiae societatis socius, et sagax naturalis historiae scrutator, Actis Philosoph. Reg. Soc. Lond. n. 313, refert styracem liquidum, a Turcis et Arabibus *cotter-mija* dictum, succum esse coiusdam arboris *rosa mallos* dictae, (1) quae in insula Cobros maris Erythræi nascitur, trium dierum itinere ab urbe Sors distante. Huius arboris corticem singulis annis deglubent, et contusum in aqua marina coquunt usque ad visci consistentiam: tum resinosam substantiam superstantem colligunt. Verum quum adhuc multum crassamenti seu corticis pulverasti continet, eam denuo aqua marina bulliente liquant et percolant. Sic defecatam resinam et crassamentum faeculentum residuum seorsim doliois includunt, et Moccami Arabicæ emporium transvehunt. Et hæc duæ sunt styracis liquidi species quæ in officinis occurunt.

Hoc odoratissimum apud orientales populos multi aestimantur, et magni est usus. Geoffroy, Tract. de Mat. med. tom. II, pag. 492 sqq.

Quæ Geoffreus, dum Materiam medicam tractaret, neque novisset, nostras Dr. Merat, tam eruditæ, quam enucleate publicæ notitiae fecit in magno med. Scient. Diction. Sie enim ille:

STYRAX, styrax, storax liquidus: substance liquide de la nature des baumes naturels, qui découlle d'un arbre de la famille des amentacées, nommé par Linnaeus *Liquidambar styraciflua*, et placé par ce botaniste dans la monocle polyandrie. L'*Altinqia excelsa*, arbre de la famille des conifères, paraît produire aussi un sue analogue au styrax (De Candolle).

On distingue dans le commerce deux qualités de styrax, la première, qui est pure, est le sue tel qu'il coule de l'arbre dans les contrées chaudes de l'Amérique, le Mexique, etc. au moyen d'incisions que l'on fait à l'arbre; c'est cette qualité qu'on appelle *copalme*, *baume copalme*, *huile copalme*, *copalme de la Louisiane*, et qui est fort rare. Le second provient de la décoction que l'on fait des branches et rameaux de l'arbre dans l'Amérique septentrionale, en Virginie, à la Caroline, etc. pays où il ne sort pas spontanément par défaut de chaleur: c'est cette qualité qui est la plus ordinaire dans le commerce, et dont on se sert habituellement. Heureuse quand elle n'est pas falsifiée avec des huiles, de la térbenthine, etc.

Ainsi, le liquidambar et le styrax ne sont pas deux produits distincts,

(1) *Altinqia excelsa* (*Monosc. monadelph. gen. 2131 Pers. Conifer. Juss.*). Conf. Norone, Annal. Bot. Anglic. n. V, pag. 325. Haec arbor altissima Iavae, Cochinchinas, et insularum maris Rubri indigena, pinæ maxime affinis, solo distinguitur numero binario seminum sub unquaque strobili squama latentium. Ea est arbor *Rosomala*, quæ storacem liquidum largitur, e rimis corticis emanantem. Cognoverunt autem eum Arabes nomine *mish*. Avicen. 214; Serap. cap. 46. Hunc Jam' Hobcisehus e cortice arboris excelsæ effluere, et ex insulis Indiac orientalibus advebi bene scivit. Conf. Sprengel. Hist. Rei herb. tom. I, pag. 268. En. P.

quoique Geoffroy les ait séparés dans sa matière médicale, (1) que cela semble même indiqué dans l'article *Liquidambar* de cet ouvrage et dans quelques autres ailleurs.

On obtient du *Liquidambar orientalis*, Lam. arbre qui croît dans l'Orient, vers la mer-Rouge, dans l'Iode, un suc analogue au styrax provenant du *Liquidambar styrociflua*, Lin. Cette espèce qui nous arrive par Smyrne est identique à celle d'Amérique; on s'en sert souvent dans le pays pour composer du storax avec l'écorce et le bois moulus du *Styrax officinale*. Ce styrax se prépare par l'ébullition des branches et de l'écorce de liquidambar dans l'eau de mer jusqu'à consistance de glu; on recueille la substance résineuse qui surnage que l'on purifie de nouveau.

Le styrax qui arrive maintenant est de si mauvaise qualité, qu'on est obligé de le purifier, soit par la filtration après l'avoir chauffé, soit par sa solution dans l'alcool et sa précipitation lorsqu'on veut l'employer pour des médicaments internes.

On ne confondra donc pas le storax avec le styrax, comme on le fait dans plusieurs ouvrages, puisqu'ils proviennent d'arbres différents, et que l'un est solide et l'autre liquide, bien qu'ils aient entre eux de l'analogie de composition, et que leurs propriétés se ressemblent beaucoup.

Geoffraeus literum de *styrace solidio*, Mat. med. t. II, pag. 565:

Styrax solidus vel storax Offic. grōpāt Dioscoridis et Graecorum veterum: astarac vel astorac et lebni Avicennae, vulgo storax. Est substantia resinosa, cuius duas species iam a veteribus Graecia distinctae, nunc adhuc in officiniis distinguuntur, scilicet styrax calamita, et styrax vulgaris, seu in glebas compactus.

Illae duas resinæ styracis species non ab se invicem differunt. Prima est styracis lacryma, quæ ex tenuioribus arboris rīmis vel incisuris guttatum stillavit, et citissime exsiccata fuit atque collecta. Altera vero succus est ex grandioribus vulneribus uberioris diffusus, qui nonnisi post diuturniore moram iussipissatur; ita ut aeris calidioris contactu rufescat vel nigrescat, antequam exsicetur.

Tandem scobs quedam lignea nonnihil resinosa, odore styracis perfusa, venalis prostat in officiniis, quæ scobs styracina, sarilles de storax vulgo dicuntur. Ad usum medicum inutilis est, et propterea abicienda.

Quidam ex Arabibus, et praesertim Serapio, styracem liquidum de quo iam egimus, quemque mihi nominant, cum solido hoc styrace, sive styrace Graecorum confundunt. Haec duo tamen distinxit Avicenna, qui de styrace liquido sub nomine *miah*, et de styrace Graecorum seu sicco, tum sub nomine *astorac*, tum sub nomine *lebni* tractavit.

Paulus Aegineta, Nicolsus Myrepso et Graecorum nonnulli de quodam stacte styrace mentionem faciunt, qui pro resina peculiari, et a styrace prorsus diversa a plurimis habetur: alia vero nihil esse videtur aliud quam styracis resina liquida collecta et asservata, antequam arescat; de qua Dioscorides mentionem facit. Fortasse quoque illud nomen styraci liquidas seu *miah*

(1) De *Liquidambaro*, Mat. med. t. II, p. 490; de *Styrace liquido*, ib. p. 492. Ed. P.

Arabum Graeci impossuerunt, Rem decernere difficile est admodum, et ceteroquin parvi momenti.

Fusius et pro temporibus nostris spius ad Rem botanicam medicamque Storax dissentiunt Dr. Merat, iam supra laudatus:

Ou a souvent confondu, et beaucoup d'auteurs confondent encore le storax avec le styrax, produit liquide et de la nature des baumes, qui découle du *Liquidambar styraciflua*, Linn. Ces deux substances, quoique ayant entre elles les plus grands rapports, sont distinctes: l'une est un produit solide, l'autre est toujours liquide. Tout ce que les Anciens ont dit du styrax se rapporte probablement au storax, puisque le premier déboule d'un arbre d'Amérique, tandis que le second provient d'un végétal qui croissait sous leurs yeux et qu'ils en employaient les produits tous les jours. Cependant comme le *Liquidambar orientalis*, Lam. vient dans l'Orient, et qu'il paraît donner un suc liquide, comme le *Liquidambar styraciflua*, il ne serait pas impossible qu'ils ensoient aussi connus ce dernier; mais la confusion entre ces deux substances est surtout venue des noms: toutes les deux s'appellent storax ou styrax dans beaucoup de livres où ou ne les distingue qu'en y ajoutant l'épithète de solide ou de liquide. Il vaut mieux, à l'exemple de la plupart des Modernes, appeler le suc solide du *Styrax officinalis*, storax, et celui du *Liquidambar*, styrax, ou mieux *Liquidambar*; ce qui éviterait toute erreur de nomenclature.

Le *Styrax officinalis*, Lin. appelé en français aliboufier, est un arbre de la hauteur de l'olivier, à écorce grise, unie; ses feuilles sont alternes, pétiolées, ovales, entières, vertes et luisantes en dessous, blanchâtres et légèrement cotonnées en dessous, molles et assez semblables à celles du cognassier (ce qui le faisait désigner, par G. Bauhin, par la phrase de *Styrax folio malii cotonei*); ses fleurs sont blanches, grandes, naissent cinq ou six ensemble, en grappes fort courtes, au sommet des rameaux de l'année, elles ont un calice monophylle à cinq dents courtes; une corolle monopétale, infundibuliforme, divisée profondément en cinq découpures lancolées et presque droites; elle renferme huit ou dix étamines moins longues que la corolle; un ovaire supérieur auquel il succède une espèce de baie charnue, arrondie, du volume et de la figure d'une noisette, qui contient deux noyaux renfermant chacun un amande blanche, huileuse, d'une odeur résinée, aplatis d'un côté et adossés l'un contre l'autre: ce fruit est couvert d'une peau blanche et cotonneuse; il reste environné à sa base par le calice. Cet arbre, qui fleurt au printemps, croît dans les forêts en Provence, d'où j'en ai reçu de beaux échantillons provenant des environs de Toulon, en Italie et dans le Levant. La grande quantité de fleurs dont il se couvre, et qui sont un peu semblables à celles de l'oranger, en fait un arbre d'ornement très-agréable.

Toutes les espèces du genre *styrax* paraissent propres à donner un suc semblable: le *Styrax grandifolium* d'Aiton, qui croît dans l'Amérique septentrionale, était pris par Walter pour le *Styrax officinalis*; le vrai benjoïn, le premier des baumes, est le produit du *Styrax benzoin*, Lin. comme on le soupçonne. On voit donc qu'il y a la plus grande analogie entre tous ces sucs balsamiques.

Notre espèce ne donne que peu au point de storax en Provence ; cependant Duhamel dit en avoir vu couler abondamment d'un arbre près le Chartreuse de Monttrieu ; mais cet écoulement n'était sans doute qu'accidentel , et probablement le suc n'avait pas les qualités convenables , faute d'une chaleur suffisante pour se dessécher ; tout celui du commerce vient de différents pays du Levant , tels que la Syrie , la Cilicie , la Palestine , l'Éthiopie , la Pamphylie , etc. par la voie de Marseille , venant de Smyrne et d'Alep.

On connaît , dans les officines , deux espèces de storax : 1.º le storax en larmes ; 2.º le storax commun ou en masse.

Le storax en larmes paraît essuyer naturellement des fentes de l'arbre ; il est composé de petits grains transparents , purs , brillants , un peu gras , s'amollissant sous les dents , d'un goût résineux , d'une odeur agréable , se fondant au feu en répandant une odeur pénétrante et donnant une flamme très-claire. On apportait autrefois cette substance de la Pamphylie dans des roseaux , d'après le témoignage de Galien (de Simpl. Lib. VIII) : aujourd'hui il n'en vient plus de cette qualité , et les droguiers les plus riches en possèdent à peine quelques parcelles.

Au surplus , le nom de calamite , qui paraît avoir appartenu primitivement à cette espèce de storax , a été transporté parfois à la suivante ; ce qui ajoute encore de la confusion dans leur détermination : il vaut donc mieux employer les expressions de storax en grains et de storax en pains. Murray prétend (*Appar. med. pag. 107*) que le nom de calamite ne vient pas de roseau (*calamus*) , mais de *gabalianum* , c'est-à-dire de la ville de Gabala , d'où on le récoltait. Les trois espèces que cet auteur admet rentrent dans les deux dernières , car sa troisième espèce n'est que notre seconde ramollie.

Le storax en pains nous arrive en masses rougesâtres , résineuses , odorantes , suaves , du volume du poing jusqu'à celui d'une amande (ce dernier prend quelquefois le nom de storax *amandé*) ; on le reçoit dans des boîtes rondes de diverses grosseurs , parfois , d'après Pomet , dans des courges : quelquefois la masse s'amollit , jette une liqueur mielleuse dans laquelle on distingue des poussières ou éclats blanchâtres ; ce qui ne lui fait perdre ni de son goût ni de sa saveur. Cette espèce découle abondamment de grandes incisions faites à l'arbre , et le suc qui se répand ne se coagule qu'avec le temps : nous en avons sous les yeux un morceau qui peut peser trois onces , de forme arrondie et qui paraît avoir été pétri étant encore mou , tant le contour en est lisse ; ce qui fait supposer qu'il a été renfermé dans une vessie , comme cela avait lieu autrefois : il est sec et friable ; son odeur est suave , tirant sur celle de la vanille ; il se ramollit sous la dent , est d'une saveur amère-résineuse , qui n'a rien d'absolument désagréable.

Le storax est , comme tous les autres baumes , composé de résine , d'un peu de gomme , d'acide benzoïque et d'une huile essentielle : cette dernière est d'autant plus abondante , qu'ils sont plus liquides. Le storax en contient plus par conséquent que le benzoin , et le styrax plus que le storax ; l'acide benzoïque , au contraire , est d'autant plus abondant , que le baume est plus solide : la résine est particulière à chaque espèce , et établit la différence entre elles. Au surplus , on n'a pas d'analyse exacte et récente du storax , non plus que du styrax ; elle pourrait fournir des caractères plus positifs pour établir de nouvelles différences entre ces deux produits qui ont d'ailleurs tant de

rapports entre eux, quoique provenant d'arbres différents et de familles très-déloignées ; ce qui prouve que des principes analogues peuvent se rencontrer dans différents groupes de plantes. La composition chimique du storax explique pourquoi ce médicament est plus soluble dans l'alcool que dans l'eau, à laquelle il donne pourtant son odeur et une couleur jaunâtre, et pourquoi on peut relier de cette substance de l'acide benzoïque, comme du benjoin lui-même.

Le storax est un médicament dont on faisait autrefois un usage fréquent; on l'employait dans l'asthme humide, la raucité de la voix, la toux opiniâtre, les engorgements des poumons, la phthisie, etc. on s'en servait aussi comme antispasmodique et anodin dans les maladies nerveuses, les douleurs de tête, la paralysie, pour aider à la digestion, etc.

Aujourd'hui qu'on n'admet dans le storax qu'une propriété excitante, dont l'action a beaucoup d'analogie avec celle des résines, on en fait rarement usage, parce qu'on possède des moyens plus certains et d'une efficacité plus marquée pour produire la stimulation. Toutefois, on peut l'administrer à petite dose dans les maladies où on a besoin de corroborer les tissus, de soutenir l'énergie défaillante des organes, et pour donner à l'économie le ton qui lui manque pour exercer convenablement ses fonctions habituelles, ou en rétablir l'intégrité naturelle.

Nous passons sous silence les propriétés, tant célébrées par Morton et autres médecins, du storax et produits analogues pour la guérison des ulcères des poumons, et de la phthisie, non pas que ce moyen ait fait tout le mal qu'on en dit, mais parce qu'il y est inutile, et que sa propriété excitante pourrait parfois nuire si on en usait à trop grande dose. J'ai souvent administré ces médicaments dans ces maladies sans lui voir produire ni bien ni mal, et surtout sans en obtenir une guérison que je savais être impossible. C'est donc moins l'impuissance du médicament qu'il faut accuser, que l'incurabilité du mal pour lequel on le conseille.

Au surplus, on n'emploie guère maintenant le storax qu'à l'extérieur, en fumigation ou comme topique. Dans le premier cas, on reçoit la fumée dans les voies aériennes en le brûlant sur des carbons, à l'instar du benjoin, pour remédier au spasme de ces parties, à l'asthme, aux engorgements muqueux, pour faciliter l'expectoration, etc. dans le second cas, c'est en en composant des médicaments emplastiques qu'on applique le long de la colonne épinière pour remédier à la paralysie, au lumbago, et sur tous les lieux où on soupçonne de l'engorgement, etc. qu'on se sert du storax; mais nous le répétons, aujourd'hui surtout, cette dernière manière de l'employer est à peu près inutile. L'impression vive qu'il opère sur l'odorat pourrait être utile dans le cas d'insensibilité de l'olfaction, etc.

Le storax entre dans la poudre téttifante, la thériaque, le mithridate, le diascordium, le baume apoplectique, l'onguent martialium, etc. etc.

La dose du storax à l'intérieur ne doit pas s'élèver au-delà d'un à deux grains, à cause de l'acréte de ce médicament.

Un des plus grands obstacles à l'emploi du storax, est moins encore l'obscurité de ses propriétés que l'état de sophistication où il nous arrive. Il n'existe aucun produit dans la matière médicale où il se fasse plus de fraude que sur cet objet : elle est telle, que nous n'avons peut-être pas, dans le com-

merce, un seul envoi de storax pur. Effectivement, on nous vend pour cette substance de la sciure de l'arbre qui le produit, mêlée avec le suc encore liquide: c'est là la moins impure des drogueries; d'autres fois c'est la sciure provenant du *Liquidambar orientalis*, Lam. ou de toute autre écorce aromatique, délayée avec du styrax liquide qui forme le *storax en pains* du commerce, qui arrive en grosses masses rondes de Smyrne. On en fabrique souvent à Marseille et ailleurs avec de la mélasse, une écorce odorante et un peu de baume de Tolu: la sciure seule nous arrive aussi quelquefois sous le nom *savilles* ou de *styrax rouge*. On s'en sert dans les églises pour encenser. Bergius va même jusqu'à croire que le storax est toujours une production de l'art. On trompe jusque dans le storax en larmes, qui n'est parfois que de la gomme ammoniaque. Il résulte de ces difficultés à se procurer du storax un peu pur, que le plus commun coûte environ 20 fr. la livre, et que le pur n'a pas de prix: il vaudrait mieux remplacer ce médicament par le benjoin, dont la valeur est moitié moindre et les propriétés analogues et même plus prononcées.

La parfumerie a fait un grand usage du storax; son odeur suave le fait encore rechercher pour la composition de plusieurs aromates ou cosmétiques; il sert dans l'embaumement des corps depuis un temps immémorial: ces usages expliquent pourquoi on emploie encore tant de cette substance en France, malgré la duplicité des marchands, et bien que la pharmacie n'en consomme presque plus. On voit, par le registre des douanes, qu'il en est entré en France, en 1807, 6,600 livres pesant. Les Orientaux sont au surplus très-eurieux de l'odeur de cette substance, et s'en servent encore plus que nous: on sait que ces peuples mettent les parfums au nombre de leur jonsances les plus ébères.

Ex laud. sup. medic. Scientiar. Diction. tom. LIII, pag. 22. sqq.

EXCVRSVS V

DE FICO.

Ad ea Plini verba, lib. XXIV, cap. 20:

*Biunt ex ea (chamaepity) et hydropticis pilulae, cum fico
alvum trahentes.*

Plinius lib. XV, cap. 19, plurcs ficorum species, aut potius varietates enumerat: Idaicas, seu Alexandrinas, Chias, Chalcidicas, Lydias, purpureas, mammulas, callistruthias, Tarentinas, Africanas, Rhodias, Caunaeas, Tiburtinas, Liviae, Pompeias, maricas, maculosas, Hercularidas, albiceratas, aratias, porphyritis, populares, chelidonias, albas ex Ebuso, Marracinas, caricas, cotana; et has inter species, albas aut nigrae, siccas aut recentes, praecoces aut serotinæ, bisferas aut triferas, etc. Nusquam *Duplices ficus* memorat, quarnm sola fere apud Horatium mentio occurrit, Serm. II, 2, ubi Osellum quendam a rusticum, abnormem sapienter, crassaque Minervas nonnulla de victus frugilitate præcepta tradentem inducit, quae antestae vitae exemplo confirmare conatur. Atque Inter alia:

Tum pensilis uva secundas
Et nux ornabat mensas cum duplice ficu.

Iam vero interpretatio *duplicis ficus* eruditos in duas diversas coegerit ire sentias, quae tamen ambae a recto sensu videntur aberrare.

Scilicet interpretatorum plerique, Samadonius, Tarteronius, Juvencius, Torrentius, Lambinus, Turnebus, Forcellinus per *duplicem ficum*, magnam ficum intelligunt; Joh. Bondinus, Despretius, Pulmannus, Dacerius, mariscam esse volunt, ficum nempe insipidam, satuanam, crassiorēm, ideo et frugali. Ofelli mensae magis convenientem. Alii voce *duplice ficum* diversi generis, colorisque et aliquantum saporis significatam esse contendunt, ut Rodellius; aut bisferam, ut Porphyrius; aut recentem et siccām, ut Badins Ascensius, etc.

Ex qua doctorum virorum recensione, eorum opiniones ad duas tantum redigi luculenter pset. Pars enim putat *duplicem ficum*, magnam ficum denotara; pars ficum duplicitis generis, quam bisfera ficus, quam nounulli volunt hic ab Horatio indicari, vel ad primam, vel ad alteram certe opinionem commode possit referri. Sed inde non magis liquet; immo magis, opinionum conflictu, dubium sit, quid demum fuerit *ficus illa duplex*.

Iam diu typis mandatum erat Plini nostri volmen, ubi de fics fusius agitur, quem Διατριψὴ ἐπηγενετικὴ in Iudatnm Flacci locum, a Julio Caponio, Neapolitanu adulescente, iam de Latinis litteris opime merito, accep-

mus, in quo novam sane et, ut omnia comprobant, simplicissimam simul ac verissimam loci interpretationem nobis proponit. Hanc autem eruditis incognitam diutius in scrinii nostris latere fas esse non dubium. Rem igitur viris litterarum amantibus gratiam nos esse facturos sumus arbitrii, si pauca ex dissertatione illa excerpemus, quae legentibus utilia videbuntur et sepe profecto digna. Libenter etiam hanc occasionem amplectimur viris doctis, et nationum quidem externarum, dignas, ut par est, agendi gratias; qui, quam litterarum rem publicam nec unius gentis, nec unius hominis, sed communem ingensorum omnium patriam haberent, labores nostros laboribus suis, ne dicam benevolentia solum atquehortatu, adjuvare ac tueri ultra voruerunt. Quam voluntatem civib[us] nostris deesse si quicquid dolesmus, magno tamen solatio esse non diffitemur, quod nostras tot et tam longas in illustrandis Veterum monumentis elucubrationes Viri docti atque sapientes non aspernentur.

Sic, postquam variae variorum ventilavit opiniones, suam ipse Iulius Capinus interpretationem proponit:

* Si omnium tutissima illa est interpretatio (1), quae ad communem prorsimque notionem verborum quam maxime accedit, haec certe verendum est, ne nobis succenseatur, quod, in penitiora Musarum recessus tantorum tamque amplissimorum virorum auctoritate parum deterriti, inserre pedem ausi sumus.

* Primum igitur omnia verba proxime praecedentia *duplicem* fieri, multisque illi *affundebat* lucem, probe observanda sunt. Ait itaque Ofellus:

Ac mihi quem longum post tempus venerat hospes,
Sive operum vacuo gratis conviva per imbre
Vicinus, bene erit non pisibus urbe petitis,
Sed pullo, atque haedo: tum pensilis uva secundas
Et nux ornabat mensas cum duplice fici.

His omnibus verbis exponit Ofellus primum, qui eum convenire solerent apud illum coenari, nempe aut aliquis hospes, aut aliquis vicinus illi amicitia iunctus; tum occasionem, qua vicinus amicus impulsa ipsum adicit, scilicet pluvium tempus; deinde unui tempestatem, qua imbre sunt frequentiores, nempe hiemem; denique res, quas tum hospiti, tum vicino convivae apponenter.

* At inter eibos sese offert considerandum *pensis uva*, ita dicta, quod de solarie, aut de trubibus suspendebatur, ut diutius servaretur, sicut docet Faciolatus. Dicerius Vir Cis. sit, hunc morem ex alio uvam pendendi frequentissimum frisse apud Romanos, eoque modo per totum fere annum unam servare sic solitos, ut ea pro recenti hieme uti possent; Graecos hac in re semulari stendentes, qui ad ver usque in vineis suspensam uam se servare iacebant. Torrentius docet uvam ad hoc suspendi, ut passa hieme edereetur.

(1) Verbum *duplex*, ait Jacobus Faciolatus, indicat id, cuius sunt duas partes a duo et plico, id est, a duabus plieis. En. P.

Despretius etiam monet utam pensilem eamdem esse ac passam hiemem comedendam. Varro enim de R. R. lib. I, cap. 68: « Cato ait... uvas, quas suspendas oportunissimas esse Duracinas, Amlneas et Sontianas ». Et cap. 68: « Pensilia, ut uvae, sorba, ipsa ostendunt, quando ad usum oportent prout; quod colore mutato, et contractu acinorum, si non demperis ad edendum, ad abiisciendum descensurum se minitantur ». Plinius de uvis etiam ait lib. XIV, cap. 4: « Durant aliae per hiemem pensili concameratae nodo ».

¶ Patet igitur luculentissime, quod hiems erat, quando Osellus coenam instruebat amicis, et quia per uibreni ad illum veniebant, et quia utebantur uva pensili, in secundis mensis. Et sane agricolae quam per hiemem operibus sint soluti, epulari inter se solebat, ut docet Virgilius Georg. I, vs. 299:

Hiems ignava colono.
Frigoribus parto agricultore plerumque fruuntur;
Mutuaque inter se laeti convivia curant;
Invitat genialis hiems, curasque resolvit.

Quamobrem nuces ad mensas depositae erant assicatae, nam brumali tempore nuces recentes esse non possunt. Iam vero, si nec uva, hec nuces recentes erant, multo magis de ficiis hoc est dicendum. Ficus igitur, de qua hic agitur, est carica.

Atque inde etiam animadvertere licet, quum opinionem eorum, qui duplarem ficam vertunt magnam, tum eorum, qui interpretantur duplicitis generis, nulla ratione habita de caricis, a vera sententia huius loci quam longissime aberrare.

¶ Quam ergo de caricis hic Horatium loqui non sit dubitandum, nos eas esse libentius arbitramur, quae quum exsiccantur ita dividuntur, ut bifurciam a pediculo ad basim fissae, duae earum partes vis imo cohierent cortice, atque ita divisae, quae parte semina continent, bisse iunguntur; eoque ex duabus ficiis unum quiddam efficitur. Nam quum eiusmodi caricae duabus constent partibus plicatis, atque coniunctis, quod apprime conveoit verbi duplices notioni, pro certo habemus eiusmodi ficus indicate voluisse Horatium illas duplices appellando.

¶ At, ne Veterum de huiusmodi caricis destitui auctoritate dicamus, tum istini nobis, tum graeci facient scriptores.

¶ Aristoteles prob. sect. XXII, quest. 9, ait: διὰ τὸ τῶν ἰσχύων γλυκύτατας αἱ δίχα ἰσχυρόνται· οὐτε δὲ αἱ πολυσχιδίς, οὐτε αἱ ἀσχιδίς; Η διάτεξη μὲν τῶν πολυσχιδῶν, διαπέπνευσται εἰς ἐξίκακα μετὰ τοῦ ὑγροῦ τὸ πλεῖστον τοῦ γλυκός; Εν δὲ ταῖς παρακαταῖς πολὺ τὸ υδατώδες ἔστι. διὰ τὸ μὲν ἀτρακτίσας αἱ δὲ ἰσχυρόνται μὲν, μηδὲν δὲ, ἀμφοτέρων τούτων ἔστοις αἰσθήσασθε. Quem quidem locum sic Theodorus Gaza interpretatur: « Quadi ob causam caricae bifidae tantum dulcissimae sint, nec multifidae, aut omnino infissae dulcedinein praestent? An quod ex multifidis respiravit, evapocavitque cum humoris pars dulcedinis plurima? Io lis autem, quae infissae coierint humoris dilutis copia est; quod nihil fere inde exactum fuerit. At quae fissae quidem, sed tamen fissura multiplici sunt immones, utroque isto incommodo carent. »

» Ex quibus videre est Aristotelis etiam tempestatis caricas bisferiam dividit. Porro si huiusmodi caricae erant dulcissimae, quem maximam partem dulcedinis retinarent, nec per varias emitterent rimas, ut siebat in multiibid, necessario sequitur esse etiam inter se compositas; secus enim eis patulæ maxime ea dulcedinis parte, quam illis inesse testatur Aristoteles, carent: et sequitur etiam compositas esse binas, qua parte semina continent, nam bisferiam divisas sicut hoc tantum pacto simul coalescere possunt.

» Et vel ex hoc Aristotelis loco colligi potest *duplices fucus*, de quibus mentioniem facit Vegetius (1), eadem esse ac caricas bisferiam divisas, et binas compositas, quas ut indicaret eadem, quia Horatius, voce usus est. Nam Vegetius vult *duplices fucus* adhiberi in curatione iumenti rotæ vel axis ictio elisi, ut nempe earum ope emolliretur, ac putreficeret illa pars ictu contusa. At mariscæ, vel aliae grandioræ fucus recentes non semper, prout illi opus esset, repartæ essent; neque praestare potuerint idem, quod caricae; et quidem bifidae, quippe quæ sua maxima dulcedine suppurationem optime producerent.

» Ad haec Colum. lib. XII, cap. 45, sit: » Alii pinguisimam quartu[m] viridem fucorum eligunt, et arundine vel digitis divisam dilatant, atque ita in sole arescere patiuntur; quas deinde bene siccatas meridianis temporibus, quem calore solis amolitiae sunt, colligunt, et, ut est mos Africæ, aliquæ Hispaniæ, inter se compositas comprimunt in figuram stellarum, flosculorumque, vel in formam panis redigentes: tum cursus in sole assicant, et in vasis recondunt. »

» Ubì nullum est dubium, quin de fucis, de quibus agiens, Columella loquatur. Primum enim ait eas esse caricas, quippe in sole exsiccantur. Deinde monet dividit, sed ex eiusdem verbis patet divisam esse bisferiam, quem non indicasset ullagi peculiarem divisionem, et haec divisio ea sit, quae vel manibus, vel arundinibus effici posset commodius. Postremo docet inter se compositas, quæ semina continent, et uniususcumque fucus partes immo cortice cohaerere inter se. Nulla enim esset ratio cur semel eas divisissent, si rursus eiusdem fucus partes simul coalescere vellent; nec, nisi semina saminibus adhaerent, alio pacto inter se componi possent; quod procul dubio benti fieri potuisset, nisi eiusdem fucus partes immo cortice continerentur. Porro his fucibus binis ita connexis, quælibet formam dari stellarum, flosculorum aut panis, et que in vasis recondere nihil omnino vetat. Quin immo etiam bodia fucus aridae binæ compositæ in vasis servantur, et in varias huiusmodi formas vulgo rediguntur.

» Quæcumque ita sint, quid est simplicius ac naturali sensu verborum accommodatio, quæm *duplices* huiusmodi fucus appellare? Si vera notio verbi *duplicis* servetur, sic nihil est, quod per varias investigationes ex eius sensu, verbisque alienus eruat; sic denique rusticæ Ofelli de frugalitate loquentis secundis mensis convenientis cibus tribuitur.

(1) Veget. de Re Veterin. III, 21: Si jumentum aut rotæ, aut axis ictu fuerit elisum, in recenti lanam succidam ex asto et oleo colligabis per triduum; post fucus *duplices*, et nitrum pariter tritum; die tertio solvito, et renovato. » Ed. P.

Iam nihil amplius, nostra quidem sententia, desiderandum videbatur ad tuendam Iul. Caponii interpretationem, quam certissimo omnium argumento, experientia videlicet, ac re ipsas oculis subiecta (*), confirmatam denunciaratamque novimus. Nuper enim, ut nostris diebus mos est, quidquid ex Herculano oppido eruitur, diligenter observare, inter alia repertum fuit vas antiquum, *ficus duplicebus* repletum, quae, licet in carbonis speciem redactae, pristinam tamen relinquerent figuram, qualiter I. Caponius, ad hunc diem unicus, multo ante divinaverat. Haec fucus sedulo pingendas curavit optimus adolescens, et iconem nobis libens communicavit (Vid. illius epistol. fragm. inf.). Ergo iam nullus, ut ipse ait, nobis inquirendi locus, quia qualsique fuerit apud Antiquos fucus duplex.

(*) « Peu de jours après je suis qu'on venait de trouver, dans une fouille commencée à Herculanum depuis quelque temps, un vase rempli de figues sèches, fendues au long, et attachées l'une à l'autre; mais qui, quoique carbonisées, n'étaient conservées fort bien quant à la forme. Cette découverte a été faite le 25 de novembre de l'an 1828, c'est-à-dire plus de deux mois après vous avoir adressé ma dissertation de *duplices fici*, et huit mois environ après l'avoir écrite. J'ai vu ces figues, et les ayant examinées, je les ai trouvées parfaitement comme je les avais imaginées. Le vase surtout dans lequel elles étaient enfermées, et toutes les autres circonstances, s'accordent précisément avec la description qu'en fait Columelle, livre XII, chap. 15, et que j'ai rapportée dans la dissertation. J'ai donc fait faire la figura d'une couple de ces figues, dessinée en deux situations différentes; je vous la remets, pour vous en faire juger par vos propres yeux. Voilà donc, Monsieur, un fait qui confirme absolument mon opinion touchant ce passage d'Horace, et dont j'ai voulu vous donner connaissance, soit pour ne vous laisser aucun doute sur cette matière, soit aussi pour vous faire connaître l'exacte époque de cette découverte, parce qu'on l'a déjà annoncée dans le Bulletin archéologique de Rome, sous la date du 31 juillet 1829, mais sans précision; et on y a rapporté les mots d'Horace, *Nux cum duplice fice*. » J. L. CAPOZZI.

EXCVRSVS VI

DE RESINA ET PICÉ.

Ad ea Plinii verba, lib. XXIV, esp. 32:

Summae species duae: sicca et liquida, etc.

Quatuor succorum resinosorum genera in officinis terebinthinæ nomine insigniuntur, licet unicae convenient resinæ quæ ex terebintho stillat. Quadruplex, igitur terebinthina, scilicet Chia, Venets, Argentimensis, et communis.

Terebinthina Chia, vel Cypria, Officinæ p̄tivis τερέβινθη Graecorum: terebinthina Latinorum: vulgo *terebenthine de Chio*. Succus est resinous, liquidus, ex terebintho arbore effluens, colore candidus, subflavus, virens, aut candidus, ad caeruleum nonnihil vergens, interdum pellucidus, consistitiae modo firmioris, modo mollieris, lentaæ ac glutinosæ, ita ut inter dgitæ fricta nonnumquam in micas toratur, saepius tamen mellis solidioris lastar digitis cedat et adhaerent, odore acri, non ingrato, larices resinae seu terebinthinae Venetae non dissimilis, præsertim manibus tractata, aut præmis imposita; gusto modice amarescens, acris. Plurimi aestimatur quæ ex insulis Chio et Cypro assertur, unde nomen sumpsiit. Veteribus Graeciæ cognita fuit, et apud eos usitata.

Stillat ex arbore quæ dicitur terebinthus (⁽¹⁾) vulgaris, C. B. P. Arbor est semper vires, piri magnitudine, cortice crasso et laulco, cinereo, ramis patulis, in quibus alternatim folia nascentur conjugata, rigida et firma, lauriniæ non prossus ab ariaria, sed magis obtusa. Flores, incipiente malo, in summis ramulis racematis congeruntur staminei, purpurascens, steriles: species enim quæ fructus profert, staminibus omnino caret. Fructus racematis etiam nascentur subrotundi, duas vel tres lineas longi, cum testâ membranacea purpurascente vel flavescente, subacuta, alyptica et resinosa obducta. Testa autem unicapsularis, inanis saepè, nucleus continet medullosum. In Gallia Narbonensi frequens occurrit; et in silva Vslena circa Monspelium ex vulneratis terebinthis terebinthinae fluere obseruavit Lobelius. In insula Chio secus vias sponte nascitur, et terebinthinae abunde fundit crassam, e candido in colorem subcaeruleum vergentem, saporis et odoris fere expertem, dentibus vix adhaerescentem, quæ facile induratur, ut clariss. Tournefortius obseruavit.

(1) *Pistacia Terebinthus* (Dioec. pentad. gen. 2212 Pers. Terebinthæ, Jess.) Habitat in Europa australi, Barbaria et India. Ex. P.

Vindemiarum tempore quosdam folliculos seu vesiculos foliis et rammis inherentes promit, quales sere in ulimi foliis nascuntur, sed pallido aut purpureo colore: interdum etiam extremis ramis oblonga et cartilaginea cornicula quatuor, quinque, sex digitos aut amplius longa, varia forma excrescentia, rubentia, concavae: queae, sicut folliculi, aperta lentore quendam continere deprehenduntur, cui permista sunt cinerea et fuliginea excrements atque exigua animalcula alata. Horum corniculorum eneminerunt omnes sere qui de hac arbore scriperunt. Nihil autem aliud sunt, ut Joanni Raio videtur, quam excrescentiae quedam ab insectis folia et surculos compungentibus et ibidem ova sua deponentibus excitatae, ut matricum seu iterorum loco illis inserviant levendis et excludendis, foetibusque editis alendis et protegendis, mira naturae providentia. In illis tamen folliculis aut corniculis non colligitur resina, sed ex ligno. Arbor ipsa sicut et reliquae resiniferae post germinationem inciduntur tum in caudice, tum in ramis: et ex vulneribus resina distillat primum liquida, que deinde paullatim insipissatur et arescit.

Kaempferus de terebinthina Persica mentionem facit apud orientales populos usitatissima, Cypriæ non dissimili, quæ colligitur in petrosis ac desertis montium recessibus circa Schmachiam Mediae, Schirassim Persidis, in Lucistano et Laremi territoriis, et praesertim in petroso monte circa Majin pagum celebrem, una diaeta dissitum Sjuraso, ubi terebinthi seu, ut ait, plantas silvestres copiosæ nascuotur. Accolae liquorem resinosum, qui vel ex arbore sanctaria prolicitur, vel ex rimis nodisque stirpium putrescentibus, astuante Syrio, sponte promanat, copiosam excipiunt. Exceptum liquorem parum lenteque coquunt, antequam ebullire incipiunt, effundendum. Ita refrigeratus plicis albae colorem et consistentiam refert.

Huius terebinthinae apud orientales populos usus, inquit Kaempferus, non est alius, quam ut pro masticatorio serviat, quo mulierculæ citra Indum maxillos sine intermissione exercent; ita ut aegre, si ei adseverint, carere hac resina possint. Dicitur lympham policiendo calcaros tollere, albedinem et firmitatem dentibus conferre, appetitum excitare, ac gratum ori conciliare alitum. Prostat ubique in officiis et myropoliis Turcarum, Persarum et Agabum, sub Solkis Turcico et Kondensu Persico nominibus.

Accolae montis Benna in Persia ex stipite vulcroato terebinthinam non excipiunt; sed ipsa ligna comburendo resinam extorquent, quoad colorum spadiceum obscurum acquisiverit, quæ pro coloris specie pictoribus inservit: est enim dura, friabilis et splendida.

Huius et caeterarum terebinthinae specierum usus est externus et internus. Externe admota emollit, digerit, disculit, resolvit, hulcer expurgat, et vulnera recentia glutinat. Verum haec resina apud nos ad usum externum raro adhibetur, quum laricea vulgarior sit, minus pretiosa, nec viribus inferiore. Sæpius ad usum internum praescribitur, quum minus aeris sit. Inter vulneraria et balsamica medicamenta recensetur. Revera insignis est eius eoegia ad interna hulceras mundificandi et abstergendi. In pulmonis, ventriculi, intestinorum, hepatis, renum, vesicæ, et caeterorum viscerum exhalcerationibus utiliter praescribitur. Confert veteri tussi, sputo purulento, et incipienti phthisi. Ucinas provocat, easque odore violaceo perfundit: valet ad urinæ ardorem, suppressionem et nephritum, si ab acri, spissæ ac glutinoso sero

criantur. Saepe quoque arenulas pellit, serum viscidum quo agglomerabantur solvendo: verum non exhibenda est, quin prius sedata fuerit inflammatio. Ab ea quoque abstinendum, si calculus adsit in renibus maior quam ut per vias urinarias transgredi possit: tunc enim aut inutilis est; quem non sit lithotriptica; aut partem iam ad inflammationem dispositam facit. Verumtamen a quibusdam mediis ad naphritis praecavendam diuturnior illius usus prescribitur, quo nemp serum viscidum arenularum et calculorum causa dissolvitur. Magnae quoque sunt ipsius laudes in podagra et omnibus articulibus morbis, si accipiatur, ut docet Avicenna, quantitas queis avellanæ singulis matutinis ieiuno ventriculo. Nec mirum quod calculeo confert, etiam podagras prodesse; quum cognati sint illi morbi, et eamdem causam continentem sive materiam habeant; unde non raro in se mutuo transmutantur. Alnum quoque movat, et purgandi causa in senibus optime et sine nosa a Galeno vocatur, ad magnitudinem nucleus Ponticae et amplius propinata.

Ex terebinthina Chia spiritus, oleum; resina seu colophonia praeparari possunt. Sed haec præparata, ob huius terebinthinae defectum, raro in officiis repèruntur; quum insuper terebinthina laricea maiorem spiritus copiam praebat quam terebinthi resina, quæ nobis iam inspissata et partibus magis volatilibus iam orbata advehitur.

Terebinthina Chia usurpatur in Theriaca Andromachi, Mitridatio Damocretatis.

Terebinthina Venata, laricina vel larices, Officin. Λάριξ Graecorum: vulgo terebinthine de Venise, ou des mélèzes. Substantia est resinosa, liquida, limpida, lenta, tenax, oleo quidem crassior, mello vero liquidior, quæ ab infinito digito commaculat et aequaliter defluit, aliquantulum translucida, vitri instar; coloris flavescentis; odoris resinosis, fragrantis, acris, non ingratii; aliquantulum tamen gravis; saporis tenuis, aëris, amaricantis; quæ a credina et calore terebinthi resinam superat. Probatur recenti: quæ magis pellucida, candida, liquida, nullis inquinamentis aut fascibus coquspurata, et cuius guttae unguis adhaerent, non vero diffundunt. Veneta dicitur, quia olim Venetiis nobis afferebatur; nunc vero ex Delphinatu et Sabaudia. Haec resinae species olim veteribus Graecis cognita fuit; et iam Galeni temporibus, sicut et abiegnapro genuina terebinthi resina a quibusdam vendebatur. Galen. lib. III de Comp. Medic: sec. gen.

Fluit ex arbore (1) quæ larix, folio deciduo, conifera, I. B. I. 265; Larix Dodonaci 868, vulgo mélèze. Arbor est procera, caudice recto; cuius cortex inferiore parte quæ ramis subest, fuscus, cranus, asper, in frequentes rimas dehiscit; praecius interius rubore conspicitur, reliqua parte laevis, glaber, nonnihil foris inspicans; materies firma satis et solida, pectinibus rectis, fulve odorata. Ramos multos promit in alios minores divisos, qui lenti ac obsequiosi sunt, deorsumque dependentes. Folia circa ramulos multa, ab uno tuberculo numerosa, simul cohaerentia, breviora, tenuiora, mollioraque quam pini folia, aut aculeata. Flores amentacei sunt, et steriles. Fructus coni sunt parvi, cupressinis magnitudine fere similes, sed tamen longiores, gracilibus foliosis squamuulis axi communis affixis compacti, sub quibus latenter semina gemina, exigua, foliata seu coniencia; cum tenui membranula apum

(1) *Pinus Larix* Linn. *Larix Europaea* Hort. Paris. En. P.

aut vasparum aliis simili, magnitudine seminis cypri, foris cinericeo coctice, intus candido nucleo constantes, sapore dulci et pineam nucem referente. Dum fructus illi adhuc teneri sunt, subtotundi sunt, et elegante purpura rubentes. In Alpibus Gallicis, Sabaudis, Rhaeticis, Stiriacis et Cariothiaci: necnon etiam in Apennino abunde provenit.

Ex ea vel sponte vel per incisionem vere et autumno fluit resina aquae Empidæ instar consistentiae oleo similis; brevi vero nonnihil flavescit, et tractu temporis crassescit. Ex eadem alia succi species quibusdam anni tempestibus exsudat, mannae prorsus similis; qui idcirco manna larices dicitur vulgo *mannie de Briançon*, a loco ubi frequentius repertur.

Observandum est terebinthinam non modo per os sumptam, aut per anum injectam, sed etiam exterò vulneribus admotam, immo ipsius spirituosa ac volatiles partes odore solo naribus et pulmonibus exceptas, urinas adeo afflere, ut violarem odorem referant. Unde euclitudinem terebinthinam virea sua exercere potissimum spirituosis ac volatilibus suis particulis, quas facile per totum corpus diffunduntur, massam sanguineam, caeterosque humores subeunt, dividunt et attenuant, etc.

Terebinthina larica iudicatur ac terebinthi resina virtutibus donatur, et apud nos ad usum internum præ caeteris anteponitur. Balsamica est, vulneraria, diuretica, et alvum simul movet. In pulmonum, renum, vesicæ et caeterorum viscerorum exhalcerationibus utiliter prescribitur. Magni est usus in gonorrhœa et fluore albo mulierib[us]. Ad viscerum apostemata: resolving vel maturanda plurimum confert; siquidem nonnumquam purulentam materiam a parte affectu subducit, et per urinarias vias foras cum urinis amandat. A Riverio et aliis medicis celeberrimis commendatur ad calculos renum praecavendos; et caeteris diureticis eo magis anteponitur, quod urinas movendo simul alvum laxet, ita ut crassiores hunores qui ab aliis diureticis ad renes deducerentur, per alvum deturbentur.

De modo terebinthinam Venetam praescribendi, idem dicendum est quod de Cypria. Exhibitur enim sub forma boli aut pilularum, vel cum ovi vitello soluta. A multis aqua communi aut alio lignore lavari solet: ab aliis levè coctione in massam solidiusculam inspissatur. Sed inutilis est eius coctio, lotio vero non magis utilis: lotione enim et coctione plurimæ eius particulae avolant et dissipantur.

Einsdem externe adhibita vis balsamica et vulneraria satis praedicatur. Vnde nullum ferme linimentum, nullum fere emplastrum, vel unguentum ad vulnera et huncera ast, quod terebinthina Veneta, tamquam anima et corpus, inquit Etymolus, non ingrediatur.

Ea terebinthina in officinis spiritus, oleum terebinthinae et Colophonie praeparantur.

Spitus terebinthiose interne exhibetur ad guttas aliquot. Urinas potenter movet: convenit in urinæ suppressione a meo spissiore vias urinarias infarcentes, in rectu cruento ac purulento ab invadere renum et vesicæ oriundo, in affectionibus pulmonum.

In planitiide a Bartholeto commendatur, quod humorem in thorace impetuoso solvat, et ad vias urinarias felici cum successu perducat. Raro oleum flavum iotus propinatur. Externe spiritus et oleum tamquam balsamica et vulneraria adhibentur.

Colephonia digerit, resolvit et consolidat: minus detergit et penetrans est quam ipsa terebinthina, ob qeosas partes distillatione ablata, intus nonnumquam exhibetur, sed raro: externe in quibusdam emplastris usurpatur.

Terebinthina abiegnia, seu abietina, terebinthina argentoratiensis, Off. pntum elatior, Graecorum: vulgo *terebenthine de Strasbourg*, résine liquide des sapins; Ægion. Substantia est resina, liquida, dum recent est, larisca pellucidior, minus lenta, minusque tenax, odore magis grata, et amara magis, corticis mali citri odorem et saporem quedammodo referens: per tempus flavescit et spissescit. Argentoratensis dicitur apud nos, ex eo quod ex Argentorato nobis afferatur.

Resinosus ille humor manet ex arbore quae dicitur *abies*, (1) tasi folio, fructu sarsum spectante, Inst. B. H. 585. Progera et excelsa est arbor, pinum altitudine superat. Caudex eius rectus, inferius enodis, cortice albidente et fragili circumvestitur. Rami in circuitu circa trunco crescent, interdum quatuor, interdum quinque, sex aut plures, at sic per intervalla dispositi ad cacumen usque observantur: utrumque surculos ut plurimum emitunt instar crucis, quibus undique adnascentur folia brevia, minime pungentia, soperne satura virentia, inferna ex adverso paululum candidatia, et linea viridi distincta. Flores amentacei sunt, pluribus constantes apicibus, qui in duo loculamenta dividuntur, transversa debiscunt, pulveremque fundunt minutissimum, saepè lunatum, ut microscopii ope facile patet. Steriles sunt. Fructus in aliis siudem Arboris partibus nascentur: eoni sunt oblongi, ovali fere, picese vulgaris conis breviores et crassidiores; constant ex squamis in superiori parte lati, axi affixa, sub quibus latent semina, gemina, foliata, subalbida, plena acri- et pingui humore. Coni virent autumni initio, et multaque resinam fundunt; sub autumno vero finam et hiemis initium maturitatem consequuntur. Frequens crescit haec arbor in Germania et septentrionalibus regionibus.

Non solum ex caudice et ramis, sed etiam ex tuberculis quibusdam intra corticem positis resina seu oleum abiegnum extrahitur. Quae ex caudice vulnerato effluit, minus odorata est minusque pretiosa: exsiccata thus colore et odore aliquantisper ementitur: sic eius loco a nonnullis sufficitur. Resina vero quae ex tuberculis inenitis effunditur, plurimi aestimantur, et specie in lacryma abiegna, oleum abietinum, vulgo Ægion nuncupatur.

Ea est hoins resinae exprimendae ratio a Bellonio relata. Qui pecora par- scunt, interdiu, ne desidia torpescant, vaccinum cornu vacuum dextra te- nentes ad abietis silvas accedunt. Illi autem quum in novellas adhuc abietes inciderint, et abietem glabro cortice vestitam, tuberculis sessentem compererint (annosarum enim cortex in rugas contractus nulla tubercula ostendit), oleum subesse statim coniiciunt, illaque tubercula sic labio cornu premunt, ut liquorem inde oleosum detrudant. Neque tamen hoc modo, quam diligenter etiam exhibita opera, ultra uncias quatuor uno die legere possunt; siquidem singulare quodcumque tuberculatum nonnisi guttam unam aut alteram continet: es quo quidem sit ut resina haec ceteris rarior sit, majorisque vendatur.

(1) *Pinus Picea* Aiton. *Abies taxifolia* Hort. Paris. Ed. P.

Argentoratensis itaque terebinthina ex caudice vulnerata apud Germanos extrahitur. Pinus piceasve mense maio aggrediuntur; et in parte superna quae ascia pertingere possunt incipientes, detrahunt corticem latitudine trium digitorum usque in partem ipsum, ita tamen ut pedibus duobus s' terra plaga absit: deinde shunt corticem in arbore latitudine unius circiter palmi integrum, et iterum taliter plagam inserunt, et sic pergunt, donec tota arbor sit sauciata. Quae statim effluit resina, liquida est, et terebinthina Argentoratensis dicitur. Verum per tempus spissescit: et duobus aut tribus annis clavis, plaga illa admodum sunt repletæ resina crassiore. Tunc cultris asperpitibus incurvis longis baculis indixis deradunt resinam, eamque recordunt. Haec autem resina picem postmodum praebet ulterius in hunc modum tractata. Furnum quadratum, oblongum in officinis construunt, in quo duobus fere pedibus a terra duos ligneos canales in posteriori furni parte tantum prominentes disponunt: bis imponunt ollas tres sigillinas oblongas, in fundo foramine donatas, quas taedia aut resina replent; deinceps accendant ignem intra fornacem, et calore liqueficiens resins stillat in canales suppositos, ex quibus effluens aliis vasis excipitur. Ibi concrescit pix in consistentiam satis firmam, friabilem, molliuscum tamen, diciturque pix liquida, ut distinguatur a pice aetica seu Coleoponia, quae siccoris longe est compagis, queque coctione ulteriori ad tenacitatem extremam deducitur.

Iudem principiis instruitur ac Veneta, iisdemque ferè virtutibus donatur: paulo tenuioribus tamen partibus eam constare existimat C. Hößmannus, quem sapor eius magis sit acris et amara, consistentia fluidior: ideo ad hulcera interna abstergenda lariceas illam anteponit. Veram eam ob rem quaque calidiorum illam esse affirmat, et idcirco maiori cum cautione usurpandam. Eodem modo exhibetur; et ad easdem affectiones quibus laricea, convenit.

Terebinthina communis, et resina pinea, Offic. *pīnū pīxīvā*, nātūrālē Græcorum: vulgo terebenthine communē, grōste terebenthine. Substantia est resinosa, lenta, tenax, crassior et magis ponderosa quam abiega aut larices, nec pellucida, albicans, consistentia fere olei frigore nonnulli densata; odoris resinosi, gravis; saporis acris, amaricantis, nauseosi.

Ex variis pinii speciebus (⁽¹⁾) resina haec sponte vel ex inflito vulnere manat. At vero in Gallo-Provincia circa Massiliam et Tolonen, et in Aquitania circa Burdigalam extrahitur potissimum ex arbore quae dicitur pinus silvestris vulgaris Genevensis, J. B. I. 253. Sativae hanc dissimilis est, humilior tamen: folia gerit breviora, fructusque minores.

Duplices resina ex hac arbore fluit: una que strobilina dicitur, et ex strobilis sponte exsudat, se ab illis deraditur: altera vero ex arbore vulnerata, quae pinea.

Arbor illa taeda dicitur, quum resina turget. Resinae enim turgescencia est pinii silvestris proprius et peculiaris morbus, quo non solum intima substantia, sed etiam pars externa caudicis abundantiori succo resinoso liquidiori replatur; unde a suelii nutritiis nimis copia arbor quodammodo stranguatur. Tunc ex eius ligno, praesertim prope radicem desumpto, assules caeduntur pingues, et ad ignem accendentum, aut lumen praebendum, ido-

(1) *Pinus silvestris* Linn. et *Pinus maritima* Lamarck. En. P.

neae. In taedam quoque transerit picea et larix, sed raro admixtum. In Gallo-Provincia singulis annis indigenae non solam resinam colligunt, sed etiam diversas picis species aliquo resinosa producta praeparant ea ratione. Fossulas ad arborum radices excavant, et ad liquorem resinosum ex arboreta vulneribus dimanantem recipiendum accommodant. Tum ineunte vero, arbores in inferiore parte radicibus viciniora vulnerant, singulis annis novo vulnera supra antotium inflictio, donec ad decem aut duodecim pedum altitudinem pervenerint, et humor ab ea parte manare desierit; tum denum simili modo ex alia parte, ac deinde alia aperitur. Humor ex vulneribus abundantiter diffusus fossulis recipitur, ejusque pars superna solis aestu insapissatur, et per tempus in crustam quandam resinosam concrescit, quaa *barras* vulgo dicitur.

Si crusta illa candida sit et sordibus minime conspurcata, *galipot*, *garipot*, *resinas candidas*, vel etiam *thuria* alii nominibus insignitur. Si vero sordibus et fuso colore contaminata sit, *thus variegatum*, *thus vulgare*, aut *rusticanum*: vulgo *madré et encens de village* nominatur.

Resina candida quae *galipot*, cum cera ad facies conficiendas ab artificibus cerariis saepius permiscetur.

Humor ex fossulis extractus per corbes quadam traicitur, cuius fluidior pars trajecta sub terebinthinae nomine reservatur: crassior vero in coribus residua cum aqua duplo vel triplo in alambices conicitur; et distillatione spiritum et oleum terebinthinae suppeditat, massa dura, friabili, rufescente, in vasorum fundo remanente, cui picis acidæ seu palimpissæ nomen assentatur, vulgo *arcanum* vel *bray* sese.

Quoadam picis nigrae species compositur ex palimpissa et pice nigra, liquida, vulgari. Ex hac artificiali pice nigra, cum palimpissa, sevo bovino et pice nigra, liquida, vulgari, igne simul liquatis pix navalis praeparatur, qua noxes illiniri solent aut picari, antequam aquori committantur. Haec autem a navibus maritimis iam diu picatis derasa, quae salsidinem quandam ab aqua maris contrahit, sopissa dicitur, et a nonnullis apochyma.

Ex resina candida liquata, cum terebinthina communis et oleo terebinthinae, fit pix lenta, *Burgundiacæ* dicta.

Quibusdam in locis antiquorum pinorum trunci stantes adiuv, facta prius circum arborem fossa, incenduntur, et liquorem fundunt resinoso-olensem nigrum, qui *pix nigra vulgaris* dicitur, vulgo *tare*, *gaudron* et *bray liquide*. Alibi taedae in bastulas concisas aggeruntur in forno lapidibus aut lateribus artificiose evanstrucio, in quo foramen tantum reliquitur, per quod ignis immitti et flamma primum emitte queat. Accensis taedis, omnia accurate occluduntur. Tum assulæ taedæ vi ignis aestuentes copiosum liquorum nigrum effundunt in canales affabre constructos, per quos è ipse deducitur in scrobis ae vasa idonea fluenti pici excipiendæ affabre dicata.

Pici nigrae liquidæ in vasis idoneis per sal longum tempus repositæ innat liquor fluidus, niger, oleosus, piasselæum dictus, improprie oleum cardinum. Quidam crassiore pici partem ad siccitudinem usque coquunt et alias palimpissæ seu picis aridas: speciem conficiunt.

Ex illis omnibus resinosis substantiis incensis atra levisque colligitur fuligo, vulgo *noir de fumie*, ad colorum quorundam et patimenti librarium praeparationem sae pius usurpat. [Aliis fuligo similis colligitur ex oleo,

rum faciebus combustis; sed pinguis est oleosaque, et idcirco ab operariis minus aestimatur.

Terebinthina communis ad medicos usus raro adhibetur; licet hædem fere virtutibus dometur. Artificibus quibusdam tantummodo inservit.

Vas resinarum, tuu liquidarum, tum aridarum multis est. Emollient, digerunt, resolvunt, et emplastria unguentisque plurimis ad ulcerum et vulnerum curationem dicatis admiscentur. Pix liquida pus movet, impetigines emendat. Siccior potentius siccat, et coalescendis vulneribus magis convenit.

Conf. GÖTTROS, Mater. med. tom. II . pag. 594.

EXCVRSVS VII

DE MASTICHE.

Ad ea Plinii verba, lib. XXIV, cap. 28:

Lentisci ex arbore, et semen, et cortex, et lacrymae, etc.

Mastiche, mastix et resina lentiscina, Offic. *pentim oxylinum, nai pastix,* Dioscoridis: *mastic Arabum: vulgo mastic.* Resina est acida, eleganter pellucida; ex flavo pallescens, in lacrymas vel grumulos concreta, nisi minoris vel orizae, crassitie, fragilis, quae statim sub dente dissilit, mox tamen calore lenteacit adinstar cereae, pruniis injecta flammam concipit, odoremque non ingratum spirat, et sapore donatur leviter aromatico, resinoso et subadstringente.

Eligenda est candida, vel pallida, ad citrinum vergens, pellucida, aida, fragilis, stridens, odorata. Nigra, viridis, livida, aut impura nullius est momenti.

Ex Chio maris Aegaei insula, ubi optima et copiosissima colligitur, ad nos affectur.

Resinosae quedam massae aridae, crassae, ex mastiche et aliis resinis coagmentatæ, in officinis sub masticis nomine venduntur ad medicinam prorsus inutiles. Ad lapidum scissuras replendas et conglutinandas reservantur.

Mastiche sponte vel vulnerato cortice exsudat ex arbore (1) terebinthorum generi affini, quea dicitur *lentiscus vulgaris*, C. B. P. 399. Radice est valida, multifida, fusca, dura et fibrata, stolonibus vero lentis, coryli aut coloneae altitudinem sequantibus, densis et brachiatis, in quibus folia nascentur conjugata, nullo impari cludente, glabra, nitida, unciam longa, utrimque acuta, angusta, resinosa, firma, laete virentia, sulcatae annæ costæ quea in spinulam mollem desinit, acuti odoris, saporis acidusculi et adstringentis; foliis interdum folioli, vel vesiculae quedam adnascentur, culicibus exiguis referti, haud secus quam in terebinthinis aut ulmeis. Lentisci species quea flores atamineos profert, fructu omnino destituitur: quea vero fructum fert, staminibus orbatur. Flores staminei, racematum cohaerentes, rubentes, ad alae irnum exoriantur: fructus vero in botrum congeruntur subrotundi, rubentes, et per maturitatem nigricantes, duas lineas longi, cum testa duriore mem-

(1) *Pistacia Lentiscus* (Dioce. pentand. gen. 2212 Pers. Terebinthac. Juss.). Habitat in Europa meridionali, insula Chio, Palæstina. En.-P.

brana resinosa et pingui abducta: intus nucleis continetur albus, oleagineus et odoros. Hoc plantae genus a terebintbo tantum diversum est foliis, quae per coniugationes quidem costae affliguntur, sed nullo impari plerumque claudente. In Gallia Narbonensi, Italia, Hispania, insula Chio, caeteris maris Aegaei insulis frequens nascitur.

Bellonius lentiscum in sola iusula Chio resipam masticen fundere affirmat. Olim tamen in Aegypto nascebatur; quandoquidem Galenus, lib. II ad Glaucōnem, Aegyptiacam masticen commendat. Nonnulli in Italia ex lentisci distillare quoque asserunt. Verum hodie mastiche quae in officinis reperitur, ex sola Chio insula assertur. Ibi lentisci arbores tali diligentia et cura excolluntur, inquit Bellonius, ut non minores in eam rem subemptus fiant quam apud nos in vinetorum culturam; nec immerito, quum potiores huius insulae opes in mastiche consistant; nisi autem diligenter cura colerentur, exiguum resinæ proventum darent. Evidem tanta est eius proventus in hac insula, ut siogulis annis Turcico imperatori pendant trecentas mastiches cistæ seu 84375 libras: singulæ enim cistæ 281 libr. cum 4 scrup. continent. Incolæ lentiscos mensibus augusto et septembri compungunt; et ex vulneribus in cortice factis mastiche exsudat, et in granaña concretoit.

Chienses, tam viri quam feminæ et pueri, masticen ferre semper in ore habent, ad roborandos dentes et gingivas, necon ad halitum oris emendandum: panibus etiam immisceret et incoquere soleut, ad eos gusti delicatores reddendos.

Mastiche in foro medico ad multa commendatur, aliquantis per aromatica est: inter adstringentia et stomachica recensetur.

Conf. GROFFLOT, Mat. med. tom. II, pag. 544 sq.

EXCVRSVS · VIII

DE ACACIA.

Ad ea Plinii verba, lib. XXIV, cap. 67:

Est et acacia e spina. Fit in Aegypto alba, nigraque arbore, etc.

Gummi Árabicum Offic. χόρδη ἀκαίες ἀπέσθητης Dioscoridis: χόρδη proprie dictum, et χόρδη Θεοβάκτου Galeni: gummi Babylonicum, gummi Saracenicum, quoruundam: gallice gomme arabique. Succens est concretus in grumos, nucia Ponticae vel juglandis magnitudine et amplius, globosos, siliq longos et teretes vermium instar, aut contortos et in se convolutam erucam imitantes, pellucidos, ex flavo pallescentes, aut omnino flavos, aut rutilos, superficie fere rugosos, frigiles, et intus splendentes vitri instar, in ore lentescentes et dentibus adhaerentes, aquae in qua dissolvuntur, lentorem viscidum conciliantes, seporia expertes. Ex Aegypto, Arabia et Africanis oris assertur.

Probatur candidum vel pallide flavescens, pellucidum, nitens, siccum, nullis coquinatum sordibus.

Affert quoque in maiora glebas compactum rufescens, sordidas, quae ad usum mechanicos tantum reservantur.

Satis constat gummi proprio dictum, gummi Thebaicum vel Aegyptium Graecorum, gummi Arabicum Serapionis, esse gummosum succum ex arbore spinosa acacia dicta exsudantem. At nonnulli dubitaverunt utrum gummi in officina Arabicum hodie dictum idem sit ac Graecocum gummi, an potius pomorum, cerasorum, prunorum gummi? Verum omne gummi quod nobis per Massiliam ex Aegypto et Africanis oris assertur, non potest esse harumce seborum gummi, quae illis in regionibus non reperiuntur. Deinde acaciae arbores in illis regionibus luxuriant, et uberrimam gummi copiam fundunt, ut Bellonius et Alpinus testantur. Insuper fructus et spinae quae in gummi Arabici capsas deprehenduntur, sunt acaciae Aegyptiacae fructus; unde concludi potest, si non ex sola huius acaciae specie colligitur, valtem illud pro maiori parte ex hac arbore desumi.

Arbor ex qua gummosus ille succus diffilit, dicitur acacia folio scorpioidis leguminosae, C. B. P. 392: acacia vera; I. B. I. 429. Arbor est procta et patula, radibus multiſidis hac illac diffusa, trunco pedem aenepe (crasso, caetera acacie arbores altitudine aquante aut supeante, firmo, brachisto, aculeis validis armato, foliis contingatis tenuissimi, costae duas uncias longe ultrimque adhaerentibus. Pinnulas obscurè virescant, tres lineas longe, unicam lineam vix latas, Flores in eorum aliis oriuntur in glomeramen sphæ-

ricum eoscervati, petiolo unciali insidentes, aurei, monopetali, inodori, ex tubulo angusto in calathum quinquepartitum ampliati, cum numerosa staminum congerie et pistilla abeunte in siliquam lupini siliqui quodammodo similem, quinque unciss plus minusve longam, fuscam vel rufescemt, compressam, in medio linesim crassam habentem, circa oras tenuorem, non aequaliter latam, sed per intervalla adeo coartatam, ut orbiculos depresso qualior, quinque, sex, octo vel decem aut amplius quasi filo quodam traiectio connexos represeant. Latio orbiculorum pars seu diameter semiciam aequat, intermedium vero orbiculorum six linesim attingit. Singulorum orbiculorum medium occupat semen ovatum, depresso, durum, minus quam carobae, spadiceum, circulo in orbem ducto ut in tamarindis, mucagine quadam gummosa, adstringente, subocida, rufescente involutum. In Aegypto circa Cairum frequens nascitur, teste Aug. Lippi, Epist. ad ill. D. FAGON.

Ex siliquis adhuc viridibus contusis succus exprimitur, qui inspissatus acacia dicitur; de quo, suo loco agemus.

Ex corticis ramorum et trunci fissuris humor viscidus sponte fluit, qui per tempus indurescit: et est gummi baud dissimile gummoso succo qui sponte ex prunis, pomis, cerasis aut aliis arboribus hic distillat. Soepius in grumos variae magnitudinis et figurae concrescit, nonnumquam etiam in stirias longas, teretes, lycurvas, vermium aut erucarum instar, quae vermiculata dicuntur, et ab antiquis plurimi aestimabantur, licet ab altera nonnisi sola figura differat.

Gummi nostras Offic. vulgo gomme du pays, ab Arabico discrepare non videtur. Ex cerasis, prunis, pomis, persicis, aliquique eiusmodi arboribus stilat. Iisdem virtutibus cum Arabico donatur. Verum enim vero ad usum medicum gummi Arabicum caeteris anteponitur, quandoquidem eius vires usu diuturniori cognitae sunt et comprobatae.

Hactenus de gommi arabico Geoffraeus, Tract. de Nat: med. tom. II; p. 572 sqq. nunc idem rursum de acacia vera, ibid. p. 716 sqq.

Acacia vera et succus acaciae, Offic. ἀκακία Galeni, Diarmachis et aliorum: δρακτίς ἐγχύλιος Dioscor. δέρπων κυανώνδης ἀσέρθης Andromachi. Succus est inspissatus, gummösus, colore extus fuscus aut nigricans, intus rufescens seu subfulvis, consistentiae firmioris, durae; in ore lentescens, asporis austeri adstringentis, non ingrati, in massulis subrotundatis 4, 6, vel 8, undiscututi pondere, et tenuioribus vesicis involutas compactas.

Probatur recens, purus, nitidus, qui aqua facile dissolvitur. Nigerrimus et siccissimus improbatur, sicut etiam sordibus conspurestus. Ex Aegypti per Mässiliam nobis afferuntur.

Exprimitur ex siliquis immaturis plantae, cuius descriptio exposita fuit, quandoquidem eadem arbor gummi Arabicum et bene succum suppeditat. Siliquae nondum maturae, aqua perfusae contunduntur, exprimuntur, et succus expressus coctione inspissatur, et in massulas cogitur.

Inter incrassaria, adstringentia et reperciuentia medicamenta numerantur. Ventriculum firmat, vomitum sedat, et alvi profluvia, haemorrhagias quaecumque sistit, sanguinem inspissando, humorum acrimoniam demulcendo, et solidas partes roborando ac firmando.

Aegyptii, referente Alpino, sanguinem spuentibus acacie drachmam sin-

gelo mané aliquo liquore dissolutam potandam offerunt. Idem mulieribus quae immodescas uterina patiuntur haemorrhagias, hunc succum dissolutum et in uterum iniectum proponit. Frequentissimus est in collyriis apud Aegyptios illus usus ad oculos rotundos, atque ad inflammationibus, quae ibi frequentissimae sunt, tuendos. In gargarismatibus repercutientibus, in anginis ad fluxionem incipientem cohbandam utiliter usurpat. Ad anum uterumque procidentem sucep dissolutum cum foliorum flororum decaclo nihil praestantius esse idem Alpinus asserit. Ab eodem ad podagricos dolores in foin contredicuntur, sed adstringendo repercutit: quare his in affectibus minus tutum est; quandequidem hujorū flasum cōfert, saepiusque versus interiora repellit.

Csiri, inquit P. Alpinus, coriaris ad denigrandas pelles multam copiam illius succi absument.

In officiis acaciae verse defectu aliud succum extractum saepe substituant, quem sciam nos r̄strem seu Germanicam nominant, licet viribus ab acacia vera pauci diversum. Quapropter ad theriacæ confectionem pharmaceopœi curare debent, ut veram et genuinam acaciæ conquirant, quae magni est usus in Aegyptio, et facile apud nos reperitur.

Acacia nostras et Acacia Germanica Offic. Succus est insipissatus, siccus, durus, ponderosus, niger, intus nitens, in massulas vesicis intyplatas compactus, sapore acido austero. Ex Germania affertur, neenon etiam in officiis nostris praeparatur.

Planta ex cuius fructu succus ille elicetur, dicitur prunus silvestris, C. B. P. 444; vulgo prunellier, vel prunier sauvage. Arbor syriaca est, sepius notissima, multis ramis donata, et spinosa, cortice subpurpureo et cinereo circumvestitur. Folia profert lanceolata, in ambitu serrata, sapore adstringente. Flores ante folia e ramulorum tuberculis nascentes conserti, niveo candore insignes, teneri, amari aliquantisper odorati, rosacei, pentapetalii, in quorum medio stamina alba spicibus intense croceis ornata stylum viridem longiorem circumdant, ex calyce excurrentem; qui calix deinde in fructum abit. Flosculis pari fertilitate succedunt fructus parvi, ex rotundo oblongi, cerasis vulgaris minores, primum virides, paulo ante maturitatem glanci, tandem maturantes atro-cerulei, insigilli astrictione praediti, osculum continentis cerasi osiculò par aut paulo minus, sed longius, cum nucleo similis. Radice nigra est.

Folia, cortex et fructus immaturi refrigerant, exsiccant et adstringunt: unde virus eorum in haemorrhagiis et alvi profluviis frequenter.

Ex prunis silvestribus immaturis in cibis exsiccatis et postea cum musto vel cervisia fermentatis apud Germanos vina et cerevisiac præparantur in alvi profluviis et immoderato mensuro fluso proterius.

Ex hisdem immaturis et recentibus succus exprimitur, coquitor et insipissatur ad extracti solidi consistentiam sub acaciæ Germaniae nomine, et acaciae verae succedaneum habetur. Maiuri tamen aciditate donatur; quapropter magis refrigerans et adstringens censetur: multo minus olei continet; idcirco humorum acrimoniam non aequa ac vera acacia temperare valet.

Sic de acacia et gummi eleganter nitideque, ut solet, Geoffraeda poster, et pro tempore, quo scribebat, utiliter et docte, Fusius attem et quod ad

rem medicam pertinet, vel chymicam, vel botanicam, aptius et enucleatus Dr. Barbier nostras; in laud. sup. med. Scientiar. Diction. tom. XVIII, pag. 578 sqq.

Gomme-arabique, gummari arabicum. La gomme arabique est une substance de nature gommeuse qui provient de l'arbre que les Anciens nommaient *acacia vera*, et que Linné a désigné sous le nom de *mimosa nilotica*; plusieurs autres espèces du même genre en fournissent aussi. Ces arbres, de la famille des légumineuses, sont très-abondants en Égypte, sur les bords du Nil, dans les déserts de la Libye, dans l'Arabie, dans l'intérieur de l'Afrique. La gomme arabique décole de ces arbres spontanément; on augmente ce produit excreté, par des incisions que l'on fait au tronc de ces végétaux. Cette exsudation est très-abondante: c'est d'abord un suc liquide et visqueux: mais au contact de l'air, il se dureit. On le trouve, dans le commerce, en masses arrondies ou hémisphériques, souvent crevées d'un côté, de la grosseur d'une noisette et plus. Cette substance est d'une couleur blanchâtre; sa cassure paraît vitrée; elle est inodore, et donne une saveur fade ou visqueuse.

La gomme arabique se dissout en totalité dans l'eau; elle donne à ce liquide de la viscosité. Huit onces de gomme arabique portent deux livres d'eau à la consistance des sirops. L'alcool n'a aucune action sur la gomme arabique: il en est de même de l'huile: cependant lorsque l'on triture la gomme en poudre avec l'huile, cette dernière devient miscible à l'eau. Si l'on verse de l'alcool dans une solution aqueuse de gomme, celle-ci se précipite en flocons blancs, mous et opaques; l'eau s'unit alors à l'alcool avec lequel elle a beaucoup d'affinité, et elle abandonne la gomme. La gomme arabique contient toujours quelques parcelles salines. M. Vauquelin, en brûlant cent parties de cette substance, obtint trois parties d'une cendre formée de carbonate de chaux et d'un peu de phosphate de chaux et de fer.

La gomme arabique a une qualité alimentaire; elle est susceptible d'être digérée et convertie en chyle. Il serait facile d'accumuler les faits en faveur de la propriété nourrissante de la gomme arabique. Hasselquist, dans l'histoire de son Voyage du Levant, rapporte qu'un caravane qui allait d'Éthiopie en Egypte, ayant consommé toutes ses provisions, ne subsista pendant deux mois que de gomme arabique dissoute dans l'eau; cette substance se trouvait heureusement parmi les marchandises qu'elle portait. Lind ajoute que la gomme nourrit des villes entières de nègres, quand il survient une disette, et que les Arabes qui, deux fois l'an, ramasseroit cette gomme dans les forêts de l'intérieur du pays, n'ont pas d'autres aliments pendant deux mois (*Malad. des Europ. dans les pays chauds*). Cependant M. Magendie vient d'élever des doutes sur la qualité nutritive de la gomme. Il a vu que des chiens, nourris seulement avec cette substance, maigrissaient dès la deuxième semaine, éprouvaient bientôt une faiblesse considérable, et périssoient dans le marasme le plus complet.

La gomme arabique jouit d'une propriété médicinale qui mérite aussi de nous occuper. Cette substance est un puissant émollient. Son impression sur les tissus vivants tend à produire un relâchement des fibres qui les constituent. Cet effet sera surtout marqué, si un état morbifique tient trop élevé le ton, l'énergie vitale des organes. Une légère solution de gomme dans

l'eau, prise comme boisson habituelle, est un secours utile dans la fièvre inflammatoire, dans le début des phlegmasies iniqueuses, cutanées, etc. comme la dysenterie, la diarrhée, la gonorrhée, l'entérite, la péritonite, la pleurésie, etc. On s'en sert aussi avec succès dans les irritations des voies urinaires. Les pâtes de guimauve, de jujubes et autres, si souvent employées contre les rhumes, la toux, etc. doivent toutes leurs vertus à la gomme arabique. Cette substance convient aussi dans les hémorragies qui ont un caractère actif. La puissance émolliente, adoucissante, qu'exerce sur le système animal la gomme arabique dissoute dans l'eau, explique suffisamment les succès qu'elle procure dans le traitement des hémorragies actives et des diarrhées; il est inutile, sans doute, d'y chercher une vertu astringente pour concevoir ces avantages. Nous nous garderons bien surtout d'assigner un rôle aux molécules ferrugineuses dont on a signalé l'existence dans cette substance; il serait trop plaisant d'ériger en cause d'une action thérapeutique, quelques particules de fer toujours inséparables dans la dose à laquelle on donne la gomme arabique.

Cette gomme fait la base des juleps, si utilisés dans les hôpitaux, pour calmer la toux, pour adoucir l'irritation des voies aériennes. Elle devient un excellent correctif des ingrédients qui entrent dans la composition des pilules. Dans les sets, on s'en sert pour donner de la consistance et du lustre aux tissus légers, aux rubans, au taffetas; enfin, on met de la gomme arabique dans l'encre, dans le cirage pour les souliers, les bottes, etc.

Acacia Nilotica Linn. (*Monodelph. polyand.*, gen. 1655 Pers. sub *Mimosa. Leguminos.* Juss.), *Acacia vera seu Arabica* Willd. item *Acacia Senegal*, ex quibus *gummi flavescens*, aut *albicans*, *Arabica*, *Aegypti*, et *calidarium* Africæ regionum omnes incolse. Diversa omnino genero arbor illæ est, quæ nostris vulgo *acacia*, vel *pseudo-acacia* dicuntur, ex America boreali oriunda, unde apud nos ubique culta; cuius stirps una, in Europa omnium antiquissima, a Vespasiano Robin plantata, existat etiamnunc in Horto Regio Parisiensi. *Pseudo-acacia* primum mentionem fecere Joh. Robinus pater, in Linocieri Hist. Plant. ed. sec. Paris. 1619; et Cornutus, Hist. Plantarum Cansdensium, Paris. 1635. Nobis ea nunc arbor, ex qua nullus fluit, aut elicitor succus, dicuntur *Robinia Pseudo-Acacia* (*Diadelph. decand.* gen. 1724 Pers. *Leguminos.* Juss.); flores albos habet, odoratiss. Variat caule inermi, foliis majoribus. Cf. Duhamel, Hist. des arbres, etc. ed. sec. tom. II, pag. 6, fig. 16. Sprengel. Hist. Rei herbar. tom. II, p. 112, sq. Ed. P.

EXCURSVS IX

DE SARCOCOLLIA

Ad ea Plini Verba, lib. XXIV, cap. 78:

*Sunt qui et sarcocollam spinas lacrymam putent,
pollini thuris similem, etc.*

Sarcocolla Offic. Σαρκοζίλλα, Graecorum, Anazarot, Anazaron et Auxurum Arabum: vulgo *sarcocolle*. Succus est gummosus, aliquantis per resinosus, injutus et veluti friatis constans grumis albicantibus, aut ex albo rufis, aut rubentibus, spongiosis, friabilibus, mihi lucentibus subinde mistis; saporis subacris, amari, cum quadam ingratâ dulcedine obscura, nauseans provocantis. Globosarum pisi aut avellanae magnitudine lacrymarum fragimina videntur, quae seminibus papaveris non multo maiora sunt. Sub dentibus leotescit, in aquo humore dissolvitur, et candelae admota primum ebullit, postea in claram flammam expletet. Eligenda est rara, spongiosa, candida, amara. Ex Persia et Arabia affertur.

Alia est sarcocollae species fusca, sordida, et in glebas compacta, de qua Pompetius mentionem facit; sed prorsus reiecienda.

Planta quae hunc succum fundit, a nullo vel Veterum, vel Recentiorum, descripta fuit; hodieque adhuc ignota est.

De sarcocollae viribus auctores inier se non convenient. Eius purgatoriae virtutis veteres Graeci non meminerunt, eaque annuis extorsum utebantur. Arabes piftitam crassam et glutinosam purgandi facultatem illi tribuant. Galenus refert eam extra mortuum cassisicare et vulnera glutinare. Serapio inter cathartica medicamenta illam recenset: extus comedere carnes hulcerum, intus exhalucrare intestina, et inducere calvitium asserit. C. Hoffmannus interuum illius succum prorsus damnat et reicit.

Attaroen fere nymphs sarcocollam enmendant maceratam in lacte animino vel muliebri in ophthalmis sent oculorum fluxionibus, quas lymphae acrimoniam demulcendo compescit. Praeterea vulnera abstergit, consolidat, et cicatrice obducit. Vnde nomen adepta est.

Sic Geofraeus, Tract. de Mat. med. tom. II, pag. 676 sq. Operae vero pretium credidimus ex laud. sup. Dr. Merat, med. Scient. Diction. excerpere, que Recentioribus innotuerunt, ne manca prorsus se supervacua, de substantia tantopere Veteribus celebrata, haec mentio videretur.

La sarcocolle est une substance qui découlle d'un petit arbreisseau du genre *Penaea*, de la tétrapédie monogynie de Linné, et qui se rapproche de la famille des bruyères. On regardait avant Thomson la sarcocolle comme une gomme-résine; ce chimiste a montré que c'était une substance différente qui tient de la gomme et du sucre.

Le végétal qui produit cette substance, nommé par Linné *Penaea Sarcocolla*, croît dans l'Éthiopie et au Cap de Bonne Espérance, et probablement en Perse. La sarcocolle découlle particulièrement des calices de la plante, contre l'ordinaire des produits semblables qui s'échappent de l'écorce; elle est en petits grains irréguliers, inégaux en grosseur, ayant depuis le volume d'une tête d'épinglé jusqu'à celui d'un poïs ou plus, anguleux, les uns d'un rouge de grenat, les autres d'un jaune paille, d'autres avec des nuances intermédiaires ou plus foncées, en général demi-transparents, quelquefois transparents, ou enfin opaques; elle n'a pas d'odeur manifeste; sa saveur est acide et chaude; on ne peut tenir un instant les morceaux de cette substance dans la bouche sans éprouver le besoin de les rejeter de suite, tant ils sont incommodes et provoquent l'écrédition de la salive.

Cette espèce de causticité de la sarcocolle explique pourquoi on n'en fait point usage à l'intérieur. Il paraîtrait pourtant, d'après ce qu'en disent les auteurs arabes, surtout Mesué, qu'on l'a employée comme purgative; dans ce cas, elle doit l'être avec excès, et se classe parmi les drastiques les plus violents; Sérapion dit même qu'elle ulcère les intestins: c'est donc avec raison que C. Hoffmann en condamne tout usage intérieur. Les Grecs ne s'en servaient qu'extérieurement, et c'est de la vertu qu'ils lui supposaient de consolider les chairs qu'est venu le nom qu'elle porte.

La sarcocolle doit être rangée parmi les substances les plus acides, peut-être sur la même ligne que l'euphorbe: elle ronge les chairs baveuses, déterge les vicies ulcères dont elle facilite ensuite la cicatrisation. Elle nous semble pouvoir remplacer les caustiques ordinaires dans les occasions où en se sert de ceux-ci, et qu'on a besoin de les employer en poudre, ce qu'on ne peut faire ni de la potasse caustique, ni du nitrate d'argent qui se fondent à l'air. Son action rougante est bien plus prononcée que celle de la sabine, de la rue, etc. etc. On pourrait, sous ce rapport, l'employer plus qu'on ne fait, car elle est presque inusitée.

L'analyse chimique a trouvé dans cette substance un principe particulier qu'on a désigné sous le nom de sarcocolline: elle en forme les deux tiers environ, d'après Thomson, qui lui donne pour caractères d'être insoluble, incristallisable, brune, cassante, d'apparence gommeuse, d'offrir une saveur sucrée suivie d'ameretume, d'être soluble dans l'eau et l'alcool; Geoffroy avait déjà remarqué que la sarcocolle se ramollit au feu sans se fondre; qu'elle se décompose ensuite en répandant une légère odeur de caramel, et sans laisser à peine de résidu, etc.

D'après l'abondance de ce principe, le chimiste anglais regarde les autres matières qui lui sont jointes dans l'état où elle nous arrive dans le commerce, comme lui étant étrangères, et pour lui la sarcocolle n'est que la sarcocolline.

M. Pelletier a répété l'analyse de la sarcocolle, et l'a trouvée ainsi composée :

Sarcocolline	65, 30.
Gomme	4, 60.
Matière gelatineuse . . .	3, 30.
Matière ligneuse . . .	26, 80.
	<hr/>
	100.

C. PLINII SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER XXV.

I.

(1) **I**psa quae nunc dicetur herbarum claritas, medicinae tantum gignente eas tellure, in admirationem curiae priscorum diligentiaeque animum agit. Nihil ergo intentatum inexpertumque illis fuit: nihil deinde occultatum, quodque non prodesse posteris vellent. At nos elaborata iis abscondere atque supprimere cupimus, et fraudare vitam etiam alienis bonis. Ita certe recondunt, qui pauca aliqua novere, invidentes aliis: et neminem docere, in auctoritatem scientiae est. Tantum ab excogitandis novis, ac iuvanda vita mores absunt, summumque opus ingnorum diu iam hoc fuit, ut intra unumquemque recte facta veterum perirent. At hercules singula quosdam inventa deorum numero addidere: omnium utique vitam clariorem fecere cognominibus herba-

L Fraudare vitam. Et fraudare homines qui vivunt, bonis que alii invenerent. HAR.

In auctoritatem. Id auctoritatem conciliare scientiae videtur. H.

PLIN. N. H. Tom. VII

Singula quosdam. Quae singuli homines invenierunt, quosdam e suis inventoribus in denum numerum addidere: omnium certe, qui ita elaborarunt, vitam clariorem fecere, co-

K k

rum, tam benigne gratiam memoria referente. Non aequae haec cura eorum mita in his, quaे statu blandiuntur, aut cibo invitant: culmina quoque montium invia et solitudines abditas, omnisque terrae fibras scrutati invenere, quid quaeque radix pollet, ad quos usus herbarum folia pertinerent, etiam quadrupedum pabulo intacta ad salutis usus vertentes.

II. (n) Minus hoc, quam par erat, nostri celebrare, omnium utilitatum et virtutum rapacissimi: primusque et diu solus idem ille M. Cato, omnium bonarum artium magister, paucis dyntaxat attigit, boum etiam medicina non omissa. Post eum unus illustrium tentavit C. Valgins eruditione spectatus, imperfecto volumine ad divum Augustum, inchoata etiam praefatione religiosa, ut omnibus malis humanis illius potissimum principis semper mederetur maiestas.

III. Antea considerat solus apud nos, quod equidem inveni, Pompeius Lenaeus, Magni libertus: quo prium tempore hanc scientiam ad nostros pervenisse animo adverto. Namque Mithridates, maximus sua aetate regum, quem debellavit Pompeius, omnium ante se genitorum diligentissimus vitae fuisse

gnomine herbis iuditio. II. — *Omnium
etique Pintianus script. niallet homi-
num. Ed. P.*

*Mira ipsa his. Gr. et al. ante Hard.
mira esset in. Ed. P.*

*Sed culmina, etc. (Sic prius). Par-
ticularia sed in nullo est nostrorum. Et
eleganter in talibus eam omitti sac-
pion ad Livium et Senecam monen-
dum nobis fuit. Gross.*

II. *Praefatione. Inserta praecautione,
ut humanis calamitatibus opitularetur*

principis maiestas, felici administra-
tione imperii. Hard.

*Mederetur. Sic et Chilli. medicetur.
Gron. et al. et paucis post animadverto.
Ed. P.*

III. *Praeterquam fama. Forte, ut
alibi, praeterque: hoc est, ac praete-
rata. Praeter singularem famam, quam
ille apud omnes obtinebat, etiam ar-
gumentis quamplurimis diligentissi-
mus notarum scrutator fuisse intelli-
gitur. Hard.*

argumentis, praeterquam fama intelligitur. Vni ei excoxitatum, quotidie venenum bibere praesumitis remediis, ut consuetudine ipsa innoxium fieret. Primo inventa genera antidoti, ex quibus unum etiam nomen eius retinet. Illius inventum autumant, sanguinem anatum Ponticarum miscere antidotis, quoniam veneno viverent. Ad illum Asclepiadis medendi arte clari, volumina composita extant. quum sollicitatus ex urbe Româ, paecepta pro se mitteret. Illum solum mortalium viginti duabus linguis loquutum certum est, nec de subiectis gentibus ullum hominem per interpretem appellatum ab eo annis LVI, quibus regnavit. Is ergo in reliqua ingenii magnitudine medicinæ peculiariter curiosus, et ab omnibus subiectis, qui fuere pars magna terrarum, singula exquires, scrinium commentationum harum

Vni ei excoxitatum. Cels. V, 23: Nobilissimum est antidotum Mithridatis, quod quotidie sumendo, rex ille dicitur adversus venenorū pericula turum corpus suum reddidisse. Vide Dionem Cassum lib. XXXVII, cap. 35. HARD.

Illiis inventum autumant. Gellius lib. XVII, esp. 16, pag. 972: *Anates Ponticas* dicitur ciliacis vulgo venenis vicitare. Scriptum etiam a Leucaneo Co. Pompei liberto, Mithridatem illum Ponti regem medicas rei et remediorum genus id solerem fuisse: solitumque cum sanguinem miscere medicamentis, quae digerendis venenis valent: eunque sanguinem vel potentissimum esse in ea confectione, Sanguinem anatum utilissime in antidotis misceri, tradit quoque Dioscor. II, 97, absuris quoque sique loedi. Meniminit etiam Scribonius Larg. Comp. CLXXXVII. HARD.

Sanguinem anatum. etc. Inde nata est ac inventa medicis confectione di aequat. DAL.

Ad illum, etc. Ad Mithridatam libros misit de arte medendi Asclepiades, quagi sollicitatus ab eo rege, ut ad se veniret, pro se paecepta ab Urbe misit. Commentarios edidisse in quosdam libros Hippocratis, aliaque plurima scriptio consignasse, ex Brasavoli indice in Galenum intelliges: pater ea quae recessimus in Autotorum syllabo. HARD.

Solam mortalium. Transcripsit haec Gellius, XVII, 17, p. 974, indicavitque Plin. VII, 24, ed. nosl. tom. III, pag. 105 et 275. Eo. P.

Annis LVI. Sic libri etiam MSS. Regg. Colb. etc. Appianus de bello Mithrid. pag. 249, visuisse sit annos novem supra ix; imperitasse annos LVII: Εἴτε δὲ ὅτε τὸ ἔτος ἡ ἑταῖρος ἀπέκλητη εἴτε καὶ τούτων ἕτερα καὶ

et exemplaria, effectusque, in arcanis suis reliquit. Pompeius autem omni regia praeda potitus, transferre ea sermone nostro libertum suum Lenaeum, grammaticae artis, iussit: vitaeque ita profuit non minus, quam reipublicae Victoria illa.

IV. Praeter hos graeci auctores medicinae prodidere, quos suis locis diximus. Ex his Cratevas, Dionysius, Metrodorus, ratione blandissima, sed qua nihil paene aliud, quam rei difficultas intelligatur. Pinxere namque effigies herbarum, atque ita sub-

κερτάνοντα ἄσους ἰδαιλευες. Strabo lib. X, pag. 477, auctor est aetatis anno undecimo susceptum ab eo imperium. II. — *Arnis LVII*, quibus regnauit. Brat. *arnis LXI*, etc. Eo. P.

Pompeius autem omni regia praeda potitus. Antidotus vero multis Mithridaticis fertur Consociata modis: sed Magesus *grinia regis* Quoniam raperet victor, vitem deprendit in illis Synthesia, et vulgata satis medicamina risit. Serenus esp. de venenis. DAL.

Lenaeum, gramm. artis doctissimum. Vox ultima est ab non doctissimo. Chiffi. et Vossianus relegend. Et eodem modo loquutus est Plinius (vid. infr.). Gaox. — *Grammaticas artis*. Libri editi, grammaticae artis doctissimum, quae vox inserta tenuere ab interpolatore aliquo, nec Plinius sapit. Abest ea sana a MSS. Regg. Colb. Chiffi. Sie XXX, 6: *Adolescentibus nobis virus Apion grammaticae artis*, hoc est, grammaticus. Et supra VII, 40: *Grammaticae artis Daphni Gnatjo*. Lib. IX, 8: *Arionem quoque citharoedicas artis interficere neutis in mari parantibus*. HARR. — *Grammaticae artis*. Sie bene MS. Reg. 4, Vossian. at editio princeps: neque addendum fuit poritum: BRO.

IV. Ex his Cratevas, etc. In libris haec tenus editis ita legitur: *Ex his Evax rex Arabum, qui de simplieium effectibus ad Neronom scriptis: Cratevas, etc.* Interiecta verba nulli codices agnoscent manu exarati, non Regg. Colb. Chiffi. aliive. Vnde vero ea huc irreperiant, conicere haud in promptu est. Meminit illius Marboden, lib. de gemmis, f. 6: *Eodix rex Arabum, fertur scriptissime Neroni, Qui post Augustum regnavit in orbe secundus. Tiberium igitur Caesarem intelligit, eum cui et Neronis cognomentum fuit, et summa post Augustum reipublice eura commissa. Ilunc Plinius Neronem nūquam vocat: ne si Neronem diceret, Domitius Nero intelligetur. Pergit: Quot species lapidis, quia nomina, quiae colores, Quaeque sit his regio, vel quanta potentia cuique: Hoc opus exercipens dignum componere duxi, Aptato gestanti forma breviore libellam.* At diversum id opus est ab eo quod de simplieium effectibus inscriptum esse dicitur. Huius Evacis opera curmine elegisco scripta haberi aint Ferrarie, aut Vienne Austriae, inquit Andr. Tiraquellus lib. de Nobil. cap. 31, p. 194. HABD.

Qua nihil paene aliud; quam rei difficultas intelligatur. Summae pro-

scripsere effectus. Verum et pictura fallax est, et coloribus tam numerosis, praesertim in aemulazione naturae; multum degenerat transribentium sors varia. Praeterea parum est singulas earum aetates pingi, quum quadripartitis varietatibus anni faciem mutent.

V. Quare caeteri sermone eas tradidere: aliqui ne effigie quidem indicata, et nudis plerumque nominibus defuncti, quoniam satis videbatur potestates vimque demonstrare quaerere volentibus. Nec est difficile cognitu. Nobis certe, exceptis admodum paucis, contigit reliquas contemplari scientia Antonii

fecto difficultatis fuit ei esse debuit, dum Noster ea proderet, plantarum, ut nunc loquimur, iconographia. nostris vero temporibus, minime fallax appellari aut videri possit pictorum industria, si quis per se astimare velit, quid in aemulatione naturae, arte iam adulta, efficerint nostratum ingenio, e. g. in *Factis*, *Fungis* et *Muscis*, extriactis difficultissimis, ob exiguitatem partium; ut si leamus de *Liliacris*, *Rosis*, plurimisque aliis tam immensi pretiū operibus, tam vivo florum colore, tam nativo habitu depictis, ut in herbariorum (*herbiers*) vicem succedant, quae *Florae* vel *Horti*, vel *Monographiarum* nomine pleraque inscripta priore abhinc saeculo prodierent. Eo, P.

Transreibentium Depingentium. Scriptores. Veteres dixerunt pro pugnere. Statius Theb. VIII, 270: *inscriptaque deus, qui navigat olno.* HARD.

V. Nobis certe, exceptis admodum paucis, contigit reliquias contemplari, etc. Veteres commentatores, viri alias doctissimi, sed rei herbariae non satia periti, Hermolaus, Leonicenus,

Salmasius, etc. acriter Plinium perstrinxerunt, quod penitiore lingue graecae cognitione destitutus, sine iudicio ac delectu undique corraserit, quae curiosa scitique digna ipsi via fuerint; et auctores graecos aenius falso, aut negligenter saltem interpretatus sit. Qnod enim reprehendit in maioribus suis, quod notas ipsas herbarum, veluti vulgares, stricti tantum et nominibus indicaverint, id et in ipsum cadit. Licet plures, et dissitas quidem, romant imperii provincias perlustraverint, plantas tamen perpancas (centenas circiter novas species), Phidio proprias ac peculiares enumerauit Sprengel. loc. infra citat.) volummodo cognovit, minime vero rariores. Plurimas proficitur herbas in hortulo Antonii Castoris semet observasse, qui tertius fere post Theophrastum et Mithridatem regem, peculiarem plantis stendit hortum constituit: neque tamen rari sunt in tam vasto opere errores gravissimi, e cognitione plantarum manca orti. Conf. Sprengel. Hist. Rei herbar. I. I., p. 198 sq. Eo, P.

Castoris, cui summa auctoritas erat in ea arte nostro aevo, visendo hortulo ejus, in quo plurimas alebat, centesimum aetatis annum excedens, nullum corporis malum expertus, ac ne aetate quidem memoria aut vigore concussis. Neque aliud mirata magis antiquitas reperiatur. Inventa iampridem ratio est praeunians horas, non modo dies ac noctes, solis lunaeque defectuum. Durat tamen tradita persuasio in magna parte vulgi, venesciis et herbis id cogi, eamque num seminarum scientiam praevalere. Certe quid non replevere fabulis Colchis Medea, aliaeque, in primis Itala Circe, diis etiam adscripta? uude arbitror natum, ut Aeschylus e vetustissimis in poëtica, resertam Italianam herbarum potentia proderet; multique Circeios, ubi habitavit illa, magno arguento etiamnum durante in Marsis a filio eius orta gente, quos esse domitores serpentium constat. Homerus quidem primus doctrinarum et antiquitatis parrens, multus alias in admiratione Circes, gloriam herbarum Aegypto tribuit: quum etiam, quae rigatur, Aegyptus illa non esset, postea fluminis limo invecta. Herbas certe Aegyptias a regis uxore traditas suaé He-

Herbis id cogi, eamque nam, etc.
Si enim interdum hac parœtia partitione Plinius utitur, ut supra l. XXII, cap. 46 initio: *Ea quaque nam, quam lamium, etc.* GEL. — *Eamque.* Hanc voculum tam ante mirati sumus, XXII; 46. HARV.

Aeschylus. Huius p̄fere versiculum ex τῶις διαγένεσι recitat hunc Theophrast. Hist. Plant. IX, 45: Τυρρηνὸν γενεῖ τριπλάσιον δέρμα. *Cens Tyrrenha suis clara veheſcīt.* II.

In Marsis, etc. De his egimus lib. VII, cap. 2. HARV.

Quam etiam, quae rigatur, Aegy-

ptus, etc. Tantum enim Aegypto, aggerente Nilo, accessit, ut Pharois insula, quam Homerus aetate sua unius diei cursu a continente abesse scribit, postea littorali urbi Alexandriae ponte iungeretur. GEL. — *Aegyptus.* Pars Aegypti' ei quæ Délta dicitur, ac Nili ostis secatur. Vide quae distimus II; 87. HARV.

A regis uxore. Fuit ea Pölydamna Thonis Aegyptii regis uxor; Odys. IV, vers. 228; Eschil., τῷ οἱ Πειδέρων πόρος Εύονος παράσκοτις Αιγυπτίος, τῷ πλεύσασθαι ζεύσωρος ἔρουρῃ Φέρρων, πολλὰ μὲν ἐθνὰ μεμυράσσε,

lenae plurimas narrat, ac nobile illud nepenthes, oblivionem tristitiae veniamque afferens, et ab Helena utique omnibus mortalibus propinandum. Primus autem omnium, quos memoria novit, Orpheus de herbis curiosius aliquo prodidit. Post eum Musaeus et Hesiodus polion herbam in quantum mirati sunt, diximus. Orpheus et Hesiodus suffitiones commendavere. Homerus et alias nominatio herbas celebret, quas suis locis dicemus. Ab eo Pythagoras clarus sapientia, primus volumen de earum effectu composuit. Apollini, Aesculapioque, et in totum diis immortalibus inventione et origine assignata. Composuit et Democritus, ambo peragratis Persidis, Arabiae, Aethiopiae, Aegyptique. Magis: adeoque ad haec attonita antiquitas fuit, ut affirmaret etiam incredibilia dictu. Xanthus historiarum auctor, in prima earum tradit, occisum draconis catulum revocatum ad vitam a parente herba, quam balin nominat: eademque Thylonem, quem draco occiderat, restitutum saluti: et Iuba in Arabia herba revocatum ad vitam hominem,

πολλὰ δὲ λαύρα. Prospero, quae quondam Thonis dulcissima coniux Aegypti Polydamma dedit, quae plurima gignit Noxia terra ferax, et multa probata venena. De nepente diximus. XXI, 91. Vide et Euseb. Pe. Evang. p. 481. Haec poterit latidem veribus traducunt a Theophr. Histor. IX, 45. Hanc.

Ac nobile illud nepenthes. Hinc ap. Philostratum ψράτηρ Εἰδίνες, de eo quod animi curam et moerorem lenit, τὸ δὲ φρόντισμα τοῦτο, inquit, δέρεσθαι μάταιον, καὶ τὰ ἄγχη τοι πονητικά τὰς γεώμητας, δισκεροφράτηρ τοις Αἰγυπτίοις φαρμακοῖς. Idem auctor Antiphontem, quem ob excellentem eloquiam Nestorem

eognominarunt, scribit promittere solitum τὰς τε οὐτερθόδοξα αὔρατάς. Plutarchus scribit ab Antiphonte excoigitatam τὰς ἀλητικὰς τίχην. Rhod. NIX, 3. DAL. — De Nepente' coh. Excurs. III ad calcem lib. XXI edit. nos. Eu. P.

Diximus. De polio herba, quae nobis est Teucrium Polium, egimus lib. XXI, capp. 24 et 84. Eu. P.

Adeoque ad haec attonita. Ad eximias herbarum vices sic haesil attonita, ut audacior facta nihil veretur etiam auditu incredibilia addere. II. — Affirmaret. Brot. ex Reg. cond. t ei edit. princ. affirmavit. Eu. P.

Ad vitam. Non a morte, sed ab asphyxia ad vitales sensus. Br.

tradit. Dixit Democritus, credidit Theophrastus, esse herbam, cuius contactu illatae ab alite, quam retulimus, exsiliret cuneus a pastoribus arbori adactus: quae etiamsi fide carent, admirationem tamen implent; coguntque confiteri, multum esse quod vero supersit. Inde et plerosque ita video existimare, nihil non herbarum vi effici posse, sed plurimarum vires esse incognitas: quorum in numero fuit Herophilus clarus medicina, a quo ferunt dictum, quasdam fortassis etiam calcatas prodesse. Observatum certe est, inflammari vulnera ac morbos superventu eorum, qui pedibus iter confecerint.

VI. Haec erat antiqua medicina, quae tota migrabat in Graeciae linguas. Sed quare non plures noscantur, causa est, quod eas agrestes litterarumque ignari experiuntur, ut qui soli inter illas vivant: praeterea securitas quaerendi, obvia medicorum turba. Multis etiam inventis nomina desunt; sicut illi quam retulimus in frugum cura, scimusque defossam in angulis segetis praestare, ne qua ales intret. Turpissima causa raritatis, quod etiam qui sciunt, demonstrare nolunt, tamquam ipsis peritum sit, quod tradiderint aliis. Accedit ratio inventionis anceps. Quippe etiam in repertis, alias invenit casus, alias (ut vere dixerim) deus. Insanabile ad hosce annos fuit rabidi canis morsus, pavorem aquae, potusque

Quam retulimus, ele. Scilicet lib. X, 20. Hard.

VI. Quae tota migrabat in Gr. linguis. Scribendum reor, migravit, potius quam migrabat. Pint.

Securitas quaerendi. Quaerendi cum adimit obvia medicorum turba. Hard.

Illi, quam retulimus. Lib. nempe XVIII, cap. 45. Hard.

Insanabile. Sic MSS. non insanabile. lis (ul Gronov. et lib. ante Hard. ed.). Ut Triste lupus stabulis. H.

Pavorem aquae, potiusque omnis affectans odium. Υδροφόβιος Graeci vocant. Vide quae de eo morbo distinximus VIII, 63. Hard.

omnis afferens odium. Nuper cuiusdam militantis in praetorio mater vidit in quiete, ut radicem silvestris rosae, quam cynorrhodon vocant, blanditam sibi aspectu pridie in fructecto, mitteret filio bibendam: in Lacetania res gerebatur, Hispaniae proxima parte; casuqne accedit, ut milite a morsu canis incipiente aquas expavescere, superveniret epistola orantis ut pareret religioni; servatusque est ex insperato, et postea quisquis auxilium simile tentavit. Alias apud auctores tynorrhodi una medicina erat: spongiolae, quae in mediis spinis eius nascitur, cinere cum melle, alopecia capitis expleri. In eadem provincia cognovi in agro hospitis nuper ibi repertum dracunculum appellatum caulem, pollicari crassitudine, versicolobus viperarum maculis, quem ferebant contra omnium morsus esse remedio: alium, quam quos in priori volumino ciusdem nominis diximus: sed huic

Nuper cuiusdam militantis, etc. Indicavit hoc ipse superioris, VIII, 63. HARD.

Silvestris. Rosa silvestris haec est, quae eglantier nomine apud Gallos venit, *l'eglantine*. Est in Eystettensi horto: vidimus in Regio. Scribonius Largo, *Compos.* LXXXV: *Rosa silvestris, quam canitam quidam vocant.* HARD.

In fructecto. Fructectum per synopen-
pro fructicetum, habent libri MSS.
ubique omnes. Vulgo tamen et *fru-*
ctum scribitur. HARD.

In Lacetania. Lacetania est regio Pyrenæo vicina, in ea citerioris Hispaniae parte, quae prima se Roma venientibus offert. GAT.

Spongiolæ. Eam in cynosbrio vo-
cat pilulam cap. 43 libri superioris.
DAL. — *Spongiolæ.* Spongiam ex

ruben rossio agresti sumptani voeat Marcell. Emp. cap. xxvi, p. 181, et cap. xxvii, pag. 196. HARD.

Dracunculum appellatum caulem, Caulis is est draconium minus fre-
quens in insula Corsica, et Maiorica,
DAL.

*Contra omnium morsus esse reme-
diuum.* *Allus est, etc.* (sic prius lege-
batur). Forte: *Contra omnium morsus
esse remedio, alium, quam quos in
priori volumine ciudem nominis di-
ximus.* Sic enim Vossianus. GR.

It priori volumine. Superiore libro,
cap. 93. Nondum mihi herbae com-
perium genus illud est, in quod om-
nia ea convenient, quae hic referuntur:
idque in primis, ut seris anni
mensibus, quibus lateat anguis,
ipsum atrescat. In Indice, *dracuncu-*
lus caulis appellatur. HARD.

alia figura, aliudque miraculum exserentis se terra ad primas serpentium vernationes, bipedali fere altitudine, rursusque cum iisdem in terram condentis; nec omnino occultato eo apparet serpens: vel hoc per se sati officioso naturae munere, si tantum praemoneret, tempusque formidinis demonstraret. (iii) Nec bestiarum solum ad nocendum scelera sunt, sed interim aquarum quoque ac locorum. In Germania trans Rhenum castris a Germanico Caesare promotis, maritimo tractu fons erat aquae dulcis solus, qua pota intra biennium dentes deciderent, compagesque in genibus solverentur. Stomacacen medici vocabant, et sceletyrben, ea mala. Reperta auxilio

Sed hunc alia figura. Plinius quum auditione tantum id cognovisset, facile narranti quidvis creditit. Caeterum dracentium id, tantum a vulgaris magnitudine discrepat. Itaque folia hystri non sunt, sed potiusari, allio ursino similia: nec caulis baculi crassitudine est, sed pollicis: florente autem octobri et novembri. Quod autem scribit nasci prodeuntibus vere serpentibus, areacere quum sessa condunt, in vulgari nostro etiam spectatur; id mihi credibile non est, quam ut alunt, seris anni mensibus floreat, quibus latent angues. DALI. — Est Draeunculus caule maculis notato; *la serpentaire*. Est et caule immaculato. BOET. — De Aro Draeunculo iam nobis retum est. Radix et folia, Ari maculata radice ac foliis effigiebus, etiam nunc in usum recipiuntur. Cf. Geofr. Mat. med. III, pag. 407 sqq. EO. P.

A Germanico Caesare. Neronis Claudi Drusi Germ. imp. filio, Gaii Caesaris Germanici Aug. patre. Vide Tacit. Annal. lib. II, cap. 43, sq. II.

Qua pota intra biennium, etc. Et Susis, inquit Vitruv. lib. VIII, cap. 3, pag. 465, *in qua civitate est regnum Persicum, fonticulus est, ex quo qui daberunt, assittunt dentes.* Quam in rem lepidum idem epigramma graecum eo loci recitat. HARV.

Stomacacen medici vocabant, etc. Cornelius eos morbos ad Oceanum magnum orientalem et occidentalem adhuc durare tradit, eosque serp simul ingruere. DAL. — *Stomacacen.* Στομακάνη, vel potius, ut ars suadet, στομάχην, quae vox vatum quoddam oris sonat. Scorbutum setas posterior appellavit: *le scorbut.* Vide Sennert. lib. III, p. 504. Soni qui Στομακάνη malini hic legi, quoniam scorbuticis os κίκκην, hoc est, sterco; olet. Et id morbi genus hodieque grassatur in Frisia; ex aquarum vitiò. II.

Sceletyrben. Ξιλοτύρων, paralytic species, quando recti nequeant indecere: sed nunc in laevam, nunc in dextram corpus contorquent, pedesque proferunt: interdum etiam, velut ju-

est herba, quae vocatur Britannica, non nervis modo et oris malis salutaris, sed contra anginas quoque, et contra serpentes. Folia habet oblonga nigra, radicem nigram. Succus eius exprimitur et ex radice. Florem vibones vocant: qui collectus prius, quam

vide seyma, anginae more pedem promovent. Σχελούρην ἔτιν τίδος παραλόνεσσες, θετε περιπάτειν ἐπ' εὐθεῖας μηδένασσες, καὶ ποτὲ μηδὲ κατ' εὖθε, ποτὶ δὲ εἰσενυμενοι εἰς τὰ δέξια περιφερειν, ἢ τὸ δεκάδες τὰ αριστερά, ποτὲ μηδὲν εἰσενύμενοι τὸ στόλος, οὐτε πρὸ πραταίνοντες τι μέγα. Galeo, in Dei med. tom. II, n. 293, p. 265. A στόλος et τύρην, quod crura is morbus tentaret, turbaretque. Aelii Galli exercitum laborasse hoc utroque mali genera ex Arabicorum fructuum resu et aquarum potu, auctor est Strabo lib. XVI, p. 281: Τόν πέντε περὶ τὸ στόλον, τόν δὲ περὶ τὰ στόλου παράλιου τοῦτο, etc. Et paulo ante, Ιτανάζαν καὶ σχελούρην. H. — In MS. Reg. 2, secundaria, teste Broterio, qui monet multos etiam oīcōnē apud Frisos, ex aquarum vito stomachas laborare; nec non frequentas esse fontes, quorum aqua dentibus nocet. Eo. P.

Herba, quae vocatur Britannica. Hydrocolaphithum nigrum esse, quam Veteres Britannicam appellavunt, satia idoneis efficit argumentis Abr. Muntingius, opere singulari de vera antiquorum herba Britannica. Galenus certa de simpl: med. Fac: VI, folia ait esse agresti lapatho similia, διαιτη τοῖς τόν ἀργίλων θετε λατέλων. H. — Ait et Dioscor. IV, 2: γόλλα ἵππητη λατέλη ἀργίλη, etc. Abraham Muntingius, Groninga-Priesias, medicinae et botanicae professor, Tractat. de vera Antiquorum herba Britannica, Amstelodami ann. 1681, plantam hanc

eamdem esse constans cum Lapatho aquatico, sive palustri officin. quid sit Lapathum aquatum, folio cubitali, Cap. Bauhino. Pin. 116. Idem censem Broterius in nott. ad hunc locum: nec ab ea opinione recedunt Linn. Mat. m. p. 114, ed. Schreber, item Spreng. Histor. Rei herb. tom. I, p. 171. Consentit et Geoffreus, Mater. med. tom. III, p. 677 appq. si. quidem descriptionibus eius quae sp. Veteres existant, tum facie, tum viribus per omnia respondeat: nempe adversus stomachacem, nobis scorbutum, plurimum valere, etc. quae plenius disputata loco proxime appellata conferre possit. Item ad hunc ipsum Plini locum Poinsinet de Sivry, Trad. de Plini, t. IX, pag. 165: Saracen. nott. in Dioso. loc. sup. cit. Bod. a Stapel. in Theophrast. lib. VI, p. 675. Nobis autem Britannica est *Rumex aquaticus* (*Hex. trigyn.* gen. 876 Pers. *Polygon. Juss.*), nostris patiente aquatiq. Habitat ad ripas fluviorum ac paludum. Bro. ex Reg. cod. 1, britannica. Eo. P.

Sed contra anginas. Apul. e. saix, de Britannica, titul. 1: *Ad anginam: Herbas Britannicas flos antequam tontrum amictur collectus; qui eo usus fuerit, per totum annum anginam non experietur.* Hasso. — *Et contra serpentes.* Gron. et al. aucte Hard. et serpentes, omissa præposit. Eo. P.

Florem vibones. Strabo auctor est VI, p. 165, ad Vibonem oppidum (de quo lib. Iij, c. 10), a Sicilia Proserpinam migrasse ad legendos flores:

tonitrua audiantur, et devoratus, securos in totum reddit. Frisii, qua castra erant, nostris demonstraver illam; mirorque nominis causam: nisi forte confines Oceano Britanniae, velut propinquae, dicavere. Non enim inde appellatam eam, quoniam ibi plurima nasceretur, certum est, etiamnum Britannia libera.

VII. Fuit quidem et hic quondam ambitus, nominibus suis eas adoptandi, ut docebimus fecisse reges: tanta res videbatur, herbam invenire, vitam iuvare, nunc fortassis aliquibus curam nostram frivolam quoque existimaturis: adeo deliciis sordent etiam quae ad salutem pertinent. Auctores tamen quarum inveniuntur, in primis celebrare par est, effectu earum digesto in genera morborum. Qua qui-

ubi matronae collectis eis terunt coronas: hincque repertum coronis florae nectare. Vnde putandum viborum florum nomen venisse. II. — *Florem vibonez*. Florem Britannicae vibonez. Frisii dictum docet Broterius in nott. nomine, ut opinatur eruditus Langius, duos a confirmatis dentibus. Ed. P.

Mirorque nominis causam. Mirum est, inquit, Britannicam vocari quae non in Britannia, sed in Germania inventa sit. At vero Lipsius in Taciti Annal. I, pag. 30, paludes ait, uliginosae, haud procul Amisia flumine, inter lingam, Weddam, et Coëvordam, aliquot milliarium spatium occupare: vocari ab aequali Bretaniæ uliginosæ, bretonche keyde: ab ista Britonia in Frisia, nomen herbae Britannicae datur. Muntingius pag. 431, a stabilendis dentibus Frisorum lingua deductum id uenem suadere nititur quidem: at non omnino persuadet. Hand. — Conf. etiam de éru-

peleyz nostr. Poinsinet de Sivry, *Traduct. de Plinie*, tom. VIII, ad eum, de quo nunc agimus, locum. Ed. P.

Non enim inde appellatam eam; etc. Non est verissime appellatam eam herbam esse a milite romano de Britanniae nomine, quoniam ibi plurima nasceretur, quem praesertim Britannia tum sui iuris esset, nec Romanis subiecta. Hand.

VII. *vt docebimus fecisse reges*, etc. Csp. 33; et sqq. Hand.

Vt res tanta debetur; herbam invenire, vitam iuvare. In codice antiquo, *tanta res* videbatur herbam invenire, vitam iuvare. Scribendum reor, tanti eis videbatur, herbam invenire, vitam iuvare. Pint. — *Tanta*. In libris ad hunc diem vulgaris, ut res tanta debetur. In Reg. 2, *tanta res* ut debetur: quae sinceras lectionis haud obscurata retinendi vestigia. Pintianus haud male quoque coniiciens: tanti eis videbatur herbam, etc. Hand.

dem in reputatione misereri sortis humanae subit, praeter fortuita casusque, et quae nomina omnis hora excogitat, ad millia morborum singulis mortalium timenda. Qui gravissimi ex his sint discernere, stultitiae prope videri potest, quum suus cuique ad praesens quisque atrocissimus videatur. Et de hoc tamen iudicavere avi experimento, asperrimos cruciatus esse calicorum a stillicidio vesicae; proximum stomachi; tertium eorum quae in capite doleant: non ob alios fere morte concita. A Graecis et noxias herbas demonstratas miror equidem. Nec venenorum tantum: quoniam ea vitae conditio est, ut mori plerumque etiam optimi portus sit; tradatque M. Varro, Servium Clodium equitem romanum magnitudine doloris in podagra coactum, veneno crura perunxisse, et postea caruisse sensu omni, aequa quam dolore in ea parte corporis. Sed quae fuit vena monstrandi, qua mentes solverentur, partus eliderentur, multaque similia? Ego nec abortiva dico, ac ne amatoria quidem, me-

Et quae nomina. Nomina nova novis morborum genibus, quae subiode nascuntur, indita. HARD. — *Et quae.* Grotius, et al. ante Hard. et nomina quae; et paulo post stultitiae non stultitiae. EO. P.

Avi experimento. Io MSS. omnibus experimenta legimus. Quare aut *vitis*, aut *avi experimenta* malum: nam *avi* pro maioribus dici non admodum aridet. HARD. — Brot. *avii experimenta*. EO. P.

Non ob alios: Non alios fere mortbos morte consecuta. Parmensis editio, et codex Chifflet. forte melius, morte concita. HARD.

Nt mori plerumque etiam optimi portus sit. Optimis, non optimi, in

veter. cod. PIST. — *Nt mori*, etc. Caesar apud Sallostium: *In luctu atque miseria, mortem aerumnariam requiem, non eructum esse.* Eam cunctam mortalium mala dissolvere: ultra neque curat, neque gaudio locum esse. DAL. — *Mori.* Ferd. Pintianus, qd*i* in eadem exornanda aparta laboravil, in qua nos sudamus, insculpi Salmanticae sepulero suo iussit, optimis vitas sonum mos. Vide quae dicta sunt VII, 54. HARD.

Veneno crura perunxisse. Frigido, vel cicutae, opii, alterci, sive hydroscyami. DAL.

Qua mentes solverentur. Quae herba faceret iusniam, partus elideret, etc. HARD.

mor Lucullum imperatorem clarissimum amatorio periisse: nec alia magica potenta, nisi ubi cavenda sunt aut coarguenda; in primis fide eorum damnata. Satis operae fuit abundeque praestitum vitae, salutares dixisse, ac postea inventas.

VIII. (iv) Laudatissima herbarum est, Homero teste, quam vocari a diis putat moly, et inventionem

Amatorio. Amatorium poculum dicitur, quod ad amoris insaniam impellit: quale Lucullo Callisthenes libertus suus obtulit, ut impensus ab eo diligenter: verum veneni vi alienata domini mens est, et mors consequens. Plutarch. in Lucullo pag. 520. Hard.

VIII. *Laudatissima herbarum est,* etc. Moly quod Mercurius Ulyssi contra Circes veneficia commendat, Odys. lib. X (vide notam seq.), optimum quasi ebrietatis antidotum, in maximam iamdudum venit contentionem, varia a variis scriptoribus expositum. Nigram huic radicem, effosso diffidillimam, lacteumque florem numerus tribuit. Theophrastus, Histor. Pl. lib. IX, cap. 15, radicem contendit esse rotundam, caeparum more, πράσινης χρωμάτος (βαθύτερης) Diosc. III, 54; *caepae magnitudine* Plinias ait; Galenus quoque de Fac. simpl. med. μαργαρίτης παραπλήσιος: folia scilicet similia; neque effodi tam aegre, quem graecus Poëta perhibeat: optimum provenire apud Pheneum Arcadiæ et Cylleen: praestans esse antidotum. Quae omnia quatinus allii speciem esse vincunt. Simili proportione moly suum describit Dioscorides loco laudato, flore albido, λευκῷ ὄποι, foliis angustis et radice exigua. Plinius nunc addit graecos auctores florem florum pingere, quem album Homerus esse scribat, incertum

tassem quos auctores designare voluerit. Ilunc vero sequens Car. Clusius, inente saeculo decimo septimo, alli speciem quondam moly dedecavit, quod folia radicalia lanceolata, et flavum florem haberet (Append. alt. ad Stirp. rarer. in Exot.). Clusi auctoritate natus I. Baubinus, Hist. plant. II, pag. 562, allium id e Pyrseneis montibus acceptum, verum moly Antiquorum pronuntiavit: et illius sententiae favit Linnaeus, dum plantam eam *Allii Moly* nomine insigniret. Nihilominus verum illud moly Homericum ab ipso Clusio indicatur, Stirp. Histor. II, 37, pag. 191, quem optime sequitur I. Rauis, Hist. II, p. 122. Plantam hanc Clusianam cum plurimi aliis neglexit Linnaeus; sed eadem est omnino cum ipsius *Allio nigro*, et *Allio monspessulanum* Gouani (Illustr. 24, t. 46). Omnes enim a Veteribus, excepto uno Plinio, indicatee notae ad hanc speciem probe referuntur: nempe radix nigra, folia latiuscula radiechia, flos lacteus; immo ipsae radices, quum planta exaruit, aegerrime effudiuntur. Crescit autem per totam Europam australem, et in insulis Balearicis, quarum una sine dubio *Aza*, Circes domicilium, fuit. Cf. Spreng. Hist. Rei herb. I. I, pag. 23 sq. Eta P.

Homero teste. Odys. X, vs. 302: Οὐ λόγος γανέεσ; πόθε πάραπον Αργείοντες. Ex γάνεις ερύσας, καὶ μὲν

eius Mercurio assignat, contraque summa veneficia demonstrat. Nasci eam hodie circa Pheneum, et in Cyllene Arciae tradunt, specie illa Homericā, radice rotunda, nigraque, magnitudine caepae, folio scillae: effodi autem difficulter. Graeci auctores florē eius luteum pinxere, quum Homerūs candidū scripserit. Inveni e perītis herbarum medicis, qui et in Italia nasci eam diceret, afferrique Campania mihi aliquot diebus effossam inter difficultates saxeas, radicis xxx pedes longae, ac ne sic quidem solidae, sed abruptae.

IX. Ab ea maxima auctoritas herbae est, quam dodecatheon vocant, omnium deorum inaestatem commendantes. In aqua potam omnibus morbis mederi tradunt. Folia eius septem, lactucis simillima, exēunt a lutea radice.

γόνιος αὐτοῦ ἔδειξεν. Ρήγη μὲν μῆλη σάκες, γάλακτι δὲ εἰσέλθει ἄνθος. Μᾶλυ δὲ μην καλέσου θεού χαλκόν δὲ τὸ σύριζον Ανδρίου γε θυντοῖς. Θεοὶ δὲ τὰ πάντα δύνανται. Transcripsit hunc Plinii locum Apul. cap. XLVII. Homericum moly, esse Democriti aglaophotin, de qua nos egimus lib. superiore, Lobellus scribit in Not. marginalibus MSS. ad Anguillar. p. 90. Esse rutum silvestrem affirmit Galen. de Fac. simpl. VIII, pag. 219. Hard. — Homero teste. Posteriorēm vocem ignorantib. ante Hard. vulgg. Conf. not. sup. Ed. P.

Quam vocari a diis præstat moly. Huius quidem est moly Homericum, Dioscoridis vero moly *molos* a Plinio vocatur, describiturque lib. XXVI, cap. 7. Dau.

Nasei. Tota basc descriptio apud Theophr. est Hist. IX, 15. Sed si errasse Homerūs sit, qui aegre evelli hanc e tellure cecinil. Vide et Diosc.

III, 51. Hard. — Et notam huiuscem capitis primam. Ed. P.

Effodi autem difficulter. Ob sexa, infer quee nascentur. Dau.

Graeci auctores. Quos Priapeiorum auctor est securus, eo carmine: *Hinc legitur radix, cuius flos aureus erit:* Quam *quam moly* vocant, mentula moly vocant. Hard.

Quam Homerūs candidū scripserit. Logo allato: et qui Ilomērūm imitatus est Naso, Metam. XIV, v. 291: *Pacifer hinc florem dederat Cyllenus album:* *Moly* vocant *sopheri*: *nigra radies tenetur.* Diosc. quoque loc. cit. ἄνθη λευκοτοις ὄμαις, γαλακτόχροα dicit esse, violae albae flores similes, ei lactei coloris. Galen. de Fac. simpl. med. VII, p. 214, ἄνθος γαλακτώδες. Hard.

IX. Dodecatheon. Δωδεκάθεος, herba a. duodecim diis maioriibus appellata. Hard.

Folia eius septem, &c. *Profecto hinc*

X. *Vetustissima inventu paeonia est, nomenque auctoris retinet, quam quidam pentorobon appellant, alii glycysiden.* Haec quoque difficultas est, quod eadem aliter alibi nuncupantur. Nascitur opacis montibus, caule inter folia digitorum quatuor, ferente in cacumine veluti graecas nuces quatuor aut quinque. Inest iis semen copiosum, rubrum nigrumque.

effigie, inquit Ruellius II, pag. 449, frequenter in dumetis eratam vidinuus: verum quum nec plura de ea tradantur, an dodecatheos sit, non ausim affirmare. H. — *Dodecatheon.* Broliero est Sanicula montana, flore calcari donato, Carp. Bauh. *la grassette;* quam Pingueculae nomine recentiores insigniverunt. Dodecatheon autem Sprengel, habet *Primulam vulgarem* (*Pentand.* monogyn. gen. 380 Pers. *Lysimiac.* Juss.). Cf. Lobel. Obs. 317. Plantæ prorsus diversa ab *Dodecatheo Meadia*, nostris vulgo *giroselle* dicta, quae America septentrionali oriunda, in hortis colitur. En. P.

X. *Vetustissima inventu paeonia.* A Paeone medico nomen invenit, qui vulneratum Plutonem ab Hercule, ut Homerus quidem sibnlatur, Iliad. V, v. 401, curasse ea perhibetur. Non me in officinis servat: vulgas pivo- niam vocal: *pivoche.* Genera eins qua- lundecim in horto Regio vidimus. *Paeonia* missa a Matthiolo delineatur in Diosc. II, p. 914: Haab — *Paeonia.* Γλυκυσίδην χρεπτις et μέλιτη Ήρρ. de Morb. mul. I, 611; γλυκυσίδην δὲ λατ. Diosc. III, 157; nobis eodem nomine est *Paeonia officinalis* (*Polyand.* digyn. gen. 4321 Pers. *Ranunculac.* Juss.). Habitat in nemorosis montium Helveliae, etc. Γλυκυσίδην δέ πνη Diosc. I. ε. est *Paeonia coral-*

lina, quae in Europa meridionali et in Sibiria crescit. Cf. Sprengel. Hisl. Rei herbar. tom. I, pagg. 43 et 177. En. P.

Quam quidam pentorobon, etc. Dio- scor. III, 157: Ηασονία, ἡ γλυκυσίδην, οἱ δὲ πετρόβον. Sic etiam Galen. de Facult. simpl. Medic. lib. VI, pag. 167. Dicitur sane πετρόβον; quasi quintuplex ervi granum: a granorum numero, quae ervum imitantur. Γλυ- κυσίδην, quod acinos dulces, malii punici similes habere videtur: nam σίσιον Boeotis malum punicum est. Vide etiam Apuleium, c. xxiv, et auctorem libri, qui Kiranidum Kirani inscribi- tur p. 48. Haab.

Nascitur. Haec totidem fere verbis Diosc. I. c. Haab.

Caule inter folia. Inter singulos nodos, unde folia erumpunt. Alias totus caulis bicubitalis est, ut ait Dioscor. loc. cit. καυλὸς ὁς δισπιθαματις. H.

Inest iis semen copiosum. Dioscor. I. ε. Λόβον δὲ τικης ἀνίστη ἀπ' ἄκρου τοῦ καυλοῦ, διαγέζων; ὄμοιος, ὡς ὀπεργύθιτως εύρεσκονται ἐρυθροὶ κέχηται πάλλοι, ἔμφροντες τοῖς τέλεσι: ἐν πάντα δὲ μέλανες, ἵππορφυροι, εἰς δὲ στ'. Summo caule fert siliqueas quadam, veluti graecas nuces: quibus dehiscentibus graeca multa rubentia, parva, aciniis puicorum similia inveniuntur: et inter haec media quinque aut sex, ni- gra, purpurea, Haab.

Haec medetur et Faunorum in quiete ludibriis. Praecipiunt eruere noctū, quoniam si picus Martius videat, tuendo in oculos impeṭum faciat.

XI. Panaces ipso nomine omnium morborum remedia promittit, numerosum et diis inventoribus

Faunorum in quiete ludibriis. Sic ephialten vocat, quod opinione Veterum Fauni haec visa dormientibus immittere crederentur. Diosc. appellat τοὺς τῶν ἐργάλτων πνεύματα; Themison in epistolis πνεύματα; alii πνευμάτων; medicī incubum: sit autem δὲ τὸν ἀνθυμίσταν οὐδὲ φέρχεται καὶ ἀπέγιξ; εἰς ἐργάλην ἀντέρχουσαν. DALEC. — *Faunorum.* Faunos XXX, 24: nocturnos deos interpretantur, Diosc. l. c. Oi δὲ μῆλαν καὶ πρός τοὺς ἐργάλτων πνεύματα, etc. *Grana nigra* uolent aduersus suppressiones luxuriorum nocturnas, quas ephialtas vocant. Quindecim grana bibi ex aqua iubet idem Eup. I, 22. *Eργάλτης* sive ἐργάλτης malum est, ubi aliquia nocte se grandi mole opprimi, invadique ab alio credit. Macrob. de hac re ita prodidit in Somn. Scip. I, 3, pag. 43: Φάνταστος vere hoc est visum, quoniam inter vigiliam, et adultam quietem, in quadam, ut dicit, prima somni nebula, adhuc vigilare et existimans, qui dormire vix conspit, aspicere videntur irruentes in se vel passim vagantes formas... In hoc genere est ἐργάλτης, quem publica persuasio quiescentes opinatur invadere, et pondere sus pressos ac sentientes gravare. De hoc genere morbi plura Cael. Aurel. III, 3: Quidam veteres, inquit, ephialten uocaverunt... Afficit crapula vel indigestione lugis vexatos... Sequitur per somnum gravido atque pressura, et veluti praefatio, qua sibi quemquam irruisse repente existimat, qui sensibus oppressis sensus exanimet, neque olamare

permittat: quo fit ut saepe erumpentes non articulata, sed confusa voce excludant... At paulo ante: Sed quod neque deus, neque semideus, neque cupidio sit, libris *Causorum*, quas αἰτιολογούμενος Soranus appellavit, plenissime explicavit. Iude paeonia Epizaltes dicitur apud Aetium, I, p. 32 (sic enim legendum non ἐργάλτης), quia τὸν ἐργάλτην curat. HARO. — O ἐργάλτης nostris vulgo dicitur: le cauchemar. Paeonia Liumaeo planta heroicæ, quæ vi narcotica, antispasmodica, hypnotica, anodyna, etc. gaudet Cf. Mat. medic. pag. 164, ed. Schreber. E. P.

Praecipiunt eruere noctū. Haec apud Theophr. totidem verbis Hist. IX, 9. HARO.

XI. *Panaces ipso nomi.* Anō τοῦ πάντα ἀστίν, quod omnia medetur: sive a πᾶν et ἄλλος, hoc est, ab omni remedio. HARO.

Numerous. Theophrastus sex describit panacis genera Histor. lib. IX. Primum Syrium cap. 40, cuius radix iriso unguento additur ob suaveolentiam, securat per messem, validiore tamē semine. Ego ex spatha, myrra, oleo, iride tantum unguentum id parari reperio. Quioque alia genera cap. 42 referuntur: tria suis nominibus Chironium, asclepium, heracleum: duo nulla certa appellatione, praeterquam panacia, his verbis: Sunt autem alias quedam panacea, una folio tenui, altera lato. Vires eadem ad ciendos menses cum farina illitis, et hulcoera tanū pudrida, quam aliis

adscriptum. Vnum quippe Asclepion cognominatur, quoniam is filiam Panaceam appellavit. Succus coactus ferulae qualem diximus, radice multi corticis et salsi. Hac evulsa scrobem repleri vario genere frugum religio est, ac terrae piamentum. Vbi, et quoniam fieret modo, et quale maxime probaretur, inter perigrina docuimus. Id quod e Macedonia affertur, bucolicon vocant, armentariis sponte erum-

Syriacum ego amyrnium esse puto, quod in Amano in monte plurimum gigantur, et pro myrra, quae in confectionem irini unguentum requiritur, substitui potest, auctore Dioscor. alia vero duo, quae nomine suo non appellavit, ligusticum et origanum silvestre. Cap. sequenti achilleam sideritum etiam vocatam suis panaceis heracleos Plinius scribit Ligisticum panaceum etiam dictum fuisse et origanum silvestre Dibac. testatur. DAL. — Numerorum Cuius multa genera. H.

Vnum quippe Asclepion. Τὸ πάραξ τὸ Ασκλήπιον, Theophr. Hist. IX, 9; ab Aesculapiō medico, ut Nicander cecinit in Ther. Filiam eius Πανάκην, nam altera, quae Υψίτη appellata est, in suo iurairando testem Hippocrates advocat, p. t. Idem panaceis genus Ηράκλειουν Diod. appellatur III, 55, et a Galeno de Facult. simpl. med. VIII, pag. 217. HARO. — *Vnum quippe Asclepion cognominatur,* quoniam; etc. Panaceis genus τὸ Ασκλήπιον Theophr. Hist. IX, 9, et Diocor. III, 56, idem Sprengelius esse iudicat cum Laserpilio nostrato hirsuto (*Pentand. digyn. gen. 693 Pers. Vmbellif. Juss.*); diuersum prorsus a panace Ηράκλειον, cuius meminuit Diocor. III, 55, ex quo succus elicitar, etiamnunc opanex dictus: hoc autem nobis est Pastinaca Opanex

(*Pentand. digyn. gen. 718 Pers. Vmbellifer. Juss.*). Habitat in Italia, Sicilia et Syria Conf. Sprengel. Histor. Itali herbar. tom. I, pag. 40, 84, 167: item vid. Bod. a Stapel. notis in hoc loco Theophrast. pag. 1074 sqq. ubi plura invenies quibus varia panaceis genera confundisse Noster conseruit, Eo. P.

Succus coactus ferulæ. Notandum error Plinii, qui ex Asclepii panace fieri tradat opanaceum, quum ista sit ex heracleo. DALC. — *Succus coactus ferulæ, qualem diximus, etc.* Est, inquit, ferula panacea: cuius succus excipitur inciso caule, cogiturque: coacti candor probatur, ut diximus DAL, 37. HARO.

Radici multi corticis. Radices per multas habent, crasso et subamericu gulas corticis vestitas: Ρίζαι πλειστα... παχὺς ἔγκυος τὸ φλεῖον, ὑπέμενον τὴ γύναι, Dibac III, 55, post Theophr. Hist. IX, 12. HARO.

Scrobem repleri vario genere, etc. Placenta mellita ex omni genere frugum. Theophr. Hist. IX, 9: τῇ πανακηνίᾳ μελιτούργη. DAL.

Vbi et quo fieret modo (sic prius). Voss. cod. et quoniam. Lege: *Vbi et quoniam fieret modo* GAOU. — *Dosemus.* Lib. XII, c. 57. HARO.

Bucolicon. Βαγκόλιον, quasi pastoritum. HARO.

pentem succum excipientibus: hoc celerrime evanescit. Et in aliis autem generibus improbatur maxime nigrum ac molle. Id enim argumento est cera adulterati.

XII. Alterum genus heraclion vocant, et ab Hercule inventum tradunt: alii origanum heracleoticum silvestre, quoniam est origano simile, radice inutili: de quo origano diximus.

XIII. Tertium panaces Chironion cognominatur

In aliis autem generibus. In aliis successi, qui non sponte erumpunt, sed inciso ecole vel radice manant. Ipse Plinius XII, 57: *auger color improbatur.* Dioscor. III, 55: Οὐ δὲ μῆλος φαῦλος καὶ μαλικός δολεῖται γάρ ἀμφοτικὸν ἡ κηρύ. Eako. — Argumento. Gron. et al. ante Hard. argumentata. Eo. P.

XII. Alterum genus. Dioscor. III, 56: Καλέσθι δὲ ταῦς πάντας καὶ τὰς ἄγριας φρύγανος οἱ δὲ καὶ ἄρτελοτοί, οἱ δὲ κονῖνται περὶ ἣς εἴρεται ἐπὶ περὶ φρύγανος. Iam. — Alterum genus. Theophr. Hist. IX, +2: Τὸν ἄρτελον φύλλον μὲν ἔχει μέγα, καὶ στεγνόν, τριπλήρων πανταχός, φύλλον δὲ δεκτύλον τὸ πάχος, etc. Panace Heraclion folium habet magnum, et latum, ut quoquod versus tenuit palmarum sit; radicem erasitudine prope digiti, etc. Diosc. III, 55, fusiis hanc plantam describit; cuius item meminit Hippocrat. de Vict. in moeb. scul. 406. Est autem nobis *Pastinaca Oropana*, ut iam supra disimus. *Laserpitium Chironium* Linnaei Gouanus, Illustrat. 20, idem esse contendit cum *Pastin. Oropana*; immo se, ex hac planta resinorum succum elicere nullum se potuisse sit, quod sene non mirum, quia *Monspelianum* ocellum a gratio, put syriaco

multum differat. Cf. Sprengel. Hist. Rei herbar. tom. I, locis supra citat. Ορύζων; Ηρακλεωτικόν Dioscor. III, 32, diversa prorsus est a panace Ηρακλεώπ, nobisque eodem nomine dicta *Origanum heracleoticum* (*Didymum gymnospermum* gen. 4401 Pers. Labiat. Juss.); habitat in Europa australi et Gracia. Ορύζων autem ἄρριξ, seu ἄγριορύζων Dioscor. III, 34, a superiori distat: Recensioribus nempe est *Satureja graeca* (*Didym. gymnosperm.* gen. 4373 Pers. Labiat. Juss.). Habitat in Archipelagi insulis. Eo. P.

Heraclion vocant. Plutarchus medicinae peritum suisce illeculetur tradit. Itaque quod apud Euripidem legitur, Alcestip., quae pro Admeto mortem obierat, ab eo cum morte luctato per vim erectam, et ad maritum reditam suisce, sic intelligendum, quemq[ue] gravior aegrotans, et ferme desperata illa esset, medendi arte, qua excellebat, ab Hercule curata, redditu pristina valetudine. Mvart. Var. lib. VIII, cap. 23.

XIII. Tertium panaces Chironion. Ista sunt Theophrasti verba. Hist. IX, 42: Εχει δὲ τὰ μὲν Χιρονίου φύλλον μὲν ὄμοιον λανάθῳ, μαῖαν δὲ καὶ δασύτερον ἄνθος δὲ χρυσοπολές βίσσον δὲ μικρόν. Φύλλοι δὲ τὰ πάντα. Neque Nicandri, neque Dioscoridis

ab inventore. Folium eius lapatho simile, maius tamen et hirsutius. Flos aureus, radix parva. Nascitur pinguibus locis. Huius flos efficacissimus, eoque amplius, quam supra dicta, prodest.

XIV. Quartum genus panacis ab eodem Chirone repertum, centaurion cognominatur: sed et Pharnaceon; in controversiam inventionis, a Pharnace rege deductum. Seritur hoc, longioribus, quam cetera, foliis, et serratis. Radix odorata in umbra sic-

panaces Chironium esse constat: sed est Helenum Dioscoridis primum, sive iusta, ut recte videt Anguillara, P. V, p. 89; et si id minus probare Ruellina videtur, III, p. 524. Pingitur a Lobelio in Obs. p. 309. HABD. — Broterius quoque Chironion panaces idem esse pronuntiat cum τῷ ἀλεύθῳ Dioscor. I, 27, quod nobis eodem sere nomine India Helenum (*Syngenes. superfl. gen. 1837 Pers. Corymbif. Juss.*). Radix illi magna, amara et aromatica. Habitat in horritis, ad pagos: nostris vulgo, autem. Refrangentur tamen rei herbariae autores peritissimi, quibus τὸ πάναξ Χειρόνος Theophrast. IX, 42; Dioc. III, 57, nihil aliud videtur quam *Laserpitium latifolium* (*Pentand. digyn. gen. 693 Pers. Umbellifer. Juss.*). Habitat in Eubœa nemoribus siccis. Folia λαζάρου similia dicuntur Theophr. loc. cit. Nicandri Scholiastes ἄντι τοῦ λαζάρου reponit ἀγαρίου: ne-
Jius tamen illud, siquidem plantae nostræ folia multo magis cum *Ru-
mice* quam cum *Origanum Majoranoides* conseruantur. Bene eam speciem delineavit Dodoneus Pemptad. II, pag. 369. Monstrum supra *Laserpitium Chironium Linu.* sicut videri ac *La-
serp. latifolium*. Cf. Lam. Encycl.

III, 423. Spreng. Histor Rei herb. I, lib. II, cap. 4 et 3. Eu. P.

Radix parva. Immo magna, vel longa hic a Nostro scribi oportuisse nonnulli existimant, ex Theophrast. Hist. IX, 42, qui radicem παρπάνης esse ait, non παρπάνη. Sed fitendum in vulgaris exemplaribus παρπάνη quoqua legi, licet alia magis lectio placet. Eu. P.

XIV. Quartum. Herbarius id genus invenitum. Hino.

Centaurion. Centaurii magni radicem panaceum vocati Dioseor. Inquit, quoniam omnibus sere morbis succurrit. DAL. — Κενταύριον τὸ μῆλον ... πῆχυς δὲ ἵπποι παντίκαιος, etc. Dioc. III, 8; nobis eodem nomine est *Centaurea Centaurium* (*Syngenes. fructans. gen. 1929 Pers. Corymbif. Juss.*). Habitat in Alpibus, Italiâ, etc. Nostris vulgo, grande centaurum; et magno etiam nunc in officinis usus. Eu. P.

In controversiam. Aliis Chironi Centauro, aliis Pharnaci regi originem assignantibus Chironi medicinæ inventionem Plinius adindicit, VII, 57. Pharnace ille est, qui prima regnavit in Ponto, ut Plinius loquitur, XXXIII, 54; nempe circiter annum urbis Rousæ 450. II. — *In con-
troversiam.* Brot. in controversiaq. Eu. P.

catur, vinoque gratiam adiicit. Huius genera duo fecere, alterum laevis folii, alterum tenuius.

XV. Heracleon siderion et ipsum ab Hercule inventum est, caule tenui digitorum quatuor altitudine, flore puniceo, foliis coriandri. Juxta lacus et amnes invenitur, omniaque vulnera ferro illata efficacissime sanat.

XVI. Est Chironis inventum ampelos, quae vocatur Chironia; de qua diximus inter vites, sicuti de herba, cuius inventio assignatur Minervae.

XVII. Herculi eam quoque adscribunt, quae Apol-

Vinouque gratiam adiicit. Apud Dioscoridem de centauri radice haec leguntur: Ρέζε παχεῖα, στερβόξ, βραστή τερπική δύο, ματτή χυλοῦ, ματά ποτοῦ; στενός καὶ γλυκύτατος, ὄντως θρόπος. Anagnostas et prelectores Plinii suspicor legisse, ματά ποτοῦ, aut ποτοῦ, non animodversis quae sequuntur, et inde natam erroris occasionem, ut vino gratiam adiiceret interpretarentur. DAL.

Huius genera duo. Alio spectat Theophrastea panacea universa distributio in duobus genera, τὸ μὲν λεπτόφυλλον, τὸ δὲ πλατύφυλλον, Histor. IX, 42; alterum Latinitate folii, tenuioris alterum. HARO. — *Huius genera duo.* Genus quod laevis folii est Broterio est Centaurium majus Officin. de quo supra egimus: quod vero tenuius, illi videtur idem atque Centaurium minus, quod nobis dicitur *Chironia Centaurium* Wild. (*Pentand. monogyn.* gen. 633 Pers. sub *Erythrea. Gentian.* Juss.). Habitat in silvis nostris. Vulgo petite centaurie. EA. P.

Laevis. Gronov. et al. ante Hard. levioris; et statim mox tenuioris, non tenuius; edit. princeps, Brot. teste, tenuius. EA. P.

XV. *Heracleon siderion.* Haec sideritis tertia Dioscoridis est, IV, 35, quam et Cratevas ibi Ηράκλειαν vocat, flore puniceo, foliis coriandri, caulis στενόφυλλος, hoc est, palmi altitudine. Geranium est Dodoneal Robertianum, p. 62, visum a nobis in horto regio. HARO. — Σιδηρίτης τρίτη Dioscorid. loc. sup. Iamd. nobis est *Phellandrium Matellina* Linn. (*Pentand. digyn.* gen. 708 Pers. sub *Meo. Umbell.* Juss.). Habitat in Alpiniis. Fab. Columna perpetuum ad saniculum retulit. Conf. Sprengel. Histor. Bei herb. tom. I, pag. 166. EA. P.

Et ipsum ab Hercule inventum est. Haec est sideritis heraclea posterior, Cratevas: non prior, quae folium querens habet. DAL.

Omniaque vulnera. Dioscorid. loc. cit. Καὶ τούτης ἡ δύναμις ἀποτελεῖν κολλητική ένθυμου καὶ νευρότατου. *Huius impositarum et vis est,* ut cruentia recentiaque vulnera glutinet. II.

XVI. *De qua diximus inter, etc.* Lib. XXIII, cap. 47. HARO.

De herba. Parthenium scilicet, de quo XXII, 20.

XVII. *Herculi eam quoque adscribunt, etc.* Vox haec ὄντως θρόπος, suis

linaris, apud Arabas altercum, apud Graecos vero hyoscyamos appellatur. Plura eius genera: unum nigro semine, floribus paene purpureis, spinosum. Talis nascitur in Galatia. Vulgare autem candidius est et fructieosius, altius papavere. Tertii semen irionis semini simile: et omnia insaniam gignentia, capi-

sabam, seu fabam porcinam sonat. Quum porro suem, aprum Erymanthium Hercules occidit, qui aper in Arcadum terra fuerit enutritus, idecirco et faba suis arendicea haec appellata est, et in partem aliquam eius inventionis Hercules venit. Vide Galen. *natr. rur.* IX, 4, p. 649. Exdem Apollinaris dicitur, quod mensem percellat, quasi aestu Apollinis. Habet.

Apud Arabas altercum. Ita Reg. 2, librique editi. Reg. 4, apud Arabas: unde quidam apud aliis singunt. Certe hanc tenere apud Plinium Arabica in plantis tralatiis et possit nascen- tibus nomina inveniuntur: ac vocem eam esse Latini oris, non Arabici soni, vel ex Scribonio Largo intelligitur, Comp. cxxxi: *altercum*, inquit, quod Graeci ὄπεραν vocant, qui liberant, caput grave, venisque distentum habent: utique ab alienum, cum quadam νέφελων *altercione*: inde enim hoc nomen trahit herba altercum. Si etiam Apuleius, c. iv: *A Graecia hyoscyamos dicitur, et Dyosyanos... Latinus insaniam vocavit, ali- quin Apollinaris, ali alterculum, etc.* Ab alteratione giguenda nomen etiam *altercionei* factum ei esse aliqui divinunt. Insaniam officinis. Teg- gemini hyoscyani icones exhibet Dodon. p. 447. Videlius in horto Regio. Hassk. — *Altercum.* Gron. et al. ante Hard, addunt, sive *altercan-* genos; quae duo verba ex vet. cod-

Pintuanus delenda esse monuit. En. P.

Hyoscyamus appellatur. Nobis *Hyoscyamus mger*; cui corolla ochroleuca. Habitat in Europâ ruderatia pingui- bus. Planta venenata. nostris vulgo, *fusquianum*. Eo. P.

Nuum nigro semine. Dioscor. IV, 69: Ο πιν γάρ οὐδὲ υποτρόφυρος φύει.... απέρριξ μέλιν, καὶ τοῦτο εὐ- τενες σκληρούς καὶ ἀκεφάλων. II. — *Floribus paene purpuris, spinosum.* Nobis est *Hyoscyamus reticulatus* (*Penta-* mond. monogyn. gen. 494 Pers. *Solanum*. Juss.). Habitat in Crete, Syria, Ae- gypto: corolla illi campanulata, rubra, obscuris venis pulchre reticulata. Cf. Casserar. *Hort. med. philos.* p. 77. En. P.

Vulgare autem candidius et fruti- cosius. Dodoneus legit, *vulgare au- tem fructeosius est, et altius papavere,* etc. Ego nihil deleo, candidiusque dici potu, quod semen minus nigrum sit. Dsl. — *Vulgare.* Et idem ni- grum, sed huius caeli, solique, non Galatici: nec satui coloris, sed ex candido nigri. Hard.

Tertii semen, etc. Alterum hoc Dioscoridis, qui omnia geoera attigit, altercum est: Ο δέ τις, οὐθὲ μηδιζα- οῦ.... απέρριξ υπέρβιθον, ἀσπερ ἐρύ- σιμον, Ούτοι δι μανιόδις υπέργενεστ καὶ παρωτιστοί. *Alterius flores sunt lutei... subflavum, et irionis seminis simile.* *Insaniam illa gignunt, et so- porem.* Hassk. — Nobis *Hyoscyamus aureus*: corolla illi aures, saucē atro-

tisque vertigines. Quartum genus molle, lanuginosum, pinguis caeteris, candidi seminis, in maritimis nascens; hoc recepere medici. Item rufi seminis. Nonnumquam autem candidum rufescit, si non ematur ruit, improbaturque. Et alioqui nullum, nisi quum inaruit, legitur. Natura vini, ideoque mentem caputque infestans. Vsus seminis et per se, et succo expresso. Exprimitur separatum, et caulibus foliisque: utuntur et radice, temeraria in totum (ut arbitror) medicina: Quippe etiam foliis constat mentem corrumpi, si plura quam quatuor bibantur. Etiam antiqui in vino febrem depelli arbitrabantur. Et oleum fit ex semine, ut diximus, quod ipsum

purpurea, striata. Habitat in Creta et Oriente. Ea. P.

Quartum genus. Quid Dioscoridi l.c. tertium est, eisdemque plane verbis ab eo describitur. II. — *Molle, lanuginosum, pinguis cacteris, etc.* Nobis *Hyoscyamus albus*. Habitat in Europa meridionali. Ea. P.

Item rufi seminis. Quid, inquit, est rufi seminis, ξενθοῦ, in medicinae usus adhibetur. Dioscor. loc. sup. cit. HARD.

Nonnumquam autem. Sic Vet. apud Dalec. nonnumquam ante Gron. et al. ante Hard. Ea. P.

Si non ematur uit. Quem nequit matutescere videlicet, aut percoqui. II.

Natura vini. Inest vis ei vini: nam caput tentat, etc. Ita fibet omnes, non veneni. Est aliud ei nomen ab ea causa inditum, *Milimundrum*, inquit Papias, vulgus vocat, pro eo, quod elevatum mentis indicat: haec herba hyoscyamos appellatur. HARD.

Exprimitur separatum. E semine ait, et caulibus, et follis, separatum exprimi succum, utili in medicina. Prius vitiosa interputatione legeba-

tur: et caulibus foliisque idatur et radice: periude quasi e semine solo separatum, de quo proxime ante sermo erat, non etiam e caulibus foliisque, succus exprimeretur. Retexit ergorem Biosc. IV, 69: Χυλίζεται δὲ ἡ καρπός ἀπόλεις, καὶ τὸ φύλλα, καὶ εἰ καύσοι καπτάσσονται, καὶ ἐχθλεύσανται, ἐν ἡλίῳ ξηραίνονται τοῦ ὑγροῦ... Χυλίζεται δέ καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ κατ' ιδίαν καπτάσσονται ξηρόν, etc. Recentis semine, foliis, caulibusque tuis successus exprimitur quā ad solem exsiccatur... Ellicitur et separatum succus e semine, quam inaruit, etc. Nec suam interim priori electioni constare sententiam infraferunt eo. HARD.

Etiam antiqui. Diuse, l.c. Terna, inquit, quatuorve folia cum vino pota febres epizootias depellunt; ἡπτάλους τυπτούς θεραπεύει. Febris continuae quotidianae genus hoc nomine Graeci intelligunt. HARD.

Febrem. Chilli, febrim; quae varia in membranis Plinianis fere perpetua. Ea. P.

Ut diximus. Nempe lib. XV, 7, et lib. XXIII, 49. HARD.

anib[us] infusum tentat mentem: mireque, ut contra venenum, remedia prodidere his qui id bibissent, et ipsum pro remedio: adeo nullo omnia experiendi fine, ut cogerentur etiam venena prodesse.

XVIII. *Linozostis*, sive parthenion, Mercurii inventum est, ideo apud Graecos Hermupoan multi vocant eam, apud nos omnes Mercuriale. Dno eius genera: masculus et femina, quae efficacior, caule cubitali, interdum ramoso in cacumine, ocimo angustioribus foliis, geniculis densis, alarum cavis

Auribus infusum tentat mentem. Proddest auribus, menti nocet. Apul. e. iv, de Symphonica, sive hyosevamo tit. t: *Ad aurum dolorem: Herbae symphoniacae suces tristis eum oleo rosaceo, et in aurem instillatus, aurum dolorem mirifice tollit: et si verves fuerint, necat eos.* H.

Mireque. Mirum est a medicis, tanquam contra venena remedia tradi, ab illis superada, qui hyosevam bibissent: et ex ipso simul hypnotizamus remedia peti. Ηλεον. — *Mireque*, etc. Vet. apud. Dalec. *mironque*. Eo. P.

XVIII. *Lianotis*. Dose. IV, 191: *Λιανοτης*, si δέ παρθενος, si ἡ Ερπος βοτάνων καλούσι. Et in Nothis: *Πραξις ἐρπη Μερκυριανης μάστιχα*. Mercuriale Galli, ut Latin, vocant, *mercuriale*. Vide iconem ipsius ac seminae apud Lobelium in Obs. 33. Vidinius in horto Regio, Hann.

Hermupoan. Ερπος πόνος (βοτάνων Dimicrid. Eo. P.), id est, Mercurii herba: quo actione et Hermabotane, Ερπος βοτάνων, ab Apuleio etiam appellatur, cap. lxxxix. Ηλεον.

Mercuriale. Hodiisque nobis dicunt *Mercurialis annua* (Dose. enneand. gen. 2254 Pers. Euphorb. Juss.).

In cultis ac ruderatis frequens. Planta Linnaeo dubia; vi hypnotica, purgante gaudens; cosmetica, non emollientis, etc. Antiquis elerum loco habebatur. Sed eius apud nos usus paucior. En. P.

Duo eius genera Haec totidem versus Dose. I. c. Ηλεον. — *Masculis et femina*. *Masculis*, est Mercurialis testiculata; *femina*, Mercurialis spicata, Cissp. Bauh. Brot. — Immo recentioribus probe notum mercuriale testiculatum vere feminam esse quae fructum ferat: spicatum vero marem, quae stamna. Similis apud veteres botanicos nomenclationis error in canabi caeterisque dioecis, ut vocant, plantis, primitu[m] sexus differentia bene innoverit. En. P.

Alarum. Dose. παρχάλας ηλλας, παρχάς έργωτα. Ala proprie pars est hominis concava, subtler brachium, quo et astilla dicitur. Ad huius similitudinem, in herbis ala, quae Græcis παρχάλη, significant cavum illum, inter easalem, et ramulos, infraestrum. unde nova proles egreditur. In arborum ramis pars corundem cava, qua matre adhaerescunt: in qua et gigni aliquando viscum fungosque contingit. Ηλεον.

multis, semine in geniculis dependente: feminae copioso, mari iuxta genicula stante, rariori ac brevi, contorto que: feminae, soluto et candido. Folia maribus nigriora, feminis candidiora: radix supervacua, praetenuis. Nascuntur in campis tribus cultis. Mirum est, quod de utroque eorum genere proditur: ut mares gignantur, hunc facere; ut feminae, illam. Hoc contingere, si a conceptu succus protinus bibatur in passo, edantur folia decocta ex oleo et sale, vel cruda ex aceto. Quidam decoquunt eam in novo fictili cum heliotropio, et duabus aut tribus spicis, donec decoquatur. Decoctum dari iubent, et herbam ipsam in cibo, altero die purgationis mulieribus per triduum, quarto die a balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum usu praedicavit has: ad hunc modum medicorum nemo novit. Ille eas vulvae cum melle, vel rosaceo, vel irino, vel lirino admovit: item ad ciendos menses secundasque. Hoc idem praestare potu fotuque dixit. In-

Semine in geniculis. E sinu foliorum dependente. HARD.

Brevi. In formam testiculorum, δέσποινος ὄρχιδων, inquit Dioscor. unde et testiculatam Latinum mercuriale dicere, ut auctor est Apul. c. LXXXII. HARD.

Contorto que. Parvo, rotundo, duorum testiculorum figura. DAL.

Mirum. Hoc pariter Dioscor. Iolidem verbis, i. e. HARD.

Hoc contingere, si, etc. Diose. loc. cil. HARD.

Decoccum dari iubent, etc. Dioscor. loc. cil. HARD.

Hippocrates. De Morb. mul. I, t. 63, pag. 455; I. 74, p. 461; I. 82, p. 465; I. 85, p. 468, etc. Lib. de Nat. mul. t. 8, p. 364; t. 41, p. 366; t.

48, p. 371, etc. Lib. II de Morbis, I. 42, p. 43, etc. HARD.

Medicorum nemo novit. Plinius hac in re se parum medicinae peritum ostendit, qui pessorum sed eiusmodi mala utilium confectionem ignoraverit. DALC. — *Medicorum.* Carpil acui sui medicos. Nostra etiam aetate mercuriali utuntur in pessis. II.

Vulvae. Suffocati. DAL.

Item ad ciendos menses. Apul. cap. LXXXI, tom. 2: *Ad menstrua cienda:* *Herba mercurialis cum oleo irino vel rosaceo admota, mox provocat sanguinem menstruum.* HARD.

Hoc idem praestare. Hipp. lib. de Nat. mul. I. 29, p. 377, ad ciendos menses, ἐν τὰ ἐπιμήνια μὲν γίνεται, Αὐτοκόστους τὸν καρπὸν καὶ τὰ γύνακα

stillavit auribus olidis succum, inunxitque cum vino vetere. Alvo folia imposuit, epiphoris : stranguriae, et vesicae. Decocatum eius dedit cum myrrha et ihure. Alvo quidem solvendae, vel in febri, decoquitur quantum manus capiat in duobus sextariis aquae ad dimidias: bibitur sale et mellé admixto: necnon cum ungula suis, aut gallinaceo decoctum salubrius. Purgationis causa pntavere aliqui utramque dandam, sive cum malva deductum. Thoracem purgant, bilem detrahunt; sed stomachum laedunt. Reliquos usus dicemus suis locis.

XIX. Invenit et Achilles discipulus Chironis, qua vulneribus mederetur, quae ob id Achilleos vocatur. Hac sanasse Telephum dicitur. Alii primum aeru-

*τὸν εἰς τὸν δούναν μήνα. Mercurialis se-
men et folia in vino bibenda praebe,
Δινοκράτειος γιλλά τρίχες τὸν πάκτη
προσθέτειν. Mercurialis folia trita in
luteo subde. Haad.*

*Instillavit auribus olidis. Quum quis ex auro male olei, ix roū ὀτρός κακόν
ἔγει, inquit Hippocr. de int. Affect.
lit. 34; id quod splenitis accidere
doget. Apul. cap. xxxii, l. 4, si aqua
in aures introierit, ad extrahendam
mercurialis quoque succum instillat.
Haad.*

*Epiphoris. Fluxionibus in ventrem.
Dat: — Epiphoris. Oculorum videlicet:
neque enim alias Plinius intel-
git, nisi specialiter significet. Dale-
campus fluxiones in ventrem inter-
pretatur, quo sensu nusquam vocem
eam Noster accipit. Sed et ab Apuleio
Lugdunensis medicus arguitur, ita
scribente scilicet cap. xxxii: Ad epi-
phoras oculorum: Herbar mercurialis
folia, inquit, cum vino, etc. H.*

*Alvo quidem solvendae. Q. Seren.
cap. xxxix, p. 443: Saepe cibi specie,*

*vitiq vel corporis ipso Potibus aut duris
restricta morabitur alvus: Vincesur
talis morsa gramine mercuriali, Culus
aquaum cocci minimo cum melle bibe-
mus. Et Apul. cap. lxxii, tit. 1: Ad
ventris duritiam: Herbam mercuriale
coquens, et tritam ex passo dabis: statim
detrahet, et stomachum purgabit: tunc
seruen eius tritum ex passo dato, etc.
Scrib. Larg. Comp. cxxxv: Mollit
ergo alvum herba mercurialis, lenibus
oleribus quamplurima mixta. H.*

*Vngula. Pede smix salso, qui sua
sanguine alvum irritat. DAL.*

*Gallinaceo decoctum. Nempe ve-
teri, cuius iuscum alvum subducit.
DALC.*

*Vtrinque. Marem videlicet ferri-
namque. Haad.*

*Bilem detrahunt. Mare. Emp. c. xxv,
p. 217. Haad.*

XIX. Quae ob id Achilleos, etc.
Haec sideritis Heraclae est, de qua c.
45. Haad.

*Hac sanasse Telephum. Herculis
filium, Mysorum regem, ab Achille*

ginem invenisse, utilissimam emplastris, ideoque pingitur a cuspidi decutienti eam gladio in vulnus Tepheli. Alii utroque usum medicamento volunt. Aliqui et hanc panacem heracleon, alii sideritin, et apud nos millefoliam vocant, cubitali scapo, ramosam, minutioribus quam feniculi foliis vestitam ab imo. Alii fatentur quidem illam vulneribus utilem, sed veram achilleon esse scapo caeruleo pedali, sine ramis, ex omni parte singulis foliis rotundis eleganter vestitam. Alii quadrato caule, capitulis marrubii,

ipso sanatum, a quo vulneratus fuerat. Consulto enim oraculo, responsum tolit, Ο τρώξες λέστει. Supplex itaque Achilli factus, id ab ipso impetravit. Hor. Epod. XVII, vs. 8: *Movit nepotem Telephus Nereium, In quem superbos ordinaverat agmina Myrsorum, et in quem tela acuta torserat.*

HARO.

Alii. Quo spectat Ovid. de Rem. Amor. v. 47: *Vulnus in Herculeo quae quondam fecerat hoste, Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.* Hoc iterum Plinius repetit XXXIV, 45. HARO.

A cuspidi. Sic et Chifflet. ex cuspidi Gron. et al. Eo. P.

Aliqui et hanc panacem. Prima achillea Plinii, eadem est Dioscor. Secunda, myriophyllum Dioscor. Tertia, sideritis, heraclea prima Diosc. Quarta et quinta, sideritis heraclea Cratevae, et tertia Dioscoridis. Sexta, sideritis secundus Dioscorid. DAL: — *Aliqui.* Aliqui sanatum, inquit, Telephum annui, herba millefolia, quam et panacen heracleon, et Achilleam, et sideritin vocant. In his Apuleius, esp. lxxxviii: *Græci myriophyllum... aliachilleon... Latinimillefolium... Hanc herbas Achilles inventis: unde vulnera ferro focta so-*

nabat: et ob id Achilles vocatur: hoc sanasse Telephum dicitur. Haec Achillea Dioscoridi est, IV, 36, quam et sideritim appellatam ait. Millefolium idem terrestre, seu militaris herba, de qua diximus libro anteriore, cap. 95; pista a Labelio, et diximus, et Dodonaeo, pag. 101, II. — Achillea Dioscorid. loc. cit. καλλίνον τυπική καὶ τὰ ἄχιλλεον συνηπίτε, etc. fert scapo dodrantales, aut etiam immiores fusorum effigie, foliis, circumdatos minutulis, ex obliquo crebras habentibus incisuras... umbellam vero in escumine rotundam, floribus candidis, vel aurum aemulantibus, vel etiam putpureis. Achillea autem, cui τὰ ἄνθη χρυσόν τονται, nobis, auctore Sprengelio, est *Achillea tomentosa* (*Syngenes. superst.* gen. 1887 Pers. *Corymbif.* Juss. J.). Habitat in siccis, aprecriis, subalpinis: *Achillea tanacetifolia* est eiusus τὰ ἄνθη πορφύρα, si fert V, cod. apud Sarac. Habitat in subalpinis: *Achillea* demum *nobilis*, cuius τὰ ἄνθη λυκά; crescit in aprecriis, nemorosis. Conf. Histor. Rei herbar. tom. I, p. 188. Eo. P.

Alii quadrato caule, capitibus marrubii (sic olim). Lege, capitulis. Lib. XXVII, 9: *In escumine capitula sunt*

folio quercus. Hanc etiam praecisos nervos glutinare faciunt. Alii sideritin in maceriis nascentem, quam teratur, foedi odoris. Etiamnum aliam similem huic, sed candidioribus foliis et pinguioribus, tenuioribus caulinulis, in vineis nascentem. Aliam vero binum cubitorum, ramulis exilibus, triangulis, folio filicis, pediculo longo, betae semine, omnes vulneribus præcipuas. Nostri eam, quæ est latissimo folio, scopam regiam vocant. Medetur anginis suum.

echinata spinis; eiusdem cap. 41: *Capitula sunt in summo coute tenacia*.
Ges. — Alii. Hace sideritis prior Dioscor. IV, 33, de qua ille paria referit totidem verbis: folio nempe marrubii, ad similitudinem foliorum quercus accedente, et quadrangularis caulinibus, in quibus orbiculata interdum, ut in marrubio, verticilla conspicuntur. Recentior actas in officinis herbariis iudaicam, et *Tetrahil* barbaro nomine vocat; a Dodonaeo pingitur pag. 94, Ruellio adstipulante; III, p. 594. II. — Σιδηρίτης, εἰ δὲ Ηράκλειαν Dioscorid. loc. laud. nobis *Sideritis Heraclea* (*Didynam. gyman-* nosp. gen. 1392 Pers. *Labiæt. Juss.*). Habitat in Pedemontio, agro Nicaceensi, etc. En. P.

Hanc etiam praecisos nervos, etc. Dioscorid. loc. cit. Δύναμιν δὲ ἔχει τὰ φύλλα καπαλοσόριτα τραυμάτων τολλετικέν, etc. Et est ea dos herbae iudaicae propria. II.

Alii siderites. Et id heracleæ sideriti natale aolutum, de qua e. 45 diximus. Dioscorid IV, 33: Σιδηρίτης... Ηράκλεια... φροντίνει τοῖχος και ἀρπέλειν, in maceris vinetisque. II. — *Phegallandrium Mutellina* Linn. (*Pentand. digyn. geo.* 708 Pers. sub *Meo. Umbellif. Juss.*), de quo iam dielum. Ed. P.

Allam vero binum cubitorum. Nempe sideritis Dioscoridis alteram, quam ille iisdem omnino notis delineat, IV, 34, quæ omnes pulchre cadunt in eam, quam pimpinellam in Gallia vulgus appellat, *la pimprenelle*: quam et thryallidem Theophr. vocari diximus XXI, 61. Huius est exigua vis ad vulnera. Anguillæ, Parl. XIV, pag. 257: *La seconde siderite non è altro che la Pimpinella nostra comune*. Harv. — Σιδηρίτης ἄλλα. Dioc. IV, 31, nobis est *Sanguisorba officinalis* (*Tetrand. monogyn. gen.* 291 Pers. Rosne, Juss.). Habitat in pratis siccioribus. Confer Column. Ephr. I, 37, pag. 124. Hermodorum *Listarchum* primum fuisse, qui haec plantam detexit, affirmat Anguillæ. loc. proxime laud. et in insula Archipelagi eam σιδηρίτεως etiamnunc nominari. Planta Linnaea exoleta, superflua, cui tamen vis adstringens, tonica. Conf. Nat. med. p. 56, ed. Schr.-Spreng. Hist. Rei herb. t. I, p. 159 sq. En. P.

Scopam. In Indice *soopa regia*. In MSS. quibusdam *scopas regias* h. loc. legitur. *Pimpinella silvestris* est, seu *sanguisorba maior*, delineata a Dodonaeo, p. 165. Ruellius, III, p. 594, falso arbitratur eam esse quam vulgus *carpetaniorum* *herbam* appellat;

XX. Invenit et Teucer eadem aetate Teucrion, quam quidam hemionion vocant, spargentein iuncos tenues, folia parva, asperis locis nascentem, austero sapore, numquam florentem: neque semen gignit. Medetur lienibus: constatque sic invenientam: quum exta super eam projecta essent, adhaesisse lieni, eumque exinanisse. Ob id a quibusdam splenion vocatur. Narrant sues, qui radicem eius ederint, sine splene inveniri. Quidam ramis hyssopi surculosam, folio fabae, eodem nomine appellant, et colligi florentem adhuc iubent: adeo florere non dubitant; maximeque ex Ciliciis et Pisidiae montibus laudant.

quod materiarii fabri saepiuscule haec utuntur ad glutinanda vulnera. HARO. — Scopam. Brot. ex MSS. Regg. et edit. principi, *scopas regias*. Scopa regia, de qua iam Noster egit XXI, 15, auctore Sprengelio, est *Chenopodiaceae Scoparia* (*Peutand. digyn. gen. 637 Pers. Chenop. Juss.*). Habitat in Carniola, Graecia, etc. Brot. pest Dalecampium, habet Tanacetum minus album, odore camphorae. En. P.

Medetur anginaz suam. In antiquo codice legitur *succus*, non *saum*. PIST.

XX. Invenit et Teuc. Telamonis filius, Peiami sororis filius. De quo Horat. Carm. IV, Od. 7: *Primusque Teucer tela cydonio direxit arca.* H.

Teucrion. Teucrion, chamaedryna quoque vocari Dioscor. ait: asplenon vero hemionion. DAL. — *Teucrion.* Non illud quidem Dioscoridis Teuchrium est, sed hemionitis, cuius ille istud fere verbis meminit, III, 152: Ήμιονίτης, εἰ δὲ αὐλάνιος, etc. Sie etiam Orib. XI, p. 498. Pingitur a Dodoneo, p. 464. Hemionion patiter Teucrion appellari auctor est Apuleius, cap. lvi. Sed cum lonchitis male confundit. HARO. — Ήμιο-

νίτη; Dioscor. loc. cit. nobis codem nomine est *Asplenium Hemionitis ex Cryptogam.* Linn. *Filio. ordine. Juss.* Ασπλένιον, εἰ δὲ ἡμιόνιον, de quo Graecus auctor III, 151, nobis est *Asplenium Ceterach*; sic appellatum non quod splenem absumat, ut fallo quidam putant, sed quod spleni, ut ceteris obstructis visceribus ferat opem. Conf. Geolfr. Mat. med. tom. III, p. 292. sq. ED. P.

Constatque. Haec totidem verbis Apul. t. c. HARO.

Narrant sues, qui radicem eius ederint, etc. Apull. II. cc. HARO.

Quidam. Et haec pariter Apuleius, t. c. *Hoc Teucrionum Dioscoridis videtur, III, 111, simillimum chamaedryi, vel ipsa sorte chamaedrys, de qua libro anteriore diximus, cap. 50.* Nam et ipsam aliqui appellavere Teucrion. II. — Τεύκριον, εἰ δὲ καὶ τοῦτο χάμαιδρυν Dioscorid. loc. imp. Iaud. nobis est *Teucrion lucidans* (*Diodynam. gymni. gen. 1372 Pers. Labiat.* Juss.). Habitat in Sabaudia, Gallo-provincia, etc. Cf. Hist. Rei herb. tom. I, p. 179. ED. P.

XXI. Melampodis fama, divinationis artibus nota est. Ab hoc appellatur unum ellebori genus Melampodium. Aliqui pastorem eodem nomine invenisse tradunt, capras purgari pasto illo animadvertisente, datoque lacte earum sanasse Proetidas furentes. Quamobrem de omnibus eius generibus dici simul convenit. Prima duo sunt, candidum et nigrum. Ille radicibus tantum intelligi tradunt plerique. Alii folia nigri, platano similia, sed minora, nigrioraque et pluribus

XXI. *Melampodis*. De quo nos scripsi, VII, 33. HARO.

Aliqui pastorem. Ita Dioscor. IV, 451. At Apollodorus Athen in Bibl. purgationem Proeli filiarum, potius ad valem Melampoda, quam ad pastorem referit: natasque sit ex Proeto et Stenoboea filias, Lysippen, Iphinoe, et Iphianassam: quae ubi primum adleverint, vexatae insomni sint et sed Melampodis cures purgatione usas ex his duas resipuisse. Huc autem in eis extrarem fuisse mentis animisque, boves ut se erederent, quod Virgil. quoque in Bucol. Ecl. VI, v. 48, significat, nequit fabulosum videri delire, disce ex Aegineta, III, ubi de atra bilie. HARO.

Pasto illo animadvertisente. Theophrastus id animadversum tradit in ovibus que veratrum gustassent. DAT.

Sanasse proetidas furentes. Atra bile percitas. Vide lib. XI, c. 37. Apud Sextum Empiricum, lib. VI, Pyrronium, Polyanthus Cyrenaeus si Aeseulapio curas fuisse ait, non a Melampode, ut Eudoxus apud Stephanum scribit. Vide Ovid. nlt. Metam. Vitruvium, III, 8; Politian. Miscell. cap. 50. HARO.

Prima duo sunt. Tradit haec deinceps ad verbum Theophrasti. Histor.

IX, 44. Genus utrumque vidimus in horto Regio. Nigrum, *ellebore noir*, a Clusio pingitur accurate Hist. Rar. pl. 2, p. 274. Candidum, *ellebore bleue*, in Eyslettensi horto. II.

Hoc radicibus, etc. Alii similia esse aucti genera ellebori duci: radice lantum differre: huius candida, alle-rius nigra: Οἱ μὲν γέροι φασὶν σίκης, πλὴν τῶν χρόνων πάνων ὅταρεντέων τε βῆται τοῦ μήτρας τοῦ δι μέλανων. Theophr. loc. cit. HARO.

Alii folia nigri platano similia. Voss nigra platano. Scribe: *Alii folia nigra platano similia*. Gr. *Alii*, Diocede vetero nigro, IV, 451: Εξι δι τὰ ρύπα χλωρά, πλατάνῳ προσερπίνη, ἑκάτεον δι, καὶ πλανγώστερα, καὶ μελάντερα, II. — *Elliophoros* μέλας, οἱ δὲ μελαχρυστέοις Dioc. IV, 451; nobis *Helleborus orientalis* (*Polyand. polygin.* gen. 1366 Pers. *Ranunculac.* Juss.). Habitat in Oriente; optime provenire in insula Anticyra, haud procul ab Euboea et in Olympo monte ferebatur. Ibidem et nostras Clar. Tournefortius observavit hanc speciem quae ab *H. viridis* foliis subtilis pilosis, caule ramoso et floribus subrubicundis differt Conf. Lamarck. Encycl. III, 93. Pausanias X, 37, auctor est eam radicem ab Amphictyo-

divisuris scissa: albi, betae incipientis: haec quoque nigriora, et canarium dorso rubescens. Vtraque caule palmi ferulaceo, bulborum tunieis convoluto, radice fimbriata caeparum modo. Nigro equi, boves, sues necantur; itaque carent id, quum candido vescantur. Tempestivum esse tradunt messibus. Plurimum autem nascitur in Oeta monte: et optimum uno eius loco circa Pyram. Nigrum ubique provenit, sed melius in Helicone, qui mons et aliis laudatur herbis. Candidum probatur Oetaeum: secundum Ponticum; tertio loco Eleaticum, quod in vitibus nasci-

nibus Cirrhae oppidum Solonis tempore obsidentibus, in Iontem Plisti fluminis infectam fuisse, ut venenato aqua. Ed. P.

Albi. Ellebori alii folia sunt, inquit Dioscor. IV, 150, betae silvestris similia, sed breviora, nigritaque, et dorsi spina rubescit: ἔρεις τοῦ στόχλου ἄγριον, βασιχύτηρα δὲ καὶ μαλάτηρα, καὶ τῇ φύῃ ἴρυθρά. II. Εὐλίθεος λένος græcis scriptoribus, nobis est *Keratrum album* (*Hexand. trigyn.* gen. 882 Pers. June. Juss.). Habitat in Europæ et Ameriæ Boreal, montosis, ad rivos. Ed. P.

Vtrisque. De candido id diserte Dioscorid. loc. cit. Καύλος δι πλευρισμῶν, κόλπου, περιφοροζύμους ὅταν ἀρχεῖται Ἑρακλεῖσθαι. *Caudam* palmi altitudeis conseruam, quā quidem tunieis, quibus convolvitur, abducat, quāviscere incipit. II.

Radicē fimbriata. Fibrata, tenuibus fibris distincta. Prius insulse, vibrata, legobatur. Sequuti sumus fidem codicū MSS. Heg. Colb. Ch. et vet. Dalec. et quod his multo certius est, Dioscor. ipsum, cuius haec verba de elleboro candido, IV, 150: Πέρις δὲ οὐπιστος πολλαι, λεπται, ἀπὸ κεραλίου

μικροῦ καὶ ἐπιμένους, ωπηρι προμανῶν, συμπτυχνιατι. Radices subiacent numerose, tenues ac fibratae, ab exiguo et oblongo capitulo, eis cæpta, exentes, eidemque adnexae. Tradit eadem et de verso nigro cap. sq. Hard.

Nigro. Sic Theophrast. l. c. sed idem candido vesci tantum oves dixit, τὰ πρόβατα. Hard.

Tempestivum. Candidum quidem messibus colligi Dioscor. iubet IV, 150. Hard.

Plurimum autem nascitur in Octa monte, etc. Theophrast. l. c. Ex τῆς Οἴτης συλλύουσε: πλευτὸς γάρ ἵττοῦ φύεται καὶ ἔριτος: μοναχοῦ δὲ φύεται τῆς Οἴτης περὶ τὴν Πύραν. Pyra locus est in eius montis vertice, in quo sacrilegantem Herculem; ubi se coniecerat in rogo, arsiisse. Runt. Claudioanus, de tertio Cons. Honori, v. 114; *Iuga desris Oetes, Herodeo danuata rogo.* Hard.

Nigrum ubique provenit. Dioscorid. IV, 151, post Theophrast. loc. c. ad verbum. Hard.

Candidum probatur Oetaeum. Theophrast. l. c. Hard.

ferunt; quarto Parnassium, quod adulteratur Aetlico, ex vicino. Nigrum ex his Melampodium vocant, quo et domos sufficiunt purgantque, spargentes et pecora, cum precatione solenni: hoc et religiosius colligitur. Primum enim gladio circumscribitur. Dein qui succisurus est, ortum spectat: et precatur, ut id dñeceat sibi concedentibus diis facere, observatque aquilae volatus: fere enim secantibus interest: et si prope advolavit, moriturum illo anno qui succidat, augurium est. Nec album facile colligitur, caput aggravans, maxime nisi praesunatur allium, et subinde vinum sorbeatur, celeriterque fodiat. Nigrum alii ectomon vocant, alii polyrrhizon: purgat per infer-

Parnassium. Parnassicus et Aetolicus, quos vendeutes et ementei multi discernere nesciunt, dari sunt, perquam rugosi et flaccidi. Theophrasti. DALE.

Melampodium. Ab inventore. Theophrast. loc. cit. Καλεῖσθαι δὲ τὸν μέλανον τοῦ; ἐν τῷ τριπότῳ; καὶ ἀντρόποτος; Μελαμπόδιον, etc. Sic etiam Diosc. IV, 150. HARR.

Quo et domos sufficiunt. Diosc. loc. cit. Περιβάνουνται καὶ εἰκίνης αὐτοῖς, καθηρτέστεροι πάνται νομίζοντες. Sed et eo domos aspergunt, purgandi expiandique vim iaceat ei rati. Theophr. l. c. Καθηρίουν δὲ οὐκ εἴτε καὶ πρόσταχτα, συνεπάθουντες τινας ἱερόδιαν. Lustrant autem eo sive, ovesque eam incantatione quadam. HARR.

Primum enim gladio, etc. Hie rilus omnis: Theophrast. quoque describitur Hist. IX, 9. HARR.

Et precatur, etc. Stant, inquit, et Apollinem Aesculapium deprecantur, ut ea res sibi feliciter cedat. Diosc. IV, 151. HARR.

Observatque. Observat, num aquila

sibi in eo opere occupata, intervenient: abstinet, si certat. Periculum enim imminet secanti, etc. Theophr. et Dioscorid. locis supra appellatis. HARR.

Nec album. De nigro haec Diosc. prodidit, l. c. de elleborn universum, Theophr. Histor. Plant. IX, 9. H.

Nigrum. Galen. In Explic. voc. Hippocr. pag. 89. Εκτόμου, θλιβόρου μέλανος. Hesychius ἔκτομόν, θλιβόρος. Eriotian. in coll. dictio. Hipp. apud Galen. p. 119: ἔκτομον Διοκλῆς γνεσίον οὐτοις καλεῖσθαι τὸ μέλανον θλιβόρος. Dioscorid. loc. cit. Θλιβόρος μέλας, οἱ δὲ Μελαμπόδιοι, οἱ δὲ ξεστομοι (lege ξεστομον), οἱ δὲ τελεβρύζοντες, a multa, ut disimus, radice limbricala. Prius in editis libris entomou: in MSS. eucymon: utrumque perverse. HARR.

Purgat per inferna, etc. Purgatio es elleboro nascenti medicinae coeva fuit. Hippocrates utrasque ellebori species usus est, qui ellebori simpliciter dicti vocē, album designat; nigrum vero cum adiectione semper

na: candidum autem vomitione, causasque morborum extrahit; quondam terrible, postea tam promiscuum, ut plerique studiorum gratia ad pervidenda aerius, quae commentabantur; saepius sumptitaverint. Carneadem responsorum Zenonis libris: Dru-
sum quoque apud nos, tribunorum popularium cla-
rissimum (cui ante omnes plebs stans plausit, op-
timates vero bellum Marsicum imputavere), constat
hoc medicamento liberatum comitali morbo in Anti-
cyra insula. Ibi enim tutissime sumitur, quoniam,

denominat, ut putat Galenus. Haec autem purgandi ratio spectatissima omnibus medicis suspecta fuit, nec nisi summa cum cautione ab ipsis Veteribus adhiberi solita. Hodie apud nos ellebori usus sere exolevit, ex eo potassimum tempore quo stibii (ēmō-
tique) præparationes catharticae el-
vomitoriae innoverunt: quae qui-
dem iutiores longe videntur purgandi
rationes, nec minus efficas. Conf.
Geoffr. Mater. med. tom. II, p. 74
sqq. et Excurs. I de Elleboro ad calc.
huius libri. Eo. P.

Candidum. Marcell. Emp. c. xxx,
p. 21, et Dioscorid. IV, 450: Καθί-
πει δὲ τὸ ἄρτον, ἀγανάκτη.
Purgat vomitionibus variis coloris hu-
mores extrahens. H.

Vt plerique. Haec intidem verbis Gellius, XVII, 15, p. 968, de Carneade in primis. Et Valer. Maxim. VIII, 7, n. 5: *Carneades cum Chry-
sippo diaputaturus, elleboro se ante
purgabat, ad exprimentum ingenium
suum attentius, et illius refellendum
aerius: quas potionem industria soli-
dae laudis cupidis efficit appetenias.*
De Carneade alias diximus, VII, 31.
Hab. o.

Carneadem. De Chrysippo idem

PLIN. N. H. Tom. VII

acebit Petronius in Satyrā: *Chrysip-
pus, inquit, ut ad inventiōnem suffi-
ceret, ter elleboro animum dederit.*
DALRC.

Druum. Illic locum Gellius ita
resitat l. e. p. 97: *Sed elleborum sumi
posse tutissime in insula. Anticyra Pli-
nius Secundus in libris naturalis histo-
riæ scriptis: prop̄p̄ea L̄vium Dra-
sum, qui tribus plebis fuit, quam
morbus, quā comitialis dicitur, pate-
retur, Anticyram navigare, et in ea
insula elleborum bibisse ait, atque ita
morbo liberatus. Nigrum verstrum
ad comitiales morbum Celsius quo-
que denominat, III, 23. H.*

*Optimates vero bellum Marsicum
imputavere.* Nostrum exemplar, im-
portaverū, non imputavere. Caeterum
verba haec, enī ante omnes plebs
astuta planit, optimates vero bellum
Marsicum imputavere, non puto esse
Pliniana: aliena enim videntur ab
ipsa re de qua agitur. Part. — *Opti-
mates. Sociale, vel Marsicum bellum
appellatum est, quod a Marsis pri-
mum conciatum fuit. Etenim Latini
omnes, ac plarique Italiae populi,
indigne ferentes, se laborum omoium
ac periculorum participes, ab com-
munione imperii et honoris excludi,*

M m

ut diximus, **sesamoides** admiscent. Italia veratrum vocat. Farina eorum per se, et mixta radieula, quæ lanas diximus lavari, sternumentum facit, amboque somnum. Leguntur autem tenuissimæ radices brevesque, ac velut decurtatae etiam hæc. Nam suinna, quæ est crassissima, caepis similis, canibus tantum datur purgationis causa. Antiqui radicem cortice quam carnosissimæ seligebant, quo tenuior eximeretur medulla. Hanc humidis spongiis oportam + turgescentemque acu in longitudinem findebant. Deinde fila in umbra siccabant, iis utentes: nunc ramulos ipsos ab radice quam gravissimi corticis, ita dant. Optimum, quod acre gusto fervensque, in frangendo pulverem emittit. Durare vim eius xxx annis ferunt.

frustra per Druum, qui hac arte conciliaj animis affectabat imperium, sperata civitate, quod iure non poterant, armis consequi studuerunt. Haec prolixus Flor. III, 18, et alii. II.

Sesamoides. Endymetidæ pŷa Diocor. IV, 62, quod anticyricum eleborum Galen. vocat, de Facult. simplic. med. VIII, 108; nobis est Regeda alba (*Dodecaud. trigyn.* gen. 1188 Pers. *Capparid. affin.* Juss.). Habitat in Gallia australi, etc. Cf. lib. XXII, cap. 64. Ed. P.

Qua. Lib. XIX, 18. HARO.

Sternumentum. Scrib. Larg. Comp. I, n. 10: *Proritas sternumentum etiam per se contumum, et naribus infectum veratrum album. Nigrum, siccum; et aridum sternumentum statim levitat.* H. — *Sternumentum.* Gron. et al. ante HARO. *sternumentum.* Ed. P.

Amboque somnum. Nec verum id, nec verisimile. Lego, somnum discussant. DAL.

Ac velut decurtatae. Id est, quod Antylus et Posidonius apud Aethem

præcipiunt, veratri deligendas esse radices parvas, sive tenues, sed plenas, non rugosas, nec in aquam instar caudæ muris desinentes. DAL.

Antiqui. Sic Dioscorid. de nitroque eleboro, eligi iubet carnosum, et cui tenuis medulla sit: *Ἐκλύει δὲ τὸν εὐτρόπον, καὶ τὸτε πολὺ ἔχει τὴν ἐντριπλίνην.*

Hanc humidis spongiis. Ut aqua mafaciat radix turgesceret, scilicetque dividetur acu, vel fornicula, in tenuis fila. HARO.

Acu in longitudinem findebant. *Πορθεῖσα, non acu, legendum esse Plinius ipse ostendit non multo post. Conf. cap. 23 fin. PAR.*

Ramulos ipsos. Fibras radicum integras. HARO.

Opeïnum. Candidum probat Dioce. IV, 150, quod non sit admodum gustu fervens, ἀκρυπά τῇ γένει οὐ λίαν. Nigrum cap. 3q. acre gusto, fervensque, δριψάτι τῇ γένει, καὶ πυράδη. HARO.

Pulverem emittit. Fumosum sapo-

XXII. Nigrum medetur paralyticis, insanientibus, hydropicis, dum citra febrim, podagris veteribus, articulariis morbis. Trahit alvum, et bilem, pituitasque. Ex aqua datur ad leniter molliendam alvum, plurimum drachma, modice quatuor obolis. Miscueré aliqui et scammonerem, sed tutius salem. In dulcibus datum copiosius periculum infert; oculorum caliginem fotu discutit: ob id quidam et ipunxere trito. Strumas, suppurata, duritias concoquit et purgat; item fistulas, tertia die exemptum. Verrucas tollit cum squamis aeris et sandaracha. Hydropicorum ventri imponitur cum farina hordeacea et vino. Pecorum et iumentorum pituitas sanat, surculo per aurem traecto, et postero die eadem hora exempto. Scabiem

rem. Actis ex Antyo. Pulvis evanidam vetustalem indicat, quamvis Dioscorides tale probet. DALE. — Plinius ex sententia Casp. Hofmanni in Varr. Lect. lib. I, 4, p. 2, hoc indicit. Elleborus dum frangitur, debet emittere sumosum quid ceu pulverem, quod subite nares feriat, et aeredine sua sternutationem ciat. Acti locus est Tetr. I, lib. III, cap. 126. Ergo Dioscorides lib. IV, cap. 145, et Plinius inter se non pugnant. Harn. — Pulverem. Diosc. IV, 150: Χνοῦ ἀπλή; ἐν τῷ δρακόντει, πυλερεμ εμίτεν, διων frangitur. VI plurimum evanidam vetustalem sapit, quod dum frangitur, saliscit in pulverem. II.

XXII. Nigram. Ille totidem verbi Diosc. IV, 151. HARD.

Trahit. Marc. Emp. c. x, pag. 212. Diosc. II, cc. Καθάρισθαι τὸν κάπων ρέμην, ἔγων ρέμην καὶ χολὴν, purgat per inferna, trahitque pithitam et bitem. HARD. — Trahit alvum. Brot. ex Reg. cod. 2, trahit ex alvo bitem. ED. P.

Ex aqua datur ad, etc. Diosc. loc. cit. HARD.

Miscueré aliqui. Marc. Empir. et Diosc. II, cc. HARD. — Scammonerem. Σκαμμώνεις Hipp. de Morb. mulier. I, 59; σκαμμώνης Diosc. IV, 171; nobis *Convolvulus Scammonia* (*Pentand. monogyn.* gen. 416 Pers. *Convolvac.* Just.). Habitat in Syria, Mysia, Cappadocia. De eo flos eius suo loco agenum. EN. P.

Oculorum. Collyriis admisceret silt Dioscorides ad oculorum discutiendum caliginem. HARO.

Item fistulas, etc. Diosc. IV, 151; Σύριης δὲ καθάρισθαι κατάβλεψη, ταῦτα τρίτην ἀξιαρεῖται. Fistulas indatum ac tertia die exemptum purgat. HARO.

Hydropicorum. Totidem verbis Diosc. Euf. II, 67. HARD.

Pecorum. Vlm oninno parem ac geminam consiliginis radiei inferius attribuit, XXVI, 21. HARD.

Scabiem quadrupedum cum thure aut cera, ac pice, vel cum pissolaeo. Scri-

quadrupedum cum thure aut cera, ac pice, vel cum pisselaeo.

XXIII. Album optimum, quod celerrime movet sternumenta: sed multum terribilis nigro, praecipue si quis appāratum poturorum apud antiquos legat, contra horrores, strangulatus, intempestivas somni vīres, singultus infinitos aut sternumenta, stomachi dissolutiones, tardiores vomitus aut longiores exiguios aut nimios. Quippe alia dare soliti, quae concitarent vomitiones, ipsumque elleborum extraherent medicamentis, aut clysteribus: saepe etiam sanguine venis emissō. Iam vero et quum prospere cedat, terribili visu, variis coloribus vomitionum, et post vomitiones observatione alvi, balinearum dispensatione, totius corporis cura, antecedente omnia haec magno terrore famae: namque tradunt absūmi carnem, si coquatur una. Sed antiquorum vitium erat, quod propter hos metus parcus dabant; quum celerius erumpat, quo largius sumitur. Themison binas non amplius drachmas datavit: sequentes et quaternas de-

be, ut ante monui cedrelaeo. Dioscorides lib. IV: *Seabiem sonat illatum cuon thure aut cera et pice et cedrelaeo.* Plin. — *Seabiem.* Diosc. t. 51: Θρηπτοῦ δι καὶ φόρες, μετὰ λιθωτοῦ, ἢ χροῦ, καὶ πίστης, καὶ κυδρίου. Διάσιν εκταχρέμενας. Quod Διάσιν κιδρίον vocal. Dioscorides, Plinio, ut monuimus XXIV, 11, pis selaeon est. HARD.

XXIII. *Album optimum*, etc. Diosc. IV, 150. HARD. — Si quis appar. De antiquo elleborum praeparandi modo, ita ut horrores praecaverentur, et strangulatus, etc. quem reeductiores medici elleborismum dicere, cf. Exc. I ad fin. hui. lib. Ed. P.

Balnearum dispensatione. Lib. IV, Aphorism. 13, 14, 15, Hipp. humectari prius corpora eorum iubet, qui veratro non facile purgantur; quod optimè fit balneo, quiete, pleniore cibo. Balneum etiam prodest in convulsione ab elleboro escitala, cuius meminit Hipp. l. V, aph. 1; balneum etiam sumpto veratro, tardiorum vomitum accelerat. Paulus. DALE.

Namque tradunt absūmi carnem. Hoc pariter Diosc. J. c. Συγχαθιψόμενος εἰς ράπται, συντήκαι αὐτά. H.

Datavit. Ita Reg. I, cum editis Reg. 2, dedit. HARD.

dere, claro Herophili praeconio, qui elleborum fortissimi ducis similitudini aequabat. Concitatis enim intus omnibus, ipsum in primis exire. Praeterea mirum inventum est, quod incisum forniculis, ut diximus, cibrant: cortex remanet, hoc inaniunt: medulla cadit; haec in nimia purgatione data vomitiones sistit.

XXIV. Cavendum est felici quoque cura, ne nubilo die detur: quippe impetibiles cruciatus existunt. Nam aestate potius, quam hieme dandum, non est in dubio. Corpus septem diebus ante praeparandum cibis acribus, abstinentia vini, quarto et tertio die vomitionibus, pridie coenae abstinentia. Album et in dulci datur, aptissime vero in lente aut pulte. Nuper in-

Qui elleborum fortissimi ducis similitudine aequabat. Similior veras lectio est; qui elleborum fortissimo duci similitudine aequabat, quanquam suspicor verbum similitudine adiectum esse. PIST.

Iuximum forniculis. Tot modis sumitur verae album. 1° Radicula tota nocte confixa eius festucis ad drach. VI postridie sumitur ex osymelite. 2° Infusum in hemina aquae pluviae drach. VI citra decoctionem, post triduum, bibitur. 3° Decocit lib. I in duobus sextariis aquae additis melis lib. II percoetum, ad cochlear magnum linguitur. 4° Segmenta minutum forficis concias, furfuris magnitudine, ad drach. II dantur cum alia, piassana, hydromelite, calidis. 5° Pulvis crassiusculus sorbetur cum cremore piassanae, ad drach. I. 6° Polvis tenuissimus ad drach. IV cum melle formatis catapoltis decoratur. Ita Antylus et Posidonius apud Aëtium. DAL.

Pt diximus. Cap. 21. II.

Hoc inaniunt. Hoc sumpto cortice exanimunt purgante album. Sic

XXVI, 36: *Et album, et bilena, et pitatum exinanit, hoc est, purgat.* Hunc locum nec Dalecampius intellexit, nec interpres gallicus. Sed et in aliis pluribus cespitarunt. HARD.

XXIV. *Impetibiles croc.* Sic et Chifflet, *impatibilis* Grq. et vulgg. ante HARD. libb. Et. P.

Nam aestate potius, etc. Vere iunioribus, senibus aestate dari suadet Aetius, I, 129, p. 114. Celsus, II, 3, de vomitu: *At ubi longi valentesque morbi sine febre sunt, ut comitiales, aut insanias, veratra quoque albo utensilium est: id neque hieme, neque aestate recte datur: optimis vere, tolerabiliter autumno.* HARD.

Corpus septem diebus, etc. Aetius, I, 131, p. 115. HARD.

Cibis acribus. Esi radiculæ cum osymelite. DAL.

Vomitionibus. Levioribus videlicet. Galen. Comment. aph. 43, lib. IV. DALEC.

Album. Diosc. IV, 150: *Διστοι δὲ νέστις τελίαντος, καὶ μετὰ σποκῶν... ἡ μελιχράτου, ἡ φακοῦ, ἡ ἄλλη δὲ βόρεματος.* HARD. — *In lente.* Sic

venere, dissectis raphanis inserere elleborum, rursusque comprimere raphanos, ut transeat vis, atque eo lenimento dare. Reddi post quatuor fere horas incipit. Totum opus septenis peragitur horis. Medetur ita morbis comitalibus, ut diximus, vertigini, melancholicis, insanientibus, lymphaticis, elephantiasi albae; lepris, tetano, tremulis, podagrericis, hydropticis, incipientibusque tympaniticis, stomachiciis, spasticis cynicis, ischiadicis, quartanis, quae aliter non

et Chiff. in lacte. Gronov. et al. ante Hard. Ed. P.

Nuper. Tradit hunc modum uberius paulo Aetius, I, 424, pag. 414. Hard.

Rarumque comprimere raphanos. Antylus apud Paulum raphanos comedendos ex oxymelite praeberet. DAL.

Vt transeat vis. Vt vis ellebori vehementer dissipetur. H.

Vt diximus. Nempe cap. 21. His morborum genecibus mederi elleborum scribit pariter Aetius, I, 425, pag. 414. In comitali morbo in primis, ter aut quater verato albo ostendit, hanc ita multis interpositis diebus, Celsus admonet III, 23. Haan.

Lymphaticis. Furiosis, qui vitium contraserunt ea aquae conspectu, vel ex imagine vias in aqua. Festus: *Lymphae dictas sunt a Nymphis.* *Vulgo autem memoriae proditum est,* quicunque speciem quamdam e fonte, id est, effigiem nymphae viderint, facendi non fecisse finem, quos Graeci *υγρολιπτούς* vocant, Latini *lymphatas* appellant. Vide plura, si libet, in Etym. Vossii. Haan.

Elephantiae albae. Diose. *Elephantiae, leucae, lepris,* Plinius et c. homonymia vocis λευκή decepta est. DAL.

— Elephantiasi. Elephantiasi elleborum mederi Celsus testatur, III, 25.

— Elephantiasi. Sic MSS. omnes. Cur albae Plinius addiderit Dalecampius miratur: apud graecum scriptorem, a quo haec mutuata sit, legisse suspicatur idem, Ἀλεπανίτης, λευκη, deceptumque vocis αλεπανίτης Plinius: quum sit λεύκη aliud nihil, quam vitiligo alba, quae ab humore pituitoso fit, de qua nos alibi disimus. Verum elephantiasin incipientem, elephantiae albae nomine intelligi, discere medicus potuit ex Theod. Prisc. non illo quidem Caesariensi grammatico, sed medico prillutari, cuius existant libri ad Tisactheum, aliasque. Sic enim ille I, 32: *Sunt quibus certis ex accidentibus maculas in corporibus frequentius inhaerentur.* *Sunt nigrae,* sunt albae, velut elephantiasin aliquando annuntiantes, etc. Hard.

Tympaniticis. Qui hydrope incipiente laborant. Est enim hydrops genus τυμπανίτης, sive τυμπάνητης, quod nomen est a tympano: quia pulsatus venter vento distentus, qui intèr peritoneum et intestina tympanum refert sonitu. Nicand. in Alex. τυμπανίτης οὐδωνίη appellatur. Et Celsus vide, III, 21. H. — *Tympaniticis.* Erol. ex MSS. Rugg. et ed. princ. *tympanitis.* Ed. P.

— Cynicus. Κυνικός σταύρος oris est convulsio distorsioque, inde nomen

desinant; tussi veteri, inflationibus, torminibus reduntibus.

XXV. Vetant dari senibus et pueris: item mollis ac feminis corporis animive, exilibus aut teneris: et feminis minus quam viris. Item timidis, aut si exhalcerata sint praecordia, vel tumescant: minime sanguinem exscreantibus, causariis vel latere, vel fauibus. Medetur extra corporis, eruptionibus pituitae cum axungia salsa illitum: item suppurationi veteri. Mures polentae admixtum necat. Galli sagittas in venatu elleboro tingunt, circumcisioque vulnere te-

sortita, quod rictum canis repre-sentet. Ita MSS. Regg. Colb. et Vel. epud Dalec. quam vocem interpolatores Pliniani quam non intelligenter, clinicis reposuere: quod hic locum habere nullum potest. Est enim id verbum aegris omnibus communis, qui lecto affisi sunt. Haec.

Inflationibus. Sic et Chifflet. *inflammationibus* Gron. et al. Eo. P.

XXV. Vetant dari senibus et pueris: item, etc. Hoc totidem fere verbis Actius, I, 128, pag. 115, secutus Hippocratem, libro singulari nepi ἀλισθετικοῦ, p. 611. Haec.

Teneris. Moll habitu corporis praeditis, qui causarum violentia facile offenduntur. DAL.

Praecordia. Intestina vel renes, aut alias partes sub hypocondriis sitae, ut ventriculus. DAL.

Minimis sanguinem exscreantibus. Particulae redundant ex codice antiquo. Senus enim est minime dampnum esse sanguinem exscreantibus. PAX.

Causariis. Valetudinariis. Livius VI, p. 107: *Tertius exercitus ex causariis senioribusque a L. Quintio scribatur, qui urbi moenibusque praesidio*

sit. Seneca ep. 69: *Sic in animo nostro sunt quasi causarum partes, quibus adhibenda curatio est.* Theod. Prisc. I, 7: *De aurium causatione.* Et cap. 10: *De oculorum equis.* VI. piano, causaria mixta; quae valetudinis causa datur. Martiano IC, causarius miles. HARD.

Medetur. Externis corporis vitiis. Sic lib. XXII, 49: *Ad exteram corporum.* Haec.

Mures. Diod. IV, 160, de elleboro albo, καὶ πάντα κτίναι τούτῳ μέλεται καὶ ὀφίτος γυραζεται. Sic etiam Paxamus in Geopon. XIII, 4, p. 364: Οἱ μὲν ἀναιροῦνται, ἀλισθέουσι μὲν ὀφίταις παρεβλήσισι. II. — *Polentae.* Gron. et al. ante Hard. *polenta.* Eo. P.

Galli. Hoc fuit venenum venatorium, quo uti in primis Gallos scribit Corn. Celsus, V, 27. Gellius, XVII, 15, pag. 972: *Præterea scriptum legitimus, inquit, Gallos in venatoribus tingere elleboro sagittas: quod his iotae exanimatae feræ teneriores ad cepulas fiant: sed propter ellebori contagium, vulnera ex sagittis facta circumcidere latius dicuntur.* H.

Elleboro tingunt. Idem et limeo, lib. XXVII, cap. 11. DAL.

neriorem sentiri carnem affirman. Muscae quoque necantur albo trito, et cum lacte sparso. Eodem et phthiriasis emendatur.

XXVI. (vi) Ipsi Mithridati Cratevas adscripsit unam mithridatiam vocatam. Huic folia duo a radice acantho similia. Caulis inter utraque sustinens roseum florem.

XXVII. Alteram Lenaeus, scordotin, sive scordion, ipsius manu adscriptam, magnitudine cubitali, quadrangulo caule, ramosam quernaæ similitudine, foliis

Eodem. Marc. Emp. esp. iv, p. 43: Ad pediculos in omni parte corporis neeandos efficax hoc remedium est: ellebori radieis nucia, etc. II.

XXVII. *Mithridati Cratevas adscripsit unam mithridatiam.* Gron. et al: ante Harduin. *mithridation.* Singulare studium duos reges, Pergamenus Attalus Philometor, et Mitridates Eupator Ponticus, in herbis colendis earumque experiendis viribus collacavere. Attalus venenatas plantas in horto diligentissime educatas observavit, hynsyacam, agnitionem, conium, elleborum, etc. quarum virtutes et noxas, antidotis simul exhibitis, curiosissime investigavit. Plutarch. Demetr. 897; Galen. Antidot. I, 425. Isdem experimentis Mithridates inclaruit. Plin. sup. c. 3; Appian. Bell. Mithrid. 428. Huius regiam quoque auctoritatem habet, ut ait infra Noster, capite 29, herba que ex eo *Eupatoria cognominatur*, nobis *Agromonia* genericō nomine dicta. Mithridatiam vero Cratevae, quam in agro Foroiuliensi viderat Anguillar. Samplic. pag. 174, Caesalpinus, de plant. X, 18, *Erythronium Dentatum canis* (*Hexand. monogyn.* gen. 796 Pers. *Lilac.* Juss.) esse docuit. Hoc primum illud est praemii exemplum,

quod tanti Linnaeus aestimavit, ut unicum id ei immortale praedicaret. nostris etiam temporibus Commer-sonius Schreberusque, Pontici regis nomen plantae singulari satis, ad *Dorsteniam* accidenti, adscriptum voluerunt, quam *Tambourissam* (quae *Ambora Tambourissa* gen. 2097 Pers. *Vitic.* Juss.) barbarico, Madagasca-riensi videlicet, nomine Sonneratus appellaverat. Conf. Sprengel. Histor. Rei herb. tom. I, p. 124 sq. En. P.

Mithridatiam. Hanc a se repertam in Foroiuliensi agro, describit Aloysius Anguill. part. XI, pag. 174 H.

XXVII. *Alteram.* Στάχυς haec est Dioscor. III, 120, picta a Lobelio in Obs. p. 285. Vissa a nobis in horto Regio. HARD. — Στάχυς, Dioscorid. loc. laud. nobis eodem nomine est *Stachys germanica*, de qua alias egili- mur. *Scordotis* vero Lenaei, cuius hic Noster meminit, Sprengelio iudice, est *Nepeta Scordotis* (*Didymum gymnoasp.* gen. 1378 Pers. *La-biat.* Juss.). Habitat in Creta. Bene delinsevit Pr. Alpin. Esotic 283. Cf. Ilist. Iti herb. tom. I, p. 204. En. P.

Ipsius. Mitridatis manu descriptam. HARD.

Quernaæ similitudine. *Querna* potius, vel *querca*. HARD.

lanuginosis: reperitur in Ponto, campis pinguibus humidisque, gustus amari. Est et alterius generis, latioribus foliis, mentastro similis, plurimosque utraque ad usus per se, et inter alia in antidotis.

XXVIII. Polemoniam, alii philetaeriam, a certamine regum inventionis appellant. Cappadoces autem chiliodynamam, radice crassa, exilibus ramis, quibus in summis corymbi dependent, nigro semine: caetero rutae similis, nascitur in montuosis.

XXIX. Eupatoria quoque regiam auctoritatem habet, caulis lignosi, nigricantis, hirsuti, cubitalis, et aliquando amplioris, foliis per intervalla quinque-

*Est et alterius generis. Et hoc scorpii genus visum à nobis in horto Regio. H. — Nobis est Teucrium Scordonia (*Didynam. gymn.* gen. 1372 Pers. *Lobat.* Juss.). Habitat in silvis et in arenosis editis. Conf. Lobel, Observatt. pag. 262; Hist. Rei herb. I, 204. En. P.*

Et inter alia, etc. Vide Galen. de Antid. I, 42, pag. 883. H.

XXVIII. Polemoniam. Dioscor. IV, 8: Πολεμώνιον, οἱ δὲ Φιλεταῖροι. Καππάδοκες μὲν χιλιόδυτοι, etc. Idem fere verbis ab utroque desributus. Latino ore ac sono Plinius, iam hoc loco, iam in Indice, chiliodynamam vocat. Quae venire hodie possit in possessionem eius nominis non constare sibi videtur Anguillara Part. XIV, pag. 249. H. — *Polemoniam.* Nobis eodem nomine est *Polemonium caeruleum* (*Pentand. monogyn.* gen. 421 Pers. *Polemoniac.* Juss.). Habitat in Asia et Europa; varietatib; albin; colitur in hortis, iampidem medicinis inutile visum Eo. P.

A certamine. Quum certeni inter se duo reges, Polemon et Philetaerus, ille Ponti Polemoniaci, iste Cap-

padoeiae, uerò pelor chiliodynamam berbam invenerit. In nummo argenteo maximse molis, capite lanoso, ex parte altera legitimus. ΦΙΛΕΤΑΡΟΥ. Est hic numus in hac urbe, apud D. de Bure, et Academia gallica, et in Academia Inscriptionum, humaniorumque litterarum secretarium publicum. Hard.

Rute similis, etc. Foliis rutae scilicet, sed misiribus paulo, Dioscor. I. c. Hard.

XXIX. Eupatoria. Haec verbis tandem Dioscor. IV, 41. Officinarum Agrimoniarum est, ut recte Anguillara P. XIV, pag. 258; in Italia frequens, picta a Lobelio in Obes. pag. 394, quam in horto Regio vidiimus: agrenosissima. Eadem plane forma, sed demque viribus a Dioscor. describitur I. c. A Mitridate Eupatore nomen sortita. H. — *Agrimonia Eupatoria* (*Dodecam. digyn.* gen. 1187 Pers. Ros. Juss.). Habitat in pratis, secus vias. Folia styptica in usum apud nos veniunt. Cf. Geoffr. Mater. medic. tom. III, p. 47 sqq. En. P.

Aliquando. Gron. et al. ante Hard. aliquanto. En. P.

folii, aut cannabis, per ambitum incisis quinquepartito, nigris et ipsis, plumosisque: radice supervacua. Semen dysentericis in vino potum auxiliatur unice.

XXX. Centauro curatus dicitur Chiron, quem Herculis excepti hospitio pertractanti arma, sagitta excidisset in pedem: quare aliqui Chironion vocant. Folia sunt lata et oblonga, serrato ambitu, densa ab radice, caules ternum cubitorum, geniculati. In his capita ceu papaverum. Radix vasta, rubescens, tenera fragilisque, ad bina cubita, madida succo, amara.

Quinquepartito. Vel amplius. Diocor. Diligentiores et doctiores herbarii in Dioscoridis Plinique historia non abs haerent, quoam pacto in agrimonia vulgaris folium observari possit, ut monstrat historia, cannabis, vel pentaphyllo simile, et pariter ut in illa utraque planta, in quinque partes vel etiam plures diffissum, quam agrimonias folium unicum sit, ac simpliciter porrectum, nisi forte easimemus in Graecia plantam hanc folia mittere illo modo divisum, ut multarum speciem figuramque videmus pro loci diversitate mutari. DAL. — *Quinquepartito.* Sic etiam Dioscor. I. c. Φύλλα δὲ τὰ διατετράτων ἑπχιμάνα-μάλιστά που τις τὸν ποίητα ἡ καὶ πλέον, τοῖς τοῦ πενταφύλλου ἡ καυνίδεως μάλλον ἐστόχει, etc. *Folis per intervalla quinquepartito ut plurimum, aut etiam amplius divisis; quinquefolii aut cannabis potius simpilibus, nigricantibus et ipsis, ac per ambitum serras modo incisis.* HARD.

Semen dysentericis in vino, etc. Diocor. I. c. HARD.

XXX. *Centauro.* Centaurium hoc magnum Dodonaei est, p. 332. In Apulia frequens, ubi ab incolis Ra-

Pontio appellatur, ut testis est An-
guilla Part. XII, pag. 194. Est in
horto Regio. Chironiam queque Apu-
leius vocat, cap. xxxiv: Κενταύριον
et κενταύριον Gracci. Virgilius,
Georg IV, 270, gravida latitia exponere
dixit. II. — *Centauro.* Gron. et al.
ante Harduin. centaureo. Nobis iisdem
nominibus *Centaura* *Centaurium* (*Syn-
genes frustan.* gen. 1929 Pers. Co-
rynibus Juss.). Habitat in Alpibus
Italiæ, etc. Nostris vulgo, grande
centaureæ. ED. P.

Folia. Haec iisdem sere verbis Diocor. III, 8. HARD.

Caules. geniculati. Postremachanc
vocem Dioscorides non habet, hoc
tantum: Καυλὸς δὲ ἔχει ὡς λαζίου
δίπτεχνον, ἡ καὶ τρίπτεχνον, *caulem*
habet binum ternumque cubitorum, seu
Lapathi. HARD. — *Geniculati.* Falsum
id est, nec ab aliis auctoribus produc-
tum. DAL.

In his capita, etc. Diocor. I. c. Papaver
quadratis ἀπό φύλλων ἔχεται μάλιστα, εἰ-
δῶν περισσαὶ δύοπειραὶ μάλιστα. II.

Ceu papaverum. Non quidem iis na-
tura similia, sed magnitudine pari.
DALE.

Radix vasta, rubescens. Diocor. to-
tidem verbis I. c. HARD.

ra cum quadam dulcedine. Nascitur in collibus pingui solo. Laudatissima in Arcadia, Elide, Messenia, Pholoë, et Lycia: et in Alpibus vero plurimisque aliis locis. In Lycia quidem et ex ea lycium faciunt. Vis in vulneribus tanta, ut cohaerescere etiam carnes trendant, si coquantur simul. In usu radix tantum duabus drachmatis bibenda, quibus dicietur: si febris sit, in aqua trita, caeteris in vino. Medetur et iisdem morbis decoctae succus.

XXXI. Est alterum centaurion cognomine leptos,

Nascitur in collibus pingui solo. Di-
scor. I. c. HARD.

Laudatissima. Diocor. I. c. iisdem
verbis. HARD.

Et in Alpibus vero plurimisque aliis
locis: quidam et ex ea lycium faciunt
(sic prius). Scriba, et in Alpibus plu-
rimisque aliis locis. In Lycia quidem
et ex ea lycium faciunt, tum ex ve-
lusto exemplari, tum ex Dioscoride,
lib. III, de centaurio maiore: Abun-
dat, inquit, in Lycia, Peloponneso,
Elide, Arcadia et Messene. Et mox:
In Lycia, succus ex ea exprimitur,
et pro lycio utatur. Pint. — Lycea.
Diosc. I. c. Oi δι την Αυτην αυτην χυ-
λεζοτες, χρύνται αυτην αυτην λυκιν.
HARD.

Vis in vulneribus tanta, etc. Vul-
nera, inquit Diocor. I. c. colligat et
conglutinat: quin et tusam si quis
similis cum cactibus coquat, carnes
ipsas cohaerescunt. Ινναγει γαρ και
απλα: και τα εφομένα δε κράχ συνέχει,
ιδια της αυτην κέφας συνιέσθη. Apul. c.
34, de centaurio maiore, tit. 5: ad vul-
nera recentia: Herba centauria maior
tam efficac est ad plagas glutinandas,
ut etiam carnes coeant, quae ex aqua
suas coquuntur. HARD.

In usu radix. Tolidem verbis Dio-
scor. III, 8. HARD.

Medetur et ovium morbis decoctae
succus. B. Hermolaus omnium legit,
non ovium. Marcellus Dioscoridis in-
terpres priorem lectionem contra Hermolaum difendit. Ego neutrām probō:
sed pro diobus illis verbis et omnium,
reponendum puto, eisdem omnibus.
Nam et codex scriptus obvius habet,
non omnium aut ovium. Dictionem
vero morbis adiectitiam puto. Dioce-
rides lib. III, cap. de centaurio ma-
iore: Ράγης utilis centaurii radix est,
equivalens tūdem, laterum doloribus,
spiritus angustiis, antiquetatu, cruenta
expuentibus. Si febris abiit, cum vino;
in febre, vero cum aqua, daturque dra-
chmarum duarum pondere, etc. Et
mox statim, Potest evadere et succus.
Pint. — Medetur. In libris hactenus
vulgalis, Medetur et ovium morbis. In
MSS. et obvium. Nos interim dum
certius occurrat aliquid, et iisdem
morbis, rescripsimus, auctore Dio-
scorid. III, 48, qui enarratis centau-
reis viribus, e radice praesertim, mox
subdit, ο τα χυλος τα αυτην θει, ca-
dem succus etiamnum praestat. Galenus
quoque similiter de Fac. simpl. med.
VII, p. 188: τα δι αυτην τη φύη και ο
χυλος αυτην εργάζεται. H.

XXXI. Est alterum. Dioc. III, 39:
Κενταύριον το μικρὸν καὶ λεπτόν, etc.

minutis foliis, quod aliqui libadion vocant, quoniam secundum fontes nascitur, origano simile, angustioribus et longioribus foliis, angulo caule paululum alto, fruticante, flore lychnidis, radice tenui et supervacua, succo efficax. Ipsa herba autumno legitur, succus e fronde. Quidam caules concisos madefaciunt diebus XVIII, atque ita exprimunt. Hoc centaurion nostri fel terrae vocant, propter amaritudinem summae. Galli exacon, quoniam omnia mala medicamenta potum e corpore exigat per alvum.

XXXII. Tertia est centauris, cognomine triorchis.

Centaurium minus Dodonaei p. 334, pictum et in Eystettensi horio: vidimus in Regio. HARO. — Nobis *Chironia Centaurium* Wild. (*Pentand. monogyn.* gen. 633 Pers. sub *Erythrea. Gentian.* Juss.). Habitat in silvis humidiacolis. Variat floribus albis. En. Paa.

Libadion. Ita MSS. omnes, tum hoc loco, tum in Indice. Diacorid. I. c. 6 τρες λιμναῖον καλοῦσι, quasi palustre, quoniam humecta loca et rigida amel. Qua cada et *libadion* recte cognominatur, quoniam sunt lobatae, rivi, stagna, latices, sestrinigines. H.

Origano. Diosc. πόξ.. δρυγάνιον πανδέσιον ἄστι. HARO.

Angulosos caule. Καυλὸς ἔχεις ὑπὲρ σπιθαρόν, γυρωναρόν. Diosc. I. c. ex quo sartus legendum, *angulosos caule, palmum alto*. H.

Supervacua. Inutili. Πίζα μηρά, ἀχρήστος, etc. nullius usus, ut ait interpres Orib. XI, p. 201. H.

Succus e fronde. Succus sit ex herba frondosa, id est, virenti, et semine praegnante ante autumnum. DAL. — *Succus*. Diosc. I. c. II.

Quidam caules concisos, etc. Succi extrahendi in modum alterum Diocor. edocet I. c. HARO.

Nostri fel terrae vocant. Diosc. in Noth. pag. 451; ipsi quoque maiori centaurio tribuit hanc nomenclationem, Oi di Χειρωνάς. Porphyros, φλαπτι. HARO.

Exacon. Απὸ τοῦ ἀκτίοθετον, a medendo. PINT. — *Galli*. Celticæ vocis originaliōrem e græco fonte qui repellunt, ἀπὸ τοῦ ἀκτίοθετον, a medendo hoc vocabulum effictum volunt. Iis qui venena sumpserint, centauriam minorem commendat in primis Apul. c. XXXV, tit. 5, ex aceto bibendam. H.

XXXII. Tertia est centauris. Hanc Plinius somnavit, et inepte triorchen vocavit, illi tributis que de centaurio magno scripsit Theophrast. DAL. — *Tertia*. Quis eam centaurida Plinius Theophrasto quoque commostrariit, obscurum: quae forma ac facies illius sit, ne ipsi quidem indicant: divinare nec licet, nec habet. HARO. — *Centauris*. Haec videtur esse *Lapathum* folio acuto, rubente, Casp. Bauh. Pin. 115, *le sang de dragon*. BAOT. — *Lapathum* nobis illud est *Ruonec sanguineus* (*Hexand. trigyn.* gen. 876 Pers. *Polygon.* Juss.); conf. Linn. Mater. med. pag. 114, ed. Schreber. Alii ad *Centauream Centaurium* referre malunt, de qua paulo supra egimus. Hoc

Qui eam secat, rarum est, ut non vulneret sese. Haec succum sanguineum mittit. Theophrastus defendi eam, impugnarique colligentes tradit a triorche accipitrum genere, a quo et nomen accepit. Imperiti confundunt haec omnia, et primo generi assignant.

XXXIII. (vii) Clymenus a rege herba appellata est, ederae foliis, ramosa, caule inani, articulis praecincta, odore gravi, et semine ederae, silvestribus et montuosis nascens. Quibus morbis pota medeatur, dicemus. Sed hic indicandum est, dum medeatur,

aulem sunt Theophrasti verba, qualia nunc exstant: *Centaurium quoque secantes accipitrem tristeatigerum, τριόπχνον μυκαπατον, οφεντεν δεβεντ, υτε σινε νυλνερο ποσιν δισοδεντεν, ετε αλια λινισεμοδιν κινιδαν αλια νοταν, ετε. Scriptoribus autem graecis duotantum centaurii genera, malus et minus; tertium hic Plinius addit quod triorchen vocat. Nec tam Theophrast. X, 9, de centauride, ut de tertia aliqua specie, scripsit, sed simpliciter centauridem nominavit pro centaurio. Noster autem, dum alias qui succum sanguineum, et caelera primo generi, seu maiori, assignarunt, notit ac reprehendit, ipse culpandus est, Dioscoridis testimonio lib. III, c. 8, quem non exacte satis-transluit. Cf. Bed. a Sispel. Nott. in Theophr. I. c. p. 1044. Eo. P.*

Hac succum sanguineum mittit. Qui-dam centaurida esse volunt platoam quam officinae vocant sanguinem draconis, sanguineo suco turgentem. Alii centaurium magnum a Theophrasto significari putant, quoniam radis na-tura rubescens mansa et trita, rubrum succum, aut potius phoeniceum reddit. In hac opinione fuit Gesnerus li-bro de Avibus c. de Triorche. DAL.

Theophrastus. Histor. IX, 9. HARD.

— Tradit. Gronov. et al. ante Hard. tradidit. Eo. P.

Imperiti. Et sunt hac aetate herbae, qui se istis adiungant. H.

XXXIII. *Clymenus.* Fuit is Caenei filius, Arcadias rex, teste quidem Hyglio, f. 206, p. 47. Gemina porro clymenus a Plinio hoc capite describitur. Prior haec alio nomine a Diocor. IV, 14, periclymenos appellatur, pingiturque iisdem plane notis. Eamdem esse sane vel ex remediorum similitudine saepius ostensuri sumus. Clymenos a Theophrasto appellata. A Dioscorid. ipso in Nothis p. 462: πραξίλυπεν, οι ἔτι κλύπεν, οι ἔτι σπλήνεν, etc. quod et Orib. confirmat. Pingitur a Matthiolo pag. 972. Galli, chevreuseille, et caprifolium officinis. Ilao. — *Clymenus.* Gronov. et al. ante Hard. *Clymenos.* Πραξίλυπεν Dioscor. loc. cit nobis codem nomine *Lonicera Periclymenum* (*Pentand. monogyn.* gen. 485 Pers. *Caprifoliac.* Juss.). Habitat in nemoro-sis. Eo. P.

Duo medestur. Interim dum medetur. Theophrast. quoque Hist. IX, 9, sterilescent penitus hominem ait, si diebus XXX continuis clymeni semen e vino albo ad sestarii mea-suram ebiberit. Ayoyos idcirco dici

sterilitatem pota etiam viris fieri. Graeci plantagini similem esse dixerunt caule quadrato, folliculis cum semine inter se implexis, velut in polyporum cirris: et succus autem in usu vi summa in refrigerando.

XXXIV. Gentianam invenit Gentius rex Illyriorum: ubique nascentem, in Illyrico tamen praestantissimam, folio fraxini: sed magnitudine lactucae, caule tenero, pollicis crassitudine, cavo et inani, ex intervallis foliato, trium aliquando cubitorum, radice lenta, subnigra, sine odore, aquosis montibus Subalpinis plurima. Usus in radice et succo. Radicis natura est excalfactoria, sed praeognantibus non bibenda.

Diosc. prodit in Nothis p. 462. HARD.

Graeci plantagini signum. Haec eadem, a Dioscoride quidem VI; 13, sic appellata, clymenos est, quam verbis ille solidem delinquit: Κλύμενον κακέντεντι τετράγυνον, φραγεντοῦ τοῦ κακέου. Φύλλα δὲ πρός τὰ τοῦ ἀρρυθόστου οὐδέποτε ἔχει ἐπὶ τοῦ κακοῦ εἰς Ἑλληνας νίνονται, οὐδέποτε, καὶ πολύτερος πλεκτών. Clymenon caudem profert quadrangulum, eeu fabae, folia plantagini similia: folliculos vero habet supra caudem ita dispositos, ut alter in alterum propendat, velut in iride, et polyporum ceteris. Quae notae omnes satis apte in Matthiolii Clymenum cadunt, quod ipse exhibet pag. 974, et Lobelius in Obs. pag. 517. HARO. — Κλύμενον. — Diosc. loc. laud. Sprengelio idem vindetur cum *Lathyrus Clymenus* (*Diamondph. decand.* gen. 4744 Pers. *Leguminos.* Juss.). Habitat in Africa et Oriente. *Scorpiurus* tamen vermiculatum Column. Ephr. I, 49, p. 155, sed non certo satis habet. Conf. Hist. Rel. herb. I, 183. En. P.

Inter. In sese mutuo conversis,

αἱ Ἀλλῆς νέονται. HARD.

Et succus autem in usu. Diosc. haec paulo uberior, i. e. HARO.

XXXIV. Gentianam invenit Gentius. Idem verbis Dioscorid. lib. III, cap. 3, Γεντιανή, etc. Nomen apud omnes officinas retinet, gentiane. A Dodoneo pingitur, p. 340. De Gentio rege multa Livius, lib. XL, p. 517. Cum Perseo Macedone bellum Romanum intulit, cum eo ductus in Iriumphum est. Vide Eutropi lib. II, pag. 767 et 769. II. — Gentianam. Hodieque nobis *Gentiana hutea* (*Pentand. digyn.* gen. 635 Pers. *Gentian.* Juss.). Habitat in Alpibus et subalpinis pratis. Eo. P.

Cauda tenera, pollicis, etc. Dioscorid. loc. cit. HARO.

Sine odore. Falsum id est, nee ab alio proditum. Dioscorides acerimūm odorem suffici reddere scribit, qui ideo muscas interficiat, et serpentes fuget. DAS. — *Sine odore.* Ali non est omnino expers odoris in caelo nostro soleque. HARD.

Usus in radice et succo. Dioscne. loc. cit. HARO.

XXXV. Invenit et Lysimachus herbam Lysimachiam, quae ab eo nomen retinet, celebrata Erasistrato. Folia habet salicis viridia, florem purpureum, fruticosa, ramulis erectis, odore acri: gignitur in aquosis. Vis eius tanta est, ut iumentis discordantibus iugo imposita, asperitatem cohibeat.

XXXVI. Mulieres quoque hanc gloriam affectaverunt: in quibus Artemisia uxor Mausoli; adoptata herba quae antea parthenis vocabatur. Sunt qui ab

XXXV. Invenit et Lysimachus herbam, etc. Hesychius: Λυσιμάχια βοτάνη τύποποτος ώντο Αυτοκράτορου, a Lysimacho scilicet Thracio rege, Alessandri comite. Sic dictam alii putant, παρὰ τὸ λόγινον μάχην, quod animantium pugnas dirimat. Retinet nomen apud herbarios. Pliniana haec, quae purpurea est, maior et compupis, accurate delineatur a Clusio, Hist. Nat. pl IV, p. 51; visa a nobis in Horto regio. HARD. — Nobis est *Lythrum Salicaria* (*Dodecaud. monogyn.* gen. 1182 Pers. *Salicar.* Juss.). Habitat in aquosis: a *Lysimachia* nostrarum et genere, et ostine omnino diversum. EN. P.

Folia. Siq etiam a Dioscoride descriptior, lib. IV, cap. 3: Λυσιμάχιον, οἱ δὲ λύτραι καλοῦσσι: .. πύλων λεπτῶν, παραρκτίων τοις τέσσερις. HARD.

Odore. Sapore et gusto acri esse folia Dioscorides prodidit loco citat. στόρωνται τῇ γάνθῳ. HARD.

Gignitur in aquosis. Dioscorid. loc. cit. HARD.

XXXVI. Artemisia. Artemisiam tamen herbam ab Hippocrate nuncupatam, ante huius Artemisise tempora, apud ipsum Hippocratem reperio. Artemisia enim Mansoli uxor Hippocrate multo posterior est. GELES.

minam Artemisiam agnoscat Harporation, pag. 48. Agnoscit et Tzetzes, Chil. XII, v. 966, Hist. 455: Μέντη Αρτεμισία πέντε ἔχει, τὴν τοῦ Μαυσολοῦ, Άλλην Αρτεμισίαν δὲ τὴν Εκστόμους ἔχει, Άρρω δὲ στρατηγεῖνδες, γενναιαὶ μαρτύρια. Sed ille utcamque dicti Cariss reginam fuisse, et Mansoll quidem coniugem priorem altera. HARD.

Adoptata. Hanc Galli armosalem vocant et matrem herbárum, armoīe. A Labelio pingitur in Oliss. pag. 441, qualis visa a nobis in Horto regio. HARD.

Parthenis. Parthenion Apulejo, c. x de Artemisia: quasi virginea, quod Diana inventrix nomen ei herba fecerit, ut idem significat c. xii. HARD.

Sunt qui ab Artemide. — Sunt qui ab Artemidea, a potioreñ letiōnem duco. PIST. — Sunt qui ab Artemide Hlithya. Solemne autem erat græcia feminis in partu Artemidem Hlithyiam invocare, quemadmodum romanæ lunonam Luciam implorabant. Intelligentur igitur ab' obstertrice Artemide, hoc est, Diana, denominatam herbam, non a venatrix. GELES. — Artemide. Ovid. Metam. lib. IX, v. 294: Praepositam troniis partenibus Hlithyiam, HARD.

Artemide Ilithyia cognominatam putant, quoniam privatum medeatur seminarum malis. Est autem absinthii modo fruticosa, maioribus foliis pinguibusque. Ipsius duo genera: altera latioribus foliis, altera tenuioribus, et non nisi in maritimis nascens. Sunt qui in mediterraneis eodem nomine appellant, simplici caule, minimis foliis, floris copiosi, erumpentis, quem uva maturescit, odore non iniucundo:

*Est autem absinthii modo fruticosa, maioribus foliis pinguibusque, etc. Multa hoc in loco, ut conicio, vita delitecebat. Primum non pinguius legendum arbitror, sed pinguioribus. Deinde verbum tenera putamus redundare. Legendum item, nonnumquam in maritimis nascens. Postremo verborum ordinem mutandum censemus, ut in universum scribalut sic: *Est autem absinthii modo fruticosa, maioribus foliis pinguioriibus, et nonnumquam in maritimis nascens. Ipsius duo genera: altera latioribus foliis, altera tenuioribus.* Diocor. lib. IV, cap. de Artemisia: *In maritimis plerunque artemisia nascitur fruticosa herba quamvis similis: majora tamen et pinguiora habet folia. Estque in artemisiae genere speciosior altera et pinguior, latioribus foliis et erumpentibus ramulis. Altera tenuior, exiguo flore, tenui, candido et graveolenti. Floret haec aestate, etc. Quae omnia videntur ad verbum serme hic a Plinio desumpta. Pint.* — *Est autem, etc.* Diocor. lib. III, cap. 127: *Αρτεμισία φύεται δὲ παραθάλασσοις τόποις ὡς τὸ πολὺ, πάχει υγρωτέσσι, παρόποτος ἀφριδίῳ, μείζα δὲ καὶ λιπαρότερα τὰ φύλλα ἔχουσα, etc.* Auctor libri de Simpl. med. ad Patern. Opp. Galani tom. XIII, pag. 986: *Artemisia herba est subsimilia**

absinthio, sed per omnia vastior, id est, foliis latior et fortior, sed adspicu et colore humidis. HARD.

Ipsius duo genera. Dioscorides, lib. III, cap. 127, sq. et Apuleius, cap. x et xii. II. — Tres Artemisiae nominatis species Dioscorides delineasse videtur loc. proxime laudat. *Αρτεμισία πλατύτερα τὰ φύλλα ἔχουσα,* quibus est *Artemisia chamaemelifolia* (*Syngenesia superfl.* gen. 1837 Pers. *Corymbifer*. Juss.). Habitat in collibus apriis Galliae australi, Italise, Orientis. Folia *Matricariae Chamomillae* similia. H δὲ λιπαρότερα ἔχουσα τὰ φύλλα, nobis *Art. poutica*; erexit in collibus apricis siecis Germaniae, Helvetiae, Italise, etc. *Αρτεμισία μονόχλων, εὐωδήτηρα,* etc. Quae eadem est cum *Art. camphorata*; habitat in rupibus Galliae, etc. Conf. I. Bauhin. Hist. III, 194; Sprengel. Histor. Rei Herb. tom. I, p. 187. ED. P.

Tenuioribus. Broter. ex Regg. eodd. et ed. pr. tenuioribus. ED. P.

Sunt qui, etc. Haec solidem sere verbis Dioscorides lib. III, cap. 127; *Εντο δὲ τὸ ἐπιμόγυστον λεπτότερον βοτάνιον ἀπλοῦν τῷ ξυλῷ . . . καλοῦν ἄρτεμισά μονόχλων, etc.* Diversa haec botrys ab ea, de qua diceunt XXVII, 34. HARD.

quam quidam botrym, alii ambrosiam vocant. Talis in Cappadocia nascitur.

XXXVII. Nymphaea nata traditur Nympha zelotypia erga Herculem mortua. Quare heracleon vocant aliqui, alii rhopalon, a radice clayae simili; ideoque eos qui biberint eam duodecim diebus, coitu genituraque privari. Laudatissima in Orchomeno et Marathone, Boeoti madon vocant, qui et semen edunt. Nascitur in aquosis, foliis magnis, in summa aqua,

Quam quidam botrym. Cum artemisia botrym Plinius confundit, quoniam apud Graecos, ut Dioscoridem, Iegerat botrym a Cappadociis cibus etiam vocari tum ambrosiam, tum artemisiem. DAL. — Dioscor. lib. III, cap. 429, ambrosiam non patinat, si δι βότρυν, si δὲ ἄμβροσίαν, quae nobis endem nomine dicitur *Ambrosia maritima*. Περὶ βότρυν; peculiariter item agit Anazarbeus, c. cxxx, ἵν αὐτὸν στάσις Καππαδόκης καλοῦσι, τινὲς δὲ ἀπερμένεις, quae nobis, auctore Sprengelio, est *Chenopodium Botrys*; sed de his alias dicendum. EO. P.

XXXVII. *Nymphaea.* *Nupcrx* Dio-
scorid. lib. III, cap. 147. Ab aquis
dictam pulat, in quibus nascitur.
Nemphar ab officina barbara Mau-
rorum voce nuncupatur. A caeteris
in Gallia quidem, *lys d'Étang*. Haec
Nymphaea alba Dodonaei est, pag.
575, observata a nobis in Horto re-
gio. H. — *Nymphaea alba* (*Polyand.*
monogyn. gen. 1258 Pers. *Hydro-*
charid. Juss.) in Europae stagnis
fluvialisque, etc. *Nymphaeum hera-*
cleam Noster appellat infra cap 83.
EO. P.

Quae heracleon vocant. Apul. cap.
LXVII: *Graci nymphaem... rhopa-*
lon, heracleon. Dioscorid. *Πέχ φύτα*
λουδίς. In Indice huius libri, n. 93,

PLIN. N. H. Tom. VII

Nymphaea Heraclea Φόντος Gra-
ecis clavam sonat. Quare Marc. Em-
pir. cap. xxiii, pag. 231, hanc cla-
vam *Herrulis* vocat. HARO. — *Her-*
acleon. Gronov. et al. ante Harduin.
heracelian. ED. P.

Ideoque eos, Dioscorid. loc. citat.
Δυοῖς τε ἵργαζεται κιδούον πρὸς
όλλυξ ἡμίρρις, εἴτε ἴσθιτεχος πόνοι.
Τό μέτο δι τοιοῦ καὶ τὸ σπέρμα ποθήν.
Galen. de Fac. simpl. med. lib. V,
pag. 213, *nymphaeum* ait cohære-
genitaram, sive per somnum, sive
alio pacto, immundice profluentem.
HARO.

Duodecim diebus. Decem modo si
Marc. Emp. credimus, cap. xxiii, pag. 231: *Herba est*, inquit, *quae*
græca nymphaea, latine clava Her-
culis, gallice badis appellatur: eius
radix contunditur, et ex aceto edenda
datur prout per continuos decem dies
mūi ardum in modum fiet ewuchus. H.

Laudatissima. Theophr. Hist. I. IX,
cap. 43. HARO.

Boeoti madon vocant. Hesych. Ma-
don, πάχ. Theophrast. loc. citat. Κα-
λοῦσι δὲ κάτιν οἱ βασιτοὶ Μαδωνίζοντες,
καὶ τὸν καρπὸν ἴσθινοτ. Vt ρόδον et
ρόδωνά graece dicitur, sic μαδόν et
μαδωνίζα. HARO.

Nascitur in aquosis. Haec totidem
verbis Diosc. loc. cit. HARO.

Nn

et aliis ex radice prodeuntibus, flore lilio simili, et quum defloruit, capite papaveris, tenui caule: secatur autumno. Radix nigra in sole siccatur, adversaturque alvinis. Est et alia nymphaea in Thessalia, amine Peneo, radice alba, capite luteo, rosae magnitudine.

XXXVIII. Invenit et patrum nostrorum acetate rex Iuba, quam appellavit Euphorbiam, medici sui nomine. Frater is fuit Musae, a quo divum Augustum conservatum indicavimus. Idem fratres instituere a balineis frigida multa corpora adstringere. Antea non

Capite papaveris. Dioscorides, loc. citat. ad verbum. II. — *Tenui caule.* Gronov. et al. ante Hard. in *caule* securatur. En. P.

Alvinis. Iis qui alvi profluvio laborant: οὐλακοῖς καὶ δυστίπραις; inquit Dioscor. loc. cit. cum Theophrasto. Sic etiam Apul. cap. lxvii, lit. (: Ad dysentericos: *Herbae Nymphaeæ semen*, etc. Harn.

Est et alia nymphaea. De qua iotidem verba facit Dioscorid. III. 149: Γίνεται καὶ ἄλλη νυμφαῖς, etc. Nymphaea lutes Dodonaei, pag. 575, visa a nobis in Horto regio. Idem apud vulgus et officiosas nomina, quae prior habet. Haao — Nobis item *Nymphaea lutea*. En. P.

Capite luteo. Hoc est, flore: Αὐδος μήλων, στύλων, ὅμοιος βέρων, inquit Diosc. loc. cit. Harn.

XXXVIII. Invenit. — Dictum id superius, lib. V, cap. 4. Nihilominus Homeri aevo cognitam, et ab Euphorbo, qui Patroclum percussit, de quo Hom. Il. XVI, appellatam sit Galen. κατά τόνους, lib. IX, cap. 4, p. 609; itaque a Plinio dissidet. De Iuba rege diximus in auctorum indice. Euphorbium hodieque nomen

retinet in officinis. Harn.

Euphorbiam medici sed nomine et fratribus Musac. (Sic, clm). In antiquo exemplari; medici sui nomine, fratribus fuit Musac; legeodum, frater is fuit Musac. Pint. — *Euphorbiam.* Εὐφορβίαν δύορες appellat Dioscor. lib. III, csp. 96; sed male id ωρθονομίδις habet. Nobis eodem nomine est *Euphorbia officinaria* (*Dodecad.* teigyu. gen. 1190 Pers. *Euphorbiac.* Juss.); et hac gummiresua caustica, cathartica. Habitat in Aethiopia et Africa calidiore. En. P.

Frater. Antonii Musae, de quo diximus XIX, 38. Harn.

Idem fratres instituere, etc. Frigida sic lavari a balneis docuit etiam Agathinius apud Orib. Coll. med. X, 7. Harn.

Frigida multa corpora adstringere. Aquae frigidæ lotiohe, Marcellum adplatum a Caesare, Musam, quum curare vellet, occidisse scribit Dion. lib. LVIII: non sine vulgi opinione, Liviam muliebriter ac impotenter infensam, quod eius filii anteferretur, eo genere mortis necandum curasse. Dairc. — *Adstringere.* Gron. et al. ante Hard. adstringi. En. P.

erat mos, nisi calida tantum lavari, sicut apud Homerum etiam invenimus. Sed Iubae volumen quoque exstat de ea herba et clarum praecnonium. Invenit eam in monte Atlante: specie thyrsi, foliis acan-

Apud Homerus. Iliad. XII, vers. 444: οὐρανὸν πλέοτο λασπά. Tamen aqua marina primum lavabantur, hoc est, frigida, qua sudorem sor- desque detergent; mos dulci, seu calida, recreandi animi gratia. Homeri versus ex Iliad. X sunt hi, v. 572: Αὐτοὶ δὲ ἴδρῳ πολλῶν ἀκεντούσιοι θάλασσαν Εσθίας; etc. II.

Sed Iubae volumen. Vide Aucto- rum Indicem. HABD.

Invenit, etc. Solin, c. xxiv, p. 46.

In monte Atlante: spectatur foliis, etc. (Sic prius). Lege: specie thyrsi: foliis acanthinis; οὔρανος et ράβδος; idem. Reliqua sic lege: *Vis tonto est*, ut e longiuscuae excipiatur incisus conato, subitus excipulo ventriculo hoedino: vel, subdito excipulo, ventri- cuto hoedino. Ventriculas hoedinas excipuli vice subditur. *Excipulum ex- doxiūs.* Porro quae sequuntur ita legas: *Humor lactis videtur defluens:* siccatus quem coqu, thuri effigiem habet; quem defluit, humor lactis videtur: ubi defluit, ei siccatus erit, thuri similia est. SALL. *Specie thyrsi.* Specie baculi longiorisque caulis. In plantis id quod in virginiae modum, vel teli rectitudinem consurgit, thyrsi nomen sibi vindicat. Prius legebatur, spectatur foliis acanthinis. At in Reg. 1, spectetur si foliis, etc. In Reg. 2 et Chilli. specie tunsi. Nihil est nostra emendatione certius. Sic XXIV, 113: *Herba impia.. thyrsi modo résulta otque capitato dicitur.* Atque ex ea sane intelligitur, non esse euphor- bium, integra facie delineatum ab her- barii, a Dodonaeo quidem, pag.

374, et Lubelin in Obs. p. 642, quem nullus ibi caulis, ramusve, aut thyrsus appareat: sed fructus dumtaat, qui e radice prodeunt. Integrum re- presensat Scalig. in Card. Ex. 181, pag. 586: *Afri*, inquit, qui hodie e regno Fer et Marocco, cum Hispanis inuenit rationem commerciorum, oint esse spinosam plantam, silvestri cinarae similem: ex eius radice fru- ctus exire, cucumerum specie, sed ob- longos ideo, ut binos interdum pedes explicant vicenos, aut vicenos quoniam numero. *Vbi motuuerint*, ferro pun- etim operiuntur: ex quibus exit lactic liquor latus, quem in utrum lapsum condunt. Eum num Alfarium vo- cant. Haec illa, quae dudum antea oc- cuparant Ioh. Leo Africanus, Descr. Africas, lib. IX, p. 300: *Euphorbium* est quaedam herbæ liquor, que in modum capituli silvestris cardui nose- tur, inter eius ramos fructus quidem prodeunt, crassitudine viridis cucume- ris, ad eius etiam similitudinem grana quaedam perparvo emittunt; longitu- done quidem alli ulnorum excedunt, oili pauci etiam amplius. Atque huius quidem fructus non oriuntur ex plantae ramis, sed velut stipes ex humo procedunt, et uno etsippe saepe viginti, nonnum- quom etiam triginta nascuntur. Agre- stes eius regionis homines, ubi motu- uerint fructus; cultello puigunt, unde exit liquor lacti persimilis, qui sensim crassescit, et viscosus efficitur. Hinc cultello ita crassum liquorem tollunt, et in utres mittunt, atque sic exsiccatur. *Planta est undique spinosa.* HABD.

Folii, Acantho similibus de quo

thinis. Vis tanta est, ut e longinquo succus excipiatur: incisae conto, subditis excipulis ventriculo hoedino, humor lactis videtur effluere: siccatus quum coiti, thuris effigiem habet. Qui colligunt, clarius vident. Contra serpentes medetur, quacumque parte percussa: vertice inciso, et medicamento addito. Ibi Gaetuli, qui legunt, hoedino lacte adulterant, sed discernitur igni. Id enim, quod sincerum non est, fastidiendum odorem habet. Multum infra hunc succum est, qui in Gallia fit ex herba chamelaea, gra-

dium est lib. XXIV, cap. 34. Quam immerito Plinium carpal hoc loco Salmasius in Praefatione, pag. 29, in, lector ipse, si otium est, exente. II.

Incisae. Inciditur planta conto hastilive: subditur utriclellus, qui succum manantem excipiat, ex hoedi ventriculo. Ita Dioscor. pariter lib. III, cap. 96. Excipulum pro utricle qui excipit, dictum. De ea voce iam diximus lib. IX, cap. 38. Hard. — *Subditis excipulis.* Sie ex MSS. post Pintian. Hard. subditur excipulus Gr. et al. En. P.

Thuris. Colle vilri effigie dixit Dioscorid. loc. cit. Τὸ δὲ τι ἐστὶ τοις ζωήσις ψάλαθτος; καὶ αὐτοτός. II.

Qui colligunt, etc. Dioscor. loc. citat. banc eius herbae dotem esse solus admonuit, ut eius succus oculorum sufficiens discuteret, et collyrii miseretur. Hard.

Contra serpentes medetur. Dioscor. loc. citat. Ιεπορῶν δὲ τυπες μάρτιον παρχολούθειν δυσηρές τοι; ἀρτοδόκτορες, ἵντις ἔχειν φέρεις ἄχροις ὅτιον τὸ οὔρα τῆς κεραλίτης, ἵγχην τὸν ὄπον λίθον, καὶ βάψῃ τὸ τραῦμα. Τι adiutum neomulli nihil incommodi sensuros, qui a serpentibus devorsi fuerint, siquidem, incisa osse terus capitis cuto, intritus liquor infundatur, vulnusque

curatur. Plin. Val. lib. III, cap. 57: *Eius qui pereatus est, vertex inciditur, eoque additur euphorbium et medetur quacumque corporis parte periculum est.* Hard,

Discernitur igni. Πυρώσις Dioscor. ignes et urente scrimonia, diuque durante, adeo ut quidquid in os sumitur, euphorbium resipiat. Eum locum inseplistime, ut patet, vertit Plinius. Dat.

Odorem. Vel nidorem potius, dum igni adseritur. Sie galbanum odore vel nidore probant, ut dictum est I. XII, cap. 56: *Nani sincerum si uratur, fugat vidore serpentes.* Niedinum lac, quae dicitur euphorbium adulterari, olet pesante. II.

Quia in Gallia. Nenipe Circumpandalia. In partibus Italiae, quae Gallicae adiungent, inquit auctio libri de Simpl. med. ad Pat. Opp. Gal. tom. XIII, p. 987. Hard.

Ex herba chamelaea. Ex chamelaea foliis recentibus tuis success exprimi potest, quemadmodum et ex aliis permultiis, sicut Dioscorid. monstrat cap. de Centaureo. parvo: aut ex iisdem maceratis in aqua et decoctis: verum, quod legérим, praepter Plinii alias nullus auctor id prodidit. Eum existimo voluisse id vertere

num cocci ferente. Fractus liammoniaco similis est, etiam levi gustu os accensum dum detinens, et magis ex intervallo, donec fauces quoque siccat.

XXXIX. (viii) Celebravit et Themison medicus vulgarem herbam plantaginem, tamquam inventor, volumine de ea edito. Duo eius genera: minor angustioribus foliis et nigrioribus, linguae pecorum simillimis, caule anguloso, in terram inclinato, in pratis nascens; altera maior, foliis laterum modo inclusa: quae quia septena sunt, quidam eam heptapleuron

quod Dioscorides scribit, Thymelæx farinam uvae acerbae succo excipi, et, in pastilos digeri. DALEC. — *Herba Thymelæx* intelligit, quam et chameleam vocant: de qua nos eginus lib. XIII, cap. 35. Significat porro Plioius caute admodum et erudite chamelex suctum ab euphorbin longe discrepare: neque adeo se favere haec in parte Sextio Nigro, qui teste Dioscorid. in praef. lib. I, p. 2; euphorbium esse chamelex in Italia nascentis succum prodidit. II. — Chamelex nobis ast *Daphne Guidiana*, de qua alias dictum. Eo. P.

Fractus. iam reddit ad verum euphorbii succum, de quo haec accipienda sunt, quasi tridem verbis recitat pariter Dioscorid. cap. 96, et Galeu. κατὰ γένον, lib. III, cap. 4, p. 725. Haec sunt in Plinium, ut fere esse solent, iniquiore animo, Dalec. in noct. et Salmas. in Solin. pag. 301 et 303, nullo scriptoris, ut apparet, accusari criminie. II.

XXXIX. Celebravit et Themison medicus. In eodem Themiso, non Themison; recte, ut Plato, Cicero, terminatione latina. PIST. — *Plantagine.* Graecis est ἀρόγλωσσος: Gallis plantain. JIASO.

Duo eius genera. Virumque a Do-

donaen pingitor, pag. 107. II. — Αρόγλωσσος habet Theophr. Hist. lib. VII, cap. 9 et 10, quod nobis *Plantago major* (*Tetrand. monogyn.* gen. 286 Pers. *Plantag.* Juss.); ad vias non infrequens. Duplex plantaginis genus memorat, quem Noster sequitur, Dioscorides lib. II, cap. 153: τὸ μικρόν, quod idem nobis cum *Plantagine media*: *habitu* in pascuis sterilibus, apriis, argillosis: τὸ δὲ μεγάλον, quod ad *Plantaginem altissimam* Sprengel. retulit; crescit in Italia; folia illi se-squipedalia. Conf. Hist. rei herbar. tom. I, pagg. 82, 160. Ed. P.

Linguae pecorum simillima. Unde nomen ἀρόγλωσσος, agnina lingua, προστάτιον ei ἀράδιο. HABD.

Heptapleuron vocare. Quasi serpantis cassis instrumentum. Dioscor. in Noth. p. 415: Αρόγλωσσος, οἱ δὲ ἄρογλοι, οἱ δὲ προβάτιοι, οἱ δὲ κυνόγλωσσοι, οἱ δὲ πτερόπλακοι, οἱ δὲ ποιόνεποι, Ρητορίον ελαντάρχη μίσθιο. II. — Quidam enim heptapleuron vocavere. Pierisque plantaginis speciebus quatuor sunt folia, ex pluribus nervis, sive cassis (costes, nervures), distincta; unde Recentioribus trinervia, quinquenervia, etc. cognominantur. Sic *Plantagine altissimae* folia lanceolata, glabra, dentata, quinquenervia

vocavere. Huius et caulis cubitalis est, et napi similis. Nascitur in humidis multo efficacior. Vis mira in siccando densandoque corpore, cauterii vicem obtinens. Nulla res aequa sistit fluxiones, quas Graeci rheumatismos vocant.

XL. Iungitur huic buglossos: boum linguae similis, cui praecipuum, quod in vinum deiecta, animi voluptates auget: et vocatur euphrasnum.

etc. Cespitavit ad hunc locum, ut saepius solet, Poinsinet de Sivry, qui septena numero folia herbae esse credidit, non septenos folio nervos. Pro inclusa, ex Dioscoide inclusis repositum vellet Cl. Gerard. Noti in Plin. inedit. Eo P.

Et napi similis. Apud Dioscor. est, καυλός δὲ τούτου γωνιώδης, etc. Suspitor auctoribus scribos, quorum in his colligendis opera utebatur, legisse καυλός δὲ τρίπτυχος τούτου γωνιώδης. Fortassis et apud herbarium graecum, ex quo haec sumpta sunt, legebatur καυλός δὲ αλμή τούτου, caulis huius procters. DALEC. — *Napi similis.* Brot. et angulosus: et ita vetus exemplar a Coruano budatum. Certe *Plantagini mediae* scapus est teres: altissimae vero anguleus. Eo P.

Vis mira in siccando. In exsiccando adstringendaque: Δύναμιν δὲ ἔχει τὰ φύλλα ἐγράψτικην, στυπτικην. Dioscorid. loc. citat. Densare, pro adstringere, Plinio familiarē est. II. — *Plantagini* vīnū adstringentem et vulnerarium Linnaeus agnoscit, eamque ad hulcerā diarrhoeāmque commendet. Mat. med. p. 55, ed. Schreber, qui *Plantagin. maiorem*, *medium* et *lancolatam* sibi invicem absque discrimine substitui posse monet, ex Ph. Paris. 94. Eo P.

Nulla res aequa sistit, etc. Dioscor. loc. cit. HARD.

XL. Iungitur huic buglossos. Quoniam alfinis utriusque est appellatio- nis causa: a lingua nempe animalium, ἀρνητιλατος et βούργαλατος. De ea Dines, hb. IV, cap. 128: Βούργαλατον... φύλλον ἔχει όμοιον βούς γένεσθαι: ὅπερ καθηύπερν τοις τοῖν εἶναι, εὐρύτερον δοξῇ είναι. Borraginem nunc vulgas vocal borrasche. Pingitur a Dodoneo, pag. 616. HARD. — Nobis item *Borrago*, seu *Borago officinalis* (*Pentand. monogyn.* gen. 360 Pers. *Borragin.* Juss.); in Syria sponte habitat, et Normannia? Vulgo in hortis cultur. Eo P.

Cui praecipuum. Dioscorid. loc. c. et Galen. de Fac. simpl. med. lib. VI, p. 164. Apul. cap. xii: *Buglosson Graeci...* Romanī linguam babulam dicunt. *Hacten in vino mixta hilaritatem convivis facit.* Et Schela Salernitana: *Vinum polatum, quo sit macerata buglosios, Moerorem cerebi dicunt auferre periti; Fertur convivas decoctio reddere laetus.* Buglossen esse nepenthes Homericum diximus lib. XXI, cap. 91. Est autem vis eadem et buglosso nostrae vulgari, quam eadem schola borraginem nuncupat, eodem versiculo: *Dicit borago, Gundia semper ago: Cardiacos auferit, borago gaudia confert.* II. — De Nepenthe Homericā iam dictum sali abunde fuit Excurs. ad calc. lib. XXI huiusc edit. Φάρμακον tantopere ab

XLI. Iungitur et *cynoglossos*, caninas imitans linguis, topiariis operibus gratissima: aiuntque quae tres thyrso seminis emitit, eius radicem potam ex aqua ad tertianas prodesse: quae quatuor ad quartanas. Est alia similis ei, quae ferat lappas minutias: eius radix pota ex aqua, ranis et serpentibus adversatur.

XLII. Est et *bupthalmos*, similis boum oculis,

Antiquis celebratum nostrates peritis simi auctores nihil aliud prenuntiavere: quod opium, sive *Papaveris somniferi* succum; et quidem recte. *Burragini* tamen non negamus cardiacis medicamentis adscribi: vim corroborandi, lactitiam afferendi, lithymiam amovendi, vulgo illi tribui nemo non novit. Sed refragantur Medicae rei scriptores gravissimi, quibus aut effectorum, aut nullorum omnino virium iste *cynoglossi* succus habetur. Eo. P.

XLI. Iungitur et *cynoglossos*: De qua Diosc. lib. IV, cap. 129, *xvōγλωσσον*, etc. Cels., lib. V, cap. 27, sub finem, *Langu canina*. *Plantagini* similem Diocor sit esse. Sed nondum sat nobis explorata, ut *Anguillaræ*, ut ipse fatur, Part. XIV, p. 287. Haco. — *Cynoglossos*. Nobis eodem nomine est *Cynoglossum officinale* (*Peutand. monogyn.* gen. 354. Pers. *Borrage*. Juss.). Habitat in Europæ ruderatis. Vim illi adstringentes, narcoticam, anodinamque tribuant recentiores *Pharmacop* auctores. Commendatur ad tusses, fluxiones, plithirias, etc. Conf. Linn. Mater. med. p. 61 ed Schreb. Geofr. Mat. med. t. III, p. 395 sq. Eo. P.

Aiuntque, quae tres thyrso, etc. Quae tergemimum caulem, seu ramulum, semine instructum habeat. Haec Diocorides incaute ad *ἀρρύγλωσσον*,

hoe est, ad plantginem transluit, lib. II, esp. 153, quoniam et *xvōγλωσσον* nomine aliquando ea designata est, ut diximus. Quin et Diocoridis interpolator in Noth. p. 474, buglossi haec propriam dotem esse credidit, ipseque Apuleius, cap. xii, tit. 4, qui tamen et ipse, cap. xcvi, tit. 2, *cynoglosso* adiudicat: *Ad quartanas*, inquit, *herbaque cynoglosso*, quae folia habet, pisata, et ex aqua potu data, prōdēt. Haco. — *Tres thyrso*. Haec omnis quae Diocorides scripsit npi *ἀρρύγλωσσον*, id est, de plantagine, Plinius transluit ad *cynoglossum*. Dac.

Est alia similis, etc. Haec Dodonei *cynoglossos* est, pag. 53, a Lobelio quoque delineata, in Obs. p. 313; visa a nobis in Horto regio. Fert semina fere quaterna, simul cohaerentia, aspera, et lapparum modo restituīt inhaerentia. A Diocoridis *cynoglosso* diversa. Haco. — *Est alia*. Est *Buglossum angustifolium*, semine echinato, C. Bauh. Brot. — *Quae ferat*. Vet. et Ch. quae fert. Nobis *Myosotis Lappula* (*Peutand. monogyn.* gen. 349 Pers. *Borrage*. Juss.), seminibus, seu fructibus echinatis. Habitat in argilloso, ruderatis, muris. Conf. Spreng. Hist. Rei herb. I, 201. Eo. P.

XLIII. *Est et bupthalmos*. Habet ei Diocor. lib. III, cap. 456: *Βούθημ-*

folio feniculi, circa oppida nascens, fruticosa caulibus, qui et manduntur decocti: quidam cachlam vocant. Haec cum cera scirrhomata discutit.

XLIII. Invenere herbas et universae gentes. Scythia primum eam, quae scythice vocatur, circa Boeo-

παν... φύλια δι μαραθούσι, ἀνθη μάραθον... φύλια μαραθούσι, οὐν καὶ σένικας οταν. *Folia feniculi, flores oculorum similaudine gerit: unde nomen.* Pinguigatur a Clusio, Hist. Nat. pl. lib. III., p. 332. Vidiinus in Horto regio Gallicis, oculi de boruſ. HARV. — *Buphthalmos*. Broter. ex MSS. Reg. et edit. princ. *buphthalmus*. Nobis est *Anthemis valentina* Linn. (*Syngenes. superfl. gen. 1885* Pers. sub *Anacyclus Corzub.* Juss.). Habitat in Europa australiore. Cf. Hist. rei herb. tom. I., p. 188. Eo. P.

Quidam cachlam vocant. Diosc. I. c. Boīθθλησ; οἱ δι χάζλαν χαδοῦται. HARV. — Ille in Indice Buphth. sive *cachlam*, sed soloece, quam *cachlam* manifeste legendum sit. Eo. P.

Hoc cum cera, etc. Diſcor. loc. cit. Τχίτας τὸ ἄνθη λεῖξ εἰς καρπῷ εἰδῆματα καὶ στόματα διεγέρει. *Huius flores tritii cum ceraso oedemata, duritiasque discutiunt.* Diſcoridem Galienus sequitur, de Fac. simpl. med. lib. VI., p. 165. Est autem εἰδῆμος, sive σκιρφωμα, *scirrhus*, durities, tumor praeter naturam durus et doloris expers. Vide Goryaeum in Dif. medic. HARV.

XLIII. *Scythia, primum eam, quae scythice vocatur circa Boeotiam nascens.* Scribo, circa Maeotin, non circa Boeotham, ex Theophr. IX, 13: *Dulcis*, inquit, et *Scythica*. Et quidam nouellii dulcem eam appellant. Nascitur apud Maeotiu. Diſcor. quoque in Cappadoccia ei poulo propria-

quoribus locis Maeotidi plurimam nasci tradit lib. III, cap. de glycyrrhiza. Pint. — Circa Boeotiam, etc. Ita liberi omnes, tum editi typis, tum exarati manu. Placeat tamen emendatio Pintiani, circa Maeotin legentis, tum quia haec ipsa Theophrasti Scythice est, de qua illa Hist. lib. IX, cap. 13: Γλυκεῖς δὲ καὶ ξενιστῶν καὶ οἴοι γε καλοῖσθαι κύριον εὐθυγάτιον αὐτῶν. (leg. καλοῖσθαι γλυκιστήζαν αὐτῶν). Fintxi δὲ περὶ τὴν Μαιοτίνην tum quis de hac ipsa Plinius sermonem iterum instituens lib. XXXVII, cap 4: *Scythicam herbam*, inquit, a *Maeotidis poludibus*. Sequitur in eo Plinius loco, quem nunc versamus: *praeclaram alias, utilissimamque ad ea quae spasmata vocant.* Sic enim ex MSS. Reg. Colbertiniisque rescripsimus. Perperam in editis prius, perdeleis *Aliam utilissimam ad ea*, etc. extra videlicet *veula que*, *cæterisque*, *qui restinimus*, *immutatis*. Eamdem esse sane, quae scythice vocantur, et circa Maeotin nascitur, cum ea quae est ad spasmata utilis, doct aperte Theophrast. his verbis, quae superioribus statim adnectit: Χρησίαιν δὲ πρὸς τὰ ἔσθματα, καὶ πρὸς βῆρα ἔπον, etc. *Vtilis ad arthritus*, et ad tussim siccam, etc. Vnde et *gymnoma forte* antea legi, quare spasmata cuiplam (cum Slinnus) videatur, quid insipridum visum est Pintiano. Sed in MSS. *spasmata* legitimus, cui voci affinior est ea, *spasmata*. HARV.

tiam haescens, praedulcem alias; utilissimamque ad ea quae spasmata vocant. Magna et ea commendatio, quod in ore eam habentes, famem sitimque non sentiunt.

XLIV. Idem praestat apud eosdem hippace dicta,

Praedulcem. Hoc est, praeter eas-
teras dotes, praedulcem. II. — *Gly-
cyrrhiza glabra* Linn. (*Diadelph.
decand.* geo. 1727 Pers. sub *Laqueritia,
Legumin.* Juss.). Habitat in Europa
australiore. Male Schreberus addit.,
Mat. med. p. 205, antiqua *Glycyrrhiza
eohinata* usos suis, quae no-
stris temporibus in Rossico imperio
ad liquiritiae succum præparandum
adhibetur. Dioscorides enim quem
adducit testem, folia non echino,
īxīva, sed ἔχινα, lenticulo similia di-
cit. Cf. XXII, 34. Sprengel. ad Theophrast.
Glycyrrhizam asperram ha-
bet, ex Palladio, *Beise*, I app. n. 121,
qui hanc speciem frequentissimam in
deserto ad *Iathros* iovenit, a *Calmu-
cis* devorata avide, et these loco
infusum. Eo. P.

Magna et ea commendatio, etc.
Theophrast. Histor. lib. IX, cap. 13:
Δύναται δέ καὶ τὸν δίφαν πάσους,
ἴαν τις ἐν σπόματι ἔχει· διό τοῦτη τι
καὶ τῇ ιππάκῃ διάγεται φασὶ τοὺς Σκύ-
λας ἡδίρας καὶ ἀνδρεῖς, καὶ δώδεκα.
Sunt extinguit, si teneatur in ore:
qua propter *Seythas* contentas ea et hip-
pace, undenos aut duodenos dies ritam
tolerare aint. Hard.

XLIV. *Idem praestat apud eosdem
hippice.* Scribo *hippace*, non *hippice*,
ex Theophrast. (vid. not. super) *Eat
porro hippacē*, auctore Dioscorida lib.
II, cap. de caseo, *equinus casei*, vi-
rario odore, egregie lumen matrīvū,
bululo proportione respondens. Sunt
qui equinū coagulum *hippacē* hanc

esse dixerint. Haec Thenphrasti et
Dioscoridis verba impellunt me ut
suspects habeam illa quae sequuntur:
*Dicta quod in equis quoque equidem
effectum habent.* Pint. — *Idem* *Hip-
pacē* (sic enim libri omnes habent,
tum hoc loco, tum in Indice, non
hippice) herbae genus esse Plinius
credidit. Pintianus aliquę post eum,
caseum equinum interpretantur. Hip-
pocrates de Morb. lib. IV, num. 25:
Ὀπτηροὶ Σκύλων, inquit, πεισθεῖσι
ἐκ τοῦ ἱππαρινοῦ γάλακτος. Εγχίνες; γάρ
το γάλα... Επὴν δὲ περγή καὶ ξυρχ-
θῆ, ιππάκη μὲν καλιούστην. Quod e
lacte concretum et siccatum fuerit,
hippaca vocant. Dioscor. lib. II, cap.
80: Η δὲ καλομενη ιππάκη, τυρὸς
ιστρίας... καὶ πολύτροφος, etc.
*Quod hippace vocant, edens est equi-
nus...* qui magnopere adit. Hesychius
danius: Ιππάκη, Σκύλων βρῶμα
ἔξιππου γάλακτος, etc. Verum si-
gulare quiddam narrare velle de Sey-
this Plinius ac Theophrastus videntur:
nullam vero admirationem habet dies
duodecim aut paulo plures, ea radice,
quae glycyrrhiza dicitur, et equino
caseo, qui plurimum alat, aliquando
transigi, quem Zoroastrem prodat
ipse Plinius annos viginti totus caseo
vixisse, XI, 97. Neque hippaces ap-
pellationem casei aut coaguli equini
proprietate esse idem nescivit, qui id
diserte prodit lib. XXVIII, cap. 34 et
58; sed et cum herba aliqua singu-
larī, quae sit incompta nobis, com-
munem esse eam, graeco scriptori
alici creditit, Hard. — *Hippace*.

quod in equis quoque eundem effectum habeat: trahuntque his duabus herbis Scythas etiam in duodenos dies durare in fame sitique.

XLV. Ischæmonem Thracia invenit, qua serpint sanguinem sisti, non aperta modo vena, sed etiam praecisa. Serpit e terra milio similis, foliis asperis et lanuginosis, sarcitur in nares. Quae in Italia nascitur, et sanguinem eadem adalligata sistit.

XLVI. Vetttones in Hispania eam, quae vettonica dicitur in Gallia, in Italia autem serratula, a Graecis cestros, aut psychotrophon, ante cunctas laudatissima. Exit angulosò caule; cubitorum doum, a radice

Scythis sciri adhuc probat que sit illa herba. Forte est Canadensis magna longa radix, de qua iam dixi. Baut. — Graeca sua exemplariter adeo negligenter legit Plinius, et interpretatus est, ut Scytharum hippocasen, quae ex Hippocratis, Dioscoridis aliorumque testimoniosis, caseus equinus fuit, plantam erederet, etc. Sprengel. Histor. Rei herb. tom. I, pag. 499. En. P.

Tradiditque his duabus herbus. Verba quae paulo supra ex Theophrasto et Dioscoride attuli, indicant dictionem illam herbis falso insertam esse. Neque enim hippocashe herba est, sed equinus caseus, aut coagulum equinum. Pest.

XLV. Ischæmonem Thracia invenit. Haec Theophrast. lib. IX, cap. 45. Ήπει δέ τὸν Θράκην... τὴν ἵσχυμον, ἡν δὲ λέγουσιν, εἰ μὲν κτυπήσας τὸν γλεφός, εἰ δὲ τοι φροδοτίης διστριψέται λόχην καὶ καλύπτει τὸν χότην. Thracia... fort ischæmonum, quam alii puncta vena, ali etiam altius secta, nistera ac prolixbere omnino sanguinis profusum sisunt. Est Matthioli panicum silvestre in Dioscor. lib. II, p.

407. A sisteodo sanguine ei nomeu, παρὰ τὸ ἴσχυτον τὸ αἷρα. H. — N. his *Andropogon Ischaemum* (*Triand. digynu.* gen. 186 Pers. Gramin. Juss.). Habitat in aridis australioris Europæ arvis et collibus. Eo. P.

XLVI. Vetttones eam, quae Vettonica dicitur. Nomeo betonieae in officinis retinet: Gallis *bétoine*. Pingitur a Dodoneo p. 40. De hac singulare volumen edidit Antonius Musa, quod inscripsit, de herba Vettonica. H.ao.

Cestros. Gron. et al. ante Hard. cestron. En. P.

Psychotrophon. Quoniam frigidis reperiut in locis, ut ait Musa lœ. cit. pag. 4; Dioc. quoque lib. IV, cap. 4: Κέττρον τὸ καλύματον ψυχοτρόφου (vel ψυχορράφου), ἐπισθὲν ἐν τοῖς ψυχοτρόποις καύριστα τέτονα. δὲ Ρωμαῖος σύττερικην καλεῖσθαι. H.ao. — Est *Betonella officinalis* (*Didyn. Gymnos.* gen. 1391 Pers. Labiat. Juss.): habitat in silvis. Vim illi nervioam, tonitram, erginam Recentiores tribuant. Eo. P.

Exit angulosò caule. Ille est, quae deangulo. Dioc. I. e. illa sibi xau-

spargens folia fere lopathi, serrata, semine purpureo. Folia siccantur in farinam plurimos ad usus. Fit vi-num ex ea et acetum, stomacho et claritati oculo-rum: tantumque gloriae habet, ut domus, in qua sata sit, tuta existimetur a piaculis omnibus.

XLVII. In eadem Hispania inventa sic Cantabrica, per divi Augusti tempora a Cantabris reperta. Nascitur ubique caule iunceo pedali, in quo sunt flosculi oblongi, veluti calathi: in his semen perquam minutum. Nec alias defuere Hispaniae herbis exquirendis: ut in quibus esiamnum hodie in numeroso et laetiore convictu, potionem e centum herbis mulso additis, credidere saluberrimam suavissinamque: nec quisquam genera earum iam novit, aut multitudine in: numerus tamen constat in nomine.

λόν ἔχουσα πάχεια τὸ ὄφες, οὐ καὶ μαίζονται, τετράγωνον. II.

Folio. Rectius ita multo Plinius quam Dioscorides, qui similia queris foliis prodidit. HARD.

Semine purpureo. Semine in summis caulibus thymbrae modo apicatis, flore purpureo. Apud Dioscoridem ἑτα-χωμένηα κακῶν, non ἑταχωμέ-νηα σπέρμα. DAL.

Folia siccantur, etc. Plinius in fa-rinam siccari folia dixit, quoniam fortia-sit leguminum et cerealium tantum. Dioscorides simpliciter ait Ἑπράν-θηται DAL. — *Folia.* Et mox teruntur in farinam Diosc. I. c. τὰ ρόλλα Ἑπρά-θηται, breviter et concise dixit. II.

Fit vīnum Diosc. lib. V, cap 54: Ήστι ἡστρίου οἶνος. Γίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἡστρου τοῦ φυχετρίδος οἶνος. II.

— *Ex aqua et acetato.* Sic Hard. 2 et Pausanius: sed Gron. et al. ante Hard. ex ea et acetato; et sic Broterius habet. EA. P.

Tantumque gloriae habet. Ant. Musæ,

loc. cit. *Animas hominum et corpora custodit, et nocturnas ambulationes a maleficiis et periculis, et loca sancta a bestia etiā a visibus metuendis tuerit et defendit, etc.* HARD.

Tuta existimetur a piaculis omnibus. *Pura, non tutā, in velusto exemplari:* rectius. Pint.

XLVII. *Sic Gron. et al. est.* ED. P.

Cantabrica. Vulgo Capitabrorum, seu Navarorum, hodie escorzonera. DAL. — *Cantabrica.* Pingitur a Clusio Histor. Rarior. plant. lib. IV, p. 49. Videre nondum licuit. Hahn. — Nobis etiamnum dicitur *Couvolvulus Can-tabrica* (*Pentand. monogyn* gen. 46 Pers. *Couvolvaceæ*. Juss.). Crescit in Europa meridionali, Africa, Tauris, etc. EA. P.

Constat. Genera herbarum, quibus ea potio constaret, nemo scit; nu-merus constat ex potionis nostris: appellatur enim ea *potio sanitatis her-barum*. HARD.

XLVIII. Nostra aetas meminit herbam in Marsis repartam. Nascitur et in Aequicolis circa vicum Nervesiae: vocatur consiligo. Prodest, ut demonstrabimus suo loco, deploratis in phthisi.

XLIX. Invenit nuper et Servilius Democrates primis medentium, quam appellavit iberida, quanquam facto nomine; inventioni eius assignato carmine. Nascitur maxime circa vetera monumenta parietinas-

XLVIII. *Nostra aetas meminit*, etc. Consiliginem nubomedicis nunc pulmonariam dici testatur Vegetius. Vulgus gallicum Pomelacum vocat, pommelée, quasi pulmoneam: herbarii quidam *Leonis patam*, pastoribus bullicis, equinoibus, totique ruri praeclare cognitam, qui ad eosdem, quos Veteres consiligenem, usurpant effectus. Haec iberius multa tractat Ruellius lib. II, pag. 448. Coepit pulmonaria dici, quod pulmonum vitis praesens habeatur auxilium: invenitque in posteris nomen a viscere, rui praesertim nuncupatur. Consiliginem rustici veteres olim vocarunt, quod in campis inter siliginem triticumque sarpius emiceret. Pingitur a Lobelio in Obs. p. 317. Vide quae dicturi sumus ex Columella lib. XXVI, c. 24. HARO.

Cires vicum Nervesiae. Situs hodie locogniti. HARO.

Vocatur consiligo. Videtur esse El-leborus albus, flore subviridi, C. Bauli, *L'elébore blanc*. Certe veterinarii pătrău, quod est pulmonum vi-tium, in veterinis sanans elleboru albo, quod Vegetius consilagine fieri scribit. Observandum autem non in Europa tantum, sed et in Asia ad paendum morbos promiscuum usum esse ellebori nigri et albi. Aliis consiligo est elleborus niger, tenuifolius, buphibalma

flore, C. Baul. HARO. — Consiliginis meminit Plinius veluti herbae noper in Italia repartae; quum autem genus ellebori duplex iamdudum alii descripserint, non vero simile est novam hanc herbam ab ellaboro vel nigro, vel albo, nostrum non distinxisse, de quibus ipse supra fuisse egit. Sprengelio iudice, nihil aliud est consiligo quam Pulmonaria nostris officinalis (*Pentand. monogr. gen. 355 Pers. Borragin Juss.*). Habitat in nemoribus, ad radices montium. EO. P.

Suo loco. Lib. nempe XXVI, cap. 21. HARO.

XLIX. *Quam appellavit iberida.* Graecis ιβας; et ιβριδατην. Galen. ξατά τόπ. lib. X, c. 2, p. 635, aliquis apud ipsum pag. 636, etiam λατίστον. Vidimus in Horto regio. De eius inventore Servilio Democratico, sive Damocrate, diximus in Auctorum indice. HARO. — *Iberida.* Gron. et al. ante HARO. *iberida* Ιωρε; Dionysiorid., lib. I, c. 188, nobis est *Lepidium Iberis* (*Tetradyn. Silicid. gen. 1553 Pers. Crucifer Juss.*) Cf. Dodon. 714; Anguill. 20. EO. P.

Assignata carmine. Quod apud Galen esset l. c. p. 636, expressumque est a Plio totidem fere verbis hoc reliquo capite. HARO.

que, et inculta itinerum. Floret semper folio nasturtii, caule cubitali, semine tam parvo, ut vix aspici possit. Radici odor nasturtii. Vsus aestate efficacior, et recenti tantum. Tunditur diffusculter. Coxendicibus et articulis omnibus cum axungia modica utilissima, viris plurimum quaternis horis, feminis minus dimidio adalligata; ut deinde in balineis descendatur in calidam, et postea oleo ac vino corpus perungatur; diebusque vicenis interpositis idem fiat, si qua admonitio doloris supersit. Hoc modo rheumatismos omnes sanat occultos. Imponitur non in ipsa inflammatione, sed imminuta.

L. Animalia quoque invenere herbas, in primisque chelidoniam. Hac enim hirundines oculis pullorum in nido restituunt visum, ut quidam volunt, etiam

Floret semper folio nasturtii. Democrates, l. c. Αἱ δὲ θάλατται, φύλλα ἔχουσα καρδίουν, Ἐφος μὲν εὐθαλῆται καὶ μαῖαν, etc. Floret hoc loco virere est, non florem mittere: quem colore lacteo ferre aestate mox idem subdit: Φέρει δὲ κανέλος ἐν θάλαι λεπτόν πάντα Πολύχρονον ἄνθος, τῇ χροῖ γαλακτισμένην. HARO.

Radici. Servilius, loc. cit. II δέκατη καὶ σόφην διαμετάπτων ἔχει Μαλακτα πάντων καρδίαμα. προστιμέρην. HARO.

Vsus aestate felicior. Servilius, loc. cit. Ταῦτα ὀρύζας καὶ λαβίων πλήθες πολὺ. Θρόνος μάλιστα δὲ ἐστι πρακτικατάτο. Καὶ πρόσφατος ἡγρά γέρα ἀδρυκτὸς τυγχάνει. Quae idcirco referuntur ἢ με, ut intelligant ii, qui Plinii ex Dioscoride verbis sensuque mutuantur, quam inique agant, quoniam Plinii de Iberide scribentem, hand semel errasse autem, qui ab illo discedat scriptore, quem a Democrate ipso, longe probatioris fidei, decicere intelligimus. II.

Coxendicibus. Haec tolidem verbis Democrates. l. c. HARO.

Adalligata. De eiusmodi ligatu-ris, sive amuletis, multa pereruditte vir Cl. Du Cangius in Gloss. verbo ligature. HARO.

L. In primisque chelidoniam. Pin- gitur a Dodoneo chelidonium maius appellatum p. 48. Gallis. étoile. In Horlo regio visum a nobis. II.

Hac enim hirundines, etc. Aristoteles, de Ortis animal. lib. IV, cap. 6, causam reddit: nempe eos renasci si pungantur ac evellanatur, quam adhuc sunt, non autem ubi perfecti fuerint. DALE.

*Et quidam volunt, etiam cravis oculis. Id vulgo credi refert etiam Dioscorides lib. II, cap. 214. Fabuloso sum Celsus existimat lib. VI, cap. 6, sub finem: *Harum avium, inquit, aries extrinsecus laesa interposito tem- pore in antiquum statum redit, celer- rimeque hirundinis. Vnde etiam locus fabulosus factus est, aut per patentes, aut id herba chelidonia restitui, quod**

erutis oculis. Genera eius duo : maior fruticosa caule, folio pastinacae erraticae ampliore, ipsa altitudine duum cubitorum. Colos albicans, flos luteus. Minoris folia ederae rotundiora, minus candida. Succus croci mordax, semen papaveris. Florent ad ventu hirundinum, discessu marcescunt. Florentibus succus ex-primitur, et in aereo vase cum melle Attico leniter cinere ferventi decoquitur, singulari remedio contra caligines oculorum. Utuntur et per se succo in collyriis, quae chelidonia appellantur ab ea.

LL. Invenerunt et canes canariam, qua fastidium

per te sanescit. Vide in eam rem quae afferant anteriores Miscellaneorum medico-physicorum, seu Ephemeridum Germaniarum, an. 8, obs. 18, p. 32. HARO.

Genera eius duo. Quae de gemina chelidonise specie hoc capite deinceps continentur, ea totidem sere verbis habet DIOSCOR. loc. cit. Minor delineatur a DODONEA p. 49, et a DALECAMPIO, pag. 1048. Gallia est petite chelidone. Italia, discit ab ANGILLARA, P. XI, p. 181. HARO. — *Genera eius duo.* Χελιδόνη μέγα DIOSCORID. lib. II, cap. 214, nobis eodem nomine est Chelidonium - Glaucium Linn. (Glaucium luteum, polyand. monogyn. gen. 124 Pers. Papaverac. Juss.). Habitat in arenosis. Tum ex eo, tum ex Chelidonio Cormiculato Linn. sive Glauco phoeniceo, succus glaucium dictus parsbat, de quo ANASARHAEUS, lib. III, cap. 100. Chelidonium maius Officinarum est Chelidonium vulgare maius, C. BAUH. Pin. 144; item Chelidonia maius Linn. Χελιδόνη μητρίον coius meminit auctor graecus, lib. II, cap. 212, idem Sprengelio videtur esse eum Ranunculo Ficaria Linn. (Polyand. Poly-

gyn. gen. 1362 Pers. sub Ficaria. Ranuncul. Juss.). Crescit in umbrosis, humidis, ad rivos et fossas. Cf. HIST. REI HERB. tom. I, pag. 178 sq. ED. P. Albicans. CAESIUS, ὄνογλαυκός. DIOSC. HARO.

Minoris. Haec est Chelidonia rotundifolia minor, C. BAUH. Pin. 309; Chelidonium minus etiamnunc Officinale. nobis Ficaria ranunculoides, seu F. verna. CONF. supra not. 4. ED. P.

Succus croci mordax. Hod est, croceus, sive crocei coloris: non, croci iustar mordax, ut quidam male interpretati sunt; nam succus eroci minime acris. Croceum vero Chelidoni maioris, vel Glaucae latet succum nemo non novit. ED. P.

Contra caligines oculorum. In oculorum affectionibus Chelidonium (Ch. maius Linn.) plurimum celebratur: succus eius oculis instillatur ad holocera detergenda, removendasque nubeculas. Sed quia est admodum acris, vel diluitur aliquo liquore idoneo, vel aqua eius distillata usurpatur, quae longe mitiore est. CONF. GEOF. MAT. MEDIE. tom. III, pag. 313 sq. ED. P.

LL. Invenerunt et canes canariam.

deducunt, eamque in nostro conspectu mandunt, sed ita ut numquam intelligatur quae sit: etenim depasta cernitur. Notata est haec animalis hujus malignitas in alia herba maior, Percussus enim a serpente nederi quadam sibi dicitur: sed illam homine inspectante non decerpit.

LII. Simplicius cervae monstrare elaphoboscon, de qua diximus. Item seseli, enixa a partu.

LIII. Dictamnum ostendere, ut indicavimus, vul-

Gramus esse legitimum Clusi videtur,
Hist. Rer. plant. lib. VI, pag. 217.
In Insula Chio dici nunc quoque ἄρχοντος, similimamque gramine esse ait Anguillar, part. XII, pag. 190. Hard. — Nobis *Panicum Dactyloides* Lion. (*Triand. digyna*, gen. 159 Pers. sub. *Cynodo*. *Gramin.* Juss.). Habitat in arcanis et maritimis. De eo istm Noster egit *Dactyl.* nomine, lib. XXIV, cap. 419. En. P.

Qua fastidium deducunt. Cient et vulgari gramine vomitum, ut deducant pituitam canes: gramine eo, inquam, quod Graeci ἔγραψαν vocant, de quo anteriore libro diximus, cap. 118. H.

Eamque in nostro conspectu mandunt. Fabulosum id nimis credulus Plinius refert. Licet enim quotidie videre gramen a canibus rosam, et vomij cum pituita reiectum. Dal.

LII. *Monstrare elaphi boscon.* Nobis *Sauv. Sisarum* (*Pentand. digyna*, gen. 699 Pers. *Vimbellifer*. Juss.). Conf. lib. XXII, cap. 37. En. P.

Seseli. Plures enumerat seselens species *Anazarbaeus*: μασταλωτικόν, lib. III, cap. 60. seu massiliense, quod capris caeterisque pecudibus, πράσινον τοντού, ad partum adiuvandum potui datur: nobis *Seseli elatum* (*Pentand. digyna*, gen. 716 Pers. *Vimbellifer*.

Juss.). Cf. Gerard. Flor. Galliaprovinc. 253. Habitat in Austria, Gallia, etc. Ille alii *Seseli tortuosum* trahunt; ali *Daucum Visnagam*. Αἴθουσινος Diocor. lib. III, cap. 61, est *Bupleurum fruticosum* (gen. 678 Pers.). Habitat in Galliae australis et Orientis saxosis maritimis. Bene describit, ut prope Massiliam invenerit, Anguillara, p. 212. Πλάστην στριχέν, l. III, cap. 62, quod *Ligusticum piloponense* (gen. 697 Pers.); in Graeciae, Rhaetiae isontibus nemorosis *Tordylios*, lib. III, cap. 63, quod nonnulli seseli creticum vocant, servat nomen *Tordylium officinale*; de eo iam egimus. Seseli Romani veteres sili numerabant. Cf. lib. XX, cap. 48, ubi plures sili species et varios usos Noster enumerat. En. P.

Item seseli enixa a partu. Haec battologia est, enixa a partu, λεγκέζινον a partu. Palum est seseli cervae ostendisse a partu aut enixa. Etenim ante partum, ut Scelius eo defungerebatur, id expegebant. Satw.

LIII. *Dictamnum.* Δικτόν etiam vocat Nicander, ut interpretatur Zeiodotus Mallotes. Partum mire adiuvat, εὐτοῖς τοισι. Quamobrem Eileithyaē corona es eo tenetatur. Euphorion, στρεψίχυτην θάλεπον curvātato δικτυμοῖσι. Rhodigin. lib.

neratae, pastu statim decidentibus telis. Non est alibi, quam in Creta, rami praetenuerunt, pulegio simile, fervens et acre gusto: foliis tantum utuntur. Flos nullus ei, aut semen, aut caulis. Radix tenuis ac supervacua. Et in Creta autem non spatiose nascitur: mire que capris expetitur. Pro eo est et pseudodictamnum,

XXVIII, cap. 24. Orph. ψαρπόν vocat, id est, eano velut situ obductum. DAL. — *Dictamnum*. Conf. lib. VIII, cap. 41. *Dictomnum* hoc Francum seu Gallicum Angli vocant. A Lobelio pingitur in Obs. p. 267. H. — Est *Origanum Dictamnum*, de quo istm alias dictum. Alibi etiam quam in Creta provenit, sed apud Antiquos Creticum vel Idaeum, nempe ex Ida monte, laudissimum habebatur. EO. P.

Pasta. Gronov. et al. ante Hard. *pastae*. EO. P.

Non est alibi, quam in Creta. Haec habet pariter Theophr. Hist. IX, 46. HARD.

Flos nullus ei, etc. Agud Diazenridem legendum, οὐτε ἄνθος, οὐτε καρπός συμπίπτει. Nullis morbis flos prodet, nullis semina. DAL. — *Flos nullus*. Nullius in medicina usus: nam prīus dixit: *Foliis tantum ununtur*. Sed florem habere, caulemque; vel ipse Maro eccepsit Aeneid. XII, 412: *Dictamnum genitrix Octaea carpit ab Ida*, *Puberibus coualem foliis et flore comantem Purpureo: non illa seris incognita capris Gramina, quam tergo volucres haesere sagittae*. Democritus quoque apud Galenū κατὰ γένη, V, 10, pag. 789, dictamni menūnit; quae florem habet, ἄνθος ἔχοντες. Confirman interpretationem nostram Theophrasti verba Hist. IX, 46: Χρῆσται δὲ τοῖς γύλλοις, οὐ τοῖς

χλωτίσι, οὐδὲ τῷ καρπῷ. *Foliis ununtur*, non *ramulis*, neque *fructu*. Quare apud Dioscor. ubi legitur III, 37, οὐτε ἄνθος, οὐτε καρπός φέρεται, aut errasse illum, quod verius pain, existimandum est: aut legi oportere, quod Matthiolus censuit, οὐτε καρπός συμπίπτει.... Verum haud ita scripsisse Diocoridem, sed ut in editis habetur, et Oribasii interpres admonet, et Apoleius, qui ita redidit, cap. LXI: *Et neque florem generat, neque fructum*. H. — *Flor nullus ei*. Postremam vocem Brot. delet ex Reg. cod. 2; tueretur Harduius interpretationem, quae sola certe admittenda est, si quis nostrum, dum prava sequeretur Diazenridij exemplaria, a vero longe aberrasse vult. EO. P.

Partus tenuis ac supervacua. Partus accelerat Dioc. loc. cit. DAL.

Non spatiose nascitur. Theophrast. loc. cit. Ιτάνεσσι δέ εἴτε καὶ γέροντες οἱ τάνας οἱ γίνουσι: καὶ τούτοις αἱ αἰγαὶ ἐκτίπονται διὰ τὸ φύλασσις. Et rora, inquit, *hanc herbo est: locis cuius qui fert, exiguis est admodum: campane capræ depassant, quod sit eius pergrata*. HARD.

Pro eo est et pseudodictamnum. Haec totidem verbis Theophrast. Histor. IX, 46. Pingitur a Lobelio, in Obs. pag. 267, pseudodictamnum. In paucorum hostis repertum sit Dodoneus, pag. 281. Vidamus in horto

multis in terris nascens, folio simile, ramulis minoribus, a quibusdam chondris vocatum. Minoris effectus statim intelligitur. Dictamnum enim minima portione accedit os. Qui legere eam, in ferula vel arundine condunt, praeligantque, ne potentia evanescat. Sunt qui dicant, utramque nasci multifatiam, sed deteriores in agris pinguibus: veram quidem dictamnum non nisi in asperis. Est et tertium genus dictamnum vocatum, sed neque facie, neque effectu simile, folio sisymbrii, ramis maioribus, praecedente persuasione illa, quidquid in Creta nascitur, infinito praestare caeteris eiusdem generis alibi genitis: pro-

Regio. Chondris iterum appellatur, XXVI, 31, et in Indice eius loc. Hard. — Ψευδοδικταμός Dioscor. III, 38; nobis *Marrubium Psuedodictamnum* (*Didymum gymnosperm.* gen. 4394 Pers. *Labiatae* Juss.). Habitat in Creta. Totum hoc capitulum in auctore greco supposititum temere dicit Anguill. p. 201. Conf. Sprengel. Hist. Bel. herb. I, 180. Ed. P.

Simile. Sie. et Chifflet. *simili* Grön. et al. ante Hard. Ed. P.

Minoris effectus. Theophrast. loc. citat. Esti δὲ εἰδὼς ἐν τῷ στόματι φυτά ἡ τοῦ δικτάμου δύναμις, θραύσει γὰρ ἀπὸ μικροῦ πρόδροι. II.

Ne potentia evanescat. Ne vis omnis exspiret. Theophr. loc. cit. Τιθέσαι δὲ καὶ τὰς δισμίδιας ἐν γάρθηι καὶ καλέμῳ, πρὸς τὸ μὴ ἀποτελεῖσθαι φύσεων γάρ ἀποτελεῖσθαι. Manipulus ferula aut cannæ intercludunt, ne exspiret: imbecillius enim, quam exspiraverit. Hard.

Sunt. Totidam verbis Theophrast. loc. cit. Hard.

Est et tertium genus. Haec pariter Theophr. loc. cit. ad verbum: Esti δὲ καὶ ἄλλος δίκταμνος, διπλῶς δύμαν-

μον, εὗται τὰς ὅψιν ἔχον, εὗται τὰς δύναμις αὐτῶν, etc. Est hoc Diocor. dictamnum alterum. Hard. — Nobis *Origamum Tournefortii*. Habitat in insula Amorgo, etc. Cf. Tournefort, Voyag. I, pag. 240, i.e. Sprengel. Hist. Rei herb. tom. I, pag. 95; qui Dioscorideam speciem, ibidem pag. 180, ad *Origamum creticum* refert. Crescit in Europa australi, Creta, Palestina, etc. Ed. P.

Praecedente. Theophrast. loco cit. Hard. — Gronov. et al. ante Hard, procedente. Ed. P.

Quidquid in Creta nascitur, infinito praestare. Posteriori saeculo magis ac magis invaluit illa persuasio. Galenus, Anaid. I, 424, ipsius temporibus non docet ab imperatoribus romanis in Creta, plantarum utilium fermeissima, botanicos ali, qui herbas radicēsque sedulo collectas Romanum inde transmitterent. Ipse tamen, ibid. 431, medicos tassat, qui omnia medicamina simplicia ex ea insula pertant, se respiciunt quae a cretensibus botanicis lecta non fuerint. Crescere enim per Italiem aliasque regiones, plurimas plantas, et iisdem virtutibus

PLIN. N. H. Tom. VII

Oo

xime quod in Parnasso. Alioqui herbiferum esse et Pelium montem in Thessalia, et Telethrium in Euboea, et totam Arcadiam ac Laconicam tradunt. Arcades quidem non medicaminibus uti, sed lacte circa ver, quoniam maxime succis herbae turgeant, medicenturque ubera pascuis. Bibunt autem vaccinum, quoniam boves omnivorae sere sunt in herbis. Potentia earum per quadrupedes etiamnum duobus claris exemplis manifesta fit. Circa Abderam, et limitem, qui Diomedis vocatur, equi pasti inflammantur rabie: circa Potnias vero et asini.

LIV. Inter nobilissimas aristolochiae nomen dedisse gravidae videntur, quoniam esset ἀρίστη λεγόμενης.

pollentes, quibus in Creta natae: quod μάρον, ἀμαράκον, etc. exemplis probore conular. Conf. Sprengel. Hist. Rei herb. tom. I, p. 207. EN. P.

Alioqui herbiferum esse et Pelium.. tradunt. Theophr. Hist. IX, 45: Τὸν δὲ περὶ τὴν Ἑλλάδα τόπουν, φαρμακοδέσποτον τὸ τε Πέλιον τὸ ἐν Θετταλίᾳ, καὶ τὸ Τελέθριον τὸ ἐν τῇ Εὐβοίᾳ, καὶ ὁ Παρσανός ἦται δὲ ἡ Αρκαδία, καὶ ἡ Λακωνία καὶ γῆραντος φαρμακώδεις ἀμφέπειται. Montes herbiferos Plinius appellat, qui herbis scalam, quarum usum in medicina frequens ei probatus. HARV.

Arcades. Pro medicamine, inquit, quod alvum purget, sic sorbant vere, etc. Theophr. loc. cit. Αρκαδία μάθασεν αὐτὶ τοῦ φαρμακοτοῦ, γαλαχτοτοῖς περὶ τὸ ἄσπ., etc. H.

Medicenturque. Vix medicamat accipiunt. HARV.

Bibunt autem vaccinum. Theophr. Πίνουσι δὲ τὸ βόειν δόκιν γάρ πολυνομότατον καὶ παραγγύτατον πάντων ἡ βοῦς. HARV.

Potentia. Herbarum scilicet, non dictamni. HARV.

LIV. *Inter nobilissimas. Lege: Inter nobilissimas aristolochiae nomen dedisse gravidae videntur, quoniam est ἀρίστη λεγίτιτη, vel ἀρίστη λεγόμενης. SALMAS.*

Nomen dedisse gravidae videntur. Victorius lib VI, cap. 3, querit, nec absurde, quid sihi velit Cicern lib. I de Divinal. quum sit, aristolochiam ad morsus serpentium posse, quae ex inventore nomen suum reperit, inventor rem ipsam ex somnio. Cintetus lib. I, cap. 14, tradit ex scholiaste Nicandri, Aristotelem scripsisse, herbam illam a muliere inventam. Idem et Brod. cap. et lib. II. DAL. — Ariste. Dion. III, 4: Αριστολοχία ἀνόρμαται πάντα τοῦ δοκινοῦ ἀριστα τοῦ λοχοῦ. Ex eo nomen accepit, quod optime puerperis opitulari credatur. Auctine est Tulius, de Div. I, a muliere inventrice nomen habere, Favet et Nicaodori Schol. in Ther. Ταῦτα διηγεῖται Αριστοτέλης γυναικαῖς εἰρηνεῖται. HARV. — Praecipas utriusque (aristoloch. rotundae et longae) vis est et exigua in ciendis mensibus, et

Nostri malum terrae vocant, et quatuor genera eius servant. Unum tuberibus radicis rotundis foliis inter malvam et ederam, nigroribus molioribusque. Alterum masculae, radice longa quatuor digitorum longitudine, baculi crassitudine. Tertium longissimae tenuitatis, radicum vitis, cuius sit praecipua vis, quae

expurgando post perium uero, quam ob rem ab Hippocrate, de Morb. mul. peculiariter commendantur. Candum tamen ne intempestite gravidis iubet exhibeantur: abortum enim provocant. Conf. Geogr. Mal. II, p. 16. Eo. P.

Nostri malum terrae: Apuleius, cap. xix: *A Graecis dicitur aristolochia... Itali terrae malum, Daci absinthium rusticum.* Dioscor. in Noth. p. 451: Σικελοὶ δὲ χαρακίους, Ιταλοὶ τέρψις μάλα. Nunc retinet in officinali nomen, et in vulgo, *aristolochiae*, *aristolochia*. Haec.

Tuberibus radicis rotundis. Radice in ore tuberis aut napi modo conglobata. Haec aristolochia prima, rotunda, eademque feminina appellata, στρογγύλη, οὐδέτερα καλούμενη, γύλλα ἡγετικότερη, inquit Dioscor. III, 4. Folii inter ederam at periclymenum, inquit Nicand. in Ther. pag. 36. A Clusio delineatur, Histor. Bar. plant. IV, p. 70. Haec. — Nobis item *Aristolochia rotunda* (*Gynand. hexand.* gen. 2011 Pers. *Aristoloch. Juss.*). Habitat in Gallia Narbonensi et Europa australiore. En. P.

Radicis. Gron. *radicum.* Eo. P.

Alterum. Quo de genere Dioscor. III, 5: II δὲ μακρὰ δρυστολοχία, ἄρρενος καλέσται, καὶ δικτυλέτης, etc. Cael. Aurel. Chron. III, 5. Clusio item dicitur *aristolochia longa prima*, pingitur I. c. Italiam a graeca discrepare scribit *Anguillara*, Part. XII,

p. 191. Verum in Graecia, Apulia, Syriaque nasci. Haec. — *Aristolochia longa.* Habitat in Gallia, Lusitania, Hispania, Italia, etc. Hanc et prioria in medicinis non infrequens hodieque usus, caeterorum rarior. Eo. P.

Tertium. Diosc. III, 6: Εστὶ διτεῖ καὶ τρίτη μακρά, πτυχὴ καὶ κληρωτική καλέσται, κλωνία ἐχουσαληπτή, etc. Est etiam *tertia longa*, quae et clematidis, quasi sermentosa, sive sarmentitis videntur, ramos temes habet, etc. Galeno pariser de Fac. simpl. med. VI, p. 158: Κληρωτική τύπος τριτηρά. Et haec a Clusio delineatur I. c. pag. 71. Haec. — *Tertium*, etc. Nobis isidem nominibus *Aristolochia Clematitis*. Habitat in coltis, vineis, collibus, circa Parisios, Montpellier. *Aristolochia baetica* Clus. Histor. II, 74, esse non potest, quippe quae purpureos flores, nostra flavicundos habeat, διονέτη πηγήν. Loco delinētus παροῦ, seopervivi minnells, eius foliis similia haec sint. *Anguillara* bene ὀνόπου, post Valer. Cordum repositi pag. 193. Conf. Sarac. nelli. in Diosc. p. 54; Sprengel. Hist. Rei herb. tom. I, pag. 190, cui ἀποστολογία Hippocr. passim; Theophr. IX, 43, 22; Nicand. Ther. 510, eadem est atque *Aristolochia eretica*; quam speciem fortasse Noster a clematide non satis bene distinxit. Eo. P.

Radicum vitis. Gronov. et al. *vitis*

clematitis vocatur, ab aliis Cretica. Omnes colore buxeo, caulis parvis, flore purpureo: ferunt baculas parvas, ut capparis: valent radice tantum. Est et quae plistolochia vocatur, quarti generis, tenuior, quam proxime dicta, densis radicis capillamentis, iunci plenioris crassitudine. Hanc quidam polyyrrhizon cognominant. Odor omnium medicatus, sed oblongae radici tenuiorique gratior. Carnosi enim est corticis, unguentis quoque nardinis conveniens. Nascentur pinguis locis et campestribus. Effodere eas messibus tempestivum: ita desquamato terreno servantur. Maxime tamen laudatur Pontica: et in quocumque genere ponderosissima quaeque, medicinis aptior. Rotunda contra serpentes. Oblonga tamen

novellae; atq[ue] mox emi, et paulo post elefantis. Brot. quoque, vitis novellae. Ed. P.

Omnes colore buxeo. Dioscorid. III, 4, 5, duo priora genera ait esse colore buxeo: florē purpureo: fructu piro simili. Pirastro Nicander assimilat, in Ther. p. 36. H. — *Aristolochia*, rotundae flō ex purpureo nigricans; longae, candicans ex viridi, sed exstima parte coloris herbacei: *Clematis* tertiā flores pallidi. Folia omnibus obscurae viridentia, aut ex viridi paleascens. Fructus capsularis, in sex loculos divisus, mali, vel pīl exiguī forma et magnitudine. Conf. Geofr. Mat. med. tom. II, p. 12 sqq. Ed. P.

Est et quae plistolochia. Sic MSS. tum hoc loco, tum in Iudice: quasi maxime puerperis opis. Sic Λοχία Diana cognominatur, parturientium opifidatrix. Potest et aristolochia dici, fidelis puerperis. Et huius iconem Clusius exhibet I. c. pag. 72. Et istud et tria superintra genera vidimus in horio Regio. H. — *Plistolochia*. Gron.

et al. ante Hard. *pistolochia*. Dioscoridi et veteribus Graecis haec species signata videtur suis. Nobis *Aristolochia Plistolochia*. Habitat in Hispanis, Gallia, Helvetia, etc. Ed. P.

Polyrrhizon cognominant. A densis radicibus. In Indice, *Lochia polyrrhizos*. H.

Unguentis. Aristolochiae tertiae, seu clematiti radices esse crasso cortice testitas, quae aroma redoleant, privatimque unguentaria utilis ad unguenta spissanda, auor est Dioscorid. III; G. H.

Desquamato terreno. Derasa, excusata terra, qua obvolutae ac seddidas extrahuntur. H.

Rotunda contra serpentes. Hic Brot. monet in insula *Cayenne* dicta, alia quoque aristolochia contra serpentes Africanos uti: nempe Arist. folio ederaceo trifida, maximo flore, radice repente, Plum. Vulgo, *Liane aux serpents*. Nobis *Aristolochia trilobata*, quae et in *Jamaica* crescit. Vim ale-

in summa gloria est, si modo a conceptu admota vulvis in carne bubula, mares figurat, ut traditur. Piscatores Campaniae radicem eam quae rotunda est, venenum terrae vocant, coramque nobis contusam immixta calcē, in mare sparsere: advolant pisces cupiditate mira, statimque exanimati fluitant. Quae polyyrrhizes cognominatur; convulsis, contusis, ex alto praecipitatis, radice pota ex aqua, utilissima esse traditur: semine pleuriticis et nervis: confirmare, excalfacere, eadem satyripon esse.

LV. Verum et effectus earum ususque dicendi sunt ordiendumque a malorum omnium pessimo, id est, serpentum ictu. Medentur ergo Britannica herba: panacisque generum opium radix e vino, Chironii

zitteriam, sudoriferam Linn. agnoscit, et contra serpentum morsus commendat: eadem virtutes tribuit et eundem usum A. Serpentariae, quae habebit in America septentrionali.
Eo. P.

Oblonga. In eam sententiam Alberius Mag. de Anni. X, tr. 2, c. 3, pag. 328: Dixerunt quidam de validis expertis, quod si sumatur aristochiae oreus unus, et teratur, et conficitur cum melle, et supponatur in vulnera cum lana viridi a mano usque ad meridem irruenti mulieri: tunc si dulecescit saliva eius, concepit masculum: si amaricatur, concepit feminam: sed ego miror, si hoc est verum? H. — Eadem fere de Arsenogono tradit Noster lib. XXVI, c. 91. Eo. P.

Mares figurat. Mirum et praestigioum. Dal.

Semine pleuriticis et nervos confirmare (sic alio). Quinque nostri: pleuriticis nervis. Distingue: Quae polyyrrhizes cognominatur, convulsis,

contusis, ex alto praecipitatis, radice pota ex aqua, utilissima esse traditur; semine pleuriticis et nervis: confirmare, excalfacere, eadem satyripon esse. Sic enim et Vossius. ut intellegas, traditur. Gron.

Et nervis. Theod. Prise. I, 49: Sistelo, aut mortuus canum, seu ex qualibet easu nervo vulnerato, quo utropotestus appellamus... hoc adhibendum erit quod glutinare et curare valent membra vulnerata... aristolochiae pudoris cum aqua mixtus, hoc idem facit. II.

Eadem satyripon esse. Subintellige, traditur. Et satyripon vim, inquit, inesse ei creditur, hoc est vim Veneris consilatricem. Prius legebat: Semine pleuriticis et nervos confirmare, excalfacere. Eadem satyripon est. At MSS. pleuriticis et nervis, et satyripon esse. II.

LV. Panacisque generum omnium radix. Sic quoque Dioscorid. III, 55 sqq. H.

flos et semen potum, illitumve ex vino et oleo: privatimque, quae cunila bubula appellatur: Polemonia vel Philetueria radicis drachmis quatuor ex mero: Teucria, sideritis, scordotis ex vino, privatim ad angues, potae et illitae, sive succo, sive folie, sive decocto: centaurii maioris radix drachma in vini albi cyathis tribus: gentiana praecipue adversus angues, duabus drachmis cum pipere et ruta, vini cyathis sex, sive viridis, sive sicca. Et lysimachiae odorem fūgunt. Datur ex vino percussis chelidonia. Morsibus imponitur Vettonica praecipue: cui vis tanta perhibetur, ut inclusae circulo eius serpentes, ipsae sese interimant flagellando. Datur ad ictus semen eius

Chironii flos et semen. Pancis chironii, Dioscorid. III, 57. II. — *Chironii flos.* Nempe Laurpitii latifoli. Conf. sup. cap. 30. Eo. P.

Privatumque, quae cunila bubula. Nobis Satureia graca, de qua iam diximus; ἄγριοπλαγίας Dioscor. III, 34, qui eam ab aliis paucas heraclion, ab aliis cunilam vocari ait. Cf. lib. XX, 61; XXV, (2). Eo. P.

Polemonia. Dioscorid. IV, 8, et Epi. II, 114. II. — *Polemonium cateruleum.* Cf. sup. e, 28. Eo. P.

Teucria. Sive Teuerion. Traditio hoc Dioscorid. de altera Teucria, quae ei chamaedrys dicta est, III, 111, et a Plinio, XXIV, 80. II. — *Tenueria.* Nobis est *Teuerium lucidum.* Conf. supra e, 20. Eo. P.

Sideritis Sideritis Heraclea. H. A. — *Stachys heraclea,* de qua cap. 45: *Nepeta Scordotis,* cap. 27. Eo. P.

Centaurii maioris. Et minoris quoque, teste Apuleio, cap. XXXV, 1. 47. Ad viperae morsum: *Herbae centauriae minoris pulvis in vino exhibitus,* aut ipsa piuata in vino veteri, et po-

tui data, validissime proficit. Plin. Valer. III, 57: *Centauriae radix pondere denarii in tribus cyathis vini bibitur*, adversus serpentum morsus scilicet. II. — De *Centaurea Centauro,* et *Chironia Centaurio,* pluries dictum. Eo. P.

Gentiana. De gentianae temperamento ad venenatarum bestiarum morsus, haec totidec verbis Diosc. III, 3. H. A. — Item nobis *Gentiana lutea.* Eo. P.

Et lysimachiae. Dioscorid. IV, 3. II. — Nempe *Lythri Spicariae.* Cf. sup. cap. 35. Eo. P.

Morsibus imponitur. Dioscorid. IV, 1; Plin. Val. I, c. H.

Cui vis tanta perhibetur. Scribo ex Veti codice: cuius tanta perhibetur vis. Pint.

Vt inclusae circulo, etc. Nihil Diosc. Mirum tamen id ei adnotandum, Dal. — *Vt.* Simile est quod de fraxino Noster retulit, lib. XVI, cap. 24. H. A.

Datur. Diosc. IV, 4. II.

dēnarii pondere cum tribus cyathis vini: vel farina drachmis tribus sextario aquae imponitur. Cantabrica, dictamnum, aristolochia: radicis drachma in vini hemina saepius bibenda. Prodest et illita ex acetō: similiiter plistolochia. Quin et omnino suspensa supra focum fugat e domibus serpentes.

LVI. (ix.) Argemonia quoque, radice eius denarii pondere in vini cyathis cibis pota. Plura de ea convenit dici, caeterisque quae primum nomina-buntur: in eo autem genere medendi primum nominari quamque, in quo maxime valebit. Folia habet, qualia anemone, divisa apii modo, caput in cauliculo papaveris silvestris, item radicem. Succum croci colore acrem et acutum. Nascitur et in arvis apud nos. Nostri tria genera eius faciunt, et id dēnum probant, cuius radix thus redoleat.

LVII. Agaricon ut fungus nascitur in arboribus

Aristolochia. Plin. Val. III, 57: *Aristolochiae radix pondere denarii in vini hemina sarcio bibitur: et ipsa ex acetō contrita imponitur plaga. Si etiam Apuleius cap. ix de Aristolochia, l. 5, et Thenphr. Hist. IX, 43. Hard.*

LVI. *Argemonia*. Apul. c. XXXI, tit. 5: *Ad mortum serpentis, et scorponis percussum: Herba argemonia drachmis duabus in vini cyathis duabus potu data, mire discutit veacnam.* H. — *Argemonia Nobis item Papaver Argemone (Polyand. monogyna, gén. 1253 Pers. Papaverac. Juss.). Habitat in campus arenosis. Conf. de anemone, quam multi argemonem perunt, lib. XXI, cap. 94. Ed. P.*

Folia habet qualia anemone. Ille est totidem verbis Dioscorid. II, 208, et Oribas. XI, 190; Δρυμόνη, οὐλον

μὲν δέ τις ὅμοιος ἀγρότες μάκοι, τὸ δὲ γύλον δερπάνη, etc. H.

Tria genera eius faciunt. Diōscrides unicum tantum facit. Plinius supra anemone dixit et argemonem vocari, quādvis falso, lib. XXI, c. 23. Secundum genus hoc est. Idem lib. XXIV, cap. 49, lappam canariam, cuius radix lucundum odorem thuri similem spirat, argemonem quoque nuncupari tradit. Hoc est tertium genus. Idem lib. XXVI, cap. 9, inguinariam etiam argemonem appellari testatur. Quartum id genus statui potest. DAL.

LVII. *Agaricum ut fungus*. Diōsc. ab Agaria Sarmatiae regione deduci id nomen putat. H. — *Ἄγαρις* Diōscor. III, 1: *Agaricum etiam nunc Offic. in Agaricus sive Fungus Laricis, C. Bauh. Pin. 375: Boletus laricinus.*

circa Bosphorum; colore candido. Datur obolis quatuor contritum cum binis cyathis aceti mulsi. Id quod in Gallia nascitur, infirmius habetur. Praeterea mas spissior, amariorque. Hic et capitis dolores facit. Femina solutior, initio gustu dulcis, mox in amaritudinem transit.

LVIII. Echios utriusque generis: pulegio similis foliis coronata: drachmjs duabus ex vini cyathis

Gerard. *Fl. Galloptov.* 42; *Crypt.* Linn. *Fung.* Juss. Trunco laticum (*mélèzes*) adnascitur in Alpibus Galliae, Helvetiac, etc. *Dioscoridi* et *Plinio* duplex agarici genus, mas et femina; haec praesertim, ille reprobatur, etc. Hanc distinctionem officinæ hodie non observant. Candidius et levius eligunt, et seminam quidem dicunt; mas vero vulgo appellatur aliud agarici genus ponderosum ac nigricans; minime in usu medico receptum, sed arti infectoriae inserviens, vel ad vicem igniarii praebendant; nostris *amadou*. Annosis iuglandium, quercentum aliarumve arborum truncis adnascitur, a genulino sufficiat. agarico prorsus diversum. Vim subadstringentem, ecoproticam, anthelminticam neoterici agarico tribunt, et potissimum ad pituitam evacuandam commendant, in morbis catharralibus, coryza, distillationibus, asthmate, tussi, etc. Externarao usurpatur, licet contra morsus et ictus venenorum animalium a Veteribus adhibitum fuerit. Cf. Linn. *Mater.* med. p. 278, ed. Schreber, Geofr. *Mater. medic.* tom. II, pag. 77 et sqq. Eo. P.

Datur. *Plio. Val.*, cap. 57, ad serpentium morsus: Agarici oboli quatuor in duobus cyathis aceti mulsi propinuantur. Hard.

Id quod in Gallia nascitur. Plinius, XVI. 43: *Galliarum glandiferæ maxime arbores agaricum ferunt: maxime vero larices, ut ibi diximus.* Hard.

Amariorque. Ita Reg. 2. In Reg. 4, *maiisque*, minus recte. H.

Initio gustu dulcis. Haec de utroque, mare et femina, *Dioscor.* loc. cit. Galen. item de Fae. simpl. med. VI, p. 150. Hard.

LVIII. *Echios.* Lib. XXIV, c. 45, clematis echites dicuntur, quod utilis sit viperatum et serpentium morsibus. At qnam ea duplex sit, altera daphnoidea, at ea rurcum duplex; haec florib purplei, illa candidi, vel punicei; utraque foliis coronis expedita; altera acerelimi gustus per sepes et arbores repens: de duplice daphnoide intelligenda sunt haec Pluuii verba, non da altera, qnam flammulam officinae vocant. Potest et non absurdum intelligi echion utriusque generis, clematis daphnoidea sativa, et silvestris. Vtique enim passim reperitur. *Das. Echion.* Serpentium morsibus, inquit, opitulatur echion utriusque generis: hoc est, ea quae pulegio similis... Item altera, etc. Priorem hanc oīcum illud esse silvestre censem herbarii eruditii, de quo egimus XX, 48. Plinius ibidem: *Silvestri oīco vis efficiacior...* contraque bestiarum morsus

quatuor datur. Item altera, quae lanugine distinguitur spinosa, cui et capitula viperae similia sunt, haec ex vino et aceto. Quidam echion personatam vocant, cuius folio nullum est latius, grandes lappas ferentem. Huius radicem decoctam ex aceto dant potui. *Hyoscyamum contusum* cum foliis ex vino datur peculiariter contra aspidas.

LIX. Nulla tamen romanae nobilitatis plus habet,

e vino radice efficacissima. II. — Οινούσθις; Dioscor. IV, 28, sive ἔρπον ἔχον; ut inscriptio huius est capitis in vet. cod. et in Noth. si δὲ καὶ ταῦτα ἔχον καλούσι Conf. Saracen. ed. p. 255 et 461. Folis fert ocimi, etc. (*pulegium*. Plinius eit, sed parvum intereat). Vim hene habet semen in vino potum, ut vipersrum caeterorumque serpentium morsibus medetur. Radix Plinio, loc. sup. laudet. efficacissime habetur, quae auctori graeco ἀχρηστός, inutilis, superflua. Nobis *Saponaria Oenotheroides* (*Desmod.*, digyn. gen. (16 Pers. *Caryophyll.* Juss.). Habitabit in Europe petrosis, umbrosis, et in Allete. Eo. P.

Item altera, etc. *Echium vulgare* Clusii, Histor. Rar. plent. V, p. 443. *Buglossum* nostri vocant, *buglossa*. *Borraginem*, schole Selernitana, ut diximus, esp. 40. H. — Altera quae *lanugine*, etc. Nobis est *Echium rubrum* (*Pentand.* monogyn. gen. 363 Pers. *Borragin.* Juss.), a borregine, seu buglosso, de qua sup. protrsus diversum. Cf. Clus. Histor. Rar. II, 444 sq. Quibusdem *Echium vulgare*, minus bene. Vid. etiam lib. XXII, c. 24 et 25. Eb. P.

Coi et capitula. Semina, Nicand. in Ther. p. 44, cum Schol. p. 4. Diosc. IV, 27: *Echion... τὰ μέρη φύλλα ἔχει προμήκη... πρὸς τὰ τοῖς ἀγχούσιοι...*

τὰ δὲ ἔξοδα παρὰ τὰ φύλλα προπροειδές, ἐν αἷς εὐτὶ καὶ ὁ καρπός νεφάλη ἔχεις οὐραῖς. *Echion.... folia habet oblonga.... anthersae proxima.... flores secundum folia purpureos, in quibus semen est viperae capitulo simile.* Addit demorsis a serpente opitulari e vino, et minime a serpentibus ferici eos, qui radieem praebiberint. HARD.

Quidam *echion personatam* vocant. Alia non est hec personata, quam *Iappa major*, de qua ègimus XXI, 64. Ita restituimus, tum auctoritate codicium MSS. Regg. Colb. Chiſſl, tum Permensis etiēm editionis: quibas et Index suffragant, in quo ea ex ordine describende promittit, quae nunc persequuntur: iiii *Argemonia*, iiⁱⁱ *Agario*, xxxiii. liiiii *Echio, genera*, ii. lix *Hierabolane*, etc. Ipsi etiēm argumenti ratio, in quo nunc Plinius habitat, apertissime ita legi postule. Quam enim de echo proxime ante egerit, ex occasione ad personatam transit, quod eohii nomine olim eo quoque venerit. Prius in editis legebatur, quidam arcion: transducte hue scilicet e cap. 66 ex voce, quae persolutae propria est, non personata. II. — *Personatam. Αρχέν* Dioscorid. IV, 407; nobis *Aretium Lappa* (*Syngenes. aquila*, gen. 1796 Pers. *Cynarocephal.* Juss.), de qua iam Noster alias *Nostris vulgo, bardane*. Eb. P.

quam hierobotane. Aliqui peristereona, nostri verbenacam vocant. Haec est, quam legatos ferre ad hostes indicavimus. Hac Iovis mensa verritur, domus purgantur lustranturque. Genera eius duo sunt: fo-

LIX. *Aliqui peristeropa*. Dioscor. IV, 61: *Ιαπά βόταν*, si è *περιστερώνα* ίχαίτεσσα, etc. Gallis, *verveine*. A Clusio pingitur IV, p. 45. Apuleius. cap. iii: *Peristerona*, *hoc est, columbina*. Est enim Graecis columba, περιστέρα. Vide quae dicturi sumus XXVII, 6. Ita. — *Peristerona*. Duplex περιστερώνας Dioscoridi genus: unum, IV, 60, περιστερώνα simpli- eiter dictum, quod nobis *Verbenae* est *officialis* (*Diod. monog. Linn. Dynam. angiosperm. gen. 142 Pers. Vitis. Juss.*). Habitat in ruderatis. Alterum genou, IV, 61, *ιαπά βόταν*, quae *Verbenae aquatica*. Crescit in Hispania, etc. *Salviae autem Verbenaoam* (*Diod. monog. gen. 64 Pers. Labiat. Juss.*) utra cum *Verbenae aquina* tractare Plinium Sprengelius animadversit. Haec antem salviae species per totum Europam australis et Orientis pascua nascitur, adeo fre- quens, ut esset mirum, si Noster eius non meminisset. Conf. Hist. Rei herb. tom. I, p. 200. En. P. . .

Indicavimus. Lib. XXII, cap. 3: H. — Dioscorides ad amuleta et purificaciones, sive expiations, adhiberi verbenacam solemne fuisse tradit: διὰ τὸ τύγανον διὰ τοῦ καθαρισμοῦ, etc. DALE.

Hoc Iovis mensa verritur. Iovis Dapalis, τῷ εἰληνιδόν, an cubanti in lectulo, eum Janone et Minerva sedentibus in sellis, septemviri epulones sacram mensam extrahent in Capitolio, et apparatum convivii splen- didum ac magnificum apponentes. Arnob. lib. II. Iovis Dapalis meminit

Sam Cato lib. de Re rust. Dat. — *Haec Iovis*. Magnus in templis sacris que gentilium, usus mensarum fuit. Festus: *Menses in aedibus sacris aram vicem obtinebant*. Ille Tullius or. de Arusp. resp. aras, mensas, fo- cosque coniungit. In mensis sacris sacra siebant, ac res divinas. Aureas argenteasque fuisse discimus ex Valer. Maxim. I, 12; Tullioque de Nat. Deorum III. Marmoreas, ex eodem, in Verrem. Pruprio autem vocabulo, teste Festo, *Anclabris mensa ministrari divinis opa* nominatur. Quibus varrendi eas manus obligit, *everriatores* crediderim appellatos: qua voce a Festo signari alios intelligo, qui domum purgarent, ex qua mortuus ad sepulcrum efferrendum esset, tertio scopurn genere adhibito, ab extra verendo. Ut porto Iovis, sic et aliorum deorum peculiares mensae fuisse: in primis lunonis: quae Curiales no- minatae sunt, auctore Festo, *quod Iuno curis est appellata*. H.

Domus purgantur lustranturque. Lustrationes, ceremonias fuisse, quibus se a mosis purgare, mala avertire, numen placare mitabantur. Domus, si fuisse in illis fuisse: urbés, si prodi- gia nuntiata, si triste aliquod aver- runcandum omni: homines ipsi, tum aliis causis, tum vero in primis si exede se polluerint, purgabantur, lustrabanturque. De dominibus testis Plinius Festusque, verbo *everriator*. De urbibus quoque ipsis Plinius X, 17. Lucanus Phars. lib. I, apud quem Arvius vates: *Mox ubet ei totam pa- vidis a civibus urbem Lustrari*, et festo

liosa, quam feminam putant: mas rarioribus foliis. Ramuli utrinque plures, tenues, cubitales, angustosi. Folia minora, quam quercus, angustioraque: divisuris maioribus, flos glaucus, radix longa, tenuis. Nascitur ubique in planis aquosis. Quidam non distinguunt, sed unum omnino genus faciunt, quoniam eosdem effectus habeat. Vtraque sortiuntur Galli, et praecinunt responsa. Sed magi utique circa

purgantes moenia luctu, Longa per extremos pomorum cingere fines, etc. Homines a caede preserunt, Plinius XV, 40, ubi lsrurum docet esse sufficiens csesid et purgationem: similiterque Festus, verbo *Laureati*: *Laureati milites sequebantur currum triumphantis, ut quasi purgati a caede humanae intraret urbem.* Itaque eamdem laurum omnibus afflictionibus arthiberi solitus erat, vel quod medicamento sicciissima sit: vel quod omni tempore utret, ut similiter res publica utret. Quia ei exercitus lustrari mos finit, quem Livius lib. XL sive describit. Dil proter variis in lustrationibus culti: Jupiter τραπεῖος, Apollo ἀπότροπος, hoc est depulsor malorum: Hercules ἀλεξικαρος, Juno Sispita, Venus Cluseina, hoc est, purgatrix, ut dictum est XV, 36. A sacerdotibus lustratio ssepe persaeta: etiam et a mulierculis. Ovidius: *Et veniat quae lustrat anus Icelundique, locumque, etc.* Etiam se ipsi quandoque lustrabant. Sic Aeneas: *Donec me flumine vivo Abluero.* Lustrationum denique multiplices ritus. 4.º Circumactio, sive circumlatio. Quod animi rei histrisdse admovebant, id in orbem ducabant. Hinc illud Manonis: *Aen: VI: socios para circumactulit unda.* Hoc est, purgasit, ut ait Servius: *Nam lustratio dicta est a circumlatione vel tedae, vel sulphuris.*

Hanc religionem et villaribus inesse gallinis, ut se circumactas purifcent, creditit Plinius X, 57; et Aristoteles, ut ibi monuimus, Histor. Anim. VI, 3, p. 650, ubi de περιχρηστῷ gallinarum. 2.º Aspersio, quae in lustrationibus praeceps partes obtinuit. E lauro fiebant aspergilla. Testis Theophrast. In Char. tit. de superstitione: Ovid. Fast. V, 677: *Vda fit hinc laurus: lauro sparguntur ab uia Omnia que dominos sunt habitura novos, etc.* Idecirco adhibeti soliti in purificationibus a Plinio dieluntur lib. XV, cap. 40. 3.º Fumus et suffitus, sive sulphure, tediisque accessio, sive herbis. De sulphure dicimus suo loco; XXXV, 50. Inter herbas principem tenut locum verbena; de qua Virg. in Ecl. VIII, v. 65: *Verbenaque adolo piagae.* Myrra denique, quae et verbena idecirco myrtlea appellata est, XV, 37; nam quaevis virgulta religioni, sufficiuisse apta, verbena dicebantur. Tum laurus, ut ex allatis Plinii, Festique testimoniis, atque ideo aliis, palam est. De sabinis pariter herba, de rore marino, ac ceteris, quae in hos adhibentur usus, diximus suis locis. Hanc.

Quidam non distinguunt. Ut Diogenes. HARD.— Vide not. hui. esp. primis fin. Ed. P.

Vtraque sortiuntur Galli. Vel sor-

hanc insaniunt. Haec perunetos impetrare quae velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Colligi circa Canis ortum debere, ita ut ne luna aut sol conspiciat, favis ante et melle terrae ad piamentum datis. Circumscriptam ferro effodi sinistra manu, et in sublime tolli. Sicci in umbra separatim folia, caulem, radicem: aiuntque, si aqua spargatur triclinium, qua maduerit, laetiores convictus fieri. Adversus serpentes conteritur ex vino.

LX. Est similis verbasco herba, quae saepe fallit pro ea capta, foliis minus candidis, caulinulis pluribus, flore luteo. Haec abiecta blattas in se contrahit, ideoque Romae blattaria vocatur.

LXI. Lémohium succum lacteum mittit, concre-

tes et oracula feddunt, vel iudicia instituunt. Virgilius: *Nec vero hæc sano sorte datae, sine iudice sedes.* DAL. — *Vtrisque.* Vtramque adhibent in sortibus, ut futura prænuntient. II.

Aiuntque. Diosc. I. c. H.

Lactiores convictus fieri. Id est, quod Plutarchus scribit initio Σωτηρίαν, Οἱ μὲν οὐν τὰ βεστύλιαστα καταμηγύνεται εἰς τὸν οἶνον, καὶ τοῖς ἀποβρέγμασι περιστερόνων καὶ ἀδίάντων φένονται. DALE.

Adversus serpentes conteritur. Diosc. Ierum. I. c. HARR.

LX. *Est similis verb. herba.* Sæpe verbasculum herbaril quidam eliamnum vocant. Blattaria est flore albo, quam Lobelius delineat in Obs. pag. 304. Vidimus in horto Regio. H. — *Verbasco simulis herba.* Dioscor. IV, 104: *Πίεται καὶ φένει; οὐ λεγομένη ἄγρια, βάλλουσα ὑψηλὰς φέρουσα καὶ διερράσσει· ἵππη δὲ αὐθος μάλινον, χρυσοσκεῦτις.* *Est et verbasco silvestre*

dictum, virgas gerens altas et arboris specie lignosas (vel surculosas): habet autem florem luteum, aura similem. Nobis est *Phlomis Lychnitis* (*Didymum gymnos.* gen. 1397 Pers. Labiat. Juss.). Habitat in Europa meridionali. ED. P.

Blattaria vocatur. Gron. et al. ante HARD. *Blattarium* vocata. ED. P.

LXI. *Lemonium.* Vide supra lib. XXII, c. 2. Plinius scolymum lemonianum vocari putavit, se ideo de lemonio id scripsit. Vide quae notata sunt cap. 7 sequentis libri de silybo. Scolymum cuius radix lacteo succo manat, et in cibos cruda coquaque recipitur, describit Anguillara lib. VIII. DAL. — *Lemonium.* Λεμόνιον, quoniam in prælia provenit, et lempati, humidisque locis. Diocor. IV, 16. In quibusdam MSS. *molemonium* inepie legitur. Est beta silvestris, de qua XX, 28. HARR.

Lemonium succum lacteum mittit,

scentem gummi modo, humidis locis. Datur denarii pondus in vino.

LXII. Quinquefolium nulli ignotum est, quum etiam fraga gignendo commendetur: Graeci vocant

Plin. lib. XX, esp. 28: *Est et beta silvestris, quam limonium vocant, alii neuroides, etc.* Item Dioscor. IV, 16: Αιγαίον, οἱ δὲ νηρόεσθις, etc. Hoe limonii genus plerique referunt ad Limonium maritimum maius, C. Bauh. Pin. 192, seu Behen rubrum Officin. quod nobis *Statice Limonium* (Pentand. pentag. gen. 248 Pers. Plumbagin. Juss.), a beta silvestri legitima omnino genere diversa. Hanc autem staticem designare hoc loco Plinius sane non voluit, quae succum nullum fundit; neque etiam ad silybum Dioscor. IV, 159 videtur resipisse (nobis est *Carduus marianus*, de quo conf. lib. XXII, 42), quamquam τὸν πῖκας ἄνα, succus e radice stillans denarii pondere potui datur (conf. lib. XXVI, e. 25). Scolymon potius Noster intellexit, de quo fusius ipse lib. XXII, cap. 43: *Scolymon quoque in cibos recipit Oriens, et alio nomine limonium appellat, etc.* Et στόλυμα, οἱ δὲ λευκών Theophrast. Histor. lib. VI, cap. 3: *βῆκαν ιδεῖματα ἔχον, οἱ στόλυματα ἔχοντας, radicem edulem habens, quae durescere siccum emitit.* Lib. VI, cap. 4. Nobis *Scolymus masculatus* (*Syngenesia aquatica*, gen. 1789 Pers. Cichorac. Juss.). Habitat in Gallia Narboensi, Lusitania, Italia, Barbaria, etc. Cf. I. XXI, esp. 56. En. P.

LXII. Quinquefolium. Marc. Emp. cap. xii, pag. 93: *Quinquefolium in quo fraga nascuntur, etc.* Et quinquefolium quidem fragiferum a Clusio pingitur Hist. Bar. plant. V, p. 107, visum a nobis in horto Regio. Quare

hic temere Plinius Dalecampius inconsiderantiae arguit HARD. — *Quinquefolium.* Πεντάφυλλον μέλι Hippocratevile Theophr. Hist. IX, 14; Dioscorid. IV, 42; nobis *Torrentilla erecta* (*Icosandra polygyna*, gen. 4242 Pers. Rosac. Juss.). Habitat in pascuis siccis, et silvis; et ipsa quidem medicaminibus simplicibus etiamnunc adscribitur. Cf. Linn. Mst. Med. pag. 157, eur. Schreber. *Pentaphyllum* vero Officinar. est *Potentilla reptans* (gen. 4241 Pers.). In Europa ruderatis, apricis, argillosis non infrequens. Quinquefolium autem fragiferum, C. Bauh. Pin. 326 et sl. nobis est *Potentilla rupestris*; nascitur in rupibus umbrosis alpinis, a *Fragaria vesca* et fructu, et genere omnino diversa. Vid. not. seq. Eo. P.

Fraga gignendo commendetur. In cogitatorum foliorum similitudine deceptus Plinius, cum pentaphyllo, quod edulem fructum nullum gignit, miset herbam fraga ferentem, folio sane diversam a pentaphyllo, quum huie triplex tantum sit, pentaphyllo vero quintuplex. DAL. — Erravit Plinius quum pentaphyllo atque herbam fraga ferentem pro eadem accepit, ac pentaphylli notus simul ac vires eidem herbae praeter πεντάφυλλον nomen censuit adscriendas. Existimarem item in re tam nota esse codicis potius quam Plinius errorem, se pro pentaphyllo trifolium legi oportere, quoniam ea herba quae fraga gignendo commendatur, et quae nulli ignotum est, non quinis, sed trinis foliis constat: nisi postea Plinius caeteta no-

pentapetes, sive **pentaphylon**. Quum effoditur, ruram habet radicem. Haec inarescens, nigrescit, et angulosa sit. Nomen a numero foliorum habet. Et ipsa herba incipit et desinit cum vite. Adhibetur et purgandis domibus.

LXIII. Adversus serpentes bibitur et eius radix, quae sparganion vocatur, ex vino albo.

LXIV. Dauci genera quatuor fecit Petronius Dodonotus, quae persequi nihil attinet, quia sint differentiae duae: probatissimi in Creta, mox in Achaia,

mina graeca subiungoret, atque alia afficeret indicia, quae non sunt alterius herbae quam pentaphylli propria. Cf. Leonio. Vincentin. de Phoii Errorib. Eo. P.

Pentapetes. Πενταπέτης. Dioscor. in Noth. pag. 465, et Nicandro in Ther. pag. 60, πενταπέτηλον, utrumque a foliorum numero, in quae se pandit et extendit: ἀνδ τοῦ πεντάκειον, quod est extendere. Sic et πενταρύγγον. Χαρακῆλον humi depresso ac repens sonat. HARD — **Pentapetes**, sive **pentaph.** Granov. et al. **pentapet.** sive **chamaescalon**, sive **pentaph.** Eo. P.

Quum effoditur. Sic Theophr. Hist. IX, 14: Η δὲ τοῦ πενταρύγγου, ἡ πενταπέτη... φυτεύειν ἐρυθρά: ἔπραινομέν δὲ μέλισκα γίνεται, καὶ τετράγυνος. HARD.

Et ipsa herba incipit. Theophr. l. c. HARD.

Adhibetur et purgandis domibus. Diosc. IV, 42: Τέμνεται δὲ καὶ πρὸς καθαρισμόν. **Inciditur ad expiationes, iustificionesque.** HARD.

LXIII. Et quas radix. Et eius herbae radix. Cave enim cum Indicis Pliniiani concinnatoribus, qui hactenus fuere, ad quinquefolium ista spectare existimes, ut eius radix sparganion vocetur. De sparganio, seu peculiari her-

ba, tum index operi huic praefixus; tum Dioscorides IV, 21: Σπαργάνιον... δίδοται ἡ βίζα καὶ ὁ καρπός σὺν σῖνῳ θηριοδάκτυος. Butomos iuxta Theophrasti est, cuius ille meminit Hist. lib. IV, c. 11. Pingitur a Lobelio, in Obss. pag. 41. Plantaris a Dodoneo appellatur pag. 591. Vidimus in horto Regio. HARD — Sparganion. Servat nomen **Sparganium ramosum** (*Moenocca triand.* gen. 2021 Pers. *Typhae*. Juss.). Habitat in aquosis. Βούτονος Theophr. IV, 11, alias est generis, et nobis eodem nomine dicimus **Butomus umbellatus** (*Enneand. Hexagyn.* gen. 1092 Pers. *Junc*. Juss.). Habitat cum priori. Conf. Spreng. Histor. Rel. herb. tom. I, p. 90. Eo. P.

LXIV. Genera quatuor. Tria Diocles vero libro de Salubribus quartum addidit; nempe **staphylinum**. DASEC. — **Quatuor.** Scholast. Nicandri in Ther. pag. 40: Δέκανον ἔστι βίζαν, παρέμοιον σταφυλίνην... αισι δὲ δύο γένη τὰς δέκανους ἡ μὲν Κρητική, ἡ δὲ Ασιατική. Ο δὲ Πλεύτηρος πλεύτερος μὲν γένος αὐτῶν γένει οὐαί. **Dauicus est radicula similis pastinaceae...** Sunt autem genera duo: *Creticum* et *Asiaticum*. Plutarchus etiam plur. agnoscat. II.

Probatissimae in Creta (sic olim).

et in siccis ubicumque nati, feniuli similitudine, candidioribus foliis et minoribus hirsutisque: caule pedali recto, radice suavissimi gusius et odoris. Hoc in saxosis meridianis. Reliqua generu ubique nascuntur terrénis collibus limitibusque, neo nisi pingui solo, foliis coriandri, caule cubitali, capitibus rotundis, saepe pluribus quam ternis, radice lignosa; et quum inaruit supervacua. Semen huius cumino simile prioris, milio: album, acre, odoratum omnibus, et fervens. Secundum priore vehementius est ideoque parce sumi debet. Si iam maxime tertium

Scribo probatissimi ex vet. cod. et sequitur confessum, et in siccis ubicumque nati. PIST. — *Probatissimi*, Haec primi Dauci differentia, qui Creticus, Achaicusque cognominatur. Dioscor. III, 83, Creticus: Theophr. Hist. IX, 22, Palensis ex Achaiis: Δαῦς τὸν Πατρεὺν τῆς Αχαΐας. Describitur ibidem notis a Dioste. loc. cit. Pinguitus Matthioli in Dioste. I, p. 779. Videlimus in horto Regio. II. — Δαῦς Κρητικός Dioste. loc. laud. nobis est *Athamanta cretensis* (*Pentand.* *digyn.* gen. 688 Pers. *Vmbellif.* Juss.), sive *Daucus creticus* Offic. Habitat in Helvetia, Austria, Carniola, et Grecia, undé semen advehitur quod in usum medicum venit. Eo. P.

In saxosis. Gron. et al. *in saxosis nascitur mer.* et sic quoque Brot. ex MSS. Regg. et edit. prine. Eo. P.

Reliqua genera ubique. Quae coriandri, aplice folio constant. Es hoc est numero daucus selinoides secundus Lobelii in Obs. p. 414; Matthioli in lib. III, pag. 780. II. — *Reliqua genera*. Quamvis *reliqua* dicat, Noster ipse unum hic subesse genus significat, dum paulo post *tertium*, non *quartum* subiungit. Broterius item unum, ut videtur, credit, quod re-

fert ad *Daucus vulgare* Clus. seu *Pastinacam tenuifoliam*, silvestrem *Dioscoreidis*, vel *Daucus officin.* C. Baud. Pin. 151; qui nobis est *Daucus carota* (*Pentand.* *digyn.* gen. 681 Pers. *Vmbellif.* Juss.), var. 6, silvestris, Discorides tamen, quem Plinius hoc loco non satis exacte translavit, post creticum, duplex etiam describit distinguitque dauci genus: ὁ δὲ τοιούτων σέλινος ἄγριος παραπλήσιος, unum apio silvestri simile, quod Sprengello idem citum *Laserpitio silaifolia* (*Pentand.* *digyn.* gen. 693 Pers. *Vmbellif.* Juss.). Habitat in saxosis asperis Austriae, Carnioliae, etc. Alterum, ὁ ράπις γόλλιος φοτζα, foliis coriandro simile; quod nobis est *Pimpinella peregrina* (*Pentand.* *digyn.* gen. 722 Pers. *Vmbellif.* Juss.). Habitat in Italiae pascuis, sterilibus. Cf. Colonna. Ecphr. I, p. 108, t. 109; Sprengel. Histor. Rel. herb. I, 165 et 167 sq. Eo. P.

Prioris. Cretici. Hann.

Secundum. Quod selinoides appellavimus: quod apii, et quod coriandri folio est. Haec. — Conf. sup. not. 4 fin. Eo. P.

Tertium, immo *quartum*. Vid. lib. XIX, cap. 5. DAL. — *Terminus genus*.

genus facere libeat, est simile staphylino, quod pastinacam erraticam appellant, semine oblongo, radice dulci. Omnia haec hieme et aestate sunt intacta quadrupedi, nisi post abortus. Ex aliis usus seminis: ex Cretico, radicis est: magis ad serpentes bibitur e vino drachma una. Datur et quadrupedibus percussis.

LXV. Therionarca alia quam Magica, et in nostro orbe nascitur fruticosa, foliis subviridibus, flore roseo: serpentes necat: cuicumque admota ferae, et haec torporem assert.

LXVI. Persolata, quam nemo ignorat, Graeci

A duobus proxime appellatis diversum: carotae nomine vulgo notum, de quo egimus XIX, 27. Hard. — *Tertium genus.* Item Broterio est Pastinaca tenuifolia, radice lutea, C. Bauh. quae nobis *Daucus Carota*, var. α , sativa; nostris vulgo, carotte. Σταφυλίνος ἔγραπτος Dioscor. III, 59, Sprengelio idem est cum *Dauco manritanico*. Habitat in Hispania, Italia, Mauritania. In medio umbellae papuropodiis $\tau\tau$, purpureo colore quidam esse ait graecus auctor, quo significantur flosculi centrales abortivi, dilute purpurei, vel carnosii. Conf. Hist. Rei herb. tom. I, p. 464. Eo. P.

Aestate sunt intacta. Quum caeli fervor ad pubula viridia quadrupeda incitat. Dat.

Post abortus. Ad partus mortuos expelleendos, vel secundas cieciendas. Diose. III, 83. Hard.

Ex Cretico, radicis est, etc. Sie ex MSS. Hard. post Pintianum et Gronovium. Prius legebatur: *ex Creta radicis dulcis, et magis ad serpentes est.* Bibitur, etc. Eo. P.

LXV. Therionarca. Herbarius ineognita. H. — Therionarca. Haec vide-

tur esse Chamaeserion angustifolium, alpinum, flore purpureo. Tournef. De magia dictum supra lib. XXIV, cap. 102. Brot.

Cuicumque admota ferae et haec, etc. Sensus est, eam vim huic quoque therionarcae inesse, quam magiae illi supra memoratae, unde et nomen utriusque commune, Θεριόναρκη, ac si dicas, ferae torpor. Geer.

LXVI. Persolata. Officinarum Petasites Matthioli: tamen haec descripicio prorsus eadem est cum historia personatae apud Dioscoridem. Hoc ipso capite de hac iam Plinius tractaverat. Vid. lib. XXI, cap. 33. Dalee. — *Persolata.* Dioscor. lib. IV, cap. 107, de ὄρχισι, arcio, sive personata: Φύλλα ἔχει ὄρχισι τοῖς τῆς καλοκαίρινοις, μαζίνα μή τοι, καὶ σκληρότερα, καὶ μελάντερα, καὶ δασίτις μήτις πρώτη καὶ λευκή ἐνδεότιν, etc. Folia habet eucurbitae, maiora tamen, duriora nigrioraque et hirsuta; radix grandis est, et intus alba, etc. Quae solidem verbis sero hoc ipso Noster repetit: sed quoad medicinas pertinet, ab auctore greco disedit; nee tamen quae nunc commendat, ad tussilaginem cuius infra megnimis

vero arcion vocant, folia habet maiora etiam cucurbitis et hirsutiora, nigrioraque et crassiora, radicem albam et grandem. Haec ex vino bibitur denariorum duum pondere.

LXVII. Item cyclamini radix contra serpentes omnes. Folia habet minora, quam edera, nigriora-

Dioscorid. lib. IV, cap. 108, commode referri possunt. An pro *persolata*, una mutata litterula, legere satius sit *personata*? Hoc libentius crediderim; sed scrupulam iniicit, quod doxiorum Diosc. loc. citat. (nobis est *Aretium Lappa Lino*. nostris vulgo *bardane*) peculiariter Plinius paulo supra tractaverit, cap. 58. Eo. P.

Persolata, quam nemo ignorat. In magno haec est ambitus nominum. Apuleius enim cap. xxxvi: *Graece*, inquit, *prosopites aut prosopes vocata est ... Itali personaciam*. Diosc. lib. IV, cap. 107: *Αρξιον*, οἱ δὲ προσωπῶ·, οἱ δὲ προσώπους καλεόμενοι. Et in Nothis: *Περσαῖς προσωπάσκεται*, οἱ δὲ λαπτηκαί. Sed haec postrema verba merito inter notha seu apuria censentur, quum ad personatam illa spectent, de qua cap. 58., non ad persolatam; haec enim lappas nullas habet, personata plurimas: easdem haec habet, persolata non habet. Eodem in errore versatus Apuleius videtur loc. cit. Petasites haec officinarum est: pediculus scilicet cubito maior, crassitudine pollicis, a quo prsegrande folium galeri modo amplum, et fungus, dependet. Petasites a petaso pileum significante, nomen traxit apud Graecos, apud quos petasati Castor et Pollux dicuntur: nec aliud in Mercurio petasus est, quam galerus. Tantae amplitudinis folium est, ut et caput ab insolatu et pluviis vindicare posset: inde persolatae no-

men. Pingitur a Dodonaeo pag. 487. Vidimus in Horto regio. HARD.— Illrasitης nobis eodem nomine est *Tussilago Petasites* (*Syngenes. superfl.* gen. 1863 Pers. *Corymbifer*. Juss.). Habitat ad margines fossorum, rivorum, in Anglia, Gallia, Germania, etc. Eo. P.

Graeci vero arcion vocant. Etiam et ἄρξιον apud Galen. de Fac. simpl. med. lib. VI, p. 459. HARD.

Folia. Tolidem verbis Dioscor. lib. IV, cap. 107; Galenus, loco citato. HARD.

Haec ex vino bibitur. Apuleius, c. xxxvi, tit. 1, quanquam is ibi, dit diximus, personantur cum persolata miscel. Dioscorid. loc. cit. drachmae unius tantum pondere adhibetur. H.

LXVII. Item cyclamini radix. Est Cyclamen orbiculato folio; inferne purpurascente, C. Bauh. Pin. 308. Baer. — *Cyclamini*. Dioscor. lib. II, cap. 194: Κυκλάμινος πῦλα ἔχει τερπηθῆ σπατά, etc. Nobis est *Cyclamen ederæ folium* (*Pentand. monog.* gen. 384 Pers. *Lysimach.* Juss.). Habitat in Italia, etc. Eo. P.

Folia habet minora, quam edera. Dioscorid. loc. cit. eti minus accurate quam Plinius. Nunc mutata, interpolatione ineruditorum, nomine, partim *cyclamen*, partim *panem porcinum* nostra aetas appellat: sunt et qui S. Claudi nomine indigent. Vidimus folio maculato cyclaminum in Horto regio, qualis a Clusio describitur, lib.

que et tenuiora sine angulis: in quibus albant maculae. Caule exiguo, inani, floribus purpureis, radice lata, ut rapum videri possit, cortice nigro. Nascitur in umbrosis: a nostris tuber terrae vocatur: in omnibus serenda domibus, si verum est, ubi sata sit, nihil nocere mala medicamenta: amuletum vocant. Narrant et ebrietatem repraesentari addita in vinum. Radix siccata, scillae modo concisa, reponitur: decoquuntur eadem ad crassitudinem mellis. Suum tamē venenum ei est; traduntque, si praeognans radicem transgrediatur, abortum fieri.

LXVIII. Est et altera cyclamino cognomine cis-

II, pag. 264, tib. *Cyclamini odorati varietas*. II.

Amuletum vocant. Graeci περιπάτον, οὐδὲ πολακτήριον αἰθέρων. Amuleta Varroni, de Lingua Latina, lib. VI, et Festo, proœdia, vel ut Scaliger aucto corredit, proœdia dicuntur, quemadmodum inebras aves nominarunt, quod prohibeant ne quid nocet. Amuletum fascinus pueris fuit: turpicula res, ut ait Varro, nempe imago pudendi virilis appensa collo: unde Plauto *præfatione*, homo omne, φασκάντως. Graeci, amuleta etiam βαστάνει nominarunt, et ἀλεξίφερα. Pro amuleto Satyrica aignis in hortis ponuntur supra lib. XIX, cap. 4. Dal.

Ebrietatem. Statim inducit. Μέθυσις δὲ αἴνῳ μηχανισμός. Dioscor. loc. citat. cum Theophr. Hist. lib. IX, c. 40. Harn.

Radix, Diosc. loc. citat. H. — *Radix siccata*. Radix *Cyclaminis Officinalium* (*Cyclaminis Europaei* Linn. Spec. pl. 207; Hort. Vpsal. 47) recens valde acris est: ubi vero exsiccata est, nulla acredo percipitur (assata, fit esculenta Linn.). Inter purgantia

vehementiora referuntur: bilem, et serum edunt, sed parum tutas videtur internus usus: nam fauces urit, ventriculum, etc. Conf. Geoff. Mat. med. III, p. 392. Ed. P.

Traduntque, si praeognans, etc. Dioscorid. loc. cit. totidem verbis. Simile est quod Theophr. habet, Histor. lib. IX, cap. 10, ad accelerandum partum utile esse cyclamini radicem adstringeri, τις ἀντρόπος. H. — Sucus radicis abdomini illitus ventrem subducit, aquas hydropicorum per alvum, menses suppressos movet, foetum nonnamquam expellit. Geoff. loc. cit. Vim drasticam, emmenagogam cyclamini radixem Linnaeus item agnoscit, Mat. med. p. 63, ad. Schreber. Ed. P.

LXVIII. Est et altera cyclamino. Totidem verbis Dioscorides, lib. II, cap. 195: Κυκλάμινος ἔπειρα, ἡνὶ ἐπειδίσκρος, ἡ πετρόφυλλον καλεῖσθαι. Φύλλα ἔχει κατὰ δοκότα, etc. Hanc Ruellius lib. II, p. 413, male confundit cum uva tamaria, de qua nos egimus lib. XXI, cap. 50, 50, et lib. XXIII, cap. 44. Est Dodoneae Dulcamara, p. 398. A similitudine cum

santhemos, geniculatis caulis, supervacuis, a priore distans, circa arbores se volvens, acinis ederae, sed mollibus, flore candido, specioso, radice supervacua. Acini tantum in usu, gustu acri, sed lenti. Siccantur in umbra, tusique dividuntur in pastillos.

LXIX. Mihi et tertia cyclaminos demonstrata est, cognomine chamaecissos, uno omnino folio, radice ramosa, qua pisces necantur.

LXX. Sed inter primas celebratur peucedanum, laudatissimum in Arcadia, mox Samothrace. Caulis

folio et flore ederae graeca nomina eacepit. HARD. — Altera. Cf. nos. sequent. En. P.

Altera cyclaminos cognomine cissanthemos. Brot. est *Bryonia haemis*, sive nigra, racemosa, C. Bauh. nobis *Bryonia alba* (*Monoc. monad.* gen. 2162 Pers. *Cucurbitac.* Juss.), de qua iam Noster egit; habitat in sepiibus. Sprengelio autem *xerophytion* ή πεπόνιδης *Diosc.* loc. laud. idem esse videtur aliquid. *Lonicera Caprifoliū* (*Pentad.* monogyn. gen. 485 Pers. *Caprifoliac.* Juss.): crescit in nemorosis et dumetis Europae, praesertim australis. Conf. Hist. Rei herb. tom. I, pag. 161. En. P.

Circum arbores. Viticularum et caprifolorum more: ἵλασσον. *Diosc.* loc. cit. HARD.

Radice supervacua. Πῦτα ἄχρωτος, nullius una. HARD.

Sed lenti. Dum manduntur viscosi ac lubrici. Κάρπος δὲ γλυκύρρης. *Diosc.* loc. cit. HARD.

LXIX. *Tertia cyclaminos.* Broterio est *Parnassia palustris*, vulgaris Tournefort. Gramen *Parsassi* albo simplici flore, C. Bauh. Pin. 309, quod nobis *Parnassia palustris*, de qua

iam egimus XXIV, 48. Illa vero cyclaminos, cognomine chamaecissos, Sprengelio iudice, nihil aliud est quam *Convallaria bifolia* (*Hexand.* monogyn. gen. 817 Pers. *Asparagin.* Juss.). Habitat in Europae et borealis Americae silvis. Eamdem ceratiae nomine Noster iterum, ut saepius accidit, tractat lib. XXVI, cap. 34. Conf. Hist. Rei herbar. tom. I, pag. 202 sq. En. P.

LXX. Sed inter primas celebratur peucedanum. Officinae plerisque feniculum porcinum appellant. Graecis πεπόνιδης, quasi pinastellum, αἴρυνται. Iconem vide apud Lobelium, in *Orn.* pag. 453, et apud Dodoneum, pag. 314. Ipsum in Horto regio vidi mus. HARD. — Πεπόνιδης *Dioscoridis*, I. III, cap. 92, nobis eodem nomine est *Peucedanum officinale* (*Pentad.* digyn. gen. 689 Pers. *Umbellif.* Juss.). Habitat in Europa australioria pratis pinguis. En. P.

In Arcadia. *Diosc.* loc. sup. laud. quem Serapion, Oribasius, Apuleius c. xciv, sequuti sunt: ἐν Σαρδηνίᾳ, dixit, καὶ Σαρδοφάρα. HARD.

Candidus est ei tenuis. (Sic olim.) Voss. *Candidus* et *tenuis*. Alii omnes:

ei tenuis, longus, feniculo similis; iuxta terram foliosus, radice nigra, crassa, gravi odore, succosa: dignitur in montibus opacis: foditur exitu autumni. Placent tenerrinæ et altissimæ radices: hæ conciduntur in quaternos digitos osseis cultellis, funduntque succum in umbra, capite prius et naribus rosaceo perunctis, ne vertigo sentiatur. Et alijs succus inventur caulibus adhaerens, incisisque manat. Probatur crassitudine mellea, colore rufo, odore suaviter gravi, servens gusto. Et hic in usu, et radix, et decoctum eius, plurimis medicamentis. Sacco tamen efficacissimo, qui resolvitur amaris amygdalis aut ruta, habiturque contra serpentes et ex oleo perunetos tuetur.

LXXI. (x.) Ebuli quoque, quem nemo ignorat, fumo sugantur serpentes.

LXXII. Privatim adversatur scorpionibus polemoniae radix, vel adalligata tantum: item phalangio, ac caeteris minoribus venenatis. Scorpionibus arist-

Caulis est temnis. Full ab auctore: Caulis ei temnis. Gronov. — *Caulis ei temnis,* etc. Tolidem verbis Dioscorides, loc. cit. HARD.

Placent tenerrinæ et altissimæ. Diosc. loc. cit. HARD.

Hæ conciduntur in, etc. Diosc. Iotidem verbis loc. cit. HARD.

Ne vertigo sentiatur. Inter colligendum capitis dolorem vertiginemque inducil, nisi quis prius nares rosaceo perunserit, eodemque caput irritaverit. Dioscorides, loc. cit. II.

Et alijs succus. Dioscor. loc. cit. I. Iotidem verbis. HARD.

Odore suaviter gravi. Hanc esse optimi indicaturam succi, eliam Diosc. scor. approbat loc. cit. HARD.

Plurimis. Gronov. et al. ante HARD. *plurilis.* ED. P.

Qui resolvitur. Diluitur, comminsecetur, ad poliones. Dioscor. Αἵται δι εὐρώς σι; τὰ μετάπτυχα ἀγωγόδολος παροῖ, ή πηγάνω, etc. item pane calido, ei anetho. HARD.

Et ex oleo perunetos. Nicand. in Theriac. pag. 7. Vel solo suffici sugari serpentes auctor est Dioscor. I. cit. HARD.

LXXI. *Ebuli.* Nobis *Sambucus Ebullis* (*Pendand. trigyn. gen. 729 Pers. Caprifoliac. Juss.*), nostris vulgo hieble; de qua iam Nosler egit lib. XXIV, cap. 35. Eo. P.

LXXII. *Adv. scorpionibus.* Tolidem verbis Dioscorides, lib. IV, cap. 35. HARD.

Scorpionibus. Diosc. lib. IV, cap. 6, de aristochia elemaliti. II.

lochia : agaricum obolis quatuor in vini mixti cyathis totidem. Verbenaca et phalangio cum vino aut posca : item quinquefolium , daucum.

LXXXIII. Verbascum Graeci phlomon vocant. Genera habet prima duo : album , in quo mas intelligitur : alterum nigrum , in quo femina. Tertium genus non nisi in sylvis invenitur. Sunt folia brassicæ latiora , pilosa, caulis erectus , cubitali amplior. Semen nigrum inutile. Radix una , crassitudine digitæ. Nascun-

Agaricum obolis quatuor. Dioscor. lib. III, cap. 4, drachmæ unius pondus propinat. HARO.

Verbenaca. Apuleius, cap. III, lili. 8: Ad morsum araneorum : Graeci phalangia vocant. Herboe verbenacæ rannidos ex vino decoquito , et cuncto : deinde quod adetaverit , plaga imponito et adaperiet : postea crudam contritam eum melle in huncauda et insertam maturæ ad sanitatem perducere , certus auctor affirmat. II.

Daucum. Dioscorides, lib. III, cap. 83. HARO.

LXXXIII. *Verbascum.* Dioscor. lib. IV, cap. 104: Φλόμος την μὲν ἀνταύτην διαρρόπον ἔχει διττάν : οὐ μέγας δέ τις αὐτῆς λευκή , οὐ δὲ πλεῖστης καὶ τέτοιη λευκή η μὲν θάλαττα , οὐ δὲ ἄρδην. *Verbascum* genera habet summa duo: siquidem hoc album est , illud nigrum ; rursumque in albi genere alterum mas est , alterum femina. Diocoridem nonsatis exacte Noster transcripsit , qui tria tantum genera fecit , dum quatuor graecis auctor describeret. In albi genere femina , θάλαττα , nobis est *Verbascum Thapsus* (*Pentand. monogyn.* gen. 490 Pers. Solanac. Juss.). Habitat in Europeæ glareosis sterilibus *Ἄγρον* , mas , idem ac *Verbascum sinuatum*. Habitat in Gallia meridionali et Europa australi.

Nigrum autem , μέλανη , item nobis est *Verbascum nigrum* ; in silvaticis non infrequent. Tertium autem genus qui non nisi in sylvis invenitur iam Nostre indicavit sup. cap. 60, dum similem verbasco λέρβαν describeret , quæ ubiecta blattas in se contrahit : ideoque Romanæ blattaria vocatur. Est *Phlomis Lycnitis* , de qua loc. cit. egimus. Eo. P.

Genera habet prima duo. Haec idem verbi Apulei , cap. 71. Paulus aliter Dioscorides , IV, 104 , qui genera primum duo summa statuū , nigrum et candidum : posteriōris deinde generis marem ac feminam , Diocoridem , ut soleat , sequitur Galloous , de Fac. simpl. med. lib. VIII, p. 239. A caeteris dissidet in forma verbasco genuina delineanda Cratevas apud Schol. Nicandri in Theriac. p. 39. Nos etiam genera plura in Horto regio vidimus. Marem et feminam pingit Lobelius in Obs. p. 303. II.

Tertium genus. Nempsa silvestre , de quo mox. HARO.

Sunt folia. Verbasco nempe salivo , misci ac feminæ , Dioc. et Apul. II. cc. HARO.

Semen nigrum inutile. Diocor. I.c. HARO.

Radix. Dioc. loc. tit. HARO.

tur et in campestribus. Silvestri folia eleisphaci , alta , ramis lignosis.

LXXIV. Sunt et phlomides duae hirsutae, rotundis foliis, humiles. Tertia lychnitis vocatur , ab aliis thryallis, foliis ternis, aut quum plurimum quaternis, crassis, pinguibusque , ad lucernarum lumina aptis. Aiant in foliis eius, quam feminam diximus ; ficus omnino non putrescere. Distingui genera haec paene supervacuum est , quum sint omnia eiusdem effectus. Contra scorpiones bibitur radix cum ruta ex aqua , magna amaritudine , sed effectu pari.

LXXV. Thelyphonon herba ab aliis scorpiōn vo-

Silvestri folia eleisphaci. Sive, quod idem est, salviae. Dioscor. et Apul. II. cc. Effigiem vide apud Dodon. p. 446, ubi silvestre alterum vocat. II. — Vid. nol. 4 sup. Eo. P.

LXXIV. Sunt et phlomides duae. Diosc. totidem verbis, loc. cit. Eisi δέ, καὶ φλομίδες σικλαι, δασῖαι, etc. Est autem φλομίς verbasculum Latinis veteribus: recepticulis herbariis, primula veris, cuius varias species delineat Clusios, Hist. Rar. plant lib. III, p. 301 sq. nos in Horto regio vidiimus. Primavera. His vero ne plane assecuriamur, prohibet laevitas foliorum, quae in primula veris deprehenditur: quum hirsuta esse verbasculi, Dioscorid. Pliniusque testentur. H. — *Phlomides.* Sunt phlomis fruticosa , salviae folio longiore et angustiore; et phlomis fruticosa, flore purpureo, foliis rotundioribus. Tournef. Brot. — *Phlomides dura.* Nobis eodem nomine *Phlomis fruticosa* et *Phlomis italicica* (Didyn. *gymnop.* gen. 1397 Pers. *Labiat.* Juss.). Habitat in Lusitania, Hispania, Italia, Sicilia. Cf. Dodon. 446. Eo. P.

Tertia lychnitis. Pingitur a Lobelio

in Obs. p. 301. Eiusdem Græcis dicta φλομίς, et θρυαλλίς, et λυχνίτης. Suidas: Φλώμας, βοτάνη, ἡ καὶ αὐτὶ ἐλλήνων χρῶνται. Πεντε. θρυαλλίς... τῶν φυμάνων, εἰς οὐ πλέοντα γίνεται. Diosc. loc. cit. Καὶ τρίτη φλομίς ἡ μακριὰ λυχνίτης, ὁπό τέ τινων τρυαλλίς, etc. Totidem verbis, quot Plinius. Cave porro hanc cum thryallide spicata confundas, de qua nos egimus lib. XXI, cap. 61. Haen. — *Tertia Lychnitis.* Nolpis eodem nominis *Verbasum Lychnitis* (*Pentand. monogyn.* gen. 490 Pers. *Solanac.* Juss.). Habitat in pascuis et ad vias, solo calcareo. Eo. P.

Ad lucernarum lumina. Vicem ellychiorii præheat arida folia. H.

Aiant. Diosc. loc. citat. Τὰ δὲ τές θύλακες φύλλα φατὶ μετὰ σύκων ξερῶν συντίθενται, ἀσκητὰ αὐτὰ διεργάζεται. *Festuca folia ferunt curicas interposita eas incorruptas et a patredine immutuari.* Haen.

Contra scorpiones. Dioscorid. loc. cit. ex aceto folia a scorpione ictis opitulari sit. Haen.

LXXV. *Thelyphonon.* Eadem haec est cum aconito pardalianache, de quo

catur, propter similitudinem radicis, cuius tactu moriuntur scorpiones. Itaque contra eorum ictus bibitur. Scorpionem mortuum si quis ellēboro candido linat, reviviscere aiunt. Thelyphonon omnem quadrupedem necat, imposita verendis radice: folio quidem intra eumdem diem, quod est simile cyclamino. Ipsa geniculata nascitur in opacis. Scorpionibus adversatur et vettonicae succus, ac plantaginis.

LXXVI. Sunt et ranis venena, rubetis maxime; vidimusque Psyllos in certamine patinis candefactas

lib. XXVII, cap. 2. Diosc. lib. IV, cap. 77: Αχόντος, εἰ δὲ παρδαλεγχίς, εἰ δὲ κάμπυρος, εἰ δὲ θηλυρόν, εἰ δὲ πυκτόνος, εἰ δὲ θηραρόν. Eam vero θηλυρόν nomenclationem accipit, quod tactis genitalibus feminali sexus animalium sōdem dia inferat mortem, inquit Nicandri Scholiastas. Hanc. — *Thelyphonon*. Est Ranunculaceae cyclaminis foliis, asphodeli radice, maior. Tournes. Aconitum Pardalianches primum, seu Thora major. C. Bauh. Barts. — *Thelyphonon*. Nobis aut *Doronicum scorpioides* Wild. (*Syngenes. superfl. gen. 1862* Perr. *Corymbif.* Juss.), aliis *Doros.* *Pardalianchi*, sive offic. Habitum in montosis silvaticis. Cf. Theophrast. Histor. lib. IX, cap. 49; Column. Ecphr. lib. II, cap. 48, p. 36; Sprengel. Histor. Bei harbor. lib. I, cap. 102. Ed. P.

Propter similitudinem radicis. Plinius, lib. XXVII, cap. 2: Radix incurvatur paulum, scorpionis modo: quare ei scorpion aliquid appellaverit. Diocor. loc. cit. Πιζαρόσια εσφινούπη, sive. Sic et Theophrast. lib. IX, cap. 44. Haec.

Cuius tactu moriuntur. Non eo tactu mori, sed resolutas torpescere ait serpentes, Diocorid. loc. citat, alle-

bri contra tactu axillari: Τεύτω τὴν πίζαν φαὶ προταχθέσαν σκορπίῳ, παραβάται αὐτὸν. Διεγίρεσθαι δὲ πάλιν, ἐλλέβορόν προστέντος. H. — *Scorpionem mortuum si quis ellēboro caudidō linat*, etc. Theophrast. loc. cit: HARD.

Thelyphonon. Diocorid. rursus I. cit. Haec.

Omnem quadrupedem necat. Feminam, sive adeo mulieras. Idem de Arida, lib. XXIV, cap. 16. Dalc. — De Doronicis radice gravis existit inter botanicos quaestio, utrum sit venenum, an alexipharmacum; dum alii huic sententiae assentirentur, illi alii. Stationum remota ad hanc resciendam radicem plerique petunt ab experimentis, tum in canibus, tum in hominio tentatis. Cortusus enim Matthiolum monuit, factio a se plurimas pericula, extingui facile canes, qui hasce radices devorabant, adeo nocivum se prassens intst venenum quod Matth. ipse deinde, et Gem. experimentum in se ipso facere ausus, varum esse comprobaverunt. Cf. Gauff. Mat. medie. tom. II, p. 54, 56. Ed. P.

Et vettonicae succus. Diocorid. I. IV, cap. 4. HARD.

admittentes, ocyore etiam quam aspidum pernicie. Auxiliatur eis phrynion in vino pota. Aliqui neurada appellant, alii poterion, floribus parvis, radicibus multis, nervosis, bene olentibus.

LXXVII. Item alisina, quam alii damasonion, alii lyron appellant. Folia erant plantaginis, nisi angustiora essent, et magis laciniosa, convexaque in terram, alias etiam venosa similiter, caule simplici et tenui, tubitali, capite thyrsi, radicibus densis, tenuibus, ut veratri nigri, acribus, odoratis pinguis. Nascitur in aquoqsis. Alterum genus eiusdem in silvis, nigrius, maioribus foliis. Vsus in radice utriusque adversus ranas et lepores marinos; drachmae pondere in vini potu. Lepori marino adver-

LXXVI. *Admittentes*, etc. Ohiientes se earum morsibus. H.

Auxiliatur eis Phrynion. Φρύνος a rubelis nomen habet, quas Φρύνων vocant, quod adversus eas auxilio sit. Herbarii incognita: neque existimatur a nobis eadem esse cum ea quae iidem quidem nominibus, sed facie longe dispari describitur a Plinio, XXVII, 97. — Πετήσιον, Pers; διατηράδια, Dioscorid. lib. III, esp. 47, nobis est *Astragalus Poterium* (*Dianadelph. decand.* gen. 1745 Pers. Leguminos. Juss.). Habitat in Lusitaniae, Baeticae, et Orientis siccis locis. Cf. Lobel Hist. 492; Clus. Hist. lib. I, cap. 108. Plantam eamdem tractare Noster videtur, lib. XXVII, c. 97: *Poterion, aut phrynion, vel neurada*, etc. sed luculentiori descriptione, tollere ex Dioscoride desumpta loc. cit. Eo. P.

Bene olentibus. Fructus quidem bene clet, non radix. DAL.

LXXVII. *Alisma*, quam alii *damasonion*, etc. Diosc. III, 169: *Alismata*,

οἱ δὲ ἀλκέας, οἱ δὲ δαμαστίνες, οἱ δὲ ἄκυρος, οἱ δὲ λόπερ καλοῦσι. *Plantago* est aquatica humilia, angustifolia dicta a Lobello, et ab eodem delinesta in Obiss. p. 160; visa a nobis in horio Regio. Haab. — *Alisma*, quam alii *damasonium*. Est plantago aquatica stellata, C. Bauli. BRIT. — *Alisma*. Nobis eodem nomine *Alisma parvissifolia* (*Hezaud. polygyn* gen. 899 Pers. Jane. Juss.). Nascitur in paludibus. Oh folia angustiora et flores albos, Dioscorideam speciem hue potius quam ad *Alismam*. *Plantaginem* aut aliam pertinere credit Spengel. Nec aliud est ὄχαστην Gaden. An. lid. I, 433, quamquam semipedem alterum illud tantummodo praedicit. Cf. Hist. Rei herb. tom. I, p. 471. Eo. P.

Folia erant plantaginis. Tolidem verbis Dioscorid. loc. cit. et post Dioscor. Oribas. XI, p. 188. HARD.

Vsus in radice. Et haec tolidem verbis Diosc. I. c. HARD.

Lepori. Dioscor. II, 194. HARD.

satur et cyclamino, Veneni vim canis quoque rabidi morsus habent, contra quos erit cynorrhodum, de quo diximus. Plantago ad omnes bestiarum morsus pota atque illita prodest. Vettonica ex mero vetero.

LXXVIII. Peristereos vocatur, caule alto, foliato, cacumine in alios caules se spargens, columbis admodum familiaris, unde et nomen. Hanc habentes negant latrari a canibus.

LXXIX. Proxima ab his malis venena sint, quae sibimetipsi homines excogitant. Contra haec omnia magicasque artes erit prium illud Homericum moly, deinde Mithridation, et scordotis, et centaurium. Potu omnia mala medicamenta exigit per alvum Vettoniae semen in mulso aut passo, vel farinae drachma in vini veteris cyathis iv. Vomere cogendi, atque iterum bibere. Iis qui quotidie gustent eam, nulla

Cynorrhodum, de quo diximus.
Nerape cap. 6. HARO.

Ad omnes bestiarum morsus. Haec Plin. Val. ad verbum, III, 50. Vide et Apul. cap. 4, de plantagine, tit. 7: *Ad mortuum serpentis*. Titul. 8: *Ad scorpioum ictum*. Et tit. 23: *Ad morsum rabidi canis*. HARO.

Vettonica. Ant. Musa lib. de Vettonica, tit. 42: *Ad serpentum morsus*: *Vettonicae drachmas tres in vini heminis tribus diluit, et potu dato...* Item illuvio super vulnera... Et tit. 43: *Ad rabidi canis morsus*: *Vettonica conusa morsui impouatur*. HARO.

Vetero. Sie et Chiffi. Groov. et al. veteri. Eo. P.

LXXVIII. Peristereos vocatur, caule alto, etc. Latino ore ac sono dixit, quam Graeci περιστερίν, a recto περιστερίν vocant. A Diosc. totidem fere verbis describitur IV, 60: Περιστερίν [ρύται] ἐν ἔνδροις τόποις. Αὐτοῖς δὲ μυρμάθαι ἐκ τοῦ τοῦ περι-

στερίδος ἀδέλφων διατρίβει τὸ στερί. Verbenace genus istud est quod supinum dicitur: quum alterum, quod Graecis ἡπά βερβίν, rectum Actius vocet, I, p. 41. Pingitur a Clasio Hist. Rar. plant. IV, p. 46. Viss a nobis in hocatu Regio. II. — Περιστερίν Diose. loc. Isud. nobis est *Verbena officinalis*, de qua iam supra egimus. Sic dicta quibusdam, quod circa eam herbam columbae libenter versari solent, ut certe Dioscoridi et Galeno placuit; aliis, quod iisdem iucunda esca sit, ut Apuleio; vel quod iisdem familiaris, ut Nostro; Rondeletio autem, quod circa columbaria frequenter reperiatur, ait. Eo. P:

LXXIX. Proxima ab his. Brot. ex Reg. cod. 2 et edit. princ. proxima hīs. Eo. P.

Moly. Nobis *Allium nigrum*, de qua vld. supra cap. 8. Eo. P.

Mithridation. Cf. cap. 26. Eo. P.

Iis qui. Diosc. IV, 1. B.

nocitura mala medicamenta tradunt. Poto veneno aristolochia subvenit eadem mensura, qua contra serpentes: quinquefolii succus: Agaricum, postquam vomuerint, denarii pondere ex aquae mulsaे caythis tribus.

LXXX. Antirrhinon vocatur, sive anarrhinon, sive lycnis agria, similis lino, radice nulla, flore hyacinthi, semine vituli narium. Et hoc perunctos venustiores fieri, nec ullo malo medicamento laedi posse, aut veneno, si quis in brachiali habeat, arbitrantur magi.

LXXXI. Similiter ea, quam eupleam vocant,

Poto. Diosc. III, 6. H.

Qua contra serpentes. Hoc est, radicis drachma in vini hemina saepius bibita, ut dictum est. 55. H.

Quinquefolii. Tenueræ radicis succus: ἐγκλειστος τοις μέσης ἀπαλλαξ, Diosc. IV, 42. HARO.

Agaricum. Id esse venenis pro antidoto, denarii seu drachmae unius pondere cum diluta vini potionе sumptum, scribit Diosc. III, 1. HARO.

LXXX. *Antirrhinon.* Diosc. IV, 133: *Aντίρρινον*, οἱ δὲ αναρρίνον, ἔνοιο δὲ καὶ ταῦτα λυχνίδα ἄγριαν. Apul. cap. LXXXVI: *Græci* ενοεφάλον dixerunt, alii *antirrhinon*, alii *anarrhinon*, prophetas (hoc est, magi), oracostapher, *Itali* canis cerebrum, etc. Pingitur a Lobelin in Obss. pag. 224. Vix assentior *Anguillaræ*; *anthirinon* Diocoridis a Theophrasio sive Pliniano distinguens, Part. XIV, pag. 288 HARO. — *Αντίρρινον* Diocorid. loc. laud. nobis eodem nomine est *Antirrhinum purpureum* (*Didymum angiosp.* gen. 1463 Pers. *Scrophular.* Juss.). Habilis in Italia. Theophrasta autem species, Histor. Plant. IX, 24, Sprengelio iudice, est *An-*

τιρρινον maior; nostris vulgo, *muſte de veau*. Sed corruptus græco auctori locus dum ἀπαρίνη similis dicitur; bene tamen, fructus μόσχου πίνει habere. Conf. Histor. Rei herb. tom. I, p. 96. Eo. P.

Sundis lino. Vel ut Theophr. ἀνάπτη, cuius folia quoque lino similia. HARO.

Radice nulla. Apud Theophr. Hist. Histor. lib. IX, cap. 24, legitur, πίκα δὲ οὐκ ὑπεστιν. Alii πίκα δὲ μαρκὰ ὑπεστιν. Gaza, *Radix nulla* vel *minima* subest, quasi legeandum possit, πίκα δὲ ἡκάτην, quod probbo. DALE.

Semine vitidi narium. Theophrast. loc. cit. O οἱ καρποὶ ὥσπερ μόσχου πίνει ἔχει. Sic etiam Diosc. et Galen. de Fac. simpl. med. VI. HARO.

Et hoc perunctos, etc. Haec totidem verbis Diocor. loc. cit. post Theophr. Hist. IX, 24, HARO.

LXXXI. *Similiter ea, etc.* Εὔπλοιας Plinius, si corruptus locus non est, pro ἀνάλαιν legit. Est autem εὔπλοιος felix et prospera navigatio. Homerus Iliad. IX: Εἰ δέ τοι εὐπλοῖν δῶν κλυτοῖς Εὐρυτανίοις, Ημετί τοι τρίτη.

traduntque ea perunctos commendationis esse famae. Artemisiam quoque secum habentibus negant nocere mala medicamenta, bestiamve ullam, ne solem quidem. Bibitur et haec ex vino adversus opium. Alligata privatim potens traditur, potave, adversus ranas.

LXXXII. Pericarpum bulbi genus est. Duæ eius species: cortice rubro alterum, alterum nigro pap-

τη Φίλιαν ἐπίσθετον ἴκολαν, de qui-
bus Homeri verbis Victorius, VI, c.
9, et Muret. Var. cap. xxix. DALAC.
Similiter ea, quam emplean. In her-
barium haec mágicarum censu ha-
benda est. Sic libri omnes, etiam
manu exarati, Reg. 4, Colb. Chifflet.
etc. tum hoc loco, tum vero in In-
dice. Reg. 2, *eupiliam*. In libris qui-
busdam *eucliam* legi monet Dalecam-
pius. Arripuit hoc avide Salmasius
in praefat. in Plinio, ne calu-
miniandi Plinio locum ullum præter-
mitteret. Is igitur *eucliam* scriptissa
hunc aseveranter affirmat: adeoque
stipitem ac fungum suisse, ut ex his
Theophrasti verbis *eucliam*, herbam
commentus sit, quæ nihil aliud si-
gnificant, quam opinione magorum,
prodeesse ad róxleian, hoc est, ad
commendationem famæ sibi conci-
liandam. Kαὶ τὰ πάρι τῆς εὐκλείας,
inquit, Hist. IX, 24, καὶ εὐδόξιας
οὐρανὸς καὶ πάλλου, εὐκλεῖαν γάρ φα-
civit διὸ τοὺς τῷ ἄντερπίνον καλούμα-
νον. Tantam vero supinitatem, quantam
affringit Plinio, ne Salmatio quin-
denti inesse, vel ipse putarem. Et be-
nignioris animi, et ingenii cautoris
esse videtur, de magica incognitaque
nobis herba sermonem hoc loco in-
stitutum suspicari, quam redargnendi
studio vobisatum scriptorem alias, ut
vidimus, per diligenter, temere la-
cessere. H. — *Similiter ea, quam*
eupiliam (sic Brot.) *vocant.* Haec sunt

omittenda. Alter Plinius gravissimum
in errorem incidit. Quum enim Theophrastus
Hist. Plant. XI, 24, dixerit anterhilon conferre ad famæ
commendationem, πάρι τοῦ αἰαλίσκε
καὶ εὐδόξιας: *eupiliam*, vel potius *euc-
lian*, pro planta accepit Plinius.
Forte tamen scripsit: et hoc per-
unctos venustiores fieri, nec illo malo
medicamento.... arborantur magi: tra-
duerunt quoque ea perunctos commenda-
tionis, etc. Baor.

*Artemisiā quoque secum haben-
tibus.* Apul. e. x, tit. 4: *Ad iter facien-
dum: Herbam artemisiā monoclonon
si quis iter faciens secum in mari por-
taverit, non sentiet itineris laborem.*
*Fugat et daemonia in domo positā, et
prohibet mala medicamenta, et aver-
tit oculos malorum hominum, hoc est,
visus effascinationem.* HARD.

LXXXII. *Pericarpum.* *Pericarpum*
id dicatur, quod fructus undique cau-
lem cingat et ambulet. DAL. — *Peri-
carpum.* Brot. est *Hyacinthus comosus*,
maior, purpureus, C. Bauh. *Hyac-
inthus opacum* Linn. (*Hexandrum
monogynum* gen. 828 Pers. *Asphodel.*
Juss.) quibusdam eodem videri cum
τῷ βολβῷ ἰδωδίμῳ, bulbo esculento
Dioscor. II, 200, testatur Sprengel.
Histor. Rei herb. tom. I, p. 169. En. P.

Cortice rubro alterum. *Panoratum*
officinarum. DAL. — *Cortice rubro.*
Est *Hyacinthus ramosus*, *caeruleus*,
maior, C. Bauh. Brot.

veri simile. Sed vis maior quam prioris utrique autem excalfaciendi. Ideo contra cicutam dantur; contra quam et thus, et panaces, Chironium praecipue. Hoc et contra fungos.

LXXXIII. (xi.) Verum et generatim membranis que singulis corporum morbis remedia sublexemus, orsi a capite.

Alopecias emendat nymphaeae et cicutae radix, si una tritae illinuntur. Polythrix distat a callitricha, quod iuncos albos habet, et folia plura, maioraque. Frutice quoque maior est: desfluentem capillum confirmat et densat.

LXXXIV. Item lingulaca circa fontes nascens,

Nigro papaveris simile. Meo iudicio, vomitorium, radieis nigro cortice, Diosc. DALEC. — Bulbus vomitorius Diosc. II, 201, nobis Sprengelin auctore, est *Pauceratum illyricum* (Henzand. monog. gen. 781 Pers. *Narciss.* Juss.), de quo iam alias dictum. Habitat in maritimis Galliae, etc. Posset etiam ad *Narcissum orientale* (gen. 780 Pers.) commode referri. Conf. Hist. Rei herb. tom. I, p. 168. Eo. P.

Hoc et contra fungos. Valet et panaces, chironium contra venenatos fungos. HARO.

LXXXIII. *Alopecias.* Alopecias, vel *azomictas*, dellavia capillorum. In MSS. Regg. et Chifflet. *nymphaea lacitae* radix. Diosc. III, 148, nymphaeam cum pica impositam alopecias mederi scribit: hoc tantum: *Aλωπεκίη τε σὺν πίκῃ ἴασθιος λάται*: hic alii lampadem tradit. HARO. — *Nymphaea et cicutae*. Brq. *Nymphaea et heraclea*. In edit. prine. *Nymphaea lacitae*. In Indice est *Nymphaea heraclea*, de qua conf. lib. XXVI, cap. 28. Eo. P.

Polytricha distat a callitricha (sic libb. ante Hard. edit.) Lege: *Polytrix distat a callitricha quod iuncos albos habet*, etc. Sic adiutum proprie πολύτριχης. Trichomanes autem καλλέτριχης. SALM. — *Polytrix*. Plinius ipse, XXII, 30: *Id quod minus est, polythiricon... vocant.* HARO. — *Polytrix...* callitricha. Nabis *Adiantum Capillus* et *Asplenium Trichomanes*; utrumque ex *Cryptog.* Lion. et *Filicem* ordine Juss. De his vid. quae diuinis sup. lib. XXII, c. 30. Eo. P.

Quod iuncos albos habet. Recte id quidem. Sed et alibi haud minus commode ramulos vocat: Diosc. IV, 136, κανθά appellantur, et φάδια. HARO.

Desfluentem capillum confirmat Dioscenrid. Europ. I, 96: Τὰς δὲ φύσεις τρίχας ἀπό τῆς κεραλῆς ιστησι... πολύτριχης εἴδης τὸ οὖν μέλιται, etc. Theod. Pr. I, 3: *de clementis capillorum...* *Polytrichi herbat radieis* pondio duo; *florum eius* pondo duo's etc. HARO.

LXXXIV. *Item Lingulaca.* De hac antea Plinius lib. XIV, c. 14: *Liu-*

cuius radix admixta combusta teritur cum adipe suis nigrae. Id quoque excipitur, ut eius sit suis quae nutrquam peperit. Sol deinde plurimum confert illitae. Similis usus est cyclamini radicis. Porriginem veratri radix tollit in oleo decocta, vel in aqua. Capitis dolori medetur panacis omnium generum radix in oleo conitra: aristochia, et iberis adalligata hora, vel diutius, si pati possit, comitante balinei uso. Medetur et daucum. Purgat autem cyclaminos cum melle in nares addita: et hulcera capitidis sanat illita. Medetur et peristereos.

LXXXV. Cacalia sive leontice vocatur, semen mar-

gus herba nascitur circa fontes, etc.
Pingitur a Dalecampio Hist. Plant. IX,
p. 4037: HARD.

Sol... plurimum confert. Si herbae illitae sol superveniat. HAN.

Similis unus est cyclamini. Diocor. II, 494. At Marcell. Emp. cap. IV, pro sullo adipe, fel scrophiae, paululumque sulphuris adsciscit. H.

Veratri radix. Verare, vera dicere. Ennius, ... satu' ratus verant actate ia agunda inde verator et veratrix. Apud Sueton. In Vitellio, veraculus, pro quo legiuntur perperam vernacula: Nullis tamen infestior, quam veraculus, inquit, et mathematicis. Alii legendunt, vericolis, qua fortia lovenal. euedicolas Indaeos appellant, quia Nil propter rubes et cari lumen odorant. Et quoniam veratores pro insanis habuerunt, veratrum inde dictum quod insaniam et amentiam carent. SEAL.

Capitis dolori medetur. Plin. Val. I, 4. HARD.

Conitante balinei usu. Sic etiam ad inchiadicorum sanationem cum iberide balinal usum adsciscit Diocorid. I, 488, et Galenus ex Democrite zata rit. X, 2, p. 636. HARD.

Purgat autem cyclaminos. Marc. Emp. cap. V, p. 44. HARD.

Medetur et peristereos. Nempe dolori capitidis, ul panacis radix daucumque. Theodor. Prisc. II, p. 2, cap. 4: De querelis capitidis, si caulis veluti iucris caput dolerit... Peristereos herba aleo infusa medetur. H.

LXXXV. *Cacalia sive leontice*, Diocor. IV, 123. Κακτλία, τοι δὲ λεοντίνη, φύλλα φίρε λευκά, τύμπειον... ἐσ ὄφει δὲ πέτραι. Pingitur a Clusio Hist. Bar. plant. V, p. 415, quemam in horto Regio vidimus, gemina facie. In Illyrico et Gracia nasci tradit Anguillara, Part. XIV, p. 286. H. — *Cacalia*, etc. Dioc. loc. laud. φύλλα φίρε λευκά, τύμπειον καυδές δὲ εἰς αὐτῶν μίσθιον ἔρθεται, etc. Folia profert caudata, praegrandia: e quo-rum medio caulis enucleat rectus, etc. Nobis *Bupleurum longifolium* (*Pear-tand. digyn. gen. 678 Pers. Umbellif. Juss.*). Habitat in Germania, in monte Iura Helvetiae, Thuringia, etc. Cf. Sprengel. Hist. Rei herb. I, 464. EN. P.

Margaritis minutis simile. Alitere

garitis minutis simile, dependens inter folia grandia, in montibus fere. Huius grana quindecim in oleo macerantur, atque ita adverso capillo caput ungitur.

LXXXVI. Fit et ex callitrichie sternutamentum. Folia sunt lenticulae: caules iunci tenuis similes: radice minima. Nascitur in opacis et humidis, gustatu fervens.

LXXXVII. Hyssopum in oleo contritum phthiriiasi resistit, et prurigini in capite. Est autem optimum Cilicum e Tauro monte, dein Pamphylium, ac Smyr-

haec Plinius recitat quam Dioscor. loc. laud. DALC.

Huius grana quindecim. Ad exten-
dendam cutem in facie, et a rugis
vindicandam, haec grana Dioscorides
adhibet loc. cit. Haab.

LXXXVI. Fit et ex callitrichie, etc. Haec omnia de trichomanie Dioscorides, praesertim saporis fervorem. Fortassis Plinius ut aliquando ἀριψόν vertit acerbum, sic ἀριψόν aere et fervore reddidit inconsiderate. Genus tenuissimum Nasturii aquatilis esse volunt, nascentis in humidis et um-
brosis sepiibus. DALC. — Callitrichie. Callithrix idem quod trichomanes, de quo XXVII, 111. H. — Callitrichie. Nobis *Adiantum Trichomanes*. Conf. sup. c. 83, et I. XXII, c. 30. Ed. P.

Folia sunt lenticulae: caules iunci
tenuis similes. Sic ex MSS. post Pin-
tianum Hard. lenticulae similia; com-
les iuncis tenuissimis. Gron. et al. En.
PAS.

LXXXVII. *Hyssopum.* Plin. Valer. I, 4, ed verbum. Hodieris herbariis incognitum. Nam quae hyssopi no-
mine in officinia venit, appellationem
tantum cum hyssopo Veterum com-
monem habet, formam non habet.
Vide Dodoneum, p. 286. Certe Dio-
soc. IV, 55, in chrysocome descri-

bendam, comem gerere hanc sit,
specie corymborum, hyssopo simili,
ἴχνη κόρην καρυκεσσοῦ, σύνοιχον οὐ-
σάπτῳ. Quae nota abest ei hyssopo
nōstrō vulgari, Plin. XXVI, 70, 76
baccas hyssopo tribuit: nullae sunt
nōstro. H. — *Hyssopum.* Hyssopum,
quod id memorat Plin. et infra lib.
XXVI, cap. 70 et 76, non est nostra
hyssopus, *Physope*; sed videtur esse
Hyssopus Graecorum, Prosp. Alpin.
seu *Clinopodium Creticum*, frutico-
sum, foliis lanceolatis. Tournefort.
Enod. — *Hyssopum.* Υεωπός Hippo-
crat. de Morb. III, 490; ὑεωπός
ἐρατή, montenum genus, Diosc. III,
30, Sprengelio idem est ac *Tournefort*
Pseudo-Hyssopus (*Didynam. gymna-*
gen. 4372 Pers., Labiat. Juss.). He-
bitat in montibus aridis, specieis Ita-
liae, Cretae, etc. Conf. Column. Ec-
phr. I, 14, p. 67. *Hyssopum* vero
hortense, κακτούτη Dioscor. ibid. no-
bis est *Hyssopus officinalis* (*Didynam.*
gymnope. gen. 4376 Pers., Labiat.
Juss.); in ruderibus nascitur et mon-
tosis; colitur in hortis. Conf. Histor.
Rei herb. I, p. 479. En. P.

Est autem optimum cilicum. Diosc.,
item loc. cit. ἀριψόν δι ἄστε ν ἐ-
κλείξις γεννημένη. Haen.

naeum : stomacho contrarium. Purgat cum fico sumptum per inferna : cum melle , vomitionibus. Putant et serpentium ictibus adversari , tritum cum melle et sale , et curmino.

LXXXVIII. *Lonchitis* non , ut plerique existimaverunt , eadem est quae xiphion , aut phasganion , quanquam cuspidi similis semine. Habet enim folia porri , rubentia ad radicem , et plura , quam in caule , capitula , personis comicis similia , parvam exseren-

Purgat. Diosc. loc. cit. HARO.

Putant et serpentium, etc. Nicand. in Ther. p. 63. Plin. Valer. III , 57 : *Serpentium mortibus... hyssopi semens behitur*. HARO.

LXXXVIII. *Lonchitis*. Videtur esse iria tuberosa Dodon. p. 249. *Lonchites* Dioscoridis prior , Lobelio in Obs. p. 51. II. — *Lonchitis*. Quam Plinius lonchitum a xiphio et phasganio distinguat , lonehitis multis videtur esse Iris tuberosa , folioso anguloso , C. Bauh. Radices laminae haec iris praelongas non habet. Bror. — Λογχίτης Diosc. III , 161 , ubi iisdem fere verbis , sed fuisse describitur ; nolis est *Serapias lingua* (gynaec. diand. gen. 1990 Pers. Orchid. Juss.). Habitat in montium nemorosis. Hanc plantam omnes rei botanicae scriptores ignorant , praeter Caesalpinium , qui in montibus Etruriae eam invenit , et ad Dioscoridum lonchilida nomenclatur retulit , X. 21. Conf. Column. Ephr. I , 148 , t. 322 , ubi tamen folia nimis angusta pinguntur. Bauh. Hist. II , 766 ; Morison. III , 211 , t. 14 , f. 21. Iris tuberosam huc ipse trahit Sibthorpius , sed non respexit γλαυκίσια λευκόν ἀπὸ ταῦ χάρακας , nempe ad parvam velutili linguam , ex hiatu corollae assertam. Neque semina in hac iride sunt ὄμοια λόγχη ,

lanceae cuspidi similia ; immo nec in nostra serapiade. Conf. Sprengel. Histor. Rei herb. tom. I , p. 489. En. P.

Quanquam cuspidi simili semine. Semen triangulare et lanceae cuspidi simile , τὸ σπέρμα δὲ ὅμοιον λόγχη , τρίγωνον ἐν προκαρποῖς. Dioscor. I. cit. et Galen. de Fac. simpl. med. VII , p. 204. HARO.

Habet enim folia porri. Apud Dion. scordem legendum : Δογχίτης φύλλα ἔχει πράσινα κάρτα ὄμοια , πλατύτερα δὲ καὶ ωβρύφρα , πλεύτα , non πλεύστα. Sunt enim , ut in arundine , polygonata , et porro , circa caulem in orhem advoluta , sed numero paucis quod etiam monstrant haec quae aequaliter verba , ἔχει δὲ καὶ περὶ τὸν καυλὸν οὐλής. Dac. — *Habet*. Totidem verbis Diosc. III , 161 : Δογχίτης φύλλα ἔχει πράσινα κάρτα ὄμοια , πλατύτερα δὲ καὶ ωβρύφρα πλεύστα , πρὸς τὸν βῆκα περικλάμψα ώς ἐπὶ τὸν γῆν. Εχει δὲ καὶ περὶ τὸν καυλὸν οὐλής· οὐδὲ διαθέτει πλεύστας , τῷ τύπῳ δὲ καρποῖς προσωπίσαι παχύνεστ , etc. Ex quo interpres Oribasii , XI , f. 204 : *Lonchitis folia habet porri* , sed latiora , subrubra , plurima , ad radicem circumfracta , et ad terram procumbentia : *paucas etiam habet in caule* , in quo flores sunt pileolos similes , more comicarum personarum

tibus linguam, radicibus praelongis. Nascitur in sipientibus.

LXXXIX. E diverso xiphion, et phasganion in humidis: quum primum exit, gladii praebet speciem, caule duum cubitorum, radicis ad nucis avellanae figuram fimbriatae, quam effodi ante messes oportet, siccari in umbra. Superior pars eius cum thure trita, aequo pondere admixto vino, ossa fracta e capite extrahit; aut si quid in corpore suppurat, vel si calcata sunt ossa serpentis: eadem contra venena efficax. Caput in dolore veratro, vel oleo, vel rosaceo decocto tritoque ungi convenit: peucedano ex oleo, vel rosaceo, et aceto. Tepidum hoc prodest et doloribus, qui plerumque ex diuinitate parte capitatis sentiuntur, et vertigini. Perungunt et radice eius sudoris causa eliciendi, quoniam caustica vis ei est.

XC. Psyllion, alii cynoides, alii crystallion, alii

hiantes, etc. Brevius Apuleius c. LVI, quem consule. HABD.

Nascitur in sipientibus. Diosc. I. cit. Φύεται ἐν τραχίσι καὶ ἀνίκητος τάπεις. HABD.

LXXXIX. E diversa xiphion. Diosc. IV, 20: Σίφιον, οἱ δὲ φάγυκνον, οἱ δὲ μαχαιρόντων καλοῦσι, δέκ τὸ τοῦ φύλλου σχῆμα... φύεται δὲ μάλιστά εἰ ἄρσοντες. HABD. — Xiphion, etc. Nobis *Gladiolus communis*, de quo iam asepius actum. Conf. lib. XXI, exp. 67; Theophrast. Histor. Plant. VI, 7, et VII, 11. HABD.

Fimbriatae. Plures fibras, seu radiculas, seu capillamenta habentis, quae e radice orbiculata, ut in caespis, aliisque pendent. Theophr. VII, 11. II.

Ossa fracta e capite extrahit. Sic etiam spicula et aculeos e corpore extrahit, teste Diosc. loc. cit. Δύναται οἱ ἡ ἔνθετη ρίζα καταπλασθεῖν μετ'

οἶνον καὶ λίθινωτοῦ, ἀπίστας καὶ σβόντας πεπατήσαι. Superior radix cum vino et thure spicula et aculeos e corpore extrahit. Diximus de hac radice lib. XXVI, 28. HABD.

Serpentis. Legend. carpentis, nisi agiliter currus pondere oblitera sint aspera. v. DAL.

Caput in dolore. Plin. Valer. lib. I, cap. 1. HABD.

Peucedano, Plin. Val. loc. cit. Marc. Emp. cap. II, pag. 30, et Diosc. III 92. HABD.

Tepidum hoc prodest et, etc. Marc. Emp. loc. cit. HABD.

XC. Psyllion. Diosc. in Natib. pag. 467: Ψύλλιον... οἱ δὲ κυνοκεράκειον, οἱ δὲ κρυστάλλιον, οἱ δὲ κυνόμυτα, οἱ δὲ Σκελεματικόν... Ρωμαῖοι δὲ... ἐρεχτιοί καρπίζει. Plinii Σκελεκός, quod idem est ac Sicalum, ex alio scriptore repreäsentat. Non videtur

sicelicon, alii cconomyiam appellant, radice tenui, supervacua, sarmentosum, fabae granis in cacuminibus, foliis canino capiti non dissimilibus, semine autem pulici, unde et nomen: hoc in baccis, ipsa herba in vineis invenitur. Vis ei ad refrigerandum et discutiendum ingens. Semen in usu. Fronti imponitur in dolore et temporibus, ex aceto et rosaceo, aut posca. Ad caetera illinitur acetabuli mensura sextario aquae; densat se ac contrahit: tunc terere, et crassitudinem illinire oportet cuicunque dolori, et collectioni, inflammationique. Et vulneribus capitibus medetur aristolochia, fracta extrahens ossa, et in alla quidem parte corporis, sed maxime capite:

illud esse quod a Lobelio pingitur in Obs. p. 239, vulgo dicitur, *l'herbe aux puces*. Nam neque sarmenta huic ullae, nec fabae grana, nec folia canino capiti similis adsonit. Annullaria, Part. XIV, p. 269, existimat nihil psyllion discrepare a tithymalo μιτυόντος. HARD. — *Psyllion* μιτυόντα nobis Euphorbia Pityusa, dc qua alias, Psyllion Plinianum Broterio est Psyllium maius, supinum, C. Bauhin. Nobis vero Psyllium maius, erectum, C. Bauh. Plin. 191, sive Paullum Officinarum: quod nunc dicitur *Plantago Psyllium* (*Tetrand. monog. gen.* 286 Pers. *Plantagin.* Juss.). Habitat in australi Europa, inter segetes. ED. PAR.

Sicelicon. Gron. et al. ante Hard. sicelicon. ED. P.

Canino capiti. Coronopo. Dioscor. Plinios fortassis legit, κύνωπ. Orpheus in Argonauticis φύλλαν αἰδεῖς vocat, tanquam herbam turpem et deformem aspectu. DALC.

Vnde et nomen. Nam φύλλα pulicem apud Graecos sonat. H.

Ipsa herba in vineis. Dioscor. is

ἀραιώπις in sevis, IV, 70. HARD.

Vis ei ad refrigerandum. Dioscor. loc. cit. HARD.

Fronti imponitur, etc. Diosc. loc. cit. et EÜW. I, 4. HARD.

Ad caetera illinitur, etc. Diosc. Ic. Διεῖ δὲ οὐενέρου πλέθος λειχίστων βρέχει εἰς δυσιν ὕδατος κατίλασε καὶ σταύπη τὸ ὕδωρ, ἐπιπλάττειν. *Acetabuli mensuraque tritam* in duabus aquae heminis macerare oportet: ac ubi sess aquae densaverit, lentoremque contrarerit, illini. HARD. — *Densat se ac contrahit.* Gron. et al. ante Hard. densat ac contrahit. ED. P.

Crassitudinem. Aquam quae concrevit. Dioscor. vulgo mucilagineum. DALC. — *Crassitudinem.* Id quod in fundo subsedit. HARD.

Fracta extrahens ossa. Et ossulum squamas, et aculeos, ac spicula extrahere dicitur a Dioscor. III, 6. Vide et Theophr. Histor. IX, 43. Theod. Prisc. I, 23: *Aristolochiae pulvis pastefacto vulneri imponendus est, et relocius exsiliat telum, aut aliud quod diu latuerit.*

similiter plistolochia. Thysselium est non dissimile apio. Huius radix coimanducata purgat capitis pituitas.

XCI. (xii.) Oculorum aciem centaurio maiore putant adiuvari, si addita aqua soveantur. Succo vero minoris cum melle, culices, nubeculas, obscuritatem discuti, cicatrices extenuari: albugines quidem etiam iumentorum sideriti. Iam chelidonia supra dictis omnibus mire medetur. Panacis radicem cum polenta

Thysellum est, etc. eam describit Dodonaens lib. VI, cap. 46, nomine hydroselini. DAL. — *Thysellum*. In MSS. *Thrysellum*. Forte, *Thrysellum*, quasi a θρύψων, quod herbam palustrem, et σθλανεν, quod apium sonat. Est enim apium silvestre, in ulligiosis humidisque locis nascentes, delineatum a Dodonaeo, p. 687. H. — *Thysellum*. Est apium silvestre, laccio succo turgens, C. Bauh. Brotterio, qui ex MS. Reg. et edit. princ. *Rhyssellum* reposuit. Eo. P.

XCI. Si addita aqua soveantur. Alium medium adhibendae centaurae maioris contra caliginem oculorum, vide apud Marcell. Empir. cap. viii, pag. 61, et Plin. Valer. lib. I, c. 48. II.

Succo vero minoris cum melle. Dioscorid. III, 9: Ο δέ χυλός πρὸς τὰ ὄφθαλμά τούχηστος. Sic Galen. de Fae. simpl. med. VII, p. 188; Apul. cap. xxxv, l. 2. HARD.

Culicet, nubeculas, etc. Ita libri sane omnes: sed culex in oculo quid poero sit, alibi me legere non meplini. *Caligines* scribi haud dubie sincerius fuerit, aut certe intelligi; nam et Dioscor. III, 9, de centaurio minore: Ο δέ χυλός, inquit, πρὸς τὰ ὄφθαλμά τούχηστος, ἀποκαθίσσων τὰ ἐπιτεκτοῦντα ταῖς κάρας σύρεται. *Succus oculorum medicamentis*

perquam utilis: quippe qui, quae *pullis caliginem* offundunt, una cum melle discutiat. Et Apul. cap. xxxv, l. 2: *Ad oculorum vntia: Herbae centaurae minoris succo oculos inunges: aies oculorum extenuatas sanat: adiecto etiam melle mirifice proficit: caligantibus quoque oculis et claritas restituatur.* Et Msc. Emp. cap. viii, p. 61: *Centaurae minoris succo oculi ex melle inuncti caligine cito deposita, temuissimam aciem resumunt.* II. — *Culices.* Vissa suffusionis incipientis, quam argri putant oculis muscas et culicess obvolitare. DAL. — Brot. item culicess videntur esse signa quaedam apparentia, quae ut muscae, araneae, aliave id genus oculis obversantur, et praevia fere sunt indicia mali assentis, cui guttae serena nomen Recentiores fecerunt, goutte seraine. Eo. P.

— *Chelidonia.* Appl. e. LXXXI, tit. tr *Ad caliginem oculorum, et scabredinem, et qui vulnera habet in oculis, et albuginem oculorum.* Marcell. Empir. cap. viii, p. 57: *Chelidonia herba, inquit, in hirundinum stercore nascitur, quae oculis plurimum suffragatur: maxime autem caliginem deterget, etc.* HARD.

Panacis radicem cum polenta. Succo, seu opopanax oculorum aciem excitari, si inungantur, scribit Dioscor

epiphoris imponunt. *Hyoscyami semen* bibunt obolo tantumdem meconii adiuentes, vinumque ad epiphoras inhibendas. Adiungunt et gentianae succum, quem collyriis quoque aceroribus pro meconio miscent. Facit claritatem et euphorbium inunctis. Instillatur plantaginis succus lippitudini. Caligines aristolochia discutit. Iberis adalligata capiti eum quinquefolio, epiphoras, et si qua in oculis vitia sunt, emendat. *Verbascum epiphoris* imponitur. *Peristereos ex rosaceo*, vel acetum. Ad hypochysin et caliginem, cyclaminon in pastillos diluunt. Peucedani succum, ut diximus, ad claritatem et caligines, enim meconio et rosaceo. *Psyllion illitum fronti epiphoras* suspendit.

III, 55. HARD. — *Radicem... imponunt*. Sic et Chifflet. *radix... imponitur* Gron. et libb. ante Hard. vulg. EN. P.

Hyoscyami semen bibunt obolo. Diocor. IV, 69: Τὸ δὲ σπέρμα... πρὸς ὄφεις ὀρθαγμῶν καὶ περιστατῶν... δον ὅσολὸν σὺν μήκων τοπέρατι καὶ μετερχότα πόλει. Meconium Plinii succus est papaveris, ut diximus XX, 76. Semen ipsum papaveris Diocordes adhibet. HARR.

Adiungunt et gentianae succum. Diocorid. III, 3, succum gentianae laudat, ad oculorum inflammations: misceri quoque collyriis aceribus pro meconio iubet: Τὸ χόλιστρα ὄφειλανταίσιον φλεγματιώσαν. Mischunt δὲ καὶ τὰ δριμῆ τῶν καλλυφῶν τὸ χόλιστρα ἀντὶ μεκονίου. H.

Pro meconio miscunt. Legē, cum meconio. Apud Diocoridem quoque legendum, μετὰ μηκονίου, non ἀντὶ μηκονίου. DALZ.

Facit claritatem. Plin. Vol. I, 18, et Dioc. III, 96. HARO.

Instillatur. Marcell. Emp. c. VIII, et Dioc. II, 153. HARO.

Verbascum epiphoris imponitur. Diocor. IV, 104. HARO.

Peristereos. Simili temperamento ad erysipela Dioc. adhibet IV, 60. H.

Ad *hypochysin*. Diocorid. II, 194: Καὶ πρὸς τοὺς ύποκριζούμενος καὶ ἀνθεποῦντας ὄφειλαντας ἐγχαίρεταις οἱ χυλόις σὺν μέλιτι ἔρεβετ. *Saffranus heliotropius* oculis, oblitus cum melle succus prodest Υπόχυσις, sive ὑπόχυτα, suffusio oculorum est: hoc est, crassus humoris in cornea membrana iuxta pupillam concretio. H. — *Hypophysis*. Hypophysis, suffusio, cataracta, est pupillae obstrucio, ab opaco aliquo interposito indueta, quae visum semper minuit, nonnunquam extinguit. BRON.

In pastillos. Subintellige, digestum in pastillos. HARO.

Ut diximus. Cap. 70, ubi diloi resolvique peucedani succum admonui amaris amygdalis, aut ruta. H.

Psyllion illitum fronti. Et vim in-

XClI. (xiii.) *Anagallida aliqui corchoron vocant.* Duo genera eius: mas flore phoeniceo, femina caeruleo, non altiores palmo: frutice tenero, foliis pusillis, rotundis, in terra iacentibus: nascuntur in hortis et aquosis. Prior floret cerulea. Vtriusque succus oculorum caliginem disculit cum melle, et ex ietu cruorem, et argema rubens, magis cum Attico melle inunctis. Pupillas dilatat; et ideo hoc inunguntur ante, quibus paracentesis fit. Iumentorum quoque oculis medentur. Succus caput purgat per nares infusus, ita ut deinde vino colluatur. Bibitur et contra angues succi drachma in vino. Mirum, quod pecora feminam vitant. At si decepta similitu-

esse ei contra erysipelata efficacem scribit Dioscor. IV, 70. HARO. — *Ilitum fronti.* Gronov. et al. ante HARO. *illinitum fronti;* et sic etiam Brotius habet. EU. P.

XClI. *Anagallida aliqui*, etc. Dioscor. in Noth. p. 449: *Αναγαλλίς ἡ μάτιον, οἱ δὲ κόρηστοι.* HARO. — *Corchoron vocant.* Aliud est corchorus, Alexandrinum oħra, descriptum lib. XXI, cap. 32. DAL.

Duo genera eius. Haec totidem verbis DIOSC. II, 209, et ORIB. XI, p. 489, 6; et lib. II de Virtut. simpl. p. 53 ea MS. nostro: *Αναγαλλίς ιξτίπα ἡ τι τυχεύεις ἔθες ἐγουστή, καὶ τὸ ποτησικόν.* Gallis, mouron. Genius utrumque pingitur a Dodoneo, p. 32. Genera undecim in horto Regio vidimus. HARO. — Duo genera. Anagallis est, altera mas, phoeniceo floro, C. BAUH. PIN. 252; altera femina, caeruleo vel albo flore, C. BAUH. Ibid. BA. — Nobis *Anagallis arvensis* LINN. (*Festuca monogyna* gen. 391 Pers. *Lynsimach.* Juss.), quae habitat in Europeae sevis: et *Anagallis*

caerulea Schreber. Cum priore crescit, sed minus frequens. Vtique plantas inter cephalicas reconsentur; auditor fera habetur et vulneraria: sed anagallis, flore phoeniceo, seu mas officin. potissimum in usu est ad hypocondriacos affectus, et infantium torments. CONF. GEOR. MAT. MED. tom. III, p. 90 sq. EP. P.

Vtriusque succus. Totidem sere verbis DIOSC. loc. cit. De mare, qui flora purpureo est, eadem MARCELL. EMPIR. prodidit cap. viii, p. 61. HARO.

Paracentesis. Haec vocatur a medicis curiosum genus, quod punitione fit acu triceto, ut in suffusione oculorum: fit suteum ad latus pupillarum: ideo non κίνητης simpliciter, sed παρακίνητης vocatur. ADPUNETIO esset ad verbum, si quis praevisisset. HARO. — Paracentesis est, quantum cataracta acu curatur, *opération de la cataracte.* BA.

Succus caput purgat, etc. DIOSCOR. loc. cit. et GALEN. DE FACULT. SIMPL. MED. VI, 39, p. 456. HARO.

Bibitur et contra angues. DIOSC. loc. citat. HARO. — *Bibitur et contra an-*

dine (flore enim tantum distant) degustavere, statim eam, quae asyla appellatur, in remedio quaerunt: ea a nostris ferus oculus vocatur. Praecipiunt aliqui effossuris, ante solis ortum, priusquam quidquam aliud loquantur, ter salutare eam tum sublatam exprimere: ita praecipuas esse vires. De euphorbii succo satis dictum est. Lippitudini, si tumor erit, absinthium, cum melle tritum, itemque vettonicae farina conveniet.

XCIII. Aegilopas sanat herba eodem nomine quae in hordeo nascitur, tritici folio, semine contrito cum farina permixta impositaque, vel succo. Expi-

gues. Anagallidis succus, aut decoctum ex aqua, vel vino, hulcera mundillat et sanat; medeturque serpeolum et viperarum ictibus et canis rabidi morsui, si hisatur, aut si eodem vulnera colluantur et herba contusa impunatur, etc. Conf. Geofr. loc. sup. laud. Item Linnaeus, contra hydrophobiam commendat, Mater. medic. p. 64, ed. Schreber. sed anagallidi, ut tot aliis, et vehementiora quidem effectus, plautis, vim tanto malo imparem credibile est. Eo. P.

Quae asyla. Quae sit ea, nondum berbarii norunt H. — Nec nosse possum descriptionis defectu. Eo. P.

De euphorbio satis dictum est. Cuius succus, etc. (sic prius). Alter ex vet. cod. legend. *De euphorbii succo satis dictum est. Lippitudini si tumor erit absinthium cum melle tritum. Item cum vettonicae farina conveniet.* Pint.

Satis dictum est. Cap. 38: Qui colligunt, clarus vident. Hard. — *De euphorbii succo satis, etc.* Sic Vet. apud Dalec. Chiffi, et totidem fere apicibus Pintiam. apograph. Omnia haec aliter Gron. et libb. ante Hard. edit. *De euphorbio satis dictum est,*

cuius succus lippitudini, si tumor erit, item absinthium, etc. Eo. P.

Absinthium. Ηρός ἀμελιανίς, ad bebetorem oculorum aciem ex melle iubet illini Dioscor. lib. III, cap. 26. Hard.

XCIII. *Aegilopas.* Dioscurid. IV, 439: Θεραπεύει δὲ ἡ πόνη μετὰ ἀλέου παν καταλαθήσα αγγελία... ἀποτίθεται δέ ὁ χυλὸς πρότιχά σετά μυτίς ἀλεύρῳ; καὶ ἔπεισθε. *Herba cum farina imposita sanat aegilopas.. ad eadem succus cum farina permixtus siccatusque reconditur.* Gaten. idem de Facult. simpl. VI, post Dioces. IV, 439. *De virtute oculorum*; quod aegilopas et aegilopis vocitant, diximus XX, 56. *De herba aegilope*, XVII, 44. Hard. — *Aegilops.* Est tumor, seu parvum hulcus, carunculae majoris ad internum oculi canthum. Bror.

Herba eodem nomine. Αἰγιλοψίς Dioscorid. loc. sup. laud. nobis *Avena sterilis* (*Triand. digyn. gen. 479 Pers. Gramin. Juss.*). Habitat. in agris, inter segetes. Vetus apud nos huius speciei in medicina fere exallevit. Eo. P.

mitur hic e caule foliisque praegnantibus, dempta spica, et in trimestri farina digeritur in pastillos.

XCV. Aliqui et mandragora utebantur: postea abdicatus in hac curatione est. Epiphoros (quod certum est) medetur, et oculorum dolori, radix tusa cum rosaceo et vino. Nam succus multis oculorum medicamentis miscetur. Mandragoram, alii Circaeum vocant. Duo eius genera: candidus, qui et mas: niger, qui femina existimatur, angustioribus foliis,

In trimestri. In farina e trimestri semine, de quo XVIII, 42. HARO. — *In trimestri.* Nempe farina tritici trimestris, quod nobis Tritici sativi varietas. Eo. P.

XCV. Epiphoros. Plin. Valer. I, 44: *Mandragora* radices tuse cum rosaceo, et ex vino tritae, epiphoras sanant: ac circumligatae dolorem illico sedant. II.

Nam succus oculorum, etc. Ita Diosc. IV, 76. H.

Mandragoram. Dioscorid. loc. cit. Μανδράγρας, οἱ δὲ ἀντικύλας, οἱ δὲ Δηράκαιας, οἱ δὲ Κιρραῖας καλοῦσι, etc. In Nothis, οἱ δὲ Κίρραιοι. Addit Circaeam vorari, quod radix credatur in amatoria efficax esse. Nota satis sunt Circæs pocula. Pugnatur a Dyonaeo, p. 454. Vidimus in horto Regio. II.

Circaeum. Gronov. et al. ante Hard. Circuum. Eu. P.

Duo eius genera. Nobis quidem est Mandragora mas et femina, la mandragore male et femelle; neutra tamen est Plinii ac Theophrasti mandragora, quem nostra sit sine caule. Mandragoram Veterum fuisse le ginseng opinatur P. Ladiatu, *Memoire sur le ginseng*, pag. 75. Bot. — Ginseng, vel potius juchen, ut no-

stra D. Remusat docuit, radix est *Panacis* quinquefoliae (Pentand. digyn. gen. 666 Pers. Polygam. diaec. Linn. Araliac. Juss.). Habitat in silvis umbrosis Tatariae, Chinæ, item Americæ septentrionalis. Immensi apud Orientales populos pretii, qui radicem hanc summae panaceæ loco habent, et ad essem in omnibus morbis quasi ad sacram anchoram confugunt. Cf. Geoff. Mat. med. tom. II, p. 447, et Dr. Vaidy Dicl. Scient. medic. tom. XVIII, p. 389 seqq. Minime autem vero simile est *Panaceam* quinquefoliam veteribus Graecis cognitam fuisse, quam apud Arabas rei herbar. scriptorei, et senioris quidem aevi, nulla huius plantæ mentio occurrit. Μανδράγρας Theophrast. Hist. Plant. VI, 2; Diosc. IV, 76, idem Sprengelio videtur esse cum *Atropa* nostrate *Mandragora* (Pentand. monogyn. gen. 502 Pers. Solanac. Juss.), quae Mandragora mas Olliecin. florem albendum habet; variat folia, minoribus, angustioribus, flore subcaeruleo, purpurecente: haec est Mand. femina. Vtique in calidioribus regionibus, Hispania, Italia, Creta, iu apricis sibi umbrosis, in silvis aut ad Buxiorum ripas habitat. Eo. P.

Qui. Gron. et al. quae, Eu. P.

quam lactucae, hirsutis et caulis, radicibus binis ternisve rufulis, intus albis, carnosis tenerisque, paene cubitalibus. Ferunt mala avellanarum nucum magnitudine, et in iis semen ceu pirorum. Album hoc alii arsenae, alii morion, alii hippophlomon. vocant. Huius folia alba, quam alterius latiora, ut lapathi sativae. Cavent effossuri contrarium ventum, et tribus circulis ante gladio circumscribunt: postea fodunt ad occasum spectantes. Succus fit et e malis,

Hirsutis et candibea. Dioscoridis mandragoras expers cauli est. καυλὸς δὲ οὐ φέρει. At Theophrast. habet Hist. VI, 2, et quidem ferulaceum: Τὰ μὲν ὀφεότερον οὐδὲν τὸν καυλὸν ἔχει, καβάτηρ ἐ μανθραγόρας. Itaque sunt diversi: nec Theophrasteus alius est a lethali solano, quod *belli donna* Paduæ, alibi apud Italos *Solstro* maggiore nominatur, ut recte vidit Anguillara, Part. V, pag. 90, et post illum Dodonaeus, a quo mandragoræ genus id delineatur, p. 453, ut et a Clusio, Hist. Rar. plant. V, p. 86. Vidimus in horto Regio, HARO. — *Hirsutis et candibus.* Neuter mandragoras a Diocoride delineatus caulem habet: Theophrasti ferulaceum habet: ferulae autem caulis non est hirsutus, sed glaber. Nihil de hirsutis Theophrastus, nihil Diocorides. Quod de caule scribit Noster, id ex Theophrasto transcripsit; quod de hirsutis, ex Diocoridi verbis male intellectis. Libertus legit βρεμένην καὶ βαρῖτ κατὰ τὸν ὄσμην, Plioins pro βρεμά, intellexit δαρεῖ, et ad eaulem, quem non habet, incognitans retulit. Cf. Bod. a Stapel, nott, in Theophrast. p. 58 f. Et ille Theophrasteam speciem, probabili satis argumento, ad *Belladonnam* refert, quæ nobis eadem nomine est *Atropa Belladonna*, caule herbaceo, brachialo,

ete. baeca nigra, venenata. Habitat in Anglia, Germaniae, Austriae, Italicæ montibus silvosis. Conf. de Mandragora Excurs. II ad calc. huius libri. Eo. P.

Ferunt mala avellanarum, etc. Dicor. loc. cit. HARO. — Dioseor, aliter, πῦλα οὐσας ἵπερπλ., mala fert sorbis similia; nisi hoc Noster scriperit, quod avellanae et sorba non multum sibi invicem magnitudine edant. Eo. P.

Album. Dioseor. l.c. Ταῦ δὲ ἄργειον καὶ λευκὸν, οὐ ἔσαι μόριον οὐκέτε, etc. Αρσην., sive ἄρσην, quia mas; μόριος, quia fatigatatem inducit et somnum, nominatur. Vide mandragoram bibisse dicuntur liqui sunt nimium desides, se veluti sensu. destituti. Julianus Caesar, in Epist. ad Callixenum: Οὐ φυτίται πολὺν πάνυ μανθραγόρας ἔκπτωσις. Denique ιππόρθηος, quasi maius verbasum ob foliorum similitudinem appellatur. In Indice neutro genere morion et hippophlomon MSS. omnes præ se ferunt. HARO.

Vt lapathi sativæ. Cum foliis betae confert Diose. loc. cit. HARO.

Cav. effossuri contrarium ventum. Theophr. Hist. IX, 9, totidem verbis. HARO.

Succus, Diose. loc. cit. H.

et caule, deciso cacumine, et radice punctis aperta, aut decocta: utilis haec vel surculo. Concisa quoque in orbiculos servatur in vino. Succus non ubique invenitur, sed ubi potest, circa vindemias quaeritur. Odor gravis ei: sed radicis, et mali gravior. Ex albo mala matura in umbra siccantur: succus ex iis sole densatur: item radicis tusae, vel in vino nigro ad tertias decoctae. Folia servantur in muria efficacius, alias recentium succus pestis est: sic quoque noxiae vires. Gravedinem etiam afferunt olfactu: quanquam mala in aliquibus terris manduntur, nimio tamen

Aut decocta. Sunt enim qui radices in vino ad tertias decoquunt, excolatumque his asservent in usus variis. Diosc. loc. cit. Haar.

Vitis haec vel surculo. Vel per se solus radicis surculus arefactus prodet. Diosc. loc. cit. Καὶ ὁ φλοῖς δὲ τὸ πῦρ περιερεθεῖ; καὶ διαβληθεῖ λίνον, χρημάτα τις ἀπόθεσεν. Quin et detracitus radici cortex, si loque trahetur, ad usum suspenditur.

Concisa quoque in orbiculos, etc. Plinius apud Dioscoridem, sive Cratrevam, legit, καὶ δεύτερος εἰναι, non, ut in exemplarijnis Dioscorid. διαβληθεῖ λίνον. Dal. — *Concisa.* Theophr. IX, 40: Τίπουσι δὲ τροχίσσουσιν λέπαντας δὲ τὸ γέλοντα ἐπιφάνειαν ἡπάτον. *Concidunt orbiculos,* et involutos musto in fumo suspenduntur. II.

Ei. Gron. et al. eius. Ed. P.

Radicis et mali gravior. De radicis odore nihil Dioscorid. At utriusque mala τύδων esse is scribit, odoratu suavia cum quadam gravitate. Dal. — *Gravior.* Et gravis idem, et suscens: τὰ δὲ μῆλα τύδων μετὰ βίσπους τυνές. Dioscorid. loc. cit. HARD.

Succus ex iis sole densatur. Diosc. loc. cit. HARD.

Item radicis tusae, etc. Diosc. I. cit. Haar.

Folia servantur in muria. Dioscorid. loc. cit. Haar.

Sic quoque noxiae vires. Etiam conditae muria. HARD.

Gravedinem Caput olfacti gravant. Vide quae de hac voce diximus XXI, 76. Diosc. loc. cit. folia sit esse βαρύδην καὶ βίσπις μετὰ τὴν ὄσπιν, νεροσι et graveolentia. HARD.

Manduntur. Gronov. et al. ante HARD. *mandantur.* Casp. Hoffmannus, lib. de Medic. Offic. an quisquam pomum ipsum mandragorae cum cortice impune possit esitare, se valde ignorare scribit. At fructus, certe immerito, suspectus est. Pulpum enim cum semine innoxie mandri posse docuit L. Faber Lynceus, Romae Simplicium professor. Is, teste I. Terrentio, Not. in Hernand. de plant. Mexic. lib. VIII, cap. 28, coram suis auditoribus magnum mandragorae pomum una cum seminibus absumpsit ieiunus, sine ullo vel somni, vel mali cuiusquam signo, et n. experimentum esse certius, ieiunus usque ad prandium permansit, et a vino, ne vis pharmaci debilita-

odore obmutescunt ignari. Potu quidem largiore etiam moriuntur. Vis somnifica pro viribus bibentium. Media potio cyathi unius. Bibitur et contra serpentes, et ante sectiones punctionesque, ne sentiantur. Ob haec satis est aliquibus somnum odore quaesisse. Bibitur et pro elleboro duobus obolis in

retr, abstinuit. Idem experimentum saepius se fecisse testatur I. Terrentius. Conf. Geofr. loc. sup. Isud. Experimenta faciant alii in *Atropa Mandragora*, cuius impune fructus esitari posse non negamus; sed congeneri plantae, *A. Belladonnae*, vim lethalem inesse, miserrimam, puerorum praesertim, specie fructus deceptorum, exempla demonstrant. Eo. P.

Nimis tamen odore obmutescunt ignari. Postrema dictio otiosa est, nullumque usum praestat. Pint. — — *Nimis.* Diosc. loc. cit. Τόδι μῆλον δαρματέμενα καὶ ἴσθμενα, καρπικά. *Mala seu nimis odore, seu etiam largiore cibō, vacem adimunt, soporem afferunt.* HARO. — *Ignari.* Incerti, qui quae via sit eius poni, nesciunt. HARO.

Potu quidem largiore moriuntur. Dicuntur. loc. cit. Πλέων δὲ ποθείς ἔχει τοῦ ζύν. HARO.

Vis somnifica. Inde proverbium Luciano ύπο μυθοργόρων καθιέναι. Demosthenes Philippico quaria, ἀλλ' αὐτῷ ἀναγράφειν σύντιμα, ἀλλὰ μυθοργόρων πεποιησται, οὐτοι γάρ μαζοι ἄλλο τοιςύποτοιούσιν ἀνθρώποις. Rhodig. lib. VIII, cap. 24. Dal. — *Vis.* Huc pertinet, quod narrat Frontinus, Strateg. II: Hannibalem scilicet milium a Carthaginensibus adversus rebellantes Afros, quum sciret gentem esse avidam, vini, magnum eius modum mandragora nesciisse, cuius inter venenum et

soporem media vis est. Tunc praelatio levi commisso, ex industria cessisse nocte deinde intempsa, relicta intra castra quibusdam sarcinis et omni vino infecto, fugam simulasse. Quumque barbari occupatis castris, in gaudium effusum medicatum mērum avide hausissent, atque in defunctorum modum strati iacerent, reversum ceppisse eos ac trucidasse. HARO. — *Vis somnifica pro viribus bibentium.* Mandragora inter narcotica et saporifera medicamenta recenseri solet, quod colligitur ex odore viroso, ingrato, et caput feriente. Quod an de radice verum sit; I. Ratus tamen dubitat. Schroderus, P. Hermannus vim illi narcoticam, stupefacentem, opili non dissimilem tribuant. Item Linn. Mat. medic. pag. 23, ed. Schreber. Geofr. Mater. medic. tom. III, p. 812. Ex P.

Media potio. Moderata se iusta. Sic Dioscorid. loc. cit. apud quem et sequentes medicinae existant. H.

Bibitur et contra serpentes et ante sectiones punctionesque ne sentiantur. Scribendum polo usiones, non punctiones, ex Dioscoride l. c. Dantur, inquit, ex eo terti cyathi his qui secari, aut mi debent. Astruit idem Serapio. Pint.

Odore romum quoasisse. Eliam pulvino subjecta mandragorae mala somnum moliri, nonnulli censent, teste Celso, III, 48. HARO.

Bibitur et pro elleboro. Succus duabus obolis ex mullo potus, ut ve-

mulso. Efficacius elleborum ad vomitiones, et ad billem nigram extrahendam.

XCV. Cicuta quoque venenum est, publica Atheniensium poena invisa, ad multa tamen usus non omittendi. Semen habet noxiū. Caulis autem et viridis estur a plerisque et in patinis. Laevis hic et geniculatus, ut calami, nigricans, altior saepe binis

rātrum, vomitione stram bilem pītū tamque educti: largiore potu interficit. Diosc. Vide Theophrast. Hist. lib. IX, cap. 10.

Efficacius elleborum ad vomitiones, et ad, etc. Dinsc. IV, 150: Καθηπτεῖ δὲ τὸν ἄριτρον παραλλάξ. Elleborum porro caniduum intellige. II.

XCV. *Cicuta.* Publica dicitur, quod cicuta publice Athenis custodiretur ad sōntium p̄oenas: teste Job. Tzetze Histor. Chil. VIII, Histor. 181, v. 238, ubi κύνων ὅπροτες appellat. Seneca epist. 13, p. 186: *Cicuta magnum Socratem fecit, quem, hausto cicutae veneno, obiisse Laertius refert.* II. Nec Atheniensem modo, sed et Massiliensem publica poena haec fuit, teste Val. Max. II, 6. Gallis, cīgē, Graecis, κύνων. Genera in horto Regio octo vidimus. II. — *Kavos.* Diagorid. IV, 79; nobis eodem nomina *Conium maculatum* (*Pentand. digyn. gen. 985 Pers. Vimbellif.* Juss.). Habitat in agris ruderatis. Eo. P.

Poena invisa. Apud Massilienses et Cens, venenum cicuta temperaturum publice custoditur, idque datur iis qui iustas causas exhibent, propter quas mors sit expetenda. Sunt autem ferocissimis, adversae fortunae seruumiae, vel prosperae blanditiae: idque ne illa perseveret, vel haec destituat. Valer, sup. loc. citat. Menander apud

Strabonem lib. IX: Καλός Κέας τὸ νίκυππον ἔστι, Φενίξ ἐ μὲ δυνάμενος ζῆν καλός, οὐ ζῆν κακός. Brod. lib. II, cap. 27. Dal.

Estur a plerisque et in patinis. Estū cicutae, quae apī hortensis specie incaustum sefellerat, ego quendam novi ad extremum usque vitæ deuentem faciū. Dat. — *Coules amētēs et viridis estur, etc.* Gravia ac miranda sane symptomata legere est apud Kircherum, Tract. de l'este in duabus religiosis viris, qui, foliorum similitudine decepsi, *Conii maculati radices, pro Apī petroselini (persil)* radicibus esitaverant. Vix enim in ventriculo descenderat cibus, statim virulentam ac mortiferam suam virutem explicat: caput utriusque tam horrendis fuligineum exhalationibus opplevit, ut, iterque protinus niente captus, alter in vicinum lacum se praecepitaverit, in anatem se transmutatum existimans; alter, omnibus spoliatis disruptisque vestibus, in publicum-p̄torum spens, nihil nisi flures ad intestini incendii violentiam extingendum appetens, sine aqua vivere non posse clamaret. Paulo post totum corpus livore perfusum apparuit: tandem, diversia admotis remediis, mortem quidem effugerunt; sed paralyticō membrorum tremore afflicti, non nisi languidam et miseram vitam per triennium adhuc pro-

cubitis, in cacuminibus ramosus : folia coriandri teneriora, gravi odoratu : semen aneso crassius : radix concava, nullius usus. Semini et foliis refrigeratoria vis ; quos enecat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Remedio est, priusquam perveniat ad vitalia, vini natura excalsatoria : sed in vino pota, irremedialis existimatur. Succus exprimitur foliis floribusque, tunc enim maxime tempestivus est. Semine trito expressus, et sole densatus in pastillos, necat sanguine spissando. Haec altera vis : et ideo sic necatorum maculae in corporibus apparent. Ad resolvenda medicamenta utuntur illo pro aqua. Fit ex eo ad refrigerandum stomachum malagma. Praecipuis tamen ad cohibendas epiphoras aestivas, ocu-

traxerunt denique ambo summis doloribus cruciati, exsiccata sunt. Vnde coniicere licet Cicutam Offic seu Colum, maculatum, non naturae esse adeo frigidae, sicut nonnulli putaverunt. Conf. Geff. Mat. med. t. III, pag. 325. Non autem confundendum Conium maculatum, seu Cicuta maior officinalem, cum Cicuta virosa, que et officinalis. Cicuta minor, sed viribus priori longe debiliior est, quamquam Con. maculato s. Cicutae majori saepe substituiatur. En. P.

Refrigeratoria vis. Diocorid. lib. IV, cap. 79. HARD.

Quae si enecat (sic prius). In veteri codice sic et uecat, Quid si legas, quos enecat. Pint. — *Quos enecat*, incipiunt algere ab extrem. Diocor. in Alex. c. 11. Scrib. Larg. Compos. CLXXXIX: Cicutam ergo potam caligo, mentisque alienatio, et actuam gelatio insuevit: ultimoque profocantur, qui eam sumpserunt, nihilque sentiunt. II.

Remedio. Dioc. IV, 79, et in Alex.

cap. 11. Vide que diximus XXIII, 23. HARD.

Perveniat. Grop. et al. ante Hard. *perveniat.* En. P.

Succus exprimitur foliis. Dioc. IV, 79. HARD.

Tunc enim maxime tempestivus est. Priusquam semina seccescant, inquit Dioc. I. c. προ τοι ξηρανθεντα γα σπέρμα. II. — Ch. melior est. En. P.

Sanguine. Vel sanguinem. Plinii magis forma loquendiprior sapit. Rem quoque tradit Aelianus Hist. Anim. IV, 23. HARD.

Haec altera vis. Eadem prorsus vis est, quam supra disxit, refrigeratoriæ. DAL.

Ad resolvenda medicamenta. Id est, ad exsolvendam medicamentorum aerium vim, usus est illius aqua dissoluti, ut opili. DAL. — *Ad resolvenda.* Ad diluenda. Sic ipse de peucedani succo, cap. 70: *Resolvitur*, inquit, anygdalis aut ruta. Dilui dixit c. 91. HARD.

Ad cohib. epiphoras aestivas. Haec

lorumque dolores sedandos circumlitus. Miseetur collyriis, et alios omnes rheumatismos cohibet. Folia quoque tuinorem omnem, doloremque, et epiphoras sedant. Anaxilaus auctor est, mammas a virginitate illitas, semper staturas. Quod certum est, lac puerarum mammis imposita extinguit. Veneremque testibus circa pubertatem illita. Remedia liberationi, quibus bibenda censemur, non equidem praecipemus. Maxima vis natae Susis Parthorum, mox Laconiae, Creticae, Asiaticae. In Graecia vero Megaricae, deinde Atticae.

Plinius Valer. ad verbum, lib. XIV, estrita modo voce aestivas. II.

Miseetur collyriis. Dioscor. IV, 79, τοις ἀνθόσιοις καλλυρίοις, collyriis quoce dolorem minuant, admisetur. II.

Mammæ. Dioscor. loc. citat. Καὶ γάλα εθνωσει, μαστούς τι εἰ παρθενίη καλέσαι αὐξέσθαι, καὶ διδύμους ἄπρόφες ποιεῖται πατέρων. *Lac ex-* stinguit, et mammæ virginum ere- scere non patitur: oœ puerorum testes nutrimento defectos ita reddit, ut intubescant. HARO. — Semper staturos. Cicutæ succus, vel herba ipsa trita, aut eum decocto imposita, mamma- rum inermentum coërcet, doras et parvas reddit, auctore Eltmullero: verum hanc applicationem temera- riæ et pericolo plenam plures, nec immerito, ut opinamur, existimant. Sunt tamen qui non inepte ad ni- mium, lactis provenium, syl lactis coagulatiorem, puerarum mam- mis plantam variis modis temperataam applicent. Sed eaute semper tali re- medio utendum censemus. Cf. Geoff. loc. cit. En. P.

Veneremque. Diose. IV, 79: Πα- πεῖ δι καὶ αἴδοια κατακλασθήτα. *Genitalia illitu effeta, languidioraque*

redit. Athenlensium ἑρόπαντα; sa- cerdotes ciuitate sorbitione solitos ca- stari, et viros esse desinere, usque ad sua tempora scribit Hieronymus contra Iovin. L. Marell. Empir. cap. xxxii, pag. 231: *Et Eunuchum inde ferro facias, radices eleuteræ ex acetato teres, et inde testiculus spississime illineres... hoc quantum tenerioribus in- fantibus feceris, eventu efficaciore pro- venient.* HARO.

Maxima vis natae, etc. Cornarius legendum putat, *Maxima vis natae siuibus Parthorum;* quoniam Susa fue- rit urbs non Parthiae, sed media in- ter Persiam et Babyloniam. DAL. — *Maxima.* Ad venenum accommoda- tissimam censem esse ciuitate e suis, Thrasias Mantineensis, apud Theophr. Hist. 47, *ix. Λούτων,* quae urba fuit imperii Parthici. HARO.

Mox Laconicas, Creticas. Dioscor. loc. cit. HARO.

In Graecia verb, etc. In Pelopon- neso Laconicus ager censemur; non in Græcia proprie dicta: nam, ut Plinius ap. IV, 41: *Ab isthmi angustiis Hellas incepit, nostris Græcia appellata. In ea prima Attica... At- zingit isthmum parte suis, quae Mega-*

XCVI. *Crethmos agrios* gramias tollit oculorum impositus, tumorem quoque polenta addita.

XCVII. Nascitur vulgo molybdaena, id est, plumbago, etiam in arvo, folia lapathi, crassa radice, hispida. Hac commanducata si oculus subinde elingatur, plumbum (quod est genus vitii) ex oculo tollitur.

XCVIII. *Capnos prima*, quam pedes gallinaceos

ris appellatur, etc. Non vidil hoc vir aliqui eruditus, qui triactione verborum locum hunc laborare vensuit, quem contra omnium exemplarium fidem, atque adeo contra Plinii sententiam sic immutat: *Maxima vis natae Suis Parthorum, mox Asiaticae. In Graecia vero Laconicae, Cretoce, Megaricae, deinde Atticae.*

XCVI. *Crethmos agrios*. Galeno de Fac. simpl. med. VII, p. 196, Κρῆθμος vocatur. Κρῆθμος Dioscoridi, II, 157, foliis portulaceis, in petrosis maritimisque nascentia. Non est igitur feniculum marinum, quod vulpis in Gallia vocat, orete marine, vel fernoul marin, quod herbarii sere haec tenuis placuisse video: sed portulaca marina potius, halimi vulgaris nomine picta a Matthiole in Dioscor. I, p. 460; a Lobelio in Obss. pag. 213. HARD. — Κρῆθμος Dioscor, loc. cit. nobis est eodem nomine *Critchnum marinum* (*Pentand. dign. gen. 690 Pers. Vmbellif. Juss.*). Habitat ad mari littora. ED. P.

Gramias. Hoc est oculorum pituita, quae palpebras veluti conglutinat. Festus: *Gramias oculorum sunt pistæ, quos alii glamas vocant. Nonina: Gramia, pituitæ oculorum. Caecilius: Gramiosis oculis ipsa, atroris dentibus. Græcis est λάγη seu γλάρη. Nonnus, chassie. HARD.*

XCVII. *Nascitur vulgo mol.* Molib-

δινη, quæ vox plumbaginem sonat. Hæc lepidum quoque, cum dentilariae cognomine, seu dentariae appellatur. Pingitur a Clusio Hist. Rar. plant. V, 124; a Lobelio in Advv. p. 136. Crescit in Romano et Mons-pellicosi agro iuxta sepes et sata. Videlim in horto Regio. Romæ *erba di S. Antonio*, appellatur: in Marsia, *cotigillo*, in Illyrico, *cucurda*, ut testatur Anguillara, Part. XII, p. 211. HARD. — *Molybdaena*, id est plumbago. Eodem nomine nobis dicitur *Plumbago europaea* (*Pentand. monogyn. gen. 406 Pers. Plumbagin. Juss.*). Habitat in Gallia meridionali, Italia, Illyria, Sicilia, Peruvia: planta tintoria videtur. Eamdem *Tripolit* nomine tractabit Noster lib. sqq. cap. 32. En. P.

Folia lapathi. Brot. ex codd. Regg. et ed. pr. *folio lapathi*. En. P.

Plumbum. Quod Plinio *plumbum*, hoc Festo *ampullas esse plumbas* arbitror, quas et calces vocat: hoc eat, lividas in palpebris maculias. HARD.

XCVIII. *Capnos prima*. Aristolochia rotunda Fuchsii. DALEC. — *Chinos*. Delicatior haec a Dodonæo, pag. 60, ubi fumarism alteram vocal. II.

Prima, quam pedes gallinaceos. Nobis est *Corydalis bulbosa* (*Fumaria Linn. Diadelph. hexand. gen. 1658 Pers. Papaverac. Juss.*). Aristolochia fabacea Officin. Linn. Mal. med. pag.

vocant, nascens in parietinis et sepibus, ramis tenuissimis sparsisque, flore purpureo, viridis; succo caliginem discutit: itaque in medicamenta oculorum additur.

XCIX. Similis et nomine, et effectu, sed alia est capnos fruticosa, praetenera, foliis coriandri, cineracei coloris, flore purpureo. Nascitur in hortis et sēgetibus hordeaceis. Claritatem facit innctis oculis, delacrymationemque, ceu fumus: unde nomen. Eadem evulsas palpebras renasci prohibet.

C. Acoron iridis folia habet, angustiora tantum, et longiore pediculo, radices nigras, minusque venosas: caetero et has similes iridis, gustu acres, odore non ingratas, ructu faciles. Optimae Ponticae, dein

499, ed. Schreber. nisi haec sit potius *Corydalis fabacea* Wild. Bulbosa in nemoribus umbrosis Galliae et Europa meridionalis. Eo. P.

XCIX. *Similis et nomine, et effectu* Dioncor. IV, 110, haec sive tenuideri verbis. Κάπνος, βοτάνης ἐστι ορχανδής, etc. Galen, quoque de Fac. simpl. med. VII, pag. +84: Κάπνος, οἱ δὲ καπνοί. Haec officinae sumariam videntur: vulgaris, fumeterre Plin. gitur a Dodoneo, p. 59. Vidimus in horto Regio. II. — *Capnos fruticosa*, etc. Nobis item *Fumaria officinalis* (*Diadelph. Hexand.* gen. 4659 Pers. *Papaver* Juss.). Habitat in Europae agris, cultis. Externe fumariae succus, oculis inditus, caliginem discutere valgo creditur. Idem succus, in quo gummi solutum fuit, oculis illitus, praecavet duplicatram ciliorum. *Geoffraea Mal.* med. tom. III, pag. 502. Eo. P.

Vnde nomine. Κάπνος enim fumum graece sonat. Hard.

Palpebras renasci prohibet. Diosc. loc. cit. et Marc. Emp. cap. viii, p. 70. Hard.

Acoron iridis folia habet. Sic MSS. omnes, non acros (ut Gron. et al.). Tamen auctor libri de Simpl. med. ad Patern. tom. XIII Opp. Galeni, p. 986, neorus huncupatur. At Dioncor. I, 2: Ακόρον τὰ μὲν φύλλα έγκυ ιαυτρόν ἔρεται, στενάτηρά δὲ καὶ τὰ δέξας οὐκ ἀνορισται, etc. Quum irides audis, herbam intellige, de qua diximus XXI, 19. Acorum legitimum in Syria Aleppi nasci, quale a Plinio describitur, ait Anguillara; Part. I, p. 49. Pingitur a Clusio Histor. Rar. plant. II, p. 231. Vidimus in horto Regio. *Calamus* est aromaticus officinarum. II. — Nobis eodem nomine *Acorus calamus* (*Hexand.* monogyn. gen. 839 Pers. *Aroid.* Juss.), variet. C. Habitat in India orientali, Brasilia. Conf. lib. XII, c. 48. Eo. P.

Ructu faciles. Ructum facilem cien. Hard.

Galaticae, mox Creticae. Sed primae in Colchide iuxta Phasin amnem, et ubicumque in aquosis. Recentibus virus maius, quam vetustis. Creticae candiores Ponticis. Siccantur utribus in umbra digitalibus frustis. Necnon inveniuntur, qui oxymyrsinae radici acoron vocant, ideoque quidam hanc acoron agrium vocare malunt. Vis ei ad calfaciendum, extenuandumque efficax: contra suffusiones et caligines oculorum succo eiusdem poto, contraque serpentes.

Cf. *Cotyledon parvula* herba, caulinulo tenero pusillo, pingui folio et concavo, ut coxendices: nascitur in maritimis petrosisque, viridis, radice oli-

Sed primae in Colchide. Prima his palma, praecipuaque commendatio. HARV.

Recentibus virus maius. Odor multo gravior. Ita MSS. Regg. etc. editique libri. HARV.

Digitalibus frustis. Concisa radice in orbiculos digitii crassitudine. H.

Necnon inveniuntur, etc. Vide quae diximus XV, 7. Causa cur haec appellatio oxymyrsinae quunque tribagatur, haec est, quod radices acori modo geniculantes habet. II. — *Oxymyr-*sina nobis est *Ranunculus aculeatus*, de quo alias diximus ED. P.

Acoron (sic prius). Legendum videtur, acoron, non acorou. Eadem menda post paulo corrigenda. Scriplus tamen codex non acoros ognios aut acorou habet, sed acorou, ut si sensus: quosdam ad differentiam inter herbani et radicem, malle radicem acorou appellare forma diminutiva. PIST.

Viz ei ad calfaciendum. Haec ioldidem verbis Dirose. I, 2. H.

Cf. *Cotyledon*. Dirose. Ibdem verbis, IV, 92: *Kotylēdōn*, etc. *Vmbilicūm* Veneris nunc herbarii appell-

litant. Pingitur a Dodoneo p. 134. Vidimus in horio Regio. H. — *Cotyledon*. Nobis eodem nomine est *Cotyledon Vmbilicus* (*Deoand. Pentag.* gen. 1138 Pers. *Crassulae*. Juss.). Habitat in Gallia, Hispania. Cf. Bellon. Obs. I, 53. Κοτυλέδων Hippocr. eadem Sprengelio videtur cum *Saxifraga Cotyledone* (*Saxifr. pyramidali?* *Deoand. digyn.* gen. 1144 Pers. *Saxifrag.* Juss.). Habitat in Alpibus, etc. Cf. Illist. Itci herb. I, 42. En. P.

Et coxendices. Dirose. loc. cit. Φύλλον ἔχει ὥσπερ σχίσμα, instar acetabuli. Acetabulum, ut diximus IX, 46, vasculum est forma rotunda, nulla marginis latitudine, paulatim se undique contrahens; et sic decendens ad imum. Eadem forma cotyla quunque fuisse deprehendit: unde κοτύληδων; Graeci ea depominarunt, quae eavam illam decrescentis subinde rotunditatis speciem simulabantur. Quis et in coxendice, qua inferius cruris os superiori inseritur, ob eandem cavì orbis figuram, cotyledonis vox audiatur: rursusque in herba ista, cuius circumducta in orbem folia, sensim calycis eligie quadam decen-

vae modo rotunda: oculis medetur succo. Est aliud genus eiusdem, sordidis foliis, latioribus densioribusque circa radicem velut oculum cingentibus, asperrimi gustus, longiore caule, sed pergracili. Vsus eius ad eadem, quae iris.

CIL. Aizoi duo genera. Maius in fictilibus vasculis seritur, quod aliqui buphthalmum vocant, alii zoophthalmon, alii stergethron, quod amatoriis conve-

denta in catum desunt. Ex qua similitudine Romani eam umbilicum Veneris appellarent. Hasd.

Oculis medetur succo. Φίρος, non ὄφαλος. Diosc. DAL.

Est aliud genus. Describatur illud totidem fere verbis a Diosc. IV, 93. H. — Aliud. Brot. est Sedum mains, montanum, dentatis foliis, C. Banh. Nobis vero *Cotyledon serrata*. Habitat in Crete, Sibiria, etc. Cotyledonis utriusque apud neoteritos usus in medicina exolevit. Eo. P.

Sardidis foliis. Ob pinguitudinem: quare alii, ut Dioscorides, λαπάρχ φύλλα; alii, quos Plinius sequitur, φυτεύπα disere. Haas.

Vsus eius ad eadem, etc. Ita libri vulgati: At MS. Reg. 4, ad eademque inviri. Aizio, etc. Reg. 2, ad eadem quae iridi. Vetus cod. Dal. *iridis*. In Colb. III, quae *lyridi*. Malm., si favent aliqui alii codices, quae prioris. Vel certe, trajectis voculis, *Vsus eius ad eadem quae aizoi.* Huius duo genera. Diosc. enim IV, 92, ubi de *Cotyledone* disserit: *Hous δέ, inquit, πρός ἀνι τὸ ἀστεῖον. Vsus eius ad eadem, quae sempervivi.* Nam quod Salmasius in Solin. p. 703, legit, ad eadem quae *majoris aizoi*. *Duo genera:* et longius id recedit a vestigiis antiquorum exemplarium, et abruptam facit orationem, quae quo ista

pertinent verba, *Duo genera: maius in, etc. ponit in ambiguo. H.*

CIL. Aizoi. Vox εἰς ἄστειον semper vivum sonat. H. — Aizoi. Gronov. aizoi, et sic ubique. Ed. P.

Maius. Orib. XI, p. 487. Hasd. — Maius. Nobis est *Sempervivum tectorium* (*Dodecad. dodecag. gen. 447 Pers. Crassidae. Juss.*) nostris; jubarbe. Habitat in tectis, et collibus ad rupes. *Semp. arboreum*, quod in Cephalonia insula *anastasiae* nomine veniat, intelligit Anguillar. 277. Vim refrigerantem, adstringentem, semper vivo nostrates eum tribuant. Ed. P.

Quod aliqui, etc. Dioscor. in Noth. p. 468: *Αιζεῖον τὸ μέγχ, εἰ δὲ αἴθαλς, εἰ δὲ ἀμερέστον, εἰ δὲ χρυσόπτερον, εἰ δὲ ζωήθαλμον, εἰ δὲ βούφθαλμον, εἰ δὲ στέργυνθρον, εἰ δὲ σιδηνον...* Ρωμαῖοι, λότη κάλουσι. Sedum mains vulgare est, pictum a Clusio Hist. Bar. plant. IV, p. 68. Vidi mus in horto Regio. Βούφθαλμον, oculum bovis sonat; ζωήθαλμον, oculum vivum; στέργυνθρον, philtrum amatōrium, a στέργω, amo: θόργυνσον, in subgrundia nascens: sunt enim γύρις subgrundia, hoc est, partes tecti prominentes, quibus stūlicidūs a partibus arcentur. Vide Apul. esp. cxviii. Hasd.

Amatoriis. Amatoria pocula, vescicariaque, quibus ad amorem induci

niat: alii hypogeson, quoniam in subgrundis fere nascitur. Sunt qui ambrosiam potius vocant, et qui amerimnon: Itali sedum magnum, aut oculum, aut digitellum. Alterum minusculum, quod erithales vocant, alii trithales, quia ter floreat: alii chrysothales, aliqui isoëtes: sed aizoum utrumque, quoniam viret semper, aliqui sempervivum. Maius cubiti altitudinem excedit, crassitudine plusquam pollicari. Folia cacumine linguae similia, carnosa, pinguia, larga succo, latitudine pollicari, alia in terram convexa, alia stantia, ita ut ambitu effigiem imitentur oculi. Quod minus est, in muris parietinisque nascitur, et tegulis: fruticosum a radice, et foliosum usque ad cacumen:

homines arbitrantur, Graeci fere φύτρα, et φύτρον nuncupant, teste Cael. Aur. I, 5. Horatius desiderii persona vocat. HARR.

Sunt qui ambrosiam potius vocant, etc. Αρβροσίνης quasi divinam et immortalē: unde et Θεοπότιος minus sedum appellatur in Noth. Diosc. pag. 486. Αιδόμενην quasi curas sedantem. HARR.

Sedum magnum. Sedum, inquit Festus, alii sadum appellant, herbam, quam Opilius Aurelius sesuvium vocari ait, eamque in tegulis seri, nec quamobrem id fiat, indicat. DAL.

Alterum. Pingitur a Lobelio in Obs. p 202. Vidimus in horto Regio. II. — *Alterum minusculum.* Nobis, auctore Sprenglio, est *Sedum altissimum* (*Decand. pentagyn.* gen. 4139 Pers. *Crasulaq.* Juss.) ; seu *Sempervivum* sediforme Jacquin. Hort. Vindobon. I, tit. 81. Habitat in Europa meridionali. Nonnulli *Sedum acre* habent, ut Gueffard. Brot. etc. minus bene. Cf. Spreng.

Histor. Rei herbar. tom. I, pag. 176.
ED. P.

Quod *erithales*. Εριθαλίς, vere florens. Χρυσοβαλάνη, aureo flore comans: ιστορία, per totum annum sui simile, hoc est, semper virens. H.

Maius cubiti altitud. Diosc. totidem verbis IV, 89. HARR.

Folia. Diosc. plane ad verbum loc. cit. Φύλλα λεπταρά, μήγθος διαχύλου μηγίλων, γλωσσαιδῆ κατά τὸ ἔκρον, *extremo cacumine linguae similia*, etc. HARR.

Alla in terra convexa. Nempe infinita: quia vero sunt in capite, ita sunt conserta, adductaque invicem, ut orbiculato ambitu effigiem oculi represeant: Καὶ τὰ μὲν κατωτέρω τῶν φύλλων ὑπεπλαγεῖ, τὰ δὲ κατά τὴν κεφαλὴν προσεπαγμένα ἐπ' ἀλληλὰ, κόκκινα ἐρυζάρεσθαι περιγράφεται. Diosc. loc. c. HARR.

Quod *minus est*, *in muris*, etc. Dioscor. IV, 90. HARR.

Foliolum usque. Sic Diosc. et Chif.

foliis angustis, mucronatis, succosis, palmo alto caule: radix inutilis.

CIII. *Huic similis est, quam Graeci andrachnen agriam vocant, Itali illecebram, pusillis latioribus foliis, breviori cacumine. Nascitur in petris, et colligitur cibi causa. Omnia harum vis eadem, refrigerare et adstringere. Medentur epiphoris folia imposita, vel succus inunctis. Purgat enim hulcerā oculorum, expletque, et ad cicatricem perducit: palpebras deglutinat. Eaēdem capitīs doloribus medentur, succo vel folio temporibus illitis. Adversantur phalangiorum ictibus: aconito vero maius aizoum praecipue. A scorpionibus quoque habentem id feriri ne-*

flet. nūrūm usque. Gronov. et al. ante Hard. Eo. P.

CIII. *Huic similis est, etc. Haec erassula minor officinarum, eademque vermicularia, a similitudine foliorum cum vermiculis, et illecebra maior appellata a Lobelio, a quo delineatur accurate in Obs. pag. 205, et Adv. pag. 462. Diosc. IV, 91: οὐδὲν δέ εἶναι καὶ τρίτον μέσος ἀπόκλινον, δέ οὐτοὶ ἀνδράχνη ἄγρια ἡ τελείωτος ἀνάλευσαν, Ρωμαῖοι δέ ὄλλενθραν. Εγειρέται δέ αὐτη παχύτερη τὰ φύλλαρι πρὸς τὰ τέλη ἀνδράχνης καὶ σφείς. Φύεται ἐν πετρών. Pusillis foliis, crassiunculis, ad portulacae similitudinem, ac densis. Ανδράχνη ἄγρια portulaçam agrestem sonat; alii ἀνδράχνη scribunt. ut in Codice, andrachne agria. Hard. — Bruterio est Sedum minus, teretifolium, album, C. Bauh. nobis vero Sedum stellatum. Habitat in Gallia, Helvetia, Italia, etc. Quod Noster adiicit, colligitur eiōi causa, non ad haec speciem certe pertinet, cui vis caustica inest et subcorrosiva. Eo. P.*

Omnia harum vis eadem. Priorum quidem durarum, sed non tertiae,

*quae calfacit, aeris est, exulcerat. Dal. — Omnia. De aizoo maiore ac minore scribit Dioscorides IV, 89 seq. De illecebra abit in partes contrarias. Verum Apuleius a Plinio facit, cap. 403: *A Graecis, inquit, dicitur andrachne ... Latine portulaca... aliī illecebra ... Frigidae virtutis, atque redarguentis, hoc est, adstringentis.* Hard.*

Refrigerare. Gron. et al. ante Hard. perfrigerare. Eo. P.

Medentur epiphoris. Diosc. IV, 89, etiam et lippitudoibus a sanguine obortis utiliter inungi scribit. II.

Purgat, etc. Gronov. et al. ante Hard. purgant, explet, etc. multitudinis numero. Eo. P.

Eadem capitīs doloribus. Diocor. loc. cit. Hard.

Adversantur. Diosc. I. c. H.

Aconito vero maius. Diosc. Eup. II, 127: Ιδίου δέ πρὸς ἀκόνιτον ἀρμόζει, ἀσθέως τοῦ μετέχοντος ἀνθει μετ' οἴνου. Privatum vero adversus haustum aconitum conferunt, sedi maioris flores cum píno.

A scorpionibus. Demorsis a scor-

gant. Medentur et aurum dolori. Item succus inunctus hyoscyami modice: item achilleae, et minoris centaurii, et plantaginis: peucedani cum rosaceo et meconio: acori succus cum rosa. Omnis autem strigili calefactus infunditur. Cotyledon etiam purulentis, et cum medulla cervina calefacta. Ebuli radicis tritae succus linteo colatus, mox in sole densatus, et quum opus sit, rosaceo dilutus et calefactus, parotidas sanat. Verbenaca quoque: item plantago: item sideritis, cum axungia vetere.

CIV. Narium ozaenas emendat aristolochia cum cypero.

CV. Dentibus remedio sunt panacis radix commanducata, praecipue chironiae, item succus collutis:

pione opitulari semper vivus scribit Diosc. Eur. II, 121. H.

Succus inunctus hyoscyami. Et hunc et commendat Dioscor. IV, 70, μρός ατάληγας. HARD.

Et minoris centaurii. Centaurii decutum ex acetato, peucedanique succum, instillatum auri, illapsa educere animalcula scribit Diosc. Eur. I, 67. Fractis auribus opitulari plantaginis succum, idem monet, 58. H.

Omnis, Omnis succus prius calefactus strigili infunditur. Strigilis propri instrumentum ferreum fuit, ad corporis sordes, sudoremque detergendum: siebat autem ex argento, auro, ferro. De eo plura dicemus XXIX, 19. H. — Strigili. Tū ἄττυ. Dat.

Linteo. Gronov. linteolo, et mox opus est, non opus sit. Ed. P.

Verbenaca. Marcell. Emp. cap. xv, p. 107: *Herba verbenā cum plantagine in ore condrita, adiecto modo salis, pro emplastro apposita, parotidas mire*

discutit. Sic et Apul. cap. iii, tit. 2: *Ad hudeca et parotidas. H.*

Item plantago. Dioscor. Eur. I, 31, pag. 148. Plin. Val. I, 13, da parotidum curatione: *Plantago cum vetere axungia persanat. Apul. similiter cap. i, t. 20: Ad parotidas: Plantago cum axungia vetere pisata et imposita sanat. HARD.*

CIV. Narium ozaenas emendat. Marc. Emp. cap. x, p. 66: *Succum ederae, inquit, et aristolochiam, et cyperum, et draconteas semen, et melilotum, aqua mensuris contare, ac naribus infunde: quo facto non solam foetorem, sed etiam carcinoma narium curabis.*

CV. Panacis rad. commanducata. Marc. Emp. cap. xii, p. 94, radicem, semen, succum, ad dentium dolores sedandos commendat. De radice privatim Apul. cap. iv, de symphonica, t. 3. H. — Hyoscyami. Non radicem comedи, sed ridorem et semine excipi ore nonnulli ex recentioribus praece-

radix hyoscyami ex aceto manducata, item polemoniae. Commanducantur et plantaginis radices, aut colluuntur in aceto decoctae succo. Et folia sunt utilia, vel si sanguine gingivae putrescant. Semen eiusdem apostemata, et collectiones gingivarum sanat. Et aristolochia gingivas dentesque confirmat. Verbenaca cum radice commanducata, et decocta ex vino aut aceto succus collutus. Item quinquefolii radices, decoctae ad tertias vino aut aceto. Prius vero quam decoquantur, aqua marina aut salsa lavantur: decoctum diu tenendum in ore. Quidam cinere quinquefolii fricare malunt. Et verbasci radix decoquitur in vino ad colluendos dentes. Et hyssopo colluuntur, et peucedani succo, cum meconio: vel radicum anagalli-

perunt contra dentium dolorem. Confer Geogr. Mal. med. t. III, p. 604. Ed. P.

Item polemoniae. Dioscor. IV, 8: Πάντα δὲ ταὶ ὁδοντολύγιας διακαπνώ-
ψιν. Dentium quoque dolores com-
manducata mitigat. Ed. P.

Commanducantur. Plin. Val. I, 36; Marc. Emp. cap. xii, p. 95, et Diosc. II, 153. Hard.

Et folia sunt utilia. Diosc. II, 143: Καὶ πρὸς τὰς αἰματοσφράγας, ταὶ πρὸς
αἷς ἀνέρεταις πνεύματα. Prodest
foliorum succus et sanguinantis gin-
givas, et sanguinem superne relictienti-
bus. Hard.

Putrescent. Addunt Gronov. et al.
ante Hard. vel sanguinis sit reiectio.
Ed. P.

Et aristolochia. Dioscor. III, 6:
Συκῆτη δὲ ταὶ σύλλα ταὶ ὁδοντο-
λύγια, Gingivae et dentes extergit. Plin. Valer.
I, 37: Aristolochiam tunam in pulve.
rem dentibus laxatis iniectes, confir-
mat. Hard.

Item quinquefolii. EIus nempe in

qua fraga nascuntur, de quo cap. 62. Marcell. Emp. cap. xii, p. 93: Quin-
quefolium in qua fraga nascuntur,
collinstur ex aqua marina, deinde ad
tertias decoquuntur, ex vino aut aceto,
idque in ore diutius continetur: etiam
exustae eius herbae einis prodest, si
eo dentes inficentur. Habet hoc quo-
que Plin. Val. I, 36 E Graecis Dio-
scor. IV, 42. Cum his Cels. VI, 9: De
dentium dolore; Huius rei causa quin-
quefolii radix in vino mixto recte co-
quuntur, etc. H. — Quinquefolii. Immo
eius quod *Tomentillam* erectam vocari
sup diximus, cap. 62: nam ad
Quinquefolium fragiferum, seu *Po-
tentillam rupestrem*, nequam respicere
opus est. Ed. P.

Et verbasci radix. Diosc. IV, 104.
Hard.

Hyssopo. Plin. Val. I, 36, et Diosc.
III, 39. Hard.

Et peucedani. Peucedani succus ad
dentium dolorem mitigandum, den-
tium cavis utiliter inditer, inquit Dio-

dis magis feminae succo, ab altera nare, quam doleat, infuso.

CVI. Erigeron a nostris vocatur senecio. Hanc si ferro circumscriptam effodiat aliquis, tangatque ea dentem, et alternis ter despuit, ac reponat in eundem locum, ita ut tivat herba, aiunt dentem eum postea non dolitum. Herba est trixaginis specie et mollitia, caulinis subrubicundis. Nascitur et in tegulis, et in muris. Nomen hoc Graeci dederunt, quia vere canescit. Caput eius numerosa dividitur lannagine, qualis est spinae, inter divisuras excuntem. Quare eam Callimachus acanthida appellat, alii pap-pum. Nec deinde Graecis de ea constat. Alii erucae foliis esse dixerunt, alii roboris, sed minoribus multo.

scorid. III, 92. Vide et Scrib. Larg. Comp. lvi. HARO.

Vel radicum anagallidis. Naribus infusuris succus dolorem dentium lenit, si in narem dolentem denti oppositum immisso fuerit, Dioscorid. II, 209. HARO.

CVI. *Erigeron a nostris vocatur senecio.* Ηριγένης Dioscor. lib. IV, cap. 97. Nostris, senecio. Genera quatuor pingit Dodonaens pag. 630, quorum priora tria in Horto regio vidimus. H. Ηριγένης Dioscor. loc. laud. Nobis est *Senecio Jacobaea* (*Syngenes. superfl. gen. 1853 Pers. Corimbif. Juss.*). Habitat in paucis humentibus; elizimane in usum medicum nonnumquam venit. Cf. Geoff. Mat. med. lib. III, esp. 617. Ηριγένης Theophr. Histor. lib. VII, cap. 8, uihil aliud quam *Senecio vulgaris*, in cultis non infrequens. Conf. Sprengel. Histor. Rei herb. tom. I, pag. 402, 488. En. P.

Herba. Ha fere senecionem describit Diosc. I, c. HARO.

Caulinis subrubicundis. Gron. et

al. una voce addita, *caul. subrubic.* nascitur. En. P.

Quia vere canescit. Quasi λεπτό, vel εποί γίγαντες, vere senex aut senescens. Vide Apul. e. lxxv. H.

Caput eius numerosa. Flos luteus ceteriter divisus in pappos abit, Diocor. Locum eum Plinius infeliciter expressit. Dat. *Caput.* Id quod eatuberat, in quo semen est et laougo, ut in carduis, sere, aliisque ceteris. HARO.

Qualis est spinae. Acanthi vocabulo polysemo deceptius est Plinius. Dat.

— *Qualis.* Spina praesertim solstitialis, quae a Dodonaen pingitur pag. 722, vel carduus, aut aliquid simile. HARO.

Alii eruae foliis esse dixerunt. Ex horum numero est Diosc. lib. IV, c. 97. HARO.

Alii roboris. Ex illorum iudicio supra cum trixagine sive chamaedry comparavit. Dat. — *Alii.* Qui nempe herbam essa voluerunt Irisaginis similem, sive chamaedryos, quae cum

Radice alii supervacua, alii nervis utili, alii potu strangulante. E diverso quidam regio morbo cum vino dederunt, et contra omnia vesicae vitia: item cordis et iocineris. Renibus extrahere arenam dixere. Ischiatricis drachmam cum oxymelite ab ambulatione propinavere: torminibus quoque in passo utilissimam: praecordiis etiam cibo ex aceto eam praedicantes, serentesque in hortis. Nec defuere qui et alterum genus facerent, nec quale esset, demonstrarent, contra serpentes in aqua bibendam edendamque comitilibus dantes. Nos eam romanis experimentis per usus digeremus. Lanugo eius cum croco et exiguo aquae frigidae trita illinitur epiphoris: tosta cum mica salis, strumis.

CVII. Ephemeron folia habet lili, sed minora, cau-

queru habet similitudinem aliquam.
HARD.

Radice alii supervacua. Diosc. loc. cit. Πίκας ἔχοντος. II.

Alii potu strangulante. Diosc. loc. cit. non radicem, sed pappos, lanuginemve erigeronis potu strangulare sit. HARD.

Ischiatricis. Apul. cap. LXXXV, tit. 5: *Ad lumborum et coxarum dolores: Herba seneca per se trita, et ieiuno in potu data, validissime prodesse fertur.* HARD.

Alterum genus facerent. Maius id est toto habitu, latioribus foliis, nigroribus, contactu pinguis, perinde ac si quelle oblitis forent: frequens nascitur in Allobrogum planitis subiecta casiro dominorum de Brixieu. DALE.

Demonstrarent. Sic et Chilli. Gron. et libb. ante Hard. vulgg. demonstrarent. ED. P.

CVII. Ephemeron folia habet lili,

etc. Ita fere Diosc. lib. IV, cap. 85: Ερήμερος, πύλλα και κανέλων ὄφεις ἔχει καλύψ., λεπτόντος δὲ, καθη λευκ... πίκας δὲ ὑπερι ταξτούντος πάχες πίκα, etc. Pingitur a Matthiolo in Diocorid. lib. IV, pag. 111. Videlius in Horio regio. II. — *Ephemeron.* Ecce terio est Ephemerum, quod aliqui silvestrem irin appellant, Casp. Bauh. vel Polygonalum angustifolium, non ramesum, Eiusd. C. Bauhino ipsi Lyssimachiae species, Matthiolo *Lilium Martagon*, Fuchsio *Convallaria malialis*, Columnae *Digitalis*, Caesalpino *Convallaria verticillata*, etc. Ephemerum Dirose. loc. laud. Sprengelio auctore, nobis est *Ornithogalum staphyloides* Budbek. Camp. Ely. II, p. 134, f. 3. Habitat in Europa-australi, praesertim in Galliae Narbonensis nemoribus. Ephemerum Theophr. lib. IX, cap. 16; Nicand. Theriac. 849, diversi generis est; idem nempe ac *Colchicum autumnale Hexand. trigyna*.

lem parēm, florem caeruleum, semen supèryacuum, radicem unam digitali crassitudine, dentibus praecipuam, concisam in aceto, decoctamque, ut tepido colluantur. Et ipsa etiam radix mobiles sistit: cavis et exesis imprimitur. Chelidoniae radix ex aceto trita continetur ore. Erosis veratrum nigrum imponitur: mobiles utralibet decocta in aceto firmantur.

CVIII. Labrum Venereum vocant in flumine na-
scentem. Est ei vermiculus, qui circa dentes netatur,
aut cavis dentium cera includitur. Cavendum,
ne avulsa herba terram tangat.

CIX. Ranunculum vocamus, quem Graeci batra-
chion. Genera eius quatuor: unum pinguioribus,

gen. 886 Pers. Colchica. Juss.). Ha-
bitat in pratis humidioribus. Eb. P.

Caudam parēm. Liliaeo cauli altius-
dine parl. Hard.

Dent. praeincipiam, concisam, etc.
Diosc. loc. cit. et Gal. dē Fac. simpl.
med. lib. VI, pag. 476. H.

Cavis. Brot. ex MSS. Reg. et ad.
princ. in cavis. Eb. P.

Chelidoniae radix ex aucto. Dioscor.
lib. II, cap. 214. Hard.

Erosis. Dentium doloreti coctum
cum acetō veratrum nigrum collu-
tioe mitigare scribit Diosc. lib. IV,
cap. 451. Hard.

Mobiles. Herba utralibet: chelido-
nia, veratrōve. Hard.

CVIII. *Labrum Venereum.* Διφύξος
est Diosc. lib. III, cap. 43; culus ge-
nera tria pingit Dodoneus pag. 723,
quae nos in Illoto regio vidiimus.
Gallis, chardon à carder, ou de foulon.
Graeci perinde ac Latinis, Αραδί-
της λαυρός. H. — Διφύξος Dioscor.
loc. cit. eodem nomine nobis est Di-
psacus fullonum (Tetrand. monogyn.
gen. 225 Pers. Dipsac. Juss.). Habitat
in Europa meridionali, et apud nos

in agris seritur; capitula nempe echinata ad pannos rudes depeccendos utilia. Radiceem et folia in usum me-
dicum venient testatur Geofr. Mater.
med. tom. III, p. 406. Eb. P.

In flumine nascentem. Palsum hoc
et a nemine proditum. Herba quidem
aliorum cavo siou aquam pluviam
continet, sed in fluvio minime gla-
gnitur. Dalec. — *In flumine.* Iuxta
fluenta, in aquosis et humidis. H.

Est ei vermiculus. Hoc iterum re-
petit lib. XXVII, c. 62, et lib. XXX,
c. 8. Hard.

CIX. *Ranunculum.* Diosc. lib. II, c.
206, βατράχιον. H.

Vnum pinguioribus, etc. Idem
verbis Diose. loc. cit. Florem lateum
idem addit esse purpureum. Ranuncu-
lus est primus silvestris Dodobaei,
p. 433. *Cauda albo.* Alto scribi haud
dubie multo est satius. Nam MSS.
Reg. Colb. aliquique, alto, non alto,
prae se ferunt, et quod validius ar-
bitratur, Diiscordes, qui videtur ex
Pliniano fonte habuisse lib. II, c. 206:
Καύλη δὲ οὐ παχὺς scripsit, ὅπερ
δὲ στενὸς πάχεις. Et alias sane de caulis

quam coriandri foliis, et ad latitudinem malvae accedentibus, colore livido, caule albo, gracili, et radice alba: nascitur in limitibus humidis et opacis. Alterum foliosius, pluribus foliorum incisuris, altis caulibus. Tertium minimum est, gravi odore, flore aureo. Quartum simile huic, flore luteo. Omnibus vis

colore dicere nihil attinet. H. — Diocorid. loc. cit. ἔχει δὲ τὸ μὲν αὐτὸν γόλλα όμοια πορέων, πλευτέρων δὲ, etc. Hoc primum genus Sprengelio idem esse videtur ac *Ranunculus Seguieri* (*Polyand. poligyn.* gen. 1363 Pers. *Ranunculaceae*. Juss.). Conf. Hist. Rei herb. lib. I, cap. 178. Eo. P.

Alterum foliosius, etc. *Ranunculus silvestris* secundus Dodonaei, loc. cit. Hoc spinastram illud, sive ut Dioscorides ait, loc. cit. agreste apium, σπλαγχνίς τύπος, quod antea indicavimus lib. XX, c. 45. Eademque herba *Sardonia* appellata, et *Scelerata*. H. — *Foliosius*, etc. Dioc. loc. cit. Est δὲ καὶ άτερον οίδον; ... ιστοράς ἔχου πλευτῶν γόλλων, etc. Nobis *Ranunculus hirsutus*, seu *Ran. Philonotis*, Ehrh. Habitat in humidis, et ad margines agrorum. Eo. P.

Tertium minimum est, etc. Dioc. loc. cit. καὶ τρίτον σφέρων μηρόν, καὶ δύσσομον (Dodonaeus restituit δύσσομον), τὸ ἄνθος χουρή όμοιον. Est *Ranunculus repens*. Habitat in cultis, pratis, et paucis humidis. Haec species, aut *Ranunc. sceleratus*, certe est βατράχιην ἡ χρυσάνθεμον, *Pseudo-Democrit.* In *Geopon.* XII, 6. Conf. Sprengel, loc. supra laudat. Eo. P.

Quartum simile huic, etc. Ita sane libri omnes, tum impressi typis, tum etiam manu exarati; a quibus proinde desciscere, in tanta consensione, religio fuit. Haud dubio lamen in mendo locus hic cubat. Nam si Diocoridem

audimus, qui eadem ad verbum de quadrigeminis batrachii genere recitat lib. II, c. 206, *flore luteo*, legi praestabilius est: Καὶ τρίτον inquit, σφέρων μηρόν καὶ δύσσομον, τὸ ἄνθος χουρή όμοιον. Καὶ τέταρτον ἄντος τούτη, ἄνθος γαλακτίζον. Neque vero quid flor. luteus ab aureo discrepet, satis oculi nostri diuidant. Addit Apaleium, qui Plinii verba transcripsisse omnino videtur, esp. viii de Scelerata: *Sunt eius species quatuor: quarum altera cum fodūs pinguisibus, atque ornatā et latī...* Nascitur autem in stagnis et umbrosis locis. Secunda est longioris thysri, et foliis hirtis cum incisoris, gustu acerrimi. Nascitur saepe in Sardinia. Tertia et brevissima, tetri odoris, cum floribus auratis. Quarta est cum floribus lacteis. Et Orihassii interpres lib. XI, f. 192, b, *flore lacteo* scripsit. H. — *Quartum*. Nobis *Ranunculus dconitifolius*; habitat in montibus ad rivos. Nostris vulgo, bouton d'argent. Referri item commode possit ad *R. platanifolium*; et hic in subalpini crescit, minus frequens. Eo. P.

Flore luteo. Brot. ex Dioc. loc. cit. *flore lacteo*. Eo. P.

Omnibus vis caustica. Diocor. loc. cit. Galen. de Fae. simpl. med. lib. VI, pag. 163. Apul. cap. viii, tit. 4; *Herbam sceleratam tutam cum azwangia sine sale impones vulneri: excomedit putredinem, et si qua fuerit sordes, expurgat: sed non diutius patiaris,*

caustica, si cruda folia imponantur: pulsasque, ut ignis, faciunt. Ideo ad lepras et psoras eis utuntur, et ad tollenda stigmata; causticisque omnibus miscent. Alopeciis imponunt, celeriter removentes. Radix in dolore commanducata diutius, rumpit dentes. Eadem sicca concisa, sternumentum est. Nostris herbarii strumeam vocant, quoniam medetur strumis, et panis, parte in fumo suspensa: creduntque ea rarsus sata, rebellare quae curaverint vitia: quo scelere et plantagine utuntur. Oris hulcera intus succus plantaginis emendat, et folia radicesque coman-

quam necesse est, ne et corpus sanum exeat. Si argumentum rei experiri volueris, tunc eam, et super manum sanam impone, et alligato: statim reddit corpus. HARD.

Pulsasque. Gron. et al. ut semper alias, pustulasque. EO. P.

Ad lepras, etc. Οὐαχς λεπρούς, Diosc. seabus ungues. DAL. — *Lepræ,* Gal. I. c. Ταῦτ' ἄρχειν μηδέποτε χρωμένα, καὶ φύρας, καὶ λέπρας ἀποθέρει, καὶ ὄνυχας ἀφίστηται τούς λεπρούς, καὶ στίγματα διερρέουσι, καὶ ἀκροχορδόνας, καὶ μυρωνίας ἀφίστηται. Dilectissimus, idcirco quis λέπρας Dioscorides praetermisit, hallucinatum hic Plinius putat, quasi ὄνυχας λεπρούς quod unum ille memorat, de lepris praepostere iste intellexerit. II.

Oncifibas miscent. Hoc falsum; nihil Diosc. Quidam legunt, medicamentibus. DALUC.

Alopeciis imponunt, etc. Diosc. et Galen. II. cc. HARD.

Radix, Diocor. et Galen. II. cc. II. — *Commanducata diutius.* Apud Diocoridem προστατεύειν, appensa. Ex hoc loco restituenda littera Diocor-

ridis, et legendum προστατεύειν, quod esti longe spissus. DAL.

Eadem sicca concisa. Auctores mos hadisti. Sternumentum autem esse ea dicitur, hoc est, sternumentum concitare, trita videlicet, et admota naribus. II. — Gr: Brot. et al. sternumentum. EO. P.

Nostris herbarii strumeam. In Reg. 2, et Chilli. strumen eam. Et in Indice, strumos. HARD.

Quoniam medetur strumis, etc. Apuleius c. vni, de herba Scelerata, tit. 2: *Ad strumas et furunculos: Herba scelerata tuta et subacta cum fimo porcino, imposita strumis vel furunculis, intra paucas horas discedit, et pus efficit.*

Creduntque ea rarsus, etc. Idem proditur de siderite et artemisia lib. XXVI, cap. 5. DAL. — *Creduntque.* Vide quae diximus lib. XXI, c. 83. HARD.

Et plantagine utuntur. Hoc est, et in plantagine serenda iterum, ut iterum morbi recrudescat. II.

Oris hulcera intus. Plin. Val. lib. I, cap. 30. HARD.

ducata, vel si rheumatismo laboret os. *Hulcera foetoremque, quinquesfolium: hulcera psyllium.*

CX. Composita quoque ad foetorem, vel maxime pudendum vitium, trademus. Ergo folia myrti et lentisci pari pondere, gallae Syriacae dimidium pondus, simul terere, et vino vetusto sparsa mandere matutino, ex usu est. Vel ederae baccas cum casia et myrrha, pari pondere ex vino. Naribus utilissimum est dracontii semen contritum ex melle, etiam si carcinomata in his sint. Suggillata hyssopo emendantur. Stigmata in facie mandragoras illitus delet.

Vel si rheumatismo. Fluxione nosii humoris. HARD.

Hulcera foetoremque. Plin. Val. lib. I, cap. 33: Ad foetorem oris: Radices quinquesfolii ex aqua decoquere, et subinde os collues, ita ut in ore aqua diu teneatur. HARD.

CX. Ergo folia myrti et lentisci, etc. Ad verbum Marcell. Empiric. e. xi, p. 88, et Plin. Val. lib. I, e. 30. HARD.

Ex usu est. Sic et Chilli optimum est Gron. et sl. En. P.

Vel ederae baccas. Plin. Valer. lib. I, cap. 30: Edera item baccae, cum casia et myrrha pari pondere, ex vino commanducatae, hulcera oris commendantur. Quod remedium Plinius noster ad foetorem oris commendat, hoc Plinius alter ad oris hulcera perperam detinet. Beelius Theod. Priscian. I, 11, ad narium foetorem: Foetori vero narium, inquit, succum edera frequenter infundas, et dracontem succum cum melle similiter. H.

Naribus utilissimum est, etc. Polypo, vel oxen, vesatis, et obsecatis. DAL. — Naribus. Marc. Emp. totideum verbis cap. 2, p. 86, et Theod. Prisc. loc. cit. HARD.

Suggillata hyssopo emendantur. Diocorid. III, 30. HARD.

Stigmata in facie mandragora illita delet. (Sic prius). Mandragora illita genere masculino, in scripto codice. Sic supra hoc ipso capite: Aliqui et mandragora utebantur. Postea abdicatus in hac curatione est; et paulo post: Mandragoram alii Circareum vocant. Duo enim genera, candidus qui et mas: niger qui femina existimat. PIST. — Stigmata. Dioc. loc. cit. de mandragorae foliis: Διατρέπομενα δὲ ἡσυχῇ ἵτῃ ἡμέρας εἴ τοι στέγχατα ξνιο τοῦ Πλους ἀφανίζει. Si quinis, seniis diebus leniter affricentur, stigmata circa exhalcerationem delect. HARD.

EXCVRSVS I

DE ELLEBORO.

Ad ea Plinii verba, lib. XXV, cap. 21:

Prima duo (genera) sunt, candidum et nigrum, etc.

Ellēboros, vel illēboros, vel ellēboros, Graecorum; elleborus, aut helleborus, et veratrum Latinorum, radices suae apud Graecos Latinosque unitatissimae; quarum duo genera distinguebuntur, album scilicet, et nigrum. Verum licet vulgarissima fuerint haec remedia, ob insignem purgandi virtutem, eorum tamen mentio adeo manea est et obscurae apud Antiquos, ut quaeam sint plantae ex quibus illa medicamenta extraherentur, vix diuidari possit.

Ellebori apud Theophrastum historia manca est et truncata; ac proinde ex ea perparum lucis ad hasce plantas detegendas expectandum est. Apud Dioscoridem ellebori albi descriptio veratro nostro satis apte convenit: sed eius de nigro narratio, nigro recentiorum elleboro minus congruens videatur. Nigri enim ellebori folia, inquit Dioscorides, viridia sunt, platanī similia, sed minora, foliis spondylii proxima, pluribus divisuris scissa, nigriora et subaspera: caulis asper, flores candidi, aut purpurascentes, racematis cohaerentes, semen intus cuici quod et Anticyraei sesamoides vocant, et in purgatione adiubent. Radices subsunt tenues, nigras, velut e capitulo quiodam cepae simili dependentes, quarum etiam usus est.

Ex hac descriptione, nostrae ellebori nigri species minima dignosci possunt. Folia enim non sunt platanī minora, nec spondylio similia, nec florem ferunt racemosum, nec caulem asperum. Vnde concludendum est, nos nigro Dioscoridis elleboro carere, aut fortasse corruptum esse et depravatum hujus auctoris textum.

In officinis vero duo ellebori genera hodie reperiuntur, quae colore, ut olim, distinguuntur, album et nigrum.

Elichorum album, seu veratrum album, Off. radix est oblonga, tuberosa, aliquando pollice crassior, foris fusca, intus alba, numerosis attingantibus fibris stipata, sapore acri, paululum amaricante, subadstringente, ingratu et tanacoso.

Planta, quae veratrum flore subviridi, Inst. R. H. Elleborus albus flore subviridi, C. B. P. ex radicibus fibrosis, albis, numerosis, e capite veluti buiboso et subluteo pendentibus, caulem profert cubitum supersnilem, tenuem, rectum, siccum, ex quo alternatim nascuntur folia, plantaginis aut gentianas forma, spithamas duas longa, haud multo angustiora, liris densissimis striata, ac veiuti plicata, subbirsuta, dilute virentia, rigidiuscula, basi fistulosa, caulem ambientia. A medio ferme caule ad cacumen flores ex sororum

alis racematis prodeunt rosacei, ex petalis senis in orbem positis conditi, herbaeo colore albicantibus: horum medium tenent stamina sex pistillum eingentia, quod deinde mutatur in fructum, in quo velut in capitulum colliguntur tres vaginae compressae, membranaceae, semiunciam longae, semina continentis oblonga, canticantia, grana tritie similia, marginata, et quasi alia foliacea cineta.

Alia est veratri albi species, quae veratrum, flore atrorubente, Inst. R. H. Elleborus-albus, flore atrorubente, C. B. P. Elleborum album, flore nigro, I. B. Elleborum album, floribus atrorubentibus, praecox, Lobel. Icon. nuncupatur. Folii longioribus, tenuioribus, magisque cadueis; caule procriore, pauci-ribus foliis cincto, floribus atrorubentibus, a priore differt. Luxuriat in omnibus Galliae montibus, Alpibus praesertim, et Pyrenaeis.

Elleborum nigrum, et veratrum nigrum, Officin. quod et melampodium Graecis dicitur a Melampo quadam (sive medicus, sive pastor fuerit), qui primus purgationem instituit: unde $\alpha\beta\delta\pi\tau\varsigma$, id est, purgator nominatus fuit, et hocce medicamento Proeti-filias in surorem actas personavit. Radix est tuberosa, nodosa, ex qua velut ex capite numerosae pendent fibrae, denseae, foris nigrae, intus albae, sapore acri cum amaro coniuncto, et nauseam quasi provocante, odore vero, dum recens est, vehementi.

Plauta dicitur Elleborus niger, angustioribus foliis, Inst. R. H. Elleborus niger, flore roseo, C. B. P. Ex radice nascentur folia pediculo spithameo, crasso, succulento, tereti, punctis purpureis ut dracunculi maioris notato, appensa, ad pediculum usque iu novem, ut plurimum, partes digitatim divisa, quasi totalem foliolam, rigida, laetitia, obscure virentia, et serrata, praesertim a media parte ad apicem usque. Singulas autem partes foliorum ellebori non male foliis laurini comparari possunt, si seorsim spectentur. Caule prorsus caret: sed flores singulares, vel bini, pediculo 4, 5 vel 6 uncias longo innituntur, rosacei, ex 5 petalis, ut plurimum, conflati, subrotundati, primum albidis, deinde purpurascensibus, postremo virescentibus, nullo calyce suffulti. Horum medium occupat numerosa stamporum congeries, inter quam et petala adest corona quedam duodecim corniculorum subluteorum, quae sesquilineam longa sunt, cum ore oblique inciso. In centro vero staminum adest pistillum quinque vel sex conflatum siliculis, quae deinde abeunt in siliqua membranacea, corniculatas, in capitulum congestas, tomidas, rufescentes, dorso elato et quasi foliacet, in hanum veluti tenuato: fibris autem semicircularibus et transversis muoviuntur, quarum contractione in duas valvas intropastantes aperiuntur. Quaelibet enim siliqua revera musculus est biventer et concavus, teudine fixo extrosum seu in dorso positio, mobili vero introrsum. Semina gemina serie disponuntur in cavitate siliquae, ovala, duas lineas longa, splendentia et nigricantia. Nascitur in Alpibus et Pyrenaeis, et frequenter colitur in hortis, non tantum ob florum venustatem, sed etiam ad usum.

Alia est ellebori nigri species, quam C. Tournefort legitimum elleborum nigrum Hippocratis et Antiquorum esse arbitratur; quum frequenter occurrat non solem in Anticyris insulis, quae sunt e regione montis Oltiae, in sinu Maleaco qui nunc vocatur, le golfe de Zetoum, non longe ab insula Euboëa, Negrepont; sed etiam frequentius nascatur in oris Ponti Euxini, et vulgarissimus sit ad radices montis Olympi in Asia, circa celeberrimam civitatem

quae Prusa vocatur. Ab eo voestur Elleborus niger orientalis, amplissimo folio, caule prossimil, flore purpurascente, Cor. Inst. B. H. elleborus niger orientalis, Bellonil. Huins radices similes sunt radicibus ellebori nigri supra recensiti, sed crassiores, longiores, aeruginis et odoris plane expertes, ac insigni amaroro donatae: folia aliudem formae, sed longe ampliora, pedatis ferme. Caulis pedem superat ramosus; flores prorsus similes profert, quibus semina et capsule paretes succedunt.

Pro radicibus ellebori nigri legitimi nonnunquam utuntur (¹) radicibus ellebori nigri tenuisili, bimphibalmi flore, C. B. P. sed perperam. Nam radices huius plantae, quae ad ranunculi foenieulaceis foliis, ellebori nigri radice, H. R. Monspel. Inst. R. H. nequam purgant, et a Dodonaeo et ab ipso C. Tournefortio observatum fuit. Vnde elleboro nigro legitimo potius substitui debent radices ellebori nigri hortensis, flore viridi, C. B. P. et ellebori nigri foetidi, C. B. P. quales Patiosios ex Arverniae moobibus asportari solent.

Hoc planta, quae ellborus niger hortensis, flore subviridi, C. B. P. elleborus niger vulgaris, flore viridi vel berbaceo, radice diurna, l. B. veratrum nigrum, secundum Dodon: cuius folia foliis ellebori nigri angustioribus foliis, Inst. aemula sunt, sed angustiora, nigriora, ambituque toto serrata: exalem habet pedem plus minus altum, in ramulos cacumine diviso; a quibus flosculi deorsum nutantes dependent, minores, coloris e pallido berbacei: radice fibrosa aliquanto tenuiore, minus nigricans.

Hactenus noster Geoffroyus, Mater. medie. tom. II, pag. 158; et 220e, pro tempore quo scribebat, docte et luculenter; in describendis enim certiusque definiendis ellebori, tum albi, tum nigri speciebus, quibus Veteres utebantur, parum aut nihil fere admittimus apud Recentiores occurrit. Operae tamen primum credidimus ex medic. Scientiar. Diction. escerpere, quae de planta, apud Antiquos celebratissima, Dr. Pelletan, seri certe indicio scripsit.

Ellébore, nom d'une plante dont la racine employée de temps immémorial en médecine, a été préconisée par les Anciens comme un remède puissant dans un grand nombre de maladies, et particulièrement pour le traitement de la folie, d'où vient, suivant Joubert, le nom de *veratrum* (quod mentem vertat.)

Accoutumés à environner de fictions les découvertes importantes, les Grecs ont dit que les filles de Proetus devenues folles par la colère de Bacchus, avaient été guéries par le berger Mélampe, en leur faisant boire du lait de ses chèvres qui avaient mangé de l'ellébore: Leclerc (*Hist. de la Méd.*) trouva dans cette fable le premier exemple d'une purgeation, et pense expliquer par là le surnom de *xabaptēs*, quelquefois appliqué à Mélampe, comme un a donné celui de *Melampodium* à l'ellébore.

Les Anciens connaissaient deux espèces d'ellébores, le blanc et le noir,

(1) Elleboro nigro saepe substituuntur *Elleborus viridis*, cuius radix amara, acerba, magisque insueosa; *Adonis vernalis* (*Elleborus Hippocraticus* falso dicta) *Aconitum spicatum*, *Trollius Europaeus*, *Atantia maior*; *Aconitum Napellus*, quae planta est venenatissima. Conf. nov. Act. Academ. nat. Curios. tom. VI, pag. 144. sq. Schreber ad Mat. med. Linn. Ed. P.

distinction tirée de la couleur de la racine : le blanc ne se trouvait, suivant Théophraste, que dans une partie du mont Oeta, qu'il nomme Pyra : nous manquons absolument de renseignements sur l'espèce et les caractères de cette plante, les descriptions que nous en ont laissées les Anciens sont trop vagues pour nous instruire. Les Latins donnaient aux deux espèces le nom de *veratrum*, ou d'*elleborus* indifféremment ; de nos jours on connaît le *Veratrum album* L. et le *Veratrum nigrum* L. ; mais aucun des deux ne présente les caractères des ellébores.

Il reste à savoir si les Anciens confondaient notre ellébore et notre *veratrum* sous le nom commun d'ellébore, question parfaitement indécise, puisque les botanistes disent qu'ils ne connaissent pas l'ellébore blanc des Anciens (Desfontaines, *Choix de plantes*, etc.) tandis que le professeur-Pinel ne fait pas de difficulté de regarder le *Veratrum album* L. (1) comme l'ellébore blanc des Anciens (*Encycl. Méth.*). Quant à notre *Veratrum nigrum*, (2) il n'a jamais été confondu avec aucune espèce d'ellébore.

Quo qu'il en soit, l'ellébore blanc était fort employé par les médecins grecs comme vomitif, purgatif, et propre à guérir les maladies longues, et surtout les affections mentales. Celse recommande de ne pas le donner en été ni en hiver, ni surtout dans les maladies accompagnées de fièvres ; mais il est bon de remarquer que ces précautions s'appliquent à tous les purgatifs énergiques, et ne sont pas particulières à l'ellébore, comme on pourrait le conclure de la manière dont on a cité cet auteur : il établit en effet, liv. XI, chap. 42, que dans les maladies où il y a fièvre, on doit préférer, aux purgatifs proprement dits, les moyens qui noisettrent et qui lâchent le ventre.

Il faut remarquer que l'ellébore blanc était plus particulièrement employé comme émétique ; au reste, il régne dans les relations de l'antiquité une grande incertitude à cet égard, puisque d'une part, Mésué dit que les hommes ne peuvent pas supporter l'ellébore blanc, tandis que Pline le trouve moins violent. (3)

Quant au *Veratrum album* L. qu'il soit ou non l'ellébore blanc des Anciens, on en fait peu d'usage en médecine, on ne l'emploie guère que dans l'art vétérinaire, et on le regarde comme analogue dans ses effets à l'ellébore noir.

La racine du *Veratrum album* est blanche, fusiforme, et garnie de ramifications nombreuses ; elle est grise en dedans ; sa saveur est acré et nauséabonde ;

(1) *Veratrum album* (*Hexand. trigyn. gen. 882 Pers. Colchicae. Iuss.*). Habitat in Austria, Helvetia, Italia, Gracia, etc. Russis quoque, Sibiria, et America boreali; in montosis ad rivulos. Planta Linnaen acris, nauseosa; cui vis drasticus, emetica, sternutatoria; sed evanescit usus Conf. Mat. med. pag. 263, edit. Schreber. Eo. P.

(2) *Veratrum nigrum*. Habitat in Sibiriae, Hungariae, etc. apricis siccis. Ed.

(3) Immo vero Plinius, lib. XXV, cap. 23 : « Album optimum, inquit, quod celerrime movet sternumenta: sed multum terribilis nigro, praecepit si quis apparatus potiorum apud Antiques legat; contra horrores, stranguulatus, intempestivas somno vires, singultus infinitos aut sternumenta, stomachi dissolusiones, tardiores vomitus aut longiores; exiguis aut nimis, etc. » Eo. P.

elle excite de l'ardent dans la gorge ; elle est en général indiquée comme vénéneuse, émétique, drastique et sternutatoire.

L'infusion de cette racine est rouge et amère ; elle produit, quand on l'administre sans précaution, la cardialgie, les tronchées, etc. comme l'ont éprouvé Bergius et Conrad Gesner : ce dernier a pourtant vanté à l'égard des Anciens les vertus de ce médicament ; il dit en avoir obtenu constamment les plus heureux effets, comme alexitère, déobstruant, etc. Il l'administrait, ou le prenait fréquemment lui-même, en infusion dans du vin de Caudie, ou dans l'oximel. L'illustre médecin de Zurich, aussi laborieux qu'érudit, n'avait pas craint d'imiter les Anciens dans l'usage des moyens les plus énergiques : aussi eut-il de grands succès dans le traitement des maladies qui échappent à une médecine plus facile et plus timide.

L'ellébore blanc était employé avec les mêmes préparations et aux mêmes doses que l'ellébore noir dont nous allons parler. Malgré l'exemple de Gesner, l'usage du *Veratrum album*, qui remplace l'ellébore blanc parmi nous, est entièrement tombé en désuétude ; sans motif bien raisonnables ; il est encore de quelque usage contre la gale des chevaux et des boeufs.

L'ellébore noir, particulièrement employé par les Arabes, quoique mal décrit par Dioscoride, se reconnaît mieux que le blanc. Pliné s'accorde avec cet auteur pour comparer ses feuilles à celles du platane, en ajoutant qu'elles sont plus petites, plus foncées, et plus divisées. Théophraste dit qu'on le trouvait partout. Tout confirme qu'il était commun aux îles d'Anticyre, sur le mont Olympe, sur les rives de la Mer Noire, dans l'Enée, dans la Béotie, etc. Celui d'Anticyre était préféré, et l'on se rendait dans une ville de ce nom, pour se faire traiter de la folie, tellement qu'elle était devenue en quelque sorte les Petites-Maisons-de-la-Grecce.

La racine de cet ellébore était noire en dehors et blanche en dedans ; les branches ou chevelus qui en partaient, suivant Dioscoride, comme d'une petite tête, étaient préférés au tronc lui-même ; on le choisissait sans tache et bien sain ; on évitait de l'employer trop récent ou trop ancien ; dans le premier cas il produisait la strangulation, dans le second il avait perdu une partie de ses vertus.

On l'administrerait en substance, après l'avoir fait macérer dans l'esu et sécher à l'ombre ; la dose était de huit oboles (quatre-vingt-seize grammes,) à deux ou trois drachmes ; on pensait qu'en moindre quantité il causait plus d'accidents, sans doute parce qu'il ne faisait pas vomir, ce qui est d'accord avec la méthode de donner la décotion à ceux chez lesquels cette évacuation n'arrivait pas assez vite. On le faisait prendre dans de l'oximel, dans des gâteaux, dans des aliments. On y ajoutait des substances propres à diminuer son action irritante, ou à augmenter son action purgative ; ou y joignait aussi des aromates pour en déguiser la saveur.

L'ellébore en substance était particulièrement appliqué au traitement des névroses des fonctions cérébrales ; on le donnait encore en extrait préparé avec le miel, en infusion dans le vin, dans le mout, etc. mais dans ce cas on l'augmentait la dose proportionnelle.

Nous connaissons maintenant six espèces d'ellébore, qui forment un genre dans la famille des renoncées, I. Ces plantes croissent naturellement dans

les pays arides et montagneux, on les cultive dans les jardins pour la beauté de leur port et de leurs fleurs. Ces six espèces (1) sont :

L'ellébore d'hiver, qui n'est point employé en médecine.

L'ellébore noir, qu'on a pris pour celui des Anciens, et qu'on emploie dans les préparations modernes.

L'ellébore vert, dont les caractères se rapprochent assez de celui des Anciens, mais qui en diffère par ses feuilles radicales moins dures, moins grandes et moins épaisses, et surtout par ses fleurs beaucoup plus petites, et qui ne sont pas ornées de rose.

L'ellébore fétide, ou pied de griffon, qu'il importe de ne pas confondre avec les autres : le docteur Bissel qui l'a recommandé comme un excellent vermifuge, en donnait les feuilles desséchées en nature à la dose de quinze grains, ou l'infusion des mêmes feuilles à celle d'un gros.

L'ellébore livide, sans usage ; et enfin, l'ellébore oriental, qui paraît être le véritable ellébore noir des Anciens. Les botanistes ne purent réussir à faire édifier, avec les descriptions des Anciens, aucune des espèces ronnues, jusqu'à l'époque où le célèbre Tournefort, pendant son voyage du Levant, crut avoir reconnu l'ellébore des Grecs, il se fonda : 1° sur ses caractères ; 2° sur ce qu'il l'a rencontré seul et très-abondant dans tous les lieux d'où on le tirait autrefois ; 3° sur l'analogie de ses effets, qu'il a essayés, en le donnant à plusieurs Arméniens. Voici la description qu'il fait de sa racine :

« La racine de cette espèce d'ellébore, que les Turcs appellent zaptéme, est un tronçon gros comme le pouce, couché en travers, long de trois ou quatre pouces, dur, ligneux, divisé en quelques racines plus menues et tortueuses. Toutes ces parties poussent des jets de deux ou trois pouces de long, terminés par des oeillets ou bourgeons rougeâtres ; mais le tronçon et ses subdivisions sont noirâtres en dehors, et blanchâtres en dedans ; les fibres qui les accompagnent sont touffues, longues de huit ou dix pouces, grosses depuis une ligne jusqu'à deux, pen ou point du tout chevelues. »

« Les plus vieilles sont noirâtres en dedans, d'autres sont brunes ; les nouvelles sont blanches, les unes et les autres ont la chair cassante, sans arêté ni odeur. »

Tournefort ne s'est pas contenté d'examiner cette plante en botaniste ; il dit que son extrait est brun, résineux et trèsamer ; et il conclut, de quelques effets nuisibles qu'il a produits, que l'on doit rabattre de la haute opinion que les Anciens nous ont donnée de ce remède.

On fait usage de nos jours des racines de l'ellébore noir et du *Veratrum album* L. et de quelques autres espèces, qui sont confondues dans le commerce ; on les tire plus particulièrement de la Suisse ; on ne les administre

(1) *Helleborus*, seu *Elleborus hirculus*, flore flavo. Habitat in Helvetia, Italia, Austria. *Helleborus niger*, flore albido. Habitat in Gallia, Austria, Etruriae, Apennini aspectis. *Helleborus viridis*, flore vultante viridi. Habitat in montibus Vignensis, Euganeis. *Helleborus foetidus*. Habitat in silvis. *Helleborus lividus*. Habitat in Corsica. *Helleborus Orientalis*, flore purpurascente. Habitat in Oriente. Omnes ex *Polyand. polygyn.* gen. 1366 Pers. Ranunculacear. ordine Juss. Sunt et *Helleb. ranunculinus*, purpurascens, etc. de quibus hic nihil, praeter nomen, dicendum. Ed. P.

jamais en nature, mais leur extrait entre dans la composition de quelques remèdes, dont les auteurs ont eu pour but de préparer et d'associer l'ellébore, de manière à corriger ses propriétés délétères; la petite dose de ce médicament qui entre dans ces préparations, l'incertitude de sa qualité, et les opérations préliminaires qu'on lui fait subir, ont presque réduit à la nullité un moyen héroïque chez les Anciens.

L'ellébore noir, tel que nous l'avons, entre dans la composition des pilules balsamiques de Stahl, du sirop de pomme éléborisé, de l'extrait panthimagogus de Croilius, des pilules de Starkey, des pilules tartarisées de Wedelius, toutes préparations reléguées dans les anciens formulaires, et dont on ne fait plus aucun usage.

Il n'en est pas de même des pilules toniques de Bacher: elles sont composées d'extraits d'ellébore préparé suivant une méthode particulière, et incorporé avec la myrrhe et le chardon béni. Leur efficacité a été bien reconnue dans certaines hydrospisies.

Les propriétés chimiques de notre ellébore noir ont été examinées par Neumann, par Cartheuser et par Boulduc.

La décoloration de cette racine est très-rouge et fort amère, le sulfate de fer en fonce la couleur.

Son eau distillée a une odeur acré et piquante, elle est fortement irritante. Son extrait brûlant et amer est fort abondant, et toute la partie extractive peut être obtenue indifféremment par l'eau ou par l'alcool. Boulduc a observé qu'après l'action de l'alcool, l'eau n'enlève plus rien, il remarque que l'extrait résineux purge peu, mais avec beaucoup d'irritation; tandis que l'extrait préparé à l'eau purge bien et utilement.

Ces recherches sont très-imparsées, d'abord parce qu'on a examiné un ellébore qui n'est pas celui des Anciens; ensuite, parce que les essais de Boulduc, qui datent de 1701, ont été faits dans l'enfance de la chimie; on peut cependant en tirer ces conclusions importantes:

1° Que l'ellébore contient un principe volatile, abondant lorsque les racines sont fraîches, et qui diminue par la dessiccation; que ce principe passe avec l'eau distillée; que par conséquent on en diminue la proportion par des ébullitions répétées;

2° Que c'est ce principe qui agit sur le système nerveux, puisque l'eau distillée contracte cette propriété;

3° Que ces vertus gisent particulièrement dans la portion résineuse, puisque l'extrait alcoolique purge peu et avec irritation;

4° Que l'ellébore contient un autre principe qu'on obtient par l'eau, que l'on sépare du premier par de longues ébullitions, et qui est simplement purgatif.

Ces considérations expliquent les différentes méthodes de préparer l'ellébore et de l'administrer; elles montrent comment les Anciens pouvoient l'appliquer avec succès au traitement de maladies qui semblent absolument difécentes, comme la manie et l'hydrospolie, et elles ne nous permettent pas de les confondre dans la classe nombreuse des drastiques.

On entend par elléborisme l'ensemble des procédés mis en usage par les Anciens pour l'administration de l'ellébore. L'action énergique de ce végétal paraissait d'une telle importance, que l'elléborisme forme une des parties les

plus essentielles de la thérapeutique des Anciens ; il nous offre un modèle de leurs principes dans l'art d'appliquer les médicaments, d'autant plus intéressant à étudier, que la médecine actuelle, malgré sa tendance au retour vers la méthode hippocratique, s'éloigne davantage, en ce point, de la médecine grecque.

Les Anciens ne regardaient pas seulement l'ellébore comme un émétique ou un purgatif ; ils lui attribuaient des vertus particulières qui s'exerçaient par son mélange avec le sang, comme on le voit dans *Actuarinus*, qui dit que sa principale action est d'enlever au sang, lorsqu'il lui est mêlé, tout ce qu'il peut contenir de vieil et qui ajoute même, en indiquant la méthode de l'administrer, que si l'on veut obtenir une bonne purgeation, il faut y joindre la scammonée.

C'était donc à une action générale sur l'ensemble de l'organisme que les Anciens attribuaient les effets de l'ellébore : les secousses violentes, et les effets variés qui accompagnaient ou suivaient cette action, autorisaient cette idée ; son influence particulière sur le cerveau et les nerfs produisait les vertiges, la strangulation, l'évanouissement ; sa présence dans l'estomac donnait lieu à une énorme sécrétion de pituita, et les évacuations subseqüentes n'étaient qu'une circonstance accessoire de son action, circonstance qui souvent n'était déterminée que par des moyens étrangers.

La série des procédés mis en usage dans l'elléborisme nous prouvera que les Anciens étaient dirigés par ces principes, dans l'administration d'un remède dont on aurait une idée très-fausse en le considérant seulement comme émétique ou purgatif.

Les Anciens employaient particulièrement l'ellébore au traitement des maladies qui sont maintenant connues sous le nom de névroses des fonctions cérébrales, comme la manie, l'épilepsie, l'hypocondrie, l'apoplexie, l'hydrophobie, etc. Ils l'employaient aussi dans quelques affections chroniques, comme la sciatique, la goutte, les douleurs de tête ; dans quelques maladies de la peau, comme la lèpre, etc. et même au traitement de quelques affections cancéreuses, puisque Oribase, qui met en doute son utilité pour les ulcères, convient qu'il a vu une femme guérie d'un cancer par la bonne administration de l'ellébore.

Hippocrate conseille l'ellébore dans les premiers jours d'une grande fracture ou luxation ; et si, dans ce cas, on le considère seulement comme purgatif, on trouve le père de la médecine d'accord avec les chirurgiens de nos jours, qui conseillent une évacuation dans les grandes blessures, pour éviter l'embarras gastrique qui en est si souvent la suite.

L'époque de la maladie où les Anciens plaçaient l'usage de l'ellébore, dépendait de la marche et de la nature de l'affection. Ils s'empressaient de l'administrer dans l'épilepsie, parce que le retour des attaques pouvait produire la manie, l'idiotisme, ou l'incurabilité ; ils eu retardaient l'usage dans les affections irrégulières et mal déterminées, enfin, dans les maladies régulières et périodiques ; on choisissait le temps où un accès venait de finir ; dans tous les cas on avait égard à l'état actuel de force ou de débilité du malade, aux saisons et aux heures de la journée ; on se laissait même influencer par des idées superstitieuses sur le cours des astres. C'est ainsi qu'on préférait, pour administrer un purgatif, le temps du décroissement de la lune.

Les Anciens proscrivaient l'usage de l'ellébore dans certaines circonstances qui se rapportent toutes à un état d'excitation violente ou de faiblesse du malade ; c'est ainsi qu'Hippocrate nous a laissé, dans ses préceptes, dont la sagesse porta particulièrement sur les choses dont il faut s'abstenir, d'utiles avertissements de ne point administrer l'ellébore, à ceux qui sont débiles et lymphatiques, à ceux qui ont la vue faible, à ceux dont les oreilles tintent, etc. effections qui, le plus souvent, viennent de la faiblesse ou le prohbitent ; tandis que d'autre part il dit : « Ne donnez pas l'ellébore à ceux qui ont une forte santé ; car il leur donne des convulsions. »

On peut en conclure que l'ellébore, substance très-actif, exigeait, dans l'individu soumis à son usage, une réaction proportionnée à l'énergie du médicament, et qu'une pareille lutte pourrait devenir dangereuse chez un individu fortement constituté.

L'usage de l'ellébore, dans le traitement de la folie, a donné lieu au proverbe *Navigore Anticyras*, parce qu'on tirait le meilleur ellébore des îles d'Anticyrè ; et notre poète fabuliste, nourri de la lecture des Anciens, auxquels il emprunte sans cesse des tourtures ou des images, a fait dire par la lièvre, à la tortue, qui veut lutter avec lui de vitesse :

Ma compère, il vous faut purger
Avec quatre grains d'ellébore.

Hérophile disait, au rapport de Galien, que les médicaments n'étaient rien quand ils étaient mal administrés, mais qu'ils étaient les moins redoutables, quand leur application était sagacement dirigée.

Sur ce principe, les Anciens apportaient le plus scrupuleuse attention et les soins les plus détaillés à préparer le malade à l'administration de l'ellébore ; ils disaient que, pour éprouver les bons effets, l'homme devait être fort et courageux, que ses humeurs devaient être fluides et son estomac disposé à vomir facilement.

Sans rien décider sur l'importance et la sagesse des préparations qui précédaient l'administration de ce remède, je vais exposer la méthode des Anciens ; ils étaient trop bons observateurs, et nos théories sont trop incertaines, pour qu'il soit permis de condamner sans examen, dans leur conduite, les choses même qui nous semblent inutiles ou ridicules.

Lorsqu'un malade devait prendre l'ellébore, on commençait par l'évacuer doucement ; on la nourrissait bien pendant quelques jours, puis on le faisait vomir, en choisissant le temps du déclin de la lune ; on rétablissait le vomissement cinq jours après, puis on rétablissait les forces par une bonne nourriture pendant un mois ; on recommençait alors la même série d'évacuations, de trois et trois jours ; après le dernier vomissement, on donnait un jour de repos, pendant lequel on faisait prendre au malade un lavement, un bain, et quelque nourriture ; le lendemain on administrait l'ellébore après une friction huileuse sur tout le corps.

Les vomissements dont nous venons de parler étaient toujours suivis après le repas du soir ; car les Anciens pensaient que la condition la plus favorable à cette évacuation était la plénitude de l'estomac ; on les déterminait par un moyen mécanique, ou par l'action d'un vomitif ; dans le premier cas on

nourrissait le malade d'aliments doux et miellés, accompagnés de boissons de même nature, en évitant avec soin tout ce qui pouvait être astringent; on faisait suivre le souper d'une promenade, et au retour on déterminait le vomissement par l'introduction des doigts ou d'une plume dans l'arrière-bouche; l'évacuation était en général facile et abondante.

D'autres fois, après une nourriture et des boissons du même genre, on faisait manger au malade une livre et plus de raforts; on faisait succéder la promenade, un peu de repos, et des mouvements circulaires qui provoquaient des nausées: alors une plume ou les doigts complétaient l'effet, et des mucoïdes abondantes étaient rejetées avec le rafort; on éloignait la saveur désagréable de ces substances par un gargarisme, et on sollicitait un sommeil réparateur, par le repos et par des attouchements sur les jambes et sur les pieds.

Si nous comparons cette manière de faire vomir avec celle qui est mise en usage de nos jours, nous les trouvons très-différentes. Les médecins modernes attendent le moment de la vacuité de l'estomac, et donnent le vomitif le matin à jeun, au lieu de l'administrer après un repas: l'état du ventricule, dans ces deux cas, diffère sous deux rapports.

1° Le développement de sa cavité, dans le cas de plénitude, facilite les effets de sa contraction et de celles des parois abdominales; mais cette différence est devenue moins essentielle depuis que nous savons que, pendant les nausées, l'estomac se gonfle d'air. La seconde différence, plus importante, consiste dans le degré de sensibilité et de vie de l'organe vide ou plein; l'estomac, rempli d'aliments, est excité par leur présence; il s'anime de forces propres à réagir sur ces substances; ses sécrétions augmentent à proportion, la peau se refroidit; en un mot, une grande partie de la vie générale semble se concentrer sur l'organe qui va exécuter l'œuvre importante de la digestion. Je laisse aux médecins habiles à décider s'il est indiqué d'agir par un vomitif sur un organe déjà stimulé à ce point, ou d'appliquer le même agent à l'estomac vide et en repos.

Le choix et le mode de préparation de l'ellébore n'exigeaient pas de la part du médecin moins d'attention que le traitement préliminaire dont nous venons de parler.

On distinguait les ellébores par le lieu d'où on les tirait; celui d'Anticyre et du mont Oeta était préféré; venait ensuite celui de Sicile. Quant à la véritable indication de l'espèce, les descriptions des Anciens sont trop confuses pour nous éclairer; Dioscoride confond probablement l'ellébore noir avec le blanc. Quoi qu'il en soit, il paraît que les médecins grecs employaient le blanc, et que les Arabes préféraient le noir; en sorte que, suivant l'observation du savant professeur Pinel, on doit, lorsque les Arabes l'indiquent sans épithète, entendre le noir, tandis que c'est le blanc dont veulent parler les médecins grecs dans le même cas; pour Hippocrate, qui se fait toujours distinguer par son exactitude et sa précision, il a fait usage de l'un et de l'autre, mais il a en presque toujours le soin de les spécifier par une épithète.

Quelle que fut l'espèce d'ellébore dont on faisait usage, on le choisissait bien sain, sans aucune tache, et cueilli depuis quelque temps; car on pensait qu'il suffissoit lorsqu'il était frais. On préférait au tronc lui-même les petits

ramous qui partent de la racine, et on les divisait d'abord suivant leur longueur, ensuite en fragments plus ou moins gros.

Les Anciens nous ont transmis plusieurs méthodes de préparer l'ellébore, qui toutes avaient pour but de lui enlever une partie de ses principes irritants, et de l'associer à d'autres substances pour modérer ses effets et couvrir sa saveur. En voici quelques-unes:

Artuanus dit qu'il faut faire macérer l'ellébore dans un peu d'eau, le faire sécher à l'ombre, après avoir séparé l'écorce de la petite moelle, et l'administrer ensuite à la dose de deux ou trois gros, plus ou moins, avec de l'oxytöl et quelques graines ammatiques; mais que si l'on veut obtenir une bonne purgation, il faut y joindre la scammonée.

Hérodote rapporte la formule suivante : on fait bouillir une livre d'ellébore dans neuf livres d'eau ; on réduit au tiers, on ajoute trois livres de miel, on réduit encore, et on donne six drachmes de cet extrait, qui purge sans danger.

Autilius conseille son infusion faite à froid pendant trois jours, comme tonique.

Ou Je donnait aussi en décoction dans le vin ou dans le miel.

Ou on faisait des suppositoires, des pessaires, qui provoquaient le vomissement, des emplâtres qui agissaient par absorption, comme les lotions sur les membres goutteux.

Lorsqu'on le donnait en substance, on avait égard au volume des fragments ; ils étaient gros pour agir avec douceur, menus quand on voulait purger vivement.

On doit admirer le zèle et la patience des Anciens dans le concours des moyens accessoires qu'ils mettaient en usage pour modifier et diriger l'action de l'ellébore pendant son effet ; pour en avoir une idée claire, il faut se rappeler que son action curative devait s'exercer pendant son séjour dans l'estomac, que le vomissement était le dernier effet de cette action, et que par conséquent il importait de le retarder assez pour donner au médicament tout le temps d'agir sur le système en général : et que d'une part cette vive influence de l'ellébore sur l'économie animal, se prononçant par des symptômes dont quelques-uns pouvaient devenir dangereux, il était essentiel de se procurer tous les moyens possibles d'arrêter à temps des effets trop violents.

Ainsi, les ressources accessoires au médicament lui-même consistaient dans une réunion de moyens qui pussent au besoin ralentir ou arrêter le vomissement ; un lit horizontal, un incliné, un autre suspendu, des plioies d'oie, des huiles de cyprès, de roses, d'iris, des ventouses, des éponges imprégnées de mélilot, des sternutatoires, des suppositoires, des clystères purgatifs et anodins, des emplâtres, de l'eau chaude, une infusion d'ellébore, du vin d'absinthe, et des gantlets de cair dont les doigts allongés pouvaient s'introduire dans l'arrière-gorge, étaient préparés à l'avance, et seraient, suivant le besoin, à produire un de ces deux effets ; on y joignait les frictions mannelles, la traction des membres et les coups sur l'estomac;

enfin des moyens moraux, capables de calmer ou d'exciter, tels que des contes agréables, ou des injures et des provocations.

On appliquerai facilement ces divers moyens en suivant la marche ordinaire des symptômes pendant l'action du médicament. D'abord, chaleur à l'estomac et à la gorge, salivation abondante, prolongée pendant une heure, vomissement de matières pituitées, éjection des aliments et de l'ellébore, vomissement renouvelé de pituite et de huile, puis de huile pure.

Pendant ce temps, face rouge, veines gonflées, pouls lent et déprimé, hoquets plus ou moins violents : après ces effets, le pouls se relevait, la face revenait à son état naturel, et souvent il survenait encore des vomissements moins pénibles que les premiers.

Telle était la marche convenable et désirée de la médication ; mais, si le malade paraissait disposé à vomir trop promptement, on le tenait en repos ; on lui faisait des frictions sur les jambes ; on lui faisait boire, de temps en temps, un peu d'eau et d'absinthe, on lui appliquait même des ventouses le long de l'épine et sur l'estomac ; on calmait l'esprit par des contes flatteurs.

Dans le cas contraire, le vomissement n'arrivant pas au bout d'un assez long séjour du médicament dans l'estomac, son action trop prolongée, pouvait produire un sentiment de strangulation, un resserrement de la gorge, la perte absolue de connaissance ; pour prévenir ces inconvenients ou en diminuer les effets, on introduisait dans la gorge de longues plumes d'olie, ou les gantellets trempés dans l'huile de cypres, on allongeait les membres, on frappait l'estomac, on faisait boire le mélécrat en abondance avec la rue, on frottait les doigts avec l'huile de cypres ou la scammonée, on plaçait le malade sur le lit suspendu, et on l'agitait transversalement, en imitant le roulis d'un yaïssau.

On faisait boire la décoction d'ellébore, on appliquait des suppositoires irritants, et l'on donnait des clystères purgatifs.

Si le malade perdait le sentiment, on ourrait les dents avec de petits coins de bois pour introduire la plume ; ou l'on déterminait de violents éternuements avec la poudre d'ellébore ou de l'euphorbe ; ces moyens étaient ordinairement suivis d'une abondante éjection qui calmait tous les symptômes ; mais, dans le cas contraire, on avait recours à la dernière ressource, qui consistait à faire sauter le malade dans une couverture tendue par des hommes vigoureux, et à le faire ainsi rouler sur lui-même, moyen qui manquait rarement son effet, mais après lequel on regardait comme sans ressource ceux qu'il n'avait pas rappelés à la vie.

Ce terrible appareil d'accidents et de remèdes, vivement tracé par les Anciens, semble fait pour effrayer le médecin et l'éloigner de l'emploi d'un pareil moyen ; mais nous devons penser que les symptômes graves étaient très-rares, ou que les Anciens attachaient une grande importance aux propriétés curatives de l'ellébore, puisqu'ils ne laissaient pas d'en faire un fréquent usage.

Un médicament qui agissait avec tant de force sur le système nerveux, pouvait laisser des traces fâcheuses, aussi survenait-il quelquefois un hoquet persistant et accompagné d'un spasme général ; on administrait alors la rue

avec le malicrat, on faisait des frottements sur les membres, et on y appliquait des ligatures, on posait des ventouses le long de l'épine, on cherchait à changer la disposition nerveuse par des sternutatoires, des frayeurs subites, des injures violentes, etc.¹

Une autre sorte de l'elléborisme² était la spasme des muscles, il avait ordinairement son siège dans ceux des membres et de la mâchoire; alors on faisait usage des bains, des applications émollientes, des frottements et applications de la malte avec une compression graduelle, et même des antispasmodiques, comme le castoréum, qu'on employait à l'intérieur et à l'extérieur.

L'elléborisme des Anciens dont je viens de tracer une légère esquisse, conduit à des réflexions sur la thérapeutique en général et sur l'usage de l'ellébore en particulier.

J'ai déjà fait remarquer combien la méthode des Anciens différait de la nôtre dans l'emploi des vomitifs; et cette partie de la thérapeutique est si importante, il arrive un si grand nombre de cas où l'action d'un émétique est du plus haut intérêt, qu'il serait bien à désirer que l'on examinât cette question avec tout le soin qu'elle mérite; mais indépendamment de la vacuité ou de la plénitude de l'estomac, quelle négligence et quelle inertie dans notre manière d'administrer ces remèdes, comparée à ces soins multipliés et éclatés qui, chez les Anciens, précédaient et accompagnaien la médication! nature des aliments et des boissons pour disposer l'estomac au vomissement, promenade au tel ou tel lieu, situation pendant l'effet du remède, moyens accessoires soigneusement préparés et sagelement appliqués, pour retarder, hâter, ou compléter les effets dont on attendait un résultat utile, tout est parfaitement disposé, rien n'est oublié pour accomplir ce beau précepte d'Hippocrate: *Oportet autem nos modo seipsum exhibere quae oportet facientem, sed etiam aegrum, et praestantes, et externa.*

Si de pareils soins accompagnaient l'administration d'un simple vomitif, quelles précautions ne devraient pas prendre les Anciens lorsqu'ils employaient l'ellébore. On les a toutes mises sur le compte des dangers de ce médicament; on n'a pas assez remarqué qu'un grand nombre de ces moyens étaient préparatoires, d'autres destinés à compléter l'effet du remède, et que ceux qui avaient pour but de parer aux accidents graves étaient dictés par une sage prévoyance. En effet, l'usage de l'ellébore était général, on ne mettait point en doute son efficacité, les maîtres de l'art devaient donc s'attacher particulièrement à signaler les dangers; de nos jours tout médecin instruit administre sans aucun inconvenienc les préparations mercurielles les plus dangereuses, et nos livres sont pleins de sages conseils sur les dangers qui peuvent en résulter.

Nos plus célèbres médecins ont rejeté l'usage de l'ellébore, ils en ont donné pour raison que nous possédons beaucoup d'émétiques plus doux et moins dangereux: est-ce donc seulement comme émétique que nous devons le considérer?

Il suffit d'examiner un moment les symptômes produits par l'ellébore pour se convaincre que le vomissement n'était que la moindre partie de ses effets;

les fonctions cérébrales et tout le système nerveux en ressentaient la plus grande influence ; on pouvait le réduire au simple rôle de purgatif par des préparations qui sans doute lui font perdre la partie la plus précieuse de ses propriétés, puisque dans tous les cas importants les Anciens le donnaient en substance.

L'action de l'ellébore peut causer des accidents très-graves ; mais où chercherons-nous des remèdes contre les névroses des fonctions cérébrales qui résistent si souvent à nos moyens, si nous répudions les substances qui agissent puissamment sur le système nerveux, et sur les fonctions cérébrales en particulier.

Il est certain que les Anciens, à l'aide d'un petit nombre de ressources, étaient parvenus à prévenir les inconvenients de l'ellébore ; son emploi était devenu tellement habituel qu'il avait donné naissance à des proverbes, et qu'au rapport d'Aulugelle et de Valère Maxime, les orateurs, jaloux de véritable gloire, prenaient, à l'exemple de Cénnade, une dose d'ellébore avant la disputation, pour se fortifier le cerveau. Enfin, si nous voulions révoquer ses succès en doute, il faudrait ôter toute créance aux hommes les plus illustres de la médecine grecque, et aux observateurs les plus parfaits que nous puissions choisir pour modèles.

Si tel était le succès des Anciens dans l'administration de l'ellébore, que ne pourrions-nous pas en attendre, aidés des moyens multipliés et de puissants antispasmodiques inconnus dans les temps reculés !

On a tenté de nos jours l'emploi de substances éminemment vénoœnues, et qui n'avaient en leur faveur que quelques assertions de succès douteux : pourquoi n'essayerait-on pas l'usage de l'ellébore dans les maladies affligeantes qui attaquent dans l'homme sa plus belle prérogative ? Serait-il plus dangereux que les douches d'eau fraîche sur la tête, les douches ascendantes par l'anus, une chute inopinée dans la mer, etc. moyens qu'on a souvent employés, quelquefois avec des succès qui sans doute n'ont été dus qu'à la secousser violente qu'en ont éprouvée les appareils nerveux et surtout le cerveau ?

En résumant les relations partielles des Anciens, et suivant jusqu'à nos jours l'emploi de l'ellébore, on s'aperçoit aisément qu'il est susceptible de produire deux genres d'actions bien distincts : en substance et à une dose convenable, il agit avec force sur le système nerveux, et c'est de cette manière qu'il devient un moyen curatif pour quelques maladies qui dépendent de ce système ; ces propriétés paraissent tenir à des principes volatils qu'on peut séparer, ou dont on peut diminuer la proportion.

Réduit en extrait convenablement préparé et donné à plus petites doses, il paraît devenir excitant, tonique et propre à guérir ces maladies qui semblent dépendre d'un défaut de vie dans quelque système ; il devient un fondant pour les engorgements, et les Anciens en obtenaient la guérison des maladies de la peau les plus difficiles à traiter.

Les pilules de Bachet où l'ellébore se trouve dans ce dernier état, ont eu, au rapport de Richard et de plusieurs autres médecins, des succès prononcés dans l'hydropsie ; elles sont conservées parmi les moyens dont nous faisons usage. Or, si nous avons acquis par notre expérience la certitude que la plus obscure des deux actions de l'ellébore est telle que le pensaient les Anciens,

n'avois-nous pas un motif de plus de croire qu'ils ne se trompaient pas en lui attribuant d'autres vertus plus saillantes, plus remarquables, et par conséquent bien plus faciles à constater?

La dernière objection contre l'usage de l'ellébore en médecine, peut se tirer des expériences tentées dans les temps modernes: on a fait prendre à quelques chiens de l'eau distillée d'ellébore, et ils ont été violemment purgés; un coq est mort par la présence d'un fil trempé dans le suc d'ellébore et laissé dans sa crête. On ne peut rien conclure de ces faits:

1° Parce que telle substance est un violent poison pour quelques animaux, tandis que l'homme en supporte l'usage, et réciproquement;

2° Parce que les substances vénéneuses agissent en raison inverse de la masse de l'individu;

3° Surtout, parce que nous savons que l'administration de l'ellébore exige des préparations et des soins.

Mais Tournefort, pendant son voyage du Levant, ayant retrouvé le véritable ellébore des Anciens, en a administré l'extrait à des Arméniens qui en ont éprouvé de mauvais effets. Il dit qu'il fut obligé d'y renoncer et qu'il revint alors de la haute opinion qu'il avait de ce remède, et il ajoute qu'un médecin lui a dit qu'il avait été obligé d'abandonner ce moyen, à cause de ses inconvénients; il dit pourtant aussi que les Turcs lui attribuent de grandes vertus.

Que peut-on conclure de pareilles expériences, sinon que l'ellébore oriental, ayant produit de nos jours, quand ou l'a mal administré, les mêmes accidents si bien retracés par les Anciens, aurait sans doute produit tous les bons effets qu'ils ont préconisés, s'il eût été donné dans les circonstances convenables, si on l'eût accompagné de cet ensemble de moyens accessoires auxquels ces maîtres de l'art attachaient le succès, qu'ils nous ont transmis avec tant de soins, et que nous pouvons encore perfectionner par cette foule de ressources précieuses, dont les découvertes postérieures ont enrichi la thérapeutique moderne.

EXCVRSVS II

DE MANDRAGORA.

Ad ea Plinii verba, lib. XXV, cap. 94:

Mandragoram, alii Circacum vocant. Duo eius generis: candidus, qui et mas; niger, qui semina existimatur, etc.

Mandragorae duas traduntur differentias: (1) una dicitur mas seu candidus, altera vero femina seu nigra.

Mandragora mas seu candida, Officin. mandragora fructu rotundo, C. B. P. 169. Vulgo, *Mandragore mille*.

Radicem profert crassam, longam, Interdum simplicem et indivisam; saepe bifidam, incoxantem horridam, ut sibi persuadet vulgus, referentem, Interdum etiam trifidam aut quadrifidam, exterme caudicatam aut ex cinereo fertugineum interne pallidam. Ex eius capite absque caule folia exerunt circiter cubitalia, sesquipalmum fere lata, utrinque acuminata, atro-virentia, foetida. Inter haec a radice quoque pediculi assurgent crebri, sésquiovalentes aut palmates etiam, florem singuli sustinentes monopetalum, campaniformem, quinquepartitum, modice irtsum, sordide candicantem ac nonnihil purpurascen-tem, foetentem, cum calyce villoso viridi in quinque lacinias diviso; ex quo surgit pistillum quod intimum floris partem perfodit et abit deinde in fructum parvi pomelli effigie et magitudine, primum viridem, deinde subluteum, carnosum, molle, odoris gravis virosum, et in cuius pulpa semina continentur alba, subrotunda, compressa et quasi reniformia.

Mandragora femina seu nigra, Officin. mandragora flore subcaeruleo pur-
purascente, C. B. P. 169. Vulgo, *mandragore femelle*.

Eius folia mari similia sunt, sed angustiora, minora, nigrioraque. Flores coloris ex caeruleo purpurascens; fructus pallidiores minores, turbinati; sorbi aut. piri effigie, sed non minus odorati. Semina minora et nigriora. Radix quoque prolixa, foris amplius nigricans, interius albida. Vtraque in calidiori-

(1) *Atropa Mandragora* (*Pentand. madagyn.* gen. 502 Pers. *Solanac.* Juss.). Habitst in Hispaniae, Helvetiae, Italiæ, Cretæ, Cycladum, etc. apri-
cia. Variat foliis minoribus, angustioribus et magis undulatis. Conf. Lamark
Encycloped. tom. I, pag. 394. Ex. PARIS.

bus regionibus, Italia, Hispania, sponte crescit, in silvis et umbrosis vocatione prope ripas fluviorum. Hic non nisi in hortis sata oritur. Virtusque folia et radices vel potius radicum cortex unitata sunt.

Luculentam officinalis mandragorae descriptionem a Cl. nostrate Geoffraeo mutuati sumus, Mat. med., t. III, pag. 808 sqq. Quid ad virtus et usus pertinet, partim transcribenda censuimus, quae digna scitu, lectuque iucunda viva sunt, ex medic. Scient. Dictio. tom. XXX, p. 424 sqq. Sic inter optimos botanicæ rei auctores DD. Loiseleur et Maquet:

La mandragore est une des ces plantes dont l'odeur et la saveur désagréables semblent annoncer les funestes effets. C'est une de celles sur lesquelles on s'est plus à débiter le plus de choses merveilleuses et bizarres, et dont la charlatanisme a tiré le plus de parti pour duper l'ignorance, qui ne croit rien avec tant de facilité que ce qui est le moins crovable.

La grosse racine napiforme et comme velue de cette plante, souvent divisée jusqu'à la moitié en deux parties, a paru offrir quelque ressemblance avec le tronc et les extrémités inférieures d'une figure humaine. C'est dans cette grossière apparence, et dans les propriétés vénéneuses et démentantes très-anciennement connues de la mandragore, qu'il faut chercher l'origine de toutes les fables dont elle a été l'objet.

C'est cette forme de ses racines qu'il fut donné par Pythagore, sur la sagesse duquel trop d'amour pour le merveilleux jette quelque nuage, le nom d'*ἀνθρωπόποιος*, et par Columelle, celui de *semihomo*:

Quamvis semihomials vesano gramine foeta,
Mandragoras patiat flores moestamque cicutam.

Le mot *vesano*, dans le premier de ces vers, désigne évidemment la propriété qu'a la mandragore de causer le délire.

Quiconque connaît un peu l'histoire de l'esprit humain, ne sera point surpris qu'une plante qui offre dans sa racine l'image plus ou moins exacte d'un homme, ait été bientôt regardée comme devant influer sur la génération, et soit devenue célèbre dans les philtres. L'emploi qu'en faisait, dit-on, dans ses préparations la magicienne Circé, lui fit aussi donner quelquesfois le nom de circéa.

Les Modernes ont encore renchéri sur les contes des Anciens relatifs à la mandragore. On était si persuadé de la parfaite ressemblance de ces racines avec la forme humaine, que de vieux berboristes pour figurer cette plante, distinguée, par les Anciens même, en mâle et femelle, n'ont rien imaginé de plus simple que de dessiner, sans en oublier aucun attribut, une figure d'homme et une figure de femme, de la tête desquelles ils font naître les feuilles et les fleurs. C'est ainsi qu'on voit les mandragores représentées dans l'ouvrage imprimé en caractères gothiques, intitulé *le grand Herbier*, en français.

Pour les botanistes, ces noms de mâle et de femelle ne désignent relativement à la mandragore que deux variétés, dont la première a des fruits arrondis, et la seconde, des fruits piriformes.

Les charlatans ne manquaient pas, comme on peut le croire, d'ajouter, en

retâillant adroîtement cette racine, à la ressemblance qui en faisait le prie. Ils savaient non seulement cacher habilement cet artifice, mais même faire avec quelques autres racines, telles que celle de bryone, de fausses mandragores qu'ils vandaient fort cher à cette classe d'hommes qui semblaient avoir besoin d'être trompés. Elles étaient bien plus précieuses, bien plus puissantes encore, quand elles avaient été réceuillies sous des gibets. On était persuadé que, conservées dans un morceau de linceul, ces mandragores portaient bonheur.

Les cérémonies superstitieuses avec lesquelles la mandragore devait être arrachée ajoutaient à la haute opinion qu'on avait de sa puissance. Un cercle magique devait trois fois être tracé autour d'elle avec la pointe d'une épée; un des assistants devait danser en prononçant des paroles obscènes. Théophraste et Pline n'ont pas craint de dégager sérieusement ces pratiques ridicules, sans lesquelles telul qui entreprenait de déraciner la mandragore courrait les plus grands dangers. D'autres pour éviter ce péril, ont prescrit de la faire tirer de terre par un chien, qu'on y attachait; ce qui est véritablement emprunté de ce que l'historien Joseph (De *Bello Jud.* t. VII, csp. 25) raconte de la plante *baars*; qui avait la vertu de chasser les esprits malfaisants, et dont il débita une foule de choses incroyables.

La forme humaine qu'on voulait absolument trouver dans la racine de mandragore, ne pouvait sûrement conduire à rien de plus extraordinaire qu'à lui supposer de la sensibilité; mais, l'esprit humain ne s'arrête guère en fait d'extravagances. On en vint jusqu'à prétendre que la mandragore faisait entendre des cris plaintifs quand on l'arrachait, et on recommanda à ceux qui tentaient cette pénible opération de se boucher exactement les oreilles pour n'être pas attendris.

Avec ces racines les anciens Germains faisaient des idoles, des espèces de dieux lares, appelés *aliones*, auxquels ils rendaient un culte journalier, qu'ils consultaient, et dont ils croyaient recevoir des réponses.

Les Aocios ont débité que la racine de la mandragore, bouillie avec de l'ivoire, le ramollissait assez pour qu'on pût, comme à la cire, lui faire prendre telle forme qu'on voulait.

La comédie de Machiavel, intitulée *la Mandragora*, l'une des plus anciennes et des meilleures qui aient été faites depuis les Aocios, est la preuve de la réputation dont jouissait la mandragore en Italie, au quinzième siècle, pour assurer la fécondité des femmes.

Une des propriétés les plus singulières attribuées par les charlatans aux racines figurées qu'ils veodaient sous le nom de mandragore et quelquefois de main de gloire, était celle de doubler chaque jour l'argeot avec lequel on les enfermait après quelques cérémonies mystérieuses. Cette vertu n'était sans doute pas la moins propre à décider les amateurs à payer au poids de l'or une racine qui pouvait aussi facilement et si amplement les dédommager de leurs avances. D'autres rapportent ceci à certains esprits familiers, désignés aussi sous le nom de mandragores, qui faisaient découvrir des trésors et rendaient heureux au jeu.

Nous n'avons qu'à peine ébauché l'histoire superstitieuse de la mandragore, et nous craignons pourtant déjà d'en avoir trop dit sur ce sujet. Ceux qui pourraient désirer plus de détails les trouveront dans un Mémoire de

Gleditsch, insérée parmi les nouveaux Mémoires de l'Académie des sciences de Berlin, p. 36 et suiv. 4778.

La mandragore n'a pas été, chez les Arabes, en Perse, et dans les autres contrées orientales, l'objet de moins de fables que dans notre Occident. (Voyez d'Herbelot, *Bibl. orient.* pag. 17, et Borges, *Gesta dei per Francos*, l. 1099).

Ces mandragores (*dudaüm*), si chères à Rachel (Voyez *Genèse*, chap. xxx, v. 14), qu'elle achète de sa soeur Lia au prix des caresses de son époux, ne peuvent être ni les fruits, ni les racines de la plante dont nous parlons, quoique la plupart des interprètes les lui rapportent. Il est question dans l'Écriture d'un stimont agréable, la mandragore est, au contraire, un végétal éminemment vénéneux.

D'autres ont cru voir le *dudaüm* dans la banane, dans la truffe, dans le citron, dans la figue, dans le fruit du *Ziziphus lotus*. Linné pensa que c'était une espèce de concombre commun dans l'Orient, qu'il appela en conséquence *Cucumis duduim*. Ses fruits exhalent une odeur agréable, et, en effet, dans un autre passage de l'Écriture (*Cantic. cantus. c. vii, v. 13*), le *duduim* est cité pour son parfum.

Suivant M. Virey (*Des Médic. aphrod.* Bull. Pharm. mai 1813), c'est dans les tubercules de quelques espèces d'orchis, probablement de celle dont on retire aujourd'hui le *silep*, en Orient, qu'on doit reconnaître les mandragores de Rachel. Il se fonde surtout sur l'étymologie du mot hébreu *duduim*, qui semble indiquer la forme des tubercules des orchis, et sur la propriété sphéroïdale qu'on leur attribue, et qui motive l'opinion de ceux qui pensent que ce fut aux mandragores qu'elle avait mangées, que Rachel dut la conception de Joseph, après une longue stérilité. Rien cependant, dans le passage de la Genèse, ne lie la naissance de ce patriarche à l'avidité de sa mère pour les *duduim*; elle en paraît même tout-à-fait indépendante. Il importe peu, au reste, d'adopter sur ces mandragores de l'Écriture l'opinion de Linné ou celle de M. Virey, qui n'est pas moins probable. Ce qu'il y a de certain, c'est que ces plantes ne sont point l'*Atropa Mandragora* Linn.

Par ses propriétés réelles, vénéneuses et médicinales, la mandragore paraît fort analogue à la belladone, qui appartient au même genre; mais les qualités de cette dernière sont plus positivement connues. Nous croyons seulement devoir ajouter ici le résultat des expériences de M. Orfila pour constater l'action de cette plante sur l'économie animale, postérieures à la publication du volume où se trouve l'article que nous venons de citer. M. Orfila ne s'est point occupé spécialement de la mandragore; mais la grande analogie qui existe entre cette plante et la belladone permet de lui appliquer les conclusions que l'auteur de la Toxicologie générale tire de ses essais sur celle-ci. Ces conclusions sont :

1. Que la belladone et son extrait jouissent de propriétés vénénantes très-énergiques;
2. Qu'ils exercent une action locale peu intense; mais qu'ils sont absorbés, portés dans le torrent de la circulation, et qu'ils agissent sur le système nerveux, et particulièrement sur le cerveau;
3. Qu'ils déterminent des symptômes communs à quelques autres poisons,

qui sont insuffisants pour caractériser cet empoisonnement, malgré ce qui a été avancé par plusieurs auteurs;

4. Que les extraits du commerce varient singulièrement par rapport à leur énergie, suivant la manière dont ils ont été préparés ; et que les plus actifs sont ceux qui ont été obtenus en faisant évaporer, à une très-douce chaleur, le suc de la plante fraîche ;

5. Que leur action est beaucoup plus intense lorsqu'ils ont été injectés dans les veines, que lorsqu'ils ont été appliqués sur le tissu cellulaire, et, à plus forte raison, que dans les cas où ils ont été introduits dans l'estomac ;

6. Que ces préparations paraissent agir sur l'homme comme sur les éléphants (*Toxicol. gén.* vol. II, part. I, p. 239).

Annibal, au rapport de Frontin, dans ses *Stratagèmes militaires*, envoyé par les Carthaginois contre les Africains révoltés, se servit adroitement de la mandragore pour les vaincre. Feignant de se retirer après un léger combat, il laissa derrière lui quelques tonneaux de vin où il avait fait infuser des racines de mandragore. Les barbares, qui le burent avec avidité, ne tardèrent pas à en éprouver les funestes effets, et Annibal, revenu sur ses pas, tailla facilement en pièces des ennemis plongés dans une profonde stupeur. Nous doutons qu'un général français regardât une pareille ruse comme de bonne guerre. Quoi qu'il en soit, Buchanan, dans son *Histoire d'Ecosse*, raconte un trait tout semblable. Swénon, roi de Danemark, ayant fait une invasion en Ecosse, les habitants de ce pays, pendant une trêve, fourrèrent à ses soldats une boisson empoisonnée, qui les jetâ dans une ivresse qui ne leur permit pas de se défendre. A peine Swénon lui-même put-il échapper au carnage horrible que les Ecossais firent de ses sujets. C'est à la belladone et non à la mandragore, qui ne croît pas dans ses contrées, qu'on rapporte cette défaite. Ces deux stratagèmes sont, au reste, si semblables, qu'il nous paraît peu douteux que c'est le premier qui aura suggéré l'idée du second au chef écossais, si le loint est vrai ; à l'historien, s'il est supposé.

Les propriétés narcotique, anodine, hypnotique de la mandragore étaient célèbres dès le temps d'Hippocrate. On savait également dès lors qu'à forte dose elle excite le délire et la fureur. Les Anciens l'employaient souvent et particulièrement pour remédier à l'insomnie, et pour apaiser les douleurs violentes : l'odeur seule des fruits passait pour provoquer le sommeil. On avait soin de faire prendre la mandragore aux malsades qui devaient subir quelque opération chirurgicale douloureuse, telle que les amputations, ou l'application du feu, pour diminuer en eux la sensibilité. L'action stupefiante de cette plante était si connue du vulgaire même, qu'on disait proverbialement d'un homme apathique et insouciant pour ses propres affaires, qu'il avait pris de la mandragore.

On l'employait aussi dans les affections ménstruelles et contre les convulsions, la goutte ; on l'appliquait extérieurement comme résolutif sur les engorgements, les tumeurs scrofuleuses, les squires. Le suc de la racine, et surtout de la partie corticale, passait pour un émètico-cathartique puissant, mais qui, employé sans prudence, pouvait causer de graves accidents et même la mort. On regardait la mandragore comme propre à rappeler le flux menstruel et à

faciliter l'accouchement. Elle n'avait pas moins de réputation contre les morsures venimeuses.

La mandragore joue, dans la médecine moderne, un rôle bien moins important que dans la médecine antique. C'est dans l'Allemagne et dans les pays du Nord qu'elle a été la plus employée. Elle l'est fort peu en général, et, chez nous, elle est tout-h-fait Inusitée. Boëlhæze et Hoffberg ont confirmé ce qu'avaient dit les Anciens de son utilité pour résoudre les engorgements glanduleux. Swédiaur recommande, contre les bubons siphilitiques, elle squirre du testicule, des cataplasmes faits avec la racine de mandragore. Donnée en poudre, quelques praticiens l'ont vue calmer les douleurs et émigner les accès de goutte; elle a paru, dans ces cas, augmenter la transpiration. On l'a quelquefois employée avec succès pour calmer diverses affections spastom-diques.

La mandragore doit être complée au nombre des plantes douées d'une action puissante sur notre économie; mais son usage médical est trop peu déterminé, pour que le sage médecin puisse y avoir recours avec confiance.

C'est surtout en poudre, et depuis un demi-grain jusqu'à quatre grains, qu'on peut prescrire la racine de mandragore à l'intérieur; mais le mieux est sans doute de s'abstenir de l'employer de cette manière. Les feuilles, ainsi que les racines, cuites dans le lait ou dans l'eau, servent quelquefois en cataplasmes. On peut également en faire usage sous forme de vapeurs, de bains, de fumigations.

L'huile de mandragore, qu'on préparait autrefois dans les pharmacies, est tombée aujourd'hui en désuétude. Le Codex de l'ancienne Faculté place ses feuilles au nombre des substances qui doivent entrer dans la composition de l'onguent populeum et du baume tranquille.

C. PLINII SECUNDI
NATVRALIS HISTORIAE

LIBER XXVI.

I.

(i) **S**ensit et facies hominum novos; omnique aeo priore incognitos, non Italiae modo, verum etiam universae prope Europae, morbos: tunc quoque non tota Italia, nec per Illyricum, Galliasve, aut Hispanias magnopere vagatos, aut alibi, quam Romae, circaque: sine dolore quidem illos, ac sine pernicië vitae: sed tanta foeditate, ut quaecumque mors praeferenda esset:

II. Gravissimum ex his lichenas appellavere graeco nomine: latine, quoniam a mento fero oriebatur, ioculari primum lascivia (ut est procax natura multorum in alienis miseriis), mox et usurpato vocabulo, mentagram: occupantem in multis totos utique vul-

I. Non tota Italia. Sie ex Chifflet.
Hard. nec Gron. Eu. P.

II. *Gravissimum ex his lichenas*: Plin. Val. haec totidem verbis, II, 56. Quod genus hoc morbi sit diximus lib. XX, cap. 2. Tib. Claudi Caesaris nomine, sub quo hoc malum in Italianum irre-

psisse mos Plinius dicit, ipsum (alibi) Tiberium Augusti successorem intelligit. Vide cap. 6. II.

Mentagram. Ad lichenas rodentesque herpetas, *dartres vives*, referenda est haec mensagrac lues. Brot.

tus, oculis tantum immunibus, desoendentem vero et in colla pectusque ac manus, foedo entis surfure.

III. Non fuerat haec lues apud maiores patresque nostros. Et primum Tiberii Claudi Caesaris principatu medio irrepit in Italiam, quodam Perusino equite romano Quaestorio scriba, quem in Asia apparuisset, inde contagionem eius importante. Nec sensere id malum feminæ, aut servitia, plebesque humiliæ, aut media: sed proceres veloci transitu osculi maxime: foediore multorum qui perpeti medicinam toleraverant, cicatrice, quam morbo. Causticis namque curabatur; ni usque in ossa corpus exustum esset, rebellante taedio: advenieruntque ex Aegypto genitrice talium vitiorum medici, hanc solam operam afferentes, magna sua praeda. Siquidem certum est, Manilium Cornutum e praetoriis legatum Aquitanicae provinciae, HS CC elocasse in eo morbo curandum sc̄e: acciditque saepius, ut nova contra genera morborum gregatim sentirentur. Quo mirabilius quid potest reperiri? aliqua gigni repente vitia terrarum in parte certa, membrisque hominum certis, vel aetatisbus, aut etiam fortunis, tamquam malo eligente, haec in pueris grassari, illa in adultis: haec proceres sentire, illa pauperes.

III. *Rebellante taedio. Recrudescere morbo. HARO.*

Siquidem certum est, Manilium, etc. Haec totidem verbis Plin. Valer. loc. cit. Manilium Cornutum idem pro Manilio perperam vocat. II.

E praetoriis. Ex eorum numero qui praeluram generant. II.

HS. CC. Ille est, sesterium ducenties centena milia. Monetae nostræ librac super 2,000,000, sive, ut

sint, millions liberarum duo. Quod si cui hoc valetulius pretium incredibile videatur, haud gravale assentiar, ut extira Lincoln legal, HS. cc, hyc est, ducenta sesteria: siquidem prius antiquum scribendi morem id ita ferre docuerit, eritque ea summa lantum liberarum 20,000. H. — Broth. extira ex codd. Lincoln, HS CC. Ed. P.

Gregatim. A grege lantum et bus mili plebe sentirentur. II.

PLIN. N. II. Tom. VII

Tt

IV. L. Paullo, Q. Marcio censoribus, primum in Italiam carbunculum venisse, Annalibus conscriptum est, peculiare Narbonensis provinciae malum: quo duo consulares obiere condentibus haec nobis eodem anno, Iulius Rufus, et Q. Lecanius Bassus, ille mediorum inscientia sectus: hic vero pollice laevae manus evulso acu ab semetipso; tam parvo vulnere, ut vix cerni posset. Nascitur in occultissimis corporum partibus, et plerumque sub lingua, duritia rubens vari modo, sed nigricans capite: alias livida,

IV. L. Paullo. L. Aemil. Paulinus, Q. Marcius Philippus censuram' gestere, ne lustrum fecere LIII, a.o. Vrbis 590. Haec.

Conscriptum est. In R. cod. 4, constitutum. In Reg. 2, et Chiff. notatum. Haec.

Narbonensis provinciae malum. Atque id morbi genus hodieque ibi sentitur, nonenque habet, *la charbo provençal*, ab ea regione. Vide Honor. Bouché, Hist. Prov. lib. I, esp. 8, p. 47. Haec.

Jul. Rufus. Coosul hic fuit Neronis principatu, cum C. Fonteio Capitone, anno Vrbis 819. Causa ei praecoompuncta fuit. Haec.

Q. Lecanius Bassus. Huius mentionem facit Diosc. in Praefatione: Η τοῦ κρατίστου Λεκάνιου Βίστου πρός εἰ διάτητις, ἵνε γυμνής συνθέταγμας ψυχή, διῆγμα εἰς φρικὸν τῆς ίτι σοληνοχάθιας. Hinc colligunt quidam non potuisse Plinio et Dioscoride suas de plantis historias describere, quum eodem saeculo istaque floruerit, et ingenii sui monumenta reliquerit. Hanc Iohannes Baptista Persii iotepres. DAL — Q. Lecanius. Generalis consulatum C. Lecanius Bassus cum M. Licinius Crasso frugi, triennio

anta Rufum, de quo dictum est proxime, anno Vrbis 816, ut auctor est Tacitus, Anoal. lib. XV, p. 250. Sibi fuisse perfamillarem Dioscorides in praefatione testatur. H.

Inscientia. Grun. et al. ante Hard. inscrita. Ed. P.

Sectus. Vel exsecta parte corporis aliquis, cui malum successit; meo iudicio, gangrena: vel mislo iam orto, ab ignaro medico discussa parte nigra, cum tanta profusione sanguinis, vel ob dolorem cum humoris effluvi tanto, ut pars emorua sit. DAL.

Tam parvo vulnere, ut vix cerni posset. Varior lectio nostri exemplaris: *Hic vero pollice laevae manus evulso a se metipso, tam parvo ut vix cerni posset.* Nam verbum illud vulnero redundat ex eodem, PIST. — Pollice. Brot. ex codd. Regg. et ed. pr. pollici. Ed. P.

Nascitur in occultissimis, etc. Canrum haec potius ostendunt, quam carbunculum. DAL.

Varieti modo (sic prius). Scribo vari modo, et statim tendens ex vet. codd. non intenderis. PIST.

corpus intendens, neque intumescens, sine dolore, sine pruritu, sine alio quam somni indicio, quo grayatos in triduo aufert, aliquando et horrorem afferens, circaque pusulas parvas, rarius febrem: stomachum faucesque quum invasit, ocyssime exanimans.

V. Diximus elephantiasin ante Pompeii Magni aetatem non accidisse in Italia, et ipsam a facie saepius incipientem, in nare primum veluti lenticula: mox

Sine dolore. Hoc parum credibile, nisi venenata materia extincto statim nativo calore, sensum quoque eius extinguaret, et gangrenam afferret: gangrenam enim οργανώσην haec signa declarant, non ἀνθεπά. DAL.

Aliquando et horrorem afferens, circaque pusulas parvas, rarius febrem. Verba illa, *'circaque pusulas parvas,* et depravata et falso hic inserta videntur: pertinent enim, ut sentio, ad ea quae paulo ante praecedunt. Ut legendum puto hoc modo: *Duritiam rubens* sibi modo, sed nigricans capite, alias livida, circaque pusulas parvis corpus tendens neque intumescens. *Sine dolore,* sine pruritu, sine alio quam somni indicio: quo grayatos in triduo aufert. *Aliquando et horrorem afferens;* rarius febrem. Pint. — *Circaque pusulas parvas.* Hoc unum de carbunculis potest intelligi, repugnatibus aliis omnibus commemoratis signis, excepto horrore, qui nonnumquam sentitur in carbunculo. DAL. — *Circaque.* Cires carbunculum. II.

V. Diximus elephantiasin, etc. Lib. XX, cap. 52. Plutarch. hoc ipsum ex Athenodoro philosopho refert, Symp. Quæstiōnē. VIII, 9, p. 73t. H.

Et ipsum a facie saepius incipientem. Teditum fore verbis huc morbi facies a Marc. Eupr. describitur, cap.

xix, pag. 130. Genus est leproe, qua cutis aspera, et elephanti corio similia efficitur. Celsus III, 25: *Ignatus paene in Italia, frequentissimus in quibusdam regionibus* is morbus est, quem Diogenes Graeci vocant: *inque longis adnumeratur.* Totum corpus affectatur, ita ut ossa quoque vitiani dicantur. *Summa pars corporis crebras maculas, crebroisque tumores habet.* Rictor harum paulatim in atrum colorem convertitur. *Summa cutis,* etc. Hunc morbum extupidozus mortuus Philosophus intellexit de gen. Anim. lib. IV, cap. 3. In Germaniae quibusdam oculis non infrequens morbus: in Hispania Africaque, quam in reliquo orbe frequenter: in Gallia Naboronensi Aquitanique, quam in reliqua Gallia. Elephantia haec Graecorum, sive leproa dicitur: a qua differt elephantia Arabum, quae insignis est utris vel alterius pedis tumor. HAAD.

Mox invalescente (sic prius leg.) Vossiani ambo: *Mox inarescente per totum corpus.* Et, ni fallor, probe: pertinet enim ad τὸ οὐδέ. Lib. III, c. 5: *Horum extremitates tantum inarescent.* Sic quoque Pintianus. GAON. — *Inarescente.* Cote videlicet, quae vix post paulo sequitur. Ita porro MSS. non *invalescente*, ut prius. H.

inarescente per totum corpus, maculosa, variis coloribus, et inaequali cute; alibi crassa, alibi tenui, dura alibi, seu scabie aspera: ad postremum vero nigrescente, et ad ossa carnes apprimente, intumescentibus digitis in pedibus manibusque. Aegypti peculiare hoc malum: et quum in reges incidisset, populis funebre. Quippe in balineis solia temperabantur humano sanguine ad medicinam eam. Et hic quidem morbus celeriter in Italia restinctus est: sicut et ille, quem gemursam appellavere prisci, inter digitos pedum nascentem, etiam nomine obliterate.

VI. Id ipsum mirabile, alios desinere in nobis, alios dnrare, sicuti colum. Tiberii Caesaris principatu irrepit id malum. Nec quisquam id prior imperatore ipso sensit, magna civitatis ambage, quum edicto eius excusantis valetudinem, legeretur nomen incognitum. Quid hoc esse dicamus, aut quis Deo-

Alibi temui, dura seu se. aspera (sic libri omnes ante Hard. editi). Scribe, alibi temui, dura alibi, seu scabie aspera, ex Yet. Piss. — Dura. Celsus, lib. III, cap. 25: Summa eius inaequabiliter crassa, temui, dura, mobiliisque, quasi squamis quibundam exasperatur.

Nigrescente. Marcellus Medicus c. xxi, legisse videntur inrescente: at Celsus lib. III, c. 25, nigrescere scribit, ut et Plinius. Dal. — Nigrescente. Sunt qui inrescente malint, quoniam ita Marcell. Empir. scripsit, p. 130. Sed error is librariorum est, tum ex Plini nostri opifinis codicibus, tum vero ex Cornelio Celso, ita morbum eum describente III, 25: Summa pars corporis crebras maculat, crebrosque tumores habet: Ruor harum paulatim in alterum eulorem convertitur, etc. Hard.

Aegypti peculiare hoc malum. Marc. Emp. loc. cit. Haad.

Solia. Solium vas erat, in quo se dentes lavabantur. H. Solia. Gronov. operacrum errore, folia En. P.

Gemursam appellavere prisci. Ea phlegmone fuit carbunculosa. Malum id inter manus digitos nascent, vocant Lugdunenses, fourchon. Dal. — Gemursam. Festus: Gemursa sub minimo digito pedis tuberculatum, quod genere faciat eum, qui gerat. II.

VI. Sicuti colum. Kalixtus nælog, morbus maioris intestini. Sunt qui xulixus scribi malint. Vide Voss. in Etym. verbo: endius dolor. H.

Legeret nomen incognitum (sic prius). Lege: Quum edicto eius excusantis valetudinem, legeretur nomen incognitum. Edicto enim non viva voce publicabantur, sed suspensi plerumque tabula legebantur. Nonen autem

rum iras? Parum enim erant homini certa morborum genera, quum supra ccc essent, nisi etiam nova timerentur? Neque ipsi autem homines pauciora sibi opera sua negotia important. Haec apud priscos erant, quae memoramus, remedia, medicinam ipsa quodammodo rerum natura faciente, et diu fuere (u.) Hippocratis certe, qui primus medendi praecepta clarissime condidit, referta herbaruin mentione invenimus volumina: nec minus Dioclis Carystii, qui secundus aetate famaque existit: item Praxagorae, et Chrysippi, ac deinde Erasistrati: Herophilo quidem,

incognitum dicit, quod esset mentagra.
Dordéans in. Tae. pag. 589. — Immo vero non mentagra, sed colum; ut res ipsa indicat, et palet es superioribus. En. P.

Hippocratis, etc. Tradit haec ipsa Corn. Celsus in praef. operis: *Demonstrati autem, ut quidam crediderunt, discipulus Hippocrates Cous, primus quidam ex omnibus memoria dignus...* Post quem Diocles, Carystius, deinde Praxagorus et Chrysippus: tum Herophilus, et Erasistratus, sic artem hanc exercerunt, ut etiam in diversis curandi vias processerint... Doneo Asclepiades medendi rationem ex magna parte mutavit. *Ex eius successoribus Themisiorum ipse quicunque quedam in senectute deflexit.* De Herophilo et Erasistrato rursus lib. XXIX, 3, 5. De Praxagoro, Crinagorae existat epigramma, in Anthologia; IV, tit. 43: Κριναγόρου τοι τίκνεια Πραξιγόρου λατρεύει. Autē τοι φοῖσσο μῆτρα καθηκόδια τέλχυς θρυσσόντη, πανάκη χείρα λαππαράμενος, Πραξιγόρη, στήρως ἐνεμάζετο τοι γέρη δώματα Ορευνται δόλειχνος ὀπέρθεται ίν πυρετόν, καὶ ὄπειτα τραπέντες εἰτὶ χρόος δρκια βείνεια Φύρμακα, πρεσίς εἰσθα περ' Σπινέντα

Θνητοῖς δὲ τοῖς ἐπέριμον ἵτεσσι,
Οὐαλὸν ἐπομένθι μεροθερής ἀπετεῖ.
Ἴψο μανίου παναές μετο τοι μακίμου
ωντί Φοεβίγηνα, αἴκει αρτες τραΐδιδι
ἰψε, ματα, Πραξαγόρα, σιτηρε ανίμοις
καὶ νανκει δολορει Κορπίσια
σεβις γιγνετη λογα τοι, Ετ bene καε
σετις ποναντη ιν αρτεβις ήρβαι, Και
λικουρ, α μιτι δοτηι ει Επιονε. Σι
μεδει, ταλε ματι mortalibus εισεντι
Νοι, νι νανκ, υμβρις ιετ ονυτα ρα
τις, Αεσκοληπηι, ονιτ, Επιονε, vel
φιλια, σετις, Μεμινιτ ει Τζετες Πρα
ξαγορει: Υιοι τοῦ Ιπποκράτους δι ο
Θεοταδός και ο δράκων. Οὐδε τοις
Πραξιγόρων δι τοις κάτιον και έτηρους
λατρεύειν διδάξειν. Ηλιον.

Diocles Carystii. Vossiani tres, et Gud. *Dioceli.* Nimirum, ut Pericli, Candauli, Achilli, Myssi, Orynti, Aristoteli, Socrati, et similia patrio casu. Gass.

Ac deinde Erasistrati: *Herophilo* quidem, etc. *Vetus exemplar, ac do-*
inde Erasistratico, Herophili quidem, etc. *Scribendum reor, ac deinde Era-*
sistrati Cei Herophilique quāquā subtilioris scelacōnditoris. *Nam Era-*
sistratus ex Iuliade fuit oppido in insula Ceo, auctore Suida, etiamai Ga-

quamquam subtilioris sectae conditori, ante omnes celebratam rationem eam, paulatim usu efficacissimo rerum omnium magistro, peculiariter utique medicinae, ad verba garrulitatemque defendantem. Sedere namque his in scholis auditioni operatos gratius erat, quam ire per solitudines, et quaerere herbas alias aliis diebus anni.

VII. (m) Durabat tamen antiquitas firma, magnasque confessae rei vindicabat reliquias, donec Asclepiades aetate Magni Pompeii orandi magister, nec satis in arte ea quaestuosus, ut ad alia quam forum, sagacis ingenii huic se repente convertit: atque, ut necesse erat, homini, qui nec id egisset, nec remedia nosset, oculis usuque percipienda; torrenti ac meditata quotidie oratione blandiens omnia abdicavit: to-

leno in Isagoge *Chius sil,* non *Celus.*
Sed depravatum esse Galeni codicem,
ac pro *Celus, Chius* falso scriptum,
palet ex Strabone, lib. X, et Stephano
Byzantio in dictione *Iulis:* et ex aliis
auctoribus (ne citando nominatum
tundam) qui Erasistratum medicum,
Celum faciunt, non *Chium.* Pint.

Ante omnes celebratam rationem. Legendum arbitror, *ante omnes celebrata rationali ei.* Nam quam tres
sint medicinae artis sectae, rationalis empirica, methodica: rationalis
inventor secundum Plinium Herophilus fuit, eti Galenus Hippocratis et
aliis eam inventionem assignent. Pint.

Defendantem. Ita restituimus ope codicis Reg. 4, quin prius implicata
admodum sententia, sicutisque artis
ipius praecettis, non sine insigni
orationis vito, descendente legeretis
(quam fictionem praesertim Gron.
et al.). Haro.

Auditioni operatus. Id est, operam

dantes. Sic apud Nasonem: *Sudis operator Mineruae.* Gen: — *Operator.*
Hoc est, operam dantes. Sic *operator liberalibus studiis*, Tacitus: Virgilius,
nominis arvis *operator inventus*, latine dixerit. Haro.

VII. *Vindicabat reliquias.* Diu ser-
vata ea est ratio, quae remedia pe-
tebat ex herbis, quam essent con-
fessae omnibus et exploratae eius utili-
tates. Haro.

Orandi magister. Ille est, artis
oratrice, ex qua instituebat ille sibi
quaestum, nec lamen maximum in
ea fecit. de Asclephio egimus in Au-
ctorum Indice. II. — *Vt ad alia quam*
forum. Posteriora duo verba ignorant
Gron. et al. ante Hard. Eo. P.

Repente convertit. Ad medicinæ
tractationem. Haro.

Ad consonam. Ita Reg. 4; in Reg 2,
causes. Ad suas, inquit, singula quaque
cansas revnecendo, morbos sci-
licet, ac remedia, novam medicinam

Ianque medicinam ad causam revocando coniecturae fecit: quinque res maxime communium auxiliorum professus: abstinentiam cibi, alias vini, fricationem corporis, ambulationem, gestationes: quae cum unusquisque semetipsum sibi praestare posse intelligeret, furentibus cunctis, ut essent vera quae facilima erant, universum prope humanum genus circumegit in se, non alio modo, quam si caelo emissus advenisset.

VIII. Trahebat praeterea mentes artificio mirabili, vinum promittendo aegris, dandoque tempestive, tum frigidam aquam. Et quoniae causas morborum scrutari prior Herophilus instituerat, vini rationem illustraverat Cleopantus apud priscos, ipse cognominari se frigida danda praefferens, ut auctor est M. Varro, alia quoque blandimenta excogitabat, iam suspendendo lectulos, quorum iactatu aut morbos extenuaret, aut somnos alliceret: iam balineas avidissima hominum cupidine instituendo, et alia multa dictu grata atque iucunda: magna auctoritate; nec minore fama, quum occurisset ignoto funeri relato homine ab

ex coniectura instituit. Harn.

Coniecturæ. Gron. et al. ante Hard.
coniecturam. Ed. P.

Communium auxiliorum. Hunc libro suo titulum Asclepiades praefixa. Celsus, II, 14, de frictione: *De frictione vero, inquit, et gestatione, adeo multa Asclepiades, tanquam inventor eius posuit, quod in eo volumine, quod Communium Auxiliorum scripsit, quam trium tantum faceret mentionem, vini scilicet, aquae et gestationis, tam maximam partem in hoc consumpsit, etc.* Hard.

Alias vini. Ita MSS. omnes; Hoc est, aliquando etiam vini Hard.

VIII. Cognominari se frigida danda praefferens, etc. Forte δοξιψυχος. Ne eo egimus in Auctorum Indice. Hard.

Quum occurisset ignoto funeri relato. Id iam delibatum ante VII, 37. Fabulam speciose narrat Apul. Florid. IV, pag. 30: *Asclepiades ille, inquit, inter praeceps medicorum, si unum Hippocratem excipias, ceteris princeps, primus etiam vino reperit aegris opitulari: sed dandi sciencie in tempore: cuius res observationem probé callebat, ut qui diligenter animadverteret venarum pulsus inconditos, vel praeclaros. Is igitur*

rogo, atque servato: ne quis levibus momentis tantam conversionem factam existimet. Id solum possumus indignari, unum hominem e levissima gente, sine opibus ullis orsum, vectigalis sui causa, repente leges salutis humano generi dedisse, quas tamen postea abrogare multi. Asclepiadem adiuvare multa, in antiquorum cura nimis anxia et rudia, ut obruendi aegros veste, sudoresque omni modo ciendi: nunc corpora ad ignes torrendi, solesve assiduo quaerendi, in urbe nimbosa, immo vero tota Italia imperatrice: tum primum pensili balinearum usu ad infinitum

*quum forte in civitatem sece recipere....
asperit in pomoriis civitatis fustus in-
gens locatum.... Ianu miser illius mem-
bra omnia aromatis perpersa.... Ediam
atque etiam protractavit corpus homi-
nis, et inventit in illo vitam lateorem.
Confestim exclamavit, vivere homi-
neum, etc. HARJ.*

*Né quis levibus momentis tantam
conversionem factam existimet. Con-
versionem videlicet animorum a ve-
tere instituto ad novam medicinam.
HARD.*

*E levissima gente. Asiatica scilicet.
Nam Prusiensis fuit. HARJ.*

*Vectigalis sui causa: Quaesitus sui
causa. HARD.*

*Multa quorum cura nimis anxia et
rudis (sic prius). Vossianus: Ascle-
piadem adiuvare multa in antiquorum
cura nimis anxia et rudia. Confirmat
Pintiani codex: sed. ille praeterea,
Asclepiades inventit, exemplo lamen,
ut opinor, non bono. GSOX.*

*Vt obruendi aegros, etc. De haec
curandi ratione Cels. III, 9: Apud
antiquos quoque, ait, ante Herophi-
lum et Erasistratum, maximeque post
Hippocratem, fuit Petrus quidam, qui
febricitatam hominem ubi accepérat,*

*multa vestimentis operiebat, ut simul
calorem ingentem sitimque excedaret:
deinde ubi pandatim remitti cooperat
febris, aquam frigidam potui dabant,
etc. HARD.*

*Ad ignes, torrendi, etc. Oxtaq.
Veteres, ut ei solis apricalum nimb-
os vocaverunt. DAN.*

*In urbe umbrosa. In veteri codice,
In urbe nimbosa, immo vero tanta Ita-
lia imperatrice, ut forte commodius
legi possit, immo vero tanta, et alias
imperatrices. PIST. — Pius in urbe
umbrosa legebatur, perperam refragans
tibus codicibus vetustis. Regg. 4,
2, Colb. etc. quos aliqui sumus.
Neque vero umbrosa esse tota Italia
potest: nimbis obnoxia esse tota pro-
test. Plinius ipse, II, 54, aëatem
nimbosam esse in Italia prodidit:
idcirco ibi semper quodammodo aë-
rem vernare, vel autunnare. II.*

*Pensili balinearum, etc. Pensiles
balneas vocat, exstructas ac sedifica-
tas aqua corrivalis ac deductis, in
quibus arte parabatur caldarium, le-
pidarium, frigidarium, laconicum.
Iharum assiduum usus corpus effemi-
nat, ut naturalium corroborat, in*

blandientem. Praeterea in quibusdam morbis medendi cruciatus detraxit, ut in anginis, quas curabant in fauces organo demisso. Damnavit merito et vomitiones; tunc supra modum frequentes. Arguit et medicamentorum potus stomacho inimicos, quod est magna ex parte vetitum. Itaque nos in primis quae sunt stomacho utilia signamus.

IX. (iv.) Super omnia adiuvere eum magicae vanitates, in tantum evectae, ut abrogare herbis si dem cunctis posseant. Aethiopide herba annes ac stagna siccari coniectu, tactu clausa omnia aperiri. Achaemenide coniecta in aciem hostium trepidare agmina, ac terga vertere. Latacen dari solitam a Persarum rege legatis, ut quocumque venissent, omnium rerum copia abundant: ac multa similia. Vbinam istae fuere, quum Cimbri Teutonique terribili Marte ulularent, aut quum Lucullus tot reges Magorum paucis legionibus sterneret? Curve romani

quibus sponte aquae medietate scatent. Dat. — Pensili. Pensiles balneas inveniisse primum Sergium Ornam vidimus, IX, 79. Haad.

Quasi eurobant in fauces organo demisso. Medici priores specchio in fauces demisso, aliove simili instrumentis, anginas curabant non sine cruciato. Haad.

Damnavit merito et vomitiones. Plutarch. lib. de Sanitate Inendi. Suet: Vitell. cap. 43, et ibi Casaubon. Dat. — Damnavit. Cels. I, 3: Reiectum esse ab Asclepiade vomitum in eo volumine, quod de tuenda Sanitate compoinit, video: neque reprehendo, si offensus sit ororum consuetudine, qui quotidie exicando vorandi facultatem moliuntur, etc. Haad.

Arguit et medicamentorum potus,

etc. Cels. in praef. lib. V: Medicamentorum usum ex magna parte Asclepiades non sine causa sustinet; et quam omnia fore medicamenta stomachum laedant, malique suci sint, ad ipsius virtus eationem potius omnem curam suam transtulit. Haad.

Magna ex parte. Quod ei magna pars medicorum vetal. II.

IX. Aethiopide herba annes ac stagna siccari, etc. De Aethiopide et Achaemenide inter herbas magicas dictum est superius, XXIV, 402. II. — Salvia argentea, de qua egimus loc. sup. laud. En. P.

Tot reges Magorum. Multos in Parthis regulos magorum hoc nomine Plinius designat: non Mithridatem unum, vel Tigranem. Vide lib. XXX, cap. 4. Haad.

duces primam semper in bellis commerciorum habuere curam? Cur hercule Caesaris miles ad Pharsaliam famem sensit; si abundantia omnis contingere unius herbae felicitate poterat? Non satius fuit Aemilianum Scipionem Carthaginis portas herba patefacere, quam machinis claustra per tot annos quartare? Siccentur hodie Meroide Pontinae paludes, tantumque agri suburbanae reddatur Italiae. Nam quae apud eundem Democritum invenitur compositio medicamenti, quo pulchri bonique et fortunati gigantur liberi, cui umquam Persarum regi tales dedit? Mirum esset profecto, hucusque proiectam

Commerciorum habuere curam. Ne militi commestus deesset, frustra laborabant: quia enim latracti sibi coherabant a Persis? HARD.

Cur hercule Cassaris miles, etc. Frumenti penuria laborasse Caesaris exercitum, scribili etiam Dio, I. XLII, p. 198. Vide et Tranquillum, in libro, cap. LXVIII: H. — *Hercule.* Vocabum hanc Brot. ignorat, quae commode abesse possit; sed eam Gr. et al. ante HARD. exhibent. EN. P.

Siccentur hodie Aethiopide (sic prius). Omnes quinque, *Meroide;* ut opinor etiam in Chifflet: esse, est exhibuerint, *merodie.* GAON. — *Meroide.* Hoc est herba Aethiopide, quam et meroide appellari admetimus, XXIV, 102. HARD.

Pontinas paludes. Circeis vicinæ in agro Latino, quas viginti trium urbium suis Mutianus prodidit supra lib. III, cap. 5. A Cornelio Cethego illæ antea siccatæ fuerant agerque factus. Theodoricus postea resinas, per incuriam et neglectum obstructas, et terra limo que adobertas, rursum purgavit. DAL. — *Pontinae.* Sive Pomptinae: qua de pa-

lode diximus III, 9. Destinabat hanc siccare Julius Caesar, sub tempore eisdem, ut auctor est Suet. in eius vita, LXXXV. Siccatæ quondam a Cornelio Cethego consule, anno Vrbis 594, ut auctor est Livius in Epit. XLVI. Hodie *Paludi Pontine.* Siccarū needum penitus potnere, tum propter amplitudinem, tum propter interfluentes amnes. HARD.

Suburbanae reddatur Italiae. Ei parti Italiae, quae Vrbi est prossima. Latium novum ac vetus intelligit. Eodem sensu Florus, III, 19, Siciliam appellat provinciam quodammodo *suburbanam*, quod erat ex Vrbi vicina. HARD.

Cui umquam Persarum regi tales dedit? (sic prius). Pintiano verior scripta lectio; cui umquam Persarum regi talis dedita. Neque aliter fere Chiff. et Voss. sed scribendum detracta littera: *cui umquam Persarum regi tales dedit?* nam talis antiqua scriptura pro tales, id est, pulchros bonosque ac fortunatos illos. Si quis es compositione frui et gaudere dehuit, is erat rex Persarum, tum ob immensas opes, tum ob curam

credibilitatem antiquorum, saluberrimis ortam initis; si in ulla re modum humana ingenia novissent, atque non hanc ipsam medicinam ab Asclepiade repertam, suo loco probaturi essemus evectam ultra magos etiam. Sed haec est omni in re animorum conditio, ut a necessariis orsa primo, cuncta per venerint ad nimium. Igitur demonstratarum priore libro herbarum reliquos effectus reddemus: adiiciemus, ut quasque ratio dictaverit.

X. Sed in lichenis, remediis, atque tam foedo malo, plura undique acervabimus, quanquam non paucis iam demonstratis. Medetur ergo plantago trita quinquefolium, radix albuci ex aceto, fculni caules aceto decocti, hibisci radix cum glutino et aceto acri de-

gebitis in forma regum, tum ob copiam magorum. At nemo eorum finit, qui non liberorum alios deformes, alios scleratos, alios infelites habuerit. Nulla igitur tam efficacem illa compositionem dare potuit magia. Gs.

Suo loco probaturi esse cona, etc. Lib. nempe XXIX, c. 5, ubi de auctoritate ac potentia medicorum, qua magos etiam superarunt. Haan.

X. Medetur ergo plant. Ex hoc remedium ad ipsam quoque elefantiasin pertraxit Celsius, I. III, c. 35: *Corpus*, inquit, *constrita plantago et illata tueri optime videtur*. H.

Radix albuci. Sive asphodeli. H. — Scilicet *Asphodeli ramosi*, de quo cons. quae dicta sunt lib. XXI, cap. 69. Ed. P.

Fculni caules. Marc. Empir. exp. xix, p. 429: *Fculni caules teneri in acetato excocati, triti et illiti, mendagrae* (hoc et *licheni*), *medentur*. Idem praesert hibisci radix cum lupino et aceto, ad tertias coctas et apposita. Plin. Valer. adhuc importunior, II, 56: *Licheni arrendo: Fculnei caules*, inquit, *in acetato cibetis et triti illuminantur: hibisci radix cum glutino lupino in acetato decocta ad quartas similiter adhibetur*. An glutinis his lupinum intelligit, quod ex lupi genitalibus sial, ut ex vitulorum genitalibus. Nostrae vitlinum commendat, et ad lichenas quidein XXVII, 50.. An potine glutinum e lippini farina, quae lepras emendare, aliaque cutis vitta dicitur, XXII, 74. H. — *Hibisci radix*. Albaea Dioscor. III, 163. Eius de iheroz xalouci, eadem videtur esse ac *Lavatera officia*, vel *Maloja malquoides*, de quibus alias egi-

al. ante Hard. *fculnei*. Ed. P.

Hibisci radix cum glutino, etc. Ita libri omnes, etiam MSS. Sed scrupulum movet Marcell. Empiricus, qui quoniam operi suo Plinii sententias plurimis in locis adperserit, pro glutino lupinum adsciscit cap. 49, p. 129: *Mendagrae medetur*, inquit, *hibisci radix cum lupino et acetato, ad tertias coctas et apposita*. Plin. Valer. adhuc importunior, II, 56: *Licheni arrendo: Fculnei caules*, inquit, *in acetato cibetis et triti illuminantur: hibisci radix cum glutino lupino in acetato decocta ad quartas similiter adhibetur*. An glutinis his lupinum intelligit, quod ex lupi genitalibus sial, ut ex vitulorum genitalibus. Nostrae vitlinum commendat, et ad lichenas quidein XXVII, 50.. An potine glutinum e lippini farina, quae lepras emendare, aliaque cutis vitta dicitur, XXII, 74. H. — *Hibisci radix*. Albaea Dioscor. III, 163. Eius de iheroz xalouci, eadem videtur esse ac *Lavatera officia*, vel *Maloja malquoides*, de quibus alias egi-

cocca ad quartas. Defricantur etiam pumice, ut ruminis radix trita ex aceto illinatur, et flos visci cum calce subactus. Laudatur et tithymali cum resina decoctum. Lichen vero herba omnibus his praeferitur, inde nomine invento. Nascitur in saxosis, folio uno ad radicem lato, caule uno parvo, longis foliis dependentibus. Haec delet et stigmata. Teritur cum melle. Est aliud genus lichenis, petris totum inhaerens, ut muscus, qui et ipse illinitur. Illic et sanguinem sistit vulneribus instillatus, et collectiones illinus.

Neutra tamen hepe cum Dioscorides specie congruit. Cf. Spreng. Hist. Rei herb. tom. I, p. 482. Eo. P.

Decocta ad quartas. Marcell. Emp. loc. cit. ad tertias. Plin. Val. II, 56, ad quartas. HARD.

Defricantur etiam pumice. Marcell. Emp. cap. xix, p. 150. *Lapathi agrestis* radices arcuatae erunt, easque aeneo ferro contundere: adiectaque aeris aneto, subige, et parum satis misce: atque ex eo omnem corporis asperitatem in balneo cum sudore confria, cito sanat. Est autem lapalbium silvestre, rumex Letinis. HARD.

Et flos visci cum calce. Pars en visci levior, quae inter coquendum supernatat. Marcell. Empir. cap. xix, p. 129, et Plin. Val. II, 56, totidem hoc apicibus transcripsere. HARD.

Lowlatus et tithymali. Plin. Val. I, c. tithymali succo franc viii lichenas sanandi Dioscor. adiudicat, IV, 165. HARD.

Lichen vero herba. Lichen petraeus, caulinulo pileolum sustinente, visus a nobis in horto Regio: deliceatum a nemine herbariorum adhuc vidi, quos quidem legerim. Pictum tamen a nescio quo audio. HARD.

Folio uno ad radicem lato. Pugnant haec unum folium latum esse, et longa

dependere. Lego, foliis inis ad radicem latis, ostule uno, etc. Quenam haec sit, nōdum competat. Belaniciunt tamen de herbis volumen, cotyledona minorē montanam vocat, et depingit. DAL.

Caule uno parvo, longis foliis dependentibus. Immo e contrario in nostro exemplari: *Caule uno longo, parvis foliis dependentibus.* PINT.

Est aliud genus lichenis. Dioscorid. IV, 53: Αγχήν ἐπὶ τῷ πεπλά, οἱ δὲ βρύεν καλοῦσι, βρύεται προσχόντων τῷ ἐνδρόποιο πέρας. Ea est quae omoibus tum officinis, tum herbariis hodie dicitur hepaticæ, quod iocinerum fibris similia conspicitur. Pingitur a Dodoneo p. 470. Sic etiam Anguillara Part. XIV, 264. II.—*Aliud genus.* Αγχήν Diosc. loc. laud. forte est *Marsanthia conica*, ex *Crypsogam*. Linn. et *Hepaticarum ordines* Juss. conf. Column. Ephras. I, p. 331. Potest tamen et ad *Peltideam caninam* referri, quae ad *Lichenos* familiam pertinet. Eo. P.

Qui et ipse illinitur. Ad sanandos lichenas. Diosc. loc. cit. et Galen. de Facult. simpl. med. VII, p. 204. HARD.

Hic et sanguinem sisit; Diosc. loc. cit. Τέσσο καταλαθίς αἷμα ποιεῖται

tus. Morbum quoque regium cum melle sanat ore illito, et lingua. Qui ita curantur, salsa lavari iubentur, ungii oleo amygdalino, hortensiis abstinere. Ad lichenas et thapsiae radice utuntur trita cum melle.

XI. Anginae argemonia medetur sumpta ex vino: hyssopum cum vino decoctum et gargarizatum: peucedanum cum coagulo vituli marini aequis partibus. Proserpinaca cum muria ex maenis et oleo trita vel sub lingua habita. Item succus de quinquefolio, potus cyathiis tribus. Hic et omnibus faucium vitiis medetur gargarizatus: verbascum privatum tonsillis in aqua potum.

ἴτινοι, καὶ φέγγους παρατίθεται, καὶ λευκῶν ὄπραντι. ΠΑΡ.

Morbum quoque regium. Dioscorid. IV, 53, de lichenis herba, seu mucos: Οφεῖς δὲ καὶ λευκῶν; μέτα μήλων διαχρέψεν, στόματος δὲ καὶ τῆς γλώσσης βρυματισμούς παρατίθεται. Inuit et arquatos cum melle dilutus: cæterum defluxionibus oris ad linguam succurrat. Ita etiam, ut ne quid dissimilem, scripalisse mihi graecus auctor videatur, unde Plinius haec manistrunt. Legisse tamen aliter Plinius haud obscurae intelligas: Ita nimimum: μέτα μήλων διαχρέψεν στόματος τε καὶ τῆς γλώσσης. Peperomias παρατίθεται. ΗΑΒ.

Hortensis abstinere. Hoc est, nonni olera. ΗΑΒ.

Thapsiae radice. Plin. Valer. II, 56. ΗΑΒ. — *Thapsiae.* Θάψιξ Theophrast. Hist. IX, 10; Diosc. IV, 157; nobis eodem nomine est *Thapsia Ascolepium* (*Pentand. digyn. gen. 717 Pera. Umbellifer. Just.*). Habitat in Apulia, et Oriente. Cf. Column. Ecphras. I, p. 87, tab. 85; Matthiol. 543. Eo. P.

XI. *Anginae argemonia.* Papetum

vitiis generali et universo prodesse argemoniam scribit Marcell. Empir. cap. xv, pag. 110. ΗΑΒ.

Hyssopum cum vino. Emendant ex Chiff. codice, cum fico. Sic etiam Reg. 2. At Reg. 4, Colb. et vulgati omnes, cum vino. Favet alter Plin. Valer. I, 52, eum titulum fecit: *Anginae medendos.* *Hyssopum*, quoque, inquit, cum vino decoctum gargarizatur. Diosc. tamen priorem lectinem adiuvat Chiff. cod. et Reg. 2. Ita enim, III, 30: Συνάγοσ διάναγράπτεται μέτρα σύκων ἀργύριατος ἄριστος. *Iu anginis cum decocto siccum efficacissime* gargarizatur. ΗΑΒ.

Peucedanum. Plin. Val. I, 52. H. — Nobis *Peucedanum officinale*, de quo lib. sup. egimus. En. P.

Proserpinaca cum muria. De ea dicimus, XXVII, 104. Marc. Empir. esp. xv, pag. 106: *Herbae proserpinalis*, que draconion dicitur, contritae suca, admisceto salsa aquam, et olei parum: atque iude linguan, et quae sunt circa linguan, et fauces perficiata, donec vomat, cui medere; cito sanabitur. ΗΑΒ.

Item succus de quinquefolio. Plin.

XII. (v.) *Strumis plantago*: *chelidonia cum melle* et *axungia*: *quinquesfolium*: *radix persolafae*, item *cum axungia*, operitur folio suo imposita. Item *artemisia*: *radix mandragorae ex aqua*. *Sideritis lata* *folia*, *clavo sinistra manu circumfossa*, *adalligantur*, *custodienda sanatis*, ne rursus sata diro hierbariorum *scelere*, ut in quibusdam, rebellet: *quod et in his*, *quos artemisia sanaverit*, *praedici reperio*: item in *his*, *quos plantago*. *Damasonion*, *quae et alcea vocatur*, *sub solstitio collecta*, *imponitur ex aqua caelesti*, *folium tritum*, *vel radix cum axungia tusa*, ita *ut imposita folio suo operiatur*. Sic et ad omnes *cervicis dolores*, *tumoresque quacumque in parte*.

XIII. *Bellis* in pratis nascitur, flore albo, aliquatenus rubente. Hanc cum *artemisia illitam*, *efficacior* esse produnt.

Val. I, 52, cui titulum fecit, *Anginas medendo*, iidem verbia: ut et Apul. cap. II, de quinquesolio, tit. 6, Hard.

XII. *Strumis plantago*. Apul. cap. 4, de *plantagine*, tit. 11, ad omnem corporis duritiam adhibet. Ad *strumis* Dioscorid. II, 153, et Marc. Emp. cap. xv, p. 107. Hard.

Quinquesfolium. Apul. cap. II, de quinquesolio, tit. 10: *Ad herpetas et choeradas, ei omnes duritias*: *Herba quinquesfolium aeto decocta, et trita et corpori imposita, herpetas et choeradas, et omnes duritias mirifice sanat*. *Xoipidic*, strumae supt, quibus quinquesolii radicem tritam prodesse ait Diosc. IV, 42. Hard.

Radix mandragorae. Dioscorid. IV, 76: *Zu ūdari dō (n̄ p̄t̄z dēs) zot- p̄d̄z x̄l̄ q̄b̄zta d̄z̄x̄t̄*: *Ex aqua trita radix, strumas et tubercula disupat*. Hard.

Sideritis lata folia. De qua XXV, 49: *Nostri eam quae est latissimo folio, seponi regiani vocant*. Hard. — *Lata folia*. Brot. ex Reg. 2 et edit. principi, *sideritis latifolia*, et statim mox, *adalligatur*, non *adalligantur*. Ed. P.

Vt in quibusdam. In ranunculo et *plantagine*, ut dictum est anteriore libro, cap. 109. In *iride quoque*, ut monuit idem, XXI, 83. H.

Damasonion. Ad tumores commendatur a Dioscoride III, 169. Hard. — *Damasonion*. Nobis *Alisma parnassifolia*, de qua iam Noster egit sup. I. cap. 77. Ed. P.

XIII. *Bellis*. *Bellis* haec, silvestris est disco luteo, foliolis ex albo rubro mixtis, in Eyslettensi horto pecta, vix a nobis in Regio. Hard. — *Bellis*. Nobis eodeq; nomine est *Bellis perennis* (*Syngenes. superfl. gen. 1878 Pers. Corymbifer.*); scilicet

XIV. Condurdum herba solstitialis, flore rubro, suspensa in collo, comprimere dicitur strumas. Item verbenaca cum plantagine. Digitorum vitiis omnibus, et privatim pterygiis, quinquefólium medetur.

XV. In pectoris vitiis vel gravissimum est tussis: huic medetur panacis radix in vino dulci. Succus hyoscyami etiam sanguinem exscreantibus: nidor quoque accensi tussientibus. Item scordotis mixto nasturtio, et resina, cum melle tusa arida. Facit et per se facilés exscretiones. Item centaurium maius, vel sanguinem reiicientibus: cui vitio et plantaginis succous medetur. Et vettonica obolis tribus in aqua, contra purulentas, contraque cruentas exscretiones.

wulgo, paquerette, marguerite. Habitat in apricis pascuis; colitur in hortis; varietate pleno rubro, vel albo flocculoso, et calyce prolifero. Etiam nomen Bellidis minoris Offic. species, flores ac folia in usum veniunt. Cf. Geofr. inst. sped. tom. III, p. 469 sqq. En. P.

XIV. *Condurdum herba solstitialis*. Herbarii ad hunc diem haud liquet quid condurdum sit. Ac nihil magis compertum, eane sit solstitialis herba, cuius meminit in Pseudole Plautus, act. I, sc. 4, v. 36: Quasi solstitialis herba, paulisper fuit: Repente exortus sum, repentina occidi. H. — *Condurdum*. Nobis est *Saponaria Vaccaria* (*Decand. digyn. gen. 446 Pers. Caryophyll. Juss.*). Habitat inter segetes. Conf. Sprengel. Hist. Rei herb. tom. I, pag. 203. En. P.

Item *verbenaca*. Apul. cap. III, de verbenaca, l. 4: Ad strumas: *Herbas verbenaceas radix in collo ligata, summe iuvat*. De plantagine idem Dioscor. Affirmat lib. II, cap. 453. H.

Digitorum vitiis omnibus. Dioscor. IV, 42. Hard.

XV. *Panacis radix*. Diosc. III, 55, et Plin. Val. I, 58. II.

Succus hyoscyami, etc. Marc. Emp. cap. xvii, p. 425, et Plin. Valer. IV, 69. Hard.

Item scordotis. Totidem verbis Dioscor. III, 425. H. — *Scordotis*. Est ονόματος Diosc. loc. laud. nobis *Centaurium Scordium* (*Didymum gymnosper. gen. 4372 Pers. Labiat. Juss.*). Habitat in paludosis. Non idem est cum scordio, sive scordoti, quam *Neptunum Scordotin* appellari diximus, lib. super. En. P.

Facit et per se. Hoc est, sola. Diosc. loc. cit. Hard.

Item centaurium maius. Marc. Emp. c. xvi, p. 448: *Herba centauria trita ex vino dulci bibitur, tuisi laborantibus mire prodest, etiam his qui sanguinolentum aut paridentum extusiantur quos phthisicos dicunt*. Galenus quoque de Fac. simpl. med. VII, p. 488. Hard.

Plantaginis succus, etc. Dioscor. II, 452. Hard.

Et Vettonica. Marc. Emp. c. xvi, p. 420, non tamen in aqua, sed in

Persolatae radix drachmae pondere, cum pineis nucleis undecim. Peucedani succus, pectoris doloribus, et acorum subvenit, et ideo antidotis miscetur. Tussi daicum: item scythica herba. Ea demum omnibus pectoris vitiis, tussi et purulenta exscreantibus, obolis tribus in passo. (vi.) Totidem verbascum, cuius flos est aureus. Tanta huic vis est, ut iumentis etiam non tussientibus modo, sed ilia quoque trahentibus, auxiliatur potu: quod et de gentiana reperio. Radix cacaliae commanducata, et in vino madesfacta, non tussi tantum, sed et saucibus prodest. Hyssopi quinque ramii cum duobus ruta et ficiis tribus decocti thoracem purgant.

passo præchet. Paulus aliter temperat Ant. Musa, sive quis sius, libello de herba Velt. I, 9 et 30. Diosc. quoniam IV, 4, et Galen. II, cc. p. 483. H.

Persolatae radix. Sic Diosc. IV, p. 407, de arcio sive persolata: Ηπι; πεσιάζ, < α' πλήθος κατά στροβίλων αιροντούσι, ἵπτυκοι, etc. *Drachmae unius pondere pota cum pineis nucleis, cruenta exsputantibus, purulentaque exscreantibus auxiliatur.* Haro.

Peucedani succus, etc. Dioscor. III, 92. Haro.

Et acorum. Radice videlicet. Diosc. I, 2. Haro.

Antidotis miscetur. Dioscord. loc. cit. Μίγνηται δι καὶ τοῖς ἀντιδότοις ἡ δέξα χρονίμως. Haro.

Tussi daicum. Dioscord. III, 83: Βούχων χρονίαν προῦτυχόν. H.

Pectoris vitiis. Et pectorum quoque vitiis glycyrrhizam commendat Diosc. III, 7. Haro. — *Scythica herba.* Nobis *Glycyrrhiza glabra.* De qua conf. lib. XXII, cap. 44. Eo. P.

Totidem verbascentem. Totidem, inquit, obolis habitur verbasculum illud, cuius flos aureus est. Blattarium

intelligit, similem verbascō, quae saepe fallit pro ea capta, flore luteo, de qua XXV, 60. Haro. — *Flos est aureus.* Sic et Chilli. rō est Gron et al. omitunt. Verbascum illud nobis est *Phlomis Lychnitis*, de qua conf. loc. proxime cit. Eo. P.

Radix. Diosc. IV, 423, et Galen. pariter de Fac. simpl. med. VII, p. 483. Haro. — *Cacaliae.* Nempe *Bupleuri longifolii*, de quo lib. super. egimus, cap. 85. Eo. P.

Hyssopi quoque quinque ramū (sic olim). Dele dictiorem quoque ex vestitu codic. Pint. — *Hyssopi.* Audieundus interim Augustin. Enarr. in Ps. I. Aliquid etiam dicam, quod a medicis solemus audire, vel experiri in aegritate. *Hyssopum dicitur purgandi pulmonibus optum esse;* etc. — *Ficus tribus.* Plinianus ex suo codice legit, et *ficiis tribus:* ut sententia sit, quemadmodum hyssopi quinque, et ruta duos, sic et fici ramos ternos requiri, quod saltem est. Ficus ipsas hic optus esse, nec sollicitandum Plinii contextum Marc. Emp. admoneat, cap. xvi, pag. 118: *Ficus succas*

XVI. Tussim sedat bechion, quae et tussilago dicuntur. Duo eius genera. Silvestris ubi nascitur, subesse aquas credunt: et hoc habent signum aquileges. Folia sunt inauiscula, quam ederae, quinque aut septem, subalbida a terra, superne pallida, sine caule, sine flore, sine semine, radice tenui. Quidam eamdem esse bechion et alio nomine chamaeleucen putant. Huius aridae cum radice fumus per arundinem haustus et devoratus, veterem sanare dicitur tussim: sed in singulos haustus passum gustandum est.

tres, inquit, cum hyssopi modo, et parvo ruta fasciendo, et quartario ferri graecet purgati, cum aquae nitidus sextario ad medias decoquuntur, et collantur: inde tres potionis per triduum tussi nimia laborantibus dantur: minus remedium est.

XVI. Tussim sedat bechion. Sic Dioscor. III, 426. At tussi quam Graeci βούχα appellant, in utraque lingue nomen habet. Herbaris et officinis *Vnguia Caballina vulgo Pata equina*, inquit Ruel. de Nat. stirp. III, 60, p. 557. HARD. — Nobis *Tussilago Parfara*, de qua egimus lib. XXIV, cap. 85. Eo. P.

Silvestris. Dioscor. loc. cit. nascit ait circa securigines. HARD.

Aquileges. Aquarum indagatores, squarum libratores: ab aquis legendis, sive colligendis dieti. Vsi ea voce Seneca Nat. Quæst. III, 45, et Plinius Jun. X, ep. 38 ad Traianum. II.

Pallida. Diose. Ita fere Ioe. elata, Folia χλωρά dixit: Plinius pallida transtulit: adiecitque sine caule esse ac siccis flore, quoniarn scilicet fugacissimi, hisque enatis brevi vigor et vita durat, longissimisque mora bidentum: post quod illio tempore flaccides evanescunt, caduquique mactent. Quare nounisi iis qui medio

vero sese forte fortunatæ erunt obviam, et flos, et caulis errant. Ita fere Ruellius. III, p. 557. HARD. — *Subalbida a terra, superne pallida*. *Tussilagini* nimirum folia superne, sive ex superiori parte, χλωρά, ex viridi pallescentia; inferne vero, sive ex inferiori parte, quia terram spectant, pubescencia, et ideo subalbida video- tur. Eo. P.

Quidam eamdem esse, etc. Et illi quidem recte, ut ante monimus, XXIV, 85. HARD. — *Chamaeleon*. Spengelio est *Caltha palustris* (*Polygon. polygyn.* gen. 4367 Pers. *Ranunculac.* Juss.). Conf. Hist. Rei herb. I, 204. Eo. P.

Huius aridae cum radice fumus, etc. Dioscor. loc. cit. et Galen. de Fac. simpl. med. VI, p. 64. Marc. Emp. c. XVI, p. 21: *Ad tussim remedium efficax*: *Herba* que gallice *Callicomarus*; latine *equi angula* vocatur, collecta *Luna* vetere liduna die *Iovis*, siccata prius in *allum* novam multitudine cum prout ardenterbus quea ultra *allum* mitti debent: superficies sane eius argilla diligenter claudi debet, et calamus *hastri*, per quem humor vel fumus caloris horriatur intra os, donec arteriam omnem et stomachum penetret. Vnde et illud intelligi-

PLIN. N. H. Tom. VII

Vy

XVII. Altera a quibusdam salvia appellatur; similis verbasco: conteritur ea et collata calefit, atque ita ad tussim laterisque dolores bibitur: contra scorpones eadem et dracones marinos efficax. Contra serpentes quoque ex oleo perungit ea prodest. Hyssopi fasciculus cum quadrante mellis decoquitur ad tussim.

XVIII. (vii.) Lateris et pectoris doloribus verbascum cum ruta ex aqua: vettonicae farina bibitur ex aqua calida. Stomachum corroborat seordotis succus: centaurium, gentiana ex aqua potae. Plantago aut per se sumpta in cibo, aut cum lente, aliciae sorbitione. Vettonica alias gravis stomacho, yilia tamen sanat pota, vel foliis commanducata. Item

gis, veteribus Gallis, Cappionarchum idem valuisse atque equinam ungujaan. March certe veteribus Gallis, hodieque Britonibus Aremoricis equum sonat; quod et Pausanias testatur in Phocieis, seu lib. X, p. 615. Lidua porro, quae vox in eo Marcelli loco, aliquis occurrit, Lunam decessenter significat, ut abunde declarat Du Cangius in Glossario, v. *Lido*. II.

XVII. *Salvia* appellatur. Quidam volunt hic deserti sphacelum Theophasti: quidam nostrum stachym vulgarem: aliud orominum vulgare, flure coeruleo: quidam Aethiopida, pectoris morbi utilissimum. Dar. — Altera a quibusdam salvia. Silvestra hoc verbasculum esse, simile salviae, de quo diximus libra anteriore cap. 73, cum Ruellio, non ignebili saepe herbario, suspicantur. H. — Verbascum cui flos aureus, et pūlla grecorū ὄροις, folia salviae similis, Diosc. IV, 107, est. *Phlomis Lychneitis*, cuius etiam paulo supra Noster meminit. Ed. P.

Hyssopi fasciculus. Cels. IV, 4, de tussi: Opolite hyssopum altero quoque die bibere. Haro.

XVIII. *Loteris et pectoris*. Tidem sere verbis Marc. Emp. c. xxiv, pag. 169 II. — *Doloribus*. Gronov. et al. ante Hard. *dolores*. Ed. P.

Vettonicae farina bibitur. Marc. Emp. loc. cit. et esp. xvii, p. 125 sq. Aut. Musa, sive quis alius lib. de Vettonica, t. 8 et 14.

Stomachum. Diosc. III, 125, ad stomachi rosiones commendat. Ad stomachi mousus, quod idem est, Marc. Emp. c. xx, p. 139 H.

Centaurium. Marc. Emp. loc. citat. Centaurium tenuis succus, quantum eiger, ex aqua datus, stomachicis prodest. Haro.

Gentiana. Discord. III, 3. H. — Nobis *Gentiana lutea*. Ed. P.

Vettonica alias gravis. Aut. Musa tit. 10: *Ad stomachi dolorem*. Et Marc. Emp. cap. xxi, pag. 117. Item c. 33, p. 142, 145 et 148. H.

aristolochia pota: agaricinum manducatum siccum, ut ex intervallo merum sorbeatur: *nymphaea heraclea illita*: puccedani succus. *Psyllion ardoeibus imponitur*, vel cotyledon trita cum polenta, vel aizoum.

XIX. Molon seapo est striato, foliis molibus, parvis, radice iv digitorum, in qua extrema allii caput est. Vocatur a quibusdam syron. Ex vino stomacho, et dyspnoeae medetur: centaurium ipius ecligmate: plantago succo vel cibo: vettonicae tussae pondo libra, mellis Attici semuncia: ex aqua calida quotidie bibentibus. Aristolochia, vel agaricon, obo-lis ternis ex aqua calida, aut lacte asini pota. Cas-

Agaricus manducatum, etc. Diosc. III, 4. Harn.

Nymphaea heraclea. Diogene. III, 148 Harn. — Nobis *Nymphaea alba*, de qua alias egimus. En. P.

Puccedani. Marc. Emp. c. xx, pag. 231: *Puccedani radicem constrictam ex uno qui frequenter liberat, nec stomachi dolorum, nec pulmonis inflationes patiatur*. Sic etiam Diosc. III, 92. Harn.

Psyllion ardoeibus imponitur, Diosc. IV, 20, vim ei summe refrigerandi tribuit. Harn. — Nobis *Plantago Psyllium*, de qua iam dictum lib. sup. cap. 90. En. P.

Vel cotyledon trita. Dioge. IV, 92, stomacho pariter astanti imponit. Harn.

XIX. *Molon*. Moly Diiscoridis folium graminis habet, latius; hujus spacum, eaque quatuor cubitorum, sive, ut quidam legunt, vligitorum, in cuius summo est quinque aliis simile. Illa suo modo Plinius tribuit, sed vel multata, vel depravata. Aliud moly super. lib. describitur, nempe

Homericum: Datur. — *Molon*. Malum videtur esse Diiscordis III, 54; ut recte, suspicimur est *Anguilla* Part. XII, p. 245; sed accurate a Latino scriptore, quem hancen delineatum. Pingitur a Clugio Hist. Rur. pl. 2; p. 192, quale vidimus in horio Regio. Frequens in Dalmatia. H. — *Molon* Nobis *Allium nigrum*. Cf. lib. XXV, esp. 8. En. P.

Scapo est striato. Lugo: *Scapo est stricto*, id est, tenui et exili; quemadmodum Oribasius legit, xviibz lantibz fyzl. DAL.

Centaurium maius ecligmate. Diosc. III, 8, et Galen. de Fac. singl. med. VII, pag. 188. De minore id quoque prodidit Marc. Emp. c. xviii, p. 123. Harn.

Plantago usco, vel cibo. Diosc. II, 153. Harn.

Aristolochia. Et hanc dyspnoeae sive inspiratio opitulari scribit Diosc. III, 6. Harn.

Vel agaricon, etc. Sic Diosc. III, 4. Harn.

santheimos ad orthopnoeas bibitur, item hyssopum et asthmaticis. Peucedani succus in iocineris doloribus, et pectoris laterisque, si febres non sint. Sanguinem quoque exspuentibus subvenit agaricum, victoriati pondere tritum, et in mulsi v cyathis datum. Idem et amomon facit. Iocineri privatim Teucria bibitur recens, drachmis iv in poscae hemina. Vettonicae drachma una in aqua calida cyathis m: ad cordis vitia, in frigidae cyathis duobus. Quinquefolii succus iocineris, et pulmonis vitiis, sanguinemque reiicientibus, et cuicunque sanguinis vito intus occurrit. Iocineri anagallides mirè prosunt. Capnon herbam qui edere, bilem per urinam red-

Cissanthemos. Edera terrestris officinalium. DAL. — *Cissanthemos.* Cylindropinnata ne tempore cissanthemos, de qua superiori l.c. 68. De ea Diosc. II, 195: Βίαραι δι καὶ πρὸς ὄφούσαται, H. — *Cissanthemos nobis Lonicera Caprifoliaceum,* vulgo chevreuilée. EO. P.

Item hyssopum. Dioscor. III, 30, et Marc. Emp. xvi, p. 123. H.

Peucedani succus, etc. Dioscor. III, 92. HARO.

Sanguinem quoque exspuentibus. Dioscor. III, 4. II.

Amomou. Αμούσιον Diosc. I, 4, de quo iam Noster fuisse egit lib. XII, nobis est *Cissus verticillata* (Tetrand., monogyna, gen. 294 Pers. Vit. Juss.). Habitat in India. Cf. Sprengel. Hist. Rel. herb. toni. I, pag. 440 et 267; EO. P.

Vettoniae. At Musc., t. 111: *Ad iocineris dolorem:* *Vettoniae* drachmas tres, aquae calidae cyathos quatuor bibat. Dioscorid. IV, 1. *Vettoniam* drachmæ unius pondere adhibet in aceto mulso: μηδὲ σύνειλέτος; εἰλήτης αὐτὴν οὐτοῦσι. Vide et Marc. Emp. c. xxv, p. 160. H.

Ad cordis vitia. Ετε καρδιάκυα, in affectu stomachi, seu oris ventriculi dolore, Est enim os stomachi καρδία, ut alibi diximus. H.

In frigidae. Gron. et al. ante Haro. in frigida. EO. P.

Quinquefolii succus. Diosc. IV, 42: Αιροπόρχιας ἵπποι περόμενοι καὶ καταπλαστόμενοι. Erumpentem sanguinem sinit tum potu, tum etiam illata. Et paulo antea: Ο δὲ χυλὸς τὰς βλέπεις διατάξεις ποιεῖ πρὸς τὰ δὲ θηταὶ καὶ πυεύμονι πάθη. At teneras radicis suæ contra iocineris pulmonitisque vicia prodest. HARO.

Ioniceri anagallides, etc. Dioscor. II, 209. HARO.

Capnon. Diosc. IV, 440, de capno fruticoso, quem alteri effectu similem esse ac nomine Plinius admonebat, libro sup. c. 99: Βραβεῖσθαι δὲ η πόνη, inquit, εὑρετὴ χράσθη. Sic etiam Gal. de Fac. simpl. med. VII, pag. 484. H. — *Caypon.* Nempe *Fumaria nostram officinalem*, vulgo *fumeterre*, de qua conf. lib. XXV, c. 99. EO. P.

dunt. Acoron iocineri medetur, thoraci quoque, et praecordiis.

XX. *Ephedra*, ab aliis anabasis vocata, nascitur ventoso fere tractu, scandens arborem et ex ramis propendens, folio nullo, cirris numerosa, qui sunt iunci geniculati, radice pallida. Datur ex vino nigro austero trita ad tussim, suspiria, tormina; et sorbitione facta, in quam vinum addi convenit. Item gentiana madefacta pridie contrita denarii pondere in vini cyathis tribus.

XXI. *Geum* radiculas tenues habet, nigras, bene olentes. Medetur non modo pectoris doloribus, aut lateris, sed et eruditates discutit, iucundo sapore. Verbenaca vero omnibus visceribus medetur, late-

Acoron. Totidem verbis Diosc. §.,
§. Haad.

XX. *Ephedra*, ab aliis anabasis. Iisdem quoque nominibus appellatur hippuris cap. 13 huius libri. Dat. — *Ephedra*. Prius legebatur, *Casson* quae et *ephedra*, etc. Sed priores voces nulli codices MSS. exhibent, ne lo indice quidem. Dioscoridis haec fronthaue est, IV, 46; in Noth. si διάνθεται, οἱ δὲ φαῖσπαι (lege οἱ δὲ ἵψιδραι)... Πομαῖοι διανθάται, οἱ δὲ σάλιξ διανθάται, οἱ δὲ ἀνθέταιοι, οἱ δὲ ἱπποδροὶ καλοῦσι. Hoc equisictum maius, pictum a Dodoneaco p. 73, viam a nobis in horto Regio. Officinalis, *Cauda equina*; alii, *salix equinialis*; Gallis, *préle*, *queue de cheval*. Vide *Anguill.* Part. XII, p. 205. A sensili foliorum seu in scorpiis positu, *ἱψίδραι*, et cap. 77 et 83, *ἱψιδρος*. A reptili arborum adscensu, *ἀνθέταιος* dicitur. Non quod his se circumvolvat, innotetate claviculis: iusta tandem ac pone gaudet-consistere. H. — *πεπευρηται* Diosc. loc. cit. nobis *Equi-*

stachys silvaticum? ex *Cryptogram.* Linn. plant. *Filicibus* alio. Juss. Cf. *Pseudo-Democrit.* in *Geopon.* II, 6. Alteram hipparia Dioscorides habet, IV, 47, quae, videtur eadem cum *Equiseto pratense*, quoniam da ultraquæ planta dubitat Sprengel. Hja. Rei herb. tom. I, p. 192. Ed. P.

Datur ex vino nigro, etc. Dioscor. loc. cit. Haad.

XXI. *Geum* radiculas tenues habet. *Caryophyllata* haec vulgaris est, picta a Dodoneaco p. 137, visa a nobis in horto Regio: quod nomen obtinuit ab odore caryophyllorum, quem flores præ sa ferunt. A nonnullis *Sannamunda*, et benedicta dicitur: *Gallis*, *benoite*. II. — *Geum*. Nobis eodem nomine est *Geum urbanum* (*Iéonard*, *polygyne*, gen. 1243 *Pert. Rosac. Juss.*), seu *Caryophyllata* Officin. Habitat in Europæ nemoribus. *Badix caryophyllicum* redoleat; et spud nos etiamnam in usu est. Conf. *Geodr. Mat. med. t.* III, p. 264. Ed. P.

Verbenaca. Ad vitia sine iocinorum

ribus, pulmonibus, iocinéribus, thoraci. Peculiariter autem pulmonibus et quos ab his phthisis tentat, radix herbae consiliginis, quam nuper inventam diximus: suum quidem et pecoris omnis remedium praesens est pulmonum vitio, vel trajecta tantum in augecula. Bibi debet ex aqua, haberique in ore assidue sub lingua. Superficies eius herbae an sit in aliquo usu, adhuc incertum est. Renibus prodest plantaginis cibus. *Vettonicae* potus, agaricum potum, ut in tussi.

quid attinet, subscrabit Apul. cap. vii, de verbena s; 1.4: *Ad hepatis do-
lorem: Herba verbenacea solitudo le-
cta, et in pulvere redacta, et posita
simpliciter proficere creditur, etc.*
quae solitudo verbi *Mare.* — Emp. e.
xxii, p. 160. Hard.

Radix herbae consiliginis, etc. *Hoc* etiam prouidit Colum. VII, 4, p. 262: *O-
ceni pulmonariam, inquit, similiter
ut seleni virium convient, iuxta per-
ainficiam quiam verius hanc consili-
ginem vocant, etc.* Et VI, 5, p. 217: *Prae-
dictis etiam remediis engorgitibus
radicibus, quam pastores consiliginem
vocabant: et in Maris montibus pluvi-
nascitur, quoque precium maxime solu-
tum est.* — *Peculiariter.* Prius vitoia
interpretatione sic legebatur: *Pec-
uliariter auferit phthisis temer.* Ut ad
veilensem, de qua proxime ante
sermo ait: pertinere ista videren-
tur. *Mox* nova instituta perinde, *Ra-
dix herbae... inventum diuinum: suum
quidem, etc.* At priore illa de phthisi-
cis, ad consiliginem spectare, Plinius
ipse libro superiori admisit, cap. 48, ubi de consilagine: *Prodest,
inquit, ut demonstrabimur sub hoc,
deploratis in phthisi: huic nimurum,
quem nunc verbannus, prospiciunt*

lorem. Hard. — *Herbae consiliginis.*
Nempe *Pulmonariae* nostrae offici-
nales, de qua conf. lib. XXV, cap.
48. Ed. P.

*Suum quidem et pecoris omnis re-
medium, etc.* In locum pestulentia
Columella lib. VI, cap. 5, auriculae
partem latissimam aenea subula cir-
cumscripti; ita ut mananti sanguine
circulus apparet tan piastre duetus lite-
teret: et deinde intripsens ex super-
iore parte medium orbis descripsi
transsuffit, et foraminis facto radiculam,
laeva manu effusam, ante solis
ortum ioserit, quae quoni a recenti
plaga comprehensa est, ha continetur
ut elahū non possit; in pertusam zu-
rificam omnem morbi vim et pesti-
lentia virus elecit, dumque quad subula
circumscriptum est, deniquum ex-
cidat. Dalec.

Plantaginis cibus. *Mare.* Emp. cap.
xavi, p. 179, imponi ex melle iubet:
bibi in passo. Diosc. II, 153. H.

Vettonicae potus. Diosc. IV, 1: *Kai
seppotnois usq' ûðxtoç. Ant. Musa, L.
43: Abi remum dolorem: *Vettonicas*
drochmas duas ex mudo eyalios dab-
bas, dum liberis, sanus erit. H.*

Agaricum potum, ut in passo. Diosc.
xxv. III, 4. H.

XXII. *Tripolium* in maritimis nascitur taxis, ubi alludit unda, neque in mari, neque in siccō, folio isatis crassiore, palmo alto, in mucrone diviso, radice alba, odorata, crassa, calidi gustus. Datur hepaticis in farre decocta. Haec herba eadem videtur quibusdam quae polium, de qua suo loco dianus.

XXIII. *Gromphaena*, alternis viridibus roseisque per caulem foliis, in posca sanguinem reiicientibus medetur.

XXIV. *Iocineri* autem herba malundrum, nascens in segete ac pratis, flore albo odorata. Eius cauleculus conteritur ex vino veteri:

XXII. *Tripolium*. Diosc. IV, 135, solidem verbis: *Tripolium* pūtari *trypophalacris* tōxīcī, ubi īmixiūtū & bīlātēz, xāl ḫayyāpē, etc. Vulgarē tripolium a Lobello pingit, in Obes. pag. 157, atque hoc ipsum esse Diiscoridēum tripolium arbitratur. Vidimus in horto Regio. *Tripolium* dicitur, quasi ter tanescens: ter in die floris colorē multat. H. — *Tripolium* Diiscorid. loc. laud. nobis est *Plumbago europea* (*Pestaud monogyn* gen. 406 Pers. *Plumbagin. Juss.*); Matthiol. et alii male ad *Aster Tripolium* retulerunt, quoniam folia instadis esse similia graecis hucor perhibeat. *Tripolium* iam Noster tractavit molybdænae, seu plumbaginis nomine lib. sup. cap. 97 Conf. Anguill. 211; Spreng. Hist. Rei herb. tom. I, p. 161 et 202. Eo. P.

Vbi alludit unda. In MSS. Regg. et Ch. abudit. H.

Crassore, palmo alto. Diiscorides, crassiore, caule palmum alto (pulmum magnum, sive doranum intellige, canarium polices notem), flore mane albo, meridiis purpureo,

vesperi puniceo. Dubia draconis pīta aqua per alvum ducit, et trinas mōvel miscet Alékiptarmacia. Vide lib. XXI, cap. 7 et 20. Dan.

Hoc herba endem. etc. Ignoranter hoc Plinius. Dan. — *Hoc.. videtur.* Sed non recte illi videtur. H. — *Tripolium, Plumbago Europea;* *polium, Teucrium Polium;* de quo Noster XXI, 21. En. P.

XXIII. *Gromphaena*. Herbas adhuc ignota. H. — *Gron.* et al. ante Hard. *Sympetria*, vel *gromphena*. Nobis est *Amarantus tricolor* (*Monec pentand.* gen. 2071 Pers. *Amarantus*. Juss.). Habitat in Oriente. Conf. Sprengel. Hist. Rei herb. tom. I, p. 206 Eo. P.

XXIV. *Iocineri* autem herba malundrum. Sic MSS. omnes, tpm hoc loco, tom in Indies: non, ut editi, *malundrum*: quod ineptum est, si flora albo odorata es herba est. Herbas etiū et officinali perinde inengnita. H. — *Malundrum*. C. Barth. Barba cespitosa, floribus oblongis, quae *Spiraea* species est. Idem vero Sprengelio videtur ac *Lycains silvestris* (*Lycains?* Demand.

XXV. Item herba chalcetum e vineis contrita impotitur. Faciles praestat vomitiones radix vettonicae, ellebori modo; iv drachmis in passo aut mulso. *Hysopum tritum cum melle utilius, praesumpto nasturtio aut irione.*

Molemonium denarii pondere. Est et silybo lactens succus, qui densatus in gummi, sumitur cum melle supra dicto pondere: praecipueque bilem trahit. Rursus sistunt vomitionem cuminum silvestre, vettonicae farina: sumuntur ex aqua. Abstergunt fastidia, cruditatesque digerunt, daicum, vettonicae farina ex aqua mulsa, plantago decocta caulinum modo. Singultus hemionium sedat: item aristolochia.

pentagyn. gen. 446 Pers. *Caryophyll.* Juss.). Conf. Clus. Hist. Rar. pl. I, 394, et Histor. Rei herb. tom. I, pag. 203. Ed. P.

XXV. Item herba chalcetum. Neque haec adhuc cognita. H. — Quibusdam Valeriana campestris, inodora, major, C. Bauh. Ed. P.

Faciles praestat vomitiones. Diosc. IV, 4: Πριν δὲ... φλεγματίδη, προσκαθέσαις ἐπτον μεθ' ὑδροφυλίτος πινόπαντα. Illico.

Hysopum Sic temperatum nastur. tio vel iride, ad subducendum alvum. Diosc. III, 30, exhibet. Hard.

Molemonium. Sic lilari ommes etiam MSS. tum hoc loco, tum in Iudice. Sed *Lemonium* utrobius legi satius credimus, ut libro superiori, cap. 61. Hard. — *Eis et silybo*, etc. De silybo nemo id scripsit. Quam spud Theophrast. Hist. lib. VI, cap. 4, de scolymo id Plinius legi est, quemadmodum et supra lib. XXII, cap. 22, retulit, oblitiose ac oscitante hoc joco de silybo recitav. Verum id esse monstrant, quod totidem fere verbis de leimonia id refert, l. XXV,

cap. 9, quam scolymum esse credit. Dialec. — *Est.* Dioscor. IV, 159: Τές δὲ βίζης οὐδέποτε οὐκέ τοις εύσ. πελκάρχης ἴρπετος κατέ. Stillans inquit, e radice liquor drachme seu denarii pondere potus ex aqua mulsa vomitione coget. Carduus est lectens Lobellii, in Obs. p. 479; Carduus Marise Tragi; Carduus leucographus Dodonei, p. 710, visus a nobis in horto Regio. Itali *Cardo Maria*, et a lacte copia *Cardo Lattario* vocatur, teste Anguillara, Part. VIII, p. 151. Hard. — Σιδόνος Diosc. IV, 159, non his est *Carduus marianus* (*Syngenesia equata* gen. 4802 Pers. *Cynaroceph.* Juss.). Habitat ad vias, in aggeribus ruderatis. De molemonio, vel potius lemonio, vid. quae diximus l. XXV, cap. 61. Ed. P.

Abstergunt. De *Vettonica* quidem Ant. Musa tit. 37: *Aegris fastidientibus cibor.* *Vettonicae* drachmas duas ex aqua mulsa cyathos tres bibat; natur. Hard.

Singultus; *hermionium* sedat (sic prius). Sic quidem romana impressio et plerasque aliae: nostrum exemplat

Suspiria clymenos. Pleuriticis et peripneumonicis centaurium maius: item hyssopum bibitur. Pleuriticis peucedani succus.

XXVI. Halus autem, quam Galli sic vocant, Veneti cotoneam, medetur lateri; item renibus, convulsisque et ruptis. Similis est cunilae bubulae, cumminibus thymo, dulcis, et sitim sedans, radicis alibi albae, alibi nigrae.

detracta una littera hermonium. Neutra lectio vera: sincera et certa lectio est hemionium, ut quidam etiam codices praeferunt. Dioscorides lib. III, cap. de herba asplo, que hemionium dicitur: Eadem autem strangariae conferunt, singulis et morbum regum sedant, etc. et infra paulo, peripneumonicis, non peripneumonicis, ut alias ostendimus. Pint, — Singultus. Diosc. III, 157, de asplo, sive hemionio: λυγαρ βονει. Hard. — *Hemionium.* Nobis *Asplenium Hemionius*, de quo iam alias diximus. En. P.

Item. Diosc. III, 6. Hard.

Suspiria clymenos. Diosc. IV, 14, de periclymeno, quam esse Clymenon Plinii diximus. Hard. — Nobis *Loniceræ Periclymenum*. Conf. lib. XXV, cap. 33. En. P.

Pleuriticis. Diosc. III, 8 Hard.

Item *hyssopum* bibitur. Dioscord. III, 30. Hard.

XXVI. *Halus.* Ita scribitur adiecto spiritu, tum hoc loço, tum in Indice, etiam in MSS. Eodem sublato, alio, XXVII, 24. Consolidam vocat Apuleius cap. lxx. *Sympythum* illud est, seu consolidata maior, picta a Matthiolo in Diosc. IV, p. 961. Videlimus in horto Regio. De ea nunc Plinianus obiter: quod laterum, dolor, ut superiore aliae, medetur. Hard,

— *Halus.* Nobis dicitur *Sympythum officiale* (*Pentandrum monogynum*, gen. 356 Pers. *Borragin.* Juss.). *Sympythum*, *consolidata minor*, C. Bault. Pini, 259; *Consol.* mai. *Officin.* vulgo *sostreis*, *grande consoude*. Habitat in Europa umbrosis subhumidis. Σύμπυτος Diosc. IV, 10: halus item Marc. Empir. cap. xxvi. De hac herba Noster fuisus aget lib. XXVII, c. 24. En. P.

Quam Galli sic vocant, etc. Circumpsdani. Hard.

Cotoneam. Cydoniae herba meminit Galenus lib. I, πάτη τόπου, in eorum catalogo quae pilos attenuant. Cydoniam vocarunt, quod cydonii mali odorēt spiret. Dalec.

Item *renibus*, *convulsisque*. Dioscord. IV, 9, de *sympytho petraeo*, et Apul. loc. cit. Hard. — Σύμπυτος πετραῖος Diosc. loc. lind. Idem esse videatur cum *Cyprophila fastigiata* (*Decand. digynum* gen. 4415 Pers. *Caryophyll.* Juss.); habitat in rupibus Germaniae, Helvetiae, etc. Dubius tamen haeret Sprengelius, Hist. Rei herb. tom. I, p. 474. En. P.

Similis est cunilae bubulae, Dioscord. loc. cit. Hard.

Raro radice alibi albæ, etc. (sic olim). Prima dictione caret archeotypum nostrum. Pint.

XXVII. Eosdem effectus in lateris doloribus habet chamaerops, myrtleis circa caulem geminis foliis, capitibus Graeculae rosae, ex vino pota. Ischiadicos dolores et spinae levat agaricum potum, ut in tussi. Item stoechadis, aut vettonicæ farina ex aqua mulsa.

XXVIII. (viii.) Plurimum tamen homini negotii alvus exhibet, cuius causa maior pars mortalium vivit. Alias enim cibos non transmittit, alias non continet, alias non capit, alias non conficit: eoque mores venere, ut homo maxime cibo pereat. Pessimum corporum vas instat, ut creditor, et saepius die appellat. Huius gratia praecipue avaritia expeditur: huic luxuria conditur: huie navigator ad Phasin: huic profundi vada exquiruntur. Et nemo vilitatem eius aestimat, consummationis foeditate. Ergo numerosissima est circa hanc medicinæ opera. Sistit eam

XXVII. In lateris dolor. Sic et Ch. effet latris dol. Gron. et al. ante Hard. rō in annis. Ed. P.

Chamaerops. Sive trixago, quam et chamaeropem vocati vidimus, XXIV, 80. Hard. — Nobis Tuerium Chamaedrys. Cf. loc. cit. Ed. P.

Ischiadicos. Hoc est, contendicun doloris. Dioscorid. III, 1: Ποσὶ καὶ πρὸς τογχήν ἀλγέματα. Hard.

Pt in tasi. Hoc est, sicutum si comanducetur, ita ut ex intervallorum numerum sorbeatur, ut dictum est cap. 18. Hard.

Stoechadis. Trigag. Dioscorid. III, 3t, nobis est Lavaudula Stoechadis (*Dynam. gymnos. gen. 1379 Pers. Laet. Juss.*). Habitat in Gallia meridionali, Hispania, Italia, etc. Conf. Sprengel. Histor. Rei herb. tom. I, p. 179. Ed. P.

Aut vettonicæ farina, etc. Ant.

Moss, fil. xvi: *Ad lamberton et eos* rurum dolores. Dioscorid. IV, 1: *Lexis*, δύοις τα μετ' ὄδατος. Hard.

XXVIII. Avaritia expeditur: hic luxuria conditur. Sic quidem libri. Scripsisse tamen Plinium censeo: *Huius gratia praecipue avaritia expedit: semper ieiuna et insatiabilis esurit et siti pecuniam: item, hic luxuria condit: mirificis et sumptuosis condimentis cibos apparat.* Gaoz.

Et nemo utilitatem eius aestimat. Immo vilitatem, ut est in Voss Radem vocabula in Quintilianis declarationibus confusa saepius ostendimus. Gaoz.

Consummationis foeditate. Egestatis. Hard.

Numerotissima est, etc. Plurima, occupatissima. Lib. VIII, 77 de me! *Noque alio ex animali numerosior ma*teria gencæ. Hard.

scordotis *recens*, drachma cum vino trita, vel decocta potu. **Polemonia** quoque et dysentericis ex vino datari verbasci radix pota ex aqua duorum digitorum magnitudine: **nymphæ heracliae semen** cum vino potum: radix superior e xiphio, drachmæ pondere ex aceto. **Semen** plantaginis in vino tritum, vel ipsa ex aceto cocta, aut alica ex sueto eius sumpta. Item cum lenticula cocta, vel aridae farina inspersa potioni cum papavere tosto et trito, vel succus infusus, aut succus vettonicae, in vino ferro calefacio. **Eadem** coeliacis in vino austero datur: his et iberis imponitur, ut dictum est. **Tenesmo** radix nymphæ heracliae e vino bibitur: psyllium in aqua: acori radicis decoctum. **Aizoi** succus alvum sistit, et dysenterias, et tinea rotundas pellit. **Symphyti** radix dysenterias sistit: item dauci. **Aizoum** foliis contritis

Scordotis. Nempe *Tenuioris* Scordotis. Diosc. III, 125. Ed. P.

Recens. SR et Chiff., recentis Gron. et al. ante Hard. Ed. P.

Polemonia quoque et dysentericis. Diosc. IV, 8. Hard.

Verbasco radix pota. Diocorid. IV, 104. Hard.

Nymphæ heracliae semen, etc. Diosc. III, 148. Hard.

Radix superior e xiphio. Cohabit enim xiphio radice gemina, quarum una alteri insidel, pusillorum bulborum figura; ut tradit Diosc. IV, 20, et si alios usus medicinae adhibet, ad quos et a Plinii destinatur, XXV, 89, his verbis, *Superior radix*, etc. Hard. — Xiphion nobis est Gladiolus communis, de quo ssepe egimus. Ed. P.

Semen plantaginis. Marcell. Emp. cap. xxvii, p. 488 sq. Apul. cap. 4, tit. 9, *Ad venirem seringandam*. Diosc. II, 153. Hard.

Item cum levigata, etc. Sic Diosc. et Mare. Emp. II, etc. Item Apul. c. 4, de plantagine, III, 4 et 19. II.

Eadem Vettonica Hard.

Diction. Lib. videlicet XXV, c. 40. Hard:

Tenesmo radix *nymphæ*, etc. Diosc. III, 148. Hard.

Aizoi mecum alvum sicut Diocor. IV, 89: Ο δέ χυλός... τον διδασται διεργάζεται; καὶ δυτερηρίκολε^ς επεργάλες τον Διαδόχας διεργάζεται αὐτὸν μόνον. Succus potus datur profluvio aliis laborantibus, atque dysentericis. Sed et teretes lumbricos pellit ex vino potis. Hard. — **Aizoi.** Magni videlicet Diosc. loc. lind. quod nobis est *Sempervivum tectorum*, ut alias monimus. Ed. P.

Symphyti radix dysenterias sistit. In archetypo nostro Symphyti radix pota in vino alvum, dysenterias sistit. Faret huic lectio Diocorides. Part. — **Symphyti.** Diosc. IV, 9. Hard. de

ex vino torminibus resistit. Alceae siccae farina terminibus pota cum vino.

XXIX. Astragalus folia habet longa incisuris multis, obliqua, circa radices, caules tres aut quatuor foliorum plenos, florem hyacinthi, radices villosas, implicatas, rubras, praeduras. Nascitur in petrosis, apricis, et iisdem nivalibus, sicut Pheneo Arcadiae. Vis ei ad spissanda corpora. Alvum sistit radix in vino pota: quo fit, ut moveat urinam repercuendo liquore, sicut pleraque quae alvum sistunt. Sanat et dysentericos in vino rubro tusa. Difficile autem tunditur. Eadem gingivarum suppurationi utilissima est fotu. Colligitur exitu autumni, quam folia amisit: siccatur in umbra.

De Symphyto peiraeo, quod ex recentioribus nonnulli idem esse putant cum *Gypsophila nostrata fastigiata*, conf. sup. cap. 26. not. 4. Eo. P.

Iam duci. Mederi torminibus duscum sit Diosc. III, 83; dysenteriae, III, 169. HARR.

Aizoum foliis contritis, etc. Diosc. IV, 89. HARD.

Alcea. Sive damasonio. Dioscor. III, 169. HARD. — Alea illa, nolis *Alema parnassifolia* est, de qua alias regimus. Eo. P.

XXIX. *Astragali folia* habet longa incisuris multis, etc. Dissimilis hic parum facie, per effectu, Dioscoridis astragalo, la est quena Baeticum Clusius appellat delineatque, Hist. Rar. plant. VI, p. 234, qualem in horto Regio vidimus. H. — *Astragalus*. Quibusdam idem videtur atque ἄπαξιδη, vel ἄπαξ; Theophrast. I, 4, nobis *Lathyrus amphicarpus*, aut *Lathyrus tuberosus*, de quibus alias dianimus. Broterio est *Astragalus baeticus*, lanuginosus, radice amplissima, C.

Bauh: Αστράγαλος Dioscor. IV, 62, nobis, auctore Sprengelio, est *Orobis vernus* (*Diadolph. decand. gen. 1743 Pers. Leguminos. Juss.*). Habitat in nemoribus. Cf. Column. Phylobas. p. 48, til. 14; Hist. Rei herb. tom. I, p. 483. Et. P.

Radices. Quae adnatas appendicea seu radicularis habent. HARD.

Naseitur in petrosis, apricis. Totidem verbis et de suo astragalo Diocor IV, 62, et Galen. de Fac. simplic. med. VI, 160. HARR.

Alvum sistit radix. Diocor. et Galen. II, cc. HARD.

Repercuso liquore. Causam cur urinam moveat, de suo reddit Plinius. Datec. — *Repercuso*. Humore, qui dysenteriam adiuval, in vesicam recte. HARR.

Difficile autem tunditur. Diocor. Et puritas de ἀστράγαλος διὰ τὸ οὐρανόν

XXX. Et ladano s̄istitur alvus utroque: quod in segetibus nascitur, confuso et cibrato: bibitur ex aqua mulsa: item nobili e vino. Ledon appellatur herba, ex qua ladanum fit in Cypro, barbis capra rum adhaerescens. Nobilium in Arabia. Fit iam et in Syria atque Africa, quod toxicōn vocant. Nervos enim in arcu circumdatos lanis trahunt, adhaerente roscida lanugine. Plura dē eo diximus inter unguenta. Hoc gravissimum odore est, durissimumque tactu. Plurimum enim terrae colligit: quum probetur maxime purum, odoratum, molle, viride,

avītā. Difficile soliditatis suae ratione tunditur. HARO.

XXX. Et ladano s̄istitur, etc. Duplex ladani genus: unum terrenum, alterum facitūm: terrenum friabile: facitūm, lentum; utroque ladano alvum s̄isti dicit: quod in segetibus nascitur, contuso et cibrato, id est, terreno, quod friabile esse dixit nam facitūm quod lentum erat nālūp̄k̄x̄t̄v̄, nec contundi, nec cibrari poterat. SALM. — Et ladano. Terreno scilicet et facitūm: de utroque conf. XII, 37. Diosc. I, 428, de ladano: Κοιλέν τε ἀστραπήσιν οὐδὲ παλαιόν τούτον. Esti dī zai εὐρυτάνων. HARO. — Ladano. Conf. de Ladano Excut. I ad calcem huius lib. EN. P.

Quod in segetibus nascitur. In ar vilia HARO.

Ledon. Sic Hard, ex MSS. Regg. Colb. Chiff. etc. non *Lada*, ut Gran. et al. Añðos Díoscorid. I, 428; Sprengelio est *Cistus ladanifera*, ex Tournefort. Rho. I, 29 et 30. Linnaea est *Cistus creticus* (*Polyand. monogynogen.* 434 Pers. *Cistin.* Juss.), seu *Cistus ladanifera cretica*, flore purpureo, Tournefort. Coroll. 49; Itin. I, p. 89. Est et *Cistus laurifolius*, yar. β, *cyprius* Lamatck. ex quo la-

danum fit in insula Cypro. Conf. lib. XII, cap. 37. Linn. Mat. med. p. 464, edit. Schreber. Sprengel. Histor. Rei herb. tom. I, p. 477. EN. P.

Quod toxicōn vocant. Anō τοῦ τέ ξου, quae vox arcu sonat. H.

Nepos enim in arcu, etc. Legend. Nervos enim in area (an area) circumdatos lanis trahunt, adhaerente roscida lanugine: lanse lanugini adhaeracebat pingue rostidum, quod absolute rostidum hic vocat: non igitur ipsa berba convolvatur, sed pingue ipsum tractis ad herbam funiculis, unde ossa fibrant, Di scoridi μαζύδες. SALM. — Nervosnam vel in ipso adduc arcu adductos, lanisque circumvelutios fruticibus admovent, ac deinde trahunt, adhaerente iisdem interim lanugine foliarum pingui ac rotolenta. Frustra locum hunc sollicitat Salmas, in Solia, pag. 363, libris non secundis, scriptoris ipsius labefactata cius ēmonatione sententijs. HARO.

Plura de eo diximus. Lib. XII, c. 37. HARO.

Plurimum enim terrae, etc. Ob id terrenum supra vocalur. DAL.

Quum probetur maxime purum, etc. Dioscor. I, 428. HARO.

resinosum. Natura ei molliendi, siccandi, cono-
queandi, somnum alliciendi. Capillum fluente in cobi-
bet, nigritiamque custodit. Auribus cum hydromelite
aut rosaceo infunditor. Fursures cutis et manantia
ulcera sale addito sanat. Tussim veterem cum styrace
sumptem. Efficacissimum ad ructus.

XXXI. Alyum sistit et chondris, sive pseudodicta- mnum.

Hypocisthis, orobethron quibusdam dicta, malo
granato immaturo similis. Nascitur, ut diximus, sub
cacho, unde nomen. Haec aresfacta in umbra sistit
alvum ex vino austero nigroque utraque. Duo enim
genera eius, candida et rufa. Usus in suco: spissat,
siccatur. Et tusa magis stomachi rheumatismos emen-

Natura ei molliendi, etc. Diocor.
loc. cit. Δένδρον δὲ οὐκ επιτελεῖ,
θεραπεύει, μάλαττείν, αἴστη-
ματείν. Hard.

Capillum fluentem cobibet. Diocor.
loc. cit. Therid. Prisc. I, 2, De en-
pillis eadentibus: *Lathyrum cum vino*
ter facies, et oleum myricum adon-
seebis: et ulterius ut pinguissimo lini-
mento. Hard.

Auribus cum hydromelite, etc. To-
tidem verbis Diocor. loc. cit. II

Tussim. Inseri medicamentis ad
tussim sedandam utilibus, ait Dio-
cor. loc. cit. Hard.

XXXI. *Pseudodictamnum*. Nobis
item *Marrubium Pseudo-Dictamnum*,
de quo alias diximus. Ex P.

Hypocisthis. Υγραστή, et ὄφε-
ωσθή: Sie Dioc. I, 127: Φύεται δὲ
παρὰ τῆς βίζης τοῦ κήπου ἡ Ἱεραπί-
η ὄφεωσθή: ὅπερ ἔνιον δὲ ὀφεόνθρον,
ἔμοιον τε λυτίῳ φύεται. *Cisthi radice-*
bus adhaesit, quae vocatur *Hypoci-*
sthis, a nonnullis vero orobethron, cy-
tino malo punicea simili. In MSS.

Reg. et Colb. orobethron. Huius hy-
pocistidis iconem Clusius accurate
delineat Hist. Rer. plant. I, pag. 68.
Aliud vero Scrib. Lerga, Comp. LXXXV,
hypocystis est, ὄφεωσθή: nempe
succus rosae silvaticae, quem quidam
caninaria vocavit. Hard. — Nobis eodem
nomine *Cytinus Hypocistis* (*Gy-
nand. octand. Lian. Monoc. monadelph.*, gen. 2155 Pers. Aristoloch.
Juss.) plantae parasiticae, radicibus
clistorum adnascent, in Hispania,
Lusitania, Mauritania, etc. Conf. Es-
curs. II de Hypocistide ad calcem
hui. lib. "Ex. P."

Orobethron. Grossov. et al. oroba-
thron. In quibusdam Diocor. exem-
plaribus ὄφεόνθρον; Saracen. pag. 64,
ρόβενθρον, orobethrum. Ex. P.

Nascitur, ut diximus. Lib. nempe
XXIV, cap. 48. Hard.

Haec aresfacta in umbra. Diocor.
loc. cit. Hard.

Spirat. Adstringit. Δένδρον δὲ οὐκ
... επιτελεῖται τε καὶ ξυραπτε-
τέραν. Dioc. I, 127. Hard.

dat. Pota, tribus obolis, sanguinis excreciones, cum amylo, Dysenterias pota, et infusa. Item verbenaca ex aqua data, aut careptibus febre ex vino ammineo, cochlearibus quinque additis in cyathos tres viini.

XXXII. Laver quoque nascens in rivis condita et cocta torminibus medetur.

XXXIII. Potamogeton vero ex vino dysentericis etiam et coeliacis, similis betae foliis: minoribus tantum hirsutioribusque, paulum supereminens extra aquam. Vsus in foliis: refrigerant, spissant: pecu-

Pota. Dosc. loc. cit. Haan.

Sanguinis excreciones, cum amylo.
Prorsus legebatur, vitirosa interpunctione, sang. excreciones. Cum amylo dysenterias, etc. At licet alvum sistat amylium, ut dictum est XXII, 67, tamen ad sanguinis excreciones si-
pius datur. Vide Plin. loc. cit. *Datur cum ovo his quæ sanguinem reicerint.* Et XXIII, 75, de amygdalis: sanguinem sistunt cum amylo, ubi simile interpunctionis niendum, Dioscoridis admonitus, aliorumque, sustulimus.
HARD.

XXXII. Laver. Quod et sive non-
caputum olim indicavimus, XXII,
41. De quo eadem Dioscor. prodidit
H., 154. In Indice, *Laver, sive sion.*
H. — *Laver.* Quibusdam idem vide-
tur ac Natum, aquaticum, supi-
num, C. Baub. quod nobis est *Sisym-
brium Nasturtium* (*Tetradynia*, subqua-
gen. 1568 Pers. Crnefer, Juss.). Ha-
bitat ad fontes, riuulos; nostris vul-
go, *cresson de fontaine*. Quam vero
in indice legatur: *Laver sive sion;*
idem hoc habemus atque *Lies* Dio-
scor. hoc. sup. laud. sive *Sium angusti-
folium*. (*S. incisum*. Pestand. digys.

gen. 699 Pers. *Fusellifer*. Juss.).
Habitat in aquosis. Ed. P.

XXXIII. *Potamogeton.* Idem vero
bius describitur a Dosc. IV, 101: *Po-
tamogeton pöllos* étris drósoν οὐ-
τοῦ, etc. Pingitur a Matthiol. in qua-
leum in horto Regio vidiimus, in Di-
oscor. IV, pag. 137. Nomine habet a
locis aquosis, ἀπὸ τῶν ποταμῶν καὶ
ένδρων τάναν, quia prope na-
scitur. Nam γένος νεῖκον sonat.
H. — *Potamogeton.* Est *Potamoge-
ton rotundifolium*, C. Baub. Baot. —
Nobis item *Potamogeton natans* (*Te-
trand. tetragyn.* gen. 341 Pers. Noiad.
Juss.). Habitat in Europea stagitis et
lacibus: huius apud nos in medi-
cia usus exolevit. Ed. P.

Extra aquam peculiariter refrigerat
(sic prius legebatur). Verba male
transposita. Scribe: *similis betae fo-
liis, minor tantum hirsutiorque, pan-
bulum semper emisens*; hucusque Chilli
et Voss, consentiunt: quod sequitur,
ex Voian. primi (post Pintianum
lamen) prodimus: *extra aquam. F. in*
*foliis: refrigerant, spissant; pecu-
liariter erubibus vitiis vicia.* Si ta-
men *supereminens malia*, non inter-

lizariter cruribus vitiosis utilia, et contra hulcerum nomas, cum melle vel aceto. Castor hanc aliter novaret, tenui folio velut equinis setis, thyro longo et laevi, in aquosis nascentem. Radice sanabat strumas et duritias. Potamogeton adversatur et eradicabilis: itaque secum habent eam, qui venantur. Alvum sistit et achillea.

Eosdem effectus praestat et statice, septem caulinibus, veluti rosae capita sustinens.

XXXIV. Ceratia uno folio, radice nodosa magna, in cibo coeliacis et dysentericis medetur.

Leontopodium, alii lenceoron, alii doripetron,

cedo. Gaos. — *Refrigerant*. Hoc est, adstringunt. Diosc. loc. cit. Υγεια δέ και στρόψι. Hard.

Contra hulcerum nomas. Diosc. loc. cit. Αρρένων ρρι νεφούνος; καὶ παλαιών θεστιν. Hard.

Castor hanc aliter novaret. Dodecanesi forte myriophyllum aquatile is intellexit. Hard.

Tenui foliq. velut equinis setis, etc. Broterio est Potamogeton flosculis ad foliorum nodos, Tournef. nobis item *Potamogeton pusillus*: habitat in aquosis argillaceis. Cf. Sprengel. Hist. Rei herb. tom. I, p. 201. Eo. P.

Venantur. Gron. et al. ante Hard. *venantur eos*. Ed. P.

Alvum sistit et achillea. Diosc. IV, 36. Hard.

Statice. Officiinis herbariisque incognita. Hard. — *Statice*. Broterio est *Caryophyllum montanum*; maior, flore globoso, C. Bauh. Nobis eodem nomine *Statice Armeria* (*Pentand. pentagyn.* gen. 748 Pers. *Plumbagin.* Juss.). Habitat in montosis; in hortis ad margines arearum ornandis frequentiter apud nos colitur; medicinis iam non utilis. Eo. P.

XXXIV. *Ceratia uno folio*. Dodecanesi ophioglosson Dalec. — *Ceratia*. Videtur esse unisolum officinarum, pictum a Dodoneo, p. 205. Meminit huius Marc. Emp. cap. xxviii, p. 188: *Ceratidos*, inquit, quam herbas violam marinam appellamus, radices trium digitorum magnitudine, incoetas uno austero, terminos levant, si illas visum admixta leviter aquae calidæ portione potetur. H. — *Ceratia uno folio*. Broterio post Fab. Columbam, est *Dentaria triphyllus*, C. Bauh. Nobis auctore Sprengelio, *Convallaria bifolia* (*Hedera monogylogen*, 817 Pers. *Aparagin.* Juss.). Hab. in Europeæ et septentrionalis Americæ silvis. Hanc herbam iam Noster supra tractavit, lib. XXV, e. 69: *Mibi et tercia cyclaminos demonstrata est, cognomine chamaeclissos, uno domino folio*, etc. Conf. Histor. Rei herb. tom. I, pag 202 sq. Eo. P.

Leontopodium. Est illud Dioscoridis λευκονέριδας, III, 110. In Noth. p. 457: λευκονέριδας, οἱ δὲ λευκονέριδος, οἱ δὲ λευκέρος, οἱ δὲ λευκίτιος, οἱ δὲ δυριάς, οἱ δὲ δυριτεπλε, οἱ δὲ λυχνί; ὄγριξ ... οἱ δὲ θεριόπετρος, εἰς

aliū thorybetron vocant, cuius radix alvum sistit, purgatque bilem, in aquam mulsam addito pondere denariorum duorum. Nascitur in campestri et gracili solo. Semen eius potum, lymphatica somnia facere dicitur.

Lagopus sistit alvum e vino pota, aut in febre ex aqua. Eadem inguini adalligatur in tuatore. Nascitur in segetibus. Multi super omnia laudant ad deploratos dysentericos quinquesfolium, decoctis in lacte radicibus potis: et aristolochiam victoriati pondere in cyathis vini tribus. Quae ex supra dictis calida suuentur, haec candente ferro temperari aptius erit. E diverso purgat alvum succus centaurii minoris drachma in hemina aquae cum exiguo salis et aceti, bilemque detrahit. Maiore tornina discu-

Et ab Apuleio, leontopodium nominatur, cap. viii. A Dodoneo pingitur, pag. 69, quale in horto Regio vidimus. Λεοντόποδιον, pedem leonis: λεοντοπόδιον, leonis fulium interpretantur. H. — Λεοντοπόδιον Dioc. loc. latt. nobis erdem nomine Leontice Leontopetalum (*Hexand. monogyn.* gen. 848 Pers. *Berberid.* Just.), de qua plura Noster infra lib. XXVII, cap. 72. Habitat in Etruria, Apulia, Creta, etc. Conf. Barrel. ic. 4029. Ed. P.

Alvum sistit, etc. Hoe quidem valde alienum, bilem purgare, et alvum sistere. Mirum vero, quod historiam huius plantae a Dioscoride prolixie tractatam, ne Plinius quidem attigerit. Vide lib. XXVII, cap. 12. Dalec.

Lagopus sistit alvum e vino, etc. Dioc. IV, 47, totidem verbis: Λαγόποντος δύναμις ἔχει σταλπίκην κολέας, πυρόμενος μετ' οἶνου· ἐπὶ δὲ τῶν πυροσότων μετ' οἴνος. Pedem lepo-

rinum vocant officinae, sili trifolium humile. Vidimus in horto Regio, quale delineatur a Dodoneo, pag. 567, et lagopus maior vocatur pied de bœvre. Eadem cum Plini et Dioscoride tradit Apul. cap. lxi. H. — *Lagopus*. Nobis est *Trifolium arvense* (*Diadolph.* decand. gen. 4750 Pers. Leguminos. Juss.). Habitat in Europa at America septentrionali. Ed. P.

Eadem inguini adalligatur. Dioc. loc. cit. Πράσιττας δὲ καὶ πρὸς φλυπόνια βούλονται. Φύσται δὲ εὐ πρασίῃ. Hanc.

Multi Marc. Emp. cap. xxviii, pag. 493; Dioc. I, 42. Hanc.

Candente ferro temperari, etc. Nam praepter adstringentem vīm plantarum supra memorialium ferrum candens, in eo liuore extinctum qui bibitur, alvum potentius cohibet. Dalec.

E diverso purgat alvum. Ad verbum ista Marc. exscriptis xxx, pag. 212. Dioc. III, 9. Hanc.

Maiore tornina disoluuntur. Dio-

tiuntur. *Vettonica* alvum solvit drachmis quatuor, in hydromelitis cyathis novem. Item euphorbium, vel agaricum, drachmis duabus cum sale modico potum ex aqua, aut in inulso obolis tribus. Solvit et cyclaminos ex aqua pota, aut balanis subtilis: item chamaecissi balanus. *Hyssopi manipulus* decoctus ad tertias cum sale, pituitas trahit distus, vel contritus cum oxymelite et sale; pellitque ventris animalia. Pituitam et bilem detrahit peneedani radix.

XXXV. Alvum purgat anagallis ex aqua mulsa: item epithymon, qui est flos e thymo, satureiae si-

mor. III, 8. μῆρας στρέψει, etc. II.

Vettonica. Marc. Emp. totalem verbas exp. xxx, pag. 217. Aut. Mus., tit. 17: *Allodium corymbosum*, etc. et Diosc. IV, 4, plane ad verbum omnes. II.

Item euphorbium. Casp. Nassenum. Var. I et 1, 12, h'c, quodam mutuatur, libris incitis. II. — *Euphorbia lutea*, N. nupta succens. *Euphorbia effusum*, de ipsa Noster regt sup. lib. XXV, cap. 38. Conf. Etc. III ad calcem hui. lib. En. P.

Vel agaricum. Marc. Enydr. xxx, p. 214; Diosc. qui que III, 1, cum mulsa propinat. Hanc.

Solvit et cyclaminos. Dioscord. II, 191, ex hydromelite lili cum subremitinet. Marc. Emp. xxx, pag. 212 et 217. Hanc.

Alii balani subtilis. Balani glandes sunt, et id quod glandis formis ad subducendam alvum in podicem manu iudicatur. Vulgaris apposita tamen vocat. Apul. xiv, tit. 2: *Alii alvum contumaciam*. Herba oob cularis in collurium facta et iuncta, carbartem est: hoc est, cyclaminis in balanum subditu, purgativa est. Dioscord. Ing. cit, οὐ τοῖς προστίθεται, in vultore sub-

ditur. Marc. Emp. lib. de M-A. xxx: θεραπειας herbeae, quem Graeci cycloclaminum vocant, si quis expiratio suos a mali perniciem, mala ostentate ex seie ut mali solvantur. II.

Hyssopus. Marc. II, Emp. xxx, pag. 211, et Dioscord. III, 30, tenuiter plane verbis. *Venetus animalia*, η πολέος λινος vocat, hinc est, tenuis lambidion. Hanc.

Pituitam. Dioscord. III, 92. Pituita ex aqua humerilata corporis nostri, hinc est, quod patiendum magis seruum et aquam est, magisque fluidum: Graec. phlegma ap. Alian. II.

XXXV. Alvum purgat anagallis in y-fida: erit et anagallides, sicut in medicina multorum, recte; nam duplex est anagallis Dioscordi libro II, cap. 209. P.X.

Item epithymon Dioscord. IV, 179: Επιθυμητας δέ τοι εύθες τοῦ εχει ποτίου καὶ θύρας διατάσσεις. . . Ητο πρῶτον δι τοῦ πλειτοῦ, κατὰ επιθυμητας φίληρα καὶ γαῖας πλειτος. Epithymon flos est thymi durioris et rotundatus similis ... Potum id cum nolle, detrahit pituitam belisque atram per infusam. II. — *Epithymon*, qui est flos e thymo. Non flos thymi, sed

mili. *Differenția*, quod hic herbaceus est; alterius thymi albus: quidam hippopheon vocant: stomacho minus utilis, vomitiones minus movet: sed termina-

super thymum nascentis. Epithymum violetum thymum abesse, ut alia censent species fuso, viscum querant, ageratum latici, plantae multae aliis alias, ipsas vel *paragiticas*. east. Florem subinde Noster thymum per primam, album esse sit, epithymo herbarium: nec duo thymi genera, ut quidam volunt; sed duplex floris genus ex una planta, thymo violetum, intelligit. Et hinc illi nostratio Gerardi sententia inquit, ad Plin. med. *Herbae*, sive ex purpureo allicentem, legi insbet Salmasius, probabilitate certe emendatione, quoniam epithymum flores sint albi plerumque, vel subrubentes. Nolles et deinde genitio dicuntur *Cosmata* *Epithymum* (*Creticum*) *digynum* gen. 613 Pers. *Convolvulaceae* *Affine* *Linn.* in plantis fuscis foliis, præsertim in pratis Eritropis austriaca, parasitica. *Oligia* Causentia minor. En. P.

Differenția, etc. Legi, quod hic herbaceum sit, alterum vero thymum album. Id est quod id. XXI, c. 10, tradidit, thymum esse duo genera: alterum candidum, quod solito nomine thymi Dioscorides describit, alterum nigricans, quod hic vocat herbarium. *Seriolum* xygia vocat Dioscorides; Theophr. *Epithymum* *gufo* dicit. DALE. — *Differenția*, etc. Legi: *Differenția* quod hic herbaceus est, alterius thymi albus. Nihil certius. Dicit thymum illud cui tribuitur epithymum, florem helveticum, habere, id est, ex purpureo allicentem. SALM. — *Herbaeus*. Hic est, *viridis*. Ita libri omnes, etiam con-

diti, monique exarati, Regg. Coll. castellorum. Nec Salmasium moror, qui pag. 1283 in *S. dip. helveticus* reserbit, interpretaturne ex purpureo allicentem, nullo cetero, nullo scripto suffragante. *Genitium epithymum*, viride allanique, agnoscit auctor libri de Simpl. med. ad Partiu. tom. XII. Opp. Galeni, pag. 990: *Epithymum*, inquit, est *flora herbaria austriaca acta* (*I. g. subrubens*) *ad novas...* *Dana* *herba ipsiym* *flos* *ex v. das* est, et *asper*, et *plurimum* in *Pompeyis* *intervenerit*. II.

Hippopheon. Sie libri omnes, sic Index ipse Berolin. tomus videtur *Hippophœn*, quod dicitur strobæ formæ, quæ pīc quinque appellatur, XXII, 13, numeri solet. A. tunc, III, 29, pag. 103; Hippocrateus dicit enim Hippophœn ex dī tē rē; et cibis pīc. pīc. etc. *Samolis* vix ei quoniam sit, quæ in strobæ nose. nō et item quæ thymus, ideo epithymum dicitur, etc. Illius. — *Hippopheon*. Causentia maior (*concreta* Linn.) et minor (*Epithymum* Linn.) variis plantis aduersa sent: rubrae, lutea, thymo, levigatae, māribus, genitiae, humido, canabæ, mitracæ, et *Foeniculum* ipsa species, quod scriptoribus græcis etiæ dicitur, seu pīc, dicunt: unde rectus sine scribatur, *hyponœon*, cui recte animadvertis Harduanus. Cf. Spreng. Hist. Rei herb. tom. I, pag. 163. En. P.

Stomacho mītūs utilis, vomitiones mīni mōvet. Archetypum nostrum: Stomachus minor under vomitiones mōvet. HARD.

et inflationes discutit. Sumitur et ecligmate ad pectoris vilia cum melle, et aliquando iride. Alvum solvit, a quatuor drachmis ad sex cum mellis exiguo salisque et acetii. Quidam aliter epithymum tradunt sine cadice nasci, tenue similitudine pallioli, rubens; siccari in umbra, bibi ex aqua acetabuli parte dimidia, detrahere pituitam bilemque. Alvum leniter solvit et nymphaea in vino austero.

XXXVI. Solvit et pycnocomon, erucae foliis cras-

Inflationes discutit. Diosc. loc. cit.
Ιδίως ἀρρώστοι ἐπὶ μελαγχολίαιν την
ἐμπειρικατερέσθιαν. II.

Alvum solvit. Marc. Empir. xxx,
p. 214 Hahn.

Quidam aliter. Quod genus illud epithymi sit, incompertum: H. — Non aliud hoc loco genus, sed veram aliquantum ac genuinam epithymi naturam Noster indigital. Quippe nemo non novit cuscuthem plantis edharentem vivere, sine ullo radicum adminiculum, quibus terram contingit. Radibus tamen nititur suis, quem primum erumpit è semine, ut Fuchsius observavit; illae vero aridae sunt pareuntque, ubi vicinas, plentas capillamente cirrisive suis cuscuth amplexetur. Palius enim plane destituta, non aliud profert nisi cepillamenta, aut cirros subrubentes, cilharæ nervis heud absimiles, qui tuberculis quibusdem radicum vicem obtinentibus ita figurantur in corticem cesterrum plentarum, ut vesa (vaiseaux) succum nutritium deferentie lacerent: quo plane modo facere solent ederae vulgaris remi. Cuscuth e semine in terram decidut sese quinquenniis propagat: quem tamen adleverit, radix penitus mereoscit. Si semen in fictili seratur, emergit quidem plantula, sed brevi radiculus perit, nisi

sint in propinquio alirpes, quibus irrepali, unde elimentiū suum exauget. En. P.

Similitudine pallioli. Hoc est, pallioli. Ovid. *Palliodum mitidis impo-*
suisse comis. H.

Detrahere pituitam bilemque. Capsule et Epithymum Offic. purgandi vim adeo debilē oblitient, ut eorum unus plane obsoleverit. Nam nulli inter medicamenta quae vocantur *experiens*, rectius reponunt, et ad viscerum obstructiones commendant. Cf. Genff. Mat. med. tom. III, pag. 388; Linn. Mat. med. p. 59, ed. Schreber. En. P.

Alvum leniter solvit. Dioscor. III, 448. Hahn. — *Solvit.* Immo potius retinet. Plinius negligenter id prodit. Dalec.

XXXVI. Solvit et pycnocomon.
Dioscor. IV, 176, iidem tere verbis repraesentat: Πυκνόζεσθαι πόλλα ἔχει
ὅποις εὐθύμη, etc. Herbaris adhuc incognitis. II. — *Pycnocomon.* Brunsselsin est Angelica silvestris minor; sive eretica. Cortuso Solanum tuberosum esculentum; quod nec verum, nee vero simile F. Columnæ Succisa glebre, sive Morsus diaboli; que nobis est *Scabiosa mecis* (*Tetrand. monog. gen. 226 Pers. Dipsac. Juss.*); sed minime cum Dioscorides Plinia nave plenta convenit. Dalecampius;

sioribus, et acrioribus, radice rotunda, lutei coloris, terram olente, caule quadrangulo, modico, tenui, flore ocimi. Invenitur in saxosis locis. Radix eius in aqua mulsa denariorum duum pondere, et alvum, et bilem, et pituitam exinanit. Semen somnia tumultuosa facit, una drachma in vino potum. Et panos discutit.

XXXVII. Detrahit bilem polypodium, quam nostri filiculam vocant: similis enim est filici. Radix in usu, pilosa, coloris intus herbacei, crassitudine dorsi minimi, acetabulis cavernosa, ceu polyporum cirri, subdulcis, in petris nascens, aut sub arboribus

Maltheiolus, Broterius, quid sit μαλθιόλος, non satis compertum esse pronuntiant. Sprengelius et iure quidem, ut nobis videtur, idem habet atque *Leonurus Marrubiatrum* (*Diodia*, *gymnosperm.* gen, 1396. Pers. *Labiat.* Juss.). Habitat in Germania, etc. Conf. *Anguill.* p. 298; *Hist. Rei herb. tom. I.* p. 480. Eo. P.

Et acrioribus. Sic MSS. et Diosc. και δρυμότερα. In quibusdam editis, *acrioribus*, male. H.

Invenitur in saxosis. Diosc. loc. cit. Haas.

Radix eius in aqua, etc. Tolidem verbia Diosc. l. c. H.

Semen. Diosc. loc. cit. II.

Et panos discutit. In libris editis, et capitos strudat discutit. Quasi vero e proposito sit commemorare modo ex iis herbis aliquam, quae nihil ad alvum medendam iuvat, quo nunc in argumento uno habitare se professus est apertissime iam a cap. 28. In. MSS. Reg. 1, et carostrum: hoc tumulum in Reg. 2, et capnostruma. Cur vero *et panos discutit* amplexi sumus, ubi iam obscura sese vestigia

offerunt sincerae lectionis; in causa Dioscorides fuit: cuius haec plane gemina de pycnocomo sententia IV, 76: Καὶ τὰ γύλλα ὅι λαταπλατόπαχτα, γύλλα καὶ δούνικας διχρόπι. Haas.

XXXVIII. *Detrahit bilem.* Mare. Emp. cap. xxx, pag. 214 et 215. H.

Filicinam. Apuleius cap. lxxxiii, filicinam et radiolum vocat. *Poly-podium* mains et apud nostra nomen serval, *polypode*. A Dodoneo pingitur p. 464. Vidi mus in bosco Regio. II. — Nobis *Polypodium vul-gare*, ex *Cryptogam.* Linn. et *Filiaceo* ordine Juss. Habitat in Europea ru-pibus. Radix etiommune apud nos in usu est. Polypodium vim edulcorantem, expectorantem, ecoproticam Lin-naeus agnoscit, Mat. med. pag. 273, ed. Schreber, Eo. P.

Acetabuliz cavernosa. Habet tuber-cula quaedam acetabulia iis similia, quae in polyporum ac sepiarum cir-ria apparent: inde πολυποδίου nomen. Idem ferme verba a Diosc. describitur IV, 188, et a Theophr. Histor. IX, 14. Haas.

vetustis. Exprimitur succus aqua madefactae: ipsa minime concisa inspergitur oleri, vel betae, vel malvae, vel salsa mentio: aut cum pulicula coquitur ad alvum vel in febre leniter solvendam. Detrahit bilem et pituitam, stomachum offendit. Aridae farina inlita naribus polypum consumit. Florum et semen non fert.

XXXVIII. Scammonium quoque dissolutionem stomachi facit, bilem detrahit, alvum solvit, praeter-

Exprimitur succus aqua madefacta, ipsa eme (se præcū). Vix est aqua madefacta, et ipsa mundata circa. At et in parte ubi illi Legendum praeterre mundi, vel unum in, vel nō in tam. Ille etiam credi vultus Punicum, et si male sit exponere in exemplis, quoniam, Quodcum ali saltem: aqua madefacta et ipsa Greci — Exprimuntur. Dico. Et c. toti tensere veritas et Marc. Emp. XXX, p. 211, Apul. item 83 ut. 2. II.

Detrahit bilem. Diustor. I. e post Theophr. His.

Aridae farina inlita unibus, etc. Kppl. Theophr. Histor. IX. 44, ubi quis cum contigit, sunt qui inuase polypum ass-ercent. Est autem polypus, auctore Celsi, VI; 8 et caruncula munda tuba, munda subtubula, quae nomen esti in latet, et munda ad latra penitus navae i-ndet, munda tuba per ut formam, quo spiritus a unibus ad funes destricti idem in ercent, ut post unum consipit posse strangulatique horum, maxime Austra et Euro flave. Galli, polype. His.

Polypum consumit. Colla suspensa prodiicit, ut auctor, ne polypus in naribus gigas sit. Theophr. loc. l. 1. Dic.

Floret, et semen non fert. Nec florat, nec semen fert. Dic. — Florem et sementem non fert. Ita recte verbis condit. Dic et am. t. Prout legibet, Floret, et semen non fert, ipso dicitur. In Berg. 1, Florem, semen non infert Berg 2, Florat, semen non fert. Alii aliter. Theophr. Histor. IX. 22, hoc tantum: Tō dē τοινοδοσία πατέ τὰ γένεται τὰ βάσια, απόλυτο δὲ οὐ γένε. Florea semper potest inueni et amput: semen autem non fert. H. — Non enim florat et semen novissimus. Bux. — In plerisque Fiduciae generibus, licet a Laurent. Cryptogamiae abscripta fuerint, certum germinantur et seu efficiuntur ut dico deprehenderemus ex primis Schmidelin et Hedwigius, qui sexus tum masculi, tum feminini organa, ut vocati, suavitate labore inventa descripti sunt, vel descripta summa industria proueniunt; potest eni multi. Conf. Juss. Gen. Plant. p. 14 sqq. k.p. P.

XXXIX. Scammonium Marcell. Emp. XXX, p. 212: *Scammonie que est solam detrahit bilam: datur ex aqua vel denarii sentimur. Sed atque inuenimus non conuenit. Hard.* — *Scammonium Nobis Chondr. dicitur Scammonium. Cf. Excusa. IV, de Scammonio ad calcem buenis libri. Eo. P.*

quam si adiiciantur aloes drachmae duae obolis eius duobus. Est autem succens herbae ab radice ramosae pinguis folijs, triangulis, albis, radice crassa, malida, uniseosa. Nascitur junqui et albo solo. Radix circa Canis oīnum excavatur, ut ipsam conflat succens qui sole siccatus, digeritur in pastillos. Siccatur et ipsa, vel cortex. Laudatur natione Colophonum, Mysium, Prienense: specie autem nitidum, et quatu simillimum taurum glutini, fungusum tenissimum fistulis, ritu liquescens, virus redolens, emminosum, fungae tactu lutescens, quam levissimum, quem diluitur altheensis. Hoc evenit et adulterium, quid sit eius farina, et iithymali marini succo, in Iudea fere: quod etiam strangulat

Prædictum est adiuvare, etc. Hoc est, dum ibimus rectius, et alioquin scilicet, stomachi ymol dissolutio in Iudea, nisi adiutorum alii, etc. Marc. Enn. xxx, p. 211: *Pugiat bene hunc, compatrio venente: aliis denique se missis, colophonum (quae remonstratio est) denarii sentitis: non teruntur hanc: adiutorum melius quod satia sit ad colligenda eas: datur ex eisque calidus vel frigidus cyathus quartus: hoc medicamentum stomachum non corrumpit.* Hard.

Est autem succens Hoc solidum lege verbis Dose, IV, 171: Στραγωτίς, etc. Pingitur a Dodoneo si ipsa ipsa, p. 387, visa nobis in libro Regis: laqueum esse. Hard.

Vt in ipsam confluat succens. Vt in ipsum caeruleum cultum factum confluat succens. — Ita emendavimus ex libro codicium Regg. Coll. Chifflet quoniam prius in ipso ali minoris apposite serbentibus censuerunt. Rem diuine Dosec. IV, 171, explicat Στραγωτής

οἱ ἐ ὅπες. πρώτης ἀπὸ τῆς φύσεος αρχαιότερης, καὶ πιονιόδης τέμενος πλευρῆς επιστρέψας, αυρηλία γέρος τούτου ἐ δέος, καὶ σφράγις ἀντιστρέψας πεπάντες θεοὺς, ιπποτούς, λεγοτούς hunc in modum: capite exempto radice ita cultro excavatur, ut ex ea vesti sensis u lat ore rebe in ventum deponat: prout legere ut in cassu emplifit suens, qui evanescit deinceps exoptatur. U — In ipsam. Sc quoque Betterus ex Regg. t. 2 et edit. pr. En. P.

Laudatur. Hoc sive totidem verbis Dose se loc. cit. et maior libri de Simp. med. ad Patern. t. III Opp. Galeni p. 1600. Hard.

Communorum. Grecorum, et al. ante Hoc communiam Bratl. vero Communiorum En. P.

Linguae tactu lutescens. Hoc significat illius et incertum esse Diosc. riles habuit loc. cit. Das.

Hoc evenit et adulterium. Diosc. loc. cit. Hard.

enim sumptum. Deprehenditur gustu : tithymalus enim linguam excalfacit. Usus bimo : nec ante, nec postea utili. Dedere et per se ex aqua mulsia et sale quaternis obolis. Sed utilissime cum aloë, ita ut incipiente purgatione mulsum bibatur. Fit et decoctum radicis in acetato ad crassitudinem mellis, quo leprae illinuntur, et caput ungitur in dolore cum oleo.

XXXIX. Tithymalum nostri herbam lactariam vocant, alii lactucam caprinam : narrantque lacte eius inscripto corpore, quum inaruerit, si cios inspergatur, apparere litteras, et ita quidam adulteras alloqui maluere quam codicillis. Genera eius multa. Primus cognominatur characias, qui et masculus exi-

Deprehenditur gustu. Diosc. loc. cit.
Nam si linguam vehemente excalfacit, exuritve, est id admixti tithymali argumentum. Καὶ τῷ πάλιν λέπεσσι τὸν γλωτταν, ὅπερ γένεται τεμνόσιον μυρύτος. Sic et auctor libei mos citati apud Galenum. HARAD.

Usus bimo; nec ante, nec postea utili. Biennio recentior, velutiorne succus inutilis. Prins legebatur, linguam excalfacit bulbi more, nec ante, nec postea vnde. Dalecampius emendat, *Nec ante oboe, nec postea utile.* In Reg. 1, *Excalfacit, Vobemoneet. cante. nec postea, etc.* Ac in Reg. 2, nitide at perspicue, *usus bimo, nec ante, nec postea, etc.* quod et Pintianus in suo vidit. Sic ipse Plinius XXVII, 35 : *Usus radicis in trimatu toto, neque ante, neque postea.* II. — Cum Pintiano praeiverat emendationi Gronor. io nott. ad hunc loc. Eo. P.

Fit et decoctum. Dinsc. loc. citat. Εὔθετι δι τοῦ ὅξει τοῦ καταγριθεῖτο, θέρος; εἴχετο καρακούζης το χρονίας τοτε ἐπιφρύγητον ὅξει τοῦ ὄσθιου. *Eodem decocto in acetato illatae leprae*

aufferuntur; sed et eodem caput contra diuturnum dolorem ex acetato et rosaceo ungitur. HARAD.

XXXIX. *Alii lactucam caprinam.* Quod ex caprae vescuntur. Lactucam marinam Apul. cap. evit, aliquo quos iam retulimus lib. XX, cap. 24. HARAD.

Primus cognominatur characias Diosc. IV, 165: Ο μὲν ἄρρεν χαρακτής αὐλεῖται ὑπὸ δὲ τοιων κορώντων, ἡ ἀγυργαλοειδής, ἡ κυνίτος. Gallis, *tithymale.* Pingitur a Joh. Bauhino, tom. III, p. 672. qualem vidimus in horto Regio. Χαρακτής, quasi vallaria dicitur. Hoc genus peculiariter nostra rura vocant evigile matutinum, *réveille-matin.* II. — *Characias.* Brotero est *Tithymalus Characias, rubens, peregrinus,* C. Basch. nobis item *Euphorbia Characias* (*Dodecaud. trigyna*, gen. 1190 Pers. *Euphorbie.* Juss.). Habitat in Gallia, Hispania, Italia. Caulis rubescens, petala atropurpurea. Conf. Clus. Hist. Rar. plant. II, 188. A *Dioscoridea* specie diversus esse Sprengelio videtur τεμνόσιον δέ *ἄρρεν* Theophr. Hist. IX, 42, cuius

stimatur, ramis digitali crassitudine, rubris, succosis, quinque aut sex, cubitali longitudine; a radice foliis paene oleae, in cacuminibus coma iunci. Nascitur in asperis maritimis. Legitur semen autumno, cum coma: siccatum sole tunditur, et reponitur. Succus vero incipiente pomorum lanugine, refractis ramulis, excipitur farina ervi, aut fics, ut cum iis arescat. Quinas autem guttas singulis excipi satis est: tra-

Solia oleae similia; nobis est Euphorbia orientalis. Cf. Histor. Rei herb. I, p. 91. Eo. P.

Ramis. Diocor. loc. cit. καυλούς, caules dixit: Apul. cap. cxi, thyrsos, seu scapos. Haec.

Succos. E nostra id emendatione, admouitu codicis Reg. 2, in quo diserte sic scribitur: etsi in R. 1, librisque editis, rugosis legitur. Adspiculatur emendatione Dioc. IV, 365: *Tithymali characie caules*, inquit, *supra cubiti altitudinem attolluntur, rubri, aeris lacteoque succo referti.* Τοῦ δὲ χαρακίου καλουμένου, καυλοί μετ' ὑπὲρ πέχυν, ἐνεργεῖται, ὅπου θραύσις καὶ λυκοῦ μαστοί. Et Apul. cap. cxi: *Characias... thyrsis ultra longitudinem cubitalem rubris, succi acerius*, etc. H. — *Succos.* Sie iam pridem ex vet. cod. et Dioc. emendandum monuerat Pintianus ad hunc loc. Characie caulis est frutescens et tuberosus. Eo. P.

A radice solis paene oleae. Prius legebatur, *solis pendulis*: quind. et ipsa tithyniali effigies coaguit. In Reg. 4 cod. *solis poenale*. In Reg. 2, pendee. In Parm. caeterisque omnibus usque ad Frobenium, pendet. Is pendulis maluit. Sed indubitate esse emendationem nostram non vestigia modo haud obscura veteris scripturae, sed et Diocoridea ipse admouet in

descriptione tithymali characie: φύλλα δὲ περὶ τὰς ράβδους ὄμοια, δασὺ μηρότηρα δὲ κατεστῶτερα. *Folia*, inquit, sunt circa ramulos oleagineis similia, sed longiora et angustiora. Theoph. etiam consentiente Hist. IX, 42: Τὸ πέρι φύλλων ἀκτινῶν ἔχει. Apul. al. milititer, cap. cxi: *Foliis olivae similibus, pseudo angustioribus et longioribus.* Neque hi scriptores modo, sed et res ipsa, plantæque forma, quam saepè sumus contemplati, favet. Haec.

Coma iuncii. In summitate caulinum, cacuminibusque, coma est similis visgultis iunci. Diocorid. et Apul. II. cc. Hanc.

Nascitur in asperis maritimis. Diocor. I. e. Hanc.

Legitur semen autumno. Dioc. loc. cit. Baot.

Succus vero incipiente pomorum lanugine. Dioc. circa vindemiam, περὶ τὴν τρυγήν, ita succum expemiri. II. — *Incipiente pomorum lanugine.* Auctōr, ex quo Plinius transcripsit, tempus intellexit, quo μῆλα, id est, cydonia, lanuginosa esse incipiunt, nempe augustum mensem. DAL.

Quinas autem guttas. Septemvetiam, si pueris detur. Hippocrates lib. IV de rar. Vict. in morb. acul. ad finem. DAL. — *Quinas.* Nempe singulis ficsis. Dioc. loc. cit. Τινές δὲ τὰ ξυρα-

dantque etiam toties purgari hydropicos siccum sumpta, quo guttas lactis exceperit, Succus quem colligitur, ne attingat oculos evendum est. Fit et e falso tuis priore minus efficax. Fit et decoctum e ramo. Est et semen in usu cum melle decoctum ad catopota solvendae alvi gratia. Semen et dentium cavis cera includitur. Colliduntur et radicis decocto e vino aut oleo. Illinunt et libenter succo; bibuntque eum, ut purgent vomitione et alvo soluta, alias stomacho intitilem. Trahit pituitam sale adiecto in potu, bilem aphronitro. Si per alvum purgari libeat, in posca: si vomitione, in passo aut aqua mulsa. Media potio tribus obolis datur. Ficos a cibo sumpsisse melius est. Fauces urit leviter: est enim tam ferventis naturae,

νόσοις σύρης ἀποτάσσουσι σταλαγμάτις γένεσθαι, καὶ ξερότερας αποτίθεται. Alii in fons quare exsecantur, aliis
quaternae guttas irritillib[us] in vena
īs innescant, evanescere fons mihi
recommodant. HARD.

Succus Diose loc. cit. II.

Est et iemen in usu. Diose loc. cit.
totidem verbis. Karxotess medicamentum est quod sumitur degustiendo. Fibulas alibi Plinius, et vul-
gus, vocat. *Catapotatum* id est, me-
dicamentum, quod non debitur, sed
iun, ut est, deodoratur. Scrib. Larg.
Comp. lxxxvii. II.—*Erit et. Sie libb.*
ante Hard. edit. Brot. copulam omis-
tit. ED. P.

Semen. Diose. loc. cit. succo hanc
vim attribuit, ut dentium cavis in-
dinus, dolores leviter: Theodor. Prise.
I, 14, ut decidere sponte faciat. II.

Dentum cavis. Erosionibus dentium
inponitur lac, doloremque mitigat,
dentibus alibi cera manitis, ne de-
fluens fauces et linguae offendat. Di-
seor. DALAC.

Colliduntur. Collunt dentes radicis
decocto cum aceto iubet Dirose loc.
et Hard.

* *Illinunt et libentur. Dirose. loc. et*
Apul. cap. cxii, iii, 4. II.

*Bebutque eum, et purgent coni-
tute et alvo soluta. Omnia Tulymo-
lorum genera validiora per infectione
principiae purgandi vires obtineant, in
primis vero Ictericum estimant se cura,
et non exigua de si sumpta, quare raro
citra noscum dari potest, etc. Conf.
Geoff. Mater. med. t. m. III, p. 450
sqq. ED. B.*

*Si per calorem vulgari. Apul. c. crux.
Hard.*

*Ait aqua mulsa. Non dulcia ven-
tri ulrum exercitant, et vomitiones con-
cedunt. Dirose.*

*Fauces urit leviter. Dirose. loc. cit.
Τραχύον δι, καὶ τὸ φίρουγγα ὅπερ
δι ταπεράτερα περιτίθεται τραχύον
τοπετικόν: καὶ εὐτὸς διδόσεται. Omo-
nian fauces exasperat, catopota quae
ex eo concinnantur, cera aut decocto*

ut per se extra corpori impositum, pulsos ignium modo faciat, et pro canstico in usu sit.

XL. Alterum genus tithymali myrsinilem vocant; alii caryitē : foliis myrti acutis et pungentibus, sed mollioribus, et ipsum in asperis nascens. Colliguntur comeae eius hordeo trigescente: siccataeque in umbra diebus novem in sole iuarescent. Fructus non pariter maturascit, sed pars anno sequente, et nux vocatur. Inde cognomen Graeci dedere. Dementiae enim messium maturitate, lavaturque, dein siccatur, et datur enim papaveris nigri duabus partibus, ita ut sit totum acetabuli modus: minus hic vomitioribus, quam superior: caeteri item. Aliqui sic et folium eius dedere, nucem vero ipsam in mulso aut passo, vel cum sesama. Trahit bilem et pituitam per

malle illius, aigue ita dari par est.

HAB.

XL. Alterum genitum tithymalum appossumus vocem Myrtēum, non myrsinum, in v. Iusti codice habemus. Sed utraque lectio tolerabilis est. Nam Dioclesius *myrsinum* appellat, Theophr. *tithymalum*. Pint. — Alterum. Diocles. IV, 165: Ο δι τούτου δι την παρόντειν, ἡ καρπή την εἶχεν, etc. isidem enim plane nota describit, ac Plinios. Myrsinæ legitimus tithymalus id genus appellatur a Clusio Hist. Bac plant. VI, p. 189: ab aliis latifolius. Videlicet in horto Regio. In Indice *Myrtēum*: Theophr. Hist. IX, 12, παρόντας, et Apuleio. II. — Alterum genus. Tithymalus feminus, seu myrsinæ Diocles, loc. laud. inde eadem nomine est *Euphorbia myrsinoides*. Habitat in Gallia meridionali, Italia, etc. Verum tithymalus λυκός ε παρόντας καλούμενος Theophr. Histor. IX, 12, cuius folia angusta, setacea, et fructus apicem appellati, Sprengelio idem

videtur aliquis *Euphorbia Paralias*, quoniam in montibus crescere dicatur. Cod. Hist. Rei herbar. tom. I, pag. 91. Ed. P.

Iude cognomen. Caryidae. A voce greca καρπός, que. nucem sonat. Theophr. IX, 12: Τούτα δ' οὐχ ἡμίς ηδαί τέσ καρπός, οὐδὲ παρ' ἄτος. ο δὲ καρπός; αὐτοῦ καλύπτεται καρπός. HAB.

Dementia, etc. Quae deinceps sequuntur, ea sunt totidem verbis apud Theophr. Hist. IX, 12. II.

Acetabuli molles. Menores. Theophr. plur. loc. cit. Τό δι συναρπάζεται οὖσα διεγέρεται. HAB.

Mimis hirundinibus Subintellige, secundum dicitur. Sic Diocles. I. c. et Aul. c. cit. HAB.

Pelcum sesama. Et quidem ista, ἐπεξίη περιφύλαξ Theophr. I. c. HAB.

Trahit bilem et pituitam. Theophr. loc. cit. HAB.

alvum. Oris hulcera sanat. Ad nomas oris folium cum melle estur.

XLI. Tertium genus tithymali paralium vocatur, sive tithymalis folio rotundo: caule palmum alto, rainis rubentibus, semine albo, quod colligitur incipiente uva, et siccatum teritur, sumiturque acetabuli mensura ad purgationes.

XLII. Quartum genus helioscopion appellant, foliis porcilaceae, ramulis stantibus a radice quatuor aut quinque, rubentibus, semipedali altitudine, succi plenis. Hoc circa oppida nascitur, semine albo, columbis gratissimo. Nomen accipit, quoniam capita cum sole circumagit. Trahit bilem per inferna in oxymelite dimidio acetabulo: caeteri usus, qui characie.

XLIII. Quintum cyparissian vocant, propter fo-

XLI. Tertium genus. Haec tota descriptio similiter ad verbum exstat apud Theophr. Hist. IX, 12. De hoc tithymali genere diximus lib. XX, c. 90. Di-scor. IV, 165: Ο δέ περάλιος ἡγύρενος, τεῦματιδιά ή μόνον ἔκδησσα, εtc. Ab Apuleio dicitur esp. cxxii: *Tithymalis, peplos tithymalis, paralion mecon.* Et hoc genus Galli evigilium matulinum vocant. HARD. — Nobis etiam nunc dictum *Euphorbia Paralias*. Habitat in arenis maritimis. Conf. Dodon. 270. Ep. P.

Incidente uva. Pubescente, maln-
rescente, variante. Theophr. I. e. Οταν
ἀρτι περάλιος στερεύεται. Plinius, XX,
80: *flacente uva.* H.

Acetabuli. Dimidio acetabulo ipse
dixit, XX, 80. HARD.

XLII. Quartum. De eo genere ea-
dem ad verbum prodidit Apul. cap.
cxi, et Diosc. IV, 165: Ο δέ ἡλιο-
άπιος λιγύρενος, ἀνθράχην ὅμοια φύλλα

ἔχει, etc. Pingitur a Dodoneo, p. 376,
quale in horio Regio observatum a
nobis. Helioscopos ab Apuleio nascu-
tur loc. cit. idemque cicer colum-
binum, et caprago H. — Nobis co-
deum nomine *Euphorbia Elioscopia*,
in agris et cultis noī infrequens. Ep.
PAR.

Porcilaceae. Gron. et al. ante HARD.
portulaceae. Ep. P:

Hoc circa oppida nascitur. Dioscor,
loc. cit. HARD.

Gratissimum. Addunt statim Gron.
et al. quod colligitur *incipiente uva*;
sed haec supervacua, et ex superiori-
bus repetita. Ep. P.

Nomen accipit, etc. Dioscor. I. e.
Συμπεριφέρεται δέ τούτος ή κάμη τῆ
τοῦ ἡλίου κλίσις· θύει καὶ ὄνταςται
ἡλιοσκόπειος. HARD.

Trahit. Diosc. I. e. H.

XLIII. Quintum cyparissian vocant.
Cυκαριστική, a foliorum similitudine

liorum similitudinem, caule gemino aut triplici nascetur in campestribus: cui eadem vis, quae helioscopio, aut characiae.

XLIV. Sextum platyphyllon vocant: alii corymbitent, alii amygdaliten a similitudine. Nec ullius latiora sunt folia. Pisces necat, alvum solvit, radice, vel foliis, vel succo in mulso: aut aqua mulsa drachonis quatuor: Detrahit privatim aquas.

XLV. Septimum dendroides cognominant, alii cibion, alii leptophyllum, in petris nascens, comosissimum ex omnibus maxime, cauliculis rubentibus, et

cum espresso nomen accepit. A Dodoneo piogitur p. 367. Vidimus in horto Regio. HARO. — Recentioribus item *Euphorbia Cyparissias*. Habitat in siccis, arenosis, collibus, ad vias, etc. Eo. P.

Cui eadem vis; quae, etc. Diosc. loc. cit. HARO.

XLIV. Sextum plat. vocant. Et paulo post: *Septimum Dendroides*. E contrario Dioscorides, sextum facit dendroides, septimum platyphyllou. Quare sic in Plinio scribendum censeo. Pint. *Sextum*. Dioscorid. O δι τηλούριος φύλαρη οὐτε. Nomen h. bet latitudine foliorum. Pingitur a Clusio Hist. Rar. plant. VI, 190, quale est a nobis observatum in horto Regio. Amygdalitae cognomen primo geneti tribuit Dioscor. minus recte. HARO. — Et hoc genus servat nomen: *Euphorbia platyphyllos*. Habitat in agris, et silvaticis. Planta variabilis, autumnino prae-
sertim ramosissima. Eo. P.

Pisces neeat. Dioscorid. III, 165: Αποκτεντέν δι καὶ τοὺς ἐγκόνας, κατεῖς τῷ διστίῃ τῷ σόδατι. Pisces vero neeat tunas, et aqua dilutus. H.

XLV. *Septimum*. Dioscorid. loc. cit. O δι τοῖς πέτραις φύσετος, dev-

θρουσῆς, δι ταλαιπωρεις, φυριλαχής πνοθεις καὶ πλάκης, όπου μετρός, υπέρυθρος τοὺς κλάδους, etc. Qui in petris nascitur, dendroides, quasi arboreus, cognominatus, foliis est in eucamine, densamque spargit commam, succo lacteo pregnans, subrubentibus ramis, etc. Plagitur a Lobellio in Adv. p. 150. Tithymalus mirabilis angustifolium appellatur. In horto Regio vidimus. HARO.

Dendroides cognos. Trotter. es MS. Reg. 2 et edit. principe, *dendroides*; et hoc genus idem habet cum Tithymalo minimo, angustifolio, annuo, J. Bauh. qui iusta vias autumnò frequens, et in incultis locis. Nohis vero est eodem quoque nomine *Euphorbia dendroides*. Habitat in Creta; sed et hanc per Liguriam Etruriamque invenit Anguillar. p. 294. Cf. Lobel. p. 150; item Sprengel. Hist. Rei herb. tom. I, p. 92. Eo. P.

Leptophyllum. A foliorum tenuitate: sunt enim myrti tensiloris similia, Τά φύλλα μυρτίνη λεπτή προστοξότα, Inquit. Dioscorid. loc. proxime cit. HARO.

Comosissimum ex omnibus, etc. Largiore coma. HARO.

semine copiosissimum : eiusdem effectus, cuius characias.

XLVI. Apios ischas, sive raphanos agria, iuncos duos, sive tres, spargit in terra rubentes, foliis ruitae: radix caepe, sed amplior: quare quidam raphanum silvestrem vocant. Intus habet mammam candidam; extra, cortices nigros. Nascitur in montuosis asperis, aliquando et in herbosis. Elforditur vere, tuncque in fuculi mergitur, deiecto que quo supernat, reliquis succus purgat utraque parte, sesquio-

Einsatz effektus, etc. Di se. I. e.
HARD.

XLVI. *Rap. siculus* ave raphanum
agrum. Dionis. et d. IV, 77: *Aeneas* ofid
χρυσοπέργανος δακτὺς ἡ τύπεια, τι δὲ
ἰδεῖσθαι τι. Vide Sacra in N. II, ad
Dionis, 'Aeneas dicitur, et ιεράτης, quod
radicem habet ascendente ad pīt formā,
vel flūs. Nullum nocte uenit
nit gallūm, inquit Rus. Hist. III, 658.
Volumus tamen per insipiatā frugem
utriusque partem hic ratiōne exponi.
— Cave Riedelium credas, qui $\frac{1}{2}$ anno
sēu ἔπειρον ἀργεῖον Dionysoditis, cum
spīcī quatuor silvestris *Raphani*, sub
Radiolaria nostri nō impendunt & con-
fundunt. *Raphanus* quidem amissa gra-
vi, rībūm longiorum et sanguineorum
prolixiūm præstare potest ipsos ve-
ro, de qua nunc agitur, ut emogene-
res cælerae species, succo latenter
turget, qui hileni coniūti aqua p̄-
infusi videntur detrahunt; ita ne
plantæ radix iulus sumpta, venen-
vum holeret, ne aliud ebo. Hoc spe-
cieis eodem nomine nolis dicunt *Euphor-
boria Apoll.* Habitat in Creta. Cf.
Chit. Hist. II, 190; Bellon. Observat.
I, 42. En. P.

Dunc. Duncor. loc. cit. ramulos
juncos, binos, ternoave dixit. glaucis

δύο ή τρεις μέροι γέγος αντίστη, σχετικά,
λαντάρι, etc. Ηλιό-

Felis rufa. Felis qui dene rufa,
sed albus genitus insidet. et angustifrons
tibus; γάλα τρύπαι είσεται, έπιμη-
ντέτηρα μέσται τοι επεστέρητα. Theos-
pheus. Hist. IX, 10: γάλα πλ. ἔχει
πεγγυώδες; βραχύ. II

Quae quidam reprehendunt Argentaria,
VII. 10; *καὶ οὗτοι δὲ τοι; αὐτὸς ξε-*
νειστέλλεται. Hanc.

*Intra habet παρηγόνα etc. Σ-ερπις,
ειναιν, μητρική ευθύδηλη Διοσ-
τει ειτα. Ρίζα.... φύσις Ιχνωτ-
έων μεταξει. Εύθυνη δέκατη Κο-
νιάνη λατει συνει φύσις ερδις ει-
πινηματο μετρον, ει υπόδειν ειτε ελε-
γιατε, νοιτι Ηαρ.*

"Naturitur in montibus asperis Dio-
scor. l. c. Hann. — Græn et libidinosa
Hann. soliti montibus Ep. P.

In herbois Καρπάσσων, Theophrast. Histor. lib. XVI, cap. 9, sive *Siensis*: Plinii legit *χλωδην*, DAL — *Et in herbois*. Broter, ex eod. Reg. 2, et edit. principe, τὸ in omittit En. P.

*Purgat utrapque parte. Per supernam
et per vomitum, atque per inferum.
Dissc. I. c. Tótoτο τρίχ ἡμερῶν
πολιτεῖται, ἀλλα καὶ κάτω καθίσει. Sed*

holo in aqua mulsa. Sic et hydropticis datur acetabuli mēnsura. Inspergitur et aridae radicis farina potionis: siuntque superiorem partem eius vomitione biles extrahere: inferiorem, per alvum, aquas.

XLVII. *Tormina* discutit quodcumque panaces, et vettiones, praeterquam a cruditate: peucedani succus et inflationes, rucus gignens, item acori radix, daucumove, si Jactueae modo sumatur. Ladanum Cyprinum potum interaneorum vitiis occurrit: item gentianae farina, ex aqua tepida fibiae magnitudine. *Plaintago* mane sumpta duabus linguis, et tertia

differat a Dioscoride Plinius, quod sub pernamenta liquorem reliet, reliquo in medicos usus adsciscit: id contra liquorem qui superiorat perna collectum exsecutumque adhibet in eodem usus. Hard.

Alivstaque. *Dioscor.* I. c. cum *Theop.* *Histor.* IX, 10. Sic etiam *Aegina* neta. VII, 10. Hard.

XLVII. *Tormina* discutit quodcumque panaces. *Diosc.* III, 53. Etiam ad tumefactiones tormina panacea calidior et leni esse scribit *Theop.* II et IX, 10. Ad qui scimus vestris dilates, c. 12. II.

Et vestigia *Aenei*. *Mars* tit. 16: *Ad vestris dilates: Hec'ne yellum* — *cure* *ducentum* *dum* *in aqua calida* *ej'atis* *duobus* *bibularum* *lido*. *Hic* *autem* *ducentos* *hunc* *apt' er* *e* *compositio*, *quoniam* *non* *ex cruditate* *intestina* *inveniuntur*. *Se* *et* *in* *Marc.* *Eup* c. *xxix* p. 203. Hard.

Peucedanum *in* *curis*. *Tormindus*, *in* *fluctuantesque* *subventre* *partem* *autem* *est*. *Diosc.* III, 92. Hard.

Aurum. *Diosc.* I, 2. Hard.

Daucum. *Diosc.* *semen* *ad* *sedanda* *tormina* *commodum* *est*. *Diosc.* r. III, 83. Hard.

Si lacte *se modo* *sumatur*. Ex *aceto*, *et* *oleo*. *Day*.

Ladanum. *Alvum* *solut*, *urinam* *ciet*. *Diosc.* I, 178. Hard.

Item gentianae farina. *Succum* *lunaris* *prudesse* *sparsuibus* *scribit* *Diosc.* III, 3. Hard.

Plantago *mane* *sumpta* *duabus* *linguis*. In archetypis *vet* *nostro*, *Plantago* *mane* *sumpta* *a* *duobus* *lingulis*, *restans*, *ut* *illud* *e* *Deor* *ab* *inductis* *Lingulis* *grammaticis*. *Fist.* — *Plantago*. *Mure* + *mp* *cap.* *xxvi*: p. 188: *Plantaginis* *midas* *semper* *tritum*, *ex* *pmultis* *duobus*, *et* *papaveris* *capitu* *vidas*, *ex* *pauci* *tertia*, *operit* *per* *er* *brum* *temperie* *farum* *tritici* *ex* *co* *que* *pdvare* *duri* *tormina* *liquido* *magno*, *mensuram*, *intervallum* *plus* *aut* *multo* *eu* *vix* *vestris* *mixta* *non* *me* *minor*, *idest*, *ovatis* *tritici*. *Hoc* *me* *ut* *conuertitur* *notu* *comum* *utiliter* *cu* *um* *ad* *respirum* *datur*. *+ t* *psabi* *ante*: *Plantago* *cocca* *ante* *alium* *cibum* *data* *ex* *aceto* *plurimum*, *et* *exigua* *sale* *algae* *ol* *o*, *torminosis* *plurimum* *prodest*. Hard.

Dubius Linguis. *Vrl*, *ut* *ali* *MSS.* *halitus*, *Lingulis*, *hot* *est*, *cochlearis*, *Hard*. — *Linguis*, *Brotier*, *ex* *cod*,

papaveris in vini cyathis iv non veteris. Datur et in somnum euntibus, addito nitro vel polenta, si multo post cibum detur. Colo infunditur hemina succi, vel in febri.

XLVIII. Agaricum potum obolis tribus in vini veteris cyatho uno, lieni medetur: et panacis omnium generum radix in mulso. Sed teucria praecipue, pota arida et decocta quantum manus capiat, in aceti heminis tribus. Ad vulnus illinitur eadem cum acetato: aut si tolerari non possit, ex sicu vel aqua. Polemonia bibitur ex vino. Vettonica drachma in oxymelitis cyathis tribus. Aristolochia, ut contra serpentes. Argemonia septem diebus in cibo sumpta lienem consumere dicitur: agaricum in acetato mulso obolis duobus. Nympheae heracliae radix ex vino pota; et ipsa constituit. Cissanthesmos, drachma bis die sumpta, in vini albi cyathis ii per dies xl lie-

Reg. 2, et edit. principi, lingulis. Ed. PAR.

Addito nitro vel polenta. Ut eius frigiditas temperetur. Additur autem nitrum, si causa est doloris impeditiorum somni crassus et flatuosus vapor: polenta vero, si acer et biliosus humor. DAL.

Colo infunditur hemina suci. In coli tormentio, hoc est, in tenuioris intestini morbo. Appositi iubet ad coquendum umbilicum coctus plantaginem Marcell. Empir. cap. xxxii, pag. 206. HARD.

XLVIII. In vini veteris cyatho Lie-nosis in acetato mulso praebet Dioscor. III, 4. HARD.

Sed teucria praecipue. Quae heminensis Dioscoridis est, III, 152, ut alibi monuimus: in tunc tunc etiam medicis, tunc etiam enclavis. HARD.

Polemonia bibitur ex vino. Ex acetato

drachmae pondere dare lienam super est Diosc. IV, 8. H. — Nobis *Polemonium ceterulum*. Ed. P.

Vettonica. Diosc. IV, 4. II.

Aristolochia. Ex aqua propinal Diosc. III, 6. HARD.

Et contra serpentes. Lib. XXV, 55, radicis drachmam in vini haemina saepius bibendam aduersus serpentes praedicit HARD.

Agaricum in acetato, etc. Dioscorid. 3, 4, et Plio. Val. II, 18: *Agarici obeli duo in acetato mulso poti per dies XX consumunt lienen.* HARD.

Nymphae heracliae radix, etc. Diosc. lib. III, cap. 148. H. — *Nymphaea alba radix.* Ed. P.

Cisanthesmos. Hoc est, cyclaminos ille cisanthesmos, de quo idem narrat Diosc. III, 195. H. — *Lonicera Ca-prifolium.* Ed. P.

nem dicitur paulatim emittere per urinam. Prodest et hyssopum cum fico decoctum. Lonchitidis radix decocta, priusquam semen emitat, Peucedani quoque radix decocta: et lieni, et renibus. Lien acori potu consumitur. Praecordiis et ilibus utilissimae radices. Clymeni semen potum diebus triginta pondere denarij in vino albo. Vettonicae farina ex melle et aceto scillite pota. Radix lonchitidis in aqua, et teucrium illinitur. Item scordium cum cera, agaricum cum farina feni graeci.

XLIX. Vesicae malis, contraque calculos, gravissimis cruciatibus, ut diximus, auxilio est polemo-

Prodest et hyssopus, etc. Dioscor. III. 30. ad verbam. II.

Lonchitidis. Et hoc de altera lonchitide Diosc. III, 163, quam et asperam vocat: Τίκτει ἡ καὶ οὐδένα μητ' ὅσους πενομένε. II.—Λογχίτης ἄρισ, οἱ δὲ λογχῖται τραχτίαι Diosc. I, laud nobis est *Aスピドium lonchitis*; ex *Cryptogrammum*. Linna. *Filiicum* ordine Juss. non confundendum, eum altera lonchitide quae oobis est *Serapla lingua*, ut iam monitionis. Eo. P. 1.

Præcedani. Diosc. III, 93, cum
Theoph. Hist. IX, 22, II.

Lien acari potu. Dias. I, 2, σπλένει
τάχι, Hanno.

Præcordiis et ilibus. Diosc. L. c. la-
teri, hepatis, thoraci, subvenire ait.
HARD.

Clymeni senient posuisse Subintelli-
ge, si ergo absursum. Diosc. IV, 44,
de perielymeneo, quam esse clymenos
Plinianam suo loco docuimus: Teó-
rou δὲ τερπός πάντας συλλέγει καὶ
Ἐργαλεῖς ἐν στάθη, πίσταις μὲν οἴνου
καὶ αἵδεντι κύμας μητρὶ, καὶ σπελλένη
τῆν, etc. Demen postquam ematurum
collectum, et ut umbra siccatum, si
drachmas novulere ex vino bibatur qua-

draginis diebus, sienem absumit etc.
Harr. → *Clymeni*. Scilicet *Louiceræa*
Pterileymeni. Jam monitionis Clyme-
nus Dose. IV, 13, nobis esse *Lathy-*
rum Clymenum. Cf. lib. XXV, cap.
33. En. P.

Item scordium cum cera. Divescor.
III, 126 : Καὶ ὑπάχθροιον χρωτίες
φλεγμάνσιν ἀναληφθεῖσιν καρκτή πε-
ριγόρη. *Divescorum hyperosundri inflam-
mationem ceraso excepta lenit.*

XLIX. Vesicae. Ab his verbis instituendam periodum novam loci sententia admonuit, quae connexa perperam cum anterioribus hactenus fuerat. Hanc.

Contraque calculos gravissimis, etc.
Vtrisque eo remedio calculi franguntur, et vine aperientur per quas fracti exant. DAL.

*Vt diximus Lib. XXV, c. 2: In-
dicare, inquit, experimento, asperri-
mos cruciatus esse calculatorum & stolid-
cium mentem. HARDI.*

Potentilla ex vino pota. Dioscorid., IV, 8, ex aqua praebet. H.

PLIN. N. H. Tom. VII

Yy

nia ex vino pota : uent agaricum: Plantago radice vel foliis potis ex passo. Et Vettonica , ut in iocinere diximus. Item ramici , pota atque illita : eadem ad strangurias efficacissima. Ad calculos quidam vettonicam et verbenacam: et millefolium aequis portionibus , ex aqua , pro singulari remedio bibere suadent. Strangurias discenti et dictamno certum est. Item quinquelolio decocto ad tertias in vino : hoc et enterocelicis dari atque illini , utilissimum est. Xiphii quoque radix superior urinam ciet infantibus. Enterocelicis datur ex aqua , et illinitur vesicae vitiis. Peucédani succus infantium ramici : et umbilicis eminentibus psyllion illinitur: urinam ciet anagallides , acorique radicis decoctum , vel ipsa trita potaque : et omnia vesicae vitia sanat. Et cal-

Agaricum. Diosc. III, 4. H.

Plantago. Totidem verbis Diosc. II, 153, et Apul. cap. 4, lib. 24. H.

Et vettonica. Vettonica pariter calculos tumpi docet Galen. de Pac. simplic. med. VII, p. 489. H. — Bröt. ex Reg. 2 et edit. princ. copulam omittit. Es. P.

Vt in iocinere diximus. Cap. 49, his verbis: *Vettonica drachma una in aqua calida eyathis tribus.* Ex melle et aeto bibi iubet An. Musa, tit. 24. HARD.

Eadem ad strangurias effic. Diosc. IV, 4. HARD.

Ad calculos. Verbis plene totidem Marc. Emp. c. xxxi, p. 477. Item suspectae velutatis auctor , Aen. Mater, c. de verbena: *Herbam cui hominem foliis de mille dedre; Bettonicaeque, pari verbena pondera iunge;* Haec mixta potatur aqua: nullum medicamen *Vtilius credunt illis.* quos calculus angit. HARD.

Hoc et enterocelicis, etc. Dioscord. IV, 42. HARD.

Xiphii. Diosc. IV, 20. H.

Datur ex aqua, etc. Isidem verbis Diosc. I. c. HANZ.

Et umbilicis eminentibus. Dioscord. IV, 70. Εὐτεροχήλας τα ταξ ἵπι παλέων και ἀκεράλλους ώγάζει κατακλασόμενος εὖ ἔχει. *Infantum enterocelicas, et eminenti umbilico illatum ex aeto aspergunt.* Vnde forsitan legi hoc loco aporteat, ut in Chiffi cod. Peucédani sucus infantibus : ramici et umbilicis eminentibus psyllion illinitur. HARD. — *Psyllios.* Nobis item *Plantago Psyllios*, de qua suo loco iam dictum. Es. P.

Urinam ciet. Gerte. nephriticis, hydropticisque opitulari sit Dioscord. II, 209. HARD. — *Anagallides.* Scient. *Anagallis arvensis*, et *A. phoenicea*, de quibus iam Noster alias egit. Es. P.

Acorique. Diosc. I, 2. H.

culos herba et radix cotyledonis: itemque genitalium inflammationem omnem, pari pondere caulis, et seminis, et mirrae. Ebilum teneris cum foliis tritum, ex vino potus, calculos pellit: impositum testes sanat. Erigeron quoque cum farina thuris et vino dulci, testium inflationes sanat. Symphyti radix illita enterocelias cohibet: genitalium nomas hypocisthis alba. Artemisia quoque datur contra calculos ex vino dulci, et ad stranguriam. Dolores vesicae sedat ex vino, nymphae heracliae radix.

L. Eadem vis crethmo ab Hippocrate admodum laudatae. Est autem inter eas quae eduntur silvestrium herbarum. Hanc certe apud Callimachum apponit rustica illa Hecale: speciesque est batis hor-

Herba et radix cotyledonis. Dioscor. IV, 92. Item Galen. de Fac. simpl. med. VII, pag. 195. Dysatrip statim ea sanari in vino pota, auctor est Theop. Prisc. II, p. 2, c. 20. Hard.

Itamque. Diosc. loc. cit. II.

Genitalium inflammationem omniem (sic prius, una voce addita). Talius ad aliosque φύσις γατά. Pigmentorum praeclusiones, et capsularum laxat. Sed mirrae nullam mentionem facit Diosc. I. laud. Dalc.

Ebolus. Ebali radices ad calculos compundat Marc. Emp. cap. xxxi, p. 176. Hard.

Testes sanat. Durios, hennios, tumentes Dalc. — *Testes.* Testium epiphysis seu inflammations. II.

Erigeron: Isdem verbis Diocor. IV, 97. II. — *Senecio Ioonbara,* de qua conf. lib. super. esp. 106. En. P.

Symphyti. Dioc. IV, 9. II.

Hypocisthis. Cisthi ipsi hanc vim assignat Dioc. I, 126. Horn.

Artemisia. Dioc. III, 427, et April. c. iiii, l. 4. Hard.

Dolores vesicas sedat, etc. Dioc. III, 442. Hard.

L. *Eadem vis crethmo.* Diximus de ea, anteriora libro, c. 96. Laudatur ab Hippocrate; ad tunc genitos seminarum genites, lib. de Nat. mul. t. 20, pag. 372, et Mierb. mul. I, t. 40, p. 422; ad uteri morbos inter optima remedia, ξέρεται φάρμακα eisdem τούτην, t. 56, p. 450. Hanc — *Crethmo.* Crithimum, vulgo portulaca or marinarum, auctor confundit curu. empetro, quod Narbonenses vocant bacillas, quasi Batidas, et Northmanni perceperre, eis id pulo, quod iisdem locis nascuntur, et pariter eduntur in acetasia. Dat.

Laudatae. Gron. et al. ante. Hard. Laudata. Ed. P.

Illi Hecale. De qua diximus ante, XXII, 44. Hard.

Speciesque est batis, etc. Nec batis, quoque basilarum nomine, de quibus eginus. lib. XXV, cap. 50, intelligenda est: quando neque ipsa crethmos ea est appellations-censent.

tensiae. Caulis unus palmum altus, semen ferens odoratum, ceu libanotidis rotundum, siccatum rumpitur: habet intus nucleus candidum, quem aliqui cachrym vocant. Folio pingui, albidente veluti olivae, crassiore, et salso gustu: radices digitae crassitudine tres aut quatuor. Nascitur in maritimis petrosis. Estur crudum coctumve cum oleo, odorati saporis et incundi. Servatur etiam in muria: praecipui usus ad stranguriam, folio, vel caule, vel radice ex vino. Colorem quoque corporis gratiorē facit: verum aequo largior inflationes. Aluum solvit decocto, urinamque, et a renibus humorem trahit. Sic et althææ siccaæ farina in vino pôta, stranguriam tollit: efficacius addito dauco. Lieni quoque utilis. Adversus serpentes bibitur. Iumentis quoque

da, ut diximus. Quin et hædias herbarii perperam in marinas distinxere se hortenses, ut acute vidit P. Quiqueranus de Laud. Provinciae, II, fol. 50, quum nihil discrepant, nisi quia maritimæ littorum prærogativa gustantibus salsorem morsum infligunt. Conditura bacillarum aceto constat: ei hædil salsis adiicitur, quod (ut aiunt) salem sibi secum ferant. Quæ ratio me quoque mouet, ut asseverem bacillum eam non esse batim: quod Dalecampius censuit; quando Columella, Plinius ac Diocorides, suæ batim nunc salem, nunc murium iniiciunt. Batim esse polius censurum eam, quæ nomine alio hortensis sive sativa portulaca est: crethmon, marinum. Hard.

Horteniac. Gron. et al. ante Hard. ut semper alias, *hortensis*. Eo. P.

Caulis unus palmum altus. Isdem paene notis a Dioc. II, 157, describitur. Hard. — Nobis *Crithmum mar-*

ritinum. Conf. de crethmo ei hard lib. XXI. c. 50. Eo. P.

Semen ferens. (sic olim). In Diodore est, erithri fructus libanotidi similes, odoratissimollem, rotundum, siccum disrupti, ei intus habere sic turpissimæ cerasus, semen velutinum: auctor legisse videtur: sic magister. Dal.

Folio pingui, albidente, etc. Sie ei Chilli. *folia pinguis, albidentia,* etc. Gron. et al. ante Hard. Eo. P.

Estar. Dioc. I. c. Hard.

Servatur etiam in muria, etc. Dioc. I. c. Hard.

Vrismamque. Dioc. I. c. II.

Sic et althææ siccaæ. Dioc. III, 163. Hard. — Sine auctoritate in recentioribus editionibus, *althæde*. MSS. Regg. t. et 2; Broterio teste, *alcea*, quæ damasonium, aut *Allium parnasefolia*. Conf. sup. cap. 12 et 28. Eo. P.

Adv. serp. bibitur Iumentis. Dioc. Icc. eti. Hard.

in pituita, aut stranguria hordeo inspersa succurrit.

LII. Anthyllion est lenti simillima, quae in vino pota vesicas vitiis liberat, sanguinem sistit. Altera est anthyllis, chamaepityos similis: flore purpureo, odore gravi, radice intubi.

LIII. Vel magis cepaea, similis portulacae, nigriore radice, sed inutili, nascens in littoribus arenosis, gustu amara. In vino cum asparagi radice vesicæ plurimum prodest.

LIII. Eadem praestat hypericón, quam alii chamaepityn, alii corion appellant, oleraceo frutice,

LII. Anthyllion. Asbulūd̄ haec prima Dioscoridij, III, 453, pista a Lobelio in Advv. p. 495; vissa a nobis in horto Regio. In Dalmatia et Creta frequens, teste Anguillara, Part. XIII, p. 237. Haro. — Anthyllion. Nobis Cressa cretica (Pentand. digyn. gen. 610 Pers. Convolvulus Juss. Habitat in Creta et Barbaria maritimis. Ed. P.

Vesicas vitiis liberat, etc. Diosc. loc. cit. Haan.

Alterum est anthyllis, etc. Et haec alterum similiter loco a Dioscoride appellata i. e. iisdem signata nota. Iva Mosebacha Monspeliensium, scite effigie a Lobelio in Obas. pag. 208; vissa a nobis in horto Regio. Haan. — Alterum est anthyllis. Nobis Adiuga Iva. Conf. de anthyllin, et anthyllide, lib. XXI, e. 103. Eo. P.

LIII. Vel magis cepaea. Καραζ̄ Dioscordi III, 468, iisdem ferme verbis describitur. Vidimus in horto Regio, quemam Matthiolus delineat; in Diosc. III, p. 933. In Paduano et Bononiensi agro nasci testatur Anguillara, Part. XIII, p. 242. Hard. — Vel magis cepaea. Brot. ex cod. Reg. 4, et edit. principe, restituit, vel magis medetur cepaea. Nobis eodem nomine est Sc-

dom cepaea, de quo iam alio loco disimus. Eo. P.

Vesicas plurimum prodest. Diosc. i. e. Hard.

LIII. Eadem praestat hypericón. Diosc. III, 474: Χειρόνος; si δὲ ἀδρόσπιρος, si δὲ κέπων, si δὲ γαζαμίτης, etc. Officinae perforatae vocant, quod foliis soli objecta numeris foraminibus scatere, et omni ex parte pudetis quibusdam pertundi visuntur. Vulgus item herbam s. Iohannis saepè nuncupat. Pingitur a Dodoneo p. 76. Vidimus in horto Regio. Haro. — Hypericón, q. ali chamaepityn, etc. Υπερικόν Hippocr. de medicinal. I, 610; Diosc. loc. laud. habebit iisdem nominibus dicitur Hypericum Coris (Polyand. pentagyn. gen. 4338 Pets. Hyperie. Juss.). Habitat in meridionalis Europæ collibus aëcis, et in Oriente; diversum a Perforata Officina. sive Hypericum tuigare, C. Böh. Pin. 279, quod nobis Hypericum est perforatum; nostris vulgo nullipertus. Hippocrat. species an eadem sit eam Dioscorden dubitat Sprengel. Hist. Rei herb. tom. I, p. 40. Eo. P.

Alii corion appellant. Ita Dioco-

tenui, cubitali, rubente, folio rutae, odore acri, semine in siliqua nigro, maturante cum hordeo. Natura semini spissandi: alvum sistit: urinam ciet: vesicæ cum vino bibitur.

LIV. Est aliud hypericon, quod alii coris appellant, folio tamaricis, et sub ea nascitur, sed pinguioribus foliis, et minus rubentibus, odoratum, palmo altius, suave, leniter acutum. Vis semini excalsatoria: et ideo inflationem facit: sed stomacho non inutile: præcipuum ad stranguriam, si exhalcerata non sit vesica. Megetur et pleuriticis ex vino potum.

LV. Vesicæ autem callithrix trita simpliciter cum cu-

rid. MSS. tamen, sum hoc loco, tum in Indice, pertinaciter coris exhibit. Sic rursum inferioris habet cap. 60. II.

Oleraceo fructu. Altitudine oleribus pari, sive inter olea frumento adossante. II.

Odori acri. Resinam pineam oblongam, unde et *xylosteum* nomen. Hard.

Natura semini spissandi. Hoc salutis, et a Diosc. nou memoratum. Daz.

Vesicæ ciet. Dioscordi. loc. cit. Δέσμην δὲ ἔγινε συρπτεῖν. Hard.

Strepsæ, etc. Sic et Clastites ad cunctas vesicæ Gronov. et libb. ante Hard. vulg. En. P.

LIV. Est aliud hypericon. Diosc. II, 174: κόπιτος οὐδὲ καὶ τοῦτο θύμημά καλοῦται, φύλλον ἢ γε καρπὸν τῷ τοῦ ἐραίκῳ, etc. A Matthiola pinguitur, in Bjuic. III, pag. 939. In horio Regio vidimus. H. —

Aliud hypericon. Brot. est. Hypericum sarale, tenuissimo et glauco folio, Tournefort. Nobis vero nōc Diosc. loc. laud. eodem nomine est

Coris monspeliacus (Pentand. monogyn. gen. 387. Pers. Lyssimach. Juss.) habitat in Europe australis maritimis. En. P.

Altii coris appellant. Ita bene Diosc. Sed Pliniiani codices MSS. non hic modo, sed et in Indice, et rursum inferioris cap. 73 et 84, constantissime coris vocal. II.

Leniter, suave aculeatum (sic Gronov. et al. ante II.). Bermolaus dicit codices esse, in quibus legatus, *suave leviter aculeatum*: Dioscordem suave dicere, hoc est, *εὐθεῖας*; aculeatum non dicere. In margine ex Diosc. notant *εὐθεῖας*. Id, sic legi, suadet Vossianus, in quo *altius*, *suave leniter aculeatum*, id est, *suave*, *leniter acutum*. Apud Dioscordi. Gaoz.

Et ideo inflationem facit enterocelestis (sucpris). Ultimum verbum non habet in verbato exemplari. Piat.

Præcipuum ad strangurias, etc. Diosc. loc. cit. H.

LV. Vesicæ autem callithrix. Diosc. IV, 136. H. — Callithrix. Gron. et al. ante II. callitrichon. Nobis est Adian-

mino, et data ex vino albo. Verbenaca quoque cum foliis decocta ad tertias, vel radix eius e mulso calido, calculos eiicit.

Item perpressa, quae Aretii et in Illyrico nascitur, in aqua decocta e tribus heminis ad unam, et pota. Trifolium ex vino sumptum.

Et chrysanthemum.

Anthemum quoque calculos eiicit, parvis a radice foliis quinis, caulibus longis duobus, flore roseo : radices triquetae per se, cœu laver crudum.

LVI. Silaus nascitur glareosis et perennibus riviis,

tum Capillus, de quo sup. egimus. Eo. P.

Verbenaca. Marcell. Empir. cap. xxvi, p. 175, et Apul. c. iii, tit. 5. II.

Quaque cum foliis. Gron. et al. ante H. quoy foliis. Eo. P.

Item perpressa.) Repressa Romanis, inquit Anguillara; Part. XXII, p. 218, dassi at-eavalli quando uno represso, opde... tal nomine. Id esse ihi pabulum equorum ait, quum testuantur H.

Trifolium, Marcell. Empir. cap. xxvii, pag. 180, de trifolio minuto: ut et Plin. Val. II, 38. fl. — Conf. de trifolio lib. XXI, c. 30 et 83. Eo. P.

Chrysanthemum. Gron. et al. ante H. una voce additæ, chrysanthemum primum. Dalec. conjiciebat potum. Tres anthemidis species memorat Diocor. III, 154, quas florem colore distinguunt, prout radius sit albus, flavus, aut purpureus. Omnibus vim tribuit menstrua, partus, utrinam, calculos pellendi, vel potu; vel insessu. Quam peculiari χρυσανθεμον nomine appellat, nobis eadem est cum Anthemide nostrate montana. Conf. lib. XXII, cap. 26. Xanthemum item aliud habet, IV, 58, quod no-

bis eodem nomine est Chrysanthemum segatum, aul coronarium. Sed quoniam medicinas certe pertinet, ad hoc minime Noster hic respicere videtur. Eo. P.

Anthemum. Sic Reg. 1. At. Reg. 2, et index, anthemis, in Illyrico respetti, dicique Sausifraga, quod tales nomina vesicæ frangit vel ejicit, auctor est Anguillara, Part. XII, p. 218. II: — Anthemum quoque calculos ejicit, parvis etc. Haec est sine dubio anthemidis species, de qua Dioscor. IV, 154: Ex omnibus hisse generibus, sed calculos efficiacissima est quia florem purpureum habet, quare omni ex parte exteriori maior amphiorque est: haec proprie eranthemoni vocant, etc. Chrysanthemum montpelicense.. Conf. lib. XX, cap. 26. Eo. P.

Laver crudum. Praecipue quod Galli vocant erosion. Dal. — Cœu laver. Gron. ut saepius alibi, seu Lavet nobis Siuum angustifolium, de quod supra dictum. Eo. P.

LVI. Silaus. Nam est haec laver, sive siom; de quo dissimus, XXII, 41, ut existimavit Ruellius, II, p. 369, quum de lavere proxime antea, cœu stirpe diversa, mentio habeatur. Sed

semine copiosissimum : eiusdem effectus, cuius characterias.

XLVI. *Apios ischias*, sive *raphanos agria*, iuncos duos, sive tres, spargit in terra rubentes, foliis ruitae : radix caepe, sed amplior : quare quidam raphanum silvestrem vocant. Intus habet maximum candidam ; extra, cortices nigros. Nascitur in montuosis asperis, aliquando et in herborum. Elsdicitur vere, tuisque in siccisi mergitur, deiecto que quod supernat, reliquus succens purgat utraque parte, sesquio-

Eiusdem effectus, etc. Dic se. I. c.
Baro.

XLVI. *Apios ischias*, sive *raphanos agria*. Dionis. Ed. IV. 27 : *Apios* οὐδὲ χαυκεράνθης οὔτε ἡ τρύγα, τι δέ λεπίστηται. Vide Sacra in N. II. ad Dionis. *Apios* dicitur, et *τρύγα*, quoniam radicem habet aeredentem ad pītē for-
mam, vel fūcū. Nullum nōnne nōve-
nit gallicum, inquit Bellon. III. 6. 8. Volumen unum per insipiens fragum
utri patrībus hoc eadē se vēsi. Haec.
— Cave. *Baudouino* erat, qui ἔτειο,
τὸν ἀρπαγὸν ἔγραψε. Dionis. Edis, cum
specie quatuor silvestris *Rapētē*, aut
*Baudouin*us nōn sit imprudente et con-
fusus. *Raphanus* quidem, amona gra-
vi, rībūm ingratum et sane pacium
proli nōn praestant potest : apes ce-
reto, de qua nōn agitur, ut congener-
ies coeterae species, suco laiden
tūrgel, qui līlym summi aquas per
infusum vehementer detrahit ; ita int
plantae radix intus sumpta, venient
vīm habueret, ne dūm esti. Nec spe-
cies eodem nomine nobis nōscit *Eu-
phorbia Apios*. Habitat in Creta. Cf
Clit. His. II. 190; Bellon Observati.
I. 42. Ed. P.

Duos. Dionis. Iuc. cit. ramib. Juncos, bībos, fernosse dixit, κλωνία

δύο ἢ τρία ἄπο γῆς ὀνίκει, σχεδόνδη,
λεπτή etc. Haec

Fabius erat. Folii quidem ratiōne,
sed oblongovalvis iūstis, et angustis
ribus : φύλα πεγγάριο ἐνόπλα, ἀπρα-
κτηταρά πλευρας εἰς σπεράτηα. Theophrast. Hist. IX. 10 : φύλα πλευρά
πεγγάριος βορχύ. II

Quare quidam *raphanum Arginella*,
VII. 10 : καὶ οὗτος δι τοις κάτοις ξα-
μαριστάνεται. Haec.

Satyrus habet monitionem etc. C. rōpis,
cūmenis, palpitante rāndibam Dionis.
loc. citat. Pīz... φύλαρά ἔχουσα
ἔνθετο γένεται. Εὐθύτης δὲ λέπτη. Quoniam
lactei succi plena radix est,
maximam idcirco, et quidem sat ele-
ganter, vīcat. Haec.

Nascitur in montibus asperis Dionis.
I. c. Baro! — Gran et libī ante
Harr. editi, montana. Ed. P.

In herborū Καρυκιώθη, Thro-
phast. Histor. lib. XVI, cap. 9, si-
līce sāxsis. Plinius legit χλωνδη.
Dac. — *Et in herborū*. Brjre. ex ed.
Reg. 2, et edit. principe, τῷ δρυνιτι. Ed. P.

Purgat utraque parte. Per superna
aque vomitione, atque per inferna.
Dionis. I. c. Τοῦτο τρία κανονῖται
ποθετα, δῶν καὶ κάτω καθάρισι. Sed

holo in aqua mulsa. Sic et hydropticis datur acetabuli mēnsura. Inspergitur et aridae radicis farina potionis: si inquit superiorem partem eius vomitione biles extrahere: inferiorem, per alvum, aquas.

XLVII. Tormina discutit quodecumque panaces, et vettōnies, praeterquam a cruditate: peucedani succus et inflationes, rucus gignens, item acori radix, daucumus, si lacte modo sumatur. Ladanum Cyprinum pōnum interaneorum vitiis occurrit: item gentianae farina, ex aqua tepida fibiae magnitudine. Plantago mane sumpta duabus linguis, et tertia

differit a Dioscoride Plinius, quod superrantem liquorem reliet, sed quoniam in medicos usus adsciscit: ita contra liquorem qui superveniat perna collectum exsiccatumque adhibet in eodem usus. HARD.

Aiastropus. Dioscor. I. c. cum Theophr. Histor. IX, 10. Sic etiam Aeginaea, VII, 10. HARD.

XLVIII. Tormina discutit quodcumque que panaces. Dosec. III, 53. Eiusmodi ad invenientiam tormina panaceis fabrieni problemi esse scribit Theophr. II et IX, 10. Ad quod scrupule ventris dolores, c. 12. II.

Et veterum Apionis Musa tit. 46: *Ad ventris dolorem: Hec ne yellowi-
care drachmam ibat in aqua calida
et aliis duabus libranis ibat. His
autem duobus hunc opteret et com-
positio, quorum non ex cruditate in-
fractum impinguatur. Se eti in Marc.
Eup. c. xxix p. 203 HARD.*

Peucedani mēnsura. Torminalibus, in flutionibusque subveniente parvæ acutæ est Dosec. III, 92. HARD.

Asiri. Dosec. I, 2. HARD.

Daucumus. Dauci semen ad sedanda tormina commendit Dosec. I. III, 82. HARD.

Si lacte modo sumatur. Ex aceto, et oleo. HARD.

Ladanum. Alvum solit, urinam ciet. Dosec. I, 178 HARD.

Item gentianæ farina. Succum huius prodesse abusacis scribit Dosec. III, 3. HARD.

Plantago mane sumpta duabus linguis. In archetypis vel nostro, Plantago mane sumpta a duabus linguis, rectus, ut illud: *Datur ab induitis Linguis galericulatis.* FIST. — *Plantago.* Marc. 3 cap. xxvii p. 188: *Plantaginis mēnsura semyn tritum, ex puritate duobus, et popaveris capsula iuncta, ex parte tercia operit per celum tendente ferarum trahei ex eoque pulvere iburi tormina liquide nungane, menunam interdum plus aut minus: enor vim uteris hanc non ueniam, id est, ex aliis tellus. Hoc me- nicanum ante somnum utiliter: iam ad respernum datur. Et pauli ante: *Plantago cocta ante alium eibum data ex nocte pluviis, et exiguo sole circa olio, torminibus pluviis prodest.* HARD.*

Duobus Linguis. Vel, ut illi MSS. habent, *Lingulis,* hoc est, cochleariis. HARD. — *Linguis.* Broter. ex cod.

papaveris in vini cyathis iv non veteris. Datur et in somnum euntibus, addito nitro vel polenta, si multo post cibum detur. Colo infunditur hemina succi, vel in febri.

XLVIII. Agaricum potum obolis tribus in vini veteris cyatho uno, lieni medetur: et panacis omnium generum radix in mulso. Sed teucria praecipue, pota arida et decocta quantum manus capiat, in aceti heminis tribus. Ad vulnus illinitur eadem cum acetato: aut si tolerari non possit, ex sicu vel aqua. Polemonia bibitur ex vino. Vettonica drachma in oxymelitis cyathis tribus. Aristolochia, ut contra serpentes. Argemonia septem diebus in cibo sumpta lienem consumere dicitur: agaricum in aceto mulso obolis duobus. Nymphææ heracliae radix e vino pota, et ipsa constituit. Cissanthemos, drachma bis die sumpta, in vini albi cyathis ii per dies xl lie-

Reg. 2, et edit. principe, Lingulis. Eo. Par.

Addito nitro vel polenta. Vi eius frigiditas temperatur. Additur aulem nitrum, si causa est doloris impeditique somni crassus et fatusus vapor: polenta vero, si acer et bibiosus humor. HARO.

Colo infunditur hemina succi. In coli tormento, hoc est, in tenuioris intestini morbo. Apponi iubet ad coeli umbilicum conlusum plantaginem Marcell. Empir. cap. xxix, pag. 206. HARO.

XLVIII. In vini veteris cyatho Lie-
nosis in aceto mulso præcet Dioscor. III, 4. HARO.

Sed teucria praecipue. Quae hemino-
nitis Dioscoridis est, III, 152, ut alibi
monimus: ἡ τις αὐτὴ ἔχει μέθην,
τάκτην στλέψα. HARO.

Polemonia bibitur ex vino. Ex aceto

drachmæ pondere dare licensis su-
ctor est Diosc. IV, 8. H. — Nobis Po-
lemonium eueraleum. Eo. P.

Vettonica. Diosc. IV, 4. II.

Aristolochia. Ea aqua propinal Dio-
scor. III, 6. HARO.

Vi entro serpentes. Lib. XXV, 55,
radicis drachmæ in vini hsemina
saepius hibendam adversus serpentes
prædictis HARO.

Agaricum in oculo, etc. Dioscorid.
3, 4, et Plio. Val. II, 18: Agaric
obeli duo in aceto mulso poti per dies
XX consumunt lienen. HARO.

Nymphææ heracliae radix, etc. Dio-
scor. lib. III, cap. 148. H. — Nym-
phææ albæ radix. Eo. P.

Cissanthemos. Hoc est, cyclaminos
ille cissanthemos, de quo idem narrat
Diosc. III, 495. H. — Lonicera Ca-
prifolium. Eo. P.

nem dicitur paulatim emittere per urinam. Prodest et hyssopum cum fico decoctum. Lonchitidis radix decocta, priusquam semen emitteat. Peucedani quoque radix decocta: et lieni, et renibus. Lien acori potu consumitur. Praecordiis et ilibus utilissimae radices. Clymeni semen potum diebus triginta pondere denarii in vino albo. Vettonicae farina ex melle et aceto scillite pota. Radix lonchitidis in aqua, et teucrium illinitur. Item scordium cum cera, agaricani cum farina feni graeci.

XLIX. Vesicae malis, contraque calculos, gravissimis cruciatibus, ut diximus, auxilio est polemo-

Prodest et hyssopum, etc. Dioscor. III, 30, ad verbum. II.

Lonchitidis. Et hoc de altera lonchitide. Diosc. III, 162, quam et asperam vocat: Τόπιον δὲ καὶ σπλένα μετ' οἴσους πενερέν. H. — *Λογχίτης ιτέρα,* εἰ δὲ λογχίτης τραχίτης Diosc. I. laud. nobis est *Aspidium lonchitum;* ex *Cryptogram.* Linn. *Filiicum* ordine Juss. non confundendum eam altera lonchitide quae nobis est *Serapis lingua,* ut iam monuimus. Ed. P.

Peucedani. Diosc. III, 92, cum Theoph. Hist. IX, 22. II.

Lien acori potu. Dios. I, 2, σπλένας τόπιον. Hard.

Praecordiis et ilibus. Diosc. I. e. lateri, hepsti, thoraci, subvenire ait. Hard.

Clymeni semini' potunt. Subintelli-
ge: liegen absunt. Diosc. IV, 44, de periclymeno, quam esse clymenou Pliniusnam suo loco docuimus: Τού-
τον δὲ καρπὸς τέλτυρος συλλεγτικὴ
ἔργωνδις ἐν σκιᾷ, πίνεται μετ' οἴσου
εἰς δάκρυ ἢν πρόπες μὲν, καὶ σπλένα
τίταν, etc: *Semen postquam ematurum* collectum, et tū umbra siccatum; si
drachmæ pondere ex vino bibatur qua-

drogenis diebas, lienem absunt etc.
Hard. — *Clymeni.* Scilicet *Lonicerae*
Periclymeni. Jam monuimus Clyme-
non Diosc. IV, 43, nobis esse *Lathyrum Clymenum.* Cf. lib. XXV, cap.
33. Ed. P.

Item scordium cum cera. Dioscor.
III, 162: Καὶ ὑπερόρδιον χρωμένον
φλεγματίον ἀναληθίσαντα παρτῆ πε-
ριγοτι. *Diasternon hypocondrii in-*
flammationem cerato excepta lenit.
Hard. — *Scordium.* Nobis item *Ted-*
rium scordium. Ed. P.

XLIX. *Vesicae.* Ab his verbis in-
stituendam periodum novam locisen-
tia admonuit, que eanexa per-
petrarent cum anterioribus haetenus
fuerit. Hard.

Contraque calculos gravissimis, etc.
Viroque eo remedio calculi frangun-
tur, et viae aperiantur per quas fracti
exstant. Dat.

Et diximus Lib. XXV, c. 2: In-
dicare, inquit, experimento, asperri-
mox cruciatus esse calendarum a stilli-
cidio vesiego. Hard.

Potentonia ex vino pota. Diocorid.
IV, 8, ex aqua præbet. II.

nia ex vino pota: item agaricum: Plantago radice vel foliis potis ex passo. Et Vettionea, ut in iocinere diximus. Item ramici, pota atque illita: eadem ad strangurias efficacissima. Ad calculos quidam veltunicam et verbenacam: et millefolium aequis portionibus, ex aqua, pro singulari remedio bibere suadent. Strangurias discuti et dictamno certum est. Item quinquelolio decocto ad tertias in vino: hoc et enterocelicis dari atque illini, utilissimum est. Xiphii quoque radix superior urinam ciet infantibus. Enterocelicis datur ex aqua, et illinitur vesicae vitiis. Peucedani succus infantium ramici: et umbilicis eminentibus psyllion illinitur: urinam ciet anagallides, acorique radicis decoctum, vel ipsa trita potaque: et omnia vesicae viciae sanat. Et cal-

Agaricum, Diosc. III, 4. H.

Plantago. Tolidem verbis Diosc. II, 159, et Apul. cap. 4, tuc 24. H.

Et veltuncam. Vettionea pariter calculos tumpi docebat Galen. de Pac. simpl. med. VII, p. 189. H. — Brod. ex Reg. 2 et edit. princ. copulam omittit. Eo P.

Et in iocinere diximus. Cap. 49. his verbis: Vettionea drachma una in aqua calida eyathia tribas. Ex melle et aecto bibi iubet Ant. Musa, tit. 24. HARD.

Eadem ad strangurias effic. Diosc. IV, 4. HARD.

Ad calculos. Verbis plene tolidem Marc. Emp. c. xxvi, p. 177. Item usus speciae vetustatis auctor, Aen. Macer, c. de verbena: Herbam eis non men foliis de mille dedere; Bettonecumque, pari verbenas pondere iunge. Haec mixta potatur aqua: nullum medicamentum validius credunt illis. quos calculus angit. HARD.

Hoc et enterocelicis, etc. Diocord. IV, 42. HARD.

Xiphii. Diosc. IV, 20. H.

Dalme ex aqua, etc. Isdem verbis Dioc. I, c. HARD.

Et umbilicis eminentibus. Diocord. IV, 70. Εὐτροχήλας τι τάς δια παλδών και επεργάζοντι όγκοις καταλασσόμενος εῖσι. Infantum enterocelicis, et eminenti umbilico illatum ex aeto medetur. Unde fortun legi hoc bene aporteat, ut in Chiilli eod. Peucedani succus infantibus: ramici et umbilicis eminentibus psyllion illinitur. HARD. — *Psyllion*. Nobisitem *Plantago Psyllion*, de qua suo loco iam dictum. Eb. P.

Vriuum ciet. Certe nephriticis, hydropicisque opitulari sit Diocor. II, 209. HARD. — *Anagallides*. Sebect *Anagallis gryneus*, et *A. phoenicea*, de quibus iam Noster alias egit. Eo. P.

Acorique. Diosc. I, 2. H.

culos herba et radix cotyledonis: itemque genitalium inflammationem omnem, pari pondere caulis, et seminis, et mirrae. Ebolum teneris cum foliis tritum, ex vino potum, calculos pellit: impositum testes sanat. Erigeron quoque cum farina thuriis et vino dulci, testiculis inflammationes sanat. Symphyti radix illata enterocelas cohibet: genitalium notas hypocisthis alba. Artemisia quoque datur contra calculos ex vino dulci, et ad stranguriam. Dolores vesicae sedat ex vino, nymphaeae heracliae radix.

L. Eadem vis crethino ab Hippocrate admodum laudatae. Est autem inter eas quae eduntur silvestrium herbarum. Hanc certe apud Callimachum apponit rustica illa Hecale: speciesque est batis hor-

Herba et radix cotyledonis. Dioscor. IV, 92. Item Galen. de Fac. simpl. med. VII, pag. 195. Dysaripm statim ea sanari in vino potu, auctor est Theop. Prys, II, p. 2, c. 20. Hard.

Itemque. Diosc. lib. cit. II.

Genitalium inflammationem omnem (sic prius, una voce addita). Tali ex aidois φραστις γυναικείη. Pseudendorum praecluſiones, et cap. strationes laxat. Sed mirrae nullam mentionem facit Diosc. I. laud. Daxc.

Ebulus. Ebuli radices ad calculos commendat Marc. Emp. cap. xvii, p. 476. Hard.

Testes sanat. Durioz, herniosas, tumentes Daxc. — *Testes.* Testium epiphyses seu inflammations. II.

Erigeron. Iisdem verbis Diocor. IV, 97. II. — *Seneo* Iosokorn, de qua conf. lib. super. esp. 106. En. P.

Symphyti. Diosc. IV, 9. II.

Hypocisthis. Cistis ipsi hanc vim assignat Diosc. I, 126. Hard.

Artemisia. Dioc. III, 127, et Apul. c. lxx, t. 4. Hard.

Dolores vesicas sedat, etc. Diosc. III, 147. Hard.

L. *Eadem vis crethino.* Diximus de eo, anteriore libro, c. 96. Laudatur ab Hippocrate: ad viresq; feminarum genites, lib. de Nat. mul. t. 20, pag. 372, et Herib. mul. I, t. 40, p. 422; ad uteri morbos inter optima remedia. Σπόρος φραγκάριον κολυμνίη, t. 56, p. 450. Hard. — *Crethmo.* Cri-thimum, vulgo portulaca maritima, auctor confundit cum. empetro, quod Narboneuses vocant bacillas, quasi Batidas, et Northmanni percipierre, oī id puto, quod iisdem locis nascuntur, et pariter eduntur in acetaria. DAT.

Laudina. Gron. et al. ante Hard. laudata. Ed. P.

Illa Hecale. De qua diximus ante, XXII, 44. Hard.

Speciesque est batis, etc. Nec batis quoque baccharis spomine, de quibus egimus. lib. XXV, cap. 50, intelligenda est: quando neque ipsa crethimo ea est appellatione censem.

tensiae. Caulis unus palmum altus, semen ferens odoratum, ceu libanotidis rotundum, siccatum rumpitur: habet intus nucleus candidum, quem aliqui cachrym vocant. Folio pingui, albicante veluti olivae, crassiore, et salso gusto: radices digitae crassitudine tres aut quatuor. Nascitur in maritimis petrosis. Estur crudum coctumve cum oleo, odorati saporis et incundi. Servatur etiam in muria: precipui usus ad stranguriam, folio, vel caule, vel radice ex vino. Colorem quoque corporis gratiorem facit: verum aequo largior inflationes. Alvum solvit decocto, urinamque, et a renibus humorem trahit. Sic et althaea sicca farina in vino pota, stranguriam tollit: efficacius addito daquo. Lieni quoque utilis. Adversus serpentes bibitur. Iumentis quoque

da, ut diximus. Quia et bacillae herbarii perperam in matinas distinxere ac hortenses, ut acute vidit P. Quiqueranus de Layd. Provincias, II, fol. 50, quum nihil discrepant, nisi quia maritimae littorum prerogativa gaudantibus saltem morsum infligunt. Conditura bacillarum a celo constat: ei nihil salis adiicitur, quod (ut siunt) salem sibi secum ferant. Quae ratio me quoqua monet, ut asservarem bacillam eam non esse batim: quod Dalecampius censuit, quando Columella, Plinius ac Dioscorides, saepe batim nunc salem, nunc murium iniiciunt. Batim esse potius censuerim eam, quae nomine alio hortensis sive sativa porculaca est: crethim, marinam. HARD.

Hortensiae. Gron. et al. ante Hard. ut semper alias, *hortensis*. ED. P.

Candis unus palmum altus, iisdem paene notis a Diosc. II, 157, describitur. HARD. — Nobis *Orithymus* ma-

ritimum. Conf. de cerebro et ball lib. XXI. c. 50. ED. P.

Semen fervens. (sic olim). In Dioscoride est, *erithmi fructus libanotidi similes, odoratus, molles, rotundum, siccum disruppi, et intus habere siccupos antra, semen veluti rufum;* auctor legisse videtur sic stupescit. DAT.

Folio pingui, albicante, etc. Sie et Chilli. *folia pinguis, albicantia, etc.* Gron. et al. ante Hard. ED. P.

Estur. Diosc. I. c. Haas.

Servatur etiam in muria, etc. Diosc. I. c. Haas.

Urinamque. Diosc. I. c. II.

Sic et althaea sicca. Diosc. III, 163. HARD. — Sine auctoritate in recentioribus editionibus, *althacea*. MSS. Regg. 1 et 2; Broterio teste, *alcea*, quae damasonium, aut *Allium purpureum folia*. Conf. sup. cap. 12 et 28. ED. P.

Ad serp. bibitur Iumentis. Diosc. loc. cit. HARD.

in pituita, aut stranguria hordeo inspersa succurrit.

LI. Anthyllion est lenti simillima, quae in vino pola vesicas vitiis liberat, sanguinem sistit. Altera est anthyllis, chamaepityos similis: flore purpureo, odore gravi, radice intubi.

LII. Vel magis cepaea, similis portulacae, nigriore radice, sed inutili, nascens in littoribus arenosis, gustu amara. In vino cum asparagi radice vesicæ plurimum prodest.

LIII. Eadem praestat hypericon, quam alii chamaepityn, alii corion appellant, oleraceo frutice,

LI. *Anthyllion*. Asperilla haec prima Diocenidij, III, 453, picta a Lobelio in Advv. p. 495; visa a nobis in horto Regio. In Dalmatia et Creta frequens, teste Anguillera, Part. XIII, p. 237. HARD. — *Anthyllion*. Nobis *Cretica cretica* (*Pentand. digyn.* gen. 610 Pers. *Convolvulatae* Juss. Habitat in Cretae et Balearide maritimis. En. P.

Vesicas vitiis liberat, etc. Dioc. loc. cit. HARD.

Alterum est anthyllis, etc. Et haec altero similiter leco a Diocoride appellata l. c. Iisdem signata nota. Iva Moshatt Monspellensium, scite effigia a Lobelio in Obas. pag. 208; visa a nobis in horto Regio. HARD. — *Altera est anthyllis*. Nobis *Adinga Iva*. Conf. de anthyllio, et anthyllide, lib. XXI, c. 103. En. P.

LII. *Vel magis cepaea*. Knaja Diocenidi III, 468, iisdem ferme verbis describitur. Vidimus in horto Regio, quem Matthiolus delineat, in Dioc. III, p. 933. In Paduano et Bononiensi agro nasci testatur Anguillara, Part. XIII, p. 242. HARD. — *Vel magis cepaea*. Brot. ex cod. Reg. 4, et edit. principe, restituit, vel magis medetur cepaea. Nobis eodem nomine est Sc.

dim. sepoea, de quo iam alio loco diximus. En. P.

Vesicas plurimum prodest. Diocor. l. c. HARD.

LIII. *Eadem praestat hypericon*. Dioc. III, 471: Υπερικόν; οἱ δὲ ἀράστητοι, οἱ δὲ νέατοι, οἱ δὲ χρυσίτοις, etc. Officinae perforatae vocant, quod folia soli objecta immunitatis foraminibus secatere, et omni ex parte pudetis quibusdam pertundi visuntur. Vulgariter herbam s. Iohannis saepè minucupat. Pingitur a Dodoneo p. 76. Vidimus in horto Regio. HARD. — *Hypericon*, q. alii chamaepityn, etc. Υπερικόν Hippocrat. de morib. mul. I, 610; Dioc. loc. laud. nobis iisdem nominibus dicuntur *Hypericum Coris* (*Polyand. pentagyn.* gen. 1338 Pers. *Hyperie* Juss.). Habitat in meridianalis Europæ collibus siculis, et in Oriente; diversum a Perforata Officina, sive *Hypericum vulgare*, C. Böh. Pin. 229, quod nobis *Hypericum* est perforatum; nostris vulgo millepertuis. Hippocrat. species an eadem sit cum Diocorides dubitat Sprengel. Hist. Rei-herb. tom. I, p. 40. En. P.

Aliū corion appellant. Ita Diocor-

tenui, cubitali, rubente, folio rutaes, odore acri, semine in siliqua nigro, matrescente cum hordeo. Natura semini spissandi: alyum sistit: urinam ciet: yesicae cum vino bibitur.

LIV. Est aliud hypericon, quod alii corin appellant, folio tamaricis, et sub ea nascitur, sed pinguioribus foliis et minus rubentibus, odoratum, palmo altius, suave, leniter acutum. Vis semini excaecatoria: et ideo inflationem facit: sed stomacho non inutile: praeceipuum ad stranguriam, si exhalcerata non sit vesica. Medetur et pleuriticis ex vino potum.

LV. Vesicae autem callithrix trita simpli cum cu-

rid. MSS. tamen, Jam hoc loco, tum in Indice, pertinaciter coriosus exhibent. Sic rursus inferius habet cap. 60. II.

Olearaceo fructice. Altitudine oleribus pari, sive inter oleo frumento adnascente. II.

Odori acri. Resinam pineam oblatente, unde et ξυπαντίτης nomen. HARD.

Natura semini spissandi. Hoc salsum, et a Diosc. non memoratur. HAL.

Virinata ciet. Dioscord. loc. cit. Δύο τρόποι εἰσὶ διαφορέσθε. Ηλαγ. φειδει, etc. Sic et Chillet. ad calculos vesicæ Gronov. et libb. ante Hard. vulg. En. P.

LIV. Est aliud hypericon. Diosc. III, 174: hōtē, οἱ δὲ καὶ τοῦτο ὄντας καλοῦσι, πόλλον εἴχεται καρπάδιον τῷ τοῦ ἑπτεῖν, etc. A Matthioli pingitur. in Diosc. III, pag. 939. In horto Regio vidimus. II. — Aliud hypericon. Brot., est. Hypericum satatile, tenuissimo et glauco folio, Tournefort. Nobis vero zōps Diosc. loc. laud, eodem nomine est

Coris montpelieriensis (*Pentand. monogyn.* gen. 387. Pers. *Lysimach.* Juss.). Habitat in Europæ australis maritimis. En. P.

Alii corin appellant. Ha sunt Bioscor. Sed Pliniani codices MSS. non hic modo, sed et in Indice, et rursus inferius cap. 73 et 84, constantissime caron vocat. II.

Leniter, suave aculeatum (sic Gronov. et al. ante II). Hermolaus docet codices esse, in quibus legitur, suave leviter aculeatum: Dioscordem suave dicere, hoc est, εὐπεπον; aculeatum non dicere. In margine ex Diosc. notant quatuor. Ita, sic legi, standit Vossianus, in quo alius, suave leniter acutum, id est, suave, leniter acutum. Apud Dioscordi. Gaos.

Et ideo inflationem fecit enteroctelitis (sic prius). Ultimum verbum non habetur in veteris exemplari. PIST.

Præcipuum ad stranguriam, etc. Diosc. loc. cit. II

LV. Vesicae autem callithrix. Diosc. IV, 136. II. — Callithrix, Gron. et al. ante II. callitrichon. Nobis est Adian-

mino, et data ex vino albo. *Verbenaca quoque cum foliis decocta ad tertias, vel radix eius e mulso calido, calculos eiicit.*

Item perpressa, quae Aretii et in Illyrico nascitur, in aqua decocta e tribus heminis ad unam, et pota. *Trifolium ex vino sumptum.*

Et *chrysanthemum.*

Anthemum quoque calculos eiicit, parvis a radice foliis quinis, caulibus longis duobus, flore roseo : radices tritae perse, cœu laver crudum.

LVI. *Silaus nascitur glareosis et pérennibus roris,*

tum Capillus, de quo sup. egimus.
Ed. P.

Verbenaca. Marell. Empir. esp. xxvi, p. 175; cf Apul. c. iii, tif. 5. II.

Quaque cum foliis. Gron. et al. ante H. quaq. foliis. Ed. P.

Item perpressa.) Repressa Romanis, inquit Anguillara, Part. XXII, p. 218, *dassi in cavalli quando zono repressi, aperte tal noce. Id esse ihi pabulum equorum sit, quum vestuantur. H.*

Trifolium, Marell. Empir. esp. xxvi, pag. 180, de trifolio minuto: ut et Plin. Vol. II, 38. II. — Conf. de trifolio lib. XXI, c. 30 et 81. En. P.

Chrysanthemum. Gron. et al. ante H. una voce additis, *chrysanthemum primum.* Dalec. conjiciebat potum. Tres anthemidis species memorat Dioscor. III, 154, quas florum colora distinguunt, prout radius sit albus, flavus, aut purpureus. Omnibus vim tribuit menstrua, partus, utrinam, calculos pellendi, vel potu; vel insessu. Quam peculiariter *χρυσανθέμου* nomine appellat, nobis codem est cum *Anthemide* nestrata *montana.* Conf. lib. XXII, cap. 26. Xp̄t̄z̄θp̄s̄ item aliud habet, IV, 58, quod no-

bis eodem nomine est *Chrysanthemum segetum*, aut *coronarium.* Sed quoniam medicinas certe pertinet, ad hoc minime Noster hic respicere videtur. Ed. P.

Anthemon. Sic Reg. 1. At. Rég. 2, et Index, *anthemis, in Illyrico resperiri, dicique Sassifraga, quod tales numeros vesicas frangit vel ejicit, anctior est Anguillara, Part. XII, p. 218. H:—Anthemum quoque calculos ejicit, parvis, etc. Haec est sine dubio anthemidis species, de qua Dioscor. IV, 154: *Ex omnibus hisce generibus, ad calculos efficacissima est quia florem purpureum habet, quaque omni ex parte catteria maior ampliorque est: haec proprie crantem vocant, etc.* *Chrysanthemum monspeliense.* Conf. lib. XX, cap. 26. En. P.*

Laver crudum. Praecipue quod Galli vocant *cresson.* Dal. — Cœu laver. Gron. ut saepius alibi, seu Laver nobis *Sium angustifolium*, de quod supra dictum. En. P.

LVI. *Silaus.* Non est haec laver, sive silon, de quo diximus, XXII, 44, ut existimavit Ruellius, II, p. 369, quum de laver proxime antea, cœu stirpe diversa, mentio habeatur. Sed

cubitalis apii similitudine. Coquitur, ut olus acidum, magna utilitate vesicae: quae si scabiem sentiat, pannacis radice sanatur, aliter inutile vesicis. Calculos pellit malum erraticum, radicis libra in vini congio decocta ad dimidias: inde heminae sumantur per triduum: reliquum ex vino cum sio: et urtica marina, et daicum, et plantaginis semen ex vino.

LVII. Et herba Fulviaña trita ex vino (et haec nomen inventoris habet, nota tractantibus), urlnas ciet.

LVIII. Scordion testium tumores sedat. Hyoscyamum genitalibus medetur: peucedani succus ex melle, et semen, stranguriae: agaricum obolis tribus in vini veteris cyatho uno: trifolii radix drachmis dua

apium potius palustre, si aculeo videt
Anguillara, Part. II, p. 219, et eum
eo Lobelius in notis MSS. ad eum
locum. II.—Nobis etiam unum dicilur
Peucedanum Silvæ (*Pentand. digyn.*
gen. 699 Pers. *Vimbellifer*. Juss.). Ha-
bitat in pratis humidis Angliae, Ger-
maniae, Galliae, Helvetiae, etc.
Eo P.

Coquitur, ut olus. Acidum olus Dalecamps est *Oxytopathum*, quod nobis *Ranunculus Litus*. Harduinus minus probabiliter idem videtur al-
que Olus atrum, et nobis item dici-
tur *Smyrnium Olus atrum*, de quo
alio egimus. Eo P.

Si scabiem sentiat. Si sit exhalee-
rata vesica. II.

Malum erraticum. Sic vocari polo
aristolochiam, praecipue rotundam,
quam *malum terræ*, et *venenum ter-
ræ* supra nominavit, lib. XXV, cap.
8. DAL.—*Malum*. Quid hac voce
intelligat, haud certe liquet. Dalecam-
pius de aristolochia interpretatur,
quae malum terræ superius appellata

est, cap. 54, quod radix in globum
mali rapique modo rotundetur. Vix
assentior: quam illa ubique nobilior
nomine greco quam latino a Plinio
appelletur.

Et daicum. Daicum uricosa pellere
auctor est etiam Dioscorid. lib. III,
cap. 83. II.

LVII. Et herba Fulviaña, etc.
Vetricam Graecam esse volunt: alii
sasifragiam album. DAL.—*Fulviaña*.
Quae sit ea porro, quem nullis signe-
tut notis, statui suspicito nequit.
Hanc.

LVIII. *Hyoscyamum*. Testium tu-
mori mederi dixit hyoscyami semen
Diosc. IV, 69. II.

Peucedani succus-ex melle. Dioscor.
III, 98. II.

Agaricum. Diosc. III, 1. II.
Trifolii radix drachmae duabus.
Huius seminis drachmas ternas, fo-
liorum, quaternas præbèt Dioscor.
III, 423. II.—*Trifolii*. Nempe *Pso-
ralia biannuinosa*. Cf. lib. XXI, cap.
30. Eb. P.

bus in vino: dauci una drachina, vel seminis. Ischiadicis et semine, et foliis erythrodani tritis sanantur: panace poto: et infusata polemonia, aristolochiae decocto folii. Agarico quidem et nervus, qui platus appellatur, et humorum dolor sanatur obolis tribus in vini veteris cyatho uno poto. Quinquesolum ischiadicis et bibitur, et imponitur. Item scammonia decocta cum hordei farina. Semen hyperici utriusque bibitur ex vino. Sedis vitia et altritus eelerrime sanat plantago: condylomata quinquesolum: sedem eversam cyclamini radix ex aceto. Anagallidum caerulea procidentiam sedis retro agit: e diverso rubens proritat. Cotyledon condylomata et haemorrhoidas mire curat. Testium tumores: acori

Dauci. Subintellige, radicis. Semen certe ad pellendas urinas comendat in primis Diosc. III, 83. II.

Ischiadici. Diosc. III, 160. II.

Panace. Illini iubet ischiadicis Diosc. III, 55. II. — *Pota.* Gron. et al. ante II. *pota.* Eo. P.

Infusata polemonia. Et pota quoque ex aqua, si Dioscordem audiamus, IV, 8; et, qui Dioscordem ubique sequitur, Galen. de Fae. simpl. med. VIII, p. 221. II.

Nervus. II. At hoc est, latus, amplus, patens. Nervum intelligit cruris crassissimum, maximumque inter membra, qui ad genit usque procedit. Ad coxendicum articulorumque dolores facete agaricum ex aceto mulso potum, sit Dioscör. III, 1. II. — *Platus* appellatur. Sic, tepidinem latum vocari pato, qui in calcem inseritur. Dac.

Quinquesolum Diosc. IV, 42. Marc. Emp. c. xxv. p. 174: *Ad' ischiadens,* inquit, herba pentaphyllum, folius frigorunt simillima, cum vino trita, in

bolinco in solo data potu, hac valitudine laborantes, citu remedabu. II.

Item scammonia decocta. Diosc. IV, 474 et Συνθήσεισι δὲ οὖτι κακά τεραῖσσα μετά φλέβων, κρίνον, λεγάνων ἐστι κατάτασης. II.

Semen hyperici utriusque. Diosc. III, 174 et 174. II.

Condylomata. Diosc. IV, 42.

Sedem. Procidentem. Diosc. II, 191: Εὗρε δὲ προπαντότες εὖ οὖτι κατάγοντες οἱ γυνός κρήτεσσι. *Sedem procidentem radicis mucu ex aceto illata restituit.* II. — *Eversam.* Sic et Chilli. conversau. Gron. et al. ante II. et statim max anagallis, non anagallidem. Eo. P.

Anagallidum caerulea procidentiam sedis. Dioscrid. II, 209: Φασὶ δέ γνωτε μηδέποτε τὸ φύσεων τὸ καύσον ζύδος, προπτότους δακτυλίου στίλλειν τὴν δὲ τὸ φαινόν, ἀρθίου καταπλασθεῖσα. Autem nonnulli impositam anagallidem ram, quae caeruleum edit florem, sedis procidentiam retro agere: quae vero phoeniceum, eādem pro-

radix decocta in vino: tritaque, et illata. Intertrigines negat fieri Cato, absinthium ponticum secum habentibus. (ix.) Alii adiiciunt et pulegium: quod ieiunus qui legerit, si post se alliget: inguinis dolores prohibet, aut sedat coeplos. Inguinalis, quam quidam argemonem vocant, passim in verribus nascens ut prosit inguinibus, in manu tantum habenda est,

LIX. Panos sanat panaces cum melle: plantago cum sale: quinquesfolium: persolatae radix, ut in strumis: item damasonium: verbascum cum sua ra-

ritard. H. — Anagallidum caerulea, nobis est *Anagallis arvensis*; ruhens, phoenicea: de quibus ita nobis alias scimus. Eo. P.

Intertrigines. Cato de Re Rust. 459, p. 59: *Intertriginis remedium*: in viam quam ibis, absinthii pontici surculum sub anulo habeto. Apul. cap. c, l. I: *Ad inguinum vel intertriginis molestias*: *Herbas absinthii et muculam surculum sumito, et ita semicincto tecum portato, sanaberis*. *Intertrigines* atriti sunt femorum. In Notis quae Tironis falso dicuntur, ap. Grut. p. 180: *Rhagadium*. *Intestigo*, *Intestiginosus*. Lége, *Intertrigo*, *Intertrigonum*. H. — De absinthio pontico, sive *Artemisia pontica*, conf. I. XXVII, cap. 28. Eo. P.

Inguinalia quam quidam argemonen. *Inguinalis*, non *Inguinaria*, et *Argemonion*, non *Argemonem*, in nostro apographo. Dúbito hancem de *Integritate* fideque huius Eti. Nec similis, ne dubitem, persuadet Heroldius in Corollario. *Inguinalis* eam, seu *Inguinaria*, *Aster Atticus*, *Asterius*, *Bubonion*, et aliis nominiis ab antiquis et recentioribus medicis appellatur, *Argemone* vero seu *Argemionum*; diversa omnia herba est.

Nec in re aperta necessarium est plura dici. Pint. — *Inguinaria*, etc. Alia haec quam babonium descriptum, I. XXVII, cap. 5. Quibusdam emiciata descripta Dodonaen, lib. IV, esp. 78. DALEC. — *Inguinalis*. In Reg. 2, *Inguinalis*, quam quidam *argemonion*. In Reg. 4, *Argemone*. In Indice, *Inguinalis*, sive *Argemone*: *Argemoniam* vocare videtur Marc. Emp. cap. xxxii, pag. 225, et c. xxxiv, p. 235. Quam perro Plinius *inguinalem* votat, si alia est ab *argemonia*, de qua XXV, 56, aut a lappa canaria, quam paciter *argemonem* dixerit, ut cedimus, XXIV, 166, obscurum est. HARD.

LIX. *Panos* sanat panaces; etc. Diocor. III, 56. HARD.

Plantago. Sie et Diocor. II, 163.

Quinquesfolium. Dioscorid. IV, 42. HARD. — *Tomentilla erecta*. Eo. P.

Persolatae. Quod et arcion a Diocoride IV, 107, appellatur. Quo illa modo in strumis impotatur, dissimilis esp. 2. II. — *Arcium Lappa L.* seu *Lappa major Decand.* de qua saepius iam subitis dictum. Eo. P.

Item damasonium. Diocor. quoque III, 169. HARD.

Verbascum. Ad eisdem, hoc est

dice tūsum, vino aspersum, folioque involutum, et ita in cinere calfactum, ut impopatur calidum. Experti affirmavēt, plurimum referre si virgo imponat nuda, ieiuna ieiuno, et manu supina tangens dicat: « negat Apollo pestem posse crescere, cui nuda virgo restinguat »: atque ita retrorsa manu ter dicat, totiesque despuant ambo Medetnr et radix man-dragorae ex aqua: radicis scammoniae decoctum cōm melle: sideritis cum adipe veterē: vel Chrysippea cum līcis pinguibus: et haec ab inventore habet nōmen.

ad tumores commendatur a Dioscor. IV, 404: Hand.

Qui nuda. Sic e MSS. Hand quād nuda Gron. et al. Ed. P.

Retrōsa manu. Aversa manu, prona, quam vola terrani speciali ut contra supina, quam vola cælo obversata. Hand.

Radice scammoniae decoctum. Dio-scor. IV, 421. Hand.

Sideritis cum adipe veterē: vel Chry-sippea cum flos pinguibus. Nonnulla hic verba addenda sunt, ex vetero apographo: *Sideritis cum adipe ve-tere: contusa.* *Marrubium cum axuagia veterē, vel Chrysippea;* et. Plint. — *Chrysippea.* Quid Chrysippea sit, velle indicare, huius foret, et con-iectoris parvus sani. II. — *Chrysippea.* Ignotaherba. Sic scientiae uocent data plantis hominum nomina. Baot. — Hominum nomina plantis data quo-medio botanicae rei nocere possint non satis nobis liquet. Annon probe novimus, ex auctoribus iuri græcis, sum Latini, Paeoniam; Chironium, Achilleam, Tescenium, Artemisiam, Eupatoriaim, Euphorbiam? Nonne vero plures hodieque plantas igno-ramus, quibus nomina Plinius ad-

scripsit, seu nihil omnino, seu vir-tutem aliquam aut similitudinem al-ignificantia? ut malnodrum, pet-illum, perpressam, chalceou, nodiam, ferum oculum, therionarcam, ec-né magiciæ hue omnes trahamus. Interv. bercole triticum aut quercus Veterum quæ qualisque fuerint, plene fore in dubio, si uo vocabulo, ut Chrysippea illa, fuissent designata. Autquid herbarii nec satis aptas de-scriptiones, nec nomina immutabilitia protulere. Inde nali labes; inde tot plantæ in medicis nisi receptac, mul-tistens hodie nobis innolescent. Re-centioribus vero botanicis, bene noti universi classissim, et ordinum; et generum, ut vocant, estacteras certæ descriptionis et nomenclaturæ leges, a Linnaeo traditæ, sacrae omnibus halendæ, nec ulli nisi parl vitro infirmandas. Quum autem no-men genericum simpliciter nominare debet, potius quam significare (Juss. gener. plant. proefat. 23), saepius cum emolumento, ne sine ineom-modo tantum dicamus, arbitriarum plerumque plantis datur: pœticum videlicet, ut Circara, Narcissus: di-vinum aut regium, ut Mercurialis, Lysimachia: ex inventoribus, aut pri-

LX. (x.) Venerem in totum admittit, ut diximus, nymphaea heraclia: eadem semel pota; in xi dies. Insomnia quoque Veneris a ieunio pota; et in cibo sumpta. Illita quoque radix genitalibus, inhibet non solum Venerem; sed et affluentiam geniturae; ob id corpus alere vocemque dicitur.

LXI. Appetentiam Veneris facit radix ex xiphio superior, data potu in vino. Item quam crethmon agrion appellant: et horminos agrios, cum polenta contrita.

LXII. Sed inter pauca mirabilis est orchis herba:

mis nuntiis, ut *Cinchona*, *Nicotiana*, *Sarcoeuia*: ex botanices fastocibus, ut *Borboniana*, *Bignonia*, *Josephinia*: ex peregrinatoribus, ut *Banksia*, *Commersolia*, *Humboldtia*: ex botanice optimis, ut *Tournefortia Jussiaea*; *Adansonia*, *Linnarea*, *Fontanesia*, *Willdeovia*, *Southia*, etc. quartum appellationum primum a *Tournefortio* rariissime admissarum, et fusc bonitatis, numeris in insulam crevit, ipso abente *Lianaeo*, illa ut eviluet decus inde consertiru, cuiilibet nomine concessum botanophilo. Eu. P.

LX. Venerem in totum admittit. Lib. XXV, cap. 37: Qui liberior cam duodecim diebus, coit genituraque priuadri. HARD.

Heraslia. Heracliam vocat, quod radix, ut ait Dioscorides, *panaceia* sit, id est, clavae similis, nempe Herculis: ant quod natam fabulentur nymphia zelotypia erga Herculem mortua. Vide lib. XXV, c. 7. DAL.

Eadem. Hoc est, si per dies duodecim bibatur, ut dictum est XXV, 37, in totum Venerem admittit: si vel semel bibatur, Venerem in x dies extinguit. HARD.

Insomnia. Subintellige, admittit in

totum. Diosc. III, 48. HARD.

Corpus altere. Quoniam habiliores sunt, et voce magis canora, qui Venera non minuntur. DALE. — Ob id. Vide quae de raphano diximus, XX, 13. Hard.

LXI. Radix ex xiphio superior. Diosc. IV, 20: Φυσι δὲ καὶ ἀρρεπτικὴ παρορθή τῶν ἀνωτέρων μῆτρας αὐτοῖς ποθίσσειν. HARD.

Et horminis agrios, etc. Diosc. III, 145: Ορμίνων ἄγραιον δοτεῖ δὲ τοῦτο σὺν σίνη πιθύμου, συνονείας παρορθῆς. Illud est quod XVIII, 22, a Dodoneo delineari diximus, pag. 290. II. — Nobis *Salvia Horminum* (*Dian. monogyn* gen. 64 Pers. *Labiata*. Juss.). Habitat in Apulia, Graecia, etc. EO. P.

LXII. Sed inter pauca mirabilis. Diosc. III, 151: Ορχης ἔτερος, ὁ γε σπανιότερος ἔτερος καλούσθι, δε καὶ Αυδίας, διὰ τὸ πολύχοτε τὸ γένος φύλλα ἐχεῖ διεκότα πατάσι, etc. Nam toto idem verbis et a Dioscordi, ei ab Oribasti interprete deliciasur, XII, p. 210. Testiculum capis officiae vocant. Quin et eaderum omnia orchium genera *Satyria* nominant, Gallicue officinas sequunt, *Satyrion*: Apuleium

sive serapias, foliis porri, caule palmeo, flore purpureo, gemina radice, testiculis simili, ita ut maior sive (ut aliqui dicunt) durior, ex aqua posa excitet libidinem: minor sive mollior, e lacte caprino inhibeat. Quidam folio scillae esse dicunt, laeviore ac minore, caule spinoso. Radices sanant oris hulcera: thoracis pituitas, alvum sistunt e' vino potae. Concitratricem vim habet satyron. Duo eius genera: una

queque quæ c. 5, orchies, et satyria nullo discriminare habuimus. Nos virginis omnino genera vidimus in horto Regio. Suot omnium cognatae vires, et ad Venerem in primis concordans pares. H. — Ορχίς Theophrast. Hist. IX, 19; Ορχίς διαρπάζα Diosc. laud. Ino nobis est *Orchis Morio* (*gymnorh. diand.* gen. 1974 Pets. Orchid. Juss.). Habitat in Europæ Orientis que silvis. Ompes fera orchios species lubricandi, inviscandi, nutriendique sumptuam vim obtinent. *Orchis Morio*, *mascula*, *militaris*, aliaeque radice bituberosa glandent, analecticas, ideo at aphrodisiaca, quam nostrates *salēp* appellant. Boves etiam, qui *Orchin bisfolia* in Dalecarliae paucis edefint, acerrimos in coitum fieri testatur Linnaeus. Et alia sunt ex *Orchidearum* ordine genera, quibus eadem, aut multo effigies virtus ad vegetem stimulandam, ut *Epidendro* *Vanillae*, etc. Eo. P.

Est orchis herba. Haec reponenda ita suoti: *Est orchis herba*, duo eius genera. Una, etc. non residente. Nascitur fere circa mare. Altera serapias orchis cognominatur, etc. habet ut satyron. Haec et tomores et vicia, etc. trita. DAL.

Sive serapias. In' Indice, mere latino, serapia. Ut rhacan alibi, pro rhœnada disil. HARD.

Ita ut maior. Haec de primo orchi

Dioscorides, non de serapiade. Das. — *Maior*, etc. Diocor. III, 141, sive gemina radice seu bulbo, tenerior aut a mulieribus Thessaliam e late caprino propinari ad excitandam libidinem: alteram, quæ aridior, duriorque est, ἔκποτε ad eandem inhibendam. Theophrast. Histor. IX, 19, utrumque e lacte caprino sumi sit: sic sumpto maiore libidinem esterat: inhibere minore. Vide et Galen. de Fac. simplic. med. VIII, pag. 216. HARD.

Quidam folio scillæ, etc. Ex Theophrasto legendum: *Quidam* folio scillæ esse dicitur laeviori ac minori, caule cuius tritici generi simili, aut aedatio: et hoc recte. Nam caulis laevis, gracilis ut tritici, enodis ut acanthi, nullis vel paucis foliis vestitus, spicam elegantem, congestis floribus densam proferit. Dioc. — *Quidam*. Theophr. loc. cit. Exi de τῷ γόλλῳ στυλῶσσε, λιότερον δὲ καὶ Δάστου τὸν δὲ καύλον οὐσιώτατον... η ἀκάνθη. HARD.

Laeviore ac minori. Gron. et al. laeviori ac minori. Eo. P.

Radices sanant oris hulcera. Dioc. III, 142. HARD.

Alvum sistunt e' vino potae, Dioc. loc. cit. Istros δὲ καὶ καύλας τοῦ εἰ- ων μοθίται. HARD.

Concitratricem vim habet satyron. Testatus alio loco sum testaborque

longioribus foliis, quam oleae, caule quatuor digitorum, flore purpureo, radice gemina ad formam hominis testium, alternis annis intumescente ea ac residente. Altera satyrios orchis cognominatur, et femina esse creditur. Distinguitur internodis et ramosiore fructice, radice fascinis utili. Nascitur fere iuxta mare. Haec tumores et vitia partium earum cum

sublude, imperitis excorpiationis, transcribentium, anhotantum, exponentium, cestigantium, moliti eminentissimo hunc auctor perha'falso acrevisse: cuiusmodi puto esse quae modo posui. Alioqui confunderentur duo genera herbae quae dicitur *Orchis*, cum duobus generibus satyrii, de quibus dixeret illicio, quod contra Dioscoridem, lib. III, et Theophrastum, l. IX. Quoniam conser cum Plinio, deinde prouentum. Ille ut etiam ut verba illa quae statim sequuntur: *Altera satyrios orchis cognominatur, mendosa, existimata legendumque non satyrios orchis, sed cynosorchis*, ex eodem Dioscoride eadem libro, Haec si consideraret Marcellus Dioscoridis interpres, non tam culpisset Venetus, tantum in utroque satyrio discrepantem. Pistr. — *Constatricem*, etc. Arbitrii in Sytya: *Ia-za*, inquit Quartus a. *Qua-quad satyri- fuit*; *Encalyptis qibz*. Ad rursum: *Ille pilla penicillio*, quod et ipsum satyrio linxerat. Ascyton opprimebat. Dan. — *Constatricem*. Ad venerebus impetus. Haec.

Eaa longioribus foliis, quam oleae, Hic Dioscoridis orchis est, lib. III, 141°; Latinis satyriam nuncupatum: *Ophrys* oī ḫή κυνόσορχις παρόνται, φύλλα ἔγει ... οὐδέ μάλα δύσις... μαρπίτης, etc. II. — *Dioscoridea species nobis eadem*, videtur atque *Orchis pyra-*

mida. Cf. Sprengel. Hist. Rei herb. I, 189. Ed. P.

Alternis annis intumescente (sic olim). Addit autem exemplar verbum *ea*: *Alternis annis intume- scente ea ac residente*. Pistr.

Altera, Hoc vero genus a gracia scriptoribus praetermissum. Habs. — Conf. quae dei crataegomo dicenda sunt XXVII, 40. Ed. P.

Distinguitur *internodis*. Haec negligenter a liberto Plinii ex historia crataegomi φίκεον ac satyriorum descriptioni inserta sunt. Dat. — Conf. etiam Bod. et Stapel. noit. In Theophrasti. Hist. IX, 19, p. 1158. Ed. P.

Radice fascinis utili. Radice bulbosa, mali magnitudine, fulva, intus ovi mydo candida, sapore dulci et ori incunilo. Diosc. Plinii haec valde pertinet, misere orbeon satyrium quinque descriptiones, quae Venerem concebat, tum etiam crataegomi, quod ad matre giglendos valet, aliisque phylli thelygoni, et arthrogeni, quorum historia diversa est Theophrasto et Dioscoridi. Repellit historia cynosorches et crataegoni infra l. XXVII, cap. 8. Dat.

Partem Genitalium. II. — Partem earum, etc. Grun. et al. ante Haed. part. earum erwaponia cum, etc. et statim max. vel per se trita, Pistr. illata. Ed. P.

polenta illita sedat, vel per se. Superioris radix in lacte ovis colohicae data, nervos intendit: eadem ex aqua remittit.

LXIII. Graeci satyrion, foliis lili rubri, mino-ribus, et tribus non amplius e terra exeuntibus tra-dunt, caule laevi cubitali, nudo, radice gemina: cuius inferior pars et maior mares gignat, superior ac minor feminas. Et aliud genus satyri erythraicon appellant, semine viticis maiore, laevi: durae ra-dicis, cortice rubro, intus album includi, sapore subdulce, fere in montuosis inveniri. Venerem, etiam si omnino manu, teneatur radix; stirnulari: adeo si hibatur in vino austero. Arietibus quoque et hircis segnioribus in potu dati. Et a Sarmatis, equis ob assiduum laborem pigroribus in coitu, quod vi-tium prosedamum vocant. Vim eius restinguunt aqua

'Superioris. Eius quam orchia esse'
Dioscoridis disimus. Haec.

LXIII. *Graeci satyrion*, etc. Ut Dio-scor. III, 443: Σατύριον, οἱ δὲ τρίγυλ-λον καλοῦσθαι γόλλικα τρέχειν γένον... πρίνες δρυσι, etc. Hard. — Forte *Orchis bifolia*. Habitat in Europa poscuis. Quicquid ad *Tulipanum* more-olentem seu praeoccum (*Clus. Histor. I, 150*) referri potuerit, nescit Sprengel. Histor. Rei herb. tom. I, p. 189. En. P.

Foliis lili rubri, minoribus. Scribo, foliis lili, rubris, minoribus. Diosco-rides loc. cit. *Satyrion*, inquit, sunt quā a fallorum numero triphyllon, id est, trifolium vocant; quantum tribus plerisque foliis fractis viret, rurici lilioe similibus tantum et rubentibus.

Pint.

Ova inferior pars et maior, etc.
Hoc de priore orchi pariter Dioscor.

III, 441, ut sunt nimirum, quod ante monimus, congenères omnium horum facultatis. Haec.

aliquid graeci satyri erythraicon.
Diosc. III, 443) Σατύριον τὸ ἵπουπό-ντος, οἱ δὲ σατύριοι ἴρωθρακόν, etc. 41. — *Satyrion erythraicon*. Dioscor. loc. hard. Sprengel eodem nomine est. *Erythronium* *Dens canis* (*He-ruard. monogyn. gen. 796*-Pers. *Liliea*. Juss.). Planta haec est Mihurdali adscripta, de qua Noster egit, XXV, 35? Habitat in Europa meridionali, etc. Conf. Histor. Rei herb. tom. I, pag. 425 et 468. En. P.

Viticis maiore. Atrox, non ἄγριον, linii. Dioscor. DAL.

Subdulce. Gronov. et al. ante Hard.
sapori subducere. En. P.

Venerem etiam si, etc. Totidem veribus Dioscor. loc. cit. H.

Adeo si. Multo magis, si H.

multa, aut lactea sumpta. In totum quidem Graeci, quam concitationem hanc volunt significare, satyron appellant: sic et crataegin cognominantes, et thelygonon, et arrhenogonon, quarum semen testium simile est. Tithymali quoque ramorum medullam habentes, ad Venerem proniores fieri dicuntur. Prodigiosa sunt, quae circa hoc tradidit Theophrastus, auctor alioqui gravis, septuageno coitu durasse libidinem contactu herbae cuiusdam, cuius nomen genusque non posuit.

LXIV. Sideritis adalligata varices minuit, et sine dolore perspat. Podagrae morbus rarioer solebat esse non modo patrum avorumque memoria, verum etiam nostra, peregrinus et ipse. Nam si Italiae

Aut lactea sumpta. Quoniam haec maxime refragetur Veneri, ut dictum est XIX, 38. II.

In totum quidem Graeci, etc. Omnia Graeci, inquit, quem herbam aliquam, aliudve, quod hanc vim concitacrem Veneris habest, significare volunt, satyron appellant. Sic enim et crataegin, sive crataegonon nuncupant, aliasque. Arrhenogoni certe semen esse testium simile prouidit Theophrast. Hist. IX, 46. II.

Sic et crataegin cognominantur. Legi: *Sic et crataegonon cognominantes, quod distinguunt internodis numeris fructice, semine' ur', Italic' inutili, et arrhenogonon, cuius se'men, etc.* Sic restituendus hic locus solo transposito periodorum corrupissimus. DALEC. — *Thelygonon et arrhenogonon.* Multa hic confunduntur a Plinio, ut monuit eruditus Languis. Unum arrhenogonon testibus simile scaten habet; non vero thelygonon, et minus etiam crataegonon. Eo. P.

Prodigiosa. Theophr. Hist. IX, 20, et ex eo Athen. I, p. 18. Ab India in Graeciam allatum id herbae genus addit Theophr. In libris iudiciorum navigationum aliquot herbarum similis virtutis praeditarum historiam repertis: cuiusnam di sunt *Amsiam*, *Agnacat*, *Tambot* sive *Beld*, et alias. II.

Theophrastus. Hist. IX, 20. Johannes Leo in Aflesia sua radicis *Sornach* meinuit, in occidentali parte Atlantis cerebrae, quae in ecligratis sumptu penem indit, et roboret. Venereus auget, vel si quis in eam testuum eosu ministerit, credentibus incolis, quini eam virgines perpinnassent iucundas, sine virorum concubina gravidae fuisse. Satyri radicem hanc esse puto Dalec.

Genusque. Gron. et al. ante H. specie pte. Eb. P.

LXIV. *Perspat.* Sic et Chiff. Gron. et al. ante H. praestat. Eb. P.

fuisset antiquitus, latinum nomen invenisset. Insnabilis non est credendus: quippe quoniam et in multis sponte desiit, et in pluribus cura, Medentur panacis radices, cum uva passa: succus hyoscyami cum farina, vel semen: scordion ex aceto: iberis, uti dictum est. Verbenaca cum axungia trita, cyclamini radix, cuius decoctum et pernitionibus prodest. Podagras refrigerat radix e xiphio, semen e psyllio, cicuta cum lithargyro aut axungia aizoum in primo impetu podagrae rubentis, hoc est, calidae. Vtrilibet vero convenit erigeron cum axungia: plantaginis folia trita addito sale modico, argemonia tusa ex melle. Medetur et verbenaca illita, aut si pedes macerentur in aqua, in qua decocta sit.

LXV. Et lappago, similis anagallidi, nisi esset

Medentur panacis radices. Dioscor. III, 55: Λρυδηι και ποδηγρινοις μετα σταφιδης ημερου καταπλασθεμενοι. H.

Succus hyoscyami. Scribit Dalecampius in ora editionis sue; ex codicibus vetusti nescio cuius auctoritate, *cum farina sesamae.* Ex interpolatoris id euklystiam officina est. Vulgatae lectiones MSS. codd. Plinio ipsi Diocorides suffragantur, IV, 69, de succo hyoscyami: Σὺν ἀλεύοντι δὲ ἡ ἀρέτα... πρὸς τὸ σφραγίδων φλεγματικόν, καὶ τὰς ἄλλας τὸ δὲ αἰρέα τὰ αὐτὰ παράχει. H.

Scordion ex aceto. Sic et Diocor. III, 25. H.

Iberis, ut dictum est. Nobis Lepidium Iberis, di quo Noster fusius egit lib. XXV, cap. 49. Ed. P.

Verbenaca cum axungia. Ad tumores ei inflammaciones commendatur a Dioc. IV, 61. H.

Cyclamini. Dioc. II, 101: Ed. Mart.

PLIN. N. H. Tom. VII

δὲ καὶ πρὸς ποδηγραν..... καὶ χύμα τὸ ἀρέτηνα αὐτὸς καταπλασθεμενος. H. A.D.

Semen. Dioc. IV, 70. H.

Aizoum. Aizoi folia vel per se, vel cum polenta imposita, Diocorid. IV, 89 sq. H.

Vtrilibet. Hoc est, sive podagrae frigidae, sive calidæ et sequenti Marc. Emp. cap. xxxvi, p. 213: *Herba senecio, quae in tegulis nascentiis; cum sole trita, vice malagmatis imposita, podagrariae prodest.* H.

Plantaginis folia trita, etc. Marc. Empir. iterum cap. LXVI, d. 246 H.A.D.

Argemonia. Inflationes omnes secari ea imposita, scribit Diocor. II, 208. H.

In aqua. Gron. et al. ante Hard. in eius decocto. Ed. P.

LXV. *Et lappago.* Sive lappa canaria, de qua disimus; XXIV, cap. 116. H.

Z.z

ramosior, ac pluribus foliis aspera, rugosa, asperioris succi, gravis odoris: quae talis est, *mollugo* vocatur.

Similis, sed asperioribus foliis, *asperugo*. Superioris succus expressus pondere 21 denariorum in vini cyathis duobus quotidie sumitur.

LXVI. Praecipue vero liberat eo malo phycos thalassion, id est, fucus marinus, lactucae similis, qui conchyliis substernitur: non podagrac modo, sed pinnibus articulorum morbis impositus, priusquam

Mollugo. Est quibusdam *Rubia* silvestris, laevis, C. Bauh. melius Brot. dicitur *Gallium montanum*, latifolium, ramosum, Tournefort. Nobis eodem nomine est *Gallium Mollugo* (*Tetrand. monogyna*. gen. 241 Pers. *Rubiae* Juss.), var. β pubescens. Habitat in pratis, ad sepes, vias: flores citrini, albi. Eo P.

Quae talis est, *mollugo* vocatur, etc. Intellige esse duo lappaginea genera; utrumque peculiari qualitate denominatum. Gal. — Quae. *Mollugo* altera ex iis apud Marcellum Emp. p. 179, cap. xxvi, dicitur, et ad renes commendatur. De asperagine diximus ad I. XXIV, 416. H.

Similes, sed asperioribus foliis, *asperugo*. Palluntur qui molluginem et asperginem duas eiusdem generis species aut varietates esse putant, et posteriorem ad *Rubiam* silvestrem, asperam, C. Bauh. referunt. *Asperugo* a mollagine omnino genere diversa est: apud nos servat nomen: *Asperugo procumbens* (*Pentand. monogyna* gen. *361 Pers. *Borragin.* Juss.) Habitat in ruderatis pinguis. Conf. Hist. Rei herb. tom. I, p. 201. Eo P.

LXVI. *Phycos thalassion*. Dioscor. IV, 400: Φύκος θαλάσσιος... φυκτίχην ήχτι οὐναριν, ποιοῦσσε ἐν καταπλά-

μασι, ποδαγρικοῖς, ταὶ τοῖς φλεγμοναῖς δεὶς αὐτῷ χρῆσθαι ἀνέκρει πρὸ τοῦ ξηρασθῆναι. II. — *Phycos thalassion*, id est, *f. marinus*. Tres quaque φύκους θαλασσιού species Dioc. enumerat loc. laud. unum nempe latum, quod nobis *Fucus saccharinus*; alterum oblongum et quadam tanus puniceum, forte *Fucus sanguineus*; tertium in Creta iuxta terram nascens, quod nobis *Fucus cartilagineus* (ex *Cryptogam.* Linn. *Algariū* ordine Juss. *Thalassiophytor.* Lamouroux.); et hoc vestes in Creta tingi testatur Theophrast. Hist. Pl. IV, 7. Conf. Sprengel. Histor. Rei herb. t. I, pag. 108 et 193. Ed. P.

Qui conchyliis substernuntur, etc. Significat conchyliatae vestis tinturam eo colore praeparari. Substernuntur colores, quibus primum lana imbuitur, ut alii pretiosiores superinducantur. Hodie varantia et guastum (*garance pastel*) coecinales et purpureis substerni solent, ut colorem aliquant, et tenacem faciant. Ab hoc marino fuco tingendis vestibus idoneo Lažini tinturam omnem fucum appellavere. SALM. 1147. — Disputat de eo fuco prolixe Philosophus Histor. Anim. VI, t2, p. 692. H.

exarefiat. Tria autem genera eius: latum, et alterum longius, quadamtenus rubens: tertium crispis foliis, quo in Creta vestes tingunt: omnia eiusdem usus. Nicander ea et adversus serpentes in vino dedit. Salutare est et semen eius herbae, quam psyllion appellavimus, madefactum aqua, admixtis in heminam seminis resinae colophoniae cochlearibus duobus, thuris uno. Laudantur et mandragorae folia cum polenta tusa. (xi.) Talis vero tumentibus limus aquaticus cum oleo subactus mire prodest. Articulis succus e centaurio minore. Idem nervis utilissimus. Item centauris. Vettonica nervis discurrentibus per scapulas, humeris, spinae, lumbis, pota, ut in iocinere. Articulis quinquefolium impositum. Man-

Tria autem genera eius. Totidem verbis haec Dioscor. IV, 400: Φῦκος οὐλάσσεται φύεται, τὸ μέντοι αὐτοῦ πλαγή· τὸ δὲ υπόμυκης καὶ φυσίσσεται δὲ λευκόν. φυόμενος δὲ ἐν Κρήτῃ πρὸς τὴν γῆν, εὐθυγέτες ἔγειται καὶ διστέντες. E fuci marini generibus, quoddam latum: alterum oblongum, et quadam tenus panicum; tertium candidum, quod in Creta nascitur iuxta terram, paleohre floridum, neque corruptioni obnoxium. Plinius et Orib. τὸ δὲ οὐλοῦ, legerunt alibi, non λευκόν. H.

Tingunt. Sic et Chiffi. tinguntur Gron. et al. ante Hard. Eo. P.

Nicander. Dioscorid. loc. cit. Νικανδρὸς διὰ φύει καὶ φριξάνει τὸ φυσικοῦ. Nicandri versus est eiusmodi in Ther. p. 160: Ήτι, καὶ φυσίσσεται δὲ καταβάλλεται φύεται.

Laudantur. Diosc. IV, 76. H.

Talis vero tumentibus limus, etc. Ad verbum haec Plin. Val. II, 48, et Marc. Emp. xxxiv, p. 233.

Idem nervis utilissimus, etc. Diosc. III, 9: Ποθητὶ δὲ ἀρμέζει τοῖς περι-

τὰ νεῦρα πάθεσιν ιδίως. H.

Vettonica. Etiam praeceps glutinari et censuit Marcell. Empir. cap. xxxv, p. 240. H.

Pota. Ita libri editi et Reg. 2; recte. In quibusdam aliis; posita, perperata. Etsi ex ille Dalecampius fortassis imposta scribi satius esse coniiciat. Quum vero eundem vettonicas sumendae modum in hisce morborum generibus praefiniat, quem in iocinere sanando adhibuit cap. 49, ibique cyathis icibus bibendum admonet, quin et pota quoque hic legi oporteat, dubium esse nequini potest. Haec. — *Ut in iocinere.* Illoc est, eo temperamento, quo in iocineris remediis usi sumus, nempe cap. 49. Vettonicas drachma una in aqua calida cyathis tribus. H.

Articulis quinquefolium, etc. Plin. Val. II, 47. Apul. cap. ii, de quinquefolio, iii: *Ad perduum dolorem.* Ins radicis decoccae prodeesse ἀρθρίτις scribit Dioscor. IV, 42. H.

dragorae folia cum polenta, vel radix recens tusa cum cucumere silvestri; vel decocta in aqua. Digitorum in pedibus rimis polypodii radix. Articulis succus hyoscyami cum axungia: amomi succus cum decocto: item centunculus decocta, vel muscus recens ex aqua obligatus, donec inarescat.

Item lappae boariae radix e vino pota. Cyclamino decocta in aqua perniunculos curat, omniaque alia frigoris vitia. Perniunculos et cotyledon cum uxungia: folia ex batrachio: epithymi succus. Clavos

Mandragorae folia cum polenta, vel radix recens. Non agnoscit verbum illud recens nostrum exemplar, et quidem, ut puto, recte. Dioscoridus libro quarto de radice mandragorae: *Radix trita ex acto, satros ignes sanat: strumos praeponit ex aqua disticit, et cum polenta articulorum dolores sanat.* Pint. — *Mandragorae.* Diosc. IV, 76, cum Theophr. Histor. Plantar. lib. IX, cap. 10. Hard.

Cubitorum (sic olim). *Digitorum, non cubitorum, in codem legitur, adstipulaute etham:* Dioscordie, IV, 488. Praeterire tamen noldi in nostro archetypo huic locum sic legi: *digitorum in depedibus rimis, quem locum, quantum ad praesens non occurrat, quo modo castigem, aliis aestimandum reliquimus.* Pint. — *Digitorum.* Libri editi, cubitorum ac pedum. Reg. 1, cubitorum in pedibus. Reg. 2, digitorum inde pedibus. Maior, digitorum in pedibus. Diosc. IV, 488, polypodii radicem impositam predebet sit adversus rimas quae inter digitos sunt. Ήστι καὶ ἡ βίβλος λέπις καταπλαστάμενη πρὸς ἀρχάδια τὰς ἐπιμερισθεῖσας. II. — *Poly-*

pedii radix. Quod nobis item *Polygonum vulgare.* Ed. P.

Articulis succus hyoscyami. Diosc. IV, 69, et Apul. cap. iv, de symphonijaca, t. 5. Hard.

Amomi succus, etc. Diosc. I, 44: Ποδογύρων συμβιτται. Hard. — *Obligatus.* Gron. et al. ante Hard. obligatur. Ed. P.

Centunculus. Nobis *Polygonum Convolvulus* (*Oestland. trigyn.* gen. 977 Pers. *Polygon.* Juss.), de quo conf. lib. XXIV, cap. 88. Ed. P.

Item lappae boarie. A lappagine, de qua sup. cap. si discrepat, ignota herbaria. II. — Lappa boaria quibusdam eadem videtur ac *Caucalis monspeliaca*, fructu magno, echinato, C. Bauh. Ed. P.

Cyclamino. Diosc. II, 194. Hard. — Nobis *Cyclamen edraefolium*, de quo alias actum, Ed. P.

Perniunculos. Diosc. IV, 92, et Schol. Nicandri in Ther. pag. 32. II. — *Perniunculos et cotyledon cum uxungia.* Gron. et al. una voce ex superioribus repetita, *pern.* curat et *cotyl.* Ed. P.

Folia ex batrachio. Diosc. II, 206. Hard.

pedum extrahit ladanum cum castoreo: verbenaca ex vino.

LXVII. Nunc peractis malis quae membratim sentiuntur, dicemus de his, quae totis corporibus grasantur. Remedia autem haec communia invenio. Ante omnes potandam dodecatheum, de qua diximus: deinde panacis omnium generum radices, peculiariter longinquis morbis, et semen interaneorum vitiis. Ad omnes vero corporis dolores succum e scordio: item vettonicae, quae pota colorem plumbeum corporis privatim emendat, gratioremque reducit.

LXVIII. Geranion aliqui myrrhin: alii merthryda appellant. Similis est cicutae, foliis minutioribus, et caule brevior, rotunda, saporis et odoris iucundi.

LXVII. Potandam. Gr. et Al. ante Hard. potam. Dodecatheum aulem nobis est *Primula veris*, de qua conf. lib. XXV, cap. 9. En. P.

Dodecatheos, vocatur haec herba a duodecim diis: maiorum gentium, sive conceolibus, prime auctoritatis et dignitatis inter numina, qui simul in concilium veniunt, praeside et principe ex iis Iove. Enim hi duobus versibus complexus est: *Iuno, Vesta, Minerua, Ceres, Diana, Venus, Mars, Mercurius, Iovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.* DAL.

Deinde panacea. Sie. Theophr. Hisl. IX, 12. Hard.

Vitiis. Obstructionibus. DAL.

LXVIII. Geranion. Diosc. IV, 416: Μύρρης, οἱ δὲ μύρρας καλοῦσσιν, τῷ καυκῷ καὶ τοῖς φύλαις ἔστι κανεῖν. Πίχας δὲ ἔχει επιφάνειαν, ἀπαλή, περιφέρει, τελέσθε, ἡδεῖαν βραβεύει. Geranium cicutae folio, supinum vocat Dodonaeus, a quo delineatur, p. 63,

quale vidimus in horto Regio: sed illud inodorum. Alterum moschatum, folio ad myrridem accidente, et ibi observatum a nobis, pictum vide apud Ioh. Bauhinium, tom. III, pag. 479. H. — Posterior haec species, de qua Hard. Recentioribus dicitur *Erodium moschatum*: sed myrrhin Diocor. loc. laud. neque ad *Erodii*, neque ad *Gerapii* genus pertinere credimus, quae nōbis eadem est cum Scandice odorata. Cf. I. XXIV, esp. 97. En. P.

Alii merthryda appellant. Disserr. in Noth. pag. 459: Οἱ δὲ μύρρης, οἱ δὲ πυρῆς. In MSS. *myrtidam*, forte pro *myrtida*. Nam in Indice, *Geranium sive myrrhis, sive myrus.* H. — *Merthryda*. Broter. ex Reg. cod. 2, *myrtidam*. Ed. P.

Folia minutioribus. Prima species Dodonaei. DAL.

Caule brevior, rotunda. Gron. et Al. ante Hard. *caule breviore, rotundo.* En. P.

Nostri sic eam tradunt. Graeci foliis candidioribus paulo quam malvae, caulis tenuibus, pilosis, ramosam ex intervallis, binum palmorum: et in his foliis, inter quae in cacuminibus capitula sint gnuum. Alterum genus foliis anemones, divisris longioribus, radice mali modo rotunda, dulci, resistentibus se ab imbecillitate utilissima: et fere talis vera est. Bibitur contra phthisin drachma in vini cyathis tribus bis die. Item contra inflationes: et cruda idem praestat. Succus radieis auribus medetur. Opisthotonicis semen drachmis quatuor cum pipere et myrrha potum. Phthisin sanat et plantaginis succus, si bibatur, et ipsa decocta. In cibo cum sale et oleo, et a somno matutino, refrigerat. Eadem datur his, quos atrophos vocant, interpositis diebus. Vettonica vero phthisicis, ecligmate cum melle, fabae magnitudine: agaricum potum duobus obolis in passo, vel daucon cum cen-

Graeci foliis candidioribus, etc. Hoc est secundum genus Dioscor. vulgo, pes columbinus. DALE. — *Gracei.* Malvae folio rotundo geranium, pes columbinus dicitur Dodoneo, p. 61. Gallis, pied de pigeon. In horto Regio vidimus. Describitur iidem paene verbis a Dioscor. III, 134. HARV. — Nobis est *Erodium malacoides* (*Monodelph.* *Pentand.* gen. 1600 Pers. *Geran.* Juss.). Habitat in maritimis Galliae australis, Hispaniae, Italiae, etc. Potest tamen commode ad *Geranium molle* referri. Conf. Sprengel. Hist. Rei herb. I, I, p. 182. ED. P.

Ramosam ex intervallis. Vt binum palmorum intervalla inter ramos intelligentur. GELEX.

Alterum genus foliis anemones. Et istud ab eodem Dioscor. iidem designatur nolis, loc. cit. Γεράνιον, τὸ

πέρι γίλλος ἔχει ὄποιος ἀντιπάντη, etc. Vulgo id rostrum, gruis, ciconiaeque appellatur, bee de ciongne. Geranium est Dodonei tuberosum p. 61; visum a nobis in horto Regio. H. — *Radice mali modo rotunda, etc.* Nobis item *Geranium tuberosum* (*Monodelph.* *decand.* gen. 1604 Pers. *Geran.* Juss.). Habitat in Italia, etc. EN. P.

Item contra inflationes. Contra vulnera inflationes, inquit Dioscor. III, 131: Πολύτερος ἡ οὐρὴ ἔχει, καὶ πλεόν, ὅτιπος ἐπιτυρκώσει λύει. H.

Phthisin sanat. Dioscor. II, 153: Εἰ πεπτεῖ δὲ καὶ πρὸς φύσιν. Et Cels. III, 22. HARV.

Vettonica vero phthisicis. Dioscor. IV, 1, ad verbum. HARV.

Agaricum. Tolidem verbis Dioscor. III, 1. HARV.

taurio maiore in vino. Phagedaenis (quod nomen sine modo esurientum est, et alias hulcerum) tithymali medentur cum sesamis sumpti.

LXIX. Inter mala universi corporis vigiliae sunt plerisque. Harum remedio monstratur panaces, clymenos, aristolochia, et odore, et peruncto capite: aizoum, sive sedum, si involutum panno nigro, ignorantis pulvino subiiciatur: et oenothera, sive onuris, hilaritatem afferens in vino, amygdalaceo folio, flore roseo, fruticosa, longa radice, et quam siccata est; vinum olefite. Haec in potu data feras quoque miti-

Phagedaenis. Diosc. IV, 465, de titihynalo: Λαροῖς τὰ πόρος πτερόγια, καὶ ἄνθρακας, φαγεῖσιν, γυγγαίνεις, σύριγγας. Quid hoc loco phagedaena sit, docimus XX, 43. Hard.

Quod nomen. Geminus inesse huic voce significatus inquit: alterum pro hulceru, ut diximus XX, 43; alterum, ut sit inesplicabilis voracitas, immatis esorito; inexcusabilisque appetitus corredendi, et quasi βρύδημος. Από τοῦ αἰώνα φάγειν, φάγαντα et φαγίσαντα. Vide Cael. Aurel. de chron. Morb. III, 3: *Est etiam phagedaena*, inquit, *ex stomachi passionibus*, que affectio sequitur cibi vehementis appetentia, quam Graeci ὅπτης appellant. Hard. — *Esurientium.* Sic e Chilli. Hard. *Exsudentium* Gron. et al. malum hoc nostris, boulimie. Ed. P..

Et alias hulcerum. Et alioqui nomen est hulcerum generis cuiusdam phagedaena. Hard.

LXIX. *Harum.* Ad somnum conculandum valere plurimum aristolochiam in vino austero tritam, potamque, inservit est Theophrast. Hist. IX, 43. Hard.

Oenothera. Si quidem legit Marcellus in Dioscoridis tralatione. Vtique tamen graeca editio, et Hermolaus, sine diphthongo, onothera. Pint. — *Oenothera.* Subintellige, ex antecedentibus, vigiliarum remedio est. In MSS. tum hoc loco, tum in Indice, sine diphthongo, Oenothera, sive onuris. Sie etiam Galenus de Fac. simpl. med. VIII, pag. 214: Οναγρος, ἡ ονοθέρα, ἡ ονθόνηρα. Cum Plinius facit Thophr. Hist. IX, 23: Η δὲ τοῦ ονοθέρα πάζα δοβεῖσα ἐν οἴνῳ, πράστερον ποτεῖ, καὶ διαρύτηρον τὸ θέρος. Exet καὶ ἡ ονοθέρα τὸ μήρον ὄμοιος ἀνυδάλη, etc. Sie etiam Dioscor. IV, 118: Ονάγρη, οἱ δὲ ονοθέραι, οἱ δὲ ονθόνηται, etc. nobis adhuc ignota. H. — *Oenothera.* Brof. ex Regg. codd. 4, 2, et edit. principi, onothera; quam eamdem habet cum Lysimachia, Chamaenerio dicta, latifolia, C. Bauh. minus bene. Cf. I. Bod. nott. in Theophr. IX, 21, pag. 1474. Oenothera autem Theophrast. loc. cit. Sprengelio iudice, est *Epilobium alpestre* (*Ep. mantanum*, v. β? Octand. monogyn. gen. 92^c Pers. Onagr. Juss.). Habitat in montibus, nemoribus, ad matros, etc.

gat. Cruditates, quae nauseam faciunt, digerit vettonica. Eadem pota a coena concoctionem facit, in oxymelitis cyathis tribus drachmae pondere: et capulam discutit. Item agaricum post cibum in aqua calida potum. Paralysin vettonica sanare dicitur: item ibcris, ut dictum est. Eadem et torpentibus membris prodest: item argetonia, omnia quae periclitentur secari, discutiendo.

LXX. Comitiales sanant panacis, quam heraclion diximus, radices potae cum coagulo vituli marini, ita ut sint panacis tres partes: plantago pota: vettonicae in oxymelite drachma, vel agaricum, obolis tribus: folia quinquefolii ex aqua. Sanat et arche-

Onothera vero, sive onagra Dioscor. loc. cit. est *Epilobium roseum*. Habitat in uliginosis ad rivulorum margines. Conf. Hist. Rei herb. tom. I, p. 89, 474. HARD.

Cruditates. Id vero iam superius indicavimus, cap. 25. H.

Eadem. Diosc. IV, 4. H.

Item agaricum. Dioscorid. III, 4. HARD. — Post ebum. Gronov. et al. ante HARD. post cibos. En. P.

Item libris, ut dictum est, etc. Lib. XXV, cap. 49. HARD.

Tormentibus membris. Ob vim calcendi, quae ipsius propria dos ac peculiaris est, quapropter, et inchidicis illini utiliter monet Diocor. I, 188. HARD.

Quae periclitentur secari. Mala tam gravis, si propter suppurationem ad amputationem membra sui partis aliquibus descedere necesse sit. Inflammationes compesci es scribit Diocorid. II, 208. Apul. cap. xxxi, tom. 9: *Ad ea quae secunda sunt: Herba argemonia contrita et imposita, apert et perfunct*. HARD.

LXX. *Comitiales sanant panacis*, etc. Sic Theophrast. Hist. Pl. IX, 42. HARD.

Heraclion diximus. Lib. XXV, 43. HARD. — *Heraclion*. Gron. et al. heracliam. En. P.

Cum coagulo vituli, etc. Quod ei per se potum comitialiibus prodest, auctore Diocor. II, 85. H.

Plantago pota. Dioscorid. II, 153; sic quoque Scribon. Larg. Comp. xir. HARD.

Vettonica. Vel ex aqua potum mederi illi scribit Diocorid. Lib. IV, c. 4. HARD.

Agaricum. Ex acetio mullo ternis obolos. Diocor. III, 4. HARD.

Folia. Diebas tricenis pota. Diocor. IV, 42. HARD.

Sanat et archeozotis. Seu vitis alba, de qua XXIII, 46. In libris vulgg. sed cum ammineo pota. Interpolatoris id manu insertum, non ipsius auctoris. In Reg. 2, sed anno. Favet Diocor. IV, 184, de vite alba: Πίεται δὲ καὶ πρὸς ἀνθεψίας ὅλη ἀτ καὶ ἡ πέπρισ, πρὸς ἀντρύχος θεῖται ad

zostis, sed anno pota. Sanat et baccharis radix arida in pulverem contrita, cyathis tribus cum coriandri uno in aqua calida. Et centunculus trita in aceto, aut melle, aut in aqua calida: verbenaca ex vino pota: hyssopi baccae ternae contritae, et in aqua potae diebus sedecim: peucedanum cum coagulo vituli marini aequis portionibus potum: quinquefolii contrita folia ex vino pota diebus XXXI: vettonicae farina pondere X. III cum aceti scillitici cyatho, mellis attici unicia: scammonium obolis duobus cum castorei drachmis quatuor.

LXXI. Febres frigidas leviores facit agaricum potum in calida aqua: tertianas sideritis cum oleo: item ladanum, quod in segetibus nascitur, contusum: plantago ex aqua mulsa, duabus horis ante accessionem pota binis drachmis: vel succus radicis madefactae vel tusae: vel ipsa radix trita in aqua ferro calcata. Quidam ternas radices in tribus cyathis aqua-

*morbum comitialem drachmam pondere
quatuor annos tota. Videt e suo codice
hec mendum etiam Pintianus. II. —
Archezostis. Nobis Bryonia dicata.
Cf. lib. XXIII, c. 46. Eo. P.*

*Coriandri uno. Gren. et al. ante
Harr. cum coriandro. En. P.*

*Baccae ternae contritae. Suspectus
hic locus: quoniam et baccae hyssopus non habet, et eam facultatem
hyssopo Diocorides non tribuit. Quod
si legimus ederae, aut aliquid eiusmodi?
Repetitur tamen haec vox
sequenti capite, hyssopi baccae cum
aqua potae, etc. Quidam legunt iso-
phyri, alii chrysocarpi, alii hippoc-
glassi, quod mihi placet. At supra
cap. 6: hyssopi quoque quinque rami,
cum duobus ruta, et fecis tribus de-
cocti, thoracem prugnat. Ego protersus
legendum polo, hyssopi faciet tem-*

*ontriti et in aqua poti. Daler. —
Hyssopi. Vide quae de hyssopo dis-
cimus anteriori liber, c. 87. H.*

*Peucedanum cum coagulo. Diocor.
III, 92, ex aceto, rosaceoque illi-
tum. Harr.*

*Ex-vino pota diebus XXXI. Ita
libri omnes. Diocor. IV, 42, diebus
tricensim tantum: Ἀρχετος δὲ και τρι-
ηνής πυρόντες ἐπ' ιαγωνις ι'. II.*

*Farina pondere X. III. Hoc est,
denarium ternum. II.*

*LXXI. Febres frigidas leviores fa-
cit agaricum. Diocor. III, 4, de aga-
rico: Αὐτὶ δέ και πέρης πρὸ τοῦ ἴν-
σηματικῆς διδάσκαλον. Solvit rigorem
horrorum, si detur ante febrilem
accessionem initia. Harr.*

*Plantago ex aqua mulsa, etc. Apul.
cap. 4, t. 12 et 14. Harr.*

Quidam. Dioc. II, 152.

dedere. Idem in quartanis et quaternas fecerant. Buglosso inarescente, si quis medullam e caule extimat, dicatque ad quem liberandum febre id faciat, et alliget ei septem folia ante accessionem, aiunt a febre liberari. Item vettonicae drachmam, in aquae mulsae cyathis tribus, vel agaricum, maxime in his febribus, quae cum horrore veniant. Quinquefolii folia quidam terna tertianis dedere, quaterna quartanis, plura caeteris: alii omnibus tres obolos cum pipere ex aqua mulsia. Verbenaca quidem et iumentorum febribus in vino medetur: sed in tertianis a tertio geniculo incisa, quartanis a quarto. Bibitur et semen hyperici utriusque in quartanis, et horribus. Vettonicae farina, quae omnes horrores coercent. Item panaces, adeo excalfactoria natura, ut per nivem ituris bibere id perungique eo praecipient. Et aristolochia perfictionibus resistit.

LXXII. Phreneticos somnus sanat, qui contingit

Iudem in quartanis et quaternas. In MSS. forte rellius: eadem in quartanis quaterna fecerunt: eadem sententia, quod existimarent à ternis radices cum vini ternis cyathis, et aquae pari modo tertianis febribus, itemque quaternas quartanis auxiliari. Sic Diosc. loc. cit. HARD.

Aiunt a febre Broth. ex Regg. codd. 4 et 2, aiunt febri lib. En. P.

Item. Plin. Val. III, 4. H.

In his febribus, quae, etc. Diosc. III, 4. H. — Veniant. Gronov. et al. ante Hard. veniant; et mōx obolis tribus, non tres obolos. En. P.

Quinquefolii. Diosc. IV, 42, totidem verbis. Hard.

Alii omnibus. Iloc est; omni febri, Diosc. e. HARD.

Verbenaca. Totidem verbis Diosc. W, 61. HARD.

Bibitur et semen hyperici. Sie Dicser. III, 17t et 174. H.

Vettonicae. Plin. Valer. III, 4. H. — Fariha. Sie Plinius vocat aridoe herbae temtem pulvisculum. H.

Item panaces. Diosc. III, 55: ἀύραμις δὲ αὐτῷ τέτη θεραπευτική θεῖα ἀρμόζει πρὸς περιόδους κατὰ φύην, etc. Hard.

Estaristolochia. Apul. c. xix, de aristolochia, ill. 4: Frigore exustis: Herba aristolochia ex oleo cocta, calxfactoriam vim habet cum arumula porcina. Ita illa quidem: sed Plinius mentem quam saepe transcribit, præpostere interpretatus videtur: quam is de frigoribus accessionum, horribusque febrium loquuntur sic, quas Graeci φέν, ut Diosc. III, 6, de aristolochis; Latinis perfictiones vocant. H.

LXXII. Phreneticos somnus sanat,

peucedano ex aceto capiti infuso, anagallidum succo. Ex diverso lethargicos excitare labor est: hoc praestante, ut perhibent, ex aceto naribus tactis peucedani succo. Contra insanias vettonica bibitur. Carbunculos rumpit panaces. Sanat vettonicae farina ex aqua, aut brassica cum thure, frequenti potu calidæ: vel e carbone in conspectu extincto, favilla digito sublata et illita: vel plantago tusa.

LXXIII. *Tithymalus characias hydropicos sanat*: plantago in cibo, quum prius panem siccum ederint sine potu: vettonica drachmis duabus in duobus cyathis vini aut mulsī: vel agaricum, vel semen lonchitidis duabus linguis ex aqua potum: psyllion ex vino:

qui contingit, etc. Plin. Valer. III, 9. Apul. cap. cxiv, t. 2: *Ad phrenetos: Herba peucedanum cum aeto capii infusa, summe facit. Sic et Dioscor. III, 94, ἡρπετικόν. Cels. III, 48: insaniam appellat, quae ēt acuta et in febre est. Eius plura genera vide ibi luculentus expressa. II.*

E diverso, etc. Haec totidem verbis Plin. Valer. III, 7, et Dioscor. III, 92. H. — *Excitare*. Gron. et al. extitari. Ed. P.

Contra insanias. Diosc. IV, 1: Θεραπεῖαι ψυχομάνους πεθερῶν δέ τοις παντὶς μετετίθενται. Medetur insanientibus ex aqua potu. Hard.

Carbunculos rumpit. Diosc. pariter, III, 55: Περιφόρτηται δέ καὶ ἐνθεραυγῇ. Hard.

Aut brassica cum thure. Cum sale, inquit Diosc. II, 146: Μήδων δὲ ἀσθεάτες τετραφόρτηται. Folia cum sale carbunculos rumpunt.

Extinctio. Bröt. ex cod. Regg. 4, 2, et ed. pr. restineto. Ed. P.

Vel plantago iusa. Plinius Val. III, 30: Carbunculo medendo: suppurationes dirumpit plantago sine longagine,

cum sale contusa. Theod. Prisc. I, 18. *De carbonulis*: Specialiter locis superimponendum est cataplasma de arnoglossa cum pane mundo, et lenticula cocta. Plantago Graecis, si diximus. ἀρρόγλωττον est. H. — *De Plantagine media et altissima*, conf. quae dicta sunt XXV, 39. Eo. P.

LXXIII. *Tithymalus characites* (sic prius). Scribendum *characias*, non *characites*, ex Dioscoride et eius interpretibus. Part. — *Tithymalus*. Drachmæ ponderis radice iusa: cum hydrodromelite. Diocor. IV, 165. Hard. — *Characias*. Nobis item *Euphorbia Characias*. Cf. iuxta cap. 39. Eo. P.

Plantago in cibo. Totidem verbis Dioc. II, 152. Hard.

Siccam. Sic Ch. secum Gronov. et mos *lingulis*, pro *linguis*. Eo. P.

In duobus cyathis vini aut mulsī. Dioc. IV, 1, ex aqua mulsā, si quidem febricitent: sin aliter, e mulsā. Hard.

Semen lonchitidis, etc. Certa urinam ea cire dicuntur a Diocor. III, 161. H. — *Lonchitidis*. Quae nobis *Serpentaria Lingua*. Cf. lib. XXV, cap.

anagallidum succus : cotyledonis radix e mulso: ebuli recentis radix, excussa tantum, nec colluta, quod duo digiti comprehendant, ex vini veteris calidi hemina : trifolii radix drachmis duabus ex vino: tithymalum, platyphyllon cognomine: semen hyperici, quod coris appellatur.

Acte, quam quidam esse ebulum putant, radice contrita in vini cyathis tribus, si febris absit, vel semine ex vino nigro. Item verbenaca, fasciculo manus plenae decocta in aqua ad dimidias.

Praecipue tamen chamaeactes succus aptissimus creditur. Eruptiones pituitae emendant plantago, cyclamini radix e melle: ebuli folia trita, et e vetere

88. Et hic quoque Brot. *Lingulis*, non *Linguis*. En. P.

Anagallidum. Dioscorid. II, 208. Hard.

Cotyledonis radix, etc. Diosc. ad verbum, IV, 29. H.

Ebuli. Dioscor. IV, 475: Η μίζα δὲ αὐτῆς ἐφοθεῖται σὺν εἶλῃ καὶ διδομένη παρὰ τῶν διάτεκτων, ὑδρωτικῶς φέρεται. Radix in vino decocta, et in cibis data hydropicos adjuvatur. H.

Excussa tantum, nec colluta. Excusso tantum terreo pulvere, qui radici adhaerescit: ipsa non colluta aqua. H. — Quod. Gron. et al. ante Hard. quantus. En. P.

Trifolii. Diosc. III, 423. H.

Tithymalum platyphyllon. Huius radix, succus, folia, aquas per inferna trahunt: H μίζα, καὶ ὁ ἄπός, καὶ τὰ γύλλα, ἣντις ὑδρωτικὸς κατὰ κοιλίαν. Diosc. IV, 165. H. — Nohis Euphorbia platyphyllos. Omnes sere Euphorbiae species istidem viribus pollere supra meouimus. En. P.

Semen hyperici, quod anvis appellatur. MSS. Beg. et Colli. item Parmentio, caros iterum hoc inco, ut su-

pra c. 54. Hoc hyperici genus urinas ciere docet Dioscor. III, 474. II. — Coris. Et nostratis dicitur *Coris Mourepensis*. Conf. esp. 54 hui. lib. En. P.

Acte, quam quidam esse ebul. putant, etc. Acte silvestris scilicet, ἀχτὸν ἄγρια, quam Πορτατὸν ἔπουλον vocant, ut ait Dioscor. in Noth. pag. 474. Chamaeactes eadem ebulique nominibus insignior. Apul. c. sei: *De chamaeacte*, quam Itali ebudum vocant; tit. 3: *Ad hydropicos*: *Herbae ebudi radices conteres*, et eius succus expressum cyathis quartuor ex vini sextario semis potui semel in die dato, *Hydropicis validissime proderit*: *per annum enim omnishumor detrahetur*. H. Auctu Diosc. IV, 474, est *Sambucus nigra*, le sureau: γαρδάκτη IV, 475, *Sambucus Ebulus*, l'hièble; de quibus iam suis locis egimus. En. P.

Cyclamini radix. Diosc. II, 494: H μίζα καὶ ἐξανθέψαται στῖλλαι. Theophrast. Hist. IX, 40. H.

E melle. Sic et Chilli. cum melle, et mox contrita. En. P.

Ebuli folia trita. Haec recentia,

vino imposita etiam boam sanant, id est, rubentes papulas. Pruriginem succus strychni illitus.

LXXIV. Ignis sacro medetur aizoum: folia trita cicutae: mandragorae radix. Secatur in asses ut cumumis: primoque super mustum suspenditur, mox in fumo: dein tunditur in vino aut acetato. Prodest et vino myrteo fovere: mentae sextans, vivi sulphuris uncia, ex acetato simul trita: fuligo ex acetato. Iguis sacri plura sunt genera, inter quae medium hominem ambiens, qui zoster appellatur, et enecat, si cinixerit. Medetur plantago cum creta Cimolia, et peristeros

molliaque, illita ex polenta, inflammationes mitigare, auctor est Diosc. IV, 175. HARD.

Pruriginem. Ipsum quoque ignem sacrum, de quo sistim agitur. Theod. Prisciano, I, 20, de igne auro. H.

LXXIV. Ignis sacro medetur aizoum, Ad erysipelata valere aizoum scribit Diosc. IV, 89. HARD.

Folia trita cicutae. Diosc. IV, 79: Eρυθρίτατα καταράσσει ελέγχεται. Est autem ἐρυθρίτας Hippocratis πῦρ ἔρυτος, tumor e servente tenuique sanguine confitatus: sive, ex flava bile et sanguine, calidioribus iusta temperatione, mixta fluxiu, Latini sacrum ignem appellant, et vulgus ignarum, le feu saint Antoine. Sunt tamen qui ignem sacrum ab erysipelate diriment. HARD.

Mandragorae radix. Theophrast. Hist. IX, 10: Τὸν δὲ φίλαν πρός τὸ ἀρουρίτας, ξερβίσας καὶ ὅξι δευθίσκων. Diosc. IV, 76. H.

Secatur in asses ac cucumis. Asses vocat partes oblongas, in quas sollemus cucumeres dividere, hoc est, pepones, melonesye. Prius legebatur, Siccatur in aere, ut cucumis. In Reg. I, siccatur in haec Reg. 2, siccatur

in asses. Ch. in arses. nostram emendationem non ipsa modo loci sententia, resque ipsa constabilit, sed et Theophr. qui esdem tradit, Histor. IX, 10: Τίμουσι δὲ τροχίσους, inquit, ὁσπέρ ἡρτανδος, ἵπποι καρυταις δι τὸ γλύκις ἐκρύπταν ὑπὲρ καπνοῦ. Secant mandragorae orbiculos, sicuti raphani, et involutio musto isti fumo suspendunt. II. — Secatur. Ed. principes, siccatur. En. P.

Mentae sextans, vivi, etc. Scrib. Larg. Comp. CCXLV. II.

Fuligo ex acetato. Hoc est, cum ace. ta. HARD.

Ignis sacri plura sunt genera. Haec totidem verbis Plin. Val. III, 34. Qui porro zoster Plinio, Largo Scribonia appellatur, c. cxviii: Ad zonam, Comp. CCXLVII: Ad zonam, quam Graeci ἐρητας dicunt, faciunt... praeceps cincta viridis bene trita et imposita. HARD.

Zoster appellatur. Ignis ille sacer qui zoster, vel zona vocatur, non semper lethalis est, nisi phthisis fuerit praeveniens. Boer.

Medetur. Plin. Val. loc. citat. Scrib. Larg. Comp. CCXLV. Ad ignem sa-

per se : radix persolatae. Aliis quae serpunt, cotyledonis radix cum mulso, aizoum, succus Jinozostis ex aceto.

LXXV. (xii.) Radix polypodii illita luxatis medetur: doloremque et tumores tollunt semen psyllii, folia plantaginis tusa, sale modico addito; verbasci semen ex vino decoctum et contritum: cicuta cum axungia. Folia ephemeri tuberibus atque tumoribus illimuntur, quae etiamdum discuti possunt.

LXXVI. Morbum regium in oculis praecipue mirari est, tenuitatem illam densitatemque tunicarum felle subeunte. Hippocrates a septimo die in febre

erum, et Dioscor. II, 453, totidem verbis. HARD.

Peristeros. Sive peristeron, de qua Diosc. IV, 60: Ιτύλαι δέ καὶ ἐρυθρίσκεται σὺν ὅξαι καταπλασθεῖσι. II.

Cotyledonis radix. Diosc. IV, 92: Φλεγμονάς τανταὶ ἐρυθρίσκεται... καταπλασθεῖσιν ἀρέσκει. Haan.

Aizoum. Dioscord. IV, 89: Δύναμιν δὲ ἔχει φυκτικήν, ποιόσον πρὸς ἐρυθρίσκεται, ἐρητατε, etc. HARD.

LXXV. *Radix polypodii*, etc. Dioscord. IV, 189, de ea radice: Ποιεῖ δὲ πρὸς στριμότατα ἡ βίται λίθινη καταπλασθεῖσιν. HARD.

Doloremque et tumores. Diosc. IV, 76, luxatis tumoribusque psyllium mederi, impositum ex rosaceo vel aqua prodit. Haan.

Verbasci semen ex vino. Folia tumoribus imponit Dioscord. IV, 404. Haan.

Folia ephemeri tuberibus, etc. Ita libri omnes vulgati, condilivique, quos quidem vidi. Dalecampius ex nescio quo veteri exemplari legit, *uberum tumoribus*. Frustra, non libris modo refragantibus, sed et ipso Diosc. apud quem haec verbis totidem ou-

nino existant, IV, 85. Τὰ δὲ φύλλα εἰς σῶμα ἐφέβια καὶ καταπλασθέται, οἰδάμαται καὶ ρύματα διαφέρει, μῆται ὑγρὸν ἔχοντα. *Folia vero in vino cocta illataque, oedemata tuberculaque discutiuntur*, etc. II. — *Ephemeri.* Cf. de ephemero quae nobis dicta sunt lib. XXV, cap. 407. Eo. P.

Quae etiamdum discuti possunt. Quae quidem humidi nihil purissime contraserint, inquit Dioscord. IV, 85, et Galeo. de Fac. simpl. med. VI, p. 475. HARD.

LXXVI. *Hippocrates.* Immo vero ante diem septimum perniciosum: at septimo, nono, undecimo utilem, nisi dextrum hypochondrium durescat. Aphor. lib. IV, 62 et 64. DALE. — *A septimo die.* Diebus illis qui septimum cosequuntur. Sic libri omnes etiam MSS. non, ut quidam reponunt, ante septimum dicem. Hippocrates, in eo libro, quem inscripsit, de iaternis Affectionibus, περὶ τῶν ἴτων καθῶν, text. 39, p. 244, mortis regii genus alterum ait esse lethale, nisi primis diebus diligenter adhibita curatio sit. Si ad octavum nonumve diem protrahatur morbus, subsequi

mortiferum signum esse docuit. Nos scimus vixisse aliquos etiam ab hac desperatione. Fit vero et citra febres, impugnaturque centaurio maiore, ut diximus, poto, vettonica, agarici obolis tribus ex vini veteris cyatho: item verbenaceae folio, obolis tribus ex vini calidi hemina quatriduo. Sed celerrime quinquefolii succus medetur tribus cyathis potus cum sale et melle. Cyclamini radix drachmis tribus bibitur in loco cali-

deinde graviorem alterius, ac denique ut plurimum, mortam ipsam: Ην δέ ἡ νοῦσος ἀπομικνύεται καὶ γίνεται ὄγδοος ἡ ἐναυτος ἔμφατται εἰς νοῦσον... καὶ οἱ πολοὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ παραχρῆμα φεύγουνται. Tamen idem ipse IV, aph. 62: Οὐδέποτε ἐν τοῖς πυρετοῖς ἀπίγγενται ἵπποι πρὸ τῶν ἥπατά ἡμερῶν, κακόν. Quibus in sebribus morbus regius interveniat ante septimum diem, malum. Alter in toto Diocles censuit apud Cels. III, 24. Haec.

Pt diximus, poto. Hoc est, radice pota duebus drachmis, si febris sit, in aqua trita, alias in vino: ut dicimus est, superiore libro, cap. 30. Minoris centaurae hanc vim adscribit Apul. cap. xxv, tit. 3. Haec.

Vettonica. Ant. Musa, t. 33: *Ad ictericos, id est, morbo regio labrantes, qui sunt auruginosi, vettonicam in vini cyathis tribus frequenter sumptam proficere experti sumus.* Sic Dioscor. IV, 1: *Intervenit τε καθίστασθαι.* Hard.

Agarici. Dioscor. III, 4. II.

Item verbenaceae folio. Apul. c. nt, de verbenaca, t. 42, alio tempore. Sed Dioscor. IV, 61, totidem verbis ac Plinius. Haec.

Sed celerrime quinquefolii succus medetur tribus cyathis potus cum sale et melle. Quatuor postrema verba

in archetypo nostro non leguntur. Recle, opinor, ex Dioscoride, lib. IV, 41. Pint. — Sed cum sale et melle. Postrema haec verba, cum sale et melle, negat Pintianus in suo exemplari legi: nec sane leguntur in Reg. 2. At Reg. 1 multo vetustior, ea plane exhibet, ut adeo expungere ea religio fuerit. Dioscor. IV, 42, scripsisse scio in hunc modum: Τυτάζει δέ καὶ ἱπποῖς ταχέος ὁ χυλός τῶν φύλλων ποθεῖται τοὺς ἡμέρας τρεῖς καθένα πλήθος. Τραβύμετα τε καὶ σύρρυγας μὲν ἀλόν καὶ μέλιτος καταπλαττόμενα iacta. Celeriter quoque regio morbo medetur foliorum succus, tribus cyathis aliquo diebus epotius. Eadem cum sale et melle imposita, tam vulnerikus quam fistulæ remedio sunt. An igitur apud scriptorem graecum, ex quo Plinius habuit, quum basce coniunctas cerneret medicinas, temere is ex subsequente ad superiore sal melique transvenerit, an ad ipsam reponit pertineant, aliis aestimandum relinquo. Translata temere ab eo esse vix adducor: ut credam: quum ea ipsa totum adhibeat cap. sq. ad sanandas fistulas: rursumque cap. 87, ad hulcera vetera: quas in usus et a Dioscoride sic adsciscuntur. II.

Cyclamini radix, etc. Dioscor. totidem verbis II, 194. Hard.

do, et a perfectionibus tuto: sudores enim felleos movet. Folia tussilaginis ex aqua: semen linozostis utriusque inspersum potion, vel cum absinthio aut cicere decoctum: hyssopi baccae cum aqua potae: lichen herba, si quin sumitur, caetero olere abstineatur: polythrix in vino data, struthion in mulso.

LXXVII. Passim et in quacumque parte maxima incommoda nascuntur, qui furunculi vocantur, mortiferum aliquando malum confectis corporibus. Remedio sunt pycnocomi folia trita cum polenta, si nondum caput fecerint. Discutiunt et folia ephedri illata.

LXXVIII. Fistulae quoque in omni parte serpunt, medicorum vitio male sectis corporibus. Auxilio est

Sudores enim felleos mouet. Colore fellis, γολάθεις τῇ χρωτῇ, Diosc. Bilem sudore sic expelli docet Galenus, de Facult. simpl. med. VII, pag. 499. HARO.

*Hystropi baccae cum aqua potae. Sic superiori proximo capite loquuntur est. Ita vocat fortassis Plinius calices exiguios, qui florū delapsō succedunt, et semen continent. DAT. — Hystopo officinali, et Teucrio Pseudo-Hystopo ut tacteris ex *Dihynamiae gynno-spermiae seu Labiatārum ordinē plantis*, semina sunt quatuor nulla, trecenta, basi affixa receptaculo, et in calice persistente recondita. Calyces seminibus turgidum Noster hic, ut supra, non satia opta appellatione baccae nominavit. EO. P.*

Polythrix in vino data. Dioscorid. IV, 436. HARO.

LXXVII. Passim et in quacumque parte ac maximo incommodo (sic olim): In codice vetusto, passim et in quacumque parte sed maxime incommoda. Scribendum fortasse non

convenit, sed tumida, hoc est carnosa. Paulus Aegineta lib. III: *Furunculus, inquit, tumor est abcessum prae se ferens: qui ex crassis humoribus in carnosis plerumque partibus concipiatur. PIST.*

Mortiferum aliquando malum conf. corporibus. Scribendum reor, mortifera aliquando male sectis corporibus, ut paulo infra, medicorum vitio male sectis corporibus. PIST. — Confecit. Senilibus. HARO.

Remedio sunt pycnocomi folia Diocor. IV, 476, de pycnocomo: Καὶ τὰ πόλλα δὲ καταπλατόμενα, φύματα καὶ δούκεινα διαρρέει, tubercula furunculosque discutiunt. Sic etiam Galen. de Facult. simpl. med. VIII, p. 223. HARO.

Si nondum caput fecerint. Si nondum in acutum fastigium sublati luxirint, si nondum in acuminatum verticem estuberaverint. DAT.

Discutiunt et folia ephedri. Sive ephedrae, de qua dictum est supra c. 20. HARO.

centaurium minus, collyriis cum melle decocto additis: plantaginis succus infusus: quinquesfolium cum sale et melle: ladanum cum castoreo: cotyledon cum medulla cervina calefacta et imposita: verbasci radicis medulla collyrii tenuitate in fistulam additur: vel aristolochiae radix, vel succus tithymali.

LXXIX. Collectiones inflammacionesque sanant argemoniae folia illita. Duritias et collectiones omnes verbenaca, vel quinquesfolium decoctum in aceto: verbasci folia vel radix, hyssopum e vino impositum, acori radix, decocto eius herbae foventibus: aizoum. Item quae contusa sint, duritiasque et sinus corporis, illecebra. Omnia infixa corpori extrahunt, folia tussilaginis, daucum, semen leontopodii tritum in aqua cum polenta. Suppurationibus imponuntur pycnocomi folia trita cum polenta, vel semen: item orchis. Vitia, quae sint in ossibus, satyrii radice imposta, efficacissime sanari dicuntur. Nomae et collectiones

LXXXVIII. *Plantaginis succus infusus.* Dioscor. II, 453: Στριγγάς τα ἔχουσάμενος σφρελέ. HARD.

Quinquesfolium cum sale, etc. Dioscor. IV, 42. HARD.

Vel aristolochiae radix. Apul. cap. xix, de aristolochia, tit. 3: *Ad fistulas: Herbae aristolochiae radix fistulas inserta,* etc. HARD.

Vel succus tithymali. Dioscor. IV, 465. HARD.

LXXIX. *Collectiones.* Dioscorid. II, 208: Διεγενεῖς παρηγορεῖ τὰ φύλλα καταπλαστόμενα. HARD.

Duritiae et collectiones. Tumores certe; inflammacionesque mitigare, ionailles abrumpero verbenacam scribit et Dioscor. lib. IV, c. 64. H.

Quinquesfolium. Διεγενεῖς σχληρίας, σιδήρωτα, etc. Diosc. IV, 42, et ex aceto quidem, ut ex superioribus in-

telligitur. HARD.

Hyssopum. Sic eo mitigari inflammaciones scribili Dioscor. III, 30. H.

Sinus corporis. Legio: Item quae contusa sint, duritiasque et sinuosa corporis hulcebra. Infra capite ab hoc tertio mentio fit ejusnum in hulceribus. PINT. — *Illecebra.* Onūm, etc. GRONOV. et al. aucte Hard. sinus corporis. *Illecebra omnia,* etc. ED. P.

Suppurationibus imponuntur pycnocomi folia trita cum polenta, etc. Prohibet pycnocomum ne suppurent vulnera ex aculeis spiculis nata. Spicula et adactos corpori aculeos pycnocomo extrahi docet Dioscor. IV, 476. H. *Pycnocomi.* Quod *Leonturus Marrubiastrum.* Cf. sup. cap. 36 hui. lib. ED. P.

Vitia, quae sint in ossibus. Caries, teredo, scabrities, ἐρώστωσις. DALEC.

PLIN. N. II. Tom. VII

Aaa

omnes fuco maris, priusquam inarescat. Et alceae radix collectiones discutit.

LXXX. Ambusta sanantur plantagine, arctio, ita ut cicatrix fallat. Folia eius in aqua decocta et contrita illinuntur: radices cyclamini cum aizoo: herba ipsa hyperici, quod corion appellavimus.

LXXXI. Nervis et articulis convenit plantago trita cum sale: argemonia tusa ex melle. Peucedani succo perunguntur spastici, tetanici. Nervorum duritiae aeglops succo, doloribus erigeron ex aceto illinitur. Epithymo spasticis, et opisthotonicis perungi: semi-

— *Vitis*, etc. VI caries, de qua Cels. VIII, 2. HARD.

Fucus maris. Vid. quae de fucus dimid. cap. 66 hui lib. Eo. P.

? *Et alcene*. Quae et alisma, et damasonium vocatur: de qua XXV, 77. HARD.

LXXX. *Ambusta sanantur plantagine*. Dioscor. II, 453. HARD.

Arctio. Sic sane restituendus hic locus fuit, ex MSS. Regg. Colb. aliquamque, fide, Formensisque, ac cæterarum editionum, ante Frobenium, quo auctore arctio legitimus in libris deinceps vulgaris. At aliud arction, aliud arctio es. Neque arctio sive persolatae hanc vim ambusta sanandi Dioscorid. attribuit: arctio plane adiudicat, IV, 406: Καὶ πυρηξιστῶν καὶ χρέπτλες ἑτεῖ κατάγλυφα. *Ambusta pernionesque* que co foventur. Geminai errorem Apul. cap. xxxvi, 1. 7, quum ne ad persolatam quidem, sed ad personaciam, quae alia est, hoc medicamentum geseret. HARD. — *Arctio*, οἱ δὲ ἀρκτοῦροι Dioscorid. loc. laud. nobis est *Verbascum ferrugineum* (*Pentand. monogyn.* gen. 490 Pers. *Solanac.* Juss.); habitat in Europa australi.

Cf. Sprengel. Hist. Rei herb. t. I, p. 462. Eo. P.

? *Et cicatrix fallat*. VI vix cicatrix ulla reliqua ex ambustione appareat. HARD.

Folia eius in aqua decocta. Dioc. IV, 406. HARD.

Herba ipsa hyper. Dioscorid. III, 174: Εἰ τὰ φόλλα σὺν τῷ σπέρματι καταπλήσσουσα, καταχύψαται ἔτει. *Foliis cum semine impositis ambusta sanantur*. HARD.

Quod corion appellavimus. In MSS. iterum corison. H. *Hypericum Coris*, de quo conf. sup. cap. 53 huius lib. Eo. P.

LXXXI. *Nervis et articulis*. Apul. cap. 4, de plantagine, l. 43: ad podagrum et omnem nervorum dolorem et tumorem: herbae plantaginis folia contusa, vel pisata cum modice sale et inposita, optime facere certum est. H.

Peucedani s. perunguntur, etc. Diocor. III, 92. HARD.

Nervorum duritiae aeglops, etc. Dioc. IV, 439: Λιγύωφ... σχληρίας ὀληροπετ. HARD.

Doloribus erigeron. Sive senecio. Ita Dioc. IV, 97. HARD.

ne hyperici, quod coris vocatur, idemque bibere prodest. Phrynon dicitur etiam abscissos sanare nervos, si confestim imponatur trita vel mansa. Spasticis, tremulis, opisthotonitis, alceae radix bhibitur ex aqua mulsa. Sic et rigores excalscit.

LXXXII. Sanguinis profluvium sistit herbae paoniae semen rubrum. Eadem et in radice vis. Clymenos vero, si ore sanguis reiiciatur, sive e naribus, sive alvo fluat, sive seminarum ntero. Item lysimachia pota vel illita, vel naribus indita: item plantaginis semen: quinquefolium potum et illitum: cicutae se-

Semine hyper. Dioscorid. III, 474: Κόρης, οἱ δὲ καὶ τοῦτο ὑπεράκουν... ἐτί δὲ ὀπισθοτονικόν καὶ σύγχρονά ἔτι σὺν ἡλιῷ ἀφέσθιον. Et supra: Οἱ χαρπόι πινόμενοι... βούται ὀπισθοτονικοῖς. Haec.

Quod coris. Rursum hic MSS. omnes, quod caros, ut monuimus cap. 54. Haec.

LXXXII. *Sanguinis profluvium* sistit. De fluorē muliebri Dioscor. III, 457: Τοῦ δὲ χαρποῦ εἰ δὲ τὸ κόκκον πυρόι ποιήστε ἐν εἶρᾳ μίλαιναι αὐτοπρᾶ, ἢντα ἴρωθρὸν ἴστωσι. *Seminis granula* decem duodecimve rubentia in vino nigro et austera pota, *sanguinolentum* fluorē muliebrem cōsistunt. Galen. de Fac. simpl. med. VI, p. 167. Haec.

Cyclaminos vero, etc. (sic prius). Scrib. *Clymenos*, non *Cyclaminos*, tum ex nostro apographo, tum ex Diosc. Pint. — *Cyclaminos vero*, etc. Haec duo, verba, *cyclaminos vero*, delenda puto, quoniam falsum docent, et quae sequuntur referenda ad paoniae radicem, Dal. — *Clymenos*. Hanc emendationem (post Plutisnum) debemus Reg. 2 cod. in quo diserte

elymenus legitur quum in libris haec enim editis legitur *cyclaminos*. In Reg. 4, *clymenus*. De *cyclamino* sane ea quae hic commemorantur affirmati vere nequeunt: de *elymeno* Dioscorides affirmavit IV, 13: Ποιῆ δὲ ὁ χυλὸς πρὸς αἷματος ἀναγνωρίζει πινόμενος καὶ κοιλικούς, καὶ δύο ἀριθμούς, etc. Ad *sanguinis resectionem* *clymeni* succus in pota est efficax, itemque ad *caeliacorum profluvia*, rubentemque fluorē muliebrem, etc. H. — *Clymenos*. Nobis *Lathyrus Clymenum*. Cf. XXV, 33. En. P.

Item *lysimachia*. Marc. Emp. int̄dem fere verbis, cap. x, p. 83. Scrib. Larg. Comp. xlvi. Ubi etiusm̄ Dio- scorid. IV, -3, et post eum Galen. de Fac. simpl. med. VII, p. 204 Haec.

Plantaginis semen. Apul. c. 1, tit. 5: *Ad eum qui parvula exireat cum sanguine*: *Herbae plantaginis succus* dabitis bibere. Theod. Prise. II, part. 2, cap. 9: *Quam ex meningis partibus sanguis eruperit.. fotus ex, oleo roseo infrigidato adhibendus est, aut de suc- ois herbarum, et specialiter stypticarum, ut est arnoglossa.* H.

Quinquefolium potum, etc. Sie Diocor. IV, 42. Haec.

men in nares, si inde fluat, tritum ex aqua inditum: aizoum, astragali radix: sistit et ischaemon, et achillea.

LXXXIII. (xiii.) Equisetum hippuris a Graecis dicta, et in pratis vituperata nobis (est autem pilus terrae, equinae setae similis), lienes cursorum extinguuit decocta sictili novo ad tertias, quantum vas capiat, et per triduum heminis pota: unctis esculentis ante diem unum interdicitur. Graecorum varia circa hanc opinio. Alii pinus foliis similem, nigricantem,

Aizoum. Ροῦν γυναικεῖον ἐν πράτῳ ἔσται, in pessō fluorem mudibrem sisit. H. —Hoc de maiore nizoo, seu Semperivo tectorum, Diosc. IV, 89: minore vero, sive Semperivo sediformi, easdem vires inesse monet eodem lib. cap. 90 Cf. lib. XXV, c. 402. Ed. P.

Astragali radix. Dioscor. IV, 62, Λίπα λοχι. Sic et Galen. de Fac. simplic. med. VI, pag. 160 HARR.

Ischaemon. Et inde nomen, ut diximus XXV, 45. HARR.

Et achillea. Erumpentem e vulnera sanguinem inhibet. H.

LXXXIII. *Equisetum.* Supra lib. XVIII, cap. 28, dicta est equisetis et equiselis, quoniam littera z facile in l mutatur, ut Thetis, Thelis: quemadmodum d. in l, ut medica, melica. Varro, III, 9. Sie δάκρυον, lachryma; ἀδακρύος, alacria. Ab hac planta veteres codeta, quasi caudeta nomina- runt trans Tiberim loca obsita candis equinis apud Festum. DAL. — *Equisetum hippuris*, etc. Apul. cap. XXXIX: A Graecis dicitur hippuris, Itali equiseta: vocant. Retinet apud nos hodieque nomen. HASD. — De hippuri vel equiseto conf. quae dicta sunt sup. cap. 20. Ed. P.

Vituperata nobis. Quoniam uliginosius pratum est, ubi nascitur. DAL. — In pratis. In tractatione pratorum, XVIII, 67. H. — Gron. et al. ante H. tō in omittunt. Eo. P.

Est autem pilus terrae. Pliniana non puto. PIET. — *Est.* Est, inquit, veluti pilus terre, quem pilos habere pro foliis videatur: ἔχοντα τὰ πύλλα ταῖς θραύσις ὄμοια, inquit auctor Geop. II, 5, pag. 41.

Lienes cursorum extinguuit, etc. Consumit. Lienem impedimento esse cursoribus vidimus XI, 80. Quibus extinguqueretur modis a Caelio-Aurelliano dice Chron. pass. III, 4. Lienosis hippurim succurrere cum vino austero, vel oxymelite, auctor est Marc. Emp. cap. xxxii, p. 166. H.

Vnetis. In balneo lotis; vel unctis esculentis, eibis pinguibus. DAL. — *Vnetis.* Adipe vel oleo maceratis perunctione cibo interdicitur. H.

Pinus. Gron. et al. pini. Ed. P. *Alii pinus foliis similem.* Hac est hippuris minima, a Droscoride non descripta: semper in acuis nascens, praecipue coenosis, et in illis saepius demersa, interdum emergens: gravis odoris, et lutulentis. Lugdunenses charavocant, ut alia duo genera, *præle: chara-*

eodem nomine appellant, vim eius admirabilem tridentes, sanguinis profluvia vel tacto tantum ea homine sisti. Alii hippurin, aliis ephedron, alii anabasin vocant: traduntque iuxta arbores nasci, et scandentem eas dependere comis iunceis multis nigris, ut est equorum cauda, geniculatis ramulis, folia habere pauca, tenuia, exigua. Semen rotundum, simile coriandro, radice lignosa: nasci in arbustis maxime. Viseius spissare corpora. Succus sanguinem e naribus fluentem inclusus sistit; item alyum. Medetur dysentericis in vino dulci, potus cyathis tribus. Vrinam ciet: tus-

vero quasi χαραδρόν, id est, λυπίσιαν, palustrem. DAL. — *Alii.* Haec prior hippuris Dioscorides est, IV, 46. H. — Forte *Equisetum silvaticum*. Herba autem de qua Dalecampius supra, nobis eodem nomine est *Chara vulgaris* (*Monoc. monand.* gen. 2018 Pers. *Natad.* Juss.). Habitat in aquis pigris: ut plurimum luto incrustata, odore fastidioso. ED. P.

Tridentes, quod etiam sanguinis profluvia vel tacto ea tantum homine sistat (sic prius). Ignorat Voas. quod etiam; deinde idem, sistit. Scribe igitur: *Vim eius admirabilem tridentes*, sanguinis profluvia vel tactum tantum ea (hoe enim ordine eodd.) homine sisti. GROZ.

Alii ephedron. Legendum, ephydron, non ephedron, hoc est, aquosum, quod prope aquas nascatur, ex Diosc. vidit hoc etiam Hermolaus. PINT. — *Alii hippurin*, aliis ephedron. Sunt haec diversae appellations hippuridos supradictae: quas et nos ante retulimus, c. 20, non alterius diversae: quamquam aliter Dodoneo aliisque visum. HAAN.

Traduntque. Haec totidem verbis Dioscorid. I. c. et post eum Oribas.

XI, fol. 499, et auctor Gepon. I. l. HARD.

Semen rotundum. Nihil Dioscorid. Praeterea falsum id est. Nullum enim semen edit. DAL. — *Semen*. In csuliculorum istud cacumine eminet, asparagis simillimum. Iconem vide apud Dodoneum, pag. 73. HARD. — *Semen rotundum*, simile coriandro. De aquilati fructificatione nihilum recentioribus satis constat. ED. P.

In arbustis. Apul. c. XXXIX, ex MS. in silvis et arundinetis.

Vis ejus spissare: Adstringere. Στρεπτή δὲ η τοῦ. Dioscorid. loco citato. HARD.

Succus sanguinem, etc. Dioscor. I. c. et Galen. de Fac. simpl. med. VI, p. 479. HARD.

Medetur dysentericis, etc. Dioscor. I. e. non id modo remedium, sed et caetera quae subsequuntur totidem verbia refert. An ex vino tamen dulci, an ex austero id somni sit satius, non dicit. Apul. in libris editis, cap. XXXIX, t. 4: *ex vino dulci*. At in MSS. *ex vino austero*. HARD.

Dulci. Malum ex cod. vet. *in vino austero*. DAL.

sim, orthopnœam sanat: item rupta, et quae serpentum. Intestinis et vesicae folia bibuntur. Enteroclem cohibet. Faciunt et aliam hippurin, brevioribus et mollioribus comis, candidioribusque, per quam utilem ischiadicis, et vulneribus ex aceto impositam, propter sanguinem sistendum. Et nymphæa trita plagiis imponitur. Peucedanum cum semine cupressi bibitur, si sanguis per os redditus est, fluitve ab infernis. Sideritis tantam vim habet, ut quamvis recenti gladiatoris vulneri illigata, sanguinem claudat: quod facit et ferulae cinis, vel carbo: fungus vero etiam efficacius, qui secundum radicem eius nascitur.

LXXXIV. Per nares autem fluenti, et cicutae semen tritum ex aqua inditumque, efficax habetur: item stephanomelis ex aqua. Vettonicae farina e lacte ca-

Faciunt et aliam hippur. Altera haec Dioscoridis hippuris est, IV, 47, iostidem ab illo delineata verbis, iudeoque notibus. Equisetum id est arvense longioribus setis, quod in horto Regio vidimus, quale pictum a Lobelio est, in Obs. pag. 466, hippuridis fontalis nomine: a Dodoneo f. e. hippuridis minoris. Haec. — Utilem ischiadicis, et vulneribus ex ac. impositam, propter sanguinem sistendum. Equisetum videlicet magna vi adsirioria praedilatum esse Recentioribus quoque videtur; hinc ad sanguinis refectionem, et ad profluvium muliebrem, mictum cruentum, dysenterias caelerosaque ventris fluxus strenuum et generosum habetur remedium. Sistit haemorrhagias quascumque; item exsulerationes et vulnera renorum, vesicae, etc. sanare dieitur. Haec de Equiseta arvensi, longioribus setis, C. Bauh. Pl. 46, seu Equiseto minori Officin. Geoffraeus noster, Mat. med. tom. III, pag. 335. Item

ad haematuriam, profluvia, etc. commendaunt hanc herbam Linn. Mater. med. pag. 274, ed. Schreber. Hippuris tamen Dioscorid. loc. laud. an potius fuerit Equisetum pratense dubitat Sprengelius, ut dictum est sopra cap. 20. En. P.

Et nymphæa. Theophast. Hist. IX, 43: Εἶναι δὲ φρεσὶ ἐπχριπόν, τὰς τρέψας τις ἐν τῷ πλάγῳ ἐπιθῆ. Trita et plagiæ imposita sanguinem sistere traditur. Hard.

Fluitve. Sie et Chiff. fluitque Gron. et al. En. P.

Sideritis. De qua diximus XXV, 15. Hard.

Quod facit et ferulae cini. Hinc est etiam quod sanguinem exscrentibus ferulae viridis medulla est utilis, ut docet Dioscorid. III, 91. H.

Fungus vero, etc. En. vis styptica fungorum. Boer.

LXXXIV. *Stephanomelis ex aqua.* Quibusdam argentina sic dicta, quod melino flore in coronis placeat. Dar.

prino pota, sistit ex ubere fluentem, plantagoque contusa. Eiusdem succus vomentibus sanguinem datur. Ad erraticum autem radix persolatae cum axun-
gia vetera illita probatur.

LXXXV. *Ruptis*, convulsisque, ex alto deiectis, centaurium maius, gentianae radix trita vel decocta, vel succus vettonicae, et hoc amplius a vocis, aut lateris contentionibus: panaces, scordion, aristolo-
chia, pota: agaricum item contusis et eversis potum

— *Stephanomelis*. Haec ita nudo in-
dicata nomine, nec effigia ulla expressa,
incognita herbariorum toti scholae est,
eritque etiam consequenti sevo. HARO.
Ex Dalecampio *Potentillas* speciem
habet Broter. in nott. ad hunc locum.
En. P.

Ex ubere fluentem. Nobili cuidam
feminae stato temporis intervalllo me-
mini sanguinem e sinistra mamma
fluere guttatum solitum, et quem im-
prudenter medicus adstringentibus re-
mediis inhibuisse ac retinuisse, ensa-
tum cancerum quo perdit. DALEC.—
Ex ubere. Forte ex utero, ut supra
cap. 82, plantaginis succum succur-
rere dixit: si ore sanguis reuiciatur,
sive e naribus, sive alvo fluat, sive e
seminariorum utero. HARO.

Succus vomentibus sanguinem. Diosc.
II, 53. HARO.

Erraticum. Sanguinem, nempe ery-
sipelas hic illuc irruens ac decurrentis.
DALEC. — *Ad*. Sanguinem erraticum
Dalecampius interpretatur eum, qui in
erysipelatis hic illuc decurrit. Nunc
ei idcirco assentimur, quod Plinius
cap. 74, igni sacro mederi radicem
persolatae dixit. Arcion, hoc est, per-
solatam, ejusmodi et huiusmodi
prodesse auctor est Dioscor. IV, 407,
sed pondere unius drachmae potam,
non illam. HARO.

LXXXV. *Ruptis*. Diosc. III, 8, de
maiore centaurio, Αρπόζα δὲ ἡ βῆτι
βήγματι, σπάσματι, etc. H.

Gentianae radix. Dioscor. III, 3.
succii et radicei extracti drachmam unam
ad laterum dolores, ad casus et subili-
mi, ad rupta et convulsa prodesse
scribit: Τοῦ δὲ χυλόπαχτος ὅστες ζει αἱ,
καὶ πρὸς ὄδόνας πληυρῶν, καὶ πτώ-
ματα, βήγματα δὲ καὶ σπάσματα. H.

Vel succus vettonicae. Dioscor. IV,
4, folia drachmæ pondere rupis
convulsisque praebet. HARO.

Hoc amplius a vocis, etc. *Ruptis*
vasis pulmonis. DAT. — *Amplius*. Et
præterea his morbis qui ex conten-
tionis vocis ac laterum oriuntur, ut
tussi, pleuridi, etc. medentur. H.

Panaces. Dioscorid. III, 55: Αρ-
πόζει τρόπος σπάσματα, βήγματα, πλαι-
ρᾶς ἀλγήματα, βέχας, etc. HARO. —
Pastinaca Oropana. En. P.

Scordion. Diosc. III, 425: Ποιεῖ
καὶ πρὸς παλαιὰ βήχα, καὶ βήγμα-
τα, καὶ σπάσματα, etc. H. — *Teu-
crium Scordium*. En. P.

Aristolochia. Diosc. III, 3: Βοκθί^{τι}
βήγματι, σπάσματι, ἀλγήματι πλαι-
ρᾶς, πεθαῖσι μιθ' ὕδατος. H.

Eversis. Hoc est, præcipitatis ex
alto. Dioscor. III, 4: πρὸς βήγματα
καὶ πτώματα. Οβελῶν δὲ δυοῖς πλῆ-
θος θιδέμαντοι μετ' εἰνομένιος, ἀπν-

duobus obolis in mulsi cyathis tribus: aut si febris sit, in aqua mulsa: verbascum, cuius flos similis auro est: acori radix, aizoum omne, sed maioris succus efficacissime: item symphyti radicis decoctum: daucum crudum. Erysithales est flore luteo, foliis acanthi: bibitur e vino: item chamaerops: et in sorbitione irio, vel plantago omnibus modis.

LXXXVI. Item phthiriasi, quae Sylla Dictator consumptus est, nascunturque in sanguine ipso hominis animalia exesura corpus, resistitur uvae taminiae

μίτρας πυρίσσουσι δὲ οὐ μελαχράτη.
Haen.

Verbascum. Decoctum radicis rupis, convulsis, contusisque milre auxiliari, prudit etiam Dioscor. IV, 104. H. — *Phlomis Lychnitis.* Eo. P.

Maioris. Sic et Chilli, maiori Gr. et al ante Hard. En. P.

Symphyti rad. decoctum. Dioscor. III, 9: *Ιδού ὅπερδειται δὲ πέρας σπάρτη καὶ ράγυατα.* H.

Erysithales. Ignota herbaris et officinis. H. — Broterio est carduus pratensis foliis tenuibus, lociosus. C. Baub. Nobis vero eodem nomine *Cnicus Erysithales* Willd. (*Syngenes. aquat. gen. 1802 Pers. sub Carduo. Cyanococephal.* Juss.). Cf. Dal. Histor. Plant. 1094. Habitat in pratis rubalpinis. En. P.

Bibitur. Contusis videlicet, et ever sis. HARD.

Item chamaerops. Sive trixago. Di scor. III, 112: *Δύσαμεν δὲ ἔχει χλωρά πάσχειν τὸν θάρσον καὶ ποτίσθιντον, βούθεια σπάσαστο, βούχι,* etc. Haen.

LXXXVI. *Phthiriasi*, qua Sylla, etc. Vide quae diximus XI, 39, de Sylla: de phthiriasi, XX, 3. H.

Nascunturque. Pediculi scilicet, ut

ex sequentibus liquido perspicuum est: namque haec animalia et perunctis corporibus abigi, et infestare vestes mox adiicit. De vermis qui nascantur in venis perperam accepit Schenckius Obss. med. III, pag. 457. E sanguine ipso hominis fieri pediculos prodidit etiam Theophrast. de Caus. pl. II, 2. Antig. Carytius, c. xciv, sub pusulis delitescere intra cutem pediculos ait, quae si perforrentur, exituri sint li, vel. sic (et hoc de *Acaro* aut *Sarcopae scabiei* verum esse plurimi experimentis recentiores comprobavere. En. P.) homine persansto: eo morbi generem Pherecydeum et alias interisse. H.

Resistuntur uvae tam. succo. Hoc de staphisangria Galenus, Dioscorides, et alli scribunt, quam Plinius I. XXIII, cap. 4, falso *uvam taminiam* vocari tradit, ut Plinium accusare merito licet et oblivionis, et inconstantiae. DAL. — *Vvae.* Hanc σταφίδας ὅπριας dotem esse Archigenes medicus patat, apud Galen. narr. tot. I, 7, p. 347, ut is forte cum Celso censuerit staphidem agriam ab uva taminia nihil differre: quemadmodum diximus XXIII, 13. Sic igitur ille: *Βούθεια φθιράσσων ... ἡ ἀλλορεν*

succo: aut veratri, cum oleo perunctis corporibus. Taminia quidem in aceto decocta, etiam vestes eo taedio liberat.

LXXXVII. (xiv.) Hulceræ multorum sunt generum, ac multis modis curantur. Panacis omnium generum radix ex vino calido illinitur manantibus. Siccat privatim; quam Chironiam diximus. Cum melle trita tubera aperit: hulceribusque, quae serpunt; deploratis auxilio est, cum aeris flore vino temperato, omnibus modis, vel flore, vel semine, vel radice. Eadem cum polenta vetustis vulneribus prodest. Heraclion quoque siderion, Apollinaris, psyllium, tragacantha, scordotis cum melle purgat. Farina eius carnes excrescentes per se insparsa consumit. Polemonia hulceræ, quae cacoethe vocant, sanat: centau-

λευκόν, ἡ σταφίδα ἄγριαν, καὶ γέ-
τρον, ἵσχ μετ' ἀλαῖον τὸ βαλανεῖον
χρᾶ. H. — Resistitur uvae taminias
succo, etc. Staphis, sive astaphis
agria, nobis eodem nomine est Del-
phinium Staphisagria; taminia vero
uva, *Tamus communis*. Cf. I. XXIII,
cap. 43 et 44. En. P.

LXXXVII. *Panacis*. Dioscor. III,
55. Sunt autem manantia hulceræ,
Græcis ἄχωρες, in ipsa epitis cute,
tenuissimis foraminibus cutem perforan-
tia, ex quibus glutinosa fluid sa-
nies. Nolum id malii genus, et pueris
in primis; mendieulisque familiare:
la teigne, Describitur a Galeno pro-
lige, xxiij rōt. I, 8, p. 347. H.

Chironiam diximus. Lib. XXV, c.
43. Ita Galen. de Fac. simpl. med.
VII, p. 217. HARD.

Eadem cum polenta vetustis, etc.
Galen, ita fete, loc. citat. H.

Heraclion quoque siderion. Nobis
est *Stachys heraclea*, de qua conf.

lib. XXV, cap. 45. En. P.

Apollinaris. Sive *hyoscyamus*. Dio-
scor. IV, 69. HARD.

Psyllium. Dioscorid. IV, 20: Κε-
πτία δὲ μετὰ στήτως, τὰ ρυπαρά
καὶ καρκόθη την ἔλκην ἀντικεῖται.
Tusa cum adipe sordida malignaque
hulceræ repurgat. HARD.

Tragacantha. Nobis dicitur *Astra-
galus creticus* (*Diadelph. decand. gen.*
4745 Pers. *Leguminos.* Juss.). Habita-
tis in Ida monte Cretæ. Ex illo
gummi defluit *tragaceanthæ album*,
Officin. vulgo, *gomme adragante*.
Ed. P.

Scordotis. Sic etiam Dioscor. III,
425. HARD.

Farina. Dioscor. I. c. Σηρῆ διώπτη-
σαρκώματα στήλαι. *Sicca carnis ex-
crescentias cohabet*, H.

Centaureum. Apul. c. xxxiv, tit. 3:
Ad hulceræ ... Herba centauria maior,
etc. HARD.

reum maius insparsum, vel illitum, item minoris coma decocta vel trita, vetera quoque hulcera purgat et persanat. Folliculi clymeni recentibus plagiis imponuntur. Illinitur autem gentiana hulceribus, quae serpunt, radice tusa vel decocta in aqua ad mellis crassitudinem, vel succo: vulneribus, ex ea factum lycium. Lysimachia recentioribus plagiis medetur. Plantago omnium generum hulceribus, peculiariter feminarum, senum, et infantium. Igni emollita melior, et cum ceroto, crassa hulcerum labra purgat, nomas sistit. Tritam suis foliis integere oportet. Suppurationes, collectiones, sinus hulcerum, chelidonia quoque siccantur: vulnera adeo

Item minor. coma. Ad verbum
Diosc. III, 9. HARO.

Folliculi clymeni, etc. Diosc. IV,
13: Τὰ δὲ γύλλα λεῖα, ἢ τὰ θυλάχιστοις πατρόταταις ἀπετίθεμαν, μήχαντος ἀπουλάσσων: ἴντρην. *Folia trita*,
aut *follicendi*, si *vulneribus recentibus imponantur*, ea ita efficaciter sanant,
ut etiam ad cicatricem perducant. *Folliculi sunt siliquae*, quibus semina continentur. HARO. — Quod botanici recentiores leguntur, Noster *folliculum* appellat. *Lathyrus Clymenum* Tournefortio dicitur, *Clymenum-hispalicum*, flore vario, siliqua plana;
et hic pro *leguminis* ponitur *siliqua*, quae ad *Cruciferarum* fructum proprie pertinet. Eo. P.

Illinitur autem gentiana, etc. Di-
scor. III, 3. HARO.

Crassitudinem, vel succo. Crassi-
tatem: ab succo vulneribus auxiliū
est, veluti lycium. Dioscorid. loc.
proxime laud. ἵστη καὶ τραχυτάχη
διατίθεται δι τὸ λύκον. Da.

Ex ea factum lycium. Hoc est, ex
ea factum medicamentum eiusdem
virtutis, ac fortassis eiusdem etiam

nominis cum lycio, de quo XXIV,
77. Lycium non unius singularis me-
dicamenti nomenclatio fuit: ad va-
ria, quae e radicibus decoctis sie-
bant, ea pertinuit. — *Lycium.* Ita
libri omnes, constantissime. Nugan-
tar, qui vel *collyrium* hoc loco, ut
Casp. Hoffmannus Varr. lect. IV, 27,
vel quod haud paulo insulsius est,
lycinum substituerunt, exemplaribus
omnibus invitis, ipsoque adeo scri-
pto Plinio, cuius sententia verbis
græci auctoris egregie constabiliuit.
Dioscoridem dieo, III, 3, de gen-
tiana: Εστὶ δὲ τραχυτάχη, ἀπετίθε-
μενον ὡς τὸ λύκον, ὑπονόμων τε ἀλκη-
τα, etc. *Imponita*, ut *lycium*, *vul-
neraria est*, et *cuniculatum depau-
sus hulceribus medetur*. H.

Lysimachia recent. plagiis. Dioscor.
IV, 3. HARO.

Plantago. Plin. Val. III, 22, et
fusse Galeous de Fac. med. VI, pag.
459. HARO.

Igni emollita. Sic et Chifflet. igne
mollita Gronov. et al. et mox Brut.
cum cerato. Eo. P.

ut etiam pro spodio utantur. Eadem iam desperatis cum axungia imponitur. Dictamnum pota sagittas pellit, et alia tela extrahit illita. Bibitur ex aquae cya-tho foliorum obolo. Proxime pseudodictatum. Vtraque etiam suppurationes discutit. Aristolochia quoque putria hulcera exest: sordida expurgat cum melle, vermesque extrahit: item clavos in hulcere natos, et infixa corpori omnia, praecipue sagittas, et ossa fracta cum resina. Cava vero hulcera explet per se. Et cum irride recentia vulnera ex aceto. Vetera hulcera verbenaca, quinquesolium cum sale et melle. Radices persolatae, vulneribus ferro illatis recentibus imponuntur: folia veteribus. Cum axungia utrumque: et suo folio operitur. Damasonium, ut in struma: fo-

Dictamnum. A cervis caprisque depastam ad ciuienda spicula certo remedio esse, dictum est superius, XXV, 53. H. — *Origanum Dictamnum.* Eo. P.

Et alia tela extrahit. Dioscor. III, 37: Καταπλαστομένη δὲ ἡ βοτάνη τούς ὑποκάτη τῶν ποδῶν, ἢ τοῦ λεπτοῦ αὐμάτῳ θραπεύει σχόλοντας. *Imposita vero herba plantae pedum reliquiae corpori infixos et impactos aculeos extrahit.* Theod. Prisc. I, 23, de latenteris spiculis: Σίκ ετιαν δι-
ctamni foliis, vel radiebus contusis, velocius fieri conuenerit, secundum Veterum testimonia. Haad.

Proxime pseudodictatum. Diosc. III, 38. H. — *Marrubium Pseudodictanum.* Eo. P.

Aristolochia. Dioscor. III, 6, et Apul. xix. Tela quoque aristolochiae pulvere vulneri apposito statim extrahi prodidit Theodor. Prisc. I, 23. Haan.

Clavos. Callosam duritiem, longam et teretem, instar clavi. Dal.

— *Clavos ex hulcere quae possint evellere, multa congerit Theodor. Prisc. I, 18. H. — In hulcere. Gronov. et al. ante Haad. in hulceribus. Eo. P.*

Et infixa corpori omnia. Marcell. Empir. xxiv, pag. 233, pro resina mel adsciscit. Dioscor. I. e. aristolochiam id per se praestare nonuit: Ανάγυι δὲ καὶ σχόλοντας, ἀσίδας, λεπτίδας ὅστιν καταπλαστομένη ἀρίστην. *Extrahit et imposita aculeos, ac spicula, ossiumque squamar removet.* Plinius quoniam vermes extrahi dicit, si non σκύλλας legisse videatur, pro σκύλλας? H.

Cava vero hulcera explet. Καὶ τὰ κεῖται πληροὶ σὺν ἰστὶ καὶ μῆτε. Diosc. I. c. Haad.

Vetera. Dioscorid. IV, 61: Καὶ φυτάρη ἔχει καθάριτα. *Et sordida purgat hulcera.* Haad.

Quinquesolium cum sale. Dioscorid. IV, 42. Haad.

Folia. Diosc. IV, 107. H.

Damasonium, ut in struma. VI in

lia verbasci ex aceto aut vino. Peristereos ad omnia genera, vel callosorum putrescentiumque hulcerum facit. Manantia nymphaeae heracliae radix sanat. Item cyclamini radix vel per se, vel ex aceto, vel cum melle. Eadem et contra steatomata efficax, sicut ad hulcera manantia hyssopum: item peucedanum, cui ad recentia vulnera vis tanta est, ut squamam ossibus extrahat. Praestant hoc et anagallides, cohibentque quas vocant nomas, et rheumatismos. Utiles et recentibus plagiis, sed praecipue senum corpori. Cum ceroto apostemata et hulcera tetra, folia mandragorae recentia: radix vulnera cum melle aut oleo; cicuta cum silagine mixta mero: aizoum herpetas quoque et nomas, ac putrescentia, sicut erigeron verminosa: recentia autem vulnera astragali radix: et ve-

strumae remediis dictum est, e. 42.
HARD.

Folia verbasci ex aceto. Diosc. IV, 404. HARO.

Peristeros ad omnia. Sic et Diosc. IV, 60. HARO.

Item cyclamini radix. Dioscor. II, 494. HARO.

Contra steatomata. Στεάτωμα adipis effusio sub cute: adipis contra naturam collectum aliquo loco incrementum. Pollux, Στεάτωμα, πιμλός πυρρόβρον ὥπο τῷ δίπτεντι. H.

Ut squamam ossibus extrahat. Squamae haec detractio, a recentioribus chirurgis exfoliatio dicitur. Prius sanguinem legebatur. Squamam restituimus ex eodd. Regg. Colb. Chifflet, aliquo adeo ea ipso Dioscor. III, 92, de peucedani radice: Καθάρει δι λαῖς ἔντει τὰ δύναται ἄλλη, καὶ λα- μίδαις ἀπὸ ὅστιν ἀφίστηται, καὶ στρυ- λοὶ τὰ παλαιά. Arida trita sordida purgat hulcera, ossium squamas ex-

trahit, veteraque hulcera cicatrices ob-
ducit. Vedit hoc et in veteri suo co-
dice ante nos Pintianus. II.

Praestant hoc et anagallides. Si-
milis est ea dos illarum, qua adactos
corpori aculeos extrahunt, teste Dia-
scor. II, 209, et Gal. de Fac. simpl.
med. VI, p. 156. H.

Cohibentque quas vocant nomas. Dio-
scor. quoque lib. II, cap. 209: νομᾶς
ἐργάτικα. HARO.

Cum ceroto. Diosc. IV, 76, cum
polenta. H. — Brot. ut alias saepe,
cum cerato. EO. P.

Radix. Ιctus serpentium, πρές
ἴρπετών πληγάς, σὺν μελτε ἡ Δαιμόν.
Diosc. I. e. HARO.

Cicuta cum sil. Herpetas illitu re-
stinguit, ἀρπατας καταπλαστιν σήμι-
νουσιν, inquit Dioscor. IV, 79. II.

Aizoum. Diosc. IV, 89. H.

Recentia autem vulnera. Et vetera
quoque, Dioscor. auctore, IV, 62.
HARD.

tera quoque hulcera purgat hypocisthis utraque. Leontopodii semen tritum in aqua, et cum polenta illitum, spicula sagittarum extrahit: item pycnocomi semen. Tithymalus characias succo grangraenas, phagedaenas, putria, vel decocto ramorum cum polenta et oleo: orchis radices hoc amplius, et cacoethe ex aceto cum melle, siccae et recentes: per se oenothera efferantia sese hulcera sanat. Scythaes vulnera scythice curant. Ad carcinomata, argemonia ex melle, efficacissima est. Vulneribus praesanatis asphodeli radix

Leontopodii. Quod Dioscor. ut diximus, λεοντόπεδον appellatur, III, 410. Indicatum id iam antea cap. 97. H. — Nobis *Leontee Leontopetalou*. Conf. loc. cit. Aliud est leontopodium Diosc. IV, 131, quod ad amatoria prodesse tradit; Recentiores eodem nomine *Gnaphalium Leontopodium* vocant. Eo. P.

Item pycnocomi semen. Diosc. IV, 176: Καὶ ἀξίδις καὶ σκόλωμας ἔξα-
γα. *Spicula et adactos corpori acu-
los extrahit.* Hanc.

Tithymalus. Dioscorid. IV, 165.
HARD.

Orethis radices. Totidem fere verbi
Diosc. III, 142. H.

Hoc amplius. Hoc amplius, Inquit,
praestant orchis radices, quod siccae
sequi atque recentes hulcera κακοήθη
sanant. Hanc.

Cacoethe. Nesciit Plinius phage-
daenas, gängraenas, putria cacoethe
hulcera esse. DIL.

*Oenothera efferentia sese hulcera
sanat* (sic olim). Scribo potius, *efferantia*, quam *efferentia*. Sed locus
est exactiore cura examinandus. Nam,
tesile Theophrasio, haec herba in
vino data, militares efficit et alacri-
ores mores. Dioscorides item, vim
hanc dilutum radicis eius habere

tradit, ut saevitia ferocientium om-
nim animalium potu eius mitigetur,
et dolosa ac malefica hulcera sanet:
videnturque praeferita esse hic ali-
quod verba ab incurso librario, quae
ego in medium relinquo, ut diligens
lector ea pro captu ingenii expletat.
PIST. — *Efferentia sese.* Τὰ θριά-
δη θάνατον, Dioscor. id est, κακοήθη,
ἀγριότερα. Itaque legendum, *effer-
antia:* nempe, quae fera et maligna
exacerbantur. DALES. — *Efferantia.*
Acerbiora hulcera, ob inflammatio-
nem. Hactenus *efferentia* libri omnes
exhibit. Sed *efferantia* satius visum
est: tum quod hac voce et alibi Plinius
utus, lib. VII, 77, de suis: *Verum efferantur:* Graeci dicerent,
θριάδης est enim θριάδης *effer-
ratio:* tum quod exprimi ea felicius
arbitrati sumus id quod Graeci θριά-
δης θάνατος appellant. Diosc. IV, 118,
de hac ipsa oenothera agens, in hunc
modum: Καταπλαστίστε δι, πρώτη
τὰ θριάδη θάνατον. H. — *Oenothera.*
Nobis *Epilobium olpestre*, vel *roseum*.
Conf. sup. cap. 69 huius libri. Eo. P.

Scythaes vulnera scyth. curant. Theo-
phrast. Histor. IX, 13. H. — Sic post
Gron. ex MSS. emend. Hard. quam
prius legeretur, *Scythica vulnera cur-
ant.* Scythica illa nobis dicitur *Gly-*

decocta, ut diximus, trita cum polenta et illita: quibuscumque vero Apollinaris. Astragali radix in pulverem trita humidis hulceribus prodest: item callithrix decocta in aqua. Privatum vero iis quae calceamento facta sint, verbenaca: nec non et lysimachia contrita, ac nymphaea arida infriata. Polythrix inverteratis iisdem utilior.

LXXXVIII. Polycnemon cunilae bubulae similis est, semine pulegii, surculosa, multis geniculis, corymbo odorato, acri et dulci odore: ferro factis vulneribus commanducata imponitur, quinto die solvitur. Symphyton ad cicatricem celerrime perducit:

cryrrhyza asperima, praecipui etiam nunc apud Calmuccos usus. Habitat in arenosis inter Volgam et Iaicum. Cf. Pallas Itin. app. n. 424. Eo. P.

Vulneribus praesanatis, etc. Ne cicatrix exuberet, et immodeice assurgat. Dalec. — *Vulneribus*. Celerius quam par est, sanalis, clausisque: quibus metuenda lotus nova suppurationis est. HARO.

Decocta, ut diximus. Nempe lib. XXII, c. 32. HARO.

Astragali. Diosc. IV, 62, et Galen. de Facult. simpl. med. VI, pag. 460. HARO.

Item callithrix. Dioscor. IV, 137. HARO. — Callithrix, *Asplenium Trichomanes*; et paulo post polythrix, *Adiantum Capillus*. Cf. lib. XXII, c. 30. Eo. P.

LXXXVIII. Polycnemon. De cunicula bubula oblitiose Plinius id scribit cap. 8 huius libri. Dalec. — *Polycnemon*. Sic Dioscor. III, 108: Πολύκνημον... ἔχων φύλλα ὀργάνων ἐμφύτευτά τόν δέ κυνίδον πολυγόνων δισπερ γλάζων: οὐδὲ δύο μέτοι τό σκιάδον, μετρά δ' ἕτ' ἄκρα χωρίδεια, μετ' εἰσόδιας τούτοις ὀργάνεις. *Folii origini*,

caule geniculis multis intercepto, uti pulegii. Neque vero umbellam habet, sed parvos in cacumine corymbos cum acri quadam odoris succunditate. Nomen habet a crebris geniculis: quasi multitibia, multicuriamque diversis. Belgae pharmacopoei calamintham aquaticam vocant, teste Lobelio in Advv. p. 217. II. — *Polyenemon*, etc. Brot. est *Mentha arvensis*, verticillata, hirsuta, L. Bauh. Nobis vero *Mentha cervina* (*Didynam. gymnosperm.* gen. 4382 Pers. Labiat. Juss.). Habitat in Gallia meridionali. Conf. Caesalp. XI, 37; Sprengel. Hist. Bei hech. tom. I, p. 179. Eo. P.

Quas ferro factis vulner. (sic prius). Nostri codd. τά quae et vulneribus esse Plinii negant. Scribe: acri et dulci odore: ferro factis commanducata imponitur. Nam postquam semel dialti, vulnera vel hulceribus, eam vocem postes voluit intelligi ad iis quae calceamento facta sint, ad inveteratis, ad ferro factis. Gaonov. — *Ferro factis vulneribus*. Haec totidem verbis Diosc. loc. cit. HARO.

Symphyton. Ad verbum Plin. Val. III, 22. HARO.

item sideritis. Haec imponitur ex melle. Verbasci semine ac foliis ex vino decoctis ac tritis omnia corpori infixa extrahuntur: item mandragorae foliis cum polenta: cyclamini radicibus cum melle. Trixaginis folia in oleo contrita iis maxime adhibentur hulceribus, quae serpent: et alga in melle trita. Vettonica ad carcinomata, et melanias veteres, addito sale.

LXXXIX. Verrucas tollit argemonia ex aceto, vel batrachii radix, quea et unguis scabros aufert. Linostidis utriusque folia, vel succus illitus. Tithymali omnes genera verrucarum omnia: item omnia pterygia, varosque tollunt. Cicatrices cum elegantia ad colorem reducit ladanum. (xv.) Artemisiam et eleliphacum alligatas qui habeat viator, negator lassitudinem sentire.

XC. Mulieribus morbis medetur maxime in universum paeoniae herbae semen nigrum ex aqua mulsa.

Item sideritis. Dioscor. IV, 33 sq.
HARD.

Verbasci. Hanc ursae vulneri recenti herbam applicant ei indust: eaque vulneris obturanti, teste Basilio in Hexaem. hom. 9. H.

Trixaginis fol. in oleo. Dioscorid. III, 412. H. — Gron. ut semper alias, *trixaginis*. *Trixago*, *Teucrium Chamaedrys*. ED. P.

Vettonica ad carcinomata. Marcell. Emp. IV, p. 43. HARD.

Melanias Μελανώδατη, nigras maculas. DALC. — *Melanias*. *Melanias* graece nigritudinem corporis sonat, nigrasque maculas H. — In MSS. Regg. ei edit. principe, *malandrias veteres*. BROT.

LXXXIX. *Vel batr. radix.* Diosc. II, 206: Οὐοχῆς λεπροῦς καὶ φύρας ἀριστητο... καὶ μυρμήκιας, καὶ ἄρρονος, etc. H. — De batrachio

sul rannunculo cf. lib. XXV, cap. 409.
ED. P.

Tithymali. Haec solidem verbis Diosc. IV, 465, et Galen. de Facult. simpl. med. VIII, p. 236. Apul. item cap. cixii, l. 2. HARD. — *Genera verrucarum omnia*. GRONOV. et al. ante Harduin. *verrucarum omnia*; et sic Broter. ex Reg. cod. 2 et edil. pr. ED. P.

Cicatrices cum elegantia, etc. Diosc. I, 128. HARD.

Artemisiam. Vide que diximus ex Apuleio, XXV, 81. Diosc. in Noth. p. 476: Αρτιμότικη τὰ βοτίκην εἰ τις ἴχτι ἐν οὐρᾷ, λέγε τὸν κάμαρον. H.

XC. *Morbis.* Vteri suffocationibus. DAL. — *Mulieribus*. Diosc. III, 457. HARD.

Paeoniae herbae semen. Voss. nescit τὸ herbae. Et quid eo opus? Lib. XXV, 4: *Vetustissima inventu paeonia est*,

Eadem et in radice vis menses ciet: panacis semen cum absinthio menseſ et sudores: scordotis potu et illitu. Vettonica drachma in vini cyathis tribus bibitur contra omnia vulvarum vitia, aut quae a partu fiunt. Menses nimios sistit achillea imposta, et decoctum eius insidentibus. Mammis imponitur hyoscyami semen ex vino: locis radix e cataplasmate: et mammis etiam chelidonia. Secundas morantes, vel partus emortuos, radices panacis appositae extrahunt. Ipsum panaces in vino potum vulvas purgat, appositumque cum melle. Polemonia pota ex vino, secundas pellit: nidore corrigit vulvas, Centaurei minoris succus potu,

nomenque auctoris retinet. GRON.

Eadem. Diosc. loc. cit. Κινῆ δὲ τὰ καταράντια, ἀρυγδίλου μέγθος προσμένει. Ciet menses amygdalae magnitudine pota. HARD.

Panacis. Diosc. III, 55. II.

Scordotis. Haec subdilis menses movet, inquit Diosc. III, 125: Προσθύεται δὲ ἐμπρήξ καὶ. HARD.

Vettonica. Totidem verbis Diosc. IV, 4. HARD.

Quae a partu fiunt. Purgationes a partu suppressas, aut secundas morantes. DAL. *A partu.* ANL. Musa, t. 26: *Ad mulieres*, quae a partu laborant et febricitant: vettonicæ drachmas duos, aquæ calidae cyathos quantor, si cum febre fuerit: sive vero sine febre, mulsi cyathos duos, et aquæ calidae duos da bibere. HARD.

Menses. Totidem verbis id Diosc. pariter IV, 36. HARD.

Imponitur hyoscyami semen. Diocordi IV, 69: Αρπόζει καὶ πρὸς μαστοὺς δὲ τοκετῷ ἐπαπομένους, λεῖον μετ' εἶναι καταπλασμάνων. Subvenit et mammis a partu tumentibus, si tritum ex vino imponatur. II.

Loci. Loci muliebribus apposita. Cataplasmatis omnibus que doloris levamentum praestant, utiliter admisceri docet Diosc. loc. cit. ANL. Musa, t. 29, vettonicam commendat, *Ad mulieres*, quibus loci præ frigore moriantur. HARD.

Secundas morantes, vel partus. Diocord. IV, 55. HARD.

Vulvas purgat. Succo diluto vulvae inflationes duritasque discili, ait Diocord. loc. cit. HARD.

Nidore corrigit vulvas (sic prius). *Nidore corrigit vulvas*, in archetypo nostro; recte potu, ut non longe posita. *Ladanum sufflu corrigit vulvas.* PIST. — *Nidore purgat.* Voss. hic, corrigit: non superiore versu, ad quem annotant ex Chifflet. Sie lib. XX, 5: *Suffocationes mulierum doloresque lenit in tantum*, ut vulvas corrigit. Lib. XXIV, 5: *Bibitur et in difficili partu fabue magnitudine in vini cyatho*, vulvaeque conversas corrigit. Lib. XXXI, 6: *Mammis sororiantes, præcordia matremque corporis piscinae maris corrigit.* Suetonius in Augusto: *Capillum siēi omni ac madas la-*

fotuque menses ciet. Item maioris radix, in vulvae doloribus iisdem modis prodest. Derasa vero et apposita, extrahit partus emortuos. Plantago apponitur in lana in dolore vulvae : in strangulatu bilitur. Sed praecipua dictamno vis est. Menses ciet, partus emortuos vel transversos eiicit : bilitur ex aqua foliorum obolo, adeo ad haec efficax, ut ne in cubiculum quidem praegnantium inferatur. Nec potu tantum, sed et illitu, et sussitu valet. Proxime pseudodictamnum. Sed menses ciet cum mero decoctum pondere denarii. Pluribus tamen modis aristolochia prodest: nam et menses, et secundas ciet, et emortuos partus extrahit, myrrha et pipere additis, pota, vel subdita. Vulvas quoque procidentes inhibet fotu, vel sussitu, vel subiectu, maxime tenuis. Strangulatum ab his, mensiumque difficultatem, agaricum tribus obolis in vini veteris cyatho potum, emendat : peristereos ap-

beutes corrigi. Sic et codex Pintianus, Gaon. — *Corrigit.* Conversas reauit, et a strangulatione seu suffocatione eximit. HARD.

Centauri. Diosc. III, 9. H.

Item maioris radix, etc. Diosc. III, 8. HARD.

Derasa. Diosc. III, 8. II.

Plantago apponitur in lana, etc. Dioscor. II, 153 : Πίνεται δὲ καὶ πρὸς φθίνων, καὶ πρὸς ὑστερικής πάγης προστίθεται ἐν ἡρίῳ καὶ ὑστερήᾳ βιαμαριζόμενη, hoc est, si vulva fluvione labore, plantago audilitur. in vellere. Locum ita interpunctione distinctum legisse Plinius videtur: non ut libri editi prae se ferunt. H.

Menses ciet, partus, etc. Haec pariter Diosc. III, 37, Apul. cap. xxxii, tit. 4 : *Ad mulierem, si in utero mor-*

tum foetum habuerit: Herbae dictamni, etc. HARD.

Nec potu tantum, sed et, etc. Dicere loc. cit. HARD.

Proxime. Et imbecillius. Dioscor. III, 38, νῦχ οὐανός ἀντροῦν, minus efficax est. HARD.

Nam et menses, etc. Haec totidem verbis Diosc. III, 6. H.

Maxime tenuis. Tertium aristolochiae genus, longissime tenuitatis, de quo sup. libro, cap. 54. HARD. — *Aristolochia Clematitis.* Cf. loc. laud. ED. P.

Strangulatum ab his. A vulvis. Dioscor. III, 4 : Οβελῶν δὲ συστὸν πλεῖος διδόμενος μετ' εἰνομέλιτος... ὑστερικής πνιξὶ, etc. HARD.

• *Peristereos apponita in adipe.* Dioscorid. IV, 60. H. — Nobis *Verbena officinalis.* ED. P.

posita in adipe suillo recenti; antirrhinon cum rosa-
ceo et melle. Item apposita nymphaeae Thessalae ra-
dix, dolori medetur. In vino nigro pota, profluvia
inhibet. E diverso ciet cyclamini radix pota et appo-
sita; et vesicæ insidentium decocto medetur. Secun-
das pota cissanthemos pellit, vulvam sanat. E xiphio
radix superior menses ciet, drachma ex aceto pota.
Peucedanum strangulatus vulvae nidore ustum re-
creat; menses albos praecipue psyllium drachma in
cyathis tribus aquae mulsae ciet: semen mandrago-
rae potum vulvam purgat. Menses ciet succus appo-
situs, et emortuos partus. Nimia rursus profluvia si-
stit semen cum viro sulphure; contra facit batrachion

Nymphæa Thessalæ radix. EIUS
videlicet, quæ in Thessalia oritur,
de qua XXV, 37. H. — *Thessalæ.*
EIUS quæ florem luteum gignit, et
in Thessalæ Peneo fluvio plurima
nascitur. DAB. — Nobis *Nymphæa*
lutea. ED. P.

In vino nigro pota, etc. Ad verbum
Diosc. III, 149. H. IAN.

E diverso ciet. Diosc. II, 194, ad
verbum. HARD.

Et vesicæ. Et decocta radice me-
detur vesicæ mulierum in eo decocto
insidentium. HARD.

Secondas. Hoc est, cyclamino cissanthe-
mos appellata: de qua pariter
Diosc. II, 195: Kal. τας ἐκ τοτερῶν
χαθάπι ποθεῖσα. *Pota quoque reliquias*
a partu purgat. HARD.

E xiphio. Diosc. IV, 20, subdi oh
sam rem in peso iubet. HARD. — *E*
xiphio. Gron. et al. ante Hard. et xi-
phii. ED. P.

Peucedanum strangulatum. Dioscor.
ad verbum III, 92. II.

Menses albos praecipue psyllium. Poū
μηνὸν Graeci vocant. Feminarum

enim fluxiones addita coloris diversi-
tate medici discriminaant: sunt enim
nigrae, rubentes, albae, pallentes,
et aquosæ. Ita (post Pintianum) re-
scripimus admonitu codicis Reg. 2,
maxime vero ex re ipsa. In Reg. 4,
menses albos. In editis hactenus libris
insulæ, *menses alvosque.* H.

Semen mandragoræ, etc. Ad ver-
bum Diosc. IV, 76. H.

Menses ciet. Diosc. I. c. H.

Sistit semen cum viro sulphure. Vi-
vum sulphur quid sit, dicemus lib.
XXXV, 50. Ita plane Beg. 2 et Coll.
Interpolatorum manu id confictum,
quod libri vulgati præ se ferunt, cum
vino et sulphure. Vinum abdicat Dio-
scor. IV, 76, de mandragora; vivum
sulphur adsciscit: Τῷ δὲ στέραι τῷ
μήλῳ... προστεθὺ μετ' ἀπόρου θέλου,
ποὺς ἴστησιν ἵρυθρόν. Occupavit et hoc
Pintianus e suo codice. H.

Contra facit batrachion. Ciet men-
ses. Prius legebatur, Alvi profluvia
sistit et contrahit batrachion. Emen-
dationem debemus Reg. 2 codici, et
Pintiani pariter exemplari. Et sanc-

potu vel cibo, ardens alias, ut diximus, cruda. Sed cocta commendatur sale, et oleo, et cumino. Daicum et menses, et secundas potu facilliue pellit. Ladanum suffitu corrigit vulvas: dolori earum exhalceratisque imponitur. Emortua scammonium pellit, potum vel appositum. Menses ciet hypericum utrumque, apposatum. Ante alia vero, ut Hippocrati videtur, crethmos e vino, semine, vel radice: cortice trahit et secundas: succurrit et strangulationibus ex aqua pota. Item radix e geranio peculiariter secundis, inflationibusque vulvarum conveniens: purgat hippuris pota et apposita vulvas. Polygonus pota menses

ita loci sententia postulat. Mirum enim id esse Plinius innuit, tam diversas tamque dissimiles in herba una eademque dotes reperi, ut cruda quidem causticam vim, atque adeo spissantem, seu adstringentem oblinest: cocta contra, vel in cibo ac potu praebita, contraria, hoc est, mollientem, malaxitatem. H.

Vt diximus. Lib. XXV, cap. 109: *Omnibus batraciis seu ranunculi generibus vis caustica, si cruda folia imponantur: pusulasque, ut ignis, faciunt.* HABN.

Daucum et menses, et secundas, etc. Diosc. III, 83, de dauci semine: *Πυρόπενον, ἀμράνων, ἄμβρων, καὶ οὐ ποτὲ ἀγαθὸν.* HABN.

Suffitu corrigit vulvas. Conversas, vel ascendentes. H. — *Vulvas.* Distortas, et in alterutrum latus inclinatas. DATAC.

Emortua scammonium pellit. Mortuas partus. Diosc. IV, 174: *Ο δὲ ὁνᾶς προτεύμανος ἐν ἕρῃ ἔμβρυον φύει.* *Succus autem vulvae appositus in lana, partus eneoat.*

Menses ciet hypericum. Diosc. III, 171 et 174. H. — *Vtrumque.* Nempe

Hypericum Coris, et Coris monspeliensis. Cf. sup. cap. 53 et 54. En. P.

Vt Hippocrati videtur. Lib. de Morb. mulier. I, n. s, p. 422.

Semine. Diosc. II, 157. H.

Inflationibusque. Non codicum modo primitiorum fidem, Regg. Colb. Chilli, sed a Dioscoridis autoritatem amplius inflationibus scripsimus, pro inflammationibus. Sic enim ille, III, 131, de geranio: *Ποθίσα τὸ σῖνη ἔχει πεπλέος ὑστερας ἴμπιτυματάσις λέτι.* *Drachmae pondere in vino pota vulvas inflationes discutit.* HABN.

Polygonus pota menses ciet. Ita profecto libri omnes, tam vulgati, tam conditivi. Et de althaea quidem, cieri ea menstrua, tum usus edocet quotidianus, tum etiam Dioscor. III, 163. At vero polygonum adstringentis esse facultalis, mensesque ea sisti clamant omnes, post Diosc. IV, 4 sq. Quis nobrem considerandum amplius num ita legi sic oporteat: *Polygonus pota menses sistit:* ciet althaea radix: quod incuria amanuensium escidisse vox ea sistit videtur. HABN. — *Πελόρεον ἄρρεν:* Diosc. IV, 4, nobis enim nomine est *Polygonum maritimum*.

ciet, et althaeae radix. Folia plantaginis pellunt, item agaricum ex aqua mulsa. Artemisia vulvae medetur trita, ex oleo irino, aut fico, aut cum myrrha apposita. Eiusdem radix pota in tantum purgat, ut partus enectos extrahat. Menses et secundas ciet ramorum decoctum insidentibus: item folia pota drachma. Ad eadem omnia prosunt vel imposita ventri, immo cum farina hortaceae. Acoron quoque utile est interioribus seminarum morbis, et conyzza utraque, et crethmos. Et anthyllides duea vulvis utilissimae, terminibusque, secundarum morae, in vino potae. Callithrix fotu locis medetur, albugines in capite tollit, capillos inficit oleo trita. Geranion in vino potum,

neum (*Oestand. trigyn.* gen. 977 Pers. *Polygon.* Juss.). Habitat ad maris littora. Πολύγωνος οὖτι, IV, 5, est *Polygonum incanum*. Habitat in agris. Conf. lib. XXVII, cap. 94, Eo. P.

Item agaricum. Dioscor. III, 4, Αγαρίου εἰ καὶ ἡμερά. Haen.

Artemisia vulvae medetur, etc. Dioscor. III, 127, iotidem verbis, et Galen. de Fae. simpl. med. VI, 160. Haen.

Menses et secundas, etc. Dioscor. I. cit. ad verbum, Haen.

Ad eadem omnia prosunt. Dioscor. I. cit. Haen.

Acoron quoque utile. Insessu praesertim Dioscorid. I, 2. Haen.

Et conyzza. Et haec insidentibus quoque in eius decocto prodest: Dioscor. III, 136: Καὶ τὸ ἀρέθνη τὸ αὐτὸν ἐν καθηπταῖς τὰ ἐν μάτραις παντός, καὶ ἡμέρα ἀποκατίστη. II. *Vtraque.* Nempe maior, quae nobis eadem est ac *Baccharis* Dioscoridis (*Singenes.* superfl. gen. 1846 Pers. *Corynifera*, Juss.). Habitat in Syria, Aegypto, etc. Conyzza autem minor, est *Inula Palmaria* (*Syngenes.* su-

perfl. gen. 1857 Pers. *Corynif.* Juss.). Habitat in uliginosis. Cf. lib. XXI, c. 29. Eo. P.

Anthyllides...utile. Diosc. III, 453, ambas cum rosaceo et lacte subditas uteri inflammations emollire tradit. H. — Diosc. Nobis *Aigma Iva*, et *Cressa cretica*, de quibus iam non semel egimus. Eo. P.

Callithrix fotu locis medetur. Menses eo cieri, et quae' a puerperio purgata relinquuntur, scribit Diosc. IV, 134, de trichomane. Haen.

Albugines in capite tollit. Τοὺς ἀλυπά, eutis et pilorum vitiosam albedinem. Alii furfures et porrigitem exponunt. Dal. — *Albugines.* Furfures, credo, intelligit, porriginemque. Nam Diosc. loc. cit. Ανοράς πτυχα, furfures deterget. Haen.

In vino. Gron. et al. ante Haen. in vino albo. *Geranium* est *Erodium malacoides*, aut *Geranium tuberosum*. Conf. sup. cap. 68. *Hypocisthis* eodem nomine dicitur *Cytinus Hypocisthis*, de quo plura vid. Ese. II ad calc. hui. lib. Eo. P.

hypocisthis in rubro, profluvium sistunt. *Hyssopum suffocationes laxat.* Radix verbenaceae pota ex aqua, ad omnia in partu aut ex partu mala, praestantissima est. *Peucedano* quidam miscent in vino nigro semen cupressi contritum. Nam semen psyllii defervescens in aqua, quum intepuit, epiphoras omnes uteri lenit. *Rymphyton tritum* in vino nigro evocat menses. Partus accelerat scordotis pota, drachma succi in aqua mulsa *cyathis* quatuor: dictamni folia praeclare dantur ex aqua. Constat unius oboli pondere, vel si mortui sint in utero infantes, protinus reddi sine vexatione puerperae. Similiter prodest pseudodictamnum, sed tardius: *cyclaminos adalligata*: *cissanthemos* pota: item *vettonicae* farina ex aqua mulsa.

XCI. *Arsenogonon et thelygonon* herbae sunt habentes uvas floribus oleae similes, pallidiores tamen,

Hypocisthis. Diosc. I, 427. HARD.

Epiphoras omnes uteri. Vulvae inflammationes. Vis est ei saue summe refrigerans, φύγει γάρ ιχνος, inquit Dioscorid. IV, 70. HARD.

Symphyton evocat menses. Hoc est, revocal, retinet, sistit. Dioscor. IV, 9, de symphyto: Σὺν εἴη δὲ τὸν δέκατον πρός δυστερίαν, καὶ δοῦν γυναικίον ἐρυθρόν. HARD.

Prodest pseudodictamnum. Dioscor. III, 38. HARD.

Cyclaminos adalligata. Dioscor. II, 194: Εστι δὲ καὶ οὐτόπιον περιπτερίν. HARD.

Cissanthemos. Cyclaminos eissanthemos, quo pota. Diosc. II, 194, reliquias a partu pergari docet. H.

XCI. *Arsenogonon et thelygonon.* Haec sunt solidem verbias apud Theophr. Hist. IX, 49: Αργεντόφυον καὶ Ονυμόφυον. Nec nullum abludit. Diosc. III, 440. Vtrumque pingitur a Lo-

belio in Adv. pag. 261. *Arrhenogonon phyllum* maristicum Theophrasti, *Dioscoridis feminificum* Chusius recte noncupat, Hist. Bar. pl. IV, p. 48. *Theleigonon* contra mas est *Dioscoridi*, *Theophrastum feminificum*. Vtrumque in hoto Regio vidimus. H. — *Arsenogonon*, etc. Nobis est *Thelygonum Gymnocalycium* (*Moneac. polyand.* gen. 2094 Pers. *Vitic. Juss.*). Habitat in India orientali, et Europa australi. Conf. Sprengel. Histor. Rei herb. tom. I, p. 403. En. P.

Herbae. Herbae sunt musci modo nascentes (στεγεῖ βόλον). *Thelygonon* vlese folio, pallidiore tamen, flore albo, semine papaveris modo. DIOSC. DAL. — *Habentes.* Semen rameosum, ei quodammodo simile, quod, postquam defloruit olea, primulum emergit, atque conspicitur. DIOSC. loc. cit. HARD.

semen album papaveris modo. Thelygoni potu feminam concipi narrant. Arsenogonon ab ea semine oleae, nec alio distat. Huius potu mares generari prohibentur, si credimus. Alii utramque ocimo similem tradunt. Arsenogoni autem semen geminum esse testibus simile.

XCI. Mammarum vitiis aizoum, quod digitellum appellavimus, unice medetur. Erigeron ex passo mammas uberiores facit: sonchum in farre coctum. Quae vero mastos vocatur, illita, pilos mammarum e partu

Theleygomi potu. Alia est Thelygonos, nempe melampyron Dioscoridis, infra lib. XXVII, cap. 8. Dalc. — *Feminam concipi.* Narrat id quidem Cratevas apud Dioscorid. III, 140. Fabulae affine existinat Theophr. loc. cit. Fecere interim a maribus feminis gignendis utrique herbae nomen. Harv.

Arsenogonon. Arsenogono sit esse semen quale oleae, feminae nullum esse. Sic Theophr. *Contra Dioscorid.* feminas seu thelygono semen adiudicat: admittit mari. Harv.

Huius potu mares, etc. Et hoc a Crateva confitum. Harv.

Vtramque ocymo similem, etc. Boe Theophrastus loc. laud. Alia phyllistoria Dioseoridis est. Mirum, Plinii, quae a Theophrasto de thelygono scripta sunt, hic tacuisse. Vide supra cap. 10. Dalc.

Arsenogoni autem semen geminum, etc. Quamobrem phylon testiculum recentiores herbarii nominant. Harv.

XCII. *Digitellum appellavimus.* Lib. XXV, cap. 102. Est id aizoum natus. H. — Nempe *Sempervivum testaceum, jasbarbe.* Ed. P.

Quae vero mastos. Nomen a mamma factum; quae Graecis πατέροι; ei

πατέροι; scribitur: facies incognita. H.

Indita, pilos mammarum, etc. (sic olim). Pilorum in mammis fit mentio et cap. 10, lib. XXXII, nempe illos tolli apposito cancro, fluvialiter vel carne muricis. Morbus is ab Arist. Histor. lib. VII, cap. 14, τρύγεις dicitur. Fit pilo casu haustio in poculo. Dolor gravis cum febre, et mammas, et caput vexat; nec desinit, priusquam pilus manu et digiti pressus exeat, vel cum lacte exsugatur. Meminit et huius morbi Alpharibus medicus Arabs in aegritudinum censu, quae mammis infestae sunt. Bondeletius, lib. XVIII, cap. 25, tom. I, vermiculum capillare esse putat ex pituitoso et putrido lacte in mamma genuitum: talemque se aliquando vidisse ait in ubere nobilis feminae natum. Vide locum. Dalc. — *Illita.* Sic Reg. cod. 2; recte, non indita. Quis enim approbet mammis herbam indi? H.

Pdoq. Casu oimirum aliquo nascentium in extima mammarum cute. Hos enim, ut in palpebris, sic in mammis pariter, palpithri vice, herba haec, dum illimitur, exterit. Cave anim aut de pilo intelligas, qui forte sit potu haustus, existimque per mammas querat, quod fieri non posse potest ita Philosophus tradit, Hi-

nascentium auffert, et testas in facie; aliaque entis vitta emendat. Gentiana, nymphaea heraclia illita, cyclamini radix, maculas omnes. Cacaliae grana mixta cerae liquidae extendunt cutem in facie, erugantque: vitta omnia acori radix emendat.

XCIII. Capillum lysimachia flavum facit: denigrat hypericon, quod et corion vocatur.

Item ophrys herba denticulato oleri similis: foliis duobus. Nigritiam dat et polémonia, in oleo decocta: Psiloثرum nos quidem in mulieribus medicamentis tractamus: verum iam et viris est in usu. Efficacissimum autem habetur archezostis: item tithymali succo, vel in sole, cum oleo illito crebro, vel evulsis pilis. Quadrupedum scabiem sanat hyssopum ex oleo: suum anginas peculiariter sideritis. Verum et reliqua genera herbarum reddamus.

stor. An. IV, sūt de vermiculo, qui sit capilli specie, quem Rundeletius confinxit, XVIII, 25. Nam de vitiis summae entis agi, et de psilothris, Plinius ipse monet, quām subiecti, aliaque entis vitta emendat. Et vox: *Psiloثرum* nos quidem in mulieribus medicamentis tractamus. Vide Schenk. Obs. med. II, iii. de morbo pilari, pag. 332. Hasb.

Et testas. Maculas que testam colore referant: ita MSS. omnes Regg. Colb. Ch. non tineas. H. — Brot. ex MSS. Regg. et ed. pr. auffert; *testas*, etc. copula omissa. Ed. P.

Gentiana. Diosc. III, 3. Hasb.

Nymphaea heraclia. Αλγός σπονδής υδατι, φυλίγινες ex aqua tollit. Diosc. III, 148. Hasb.

Cyclamini radix. Diosc. III, 194: Πύρης δὲ καὶ γέρατος ἡ φύτα. H.

Cacaliae grana mixta. Dioscorid. totidem verbis, IV, 123. H.

XCIII. Quod et corion. MSS. corion et coristum. Hasb.

Item ophrys herba. In Reg. 4, καφρός. Reg. 2, ophrys. Index et libel editi, ophrys. Quidam tamen in Indice MSS. orbis. Hasb.

Denticulato oleri similis. Alii multo probabilit̄ et commodius legunt, *Siculo oleri*, namp̄ betae nascenti. Dat. — Denticulato. Brassicae similis, cuius folia semi incisuris distincta. H. —

Foliis duobus. Broter. est Ophrys bl: folia, G. Banh. la double-feuille, En. P. Psiloثرum. Ψιλοθρόν, medicamentum depilatorium, αψιλός, depilo. H.

Verum iam et viris est in usu. Quām dicit iam, significat novum eius usum apud viros esse, postquam mores degenerate cooperunt. Gsiaz.

Tithymali succo. Totidem verbis Diosc. IV, 165. Hasb.

Hyssopum. Impotunt nobis nesci qui oesypum hic obtiadunt, prohyssopo: quod et semist superius factarunt: quām medicinæ omnes hoc libro comprehensæ non ex animalibus; sed ex herbis omnino petantur. H.

EXCVRSVS I.

DE LADANO.

Ad ea Plinii verba, lib. XXVI, cap. 30:

*Et ladano sistitur aliis utroque: quod in segtibus
noscitur, etc.*

Ladanum vel labdanum, Off. λαδάνον, Graecorum. Est substantia resinosa, cuius duae species in officinis occurunt: una in massas compacta grandiores, molles, ad emplastri vel extracti consistentiam accidentes, intra digitos lentesentes, crassiores, odore grato, colore ex rufonigrescente, vesicis seu pelliculis involutas, vulgo *labdandum* *en masse* ou *en paine*: altera vero in panes contortos et circumvolutos, siccios, duros, fragiles, qui tamen calefacti paululum mollescant, arenula tenui nigra permixtos, colore nigro, odore debiliori, vulgo in officinis *labdandum* *in tortis*. Haec frequentius reperiuntur.

Ladanum eligatur odoratum, odore valido, sed suavi, inflammabile, accensumque gratum odorem exhalans, calore facile mollescens, purum: improhatur arena aliquaque sordibus inquinatum. Ea insula Creta aliquique maris Argaei insulis affectum. Veteribus Graecis innotuit.

Hæc resina tempore aestivo exsudat ex foliis plantæ, quæ dicitur *cistus labanifera creticus*, flore purpureo. Coroll. Inst. B. H. 49: *ladanum creticum* P. Alpin. Exot. 88. *Frutex est ramosus, patulus, supians, humi sparans, qui ad pedalem bipedalemve altitudinem attollitur. Ex radice dura, lignosa, intus canticante, foris rufescente, pedem longa, fibrata, et capillata assurgunt rami plurimi, duri, pollicem sscpe crassi, fuscæ, nonnumquam cineracei, cortice hirsuto, in alios obscure rubentes divisi ramusculos, quorum juniores surculi hirsuti sunt, et ex viridi canticantes; folii instructi binis ex adverso nascentibus, obscure virentibus, oblongis, ad oram sinuatis, cum nervis et venulis plurimis, pollicem longis, octo vel novem lineas latit, obtuse acuminatis, asperis, pediculo tres quatuor linea longo, unam lato innixa, saporis berbacei, leviter stypticæ. Summi ramuli rosaceis ornantur floribus, qui constant ex quinque petalis uncalibus, varie et inaequaliter complicatis, subrotundis, purpurascientibus, circa pediculum angustioribus, et ad unguem flava macula insignitis, cum staminibus numerosis intei, fuscisque apicibus. Eorum calix ex quinque petalis componitur septem octo lineas longis, ovalis, venosis et externe villosis, in longum et recurvum acumen dentatilibus. Ex hoc ca-*

lyce surgit pistillum viride, quod deinde abit in fructum multicapsularem, quem Cl. Tournelortius non descripsit. In montibus circa Cydonem, vulgo *la Cane*, Cretae insulae metropolis. Iussec plantæ luxuriant.

Alia eius cistæ species vel potius varietas a peritisimo illo botanico observata fuit, huic prorsus similis, sed flore longe maiore; quae in Ponto nascitur, et dicitur *cistus ladanifer*, orientalis flore purpureo maiore, Coroll. Inst. R. II. 49.

Ladanum duobus modis Dioscoridis tempore super hanc plantam colligebatur. Quum cistæ frondes inquit, paucuntur caprae hircique, pinguedinem barba carpunt; et suo lentore villosis cruribus adhaerentem reportant: quam depestantes incolae colantesque cogunt in offas, et ita recondunt. Alii vero attractis funiculis incidenti fructibus lentorem abstergunt conglomerantque in ladanum. Hinc quidam seplasarii ladanum ex caprarum barba exemplum, et ladanum funibus collectum distinguere voluerunt. Verum et Bellonii tempore, et hodie, referente Cl. Tournelortio, unus tantum erat colligendi modulus. Graeci colligendo ladanum peculiare instrumentum parant, rastro dentium experti simile, ἐργαστῆρι illis dictum. Hunc affissæ sunt multæ ligulæ aive zonæ et corio rudi nec praeparato confectæ: eas per summos ardores solis super ladaniferos frutices volvunt et revolvunt, ut inharet resinosis ille humor circa folia concreta, qui deinde cultris a ligulis abradendus est. Itaque ladanum colligendi summas, immo intolerabilis est labor, a rusticis tantummodo suscepimus; quum totos dies ardissimum Canicula aestu in montibus baserere necesse sit. Si quis tamen huic labori assidue operam navet, uno die plusquam tres ladani libras seu 48 scrup. colligere posse asserunt. Tempus huic operi sociopendio magis idoneum est, saeviente Capriculo, sere solis ardore austante, nec ventis agitate: tune enim humor ille abunde exsudat, et purus obtinetur; alioquin ventis agitato aëre, multo pulvere et sordibus conapuratur. Verum nec facile est purum ab incolis obtainere ladanum; quandoquidem sordido amore lucri promoti arenulam quamdam nigram minutissimam et ferrugineam quae ibi reperitur, huic admiscere solent, quo ladani pondus multum augetur.

Mulieres graecæ globos ex ladanæ solo, vel cum ambra permixto confectos, manibus, unctione gratia, saepè gestant et odorant.

Ladanum externe admotum emollit, concoquit, attenuat et resolvit; interna vero adstringit, roborat et dolores sedat. Minus frequens tamen est illius usus internus. Ad ventriculum roborandum, et concoctionem iuvandam, adversus aeruginosum colluviem et catarrhos, et in dysenterieis 3 scrup. pondere praescribitur. Laudatur in frigida cerebri intemperie, capiti applicatum, in ventriculi imbecillitate, eius regioni impositum; id odontalgia, temporibus admotum. Ad hulcera antiqua et sinuosa cum tumore et duritate et ad icteria vitia sananda commendatur. In odoratis suffumentis admiscetur, et ex eo parantur globi seu pomæ odorata adversus pestilentem aaram.

Hactenus Geofræsus Mater. med. tom. II, pag. 539 sqq. nunc ex Scient. med. Diction. da ladanæ, tom. XXVII, pag. 61 sqq. doct. nost. NAGET disserentem audias.

Labdanum, en latin et en grec *ladanum*, *leden* ou *laden* des Arabes, *lado* ou *ladano* des Italiens, le *zara* des Espagnols, est un suc épais, gom-

mo-résineux, qui découle naturellement de toutes les parties, et principalement des feuilles d'une espèce de ciste, que les Anciens ont nommée *cistus ledon*; Tournefort, *cistus ladanifera*, et Linné, *cistus creticus*.

Cet arbrisseau, toujours vert et d'orangerie dans notre climat, croît naturellement en Chypre, en Candia, en Grèce, en Italie et en Espagne. Sa racine est lignifiée, blanchâtre en dedans, noirâtre en dehors, longue d'un pied, fibreuse et chevelue; incliné vers la terre, il ne s'élève que d'un ou deux pieds; ses feuilles, d'un vert obscur, longues, étroites, rudes au toucher, gluantes, sont opposées et munies de stipules ou petites folioles; la fleur, située à l'extrémité des rameaux, est formée d'un calice pentaphylle, d'une corolle à cinq pétales de couleur rose ou purpurine, d'étamines en nombre indéfini, d'un seul pistil ayant un style ou stigmate; l'ovaire devient une capsule polysperme à plusieurs loges, renfermant de petites graines arrondies.

La récolte du labdanum se faisait autrefois par les paysans de l'Archipel de la Grèce, en enlevant, avec des peignes de bois, cette matière adhérente, à cause de sa viscosité, à la barbe et aux poils des jambes des boucs et des chèvres qui avaient brouté les feuilles du ciste; ils en formaient des pains de grosses différentes, mélangés d'impuretés et de beaucoup de poils; ce qui a fait donner par les marchands à cette première sorte, la plus anciennement connue, le nom de labdanum naturel ou en barbe.

Tournefort, dans son *Voyage du Levant*, et dans les *Mémoires de l'Académie* de l'année 1702, nous a appris la manière dont on fait présentement cette résole. Les caloyers, autrefois calogers, moines chrétiens de l'église grecque, institués par saint Basile, répandus dans les îles de l'Archipel et dans la Morée, où ils ont plusieurs couvents, et particulièrement à Mistra, autrefois Lacédémone, se transportent pendant les ardens de la canicule, sur les montagnes où croissent les cistes; ils passent et répassent sur toutes les parties de la plante des souets formés d'un grand nombre de lanières de cuir frangées à leurs extrémités, et attachées au bout d'une perche, qu'ils grattent ensuite pour en séparer la matière résineuse qui s'y est attachée, et en former des masses.

Cette seconde sorte, la plus estimée, la plus rare, décrite et préconisée par Pline, Dioscoride, Théophraste, a une consistance molle, une couleur noire, une odeur agréable et pénétrante, approchante de celle de l'ambre gris; une saveur acré et balsamique; on l'envoyait autrefois enfermée dans des peaux ou dans des vessies.

La troisième sorte, la seule que nous trouvions dans le commerce, est bien inférieure à la précédente pour les qualités, formée en pains secs, fragiles et durs, tortillés et roulés sur eux-mêmes, ce qui l'a fait nommer *labdanum in tortis*; elle a une couleur noire, une saveur acré, une odeur faiblement aromatique. Ce labdanum brûle difficilement, en répandant une odeur plus agréable, et se ramollit par la chaleur.

Il est le résultat du mélange d'une petite quantité de vrai labdanum, de résines et de gommes résines odorantes, de peu de valeur, et d'une grande quantité de sable ferrugineux, unis et fondus ensemble.

Autrefois les Espagnols retiraient, par ébullition des diverses parties du

ciste à feuilles de saule et à fleurs blanches, qui croît chez eux, une espèce de labdanum peu estimé, et connu sous le nom de baume noir.

Il est très-probable que les chimistes n'ont jamais analysé d'autre labdanum que la troisième sorte ; les différents résultats qu'ils ont obtenus semblent confirmer cette assertion. En effet, selon Neumann, la partie pure du labdanum contient plus de résine que de gomme, et, suivant Cartheuser, il est composé d'une plus grande quantité de gomme que de résine. L'analyse la plus récente et la plus exacte est celle de M. Pelletier, professeur à l'Ecole de pharmacie de Paris. Voyez sa Thèse sur la nature des gommes-résines, soutenue devant la Faculté des Sciences de Paris, août 1812.

Selon ce chimiste, cent parties de labdanum sont composées :

De gomme retenant du malte de chaux.	3,60
Résine.	0,28
Cire.	4,90
Acide malique	0,60
Sable ferrugineux.	22,00
Huile volatile et perte.	21,70
	400

Le labdanum a été employé plus souvent en parfum que comme médicament. Les Grecs et les Turcs, en l'associant à l'ambre gris et au mastic, en forment des boules qu'ils estiment très-éfficaces contre l'air pestilental. Les parfumeurs composaient autrefois une huile aromatique dont il était la base ; il est toujours un ingrédient de nos pastilles et cloix fumants. Les médecins le prescrivent en topique, comme un excellent résolutif et fortifiant. Administré intérieurement, il agit à la manière des astringents. Le Codex de Paris prescrit d'en extraire une résine par l'alcool, pour la composition de la thériaque céleste. Il entre aussi dans le baume hystérique, les emplâtres stomachals et contre la rupture.

EXCVRSVS II

DE HYPOCISTHIDE.

Ad ea Plinii verba, lib. XXVI, cap. 31:

Hypocisthidis, orobethron quibusdam dicta, malo granato immunituro similis.

Hypocistis, Officin. Υποκιστίς Dioscor. ταρασθ, Arabum. Succus est exsiccatus, niger, nitens, saporis austari. Ex Gallo-Provincia, Gallia Narbonensi, et orientalibus plagiis nobis affertur. Eligatur purus, nitidus, niger, non adustus.

Planta ex qua extrahitur, dicitur hypocistis officin. C. B. P. 465. E variorum cisti generum radicibus veluti surculus erumpit, orobanches forma: caule infima parte quatuor vel quinque lineas, supremā pollicē vel duos pollices crasso, tres quatuorve alto, carnosō, succoso, disruptu facilē, candicante, purpurascente aut sublutei coloris, saporis amari et summe adstringentis, foliolis seu squamis crassis, semipollīcem longis, duas tresve lineas latis, obtuse acuminatis, diversi coloris in diversis speciebus, undique obsoito. Multos gerit in summitate flores congestos cum foliolis aut squamis plurimis similibus crassis intarmistos et circumseptos. Flos mali puniceae cytino similia monopealus est, campanulatus, septem vel octo lineas longus, cuius pars infima pro calyce est, suprema in quinque dividitur segmenta duas lineas longa, subrotunda; quorum medium pistillum occupat duas lineas longum, in globulum desinens striatum, cuius atriae stato corpore dehiscentes tenuissimum pollinem emitunt: sicutque haec pars pistilli staminum et apicum vices gerit. Infima pars paulatim intumescit ad semiunciae crassitatem, et fructum constituit subtrotundum, eiusdem cum flore coloris, mollem, intus veluti radiatum in sex vel octo partes divisum, succo turgidum leoto, glutinoso, lippido, saporis fatui, et seminibus fuetum polveris adiastar tenuissimus. Sphericeo huius fructui striatus pistilli globulus supereminens semper adhaeret. Caulis a cisti radicibus quibus innascitur, facile avellitor; et scrobiculum relinquit in radice levem absque ullo fibrarum vestigio. Cl. Tournefortius in Creta insula observavit hypocistidis species colore diversas, ut videre est in Corollar. Inst; R. H. Sola hypocistis flore leoto odorata erat, et odorem lili convalium referebat; caeruleae species erant inodores.

Ad succum praeparandum, cytinos seu fructus recentes contundunt, et succum elicunt, qui subinde insolator et densator ad extracti solidi consistentiam. Praeter hanc hypocistidis praeparationem nonnulli, tempore Dioscori-

dia, plantae surculos exsiccabant, fractos macerabant, incoquebant, percolabant, et ad extracti conistantiam indurabant.

Hypocistis ex iisdem fere constat principiis ex quibus acacia, et iisdem virtutibus donatur. Potenter adstringit, et ad omnes fluxionum affectus, puta sanguinia refectiones, profluvia muliebria, coeliacos dysentericosque affectus commandatur. Quin si quam partem robore consilium sit, inquit Galenus lib. VII Simpl. Medie, quae videlicet plusculo humore exoleta fuerit, robur et firmitatem illi non imbecilliter addit. Sic sane stomachicis epithematis, hepaticisque commiscetur, et ex viperis confecto antidoto inditur, nimirum quo corpora confirmet ac roboret.

Conf. Geoffraeus, Mater med. tom. II, pag. 720 seq.

EXCURSUS III

DE EVPHORBIO

Ad 22 Plini verba, lib. XXVI, cap. 34:

*Item euphorbium, vel agaricum, drachmis duabus
cum sale modico potum, etc.*

Euphorbium, offic. εὐφόρβιον, Dioscoridis. Est gummi-resina concreta in guttas, vel lacrymas ex pallido flavescentes aut coloris aurei, splendidas, modo rotundas, modo oblongas, ramosas et cavernosas, asporis acerrimi, exurentis, nauseosi, odoris expira. Affertur ex Africæ regionibus a mari remotissimis per Selam urbem, vulgo Salé, in Barbariam; unde in Europam transeverbitur.

Eligitur purum, siccum, pallidum vel flavescentis, et acre, quod levè lingue contactu totem os accendit.

Dioscorides refert Euphorbium tempore Iuba regis detectum fuisse. Plinius vero dicit ab ipso rege Iuba compertum, et nomen sui medici Euphorbi, fratri celeberrimi Antonii Musae, Caesaris Augusti medici, impostum fuisse. Observat tamen Salmasius Tractatu de Homonymis, εὐφόρβης άνδριθη mentionem esse apud auctorem longe quam Iuba est antiquorem. Meleagrum scilicet poëtam sequalem Menippi Cynici, in quodam poëmate graeco inscripto εὐφάντος.

Planta dicitur euphorbium Antiquorum (1) verum, Commel. H. med. Amstel. Frutex est altitudine duorum hominum et amplius, nascens in arenosis; radice crassa, recta in terram descendente, fibras hinc inde emitentes, intus lignosa, cortice exterius fusco, intus candido et lacteo circumvestita. Stipes qui e radice simplex oritur, trigonus vel tetragonus, quasi articulatus seu diversis nodis distinctus, marginibus inter nodos sinuosus, angulosus, et in angulis spinis rigidis, aenatis, rectis, fuscis et nitentibus, blinis munitus, cortice crasso, viridi, fusco constat et pulpa buntida, albiceante

(1) *Euphorbia officinarum*, vel *antiquorum* (*Dodecan. trigyn.* gen. 1190 Pers. *Euphorbiæ*. Liss.). de qua iam saepius nobis dictum est. Ed. P.

lacte turgida absque ullo ligno. In plures ramos expanditur sine frondibus; nisi particulas quasdam sen-appendices, quae in oris solitariae et spinis adstite prodeunt parvae, rotundae, crassae, lacteae, et parvis, crassis, planis, viridibus ac lacteis pediculis innatae, soliorum nomine insignire quis vellet. Flores in oris nascuntur maxime ex singulis cavis per angulos estuberantes seu spinarum ordines intermediis ex parte eorum profundiere terri, ut plurimum simul in uno pediculo parvo, ferme semiunciali, rotundo, viridi, lacteo, crasso, recta exsurgente. Medius flos et maior primo sese expandit, castoris consequentibus priori adnatis, et ex adverso positis, pedicellisque minimis aut nullis fultis. Constant autem calyce monophyllo, ventricos, rugoso, colorato, ore quinquedentato et persistenti, petalis vero quinque, turbinatis, gibbis, crassis, cum dentibus calycis alternis, unguibus margini calycis impositis. Ea eorum medio stamina plura, quinque vel sex bifurcatae, superne ruhae, inordinate assurgent: pistillum simplex breve gerimen gerit subtrotundum, triquetrum, cum stigmatis tribus: floribus produntibus, appendices foliacesse sen folia decidunt. Floribus succedunt fructus seu vastula seminalia, tricoccia, plana, lactea, primum vireat, dein ea parte parum rubentia, saporis adstringentia; in quibus tria semina rotunda, satius cinerea, intus albicans continentur. Saepè in sacca coriacea cum euphorbio buis plantae fragmenta, capsuleae seminales et flores exsiccatæ reperiuntur. Tota planta succo acri, lacteo turget, qui, quacumque parte laesa, copiose ex ea profluit. In Africa, Malaharia et India orientali crescit. Videtur autem illud gummi colligendi modus Malabaribus incognitus.

De medicis plantæ euphorbi viribus Veteres nihil referunt. Malabares, narrantibus Horti Malabarici scriptoribus, ea eius radice addito panillo Assae foetidae emplastrum praeparant, quod ventri puerorum pro lumbricis encandis commode superimponitur. Cortex radicis contritus et sumptus cum aqua alvum solvit. Stipes et rami contriti, et aqua decocti lavant in doloribus podagræ, si pars affecta eius fumo vel vaporí exponantur.

Nulla apud Hippocratem de euphorbi succo mentio est. Galenus et Dioscorides de eius purgandi facultate nihil memorie prodiderunt. Graeci recentiores et Arabes insigneum serum ea toto corpore trahendi virtutem ipsi tribuant. Est autem acerrimum omnia ardentiissimumque hydragogum; adeo ut non sine labore, animi defectu, ac sudore frigido alvum deliciat, et saepè intestina eahulceret. Hinc monet C. Hoffmannus non tutum esse euphorbi usum interiorem, nequidem in visceribus refrigerarijs. Mesues quoque illud tamquam noxiū medicameubum intus exhiberi vetat, nisi prius illi commiscetur medicamentis quae acerrimam eius vim retinendere valeant.

Sic Geoffreus noster, Mater. med. tom. II, pag. 626 sqq. Nunc de Euphorbio Dr. BARBIER disserit, med. Scient. Diction. t. XIII, p. 466 sqq.

L'euphorbe est une substance extracto-résinuse, qui est apportée de l'Égypte en larmes irrégulières, roussâtres en dehors et blanches en dedans. Il y a une autre sorte d'euphorbe en grosses masses; ce dernier est moins pur, il est souvent mélangé avec une matière terreuse.

L'euphorbe se retire de l'*Euphorbia officinarum* et de l'*Euphorbia Antiquorum*; on sait que ces plantes, qui appartiennent à la famille des euphorbiacées ou tithymales, sont remplis d'un suc blanc, qui en découle avec abon-

dance aussitôt que l'on fait la plus petite blessure à l'écorce de ces plantes : or c'est ce suc épaisse à l'air, ou rapproché à l'aide de la chaleur, qui devient euphorbe. Cette substance donne, à l'analyse chimique, de la résine, de l'extraitif et de l'albumine.

L'euphorbe a des qualités sensibles fortement prononcées : si on le mâche, il enflamme la langue et le palais, il cause une impression brûlante qui dure assez long-temps : il irrite aussi vivement la membrane pituitaire, et détermine l'éternuement avec une grande promptitude. Ce sternutatoire est si violent, qu'il deviendrait dangereux pour les personnes phléthoriques, sujettes aux hémorragies, pour celle qui sont menacées de l'apoplexie, qui ont des hernies, etc. Si l'euphorbe est en poudre fine, et que celle-ci se trouve disséminée dans l'air, il peut se propager à de grandes distances, et produire l'effet phormique, avec beaucoup d'intensité, sur tous ceux qui se trouveront dans cette atmosphère.

En contact immédiat avec la peau, l'euphorbe agit à la manière des crustiques ; il détermine une vive irritation ; il attire le sang vers le lieu de son application, y produit de la rougeur, du gonflement, de la douleur, même des petites vésicules ; il fait, en un mot, un effet vésicant : on sait que l'on ajoute la poudre d'euphorbe dans l'empâtage vésicatoire. On tire avantage de l'action irritante de cette substance dans le traitement des affections cutanées des chevaux et des chiens.

Cette excessive activité de l'euphorbe rend très-dangereux son usage intérieur. Cette matière est, à proprement parler, un poison irritant, et son action médicinale n'est qu'un diminutif de son action vénéneuse : elle tend à corroder la surface de l'estomac et des intestins, à causer des lésions profondes et durables dans leurs tissus. On a cependant quelquesfois administré l'euphorbe à la dose de deux à quatre grains : on doit toujours alors le mélanger avec des poudres peu actives et insolubles dans les humeurs gastriques et intestinales, afin que tenant écartées l'une de l'autre les molécules de l'euphorbe, elles préviennent une impression fâcheuse.

Quelques précautions que l'on prenne, l'euphorbe, même à petites doses, détermine encore une irritation violente sur la surface intestinale : il rend très-abondantes l'exhalation et la sécrétion muqueuse qui sont naturelles à cette partie, et donne lieu à des évacuations alvines copieuses et répétées ; souvent son impression sur la surface intérieure des intestins est telle qu'elle fait rendre du sang ; pendant ce temps, des coliques violentes se succèdent ; en un instant, on voit naître tous les symptômes d'une superpurgation dangereuse. Des flux de sang, des inflammations de bas-vantre, des convulsions, etc. ont suivi quelquefois l'emploi de cette substance.

Nous pensons que l'usage de l'euphorbe à l'intérieur doit être proscrit : il présente trop de dangers et des dangers trop graves pour que l'on se permette de se servir de cet agent à titre de purgatif. Nous avons des substances plus douces pour la remplacer, et nous devons faire entrer l'euphorbe seulement dans les moyens épispastiques.

On assure cependant que l'on a donné l'euphorbe avec succès dans quelques hydropisies, comme un purgatif hydragogue : remarquons que dans ces maladies, la sensibilité est souvent affaiblie, et que l'usage des irritants

devient alors moins dangereux : on s'en est aussi servi dans la paralysie pour exciter dans tout le système nerveux un ébranlement salutaire. On y a eu recours dans l'amaurose, quand on voulait attirer les humeurs vers le bas et dégager la tête : dans ce cas, comme dans la léthargie, quelques personnes conseillent l'euphorbe en lavements à la dose de six à huit grains, délayés dans un jaune d'œuf, et mis ensuite dans de l'huile douce.

Ceux qui pulvérisent l'euphorbe éprouvent souvent des coliques violentes, des saignements de nez, erachent même le sang, etc. Il est essentiel de leur faire prendre des précautions pour qu'ils soient à l'abri de l'influence de cette substance.

EXCURSUS IV

DE SCAMMONIO.

Ad ea Plinii verba, lib. XXVI, cap. 38:

*Scammonium quoque dissolutionem stomachi facit,
bilem detrahit, etc.*

Scammonium, scammonia et scammonies, οὐλ. σκαμμώνις, Diiscordis. Succus est concretus, resinosis et gummosus, purgans, apud Veteres et Neotericos maxime usitatus; cuius duo generia in officinis reperiuntur, unus Alepense, alterum Smyrnaeum.

Scammonium Alepense est succus coprelyta, levius, rarus, fungosus, friabilis, e cinereo nigricans, et splendens, dum frangitur; in pulvorem albidum, aut cinereum abiens, quem digitis tractatur; saporis amaricantis cum quada acrimoniam, et odoris virulenti. Ex Alepo affertur, ubi colligitur.

Scammonium Smyrnaeum nigrum est, magis denique ac ponderosum. Smyrna asportatur: illuc vero affertur ex urbe Gallo-Græcise sive Lyciae Conteio nunc Cœti dicta, et ea Iconio nunc Cogni dicto Lycaoniae seu Cappadociae Provinciae, non procul a flexu Tauri montis, ubi ampla huius mercis seges est, ut vir clarissimus et rei botanicae peritisimus D. Sherard, Anglus, qui Smyrnae per 43 annos nationis anglicae consulatum gessit, mihi narravit. Alepense Smyrnæ anteponitur.

Scammonium eligatnr tenerum fractu, et pulvaratu facilissimum, nitens, linguam paucum vehementer urens, quod fractum linguae salivosaе tacit vel humoris aliquius abessebit et lactescet. Reicitur adustum, nigrum, ponderosum, arequulis, lapillis aut aliis heterogeneis refectum.

Planta quae hunc succum profert, dicitur convolvulus syriacus et scammonia syriaca, Moryson. Histor. Oxon. part. II, 12. Ea radice crassa, bryoniae forma, carnosæ, intus albida, foris pulla, fibris quibusdam donata, et lactic succo turgente, viticulas erubet tricubitalis, seu raules tenues, scandentes, et circa vicinas plantas se convolventes. Folia in his alterno ordine disponuntur, convolvuli minoris arvensis foliis simili, triangula, glabres, cum basi sagittata. Ex eorum' alis flores nascentur campaniformes, ea candido purpurascentes, aut flavescentes. Horum pistillum abit in capitulum seu capsulam acumimatam, seminibus foetidam nigricantibus et angulosis. Nascitur in Syria, et solo pingui delectatur circa Alepum.

Doctissimus Tournefortius observat Diocoridem aliter scammoniam plantam describere. Scammonia, inquit, ab una radice ramis emitit trium eubitorum, multis, piogues, et qui non nihil exsudantibus prae se sequunt; foliis hirsutis aut hederaceis, mollioribus tamen, hirsutis et triangulis; flore candido, rotundo, in calathi modum caro, graveolente; radice paelonga, exsudidine cubitali, candida, gravi odoce, succo gravida; Laudat idem Diocorides scammoniam ex Mysia, Asiae-regione delata: impensa, vero Syriacam et Iudeicam, que suo tempore gravis erat; densa, levi farina et lithymalo adulterata. Hanc convolvuli hirsuti speciem Cl. Tournefortius observavit in Mysiae campis inter montem Olympum et Sipyulum, sed etiam circa Smyrnam et in insulis Lesho et Samo, ubi hodierna die succus concretus etiam colligitur scammonio Syriaco longe inferior. Itaque Cl. Tunnelorf, nos inducere videtur, ut credamus scammonium Off. ex plantis, si non diversi generis, diverse saltem speciei originari esse. Syricum nempe a Alepense, ex scammonia folio glabro; Smyrnæum et Discordium, ex scammonia folio hispido: quod tamen non affirmit. Quum tamen hac de re clarissimum D. Sherard. percontareret, reliquit si ipsum quoque circa Smyrnam eundem convolvulum hirsutum observavisse, sed nullum ex illo succum extrahi; tanta copia scammoniam Syriacam vel coconvolvulum glabrum ibi ubique usci, ut solus sufficiat ad scammonium, quo utuntur, praeparandum; nec ad hunc succum extrahendum scammoniam quoicumque in loco natam seligi, sed eam præcipue quea in declivi montis sub Smyrnae castello crescit, expeti, ubi aliquantisper remotâ terrâ radicem detectam incedunt, et vulneri mytilinum conchas apponunt, quibus succus lacteus excipitur, et exsiccatus asservatur. Hoc scammonium in eundem ad incolarum usum reservatur, racissime ad exteros mittitur. Omne scammonium quodd per Smyrnam ad nos venit, ex Contelo et Jeondo, ut jam dixi, assertum; atque mercatores his in locis ex eodem convolvulo glabro calligi asservant.

Diversæ sunt illis, siue legendi rationes a Graecis et ab Arabibus recepsit. Dua Diocorides proponit. 1. Capite exempto, radix in testudinis inversæ speciem cultro excavatur, quo fit ut in caxum confluit succus, qui conchis dampnum excipitur. 2. Alii scribes in terra concamerato sive fodunt, in quas subiectis inglandium foliis profundum succum, siccatumque estrahunt. Quatuor autem a Mesue recensentur, quae, quidam diversum quoque succum exhibent. Primo, quim primum radix, super terram extiterit, pars eius quae terrena supereminet incastra succum gummipum quotidie remittit, qui siccatus servatur. Deinde radix omnino evulsa insiditur, lacque inde profluiens siccatur, vel igne, lento, vel sole; et in ossa quadam formatur et oblongatur colore autem est subalbo vel vario. Postea taleolese radicem tritac expiquuntur, et secundus siccatur, sileisque notatur; est autem hic crassus, niger, gravis. Sunt etiam quæ ex foliis et tantib[us] tritici succum extrahunt, siccati, coguntque; sed hie ex nigra, virescit, estque odoris tetri. Iludie scammonii massæ sigillo notatae non amplius afferuntur.

Scammonia lacryma quæ ex radice incisa sponte illuit, qualis circa Smyrnam in conchis colligitur, licet præstantior sit, racissime vel numquam ad nos venit. Color est pellucido albicante vel flavescente, resinæ vel glutinis tantrini iustar. De tali scammonio pellucido Lobelius et Pena in Adversariis

mentionem facient. Scammonium autem quod nobis hodie asportatur, est in glebas compactum, opacum, et cinereum. Quisnam autem sit illius succinligandi modus plaus ignoramus. Sed verisimile est illas glebas esse ex succis, tum incisione, tum expressione extractio fragmentatas; unde tanta in eadem gleba varietas deprehenditur.

Scammonio, tum Graecis tum Arabibus cognitum fuit, et usitatum. A Mesue habetur tanquam medicamentorum purgantium maximum, adeo ut pectoris omoioe simpliciter pronuntiato per dicoopatav scammonio intelligatur, et ab Oribasio omoium purgantium violentissimum. De illo tam Galenus libro de Simpl. Medicamentis Facultatibus non meminit, licet alibi huius medicamenti usepe mentionem faciat.

Nec de scammoni viribus Neoterici a Veteribus dissentiantur. Nec etiam minus frequens est usus apud eos, ad humores biliosos et pituitosos seu serosos et paribus remotis educendos. Vires eius laudantur in corporibus frigidis et terris, in febris intermitentibus, eruditatibus: magis autem in robustis et aetate consistente; minus in infantibus, insbecilloribus, puerperis, gravidis, febris ardentibus, calidis morbis aut constitutionibus.

Duplici autem ratione cathartis moliri mihi videtur, tum fixis suis partibus anterioribus ventrici et intestinorum membranis irritando, et ad coagulationem sollicitando, tum etiam volatilibus, oleosis particulis scribibus nervos convellendo, siveque omnes viscerum abdominis glandulas paululum capiendo. Ceterum massam sanguineam et lympham viscidam non sequit solvit sicuti mazna, iaspium et caeters hydrogangs; unde tanta seri tenuis et fluidioris copia ab illo non educitur. Haec vero scammonii operatio a Fernelio accurate et eleganter depingitur in Meth. mededpi, lib. V, cap. 9, his verbis: « Bilem tenuem atque citrinam ea universo corpore, simulque aquam citriasm ac serosos humores trahit. Quoniamque vis eius quasi furens et effrenata sit, prompte quidem se citio et e distensionibus vacuat, neque tamen crassitudine ultima humores, seu pituitosos seu biliosos, qui circum praeoccidia se viscera concreverunt et obhaerent, evallit; sed effectum quasi praecipitans et accelerans, eos dum taxat qui tenues sunt at fluxioi apti, humores secum rapit: adque tuhi ex abdomen ut hydrocephalus, tum e venis et summo corpore, ac inde pauca succedit epilatio. »

Varum enim vero quum omnia purgantia medicamenta corpori sint infensa, scammonium ut inter valentiora est valentissimum, sic inter infensa est infestissimum. Rebus medici de eu multi et gravis preferunt incommoda: ex quibus quinque vel sex potissimum vitia illi exprobrauntur, 1. Quid sit medicamentum maxime intidum, et cuius operatio admodum incerta est; quodquidem ab exigua dosi hypercatharsis nonnunquam excitatur, et dosis debita, ac requisita sive per jejunia est ac iordanis. 2. Quid illatus quandoam nordacea gignat insipie adeo stomachum laressentes, ut surmentibus, nauseam componat. 3. Quid vehementi acredine partes inflammet; quo sit ut sitim inexpibilem accendat, et febres exitet, his praecepue qui viscerum obstructionibus et humoribus putrescentibus officiali sunt. 4. Quid eadem acredine sua recludat ora venarum, adeo ut sequuntur evacuationes nimise, hypercatharses dictae. 5. Quid acrimonia abridat intestina, reliqua viscera exbulceret, et dysenteriam aut tenesmum excitet. 6. Quid maligoitate quadam speciali

principibus partibus bellum inferat, at tor, ventriculum, hepar, etc. gravitar laedat.

Haec autem scammonii vitis quibusdam cautionibus emendari possunt: 1. Si tempore opportuno exhibeatu*c*, id est, vel ineunte morbo, si materia turgat et quidem statim ab initio, vel secus quam humores concreti fuerint et fluidi facti. 2. Si dosi congrua sumatur. 3. Si rite fuerit praeparatum.

Prius scammonii corrigendi modus a Galeno, lib. I, da Alimentorum. Facultibus sic refertur. Malii cydonii meditullium et semina excalpebant: deinde ex citatem scammonio implentes, farina ex aqua subacta circumlinebant, assabant, atque ita malum mandendum exhibebant. Nunc vulgo pulps removetur, et scammonium coctum retinetur. Alii pulpam retinent, scammonium removentes. Alii cum Galeno utrinque retinent.

Tandem acquisimum quod de hoc medicamento iudicium vir doctissimus, D. Hecquet, Tractatu de Purgatibus tulit, hie addam; scilicet nullum esse medicamenti genus, quod in medente plus consili*i*, in aegro plus opportunitatis, et in ulroque plus requirat ordinationis et apparatus.

Aproposito Veteris usurpabatur exterius in linimentis et unguentis ad haemias, ad affectus espitis frigidos, ad tumores duros et scierhosos resolvendos, ad iachadiacos dolores, etc. et lana subditum, ad menses movendos. Hodie vir alio usu est quam ad purgationes.

Hsec Geoffeaus, Mat. med. tom. II, pag. 665 seqq. Quoad botanicam, et medicam Rem pertinuit, quae de scammonia scripsit nostra Dr. MERAT, hoc in loco operae visum fuit excarpare, ex Scient. med. Diction. tom. L, pag. 50 seqq.

La scammonée, scamonia, scammonia, scammonium, Pharis est un suc coquardé gommeux-résineux purgatif, provenant du *Convolvulus Scammonia* Linn. qui croît dans le Levant. Ces noms dérivent évidemment du mot arabe *sachmounia*, dont les anciens Grecs ont fait *σαχμονία*: scammonée n'en est que la traduction.

Lorsque nous disons que le liseron scammonnée fournit cette substance, nous ne prétendons pas affirmer que lui seul procure celle du commerce. Il paraît seulement que c'est cette plante qui en donne en plus grande quantité, et celle de la qualité généralement préférée; mais il est également avéré que plusieurs autres végétaux du même genre *Convolvulus*, qui comme on sait, renferme d'autres espèces purgatives, abomme le jalap, *Convolvulus Jalapa* Linn. le turbith, *Convolvulus Turpethum* Linn.; la soldanelle, *Convolvulus Soldanella* Linn.; etc. ou de familles voisines, donnent un suc purgatif qu'on a désigné du nom de scammonée. Ainsi Silthorpe, qui a voyagé dans les pays où se récolte cette gomme-résine, affirme positivement qu'on en retire de plusieurs végétaux différents. La scammonée de Smyrne paraît provenir du *Perriploca Secundone* Linn. qui croît en Egypte, et dont M. R. Brown a fait son genre *Secundone*; le *Cynanchum monspeliacum* Linn. donne un suc purgatif qu'on désigne par le nom de scammonée de Montpellier. Tout suc concret purgatif est devenu pour les marchands et les habitants de l'Orient une espèce de scammonée, comme en Amérique toutes les écorces agères sont des quinquina, toutes les racines vomitives des ipécauanhas; toutes celles sudorifiques des salspareilles, etc. La plupart des noms de médicaments ne sont

guère que des épithètes collectives employées pour désigner des substances plus ou moins analogues, et que la cupidité commerciale veut faire croire identiques.

Le *Convolvulus Scammonea* Linn. a la racine vivace, fort grosse, et longue parfois de plusieurs pieds, fusiforme, blanche en dedans, pourvue d'une écorce ligneuse, et dont l'intérieur contient un suc propre lactescens, qui, desséché à l'air, fournit la scammonée; les tiges sont grêles, cylindriques, un peu vénues, grimpantes, à peu près semblables à celles de notre petit liseron d'Europe, *Convolvulus arvensis* Linn. longues de deux à trois pieds; les feuilles sont alternes, glabres, pétiolées, triangulaires, aiguës, et ont leurs angles postérieurs divergents munis à leur côté intérieur d'une petite dent; les fleurs sont pourvues d'un petit calice à cinq divisions, et d'une corolle campaniforme, à limbe entier, circulaire, plissé; elle est blanche, avec des bandes roses qui se volent à l'extérieur et à l'intérieur; ces fleurs sont au nombre de deux ou trois sur chaque péduncule, et chaque pédicelle particulier est accompagné de deux petites bractées courtes. Le fruit est une capsule à deux loges, et deux semences dans chaque. Cette plante, de la famille des liserons et de la pentandrie monogyne, est figurée dans Gaspard Bauhin (*Hist. plant.* t. II, p. 463); dans Regnault (*Botanique*); dans Russel (*Med. obs. and inquir.* t. I, p. 42).

Pour obtenir le suc de ce végétal, on fait des incisions à la partie supérieure de la racine, jenviron deux pouces de terre, ou même on en fait la section vers le commencement du mois de juin; on place au-dessous, soit des coquilles, soit des feuilles ou tout autre objet susceptible de le recevoir; au bout de douze heures, on les retire et on réunit les produits qui ne se montent qu'à quelques drapins pour chaque racine, dans un vase commun; pour les faire dessécher au soleil. Cette scammonée est la plus pure; au rapport de Messué, on en retire aussi par expression, en arrachant les racines et les soumettant à la presse pour en extraire le suc, qu'on évapore en extrait solide; il paraît même qu'on tire le suc des feuilles et des tiges pour le réduire de même en extrait, ce qui ne peut fournir qu'un médicament bien inférieur; car le suc propre est ici mélangé avec tous les autres sucs de la plante, et la scammonée n'y est plus que dans des proportions peu considérables. C'est surtout la scammonée par extraction que nous avons dans le commerce; celle qui résulte de l'incision des racines, et qui forme des espèces de larmes par sa dessication, vient rarement en Europe, parce qu'étant estimée plus pure et de meilleure qualité, on la conserve presque totalement dans le pays. D'après le rapport des voyageurs, à Alep, à Smyrne, on recueille une certaine quantité de cette scammonée en larmes; mais celle en masse vient de l'intérieur des terres, et même des provinces éloignées.

On voit dans le commerce deux espèces de scammonée: l'une, reconnue pour supérieure en qualité, est désignée sous le nom de *scammonée d'Alep*; elle est en morceaux gris plus ou moins volumineux, faciles à rompre, assez semblables à l'extérieure à l'ambre gris; sa cassure est matte, d'une teinte un peu plus foncée, parsemée de petits points blancs, et un peu poreuse; elle est sans odeur, et présente une saveur un peu pâmeâtre, sans amerume décidée; sa surface s'égrise un peu à l'air, et se couvre d'une espèce de cendre

légère. L'autre est en morceaux noirâtres, plus lourds, plus compactes, et mêlées de beaucoup de corps étrangers; on la connaît sous le nom de Scammonée de Smyrne, parce qu'on la recueille aux environs de cette ville, quoique la plus grande quantité provienne du commerce qu'elle fait avec la Grèce, la Lycaonie, la Cappadoce, etc.

On faisait ces gommes-résines dans le commerce avec plusieurs autres substances; nous parler des sucs d'autres Jizerons qu'on y mélè, on y ajoute, comme nous l'avons dit, le suc du *Cynanchum monspeliacum* Linn. qui a une odeur plus forte, et qui est plus noir, mais qui pousse moins; on y mélè encore d'autres sucs laetescents, même ceux de quelques euphorbes, d'apaisins, la farine d'orobé; j'ai observé dans celle d'Alep des poils d'animaux, etc. Dans tous les cas, on doit rejeter celle qui est brûlée, pesante, remplie de grains de sable, de petites pierres, etc.

MM. Bouillon-Lagrange et Vogel ont examiné et comparé ensemble ces deux espèces de scammonée, et donné leur analyse chimique. Nous ne pouvons mieux faire que de transcrire ici le résultat de leur travail sur ces deux substances.

La scammonée d'Alep, suivant ces chimistes, est légère, de couleur grise, cendrée, brillante, et transparente dans la cassure,

Celle de Smyrne, inférieure en qualité, est compacte, pesante, plus foncée en couleur, plus difficile à pulvériser.

La scammonée d'Alep se fond facilement sur une plaque de fer échauffée; si on augmente la chaleur, elle exhale des vapeurs nauséabondes; elle est peu soluble dans l'eau, et se dissout facilement dans l'alcool, en lui communiquant une couleur jaune-brunâtre; elle est soluble; même à froid; dans l'eau chargée de potasse pure; la liqueur prend alors une couleur jaune; à chaud, cette même liqueur devient brune.

La scammonée de Smyrne se fond moins complètement que la précédente; au lieu de se prendre en masse dans l'eau bouillante, comme le fait celle-ci, elle devient grumeleuse; l'eau se colore en jaune, et n'est ni acide, ni alcaline; quoiqu'elle contienne moins de résine, elle fournit par l'alcool une teinture plus colorée.

MM. Bouillon-Lagrange et Vogel concluent des expériences qui ont donné lieu à leur travail, que cent parties de scammonée d'Alep sont composées de:

Résine	60
Gomme	3
Extrait	2
Débris de végétaux, matière terreuse	36
	100

Que celle de Smyrne contient: résine 29, gomme 8, extrait 5, débris de végétaux, matière terreuse, 58.

Cependant ces chimistes remarquent avec raison que, dans l'usage médical, les essais n'ont pas fait remarquer des différences aussi notables que le supposeraient ces résultats de l'analyse.

MM. Bouillon-Lagrange et Vogel considèrent la scammonée comme une gomme-résine mêlée d'un peu d'extraordinaire, qui contient beaucoup plus de résine et moins de gomme que les autres gommes-résines connues; mais elle

en contenant assez, disent-ils, pour former avec l'eau un liquide laiteux. Cette substance rougit la teinture de tournesol : propriété qui n'indique point nécessairement la présence d'un acide d'après ces auteurs, mais qu'ils croient plutôt être un caractère des résines, puisqu'ils l'ont observée sur plusieurs autres, comme sur la sandarine, le mastic, l'oliban, etc. (*Bull. de pharm.* tom. I, pag. 421,).

Il entre au France cinq à six cents livres de scammonde par an; c'est par le port de Marseille, comme tout ce qui vient du Levant, que nous arrivé cette substance.

Les médecins de la plus haute antiquité ont connu la scammonée; on en trouva l'indication dans les écrits d'Hippocrate et de Galien, dans les auteurs arabes, et dans tous ceux de ces deux écoles. Cela n'a rien qui doive étonner, puisque cette substance était pour eux un produit indigène. Ils parlaient l'avoir employée contre les maladies avec douleur, appliquée en topique ; mais c'est surtout comme d'un purgatif intense, qu'ils en ont fait usage. Parmi tout, elle n'a plus que est emploi, et ne figure plus dans notre thérapeutique que parmi les drastiques les plus énergiques.

Mesué, dit Geoffroy, la regardait comme le plus fort des purgatifs, de sorte qu'en désignant simplement le purgatif, on entendait la scammonée. Oribe en avait une opinion semblable. Dans un temps où l'humorisme régnait souverainement, on ne se contentait pas de la regarder seulement comme purgative, on lui attribuait la propriété d'évacuer la bile ténue et citrine (*Fernel; De method. curandi*), les liquides pituitaires, sérums, etc., répandus dans les diverses parties du corps; la raison et les progrès de la physiologie pathologique ont fait justice de ces opinions marannées. Pour les modernes, la scammonée, n'est plus qu'un purgatif doué d'une grande énergie, et dont l'action doit être dirigée avec prudence et discernement. Aucun médicament n'exige davantage d'être employé sagelement, d'après Hecquet (*De purgantibus*).

L'activité de la scammonée, et en général celle des résines presque pures, comme est cette substance, nécessite effectivement qu'on ne l'emploie qu'à des doses modérées, et, dans des cas où il y a absence de toute irritation des voies digestives, et, à plus forte raison, de l'inflammation de ces mêmes parties, ou même de toute autre région du corps. Où doit même s'en servir de préférence dans les cas où la sensibilité est en partie émoussée, obtuse, et où l'économie a besoin d'être fortement excitée, d'être vivement remuée, etc. Il ne faut jamais prescrire la scammonée dans les affections fébriles, dans les phlegmasies, les maladies éruptives, etc. On peut la conseiller, au contraire, aux sujets robustes, aux tempéraments mous, lymphatiques, dans la paralysie, les maladies nerveuses, dans les manies, les hydropisies, les maladies chroniques de la peau. Hoffmann l'appella le poison des coliques, pour montrer combien on doit s'abstenir d'en donner dans ces affections.

La qualité hydragogue de la scammonée est surtout une des plus marquées. Dans les maladies de ce genre, comme dans la leucophlegmacie, elle évacue les eaux, parfois, avec une facilité miraculeuse, mais on sait que, le plus ordinairement, le dégonflement qui en est le résultat n'est pas de lon-

gue dorée, et que la sérosité réparait bientôt, par suite du trouble circulatoire causé par la lésion organique, dont l'épanchement n'est que le résultat.

Lorsque la scammonée est administrée à trop grande dose, elle produit cette irritation violente, mais passagère, des voies digestives, connue sous le nom de *superpurgation*, et dont les symptômes sont, de la douleur, de la nausée, de la fièvre, des selles abondantes, etc. Ces accidents, qui durent vingt-quatre ou quarante-huit heures, et plus parfois, ne cessent que par l'emploi des calmants et des adoucissants les plus marqués. On a même vu la scammonée produire une inflammation plus manifeste encore, des voies digestives, et même les ulcérer, s'il faut en croire quelques auteurs; ce qui ne pourrait avoir lieu, suivant nous, que par un usage excessif et réitéré. On a même prétendu que la scammonée avait une vertu délétère particulière. M. Oubla, pour s'assurer des qualités nuisibles de cette substance, en a fait avaler jusqu'à quatre gros à des chiens, et il n'en est résulté que des déjections abondantes (*Traité des poisons*, t. I. première partie, p. 96). Cette expérience doit, jusqu'à un certain point, rassurer les médecins sur les dangers qui résulteraient de l'usage de cette gomme-résine.

Un autre inconvénient reproché à la scammonée, c'est d'être un purgatif infidèle, qui, à la même dose, produit tantôt des purgations nombreuses, tantôt n'en cause pas une seule. Cette inégalité dans les effets de ce purgatif est réelle et conforme à l'expérience; mais elle peut tenir à ce qu'on aura employé parfois de la scammonée d'Alep, et, d'autres fois, celle de Smyrne, qui, comme nous le voyons d'après son analyse, est moitié moins résineuse, et par conséquent moitié moins purgative; elle peut tenir aussi à la différence de l'état des voies gastriques; si l'estomac ou les intestins, dit Geoffroy (*Mat. med.*, t. IV, p. 285); sont enduits de mucoïtés, la scammonée ne produit aucun effet; au contraire, lorsque la membrane des intestins est libre de tout enduit, elle irrite ces organes, purge, et peut causer des superpurgations, etc. Bien d'autres circonstances encore peuvent contribuer à ce défaut de qualité dans l'action de cette substance.

Les qualités actives de la scammonée, exagérées par les Anciens, leur ont fait chercher des procédés propres à adoucir ce médicament, au moyen de différentes préparations ou de mélanges connus sous le nom de *diagrède*, *damphodis*, qui était le nom donné à la scammonée par Alexandre de Tralles; Galien prescrivait, dans cette intention, la coction¹ de cette substance dans un coing dont on ôtait la pulpe, et qu'on entourait estérilement d'une pâte avant de le mettre au feu. On donnait à manger le coing au malade; mais les Modernes faisaient prendre la scammonée retirée du coing et cuite de cette manière; c'est là le *diagrède de coing* ou *cyclonisé*; ils ont encore prétendu corriger les qualités malignes de la scammonée, en en mêlant avec l'extrait de réglisse, et les desséchant ensemble; ce qui forme le *diagrède de réglisse*, ou *glycyrrhise*, ou bien en exposant de la scammonée en poudre à la vapeur du soufre en combustion, jusqu'à ce qu'elle paraisse se foudre, ce qui fournit le *diagrède soufré*. Quand on prescrit le diagrède dans une formule, sans spécifier quelle espèce, c'est toujours la première de ces préparations qu'on donne. On substitue quelquefois

ce nom à celui de scammonée pour démuter les malades : on ne fait plus guère, d'ailleurs, aucune de ces préparations dans les officines.

La dose de cette substance ; sur laquelle les Anciens n'étaient pas d'accord, est assez fixe pour nous. On la donne généralement depuis six jusqu'à douze grains, pour les enfants et les personnes délicates ; on en donne le double aux adultes. On voit, par l'expérience rapportée de M. Orfila, qu'on pourrait aller plus loin sans inconvenient. Jamais on ne donne la scammonée en nature ; toujours on l'éteint avec de la gomme, de la poudre de réglisse ou du sucre, moins pour l'adoucir que pour lui faire présenter plus de volume et pour qu'elle puisse agir sur une surface plus étendue de l'estomac ; c'est en pilules qu'on la donne souvent, bien que cette préparation ne soit pas la plus convenable, puisqu'elle a le même inconvenient de n'agir que sur une surface bornée ; c'est en émulsion dans trois ou quatre onces de boch ou d'une potion édulcorée, et où elle est suspendue par du macillage dans le liquide, qu'on la conseille le plus fréquemment. Donnée ainsi, elle a l'avantage d'offrir un purgatif agréable, facile à prendre, et qui plait infinité plus que les infusions amères et nauséabondes de séné, les solutions salines, etc. etc. C'est là le motif le plus fréquent qui fait user de la scammonée chez les hommes délicats, les femmes et les enfants. Lorsqu'on s'en sert comme drastique, on prend moins de précaution pour envelopper cette gomme-résine, et on est loin de chercher à l'adoucir. On doit aussi en augmenter la dose, et on peut la porter à trente et quarante grains, sans aucun inconvenient, suspendue dans un liquide quelconque ou en pilules.

On a préparé une teinture de scammonée connue sous le nom de matière de scammonée. Ce médicament, qui offre la résine à l'état de poudre, et dont l'action devrait être toujours égale et plus intense, est cependant moins puissant, d'après la remarque de Geoffroy ; ce qui prouve qu'il faut toujours consulter l'expérience avant de prononcer sur les vertus des médicaments.

La scammonée entre dans la fameuse poudre de tribus, nommée aussi de Maravie et Cornachine ; ce dernier nom vient de Marc Cornachini, professeur de médecine dans le collège de Pise (elle est composée de grigrède soufré, d'antimoïde diaphorétique et de crème de tartre, de chaque partie égale), que l'on prescrit contre les convulsions des enfants, depuis six grains jusqu'à neuf ou dix pour ceux à la mamelle, et depuis un scrupule jusqu'à un demi-gros pour les adultes, dans différentes maladies nerveuses. Son usage est à peu près nul aujourd'hui. La scammonée entre dans la poudre purgative d'Helvetius, dans les pilules coquées, sine quibus, merveilleuses, hydragogues de Bontius, dans les électuaires diaphénix, Haneck, caryocastin, mésentérique, diacarthame, dans l'extractum panachymagogue de Croilius, etc.

Nos liseros indigènes présentent une succédanée facile à se procurer, mais d'une vertu plus faible, à la scammonée, d'après les expériences de plusieurs médecins ; Haller prétend même que l'extrait du grand liseron, *Convolvulus sepium* Linn. égale en propriété pareille dose de scammonée. MM. Coste et Willemet (*Matière médicale indigène*, p. 49) affirment que vingt à trente grains de ce même extrait peuvent remplacer la dose ordinaire de scammonée, comme ils s'en sont assurés sur quatre individus hy-

dropiques. M. Bodard (*Matière médicale comparée*) dit que ce purgatif a l'avantage de ne pas produire sur les intestins une irritation aussi forte que la scammonée, quoique son effet ne soit pas moins certain. Le lierçon à feuille de guimauve, *Convolvulus altheoides* Cav. espèce indigène de nos provinces du Midi, remplace très-bien le jalap, et sans doute la scammonée, d'après M. Loiseleur-Deslongchamps (*Manuel des plantes utiles*), qui l'a donné en tincture alcoolique, chez des enfants, depuis quatre jusqu'à dix gros. Boerrhave assure que le suc laiteux du persil des marais, *Selinum palustre* Linn. a la vertu purgative de la scammonée, et peut lui être substitué.

C. PLINII SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE

LIBER XXVII.

I.

(1.) Crescit profecto apud me certe tractatu ipso admiratio antiquitatis; quantoque maior copia herbarum dicenda restat, tanto magis adorare prisco rum in inveniendo curam, in tradendo benignitatem subit. Nec dubie superata- hoc modo posset videri etiam rerum naturae ipsius munificentia, si humani operis esset inventio. Nunc vero deorum fuisse eam apparet, aut certe divinum, etiam quum homo inveniret; eamdemque omnium parentem et genuisse haec, et ostendisse, nullo vitae miraculo maiore, si verum fateri volumus. Scythicam herbam a Maeotis palubribus, et euphorbiam e monte Atlante ultraque Herculis columnas: et ipso rerum naturae defectu, parte alia britannicam ex Oceani insulis extra terras positis,

I. Scythicam herbam a Maeotis,
etc. Scythica herba nobis est *Glycyrrhiza glabra*, vel *Gl. asperima*: eu-
phorbia, eodem nomine *E. officina-
rum*: britannica, *Ramex aquaticus*:
sethiopis, *Salvia argentea*; de quibus

locis suis diximus. Gronov. et alii auctile Hard. *Maeotidis*; et pauci supra
divinam, ut ei ipse Brat. non, divinum.
Es. P.

Naturae defectu. Et ubi ipsa rerum
natura deficit. Haro.

itemque aethiopidem ab exusto sideribus axe; alias praeterea aliunde ultiro citroque humanae saluti in toto orbe portari, immensa romanae pacis maiestate, non homines modo diversis inter se terris gentibusque, verum etiam montes et excedentia in nubes iuga, partusque eorum et herbas quoque invicem ostentante. Aeternum, quæso; deorum sit munus istud. Adeo Romanos, velut alteram lucem, dedit rebus humanis videntur.

II. (ii.) Sed antiquorum curam diligentiamque quis possit satis venerari, quum constet omnium venenorum oxyssimum esse aconitum: et tactis quoque genitalibus feminini sexus animalium, eodem die inferre mortem? Hoc fuit venenum, quo interemptas dormientes a Calpurnio Bestia uxores M. Caecilius accusator obiecit. Hinc illa atrox peroratio eius in digi-

II. *Aconitum.* In insula Cœ Menander scribit lego sanctum fuisse, ne turpiter viverent, qui bene vivere non possent: nempe, ut effecti capillaresque senes aconite vitam finirent, ne reliquias alimento defecset. Rhod. lib. XVIII, c. 26. Dialec.

Et tactis. Hoc ante iam attigit XXV, 75. Appellationis θηλυπόνοι causa haec est, ut mox dicetur. Tradit hoc idem Theophrast. Hist. IX, 19. Hard. — Θηλυπόνος, vel θηλυπότος Theophr. I. c. habet folia cyclamnoi similia; cauda scorpionem resort. Nobis *Dioscoricum scorpioides* (*Syngenes. superfl. gen.* 1862 Peters. *Corinbyf. Juss.*), affine *D. Pardalianchi*, de quo iam disimus. Cf. Column. Eeplatas. II, 18, pag. 36. Eo p.

Genitalibus feminini sexus. Vel alius corporis partibus accipiendo veneno appertunus. Cie. pro Scaur. *Liberius* patronum non occidit, sed duobus di-

gitulis glandem oblevit. Rhod. XXIII, c. 43. Praesertim autem mulierum genitalibus eo tactis quam menses fluent, insert mortem. Nam gladio eius succo tincto, e corpore si sanguis elicitur, lethale vulnus est. Dal.

Dormientes. Habent hanc vocem ebdd. Regg. 4, 2. A cacteris plenisque abest. Hard.

Calpurnio Bestia. Socius hic fuit coniunctionis Catilinase. Meminit ejus Sallustius. Hard.

M. Caecilius. M. Caecilius Rufus orator, a Plinio iam memoratus. VII, 50. Hard.

Hinc illa atrox peror. eius in digitis eas mortuas (sic prius). Cogitabam: Hinc illa atrox peroratio eius in digestum maritum. Fabulæ narravere e spumis Cerberi oculis, extrahente ab inferis Hercule, ideoque apud Herculem ponticam, ubi monstratur is ad iuferos aditus, gigni. Digitum mari-

tum. Ortum fabulae narravere, e spumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule, ideoque apud Heraclaeam ponticam, ubi monstratur is ad inferos aditus; gigni. Hoc quoque tamen in usus, humanae salutis vertere; scorpionum ictibus adversari, experiendo datum in vino calido. Ea est natura ut hominem occidat, nisi invenerit quod in homine perimat. Cum eo solo colluctatur, velut pari intus invento. Sola haec

aut dissere Plinius, et Caecilius, maritatis officii iocique specie parricidam. De hac voce lectissima concessit Helenius ad Claudianum et Ovidium. Nam illud ortum (quamvis id quoque de siderint, qui natum tradidere aut narrare natum sublegerunt) plane supervacuum est, quem rō gigui at rō e spumis Cerberi et rō apud Heraclaeam ponticam respondeat: quae non est auferenda Plioio suavitatis. Quod si cui primo aspectu videatur prius illud poscere genuum esse, meminerit Livii lib. I: *Silvus deinde regnat, easu quodam in silvis natus;* is Aeneam *Silvium* crebat. Iuvat præpositio *e*, quam sanciuit Chifflet. Vossianusque et primæ editiones, amataam illi verbo. Gs.

In digitum. In eam Calpurnii digitum, quo uxorū suarum rō nōdū tetigerat, et sic intemerata. Hęc sincerissimum est, quam representamus, scriptura Reg. cod. 2, et Chiff. et eius quem Pintiaous vidit, totidem plane verbis apicibusque. In libris vulgaribus, *peroratio eius in digito mortuas. Fabulam*, etc. Reg. 4, *in dīgitū mortuam fabulam.* Salmas. in Solio. pag. 886 et 888, sic exegitabat: *peroratio eius.* *En digitum!* Ultrum igitur ab oratore demonstrari tum volehat digitum, quem haec diceret, summine, aū rei? Quo vero gestu motuque dexteræ rel

digitum potius quam integrum manum signaret? Gronov. subtilius aliquanto quam verius, *peroratio eius in dīgitū mortuam. Fabulam*, etc. ut digitus maritus a Plinio appellaretur, maritatis officii iocique specie parricidis. Pudet his spuriis chartam loquinar. E digitis interim eum, qui medius est, *impudicum* alii, cum Martiale: cum Persio alii *infame* vocant: ut eum qui ei proximus est a pollici, salutarem. Pollux lib. II, xix, 27, 29, cinaedum. HARD.

Ortum, etc. Nempe venenum. Hanc fabulam et Dion, Perieg. refert in Deser. orb. vs. 788, et Nicander in Alexiph. statim Iustio. Naso. — *E spuma Sic Chifflet, e spuma* Gronov. et alii ante Hard. Ed. P.

Ad inferos aditus. Plin. VI, 1: *Portus acone, reperio aconeo dirus specus Acherusia;* Endius metallicæ os, opinor: quam Cerberus non alias fuisse videatur, quam subterraneus locus, ubi triplex metallum, ex quo pecunia conficitur: uti ex Homeris Odyssea conficiamus. HARD.

In usus humanae salutes vertere. Lycoctoni duo genera, non pardaliam. DAL.

Nisi invenerit quod in homine perimat. Mallem legeres ordine permutato: *Nisi invenerit in hospine quod perimat.* PIST,

pugna est, quum venenum in visceribus reperit; mirumque, existalia per se ambo quum sint, duo venena in homine commoriuntur, ut homo supersit. Immo vero etiam ferarum remedia antiqui prodiderunt, demonstrando quomodo venenata quoque ipsa sanarentur. Tropescunt scorpiones aconiti tactu, stupentque pallentes, et vinci se confitentur. Auxiliatur his elleborum album, tactu resolvente; ceditque aconitum duobus malis, suo et omnium. Quae si quis ullo forte ab homine excogitari potuisse credit, ingrate deorum munera intelligit. Tangunt carnes aconito, necantque gustatum earum pantheras: nisi hoc fieret, repleturas illos situs. Ob id quidam pardalianches appellavere. At illas statim liberari morte, excrementorum hominis gustu, demonstratum. Quod certe casu repertum quis dubitet? et quoties fiat etiam nunc ut novum nasci? quoniam feris ratio et

Tropescunt scorpiones, etc. Et hoc superiorius, indicatum l. XXV, cap. 75. Adnotavit etiam Dioscorid. IV, 77. HARD.

Auxiliatur his elleborum album. De Verastro albo conf. que supra diximus lib. XXV, c. 26, 23 et 75, En. P.

Duobus Elleboro et scorpioni est enim elleborum aconiti peculiare malum: scorpio, commune omnium. HARD.

Quod si quis illa (sic prius). Ex codi: legend: *Quod si quis ullo forte ab homine excogitari, etc.* Geos.

Carnes aconito. Immo vero tritum aconitum cum cerne tusa miscent, iure globulos formantes, quos devrundos feris abhiciunt; evrundos xerxist, inquit Diosc. Dat. — *Tangunt.* Transcripsit haec Solinus a Plinio, c. xxi, p. 37 sq. Refert quoque Diosc. IV, 77 HARD.

Repleturas illos situs. Illas regiones. HARD.

Pardalianches. Sollia. loc. cit. Nicand: in Alexiph. p. 134, iisdem fere verbis. Παρδαλίτηχος; igitur αὐτὸς παρδαλίτηχος, quod pantheras enecet, aconitum appellavere. HARD.

Statim liberari morte. Sollia. loc. cit. Vide quae in eam rem diximus lib. VIII, 41. HARD.

Quoniam feris ratio et usus inter se tradit non possit. Quoniam feris rationem, et usum earum rerum, quas agunt, tredecim in vicem aliae aliae non possunt. Ille homini illi velimenter succenseo, qui capitii tertio quod sequitur, hunc titulum vellut argumentum praesizerat: *Quod omnia in rerum conditor sit deus:* quoniam Plinius hoc Iose, et passim, agnoscat; non aliud agnoscat deum, praeier netum rerum. HARD.

usus inter se tradi non possit. (m.) Hic ergo casus, hic est ille, qui plurima in vita invenit deus. Hoc habet nomen, per quem intelligitur eadem et parentes rerum omnium, et magistra naturae, utraque conjectura pari, sive ista quotidie feras invenire; sive semper scire iudicemus: pudendumque rursus, omnia animalia, quae sint salutaria ipsis, nosse, praeter hominem. Sed maiores oculorum quoque medicamentis aconitum misceri saluberrime promulgaveremus: aperta professione, malum quidem nullum esse sine aliquo bono. Fas ergo nobis erit, qui nulla diximus venena, monstrare quale sit aconitum, vel deprehendendi gratia. Folia habet cyclamini aut cucumeris, non plura quatuor, ab radice leniter hirsuta. Radicem modicam cam-

Oculorum quoque medicamentis misceri, Dioscorid. IV, 77, de aconito: Μέγαται δέ καὶ ὄφελομάκις ἀνθύσοις ὑπάρχει. *Miscetur et oculorum medicamentis doloris levandi vi praeditis*. HARO.

Folia. Totidem notia ac verbis delineantur a Dioscorid. loc. cit. et auctore libri de Simpl. med. ad Patern. Opp. Galeni tom. XIII, pag. 945. Pinguitur a Dodoneo, pag. 434. Gallia, aconit. Genera amplius sedecim ab eodem picta vidimus in horto Regio. II. — *Folia habet cyclamini, etc.* Doronicon scorpioides, aut Pardalanthus, describitur Theophr. Hist. IX, 19. Conf. cap. 1, not. 2. *Aconitum Napolitanum* (Polyand. trigyn. gen. 1328 Pers. Ramunculac. Juss.). Dioscoridi IV, 77; Nicod. Alexipharm. 431; Virgilio quoque, Georg. II, 252; *Aconitum Lycostomum* Dioscorid. c. 78; *Aconitum Cammarum* Hippocrat. de Morb. 446. Omnes eas species Nostrae miscet, et uno aconiti genetico nomine confundit. Cf. Spreng. Histor.

Rei herb. I, 43, 102, 130, 177. Ed. P.

Leniter hirsuta. Subaspera, ὑπεραχία. Plinius legique videtur, ὑπεραχία. DAL. — *Leniter. Tenui latugini pubescens*: quod et nos trascendo novimus. HARO.

Cammaro similem. Idem censet et Galenus in linguis. Verum si ita esset, καμμάρον legendum fuerit et non καμπάρον. Ego potius καμμάρον dicatum puto; quasi καμπάρον, ut ei apud Homerum perniciosum. DAL. — *Radicos cammaro similem*. Scorpioni caudae, πίτα σφράξιον εὐραῖ, dicit Dioscor. loc. cit. Plinius magia caute, a rē potius nota, cammaro scilicet, sive cancro, potius quam a scorpione ignota, similitudinem traxit. HARO.

Quare cammaron appellavere, Galenus unus occurrit, et Eriotiana quā καμμάρον vocatur: caeteri καμπάρον dicunt. Diosc. IV, 77: Αρίτου, οἱ δὲ παρδαληγάρι, οἱ δὲ καμπάρον, οἱ δὲ θαλαγήνες, οἱ δὲ μυκότροπον, οἱ δὲ θαρροτέροιν. Nicand. in Alexiph. p.

maro similem marino. Quare. quidam cammaron appellavere, alii thelyphonon, ex qua diximus causa. Radix incurvatur paulum scorpionum modo, quare et scorpion aliqui appellavere. Nec defuere, qui myoconon appellare malent, quoniam procul et e longinquo odore mures necat. Nascitur in nudis cauitibus, quas aconas nominant: et ideo aconitum aliqui dixerunt, nullo iuxta, ne pulvere quidem nutritient. Hanc aliqui rationem nominis attulere. Alii quoniam vis eadem in morte esset, quae cotibus ad ferri aciem deterendam, statimque admota velocitas sentiretur.

III. (iv.) Aethiops folia habet phlomo similia, ma-

131: Πολλάκι θελυρόντων καὶ κέρδη-
πον. Κάρπους, γυμνικατάμορφους, μόρ-
τιστηρίου: vel, ut sit Schol. Nicand. p.
53, κακῷ μόρῳ ἀναιροῦν. At Galen.
in Expl. voc. Hipp. pag. 92, tom. II:
Κάρπους, τὸ τα τῷ σμικρῷ περιόδῳ
ἔτικτος ζῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ πρὸς τούτο
τῶν βίκην ἐμούστατο; τὸ ἀκόνετον. Ero-
tissus in Onom. voc. Hipp. tom. II
Opp. Galeni, pag. 422: Διοσκορίδης...
γρεῖ τι ἀκόνετον περιθετικόν τούτο τοιού
κάρπους, ὃς θελυρόντων, Ήραν.

Ex qua diximus causa. Paulo ante,
quod tactis genitalibus feminini sexus
animalium, eodem die inférat mor-
tem. HABN.

Radix incurvatur, Diosc. et Galen.
prosimus citati. HABN.

Nec defuere, qui myoconon, etc.
Diosc. et Nicand. II. cc. H.

In nudis cauitibus, etc. Theophrast.
Hist. lib. IX, cap. 46, ab Aeonis vico
Peryandinorum, ubi plurimum nasci-
tur, nomen id impositum pulst, κό-
νις, pulvis; ἀκόνετο, saxa ne pulvere
quidem tecta, ἀκόνετο, cautes. Dic.
— Quas aconas nominant. Nicand. lib.
Alexiph. p. 131: Εγ δ' ἀκόνετος Θε-
λητον ἀκόνετον ἀσβετάστην ἔργυντος.

PLIN. N. II. Tom. VII

Hoc est, Gorraeo interprete, duris
in cauitibus, altos Per montes nascun-
tur, et hinc aconita vocamus. Nicandrum
sequitur Ovid. Metam. VII,
v. 419. Aconitum illi dici volueret,
quod in locis nasceretur, quae ne
pulverem quidem nutritae plantae
appedarentur. Ακόνετον Graeci di-
cant, quod sine pulvere est. Hesychius:
Ακόνετο... χαρπίς ακόνετος. Alii
dno τῶν ἀκόνετων deducunt, quae ver-
cautes sonant. Alii, ut Theopompus
Chius, lib. XXXVIII Historiae sua-
spud Athen. III, pag. 85, ab Aco-
nia, qui locus est Heraclese ponticas
proximus, ἐν τοῖς Ακόνετοις καλουμέ-
νοι, ὅντε περὶ τὴν Πραξιλεαν. Disal-
mus de eo id Geographicis. H.

III. *Aethiops folia habet phlomo si-
milia,* etc. Totidem verbicas a Diosc.
IV, 450, describitur: Αἴθιον; καὶ
αὐτὴν περιπλέουσα φλόμη ἔχει τὰ ρύ-
τα, σπαῖδε δὲ λέν, καὶ πυκνά, κύκλο-
τροι τὸν πυκνίστα τὸς βίλης, etc. *Aethiops* etiam *folia* *habet* *verbascos si-
milias*, per quam hirsuta, densaque,
circum imam radicem orbem efficientia,
etc. Vidiimus in horto Regio, qualia
a Dedonaso pingitur, p. 146. Haan-

Ddd

gna et multa, et hirsuta ab radice. Caulem quadrangulum, scabrum, similem arctio, multis concavum alis: semen erno simile, candidum, geminum: radices numerosas, longas, plenas, molles, glutinosas gustu. Siccae nigrescunt, duranturque, ut cornua videri possint. Praeter Aethiopiam nascuntur; et in Ida monte Thoadis, et in Messenia. Colliguntur autumno, siccantur in sole aliquot diebus, ne situm sentiant. Medentur vulvis potae in vino albo, ischiadicis, pleuriticis, faucibus scabris, decoctae potu dantur. Sed quae ex Aethiopia venit, eximia est, atque illico prodest.

IV. *Ageraton ferulacea* est, duorum palmarum altitudine, origano similis, flore bullis aureis. Huius

— *Salvia argentea*, de qua iam alias diximus. Ea. P.

Caulem quadrangulum, scabrum, similem arctio. In libris omnibus hactenus editis, similem arecio, hoc est, persolidae, quod est longe falsissimum. MSS. Regg. Colb. Chiff. arctio, quos sequuntur sumus: in primis Dioscoride ita suadente, ac totidem verbis Aethiopidem describente, IV, 150: Καυλός τετράγωνον, καὶ τραχύν, τοξότητα μεττάνην ἡ ἀρκτίον, μασχίλια; άνθητα πολλὰ, etc. HARD.

Semen erno simile. In singulis conopeaculis sunt bina semina, inquit Diosc. loc. cit. Καρποί δὲ πεπι μέγεθος ἐρόσου τούτοις δύο εἰ τριάγγοι. H.

Praeter Aethiopiam nascuntur, etc. Ex etymo dictionis Plinius id. putavit esp. i hanc libri. Nomo tamen Veterum ab eo tractu sic dictam fuisse previdit DAL.— Praeter. In Aethiopia nasci aethiopidem ex Democrito superius indicavit lib. XXIV, esp. 402; sed dotis illam singularis, et faciei

forte diversae: eiusdemque solum nomine. HARD.

Medentur vulvis potae in vino, etc. Diosc. loc. cit. Ταῦτα ἡ βίται ἑραμένη καὶ περιπόνη βάσται ἵσχειται, πλευρίδει, σώματος πτύσιι, καὶ ύστημα τραχύτεται, etc. HARD.

IV. *Ageraton ferulacea* est. Diosc. IV, 59: Λγήρατα, etc. Iisdem enim designatur uofis, ut et ab Oribasio lib. XI, f. 186. Nunc in officinam eupatorium Mesues, et herba lilia appellatur. Pingitur a Joh. Baghino, t. III, lib. XXVI, p. 446, et a Matthiolo, pag. 4050, quem vidimus in horto Regio. H. — *Ageratum.* Nobis eodem nomine est Achillea *Ageratum* (*Synages. superfl. gen.* 1887 Pers. *Corymbif.* Juss.). Habitat in Europa australiori. Ea. P.

— *Duorum palmarum altitudine.* Sic Oribasius, ex quo Dioscoridem corrigens, qui σπιθαμών tantum dicit. HARD.

Flore bullis aureis. Diosc. Ιατρικού

ustae nidor urinam ciet, vulvasque purgat, tanto magis incidentibus. Causa nominis, quoniam diutissime non marcescit.

V. Aloe scillae similitudinem habet, maior, et pinguioribus foliis, ex obliquo striata. Caulis eius tener est, rubens medius, non dissimilis antherico: radice una, ceu palo, in terram demissa: gravi odore, gustu amara. Laudatissima ex India assertur, sed nascitur et in Asia: non tamen ea utuntur, nisi ad vulnera recentibus foliis: mirifice enim conglutinat, vel succo. Ob id in turbinibus cadorum eam serunt, ut

Iχνος, ἡπ' οὐ ἀσθετικόν παραλυγόντες, χρυσεύσθεται. Umbellam gerit, in qua flos quasi aureis bellis emicat. H.

Huius ustae nidor urinam ciet. Quidam sic legunt; Huius ustae nidor urinam ciet, vulvamque purgat, tanto magis incidentibus. Causa nominis haec quoniam diutissime. DALC. — *Huius. Diosc. loc. cit. HARD.*

Tanto magis incidentibus. Multo magis, si feminae in eius decocto insident. HARD.

Causa nominis non haec, sed (sic prius). Legendum videtur: Causa nominis, quoniam diutissime non marcescit. Caetera superfluere reor. PIAT. — *Causa Αγάρατον, quasi non senscens. Diosc. Περίθεραται δὲ αγάρατος, διὸ τὸ ἐπικόλπον τὸ διῆθες ὄμοιοτόδη; γυάλττεσθαι, quoniam flos diutissime in sua coloris specie conservatur,* H.

V. Aloe scillae similitudinem habet. Aloe foliis habet scillae simile, erasum, pingue, nonnihil latum, nec prorsus teres, retrosum, pandum: folia ex obliquo utrinque spinas gigant, raras, eminentes, retusas. DIOSC. DAL. — *Aloe. Diosc. III, 25; Aloe φύλλον ἔχει σκιλλα παραπλάστον, etc.* Sunt enim reliqua similia.

Officinis, Aloë vulgaris: aloë in Socotra insula, P. II Ind. Orient. esp. 6. Gallis aloës, quod folia habet paltati pensis similia. Floruit in horto Regio ann. 1663 seq. Fingitur a L. Bauhino, tom. III, pag. 696, qualem vidimus. Item a Lobelio in Obs. p. 202. In Stoechadibus Insulis Iuxtirose provenire, et a vulgo semper vivam marinam vocari, tritamque imponi omnigenis ulceribus, vulneribusque prodidit P. Quiqueranus de Laud. Prov. II, f. 59. H. — Nobis Aloë umbellata (*Hexand. monogyn.* gen. 835 Pers. *Asphodel.* Juss.), evius multae varientates recensentur. ED. P.

Ex obliquo striata. Foliorum lateribus ex obliquo lacinatis, ac veluti striatis. HARD.

Caulis eius tener, etc. Ad verbum Diosc. loc. cit. et Oribas. IX, f. 188. HARD.

Laudatissima. Totidem verbis Diosc. et Oribas. II. ec. II.

Vel meco. Si trita illinatur, non autem eliciendo succo utilis. DAL. — *Vel. Si vel expresso e foliis tritis succo illinatur, λεῖξ εκταπλασσομένη inquit Diosc. I. c. II.*

In turbinibus cadorum. In cassis seu

aizoum maius. Quidam et caulem ante maturitatem seminis incident succi gratia, aliqui et folia. Invenitur et per se lacryma adhaerens. Ergo pavimentandum, ubi sata sit, censem, ut lacryma non absorbeat. Fuere, qui traderent in Iudea super Hierosolyma metallicam eius naturam: sed nulla magis improba est, neque alia nigrior est, aut humidior. Erit ergo optima pinguis ac nitida, rufi coloris, friabilis, ac iocineris modo coacta, facile liquescens. Improbanda nigra et dura, arenosa quoque, quae et gustu intelligitur. Gummi adulteratur, et acacia. Natura eius spissare, densare, et leniter calfacere: usus in multis, sed principalis alvum solvere, quum paene sola medicamentorum, quae id praestant, confirmet etiam stomachum, adeo non infestet ulla vi contraria. Bi-

vasculis in turbinem ima parte desinuntibus. HARD.

Fuere, qui traderent, etc. Niger herbas satis celebris id scripsi euls prodiderat, vel potius nugatus erat. DAL. — *Fuere*. Fossilem in Iudea aloëna reperiri a Sextio Nigro proditum auctor est Diosc, in pœf. pag. 2. Anetor libri Simpl. med. t. XIII Opp. Galeni p. 984: *Aliqui dicunt, inquit, de petris eam collectam in Iudea et Asia, atque in India. II. — Hierosolyma. Gron. et al. Hierosolymani. Eo. P.*

Sed nulla magis improba est, neque alia nigrior est. Ilæc verba non sapient Plinum; ob id, eti' sola conjectura ductus, non verebor aperire quod sentio, certiore lectio nem est: *Sed nota magis in herba est: nam metallica nigrior est.* PINT.

Erit ergo optima pinguis, etc. Quæ reliquo deinceps capite de aloë memorantur, ea totidem fere verbis habet Diosc. loc. cit. II.

Natura eius spissare. Hoe est, adstringere. Dioseurið, Δύναμις δὲ ἦτι στρωτικήν, ἔπραττεν, πυκνωτικήν τοῦ σωμάτων, κοιλίς τοῦ λαικήν, καὶ στρέψας ἀποταθρητικήν, etc. H. — Leniter. Gronov. et al. ante Hard. leviter. ED. P.

Sed principalis. Vetus codex non *principalis* habet, sed *principis*; videtur legendum, *princeps*, seu *principius*. PINT. — *Alvium solvere.* Cels. II., 48: *Defectionem antiqui variis medicamentis, cibarique atque dictione in omnibus fere morbis motiebantur.* Sed medicamenta stomachum fere laedunt: ideoque omnibus catharticis adeo misericenda est. Scrib. Larg. Comp. CXXXVII: *Bene purgat et bare compositione aloës, victoriati pondus: colophoniae (hoe est, sciammonide) victoriati pondus: una teruntur: addicuntur mellis quod satis est ad colligenda ea.* Datur ex aquæ calidae vel frigidæ cyathis qualuer. Hoe medicamentum stomachum non corrumptit. H.

bitur drachma : ad stomachi vero dissolutionem, in duobus cyathis aquae tepidae vel frigidae, cochlearis mensura, bis terve in die ex intervallis, ut res exigit. Purgationis etiam causa plurimum tribus drachmis. Efficacior si pota ea sumatur cibus. Capillum fluentem continet cum vino austero, capite in sole contra capillum peruncto. Dolorem capitum sedat temporibus et fronti imposita ex aceto et rosaceo, dilutiorque infusa. Oculorum vitia omnia sanari ea convenit: privatim prurigines et scabiem genarum : item insignita ac livida, illita cum melle, maxime pontico. Tonsillas, gingivas, et omnia oris hulcera. Sanguinis exscretiones, si modicæ sint, drachma ex aqua : si minus, ex aceto pota. Vulnerum quoque sanguinem, et undecumque fluentem sistit per se, vel ex aceto. Alias etiam est vulneribus utilissima, ad cicatricem

Ad stomachi vero dissolutionem.
Hoc est, ad submersionem stomachi, quem Diosc. ἀνατροπὴν στομάχου vocat, quem scilicet in vomitiones effunditur. Sic intellexit scilicet Marc. Emp. lib. de Med. c. xvi, pag. 125: *Hic, inquit, qui cibum non continent, aloc' minimum, cum frigida aqua poti' datum, plurimum prodest.* Cels. IV, 5: *Vulgarissimum vero, pessimumque stomachi vitium est resolutio:* id est, quem cibi non tenax est: soleque desinere ali corpus, ac sic tare consumi, etc.

Cochlearis mensura. Binorum cochlearium. Dioscorid. loc. sup. laud. DAUC.

Capillum fluentem continet. Diosc. loc. cit. HARD.

Dolorem capitum sedat. Diosc. I. c. HARD.

Dilutiorgue infusa. Liquidior, ex

allo insillata, ταῦτα τὸν ἐμβογήν.
DAUC.

Ocularum vitia omnia sanari. Diosc. loc. cit. φυροφθλιτις τι καὶ κακῶς κηρυσσεῖ παρκυόσ. Scabras lippitudines, seu scabritiem palpebrarum, anguiformaque in oculis pruriginem mittat. HARD.

Item insignita ac livida. Hoc est, suggillata, partes percussionibus contusa, insigniter, lividasque. Dioscor. Τὰ πελεμάτητα καὶ ὑπόπτητα σὸν μέλι. Eodem sensu, insignitam iniurias Gellius vocal, X, 3, plaga, verbera, vibices, aliasque carnificinas. H.
Tonsillas. Diosc. I. c. II.

Sanguinis exscretiones si modicæ sint. Diosc. loc. cit. II.

Vulnerum. Diosc. I. c. II.

Est vulneribus utilissima. Diosc. I. c. et Galen. de Fac. simpl. med. VI, p. 153. HARD.

C. PLINII SECUNDI
NATURALIS HISTORIAE
LIBER XXVII.

I.

(1.) Crescit profecto apud me certe tractatu ipso admiratio antiquitatis; quantoque maior copia herbarum dicenda restat, tanto magis adorare priscorum in inveniendo curam, in tradendo benignitatem subit. Nec dubie superata hoc modo posset videri etiam rerum naturae ipsius munificentia, si humani operis esset inventio. Nunc vero deorum fuisse eam apparet, aut certe diuinum, etiam quum homo inventiret; eamdemque omnium parentem et genuisse haec, et ostendisse, nullo vitae miraculo maiore, si verum fateri volumus. Scythicam herbam a Maeotis paludibus, et euphorbiam e monte Atlante ultraque Herculis columnas: et ipso rerum naturae defectu, parte alia britannicam ex Oceani insulis extra terras positis,

I. Scythicam herbam a Maeotis,
etc. Scythica herba nobis est Glycyrrhiza glabra, vel Gl. asperina: euphorbia, eodem nomine E. officinale: britannica, Rumex aquaticus;
aethiopis, Salvia argentea; de quibus

locis suis diximus. Gronov. et alii ante Hard. Maeotidis; et paulo supra divinam, ut et ipse Brat. non, divinam. Eu. P.

Naturae defectu. Et ubi ipsa rerum natura deficit. Hard.

itemque aethiopidem ab exusto sideribus axe; alias praeterea aliunde ultiro citroque humanae saluti in toto orbe portari, immensa romanae pacis maiestate, non homines modo diversis inter se terris gentibusque, verum etiam montes et excedentia in nubes iuga, partusque eorum et herbas quoque invicem ostentante. Aeternum, queso; deorum sit munus istud. Adeo Romanos, velut alteram lucem, dedit rebus huinanis videntur.

II. (ii.) Sed antiquorum curam diligentiamque quis possit satis venerari, quum constet omnium venenorum ocyssimum esse aconitum: et tactis quoque genitalibus feminini sexus animalium, eodem die inferre mortem? Hoc fuit venenum, quo interemptas dormientes a Calpurnio Bestia uxores M. Caecilius accusator obiecit. Hinc illa atrox peroratio eius in digi-

II. *Aconitum*. In insula Cen Menant der scribit lego sanctum fuisse, ne turpiter viventer, qui bene vivere non posset: nempe, ut effici capacesque senes scindit vitam finient, ne reliquo alimento decesset. Rhod. lib. XVIII, c. 26. DALE.

Extractus. Hoc ante iam attigit XXV, 75. Appellatissimi θηλυπόνοι causa haec est, ut mox dicetur. Tradit hoc idem Theophrast. Hist. IX, 19. HARO. — Θηλυπόνοι, vel ανόρπις; Theophr. I. c. habet foliis cyclamini similia; cauda scorpionem refert. Nobis *Dörjonicum scorpioides* (*Syngenes. superfl. gen.* 1862 Pers. *Carinbyf. Juss.*), affine *D. Pardalianchi*, de quo iam disimus. Cf. Column. Eephtas. II, 18, pag. 36. EO P.

Genitalibus feminini sexus. Vel omnis corporis partibus accipiendo veneno opportunita. Cie. pro Scaue. *Libertis patrum non occidit, sed duobus di-*

gitulis gladiis obliterat. Rhod. XXIII, p. 13. Præsestum autem mulierum genitalibus eo tactis quam menses fluant, infert mortem. Nam gladio ejus succo tincto, e corpore si sanguis elicatur, lethali vulnera est. DAL.

Dormientes. Hhabent hanc vocem ebdd. Regg. I, 2. A caeteris plenisque ubi. HARO.

Calpurnio Bestia. Socius hic fuit coniurationis Catilinæ. Meminit ejus Sallustius. HARO.

M. Caecilius. M. Caecilius Rufus orator, a Plinio iam memoratus. VII, 50. HARO.

Hinc illa atrox peroratio eius in digito eas mortuas (sic prius). Cogitabam: Hinc illa atrox peroratio eius in digito maritum. Fabulan narrare e spuma Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule, ideoque apud Heraclæum ponticæ, ubi monstratur is ad inferos addita, gigni. Digitum mari-

tum. Ortum fabulae narravere, e spumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule, ideoque apud Heraclaeam ponticam, ubi monstratur is ad inferos aditus; gigni. Hoc quoque tamen in usus humanae salutis vertere: scorpionum ictibus adversari, experiendo datum in vino calido. Ea est natura ut hominem occidat, nisi invenerit quod in homine perimat. Cum eo solo colluctatur, velut pari intus invento. Sola haec

aut dixerit Plinius et Caedilius, maritatis officii iocique specie parricidam. De hac voce lecissima congesit Heinrichius ad Claudianum et Ovidium. Nam illud ortus (quamvis id quoque considerant, quia natum tradidere aut narrare natum subiecissent) plane supervacuum est, quam rō gigni et volē e spumis Cerberi et roī apud Heraclaeam ponticam respondet: quae non est auferenda Plinio suavitas. Quod si cui primo aspecto videatur prius illud poscert genuitum esse, minimerit Livii lib. I: Silvius deinde regnat, easu quodam in silvis natus; is Aenam Silvium creat iuvat præpositio ē, quam sanciunt Chifflet. Vossianusque et primæ editiones, amatam illi verbo. Gr.

In digitum. In eum Calpurnii digitum, quo uxorū suarum tā nidoī tetigerat, et sic intemerata. Hec sincerissima est, quam representamus, scriptura Reg. cod. 2, et Chifflet, et eius quem Pintianus vidit, tollident plane verbis apicibusque. In libris vulgaris, *peroratio eius in digito mortuas Fabulas*, etc. Reg. 4, *in dīgītū mortuām fabulāē*. Salmas. in Solin. pag. 886 et 488, sic excogitabat: *peroratio eius. Eu digitum!* Utrum igitur ab oratore demonstrari tam volebat digitum, quam haec diceret, summe, au rei? Quo vero gestu motuque dexteræ rel

digitum potius quam integrum manum signaret? Gronov. subtilius aliquanto quam verius, *peroratio eius in digitum mortuam. Fabulas*, etc. ut digitus maritus a Plinio appellaretur, maritatis officii iocique specie parricida. Pudet his spacioī chartam inquinasse. E digitis interim sum, qui medius est, *impudicum* alii, eum Martiale: cum Persio alii *infamē* vocant: ut eum qui ei proximus est a pollici, *sulatorem*. Pollux lib. II, καταπέμψεις, *cinaedum*. Hard.

Ortum, etc. Nempe venenum. Hanc fabulam et Rida. Perieg. refert in Deser. orb. vs. 788, et Nicander in Alexiph. statim luctio. Hard. — *E spumis* Sie Chifflet. *a spumis* Gronov. et alii antic Hard. En. P.

Ad inferos aditus. Plin. VI, 4: *Portus acone, veneno aconito dirus: species Acherusia: Podiae metallicæ os, opinor: quum Cerberus non alias fuisse videatur, quam subterraneus locus, ubi triplex metallum, ex quo pœunia conficitur: uti ex Homeri Odyssea conicimus.* Hard.

In usus humanae salutis vertere. Lycocooni duo genera, non pardalanthis. DAL.

Nisi invenerit quod in homine perimat. Mallem legeres ordine permutato: *Nisi invenerit in homine quod perimat.* PIST.

pugna est, quum venenum in visceribus reperit; ini-
rumque, exitia per se ambo quum sint, duo ve-
nena id homine commoriuntur, ut homo supersit. Im-
mo vero etiam ferarum remedia antiqui prodiderunt,
demonstrando quomodo venenata quoque ipsa san-
rentur. Torpescunt scorpiones aconiti tactu, stupen-
que pallentes, et vinci se confitentur. Auxiliatur his
elleborum album, tactu resolvente; ceditque aconitum
duobus malis, suo et omnium. Quae si quis ullo
forte ab homine excogitari potuisse credit, ingrate
deorum munera intelligit. Tangunt carnes aconito,
necantque gustatum earum pantheras: nisi hoc sie-
ret, repleturas illos situs. Ob id quidam pardalian-
ches appellavere. At illas statim liberari morte, ex-
crementorum hominis gustu, demonstratum. Quod
certe casu repertum quis dubitet? et quoties fiat
etiam nunc ut novum nasci? quoniam feris ratio et

Torpescunt scorpiones, etc. Et hoc
superius indicatum l. XXV, cap. 75.
Adnotavit etiam Diocorid. IV, 77.
HARD.

Auxiliatur his elleborum album. De
Ferato albo conf. quae supra diximus lib. XXV, c. 21, 23 et 75, Ed. P.

Duobus Elleboro et scorpioni est
enim elleborum aconiti peculiare ma-
lum: scorpio, commune omnium.
HARD.

Quod si quis illa (sic prius). Ex
codd. legendi. Quae si quis ullo forte
ab homine excogitari, etc. GAO.

Carnes aconito. Immo vero tritum
aconitum cum carne tusa miscent,
inde globulos formantes, quos devo-
randos feris apicant; inveteratis ap-
dicis, inquit Dioc. Dat. — Tangunt.
Transcripsit haec Solinus a Plinio,
c. xii, p. 37 sq. Refert quoque Dioc.
IV, 77 HARD.

Repleturas illos situs. Illas regiones.
HARD.

Pardalianches. Solin. loc. cit. Ni-
cand. in Alexiph. p. 131, iisdem fere
verbis. Παρδαλίτηχις igitur ἀνώ τοῦ
παρδάλεω ἄγχαιον, quod panthera en-
cel, aconitum appellavere. HAB.

Statim liberari morte. Solin. loc. c.
Videtur quae in eam rem diximus lib.
VIII, 4t. HAR.

Quoniam feris ratio et usus inter se
tradi non possit. Quoniam feris ra-
tionem ei usum eisq; rerum, quas
agunt, tradere invicem aliae alii non
possunt. Ille homini illi vehementer
succenseo, qui capiti tertio quod se-
quitur, hunc titulum velut argumen-
tum praefixerat: Quod omnium re-
rum conditor sit deus: quatinus Plinius
hoc loeo, nū passim, agnoscat; non
alium agnoscat deum, praeferat natu-
ram rerum. HARD.

usus inter se tradi non possit. (m.) Hic ergo casus, hic est ille, qui plurima in vita invenit deus. Hoo habet nomen, per quem intelligitur eadem et parrens rerum omnium, et magistra natura, utraque conjectura pari, sive ista quotidie feras invenire, sive semper scire iudicemus: pudendumque rursus, omnia animalia, quae sint salutaria ipsis, nosse, praeter hominem. Sed maiores oculorum quoque medicamentis aconitum misceri saluberrime promulgaverentur: aperta professione, malum quidem nullam esse sine aliquo bono. Fas ergo nobis erit, qui nulla diximus venena, monstrare quale sit aconitum, vel deprehendendi gratia. Folia habet cyclamini aut cucumeris, non plura quatuor, ab radice leniter hirsuta. Radicem modicam cam-

Oculorum quoque medicamentis misceri, Dioscorid. IV, 77, de aconito: Μέγυνται δὲ καὶ ὄφελματας ἀναδόνος διαβάσαται. *Miscetur et oculorum medicamentis doloris levandi vi prædictis*, Flacc.

Folin. Totidem notis ac verbis delineatur a Dioscorid. loc. cit. et suctiore libri de Simplici med. ad Patrum. Opp. Galeni tom. XIII, pag. 945. Pingitur a Dodoneo, pag. 434. Gallis, aconit. Genera amplius sedecim ab eodem pecto vidimus in horto Regio. II. — *Folia* habet cyclamini, etc. *Doronicum scorpioides*, aut *Pardellanches*, describitur Theophr. Histor. IX, 49. Conf. cap. 1, not. 2. *Aconitum Napellus* (*Polyand. trigyn.* gen. 1328 Pers. Ramunculac. Juss.). Dioscoridi IV, 77; Nicand. Alexipharm., 134; Virgilio quibique, Georg. II, 252; *Aconitum Lycostomoi* Dioscor. ibid. c. 78; *Aconitum Cammarum* Hippocrat. de Morb. 146. Omnes eas species Nostrae miscet, et una aconiti generico nomine confundit. Cf. Spreng. Histor.

Rei herb. I, 43, 102, 130, 177. En. P.

Leniter hirsuta. Subaspera, ψυχράχτια. Plinius legisse videatur, θρεπτικά. Dal. — *Leniter.* Tenui laevigatae pubescentiā: quod et nos tractando novimus. Hard.

Cammaro similem. Idem censet et Galenus in linguis. Verum si ita esset, καμμάρον legendum fuerit et non καμμάρον. Ego potius καμμάρον dicetum puto, quasi κακόμαρον, ut et apud Homerum perniciosum. Dal. — *Radices cammaro similes.* Scorpioni caudae, πέτρα σφράγιστη σύρη, dicit Dioscor. loc. cit. Plinius magis caute, a se potius nota, cammaro scilicet, sive cancro, potius quam a scorpione ignota, similitudinem traxit. Hard.

Quare cammaron appellare. Galenus unus occurrit, et Erioxanthos qui καμμάρον vocavit: caeteri καμμάροι dicunt. Diosc. IV, 77: Αχάντει, si δὲ παρθαλαγχίδει, si δὲ καμμάροι, si δὲ θηλυγίσσον, si δὲ μωκτόνοι, si δὲ θηριοφόρον. Nicand. in Alziph. p.

maro similem marino. Quare quidam cammaron appellavere, alii thelyphonon, ex qua diximus causa. Radix incurvatur paulum scorpionum modo, quare et scorpion aliqui appellavere. Nec defuere, qui myoconon appellare mallerent, quoniam procul et e longinquo odore mures necat. Nascitur in nudis cauitibus, quas aconas nominant: et ideo aconitum aliqui dixerunt, nullo iuxta, ne pulvere quidem nutritient. Hanc aliqui rationem nominis attulere. Alii quoniam vis eadem in morte esset, quae cotibus ad ferri aciem deterendam, statimque admota velocitas sentiretur.

III. (iv.) Aethiopis folia habet phlomo similis, ma-

131: Πολλάκι θελυρόνον καὶ κάρπον.
Κάρπον, φρασικατάμορφον, μορ-
τιστερον: vel, ut ait Schol. Nicand. p.
53, εκκόρδη μάρτυρον. At Galen.
in Expl. voc. Hipp. pag. 92, tom. II:
Κάρπαρον, τὸ τῷ στριχῷ καρπί-
τονός ζῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ πρὸς τοῦτο
τῶν βιζῶν ἀριστήτος τὸ ἀκόνιτον. Ero-
tianus in Onom. voc. Hipp. tom. II
Opp. Galeni, pag. 422: Διοσκορίδης...
γούσι τι ἀκόνιτον εἰρῆσθαι ύπερ ταῦτα
κάρπαρον, ὡς θελυρόνον, Harv.

Ex qua diximus causa. Paulus ante,
quod tactis genitalibus feminini sēxus
animalium, eodem die inficerat mor-
tem. Harv.

Radix incurvator, Diosc. et Galen.
proxime citati. Harv.

Nec defuere, qui myoconon, etc.
Diosc. et Nicand. H. cc. II.

In nudis cauitibus, etc. Theophrast.
Hist. lib. IX, cap. 46, ab Aconis vico
Peryndinorant, ubi plurimum nasci-
tur, nomen id impositum putat, zō-
νις, pulvis; ἀρνῶν, saxa ne pulvere
quidem tecta, ἀρνῶν, cautes. Dat.
— *Quos aconas nominant.* Nicand. th.
Alexiph. p. 131: *Ex δὲ ἀκόναιος Θε-*
λινὴν ἀκόνιτον ἀνεβάστησεν ἄρδυκος.

PLIN. N. II. Tom. VII

Hoc est, Gortsevo interprete, *doris*
in cauitibus, altos Per montes nascen-
tur, et hinc aconita vocamus. Nican-
drum sequitur Ovid. Metam. VII,
v. 419. *Aconitum illi dici volueret,*
quod in locis nascetur, quae ne
pulverem quidem nutritiæ plantæ
suppeditarent. *Ἀκόνιτον* Graeci di-
cant, quod sine pulvere est. Herac-
chius: *Ἀκόνιτον γαρ τὸν κόνιτον.* Alii
ἀπὸ τῶν ἀκνῶν deducunt, quae vox
cautes sonat. Alii, ut Theopompus
Chius, lib. XXXVIII Historiae sua-
spud Athen. III, pag. 85, ab Aco-
nis, qui focus est Heraclæae ponticas
proximus, ἐν τῷτον Ακναῖς καλεομέ-
νῳ, δύτι περὶ τῶν Ηραλίαν. Dis-
mus de eo in Geographicis. H.

III. *Aethiopis folia habet phlomo si-*
milia, etc. Totidem verbis est a Dioc.
IV, 450, describitur: *Αἴθιοπις καὶ*
οὐτὶν πρωτότοτα φίλομη ὅχτι τὰ γύλ-
ἱα, διατίς δὲ λίαν, καὶ πυκνά, κύκλοι
περὶ τὸν πυθμήνα τῆς βίλης, etc. *Ae-*
thiopis etiam folia habet verbascos si-
milia, per quam hirsuta, densaque,
circa imam radicem orbem efficientes,
etc. Vidiens in horto Regio, qualis
a Dedonaso piogitur, p. 148. Harv.

Ddd

gna et multa, et hirsuta ab radice. Caulem quadrangulum, seabrum, similem arctio, multis concavum alis: semen ervo simile, candidum, geminum: radices numerosas, longas, plenas, molles, glutinosas gustu. Siccae nigrescunt, duranturque, ut cornua videri possint. Praeter Aethiopiam nascuntur; et in Ida monte Thoadis, et in Messenia. Colliguntur autumno, siécantur in sole aliquot diebus, ne situm sentiant. Medentur vulvis potae in vino albo, ischiadicis, pleuriticis. faucibus scabris, decoctae potu dantur. Sed quae ex Aethiopia venit, exitia est, atque illico prodest.

IV. *Ageraton ferulacea* est, duorum palmorum altitudine, origano similis, flore bullis aureis. Huius

— *Salvia argentea*, de qua iam alias diximus. Eo. P.

Caulem quadrangulum, seabrum, similem arctio. In libris omnibus haec tenus editis, similem arctio, hoc est, persolatae, quod est longe falsissimum. MSS. Regg. Colb. Chiff. arctio, quos sequuti sumus: in primis Dioscoride ita suadente, ac totidem verbis Aethiopadem describente, IV, 150: Καυλὸν τετράγωνον, καὶ τραχὺν, τετράπτυχόν ἡ ἀρκτίη, μασχίλας ἀνιψιάς πολλὰς, etc. Haad.

Semen ervo simile. In singulis conceptaculis sunt bina semina, inquit Diosc. loc. cit. Καρποὶ δὲ περὶ μέγιστος ὅρος εἴησαν ἐπειδὴ τὸ ἄγγειον. II.

Praeter Aethiopiam nascuntur, etc. Ex etymo dictionis Plinius id. putavit cap. 4 huius libri. Nemo tamen Veterum ab eo tractu sic dictam fuisse previdit. DAL.—*Praeter.* In Aethiopia nasci arctiopidem ex Democrito superius inditavit lib. XXIV, cap. 102; sed dotis illam singularis, et faciei

forte diversae: eiusdemque solum nomine. Haad.

Medentur vulvis potae in vino, etc. Diosc. loc. cit. Τρύπες ἡ βίζη ἐφομένη καὶ πνευμάτων βούλη τρχώσις, πλευρίδι, σάματος πτύσις, καὶ ἄρτρον τραχύτης, etc. Haad.

IV. *Ageraton ferulacea* est. Diosc. IV, 59: Αγήρατος, etc. Iisdem enim designatur nolis, ut et ab Oribasio lib. XI, f. 186. Nunc in officinis egyptiorum Mesues, et herba Iulia appellatur. Pingitur a Joh. Bauhino, t. III, lib. XXVI, p. 446, et a Matthiolo, pag. 450, qualem vidimus in horto Regio. II. — *Ageraton.* Nobis eodem nomine est *Achillea Ageratum* (*Syngeues superfl.* gen. 1887 Pers. *Carymbif.* Juss.). Habitat in Europa australiore. Eo. P.

— *Duorum palmorum altitudine.* Sic Oribasius, ex quo Dioscoridem corrigit, qui στιβαρίδην tantum dicit. Haad.

Flore bullis aureis. Diosc. Στιβαρίδην

ustae nidor urinam ciet, vulvasque purgat, tanto magis insidentibus. Causa nominis, quoniam diutissime non marcescit.

V. Aloe scillae similitudinem habet, maior, et pinguioribus foliis, ex obliquo striata. Caulis eius tener est, rubens medius, non dissimilis antherico: radice una, ceu palo, in terram demissa: gravi odore, gustu amara. Laudatissima ex India assertur, sed nascitur et in Asia: non tamen ea utuntur, nisi ad vulnera recentibus foliis: mirifice enim conglutinat, vel succo. Ob id in turbinibus eadom eam serunt, ut

ἰχθύον τῷ οὐρώπῳ παραστημένοντί τοις αὐτοῖς. Umbellam gerit, in qua

κόστος καρποῖς bullis emicent. H.
Huius ustae nidor urinam ciet. Quidam sic legunt; Huius ustae nidor urinam ciet vulvasque purgat, tanto magis insidentibus. Causa nominis haec quoniam diutissime. DALE. — Huius.

Diosc. loc. cit. HAN.

Tanto magis insidentibus. Multo magis, si feminae in eius decocto insident. HAN.

Causa nominis non haec, sed (sic prius). — Legendum videtur: Causa nominis, quoniam diutissime non marcescit: Caeteri superflue reor. PINT.

— Causa Αγράπτων, quasi non sene-

scens. Diosc. Οὐρόποτει δὲ ἀγράπτων,

διὸ τὸ ἐπενδύον τὸ ἄνθος φαστεύεις φυ-

λλέτεσθαι, quoniam flos diutissime in

me coloris specie conservatur. H.

V. Aloe scillae similitudinem habet. Aloe folium habet scillae simile, erasum, pingue, nonnihil latum, nec prossus teres, retrosum, pandum: folia ex obliquo utrinque spinas gignunt, raras, eminentes, retusas. Diosc. DAL. — Aloe. Diosc. III, 25; Aloe pūllerū ἵχτη, σκιλλα παραπλή-
σιον, etc. Sunt enim reliqua similia.

Officinalis, Aloe vulgaris: aloe in Socotra insula, P. II Ind. Orient. cap. 6. Gallis aloës, quod folia habet pauci-
tati penis similia. Floruit in horto Regio ann. +663 seq. Pingitur a L. Bauhino, tom. III, pag. 696, qualem vidimus. Item a Lobelio in Obs. p. 202. In Stoechadiibus insulis luxuriose provenire, et a vulgo sempervivam marinam vocari, tritamque imponi omnigenis hulceribus, vulneribusque prodidit P. Quiqueranus de Land. Prov. II, f. 50. II. — Nobis Aloe umbellata (*Hexand. monogyn.* gen, 835 Pers. *Aphodel.* Juss.), cuius multae varietates recensentur. Eo. P.

Ex obliquo striata. Foliorum late-

ribus ex obliquo lancinatis, ac veluti

striatis. HAN.

Caulis eius tener, etc. Ad verbum

Diosc. loc. cit. et Oribas. IX, f. 188.

HAN.

Laudatissima. Totidem verbis Dio-

sco. et Oribas. II, cc. H.

Vel meco. Si trita illinatur, non

autem eliciendo succo utilis. DAL.

Vel. Si vel expresso e foliis tritis

succo illinatur, λεῖξ χαταπλασσομένη

Inquit Diosc. I. c. H.

In turbinibus eadom. In eadis set

aizoum maius. Quidam et caulem ante maturitatem seminis incident succi grata, aliqui et folia. Invenitur et per se lacryma adhaerens. Ergo pavimentandum, ubi sata sit, censem, ut lacryma non absorbeat. Fuere, qui traderent in Iudea super Hierosolyma metallicam eius naturam: sed nulla magis improba est, neque alia nigrior est, aut humidior. Erit ergo optima pinguis ac nitida, rufi coloris, friabilis, ac iocineris modo coacta, facile liquescens. Improbanda nigra et dura, arenosa quoque, quae et gustu intelligitur. Gummi adulteratur, et aoacia. Natura eius spissare, densare, et leniter calfacere: usus in multis, sed principalis alvum solvere, quum paene sola medicamentorum, quae id praestant, confirmet etiam stomachum, adeo non infestet ulla vi contraria. Bi-

vasculis in turbinem ima parte desinentibus. HARD.

Fuere, qui traderent, etc. Niger herbarius satis celebris id scriptis suis prodiderat, vel potius nugatus erat. DAL. — *Fuere.* Fossilem in Iudea aloëa reperi a Sextio Nigro prodiditum auctor est Diosc. in psef. pag. 2. Auctor libri Simpl. med. t. XIII Opp. Galeni p. 984: *Aliqui dicunt, inquit, de petris eam collectam in Iudea et Asia, atque in India.* II. — *Hierosolyma.* Gron. et al. *Hierosolymani.* ED. P.

Sed nulla magis improba est, neque alia nigrior est. Haec verba non sapient Plinii; ob id, et si sola conjectura ductus, non verebor aperire quod sentio, certiore lectionem esse: *Sed nota magis in herba est quam metallica nigrior est.* PINT.

Erit ergo optima pinguis, etc. Quae reliquo deinceps capite de aloë medicantur, ea totidem fere herbis habet Diosc. loc. cit. II.

Natura eius spissare. Hoc est, adstringere. Dioscorid. Δύναμις δὲ ἔχει στυπτικήν, ξηραντικήν, πυκνωτικήν τὸν εὐράτην, κοιλίας τὸ λιπικήν, καὶ στρεμμάτου ἀποκαθητικήν, etc. H. — *Leniter.* Gronov. et al. ante Hard. leviter. ED. P.

Sed principalis. Vetus codex non *principalis* habet, sed *principis*: videtur legendum, *princeps*, seu *præcipitus*. PINT. — *Alvum solvere.* Oels. II., 48: *Defunctionem antiqui variis medicamentis, crebraque aliud ductione in omnibus fere morbis moliebantur.* Sed medicamenta stomachum ferre laedunt: ideoque omnibus catharticis alio miscenda est. Scrib. Larg. Comp. CXXXVIII: *Bente purgat et hanc compositione alios, victoriati pondus: colophoniae (hoc est, sciammonide) victoriati pondus: una terunter: adiicitur mellis quod satis est ad colligenda ea.* Datur ex aqua calidae vel frigidæ cyathis quatuor. Hoc medicamentum stomachum non corrumpt. H.

bitur drachma : ad stomachi vero dissolutionem, in duobus cyathis aquae tepidae vel frigidae, cochlearis mensura, bis terve in die ex intervallis, ut res exigit. Purgationis etiam causa plurimum tribus drachmis. Efficacior si pota ea sumatur cibus. Capillum fluentem continet cum vino austero, capite in sole contra capillum peruncto. Dolorem capitis sedat temporibus et fronti imposita ex aceto et rosaceo, dilutiorque infusa. Oculorum vitia omnia sanari ea convenit: privatim prurigines et scabiem genarum : item insignita ac livida, illita cum melle, maxime pontico. Tonsillas, gingivas, et omnia oris hulcera. Sanguinis excreta, si modicae sint, drachma ex aqua : si minus, ex aceto pota. Vulnerum quoque sanguinem, et undecumque fluentem sistit per se, vel ex aceto. Alias etiam est vulneribus utilissima, ad cicatricem

Ad stomachi vero dissolutionem.
Hoc est, ad submersionem stomachi, quam Diosc. ἀναρρόη στομάχου vocat, quem scilicet in vomitiones effunditur. Sic intellexit scilicet Marc. Emp. lib. de Med. c. xvii, pag. 125: *Hic, inquit, qui cibum non continent, aloc' intinimus, cum frigida aqua potai datum, plurimum prodest. Cels. IV, 5: Vulgarissimum vero, pessimumque stomachi vitium est resolutione: Hoc est, quem cibi non tenax est: soletque dominare ali corporis, aō sic tare consumi, etc.*

Cochlearis mensura. Binorum cochlearium. Dioscorid. loc. sup. laud. DALE.

Capillum fluentem continet. Diosc. loc. cit. HARD.

Dolorem capitis sedat. Diosc. I. c. HARD.

Dilutiorque infusa. Liquidior, ea

alto instillata, natūrā tērā ēpīçoyēn.
DALE.

Oculorum vitia omnia sanari. Diosc. loc. cil. φυσεθελμίας τι και κακῶν, καπηλίας παρογόρει. Scabras lippitides, seu scabrietum palpebrarum, angulorumque in oculis pruriginem mitigat. HARD.

Item insignita ac livida. Hoc est, suggillata, partes percussionibus coniussa insigniter, lividasque. Dioscor. Τὰ πελεμάτικα καὶ οἰνότικα πέπλαται. Eodem sensu, insignitas iniurias Gellius vocal. X, 3, plaga, verbera, vibices, aliasque carnificinas. H.

Tonsillas. Diosc. I. c. H.

Sanguinis excreta si modicae sint. Diosc. loc. cil. II.

Vulnerum. Diosc. I. c. II.

Ex vulneribus utilissima. Diosc. I. c. et Galen. de Fac. simpl. med. VI, p. 453. HARD.

perducens. Eadem inspergitur exulceratis genitalibus virorum, condylomatis, rimisque sedis alias ex vino, alias ex passo, alias sicca per se, ut exigit mitiganda curatio, aut coercenda. Haemorrhoidum quoque abundantiam leniter sistit. Dysenteriae infunditur. Et si difficultius concoquantur cibi, bibitur a coena modico intervallo: et in regio morbo tribus obolis ex aqua. Devorantur et pilulae cum melle decocto, aut resina terebinthina; ad purganda interiora. Diggitorum ptérygia tollit. Oculorum medicamentis lavatur, ut quod sit arenosissimum subsidat. Aut torretur in testa, pennaque subinde versatur, ut possit aequaliter torri.

Eadem inspergitur exulceratis. Diocor. l. c. Marc. Empir. c. xxiii, p. 230. Harv.

Haemorrhoidum. Diocor. loc. cit. non istud modo, sed et caetera medicamenta totidem verbis definit. Hard.

Devorantur pilulae cum mellis decocto (sic prius). Quid sit mellis decoctum, non percipio: quare libenter legimus, melle decocto quam mellis decocto, auctoribus Diocoride, libro tertio, et Serapione. Pavent et exemplaria Toletanum et Caesarugianum. Proximas xxv annotationes in medica Plinii nostri materia acceptas refer, humane lector, Christophero Oroscio-praeclaro philosopho ac medico: qui ut in omni genere disciplinarum summus, praeterque gracie etiam eruditissimus, adiuvare non minus studia nostra voluit, quam de suis aliquot ante annos quam optimo mereri, compositis in Paulum et Aëtium eximios medicos doctissimos annotationibus, ut inhumane faciat Janus Cornarius, illustris alioqui in

litteris vir et magni nominis, qui eas suggillat tamquam patrum necessarias et levissima quaque conscientes. Nam sintne quales Cornarius praedicat, an longè secus atque ab eo dicuntur, necessariae et rerum magni momenti, nemo potest magis idonea testis esse quam fuit ipse Cornarius. Qui quum sit tantus viras plane omni laude maior, cuncte fere que in priore eius Montanique editione Orosius annotaverat, in posteriore ad illarum praescriptum formulam re-succivit atque emendavit. Quod tamen nemini mirum videri debet: nec enim omnia, ut sumptus Poëta ait, possunt orunes, et quaedam aleae sunt non minus quam doctrinae, ut necesse sit, qui felici aliqua sorte antiquiora et emendatoria nactus sit exemplaria, plura praestet et certiora, quam qui in corrosa, hiantia, ac mūtilata incidit, cuiusmodi fere esse solent quae tot saeculorum edacitati erupta ad tempora usque nostra descenderunt. Pistr. — *Cum melle decocto.* Ita MSS. Regg. et Colb, non *Cum mellis deco-*

VI. Alcea folia habet similia verbenaceae, quae aristereon cognominatur, caules tres aut quatuor, foliorum plenos, florem rosae, radices albas, quum plurimum sex, cubitales, obliquas. Nascitur in pingui solo, nec sicco. Usus radicis ex vino vel ex aqua dysentericis, alvo citiae; et ruptis convulsis.

VII. Alypon caulinatus est molli capite, non dissimilis betae, acre gustatu ac lentum, mordensque vehementer et accendens. Aluum solvit in aqua multa, addito sale modico. Minima potio duarum drachmarum, media quatuor, maxima sex: ea purgatione quibus datur e gallinaceo iure.

cocto. Dioscorid. loc. cit. patē pepero; ἵππου, cum melle decocto. H.

VI. Alcea folia habet similia verbenaceae. Dioscorid. III, 161, totidem plane verbis: Αλκίς καὶ σύτη μέδος ἵππος ἄρρεν; μαλάχης, ἔχοντα φύλλα ἴνσηγματιν τρόπος τὰ τέκνα ἵππας βεβάνει, etc. Vulgaris alcea pinguitur a Lobelio in Obss. p. 374. Vidimus in horto Regio. In Italia Dalmatiaque passim reperiit ait Anguill. Part. XII, p. 223, certe autem vulgari nomine. H. — Alcea. Nobis eodem nomine est *Malva Alcea* (*Monodelph. decand.* gen. 1633 Pers. *Malv.* Juss.). Habitat in Anglia, Gallia, Germania, etc. Ex. P.

Quae aristereon cognominatur. Sic MSS. omnes, Regg. Colb. Chillet. Easi in editis, peristereon. Nam et ἀριστερών dictam esse verbenacam, ex Pausania monet Eustat. in Obss. X sub fin. p. 1935, v. 5; neque modo hoc loco Plini codices, sed et lib. XXV, 59, aristerton prae se fecerunt. Quod et Apul. secutus c. iii: *Grueci*, inquit, *hieran botanien...* aliū aristeron. H. — Peristereon nobis est *Verbena sapina*, de qua iam sup. dictum, Ex. P.

Obliquas. Sic recte Plinius πλευραῖς ex scriptore aliquo transtulit: etiā πλευραῖς scripsit Dioscorides. Verius multo Plinius, uti vel ipsa plantae effigiea comprobant. H.

Vusu radicis. Sic Diosc. loc. cit. et non secundus Aegineta. H.

VIII. *Alypon caulinatus*, etc. Alypon surculosa herba est, subarubra, gracilis, fibris ramulis, folio tenui, flore molli et fesi plena: radice betae, tenui, acri succo referita: semine epithyma. Diosc. Dal. — *Alypon*. Non ita adumbratur a Diosc. IV, 480, Αλυπον, etc. ut quidquam fere praeter cognitionem nominis, viisque sylvam solvendi, commune inter se habent: Nullam vero plantam nostra novit setas, quae cum alterutro, sive Plini, sive Dioscoridis alypo congruent. H. Αλυπον Dioscorid. loc. lland. teste Sprengelio, est *Globularia Alypum* (*Tetrand. monogyn.* gen. 223 Pers. *Lisymachii* affin. Just.). Habitat in meridionali Europae silvis ad rupes. Conf. Actuar. Met. med. V, 8, ubi eamdem plantam describit; item Hist. Rei herb. t. I, p. 459. Ex. P.

Ea purgatione quibus datur e gal-

VIII. Alsine, quam quidam myosoton appellant, ha-
scitur in lucis, unde et alsine dicta est. Incipit a me-
dia hieme, arescit aestate media: quam proreperit, mu-
sculorum aures imitatur foliis. Sed aliam docebimus
esse, quae iustius myosotis vocetur. Haec eadem erat
quaē helxine, nisi minor minusque hirsuta esset. Na-
scitur in hortis, et maxime in parietibus. Quum ter-
ritur, odorem cucumeris reddit. Usus eius ad collec-
tiones inflammationesque: et in eadem omnia quae
helxine, sed infirmius. Epiphoris peculiariter impo-
nitur: item verendis, hulceribusque cum farina hor-
deacea. Succus eius auribus infunditur.

IX. Androsaces herba est alba, amara, sine foliis,

Kinaceo iure. Commodius ita legi Pin-
tianus censebat: *Ea purgatio est qui-*
busdam e gallinaceo iure: eadem sen-
tentia. HARO.

VIII. *Alsine.* Diosc. IV, 87: *Alsinē*,
ei dē puōt ὄντα, ἀντοῦ ἔχειν πόλλα
δρυάς μνός οὐτοῖς· *alsinē* dē διά τὸ
επιτρέπει και. *alsinē* τούτη τούτου;
Est alsine minima Dodonei, pag. 30;
plibi dicta morsus gallinae, quod ea
sit gallina et avicula pabulo grata,
Gallis, *du mouron.* In borto Regio
Italis, *erotoochi*, *pavirino*, *galinella*,
ap. Anguill. Part. XIV, p. 275. HARO.
— *Alsine.* Diosc. loc. laud. Sprengel-
lio eadem videatur cum *Cerastio aqua-*
tico (*Decand. pentagyn.* gen. 1147
Pers. *Caryophyll.* Juss.); et aequem
tamen potest referri ad *Stellariam ne-*
morum (*Decand. trigyn.* gen. 1149
Pers.). Conf. Histor. lici herbar. t.
I, p. 188. EN. P.

Vnde. Allos Graecis nemus, lucus
saltus, hortus. HARO.

Sed alias. Quae nobis *Myosotis*
scorpioides. Cf. inf. cap. 80. EO. P.

Hoc caro erat quae *helxine.* In

archetypo nostro. *Haec eadem erat*
quae *alsine*: et paulo post eadem
menda. Pint. — *Haec.* Dioscor. loc.
cit. Iba ἐτιν οφειξ ἡλξιν, ταπεν-
τιξ δὲ και εὐ δεστικ. Sic et Oribas.
XI, p. 488, et Galen. de Fac. simpl.
med. VI, p. 454. HARO.

Minor. Ille locus ostendit, Phainum
apud Dioscoridem, sive Andream,
sive Cratevam, pro μακροφύλλητρα,
legisse πυρροφύλλητρα.

Quum teritur odorem, etc. Diosc.
et Orib. II. cc. HARO.

Ad collectiones, etc. Totidem haec
verbis Diosc. loc. cit. HARO.

Helxine. Nihil Dioscorides. Haec
poene omnia sumptu sunt e cap. de
helxine. DAL. — Diosc. tantum *alsi-*
nea monet ad eadem omnia, quae
helxine, valere. EO. P.

Epiphora. Hoc est, oculorum in-
flammationibus. Dioscurid. Αρμότη
πρὸς φλεγμονὰς οφθαλμῶν, κατά-άλ-
γητας καταπλαστομένη. HARO.

Succus. Diosc. loc. cit. HARO.

Androsaces. Totidem verbis Diosc.
III, 150: *Αρδρόσακτος γίνεται πάντα*

folliculos in cirris habens, et in his semen : nascitur in maritimis Syriae maxime. Datur hydropticis drachmis duabus tusa, aut decocta in aqua, vel aceto, vel vino. Vehementer enim urinas ciet. Datur et podagrericis illiniturque. Idem effectus et seminis.

X. *Androsaemon sive (at alii appellavere) ascyon,*

Ζόπις ἐν ταραχαιστοῖς τόποις, etc. Sunt enim reliqua similia. *Androsace cotyledon marinum herba foliosa* a Lobelio appellatur in Advv. p. 465, a quo delineatur, quale in horto Regio vidimus. II. — *Androsace herba*. Est *Androsace vulgaris*, latifolia, annua. Tournefort. Nascitur frequens in Dalmatia, in valle *Slossella*, teste Clar. Fortis. Bot. — *Androsace*. Commentatores Dioscoridis in variis de hoc vegetabili sententias abierunt; in plures nemo praeter Anguillaram. Is enim modo cuseulam (p. 237), modo iuncii speciem, nunc *Cotyledon arborecentem* intelligit. Matthiolus (pag. 615), plantam depingit maritimam, orbiculis pedicellatis praeditam, quam in Etruria invenit Lucas Ghinius. Mox et Lobelius loc. sup. Iud. eandem in Chamaea concbis maris monspeliensis litora alluentis inventam delineavit, *Mobilie marini nomine*. Citavit eamdem *Androsacis Cotyledonis foliosi, marini nomine Magnoliis*. Botan. monspel. 49; tandem Ant. Gonanus, Flor. Monspel. append. p. 476, docuit ad regnum animale pertinere et *Madreporm Acetabulum Lynn.* System. natu. esse. Eadem opinioni, quam Matthiolus sovet, adstipulatur etiam Caesalpinus, XVI, 48: sed Eric Cordus, Botanol. p. 99, et Tragus, p. 819, cuscum esse perhibent: cui plura argumenta, praesertim maritimam originem opponit Ast. Musa

Brassavolus, qui ad littora moris Adriatici frequens ἀνδρόποτης; semen inventissimum testatur (Exam. simpl. pag. 63, 64). Ipsa adstitutus Amatus Lusitanus (Comment. in Dioscor. 376, 492); quorum virorum argumentis vici, *Madreporm Acetabulum* Lynn. esse esse, fatae necesse est. Cf. Sprenzel. Hist. Rei herb. tom. I, pag. 193 sq. Ergo, ut Cl. nostras Gerardus adoptat ad hanc locum, nee vidit Harduinus, nec videre potuit Graecorum ἀνδρόποτης; in horto Regio, quod vegetabilibus nequamquam adscribi potest, immo ad genus eorum refert animalium, quae *Polypterus Recentioides* vocant. Sed Androsacen Tournefortii eseteropismique botanicorum forte vidi, quae ut ex vegetabilium numero, seri colique potest. Madreporm vero polyporum unicè opus: atque in mari illius sedes. Eo. Paa.

Alba, amara sive folius. Plinius fortassis pro λευκόπατρας, tenuibus iuncis, legit λευκόπατρας. DAL.

Folliculos in cirris habens. In caeruleum se summitate tenuum cirrorum, sive cauleologum, folliculum gerit, quo semen continetur. Dioscor. loc. ejt. Λεπίδεκαρπος, ἔρυλλος, θυλάκιον εἰς τὰς κεφαλῆς ἔχους πιρεττικός σπέρματος. HARD.

Datur hydropticis, etc. Diosc. loc. cit. baec omnia pariter medicamenta referit. HARD.

X. *Androsaemon*. Diosc. III, 173:

non absimile est hyperico, de qua diximus, caulinis maioribus, densioribusque, et magis rubentibus. Folia alba rutaes figura: semen papaveris nigri. Comae tritae sanguineo succo manant. Odor eius resinosis. Gignitur in vineis. Fere medio autumno effoditur, suspenditurque. Usus ad purgandum alvum tusae cum semine, potaque matutino, vel a coena, duabus drachnis in aqua mulga, vel vino, vel aqua pura, totius potionis sextario. Trahit bilem: prodest ischiadi maxime. Sed postera die capparis radicem resinae permixtam devotare oportet drachmae pondere, iterumque quadrupli intervallo eadem facere: a purgatione autem ipsa robustiores vinum bibere, infirmiores aquam. Imponitur et podagrīs, et ambustis, et vulneribus, cohicens sanguinem.

Ανδρόσαμον, οἱ δὲ Ατρονθάδε, οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἄσκυρον χαλῶνται, etc. Addit esse diversum ab altero ascyro, de quo dicimus et nos cap. 20, et ab hyperico, quod nec Plinius ipse difficitur, quem haud penitus esse ei absimile pronuntiat. Vidimus in horto Regio, quale a Dodoneo adumbratur, pog. 79. HARO. — *Androsaemon*. Est Androsaemum maxime frutescens, C. Bauhin. Gallis, toute-zaine. Androsaemum, ut et hypericum, et ascyrum, folia habet multis quasi punctis perforata. Autumno quoque palebrē rubent androsaemū folia. BUR. — *Androsaemon*. Nobis, anetore Sprengelio, *Hypericum montanum* (*Polygonum pentagynum*, gen. 333 Pers. *Hypericin*, Juss.). Conf. Column. Ephri. I, 16; Histor. Rei herbar. t. I, p. 185. De ascyro, seu *Hyperico Androsaemo*, mos dicimus. EN. P.

Ascyron. Hoc ab androsaemo distinguit DIOSC. DAL.

Diximus, Lib. sup. cap. 53. *Hy-*

pericum Corin, et c. 54, *Corin monspeliacum* Noster descripsit. EN. P.

Folia alba rutaes figura. Eadem habet DIOSC. I. c. HARO.

Comae. Comae in herbis dicitur, quidquid hilari venustate erinum modo sennam ramorum vel caulinorum exornat, ut frondes, quem foliatum est tacumen; siue et corymbi, et flores sua venere comitantur HARO.

Oder eis resinosis. DIOSCORID. loc. cit. *Anaropētēta* δὲ ή κόπινη βαττώνθη στρέψης αποδίδουται. HARO.

Trahit. DIOSC. loc. cit. II.

Prodest. DIOSC. loc. cit. HARO. —

Ischiadi. GRON. *Ischiaditis*. EN. P.

A purgatione. Aquae tantum DIOSCOR. meminit, loc. cit. HARO.

Et ambustis. DIOSCORID. loc. cit. Καὶ παρέχεται δὲ ή πόρη καταπλαστίκη λέπαι τοι αλγεινή. Sic etiam GALLEN. de Pae. simpl. med. VI, p. 456. HARO.

Cohibens sanguinem. In DIOSC. cod.

XI. Ambrosia vagi nominis est, et circa alias herbas fluctuati: unam habet certam, densam, ramosam, tenuem, trium fere palmorum, tertia parte radice breviore, foliis rutaes circa imum caulem. In ramulis semen est uvis dependentibus, odore vinoso: qua de causa botrys a quibusdam vocatur, ab aliis artemisia. Coronantur illa Cappadoces. Vsus eius ad ea quae discuti opus sit.

vet. νομός; ἐπίχειρα. DAL.

XI. *Ambrosia vagi nominis est.* Per multa herbarum genera vagari id nomen ait, neque esse unius singularis proprium ac peculiare. Sane et botrys, de qua dicetur cap. 31, ambrosia appellatur, et lilium ipsum a Corinthiis, teste Nicandro in glossis, apud Athen. XV, p. 281. Haec quam modo Plinius tractandam suscepit, κατ' ἄρχοντας ambrosia nuncupatur. II. — *Ambrosia.* Brotero eadem videtur cum Abrotano campestris, Cl. Baub., nobis vero eodem nomine est *Ambrosia maritima* (Monocot. pentand. gen. 2066 Pers. Corynif. anomat. Juss.). Habitat in maritimis Etruriae, Cappadociae, etc. Eo. P.

Fratrem suum habet densam, ramosum (sic libb. ante HARR. editi). Quomodo habet fruticem, etc. si nondum constat, quae sit ambrosia? Ex Voss. cod. legendi. *Ambrosia vagi nominis est et circa variae herbas fluctuati: unam habet* (nempe herban hoc vocabulum), certam, densam, ramosam. GROS. — *Vnam.* Haec Diosc. ambrosia est, III, 429: Λιθροτίχη, οἱ δὲ βότρυς, οἱ δὲ βότρυς ἀρτεμισία, etc. Sunt enim reliqua paria. Ambrosia altera Matthioli, p. 852. Ambrosia tenuifolia Lobelli in Obs. p. 452 abrotonom campestre dictum. Vidimus in horto Regio. Interpolatorum sudsacia, an insensititia, sic ad hunc diem in

libris vulgaris legitur: *circa alias herbas fluctuati: fruticem suum* habet densum, ramosum... foliis rutaes. Circa imum éudem in ramulis, etc. Vnde una scilicet extrita, adiecta altera, interpunctione vilista. Nos verba scriptoris integra, certamque sententiam, nec impeditam, ex codd. Regg. et Colbert. fide representamus. Accedit et Dioscor. cuius haec sunt Plinianis omnino paria: III, 429; φύλλα ἔχει πάλι τὴν ἴκβαλέν τοῦ καλλού μαργάρης πεγάνου. Τὰ δὲ καυλά περπάλας σπερματίνων, διεκόπτων βοτρύδισες, etc. HARR.

Tertia parte. Radix ligatur duorum palmorum est, nam caulis teretur. Et vero Dioscorid. η δὲ φίτα, διεπιθύμησε, qui prius esalem τρισπίθημον dixit. HARR.

Quia de causa botrys, etc. Botrys uanh apud Graecos sonat. Et in ambrosia sunt racemosi fructus qui cohaerent, convolvunturque in uarum modum. HARR.

Coronantur. Dioscor. loc. cit. Καταπλέκται δὲ οἱ Καππαδοκίης τοῖς στεφάνοις, necditur in coronas apud Cappadoces. HARR.

Vsus eius ad ea quae discuti opus sit. Via eius reprimere, repellere, illitutue adstringere humores, qui in aliquam partem incumbunt. Δύναμις δὲ τοῦ σταλτικῆς τοῦ ἀπιστροφήν,

XII. Anonia quidam ononida malunt vocare, ramosam, similem feno graeco, nisi fruticosior hirsutiorque esset, odore iucunda, post ver spinosa. Estur etiam muria condita. Recens vero margines hulcetrum erodit. Radix decoquitur in posca dolori dentium. Eadem cum melle pota, calculos pellit. Comitrialibus datur in oxymelite decocta ad dimidiis.

XIII. Anagyros, quam aliqui acopon vocant, fru-

και ἀποχρωστικήν, καταλασθομένην
επέρυστα. HARD.

XII. *Anonia quidam ononida*. Dioscor. III, 21: Ανωνίς οἱ δὲ ὄνονδα
χαλοῦσι, etc. Egimus de ea XXI,
58. HARD. — *Ononis antignorum* Linn.
(*Onon. spinosa* var. β Pers. *Diadelph.*
decand. gen. 1694. *Leguminos. Juss.*)
habitat in collibus et arvis Europae
meridionalis. En. P.

Iucunda. Sic et Chilli, Gron. et al.
incundo. En. P.

Post ver spinosa. Theophrastus. Histor. lib. VI, cap. 5: Ανωνίς χρήσται
τῆς βλαστήσιος οὔρους, τελισθάται δὲ
μιτομόρφω. Legio, iucundo, spinosam.
Estur etiam muria post ver condita,
etc. nempe quo tempore adhuc tenella
est aptaque condituras. Quidam sic
distingue malum, *hirsutiorque esset*
ac *spinosa*, odore iucundo. *Estur etiam*,
etc. Matthiolus Plinum reprehendit, quod haec scriperit contra
Theophrasti sententiam et auctoritatem.
Dax. — *Post ver*. Igitur aestate:
id quod experientia docet. Spinas aces-
tata, autumno semen perfectum gerit.
Est et alia non spinosa, pariter
fruticosa in Delphiatu ac superiore
Provincia frequens. Describitur à Dodo-
deaco, p. 57. HARD.

Estur etiam muria cond. Conditi
muria, dum adhuc tenella est, ante-
quam spinas proferat, atque ita esse

in cibis incundamus, auctor est Dio. I. c. Αλμόντει, δὲ πρὸ τοῦ ὀκτωβρι-
ατοῦ, καὶ ἔτιν ἡδύτην. Sic et Oribasius. HARD.

Recens. Dioscorid. loc. cit. et istud,
et reliqua quae subsequuntur medica-
menta solidem ferme verbis tradit.
II. — *Ononidis vina diureticam po-*
tassium commendavere recentiores
quidam medici. Cf. Linn. Mat. med.
p. 202, ed. Schr. En. P.

XIII. *Anagyros*, quam al. acopon
vocant. Dioscor. III, 167: Αναγύρη,
οἱ δὲ ἁπτοῦσι χαλοῦσι. Idem deinde
notis, quibus a Plinio, describitor.
Pingitur a Lobelio in Obss. pag. 505,
qualem in horto Regio vidimus. Gal-
lis, bovis puant, Italis, fava lupina,
teste Anguill. Part. IV, pag. 51. Ex
enodis gravitate petita paroemia.
Αναγύρος κινσιν, apud Zenobium Cent.
2, n. 55, cui ista affinis, *Camarina*
moveat. Ab vico Atticae Anagyro,
ubi planta ea plurimum nascetur,
nomen accepisse, idens auctor affirmat.
Haan. — *Anagyris foetida* (*De-*
cand. monogyn. gen. 4008 Pers. *Le-*
guminos. Juss.). Habitat in Europea
meridionalis montibus. *Anagyridis*
foetidae folia et fructus, seu legu-
mina, in usum et apud Recentiores
venisse, sed paene iam exolevisse
testator Linn. Mat. med. p. 128, ed.
Schreb. En. P.

ticosa est, gravis odore, flore oleris; semen in corniculis non brevibus gignit, simile renibus, quod durescit per messes. Folia collectionibus imponuntur, difficulterque parentibus adalligantur, ita ut a partu statim auferantur. Quod si emortuus haereat, et secundae mensesque morentur, drachma bibuntur in passo folia. Sic et suspiriosis dantur: et in vino vetere ad phalangiorum morsus. Radix discutiendis concoquendisque adhibetur. Semen commanducatum vomitiones facit.

Flore oleris. Hoc est, flore simili brassicae. Sic enim εστιν ιχθυόν brassica olera vocatur. Sic Varro de Re rust. I, 18: Quod usque co.contrarium est naturae, ut arbores non solum minus ferant, sed etiam fugiant, ut introrsum in suendum se reclinent, ut viatis ad olera facere solet, etc. De vitis inimicilia cum brassica alibi dissimus. Dioscor. loc. cit. de anagyri: ἀνάρχος χρήματος οὐκέτι. Et Oribassi interpres, flores brassicae similes. Plinius ipse, XXIX, 25, cum oleo marinorum dixit pro marina brassica. H.

Semen in cornicidis. Ex απαρτίαις μαρρών. Diosc. HARO.

Per messes. Dioscor. Περὶ τῶν τε;
απαρτίων πακτύων, maturecentewa,
parvo discrimine. Parum enim interest, utrum per messes, an maju-
re scente uva id contingere quis asse-
veret. H.

Folia collectionibus, etc. Tumores,
οἰδηπάτερα, his impositis reprimi scri-
bit Diosc. I. c. HARO.

Difficulterque parentibus. Haec totidem verbis Diosc. I. c. HARO.

Quod si emortuus haerenti. Subintelli-
lige patitur, hoc est, foetus ex ante-
cedentibus. Haec rursum ad verbum
quoque Dioscordi. loco citato. II.

Drachma. Sic MSS. omnes. Famili-

Jarias Plinio, scriptoribusque vulgaris locutio, pro drachmæ pondere. H.

Sic et suspiriosis dantur. Diosc. loc.
cit. suspiriosis drachmæ pondere in
passo praebet. HARO.

Ad phalangiorum morsus. Πρὸς ψεύταλγάγια, Dioscordi. Plinius legit,
πρὸς ψεύταλγάγια. DALEC. — *Ad phal.*
Apud Dioscordi. in libris vulgaris ita
hodie legitur, III, 167, de onagryi:
Ιππός δὲ ψεύταλγάγια τὸν σίρην. Pro-
dest ad dolorem capitis cum vino. Cave
potro credas cum Dalecampio, cae-
terisque, festinatione legentia nimia
hallucinatum Plinium, πρὸς τὰ ψεύ-
ταλγάγια temere scripalise, quum πρὸς
ψεύταλγάγια scribere debuisse: nam
ex Plinio potius Dioscordem amen-
dandum Diocorides ipse admonet,
qui medicamenta priorum librorum
alio ordine in libris Εὐμελότου re-
texens, ubi de morbis capitii agit,
anagyris mentionem nullam facit: ubi,
de phalangiis, principatum eidem ad-
scribit II, 121: Ιδίως δὲ πρὸς ψεύτα-
λγάγια, διογύρου < δ'. Est autem διό-
γύρος eadem quae ἀνάγυρος apud
Nicandrum in Theriaeis; ut observat
Constantius in Lexico. HARO.

Radix discutiendis, etc. Ad ver-
bum Diosc. I. c. HARO.

XIV. Anonymos non inveniendo nomen invenit. Affertur e Scythia, celebrata Hicesio, non parvae auctoritatis medico: item Aristogitoni: in vulneribus praecleara, ex aqua tusa et imposita: pota vero, mammis praecordiisque percussis: item sanguinem exscreantibus. Putavere et bibendam vulneratis. Fabulosa arbitror, quae adiiciuntur: recente ea, si uratur, ferrum aut aës ferruminari.

XV. (1.) Aparipon aliqui omphacocarpon, alii philanthropon vocant, ramosam, hirsutam, quinis sensive in orbem circa ramos foliis per intervalla. Semen rotundum, durum, concavum, subdulce. Nascitur in frumentario agro, aut hortis pratisve, asperitate etiam vestium tenaci. Efficax contra serpentes, semine poto ex vino drachma: et contra phalangia. Sanguinis abundantiam ex vulneribus reprimunt folia imposta: succus auribus infunditur.

XVI. Arction aliqui arcturum vocant: similis est

XIV. *Anonymos*. Quae eo nomine censenda herba sit, adhuc inter herbarios lis est. Nos inter peregrinas ducimus. II. — *Anonymus non invenit*. Quidam esse volunt bugulam officinarum, alii consolidam medium. Vtique sane planta vulneribus sanandis efficacissima est. Huius mentione supra lib. XXV, cap. 8. DALC. — Consolida media et Bugula Offic. nobis sunt *Aluga pyramidalis*, et *Aluga Iva*, de quibus iam alias dictum. ED. P.

Ferruminari. Inde conjectura similiter, symphyti sive consolidae genus esse, consowde. DALC.

XV. *Aparinen*. Eadem asperugo diciunt ei φιλανθρωπος, de qua egimus XXIV, 446. Dioscor. III, 104: Απαρίην, οἱ δὲ ἀμπελόκαρποι, οἱ δὲ

φιλανθρωποι καλοῦσθν, etc. Galen. quoque de Fac. simpl. med. VI, pag. 453: Απαρίην ... οἱ δὲ φιλανθρωποι. Sie etiam Aegineta, VI, 3. II. — *Galliam aparine* (Tetraed. monogyn. gen. 241 Pers. *Rubia* Juss.). In Europa cultis ei ruderalis, ad sepes non infrequens; nostris vulgo, grateron. ED. P.

Semen rotundum, durum, etc. Dioscor. I. c. HARD.

Asperitate. Folia asperiora vestibus adhaerescunt: Προσύγεται δὲ καὶ ιακώπιον ἡ πόλη, inquit Dioscor. I. c. Inde nomen, aspergo. II.

Efficax contra serpentes. Dioscor. loc. cit. HARD.

Succus auribus infunditur. Dioscor. loc. cit. HARD.

XVI. *Arction aliqui arcturum vo-*

verbasco foliis, nisi quod hirsutiora sunt : caule longo, molli, semine cuminii. Nascitur in petrosis, radice tenera, alba, dulcique. Decoquitur in vino ad dentium dolorem, ita ut contineatur ore decoctum. Bibitur propter ischiada et stranguriam: e vino ambustis imponitur, et pernionibus. Foventur eadem cum radice semine trito in vino.

XVII. *Asplenium* sunt qui hemionion vocant, foliis tridentalibus multis, radice limosa, cavernosa, sicut silicis, candida, hirsuta: nec caulem, nec florem, nec semen habet. Nascitur in petris, parietibusque

est. Quae de arctii facie ac dotibus, toto hoc capite narrantur, ea totidem verbis habet Dioscor. IV, 106: *Αρκτίον*, οἱ δὲ ἀρκτοῦποι, etc. Galen. item de Fac. simplic. med. VI, p. 459. Pingitne a Dodonaeo, pag. 149, ex codice Caesareo: sed plantam ipsam usurpare oculis, quae hanc referret effigiem, adhuc non licuit: aibi perinde ignotam faturum Anguillara, Part. XIV, pag. 281. II. — *Αρκτίον*, ἀρκτοῦπος Dioscor. loc. laud. idem Sprengelio est ac *Verbasco ferrugineum* (Pentand. monogyn. gen. 490 Pers. Solanac. Juss.); habitat in Europa australiore. Alii ad *Celsiam Arcturum* referunt, non ita bene, quum folia verbasco largiora ἀρκτίον habere debeat, angustiora vero Celsia habeat; *Arctium Lappum* Brotter. hoc trahit, male. Conf. Hist. Rel. herb. tom. I, pag. 162. Eo. P.

Imponitur, et pernionibus. Foventur perniones eiusdem radice cum semine decocta in vino. Dioscorid. quoiquam is et perniones et ambusta foventur praecipiat. DAL:

XVII. *Asplenium*. Diosc. III, 45t: *Ασπλένιον*, οἱ δὲ ασπλένιοι, οἱ δὲ ἄρπανοι, etc. Sunt enim reliqua quae de illius facie ac viribus a Plinio refe-

runfur, paria ferme cum iis, quae Dioscor. habet loc. cit. In officinali ceterach nominatur, et *citrub*, teste Anguillara, Part. XIII, pag. 237. Pingerit a Dodonaeo, pag. 465, quale in horto Regio vidimus. Hemionion dici, quod mulas ἡμένοις in maxime delectentur, ait Theophrast. Hist. IX, 49. *Calcefragam*, quod calculosis prospicit, Scrib. Larg. Comp. 350. H. — *Asplenium*. Brot. ex MSS. Begg. et dit. principe, *asplenou*. Nobis est *Asplenium Ceterach* (ex *Cryptogram*. Linn. *Fikicum* ordine Juss.); habitat in Anglia, Gallia, Germania, Italia, etc. Apud Recentiores etiam nunc in usum venit. Conf. Geofr. Mat. med. t. III, p. 452. Eo. P.

Folia tridentalibus multis. Quae videlicet tertiam pedis partem, seu pollices quatuor, longitudine adaequant. Haas.

Radice limosa. Folla polypodii sicut siliculae modo dividuntur, subter flava, hirsutaque, superne viridia. Dioscor. Hunc locum Plinius omnino corrupit. DAL.

Nec caulem, nec florem, nec semen. Diosc. I. c. Hano.

Nascitur in petris. Diosc. et Theophr. II. cc. II. ad.

opacis humidis : laudatissima in Creta. Huius foliorum in aceto decocto per dies XL poto lienem absumi ajunt ; et illinuntur autem ; eadem sedante singultus. Non danda feminis, quoniam sterilitatem facit.

XVIII. Asclepias folia ederae habet, ramos longos, radices numerosas, tenues, odoratas: floribus virus grave, semen securidacae. Nascitur in montibus. Radices terminibus medentur, et contra serpentium ictus, non solum potu, sed etiam illitu.

XIX. Aster ab aliquibus bubonion appellatur,

Huius foliorum iure ix aceto decocto per dies XL poto (sic olim). Scribendum videlicet, *Huius foliorum in aceto decoctae per dies XXX poto lienem absumi ajunt. Sed quadraginta ex Diosc. Hermolaus. Gaos.* — *Huius. Tandem veribus Diocor. loc. cit. Et deinceps ἄσπληνος nuncupatur.* II.

Per dies XL. Sic libri editi omnes. At MSS. per dies XXX poto, etc. Dioscorides libris vulgaris favebat. II.

Et illinuntur. Sic libri omnes editi et MSS. Interpolat autem hanc scripturam in Elzeviriana editione Latinis, in huic modum : Lienem absumi ajunt : et illinuntur autem eodecum, sedantque singultus : ut ad singultus illini tantum eretas. Quod scriptoribus quidem sententiae plenissime adversatur, ac Diocoridis, qui plane silentia tradidit, III, 454: Διάχειρις δὲ ἔχει τὰ φύλλα οὐσίας καὶ πινόμενα εἰνὶ ἡρδας μ', σπλένα τάκειν. δεῖ δὲ πατεράσσειν καὶ τὸν σπλένα τοὺς γόνδοις λιασίς τὸν εἶναι. Βουβῶι καὶ απράγουρίδι καὶ λυγμῷ, etc. II.

Non danda feminis, quoniam sterilitatem facit. Diocorid. loc. cit. et Theophr. IX, 19. Illar.

XVIII. *Asclepias folia ederae habet, etc. De huius forma ac viribus totidem verba ac placita leges apud Dio-*

scor. III, 406: Ασκληπίας, etc. Ab edera folio nomen habet κιστίον et κυνόφυλλον in Noth. Diocor. p. 456. Vincetoxicum a Matthiolo appellatur, a quo et scite effigiatur, pag. 809, quem in horto Regio vidiimus : item a Dodoneo, pag. 402. Hard. — Asclepias folia etc. Nobis eodem nomine est Asclepias Vincetoxicum (Pentand. monogyn. gen. 624 Pers. sub Cyanantha. Apocyn. Juss.). Habitat in montosis calcareis et in silvicis. En. P.

XIX. *Aster. Apul. cap. lx: Graecorum oligi asterion, alii asteriscon, alii asteria atticon, quidam bubonion, alii hyophthalmon vocantur. Latini inguinalem. Nempe βουβών inguinem et tumorem inguinis sonat. Diocor. IV, 420: Λατήν Αττικάς. In Noth. p. 470: si δὲ αστερίσκος, οἱ δὲ αστερίπειοι, οἱ δὲ βουβώνοι, οἱ δὲ ωφέληποι, Πωρίοι ἐγγίναται. Genera amplius vicea vidiimus in hotto Regio: praeceps delineantur a Clusio Hist. Ital. plant. IV, pag. 13 sqq. Hard. — Aster ab aliis, bubonion, Βουβώνον Galenus appellat, de Fac. simpl. med. VI, 79. Forte Iula Baboniaca (Syrgenes. superfl. gen. 1857 Pers. Corymbifer. Juss.). Habitat in Austria, Tauria, etc. Coel. Scop. Car-*

quoniam inguinum praesentaneum remedium est. Cauliculus foliis oblongis duobus aut tribus: in cacumine capitula stellae modo radiata. Bibitur et aduersus serpentes. Sed ad inguinum medicinam, sinistra manu decerpi iubent, et iuxta cinctus alligari. Prodest et coxendicis dolori adalligata.

XX. Ascyron et ascyroides, similia sunt inter se, et hyperico: sed maiores habet ramos, quod ascyroides vocatur, ferulaceos, omnino rubentes: capitulis parvis, luteis. Semen in calyculis pusillum, nigrum, resinosum. Comae tritae velut cruentant. Qua de causa quidam hanc androsaemon vocavere. Vetus

niol. tit. 58; Sprengel. Histor. Rei herb. tom. I, p. 205. En. P.

Bubonium appellatur. Alia haec quam inguinaria descripta, I. XXVI, cap. 9. Plinius multa ~~at~~ insignia taret, quae a Dioscoride de hac planta traduntur. D.A.

Quoniam inguinum praesentaneum remedium. Florem recentem, atque adeo humidum inguinum inflammationi utiliter adhiberi docet Dioscor. loc. cit. Haas.

Cauliculus foliis oblongis. Sic fere Diosc. loc. cit. Haas.

Bibitur. Suffiri ad fugandas serpentes Cratevas ait in Diocor. Noth. pag. 470. Haas.

Sinistra manu decerpi iubent. Dioc. loc. cit. Haas.

XX. *Ascyron et ascyroides.* Ascyron, inquit, de quo cap. 10 dictum, et ascyroides, de quo nunc institutur oratio, similia sunt inter se, et hyperici, de quo XXVI, 35. Ascyroides a Dioscorid. III, 172, iidem adumbratur notis, quibus nunc a Plinio: Ασκυρος, οἱ δὲ ἀσκυροειδεῖς, οἱ δὲ ἀσδρόειδεις, καὶ τοῦτο εἰδέ; ἔστιν

ὑπερικοῦ, μηδὲν διαφέρει, κλωτίας, etc. A Matthiolo pingitur in Dioc. III, 637. In horto Regio vidi- mus. Vide Anguill. etiam, Part. XIII, pag. 243. Haas. — *Ascyron.* Nobis est *Hypericum Androsaemum* (*Polyland. pentagyn.* gen. 4338 Pers. *Hypericin.* Juss.). Habitat in Anglia, Gallia Narbonensi, Italia, etc. in humeribus. Conf. Column. Ephras. I, 46; Spreng. Hist. Rei herb. tom. I, pag. 185. En. P.

Ferulaceos omnino rubentes. Voss. cod. *omnia rubentes*, ut lib. XXIV, 8, alia *similis*. Tertullianus *codium omnia candidatum*. Gaoz.

Semen in calyculis pusillum. Dioc. loc. cit. et Oribas. lib. XI, ful. 191. Haas.

Comae tritae velut cruentant. Veluti cruentum reddunt. Fructus atritu, inquit Dioscorid. I. e. digitū cruentantur. Καρπὸν δὲ... καὶ τὰ τῷ παρατρι-βήσαν σινετί αἰματοντά τούς δικτύ-λους, ὃς διὰ τοῦτο ἀνθρόσκυπος κα-λεῖθαι. Haas.

Vetus seminis ad, etc. Dioscoridi χαρκοῦ. Haas.

seminis ad ischiadicos, poti duabus drachmis in hydromelitis sextario. Alvum solvit, bilem detrahit. Illimitur et ambustis.

XXI. Aphaca tenuia admodum folia habet: pusillo altior lenticula est. Siliquas maiores fert, in quibus terna aut quaterna semina sunt nigriora, madidiora, et minora lenticula. Nascitur in arvis. Natura ei ad spissandum efficacior, quam lenti: reliquo usu eodem effectus habet. Stomachi alvique fluxiones silit semen decoctum.

XXII. Alcibion qualis esset herba, apud aucto-

Alvum solvit, etc. Dioscorid. loc. cit. Harv.

Illimitur. Diosc. I. c. H.

XXI. *Aphaca.* Sic MSS. omnes hoc loco, eti in indice variant, ut monimus. Alia haec Theophrastea aphaca, de qua XXI, 52: Describitur totidem fero verbis a Diosc. II, 478. Pingitur a Dodonaeo, pag. 635. Nondum occurrit nobis. H. — *Aphaca* Theophrast. Histor. VIII, 5-8; Diosc. loc. laud. nobis eodem nomine est. *Lathyrus Aphaca* (*Diadelph. decand.* gen. 474 Pers. Leguminos. Juss.) Habitat inter segetes, in silvaticis. Eo. P.

Siliquas maiores fert. Diosc. loc. cit. Harv.

Natura ei ad spissandum. Ad adstringendum. Diosc. loc. cit. Δύναται δι τὸν τὰ σπερμάτα συντεκόν, etc. Harv.

Stomachi alvique, etc. Diosc. I. c. totidem verbis. Harv.

XXII. *Alcibion*, etc. Supra lib. XXII, cap. 21, onocheiles secundum anchusa genus alcibiadion vocatur, ut et Diosc. echios. Dioscoridi vocatur et doris, et alcibiadion. Nicandro vero alcibium, in Theriacis: Εσθλὸν δὲ αλ-

ιζίου ἔχον περιπάτησις. At minus est, quod iam sit Plinius, apud auctores non reperi qualis sit herba, quem eadem de foliis et radice tradat, quae Dioscorides de altera anchusa et echo. Date. — *Alcibion.* Aliud esse hoc alcibion ab eo de quo agimus XXII, 24, et ab echo, de quo XXV, 58, Nieander admonet; qui quum in Theriae. pag. 39, de utroque lato posteriore egisset, idem mox p. 47, Plinianum illud, nomine tantum appellata, facie non declarata, diversum esse pronuntiat: Άλκηβίον περιπάτησις αἵρετο ποέντα. Ubi Schol. pag. 31: Άλκηβίον, τούτης ἄλλης βοτάνη, οὐδὲ μέρος, οὐδὲ διάξιον. Harv. — Αγχυνες ιτίρα, τὸν τὸν αλκιβιάδιον, Diosc. IV, 24; item cap. 27: ἔχον, οἱ δὲ δόραδε, οἱ δὲ αλκιβιάδον, etc. Prior species, cuius eliam Galenus meminit de Fuc. simpl. med. V, 21, nobis est *Anchusa tinctoria* (Pentand. monogyn. gen. 353 Pers. *Borragin.* Juss.); posterior, *Echium rubrum* (gen. 363 Pers.): de his iam alias actum. An ex his duas speciebus unam Noster hic indigitaverit, in ambiguo est; sed utriusque vires consentiunt. Ed. P.

reſ non reperi. Sed radicem eius et folia trita, ad serpentis morsum imponi et bibi: folia, quantum manus capiat, trita cum vini meri cyathis tribus, aut radicem drachmarum trium pondere cum vini eadē mensūta.

XXIII. *Arectorolophos*, quae apud nos crista dicitur, folia habet similia gallinacei cristae, plura, catulus tenuem. Semīnigrum in siliquis. Utilis tussientibus cocta cum faba fresa, melle addito: et caligini oculorum. Solidum semen coniūcit in oculum, nec turbat, sed in se caliginem contrahit. Mutat colorem, sed ex nigro albicare incipit et intumescit, ac per se exit.

XXIV. (vi.) *Alum* nos vocamus, Graeci *sympyton petraeum*, simile cunilae bubulac, foliis parvis, ramis tribus aut quatuor a radice, cacuminibus thymi, surculosum, odoratum, gustu dulce, salivam ciehs, radice longa rutila. Naseitur in petris,

Iniponi et bibi iubent folia. Tō iubent nostri quinque omnes ignorant; hinc: intelligitur enim apud anteces reperi. *Gaos.*

XXIII. *Alectrolophos*, quae apud nos crista dicitur. Quorundam opinionē allaria: aliorum vero cauda lupi: aliorum gallithicum, cuius semen eodem effectu, ei eadem causa vulgus etiam oculis loquit, praesertim quum rufus illapsus est. *Diosc.* — *Alectrolophos*. *Alectropelops*; hoc est, crista galli. Pingitur a Dodoneo, pag. 546. Vbiq̄ motissima: erecta di gallo italis quoque, teste *Anguillara*, Part. XII, p. 219. *Hans.* — *Alectrolophos*, quae apud nos crista. Et hanc apud nos appellationem servat: *Rhizanthus Crista galli* (*Didynam.* *angiosperm.* gen. 1457 Pers. *Pedicular.*

Juss.). In pratis frequens. *Confet.* *Hist. Rei herb.* Iom. I, p. 204: *Eo. P.*

XXIV. *Alum*. Nos, inquit, Rōmooi; Graeci aliter. *Nos* autem id nomen a Gallis accepimus. Diximus de herba ea XXVI, 26: *Holus*, inquit ipse, quam Galli sic vocant.... similis est cunilae bubulac, etc. *Iisdem* plane verbis a *Diosc.* describuntur IV, 9. *Hans.* — Nobis *Sympyton officinale* (*Pentand.* *monogyn.* gen. 355 Pers. *Borrage*, *Juss.*), de quo iam egimus. *Eo. P.*

Sureidonum. Hoc est, lignosum: Σύριον; *Dioscor.* I. c. *Hans.*

Nascitur in petris. Totidem verbis *Diosc.* I. c. *Hans.* — *Sympyton petraeum* *Dioscor.* *Sprengelio* idem esse videtur ac *Gypsophila fastigiata*, de qua sup. lib. egimus. *Eo. P.*

ideo petraeum cognominatum : utilissimum lateribus, renibus, torminibus, pectori, pulmonibus, sanguinem reiicientibus, faucibus asperis. Bibitur radix trita, et in vino decocta, et aliquando superlinitur. Quin et commanducata sitim sedat, praecipueque pulmonem refrigerat. Luxatis quoque imponitur, et contusis : lenit interanea. Alvum sistit cocta in cinere, detractisque folliculis trita cum piperis novem granis, et ex aqua pota. Vulneribus sanandis tanta praestantia est, ut carnes quoque dum coquuntur, conglutinet addita: unde et Graeci nomen imposuere. Ossibus quoque fractis medetur.

XXV. (vii.) *Alga rufa*, et *scorpionum ictibus*.

XXVI. *Actaea* gravi foliorum odore, caulinibus

Renibus. Dioscor. l. c. Galen. de Fac. simpl. med. VIII, p. 233, et Marc. Emp. c. xxvi, p. 476. HARD.

Pulmonibus. Scribon. Larg. Comp. LXXXIII: *Ad sanguinis eruptionem*, sive ex arteriis, sive a pulmone, vel pectoro ea fuerit; bene facit *sympyti radix*, quam quidam inudam rusticana vocant, quidam autem aliam gallicum dicunt, etc. Sic et Marcell. Empir. esp. xvii, pag. +21. Dioscor. IV, 9, decoctum sit in aqua mulsa, et potum, quac pulmoni haerent, excrementa repurgare. HARD.

Faucibus. Galen. l. c. II.

Quin, Diosc. l. c. II.

Convulsis, *lioni*, *interaneis*, (sic prius). Quomodo imponitur *interaneis*? Lege cum Vossiano: *Luxatis* quoque imponitur et contusis: *lenit interanea*: *alvum sistit cocta*, etc. *Contusis* et Chilli. Pintiani quoque codex *lenit*, unde ille facit leviter. Gaoz. — *Interaneis*. In scrotum delabentibus: entrocelis. Dioscor. DAL.

Alvum sistit cocta in, etc. Diosc. loc. cit. HARD.

Vulneribus. Plin. Valer. III, 22; Apul. cap. LIX, tit. 4. Diosc. Κολλητις νεότρωτζ.. ξαὶ τὰ ἔργα δι εὐπητταὶ σφύρυνος τοὺς αὐτοῖς. Galenus denique loc. cit. HARD.

Vnde et Graeci nomen imposuere. Λύρητος, quia consolidat: unde et consolida appellata. Eadem conferva, a conferruminando, hoc est, conglutinando. Ferruminare enim est metallum coniungere ei conglutinare. II.

XXV. *Alga rufa*. Cretica tinctoria, quae purpureo colore inservit. DAL. — *Alga*. Φύκος φοινίστον, de quo XXVI, 66. HARD. — *Rufa*. Gron. et al. ante HARD. *rufa*. An *Fucus sanguineus*? ex *Cryptogam*. Linn. *Algarnum* ordine Juss. *Thalassophyt*. Lamouroux. En P.

XXVI. *Actaea*, etc. Videtur esse ea, quam christophorianam appellat Lobelius, a quo scite delineatur in Obs. pag. 389. Alii aconitum racemosum vocant. Vidimus in horto Re-

asperis geniculatis, semine nigro, ut ederae, bacis mollibus, nascitur in opacis et asperis, aquosisque. Datur acetabulo pleno interioribus féminalium morbis.

XXVII. Ampelos agria vocatur herba, foliis duris cineracei coloris, qualem in satis diximus, viticulis longis, callosis, rubentibus, qualiter flos, quem Iovis flammam appellavimus in violis: fert semen simile punici mali acinis. Radix eius decocta in aquae cyathis ternis, additis vini Coi cyathis duobus, alvum solvit leniter, ideoque hydropticis datur. Vulvae vicia et cutis in facie mulierum emendat. Ischiadicos quoque uti hac herba prodest, tusa cum foliis, et illita cum succo suo.

XXVIII. Absinthii genera sunt plura: santonicum

gio. HARV. — *Actaea*. Servat nomen: *Actaea spicata* (*Polyand. monogyn.* gen. 4250 Pers. *Ranunculac.* Juss.). Habitat in nemorosis montosis. Confer Sprengel. *Histor. Rei herb. tom. I.*, pag. 204. Ed. P.

Interioribus féminalium morbis. Vteri doloribus et suffocationi: mensibus provocandi. DAL.

XXVII. Qualem in satis diximus. In volumine de medicinis, e rebus his que seruntur: nempe lib. XXIII, 44. HARV. — *Ampelos agria* Dioscor. IV, 483, nobis est *Tamus communis* (*Dioec. hexad.* gen. 2234 Pers. *Asparag.* Juss.), de quo iam saepe alias Ed. P.

Viticulus longis. Sarmentis longis, duris, rimoso tortice vestitis, flore capillaceo; fructu exigui uivi simili, post maturitatem rubente: granis figura rotundis. *Diosc.* *νόκκους*; *Plinios* ad punici semina retulit oscitante, et alias tolam historiam currupit. DAL.

Qualiter flos. Ex omnibus plantis,

quae ad vicina scandunt, tres novissimis, quorum caeruleus, sive porphyreus, Iovis flori, nempe aquilegiae, colore similis sit; primam quidem, quam gesnum Nili vocant: alteram, quam dulesmaria: tertiam, quam pro elematide secunda pinxit Dodoneus, et quam pothon caeruleum esse quidam putant. Quae de vite silvestri tradit hic Plinios, magis convenire videntur dulcamarae, quam salicetrum supra vocavit XXIII, c. 4, et viti silvestri similem esse dixit: eodemque effectus habere. DAL.

Appellavimus in violis, etc. Lib. XXI, cap. 38. HASB.

Radix. Haec ipse totidem verbis XXIII, 44, easdemque fere medicamenta, que nunc iterum haud valde magno operae pretio revocat. II.

XXVIII. *Absinthii genera sunt plura.* Vulgo cognitum *άβινθος*; *de l'absinthe.* *Absinthium ponticum*, seu romanum officinarum, Dodoneo la-

appellatur a Galliae civitatē; ponticum a Ponto, ubi pecora pinguescunt illo, et ob id sine scille reperiuntur: neque aliud praestantius; multoqua italicum amarius, sed medulla pontici dulcis. De usu eius convenit dicere, herbac facillimac, atque inter paucas utilissimae, praeterea sacris populi romani celebratae peculiariter. Siquidem Latinarum ferijs

tifidum dicitur, pag. 23. Vulgare Lobelio in Obss. p. 413. II.

Santonicum. Diosc. III, 28: Εστι δὲ καὶ τρίτον τίδες ἀφεβίου, γεννώμενος ἐν τῇ κατὰ τὸν Αἰγαῖον Φαλακρῷ πλέοντος ἐπιχυρίας Σαντόνιος καλοῦσθαι, ἀπονόμως τῷ γεννώμενον αὐτῷ Σαντονίῳ χύρῳ. Galen. de Simpl. med. Fac. VI, 4, pag. 147: Τὸ πίον Σαντονίνιον, ὃν οἱ Σαντονίαι χύρος ἐν γέλασι, Marc. Emp. cap. xxviii, pag. 498: Santonica herba, quae absinthium dicitur. Santonica herba, Scribonio Comp. 44. Santonica virga Martiali lib. IX, epist. 95: Santonica medicata dedit milii pocula virginis, etc. Describitur a Lobelio in Obss. p. 436, quale vidimus in Iusto Regio. II. — Δέψιον τρίτον τίδες, ὃ ἐπιχυρίας ουρανοῦ καλοῦται, Diosc. III, 23; nubis item est *Artemisia santonica* (*Syngenes. superfl. gen. 4237 Pers. Corymbif. luss.*): εὔρων legit Anguillar, pag. 166; sed refragatur Galenus, de Fac. simpl. med. V, 69, qui non semel εὔρων τὸν appellat. Conf. Sprengel. Histor. Rei herbi tom. I, p. 187. Ed. P.

Ponticum a Ponto. Apud Plaut. in Trin. IV, 2, 65: sit. *Omnium primum per Pontum arvelet ad Arabiam terram sumus. cu. Ego, au Arabia etiam est in Ponto? etc.* Est: non illace ubi thus gignitur: sed ubi abgrahium sit, atque curulis gallinaceis

Diosc. — *Ponticum*. De eo multa Diosc. III, 26. Haec. — Nobis *Artemisia pontica*. Habitat in apriis, siccis, montosis Galliae, Germaniae, Itiae, Thraciae, etc. Per absinthium italicum, vulgarem videtur speciem Noster intelligero, quae Recentioribus dicitur eodem nomine *Artemisia Absinthium*. Habitat in Europae ruderatibus, aridis. En. P.

Et ob id sine scille. Vide quae dicitur, XI, 75, Haec.

Neque aliud praestantius. Dioscor. loc. cit. Gratum esse stomacho ait Galenus, loc. cit. Santonicum, ob amorem, eidem insensum. II.

De usu cives convenit dicere, herbac facillimac. Vossianus iubet deleri τῷ dicere. Neque est, cur ei advertemur. Geos.

Latinarum ferijs. Quibus in Alba-no monte Romanis simul et Latinis visceratio datur. Vide Alex. ab Alex. lib. V, pag. 7. Dal. — *Latinarum. Subintellige, supplicationum, aut religionum. Livius, V, 93: Iam iudi Latinaque instaurata erant. Lib. XXII, pag. 203: Latinis feriis actis, sacrificio in monte perfecto, votis rite in Capitoliis, munera patatis. Peragi con-sievere eae aprilii mense. Aliquando et iunii kalendis, teste Livio, XLII, pag. 540. Et a. d. tertium nonas maiis, eodem auctore, XLI, pag. 526. Vide XXXIV, 48. Haec.*

quadrigae certant in Capitolio, victorque absinthium bibit: credo, sanitatem praemio dari honorifice arbitris maioribus. Stomachum corroborat, et ob hoc sapor eius in vina transfertur, ut diximus. Bibitur et decoctum aqua, ac postea nocte et die refrigeratum sub dio, decoctis sex drachmis foliorum cum ramis suis in caelestis aquae sextariis tribus: oportet et salem addi. Vetustissime in usu est. Bibitur et madefacti dilutum: ita enim appelletur hoc genus. Diluti ratio, ut (quisquis fuerit modus aquae) tegatur per triduum. Tritum raro in usu est, sicut et succus expressi. Exprimitur autem, quum primum somen turgescit, madefactum aqua triduo recens, aut siccum septem diebus. Deinde coctum in aeneo vase ad tertias, x heminis in aquae sextariis XLV, iterumque percolatum lente coquitur ad crassitudinem mellis, qualiter ex minore centaureo quaeritur succus. Sed hic absinthii inutilis stomacho capitique

Absinthium bibit. Potonis τὸν; ἵες οὐκέπιθεν meminist Vatro in Quinque tribus: *Absinthium uti bibunt grave et castoreum, levemque relar, (minimam vires corporis)* apud Nonium. DAL.

Credo, sanitatem praemio dari. Corporia bonam valeitudinem praestare vinum absinthites. Veteres credidérunt, inquit Dioscorid. III, 26: Προτίνοντον εἴς αὐτοῦ... ὑγιεῖς τετταῖοι εἶναι περιζύττε, II.

Sapor. Facio ex eo vino, quod absinthites vocant, ut diximus, XIV, 19. DAL.

In vina transfertur. Vino ex eo facto, quod absinthites vocant. DAL.

Bibitur et madefacti dilutum. Τὸν διαβρυγμα οὐκέπιθεν. Diosc, III, 26, Dilutum in quo absinthium induit,

H. — *Appellatur.* Gr. et al. *appellatur.* Eo. P.

Percol. lente. Gron. et al. *percol.* *herba lente.* Eo. P.

Sed hic absinthii inutilis, etc. Sed hic absinthii expressi succus, inutilis stomacho capitique est: quum sit ille antea explicatus decocti absinthii usus saluberrimus. Vocem hanc absinthii, quam libri omnes editi et manu exarati agnoscunt, supervacuum esse Dalecampius prosunxit. Ioh. Lalius in editione Elzevir. permultat vocis illius sedem, ac post decocti reponit: alias perverti loci sententiam clamat. Ambo haud sane satis feliciter. Germimum absinthii succum Plinius scribat: alterum decocti aqua his verbis: *Bibitur et decoctum aqua,* ac postea die ac nocte refrigeratum, etc.

est, quum sit ille decocti saluberrimus. Namque adstringit stomachum bilemque detrahit, urinam ciet, alvum emollit, et in dolore sanat: ventris animalia pellit, malaciam stomachi et inflationes discutit cum sili et nardo gallico, aceto exiguo addito. Fastidia absterget: concoctiones adiuvat. Cruditates detrahit cum ruta, et pipere, et sale. Antiqui purgationis causa dabant, cum marinae aquae veteris sextario, seminis sex drachmis, cum tribus salis, et mellis cyatho. Efficacius purgat duplicato sale. Diligenter autem teri debet, propter difficultatem. Quidam et in polenta dedere supra dictum pondus, addito pulegio: alii pueris folia in fico sicca, ut amaritudinem fallerent. Thoracem purgat cum

Alterum expressi, quod in usu rarior:
Exprimitur autem, quum primum secum torgescit, etc. Illum decocti succum saluberrimum esse in praesenti monet: istum expressi, inutilem. Sic ubi dilutum decoctumque absinthii Dioscorides approbavit, expressi succum Idem improbat, III, 26: Εοικε δι, inquit, καὶ τὰ τοῦ χυλίσματος ἔργα ποσεῖ τὰ αὐτά. Πλὴν τις τὰς νόσους οὐ δοκιμάζειν αὐτό, κακοπαθηταρχόν καὶ περιτταλγής ὁν. Existimat expressi succus eodem praestare effectus. Altamen potionibus improbat, quod stomacho est iniument, dolorisque capitis eiet. II.

Namque adstringit. Dioscor. III, 26; Galen. de Facult. simpl. med. VI, p. 461; Marcell. Emp. cap. xxx, p. 214. HARD.

Stomachum bilemque detrahit. Stomachique bilem detrahit. Dioscorid. bilem purgat, quae stomacho et ventri inflatusit. DALE.

Urinam ciet, alvum, etc. Dioscor. I.c. HARD.

Ventrī animalia, etc. Marc. Emp. cap. xxviii, p. 498. II.

Et inflationes. Dioscorid. I. c. καὶ πρὸς ἐπιτηματάστεται δὲ ἀρρώστη, καὶ κοιλίας, καὶ στοράχου ἀλγήματα, πνεύματος μητὰ στολέως ἡ νάρδου Κέλτικη. HARD.

Fastidia absterget, etc. Diose. loc. cit. HARD.

Alii contra paralysia, aliī pueris foliis in fico, sic ut amaritudinem fallerent (sic prius legebatur). Dele tria prima verba, ex antiquo codice, nec restragantur Dioscoride; et sic non sie, ibidem, PINT. — *Alii pueris foliis in fico sic ut amaritudinem.* Non nulli, ut sie, faciunt. Quatuor membranae, fico siccat amaritudinem. Præcipuous vero: *Alii pueris foliis in fico sicca, ut amaritudinem fallerent.* Notum illud Lucretii: Sed veluti pueris absinthia tetra medentes Quam dare conantur, prins oras pocula circum Contingunt mellis dulci flavoque liquore. Eam vicem hic praestat caricae. Lib. XV, 48: slocandi haec in

iride sumptum. In régio morbo crudum bibitur cum apio, aut adianto. Adversus inflationes, calidum paulatim sorbetur ex aqua: iocineris causa cum gallico nardo: lienis, cum aceto, aut pulite, aut fico sumitur. Adversatur fungis ex aceto: item visco: cicutae ex vino: et muris dranei morsibus, draconi marino, scorpionibus. Oculorum claritati multum confert. Epiphoris cum passo imponitur, suggillatis cum melle. Aures decoctum eius vaporis suffitu saturat; aut si manent sanie, cum melle tritum. Vrinam ac menses crient tres quatuorve ramuli, cum gallici nardi radice una, cyathis aquae vi. Menses privatim cum melle sumptum, et in vellere appositum.

sole aptissima. Lib. eodem, cap. 29: *Detrahitur haec (cutis) videntibus, ut putamen; eadem in siccis maxime placet.* Lib. XX, 15: *Decoquuntur alias in multis aqua ant fico sicca.* Lib. XXIII, 7: *Siecar fici stomachum laedant, gutturi et fauicibus magnifice uiles.* GROS.

In regio morbo. Sic Reg. 2, el Chiilli, cum Colb. 4. In Reg. 4, cum edipe. In editis, cum opio. Vitrumque perperam. Arquitos simpliciter prodesse scribit Diosc. l. c. II.

Iocineris. Celsus, IV, 8, de iocineris morbo: *Neque alienam est, absinthium contritum ex melle et pipere, eliusque catapotium quotidie devorare.* HARD.

Lienis. Diosc. loc. cit. H.

Adversatur fungis ex aceto. Apul. cap. c, l. 4: *Ad peritulum fungorum: Herbas absinthii succum ex aceto bibet. Hoc Serotinus vir centenarius evasit, quam erexit a fungis tentatus.* Sic et Diosc. loc. cit. H.

Visco. Tj. ifig, venenato chamaeleontis succo. DAL. — Item. Dioscor.

Ιρός ιγίζει. Hoc est adversus chamaeleonis succum, quem Ιχιανης appellavit, tracto nomine a visco, quoniam ad eius radices viscum alieubi reperitur. Scribon. Larg. Comp. excitat Iria, quam quidam chamaeleonta vocant... Pota mentem abalienat... Adiuuantur autem laesi ab ea absinthio poto cum vino. H. — Ηλιος. Quod succum esse chamaeleonis diximus, sive Corinthus acanthis, de qua supra egimus lib. XXIV. Eo. P.

Cicutae Diosc. loc. cit. HARD.

Epiphoris. Decoctum nra cum passo dolentibus oculis adhiberi nil. Diocor. loc. cit. H.

Suggillatis. Ad livores tollendos, inquit Apul cap. c, l. 2, herbam absinthium in aqua et aceto decoctam, et inductam panno, impone: si corpus tenerum fuerit, ex melle imponito. Diocor. Item loc. laud. Ιρός διατάξις σὺν pflata. HARD.

Aures. Diocord. loc. cit. Και ἡ θητηριώς δι' αὐτοῦ τοῦ αρεφήματος, πρὸς οὐταλγίαν. Quin et merum dolores decoctum vaporis suffitu com-

Anginis subvenit cum melle et nitro. Epinyctidas ex aqua sanat; vulnera recentia, priusquam aqua tangantur, impositum: praeterea capitis hulcera. Peculiariter ilibus imponitur, cum cypria cera, aut cum fico. Sanat et pruritus. Non est dandum in febri. Nauseam maris arcet in navigationibus potum: inguinum tumorem in ventrali habitum. Somnos allicit olfactum, aut inscio sub capite positum. Vestibus insertum tineas arcet. Culices ex oleo perunctis abigit: et fumo, si uratur. Atramentum librarium ex diluto eius temperatum, litteras a museulis tuetur. Capillum denigrat absinthii cinis, unguento rosaceoque permixtus.

XXIX. Est et absinthium marinum, quod quidam

peagit. Fumus e decocto eius escetus. in Chilli, codice decoctae eius vapor. HARD. — Ad si manent saepe. Gronov. et al. ante Harduan. aut si manent saepe. ED. P.

Anginis subvenit cum melle, etc. Diosc. loc. cit. HARD.

Epinyctidas ex aqua sanat. Diosc. l. c. HARD.

Peculiariter. Dioscorid. l. c. Καταπλάστεται δι της προς ύποχρέωρας, καὶ ἡπαρ, καὶ στόμαχον ἐπαλγῆ καὶ χρυσίας πάσχοντα, συνεκλειστόμενην κραυγὴν Κυπρίου. HARD.

Cypria cera. Hoc est, cerato cyprio: nam ceram pro cerato omnes medici antiqui dicunt. II.

Nauseam maris arcet, etc. Schola Salernitana, de absinthio: Nausea non poterit quicquam vexare marina, Autem commixtam vino qui sumperit istam. II. — Nauseam. Gronov. et al. nauseas. ED. P.

In ventrali habitu. Ventralis, non ventrolis, in epographo nostro: ut fortasse scribi possem sit, in ventralis

abditum. PIST. — Inguinum. Vide quae diximus, XXVI, 59. Quid ventrale sit, diximus VIII, 73. II.

Vestibus insertum. Sic Diosc. loc. cit. cuius sententiam quum non satis precepit Saracenus et Dalecamius, impersum hoc loco emendant; ad absinthiales vitum, non ad ipsum absinthium rati id pertinere. II.

Culices. Dioscorid. l. c. Schola Salernitana. serpentes nido fugat. Serpentes de insectis dici, de culicibus, de pediculis, similibusque, monuimus VII, 52. HARD.

Atramentum, Dioscor. loc. cit. Ταῦ μὲν ὁ γράφειν, τοῦ ἀποβρύπτειν αὐτοῦ βραχῖτον, ἄδρατα μνεῖ τοῦ τὸ γράμματα. HARD.

XXIX. Est et absinthium marinum. Haec totidem fere verbis Dioscor. V, 27: Αψίθεν θαλάσσην, τούς δι της Σαρίπος καλοῦσι, etc. Adde his quae dicenda sunt de eo, XXXIII, 31. II. — Absinth. mar. quod quidam Seriphium. Absinthium marinum, sive seriphium Diosc. loc. laud. nobis mi-

Seriphium vocant probatissimum in Taposiri Aegypti. Huius ramum Isiaci praeferre solemne habent. Angustius priore, minusque amarum, stomacho initium, alvum molliit, pellitque animalia interaneorum. Bibitur cum oleo et sale, aut in farinae trimestris sorbitione dilutum. Coquitur, quantum manus capiat, in aquae sextario ad dimidias.

Artemisia fragrans; habitat in Armenia, etc. An et ad *Artemisiam mariannam*, aut ad *tauricam* Willd. referri sequitur posse, dubitat Sprengel. Hist. Rei herb. tom. I, pag. 487; *Artemisiam certe mritimam* habet Anquilla, pag. 165. Ed. P.

Taposiri, *Thaphosiri*, *Stephanus*. Sic ea dicta quod Osiridis sepulchrum ibi esset, quasi Osiridos tāpōz, Dab. — In. Diosc. loc. cit. Ex *Tapoντην τές Αιγύπτου*. Alij tamen est Stephanus. *Tapoντης*, πόλις Αιγύπτου, πλεῖστος Αλεξανδρείας. Al. *Tapoντης*, πόλις Αιγύπτou, ἐν ἡ ληγεται Οσιρις τεθάφθαι. Vraque Straboni *Tapoντης* scribuntur; cf. lib. XVII. H.

Huius ramum Isiaci praefere, etc. Pro aliiae rami Diosc. quae in Aegypto vivere non potest: quamvis Theophrastus libris de causis olearum quoddam genus Aegyptium vocet. Caeterum in agro Cyrenensi Aegypto contermino id provenit. Pint. — *Huius ramum Isiaci praefere solemne habent*. Isaxet, Isidis sacri initia. Id pro ramo oleac praeferre solemne habent, inquit Diocor. loc. cit. Est ex aere minimo nummus perrarus, olim spud D. Foucault, nunc in Cimelio Seren. Duxia Parmentia, cum hac superscriptione: D. N. IULLAVS ROR. CAR. Dominus Noster Julianus Nobilissimus Caesar: capita modo 'I' - 'IS' FABIA. Cave hic Iain cogites, nulla hic est; sed Solis caput juve;

nile. Neque Pharos hic Alexandrinus est: nam cur ab ea, quae tenuis fuit colonia Caesaris Dictatoris, nomen haberet numen Aegyptium, potius quam ab aliquo nobili oppido? Legendum omnino est: *Invicta Sol*, *Iulianum Sospitem Fuc*, *Avitas Religionis Invictum Assortorem*. Preceatio haec Eihnicorum fuit, pro salute Iuliani Caesaris. Confer nummus Aureliani Augusti, cuius est epigrafe, *SOL DOMINVS IMPERATI ROMANIT* aliasque complures inscriptios, *SOL INVICTO*, *ETS FABIA* alibi nusquam in nummis antiquis occurrit, nisi sub Iuliano. Sed in his quos exhibet V. Cl. Du Cangius, in familiis Byzantiniis, pro Iuliani vultu, varia effigies religionis, vanas scilicet superstitionis est: cum ea superscriptione, *ISSE FABIA*. In parte aversa, *VOTA PYRELLA*. Hinc falsi arguas inscriptionem que apud Grulerum est, *EICIAI ΦΑΡΙΑ* fictam utique ex nummis iatis parve intellecti. Hard.

Angustius priore, mēn. amarum, etc. Diosc. loc. cit. Hard. In farinae trimestris sorbitione, etc. Σὺν ἐγκάματι, ἢ φραγή. Diocor. cum sapa, aut lenticula Plinio, quia βύρρα etiam pulentes aqua decoctam significat, sorbitione farinosus trimestris vertit. Ego magis sapum intelligo, quae sua dulcedine amarorem aliamthii, et ingratum saporem obscurat et temperat. Dab. *in farinae, in*

XXX. (viii.) *Balloten* alio nomine *porrum nigrum* Graeci vocant, herbam fruticosam, angulosis caulis nigris, hirsutis foliis vestientibus, maioribus quam porri, et nigroribus, graveolentibus. Vis eius efficax adversus canis morsus, ex sale foliis tritis impositae: item ad condylomata, coctis cinere, in folio oleris. Purgat et sordida hulcera cum melle.

XXXI. *Botrys fruticosa* herba est, luteis ramulis.

oryza, sive *ptisana*, alicave ex farina seminis trimestris. Quid his nominibus intelligendum sit, suis locis docimus. HARO.

XXX. *Balloten* alio nomine *porrum n. Graeci*, etc. Hoc illud marrubium nigrum est, de quo diximus XX, 89. Sie MSS. omnes, Regg. Colbert. Ch. aliquique, tum hoc loco, tum in Indice, in quo diserte scribitur, *Ballotes*, sive *porrum nigrum*. Libri hactenus editi, *Balloten* alio nomine *melompranion Graeci vocant*, ex interpolatorum scilicet officina: et quod intelligenter balloten esse reapse marrubium nigrum, et quod scriptum scirent a Di-sc. III, 417: *Βαλλότην, ἡ μέλιν πράσινον*, etc. Perinde ac si quem Graecos appellat, Dioscoridem Plinius designaret. Quum sciens et apud Diosc. ipsum in Noth. pag. 457, et apud Apulei. cap. iv, marrubium istud *Νέσπερτον*, eti mendose, pro *κυνόσπερτον*, quod *porrum caninum sonat*, appellari. Nec tamen inficias Ierim, id quod vidi iamdudum Ruelius de Nat. Stirp. III, 58, pag. 552, deceptum Plinium esse affinitate non minus, quum foliis quam porri maioribus balloten dixit, *πράσινον* videlicet, pro *πράσινον* legentem: quando folia ei porracea non sunt, sed marrubii, aut aplastri. Quae Salmasius hoc loco adversus Plinium conicit, in praef. accepit ea a Nic. Leoniceno, cui fa-

cere satis conatus est olim Pandulphus Collinus in defensione Plini p. 206 H. — *Ballota* Dioscorid. loc. laud. Brot. est *Marrubium nigrum*, foetidum, C. Bouk. Pin. 230: nobis item *Ballota nigra* (*Didynam. gymnoasp. gen. 4395 Pers. Labiat. Juss.*). Habitat in ruderatis, ad sepes. Eo. P.

Angulosis caulis nigris, etc. Hoc est, quadrangularis. Καυλῶς ἀντὶ τετραγώνου, Diosc. l. c. II.

Folii vestientibus, maioribus quam porri, etc. Rectius diceret, quam marrubii, ubi demonstrat ipsa herbe facies. Diosc. certe loc. cit. Φύλλα δὲ πράσινον ὄμοια, μαζίσα δὲ, etc. Sic etiam Oribas. lib. XI, p. 492. H.

Vis. Usus omnino illius eodem refert Diosc. loc. cit. H. — *Impotitas*. Gronov. et al. ante Hard. *imposta*. Eo. P.

XXXL *Botrys*. Totidem verbis Diosc. III, 430: *Βότρυς πολὺ ἵστις ὁδὲ μηλίνη*. Tota *lutea*, etc. Pingitur a Lobelio in Ohss. 413, et a Dodoneo p. 34. Vidimus in horto Regio. Totidem, ut dixi, verbis a Diosc. tum eius facies, tum vires describuntur. H. — *Βότρυς* Diosc. loc. Isud. quibusdam *Chenopodium amboinoides*. Nobis eodem nomine est *Chenopodium Botrys* (*Pennand. digyn. gen. 657 Pers. Chenopod. Juss.*). Habitat in arenosis Galliae meridionalis, Italiæ, etc. Eo. P.

Semen circa totos nascitur: folia cichorio similia. Invenitur in torrentium ripis. Medetur orthopnoicis. Hoc Cappadoces ambrosiam vocant, alii artemisiam.

XXXII. Brabyla spissandi vim habet, cotonei mali modo: nec amplius de ea tradunt auctores.

XXXIII. Bryon marinum, herba sine dubitatione est, lactucae foliis similis, rugosa veluti contracta,

Semen circa totam nascitur (sic prius). Verior nostri apographi lectio, *Semen circa totis nascitur*. Dioscorides, *Semen totis ramulis adnascitur*. Pistr. — *Semen*, Diosc. Tō δὲ σπέρμα θλοις τοῖς κλωνίσις περιτίσσης. II.

Cappadoces ambrosiam vocant. Diocor. loc. cit. Καὶ ταῦτην ἀμβροσίαν Καππαδόκαιοι καλοῦσι, τινὲς δὲ ἀμτεύσιν. HARO.

XXXII. *Brabyla*. Brabyla memoria Galeno, lib. II, esp. 38, de alimentis, et lib. VI, κατά τόπους, in medicamentis stomachicis, fructus pruni silvestris, spinosae, sive spodiadis, vulgo prunelles, ἀγριοκοκκύδιος vero fructus pruni silvestris, non spinosae, maturescens sero ἀδmodum; nempe augusto et septembri. Interpres Theophrasti communia pruna sive Damascena interpretatur, Idyll. VII, hoc versu: ... τοὶ δὲ ἐδίχυντο Ορπαξ; βραβέοισι καταθριῶνται ἄρσεν. Et Idyllio XI: Οστον ἐπα χειρῶνος, ὅτον μάλον βραβεύεται ἄδιον. Seleucus apud Atheneum ἦλια βραβεύει, μάρδον κοκκυγιανα eadem esse tradit, diciique ἦλι, quasi μῆλα: μάρδον quasi μαλόδρυν, βραβεύει, quasi τὰ βορέα ἀνθάλλοντα, nempe σικᾶδα. Barbylos Constantino, lib. X, γυμνοίς, arbes ex osse persici nata: res a brabylo diversa. DAL. — *Brabyla*. Hoc est, adstringendi. Sed βραβεύει apud Graecos veteres aliud nihil esse invenio, quam κοκκυγια et Δαμασκηνά, pruna vi-

delicet, et ut quidam volunt, silvestria. Videl hoc Rob. Constantinus in Lexico: videre et alii, quorum e fontibus areolas suas irrigat Salmas. in praef. ad Plinium. Tamen Ilesych. Βραβέον est κακὸν φυτὸν εἶδος. Sed quale illud sit, non indicat. H. — Brabyla Graecis dicuntur damascena. Videtur esse Prunus silvestris, C. Bauh. nec inter herbas fuit adnumeranda. Illi pruno vis est spissandi, hoc est, adstringendi. Brot. — Brabyla nihil aliud videtur esse quam fructus *Pruni insitiae* (*Ieosand. monogyn.* gen. (221 Pers. Rosac. Joss.); σφράγιδα Theophr. appellat Hist. III, 7; conf. Spreng. Hist. Rei herb. I, p. 92. Eo. P.

XXXIII. *Bryon*. Bryon Theophrasto nulla herba marina privatim traditur, sed inter genera τοῦ βρύου θαλαττίου, τοῦ φύκου, lactucaceum hoc si describit. DAL. — *Bryon*. Hisce descriptio ad verbum a Theophrasto traditur, Histor. IV, 7, nec multum abhudit Dioscoridea delineatio IV, 99: βρύον θαλαττίου, φύκται ἐπὶ λίθῳ καὶ ἐστράπτων, etc. *Muscus marinus* in saxis testisque nascitur, etc. De eo rursum inferiorius, XXXII, 36. H. — *Bryon*. Gron. et al. ante Haro. *Bryon*, *marina herba*, etc. Theophrastum speciem iure, ut videtur, ad *Vivum* *Laetucam* Spreng. refutat; Dioscorideam vero ad *Ficum aculeatum* Turner. Viraque planta ex *Cryptogram*.

sitis caule, ab ima radice exeruntibus foliis. Nascitur in scopulis maximis, testisque terra comprehensis. Praecipua siccandi ei spissandique vis, et collectiones omnes inflammationesque cohibendi, praecipue podagras, et quidquid refrigerare opus sit.

XXXIV. *Bupleuri semen ad ictus serpentium dari reperio, foverique plágas decocta ea herba, adiecitis foliis mori, aut origani.*

XXXV. *Catananen Thessalam herbam, qualis sit, a nobis describi supervacuum est, quum sit usus eius ad amatoria tantum. Illud non ab re est dixisse ad tegendas magicas vanitates, electam ad hunc usum*

Lion. *Algæ, ordine Juss. Thalassophyt. Lamouroux. Eo. P.*

Ab ima radice exeruntibus foliis. Ab una radice, ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς. Theophrast. lib. IV., cap. 7. DAL. — Ab ima. Hoc est, ab uno initio, ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, inquit Theophr. magis accurate: neque enim proprie radix ei rhizico linea. HARV.

Praecipua siccandi ei spissandique vis. Adstringendi. Στρυφόν. Dioscor. I. e. qui easdem et deinde vires se facultates, quas Plinius, adjudicat, tollidem verbis. Galenut de Facult. simplie. medic. VII., pag. 166, vim quoque refrigerandi ei adiecit, ἐμψύχει. HARV.

Refrigerare opus sit. Στρύφης διάδοτα. Plinius legit φύξης. Haec ex e. Diosd. de museo marino, quo tantum agitum de alga feniculacea, vulgo' corallina, non autem de hac laetucacea, DAL.

XXXIV. *Bupleuri. Diximus de eo, XXII, 35. Vide Nicandr. in Ther. p. 43. H. — Ex Anguillaræ sententia p. 469, est *Buplevrum boddense* (*Pennant. digyn. gen. 678 Pers. Umbel-**

lifer. Juss.). Habitat in montanis subalpinis Croalæ, Carniolæ, in monte Baldo, etc. Conf. Sprangeli. Histor. Rei Herbar. tom. I, pag. 202. Eo. P.

XXXV. *Catananen. Κατανάγκης duo genera describit Dioscorides IV 444: unum foliis cotonopis, radice iunci, etc. quod arvensis se contrahit ad speciem unguium mulvi examinati. Nobis, auctore Sprengelio, est *Ornithopus compressus* (*Diadelph. decand. gen. 1730 Pers. Leguminos. Juss.*). Habitat in Gallia meridionali, Italia, Sicilia, Barbaria, etc. Brot. ad Chondryllam caeruleam, eyani capitulo, C. Baud. Alii ad Plantaginem Lagopoda referre maluerunt; minus bene. Conf. Hist. Rei herb. tom. I, p. 183 sq. Alterum catananeum genus folia habet oleae foliis similia, mollia, divisa, per terram strata; mali parvae, magnitudinem expleti, etc. Nobis est *Astragalus pugniformis* (*Diadelph. decand. gen. 1745 Pers. Leguminos. Juss.*). Habitat in Oriente, etc. Vtrumque tradit graecus anchor in amatoria a Thessalii mulieribus expeti. Eo. P.*

coniectura, quoniam arescens contraheret se ad speciem unguium milvi exanimati. Eadem ex causa et cemos silebitur a nobis.

XXXVI. Calsa duorum generum est. Vna similis aro. Nascitur in arationibus. Colligitur antequam

Quoniam arescens. Quod qui es utantur, amatas mulieres rapiant, etiam invitas, et veluti contracris unguibus retineant. DAL. — **Quoniam.** Diosc. totidem verbis: Κάρπατοι δὲ ἔργασθαν; οὐτὶ τὸν γῆν, καὶ ιερὸν ὄντες οὐκοῦνται οὐκέτι. Sunt qui ob hanc causam eoronopum seu pedem milvinum hanc esse existimant, de qua nos egimus XXI, 59. Ignoramus sibi esse Anguillara constitutus, Part. XIV, p. 289.

Eadem ex causa, etc. Quoniam ad amatoria tantum utilis existimator: quod et Diosc. prodidit. Cemos enim Pliniana videtur esse Diosc. Leontopodium: quem in Nothis occurrit id nomen inter ceteras eius herbarum appellaciones, pag. 471: Αστοτόδοτος, οἱ δὲ ζεύγους, οἱ δὲ ἀρώνυγος, οἱ δὲ καλαμοί, etc. Nempe Pilosella minor, *Piloselle*, a Dodoneo delineata pag. 68. II. — **Cemos.** Ex Dioscoride in Nothis, cemos est Lentopodium. Hoc autem nobis est *Gnaphalium alpinum*, magno flore et folio, C. Bauh. *Beot.* — *Astrotodotus* Diocorid. IV, 131, duorum digitorum herbula est, foliola habens arcta, hirsuta, etc. Haec tradunt amuleti vice alligatum ad amatoria prodesse, tuberculaque dicentes. Nobis eodem dicitur nomine *Gnaphalium Leontopodium* (*Syngenes. imperfl.* gen. 4810 Pers. *Corymbifer.* Juss.). Habitat in Pyrenaeis, Alpibus, etc. *Plantaginem cretensem* habet Alpinus, Exotic. cap. 51; male: nam cum hac planja minime Diocoridet Leontopodii notae congruent. Conf.

Spreng. Hist. Rei herb. t. I, p. 187 sq. Ed. P.

Cemos. Καρπός, cāpīstūm, frēnum, lupatum. Quidam cassutham nostram esse putant: alii leontopodium ad amatoria utile. Morellus apud Diocoridem scribit in optimis graecis codicibus, quos in potestate habuit, et in Lat. scripto litteris Longobardis, capiti de Leontopodio, praefixum titulum fuisse de *Cemō*: ut inde constet cemon Plinii esse Diocoridis leontopodium; leontopodium vero Plinii multum discrepare a leontopodium Dioc. quod ostendunt ultraisque ceterae collatæ. DAL.

XXXVI. Calix duorum, etc. Legn. *Calix duorum generum est*, etc. Calica Plinii alieni legerat arin, sive arisaron vocari: et quoniam suchusa quoque calix dicitur, calicis duo genera Plinii statuit. Calicem atisaron vocatum fuisse arbitror, quod eius fructus calice convolvatur membranoso. DAL. — **Calsa.** Sic MSS. omnes, tum hoc loco, tum in Indice: non *Calla*, ut vulgo editi. H.

Vna similis aro. Nec similem modo, sed et geminam prorsus et eamdem puto. II. — Nobis item videtur eadem esse cum *Aro italicico*, vel *Aro Arisaro* (*Monoca. polyand.* gen. 2114 Pers. *Aroid.* Juss.), de quibus iam diximus lib. XXIV, c. 92 et 94; consenstant certe virtutes, quas Nosler calcae tribuit. ED. P.

Antequam inarescat. In aro, ut tempestive colligitur, signum instauratis est ab imo folium inhaesens

inarescat, ususque eosdem habet, quos arum. Bibitur quoque radix huius ad exinanandas alvos, mensesque mulierum: item caulis cum foliis in leguminibus decoctus, sanat tenesmon.

XXXVII. Alterum genus eius quidam anchusam vocant, alii rhinocisiam. Folia lactucae longiora, plumosa, radice rubra, quae ignes sacros cum flore polentae sanat imposita: iocineris autem vitia, in vino albo pota.

XXXVIII. Circaea strychno sativo similis est, flore nigro, pusillo, parvo semine, ut milii, nascente in quibusdam corniculis, radice semipedali, triplici

lib. XIX, cap. 5 ultim. DAL.

Quos arum. MSS. omoes, quos arsa, Forte, quos aris, vel, quos arisorum, de quo, XXIV, 94. II.

XXXVII. Alterum genus. Anchusa hsec prior Diosc. IV, cap. 23. II. — Nobis *Anchusa italicica* (*Pentand. monogyn.* gen. 353 Pers. *Borragin* Juss.). Habitat in campis meridion. Europeae. Conf. lib. XXII, cap. 23. En. P.

Allii rhinocistum. Sic index. At Reg. 1, hoc loco, *rhinoelinosiam*, Reg. 2, *rinodiam*. Forte onocleum rectius legas ex Dioscoride loc. eit. Αγχούσα, ἡ τὸν κάλυκα, οἱ δὲ σύνολεις καλοῦσται, etc. IIARO.

Folia lactucae. Totidem verbis Dioscor. l. c. IIARO.

Plumosa. Hiruta, ὄξτις. Dioscor. IIARO.

Quae ignes sacros. Diosc. loc. cit. Ερυθρίστας δι τὸν ἀρίτην κατηπλαστήν περικείει. II.

Flore polentae, etc. Constantinus legendum putat apud Dioscoridem, unde haec sumpta sunt, ἀνθε μῆλον, id est, flores, ut interpretatur, ex viridi cereo. Oribasii tamen descri-

plio cum littera Dioscoridis consentit, nec apud herbariorum veterum quempiam existat in eius historia, quam integrum proponit Dioscorides, mutandum quidquam esse. DALE.

XXXVIII. *Circaea.* Diosc. III, 434: Κερκίς, οἱ δὲ σύγκαται καλοῦσται πάντα φύλλα τῆς στρόγγυλης ὅρος καπαῖς, etc. Sunt enim reliqua paene paria: quae transcripsit et Oribas. XI, pag. 201. *Circeam Lutelianam* appellat Lebelius in Obss. pag. 437, ab eoque ibi delineatur, quem Lutelias in horto Regio vidimus. II. — Κερκίς Diosc. loc. sup. Iund. Broterio item est *Circaea Lutetiana* (*Dian. monogyn.* gen. 45 Pers. *Onagr.* Juss.). Habitat in Europeae et Borealis Americae nemoribus. Refragatur autem Sprengelius, cui eadem videtur cum *Asclepiade nigra* (*Pentand. monogyn.* gen. 624 Pers. sub *Cymachlo. Apocyu.* Juss.), quae habitat in Gallia meridionalis collibus, Italiæ, etc. Plantam hunc similem, in Apulia inventam describit Anguill. pag. 229. Conf. Illist. Rei herb. tom. I, p. 463. En. P.

ferme, aut quadruplici, alba, odorata, gustos calidi. Nascitur in apricis saxis. Diluitur in vino, bibiturque ad dolorem vulvae et vitia. Macerari oportet in sextariis tribus quadrantem radicis tusae, noctem et diem. Trahit eadem potio et secundas: semine lac minuitur, in vino aut mulsa aqua poto.

XXXIX. Cirsion caulinus est tener duum cubitorum, triangulo similis, foliis spinosis circumdatu. Spinae molles sunt. Folia bovis linguae similia, minoria, subcandida, et in cacumine capitula purpurea, quae solvuntur in lanugines. Hanc herbam radicem ve eius adalligatam, dolores varicum sanare tradunt.

XL. Crataeogonon spicae tritici simile est, multis

Nascitur in apricis saxis. Dioscor. l. c. Hard.

Diluitur. Diosc. l. c. H.

Semine lac minuitur. Diosc. γάλα καρπη, confert ad lactu generacionem, lacte inmamas implet. DAL. — *Semina.* Verba graeci scriptoris re-presentasse nobis Diosc. videtur l. e. in hunc modum: Ο δι καρπος γάλα καρπη in φυτμασι λερβανόμενος. Gal. de Fac. simpl. med. VII, p. 190, hanc vocem καρπη sie interpretatur, ut lac altrahere, seu lactis ubertatem praestare id semen dicat. Plinius contra, quod verius puto, altrahi, vorari, absumi, minui, intellexit. Hard.

XXXIX. Cirsion. Diosc. IV, 419, totidem verbis: Κίρσιον καυλός ἔστιν ἀναλός, etc. Est Cirsium Anglicum Lobelii in Obst. p. 314. Vidi mus in horto Regio. H. — Cirsion. Brot. est Cirsium minus, singulari capitulo magno, vel incanum varie dissectum, C. Bauh. Nobis vero Carduus parviflorus (*Syngenesia* aequal. gen. 1902 Pers. *Cynarocephal.* Juss.). Habitat in subalpinis australibus. En. P.

Folia. Diosc. Τὰ δὲ φύλλα βουγέλλου ἐφεροῦ, buglosso similia, quae herba nomen habet a similitudine foliorum cum bovis lingua. Hard.

Hanc herbam radicemve. Hoc Andreas medicus prodidit apud Apuleium, c. 68, et apud Diosc. loc. sit. Ταῦτα την βίζαν Ανδρέας ἀναγράψεις τὸν ἀλγοῦντα τόπον ἀνθεμάντη, πάντας κύρων πόσους. Graecis καρπη varietes sunt: inde herbae nomen. H.

Dolores varicum san. tradunt. Andreas tradit. DAL.

XL. Crataeogonon. Diosc. III, 439: Κραταέγονον, etc. in MSS. cratae-gonon: et Hesychius: Κραταέγονον βετόνη. Ita creditur appellari quod genitale vim moveat, ἀπὸ τοῦ κρατεῖν in τῇ γενῇ. Pingitur a Lobelio in Obst. p. 22. Alii Melampyrum latifolium vocant. Vidi mus in horto Regio. Hard. — Crataeogonon. Ex Plinius descriptione crataeogonon idem Boclerio videtur ac Persicaria urens, sive Hydropiper, C. Bauh. quibusdam item Melampyrum, purpurascente coma, eiusdem. Nobis vero est *Polygonum Persicaria* (*Ostend.*

calamis ex una radice emicantibus, multorumque geniculorum. Nascitur in opacis, semine milii, vehementer aspero gusto: quod si bibant ex vino ante coenam, tribus obolis in cyathis aquae totidem, mulier ac vir, ante conceplum diebus XI virilis sexus partum futurum aiunt. Est et alia crataeogonos, quae thelygonos vocatur. Differentia intelligitur lenitate gustus. Sunt qui florem crataeogoni bibentes mulieres intra XI diem concipere tradant. Eadem sariant hulcera vetera nigra cum melle: expletus sinus hulcerum, et atropha carnosiora faciunt: prurulenta expurgant: panos discutiunt: podagras collectionesque omnes leniunt, peculiariter mammaram. Theophrastus arboris genus intelligi voluit crataeogona, sive crataegona, quam Itali aquifoliam vocant.

trigyn. gen. 977 Pers. Polygon. Juss.]. Habitat ad vias, in humidis. Hoc est Hippocrat. habet *volvudoros* nomine, de Morb. mulier. I, 615: Galenus *crataeogonos* appellat, de Fac. simpl. med. VII, 94. Eo. P.

Nascitur in opacis, etc. Diosc. loc. cit. HARD.

Quod si bibant, etc. Totidem verbis Diosc. i. c. HARD.

Crataeogonos. Vulgo *Persicaria*. *Melampyros* Diosc. cap. de crataeogono. Alia est thelygonos supra lib. XXVI, cap. 15 ill. DAL. — Est. *Onkuxyros* dicta, quod *Onkuxotis* facial, hoc est, feminae sexus partum facere existimetur. HARD. — Conf. quae de *Theleygono Cyperante* dicta sunt lib. XXVI, cap. 91. Eo. P.

Eadem sariant hulcera. Haec omnia quae apud Dioscoridem legi est existare notavimus cap. 2 de orch. reperiuntur scripta L. XXVI, cap. 10. DAL.

Arboris genus intelligi. Pallidus Plinius. *Aquifolia* Latinorum, Graeco-

rum *agria* est; *crataegus* vero Theophrasti, quem inepte *crataeogonos* sive *crataegona* vocat, herbaciorum nostri saeculi formitalis sorbus. Vide supra lib. XV, cap. 20. DAL. — *Theophrastus*. Pruis legebat, *crataeogonos* sive *crataegona*. Ex Theophrasto Hebreo inquit iocum sanavimus: aliud enim, utroque illo ductore, *crataeogonos* est, aliud *crataegus*. Ille Hist. III, 15: Κράταρος δ' ἀττικός, inquit, ἡ δὲ ιπαταρύοντες καλοῦσσιν. Ξύγιον δὲ τὸ μὲν φύλλον δρυῶν μεταλληλία τεταῦν, etc. iste, *Krataiyos*, *Borax*, μεθ' οὐ πλέκεται. *Krataiyos*, δένδρος. II. — *Krataiyos*: Theophr. loc. laud. non his eodem nomine est *Crataegus Asarolus* (*Iosand. digyn. gen. 1226 Pers. Rosac. Juss.*). Habitat in Gallia meridionali, Carniola, Italia, etc. Ab aquifolia Latinorum omnino diversus, quae Recensioribus dicitur *Hedera Aquifolium*. Conf. lib. XXIV, c. 72. Eo. P.

Itali. Sic ii aquifoliam appellariunt (si tamen appellariunt) ut cum aqui-

XLI. *Crocodilion chamaeleonis* herbae nigrae figuram habet, radice longa, aequaliter crassa, odoris asperi. Nascitur in sabuletis. Pota sanguinem per nares pellit copiosum crassumque, atque ita liensem consumere dicitur.

XLII. *Cynosorchin* aliqui orchin vocant, foliis oleae, mollibus, ternis per semipedem longitudinis in terra stratis, radice bulbosa, oblonga; dupliei ordine: superiore, quae durior est, et inferiore, quae mollior. Eduntur ut bulbi cocti, in vineis fere inventae. Ex his radicibus si maiorem edant viri, mares generari dicunt: si minorem feminas, alte-

folia altera, de qua diximus lib. XVI, cui armata aculeis folia tribuantur, nihil commune haberet, praeter nomes. Est enim base sorbus terminalis Plinii, de qua, XV, 23. In Theophrasti codice sic hodie legitur loc. cit. οὐδέποτε ἄργιλος δέσθεται ἀνά τινα. Quare aquifolia videri possit. Est enim ἄργιλος aquifolia, ut diximus, XVI, 42. Verum ἄργιλος ibi pro silvestri mespili accipiendam esse, vel ipsam voenam paucis substituendam esse monet Athene, II, 50. Adindeo, inquit ex Theophr. ἄργιλος παρηλλίᾳ δέσθεται μόνοι τινες. Quod de crataego sive terminali sorbo est sane verisimum. At ea cum ἄργιλος, seu aquifolia, affinitatem habet omnino nullam. H.

XLI. *Crocodilion*. Totidem de ea verba facit Diosc. III, 42: Κροκόδελλον, etc. Propterea a Lobelio, in Obs. p. 481. Ruellio, p. 482, Carlisam esse putat, quamvis nos Leucantham esse diximus suo loco. H.—*Crocodilion*. Κροκόδελλον Diosc. III, 42. Brot. est Carlina caulescens, magno flore albicans; C. Bauh. nobis vero eodem nomine Orientalem *Crocodilium* (*Syn-*

genes frustans, gen. +929 Pers. *Cynaroccephal. Juss.*). Habitat in Oriente Conf. Anguillar. pag. 44, qui Dioscoridem locum à Crateva desumptum testatur; Sprengel, Hist. Rei herbar. tom. I, pag. 489. En. P.

XLIII. *Cynosorchini* Dioscoridi, III, 44, ὄρχις, idem et κυνόσωρχις. Latinis satyron. Totidem plene verbis a Dioscoride describitur. H.—*Orchis pyramidalis*, de quo iam nobis dictum lib. XXVI, esp. 62. En. P.

Dupliei ordine: superiore, quae durior est, et inferiore, quae mollior. Brevius et correctionis in apographo nostro, superioreque molliore. Pint. — Duplex. Supra, XXVI, 62: Radice gemina ad formam hominis testimoni. Dioscorides totidem verbis ac Plinthus: Πίχαρ βαλσαμῖνη, ἐπιγήρη, στρέψη, στρέψη ὁ; Δαλες τὸν μὲν δῶν, τὸν δὲ κατατέρπων τοῦ τὸν μὲν στρέψην, τὸν δὲ βαλανῆ, etc. H.

In vineis. Nascitur in petrosis et sabulosis. Diosc. Dakc. — Inventae. Grön. et al. ante Hard. inventi. En. P.

Ex is radicibus s. etc. Diosc. loc. cit. et Theophr. Hist. IX, 49. Hard.

rum sexum. In Thessalia molliorem in lacte caprino viri bibunt ad stimulandos coitus, duriorem vero ad inhibendos. Adversantur alter alteri.

XLIH. Chrysolaeanum in pineto, lactucae simile nascitur. Sanat nervos incisos, si confestim impotatur. Et aliud genus chrysolachani traditur, flore aureo, foliis oleris. Coctum est, ut olus molle. Herba hac adalligata morbum regium habentibus, ita ut spectari ab his possit, sanari. id malum traditur. De chrysolachano nec satis dici scio, nec plura reperio. Namque et hoc vitio laboravere proximi utique herbarii nostri, quod ipsi notas velut vulgares, strictum, et nominibus tantum indicavere: tanquam ceagulo terrae alvum sisti, stranguriam dissolvi, si bibatur ex vino aut aqua.

In Thessalia, etc. Totidem verborum Diosc. lyc. cit. HARD.

Viri bibunt. Mulieres bibendum dant. Diosc. Dal.

Adversantur alter alteri. Unius polo alterius vires franguntur, οὐτὶς δέ τις τὸν ἄταπον ὑπὸ τοῦ ἄτηπου πινόμενον. Diosc. loc. cit. HARD. — *Adversantur*. Gron. et al. ante HARD. *adversatur*. En. P.

XLIII. Chrysolaeanum. Χρυσόλαχανον, quasi aureum olus. Nusquam non in cultis et hortis sponte naturese olus id adolescit, inquit Ruellius, II. p. 446, quod frequentissime pauperum mensas implet, eorumque iuribus innat, nou fastidiendam habens gratiam. Nestrum vulgus partim *Chrysolanum*, perinde quasi exbris syllaba chrysolachanum dicas; partim inversis litteris chrysalinem appellant: officinae *Crasulanum minorem*. Lactucam tanta facie simulatur. H. — *Chrysolaeanum*. Broter. post Ruellium, est

sonchus affinis *Lampaena domestica* C. Benth. Nobis vero *Atriplex hortensis* (Pentad., digyn. gen. 656 Pers. Atriplex. Juss.). Habitat sponte in Tauria; colitur in hortis. En. P.

Pineto... nasc. Pinetum, locus est pinis consitus. Ovid. Met. XV: succincta pineta. Sic arboretum Seneca, Varro *fictum*, empressum Tullius, Celsus *myrtatum*, aliisque alia similiter dicere. HARD.

Et aliud genus. *Atriplex illud est*, de quo diximus, XX., 83. Vide Lobelium in Advv. p. 96. HARD.

Folii oleris. Brassicace. HARD.

Coctum. Diosc. II. p. 445, de atriplice, λαγανίστας δὲ ἀρθεῖ. H.

Herba hac adalligata, etc. Semen ex aqua mulsa potum arquatis mederi Plin. et Diosc. II. cc. aiunt. HARD.

Coagulo terrae. Quid illud sit, obscurum est: quum strictum ac solo nomine designatur, facile non indicata. Ariolantur, que Lobelii abortivam orchin esse statuant, HARD.

XLIV. Cuculi folia trita cum aceto, serpentium fetibus et scorpionum mederi. Quidam hanc alio nomine strumum appellant; alii graece strychnon: acinos habet nigros. Ex his cyathus succi cum mulsi duobus, medetur lumbis: item capitis dolori cum rosaceo infusus. Ipsa strumis illita.

XLV. Peculiaris est Alpinis maxime fluminibus confervae, appellata a conferruminaendo, spongia aquarum dulcium verius, quam muscus aut herba, villo-sae densitatis atque fistulosae. Curatum ea scio, omnibus fere ossibus confractis, prolapsum ex arbore alta putatore, circumdata universo corpori, aquam suam inspergentibus, quoties inaresceret: raroque, nec nisi deficientem herbam mutationis causa resolventibus, convaluisse vix credibili caleritate.

XLIV. *Cuculi*. Genus illud alsines est, bacciferum soloe iostar. Major alsine repens a Clusio appellata, Hist. Rur. pl. VI, p. 183, visa a nobis in horio Regio. Sic et Lobelius in Adve. pag. 104. Iis rescriptim admonitus Reg. end. 4; et Marc. Emp. c. ult. p. 250: *Herba cunculus*, inquit, *trita in reliquam partem noctis imposita*, mire dolores podagrae sanat. Index haren, *Calicus*, sive *strumus*, sive *strychnos*. Quin et Reg. 2 et Chiff. hoc loco, *Caliculi folia* prae se ferunt. Libri vulgati, *Cucubali* *folia*. Forte pro *Cucubali*, quasi malaficti, anō teō κακός βάλλειν: Est enim solani genus, ut dicitur. Diosc. in Noth. Στρυχνός κακώς, οἱ δὲ ὄμφατι, Παρμαῖος στρυχνός, οἱ δὲ κακούβαλοι, etc. Haab.—*Στρυχνός κακώς* Diosc. loc. laud. nobis est *Solamen nigrum* (*Pentand.* monogyn. gan. 506 Pers. *Solanac.* Juss.), de quo iam Noster egit lib. XXI, cap. 405. Cucus vero, Sprengelio teste, nihil aliud est quam

Silene baccifera Willd. (*Decand. trib.* gen. 1112 Pers. sub *Cucubalo*. *Caryophyll.* Juss.). Habitat in nemorosis. Conf. Hist. Rei herb. tom. I, pag. 203. En. P.

Medetur lumbis. A calida causa vexatus. DALC.

Item capitis dolori. Marc. Emp. exp. 4, p. 35: *Herba sicca et coquita, et cum oleo permixta, impositaque temporibus*, *capitis dolorem tollit*, etc. H. — *Dolori*. Groo, et al. anta Hæd. doloribus. En. P.

Ipsa strumis illita. Vnde strumi nomen, Hæd.

XLV. *Peculiaris*. Pingitur a Lobello in Obs. p. 654. In lacu maiore Mediolasensis agri reperi et dicitur. H. — Nobis eodem nomine *Conferva glomerata* dicitur, ex *Cryptog.* L. Agar. ordine Juss. Cf. Spreng. Hist. Rei herb. t. I, p. 206. En. P.

A conferruminaando. Hor est, glutinando. Hæd.

Dificientem herbam. In Vet. Cod.

XLVI. (ix.) Cocco gnidio color cibaei, magnitudo grano piperis maior, vis ardens. Itaque in pane devoratur ne adurat, quum gulam transit: huic vis praesentanea contra cicutam.

XLVII. Sistit alvum dipsacos: folia habet lactucae, bullasque spinosas in dorsi medio, caulem duum cibitorum, iisdem spinis horridum, genicula eius binis foliis amplectentibus, concavò alarum sinu, in quo

legitur, *Deficiente herba*, id est, disiecta, dissipata, consumpta, ut facile ob mollitatem exteratur. DAL. — *Deficiens* Aspergine crebra dissolutam, dissipata. HARO.

XLVI. Cocco gnidio. Granum gnidium, κόκκοις οὐδέποτε Hippocrat. χρυσάφαντα Dioscor. IV, 172. Nobis *Daphne Gnidium* (*Oestand. monogyn.* gen. 967 Pers. *Thymel.* Juss.). Habitat in Gallia Nacionensi, Hispania, Italia, etc. in locis aridis. Conf. lib. XIII, cap. 35. Ep. P.

Itaque in pane devoratur. Dioscor. IV, 173: Καὶ τὸν φίμουγχον, διό μετὰ ἀλισσῶν ἡ ἀλφίτων δότον, ἡ ἐν παύλη σταρπῆ, ἡ μῆλοι ἐρθροὶ πιρενηπάναις κατατίνειν. *Faces* adurant: atque ideo cum farina, polentave, aut in urao acino dari debet, aut coato melle obduita devorari. Theophr. Hist. IX, 22, *in ἄρτῳ*, HARO.

XLVII. *Sistit* album. Immo vero dicit copiose, - bileisque, pituitam, et aquas detrahit. Plinius hic foedus lapsus est. Legio, cict. DAL. — *Sistit* alvum dipsacos. Haec sute nos male divisa distractaque sic legabuntur. *Sistit* album. Ut ad coccum gnidium, de quo superiore capite, pertinere pars es videretur. Mox nova instituta periodo, *Dipsacos*, etc. At alvum sistit gnidio grano et velutinis scripto-

ribus, et experientiae ipsi adegeratur. Dioscoridi quidem diserte cieci eo alvum affirmanti, IV, 173; Galeno quoque de Fac. simpl. med. VII, p. 192. Theophr. item Hist. IX, 22: Αἱον καὶ ὁ ταῦτα διδοὺς κατὰ τοὺς (διδοῦσι γάρ πρὸς μόλις λότον) ἡ ἄρτη ἡ στιάτη περιπλάττουσι. Dipsaci vero radicem exsiccandi vim, quandam habere, ἔγραψεν εἶναι apud Galenum reperio de Fac. simpl. med. VI, p. 169. H. — Διψάκος Diosc. III, 13, nobis eodem nomine dicuntur *Dipsacus fullonum* (*Tetrand. monogyn.* gen. 225 Pers. *Dipsac.* Juss.). Habitat sponte in Europa metidionisli; apud nos colitur. *Labrum venerenum* Noster appellat, XXVI, 108. Ep. P.

Folia habet lactucae, etc. Totidem verbis a Dioscorido, III, 13, adumbratur. *Labrum Veneris* medicis vocans. Dioc. in Noth. p. 452: Διψάκος . . . οἱ δὲ Αρρόδηται; λούρπεις, Ρεμποῖς λάζηποις Βίντρης. Fingitur a Matthiolo, p. 661. Gallis, fullonius carduus appellatur, vulgoque pectorius carduus, quod lanificis uncijatis verticibus seu leorum pectantur. *Chardon à border ou de foudre*. Herbarii nostri Viagian pastoris nuncupant. Vidimus in horto Regio. HARO.

Bullasque. Tubercula, latus et talus spinosa. HARO.

substitit ros salsus. In cacumine capitula sunt ethi-
nata spinis. Nascitur in aquosis. Sanat rimas sedis.
Item fistulas decocta in vitro radice; usque dum sit
crassitudo cerae, ut possit in fistulas collyrium mitti.
Item verrucas omnium generum. Quidam et alatum,
quas supra diximus, succum illinunt his.

XLVIII. *Dryopteris filicis similis*, in arboribus na-
scitur, tenui foliorum subdulcium incisura; radice
hirsuta. Vis ei caustica est. Ideo psilotrum est radix
tusa: illinitur enim, usque dum sudores evocet;
iterumque et tertio, ita ne sudor abluatur.

XLIX. *Dryophonon similis* herba est, cauliculis te-

Ros salsus. Apud Dioscoridem est,
imber aut ros, unde nomen traxit.
Et quoniam salsa maxime sita ex-
citant, plantaqua diplocus tanquam
alibunda vocata est. Levi conjectura
humorem in eius foliis collectum Plinius
salsum esse putavit; quem sal-
sugine prorsus careat. Dat. — Sub-
stitut. Sie et Chilli. substitit Gron. et
al. En. P.

Echinata spinis. Omittit Plinius,
ea siue candida spectari, et dissecta
medulla tenus, vermiculos iatus he-
bere, qui brachio, vel collo elligati
quarianis medestur. In Gallia fullones
dryasaria, nempe instrumenta, ex illis
conficiunt, tractandis rudoribus pan-
nis excitendis leonatum villis, que
Greci *vou* expofitae appellant. Dat.

Sanat rimas sedis. Medicinas easdem
et diploco etiam petit Dioc. loc. cit.
Harp. — *In fistulas*. Gron. et al. in
fistula. Ed. P.

XLVIIIL *Dryopteris*. Habet eadem
Dioscor. IV, 489; *diploco*; etc.
In querorum impace, nascitur, *du-
plo*, filici similis, *tri* *tripli*.
Iude nomen. Vulgus *Omnidam* vo-
cal. Pingitur a Lobelio in Obs. p.

474. In horto Regio vidimus. II. —
Dryopteris. Δρυοπτερίς Dioc. IV, 489;
Boeot. est *Filix ramosa*, minér., pin-
nulis dentatis, Tourn. *Filix quernea*,
C. B. nobis eodem nomine est *Pse-
lypodium Dryopteris*, ex *Cryptogram*.
L. *Filicis* ordine Juss. Conf. Sprengel.
Hist. Rei herb. tom. I, pag.
492. Ed. P.

Illinitur enim. Oportet autem prius
vulsis pills, postesquem calidæ ve-
pore madefacta cutis fuerit, recentem
imponere Dioc. Dat.

XLIX. *Dryophonon*. *Dryophonon*
Cordus esse putat Creticum *thlaspi*,
quod pro draba Dioscoridis quidam
monstrant: illi filicent florescentem.
Dat. — *Dryophonon similis* herba est.
Nempe filicea etiæ dryopteri. Offic-
inae nostrates, intulit Ruellias, II,
449, nemoramum myrtum appellant,
quod foliis silvestrem myrtum, ut
alterno siti filiculam imitetur: fra-
ctu est euri, quo rura subinde ve-
scuntur. *Casinus* vocant, quasi culi-
nariis, baccas eas: quod lam vene-
rint in ganeam, gratissimo ori man-
dentium cibo, præsertim si edentia
accari dulcedine ardorosa præter-

nuibus, cubitalibus, circumdati utrumque foliis pollicari amplitudine, qualia oxymyrsines, sed candioribus mollioribusque, flore candido sambuci. Edunt caulinulos decoctos. Semine vero eius pro pipere utuntur.

L. Elatine folia habet helicinae, pusilla, pilosa, rotunda, semipedalibus ramulis quinis senis a radice statim foliosis. Nascitur in segetibus acerba gasteru, et ideo oculorum fluxienibus efficax, foliis cum polenta tritis et impositis, subdito linteolo. Eadem cum lini semine cocta sorbitionis usu dysenteria liberat.

LI. Empetros, quam nostri calcifragam vocant,

tentur. Gaudet dryophonon caeduis aliis ei queratis: eo nostra scientes nemora, unde nomen duxit, quasi silvae eadem dixeris. A Dioscoid. II, 187, ἀράβη appellatur. Iconem exhibet ex horto Bononiensi Jac. Zanoni Hist. bot. c. 26, p. 55. H. — ἀράβη Diosc. loc. laud. nobis dicitur item *Cochlearia Draba* (*Tetradynamum*. siliiculos. gen. 1551 Pers. Crucifer. Juss.). Habitat in Austria, Gallia, Italia, etc. Dryophonon Brot. habet Lepidium humile, incanum, arvense, Tournesort. Ed. P.

Amplitudine. Vel latitudine, vel longitudine. Latitudinem potius intelligo. DAL.

Semine. Hodieque piperis loco rusticorum cibas condit. H.

L. Elatine. Totidem verbis Diosc. IV, 40: Elatina τὰ πάντα γόλλα ἐγείρει τῇ αἰξήσῃ, etc. Et Veronica feminina Fuehni, delineata a Dodoneo, p. 42; yissa a nobis in Bono Regio. H. — Elatine Brot. est Linaria segetum, nummulariae folio villosa, Tournesort. Nobis vero *Antir-*

rinum apurium (*Didynamum angiospermum*. gen. 1463 Pers. *Soropharum*. Juss.) Habitat in arvis Conf. Sprengel. Hist. Rei herb. tom. I, pag. 181. Ed. P.

Pilosa. Δασίξ, quod verti etiam potest densa. DAL.

Nascitur in segetibus. Diosc. loc. cit. eadem plane tradit, tum de natali solo, tum de viribus elatines. H.

LI. Empetros. Totidem verbia Dioscoid. IV, 181: Εμπέτρος, etc. Feniculum marinum hodie vocant. Dodonea, pag. 693, creithmi marini nomine delineat: Gallis *bucaille*, fenouil marin, peres pierre, quasi perforipetram, quod mediis erumpat axis. Multi marinum cristans, quod montium iuga et scopulorum crepidines ea vestitas cruentantur. Aceto ad sesquianum usque eadis servatur, ad acetiariorum usus. H. — *Empetros*. Gron. et al. *empetron*. — Feniculum marinum nobis est *Critonum marinum*, de quo alias egimus. Empetros vero, teste Sprengelio, est *Salsola polyclonos* (*Pennand.* *digyn.* gen. 659 Pers. *Aspiclein*. Juss.).

nascitur in montibus maritimis, fere in saxo, quo propius mari fuerit, minus salsa est, potaque bilem trahit, ac pituitas, quo longius magisque terrena, amarior sentitur. Trahit aquam. Sumitur autem in iure aliquo, aut in hydromelite. Vetustate vires perdit. Recens urinas ciet decoctum in aqua vel tritum, calculosque frangit. Qui fidem promisso huic quaerunt, affirmant lapillos; qui subservient una, rumpi.

LII. Epipactis, ab alijs elleborine vocatur, parva herba, exiguis foliis, iocineris vitiis utilissima, et contra venena pota.

LIII. Epimedion caulis est non magnus, ederae foliis denis atque duodenis, nulinquam florens, radice tenui, nigra, gravi odore. Nascitur in humidis,

Habitat in Hispaniae et Sicilie maritimis. En. P.

Musa salsa est. Magis salsa est. Dioscorid. Hunc describit Aloysius in Graecia visam. Dat. — *Musa.* Et quo terrae proprius, magis salsa, sive amara, τὸ δὲ προστετέρον; πικρότερον. Quem Iotum Saracenia et Dalcampius quam haud satis animadverterint, Plinio tamere item moverunt. II.

Trahit aquam. Aquosus humores per alvum deducit. Diest. loc. cit. Αδεμάρον δι της ζάχαρης ή υδροπάθεια μεταξιπει φλύγει και υδραύων. Quae verbi totidem Plinius habet. II.

Urinas ciet. Haec de asilrago audienda sunt, quod empetron nonnulli vocaverunt, sicut et Matthiolus adnotavit. Dat.

Qui fidem promisso, etc. Qui facultati ei qua promittitur frangendos esse calculos eius herbea decocto, fidem volunt adstruere, illud quoque addicunt; etc. II.

LII. *Epipactis.* In Italia centigrana et millegrama vocatur: ab alijs herbaria, sive berniosa. *Aeguillara*, Part. XIV, p. 282, ff. — *Epipactis.* Επιπάκτιζη ἐλλεβόρινη Diosc. IV, 109. Nobis dicitur *Neottia spiralis* (Gymnand. digyn. gen. 1984 Pers. Orchad. Juss.), de qua conf. lib. XIII, cap. 35. En. P.

LIII. *Epimedion.* Sic. MSS. omnes, et Diosc. IV, 19, Επιμέδιον πανδός ίτιν, caeteraque, que Plinius totidem verbis. Pingitur a Dodonato, p. 589, quale in horto Regio vidiimus. Hard. — *Epimedion.* Gronov. et al. *epimenidion.* Epimedion Diosc. loc. Isud. Sprengelio idem videtur ac *Marsilea quadrifolia*, ex *Cryptogram.* Linn. *Filicium* ordine Juss. *Botrychium Lunaria* habet Fab. Colombe, Phytobas, pag. 65. Conf. Hist. Rei herb. t. I, pag. 192. En. P.

Nascitur in humidis, etc. Diocor. loc. cit. Hard.

et huic spissandi refrigerandique natura, feminis ca-
venda. Folia in vino trita virginum mammas cohi-
bent.

LIV. Enneaphylon, longa folia novena habet,
causticae naturae. Imponitur lana circumdatum, ne
urat. latus: ocontinuo enim pusulas excitat: lumborum
doloribus, et coxendicum utilissimum.

LV. Filicis duo genera; nec florem habent, nec
semen. Pterin Graeci vocant, aliū blechnon, cuius ex-

Refrigerandique. Gal. de Fac. simpl.
med. VI, p. 174. HARD.

Feminae carentia. Quoniam et ra-
dia concephum adimit, et folia trita
quinis drachmis per quinque dies a
menstrua purgatim posa, mulieribus
praestat ne coecipient. DALE.

— *Feminae.* Quoniam ut Dioscor. ait

I. e. arborum à pīkā, radix spēnpar-

tus adimit, et folia pariter trita. Sic

et Galen. hoc. cit. II.

Mammas cohibent. Ne videlicet su-
gescant. Diosc. loc. cit. Ταῦτα τὰ
γύλλα λεῖξ περὶ θάλασσαν

μετέπειτα τὸ πῆχον αἴσθαι. II.

LIV. *Enneaphylon.* Quidam ge-
nus batrachiū esse vnlunt, quod folia
sunt murici fore similia, et a quibus
dam hydropiper vocatur: alii dentel-
larium Monspessulanrum esse pu-
tant: alii pseudoelleborum herbariorum
ubique in saeculis nascens, quod
quidam consiliginem, Allobroges vi-
cant *massire*, eoneaphyllum dictum,
quoniam cauliculi summi in novem
folia dispescunt: alii elleborum adulterinum in hortis nascens, quod
univemlī forem herbaceum mittit,
at folia in novem lacinias divisa.
DAL. — *Enneaphylon.* Sua se illa
nomine representat, quod foliis nu-
vem longis constituitur. Vix putem
esse dentarium enneaphylon, pictam

a Lobelio in Obs. p. 392, visam in
horto Regio: neque enim folia ei no-
vena sunt: sed idem novem distin-
ctum incisaria. HARD. — *Enneaphyl-
lon.* Brot. est Helleborus niger, susti-
tidas, C. Buh. de quo alias egimus.
Spreng. habet *Dentaria* *enneaphyl-
lon* (*Tetraphyllum* siliquos. gen. 1566
Pers. Crucifer. Juss.). Habitat in mon-
tanis umbrosis Austriae, Italie, etc.
Conserv. Cōlump. Ecphras. I, 307 :
Hist. Rei herb. trin. I, 205. En. P.

Ne urat lana. Qui in lumbagine et
ischio adiunctor, lana obsonvunt,
ut discutiat quidem humores, qui eos
morbos gigant, non autem easurat.
DAL.

LV. *Filicis.* Felix Gallis, frangere
Marem feminamque Dodonaeus de-
lineat, p. 459. Vidimus in horto Re-
gio. HARD.

Pterin. Dioscorid. IV, 180: Πτε-
ρίς, εἰ δὲ βλάχης, εἰ δὲ πολύφρετος.
Index et Reg. 2, tum Chilli. Mandron.
Sic etiam Nicandri Schol. H. — *Pteris*
Dioscor. loc. laud. nobis est *Polypor-
dium* *Felix mas*, ex *Cryptogram*. Linn.
Filicium ordina Juss. Habitat in Eu-
ropae silvis. En. P.

Blechnon. Nicander βλάχης. Ex
δὲ φελευχιδιοτ βλάχης παρεδόλος
Χάρτη, interpres βλάχης. Phainas

una radice complures exeunt filices, bina etiam cubita excedentes longitudine, non graves odore. Hanc marem existimant. Alterum genus *Thelypteris* Graeci vocant, alii *nymphaeam*-pteris. Est autem singularis, atque non fruticosa, brevior, molliorque et densior; foliis ad radicem canaliculata. Vtriusque radice sues pinguescunt. Folia utriusque lateribus pinnata, unde nomen Graecis imposuere. Radices utrique longae in obliquum, nigrae, praecipue quum inaruere, Siccati autem eas sole oportet. Nascentur ubique, sed maxime frigido solo. Effodi debent Vergiliis occidentibus. Usus radicis in trimatu tantum, neque antea, neque postea. Pellunt interaneorum animalia: ex his taenias cum melle: caetera ex vino dulci triduo potae. Vtraque stomacho inutilissima. Aluum solvit: pri-

spud Atheneum, lib. II, filicem

Μάργην vocari scripsit. DAL.

Complures. Plantae filicis propagines, ιχθότοις ξενούσαι τολλάται, Dioc. loc. cit. II.

Alterum genus *thelypteris*. Nempe filicem feminam, Dioscorid. IV, 187: θελυπτήρις; si δέ νυμφαῖς οὔπιον θεαμάζεται. It. — *Thelypteris* Dioc. loc. laud. nobis est *Athyrium* *Filix* *femina*, ex *Cryptogram*. Linn. *Filicium* ordine Juss. Conf. Spreng. Hist. Rel herb. I, 491. Eo. P.

Est autem singularis, etc. Non multas a radice fundit propagines, ut mas filix. Dissidere a Plinio Dioscoridem hoc loco Dalecampius falso existimat, ut saepe alias.

Vtriusque radice sues pinguescunt. Extrimi-Northumaniæ populi, ut A-brincathea, ex illis panem conficiant. DALIC.

Polie. Pinus avium representans, unde ηπίη Graeci dixerunt: Columella *Arium*, VI, 14. H.

Pinnata. Pinnis, τοις ηπαρις avium similia, unde ηπαρις Graeci vocarunt, et Celsus in suis Geoponiciis apud Gellumellam I. VI, cap. 44, aviam. Ad iuxtaentorum collum in opere contumsum, aviam cum sale tritam et impositam, remedium esse praesentissimum is acripsit, ad quem omum filicem feminam Dioscorides commendat, λόρους τῶν ὑποζυγίων λαμψάντα. DALIC.

Vergiliis. De Vergiliarum occasu, XVIII, 59. HARD.

Pellunt interaneorum animalia. Diocor. II. cc. cum Theophrast. Histor. IX, 20. Sic etiam Galenus de Fac. simpl. med. VIII, p. 22. H.

Aluum solvit. Recentia foliis oleorum vice edi ad emolliendam aluum scribit Dioc. IV, 187. Scrib. Larg. Comp. 34: *Aluum mollientia*; comp. 136: *Biles purgat*; et *filicis radix lata et rasa*, atque in midijinas particulas concisa, etc. HARD.

mo bilem trahens; mox aquam: melius taenias cum scammonii pari pondere. Radix eius duum obolorum pondere ex aqua post unius diei abstinentiam bibitur, melle praegustato contra rheumatismos. Neutra danda mulieribus; quoniam gravidis abortum, caeteris sterilitatem facit. Farina earum hulceribus tetris inspergitur: iumentorum quoque cervicibus. Folia cimicem necant: serpentem non recipiunt. Ideo substerni utile est in locis suspectis: ustae etiam fugant nidore. Fecere medici huius quoque herbae discrimen. Optima Macedonica est, secunda Cassiopica.

LVI. Femur bubulum appellatur herba, nervis et ipsa utilis, recens in aceto ac sale trita.

LVII. Galeopsis, aut, ut alii, galeobdolon, vel ga-

Melius taenias, etc. Totidem verbis Diose. IV, 186. Haab.

Neutra danda mulieribus. Apud Diostoridem legitur, καὶ ἔχος διαβόλητερά ται. Emendat Lacuna ex fide velutisi exemplaris, καὶ ἔχος λέπη, id quod confirmat hic locus. Dat. — *Neutra*. De feminis quideam adstipulatur et Diose. IV, 178, et Theophr. loc. cit. In causa est, ut ait Galep. de Fao. simpl. med. VIII, 22, quod vi-
vos partus eneat. Haab.

Farina. Totidem verbis Dioseor. loc. proxime citato. Haab.

Iumentorum. Diose. loc. cit. Αἴσον; τι ὄποιοντο λέγεται. H. — *Cervicibus*. Gron. in cervicibus. Ed. P.

LVI. *Femur bubulum*, etc. Oper-
tuit hanc herbam dictam fuisse βαύ-
μαριον. Eam sic dictam puto, quod
fracta boum femora, et crura solidet
efficaciter. Quidam cardiacam esse vo-
lunt. Dsl. — *Femur*. Quum nemo
scriptorum veterum herbae huiusc
faciem delineat, quae nunc eo no-
mine censenda sit, velle proferre,

aristolaties. H. — *Femur bubulum*. Gre-
diatur esse cardiaca Dodon. Marrubium Cardiaca dictum, forte primum Theophrast. C. Baub. *Ungripaume*. Biot. — *Leonurus Cardiaca*? (*Didy-
num*. *gymnosperm.* gen. 1396 Pers.
Labiat. Juss.). Habitat in ruderatis:
Ed. P.

LVII. *Galeopsis*. Diose. IV, 95; Γα-
λεόψις, οἱ δὲ γαλεόδολοι, caeteraque,
quae Plinios, tum de forma, tum de
viribus eius herbae, plane totidem
syllabis, *Lamium* illud est, de quo
egimus XXII, sect. 46, et si aliam af-
fert herbam *Anguillara*, Part. XLIV,
p. 278, in Graecia, ut ait, frequen-
tem. H. — *Galeopsis*. Nobis *Lamium*
purpureum (*Didymum*. *gymnosperm.*
gen. 1388 Pers. *Labiat.* Juss.). Habita-
tum in cultis, etc. Qualem plantam
hoc nomine describat *Anguillara*. loc.
laud. nescire se fateatur Sprengel. Hi-
stor. Rei herb. I. I, p. 78. Ed. P.

Vel galio. Hoc inepte. Dalec. —
Galion. In Indice ex MSS. omib; sive gallio. Sed galion scribi multo

lion; caulem et folia habet urticae laeviora, et quae gravem odorem trita reddant: flore purpureo. Nascitur circa sepes ac semitas ubique. Folia caulesque duritias et carcinomata sanant, ex aceto, trita et imposita: item strumas. Panos et parotidas discutiunt. Ex usu est et decoctae succo foyere. Putrescentia quoque et gangraenarum sanat cum sale.

LXVIII. *Glaux antiquitus eugalacton* vocabatur cytiso et lenticulae foliis similis: *aversa* candidiora. Rami in terram serpunt quini senive, admodum tenues ab radice. *Flosculi* purpurei exeunt. Invenitur iuxta mare. Coquitur in sorbitione similaginis, ad excitandam ubertatem lactis. Eam qui hausprint, balineis qui convenient,

LIX. (x.) *Glaucion in Syria et Parthia nascitur,*

salina videtur. Aliud enim gallion est, quod a Diosc. describitur IV, 96. HARD.

Decoctor. Gron. et al. ante Hard, decocto succo. Et. P.

LXVIII. *Glaux.* Diocor. IV, 44: Πλευραὶ κατέψυχοι ἡ γυναικὸς τὰ πόδια φούστη, εἰτ. Suni enim Plinianis omnino similia. Est ea *Glaux exigua maritima*, pietatis Lobelio in Obs. p. 227, quam in horto Regis vidimus. Frequentis in Abrutto Italise et Pisano agro, ip ora maritima, ut recte Auguillata Part. XIV, p. 290. HARD. — *Glaux antiquitus eugalacton* vocabatur, etc. Sprengelio item dicitur *Astragalus Glaucus* (*Diadelphus* decaud. gen. 1745 Pers. *Leguminos.* Juss.). Habitat in Hispania, etc. Conf. Clus. Hist. Nat. pl. I. II, p. 240, tit. 241; Hist. Rei herb. I, 184. Alii *Glaucum maritimum* habent (*Pennant. monograph.* gen. 593 Pers. *Salicar.* Juss.), sed ad similitudinem cum cytiso nou-

satis respicere videantur. Habitat in Europas et Americae maritimis, salis. En. P.

Aversa candidiora. Diosc. loc. cit. Τάχις γόλλων τὰ κάταθεν λευκότερα διόλει δὲ γλυπτά. Quae imperne virulent: quae *aversa*, *candidiora* spectantur. HARD.

Rami in terram serpunt. Diocor. satis idem verbis. I. cit. HARD.

Flosculi. Diocor. I. cit. HARD.

Invenitur iuxta mare. Diocor. loc. cit. Hard.

Coquitur in sorbitione, etc. Diocor. loc. cit. et Galenus de Fac. simplic. med. VI, p. 166. HARD.

LIX. *In Syria.* Syriæ Hierapol. Diocor. DAL. — *Glaucion.* Si sere Diocor. IV, 400: Τλαύνιον χυλός ἐτει βοτάνης κατά Ισραηλού τῆς Συρίας γνωμένης, etc. Syriæ plaga, non nostri soli caerulei plantæ. Humilem herbam esse, quod Dalecampium latuit, etiam docet auctor libri de

humilis herba, densis foliis, fere papaveris, mino-
noribus tamen sordidioribusque: odoris tetri, gustus
amari cium adstrictione. Granum habet crocei coloris.
Hoc in olla fictili luto circumlitum, in clibanis cale-
faciunt: deinde exempto succum exprimunt eiusdem
nominis: usus est et succi, et foliorum, si terantur,
adversus epiphoras, quae universae uno impetu ca-
dunt. Hinc temperatur collyrium, quod medici dia-
glaucoion vocant. Lactis quoque ubertas intermissa
restituitur. Sumitur eius rpi causa ex aqua.

LX. Glycyside, quam aliqui paeoniam, aut pent-
robon vocant, caulem habet duum cubitorum, co-
mitantibus duobus aut tribus, subrutilum, cute lau-
ri: folia qualia isatis, pinguiora, rotundioraque, et

simpl. med. ad Patern. tom. XIII
Opp. Galeni, p. 994. H. — *Glauc-
eion*. Apud nos servat nomen: *Glauc-
ium luteum*, vel *phoenicum* (*Po-
lyand. monogyn.* gen. 424 Pers. *Pa-
paveris*. Juss.). Hab. in arvis arenos-
sis australis Europae, etc. Cf. Spreng.
Hist. Rei herb. tom. I, p. 477. Ed. P.

Humilis herba. Humilem esse her-
bam Diosc. non ait; sed habere folia
χαμαῆτη, in terram sparsa. DAL.

Sordidioribusque. Dioscor. loc. cit.
λεπράσπα, pinguiora. Plinius sor-
didiora, quasi ρυπαρύτηρα: quod et
alias usurpatum ab eo vidimus. El-
sene piaguitudo foliorum, sordidum
quafundum instar est. HARD.

Hoc in olla. Diosc. et auct. lib. ad
Patern. II. cc. HARD.

Vitis est. et suci, etc. Haec aliter
Plinius, quam Diosc. DAL.

Adversus epiphoras. Hoc est, ocul-
orum inflammationes, aliasque af-
fectus. Diosc. loc. cit. Erit δὲ ἡ χρή-
σις κώτου πρὸς τὰ ὄφθαλμα ἀνάχει,
in iunctis. HARD.

Diaglaucium. Διαγλαύκιον, vel po-
tius δία γλαύκιον. Huius confidet
modum edocet Seriphon, Larg. Comp.
21: Item compasitorum collyriorum
hoc maxime probò ad recentes epi-
phoras. Et mos: Quod nominis etiam
quidam diaglaucium dicitur, probò in
initiis. *Glauci suci*, etc. HARD.

Lactis quoque ueritas, etc. De glaucie
haec Diocorides, non de glaucio.
DALE.

LX. *Glycyside*. Tolidem paene ver-
bis a. Dioscoride describitur, III,
157. H. — *Fluxeida* θάλα Diosc.
loc. laud. nobis est *Paeonia officina-
lis* (*Polyand. digyn.* gen. 424 Pers.
Ranunculac. Juss.). Habitat in mon-
tibus pemorosis: γλυκυσίδη ἄρπη,
ibid. est *Paeonia corallina*. Habitat
in Europa meridionali. Cf. I. XXV,
cap. 40. Ed. P.

Duoēs aut tribus, *Ramulis* videlicet,
sive caulebus. Diosc. Παραρψι-
δης ἔχων πολλές. HARD.

Folia qualia isatis. Sic quidem ex
vetere lectione correctores scripserunt,

minora : semen in siliquis, aliud grano rubente, aliud nigro. Duo autem genera sunt. Femina existimatur, cuius radicibus ceu balani longiores circiter octo, aut sex adhaerent. Mas plures habet, quoniam non una radice nixus est, palmi altitudine, candidaque, Ea gustu adstringit. Feminæ folia myrrham redolent, et densiora sunt. Nascentur in silvis: Tradunt noctu effodiendas, quoniam pico Martio impetum in oculos faciente, interdiu periculosum sit. Radix vero quum effodiatur, periculum esse ne sedes procidat. Magna id vanitate ad ostentationem rei fictum arbitror. Vsus in his diversus. Rubra enim grana ruben-

quum antea in excisis codicibus non
tatis legeretur, sed nucis, sed ve-
nior hac in parte vulgata est lectio
quam antiqua. Docet id Diosc. lib.
III. de peonia agens, quae eadem
cum glycydide: *Duerunt*, inquit, ge-
nerum est, mas, feminaque. Habet
mas regiae nuci iunilia folia, feminæ
vero Smyrnii modo secta. Pint.

Femina. Dioc. loc. cit. Eni δὲ τῆς
Οὐλεῖας παραπούσας ὀντορ βαλάνους
ἴχονται οὐδὲ οὐδέποτε. Fe-
minæ radicibus cum glandes septem
octo adhaerent, quales asphodeli ra-
dicibus adnascentur. Vide Iconem a
Matthioli delineatam, p. 915. H.

Mas. Paullo aliter de mare Diosc.
loc. cit. Plures habet in excusinâ ba-
lanos, quasi mices graecas, ut dictum
est XXV, 40, quoniam in radice ha-
bet pauciores, immo nullas: est enim
radice singulari, digitali crassitudine,
altitudine palmi, gustu adstringens,
candida: Πῦρ δὲ τῆς μὲν ἀσθενος,
τηπὶ διατολου μάχος, μάχος δὲ σπι-
νθητε, γυναικός στρόφωνται, λευκή.
HARD.

Ea gustu adstringit. Superfluit ver-
bum ea ex nostro codice. Item ver-

borum paullo post sequentium ordo
luxatus est: legi enim debet, quo-
niā interdiu periculosum sit, pico
Martio impetum in oculos faciente.
Pint. — *Ea*. Voculam hanc ex Regg.
codd. et edit. priuilepe Brot. omitti.
Ed. P.

Feminae. Smyrnii instar, quise her-
ba noimen à myrræ odore cepit: folia hoīis incisuris divisa esse Dio-
scorides prodidit: hoc tantum. H.

Tradunt. Hoc ipsum indicavit; XXV, 40. HARD.

Radix. Theophrast. IX, 9. II.

Rubra enim grana. Delenda con-
tinuo *Rubentis* mensa iustitiae xx fere
potâ. Legendum videtur, non xv, sed
xii, ex Dioscoride, libro III: Quia
etiam, ait, semina rubentia grana x
aut xii, in nigro austero vino potâ
rubentes muliebres fluxiones sistunt. At
idem auctor eodem loco, Grana nigra xv,
potâ moderi tradit, obmuta-
scentibus strangulata vulvae. Pint.
— *Rubentes* mensa. Hoc est, sangui-
nolentam fluorē muliebrem, Dio-
scor. III, 457: Teō δὲ ναρποῦ οὐδὲ ιψη
κόκκοι πυρὸι μολύται εἰς οἷς μελανή

tes menses sistunt, xv fere pota in vino nigro. Nigra grana vulvis medentur, ex passo aut vino totidem pota. Radix omnes ventris dolores sedat in vino, alvumque purgat: sanat opisthotonum, morbum regium, renes, vesicam: arteriam autem et stomachum decocta in vino; alvumque sistit: estur etiam contra malum mentis: sed in medendo quatuor drachiae satis sunt. Grana nigra auxiliantur et suppressionibus nocturnis, in vino pota, quo dictum est numero. Sto-

μάστηρος, βάσις ἐρυθρός ιεροῦ. Ηλαν.
— Rubentes. Gron, et al. ante Hard.,
rubentis. ED. P.

Nigra. Diosc. loc. cit. totidem fere
verbis. HARO.

Vulvis medentur. Strangulantibus.
Diosc. DAL.

Radix omnes ventris, etc. Dioscor.
loc. cit. ad verbum. HARO.

Alvumque purgat. Viterum, semi-
uis a partu non purgatis. Diosc. DAL.

Sanat opisthotonum, etc. Diosc. I.,
cit. Hano.

Matricem autem et stomachum decocta in vino (sic prius). Arteriam,
non matricem, praesert nostrum apographon, ut nonnulli qui matricem
in locorum significatione, vocem lati-
nam censem, ab hoc Plinii loco
sententiae suae confirmationem pe-
tentia frusta conari videantur. Quare
magis a Sipontino sto, quam vel a
Theodoro, qui in tractatione librorum
Aristotelis de natura animalium ea
voce sit utitur, vel a Rhodigino, qui
scelus auctoritate Solini, vilissimi
scriptoris, latitudinem contendit; magis
ipso in ea re sciolus, quam quos im-
merito reprehendit. PIST.

Stomachum decocta in vino. Acri-
humore commorsum. Dioscor. qui id
tamē de granis, non de radice. DAL.

Alvumque. Decocita in vino, pota-
quē alvum sisti ea sit Dioseot. I. e.
HARO.

Malum mentis. Aviclav et μέλαχη-
τία, agentiam, melancholiam. DAL.
— Estur etiam contra malum mentis,
etc. Contra insaniam. Hoc pertinet
quod habet Apuleius, cap. LXV, lit.
t: Ad lunaticos. Herba Paeonia si
lunatio incendi ligatur in collo, sta-
tuta se levat sanus. Et si eam secum
portaverit, numquam ei hoc malum
accidet. HARO.

Sed in medendo, etc. Nam si quis
hunc modum excedat, liberalius as-
sumpta paeonia mentis alienationem
facit. Quare Seleucus in Gloss. apud
Athen. III, p. 76, feminas ait eo cibo
abstinere, quod fatigatum efficit: γυ-
λάρρωσται τὰς γυναικας ἔστιν, διὰ
τοῦ ταύτην μεταλεπούσ. HARO.

Grana. Diosc. loc. cit. Οἱ δὲ μέλα-
χες καὶ τρόπος τοὺς ὑπὸ ἐρυθρῷ παντε-
γόνοις. Quae vero nigra sunt grana, au-
xiliantur suppressionibus nocturnis,
quas ephialtas vocant, seu Fannorum
ludibria. Auctor libri qui Kirani Ki-
ranidum inscribitur, p. 19, de pae-
onia: Radix autem eius suffumigata,
vel bibita daemones expellit, et phan-
taasma cuncta: gestata osteni idem
facit. HARO.

machi vero erosionibus; et esse ea, et illinire prodest. Suppurationes quoque discutiuntur, recentes nigro semine, veteres rubro. Vtrumque auxiliatur a serpente percussis: et pueris contra calculos, incipiente stranguria.

LXI. Gnaphalion alii chamaezelon vocant, cuius foliis albis mollibusque pro tomento utuntur, sane et similia sunt. Datur in vino austero ad dysenteriam: ventris solutiones mensesque mulierum sistit. Infunditur autem tenesmo. Illinitur et putrescentibus fulcerum.

LXII. Gallidragam vocat Xenocrates leucacantho similem, palustrem et spinosam, caule ferulaceo, alto, cui summo capite inhaeret simile ovo. In hoc crescente aetate vermiculos nasci tradunt, quos py-

Stomachō vero et erosionibus (sic enim). *Stomachēis*, non *stomacho*, in vetusto exemplari, ut forte commodior lectio sit, *Stomachēis* vero *erosionibus*. Pers. — *Stomachi*. Ven-triculi. Dioscor. loc. cit. Στομαχίσις τε ἔχουσαίς, οὐδέποντι βούθονται. Hard.

Incipiente stranguria. Αρχάς λεθά-σις παρατίθεται. Diosc. Dal.

LXI. *Gnaphalon* alii *chamaezelon*: Diosc. loc. cit. cap. 132, γναφάλιον, caeteraque, quae Plinius, totidem verbis. H. — *Gnaphalium*. Nobis auctore Sprengelio, est *Santolina maritima* (*Syngenes. aequal.*, gen. 1833 Pers. *Corymbif.* Juss.). Habitat in maritimis. Cf. Hist. Rei herbar. tom. I, p. 486. Ed. P.

Pro tomento. Dioscor. Τούτου τοῦ γύλλοις ἀντὶ γναφαλίου χρῶνται. Inde nomen. H. — *Tomento*. Gron. et al. ante Hard. *tormento*. Ed. P.

Sane et similia sunt. *Tomento*, scilicet, quia sunt alba et mollia: au-

τός οὐτε καὶ μαλακοῖς. Diosc. loc. cit. Hard.

Datur in vino austero, etc. Diosc. loc. cit. Hard.

LXII. *Gallidragam*. Forte testa dipsacos Dodonei, seu *virga pastoris*, picta ab eo pag. 723, visa a nobis in horto Regio. Hard. — *Gallidragam*. Gron. et al. ante Hard. *galedragon*. Nobis est *Dipsacus pilosus* (*Tetrand. monog.* gen. 225 Pers. *Dipsac.* Juss.). Habitat in silvis calcareis. Eadem est *Virga pastoris*, similis *scamthae*, Nicol. Myrepiae. I, 11. Conf. *Anguilar.* 142; Sprengel. Hist. Rei herb. t. I, pag. 201. Ed. P.

In hoc crescente aetate. In nostro apographo, *In hoc arescente aetate vermiculos nasci tradit*. Pers. — *Vermiculos nasci tradit*. Et id quidem de libro Venereo antiqua indicatum; XXV, 108. Dissectis sane dipisci scapis in medulla vermiculos inventos a se scribit Ruellius III, pag. 488. H. — *Crescente aetate*, Brot. ex Reg. 4, cre-

xide conditos adalligari cum pane brachio ad eam partem, qua dens doleat, mireque illico dolorem tolli. Valere non diutius anno, et ita si terram non attigerint.

LXIII. Holcus in saxis nascitur siccis. Aristas habet in cacumine, tenui culmo: quale hordeum restibile. Haec circa caput alligata, vel circa lacertum, educit e corpore aristas. Quidam ob id aristidam vocant.

LXIV. Hyosiris intubo similis, sed minor, et talus asperior: vulneribus confusa praecclare medetur.

LXV. Holosteon sine duritia est, herba ex adverso

scente arista. In Reg. 2 et edit. principē, *arcens arista;* pessime emendatum, *crescente arista.* Vermiculi illi a medio ferme mense augusto ad medium septembrem in capitibus dissipaci reperiuntur. Multis autem experimentis certa enim vis adversus dentium dolores; de hoc usū silet tam Geofr. Maler. medic. tom. HI, pag. 406. Eo. P.

Attigerint. Gron. et al. ante Hard. attigerit; et sic Brot. ex Regg. codd. et edit. pr. Eo. P.

LXIII. *Holcus.* Hordeum est spontaneum sparinum, pictum a Lobelio in Obs. p. 18. Adstipulatorem habemus Aloysium Anguillara Part. XII, pag. 210. Ab *Exo.*, *trabo*, quoniam educit aristas e corpore. Gramen hordeaceum alii vocant. Vidimus in horio Regio. Hard. — *Holcus.* Brot. est Gramen spicatum, vulgare, secalinum, Tournefort. Nobis *Hordeum murinum* (*Triand. digyn.* gen. 196 Pers. *Gramiu.* Juss.), ubique vulgare. Eo. P.

Tenui culmo. Gron. et al. ante Hard. *temnos*, *culmo.* Eo. P.

Hordeum restibile. Hordeum silvestre, quod et anno sequente regeminat. Hard.

Educit e corpore aristas. Quum a Irshendo sic dicta fuerit, vim alracetrice et epispasticam convenienter ei tribuunt. DAL.

LXIV. *Hyosiris intubo similis.* Quibusdam iaces ignes. DAL. — *Hyosiris.* Si libri editi, sic index: rectius *hyosiris*, *ööspic.* Nam *ööpic* intubum est, non *ööspic*. Nisi forte *ööc* *ööpic* quisquam interpretetur, quod vereor ut probari queat. In Reg. 4, *hyoseris*. Ex intuborum sive cichoriorum genere. Graphicae pixil Iac. Zanonii, ex herbo Bononiensi, cap. 55; p. 105, lacesimque ereticam spinosam vocavit. Hard. — *Hyosiris.* Brot. *hyoseris.* Idem habet Carduum creticum, spinosum, rapi folio, Tournefort. Nobis vero *hyosiris* nihil aliud quam *Centauria nigra* (*Syngenes. frustans* gen. 1929 Pers. *Cynaroceph.* Juss.). Habitat in pratis. Conf. Anguill. 216; Spreng. Histor. Rei herb. tom. I, p. 205. Eo. P.

LXV. *Holosteon.* Odörssov ex adverso, hoc est, per avtippatit, ul-

appellata a Graecis, sicut fel dulce, tenuis usque in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum, cuu gramen: foliis angustis, adstringens gustu. Nascitur in collibus terrenis. Vsus eius ad convulsa, rupta, in vino pota. Et vulnera quoque conglutinat; nam et carnes eoguntur, addita.

LXVI. Hippophaeston nascitur in spinis, ex qui-

vocant, quasi ὄβον ἔστον, totum osseum, quoiam tenuis est, ac sine duritia, quae vulgo inest ossibus. Iisdem fere verbis describitur a Dioscorid. IV; t. 1. Serpentina omnium minima a Lobelio appellatur, in Obas, pag. 240, a quo et ibi delineatur, qualem in horto Regio vidimus. II. — Holosteou. Ολίστεον, seu potius ἔστον, vel ὄστον Diosc. loc. laud. Sprengelio iudice, est Plantago Coronopus (*Tetrand. monogyna*, gen. 286 Pers. *Plantagin.* Juss.). Habitat in Europae et Barbariae glarenosis. Cf. Hist. Rei herb. I, 460. Juncum pavilostrem, humiliorem, erectum, Tournefort. Broterius habet, minus bene. Eo P.

Sicut fel dulce. Haec verba aliena esse suspicor, magis quam Pliniil. PIST. — Fel dulce. Τὰ γλυκά, Graeci sella vocant, ut etiam Lugdunenses hodie fel vocant, *le doux*. DALEG. — Fel dulce. Coel. Aurel. Chron. III, 4, initio, Multa, Inquit, contrariae interpretationis vocabulum sumperunt, ut *fellen*, que Graeci γλυκά vocavit, *velut dulcis*, quem sint amarissima. Et nos vulgo sic diximus, *le fel*, vel *le doux*. HABO.

Vsus. Diosc. l. e. HARR.

Vulnera. Diosc. loc. cit. Δύναται δι-
zai αὐτή χρίστη συνάγεται συνθετέται,
καὶ πρὸς βίγματα σύνοινον ποτίζεται.
Curves et haec herba cogit, atque

conglutinat, dum coquuntur addita et ad rupta in vino propinatar. Sic et Galen. de Facult. simpl. med. VIII, p. 214. H. — Et vulnera. Broter. ex Reg. f, et edit. princ. copulam omittil. Eo P.

Cognitum. In MSS. Regg, cognatur vel congoquuntur, et sic Dioscor. loc. sup. cit. Ed. P.

LXVI. Hippophaeston nascitur in spinis, ex quibus sunt aeneae fullonae, etc. Plinius quod in Graecis reperiisset, ἴνοφαστον ή τὰ ιπάτια γνά-
τρους, inde ratiocinatus est nasci hippophaeston in ea spina qua uestes poliuntur. Atqui hippophaeston ipsa spina est fullonia. SALM. — Hippophaeston. Crescere hoc sit inter spinas, sive esse de spinarum genere, quibus implentur aeneae cartinae fullonae, ad lavandas poliendasque uestes, ut iam diximus. Diosc. IV, 163: ἴνο-
φαστον, εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἵπποφασ-
τον.. καὶ αὐτὸς γνωρικῆς ἀκάδημης τύπος ὑπάρχει. E narbonensi Gallia ad se delatum, quale a Dioscoride Plinioque describitur, Ruellius testatur pag. 455. Nobis aliud videre non licuit. II. — Hippophaeston Dio-
scorid. loc. laud. nobis est *Cnicus del-
latus* Willd. (*Syngenes. aquila*, gen:
4802 Pers. sub. *Cardua Cynaro-
cephal.* Juss.). Habitat in Pedemontio,
circa Nicosiam, etc. Conf. lib. XXIV,
cap. 68. Eo P.

bus sunt seneae fulloniae, sine caule, sine flore, capitulis tantum inanibus, et foliis parvis, multis, herbae coloris, radiculas habens albas, molles. Succus earum exprimitur aestate, ad solvendam alvum, tribus obolis, maxime in comitialibus morbis, et tremulis, hydropicis. Contra vertigines, orthopnoeas, paroxysmes incipientes,

LXVII. (xi.) *Hypoglossa* folia habet figura silvestris myrti, concava, spinosa, et in his ceu linguas folio parvo exeunte de foliis. Capitis dolorem corona ex his imposita minuit.

LXVIII. *Hypecooon* in segetibus nascitur, foliis rutaee. Natura eius eadem quae papaveris succo.

LXIX. *Idææ* herbae folia sunt, quae oxymyrsi-

Cortinae fulloniae. Sic vnt. sed incommoda. Cortinae nempe vasa, in quibus servant ei coquuntur pannorum pigmenta: tintoriam et infectorum sunt, non fullonium: *Baptisia*, *zū γραπίων*. Légo: *Hippophaestion* spina in maritimis paucitudo hac implentur cortinae fulloniae: sine cause, etc. ex Dioc. Dar. — *Aesculus*, etc. Sic libri omnes, etiam MSS. H.

Succus earum. Radicum videlicet, Dioc. l. c. Hard.

LXVII. *Hypoglossa* folia habet. Legend. *Hypoglossa* folia habet, figura silvestris myrti, comas spinosas, et in his ceu linguas, etc. SALM. — *Hypoglossa*. Diocor. IV, 432: *γνώγλωσσον*, etc. sit enim legendum, non *ιντόγλωσσον*. Vide Dalec. Hist. plant. II, p. 206 sq. ubi ex delineatur, qualis ei a Plinio describitur. Galeno de Fae. sienpl. med. VIII, p. 238, *γνώγλωσσον*. H. — *Hypoglossum* Diocor. loc. laud. nobis item dicitur *Ruscus Hypoglossum* (Dioc. mona-

delph. gen. 2304 Pers. *Asperagyn*. Juss.). Habitat in montibus umbrosis Hungariae, Italise, etc. Conf. Column. Ecphras. I, 165. Eo. P.

Capitis dolorem, etc. Diocor. l. c. Hard.

Corona. Coronam verlit, quod περίφραξι Diocorides dixit his verbis, δοκεῖ δὲ ἡ κόρη περίφραξι χρήσιμος εἰς ιατρικά γένεσι. Quidam appensa et alligata ea remedia, vocata etiam περίφραξι et ἀποτροπαια. DAL.

LXVIII. *Hypecooon*. Totidem verbis Diocorid. IV, 68: *Υπέκοον*, etc. Pingitur a Dodoneo, p. 446, quale in horto. Regio vidimus, H. — *Hypecooon*. Apud nos servat nomen; *Hypecooon procumbens* (*Tetrand*, *digyna* gen. 334 Pers. *Papaverac*. Juss.). Habitat inter segeles, in Gallia, Archipelago, etc. Eo. P.

LXIX. *Idææ* herbae folia sunt, etc. Legend. *Idææ* herbae folia sunt, quae oxymyrsinae, adhaerent velut pampini, in quibus flos. Vbi notabis Plinio

nes: adhaerent his velut pampini, in quibus flos. Ipsa alvum, mensesque, et omnem abundantiam sanguinis sistit. Spissandi cohibendique naturam habet.

LXX. Isopyron aliqui phasiolon vocant, quoniam folium, quod est aniso simile, in pampinos torqueatur. Capitula sunt in summo caule tenuia, plena seminis melanthii. Contra tussim, et caetera pectoris vitia, ex melle aut aqua mulsa: item iocineri utilissima.

pampinos. dici vitium claviculas et capreolos, qui intorquentur, quoas Ελιξας Geneci appellant: atqui *pampinus*, τὸ φυλλάκιον. Salm. — Idem. Dioscor. IV, 44: *Idia pīza*, ὀξυμύρσιν τὰ φύλλα δοται, περ' αὐτὰ διὰ ὡς ἐλίξις πικραι μάχασται, ἵξεται τὸ θνήσιον. *Idem* radiceis *folia oxymyrsinæ* refarunt: iuxta ipsa vero exigui sunt velut pampini, seu capreoli; ex quibus etiam flos erumpit. Freuentem esse in Italia, sed vulgari carere appellatione, scribit Anguillara, Part. XIV, pag. 259. Hard. — *Idem herbae*. Brot. est Ruscus angustifolius, fructu folio innascente, Tournef. Nobis vero, auctore Sprengelio, *Vularia amplexifolia* (*Hedys. monogyn.* gen. 794 Pers. *Liliac.* Juss.). Habitat in Europæ montibus et in silvis umbrosis Americae septentrionalis. *Vaccinium Vitis idaeum* (*Decapd. monogyn.* gen. 1806 Pers. *Eriac.* Juss.) habet Fab. Columna et Anguillar. loc. sup. Iaud. Hist. Rei herb. tom. I, p. 168. Eo. P.

Ipsa. Dioscor. l. c. Hard. — *Ipsa*. Vocem hanc Gronov. et al. omiscent. Eo. P.

Spissandi. Adstringendi. Erat σπιστης. Hard.

LXX. *Isopyron*. phasiolon vocant (sic primit). Scribo: *Isopyron* aliqui phasiolon vocant, quoniam

folium quod est aniso simile in phasioli pampinos torqueatur. Pitt. — *Isopyron*. Dioscor. IV, 42: *Ισόπυρος*, εἰ δὲ φασίλος καλούσιν, διό τοῦ εὐθέως γενίσια, τῷ κατ' ἄκρην τὸ πέταλον Ελιξα φέρεται. *Isopyron* aliqui phasiolon vocant, quoniam ad phasioli similitudinem, in suum folio pampinarum, h. e. claviculam gerit, phascolorum similem. Interpres Oribasil., XI, 260: *Foliis* more phascolorum in claviculas torqueatur. Herbaris perinde officiispicte incognita. Auguillara, Part. XIV, p. 186. H. — *Isopyron*. Broter. iusta *Cæsalpinum*, est *Ochrus* folio integro, capreolos emitente, semine subluteo, C. Baub. Nobis vero eodem nomine *Isopyrum fumaroides* (*Polygon. polygyn.* gen. 1365 Pers. *Ranunculac.* Juss.). Cf. Spreng. Hisior. Rei herb. t. I, p. 578. Eo. P.

Quod ex aniso simile. Dioscor. loc. cit. Hard.

In pampinos. Elizas, claviculas, capreolos. Hard.

Seminis melanthii. Quae melanthii saporem imitantur, περιπλήσια μελαντίη τὸ γένος, Dioscor. loc. cit. Hard.

Contra tussim et caetera, etc. Diosc. loc. cit. Hard.

Item loc. utilissima. Diosc. loc. cit. Hard.

LXXI. Lathyris folia habet multa lactucae similia, ut capparis: quae quantum inarcoere, eximuntur grana piperis magnitudine, candida, dulcia, facilia purgatu. Haec vicina in aqua pura aut mulsa pota hydropicos sanant. Trahunt et bilem. Qui vehementius purgari volunt, cum folliculis ipsis sumunt ea: nam stomachum laedunt. Itaque inventum est, ut cum pisce aut iure gallinacei sumerentur.

LXXII. Leontopetalon, alii rhapeion vocant, folio

LXXI. *Lathyris*. Totidem sere verbis Diosc. IV, 467, λαθύρις, etc. Haec catapeltis vulgaris est, pieta in horto Eistettensi, Ord. 42, f. 2, et apud Dodon. pag. 371, qualem in horto Regio vidimus. Nostris: épurge. Subscribit etiam Anguillar. Part. XIV, pag. 295. HARV. — *Lathyris*. Nobis item dicitur *Euphorbia Lathyris* (*Dodecaid. trigyn.* gen. 4190 Pers. *Euphorbiac.* Juss.). Habitat ad agrorum margines: vis ei drastica, ut sere congeneribus caeleris. EO. P.

Similia. Gron. et al. addunt similia, tenuiora germina multa in quibus semen tunculus continetur. EN. P.

Facilia purgata. Aut corpus facile purgant, aut a suo cortice facile purgantur. DALRC. — *Facilia*. Quae sunt decorticatae facilia. Si decorticata innat Galen. loc. cit. Λευκίδητα δὲ λευκά καὶ γλυκά ἐν τῷ γένει. Sic XV, 25, castaneas laudat purgabiles maxime et sponte prouidentes. Nam quantum vis purgare facile corpora lathyridis granis scribat Galen. de Foc. simpl. med. VII, pag. 204, animum tamen segre induxerim, ut eam esse hoc loco Plinii mentem patem. HAAD.

Trahunt. Καὶ δὲ φλύγες, καὶ χρῆμα, καὶ ψύχρ. DIOSC. loc. cit. II.

Itaque inventum est. DIOSC. loc. cit. HAAD.

Et cum pisce aut iure gallinacei, etc. Grana sex, aut septem, in cataplio aut cum fico, aut cum palmula, sumpta, alvum purgant: sed frigida postea sorbenda cum gallinae aut oleribus: folia coquuntur ad eundem usum. DIOSC. loc. cit. HARV. DAL.

LXXII. *Leontopetalon*, alii *rhapeion* vocant. Non *rhapeion* noster codex, sed *parapodium* habet, ut forte reponi possit pro *parapodium*, *pardalina*, ex DIOSC. lib. III: *Leontopetalon*, inquit, sunt qui *leontopodium*, qui *leucarion*, qui *leonticon*, qui *doridion*, qui *doretenda*, qui *agrestem lychnoidem* qui *pardalina* vocent. PIET. — *Leontopetalon*. DIOSC. III, 410, totidem sere verbis: λεοντόπεταλον, etc. Et in Noth. p. 557, αἱ δὲ λεοντόποδοι, αἱ δὲ λευκόποδοι... αἱ δὲ παντόποδοι, etc. Ipsum est *Leontopodium*, de quo diximus anteriori lib. c. 34. HAAD. — *Leontopetalon*. Est *leontopetalon* foliis costatis ramose innascientibus, Tournefort. Ilud vidit et in agrō Smyrnensis Ant. Galland. Itiner. ined. quale a Plinio et Lioscoride describitur. BAOT. — *Leontopetalon*, alii *rhapeion* vocant *folio*, etc. Notis item dicitur *Leontopetalon* (*Hexand. monog.* gen.

brassicae, caule semipedali: alae multae, semen in cacumine, in siliquis, ciceris modo: radix rapo similis, grandis, nigra. Nascitur in arvis. Radix adversatur omnium serpentium generibus ex vino pota: nec alia res celerius proficit. Datur et ischiadicis.

LXXIII. Lycapsos longioribus, quam lactuca, est foliis, crassioribusque. Caule longo, hirsuto, adnatis multis cubitalibus, flore parvo, purpureo. Nascitur in campestribus. Illinitur cum farina hordeacea igni sacro. Sudores in febribus movet, succo aquae calidae admixto.

LXXIV. Inter omnes herbas lithospermo nihil est

848 Pers. *Berberid.* Juss.) ; habitat in Apalia, Etruria, Creta, etc. En. P.

Radix rapo similis, grandis, etc. Sic etiam Reg. 4. Sic et Dioscorid. loc. cit. *άλικα μέλανην ὄσπερ πογγύλην.* HARAD.

Radix adversatur. Dioscorid. I. c. Ερετοδάκτυος βούσι. HARAD.

Datur et ischiadicis. Dioscor. loc. cit. HARAD.

LXXIII. *Lycapsos.* Totidem verbis et formam et vires lycopaeos describit Dioscorid. IV, 26. Vidimus in horto Regio, quem delineat Lobelia in Obs. pag. 312. Non est buglossa nostra, ut censuit Anguillars, Part. XIV, p. 254, caret enim rubro colore radix. Hermolaus *lycopus* ex Dioscoride scripsit: quum libri omnes manu exarati, et impressi typis, ut Regg. Colb. tum hoc loco, tum in Indice, Parm. editio aliquae *lycopsis* pertinaciter exhiberent. Ab Aegineta λύκοφόρος pariter dicitur. A Nicandro in Ther. pag. 60, λύκοφον pro λύκοφεν. Diosc. tamen, ut diximus IV, 26, λύκοφίς. H. — *Lycopsis.* Lycopsis Dioscor. loc. laud. nobis est *Echium italicum* (*Pentand. monogyn.*

gen. 363 Pers. *Borrugia. Juas.*), var. γ. *Lycopsis monspeliaca* Morison. Histor. 294. Habitat in Anglia, Gallia, Pannonia, Italia, etc. in collibus aieciis. Conf. Sprengel. Histor. Rei herb. tom. I, p. 160. En. P. :

LXXIV. *Lithospermum.* Dioscor. III, 158: Αιθόσπερμον, οἱ δὲ ἔξαντχον, οἱ δὲ αἰγάνωχον, οἱ δὲ ἐράκλεων, διά τοι πάρι τὰ απέρια ισχύν, θήτε καὶ λιθόσπερμον φέρομενται. *Alli heracleum* vocant, propter semina duritiam, a qua et *lithospermum* nomen accepit, quod semina scilicet tamquam calculos ferat, candore et rotunditate margaritarum, duritia vero lapides. Sunt qui *lithospermum* istud Plinius ac *Dioscoridis arundinaceum* milii generi adscribant: *Jacrymam Iobi Recentiores* vocant, *larme de Job*; cuius seminibus nostri pro sphæruleo prelatoris, corollae texentes, ululant. Pingitur a Dodoneo, pag. 497. Vidimus in horto Regio. Nos illud esse potius arbitramur quod *lithospermum* minoria nomine idem Dodoneus exhibet pag. 83. In officinis milium solis, in Gallia, *gremil* appellatur, vel *herbe aux perles*. Huic

mirabilius. Aliqui aegonychon vocant, alii diospyron; alii heracleos. Herba quincuncialis fere, foliis duplo maioribus, quam rutaes, ramulis surculosis, crassitudine iuncis: gerit iuxta folia singulas veluti barbulas et earum in cacuminibus lapillos candore et rotunditate margaritarum, magnitudine ciceris, duritia vero lapidea. Ipsi, qua pediculis adhaereant, cavernulas habent, et intus semen. Nascitur et in Italia, sed laudatissimum in Creta. Nec quidquam inter herbas maiore quidem miraculo adspecti. Tantus est decor, velut aurisicum arte alternis inter folia candicantibus margaritis: tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis. Iacere atque humi serpere auctores tradunt. Ego vulsam, non haerentem vidi. Illis lapillis drachmae pondere potis in vino albo

enim folia sunt rutaes oleseae, isti arundinaceae: ramulos istud surculosos habet: illud plane nullus. Et hoc in horto Regio vidimus. Adstipulatur huic sententiae Anguillara, Par. XIII, p. 240. HAR. — *Lithospermo*. Nobis eodem nomine est *Lithospermum officinale* (*Persicaria monogynia*, Gen. 354 Pers. *Borragin.* Juss.). Habitat in ruderibus, silvaticis. En. P.

Aliqui aegonychon vocant. Diosc. libro III: *Aegonychon et exonychon* vocari ait, *lithospermum*. Sed hoc loco nostrum exemplar *exonychon* habet, non *aegonychon*. DALE. — *Aegonychon*. Quasi caprinus unguis. Διόστρηπος, quasi Iovis triticum. DIOSCOR. in Noth. p. 460, οἱ διόστρηποι, quasi a Iove saltem. HAR.

Herba quincuncialis. Hoc est, altitudine tere semipedali: nam unciae duodenae pedem efficiunt. In nostris regionibus paucis altius assurgit. In quibusdam, libris, *quinquemolis* legitur, forte *commodius*: tot enim fere

mittit ex radice surculos. II.

Quam rutaes. DIOSCORID. *quam oleae*, quod eodem recedit. HAR.

Ramuli surculosis. Lignosis. Κλείσις δὲ πάχος σύγχυσιν, ξυλόδη, inquit DIOSCOR. loc. cit. *Ramuli* ... iuncis crassitudine ... lignosi. II.

Cavernulas habent, et intus semen. Haec postrema verba herbarius ANGUS intelligenda putari de *lithospermo* arundineo, quod lacrymam lobii officinale vocavit. DALE. — *Lacryma Job*, Recentioribus *Coix*. *Lacryma*. EN. P.

Aurisicum. *Aurifex*, aurarius faber, ut orfure. HAR.

Iacere atque humi sapere, etc. *Lithospermum secundum* describi hic volunt. DALE. — *Iacere*. Falso. Nisi folia intelligas, que in imo a terra exsilient, humi incere: quod DIOSCORIDES dixit: τὰ πιπὶ τῶν πυθμένων εἰν γῆς κήρεα. HAR.

Illis lap. drachmae, etc. DIOSCORID. loc. cit. HAR.

calculos frangi, pellique constat, et stranguriam discri. Neque in alia herbarum fides est visu statim, ad quam medicinam nata sit. Est autem eius species, ut etiam sine auctore visa statim nosci possit.

LXXV. Lapis vulgaris iuxta flumina fert muscum siccum, canum. Hic fricatur altero lapide, addita hominis saliva: illo lapide tangitur impetigo. Qui tangit, dicit, φέργεται καυθαρίδες, λύκος ἀγριός υμει διώκει.

LXXVI. Limeum herba appellatur a Gallis, qua sagittas in venatu tingunt medicamento, quod ve-

Neque in alia herbarum fides est, etc. Scribo: Neque in alia herbarum fides est visu statim ad quam medicinam nata sit, ut eius specie etiam sine auctore visa statim nosci possit, ex scripto exemplari. Pint.

LXXV. *Impetigo.* Cantharidem, scarabaei genus, *impetiginem* vocat, ideo quod membra corporis erodat, ut frumenta cantharis. Supra lib. XVIII, cap. 47. Curr.

Φέργεται, etc. Hoc est, *Cantharis fugite hinc et vobis lupus improbus instet. Impetiginem cantharidis nomine appellat, quod ut frumenta cantharis, sic illa corporis membra erodit.* Hard.

LXXVI. *Limeum.* Loemaeum, ἄνθρωποι λέγουσι. Eandem ei belenium vocarunt, sive ἄνθρωποι βάλοι, sive quod Apollo Belis apud eos vocatur. Eo saeculo Galli potissimum venerati sunt Belini, cuius mentio fit apud Herodianum in Maximinis, Hesum, Taranem, Onanam, Abellionem, de quo elogium esset in convenis novempopulanis: DEO ASSUNTIONE MISTERIA IUSTICIA V. S. L. M. Scalliger. in Ausonism. Vide supra lib. XII, cap. 24. Auctor librorum de plantis, qui Aristotelis nomen prae-

se ferunt, Perseam in Perside venenatam belenium vocat, sive a sagittis nomine ducto, sive ab Apolline. Si a sagittis τοξικών graecum fuerit, Aristoteles venenum id a *Celtis parviro solitum ξυρικόν* vocat. Galen. lib. de Ther. ad Pison. ζένον (pro quo lego βελένον) a Barbarisque vocari tradit nimis vel necon. Idem scribit, Dalmatis ei Dacia plantant esse, ciuius succo sagittas suas efficiant lethales. Tingunt ei Galli sagittas suas elleboro, lib. XXV, cap. 5. In Aethiopia radicem illi viribus praeditam nasci Thenphrasius scribit Histor. IX, 45. Dal. — *Limeum.* Ilodie in Pedemontio nascitur limeum, *Aerba terra* ibi nuncupatum, culus e radice succus elicitor, quem vocant medicame. Auctor Anguillara, Part. XII, pag. 243. Sed ei elleboro sagittas lingere solitos esse Gallos dicitur est supra, XXV, 25. Hard. — *Limeum.* Broter, ei Ranunculus cyclaminis folio, asphodeli radice, maior, Tonnesfort. Nobis *Ranunculus Thora* (*Polygonum polycygn.* gen. 1363 Pers. Ranunculace Juss.). Habitat in Alpibus; ei sucesus acris ei fere venenosus. Cf. Sprengel, Histor. Rei herb. tom. I, pag. 204. Ed. P.

tes menses sistunt, xv fere pota in vino nigro. Nigra grana vulvis medentur, ex passo aut vino totidem pota. Radix omnes ventris dolores sedat in vino, alvumque purgat: sanat opisthotonum, morbum regium, renes, vesicam: arteriam autem et stomachum decocta in vino; alvumque sistit: estur etiam contra malum mentis: sed in medendo quatuor drachmae satis sunt. Grana nigra auxiliantur et suppressionibus nocturnis, in vino pota, quo dictum est numero. Sto-

χωτηρῷ, δοῦν ἐρυθρόν ἴστον. HARD.
— Rubentes. Gron, et al. ante Hard.
rubentis. Eo. P.

Nigra. Diosc. loc. cit. totidem fere verbis. HARD.

Vulvis medicabilis. Strangulatibus.
Diosc. DAT.

Radix omnes ventris, etc. Dioscor.
loc. cit. ad verbum. HARD.

Alvumque purgat. Viterum, semi-
uis a partu non purgatia. Diosc. DAT.

Sanat opisthotonum, etc. Diosc. l.
cit. HARD.

Matrem autem et stomachum de-
cocta in vino (sic prius). Arteriam,
non matrem, praeferit nostrum spo-
graphon, ut nonnulli qui matrem
in locorum significacione, vocem lati-
nism censem, ab hoc Plinii loco
sententiae ause confirmationem pe-
tentis frustra conari videantur. Quare
magis a Sipontino sto, quam vel a
Theodoro, qui in translatione liborum
Aristotelis de natura animalium es-
voce sic utilitur, vel a Rhodigino, qui
fretus auctoritate Solini, vilissimi
scriptoris, latibam compendit: magis
ipso in ea re sciolus, quam quos im-
merito reprehendit. FIST.

Stomachum decocta in vino. Acri
humore commorsum. Dioscor. qui id
tamē de granis, non de radice. DAT.

Alvumque. Decocta in vino, pota-
que alvum sisti ea sit Dioseor. I. e.
HARD.

Malum mentis. Alvum et pulmoxo-
niz, senectum, melancholiam. DAL.
— Estur etiam contra malum mentis,
etc. Contra insanum. Hoc pertinet
quod habet Apuleius, cap. xxiv, tit.
t: Ad lunaticos. Herba Paonia si
lunastro inventa ligetur in collo, sta-
tuta se levata sanos. Et si eam secum
portaverit, numquam ei hoc malum
accidet. HARD.

Sed in medendo, etc. Nam si quis
hunc modum excedat, liberalius as-
sumpta paonia mentis alienationem
facit. Quare Selectus in Gloss. apud
Athen. III, p. 76, feminas ait eo cibo
abstine, quod sauitatem affert: qu-
λάττοσται τὰς γυναῖκας ἔσθεις, διὰ
τὸ ταῦτα ματαλούσε. HARD.

Grana. Diosc. loc. cit. Oi δὲ μελα-
νεὶ καὶ τρόπος τρόπος υπὸ ἐρυθρῷ ποιη-
μένοις. Quae vero nigra sunt grana, au-
xiliantur suppressionibus nocturnis,
quas ephialtas vocant, seu Faunorum
ludibria. Auctor liber qui Kirani Kira-
nidum inscribitur, p. 49, da pa-
onia: Radix autem eius suffumata,
vel bibita daemones expellit, et phan-
taasma concita: gestata autem idem
facit. HARD.

machi vero erosionibus; et esse ea, et illinire prodest. Suppurationes quoque discutiuntur, recentes nigro semine, veteres rubro. Vtrumque auxiliatur a serpente percussis: et pueris contra calculos, incipiente stranguria.

LXI. *Gnaphalion* alii *chamaezelon* vocant, cuius foliis albis mollibusque pro tomento utuntur, sane et similia sunt. Datur in vino austero ad dysenteriam: ventris solutiones mensesque mulierum sistit. Infunditur autem tenesmo. Illinitur et putrescentibus fulcerum.

LXII. *Gallidragam* vocat Xenocrates *leucacantho* similem, palustrem et spinosam, caule ferulaceo, alto, cui summo capite inhaeret simile ovo. In hoc crescente aetate vermiculos nasci tradunt, quos py-

Stomachō vero et erosionibus (sic oīlī). *Stomachēis*, non *stomacho*, in vetusto exemplati, ut forte commodior lectio sit, *Stomachēis* vero *erosionibus*. Plin. — *Stomachi*. Ventriculi. Dioscor. loc. cit. *Στομαχίης τε ἔρωσιν οὐνούσις, σθνόμενοι βονθοῦσι*. HARO.

Incipiente stranguria Αρχής λεθά-
στως παρατίθεται. Diosca. DAL.

LXI. *Gnaphalon* alii *chamaezelon*. Dioscor. loc. cit. esp. 132, γυαράδιον, caeteraque, quae Plinius; totidem verbis. H. — *Gnaphalium*. Nobis auctore Sprengelio, est *Santolina maritima* (*Syngenes. acqual.* gen. 483 Pers. *Corymbif. Juss.*). Habitat in maritimis. Cf. Hist. Rei herbar. tom. I, p. 486. En. P.

Pro tomento. Dioscor. Τούτου τοις φύλαις ἄντι γυαράδιον χρήνεται. Inde nomen. H. — *Tomento*. Gron. et al. ante Hard. *tomento*. En. P.

Sane et similiq. sunt. *Tomento*, sci-
licet, quia sunt alba et mollia: λευ-

κοῖς οὖσαι μαλακοῖς. Diosc. loc. cit. HARO.

Datur in vino austero, etc. Diosc. loc. cit. HARO.

LXII. *Gallidragam*. Forte terria dipsacos Dodonaci, seu *virga pastoris*, pietra ab eo pag. 723, visa a nobis in horto Regio. HARO. — *Gallidragam*. Gron. et al. ante Hard. *galedragon*. Nobis est *Dipsacus pilosus* (*Tetrand. monog.* gen. 225 Pers. *Dipsac. Juss.*). Habitat in aliis calcareis. Eadem est *Virga pastoris*, similis acanthae, Nicol. Myrepaie. I., t. Conf. *Anguillar.* 142; Sprengel. Hist. Rei herb. t. I, pag. 201. En. P.

In hoc crescente aetate. In nostro apographo, *In hoc aescante aetate vermiculos nasci tradit*. Plin. — *Vermiculos nasci tradunt*. Et id quidem de labore Venereo antea indicatum; XXV, 108. Dissectis sane dipsaci scapis in medulla vermiculos inventos a se scribit Ruellius III, pag. 488. H. — *Crescente aetate*, Brot. ex Reg. 4, cre-

xide conditos adalligari cum pane brachio ad eam partem, qua dens doleat, mireque illico dolorem tolli. Valere non diutius anno, et ita si terram non attigerint.

LXIII. Holcus in saxis nascitur siccis. Aristas habet in cacumine, tenui culmo: quale hordeum restibile. Haec circa caput alligata, vel circa lacertum, educit e corpore aristas. Quidam ob id aristidam vocant.

LXIV. Hyosiris intubo similis, sed minor, et tactu asperior: vulneribus contusa paeclare medetur.

LXV. Holosteon sine durius est, herba ex adverso

scente arista. In Reg. 2 et edit. principi, arescente actate; pessime emendatum, crescente actate. Vermiculi illi a medio fratre mense augusto ad medium septembrem in capitibus dissipati reperiuntur. Multis autem experimentis certa eorum vis adversus deoptimum dolores; de hoc usu silet tam Geofr. Mater. medie. tom. III, pag. 406. Eo. P.

Attigerint. Gron. et al. ante Hard. attigerit; et sic Brot. ex Regg. eodd. et edit. pr. Eo. P.

LXIII. Holcus. Hordeum est spontaneum spartum, pictum a Lobelio in Obs. p. 48. Adstipulatorem habemus Aloysium Anguillara Part. XII, pag. 210. Ab Oss., trahit, quoniam educit aristas e corpore. Gramen hordeaceum aliud vocant. Vidimus in hortis Regio. Hass. — Holcus. Broter. est Gramen spicatum, vulgare, secalinum, Tournesort. Nobis Hordeum murinum (Triaand. digyn. gen. 496 Pers. Gramin. Juss.), ubique vulgare. Eo. P.

Tenui culmo. Gron. et al. ante Hard. tenues, culmo. Eo. P.

Hordeum restibile. Hordeum silvestre, quod et anno sequente regenerinat. Hass.

Educit e corpore aristas. Quum a trahendo sic dicta fuerit, vim attrahit et epispasticam convenienter ei tribunt. Datec.

LXIV. Hyosiris intubo similis. Qui- busdam laces ignea. Dat. — *Hyosiris*. Sic libri editi, sic index: rectius *hyosiris*, *spicula*; Nam *spicula* intubum est, non *spicula*. Nisi forte *ös*; *ös*; quisquam interpretetur, quod vereor ut probari queat. In Reg. 4, *hyosiris*. Ex intubato siue cichoriiorum genere. Graphico pixit Ise. Zanoni, ex horto Bononiensi, cap. 55; p. 405, laces amque ereticam spinosum vocavit. Hass. — *Hyosiris*. Brot. *hyosiris*. Idem habet Carduum creticum, spinosum, rapi folia, Tournesort. Nobis vero *hyosiris* nihil aliud quam *Centaurea nigra* (*Syngenes. frustans*. gen. 1929 Pers. *Cynarocorphi*. Juss.). Habitat in pratis. Conf. Anguill. 216; Spreng. Histor. Rei herb. tom. I, p. 205. Eo. P.

LXV. Holosteon. Olottus ex adverso, hoc est, per antippositiv, ut

appellata a Graecis, sicut fel dulce, tenuis usque in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum, ceu gramen: foliis angustis, adstringens gustu. Nascitur in collibus terrenis. Vsus eius ad convulsas, eruptas, in vino pota. Et vulnera quoque conglutinat; nam et carnes coguntur, addita.

LXVI. Hippophaeston nascitur in spinis, ex qui-

vocant, quasi *θίστης*, totum disserit, quoniam tenuis est, ac sine duritia, quae vulga inest ossibus. Iisdem fere verbis describitur a Dioscorid. IV; 44. Serpentina omnium minima a Lobelia appellatur, in Obss. pag. 240, a qua et ibi delineatur, qualem in horto Regini vidimus. II. — *Holosteon*. Ολόστεον, seu potius ολόστρον, vel ολόστρον Diosc. loc. laud. Sprengelin iudice, est *Plantago Coronopus* (*Tetrand. monogyn.* gen. 286 Pers. *Plantagin.* Juss.). Habitat in Europa et Barbarie gerensis. Cf. Hist. Rei berb. I, 160. Huncum palustrem, humiliorem, erectum, Tournefort. Broterius habet, minus bene. Ed. P.

Sicut fel dulce. Haec verba aliena esse suspicor, magis quam Plinii. Pistr. — *Fel dulce.* Τά γλυκά, Graeci sella vocant, ut etiam Lugdunenses bodis fel vocant, *le doux*. DALEC. — *Fel dulce.* Coel. Aurel. Chron. III, 4, iisitin, *Malta*, Inquit, contrariae interpretationis vocabulum sumperunt, ut *felles*, quas Graeci γλυκά vocant, velut dulcia, quam sine amarissima. Et nos vulgo sic disimus, *le fel*, vel *le doux*. HARD.

Vsus. Diosc. l. c. HARD.

Vulnera. Diosc. loc. cit. Δύσταται δέ καὶ αὐτὸν χρία συνάγεται συνεψφέρειν, καὶ πρὸς βόύματα σὺν οἷς ποιήεται. Carues et haec herba cogit, atque

conglutinat, dum coquuntur addita et ad rupta in vino propinatar. Sic et Galen de Facult. simpl. med. VIII, p. 214. H. — *Et vulnera.* Broter. ex Reg. 4, et edit. princ. copulam omittit. Ed. P.

Coguntur. In MSS. Regg. coquuntur vel concoquuntur, et sic Dioscor. loc. sup. cit. Ed. P.

LXVI. *Hippophaeston* nascitur in spinis, ex quibus sunt aeneae fulloniae, etc. Plinius quod in Graecis reperisset, ἵπποφαῖτον εἶ τὰ ἱππάτια γνά-
ταναι, inde ratiocinatus est nasci hippophaeston in ea spina qua uestes poliuntur. Atqui hippochaeston ipsa spina est fullonia. SALM. — *Hippo-
phaeston.* Crescere hoc ait inter spinas, sive esse de spicarum genere, quibus implentur aeneae certimane fulloniae, ad lavandas poliendasque uestes, ut iam diximus. Diosc. IV, 163: Ἰππό-
φαῖτον, εἰ δὲ καὶ τοῦτο ἵπποφαῖτον οὐδὲ τοῦτο γνωρίζει ἀκάθιντος οὐδὲ ὑπάρχον. E marbonensi Gallia ad se delatum, quale a Dioscoride Plinioque describitur, Ruellius testatur pag. 455. Nobis aliud videre non licuit. II. — *Hippophaeston* Dio-
scorid. loc. laud. nobis est *Cnicus stellatus* Willd. (*Syngenes. aquat.* gen. 1802 Pers. sub. *Cardus Cynarocephal.* Juss.). Habitat in Pedemontio, circa Nicream, etc. Conf. lib. XXIV, cap. 68. Ed. P.

bus fiunt seneae fulloniae, sine caulinulo, sine flore, capitulis tantum inanibus, et foliis parvis, multis, herbacei coloris, radiculas habens albas, molles. Succus earum exprimitur aestate, ad solvendam alvum, tribus obolis, maxime in comitialibus morbis, et tremulis, hydropicis. Contra vertigines, orthopnoeas, paralyses incipientes,

LXVII. (xi.) Hypoglossa folia habet figura silvestris myrti, concava, spinosa, et in his ceu linguas folio parvo exeunte de foliis. Capitis dolorem corona ex his imposita minuit.

LXVIII. Hypocoön in segetibus nascitur, foliis rutaæ. Natura eius eadem quæ papaveris succo.

LXIX. Idææ herbae folia sunt, quæ oxymyrsi-

Cortinae fulloniae. Sic vet. sed incommode. Cortinae nempe vasa, in quibus fervent ei coquuntur paucorum pigmenta: tinctorum si infectorum sunt, non fullonum: βαρύτων, οὐ γυαρίσκων. Légo: *Hippophæstion* spina in maritimis nascitur haec implentur cortinae fulloniae: sine caule, etc. è Diosc. Dal. — *Aeneæ*, etc. Sic libri omnes, etiam MSS. H.

Succus cornu. Radicum videlicet, Diose. l. c. HARO.

LXVII. *Hypoglossa* folia habet. Legend. *Hypoglossa* folia habet, figura silvestris myrti, comas spinosas, et in his ceu linguas, etc. SALM. — *Hypoglossa*. Dioscor. IV, 432: Υπόγλωσσος, etc. sit enim legendum, non ἵππογλωσσος. Vide Dalec. Hist. plant. II, p. 206 sq. ubi ea delineatur, qualis et a Plinio describitur, Galeno de Fac. simplic. med. VIII, p. 238, ὑπόγλωσσος. H. — *Hypoglossa* (Dioscor. l. c. laud. nobis item dicitur *Ruscus Hypoglossum* (Dioec. mona-

delph. gen. 230 Pers. Asperagyn. Juss.). Habitat in montibus umbrosis Hungariae, Italiae, etc. Conf. Column. Ecphras. I, 165. Eo. P.

Capitis dolorem, etc. Dioscor. l. c. HARO.

Corona. Coronam vertit, quod περίφραξις Dioscorides dixit his verbis, δοξεὶ δὲ ἡ κάμη περίφραξις χρήσιμην τινὰ περιττάγεσσι. Quidam appensa et alligata ea remedia vocant etiam περιάττα et ἀποτροπά.

LXVIII. *Hypocoön.* Totidem verbis Dioscorid. IV, 68: Υπέκοον, etc. Pingitur a Dodoneo, p. 446, quale in horto Regio vidiimus. H. — *Hypocoön.* Apud nos servat nomen; *Hypocoön procumbens* (*Tetrand. digyn.* gen. 334 Pers. Papaverac. Juss.). Habitat inter segetes, in Gallia, Archipelago, etc. Eo. P.

LXIX. *Idææ herbae* folia sunt, etc. Legend. *Idææ herbae* folia sunt, quæ oxymyrsinæ, adhaerent velut pampini, in quibus flos. Vbi notabis Plinio

nes: adhaerent his velut pampini, in quibus flos. Ipsa alvum, mensesque, et omhem abundantiam sanguinis sistit. Spissandi cohendique naturam habet.

LXX. Isopyron aliqui phasiolon vocant, quoniam folium, quod est aniso simile, in pampinos torqueatur. Capitula sunt in summo caule tenuia, plena seminis melanthii. Contra tussim, et caetera pectoris vitia, ex melle aut aqua mulsa: item iocineri utilissima.

pampinos. dici vitium claviculas et capreolos, qui intorquentur, quos οὐλας Graeci appellant: atqui pampinus, τὸ γυνάκιον. Salm.: — Idem. Diosc. IV, 44: Ιδεια πέπα, ὅγνησιν τὰ φύλλα σούσι, περὶ κύτου δὲ ὡς ἔλιξ μηροὶ περικατοῦ, οἷς ἀν καὶ τὸ ἄνθες. Idem radieis folia oxymyrasen referunt: iuxta ipsa vero exigni sunt velut pampini, seu capreoli; ex quibus etiam flos erumpit. Frequentem esse in Italib, sed vulgari carere appellatione, scribit Anguillara, Part. XIV, pag. 259. HARD. — Idem herbas. Brot. est Rucus angustifolius, fructu folio innacente, Tournef. Nobis vero, auctore Sprengelio, *Vascularia amplexifolia* (Henzand, monogyn. gen. 794 Pers. *Liliac.* Juss.). Habitat in Europae montibus et in silvis umbrosis Americae septentrionalis. *Vaccinium Vitis* idem (Decandl. monogyn. gen. 1806 Pers. *Ericac.* Juss.) habet Fab. Columna et Anguillar. loc. sup. laud. illit. Rei herb. torn. I, p. 168. Ed. P.

Ipsa. Dioscor. l. c. HARD. — Ipsa. Vocem hanc Gronov. et al. omiscent. Ed. P.

Spissandi. Adstringend. Eri στύψωσι. HARD.

LXX. Isopyronal. phasiolon vocant (sic prius). Scribo: Isopyron aliqui phasiolon vocant, quoniam fo-

lium quod est aniso simile in phasioli pampinos torquetur. Pint. — Isopyron. Dioscor. IV, 121: Ισιπύρον, οἱ δὲ φασίοντα παλούσιν, διότοι εἰσινειν φασίον, ταὶ κατ' ἄρχον τὸ πτελεὸν θύλα πέπα. Isopyron aliqui phasiolon vocant, quoniam ad phasioli similitudinem, in suamo folio pampinarum, h. e. claviculam gerit, phaeolorum similem. Interpres Oribasii, XI, 260: *Folium more phaeolorum in claviculas torquetur.* Herbarius perinde officinalis inconspicua. Auguillara, Part. XIV, p. 186. H. — Isopyron. Broter. iuxta Caesipinum, est Ochroma folio integro, capreolos emitente, semine sublateo, G. Beauh. Nobis vero eodem nomine *Isopyrum sumariooides* (Polystyland. polygyn. gen. 1365 Pers. Ramulinae. Juss.). Cf. Spreng. Histor. Rei herb. t. I, p. 578. Ed. P.

Quod est aniso simile. Dioscor. loc. cit. HARD.

In pampinos. Eleagn, claviculas, capreolos. HARD.

Semini melanthii. Quae melanthii saporem imitentur, παραλήσια παλαντία τὴν γένεται, Dioscor. loc. cit. HARD.

Contra tussim et caetera, etc. Diosc. loc. cit. HARD.

Item ioc. utilissima. Diosc. loc. cit. HARD.

LXXI. *Lathyris* folia habet multa lactucae similia, ut capparis: quae quum inaruere, eximuntur grana piperis magnitudine, candida, dulcia, facilia purgatu. Haec vicina in aqua pura aut mulsa pota hydropicos sanant. Trahunt et bilem. Qui vehementius purgari volunt, cum follicalis ipsis sumunt ea: nam stomachum laedunt. Itaque inventum est, ut cum pisce aut iure gallinacei sumerentur.

LXXII. *Leontopetalon*, alii *rhapeion* vocant, folio

LXXI. *Lathyris*. Totidem fere verbis Diosc. IV, 167, λαθύρις, etc. Haec calatupis vulgaris est, picta in horto Eistettensi, Ord. 42, f. 2, et apud Dodon. pag. 374, qualem in horto Regio vidimus. Nostris, epurge. Subscribit etiam Anguillara, Part. XIV, pag. 295. HARD. — *Lathyris*. Nobis item dicitur *Euphorbia Lathyris* (*Dodecan. trigyn.* gen. 1190 Pers. *Euphorbiac.* Juss.). Habitat ad agrorum margines: vis ei drasticæ, ut fere congeneribus caeteris. En. P.

Similia: Gron. et al. addunt similia, tenuiora germina multa in quibus semen tuniculis continetur. En. P.

Facilia purgatu. Aut corpus facile purgantur, aut a suo cortice facile purgantur. DALC. — *Faciba*. Quae sunt decorticatae facilia. Sic decorticata laudat Galen. loc. cit. Λευκά καὶ γλυκέα τὰ γύρων. Sic XV, 25, castaneas laudat purgabiles maxime et sponte prospilentes. Nam quantum vis purgare facile corpora lathyridis granis scribat Galen. de Fac. simpl. med. VII, pag. 204, animum tamen aegre induxerim, ut easa esse hoc loco Plinii mentem putem. HARD.

Trahunt. Αγαθή δὲ φλέγμα, καὶ γόλην, καὶ ψύχρα. Diosc. loc. cit. II.

Itaque inventum est. Diosc. loc. cit.
HARD.

Ft cum pisce aut iure gallinacei, etc. Gram sex, aut septem, in cataplio aut cum fico, aut cum palmula, sumpta, alvum purgant: sed frigida postea sorbenda cum gallinæ aut oléribus: folia coquuntur ad eundem usum. Diosc. loc. laud: DAL.

LXXII. *Leontopetalon*, alii *rhapeions* vocant. Non *rhapeion* noster codex, sed *parapodium* habet, ut forte reponi possit *proparapodium*, *pardalium*, ex Diosc. lib. III: *Leontopetalon*, inquit, sunt qui *leontopodium*, qui *Uvarion*, qui *leonticon*, qui *doridion*, qui *dorictenda*, qui *agrestes lychnaïdem* qui *pardalion* vocent. PIAT. — *Leontopetalon*. Diosc. III, 140, totidem fere verbis: λεοντοπέταλον, etc. Et in Noth. p. 557, si δὲ λεοντοπόδιον, si δὲ λευκόποδον... si δὲ παριδίον, etc. Ipsum est *Leontopetalon*, de quo diximus anteriore lib. c. 34. HARD. — *Leontopetalon*. Est *leontopetalon* foliis costatis ramosae innascientibus, Tournefort. Illud vidit et in agro Smynenensi Ant. Galland. Itiner. ined. quale a Plinio et Dioscoride describitur. BROTH. — *Leontopetalon*, alii *rhapeions* vocant folio, etc. Notis item dicitur *Leontopetalon* (*Hexand. monog.* gen.

brassicae, caule semipedali: alae multae, semen in cacumine, in siliquis, ciceris modo: radix rapo similis, grandis, nigra. Nascitur in arvis. Radix adversatur omnium serpentium generibus ex vino pota: nec alia res oelerius proficit. Datur et ischiadicis.

LXXIII. *Lycapsos longioribus*, quam lactuca, est foliis, crassioribusque. Caule longo, hirsuto, adnatis multis cubitalibus, flore parvo, purpureo. Nascitur in campestribus. Hlinitur cum farina hordeacea igni sacro. Sudores in febribus movet, succo aquae calidæ admixto.

LXXIV. Inter omnes herbas lithospermō nihil est

848 Pers. *Berberid.* Juss.) ; habitat in Apulia, Etruria, Creta, etc. Eo. P.

Radix rapo similis, grandis, etc.
Sic etiam Reg. 4. Sic et Dioscorid. loc. cit. Λύκαππα μετέρις γεγγύλη.
Huso.

Radix adversatur. Dioscorid. l. c. Εργετοδέκτης βουβή. HARO.

Datur et ischiadicis. Dioscor. loc. cit. HARO.

LXXIII. *Lycapsos*. Totidem verbi et formam et vires lycopseos describit Dioscorid. IV, 26. Vidimus in horto Regio, qualem delineat Lobelius in Obas, pag. 312. Non est buglossis nostra, ut censuit Anguillara, Part. XIV, p. 254, caret enim rubro colore radix. Hermolsus *lycopus* ex Dioscoride scripsit: quem libri omnes manu exarsti, et impressi typis, ut Regg. Colb. tum bos loco, tum in Indice, Parm. editio aliquę *lycopsis* pertinaciter exhiberent. Ab Aegmeta λυκόφης pariter dicitor. A Nicandro in Ther. pag. 60, λυκόφην pro λυκόφην. Diosc. tamen, ut diximus IV, 26, λυκόφη. H. — *Lycopsis*. Lycopeis Diocor. loc. lund. nobis est *Echium italicum* (Pentand. monogyn).

gen. 363 Pers. *Borragin.* Juss.), var. γ. *Lycopsis monspelica* Morison. Histor. 294. Habitat in Anglia, Gallia, Pannonia, Italia, etc. in collibus siccis. Conf. Sprengel. Histor. Rei herb. tom. I, p. 160. En. P.

LXXIV. *Lithospermō*. Dioscor. III, 158: Λιθόσπερμον, οἱ δὲ ἔξωνυχον, οἱ δὲ αἰγάλουνον, οἱ δὲ ὄφραλουν, διὰ τῶν περὶ τὰ σπέρματα ισχύον, οὗτοι καὶ λιθόσπερμον ανομάσται. *Alii* heracleum vocant, propter seminū duritiam, a qua et lithospermī nomen accipit, quod semina scilicet tamquam cibulos feral, candore et rotunditate margaritarum, duritia vero lapides. Sunt qui lithospermum istud Plini ac Dioscoridū arundinaceum militi generi adscribant: lacrymam Iobi Recantiores vocant, larmæ de Job; cuius seminibus nostri pro sphærulis precatoris, corollis texentes, utuntur. Pingitur a Dodoneo, pag. 497. Vidimus in horto Regio. Nos illud esse potius arbitramur quod lithospermī minoris nomine idem Dodoneus exhibit pag. 83. In officinis milium solis, in Gallia, gremiū appellatur, vel herbe aux perles. Huic

mirabilius. Aliqui aegonychon vocant, alii diospyron; alii heracleos. Herba quincuncialis fere, foliis duplo maioribus, quam rutae, ramulis surculosis, crassitudine iunci: gerit iuxta folia singulas veluti barbulas et carum in cacuminibus lapillos candore et rotunditate margaritarum, magnitudine ciceris; duritia vero lapidea. Ipsi, qua pediculis adhaereant, cavernulas habent, et intus semen. Nascitur et in Italia, sed laudatissimum in Creta. Nec quidquam inter herbas maiore quidem miraculo adspexi. Tantus est decor, velut auriforum arte alternis inter folia candicantibus margaritis: tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis. Iacere atque humi serpere auctores tradunt. Ego vulsam, non haerentem vidi. Illis lapillis drachmae pondere potis in vino albo

enim folia seu rutae oleare, isti arundinaceae: ramulos istud surculosos habet: illud plane nullus. Et hoc in horto Regio vidimus. Adstipulatur huic senilis Anguilla, Part. XIII., p. 240. HARD. — *Lithospermum officinale* (*Persicaria monogyna*). 351 Pera: *Borragin.* Juss.). Habitual in ruderatis, sylvaticis. Eo. P.

Aliqui aegonychon vocant. Dioscor. libro III: *Aegonychon et exonychon* vocari ait, *lithospermum*. Sed hoc loco nostrum exemplar exonychon habet, non aegonychon. DALEC. — *Aegonychon*. Quasi caprinus unguis. Διόσπουρον, quasi Iovis triticum. DIOSCOR. in Noth. p. 460, ei δὲ διόσπορον, quasi a Iove satum. HARD.

Herba quincuncialis. Hoc est, alitudine fere semipedali: nam unciae duodenae pedem efficiunt. In nostris regionibus paulo altius asurgit. In quibusdam libris, quinquecunis legitur, forte commodius: tot enim fere

mittit ex radice surculos. II.

Quam rutae. DIOSCORID. quam oleae, quod eodem recidit. HARO.

Ramulus surculus. Lignosis. Κλάντα δέ πάχος σύνεχος, ξυλίδην, inquit DIOSCOR. loc. cit. *Ramuli...* iunci crassitudine... lignosi. H.

Cavernulas habent, et intus semen. Haec postrema verba herbarius ANGLUS intelligenda palet de lithospermo arundinaceo, quod lacrymam Iohi officinale vocant. DALEC. — *Lacryma Iohi*, Recentioribus *Coix Lacryma*. Eo. P.

Auriforum. Aurifex, aurarius faber, un orfere. HARO.

Iacere atque humi sapere, etc. *Lithospermum* secundum describi hic volunt. DALEC. — *Iacere*. Falso. Ni si folia intelligas, que in imo a terra exsilique, humi iacere: quod DIOSCORIDES dixit: τὰ πεπλα τὰ πυθμένα ἀεὶ γῆς κηρύξει. HARO.

Illis lap. drachmae, etc. DIOSCORID. loc. cit. HARO.

calculos frangi, pellique constat, et stranguriam disscuti. Neque in alia herbarum fides est visu statim, ad quam medicinam nata sit. Est autem eius species, ut etiam sine auctore visa statim nosci possit.

LXXV. Lapis vulgaris iuxta flumina fert muscum siccum, canum. Hic fricatur altero lapide, addita hominis saliva: illo lapide tangitur impetigo. Qui tangit, dicit, φέρεται κανθαρίδης, λύκος ὄγρος υμεις διώκει.

LXXVI. Limeum herba appellatur a Gallis, qua sagittas in venatu tingunt medicamento, quod ve-

Neque in alia herbarum fides est, etc. Scribo: Neque in alia herbarum fides est visu statim ad quam medicinam nata sit, ut eius specie etiam sine auctore una statim nosci posset, ex scripto exemplari. Pint.

LXXV. *Impetigo.* Cantharidem, scarabaei genus, *impetiginem* vocat, ideo quod membra corporis erodat, ut frumenta caetharis. Supra lib. XVIII, cap. 17. CHIFF.

Φέρεται, etc. Hoc est, *Cantharides fugile hinc et vobis lupus improbus instat.* Impetiginem cantharidis nomine appellat, quod ut frumenta cantharis, sic illa corporis membra eredit. HARO.

LXXVI. *Limeum.* Loemaeum, ἀνὸ τῶν ληγανῶν. Eandem et belonium vocant, sive ἀνὸ τῶν βαλῶν, sive quod Apollo Belis apud eos vocatur. Eo saeculo Galli potissimum venerati sunt Belini, cuius mentio fit apud Herodianum in Maximinis, Hesum; Taranem, Onanam, Abellionem, de quo elogium existit in conuenis novempopulaniae: *DEO ASSELIIONI MINICIA IUSTICIA V. S. L. M. Scalliger.* in Ausonium. Vide supra lib. XII, cap. 24. Auctor librorum de plantis, qui Aristotelis nomen prae-

se ferunt, Perses in Perside venenatum belonium vocat, sive a sagittis nomine ductio, sive ab Apollino. Si a sagittis τοξῖνον graecum fuerit, Aristoteles venenum id a *Celtis parvæ* solitum ξενικόν vocat. Galen. lib. de Ther. ad Pisop. οἴδητος (pro quo lego βαλάνων) a Barbarisque vocari tradit nimum vel necon. Idem scribit, Dalmatis et Dacia plantant esse, cuius succo sagittas suas efficiant lethales. Tingunt et Gelli sagittas suas elleboro, lib. XXV, cap. 5. In Aethiopia radicem illis viribus praeditam nasci Theophrastus scribit Histor. IX, 15. DAL. — *Limeum.* Hodie in Pedemontio nascitur limeum, *Aerba terra* ibi nuncupatum, cuius e radice succus elicetur, quem vocant medicame. Auctor Anguillara, Part. XII, pag. 243. Sed et elleboro sagittas tangentem solitos esse Gallos dictum est supra, XXV, 25. HARO. — *Limicum.* Broter. est Ranunculus cyclaminis folio, asphodeli radice, maior, Tournefort. Nobis *Ranunculus Thora* (*Polygonum polycygn.* gen. 4363 Pers. Ranunculac. Juss.). Habitat in Alpibus; ei succus seris et fere venenatus. Cf. Sprengel. Histor. Rei herb. tom. I, pag. 204. Eo. P.

nenum cervarium vocant. Ex hac in tres modios salivati additur, quantum in una sagitta addi solet: ita ossa demittitur boum faucibus in morbis. Alligari postea ad praesepia oportet, donec purgentur, insanire enim solent: si sudor insequitur, aqua frigida perfundi.

LXXVII. Leuce mercuriali similis, nomen ex causa accepit, per medium folium candida linea transcurrente: quare mesoleucon quidam vocant. Succus eius fistulas sanat: ipsa contrita, carcinomata. Fortassis eadem sit, quae leucas appellatur, contra omnia ma-

Venenum cervarium. Festus: *Toxicon dicunt cervarium venenum, quo quidam perungueri sagittas soliti sunt.* Cels. V, 22: *Venatoria venene, quibus Galli praeceperit utuntur.* H.

In tres modios. Sie etiam MSS. codicis: salivatum potionis genus fuit, quo veterinarii medici utebantur in aegrotantium animalium curacione. Panacis et eryngii radices senicali seminibus miscerantur: farinę præterea molili tritici, miliue, aut hordei; eoque medicamina salivabatur aegrotum pecus. Vide Colomellam, lib. VI, capp. 5, 16, 24. H.

Salivati additur. Salivatum medicata potio, quam boum faucibus infundunt, aut salubritatis eustodiendae gratia, aut virium conservandarum, aut morbi pellendi. A sale dictum putant quidam, quoium is pabulo mixtus bobus utilissimus est, quidam a saliva, quam largam et copicam indita ori eiusmodi medicamenta evocant. Coluthella, lib. V, cap. 5: medicamina salivare pecus aegrotum sit, id est, tractare, sanare, curare, spadicari. Inde quidam panem vino mersum eum asperso sale, quem revereandis fessis equis

manducandum offerunt, salade vocant, quasi salviatum. Salivati potionē intuntr veterinarī ac medici, votū vocantes. DALC.

LXXVII. *Leuce mercuriali similis.* Menthā sarracenica. DALC. — *Leuce.* Nondum herbaciis nostris cognita. Anguillara, Part. XII, pag. 220. Alio nomine polium appellatur a Coel. Aurel. Chron. I, 4, da dolore dentium: *Leuces*, inquit, *quam etiam polium vocant.* Nisi forte leuce alterum si polii, de quo nos alibi nomen, quod, ut Plinius sit, XXI, 21: *folia sunt si canis hominis similia.* H. — *Leuce*, Sprengelij ludjet, est *Lamium maculatum* (*Didymum gynnoaspermum*, gen. 1388 Pers. *Labiatae*, Juss.). *Habitat* in humidis. Polia aspera albo maculata, nonnumquam moschum redolentia. Cf. Histor. Rei herb. tom. I, p. 204. ED. P.

Mesoleucon. *Mesoleucon*, albo distinctum in medio. HAND.

Leuces appellatur. Chamaedrys montana. DALC. — Quae *leunes* app. contra o. marina, etc. Atrox quæ aduersus serpentes et scorpiones Nicander commendat in Ther. pag. 60. Perinde ignota nobis: *Ilegi dī tēc*

rina venena efficax. Speciem eius auctores non tradunt: nec aliud, quam silvestrem latoribus solis esse efficaciorum, hanc semine acriorem.

LXXVIII. Leucographis qualis esset, scriptum non reperi: quod eo magis miror, quoniam utilis proditur sanguinem exscreantibus, tribus obolis cum croco: item coeliacis: trita ex aqua et apposita, profluvio seminarum: oculorum quoque medicamentis, et explendis ulceribus, quae sunt in teneris partibus corporis.

LXXIX. (xii.) Medion folia habet iridis sativae, caulem tripedalem, et in eo florem grandem, purpureum, rotundum, semine minuto, radicem semipe-

λευκάδος ἄγροισται πεπὶ ταῖς γησίν, inquit Scholast. in eum locum, pag. 39: Αὐγίστες μέντοι τὸν λευκάδον γησίν. HARO.

Speciem eius auctores non tradunt. Totidem de leucade verba facit Dioscor. III, 443. HARO.

LXXVIII. *Leucographis*. Sylbus lacteus est, quo dicitur egimus XXVI, 25. Nec Anguillaram audio, qui Part. XII, p. 220, herbam scriptam, seu virgam autem vocat. Pinetus, et post eum Salmasius, geraniam lapidemque, cui idem nomen est, ut suo loco dicemus, in herbarum albo censeque a Plinio temere hic positam, temere pronuntiavunt. HARO. — *Leucographis*. Sprengelio eadem videtur alique *Carduus leucographus* (*Syngenes. ornat.* gen. 1862 Pers. *Cynarocephal.* Juss.). Habitat in Gallia, Italia, etc., Conf. Hist. Rai herbar. I, 205. Eo. P.

Coeliacis: trita ex aqua, etc. Legit. Item *coeliacis*: trita et apposita profluvio seminarum.

LXXIX. *Medion* folia habet iridis sativae. *Seridis* legendum esse, non

iridis, ex Dioscoride notavit ante me Hermolaus. PIST. — *Medion*. Et a Dioscor. IV, 18, ita fere describitur: Μέδιον, etc. Quid vero sit, obscurum est: Lobelio in Adv. pag. 27, violam marinam interpretante: Dodoneam negante, pag. 163. Dioscor. in Nothis, pag. 463, esdem facit cum medica, de qua XVIII, 43: Μάδιον, εἰ δὲ μεδική, εἰ δὲ τριψύλλεν. Περιχοτε τριψύλλου όδοράτου. Ignoramus sibi autem Anguillara, Part. XIV, pag. 253. HARO. — *Medion*. Apus nos servat nomen: *Campanula Medium* (*Pentand. monogy.* gen. 428 Pers. *Campanuloid.* Juss.). Habitat in Germaniae, Italise, etc. sibis aprica. ED. P. .

Iridis. Vel seridis potius. — Malim vero seridis cum Hermolao ac Pliniano legi, quam iridis. Nam qui silvestrem irin a sativa discriminaret, nondum vidi. Dioscor. IV, 10: Στριψύλλον... ἔχει φύλλα ὅποια εἰσισθεῖ. Etsi quedam exemplaria episcopae se feront: sed mendose sciunt. Oribasius enim αἴρει transluit. Tamen in Plinianis MSS. *iridis*. II.

dalem. In saxis opacis nascitur. Radix drachmis duabus cum melle menses seminarum sistit, ecligmate per aliquot dies sumpto. Semen quoque in vino, tritum, contra abundantiam seminarum datur.

LXXX. *Myosota*, sive *myosotis*, laevis herba, caulinibus pluribus ab una radice, aliquatenus rubentibus, concavis, ab imo foliis angustis, oblongis, dorso acuto, nigris, per intervalla assidue geminatis, tenuibus caulinulis ex aliis prodeuntibus, flore caeruleo. Radix digitali crassitudine multis capillamentis fimbriata. Vis ei septica et exulceratrix, ideoque aegilopas sa-

In saxis opacis nascitur. Dioscor. ἐν παλεσκίος τόποις καὶ πετράδων. Ήρό.

Radix drachmis duabus. Totidem verbis Diosc. l. c. Hard.

Semen quoque in vino, tritum, contra, etc. Hoc est, ad pellenda menstruas, quae abundant, seu menses commorantes. Diosc. loc. cit. Τὸ δὲ σπέρμα σὺν οἷνῳ ποθή, ἔγινε ἴδινα. Cui Galenus adstipulatur, de Fac. simpl. med. VII, pag. 207. ubi docet mediū semen ac radicem contrario esse temperamento: illa, siquidem austera est, florē muliebrem exhiberi; isto cieri. Η̄ μὲν μὲν ἵστηται ἡ̄ γυναικῶν τὸ δὲ ἕπερα προτίπτει τὰ πατέρων. H.

LXXX. *Myosota*. Diosc. II, 214: Μύος ὄτα, οἱ δὲ μύος ὄτα καλοῦσσι caeteraque, quae Plinius totidem plane verbis. Galenus item de Fac. simpl. med. VII, p. 210: Μύος ὄτα, ἔνος δὲ μύος ὄτα, Pingitur a Bauhinio; tom. III, pag. 359, qualem in horto Regio vidimus. In officinia, arricula muris: sed non habeat ea omnes myosotidia Plinianae ac Dio-

acorideas notas. Scribon. Larg. Comp. 153, auricula murina nunquam patet, et prodesset dicuntur calculosis. Hard. — *Myosota*, sive *myosotis*, laevis herba, caulinibus, etc. Brot. est *Lithospermum arvense*, minus, Teurnefort. Nobis autem eodem nomine *Myosotis scorpioides* (*Pentand.* monogyn. gen. 349 Pers. *Borragin.* Juss.). Habitat in Europea humida, rivulata. Eo. P.

Multis capillamentis fibrata. In Vet. fimbriata, non fibrata; quam recte, censeant legentes. Pint. — *Fimbriata*. Sic MSS. non fibrata, ut editi, etiā utrumque perinde hic valeat. Fibrae sunt berbarum arborumque minutissima radiculae, in quas velut estremas, crassiores effusse sparguntur. Hinc et appellatae fimbriæ vestium extremitates, quod fibrum antiqui dicebant extremum, si Varro crederimus. Hard.

Vis ei septica, etc. Ignoranter Plinius septicam esse tradidit. Est enim frigida et humida, ut helixine. Dat.

Aegilopus. Diosc. loc. cit. Ταύτης ἡ μέν καταλαβεῖσα αἰγιλόπτια λαται. Hard.

nat. Tradunt Aegyptii, mensis quem thiatin vocant die xxvii fere in augustum mensem incurrente, si quis huius herbae succo inungatur mane priusquam loquatur, non lippitum eo anno.

LXXXI. Myagros herba ferulacea est foliis similis rubiae, tripedanea. Semen oleosum, quod et fit ex eo. Medetur oris hulceribus perunctis hoc succo.

LXXXII. Herba, quae vocatur nigina, tribus foliis longis intubacis, illita cicatrices ad colorem reducit.

LXXXIII. Natrix vocatur herba, cuius radix evulsa virus hirci redolet. Hac in Piceno a feminis abigunt, quos mira persuasione Fatuos vocant: ego spe-

Quem thiatin vocant. Ita libri omnes, tum editi, tum manu exarati: non Thoti, ut in Chilleaniano codice legisse se Dalecampius dicit: quem admodum et mox. xxviii, ubi caesi teri omnes constant habent xxvi. Incidit hic dies xxiij thiatis in diem tertium mensis augusti, more romano. Hard. — *Mensis quem thiatin.* Brot. ex Reg. Chiff. *mensis quam thoti.* Male in altera edit. Hard. *thiatin.* Is est *thot*, primus Aegyptiorum mensis. Et mox idem xxviii, non xxvii, ut Hard. et edit. princeps. Dies 28 *thot*, incidit in diem 25 septemboris. En. P.

LXXXI. *Myagros.* Dioscorid. IV, 17: Μύαγρος... φίληχες, φίλλα ἔχουσα ἕρπετον τοῖς τοῦ ἐρυθρόστανον. Galli *camelinana* vocant, officinae plerique *sesamum*, oleoque bujus utuntur pro *sesamino*. Ipsum *erysimum* est, de quo egimus XVIII, 22. Hard. — *Myagros.* Quae sit herba myagrus nescire se satetur Broterius, quem *Myagron monospermum*, *latifolium*, C. Baubin. cum *myagro* Plini et Dioscoridis minime congruat; nec satis feliciter divinent, qui ad *erysimum* referunt, de quo Noster, XVIII, 12.

Sprengelio tamen *myagros* eadem videtur atque *Alyssum sativum* (*Tetradynamum*, *alliculos*, gen. 4558 Pera, sub *Camelina*, *Crucifer*, Juss.). Habitat in agris, praesertim inter limum. Conf. Hist. Rei herb. tom. I, p. 482. Ed. P.

Semen oleosum. Plenum pinguitudinis, ex qua exprimitur oleum. H.

Quod et fit ex eo. Subintellige, quod oleum et ex eo fit. Haan.

LXXXII. *Herba*, quae vocatur *nigina*. In Indice *nyma*. Hoc loco MSS. *nygma*, *nima*, *nygam*, et *nuga* exhibent. Herbaris et officinalis *incongnita*. Haan. — *Nigina*. Brot. ex MSS. *nyma*. En. P.

LXXXIII. *Natrix.* Quam berberii naticrem *Plioii* nuncupant, delineatur a Lobel. in *Obas.* p. 493. Quibus vero argumentis hanc esse coniectant, ariolari non vacat. — *Natrix*. Brot. est *Anonis viscosa*, *spinis carens*, *lutea*, *major*, C. Bauhii. Nobis vero eodem nomine *Ononis Natrix* (*Didelph. decand.* gen. 1694 Pera, *Leguminos*, Juss.). Habitat in silvicis et inter segetes. Ed. P.

Fatuo. Sic MSS. omnes. *Fauous*, *fatuus*, *ἐψάλτης*, *incubus*, idem plane

cies lymphantium hoc modo animorum esse credidimus, qui tali medicamento iuventur.

LXXXIV. Odontitis inter-feni genera est, caulinulis densis ab eadem radice; geniculatis, triangulis, nigris. In geniculis folia parva habet, longiora tamen quam polygonon: semen in alis hordeo simile, florem purpureum, pusillum. Nascitur in pratis. Decoctum caulinorum eius in vino austero, quantum manus capiat, dentinum dolori medetur, ita ut contineatur ore.

LXXXV. Othonna in Syria nascitur, similis erucae,

significat: nocturnos nempe genio, quibus qui mente sunt parum sans, premi se interdum putant. A Fauno Latii rege, Fatusque coniuge, de quibus Iustinus, XLIII, nomen istud datur. Qui vires aggredi existimati sunt, it Pausoi qui mulieres, Festui dici conserverunt. Vide Lestant. I, 22, et Servium Aen. VI, ad eum versiculos, *Pometops, castrumque Iunii*. Et in lib. VII, ad istum, *Homo Fauno et Nympha genitum*, etc. Quin etiam in fragmento Festi Farnesiano Faunus dicitur appellatus. Is, inquit, (de Pico loquitur), regem Fatum, Faunum alii quem vocant, et Fatus proceravit. HASD.

Lymphantium. Hominum falso existimantium se ab eiusmodi incubis premi: qui homines tali medicamento invanis. HASD.

LXXXIV. Odontitis. Reetius fortasse *odontites*, inde nomen habens, quod decoctum in vino dolores dentinum mitiget: nam *odontes* dentem sonant. HARR. — *Odontitis*. Brot. est *Lychnis pratensis*, flore lacinioso simplici, Moris. *Caryophyllus pratensis*, flore lacinioso simplici, sive flore cuneali C. Benth. Nobis vero eodem nomine *Euphrasia Odontites* (*Didynamum*.

gymnopermum gen. 4454 Pers. *Pedicularis*. Juss.). Habitat in arvis et pastenis. ED. P.

LXXXV. *Othonna* in Syria nascitur (sic prius). Scrib. *Othonna*, cum duplice n., et a in fine, ex Dioscoridis ulesque editione greeca. PINT. — *Othonna*. Haec totidem verba Dioscor. II, 213: Οθωννα... γεννατίσκη δὲ αὐτῶν xxi ἐν τῷ κατ' Αἰγυπτον Αράβιον ἔχει διὰ τὰ φύλλα εὐθόρυψην, πολὺπτερη δέσμη ποτέρον, εtc. Nasci autem in eo Arabian tractu; qui ad Aegyptum spectat. Habet folia erucae proxima, cerebro perforata, et tamquam a tineis pertusa, etc. Ex eodem Dosc. Pintisons legit eribro pro cerebro: quod nec Plinius stylum sapil, neque apud Dioscoridem existare, si graece legisset, ipse intellexisset. Quid potius *Othonna* nec silt *Anguillara*, Part. XI, p. 481, neque alii sciunt. Lobelius in notis MSS. ad eum librum sit esse florem Africanum II. — *Othonna*. Sprengelio eadem videtur ac *Tagetes paula* (*Syngenesia superflua* gen. 4872 Pers. *Corymbifer*. Juss.). Conf. Caesalpin. XII, 43. Sed haec tamen, ut congeneres fere omnes, ex America oriunda. Vid. Hist. Rei herb. I, 488. ED. P.

perforatis crebro' foliis , flore croci : quare quidam anemonem vocaverunt. Succus eius oculorum medicamentis convenit. Mordet enim leniter et excalfacit, adstringitque siccando. Purgat cicatrices , et nubeculas , et quidquid obstat. Quidam tradunt lavari, atque ita siccata dixerit in pastillos.

LXXXVI. Onosma longa folia habet sere ad tres digitos in terra iacentia, tria ad similitudinem anchusaee incisa , sine caule , sine flore , sine semine : prae- gnans si edat eam , aut supergredietur , abortum facere dicitur.

Perforatis crebro foliis. Lego eribro, non crebro. Diosc. libro II, de Othonna: Naselique herbam in Arabia etiam quae ad Aegyptum est crucae foliis eribri modo foraminibus multis. Posuit ergo Plinius eribro, pro tanquaque cribrum, quo loquendi modo usus est libro septimo de Julio Caesare loquens, celeritatemque quodammodo igne calorem, hoc est, tanquam ignem quemdam. Pint.

Flore. Diosc. loc. cit. Λύθος δὲ φέρει χρόνον, πλατύφυλλον ὅτεν ἴδαι- ζεν ἀνεργίας αὐτὸν τινὲς τίσει τίνει. Hard.

Succus. Diosc. l.c. Hard.

Mordet enim leniter. Dioscor. loc. cit. Hard. Gron. et al. ante Hard. leviter. Ed. P.

Quidquid obstat. Quidquid oculis effundit caliginem, πάντα τὰ ἐμεπε- τοῦτα ταῦτα χάραξ. Hard.

Quidam tradunt lavari. Quidam hunc succum, sive humorem, qui ex herba manat, elotium , semotis la- pillis , in pastillos ad oculorum me- dicamenta digerunt. Hard.

LXXXVI. Onosma. Sic sere Dio- scor. III, 447: περὶ θεραπειῶν. Ni- hil porro aliud onosma esse censem-

rim, praeter anchusam degenerem: quae, ut in aliis quoque herbarum generibus accidit, viribus exhaustis biennio triennio florem fructumve nullum edat. Hard. — Onosma Ap. non serval nomen: *Onosma eschiodes* (*Pentand. monogyn.* gen. 358 Fers. *Borragin.* Juss.). Habitat in Europe rupibus. Ed. P.

Ad tres digitos in terra iacentia, tria ad similitudinem anchusaee incisa, etc. Si Dioscorid. audis, quartuor di- gitos leges, non tres; item falsa ad- dicta putamus vocem illam tria. Pint.

Tria. In Dioscorid. historia nec tria legitur, nec incisa. Hippocrates eam πέτρα vocal. Galenus in Lin- gua eam describit, et habere tria folia tradit, non animadvertisse eamdem esse eum onosmate Dioscorides vocari etiam σπουδά, σῶσαν et φλ- πέτρη, non ut vulgo legitur, φλοίτην, suctor est. Dál.

Ad similitudinem anchusaee incisa. Totidem verbius Dios. l. c. II.

Prægnans si edat eam, aut super- gredietur. Dioscor. ad verbum loc. c. et Galen. de Fae. simpl. med. VIII, pag. 215. Hard.

LXXXVII. Onopordon si comedent asini , crepitus reddere dicuntur. Trahit urinas et menses : alvum sistit : suppurationes et collectiones discutit.

LXXXVIII. Osyris ramulos fert nigros , tenues , lentos : et in iis folia nigra , ceu lini ; semenque in ramulis nigrum initio , dein colore mutato rubescens. Smegmata mulieribus faciunt ex his. Radicum decoctum potum sanat arquatos. Eaedem , priusquam maturescat seinen , concisae , et sole siccatae , alvum sistunt. Post maturitatem vero collectae , et in sorbitione decoctae , rheumatismis ventris medentur , et per se tritae ex aqua caelesti bibuntur.

LXXXIX. Oxys folia terna habet. Datur ad sto-

LXXXVII. *Onopordon si comedent asini*. Vetus exemplar non Onopordon , sed Onopordum habet : quod non minus proba. Nam ut a δίρχων , ἔδραρον et ὕδραρον sic a περόνῳ ἔπερδον , ἔπερδον , ὕπερδον . Pers.—*Onopordon*. Apud Hesychium δύσπερδον mendose , pro δύσπερδον , ἀτέ τὸς θεοῦ περόνῳ , a crepitu ventris. Carduus tormentosus appellat Lobellius in Obsa. pag. 482. Coronam frumenti herbae : Galli servata graeci nominis significatione , pet d'ane. Vidimus in horto Regio. Calabris ; Siculisque etiammaum *Anapordo* , teste Anguillara , Part. VIII. pag. 445. II. — *Onopordon si comedent asini* , etc. — *Axanthus* Dioscor. III. 18 ; nobis est *Onopordum Acanthium* (*Syngenesia aquatica* gen. 1800. Pers. *Cynarocyp. Juss.*). Habitat in ruderatis et collibus. En. P.

LXXXVIII. *Oxys*. Totidem sere verbis eadem certa sententia Dioscor. IV. 443: Οὔποις , φρυγάνιος μῆλον , etc. Scopae ex ea olim fieri solitae , et nunc plerique locis sunt : uide

Ligaria scoparia a nonnullis appellatur : a nobis Italiisque , *Belvedere*. Patavii , le scope di Padova , teste *Anguillara* Part. XIV. p. 290. Vidimus in horto Regio , qualis a Dodonaeo pistigitar , p. 404. Hass. — *Oxys ramulos fert nigros , tenues , etc.* Osyrus Dioseor. loc. proxime laud. nobis eodem nomine *Oxys alba* (Dioec. triand. gen. 2188 Pers. *Elaeag. Juss.*). Habitat in Europa australi. En. P.

Smegmata mulieribus faciunt ex his. Ex osyride κορμάρα ; fieri Galenus tradit. lib de Simplic. med. Facult. VIII. quae alii interpretantur smegmata , ut Plinius , alii scopas , alii κορμάρα και καλλωνίσματα . Nam κορμός , κορμῖν et καλλωνίζει significat. Dalac.

Radicum decoctum potum. Dioscor. loc. cit. Hass.

LXXXIX. *Oxys*. Οξύς. Pingitur a Lobello in Obsa. p. 495. Officinae Trifolium acetosum vocant , Galli panem cuculi , pain de coeu , et *alcedonia* Appellationem causas declarat Dodonaeus , a quo pariter delineatur , pag.

machum dissolutum. Edunt et qui enterocelen habent.

XC. Polyanthemum, quam quidam batrachion appellant, caustica vi exhalcerat cicatrices, et ad colorem reducit; eademque vitiligines concorporat.

XCI. Polygonon Graeci vocant, quam nos sanguinariam: non attollitur a terra, foliis rutaes, semine graminis, succus eius infusus naribus suppressit sanguinem: et potus cum vino, cuiuslibet partis profluviu[m], excrecionesque cruentas inhibet. Qui plura

568. Vidimus in horio Regio. HARO.
— *Oryza*. Nobis est *Oxalis stricta* (*Dendrol. pentagyna* gen. 1144 Pers. *Genauis* affin Juss.). Habitat in Europea cultis, Virginia, etc. Eo. P.

Dissolutum. Afflxxu bilis aversum. DALE.

XC. *Polyanthemum*. Ranunculus ipse est, quo de egimus, XXV, 109. HARO. — *Polyanthemum*. Nobis eodem nomine *Ranunculus Polyanthemum* (*Polygon. polygyni* gen. 1363 Pers. *Ranunculac.* Juss.). Habitat in graminosis, silvis. Eo. P.

Et ad colorēm reducit. Ad aequalitatem si nimis emioeao. DAL.

Concorporat. Delet, et entem corpori reliquo similem facit. DALE. — *Vitiligines*. Vitiligines delet, redditque enti suum colorem, reliquo corpori parem. HARO.

XCI. *Polygonon*. Haec totidem verbas Marc. Emp. cap. ix, pag. 80. Ipsa proserpinaca est, de qua dicennus iterum c. 104. Apul. c. xvii, de proserpinaca, sive polygono: *Polygonon alii... polygonata... Romani sanguinaria*; *Itali proserpinacam*. Cels. II, 33: *Herba sanguinalis*, quam Graeci *Polygonon* vocant. Sanguinali patiter vocat Colum. VI, 12, pag. 213; *sanguinariani*, VII, 5, pag. 263. Et Diosc. io Noth. p. 462: *πλεύραν*

ἀπέρ... Παράτοι σπανάδις, οἱ δὲ σπανίαζαν προσπίθανται. Galli, a frequentia nodorum, seu genitentiorum, *scrophulae*. HARO. — *Polygonum*. Nobis eodem nomine est *Polygonum maritimum* (*Oeland.* *trigyn.* gen. 977 Pers. *Polygon.* Juss.). Habitat in littoribus. Eo. P.

Semine. Semine eiusmodi in gramine cernitur, nempe triangulari. HARO.

Succus. Marc. Emp. c. x, pag. 83. Scrib. Larg. Comp. 7: *ad sanguinis eruptioneum de naribus*; comp. 46: *In illicere autem intus narem aut naris oportebat... herbam, quae quia multa est, et ubique uaseatur, πλεύραν appellatur*. HARO.

Et potus cum vino, etc. Dioscorid. IV, 4. Apol. c. xviii, de proserpinaca, t. 4: *Ad eos qui sanguinem relictivit: Herbas proserpinacae succum cum vino optimo auferu*, etc. *Polygonon* ad eos usus commendat et Marc. Emp. c. xvii, p. 124. HARO.

Excrecionesque. Cela. III, 22. II. — Gron. et al. ante HARO. *excretiones*. Eo. P.

Qui plura genera, etc. Primum genus est sanguinaria secundum herbarium: tertium, *polygonum* semina Dioscoridis: quartum, ut quidam volunt, cassia lignea marina Monspes-

PLIN. N. H. Tom. VII

IIIhh

genera polygoni faciunt, hanc marem intelligi volunt, appellarique a multitudine seminis, aut densitate fructis calligonon. Alii polygonaton, a frequentia geniculorum: alii teuthalida, alii carcinethron, alii clema, multi myrtopetalon. Nec non inveniantur, qui hanc seminam esse dicunt: marem autem maiorem, minusque nigram, et geniculis densiorem, semine sub omnibus foliis turgescentem. Quocumque haec modo se habeant, vis earum est spissare ac refrigerare. Semina alvum solvunt, largius sumpta urinam cident, rheumatismos cohibent: qui si non sucre, non prossunt. Stomachi fervori folia imponuntur: vesicae dolori illinuntur, et ignibus sacris. Succus et auribus

sulanorum. Plinius ὄπασος, id est, pulchrum et venustum, montanum reddit, quasi legisset ὄπεος, vel ὄπασος. ὄπασος vocalum fuisse ab eleganti foliorum ambientium circuitu arbitratur. Quidam legunt ὄπασος, et sic dictum volunt, quod eius folia, quemadmodum et hippuridis, caudatum setis similia sint. DAL.

Marem. Recte illi quidem. Pingitur a Dodoneo, p. 413, polygonum mas, quale in horto Regio vidimus. HARO.

Appellarique a multitudine seminis, aut densitate fructis calligonon. Verius nostrum exemplar, callipogona. PIST.

A multitudine seminis. Scribonius, cap. 17, quia multa est, et ubique nascitur. DAL.

Colligonon. In Reg. 2, fortasse sin-
certius, callipogona, καλλιπόγωνα,
densitatem fructum ea voce περιπο-
ρηκός indicante, ex similitudine bar-
bae. Sic eliam Index in eodem cod.
pro thalassias, quae vox ibi nihil
esse videtur. HARO.

Alii polygonaton, etc. Vulgo her-
niariam dicunt. Mirum in modum bas-

historias Plinius confundit. DAL. —
Alii. Diosc. in Noth. p. 462: Οἱ δὲ τολυόνατοι... οἱ δὲ καρκίνθοι, οἱ
δὲ τεύχλιδα, οἱ δὲ κλέπται, οἱ δὲ πυρ-
τοτάλαιοι. Habet et hsec nomina Ori-
basius, XII, p. 212. Apuleius quoque,
carcinethron et myrtopetalon vocal,
a foliorum myrti similitudine. II.

Alii carcinethron. Scribe cum aspi-
ratine in ultimo, carcinethron, ex
Dioscoride: et paullo post; in fractis,
ex codice antiquo. PIST.

Nec non. Diosc. totidem verbis
l. c. HARO. — *Qui hanc seminam esse*
dicunt. Nobis *Polygonum incanum.*
Habitat in agris. HARO.

Vix. Adstringere: δύναμις δὲ ἔχει
ερυθράν, φυκιάν, etc. HARO.

Semina. Has succo epato vires Diosc.
tribuit, loc. cit. HARO.

Stomachi. Diosc. l. c. HARO.

Et. Ηρόδης ἐρυθρίτατα. Diosc. l. c.
HARO.

Succus. Marc. Emp. cap. ix, p. 75
et 80. Apuleius, c. xviii, tit. 5: *Ad*
anrium dolorem: *Herbae proserpinae*
succus tepescens, et *auribus instilla-*
tur, mirifice dolorem tollit. Nas ipu-

purulentis instillatur, et oculorum dolori per se. Dabatur et in febribus ante accessiones duobus cyathis in tertianis, quartanisque praecipue: item cholericis, dysentericis, et in solutione stomachi. Tertium genus oreon vocatur, in montibus nascens, arundini tenebrae simile, uno caule, densis geniculis et in se fractis, foliis autem piceae, radicis supervacuae, inefficacius quam superiora. Peculiare ischiadicis. Quartum genus silvestre appellatur, paene arboris modo frutex, radice lignosa, stirpe cedri rubicundo: ramis sparti, binum palmorum, nigris geniculorum ternis quaternis articulis. Huic quoque spissandi natura, sapor mali cotonei. Decoquitur in aqua ad tertias, aut aridi farina inspergitur et oris hulceribus, et attritis partibus. Propter gingivarum vero vitia commanducatur. Nomas sistit, omniaque quae serpunt, aut difficilem cicatricem habent. Privatum vero sanat a nive facta hulcera. Herbarii et ad anginas utuntur illa: et in ca-

experti sumus. Tamque potenter proficit, ut et hulcera quoque aurum sanet. Sic etiam Diosc. loc. cit. II.

Et oculorum dolori Apul. loc. cit. t. 4. HARD.

Dabatur. Diosc. I. c. et Apul. I. c. t. 7: *Ad quartanas.* HARN.

Item cholericis, dysentericis, etc. Diosc. I. c. HARD.

Tertium. Optioꝝ, montanum. Polygonum femina Dioscorid. est, IV, 5. HARD.

Et in se fractis, foliis, etc. In Reg. 2, et in se infactis. Genus hoc polygoni cum polygono femina Dioscoridis congruit, practer solum natale, quod Plinius montuosum. Dioscorides, caeterique herbarii, et in his Dodonaeus, a quo delineatur, p. 113,

quale videmus in horto Regio, aquosum esse volunt. Sed aquosos colles Plinius haud dubie intellexit, quem simum poterio quoque c. 97, adjudicat. Ex Dioscoride porro descriptione effici id modo in rem nostram videtur commode posse, ut non in se fractis, sed in se faretis, vel in se infactis, scribi oporteat: ut sententia sit, genicula alia, aliis tubarum modo, insieri et infarciri. Sic enim ille, IV, 5: Θρασίος ἔστι καλυπτόδε, γύναις συνεχῆ ἔχον δυκτίπανα ἀλλήλοις, ὑστεροῦσά πάλιν γραμμές. Frutex est exiguis, tener, arundini similis, geniculis densis, quorum alia aliis tubarum modo inseruntur, infaciunturque. II.

Quartum. Demonstratus hoc sibi genus olim suisse Ruellius testatur.

pitis dolore coronam ex ea imponunt: et contra epiphoras collo circumdant. In tertianis quidam sinistra manu evulsam adalligant: adeo contra prosluvia sanguinis; nec ullam magis aridam quam polygonum servant.

XCII. Pancration aliqui scillam pusillam appellare malunt, foliis albi lili, longioribus crassioribusque, radice bulbi magni, colore rufo. Aluum solvit succo, cum farina ervi sumpto: hulcera purgat. Hydropicis splenicisque cum melle datnr. Alii decoquunt eam, donec aqua dulcis fiat: eaque effusa radioem terentes digerunt in pastillos sole siccatos: et postea utuntur ad capitum hulcera, et caetera quae repurganda sunt. Item ad tussim, quantum tribus digitis apprehenderint in vino dantes: et ad lateris dolores, aut peripneumonicis ecligmate. Dant et propter isochiada in vino bibendum, et propter termina mensesque ciendos.

XCIII. Peplis, quam aliqui sycen, alii meconion,

p. 582. Caeleris herbariis prorsus ignotum. Forte hic legendum, Peculiare ischiadicis quartum genus, etc. H.

Et contra epiphoras. Oculorum videlicet. Vide Apul. loc. cit. tit. 4. H.

Adeo contra prosluvia sanguinis. Legendum reor, ut *dextra contra prosluvia sanguinis.* Plin.

XCII. *Pancration.* Tolidem verbis Diosc. II, 203: Παγκράτιον, οἱ δὲ καὶ τοῦτο, σκίλλαν ἐνυπάρχουσι, etc. Apul. c. 52: *A Graecis dicitur scilla... aliis pancration...* Itali scillam rubram, masculam, oīl bulbum scillitem, sive scilliticum appellant. Est haec scilla radice rubra, sive pancratium a Clusio delineatum, Hist. Rar. plant. II, p. 172. In Cephalenia vocatur *Cepolla canina*, inquit Anguilara, Part. VII, p. 120. Hard.

Scillam pusillam, etc. Apud Dioscoridem, οἱ δὲ καὶ τὴν σκίλλην ἐνυπάρχουσι. Plinius legit σκίλλην μεράντην εὐημέραν. DAL.

Aluum solvit succo, etc. Dioscorid. I. c. ad verbum. HARO.

Hydropicis. Dioscorid. I. c. et Apul. c. 52, tit. 4. HARO.

Alii. Dioscorid. II, 202. HARO.

Item ad tussim, etc. Dioscor. loc. cit. HARO.

XCIII. *Peplis.* Sic MSS. tum hoc loco, tum in Indice. Diosc. tamen. IV, 168: Πέπλος, οἱ δὲ πεπλῆ, οἱ δὲ μήκοντα ἀρράβηται καλοῦσι, ceteraque, quae Plinius, toolidem verbis: ut et Oribas XIII, p. 211. Egimus de en. XX, 79. H. — Nobis eodem nomine *Euphorbia Peplis* (*Dodecan.* gen. 4190 Pers. *Euphorbiac.* Juss.), de

alii mecona aphrode vocant, ex una radice tenui fruticat, foliis rutaie paullo latioribus, semine sub foliis rotundo, minore quam candidi papaveris. Inter vites fere colligitur messibus; siccaturque cum fructu suo, subiectis, in quae excidat. Hoc poto alvus solvit, bilis ac pituita detrahitur. Media potio est acetabuli mensura, in aquae mulsae heminis tribus. Et cibis inspergitur obsoniisque ad molliendam alvum.

XCIV. Periclymenos fruticat et ipsa, ex intervallo duo folia habens, subcandida, mollia. In cacumine autem semen inter folia durum, et quod difficile velletur. Nascitur in arvis ac sepibus, convolvens se adminiculis quibuscumque; semen eius in umbra siccatum tunditur, et in pastillos digeritur. Hi resoluti dantur in vini albi cyathis tribus tricens diebus ad liensem; eumque urina cruenta, aut per alvum absunt: quod intelligitur a decimo statim die. Vrinam carent et folia decocta: quae et orthopnoicis prosunt. Partum quoque adiuvant, secundasque pellunt pota simili modo.

XCV. Pelecinum in segetibus diximus nasci, fru-

qua iam saepe egimus. Conf. Clus. Hist. Rar. Plant. II, 187. Eo. P.

Allii meconion aphrodes (sic prorsus). Legn. *allii mecona aphrode*, ex vel. apographo, tum ex Dioscoride, lib. IV, e. 148, Pl. 11.

Inter vites, etc. Dioscorid. et Oribas. II, cc. H.

Subiectio. Subintellige, tabulis, vel listeis. H.

Hoc. Dioscorid. loco citato. H.

Media potio. Iusta ei moderata. Dioscorid. I, c. H.

XCIV. *Periclym*. Haec totidem verbis Diosc. IV, 14. Clymenos ipsa est, de qua egimus lib. XXV, c. 33.

IL. — *Lonicera Periclymenon*, de qua saepius alias. Eo. P.

Nascitur. Dioscorid. loc. cit. H.

Semen. Dioscorid. loc. cit. H.

Hi. Dioscorid. quadragenis. Sed idem a sexto die cruentam agi: urinam monet, τύπτει ἀνέ τοῖς ἔκτης ἄμφες αἰρατώδη. H.

Vrinam. Haec paciter Dioscor. I, cit. Haen.

Partum. Dioscorid. I, e. H.

XCV. *Pelecinum*. In Irrigatione segetum, XVIII, 44. Habet haec Oribasius totidem verbis, XI, p. 498, post Dioscorid. III, 146. Inter trilecum et hordeum nascitur. IL. — *Ple-*

ticosam caulinis, foliis ciceris. Semen in siliquis fert, corniculorum modo aduncis, ternis quaternis, quale gith novimus, amarum, stomacho utile. Additur in antidota.

XCVI. *Polygala palmi* altitudinem petit, in caule summo foliis lenticulae, gustu adstricto : quae pota lactis abundantiam facit.

XCVII. *Poterion*, aut (ut alii vocant) *phrynon*, vel neurada, large fruticat, spinis retorrida, lanugine spissa, foliis parvis, rotundis, ramulis longis, mollibus, lenis, tenuibus, flore longo; herbacei coloris: seminis nulli usus, sed gustu acuto et odorato. Invenitur in aquosis collibus. Radices habet duas aut tres, binum cubitorum in altitudine, nervosas, candidas, firmas. Circumfoditur autumno : praeciso frutice dat succum gummi similem. Radix mira vulneribus sanandis traditur, praecipueque nervis, vel

casum in vegetibus diximus nasci. Nobis eodem nomine *Biserrula Pelecinus* (*Diadelph. decaud.* gen. 1746 Pers. *Leguminos.* Juss.). Habitat in Europa meridionali. *Coronilla Seawardiacum* habet Clus. Hist. II, 236 sq. En. P.

Additur. *Dioscorid.* Μίγυρται καὶ ἀντιθεταὶ. In antidotum certe Mithridaticam additur ab Anipatro et Cleopante, apud Galen. de antid. II, pag. 898: Πάλαξτεν καὶ <β>. H.

XCVI. *Palmi altitudinem*, etc. Scribend. reor, *palmi altitudine*, *spicata in caule summo*, *foliis lenticulae*, *gustu adstricto*. Pint. — *Polygala*. *Diosc.* totudem verbis, IV, 142: Ηλύγαλος θυμάριον ἐστι σπειραμαῖον, ἔχον φύλλα φακοειδῆ, γένους ὑπεστύρων ποθὲν δὲ καὶ τοῦτο γάλα φεκτὴ πλεῖον ποιεῖ. Sie et Galen. de Fae. simplic. VIII, pag. 222. H. —

Polygala amara (*Diadelph.* octand. gen. 1661 Pers. *Polygal.* Juss.). En. P.

XCVII. *Poterion*. Vide eiusdem poterii historiam, supra lib. XXV, cap. 10. DAL. — *Poterion*. Totidem plane syllabis *Dioscor.* III, 47: Βετρόπον, Ιωνᾶς δὲ ιωρίδας καλούει, etc. *Maxino da Greci* vocant in Cipro, inquit *Lobelius* in notis MSS. ad *Anguillaram*, Part. VIII, pag. 145. II. — *Arrangalus poterium*, de quo alias actum, En. P.

Flore. *Dioscorid.* *flore exquo*, ἀνθη μικρά. HAB.

In aquosis collibus. In aquosis et collibus. *Dioscorid.* οὐ διάδοι καὶ γωνίόποις. DAL.

Radices. *Diosq.* I. c. II.

Præciso. *Dioscor.* loc. cit. H.

Radix. *Diosc.* loc. cit. et Galen. de Fae. simplic. med. VIII, pag. 213. HAB.

praeccisis illita. Decoctum quoque eius cum melle potum dissolutiones nervorum, et infirmitates, et incisuras iuvat.

XCVIII. *Phalangites*, a quibusdam phalangion vocatur, ab aliis leucanthemon, vel (ut in quibusdam exemplaribus invenio) leucacantha. Ramuli sunt ei numquam pauciores duobus, in diversa tendentes: flos candidus: lilio rubro similis, semine nigro, lato, ad lenticulae dimidiae figuram, multo tenuiore, radice tenui herbacei coloris. Huius folio vel flore, vel semine auxiliantur contra scorpionum, phalangiorumque, et serpentium ictus: item contra tormina.

XCIX. *Phyteuma* quale sit, describere supervacuum habeo, quum sit usus eius tantum ad amatoria.

C. *Phyllon* a Graecis vocatur herba in saxosis inontibus, semina magis herbacei coloris, caule tenui, radice parva, semine rotundo, papaveris simili. Haec sui sexus facit partus: mares autem semine tantum differens, quod est incipientis olivae. Vtrumque bibitur in vino.

Decoctum. *Dioscor.* i.e. *HARD.*

XCVIII. *Phalangites.* Totidem versis formam viresque phalangii describit *Dioscor.* III., 122: Φαλάγγιος, οἱ δὲ φαλάγγειν, οἱ δὲ καὶ ταῦτα περικάμθαντα καλοῦσι, etc. Ignotum herbariis ut *Anguillara* sicutur, *Part.* XII., p. 222. *HARD.* — *Phalangites.* Nobis *Antherosum Liliastrum* (*Hexand. monogyn.* gen. 807 Pers. sub *Phalangio. Asphodel.* Juss.). Habitat in Alpibus Helvetiis, Allobrogicis, etc. *ED. P.*

Leneanthemon. A flore candido. *HARD.*

Semine nigro. Λεπτή παχοῦ, ἡ ψεύτης: *semine nigro*, *crasso*, *lenti-*

culae, *vel maiore*. Et *vel.* nostro codice. *DAT.*

Radice herbacei coloris. Adde verbum *tenui*, ex eod. *vel.* *Radice tenui, herbacei coloris.* *PINT.*

XCIX. *Phyteuma.* A *Dioscor.* describitur, IV., 130, et ad amatoria pariter prodesse dicitur, Φύτευξ, etc. *Antirrhinum silvestre* illud est, quod *Dodoneus* delineavit pag. 482. II. — Nobis eodem nomine est *Reseda Phyteuma* (*Dodecand. trigyn.* gen. 4188 Pers. *Capparisibus Affin.* Juss.). Habitat in humidis australis Europae et in Oriente. *Ea. P.*

C. Phyllon. Duo sunt huius genera, mas feminaque: *arsenogonos*, et

CI. Phellandrium nascitur in palustribus, folio apii. Bibitur semen eius propter calculos et vesicae incommoda.

CII. Phalaris thyrsum habet longum, tenuem, seu calatum, in summo florem inclinatum: semen simile sesameae. Et hoc calculos frangit, potum ex vino vel aceto cum melle et lacte. Idem et vitia vesicae sanat.

CIII. Polyrhizon folia habet myrti, radices multas. Hae tusae dantur in vino contra serpentes: prosunt et quadrupedibus.

CIV. Proserpinaca herba vulgaris est, eximii aduersus scorpiones remedii. Eadem contrita, addita muria et oleo e maenisi, anginam eximie curari tra-

thelygonos vocant: de quibus egimus libro sup. cap. 91. Habet haec porro Dioscorid. totidem verbis, III, 440, eti vitium Diocoridis contextum existimat Anguillara, XIII, p. 302. HARO. — *Thelygonum Cynocrambe* de quo supra egimus. Eo. P.

CI. Phellandrium. Est illud sic seu palustri apio affine, a Dodoneo delineatum, p. 580. Apud nos nonum non habet: officiosis ipsis incognitum. H. — Quibusdam Cicutaria palustris, tenuifolia, C. B. Eo. P.

CII. Phalaris. Dioscorid. φάλαρις, III, 459. Gal. de Simpl. med. VIII, p. 239. φάλαρις. Pingitur a Lobelio, in Obs pag. 26, qualem in horto Regio vidimus, triplicis modi: semine albo, nigro, et, ut vocant, griseo. HARO. — Nobis eodem nomine *Phalaris aquatica* (Tryaud, digyn. gen. 451 Pers. Gram. Juss.). Habitat in Aegypto et ad Tiberim. Eo. P.

Semen simile sesameae. Magnitudine milii, ut Diocor. sit. HARO.

Idem. Scilicet ex aqua potum, cochlearis mensura, inquit Diocor. sit. et Galen. item l. e. II.

CIII. *Polyrrhizon*. Herbariis et officiis ignota. Cave enim cum aristochiae genere eo confundas, quod polyrrhizon pariter nuncupatur, XXV 54. HARO.

CIV. *Proserpinaca*. Quae et polygonon, de qua cap. 91. HARO. — Subscribit Harduino Apul. cap. xviii; sed Mure. Empir. cap. xv, *Arum Draconis* habet; eadem certe tradit, quae nunc Plinius, ad faucium remedia. Eo. P.

E-magnis. Absit vox ea e maenia in libris ad hunc diem vulgaris. In Reg. 2, *hemina*: in Ch. *heminis* legitur. Quam vocem Plinii editores quam minus perciperent, ablegandam extenderantque censuerunt. Murism seu garum e maenia commendari hic inspiati (post Dalecampium) haud temere sumus: atque ita se rem habere certus auctor existit ipse Plinius, qui hanc ipsam medicinam totidem fere verbis ante occupavit, XXVI, 44, quam nunc iterum revocat: *Proserpinaca*, inquit, cum muria ex maenia et oleo trita, vel sub lingua habita, angione medetur. HARO. — *Eadem*

dunt. Praeterea et in quantalibet lassitudine recreari défessos, etiam quum obmutuerint, si subiiciatur linguae. Si devoretur, vomitionem sequi salutarem.

CV. Rhacoma affertur ex his, quae supra Pontum sunt, régionibus. Radix costo nigro similis, minor et rufior paullo, sine odore, calfaciens gustu et adstringens. Eadem tričā vini colorem reddit, ad cromum inclinantem. Illita collectiones inflammationesque sedat: vulnera sanat: epiphoras oculorum sedat ex passo illita: insignita cum melle, et alia liventia

contrita addita maria, etc. Polygonus maritimum, de quo iam supra egimus. Eo. P.

Obmutuerint. Prae nimia lassitudine vocem amiserint. Dal.

CV. Rhacoma. Frequentius Rha Ponticum appellatur. Dioic. III, 2: *R̄a, οἰδὲ πέρι καλλίστη, γνωμάται τὸ τοις ὑπερ Βόσπορος τόπος, etc.* Legitimum Rha Ponticum, iisdem insignitum notis, quas Dioscorides Pliniusque consummavant, pictum a Prospero Alpino, de plant. Exot. c. 5, p. 487, vidimus in horto Regio. An vero pro Rhacoma Plinius Rhæcum, Ρ̄αον ράπα, vel Ρ̄α ράπα, Rhæcum scripserit, hoc est, Rha Pontica tengeriorē caulinum, haud vacat excutere scrupulosus. In Indice certe Rhacoma, unde unde vox ea fluxerit. H. — Rhacoma affertur ex his, quae, etc: P̄d, Diococ. loc. lñud. qui nihil nisi describit radicem crassam, extus nigrescentem, intus subrufescensem, θεραπεύ, seu potius σθεραπεύ. Venire credit e regionibus trans Bosphorum, ubi et Ammianus Marcellinus, XII, 2, a fluvio quodam hanc radicem nomen habere perhibet. Qui crediderunt Centauriant esse Rhaponticum Dadon. 399, patram non agnoverunt; namque in

Helvetiae Italiæque Alpibus provenit, nec vires habet quas graecus auctor sua p̄s adscribit. Matthiolus optime, Comment. 475 seq. et Prosp. Alpin. Exotic. II, iv, 487 sq. differentias docuerunt inter hanc radicem et *Rhei barbari*, quod ab Alexand. Tralliani inde temporibus innovuit. Nostram speciem Scrib. Larg. Comp. castri, radicem posticam dicit. Nobis est eodem nomine *Rheum Rhaponticum* (*Enneand. trigrin. gen. 4000 Pers. Polygon. Juss.*). Habitat in Thracia, etc. Conf. Spreng. Hist. Rei herb. tom. I, p. 173. Eo. P.

Radix. Centaurio maiori similem facit Dioscorides l. c. et foris nigrum: Ρ̄α ηὔθινη μάκρη, κενταυρίω τῷ πτερύλᾳ στενή, etc. H.

Calfaciens. Adstringens cum aliquo colore; inquit Dioc. loc. cit. Στενή μάκρη ηὔθινη ορμαντική. H.

Eadem. Dioc. loc. cit. H.

Illita. Dioc. loc. cit. H.

Insignita. Εγχυρότης et θεραπεύ. Apud Gellium, lib. X, cap. 3, Cato in verberatis a Q. Minucio Thermi recenset insignita, iniurias, plaga, veterba, vibices, dolores, carbiferas. Dal. — **Insignita**. De hac voce diximus c. 5. Harr.

ex aceto. Farina eius inspergitur contra cacoëthe, et sanguinem reiicientibus drachmae pondere in aqua. Dysentericis etiam et caeliacis, si febri carent, in vino: sin aliter, ex aqua. Facilius teritur, nocte antecedente madefacta. Datur et decoctum eius bibendum duplice mensura ad rupta, convulsa, contusis, ex sublimi devolutis. Si pectoris sint dolores, additur piperis aliquid et mirrae: si dissolutio stomachi, ex frigida aqua sumitur: sic et in tussi veteri, ac purulentis excretionibus: item hepaticis, splenicis, ischiadicis: ad renum vitia, suspiria orthopnoeas. Arteriae scabritias sanat ex passo; tribus obolis potis trita, aut decoctum eius. Lichenas quoque ex aceto imposita sanat. Bibitur contra inflationes, et perfri-

Et sanguinem reiicientibus, etc.
Diosc., et Gal. II. cc. HARO.

Dysentericis. Auctores proxime appellati. HARO.

Datur et decoctum eius, etc. Legend. *Datur et decoctum eius bibendum duplice mensura, ad rupta, contusa, convulsa, ex sublimi devolutis.* SALM.

Sive intus, sive extra purulentis excretionibus (sic prins). Scrib. *Sic et in tussi veteri, ac purulentis excretionibus, ex apographo nostro, tunc etiam.* Dioscoride libro tertio, et paullo post, splenicis, non spleneticis, in eodem. PINT. — *Sive intus. Voss.* sic et in tussi veteri a purulentis. His male lechia monstrum illud vulgare fecerunt iam in scriptis sequioris aetatis. Emenda! *Si dissolutio stomachi, ex frigida aqua sumitur: sic et in tussi veteri ac purulentis excretionibus.* Lib. XXI, 19: *In tussi veteri rufors eius tres quartuorve decoquuntur.* Lib. XXII, 23: *Anhelatoribus et in tussi veterista cum porro ex aceto datur.* Lib.

XXIII, 8: *Tussi quoque veteri tincta, in aqua mulsa potae. Sic quoque Pint.* Gron.

Item hepaticis, splenicis, etc. Diosc. loc. cc. HARO.

Ad renum vitia, etc. Diosc. et Gal. II. cc. HARO.

Lichenas quoque ex aceto imposita purget. Scribo, sanat, ex eodem, non purget. Diocorides libro tertio: *Emenda! Rha Ponticum livores impediti-nesque.* PINT. — *Lichenaz.* Diosc. loc. cit. II. — *Sanat.* Gron. et al. ante HARO. *imposita purget.* Eo. P.

Bibitur. Haec omnia Diocor. loc. cit. Illeū dē πυρόμενοι πρὸς ἐμπει-ράσσεται, στομάχου ἀτονίαν, ἀλυρη ταύτην, σπάσματα, σπληνικός, η-πατηκός, μεριτικός, στροφομένος, καὶ τὰ περὶ κύστιν καὶ θύρακα, καὶ υποχονδρίων ἔντάσις, καὶ τὰ περὶ οὐτίρων πάθη, ισχιάδες, αἰματος πτύσεις, ἀσθματικές, λυγμούς, δυσπνειαῖς, καὶ ιατρικῆς διαθέσεις, καὶ περι-σῶμας, καὶ θαρριανής δηγματα. II.

ctiones, febres frigidas, singultus, tormina, asperitates, capitis gravitates, melancolicas vertigines, lastitudinum dolores et convulsiones.

CVI. Circa Ariminum nota est herba, quam resedam vocant. Discutit collectiones, inflammationsque omnes: qui curant ea, addunt haec verba: Reseda morbos reseda, scisne, scisne quis hic pullos egerit? radices nec caput, nec pedes habeant. Haec ter dicunt, totiesque despunt.

CVII. Stoechas in insulis tantum eiusdem nominis dignitur, odorata herba, coma hyssopi, amara gú-

Perfrições. Hortores febrium, tā p̄tyn. HARD.

Asperitates. Interaneorum, seu hy-
pocondriorum distensiones, ὑποχο-
δίαις ἀντάρτις. H. — *Singultus.* . ca-
pitis gravitates. Legendum reor, non
asperitates, sed supiria, ex Dioscor.
lib. III: Facit, inquit, ad cozendicis
dolores, eructa sputa, supiria, sin-
gultus, intestinorum tormina, etc. PINT.

— *Singultus, tormina, asperitates.*
Voss. herpetas. Numquid, siugultus,
tormina, herpetas, capitis gravitates?
id est, ἀρπαγας vel ἀρπαδόνας, ulcera
manantia, vel serpentia. Psellus: Ερ-
πης, πέπος οἱ ἔχοντες χολής και τοῦ
ἴτηρου χυροῦ κατὰ τι μορίον συνιστά-
μενος. Gnox.

Comusiones. Tā σπάσατα. Diosc.
HARD.

CVI. *Resedam.* Nobis eodem no-
mine *Reseda alba* (*Dodecand. trig.*
gen. 488 Pers. *Cappar. affin.* Juss.).
Habitat in Gallia australi, etc. ED. P.

Reseda morbos reseda. O reseda,
morbum sedá, ac resuítte, etc. H.

Quis hic pullos egerit? radices nec
caput, nec pedes habeant. Codex no-
ster, Quis hic pullos egerit radices,

nec caput nec pedes habeat. PINT. —
Scisne quis hic p. egerit? Forte re-
ctius ex Regg. et Chifflet. scisne quis
hic pullos egerit radices? nec pedes,
nec caput habeant (Et sic iampridem
ex vet. suo cod. legendum proposue-
rat Pintianus. ED. P.). Pullum, credo,
μεταφορικῶς collectionem seu apo-
stema vocal, cui reseda imponitur.
Hazo.

CVII. *Stoechas.* Totidem sere ver-
bis Diosc. III, 31: Στριχάς γανθάται
μέρις ἐν ταῖς κατὰ Γαλατίαν νήσοις ἀν-
τικρύ Μασσαλίας, καλουμέναις δὲ Στρι-
χάτες, etc. Ab aliis στριχάς scribitur. De his
insulis egimus in Geographi-
eis, III, 11. P. Quiqueranus de Laud.
Provinc. II, f. 59, ait turcicam elas-
sein, quum circa Massilie littora su-
périeiore saeculo slaret, hac herba
quotidie triremes onerasse, espro-
brantibus identidem Turcis, cæcos
indigeos esse qui sua bona non nos-
sent. — Nobis eodem nomine *Lavan-
dula Stoechas* (*Didynam. gymnosop.*
gen. 4379 Pers. *Labiat.* Juss.). Ha-
bitat in Gallia australi, Hispania, etc.
ED. P.

stu. Menses ciet potu: pectoris dolores levat. Antidotis quoque miseetur.

CVIII. (xiii.) *Solanum Graeci strychnon* vocant, ut tradit Cornelius Celsus. Huic vis reprimendi refrigerandique.

CIX. *Smyrnion* caulem habet apii; folia latiora, et maxime circa stolones multos, quorum a sinu exsiliunt pinguia, ad terram infracta, odore medicato, et cum quadam acrimonia iucundo colore in luteum languescente, capitibus caulium orbiculatis, ut anethi; semine rotundo, nigro, quod arescit incipiente aestate. Radix quoque odorata, gustu acri mordet, succosa, mollis. Cortex eius foris niger, intus pallidus. Odor myrrhae habet qualitatem: unde et nomen. Nascitur et in saxosis collibus et in terrenis. Vsus eius excalfacere. Vrinam et menses ciet folia et radix. Semen alvum sistit. Radix collectiones et suppurationes non veteres, item duritas discutit il-

Antidotis. Diosc. loc. cit. Miscelur sane theriacae e viperis confectae, ab Andromacho iuniore ap. Galenum lib. I de Antidotis, cap. 7, p. 878: Στρυγγός ἀνά > στ'. Hard.

CVIII. *Solanum Graeci strychnon* vocant. Mirum, Plinum in explicanda natura solani tam brevem et abruptum fronde. Dialec. — Egitimus de eo lib. XXI, cap. 105. Celsus lib. II, cap. 33, cui titulum fecit, Quae res corpus aut erodant, aut reprimant, aut refrigerant, etc. *Solanum*, inquit, quam στρύχον Graeci vocant. II. — *Solanum nigrum* (*Pentand. monogyn.* gen. 506 Pers. *Solanac.* Juss.). Habit. in Europae ruderatis, etc. Eo. P. *Huic vis.* Diosc. IV, 74 t Δύναμιν δὲ ἔχει καὶ φυκτήν. Hard.

CIX. *Smyrnion.* De eo pariter di-

ximus lib. XIX, cap. 48 et 62. Tota haec porro smyrni descriptio totidem plane verbis legitur apud Diosc. III, 79. Hard. — *Smyrnum perfoliatum* (*Pentand. digyna* gen. 719 Pers. *Fimbriif.* Juss.). En. P.

Capitibus caulinum. Supra caulem positam umbellam, ut anethum, gerit: στρύχον εἴτε τῷ καυλῷ ἀνθεῖσ· διε. Hard.

Radix quoque odorata. Diosc. loc. cit. Hard.

Cortex... niger. Diosc. I. c. II.

Nascitur et in saxosis collibus. Diosc. I. c. Hard.

Vsus. Diosc. Αύναριν δὲ ἔχει καὶ μέλι, καὶ εἶ πόλι, καὶ εἴ καρπος θερμαντικός. Hard.

Radix, etc. Diosc. I. c. Hard.

lita. Prodest et contra phalangia ac serpentes, admixto cachry, aut polio, aut melissophyllo, in vino pota; sed particulatim, quoniam universitate vomitionem movet. Qua de causa aliquando cum ruta datur. Medetur tussi et orthopnoeae semen, vel radix: item thoracis, aut lienis, aut renum, aut vesicae yitiis. Radix autem ruptis, convulsis. Partus quoque adiuvat, et secundas pellit. Datur et ischiadicis cum crethmo in vino. Sudores ciet et ructus: ideo inflationem stomachi discutit. Vulnera ad cicatricem perducit. Exprimitur et succus radici, utilis feminis, et thoracis praecordiorumque desideriis: calfacit enim, et concoquit, et purgat. Semen peculiariter hydropicis datur potu; quibus et succus illinitur, et malagmate e cortice arido. Et ad obsonia utuntur cum mulso et oleo, et garo, maxime in elixis carnibus. Sinon concoctiones facit, sapore simillima piperi. Eadem in dolore stomachi efficax.

Sed particulatim. Sed per partes ac separatim, non universum simul medicamentum sorberi oportet, ne tumultu ciet. HARO.

Sed particulatim, quoniam universa vomitionem movet. Universitate non universa in apographo nostro: reclus. PINT.

Medetur, etc. Diosc. loc. cit. II.
Item thoracis. Diosc. loc. cit. H.

Datur et ischiadicis. Dioscorid. de crethmo silet. HARO.

Sudores, etc. Diosc. totidem verbis, loc. cit. HARO.

Vulnera. Diosc. l. c. HARO.

Desideriis. Vitis, morbis. In greco fortassis ἔνθυμοις: pro quo legit Plinius ἔνθυμοις, remedii admovendis thoraci et praecordiis. DALEC.—*Thoracis...desideriis.* De hac voce diximus alibi. Simile illud Marcialis,

lib. I, Epigr. ex: *Et desiderio coacta ventris, etc.*

Et malagmate. Forte, et malagmata. HARO.

Maxime in el. carnibus simul. Concoctiones sue sapore (sic prins). Scribo: *maxime in elixis carnibus.* Sinon concoctiones facit, sapore, etc. ut sinon sit nomen herbarum: tum etiam ex Dioscoride, libro tertio, et Paulo septimo, cuius verba sunt: *sinon calidus et subamarus est. Vrinaam movet, concoctionem adiuvat. Meuses eduit, et viscera obstructa operit. Fugerunt haec Hermolaum in Corollario, qui in mentione sinonis Plinianum hunc locum praeleterit, Plinii alias maximus compilator; et Marcellum, qui in annotationibus in Dioscoridem nullum latinum scriptorem de sinone egisse sit. PINT.—Sinoe, etc. Sive,*

CX. *Telephion portulacae similis est et caule et folijs. Rami a radice septeni octonive fruticant, foliis crassis, carnosis. Nascitur in cultis, et maxime inter vites. Illinitur lentigini: et quum inaruit, deterritur. Illinitur et vitiligini, ternis fere mensibus, senis horis noctis aut diei: postea farina hordeacea illinitur. Medetur et vulneribus et fistulis.*

CXI. *Trichomanes adianto similis est, exilius modo, nigriusque, foliis lenticulae densis, amaris, adver-*

*ni Diose. vocat, Σίνων, lib. III, cap. 64. — Simon concoctiones, etc. Abest haec vox Σίνων a libris ad hunc diem vulgatis, atque in simul transformata superiori sententiae annexatur. Errorem deprehendimus, tum ex orationis ipso contextu: nam si haec ad smyrnū semen pertinenter, simillimum piperi dici ars postularet, et mox idem, non eadem in dolore efficax; tum vero ex Reg. 2 codice, atque ex Indice MS. Reg. Colbert, etc. in quo diserte legimus, *Smyrnium XXXII, Simon II.* Σίνων, ut monimus, a Dioscor. appellatur, III, 64; nigro semine id esse dicitur, apicē simile, ferventisque gustus, quale nimicum non amyrnio inest, sed piperi. Galenus quoque de Facult. Simpl. med. lib. VIII, pag. 228, concoctiones ei iuvari ait, urinam mensesque cieri: οὐρητικός τότε, καὶ πεπτικός, ἔμμήνων τε προκλητικός, κ. τ. λ. HARO. — Σίνων Lagend. sison; nobis eodem nomine Σίνων Ammi (*Pentand. digyn. gen. 700 Pers. Umbellif. Juss.*) Habitat in Italia, Lusitanis, etc. Eo. P.*

CX. *Telephion. Τελέφιον Nicandri in Theriac. p. 63. — Τελέφιον Diose. II, 217; nobis Sedum Anacampseros (*Decand. pentagyn. gen. 4139 Pers. Semperviv. Juss.*) Habitat in Gallia*

australi. Male Columna *Zygophyllum Fabaginem* habet. Eo. P.

Rami a radice, etc. Totidem verbis Diose. II, 217. HARO.

Nascitur, etc. Diose. I. c. HARO.

Illinitur lentigini. Sic etiam vitiligini albae illini Diose. sit I. c. mox que ubi inaruerit, abstergi: διὰ μέντος μάτρα τὸ ἀπογραψθεῖσα σύντοιχον φύγει. Vnde hoc loco detergitur forsitan commodius legas. HARO.

Illinitur et vitiligini. Ei quam λείκην vocant, ut diximus lib. XXI, cap. 75, Diose. I. c. HARO.

CXI. *Trichomanes. Sive callithrix, ut diximus lib. XXV, c. 86. Describitur iidem plane notis a Diose. IV, 137. HARO. — Trichomanes, nobis *Asplenium Trichomanes*; adiantum, item *Adiantum Capillus*; de quibus alias iam dictum. Eo. P.*

Adianto similis est. Iisdem locis nascitur adianto. Filici simile est, sed valde parvum. Dioscorid. Dat. — Adianto similis. Nempe minori. Duo enim adianti sunt genera, ut dictum est lib. XXII, cap. 30. Maius alterum, quad et callitrichon, et polytrichon, et trichomanes appellatur: alterum minus, quod adiantum. Vide quae ibi diximus. HARO.

sis inter se. Decoctum eius strangurias sanat in vino albo potum, addito cumino rustico. Illitum cohibet capillos defluentes: aut si effluxerint, reparat. Alopeciasque densat tritum et in oleo illitum. Sternumenta quoque gustatu movet.

CXII. Thalitrum folia coriandri habet, pinguiora paulo, caulem papaveris. Nascitur ubique, praecipue in campestribus. Medentur hulceribus folia cum melle.

CXIII. Thlaspi duorum generum est, angustis foliis, digitali longitudine et latitudine in terram versis, in cacumine divisis, cauliculo semipedali, non sine ramis, peltarum specie, semine inclusa lenticulae effigie, nisi quod infringitur, unde nomen. Flos alb-

Decoctum. Diosc. l. e. Hasn.

Illitum cohibet capillos defluentes.

In libris hactenus editis, *succus cohibet*, etc. Verum sequitur mox, *densat tritum*, et in oleo illitum, quae ad succum referri grammaticae leges vetant. In MSS. Reg. Colbert, Chifflet, *lesum cohibet*. Nos interim ex conjectura illitum. *Dioscor. IV, 136*, de adianto, cui vim parem trichomanes habet. Καὶ τὸ ἀρίψηρος δὲ αὐτοῦ σὺν κονιᾷ καὶ οἷῳ συρχέουσον τρίχαι; φεύσας παραχράτι. *Affricatum* eius decoctum cum lixivio et vino defluentes capillos cohibet atque confirmat. *Hasn.*

Alopeciasque, etc. *Dioscorid. loc. cit. HAR.*

CXII. *Thalitrum*. Sic MSS. omnes, etiam in Indice. Galeno, lib. VIII de Facult. Simpl. med. p. 178, θαλιτρόν. Eadem fere de eo narrat, *Dioscoridem secutus*. II. — Θαλιτρόν *Dioscor. IV, 98*, nobis codem nomine est *Thalictrum minus* (*Polygonum* *polygyn.* gen. 1359 Pers. Ra-

muncendae. Juss.). Habitat in Europe pratis montosis. *En. P.*

CXIII. *Thlaspe*. Scribo potius *thlaspi*, ex *Dioscoride*, et *Paulo*, et eae ceteris. *Pint.* — *Thlaspi*. Primum hoc θλασπεῖς genus a *Dioscoride* describitur, II, 186. H. — *Thlaspi Galen.* videtur esse *Cochlearia Draba*, de qua iam dictum. *En. P.*

Non sine ramis. Disci effigie, δισκοειδής, inquit *Diosc. loc. cit.* Pelta sane disci effigie est. *Hasn.*

Nisi quod infringitur. *Nisi quod fractum videtur*, οἰωνεὶ ἐνθελασπίνον, ιἱοὶ οὐ καὶ τὸ σύνορα ἰσχετεν. Galenus similiter, lib. I de Antidoto, esp. 14, pag. 889: Εγεν δέ κατὰ τὴν μῆραν ἡτοῦ καὶ οἴον ἐνθελασπά τη μηρῶν, ἥπερ οὐ καὶ ἀνοράσθη θάλαστρον. Alii inde deductum nomen volunt, quod calculos frangit, οἵτις λόθιον θρύψει, ut docet Galenus, lib. X κατὰ τόνον, cap. 4. II. — *Thlaspi campestre* (*Tetradym. siliquid.* gen. 1554 *Crucifer. Juss.*). *En. P.*

Flos albicans. Diosc. l. e. H.

eat. Nascitur in semitis et sepibus. Semen asperi gustus, bilem et pituitam utrumque extrahit. Modus sumendi, acetabuli mensura. Prodest et ischiadicis infusum, donec sanguinem trahat. Menses quoque ciet, sed partus necat. Alterum thlaspi, aliqui Persicum napy vocant, latis foliis, radicibus magnis, et ipsum utile ischiadicorum infusioni. Prodest et inguinibus utrumque. Praecipitur, ut qui colligit, dicat sumere se contra inguina, et contra omnes collectiones, et contra vulnera, unaque manu tollat.

CXIV. Trachinia herba qualis sit, non traditur. Credo et falsum esse promissum Democriti. Portentosum enim est adalligatam triduo absumere lienes.

CXV. Tragonis, sive tragion, nascitur in Cretae tantum insulae maritimis, innipero similis, et semine, et folio, et ramis. Succus eius lacteus in gummi

Nascitur, etc. Diosc. l.c. II.

Semen asperi. Hoc est, acris. Diocor. ἄπλιξ δριμύ. HARO.

Utrumque extrahit. Inferne ac superne purgat: vomitione, ac per alvum: Ventrem sursum ac deorsum purgat, inquit auctor libri de Simpl. med. ad Patern. t. XIII Operum Galeni, pag. 4002. HARO.

Modus. Dioc. loc. cit. HARO.

Prodest et ischiadicis infusum, donec sanguinem trahat Dioc. II, 486, de thlaspi: Εγχύεται δὲ καὶ πρός ισχιαδικός ἀγαθὸς δέ καὶ αἷς πολὺν, κ. τ. λ. Prodest et ischiadicis infusum: potu sanguinem educit, etc. An festinatione nimia graeci scripторis verba, quae Dioscorides repreäsentat, præpostere Plinius acceperit: an amanuensium p̄ tias vito depravata latini auctoris verba fuerint, atque ita restituenda in integrum, Prodest et ischiadicis infusum: potu sanguinem

trahit, aliis relinquimus aestimandum. Infundi certe clystere quidquam, donec eliciatur sanguis, non medicina nobis, sed poena haud levis videtur. HARO.

Alterum thlaspi. Totidem verbis haec Cretensis apud Dioscor. loc. cit. Ιταράπι δὲ Κρήτης καὶ Τριπον θάλασσαι, δὲ τινες Περικλέων σίνηπε καλοῦσσι, πλευράπολλον καὶ μαγχλόπολον, etc. Sprengelii est Luvaria annua (*Tetradyn. sicc. gen. 1564 Pers. Crucif. Juss.*). Habitat in montosis. En. P.

CXV. Tragonis. Hanc ipse supra attigit, lib. XIII, c. 36. Eadem fere eius herboe notas assert Dioscor. IV, 49: Τράγιον φύεται μὲν ἐν Κρήτῃ πάντα, etc. Folia lentisco similia facit, ut et Galenus, lib. VIII de Facult. Simpl. med. pag. 236. Nobis adhuc ignota: neque enim fraxoella est, ut Dodoneo aliquis placeat. II. — Nobis est *Hypericum hircinum*

spissatus, vel semen, impositione spicula e corpore eiicit: tunditur recens et cum vino illinitur, aut siccatae farina cum melle. Eadem lactis abundantiam facit; mammisque unice medetur.

CXVI. *Est et alia herba tragos, quam aliqui scorpiion vocant, semipedem alta, fruticosa, sine foliis, pusillis racemis rubentibus, grano tritici, acuto cacumine, et ipsa in maritimis nascens. Huius ramorum x, aut xii cacumina trita ex vino pota coeliacis, dysentericis, sanguinem excreantibus, mensiumque abundantiae auxiliantur.*

CXVII. *Est et tragopogon, quem alii comen vocant, caule parvo, foliis croci, radice longa, dulci, super caulem calice lato, nigro. Nascitur in asperis, sine usu.*

CXVIII. *Et de herbis quidem memoria digna hactenus aut accepimus, aut comperimus. In fine earum admonere non ab re iudicamus, aliis alias virium actates esse. Longissimo tempore durat elaterium, ut*

(*Polyand. pentag. L. Hyperia. Juss.*).
En. P.

*Vel semen, imp. Dioscor. loc. cit.
Ταῦτα τὰ φύλλα, καὶ ὁ καρπός, καὶ
τὸ δάκρυον, καταπλασθέμενα σύνειναι,
ἐπισπεῖται σχόλοις, καὶ πάντα τὰ
ἴαππηγνύμενα: Folia, semen et lacry-
ma, impositione ex vino, spicula,
omniisque corpori impacta crocant.*
Harr.

CXVI. *Est et alia. Dioscorid. IV,
54: Τράγος, οἱ δὲ αὐτρίτοι, ετε. El-
hanc ipse Plioios delibavit antea, lib.
XIII, c. 37. Asiatici caeli esse pro-
priam Plin. sit, loco mox citato. II.
— Nobis item Salsola Tragus (*Pen-*
tand. digyn. gen. 659 Pers. Atriplic.
Juss.). Eo. P.*

*Huius ramorum... cacumina. Fam-
dem vim racemorum aciois decem
e vino potis, tribuit Diosc. I.c.*

CXVII. *Est et tragopogon. Diosc.
II, 173: Τραγοπόγων, ἡ τετράπ-
τυχη, οἱ δὲ κόκκινοι καλεοῦσι, ετε. Vide
Saraceni notas in Diosc. Pingitur a
Lobelio in Obs. pag. 297, qualiter in
horto Regio vidimus. Harr. — Nobis
est *Tragopogon crocifolium* (*Syr-*
gen. aequal. gen. 1758 Pers. Chicorae.
Juss.), de quo iam dictum. Eo. P.*

*Nasc. in asperis. Immo potius in
pratis et uidis. Quin et herba esui
aptia est. Diosc. Dalec.*

*Sive una. Nullus in medicina issus.
Alioquin in cibis manditur, teste Dio-
scor. loc. cit. Harr.*

diximus: chamaeleon niger xl annis: centaureum non ultra xii. Peucedanum sex: et aristolochia ac vitis silvestris anno in umbra servantur. Et animalium quidem exterorum nullum aliud radices a nobis dictas attingit, excepta spondyle, quae omnes persequitur. Genus id serpentis est.

CXIX. Ne illud quidem dubitatur, omnium radicum vim effectusque minui, si fructus prius murescant: item seminum, ante radice propter succum incisa. Resolvitur autem omnium vis consuetudine: et desinunt prodesse, quum opus est, quae quotidie in usu fuere, aequa quam, nocere. Omnes vero herbae vehementiores effectu viribusque sunt in frigidis locis, et in aquiloniis item siccis.

CXVIII. *Vt diximus. Lib. XX, c. 3: Fuit iam ducentis annis servatum.*
HARD.

Ultra XII. Quinque aut sex. Theo-
phr. ex quo Histor. lib. IX, cap. 44,
haec omnia. DAL.

Peucedanum sex: aristolochia ac
vitis silvestris anno in umbra servan-
tur. Iactenus legebatur Peucedanum
et aristolochia, etc. Errorrem detectum
Theophrasto, a quo haec manarunt,
Histor. IX, 44: Ο μὲν γέρος ἐλάσσοπες,
inquit, καὶ τρίχωτα ἔτε χρήσιμος·
κατακοπὶ δὲ δέκα καὶ σύδεκα. Πευκί-
δην δὲ πέστε ἡ ἔξ. Αρπιόν δὲ
ἀγριας ἵπευτῶν, οὖν εἴ σκιζεῖ καὶ
ἀπτεκτος, x. t. l. HARD.

Et animalium quidem exterorum.
Libri omnes caeterorum prae se fe-
runt: mendose, ut ex Theophrasto
discimus, quem Plinius nunc tran-
scribit. In enim loc. cit. τῶν δὲ τοῦ
Θεοφράστου, inquit, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀ-
πτεται πᾶς οὐδεμάτ; οὐ δὲ σπουδὴν
πασῶν. HARD.

Genus id serpentis est. Immo potius

vermis, in terra saepe quam pro-
fundissime delilescentis: alvo caodi-
da, vetebratum modo iuncte blattae
flexuosa, ore nigro, dentibus firmis,
quibus etiam arborum, praecipue vi-
tis, nedum herbarum radices erodit.
Lugdunenses rustici vocant un *Tare*,
quasi *Turesam*. Hortensibus et salis
herbis animalia tria potissimum in-
festa sunt: primum *spondylis*, vel
spondyli hic memorata: alterum
prasocoris, vulgo, *taillepré*, Lug-
dunensis *courterole*; tertium *muis*
exiguas, brevi corpore, quamobrem
rustici vocant, *rate courte*, cauda
curta, pilo fuscō, rostro acuto, instar
muri aranei, caecus ut *talpa*, eius-
que modo terram suffodiens: is car-
duorum et cinarum magna perni-
cie, radices depascitur, olitoribus ini-
micissimum hostis et insidiator. DAL.
— *Genus illud serpentis. Insecti*,
odore tetri, de blattarum genere.
Vide Constant. in Lexico, verbo
Σπονδύλη. HARD.

CXIX. *Ne illud quidem. Hac toti-*

CXX. Sunt et gentium differentiae non mediocres: sicut accepimus de tineis lumbricisque, inesse Aegypti, Arabiae, Syriae, Ciliciae populis: e diverso Graeciae, Phrygiae omnino non innasci. Minus id mirum quam quod in confinio Atticae Boeotiaeque Thebanis innascuntur, quum absint Atheniensibus. Quae contemplatio aufert rursus nos ad ipsorum animalium naturas, ingenitasque iis vel certiores morborum omnium medicinas. Enimvero rerum omnium parens, nullum animal ad hoc tantum ut pasceretur, aut alia satiaret, nasci voluit: artesque salutares inseruit et visceribus, quippe quum surdis etiam rebus inseruerit. Tum vero illa animae auxilia praestantissima ex anima alia esse voluit, contemplatione ante cuncta mirabili.

dem verbis Theophr. Hist. Pl. IX, cap. 44. HAB.

CXX. Sunt et gentium. Totidem plane verbis haec Theophr. Hist. IX, 45: Η δὲ ὅμιλος σύμπτωτος ἐνίσις ἀνθεντικὸς ἔχουσας γάρ ὡς ἐπίτικαν Αἰγύπτιος, Αραβῖς, Αρμένοι, Σύροι, Κιλικῖς. Θράκες δὲ οὐκ ἔχουσιν, οὐδὲ Φρόγυες. Τῶν δὲ Ελλήνων Θεῖαι τε εἰ περὶ τὰ γυμνάσια, καὶ διὸς Βοσποροῦ Αθηναῖοι δὲ οὐ. Sie peculiares certis regionibus murbos novimus: phthisium Lusitanis, strumam Hispanis, Alpinisque: Narbonensi Galliae hydrocelen; omnes quidem ex aëris gravitate natos. Vide Fernelium, lib.

II de abditis rerum Causis, cap. 44, pag. 74. HAB.

Tineis. Alii, taenias. Iis omnibus complectitur etiam dracunculus Aegyptio Arabiseque peculiarer, de quibus Paulus lib. IV, cap. 58, et l. VI, cap. 83. DAT.

Quippe quum surdis. Inanimis et ignobilibus, ut dictum est lib. XXII, cap. 3. HAB.

Tum vero illa animae. Illa vites remedia ex alia vita peti natura voluit, hoc est, ex vivis pariter animalibus. HAB.

Auxilia praestantissima. Potior lectio, praesentissima. PIST.

MAG

TABVLA RERVM

QVAE IN HOC SEPTIMO VOLVMINE CONTINENTVR.

C. Plinii Secundi Naturalis Historiae lib. XXI.	1
Excursus I. De Violis Veterum	137
Excursus II. De Asphodelis Veterum	145
Excursus III. De Homeri Nepenthe	153
C. Plinii Secundi Naturalis Historiae lib. XXII.	179
C. Plinii Secundi Naturalis Historiae lib. XXIII.	272
C. Plinii Secundi Naturalis Historiae lib. XXIV.	361
Excursus I. De Cocco et Gallis	471
Excursus II. De Galbano	477
Excursus III. De Hammoniaco	479
Excursus IV. De Styrace	483
Excursus V. De Fico	490
Excursus VI. De Resina et Pice	495
Excursus VII. De Mastiche	503
Excursus VIII. De Acacia	505
Excursus IX. De Sarcocolla	510
C. Plinii Secundi Naturalis Historiae lib. XXV.	513
Excursus I. De Elleboro	635
Excursus II. De Mandragora	650
C. Plinii Secundi Naturalis Historiae lib. XXVI.	656
Excursus I. De Ladano	760
Excursus II. De Hypocisthide	764
Excursus III. De Euphorbio	766
Excursus IV. De Scainmonio	770
C. Plinii Secundi Naturalis Historiae lib. XXVII.	780

SEPTIMI VOLVMINIS FINIS.

Facultate obtenta.

